XIV.
E
13.

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XIV
E
13
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ZEGERI BERNARDI

VAN-ESPEN

Juris utriuſque Doctoris

SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehenſa.

Editio noviſſima, plurimis litteris, monumentis, paſſim ſuo loco poſitis; præſertim erudito in Jus vetus novum & noviſſimum Commentario hactenus inedito aucta & locupletata, notiſque illuſtrata.

Opus integrum omnibus Epiſcopis, eorum Vicariis, & Officialibus; Eccleſiaſticis, ac Laicis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confeſſariis, cæteris tam SS. Theologiæ quam Juriſprudentiæ Viris ſtudioſis utiliſſimum & apprime neceſſarium.

Digitized by Google

J U S
ECCLESIASTICUM
U N I V E R S U M

ANTIQUÆ ET RECENTIORI DISCIPLINÆ
PRÆSERTIM BELGII, GALLIÆ, GERMANIÆ
ET VICINARUM PROVINCIARUM
ACCOMMODATUM

E Sacris Scripturis, SS. Canonibus, Conciliorum tum Œcumenicorum tum Synodalium Decretis, ſummorum Pontificum Conſtitutionibus & Reſcriptis, SS. Patrum ſententiis, Epiſcoporum documentis, Principum edictis, Magiſtratus tam Eccleſiaſtici quam Civilis judiciis, & virorum Juris utriuſque peritorum reſponſis depromptum.

A U C T O R E

ZEGERO BERNARDO VAN-ESPEN

PRESBYTERO, J.-U. D. SS. CANONUM PROFESSORE IN ACADEMIA LOVANIENSI.

TOMUS SECUNDUS.

N E A P O L I.

EXPENSIS ANTONII CERVONII.

PUBLICA AUCTORITATE, AC PRIVILEGIO.

M D C C L X V I.

Digitized by Google

E L E N C H U S

Eorum, quæ in ſecundo volumine continentur.

I. *Juris Eccleſiaſtici Univerſi Pars ſecunda:* De REBUS: *Sectio prima*, *De Sacramentis*. pag. 1
II. *Juris Eccleſiaſtici Univerſi Pars ſecunda:* De REBUS: *Sectio ſecunda*, *De Eccleſiis*, & *Feſtis*. 461
III. *Monumenta*, *quæ in ſecundo volumine citantur*. 539
IV. *Additiones ſeu obſervationes Gallicæ D. Giberti in Jus Eccleſiaſticum univerſum*. 552

Digitized by Google

INDEX
TITULORUM ET CAPITUM.
PARS SECUNDA.
DE REBUS.

SECTIO PRIMA.
DE SACRAMENTIS.

TITULUS PRIMUS.
De Sacramentis in genere.

CAPUT PRIMUM.

DE Sacramentorum Eſſentia, Numero, & Diviſione. Pag. 1
II. Quæ in Sacramentorum adminiſtratione ſervanda, & quis eorum præcipuus Miniſter? 7
III. De idiomate, quo adminiſtrari poſſunt Sacramenta. 11
IV. An aliquid in Sacramentorum adminiſtratione exigi poſſit? 13

TITULUS II.
De Baptiſmo.

CAPUT PRIMUM.

DE neceſſitate, forma, & materia Baptiſmi; quomodo hæc adhibenda? 18
II. Diſcutitur illorum verborum ego te baptizo neceſſitas ad conſtituendam Baptiſmi formam. 24
III. De Miniſtro, loco, & tempore adminiſtrandi Baptiſmi. 27
IV. De Ritibus Baptiſmi. 33
V. De Patrinis, & Obſtetricibus. 44
VI. De Purificatione poſt partum. 49

TITULUS III.
De Sacramento Confirmationis.

CAPUT PRIMUM.

QUi confirmandi, & quomodo inſtruendi, & quo tempore confirmandi? 53
II. De Miniſtro Confirmationis, & de Chriſmate. 56
III. De Ritibus Confirmationis. 60

TITULUS IV.
De Sacramento Euchariſtiæ.

CAPUT PRIMUM.

DE Materia, Forma, & Miniſtro hujus Sacramenti. 64
II. Qui ad Communionem admittendi; qui repellendi? 68
III. De Communione Paſchali. 73
IV. De Communione Infirmorum. 77

V. De

V. *De Circumgeſtatione, & Expoſitione Euchariſtiæ.* 83

TITULUS V.

De Celebratione Miſſarum.

CAPUT PRIMUM.

DE varia Miſſæ *ſignificatione; nec non Liturgiarum, & Cæremoniarum diverſitate.* 89
II. *De Miſſa publica ſive Parochiali.* 95
III. *De Miſſa privata.* 100
IV. *De Oblationibus populi inter Miſſarum ſolemnia.* 107
V. *De honorario Miſſæ, & de quibus ejus occaſione populus inſtruendus.* 111
VI. *Quid Sacerdotes in receptione Honorarii ſervare debeant; & quæ incommoda ex Honorario profluant?* 116
VII. *De Anniverſariorum, & Miſſarum Fundationibus, eorumque Reductione.* 120
VIII. *De Oratoriis privatis ſive domeſticis.* 129
IX. *Quædam obſervanda & cavenda pro reverentia Sacrificii.* 134

TITULUS VI.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT PRIMUM.

DE variis Nominibus, Partibus, Forma, & Effectu hujus Sacramenti. 141
II. *De publica, ſolemni, & privata Pœnitentia.* 145
III. *De Canonibus, & Libris Pœnitentialibus.* 152
IV. *De remiſſiori Canonum Pœnitentialium diſciplina.* 162
V. *De moderna circa Pœnitentias imponendas diſciplina, & quis hodie Canonum Pœnitentialium uſus?* 165
VI. *De Ordinario Pœnitentiæ Miniſtro.* 170
VII. *De jure Parochorum, & Mendicantium Privilegiis, &c.* 176
VIII. *De Approbatione Confeſſariorum, & ejus limitatione, ac Revocatione.* 184
IX. *De Reſervatione Caſuum.* 191

TITULUS VII.

De Indulgentiis.

CAPUT PRIMUM.

DE variis Indulgentiarum Speciebus, ſive Formulis. 198
II. *Iterum diſcutiuntur variæ Indulgentiarum ſpecies, earum effectus, & incommoda exponuntur.* 204
III. *De Moderato Indulgentiarum uſu.* 209
IV. *De abuſu Quæſtorum Eleemoſynarum, eorum abolitione, & de quæſtu in uſu Indulgentiarum vitando.* 217
V. *De Jubilæo.* 220
VI. *De Bullis ad conſequendam Jubilæi Indulgentiam conceſſis a Bonifacio VIII. & Clemente VI.* 225

TITULUS VIII.

De Sacramento Extremæ-Unctionis.

CAPUT PRIMUM.

DE Materia, Forma, & Partibus inungendis. 230
II. *Quibus & quando hoc Sacramentum adminiſtrandum?* 234
III. *De Miniſtro, Ritu, & Iteratione hujus Sacramenti.* 240

TITULUS IX.

De Sacramento Ordinis.

CAPUT PRIMUM.

DE Materia, & Forma hujus Sacramenti. 248
II. *A quo Ordines recipiendi.* 251
III. *De Litteris Dimiſſorialibus.* 261
IV. *De Examine Ordinandorum.* 266
V. *De Ordinum Interſtitiis.* 276
VI. *De Titulo Ordinationis.* 280

TITULUS X.

De Irregularitate ejuſque Speciebus.

Caput primum.

De Irregularitate in genere. 289
II. *De Irregularitate ex Bigamia.* 292
III. *De Irregularitate ex defectu Natalium.* 301
IV. *De Irregularitate ex defectu lenitatis.* 307
V. *De Irregularitate ex defectu corporis.* 314
VI. *De Irregularitate ex crimine.* 318
VII. *De Irregularitate ex homicidio.* 325

TITULUS XI.

De Seminariis Clericorum.

Caput primum.

Origo, & ſcopus Seminariorum. 332
II. *Qui ad Seminaria admittendi?* 336
III. *Media temporalia Seminariis fundandis impendenda.* 340
IV. *De Collegiis Academicis.* 343
V. *De Scholis puerorum.* 348

TITULUS XII.

De Sponſalibus, & Matrimonio.

Caput primum.

Quomodo Sponſalia contrahenda; & quod circa illa Parochorum officium? 352
II. *De vinculo Sponſalium, eorumque diſſolutione.* 356
III. *De Proclamationibus, ſeu Bannis Matrimonialibus.* 360
IV. *De Matrimonio, & Conſenſu Matrimoniali.* 366
V. *Coram quo Matrimonium contrahendum?* 372
VI. *De Ritibus contrahendi Matrimonii.* 381

TITULUS XIII.

De Impedimentis Matrimonii.

Caput primum.

Penes quem ſit auctoritas inducendi Impedimenta Matrimonii. 388
II. *An impedimentum, quod Matrimonio jam contracto ſupervenit, illud Matrimonium dirimat, &c.* 392
III. *De impedimentis impedientibus; ac ſignanter de tempore clauſo, & Eccleſiæ interdicto.* 394
IV. *De impedimento erroris, & conditionis.* 398
V. *De impedimento Voti, & Ordinis.* 401
VI. *De impedimento Conſanguinitatis, & Affinitatis.* 405
VII. *De impedimento Cognationis Legalis, & Spiritualis, necnon publicæ honeſtatis.* 411
VIII. *De impedimento Criminis.* 418
IX. *De impedimento ex Cultus diſparitate.* 419
X. *De Metu.* 421
XI. *De impedimento Raptus.* 424

TITULUS XIV.

De Diſpenſationibus Matrimonialibus.

Caput primum.

De uſu Diſpenſationum Matrimonialium; & cui auctoritas diſpenſandi competat? 427
II. *Sub qua forma hodie Diſpenſationes Matrimoniales in Curia Romana expediri, & cui committi ſoleant?* 431
III. *De formula Litterarum Diſpenſationum; & quomodo ſe Delegatus informare debeat de impedimento allegato?* 434
IV. *De Cauſis Diſpenſationis, & Informatione ſuper veritate earum.* 438
V. *De Diſpenſatione ſuper Matrimonio cum impedimento dirimente contracto.* 441
VI. *De Diſpenſatione in forma Pauperum.* 443
VII. *De Diſpenſatione pro foro conſcientiæ expedienda per Pœnitentiariam.* 445

VIII.

Digitized by Google

VIII. *Quæ circa Diſpenſationes a Parocho populo exponenda?* 447

TITULUS XV.

De Divortiis, & ſecundis Nuptiis.

CAPUT PRIMUM.

DE Divortio quoad vinculum; & converſione Conjugatorum. 449
II. *De ſeparatione Matrimonii quoad Torum & cohabitationem.* 453
III. *De ſecundis Nuptiis.* 457

SECTIO SECUNDA.

DE ECCLESIIS, ET FESTIS.

TITULUS I.

De ædificandis, conſecrandis, & reparandis Eccleſiis.

CAPUT PRIMUM.

DE Scopo Templorum, & eorum Ornatu. 461
II. *Abuſus vitandi in cultu ſanctarum imaginum.* 471
III. *De ædificandis Eccleſiis, & quæ intervenire debeant?* 479
IV. *De Conſecratione Eccleſiarum, ejuſque Ritibus.* 485
V. *De Reconſecratione, & Reconciliatione Eccleſiarum.* 492
VI. *De reparandis Eccleſiis.* 497
VII. *De expenſis ad reparationes Eccleſiarum peragendas iterum quæſtio perpenditur.* 505

TITULUS II.

De Celebratione Feſtorum.

CAPUT PRIMUM.

DE Inſtitutione, & varia ſpecie Feſtorum. 509
II. *Quis ſit finis inſtitutionis Feſtorum; & quomodo obſervanda?* 514
III. *De Operibus ſervilibus die Feſto prohibitis.* 519
IV. *Strepitus forenſes, & mercatus diebus Feſtis vetiti.* 523
V. *De Spectaculis, Choreis, & Popinarum frequentatione vetitis.* 527
VI. *De licentia laborandi diebus Feſtivis.* 533

ELENCHUS

MONUMENTORUM

Quæ in ſecundo Volumine Juris Eccleſiaſtici Univerſi citantur.

XII. *DEcretum S. Congregationis pro jure parochorum in purificatione mulierum.* 539
XIII. *Reſolutio Doctorum Lovanienſium circa repulſionem publicorum peccatorum e ſacra communione;* 540
XIV. *Decretum Archiepiſcopi Mechlinienſis in qualitate Delegati Apoſtolici ad exercitus Regios, de adminiſtrandis Sacramentis militibus, & eorum ſepulturis.* 546
XV. *Decretum Epiſcopi Leodienſis de celebrandis dedicationibus Eccleſiarum uno eodemque die Dominico.* 548
XVI. *Epiſtola paſtoralis Archiepiſcopi Mechlinienſis contra conventicula juvenum, & puellarum.* 549

Additiones, ſeu Obſervationes Gallicæ D. Giberti in Jus Eccleſiaſticum Univerſum. 552

JURIS

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI

PARS SECUNDA.

DE REBUS.

SECTIO PRIMA.[a]

DE SACRAMENTIS.

TITULUS PRIMUS.

DE SACRAMENTIS *IN GENERE.*

CAPUT PRIMUM.

De Sacramentorum Eſſentia, Numero, & Diviſione.

1. *Variæ ſignificationes vocis* Sacramenti.
2. *Quid proprie hodie dicatur* Sacramentum; *ejuſque definitio.*
3. *Quid de Sacramentorum inſtitutione, eorumque numero habeat hodierna Fidei profeſſio?*
4. *Quid doceat Synodus Tridentina?*
5. *Quoad numerum conveniunt Eccleſia Latina & Græca.*
6. *Quando incœperint Sacramenta explicari per formas & materias?*
7. *Unde hæc explicandi methodus initium habuerit?*
8. *Quæſtiones hic moveri ſolitæ Theologis relinquuntur.*
9. *Diviſio Sacramentorum in* neceſſaria & voluntaria; *& quomodo hic Canoniſtæ a Theologis diſſentiant?*

(a) Ut Volumina hujus Operis commodius diſtribuantur, Partis ſecundæ diviſio in quatuor Sectiones opportuna videtur: levis illa mutatio methodo, quam prudens D. Van-Eſpen ſibi præſcripſit, non nocebit.

10. *Sacramenta alia imprimentia* characterem, *alia non imprimentia.*
11. *Quid ſit* character?
12. *Sacramenta alia reiterabilia, alia non reiterabilia.*
13. *Patres dum dixerunt quædam Sacramenta iterari non poſſe, etiam* characterem *imprimi dixerunt.*
14. *Explanantur Decretales ſub titulo* De Sacramentis non iterandis.
15. *Olim Sacramenta non iterabilia rurſus conſerebantur, dum rationabiliter de eorum validitate dubitabatur; idque ſine expreſſione conditionis.*
16. *Quando invaluerit forma conferendi ſub* conditione?
17. *Quandonam Sacramenta characterem imprimentia, & præcipue Baptiſmus, ſint ſub conditione reiteranda?*
18. *An baptizati ab Hæreticis ſint hodie rebaptizandi ſub conditione?*

I. VOCIS *Sacramentum* variæ ſunt tam apud Profanos, quam Eccleſiaſticos Auctores, ſignificationes.

Primo quidem ſignificat juramentum, divino teſtimonio firmatum, uti in *Authentica* SACRAMENTA PUBERUM, *Cod. Si adverſus vendit.* Secundo, ſumitur pro ſecreto ſive arcano ſacro, prout id accipit Apoſtolus ad Epheſios 1. *Ut notum faceret Sacramentum voluntatis ſuæ*, id eſt, arcanum ſuæ voluntatis circa prædeſtinationem Electorum. Tertio, extenditur etiam ad deſignanda myſteria, licet non ſint ſacra. Ita apud Joannem in ſua Apocalypſi *cap.* 17. res illæ occultæ ſignificatæ per *beſtiam* & *mulierem*, vocantur *Sacramentum beſtiæ, & mulieris.* Quarto, Sacramentum interdum ſumitur pro abſtracto a Sacramentis proprie dictis, & a Sacramentalibus, quales ſunt cæremoniæ in Sacramentorum adminiſtratione adhiberi ſolitæ. In hac ſignificatione legitur apud Auguſtinum *lib.* 2. *de peccat. meritis cap.* 26. Quinto, accipitur ſubinde pro ipſa *Miſſarum* liturgia, uti nonnullis adductis teſtimoniis notat Du-Cange in Gloſſario, verbo *Sacramentum.*

II. Denique vox *Sacramentum* jam pridem a Patribus, & hodie communiter accipitur pro Sacramento proprie dicto; definiturque in *Can.* 32. *Diſt.* 2. *De Conſec.* ſub nomine S. Auguſtini: *Inviſibilis gratiæ viſibilis forma.* Verum, uti ſat innuunt Correctores Romani ad citatum Canonem, hæc definitio apud Auguſtinum iis verbis expreſſa non reperitur; ſed in libro de catechizandis rudibus *cap.* 26. hæc leguntur: „ De Sacramento ſane, quod accepit, cum „ ei bene commendatum fuerit, ſignacula „ quidem rerum divinarum eſſe viſibilia, „ ſed res ipſas inviſibiles in eis honorari „. In Epiſtola autem 166. hæc: “ Si autem „ malus eſt, operatur per illum Deus viſibilem Sacramenti formam, ipſe autem „ donat inviſibilem gratiam „. Hæc Auguſtinus. Ex quibus locis (inquiunt Correctores Romani) videtur colligi potuiſſe vulgata iſta Sacramenti definitio.

Hodie a Theologis ſequutis Catechiſmum Romanum traditur communiter hæc *Sacramenti* definitio: *Inviſibilis gratiæ viſibile ſignum ad noſtram juſtificationem inſtitutum.*

Definitionis illius expoſitionem late poſt citatum Catechiſmum proſequuntur paſſim Theologi Scholaſtici; præſertim qui ex profeſſo de Sacramentis ſcripſerunt.

III. Fidei profeſſio a Pio IV. præſcripta, & hodie ubique per Eccleſiam Catholicam recepta, de Sacramentorum inſtitutione, & nnmero habet: “ Profiteor quo- „ que ſeptem eſſe vere, & proprie Sacra- „ menta novæ legis, a JESU CHRISTO Do- „ mino noſtro inſtituta, atque ad ſalutem „ humani generis, licet non omnia ſingu- „ lis neceſſaria, ſcilicet Baptiſmum, Con- „ firmationem, Euchariſtiam, Pœniten- „ tiam, Extremam Unctionem, Ordi- „ nem, & Matrimonium: illaque gratiam „ conſerre „.

IV. Hæc quoad Sacramentorum inſtitutionem, eorumque numerum, & gratiæ infuſionem, ſuis Canonibus *Seſſ.* 7. *De Sacramentis*, ita expreſſit Synodus Tridentina: “ Si quis dixerit Sacramenta novæ „ legis non fuiſſe omnia a JESU CHRISTO „ Domino Noſtro inſtituta; aut eſſe plu- „ ra, vel pauciora, quam ſeptem, videli- „ cet Baptiſmum, Confirmationem, Eu- „ chariſtiam, Pœnitentiam, Extremam „ Unctio-

Digitized by Google

„ Unctionem, Ordinem, & Matrimonium;
„ aut etiam aliquod horum ſeptem non
„ eſſe vere, & proprie Sacramentum, ana-
„ thema ſit „. *Can.* 1. & *Canone 6.* ait :
„ Si quis dixerit Sacramenta novæ legis
„ non continere gratiam quam ſignificant,
„ aut gratiam ipſam non ponentibus obi-
„ cem non conferre , quaſi ſigna tantum
„ externa ſint acceptæ per fidem gratiæ
„ vel juſtitiæ, & notæ quædam Chriſtianæ
„ profeſſionis, quibus apud homines diſcer-
„ nuntur fideles ab infidelibus , anathema
„ ſit „. Rurſus *Canone* 7. “ Si quis dixe-
„ rit, non dari gratiam per hujuſmodi Sa-
„ cramenta ſemper, & omnibus, quantum
„ eſt ex parte Dei, etiamſi rite ea ſuſci-
„ piant, ſed aliquando, & aliquibus, ana-
„ thema ſit „. Denique *Canone* 8. “ Si
„ quis dixerit, per ipſa novæ Legis Sacra-
„ menta ex opere operato non conferri
„ gratiam , ſed ſolam fidem divinæ pro-
„ miſſionis ad gratiam conſequendam ſuffi-
„ cere , anathema ſit „.

V. Quoad numerum Sacramentorum nobiſcum conſentiunt Græci , tametſi ab Eccleſia Latina ſchiſmate diviſi ; uti ex profeſſo oſtendit Petrus Arcudius de *Concordia Eccleſiæ Occidentalis, & Orientalis in ſeptem Sacramentorum adminiſtratione* ; ubi *lib.* 1. *cap.* 2. hæc habet : “ Sacra Myſte-
„ ria ſeu Sacramenta tot eſſe numero apud
„ Græcos , quot apud Latinos , nimirum
„ ſeptem, nemo unquam (quidquid dicant
„ utriuſque gentis communes hoſtes hære-
„ tici noſtri temporis) in dubium revoca-
„ vit . Horum enim ſunt paginæ plenæ
„ Sanctorum Patrum tam Græcorum ,
„ quam Latinorum. Tametſi enim nume-
„ rum Sacramentorum antiqui Auctores
„ non expreſſerint, expreſſuri ſane, ſi ſuo
„ ævo Sacramentarii extitiſſent , res ta-
„ men ipſas , ubi ſeſe offert occaſio, tra-
„ ctant . Et uſus Eccleſiæ Orientalis hoc
„ idem clare confirmat . Sed & poſterio-
„ res Græci , abhinc tamen multis annis
„ ad noſtra tempora , hunc numerum do-
„ cent , atque teſtantur . Simeon Archi-
„ Epiſcopus Theſſalonicenſis , qui librum
„ integrum eumque ſatis prolixum de ſe-
„ ptem Eccleſiæ Sacramentis edidit , ſic
„ habet : Septem ſunt dona Spiritus Sancti
„ teſte Eſaiâ cap. 11. ſeptem item Eccleſiæ
„ Sacramenta, quæ ab eodem Spiritu Sancto
„ vim operandi habent, quæ nimirum ſunt
„ Baptiſma, Chriſma , Communio , Ma-
„ nus Impoſitio, Matrimonium , Pœniten-
„ tia , & Sanctum Oleum „.

Hæc Arcudius, qui plura ibidem Græcorum teſtimonia producit, uti & Leo Allatius *de Eccleſiæ Occidentalis atque Orientalis perpetua conſenſione lib.* 3. *cap.* 16. qui inſuper aliqua profert ex Synodis quibuſdam Conſtantinopolitanis , & Græcis auctoribus, quibus probat, Græcos nobiſcum in ſeptenario Sacramentorum numero conſentire.

VI. Quoad effectum Sacramentorum ; quomodo & quando gratiam producant , multa diſputant Theologi ; uti & circa materiam , & formam Sacramentorum varias quæſtiones movent ; quæ præcipue circa ſeculum XII. aut XIII. exoriri & mirum in modum excreſcere cœperunt. Nam ſi Morino credimus, nonniſi circa illa tempora Sacramenta per materias , & formas explicari cœperunt . “ Primus Scholaſtico-
„ rum, ait , quem legi , qui hanc Sacra-
„ menta explicandi methodum amplexus
„ eſt, & docuit, Guillelmus eſt Antiſiodo-
„ renſis, qui ſcribebat paulo poſt annum
„ Chriſti 1215. „. Hæc Morinus *De SS. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 1. *cap.* 3. *num.* 6. additque *num.* 10. ante hæc tempora , Theologos totam hanc Sacramentorum materiam explicaſſe “ per verba *Signi & rei*
„ *ſacræ* ſeu *inviſibilis*, dicentes Sacramen-
„ tum conſtare ſigno & re ſacrâ , ſeu in-
„ viſibili. Per *ſignum* intelligebant , quod
„ poſtea per *materiam* ſignificatum eſt ; at-
„ que etiam quod per *formam* , quidquid
„ ſcilicet ſenſibus percipitur . Per *rem ſa-*
„ *cram* ſeu *inviſibilem*, effectum Sacramen-
„ ti, gratiam ſcilicet ſanctificantem . Hic
„ eſt apud Antiquos frequentiſſimus ex-
„ plicandi modus; unde illa definitio, Sa-
„ cramentum *eſt inviſibilis gratiæ viſibilis*
„ *forma*. Formam vocant ſpeciem, quæ ſen-
„ ſibus percipitur „.

VII. Notat autem ibidem Morinus *num.* 3. iſtam explicandi Sacramenta rationem e Philoſophia Peripatetica natam eſſe; utpote quæ rerum naturas ſub his nominibus formæ & materiæ inquirere & examinare ſolet . Hâc ergo Philoſophiâ (quæ circa

ſeculum XII. ſcholas intravit) Doctores Theologi imbuti, eamdem philoſophandi rationem in Theologiam, atque potiſſimum in Sacramentorum doctrinam introduxerunt. " Hinc, ait Morinus, potiſſi-
" ma eorum cura fuit, definire quæ fue-
" rint Sacramentorum materiæ, quæ for-
" mæ, & ſub horum nominum inſigniis
" principales de Sacramentis quæſtiones ef-
" formare & protendere ".

VIII. De quæſtionibus illis circa Sacramenta in generali, tum ſingula in particulari, ſi quis inſtrui deſideret, conſulere poterit Theologorum Scholaſticorum commentarios in S. Thomam, & particulares eorum de Sacramentis tractatus; neque enim haſce quæſtiones, quæ nec ad externam Sacramenta adminiſtrandi rationem, neque Canonicam diſciplinam ſpectant, movere aut diſcutere intendo; ſed eas Theologis relinquo; contentus circa Sacramenta breviter proponere, & diſcutere diſciplinam, quam Sacri Canones, Synodalia Decreta, & Ritualia in eorum adminiſtratione ſervandam præſcripſerunt.

IX. Prima Sacramentorum diviſio a Canoniſtis ſequutis Gratianum ad Canonem 39. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. & Pontificem in *Cap.* 8. ;; *De Tranſactionibus*, ſtatuitur; quod aut ſunt *neceſſaria*, aut *voluntaria*. Neceſſaria dicunt eſſe quinque: ſcilicet, Baptiſmum, Confirmationem, Pœnitentiam, Euchariſtiam, & Extremam Unctionem, quæ omnia ad particularem cujuſque profectum (ait Paulus Lancelottus in Inſtitutionibus Juris Canonici *lib.* 2. *tit.* 2. §. 1.) ſunt principaliter inſtituta. Rationem vero, cur dicantur *neceſſaria*, aſſignat ibidem Lancelottus: " Quia ſine
" interitu ſalutis æternæ prætermitti, &
" contemni non poſſunt. Vel ut aliis ver-
" bis expreſſit Gloſſa ad citatum Capitu-
" lum 8. Quia ſine iſtis homo ſalvari non
" poteſt, ſi ex contemptu omittuntur, &
" haberi poſſunt ".

" Voluntaria dicuntur, quæ ſine ſalutis
" diſpendio pro cujuſque arbitrio recipi
" poſſunt, & refutari, inquit Lancelot-
" tus; qualia ſunt Ordo ſacer & Matri-
" monium: & hæc ad totius Eccleſiæ pro-
" fectum, & ſubſidium principaliter per-
" tinent ".

Hinc ille verſiculus a Canoniſtis relatus: *Ordo voluntatis, thorus eſt, dare quinque neceſſe.*

Quem exponens Panormitanus ad Rubricam tituli Decretalium *De Sacramentis non iterandis*, ait: " Per quæ patet quod
" Ordo, & Matrimonium ſunt *voluntatis:*
" reliqua *neceſſitatis:* quod eſt dicere, no-
" lens ordinari vel uxorari bene poteſt eſ-
" ſe in ſtatu ſalutis; ſed reliqua quinque
" contemni non poſſunt ".

Theologi vero neceſſitatem *abſolutam* conſiderantes; nullum Sacramentum præter Baptiſmum neceſſarium vocare ſolent; eo quod hoc ſolum ſit, ſine cujus ſuſceptione ſaltem in voto, homo ſalvari nequit.

X. Ulterius Sacramenta a Canoniſtis, & Theologis dividuntur in ea, quæ *characterem* imprimunt, & ea quæ illum non imprimunt. Quam diviſionem ſat aperte ſtabilivit Synodus Tridentina *Seſſ.* 7. *De Sacramentis in genere Canone* 9. anathema pronuntians in eum, qui dixerit in tribus Sacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi characterem.

XI. Quid ſit ille *character*, qui in tribus illis Sacramentis imprimi dicitur, a quatuor circiter ſeculis anxie, & copioſe a Theologis Scholaſticis inquiri cœpit, uti notat Morinus *De SS. Ordinat. part.* 3. *exercitat.* 3. *cap.* 1. una obſervans, plures ingenue faſſos, nihil apud Patres aut in antiquis Canonibus de hoc charactere ſolidi occurrere; ſed ad ipſius Eccleſiæ auctoritatem, quæ characterem illum agnoſcit, eſſe recurrendum; atque præcipue ab antiquis Scholaſticis recurſum fuiſſe ad Decretalem Innocentii III. in *cap.* MAJORES ;; *de Baptiſmo*, ubi expreſſis verbis dicitur, in Baptiſmo *characterem* imprimi.

Verum in quo conſiſtat hujus characteris eſſentia, non determinavit Innocentius III. ipſaque Synodus Tridentina ſimpliciter quoque dixit, imprimi per dicta Sacramenta *Characterem in anima, hoc eſt, ſignum aliquod ſpirituale, & indelebile.*

Quid vero ſit *ſignum* illud, inter Theologos & Canoniſtas non convenit. Veriſimilius eſt, aliud dicere noluiſſe Synodum, niſi quod per hæc Sacramenta imprimatur in anima ens quoddam morale, quale ſolet imprimi, dum quis ad dignitatem, aut con-

conditionem aliquam *ſtabilem*, & *permanentem* aſſumitur; ut exempli gratiâ, ad dignitatem Regalem, Doctoralem, &c. In horum enim adeptione, & collatione accedit ipſi accipienti hujuſmodi dignitatem, vel conditionem quoddam ens morale, ratione cujus perpetuo reputetur Rex, Doctor, &c.

Unde non male Joannes Doujatius in notis ad Inſtitutiones Lancelotti *lib.* 2. *tit.* 2. §. 3. loquens de hoc ſigno ait: „ Hoc ſignum tria Sacramenta, Baptiſmus, „ Confirmatio, & Ordo, ideo, ni fallor, „ imprimere cenſetur in anima ſuſcipien- „ tium, quod per ea homines ſpecialiter „ ad Dei cultum deſtinentur „.

XII. Ex ipſa diviſione Sacramentorum in ea, quæ imprimunt *characterem*, & ea quæ illum non imprimunt, profluit alia diviſio; ſcilicet in Sacramenta, quæ reiterari poſſunt, & ea quæ reiterari non poſſunt. Imo ipſe character, uti jam deſcriptus eſt, ſupponit per Sacramenta, quæ illum imprimere dicuntur, aliquem *ſtabiliter*, & *firmiter* ad conditionem aliquam & functiones Eccleſiaſticas deputari vel aſſumi: adeo ut ipſe character, vel ideo impreſſus credatur, quia per Sacramentorum illorum ſuſceptionem aliquis ſtabiliter, & permanenter ad aliquam conditionem, & functionem eſt deputatus.

Id non obſcure innuit Synodus Tridentina citato Canone 9. dum ex ipſa impreſſione characteris mox infert: *Unde ea iterari non poſſunt*.

XIII. Quapropter Auguſtinus dum frequenter urget ipſam indelebilitatem Baptiſmi, ipſumque Baptiſmum neque per ſchiſma, neque per apoſtaſiam amitti; licet nomine *characteris* non utatur, tamen idem quod nomine *characteris* ſignificatum voluit poſtmodum Eccleſia, ſufficienter expreſſit; atque ſignanter *lib.* 1. *de Baptiſmo contra Donatiſtas cap.* 1. apud Gratianum *Can.* 40. *Diſt.* 4. *De Conſecrat.* dicens: „ Nullus autem illorum negat habere Ba- „ ptiſmum etiam Apoſtatas, quibus re- „ deuntibus, & per pœnitentiam conver- „ ſis, dum non redditur, amitti non po- „ tuiſſe judicatur. Sic & illi, qui per ſa- „ crilegium ſchiſmatis ab Eccleſiæ commu- „ nione diſcedunt, habent utique Bapti- „ ſmum, quem priuſquam diſcederent ac- „ ceperunt. Nam & ipſi, ſi redeant, non „ eis iterum datur. Unde oſtenditur il- „ lud, quod acceperant in unitate poſiti, „ non potuiſſe amittere ab unitate ſepa- „ ratos „.

Similiter *Profeſſio fidei* nullam *characteris* mentionem facit; ſed ſimpliciter credere jubet, *Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem ſine ſacrilegio reiterari non poſſe*; ſupponens, ſatis indicari *characteris* impreſſionem, dum ea reiterari non poſſe definit.

XIV. Porro in Decretalibus extat titulus *De Sacramentis non iterandis*; vel ut in aliquibus codicibus habetur, *De Sacramentis iterandis vel non*.

Refertur ſub hoc titulo reſponſum Innocentii III. ſuper dubio ipſi ab Epiſcopo Helienſi propoſito: " Utrum ſcilicet „ permitti debeat miniſtrare, qui ſine ma- „ nuum impoſitione fuerit ad Ordinem „ Subdiaconatus aſſumptus. Et ſi Confir- „ mationis Sacramentum in eo debeat ite- „ rari, qui per errorem fuit non chriſma- „ te, ſed oleo delinitus „. Ad quod breviter reſpondendum duxit Innocentius, *quod in talibus non eſt aliquid iterandum*, ſed CAUTE *ſupplendum*, *quod* INCAUTE *fuerat prætermiſſum*.

Conformiter Gregorius IX. in *cap.* 3. ;; *eod.* ait: " Presbyter & Diaconus cum „ ordinantur, manus impoſitionem tactu „ corporali (ritu ab Apoſtolis introducto) „ recipiunt: quod ſi omiſſum fuerit, non „ eſt aliquatenus iterandum, ſed ſtatuto „ tempore, ad hujuſmodi Ordines confe- „ rendos, *caute* ſupplendum, quod per er- „ rorem extitit prætermiſſum „.

☞ Nequaquam obſcurum eſt, Innocentium III. in hoc ſuo reſponſo, uti & Gregorium IX. attendiſſe ad Theologiam Scholaſticam, quæ ſeculo XI. invaleſcere jam cœperat, & de materia & forma, aliiſque ad Sacramenta ſpectantibus multa ſcrupuloſe inquirebat, quorum nihil aut parum apud antiquos Patres legitur: quod hiſce, aliiſque hujus ætatis Pontificibus ſat familiare fuiſſe eorum Decretales, & reſponſa evincunt. ☜

XV. Suppoſuiſſe tam Innocentium III. quam Gregorium IX. Sacramenta in caſibus

Digitized by Google

bus ſibi propoſitis nequaquam *invalide* fuiſſe collata, vel inde evincitur, quod ea reiteranda non dicant; ſed ſolummodo ſupplendum, quod incaute fuerat omiſſum.

Neque enim unquam dubium fuit, quin Sacramenta, etiam Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis iterum eſſent conferenda, ſi rationabiliter de eorum *validitate* dubitabatur; imo ſimili caſu antiquitus ea ſine ulla expreſſione conditionis reiterata fuiſſe, multa evincunt.

Et quidem ex Concilio Carthaginenſi V. ubi *Can.* 5. legitur apud Gratianum *Can.* 3. *Diſt.* 4. *De Conſecrat.* " Placuit, „ ait Synodus, de infantibus, quoties non „ inveniuntur *certiſſimi* teſtes, qui eos ba„ ptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, „ neque ipſi ſunt per ætatem idonei de „ traditis ſibi Sacramentis reſpondere, „ abſque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizan„ dos: ne iſta trepidatio eos faciat Sacra„ mentorum purgatione privari „.

Idem habetur ibidem *Can.* 112. & 113. ex Sancto Leone: *Quoniam*, ait, *non poteſt in iterationis crimen venire, quod omnino factum eſſe neſcitur*. Vel ut alio loco: *Conferendum eis videtur quod collatum eſſe neſcitur: quia non temeritas intervenit præſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis.*

XVI. Quo autem tempore invaluerit, Sacramenta hæc non iterabilia reiterari ſub expreſſa conditione *ſi ſuſcepta non ſunt*, non omnino conſtat; illud ſat veriſimile, eam adminiſtrandi formulam invaluiſſe, poſtquam reſponſum Alexandri III. de quo in *cap.* 2. ӿ. *De Baptiſmo*, Decretalibus Gregorii IX. fuit inſertum; ac pro jure communi in ſcholis prælectum: in quo reſponſo dicitur: " De quibus dubium eſt, „ an baptizati fuerint, baptizantur his „ verbis præmiſſis: *Si baptizatus es, non* „ *te baptizo: ſed ſi nondum baptizatus es,* „ *ego te baptizo* „ &c.

Juxta hanc Decretalem tandem a Canoniſtis, & Theologis Scholaſticis hæc baptizandi formula recepta fuit; ac Eccleſiarum Ritualibus paſſim præſcripta.

Rituale Romanum ſub titulo De forma Baptiſmi: ita habet: " Cum Baptiſmum „ iterare nullo modo liceat, ſi quis ſub „ conditione ſit baptizandus, ea conditio „ explicanda eſt hoc modo: *Si non es ba*„ *ptizatus, ego te baptizo in nomine Pa*„ *tris, & Filii, & Spiritus Sancti* „.

XVII. Deinde monet Rituale: " Hac „ tamen conditionali formâ, *Non paſſim* „ aut *leviter* uti licet; ſed *prudenter*, & „ ubi re *diligenter* perveſtigatâ, *probabilis* „ ſubeſt dubitatio, infantem non fuiſſe „ baptizatum „.

Eodem pene tenore hanc formulam expreſſit Rituale noſtrum Mechlinienſe, eamdem moderationem in ejus uſu præſcribens; una tamen deſignans *probabilem dubitationem* ordinarie eſſe, quando infans ab obſtetrice baptizatus dicitur; facile enim ab illa vel turbatione, vel ignorantiâ erratur, & aliquid eſſentiale omittitur.

XVIII. Deinde ulterius ſubjungit: " Et „ quia noſtri temporis Hæretici pro inſatiabili ſuo in Eccleſiam odio, Sacramen„ torum formas plerumque invertunt, ma„ teriam contemnunt, aut legitimam in„ tentionem non habent, merito Bapti„ ſmus, ab eis collatus, de nullitate ſu„ ſpectus haberi debet. Proinde ab eis ba„ ptizati ſub conditione baptizentur, ac „ omiſſæ cæremoniæ ſuppleantur „.

Nonnulli, qui propius Hæreticorum hodiernorum baptizandi modum inveſtigarunt, & obſervarunt, non probant eam in rebaptizandis ex illorum hæreſi ad Eccleſiam revertentibus facilitatem. Et quidem Patres Concilii Rothomagenſis anno 1581. fatentur in pleriſque Diœceſium hujus Provinciæ locis, morem fuiſſe, ut baptizati ab Hæreticis, præſertim a Calviniſtis, redeuntes ad Eccleſiam iterum baptizarentur ſub conditione: " Quia dubi„ tabant nonnulli de valore Baptiſmi ab „ hujuſmodi Hæreticis collati, eo quod „ non haberent intentionem baptizandi in „ remiſſionem peccatorum. Verum quo„ niam illa formula baptizandi ſub condi„ tione fuit introducta propter Baptiſma„ ta occulta, & de quibus non appare„ bat, nec uni mulieri ſeu alteri priva„ tim baptizanti credi debeat. Contra ve„ ro conſtabat Calviniſtas in cœtu publi„ co baptizare in forma verborum, & „ materia a Chriſto inſtituta, nec de hoc „ facto ambigi poterat: vetamus ablutio„ nem repeti cum quibuſcumque verbis a „ Calviniſmo, aut aliis hæreſibus ſimiliter „ ba-

Digitized by Google

„ baptizantibus ad noſtras Eccleſias tranſ-
„ euntibus, ne de anabaptiſmo redar-
„ guamur „.

Hactenus Concilium Rothomagenſe titulo *De Sacramentis num.* 2. cujus verba pene exſcripſit, & adoptavit Concilium Aquenſe anno 1585. titulo *De Sacramento Baptiſmi*.

Quid vero circa Baptiſmum ab Hæreticis collatum agendum ſit; quidve pro certo, aut dubio habendum ſit, ut Baptiſmus aliave Sacramenta characterem imprimentia ſub conditione iterari queant, præcipue Epiſcoporum eſt judicare, & præſcribere.

CAPUT II.

Quæ in Sacramentorum adminiſtratione ſervanda; & quis eorum præcipuus Miniſter.

1. *Paſtores ut ſemper ſancte Sacramenta adminiſtrare queant, ſancte vivere debent.*
2. *Quomodo ante eorum adminiſtrationem ſe præparare debeant.*
3. *In adminiſtratione Sacramentorum eorum effectus, & uſus exponendus?*
4. *Nec tantum ſuſcipientium, ſed & adſtantium ratio habenda.*
5. *In quorum Sacramentorum adminiſtratione id præcipue faciendum?*
6. *Paſtores ad Sacramenta adminiſtranda ſemper debent eſſe parati.*
7. *An Paſtor teneatur adminiſtrare peſte infectis?*
8. *Quare cæremoniæ in adminiſtratione Sacramentorum adhibeantur?*
9. *Quid de cæremoniis credendum tradat Synodus Tridentina; & moderna Fidei profeſſio?*
10. *Cæremoniæ pro arbitrio privatorum immutari nequeunt.*
11. *Illæ adhibendæ juxta præſcriptum librorum Ritualium, qui illum in finem ſunt conſcripti.*
12. *An liceat a Ritibus præſcriptis recedere, prætextu quod contrarii ſint conformiores primitivæ Eccleſiæ diſciplinæ?*
13. *Epiſcopi ſubinde libros Rituales revidere debent.*
14. *Decreta circa adminiſtrationem Sacramentorum potiſſimum ad Parochos diriguntur.*
15. *Parochus in ſua Parochia eſt* ordinarius *Sacramentorum miniſter.*
16. *Nullus in aliena Parochia, aut alienis Parochianis Sacramenta adminiſtrare poteſt.*
17. *Parochus quâ ratione dicatur* proprius *Sacerdos*, Paſtor, *aut* Curatus?

I. „ CUm in Eccleſia Dei nihil ſanctius, aut utilius, nihil excellentius, aut magis divinum habeatur, „ quam Sacramenta ad humani generis ſalutem a Chriſto Domino inſtituta (ait „ Rituale Romanum) Parochus, vel quivis alius Sacerdos, ad quem eorum adminiſtratio pertinet, meminiſſe in primis „ debet, ſe *ſancta* tractare; atque omni „ fere temporis momento ad tam *ſanctæ* „ adminiſtrationis officium paratum eſſe „ oportere. Quamobrem illud perpetuo „ curabit, ut integre, caſte, pieque vitam „ agat: nam etſi Sacramenta ab impuris „ coinquinari non poſſunt, neque a pravis miniſtris eorum effectus impediri; „ impure tamen, & indigne ea miniſtrantes, in æternæ mortis reatum incurrunt „.

Eadem Paſtoribus, & Sacerdotibus enixe commendant Synodi noſtræ tum Provinciales, tum Diœceſanæ Belgicæ: *Ne dum aliis cœlum aperiunt, ipſi ſibi viam muniant ad gehennam*, ait Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio Epiſcopo *tit.* 2. *cap.* 1.

II. Cenſuit inſuper Cameracenſis D. anno 1567. " monendos Paſtores omnes, ut „ Sacramenta adminiſtraturi, ſummâ animi devotione Omnipotentis Dei implorent auxilium, quo in illis plane divinis „ functionibus mundam rectamque mentem „ afferant „. Quin & addit Rituale Romanum: " Ipſe vero (Parochus) antequam „ ad hujuſmodi adminiſtrationem accedat, „ paululum, ſi opportunitas dabitur, orationi, & ſacræ rei, quam acturus eſt, „ meditationi vacabit „.

III. Ut autem fidelis populus ad ſuſcipienda Sacramenta majori cum reverentia, atque

Digitized by Google

atque animi devotione accedat, præcipit Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 7. *De Reform.* " Epiſcopis omnibus, ut non ſo-
„ lum, cum hæc per ſeipſos erunt populo
„ adminiſtranda, prius illorum *vim* &
„ *uſum* pro ſuſcipientium captu explicent,
„ ſed etiam idem a ſingulis Parochis, pie
„ prudenterque, etiam linguâ vernaculâ,
„ ſi opus ſit, & commode fieri poterit,
„ ſervari ſtudeant „.

IV. Idipſum in ſuis paſſim Synodis, ac Ritualibus libris Epiſcopi ſedulo inculcant; monentque, ut in adminiſtratione Sacramentorum non tantum ſuſcipientium, ſed etiam præſentium, & adſtantium ratio habeatur.

„ In adminiſtratione quorumcumque Sa-
„ cramentorum (ait Synodus P. II. Mechl.
„ *tit.* 2. *cap.* 3.) vis & efficacia eorum,
„ pro captu ſumentium, ac *præſentium*,
„ ſæpe a Paſtoribus explicentur„.

Similiter Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 5. *cap.* 6. " Omnes, qui adminiſtrant
„ Sacramenta, illorum vim & uſum, pro
„ eorum qui ſumpſerint, & *adſuerint* ca-
„ pacitate, & intelligentiâ diligenter ex-
„ plicent „.

Et Synodus Atrebatenſis ſub Franciſco Richardoto titulo de *Sacramentis in genere cap.* 1. " præcipit omnibus Paſtoribus, ut
„ in Sacramentorum adminiſtratione ſem-
„ per aliquid adferant ad explicandam in-
„ ſtitutionem, & utilitatem Sacramenti;
„ ex quo *præſentes* ædificationem aliquam
„ capiant „.

V. Quantumvis in omnium Sacramentorum adminiſtratione id faciendum injungatur Paſtoribus, facilius tamen ac fructuoſius id fieri poſſe videtur in adminiſtratione Baptiſmi, Euchariſtiæ per modum Viatici, & Extremæ Unctionis; tum quod in horum adminiſtratione plures ſoleant adeſſe, tum quod major appareat, quam in aliorum adminiſtratione opportunitas.

Cum enim in ipſo Baptiſmo infans renaſcatur; atque ſpecialiter fiat profeſſio vitæ Chriſtianæ, & abrenuntiatio ſatanæ, & pomparum ſeculi, opportuniſſimum videtur, tunc ipſis præſentibus in memoriam revocare, quomodo & ipſi aliquando in Chriſto renati eam profeſſionem emiſerint, & renuntiationem ſolemniter fecerint; expendantque num conformiter ad eam ſponſionem hactenus vixerint.

In adminiſtratione Viatici, & extremæ Unctionis ipſa hominis morientis præſentia attentionem majorem in ipſis adſtantibus, præſertim conſanguineis, & familiaribus morientis, nata eſt conciliare.

VI. " Paſtores ad adminiſtranda Sacra-
„ menta vocati (ait Synodus P. II. Mechl.
„ *tit.* 2. *cap.* 5.) officio ſuo fungi non tar-
„ dent, *graviter* alioquî puniendi; *graviſ-*
„ *ſime* vero, ſi quem ipſorum negligentiâ,
„ ſine Baptiſmo, Confeſſione, Sacro Via-
„ tico, aut Extremâ Unctione, ex hac
„ vita migrare contigerit „.

Idem omnes paſſim Synodi inculcant, additque Synodus Antuerpienſis ſub Miræo, *tit.* 2. *cap.* 3. " Ac ubi populus eſt
„ numeroſior, bis in die, mane circa ho-
„ ram ſeptimam, & veſperi ſub Laudi-
„ bus, in templo (Paſtor) ſeſe præſen-
„ tem exhibeat omnibus operâ illius uti
„ volentibus „.

VII. Cumque Paſtor animam ſuam debeat ponere pro ovibus ſuis, concluditur, Paſtorem neque ob periculum contagionis ſeu infectionis peſtis poſſe ſubditis ſuis negare adminiſtrationem Sacramentorum, ſi alius non adſit, qui ejus vices ſuppleat; quapropter anno 1668. judicatum fuit in Parlamento Pariſienſi, Paſtorem potuiſſe privari ſuo Paſtoratu ob non adminiſtrata Sacramenta tempore peſtis, ut refertur in opere, cui tit. *Journal des Audiences pag.*3. *lib.* 4. *cap.* 1.

Hanc eſſe Paſtorum obligationem tamquam notoriam ſuppoſuit, & expreſſit Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 5. *cap.* 10.
„ Tamen quia experientiâ cognitum eſt,
„ ait Synodus, eam eſſe multorum Paro-
„ chianorum infirmitatem, & puſillanimi-
„ tatem, ut a proprio Parocho abhorreant,
„ ſimul atque eumdem alicui, vel leviter
„ de peſte ſuſpecto Sacramenta adminiſtraſ-
„ ſe intelligunt, præcipit ut tempore pe-
„ ſtis Capellani conſtituantur ſumptibus
„ ærarii publici, vel collectis ſingulorum
„ Parochianorum, in quorum utilitatem
„ evidenter hoc cedere intelligitur, qui
„ Sacramenta dictis peſte infectis, iiſque
„ ſolis adminiſtrent, quibus Capellanis
„ Epi-

Digitized by Google

,, Epiſcopi dent curam animarum ,,.

Quæ cura, & cautio in adminiſtrandis Sacramentis, aliiſque ſpiritualibus ſubſidiis impendendis adhibenda ſit tempore peſtis, fuſe expoſuit S. Carolus in ſua Synodo Provinciali V. *part.* 2. Conſtitutionum; quæ merito ab Epiſcopis, & Paſtoribus hujuſmodi occaſione incidente conſuli poterunt.

VIII. Ulterius ut major ſit erga Sacramenta rudioris populi devotio, & reverentia, jam pridem a primis Eccleſiæ ſeculis ritus ſeu cæremoniæ quædam in Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſueverunt; quibus & ipſi Sacramentorum effectus ſubinde explanantur, & populo ſenſibiliter proponuntur; mentemque Fidelium ad rerum divinarum contemplationem excitant.

Unde Synodus Tridentina *Seſſ.* 22. *de Sacrificio Miſſæ cap.* 5. poſtquam dixiſſet varias cæremonias, in Sacrificio Miſſæ ex apoſtolica diſciplina, & traditione adhiberi, finem earum ſubjicit his verbis: " Quo
,, & majeſtas tanti Sacrificii commendare-
,, tur, & mentes fidelium per hæc viſibi-
,, lia Religionis, & pietatis ſigna, ad re-
,, rum altiſſimarum, quæ in hoc Sacrificio
,, latent, contemplationem excitarentur ,,.

IX. De his ritibus ſive cæremoniis definit Synodus Tridentina *Seſſ.* 7. *can.* 13.
,, Si quis dixerit receptos, & approbatos
,, Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni Sa-
,, cramentorum adminiſtratione adhiberi
,, conſuetos, aut contemni, aut ſine pec-
,, cato a miniſtris pro libitu omitti, aut
,, in novos alios per quemcumque Eccle-
,, ſiarum Paſtorem mutari poſſe, anathe-
,, ma ſit ,,.

Profeſſio fidei hæc habet: " Receptos
,, quoque, & approbatos Eccleſiæ Catho-
,, licæ ritus, in ſupradictorum omnium
,, Sacramentorum ſolemni adminiſtratione,
,, recipio & admitto ,,.

X. Ritus hi tametſi ad ipſum Sacramentorum valorem, vel ſubſtantiam non pertineant, poſſintque ſalvâ eorum validitate omitti, & mutari, imo pro temporum ac locorum diverſitate ritus hi varii fuerint, & etiamnum ſint; tamen ſapienter Eccleſia declaravit, eos non poſſe arbitrio quorumcumque inferiorum Paſtorum vel miniſtrorum mutari, aut de novo introduci: ne alias ſub ſpecie Religionis, & pietatis, ſuperſtitio, aut avaritia, vel irreverentia in Sacramentorum adminiſtratione ſenſim immiſceantur: quod aliquot ante Synodum Tridentinam ſeculis non infrequens fuit; ipſiſque hæreticis, ritus Eccleſiaſticos explodendi, ac generatim rejiciendi prætextum dediſſe videtur.

XI. Quapropter, abſolutâ Synodo Tridentinâ, varii ab Epiſcopis pro ſuis reſpective Eccleſiis ſeu Diœceſibus compoſiti fuere libri, quos vulgo *Ritualia*, vel *Paſtoralia*, aut *Manualia* vocare ſolent.

Horum librorum ſcopum eſſe, præſcribere ritus, quos in adminiſtrandis Sacramentis, & celebrandis divinis Officiis Parochi, aliique Eccleſiæ miniſtri obſervent, non autem quæſtionum Theologicarum, aut dogmatum deciſionem facere, indicat ipſa librorum nomenclatura, & in præfatione ad ſuum Rituale expreſſit Paulus V. his verbis: " His ita conſtitutis, reſtabat,
,, ut uno etiam volumine comprehenſi,
,, ſacri & ſinceri Eccleſiæ Catholicæ *ri-*
,, *tus*, qui in Sacramentorum adminiſtra-
,, tione, aliiſque Eccleſiaſticis functionibus
,, ſervari debent ab iis, qui curam anima-
,, rum gerunt, Apoſtolicæ Sedis auctorita-
,, te prodirent, ad cujus voluminis præ-
,, ſcriptum, in tanta Ritualium multitu-
,, dine, ſua illi miniſteria tamquam ad pu-
,, blicam, & obſignatam normam perage-
,, rent, unoque ac fideli ductu inoffenſo
,, pede ambularent cum conſenſu ,,.

XII. Quamvis non omnes ritus, ſeu cæremoniæ in libris Ritualibus ſingularum Diœceſium præſcripti, ex Apoſtolica diſciplina, & traditione deſcendant; ſed plures poſtremis Eccleſiæ temporibus ſint introducti; imo nec omnes & ſinguli haberi debeant tamquam ab Eccleſia Catholica probati; nihilominus Parochis, aliiſque inferioribus miniſtris fas non eſt citra neceſſitatem privatâ auctoritate in publica Sacramentorum adminiſtratione, aut divinorum Officiorum perſolutione a ritibus in Rituali, vel Paſtorali ſuæ Diœceſis præſcriptis facile, & paſſim recedere; eo etiam titulo, quod ritus contrarius puriori primitivæ Eccleſiæ diſciplinæ videatur conformior; ne alias hæc licentia paulatim la-

tius ſerpens, confuſionem, aliaque incommoda in ipſos ſacros ritus, & Sacramentorum adminiſtrationem inducat.

„ In adminiſtrandis Sacramentis (ait Synodus P. II. Mechl. *tit.* 2. *cap.* 1.) *Paſtorale* ſuæ Eccleſiæ Cathedralis omnes ſequantur, & eo deficiente, Eccleſiæ Metropolitanæ, nihil temere addendo, demendo, vel immutando „. Idipſum ceteræ quoque Synodi Belgicæ mandant; rationemque mandati hanc præmittit Synodus D. Cameracenſis anno 1567. tit. *De Sacramentis cap.* 3. " In ſignis externis ac cæremoniis, ne qua malevolis relinquatur offenſio, utque juxta Apoſtoli ſententiam, idipſum dicamus omnes, *perfecti in eodem ſenſu atque ſententia* „. 1. Cor. cap. 1. v. 10.

XIII. Ceterum, ſicuti Synodus Tridentina, aliæque eam ſequutæ Synodi ſæpius monuerunt Epiſcopos, ut ſuarum reſpective Eccleſiarum Breviaria, & divini Officii libros reviderent, & expurgarent ab omni eo, quod cum divini Officii majeſtate non convenire judicaretur, ita & Epiſcoporum eſt Rituales libros ſuarum Diœceſium ſubinde revidere, & diligenter examinare, num nihil in ritus, vel per negligentiam aut ignorantiam intruſum ſit, quod pietatem ac reverentiam Sacramentis debitam minuat, aut ſaltem minus promoveat, vel etiam ſuperſtitionem aliquam redoleat; vel Fideles facile in ſuperſtitionem natum ſit inducere. Ac denique expendant, an ritus aliqui hoc tempore induci haud poſſint; qui & uſui ac inſtituto Sacramentorum ſint conformiores, & ad pietatem & reverentiam erga ſacra myſteria in mentibus Fidelium excitandam convenientiores, & efficaciores.

XIV. Ex citatis haſtenus Synodorum ac Ritualium Decretis, & monitis circa obſervanda, & cavenda in adminiſtratione Sacramentorum illud perſpicuum eſt, ea potiſſimum ad Parochos dirigi; hoſque præcipue circa Sacramentorum adminiſtrationem inſtrui.

XV. Nec mirum, cum enim Parocho totius Parochiæ cura ſpiritualis incumbat, quemadmodum *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 1. oſtenſum fuit, etiam ipſi principaliter & jure ordinario competit Sacramentorum adminiſtratio ad excluſionem omnium aliorum inferiorum Sacerdotum; adeo ut ſi qui in ejus Parochia, aut ejus Parochianis Sacramenta adminiſtrent, id nonniſi ut ejus coadjutores, & ſubſidiarii, ac de ipſius tacito vel expreſſo conſenſu facere cenſeantur.

Hoc Parochorum jus non obſcure expreſſit Synodus Tridentina, monens Epiſcopos *Seſſ.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* ut pro tutiori animarum eis commiſſarum ſalute, diſtincto populo in certas propriaſque Parochias unicuique *ſuum perpetuum peculiaremque Parochum* aſſignent, qui eas cognoſcere valeat, & *a quo*, ait, SOLO *licite Sacramenta ſuſcipiant*.

XVI. De hoc Parochorum jure haud dubitans Martinus Rythovius Epiſcopus Ipreſis, qui Concilio Tridentino interfuerat, in ſua Synodo anno 1577. *tit.* 11. *cap.* 5. ita loquitur: " Cum in omnibus rebus, pro pace & tranquillitate, ſit certus ordo ſervandus, neque conveniat quempiam in *alienam* meſſem manum ſuam mittere; ſed unuſquiſque ſuper grege ſibi credito vigilare debeat: Ordinamus ut nullus Sacerdos (ceſſante periculo, & citra neceſſitatem) extra limites ſuæ Parochiæ, aut etiam in ſua Parochia alienis Parochianis Sacramenta, abſque proprii Paſtoris conſenſu, aut noſtra ſpeciali licentia, adminiſtrare præſumat „.

Idipſum iiſdem pene verbis expreſſum eſt in Synodis Buſcoducenſibus ſub Metſio, & Maſio Præſulibus; Cameracenſi anno 1567. item anno 1604. Audomarenſi anno 1585. aliiſque; adeo ut jure communi & etiam Belgico, Parochi ſint *ordinarii* Sacramentorum miniſtri in ſuis reſpective Parochiis, & reſpectu ſuorum Parochianorum.

XVII. Hoc ex capite Parochus *proprius Sacerdos* reſpectu populi ſibi commiſſi vocatur in *cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS *De Pœnitentiis, & Remiſſ.* utpote cui *jure proprio* competit Sacerdotale officium populo impendere. Item antonomaſtice *Paſtor* dici conſuevit; utpote cui incumbat populum divini verbi prædicatione, & Sacramentorum exhibitione ſpiritualiter paſcere. *Curatus* quoque nonnumquam appellatur; eo quod *cura* populi ipſi primario incumbat.

Quo-

Digitized by Google

Quomodo & quouſque Sacramentorum, ſignanter Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ, adminiſtratio etiam aliis Sacerdotibus, præſertim Regularibus, ſive vigore privilegiorum, ſive conſuetudinis, communicata fuerit; eaque in Eccleſiis Parochialibus, aut extra eas, ipſis tamen Parochianis exhibere ſine licentia Parochorum liceat, tractando de ſingulis Sacramentis notabimus.

CAPUT III.

De idiomate, quo adminiſtrari poſſunt Sacramenta.

1. *An conveniat preces patrio idiomate recitari?*
2. *Quid S. Cyrillus Gentis Sclavonicæ Apoſtolus expertus fuerit in uſu ſuæ linguæ.*
3. *Idioma patrium in divinorum officiorum recitatione non diſplicuit Joanni VIII. Summo Pontifici.*
4. *Duci Uratiſlao petenti ut in Bohemia* Sclavonico *idiomate Officium divinum recitaretur, negavit Gregorius VII.*
5. *Sententia D. Fleury hiſtorici exponitur.*
6. *Ab uſu hodierno recedere non debent miniſtri ſine ſuperiorum licentia.*
7. *Parochi tamen utiliter exponunt quid ritus ſignificent, quid Eccleſia ſuis precibus impetrare velit.*

☞ I. CApite præcedenti, num. 3. 4. & 5. obſervatum eſt Synodum Tridentinam, aliaſque Synodos mandaſſe omnibus curam animarum ſuſtinentibus, ut in adminiſtratione Sacramentorum populo exponant eorum virtutem ſive effectum; necnon quæ ſint in ſuſcipientibus neceſſaria, ut cum fructu ea ſuſcipiant.

Cum igitur in precibus atque collectis, quas in adminiſtratione Sacramentorum & divinorum officiorum celebratione Eccleſia præſcribit in ſuis paſſim ritualibus, manualibus, & libris eccleſiaſticis recitandas, plurima occurrant, per quæ fideles in horum notitiam venire poſſent, quis ambigat quin ad populi inſtructionem, atque excitandam pietatem, & erga ſacra reverentiam plurimum valeret, ſi hæc linguâ vernaculâ ſive idiomate patrio recitarentur (*a*), quemadmodum pluribus ſeculis in Eccleſia uſitatum fuit.

II. Idipſum expertus dicitur ſanctus Cyrillus Apoſtolus Gentis Sclavonicæ, de quo legitur in ejus vita apud Bollandum ad 9. Martii in ſecundis actis, *pag.* 22. " Apo„ſtolicus (Adrianus II.) & reliqui re„ctores Eccleſiæ corripiebant beatum Cy„rillum, cur videlicet auſus fuiſſet, *in* „*Sclavonica lingua* horas canonicas ſtatue„re. At ille humiliter reſpondens dixit: „Attendite, vos fratres & Domini, ſer„monem Apoſtoli dicentis: *Loqui variis* „*linguis nolite prohibere*. Secutus ergo „Apoſtolicam doctrinam (linguam) quam „impugnatis inſtitui. At illi dixerunt, „quamvis Apoſtolus loqui variis linguis „perſuaſerit, non tamen per hoc in ipſa, „quam ſtatuiſti, linguâ, divina ſolemnia „voluit decantari „.

„Cum autem propter hujuſmodi inſti„tutionem plus & plus apud eos creſce„ret altercatio, beatus Cyrillus dictum „Davidicum protulit in medium dicens: „Scriptum eſt enim: *Omnis lingua laudet* „*Dominum*; & ſi omnis ſpiritus laudan„do magnificat Dominum, cur me prohi„betis ſacrarum miſſarum ſolemnia, & „horarum Sclavonice modulari? Siquidem „ſi quiviſſemus illi populo aliter aliquan„do cum ceteris nationibus ſubvenire in „lingua Græca, vel Latina, omnino quæ „reprehenditis non ſanxiſſem: ſed quia „idiotas, & viarum Dei totaliter eos re„peri ignaros, ſolum hoc ingenium almi„flua ſancti Spiritus gratia cordi meo in„ſpiravit, per quod etiam *innumerum* po„pulum Deo acquiſivi. Quapropter, Pa„tres & Domini cogitate conſultius, ſi „inſtitutionis meæ normam hanc expediat „immutare. At illi audientes, & admi„rantes tanti viri induſtriam, & fidem, „ſtu-

(*a*) Tridentinis Patribus viſum eſt *ſeſſ.* 22. *c.* 8. uſum præſentem non eſſe mutandum; ſaltem ſi agatur de liturgia. Petierunt nonnumquam principes, ut patrio idiomate ſacra myſteria celebrarentur, verum repulſam paſſi ſunt.

„ ſtudioſâ deliberatione præhabitâ, ſtatue-
„ runt ſupradicto ordine, & ſermone, in
„ illis partibus, quas beatus Cyrillus Deo
„ acquiſierat, ſicut ſtatuerat, canonicas
„ horas cum miſſarum ſolemniis ita debe-
„ re deinceps celebrari „.

III. Neque hanc miſſarum, & horarum canonicarum, aliorumque divinorum officiorum decantationem, & recitationem, in idiomate patrio ad populi ædificationem, diſplicuiſſe Joanni VIII. habetur ex ejus epiſtola ſub idem pene tempus ſcriptâ ad Suantopulkon glorioſum Comitem Moraviæ, in qua hæc ſcribit: " Nec ſane fidei vel
„ doctrinæ aliquid obſtat, ſive *miſſas* in
„ *Sclavonica* lingua canere, ſive ſacrum
„ Evangelium, vel lectiones divinas novi
„ & veteris teſtamenti bene translatas,
„ & interpretatas legere, aut alia *ho-*
„ *rarum officia omnia* pſallere, quoniam
„ qui fecit tres linguas principales He-
„ bræam ſcilicet, Græcam, & Latinam,
„ ipſe creavit & alias omnes ad laudem,
„ & gloriam ſuam „.

Itaque nec ſub finem ſeculi IX. quando ſedit Joannes VIII. vetita videtur fuiſſe divinorum officiorum linguâ vulgari decantatio, vel recitatio.

IV. Credit D. Claudius Fleury in ſua hiſtoria Eccleſiaſtica *lib. 63. num.* 8. primam originem prohibitionis legendi ſacram Scripturam, & eccleſiaſtica officia in lingua vulgari referendam eſſe ad tempora Gregorii VII. (*a*) qui poſtulanti Uratiſlao Regi, vel Duci Bohemiæ, ut divina officia linguâ *Sclavonicâ* apud gentem Sclavorum recitari poſſent, abſolute renuit, & ut populi hac in parte poſtulatis Rex obſiſteret, mandavit. Iſtius prohibitionis hanc rationem aſſignat, quod " omnipotenti Deo
„ ſacram Scripturam placuerit quibuſdam
„ locis eſſe occultam, ne ſi ad liquidum
„ cunctis pateat, forte vileſceret, & ſub-
„ jaceret deſpectui, aut prave intellecta a
„ mediocribus in errorem induceret „.

V. Hoc a Gregorio hìc poſitum prohibitionis fundamentum, nequaquam ſat firmum viſum fuit octo primorum ſeculorum Patribus, qui licet non ignorarent in ſacris Scripturis nonnulla obſcuriora, & abditiora contineri, nihilominus & ſacram Scripturam, necnon divina officia idiomate vulgari, & ſingulis populis proprio, legi & publice recitari permiſerunt, uti recte notat D. Fleury loco citato, qui & *ſuo diſcurſu* 3. *hiſtorico num.* 24. ait: " (*b*) Non
„ moveor ratione, quâ prætendunt varii
„ moderni (veterem diſciplinam recitandi
„ divina officia linguâ vulgari, merito ab-
„ rogatam eſſe) ad conſervandam reveren-
„ tiam religioni debitam: hæc enim cæca
„ reverentia, ait, non convenit niſi falſis
„ religionibus fundatis ſuper fabulis, & fri-
„ volis ſuperſtitionibus. Vera religio tan-
„ to in majori pretio erit, quanto melius
„ nota fuerit „. Idem pluribus oſtendit Daniel Papebrochius in erudita diſſertatione XVIII. in conatu ſuo chronico-hiſtorico vitæ Nicolai I. ſubjectâ; in qua notat, quod Innocentius IV. etiam ſeculo XIII. permiſerit cuidam Epiſcopo, ut conformiter ad conſuetudinem apud Sclavos receptam, divinum officium in lingua ibidem uſitata recitaret, hâc ſubjectâ ratione. *Quod ſermo rei, & non ſit res ſermoni ſubjecta.*

VI. Cum a veteri & Patrum diſciplina hoc in puncto receſſum ſit, & jam in Ritualibus ſeu Manualibus auctoritate ſuâ Epiſcopi præſcripſerint, ut hæ preces dicantur linguâ *latinâ;* ſummâ prudentiâ hìc opus eſt; ne prætextu majoris utilitatis, aut priſtinæ Patrum diſciplinæ, ab hoc uſu & Ritualium præſcripto, Parochi, aliique inferiores Eccleſiæ miniſtri ſine legitima ſuperiorum licentia recedant.

VII. Quin tamen vel ante, vel poſt adminiſtrata Sacramenta parochi utiliter pro populi captu, quid per externos illos ritus & preces, Eccleſia ſignificare, & a Deo impetrare velit, linguâ vernaculâ exponere queant, dubium non eſt.

CA-

(*a*) Obiit ille Pontifex ſummus an. 1085.

(b) *Je ne ſuis point touché de la raiſon*, ait D. Fleury, *qu'alleguent pluſieurs Modernes, de conſerver le reſpect pour la Religion. Ce reſpect aveugle ne convient qu'aux fauſſes Religions, fondées ſur des fables & des ſuperſtitions frivoles. La vraie Religion ſera toujours d'autant plus reſpectée, qu'elle ſera mieux connue.* Textum patrio idiomate conceptum ipſe retulit D. Van-Eſpen.

CAPUT IV.

An aliquid in Sacramentorum adminiſtratione exigi poſſit?

1. *Populi devotioni officit, Sacerdotum ex Sacramentorum adminiſtratione quæſtus captatio.*
2. *Primi Chriſtiani omnem temporalium exactionem abeſſe volebant, ſed voluntarie offerebant.*
3. *Eamdem diſciplinam Eccleſia ſemper retinuit.*
4. *Neque ſub obtentu conſuetudinis temporalia exigi permiſit.*
5. *Quid circa hoc ſtatuerint Synodi Belgicæ.*
6. *Nec titulo paupertatis hæc exactio permittitur.*
7. *Eccleſia vult retineri oblationum uſum; nec vetat voluntarie oblata accipi.*
8. *Cavenda in oblatorum receptione tacita exactio.*
9. *Sacramenta æque prompte adminiſtranda pauperibus ac divitibus.*
10. *Cavendum ne voluntariæ Fidelium oblationes tranſeant in coactas.*
11. *Aliquando prohibita etiam ultronea temporalium oblatio in receptione Sacramentorum.*
12. *Quid voluerit obſervari S. Carolus?*
13. *Quomodo omnis turpis quæſtus, ejuſve ſpecies in adminiſtratione neceſſario cavendus.*
14. *Difficulter omnis* mali ſpecies *cavetur, dum Miniſtri ex oblatis in adminiſtratione Sacramentorum vivere debent.*
15. *Danda Miniſtris Eccleſiæ ea competentia, ut in adminiſtratione Sacramentorum oneri non ſint Fidelibus.*
16. *Decimatorum dandi eam competentiam obligatio.*
17. *Offerenda in Sacramentorum adminiſtratione aliquando a Superioribus taxata, & quare?*
18. *Sic taxata dici ſolent* jura *Paſtoralia; & in adminiſtratione Matrimonii & ſepulturis potiſſimum obtinent; & quare?*
19. *Videntur ſucceſſiſſe in locum decimarum perſonalium.*
20. *Jura illa hic ægre ſine conſenſu Regis imponi poſſunt.*
21. *Minus incommodi habebat decimarum perſonalium, quam hodierna jurium Paſtoralium in adminiſtratione Sacramentorum ſolutio.*
22. *Laici ab impoſitione onerum per Judicem Eccleſiaſticum, ſubinde ad Senatum Regium appellare poſſunt.*
23. *Vix jura illa ſine offenſione exigi poſſunt; & quid hic a Superioribus faciendum?*
24. *Circumſpecte in horum jurium exactione Miniſtri Eccleſiæ ſe gerere debent.*

I. Nihil eſt, quod populi erga ſacra Religionis noſtræ myſteria reverentiam, & exiſtimationem pietatemque ita minuat, quam ſi videat, ea a Sacerdotibus atque Eccleſiæ miniſtris ad quæſtum torqueri; ipſoſque ex eorum adminiſtratione commoda temporalia ſibi aucupari.

Hinc nihil unquam magis exhorruit Eccleſia, quam pactiones, conventiones, atque exactiones cujuſcumque rei temporalis in Sacramentorum adminiſtratione, quæ ſpeciem Simoniæ, aut ut minus turpis quæſtus apparentiam præ ſe ferre ſolent.

☞ Abuſum hujuſmodi exeunte XIII. ſeculo notavit, & ſummopere deploravit Guillelmus Durandus Epiſcopus Mimatenſis, vulgo *Speculator*, in Tractatu *de modo Generalis Concilii celebr. Parte ſecunda, rubrica 68.* " Quod ſepulturæ in multis „ locis vendantur, & in aliis pro baptiſmo, Pœnitentia, Euchariſtia, & aliis „ Sacramentis pecunia ex quadam peſtifera „ conſuetudine recipiatur, & levetur: neque proſunt remedia ſuper hoc conſtituta, pro eo quod multi ex majoribus columnis, & Prælatis Eccleſiæ in hoc „ peccant; & ideo quia ab his male agitur, facile trahitur a ſubditis in exemplum „.

Utinam nec hodie peſtifera ejuſmodi conſuetudo exemplo ſimilium Prælatorum firmaretur! qui Parochos ipſos, alioſque Eccleſiæ miniſtros ad ſordidum hunc quæſtum ob defectum congruæ, & honeſtæ competentiæ quodammodo cogunt. ☜

II. De primis Chriſtianis in ſuo Apologetico *capit. 39.* ſcribit Tertulianus: " Præ-

“ Præſident probati quique Seniores , honorem iſtum non pretio , ſed teſtimonio adepti : neque enim pretio ulla res Dei conſtat ; etiamſi quod arcæ genus eſt , non de *honoraria* ſumma quaſi redemptæ religionis congregatur . Modicam unuſquiſque ſtipem menſtruâ die , vel cum velit , & ſi modo poſſit , apponit : nam nemo compellitur , ſed ſponte confert . Hæc quaſi depoſita pietatis ſunt „ .

In antiquis , ac etiam Pamelii editionibus Operum Tertuliani , pro his verbis , *non de honoraria ſumma* , legitur , *non de oneraria ſumma* ; ſed priori modo legi in vetuſtiſſimo codice obſervat Rigaltius ; quaſi diceret : “ In noſtris conventibus congregatur ſumma , quæ non ſit tamen *dehoneſtamento* religioni , nec ideo venalis , aut redempta dici debet religio noſtra „ . Hæc Rigaltius.

Primi ergo Chriſtiani prompto animo offerebant , quæ Eccleſiæ miniſtris pauperibuſque ſuſtentandis ſufficiebant ; ſed pecuniæ quamcumque exactionem in Sacramentorum , aut aliorum ſacrorum adminiſtratione exhorrebant.

III. Et licet in nonnullis diſciplinæ articulis Eccleſia coacta fuit , aliquando a primitiva Patrum puriore diſciplina nonnihil recedere , in hoc tamen articulo , eam ſemper retinuit diſciplinam , ut omnem in ipſa Sacramentorum exhibitione temporalium exactionem omnemque turpis quæſtus ſpeciem abeſſe voluerit .

IV. Seculo XII. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio II. *Can.* 2. pecuniam dari aut exigi pro quocumque Sacramento vetat , additque : “ Et nec pro paſtu , nec ſub obtentu *alicujus conſuetudinis* ante vel poſt a quoquam aliquid exigatur , vel ipſe (qui Sacramenta ſuſcipit) dare præſumat : quoniam Simoniacum eſt „ .

Et rurſus eodem ſeculo Concilium Lateranenſe III. ſub Alexandro III. in *Cap.* 9. *De Simonia* , *horribile nimis* reputat , quod in quibuſdam Eccleſiis pro Sacramentis aliquid requiratur . “ Putant autem , inquit , plures ex hoc licere , quia legem mortis de longa conſuetudine invaluiſſe arbitrantur , non attendentes , quod tanto graviora ſunt crimina , quanto diutius infelicem animam tenuerunt alligatam „ .

Sub idem tempus Concilium Turonenſe prohibens pro Chriſmatis , aut olei receptione aliquam pretii exactionem attentari , ſubjicit : “ Nec ſub *obtentu cujuſdam conſuetudinis* reatum ſuum quis tueatur : quia temporis diuturnitas non diminuit peccata , ſed auget „ : *Cap.* 8. ;; *De Simonia* .

V. His Conciliorum Decretis inſiſtentes poſteriores Belgii , ac vicinarum Provinciarum Epiſcopi , omnem tum in ſuis Ritualibus libris , tum in Synodorum Decretis , temporalium exactionem in Sacramentorum adminiſtratione proſcripſerunt ; eaque *gratis* , & ſine ulla quæſtus ſpecie dari juſſerunt .

„ Cum Sacramenta Eccleſiæ (ait Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 5. *cap.* 5.) non ſolum ſine Simoniæ labe , verum etiam ſine *avaritiæ ſuſpicione* adminiſtranda ſint , caveant omnes , ne in eorum adminiſtratione quidquam exigant directe , vel *indirecte* „ .

Synodus D. Mechlinienſis *tit.* 2. *cap.* 3. ait : “ Sacramenta omnia libere conferantur , nihilque *omnino* directe , vel *indirecte* in eorum adminiſtratione exigatur „ .

Hæc hiſque ſimilia paſſim Synodi , & libri Rituales inculcant .

VI. Et quia nonnulli paupertatis , aut neceſſitatis prætextu haſce exactiones colorare prætendunt , plures Synodi expreſſe & hunc prætextum , tamquam inſufficientem rejiciunt .

„ Illud præterea diligenter caveant Parochi , omneſque alii , ad quos cujuſvis Sacramenti adminiſtratio ſpectat , ne pro illis adminiſtrandis ab ullo , vel *omnium rerum inope* Sacerdote , verbis aut etiam ſignis quidquam prorſus , vel *minimum quovis* modo petatur , exigaturve „ : ait Synodus Aquenſis anno 1589. *tit. de Sacramentis* .

“ Pro Sacramentorum miniſterio , nullus Sacerdos , quamvis egens , verbis vel *nutibus* quidquam prorſus , vel *minimum* petat , exigatve „ : inquit Synodus Avenionenſis anno 1594. *tit.* 11.

VII. Verum dum adeo ſevere Sacramentorum miniſtris omnis cujuſcumque rei temporalis exactio in adminiſtratione Sacramentorum vetatur , intentio tamen

Ec-

Digitized by Google

Eccleſiæ in hac prohibitione non eſt, laicos fideles a veteri, & in Eccleſia probato oblationum, & eleemoſynarum uſu etiam in ipſa Sacramentorum adminiſtratione retrahere; aut ipſis miniſtris inhibere a Fidelibus liberali animo oblata accipere.

Quinimo Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. in *cap.* 42. ;; *De Simonia*, ſicuti vetat aliquid a miniſtris in Sacramentorum miniſterio exigi, ita pariter vult laudabiles conſuetudines aliquid offerendi a laicis obſervari.

Et Rituale Romanum Pauli V. poſtquam omnem exactionem in Sacramentorum adminiſtratione proſcripſit, immediate ſubjungit: " Si quid vero nomine eleemoſynæ, aut devotionis ſtudio, *peracto* jam Sacramento, a fidelibus *ſponte* offeratur, id licite pro *conſuetudine* locorum miniſter accipere poterit ".

Nonnulla vero in hac oblatorum receptione a Parochis, aliiſque Sacramentorum miniſtris obſervanda ſunt.

VIII. Primo, ne in ſimilium oblatorum receptione tacita ſaltem exactio, Simoniæ aut avaritiæ ſuſpicionem ingerens, intercedat.

Tacitæ hujus exactionis frequenter ſunt rei, qui verbo aut facto eos arguunt avaritiæ, aut inhumanitatis, qui poſt adminiſtrationem Sacramentorum nihil, aut parum offerunt. Quis enim ambigat, quin ſic agendo cogant quodammodo Fideles ad dandum, dum negando, avaritiæ aut inhumanitatis notam ſibi impingendam norunt.

IX. Secundo, ſolicite cavendum, ne Sacramenta majori promptitudine, & hilaritate adminiſtrentur illis, a quibus plura offerenda ſcitur; facile enim major illa promptitudo & hilaritas, avaritiæ turpiſque quæſtus ſuſpicionem inſinuabunt.

X. Tertio, cavendum eſt, ne gratuitæ oblationes ex devotione Fidelium procedentes, facile in præceptum & neceſſitatem vertantur; adeo ut ſi quis offerre prætermittat, avarus imo injuſtus audiat.

Hinc enim continget, ut Fideles vel paupertate, præſertim occultâ, vel expenſarum gravitate territi, Sacramenta aut non ſuſcipiant, aut ſaltem diutius, quam oporter, differant. Quod hodie, proh dolor! non raro circa ſuſceptionem Viatici & Extremæ Unctionis evenire, nimis quam manifeſtum eſt.

XI. Ob hæc aliaque ex oblatorum receptione pullulantia incommoda, quæ difficulter in totum præcaventur, olim Synodus Eliberitana decrevit: *Hi qui baptizantur, ut fieri ſolebat, nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod* GRATIS *accepit,* PRETIO *diſtrahere videatur*. Statuti illius rationem expoſuit in Concilio Baſileenſi Julianus Cardinalis: " Apoſtolus præcipit ab omni *ſpecie* mali abſtinendum, 1. Theſſ. *cap.* 5. *verſ.* 22. Nonne *gratis* offerre, & eleemoſynam dare eſt pium, & charitatis opus? ſed quoniam tempore Baptiſmi nummos projicere in concham prætendebat *ſpeciem* mali, emendari & aboleri juſſit Eccleſia ".

XII. Quin Sanctus Carolus noluit, ut Presbyteri quamcumque rem pro adminiſtratione Sacramentorum acciperent, etiam ſub *obtentu eleemoſynæ*; ut omnem *occaſionem*, & *notam avaritiæ* adimeret; utque exacte per omnia obſervarent hæc verba: *Gratis accepiſtis, gratis date*. Matt. cap. 10. verſ. 8.

XIII. Scio quidem hanc diſciplinæ puritatem nec ubique vigere, nec in omnibus Eccleſiis hodie in præcepto eſſe, ut nimirum miniſtri non poſſint, jam adminiſtrato Sacramento, *gratis* oblata recipere; ipſa tamen ſacra miniſterii functio omnes miniſtros adſtringit, ut in oblatorum receptione, eam ſervent moderationem, & agendi modum, ne avaritiæ, turpiſve quæſtus notam incurrendo, miniſterium ipſorum vituperetur, & Sacramentis debita reverentia vileſcat. Caveantque ſedulo, ne liberales fidelium oblationes tandem in ſuſpectas exactiones degenerent; quo fiat, ut vel fideles a Sacramentorum receptione retrahantur, aut diutius quam convenit, differant.

XIV. Multopere ſane dolendum, quod in multis Parochiis Belgicis Paſtores, ac præcipue Vice-Paſtores adigantur ex oblationibus in Sacramentorum adminiſtratione fieri conſuetis, victitare; neque aliunde ad honeſte vivendum ipſis ſuppetat; hincque contingat, quod ipsâ neceſſitate compellente, ſi non directe, & expreſſe temporalia

Digitized by Google

in Sacramentorum adminiſtratione exigantur, *indirecte* tamen & *tacite* ſatis inſinuetur dandi neceſſitas: adeo ut ipſi Laicis quaſi perſuaſum ſit, oblationes illas non eſſe voluntarias, ſed ſe ad offerendum conſtrictos credant.

XV. Sane diſpiciendum eſt Epiſcopis, aliiſque Superioribus, & Magiſtratibus, „ ut Parochis Evangelii Prædicatoribus „ (verba ſunt Synodi Colonienſis anno „ 1536. *part.* 8. *cap.* 2.) certa ac competens ſubminiſtratio victus, & veſtitus „ fiat, idque ad eum modum, ne in adminiſtrandis Sacramentis quidpiam exigendo, oneri ſint Parochianis, aut cibum vicatim diſcurrendo emendicare cogantur, quo nihil turpius aut ſordidius „.

XVI. Hoc quoque indubitatum eſt, quod Epiſcopi, & alii decimas poſſidentes Prælati, eorumque Capitula & Monaſteria "(uti loquitur Chriſtianus Lupus Diſſert. 2. proœmiali ad tom. 3. Scholiorum „ in Canones *cap.* 7.) rigidum coram Deo „ onus portent dandæ Parochis ſuſtentationis integræ, & *miſeras* plebes liberandi ab exactionibus variis ſuſpectis, „ & offenſivis, ad quas iſti a neceſſitate „ coguntur „.

XVII. Interim dum aliunde Parochis, & Sacerdotibus Sacramentorum, aliorumque ſpiritualium officiorum miniſtris ſufficienter nequit ſuccurri, coguntur que neceſſitate quodammodo ex oblatis vivere, non inconveniens viſum eſt, ut Epiſcopi, aliique Superiores, & Magiſtratus determinent ſive taxent, quid a fidelibus Parocho, aliiſque miniſtris in adminiſtratione Sacramentorum, aliiſque functionibus ſit dandum.

Hoc quippe pacto contingit, ut Paſtoribus, aliiſque Sacerdotibus adimatur occaſio, conventiones pactioneſque Simoniam, aut ſaltem turpem quæſtum redolentes cum Parochianis ineundi.

Ulterius per hanc Superiorum taxationem fit, ut Parochiani contra Parochum, & Sacerdotes conqueri nequeant, quaſi Parochianos injuſtis, & exceſſivis juribus & exactionibus graveat, dum id duntaxat petunt, quod Superiores judicarunt a ſubditis in Parochorum, & Miniſtrorum ſuſtentationem ſolvendum.

XVIII. Hæc jura, quæ Paſtoralia dici ſolent, potiſſimum in adminiſtratione Sacramenti Matrimonii, & ſepulturis locum habent: eo quod in his ſine minoribus incommodis, & ſcandalo peti poſſe videantur.

Atque in primis hic periculum non eſt, quod ob jura ſolvi conſueta, & taxata Matrimonium differetur, aut omittetur; neque in ejus dilatione multum incommodi eſſe conſuevit; nec ſepultura ideo omittitur; aut ſi forſan non ea, quâ alias pompa fiat, nihil aut parum inde incommodi timendum; quemadmodum (uti ante monuimus) timendum eſt, dum Viaticum aut Extrema Unctio, propter oblationes & expenſas faciendas, differtur, aut etiam omittitur: unde numquam legitur, quod aliqua jura in horum adminiſtratione ſolvenda, taxata aut præſcripta fuerint.

XIX. Jura hæc in Funeralibus aut contractu Matrimonii ſolvi ſolita, & a Superioribus ad certam quantitatem taxata, videntur in locum decimarum perſonalium (quæ de jure communi debentur, & hodie paſſim in deſuetudinem abierunt) ſucceſſiſſe; ut ſicuti laici eo titulo debebant de omni ſuo lucro decimas dare Sacerdotibus, ita vice illarum ſolvant jura illa vel viventes, dum Matrimonium ineunt, vel poſt mortem, dum ſepeliuntur.

Hanc ſurrogationem in locum decimarum perſonalium non obſcure expreſſit Synodus Atrebatenſis ſub Franciſco Richardoto *tit. de Sacramentis cap.* 3. Cum enim *cap.* 2. mandaſſet, ut Paſtores in adminiſtratione Sacramentorum " omnes avari- „ tiæ ſordes, & quæſtus inhoneſti & re- „ probati ſuſpiciones evitent; ne merce- „ dem (quaſi in rebus ſanctis, & ſpiritua- „ libus commutatio ulla juſta eſſe queat) „ vel captent, vel exigant ſordide „: deinde capite ſequenti ſubjungit: " Sed tamen „ ubi ſolidi fructus nulli ſunt, aut exigui „ Beneficiorum Curatorum, & minores „ quam ſufficiant alimoniæ Paſtorum: ſi „ populus ſe durum, & avarum præbeat, „ nec liberaliter pro ſuo quiſque modulo „ aliquid conferat Paſtoribus Sacramenta „ miniſtrantibus; agi debebit cum Majeſtate Regia, ut iiſdem Paſtoribus greges neceſſaria commode provideant, ſive „ per decimas perſonales, quas certum eſt

„ ceſ-

Digitized by Google

„ ceſſiſſe conſuetudini laudatæ, quâ populus pro adminiſtratione Sacramentorum „ liberaliter honorarium aliquod impendere „ ſolebat; ſive aliâ quavis ratione: „ alioquî valde eſſet inhumanum laborem „ paſtoralis officii requirere ſine juſta mercede, „ & ſublatâ omni ratione parandi „ victus, & veſtitus „.

XX. Præterea in hoc Decreto notandum, quod dicatur, agi debere cum Majeſtate Regia, ut laici ad ſimilia jura ſolvenda cogantur. Sciebant quippe hujus Synodi Patres, ægre permitti in Belgio, viciniſque Provinciis, ut temporalia hujuſmodi onera laicis citra conſenſum, & auctoritatem Regis imponantur; neque facile ad eorum ſolutionem ſe conſtringi patiantur, niſi conſenſum Regis acceſſiſſe conſtiterit (*a*).

Hinc teſte Antonio Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico, *cap.* 33. cum de publicatione Concilii Tridentini hìc tractaretur; eumque in finem ad Conſilia Regia reformationis Decreta expendenda miſſa eſſent, *ad cap.* 4. *Seſſ.* 21. *De Reformat.* ubi datur Epiſcopis facultas novas Parochias erigendi, & ſi neceſſe fuerit *compellendi* populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam Sacerdotum ſuſtentandam " *communis* nota fuit, compulſionem „ illam populi, & exactionem fieri non „ poſſe ſine *auctoritate Regia*, neque hanc „ juriſdictionem Eccleſiaſticis Judicibus un„ quam competiiſſe „.

☞ XXI. Quamvis, ut dictum eſt *num.* 19. jura in funeralibus, & contractu Matrimoniali ſolvi ſolita, probabiliter ſucceſſerint in locum decimarum *perſonalium*, illud tamen incommodi habent hæc jura præ decimis *perſonalibus*, quod horum jurium exactio, & perſolutio facilius nata ſit ingerere ſpeciem ſimoniæ aut turpis quæſtus, quam perſolutio & exactio decimarum *perſonalium*, eo quod prædicta jura ſolvantur, & exigantur cum reſpectu ad *ſingulas* ſepulturarum, aut matrimoniorum celebrationes, eâque ratione ſuſpicionem facile ingerant, ea perſolvi vel exigi quaſi pretium exhibiti miniſterii divini.

Decimæ vero perſonales, non ſecus atque hodiernæ decimæ prædiales, & mixtæ ſolvebantur, & exigebantur ſine reſpectu ad *ſingulas* functiones Eccleſiaſticas: neque plus minuſve ſolvebatur aut exigebatur, ſive ſacra illa ſæpius vel rarius adminiſtrata eſſent. Proinde nulla ex earum ſolutione, vel petitione ſuſpicio oriri nata erat, functiones has intuitu retributionis temporalis impendi: quam non raro horum jurium exactio, & receptio ingerere ſolet.

Hinc ulterius ſequitur, quod imputatio decimarum perſonalium in competentiam Paſtoralem non eſſet obnoxia iiſdem incommodis, quibus eſſe ſolet imputatio dictorum jurium in dictam competentiam: hæc enim jurium illorum imputatio quodammodo Paſtores cogit ad *rigidam* horum jurium exactionem, quæ vix ſine ſuſpicione ſimoniæ, vel ut minus turpis quæſtus, fieri ſolet. ☜

XXII. De Sacerdotis honorario ex funerarii Sacrificii opera agendum apud profanum Judicem, & non apud Eccleſiaſticum, judicatum fuiſſe anno 1532. refert Renatus Choppinus *lib.* 2. *de Sacra politia tit.* 2. *num.* 2. & pluribus confirmat Carolus Fevretius tractatu *De Abuſu lib.* 4. *cap.* 8. aſſeritque Senatum Regium ſolere improbare, & caſſare ſuſpectas ac minus honeſtas exactiones, quæ in ſacrorum adminiſtratione fiunt tametſi longâ conſuetudine firmatas, & a ſententia Judicis Eccleſiaſtici ſimiles exactiones adjudicante, *tamquam ab abuſu* ad Senatum Regium laicos appellare poſſe.

Decanus, & Capitulum Eccleſiæ Cathedralis Engoliſmenſis tamquam Paſtores Primitivi cujuſdam Eccleſiæ Parochialis condemnaverant Parochianos, ad ſolvendum quid modicum pro vino quoties communicarent, interjectâ per Parochianos appellatione *tamquam ab abuſu*, dictum fuit per Parlamentum Pariſienſe anno 1551. male & abuſive judicatum.

XXIII. Ceterum, quâcumque auctoritate jura illa ſint taxata, nemo non ſcit, quam difficulter illa ſine omni fidelium ſcan-

(*a*) Jus Canonicum decernit cogi poſſe laicos ad jura pecuniaria miniſtris Eccleſiæ ſolvenda, quæ uſu veteri ſunt legitime determinata. Ita cap. *Ad Apoſtolicam* l. 5. Decretalium tit. 3.

Digitized by Google

ſcandalo, & offenſione exigantur: & quam facile horum exactio nata ſit populo ingerere ſuſpicionem, Sacramenta aliaque ſacra officia a Sacerdotibus intuitu retributionis adminiſtrari; ipſorumque Sacerdotum quæſtui Sacra ſubſervire; dum vident, illa non niſi conſtitutâ mercede adminiſtrari; idque eo majore, quo ſolemnius adminiſtrantur.

Hinc non difficulter intelligitur, Superioribus tum Eccleſiaſticis, tum ſecularibus adlaborandum eſſe, ut quantum rerum conditio patitur, Paſtoribus, aliiſque Eccleſiæ miniſtris ita de temporalibus provideatur, ut ab ejuſmodi ſcabioſis, & ſuſpectis jurium exactionibus abſtinere queant: quod nec difficile eſſet, ſi proventus Eccleſiaſtici iis, qui in vinea Domini laborant, juxta mentem Eccleſiæ, & Fundatorum aſſignarentur: de quo latius infra ubi de Decimis, & bonis Eccleſiæ tractabitur (*a*).

XXIV. Denique ex dictis concludant Paſtores, aliique Eccleſiæ miniſtri, quod, dum ob temporum duritiem aliunde quam ex his juribus neceſſaria vivendi media non ſuppetunt, in horum jurium & oblationum receptione aut petitione, eam ſaltem ſervare ſtudeant moderationem, & circumſpectionem, ne avaritiæ turpiſve quæſtus notam incurrant, quâ ipſorum apud laicos miniſterium vituperetur, & Sacramentorum, aliorumque Sacrorum uſus vileſcat (*b*).

T I T U L U S II.

De Baptiſmo.

CAPUT I.

De Neceſſitate, Forma, & Materia Baptiſmi; quomodo hæc adhibenda?

1. *Primum & maxime neceſſarium Sacramentum eſt Baptiſmus.*
2. *Dicitur aliorum Sacramentorum* janua.
3. *Innocentius III. dubitavit, num Ordo a* non Baptizato *ſuſceptus eſſet invalidus: aliqua Sacramenta ab illo valide recipi poſſe credidit.*
4. *Credidit* tutius *Ordines a tali ſuſceptos reiterandos.*
5. *In quo fundata fuerit reſolutio Innocentii.*
6. *Non temere de ſuſcepto Baptiſmo dubitandum.*
7. *Deſcribitur Baptiſmus* Flaminis.
8. *Per Baptiſmum Flaminis quis ſalvari poteſt.*
9. *Patrum ſententiis acquieſcendum.*
10. *Quid ſit Baptiſmus* Sanguinis?
11. *Solus Baptiſmus* Fluminis *habet rationem veri Sacramenti.*
12. *Forma Baptiſmi Latinorum.*
13. *Forma Græcorum nonnihil in verbis diverſa; eamque ut ſufficientem probat Eccleſia Latina.*
14. *Expoſitio* Cap. 1. ;; De Baptiſmo.
15. *Materia Baptiſmi aqua naturalis.*
16. *Quæ cenſenda aqua* naturalis?
17. *Extra cauſam neceſſitatis cum dubio liquore baptizare non poteſt.*
18. *Ritus adhibendi aquam in Baptiſmo non ubique eſt idem.*
19. *Eccleſia Græca olim uſa fuit* Immerſione, *& eam hodierna eorum Ritualia præſcribunt.*
20. *Idem ritus etiam apud Latinos aliquando uſitatus fuit.*
21. *Ritus baptizandi per* immerſionem *multis ſeculis in Eccleſia Latina perſeveravit.*

22. *Ba-*

(*a*) Addendus quoque eſt tractatus, quem Doctiſſimus Van-Eſpen elucubravit *de jure Parochorum ad Decimas, & Oblationes* &c. tractatus iſte ſuum obtinet locum inter diſſertationes ab eodem auctore elaboratas.

(*b*) Conſule quid auctor noſter hac de re ſcripſerit *part. 2. ſect.4. tit. 7. c.4.* num. 43. 44. &c.

Digitized by Google

22. *Baptizare per* immerſionem *non ſpectat ad valorem Baptiſmi*, *ſed ad diſciplinam*.
23. *An per* infuſionem, *an per* immerſionem *Baptiſmus ſit conferendus*, *pendet a conſuetudine*, *& præſcripto Eccleſiarum*.
24. *Debet aqua ſic adhiberi ut ſit* ablutio, *non* aſperſio.
25. *Aqua ſic infundenda*, *ut ipſe Baptizandus cenſeatur vere* ablutus.
26. *Quæ cenſenda pars notabilis*, *ratione cujus Baptizandus dicatur* ablutus.
27. *Quomodo Græci aquam infundant*.
28. *Trina immerſio multis Canonibus olim præcepta fuit*.
29. *Licet* trina *immerſio videatur ab Apoſtolis deſcendere*, *non ſpectat tamen ad eſſentiam Baptiſmi*.
30. *Aliquando præceptum ut* unica *fieret immerſio*, *& quare?*
31. *Regula quæ in hac diſciplinæ diverſitate tenenda eſt*.

PRIMUM inter Sacramenta numeratur *Baptiſmus*, de quo in Symbolo fidei Conſtantinopolitano dicitur: 1. *Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum*. Et Synodus Tridentina: *Si quis dixerit*, *Baptiſmum liberum eſſe*, *hoc eſt*, *non neceſſarium ad ſalutem*; *anathema ſit*. Seſſ. 6. *De Baptiſmo*. *Can.* 4.

II. Quin & jam pridem a Theologis dicitur, Baptiſmum eſſe januam aliorum Sacramentorum: id eſt, alia Sacramenta ad ſui valorem requirere prævie in ſuſcipiente Baptiſmum: quod ſequutus Bonifacius VIII. in *cap.* 2. *De Cognat. ſpirituali in VI.* vocat Baptiſmum Sacramentorum *fundamentum*, *& januam reliquorum*.

III. Tempore Innocentii III. id eſt, ſeculo XIII. ineunte, dubium fuiſſe, an non baptizatus, qui tamen crederet ſe baptizatum, non poſſet *valide* ordinari, manifeſtum eſt reſponſo ipſius Innocentii in *cap.* 3. ;; *De Presbytero non baptizato;* ubi ipſe Pontifex multa adducit, quæ validitatem Ordinis ita ſuſcepti evincere videbantur; atque inter alia tamquam certum ſupponere apparet, quod " illud non ſit „ generaliter verum, neque de novis, neque de veteribus Sacramentis, quod Baptiſmus ſit *fundamentum* illorum, quoniam & Sacramentum Conjugii, & Euchariſtiæ a non baptizatis recipi poteſt „.

IV. Poſt hæc ſubjungit: " Quia vero „ in Concilio apud *Compendium* legitur „ conſtitutum, ſi quis in Presbyterum ordinatus deprehenderit ſe non baptizatum; baptizetur, & iterum ordinetur: „ nos circa latorem præſentium in hoc „ dubitabili caſu, quod tutius eſt ſequentes, mandamus, quatenus ipſum per ſingulos Ordines, uſque ad Sacerdotium „ promovere procures, & permittas eum „ in Sacerdotio miniſtrare, quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur eſſe „ factum: nec male de Sacramento ſentitur, cum illud non Religionis contemptus, ſed articulus neceſſitatis excludit „.

Ex his haud obſcurum eſt, Innocentium de validitate ſuſcepti Ordinis a non baptizato dubitaſſe; neque credidiſſe, Baptiſmum eſſe fundamentum omnium Sacramentorum.

V. Ad hæc ſat patet, Innocentium dubium ſuum de invaliditate Ordinis, ſuamque reſolutionem de iterando Ordine fundaſſe in quodam Decreto Concilii *apud Compendium*; quod refertur ſub nomine illius Concilii apud Gratianum *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. *Can.* 60.

Verum adverterunt Eruditi, hoc Decretum in nullo Concilio *apud Compendium* reperiri. Extat autem *lib.* 6. *Capitularium Regum Francorum cap.* 94. neque antiquior ejus fons reperitur.

☞ Ea Criticorum animadverſio ſatis oſtendit Innocentium III. uſum fuiſſe auctoritate Gratiani ſine diſcuſſione; quod quidem non tantum in ſuperiori reſponſione, ſed in plurimis aliis contigiſſe videtur: neque enim ſummus Pontifex ſolebat diſcutere, num a Gratiano relata eſſent genuina vel authentica. Hinc ulterius contigit (uti in hoc opere ſæpius notatum) plura ſenſim, poſt evulgatas & receptas has decretales Innocentii III. & aliorum Pontificum, qui ſimiliter ſine examine, Decreto Gratiani uſi ſunt, a Canoniſtis & Theologis pro indubitatis fuiſſe recepta, quæ vel Patribus fuerant ignota, aut ſaltem nondum determinata. ☜

VI. Ut vero ſcrupuloſis anxietatis, & dubi-

dubitationis occaſionem adimat Innocentius, addit : " Et certe de illo, qui natus de
„ Chriſtianis parentibus , & inter Chri-
„ ſtianos eſt fideliter converſatus, tam vio-
„ lenter præſumitur, quod fuerit baptiza-
„ tus, ut hæc præſumptio pro certitudine
„ ſit habenda , donec evidentiſſimis forſi-
„ tan argumentis contrarium probaretur „.

VII. Dicit præterea Innocentius in citato Capitulo 3. " Quod quis non ſolum
„ per Sacramentum fidei , ſed per *fidem*
„ etiam Sacramenti efficitur procul dubio
„ membrum Chriſti „.

Illud autem quod dicit *Fidem Sacramenti*, per quam quis efficitur membrum Chriſti , vocari ſolet *Baptiſmus Flaminis* , de quo verbis Auguſtini dicitur apud Gratianum in *Can.* 34. *Diſt.* 4. *De Conſecrat.*
„ Invenio non tantum paſſionem pro no-
„ mine Chriſti , id , quod ex Baptiſmo
„ deerat, poſſe ſupplere, ſed etiam *fidem*,
„ converſionemque cordis , ſi forte ad ce-
„ lebrandum myſterium Baptiſmi in an-
„ guſtiis temporum ſuccurri non poteſt .
„ Neque enim latro ille pro nomine Chri-
„ ſti crucifixus eſt , ſed pro meritis faci-
„ norum ſuorum: nec quia credidit, paſſus
„ eſt, ſed dum patitur , credidit . Quan-
„ tum itaque valeat etiam ſine viſibili Sa-
„ cramento Baptiſmi , quod ait Apoſtolus
„ ad Rom. cap. 10. verſ. 10. *Corde credi-*
„ *tur ad juſtitiam , ore autem confeſſio fit*
„ *ad ſalutem ;* in illo latrone declaratum
„ eſt. Sed tunc impletur inviſibiliter, cum
„ myſterium Baptiſmi non contemptus Re-
„ ligionis, ſed articulus neceſſitatis exclu-
„ dit (*a*).

VIII. De eodem Flaminis Baptiſmo agit Pontifex in *cap.* 2. ;; *De Presbytero non baptizato* , reſpondens Cremonenſi Epiſcopo: " Presbyterum , quem ſine unda Ba-
„ ptiſmatis extremum diem clauſiſſe ſigni-
„ ficaſti , quia in S. Matris Eccleſiæ fide ,
„ & Chriſti nominis confeſſione perſevera-
„ verit , ab originali peccato ſolutum , &
„ cœleſtis patriæ gaudium eſſe adeptum
„ aſſerimus incunctanter „.

Antonius Auguſtinus in notis ad primam collectionem Decretalium , ad hæc verba, *Eſſe adeptum*, ait : " *Potuiſſe adipi-*
„ *ſci* , malim . Quid enim ſi alicujus oc-
„ culti peccati reus mortuus eſt? Quod ſi
„ non ſatisfecit pro aliis etiam confeſſus „?

IX. Poſt hæc Epiſcopum remittit ad libros SS. Auguſtini & Ambroſii , addens hanc notandam ſententiam : " Sopitis igi-
„ tur quæſtionibus Doctorum , *Patrum*
„ *ſententias teneas*, & in Eccleſia tua ju-
„ ges preces, hoſtiaſque Deo offerri jubeas
„ pro Presbytero memorato „.

X. Præter Baptiſmum *Flaminis*, meminit quoque Auguſtinus in citato *Canone* 34. & in *Canone* 37. Baptiſmi, qui vulgo vocatur Baptiſmus *Sanguinis ;* qui conſiſtit in morte pro Chriſto tolerata , ſive *Martyrio ;* in quo proprio ſanguine pro Chriſto fuſo fidelis abluitur, antequam præ anguſtiis temporis, aliove impedimento viviſicis Baptiſmi undis regeneretur; de quo in dicto *Canone* 37. ſub nomine Auguſtini : " Catechumenum quamvis in bonis
„ operibus defunctum vitam æternam ha-
„ bere non credimus , *excepto Martyrio* ,
„ ubi tota Baptiſmi Sacramenta complen-
„ tur „. Et apertius ipſe Auguſtinus *lib.*3. *De Civitate Dei cap.* 7. " Quicumque
„ etiam non percepto regenerationis lava-
„ cro pro *Chriſti Confeſſione moriuntur ;*
„ tantum eis valet ad dimittenda peccata,
„ quam ſi abluerentur ſacro Fonte Bapti-
„ ſmatis „.

XI. Verum licet ex his ſufficienter conſtet , Baptiſmum *Flaminis* (qui in perfecta peccatorum deteſtatione ex Dei amore, & deſiderio recipiendi Sacramentum Baptiſmi conſiſtit) & Baptiſmum *Sanguinis* ſupplere vices Sacramenti Baptiſmi , nihilominus certum eſt , neutrum eſſe Sacramentum; neque verum *Baptiſmum* , de quo loquitur Chriſtus, dum ait : *Niſi quis renatus fuerit ex aqua , & Spiritu Sancto , non poteſt introire in regnum Dei*. Joan. 3. verſ. 5. Et rurſus : *Euntes docete omnes gentes , Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii , & Spiritus Sancti* . Matth. 28. verſ. 19.

Hic

(*a*) Hoc S. Auguſtini teſtimonium a Gratiano deſumptum eſt ex lib. 4. S. Doctoris de Baptiſmo c. 22.

Hic Baptiſmus aquæ, ſive *Fluminis* eſt proprie dictus Baptiſmus; atque ſolus rationem veri Sacramenti novæ legis habet; appellaturque communiter, Sacramentum *Regenerationis*; eo quod per illum homo ſpiritualiter *regeneretur*, ſive *renaſcatur*; conſtituaturque *Filius Dei*; & de hoc ſolo Baptiſmo hoc titulo tractabitur.

XII. Formam hujus Sacramenti clare expreſſit Chriſtus, dum *Matthæi* 28. in jam relatis verbis Apoſtolos juſſit baptizare in *nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*.

Unde Eccleſia Latina jam pridem hâc formâ uſa fuit: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: quæ extat in Sacramentario S. Gregorii, & in veteri ordine Romano paulo poſt tempora S. Gregorii compoſito (*a*).

XIII. Eccleſia Græca, uti legitur in eorum Rituali apud Jacobum Goar, pag. 355. utitur hac forma: *Baptizatur ſervus Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.*

Hanc formam tamquam ſufficientem probavit Eugenius IV. in Decreto Unionis Armenorum, quod extat in appendice Concilii Florentini tom. 13. Concil. col. 5291. „ Quoniam, ait, cum principalis cauſa, „ ex qua Baptiſmus virtutem habet, ſit „ S.Trinitas, inſtrumentalis autem ſit miniſter, qui tradit exterius Sacramentum; „ ſi exprimitur actus, qui per ipſum exercetur miniſtrum, cum S. Trinitatis invocatione perficitur Sacramentum „.

Itaque invocationem Sanctæ Trinitatis atque ipſarum Perſonarum diſtinctam expreſſionem in ipſa Baptiſmi collatione juxta Chriſti verba, & mandatum Eccleſia obſervavit; eamque ad eſſentiam ac validitatem Baptiſmi neceſſariam ſuppoſuit, minus ſolicita quibus præciſe verbis ipſe actus miniſtri exprimeretur, de quo nec Patribus cum hæreticis fuiſſe contentionem legimus: modo tamen (uti loquitur Eugenius IV. in citatis verbis) ſufficienter *exprimatur actus, qui per ipſum exercetur miniſtrum*.

XIV. Unde credendum eſt, quod Pontifex (*b*) *cap.* 1. ;; *De Baptiſmo*, dicens, „ quod ſi quis puerum ter in aquam immerſerit in nomine Patris, & Filii, & „ Spiritus Sancti, Amen, & non dixerit, „ EGO BAPTIZO TE in nomine Patris, & „ Filii, & Spiritus Sancti, *non eſt* puer „ baptizatus „: eam invaliditatem non refundat in omiſſionem illorum formalium verborum, *Ego baptizo te*; cum illa verba Græci non adhibeant, ſed in hoc potius, quod actus qui per miniſtrum exercetur, non cenſeretur ſufficienter expreſſus.

XV. Quemadmodum ex verbis Chriſti *Matth.* 28. ad Apoſtolos dictis, Eccleſia intellexit, invocationem SS. Trinitatis, & trium divinarum Perſonarum diſtinctam expreſſionem eſſe neceſſariam in Baptiſmo; ita ex verbis Chriſti ad Nicodemum *Joan.* 3. *Niſi quis renatus fuerit ex* AQUA, *& Spiritu ſancto non poteſt introire in regnum Dei*, intellexit, fideles eſſe regenerandos ſive baptizandos in vera ac naturali *aqua*.

Unde a quodam Epiſcopo interrogatus Innocentius III. " Utrum parvuli ſint pro „ Chriſtianis habendi, quos in articulo „ mortis conſtitutos propter *aquæ penuriam*, & abſentiam Sacerdotis, aliquorum ſimplicitas in caput ac pectus ac „ inter ſcapulas pro Baptiſmo *ſalivæ* conſperſione linivit „? Reſpondit Innocentius in *cap.* 5. ;; *De Baptiſmo*: " Quod cum „ in Baptiſmo duo ſemper, videlicet verbum, & *elementum* neceſſario requirantur, juxta quod de verbo Veritas ait: „ *Euntes in mundum univerſum prædicate* „ *Evangelium omni creaturæ, & baptizate* „ *omnes gentes in nomine Patris, & Filii,* „ *& Spiritus Sancti*. Eademque dicat de elemento: *Niſi quis renatus fuerit ex* AQUA „ *& Spiritu Sancto non intrabit in regnum* „ *cælorum*; dubitare non debes, illos *verum* „ *non habere* Baptiſmum, in quibus non „ ſolum utrumque prædictorum, ſed eorum alterum eſt omiſſum „.

Et Synodus Tridentina *Seſſ.* 7. *Can.* 2. *de Baptiſmo*: " Si quis dixerit, aquam „ *veram*, & *naturalem* non eſſe de *neceſſi-* „ *tate*

(*a*) Circa ſeptimum ſeculum in lucem prodiiſſe Ordo Romanus creditur.

(*b*) Pontifex ille, de quo agitur, erat Alexander III. qui obiit ann. 1181.

„ *tate* Baptiſmi, atque ideo verba illa „ Domini Noſtri JESU CHRISTI: *Niſi* „ *quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu* „ *Sancto*, ad metaphoram aliquam detor- „ ſerit, anathema ſit„.

XVI. Quæ vero dicenda ſit *vera*, & *naturalis* aqua, ex communi & vulgari loquendi uſu judicandum eſt; neque extra caſum neceſſitatis adhibendus eſt liquor, de quo dubium ſit, num ſit *vera*, ac *naturalis* aqua, prout hæc communiter, & vulgariter intelligitur: tametſi ſubtiliter philoſophando ſpeculative defendi poſſet, liquorem illum eſſentialiter ab *aqua* naturali non differre.

XVII. Ubicumque vero morale aliquod dubium ſubeſt, num liquor aliquis ſit *vera*, ac *naturalis aqua* (extra caſum neceſſitatis ubi alius haberi nequit) nequaquam adhibendus eſt: imo ſi Paſtor aquam *veram*, & *naturalem* habere poſſet, tametſi cum *evidenti periculo vitæ*, nequaquam poſſet cum liquore *dubio*, tali caſu infantem baptizare; ſed deberet tunc juxta Chriſti *mandatum*, *animam ſuam ponendo pro ovibus ſuis*, aquam veram ac naturalem comparare; ne alias ſalutem æternam illius infantis periculo exponat: uti recte advertit, & multis proſequitur Farvacquius *De Baptiſmo cap.* 2. *q.* 2. *caſu* 4. §. 1. & 2.

XVIII. Quo ritu aqua adhiberi debeat, an per *immerſionem*, ita ut ipſe baptizandus *aquâ* immergatur; an per infuſionem ſive aſperſionem; ut nimirum aqua infundatur ipſi baptizando, non una olim fuit, nec hodie eſt omnium Eccleſiarum diſciplina.

XIX. In Eccleſia Orientali jam pridem *immerſionem* uſitatam fuiſſe, conſtat ex Cyrillo Hieroſolymitano *catecheſi myſtagogicâ* 2. ubi alloquens recenter baptizatos, ait: „ Et confeſſi eſtis ſalutarem confeſſionem, „ & *merſi* ter in aqua, rurſus *emerſiſtis*: „ atque ita per hæc ſymbola triduanam „ Chriſti ſignificaſtis *ſepulturam*„. Meminit quoque Sanctus Chryſoſtomus *Homil.* 6. *in Epiſtolam ad Coloſſenſes*, IMMERSIONIS in Baptiſmo adhibitæ; quin & hodie eum baptizandi ritum Euchologia ſive Ritualia Græcorum præſcribunt; atque poſt expreſſam formam Baptiſmi monitum ſubnectitur: *Unaquaque prolatione* DEMERGENS, & EDUCENS *eum ex aqua*.

Ad hæc verba reflectens Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 365. *num.* 24. ait: *Antiquus* IMMERSIONIS *mos hic annotatur*.

XX. Quin & in Eccleſia Latina hunc *immerſionis* ritum multis ſeculis uſitatum fuiſſe diffiteri non poſſumus. Et quidem ſeculo II. ordinarium ſolitumque fuiſſe teſtatur Tertullianus *libro de Corona militis cap.* 3. ubi relatis nonnullis, quæ Baptiſmum præcedunt, ait: *Dehinc ter* MERGITAMUR. Imo adeo conſtans erat hic baptizandi ritus, ut quidam dubitaſſe videantur de valore Baptiſmi per *infuſionem* collati; uti colligere eſt ex quæſtione a Magno propoſitâ S. Cypriano: “ Quæſiſti „ (ait S. Cyprianus *Epiſt.* 75. ad Magnum) etiam Fili chariſſime, quid mi- „ hi de illis videatur, qui in infirmitate „ & languore gratiam Dei conſequuntur, „ an habendi ſint *legitimi* Chriſtiani, eo „ quod aquâ ſalutari non *loti* ſint, ſed „ *perfuſi*„.

XXI. Et quidem ritus ille multis ſeculis etiam in Eccleſia Latina perſeveravit, uti videre eſt apud Auctores, qui de divinis Officiis ſcripſerunt; adeo ut S. Thomas etiam ſuo tempore judicaverit, *tutius eſſe baptizare per modum* IMMERSIONIS: *quia*, ait, *hoc habet* COMMUNIS *uſus*. 3. parte q. 66. art. 7.

Conſtat tamen ex ipſo Sancto Thoma ibidem *art.* 8. quod eodem tempore ritum *infuſionis* ſeu *aſperſionis* nonnulli adhibere inciperent.

XXII. Imo licet ritus *immerſionis* eſſet *communis*, ac in omnibus paſſim Eccleſiis uſitatus, tamen eum non eſſe de eſſentia Baptiſmi ſatis indicabant, qui de ejus uſu ſcribebant.

Walfridus Strabo ſeculo IX. ſcribit: „ Notandum autem, non ſolum *mergendo*, „ verum etiam *deſuper fundendo*, multos „ fuiſſe baptizatos, & adhuc *poſſe ita* baptizari, ſi *neceſſitas* ſit, ſicut in paſſio- „ ne B. Laurentii quemdam urceo allato „ legimus baptizatum. Hoc etiam ſolet „ evenire, cum provectiorum grandiias „ corporum in minoribus vaſis hominem „ tingi non patiiur„. *Libro de Rebus Eccleſ. cap.* 26.

Similiter S. Cyprianum validum exiſtimaſſe

maſſe Baptiſmum illius, qui tantum eſſet *perfuſus*, patet ex reſponſione ipſius ad quæſtionem ſibi a Magno propoſitam; dum ait: *Unde apparet* ASPERSIONEM *quoque aquæ inſtar lavacri ſalutaris obtinere*. Quam reſolutionem tamquam ſuo tempore certiſſimam, amplectitur, & probat S. Auguſtinus *lib. 6. contra Donatiſtas cap. 7.*

Unde etiam Græci quamvis ex præſcripto ſuorum Ritualium deberent baptizare *immergendo*; tamen teſte Jacobo Goar loco jam citato, *infuſione ſæpius utuntur*.

XXIII. Itaque ritus ille *immerſionis* annumerandus eſt punctis diſciplinæ, quæ pro temporum & locorum varietate mutari, & variari poſſunt: quod etiam Rituale Romanum Pauli V. notat, & ſingularum Eccleſiarum conſuetudinem hic eſſe retinendam mandat. " Baptiſmus licet fieri poſſit „ aut per *infuſionem* aquæ, aut per *im*„ *merſionem*, aut per *aſperſionem*; primus „ tamen vel ſecundus modus, qui magis „ ſunt in uſu, pro Eccleſiarum conſuetu„ dine retineantur„.

XXIV. Ceterum circa *infuſionem* obſervandum, eam debere eſſe talem, ut revera moraliter, & vulgariter loquendo, Baptizandus cenſeatur *ablutus*; unde Paſtorale Mechlinienſe loquens de aqua in Baptiſmo adhibenda, ait: " Eam vero adhibeat Ba„ ptizans in *notabili* quantitate, ſic ut *ab*„ *lutio*, *non aſperſio* merito cenſeatur„.

Nullatenus ergo probandum, quod Paſtor tempore peſtis, veritus infici peſte, infantem recenter natum ex matre peſte infecta *aſpergillo* baptizaret; eo fere modo, quo Sacerdotes in templis populum aſpergunt aquâ luſtrali; quam praxim late improbat Farvacquius *cap. 5. q. 4. caſu 2.*

XXV. Ulterius *infuſio* aquæ ita adhibenda eſt, ut *ipſe* baptizatus dicatur vere *ablutus*; ideoque in primis monet Paſtorale Mechlinienſe, ut Baptizans ſit *ſolicitus*, *at ablutio non tantum fiat in capillis*, *ſed* IN CUTE. Deinde requiritur, ut abluta ſit pars aliqua notabilis, ratione cujus ipſe baptizandus moraliter dici queat *ablutus*.

XXVI. Quæ vero ſit dicenda notabilis pars, vix aliter quam ex communi Eccleſiæ praxi, & piorum fidelium fide determinari poteſt; cenſeturque communi exiſtimatione talis pars ipſum *caput* infantis: neque aliud membrum hodie ſaltem in Eccleſia Latina ablui ſolet; ſed nec alterius ſolius membri ablutionem extra caſum neceſſitatis permittit Rituale Romanum, dicens: " Nemo in utero matris clauſus „ baptizari debet. Sed ſi infans *caput* emi„ ſerit, & periculum mortis immineat, „ baptizetur in *capite*; nec poſtea ſi vi„ vus evaſerit, erit iterum baptizandus. „ At ſi aliud membrum emerſerit, quod „ vitalem indicet motum, in illo, ſi pe„ riculum impendeat, baptizetur, & tunc „ ſi natus vixerit, erit ſub conditione „ baptizandus eo modo, quo ſupra dictum „ eſt: *Si non es baptizatus*, *ego te baptizo* „ *in nomine Patris*, *&c.* Si vero ita ba„ ptizatus deinde mortuus prodierit ex ute„ ro, debet in loco ſacro ſepeliri.

XXVII. Jacobus Goar ubi teſtatur Græcos hodie interdum per *infuſionem* baptizare, una monet: " Quoad enim licuit ob„ ſervare puerum ſedentem in vaſe, vel „ pelvi, ad cubitum profundo, ter ſuper„ infuſa *non modicæ* quantitatis aqua *cali*„ *da* purificat. Vel certe ne aquæ copia „ obruatur, & forte nimiam epotet, pro„ num poſitum, & ſiniſtra in ventre ſu„ ſtentatum, Sacerdos capite & toto cor„ pore ſalutaribus aquis abluit, & luſtrat„.

XXVIII. Trinam merſionem olim uſitatam fuiſſe conſtat ex S. Auguſtino, aliiſque Patribus, quos refert Gratianus *Diſt.* 4. *de Conſecratione Can.* 78. & ſequentibus; quin & Canone 50. vulgo *Apoſtolorum*, relatus a Gratiano ibidem *Can.* 79. vult ut " ſi quis Presbyter, aut Epiſcopus *non* „ *trinam* merſionem unius myſterii cele„ bret, ſed *ſemel* mergat in Baptiſmate, „ deponatur„.

Quin & ibidem apud Gratianum *Can.* 82. ſub nomine Pelagii Papæ ad Gaudentium refertur: " Multi ſunt, qui in nomine „ *ſolummodo* Chriſti *unâ* etiam merſione ſe „ aſſerunt baptizare. Evangelicum vero „ præceptum ipſo Deo, & Domino Sal„ vatore noſtro Jeſu Chriſto tradente, „ nos admonet in nomine Trinitatis, *tri*„ *nâ* etiam *merſione* ſanctum Baptiſma uni„ cuique tribuere, dicente Domino Diſci„ pulis ſuis: *Ite*, *baptizate omnes gentes* „ *in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiri*-

„ *tus*

Digitized by Google

„ *tus ſancti* „ . Matth. cap. 28. v. 19.

XXIX. Hæc aliaque a Gratiano relata teſtimonia ſufficienter evincunt, *trinam* merſionem jam a primis ſeculis fuiſſe uſitatam, atque ex Apoſtolica quodammodo traditione deſcendere; at eam ſpectare ad eſſentiam Baptiſmi nequaquam evincunt: imo non niſi ad diſciplinam (circa quam varia poteſt eſſe Eccleſiaſtica conſuetudo) pertinere ſine ulla dubietate reſpondit S. Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo Sanctus Gregorius *lib.* 1. *Epiſt.* 41. referturque a Gratiano loco citato *Can.* 80. " De *trina* „ merſione baptiſmatis, nihil reſponderi „ verius poteſt, quam quod ipſi ſenſiſtis; „ quia in una fide nihil officit S. Eccleſiæ „ conſuetudo diverſa: Nos autem, quod „ tertio mergimus, triduanæ ſepulturæ „ Sacramenta ſignamus: ut dum tertio in„ fans ab aquis educitur, reſurrectio tri„ duani temporis exprimatur. Quod ſi „ quis forte etiam pro Summæ Trinitatis „ veneratione exiſtimet fieri, neque iſtud „ aliquid obſiſtit baptizandos ſemel in aquis „ mergere, quia dum in tribus Perſonis „ una ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe „ nullatenus poteſt, infantem in Baptiſma„ te vel ter, vel ſemel immergere: quan„ do & in tribus merſionibus Perſonarum „ Trinitas, & in una poteſt Divinitatis „ ſingularitas deſignari „.

XXX. Circa idem tempus Patres Concilii Toletani IV. intelligentes inter Sacerdotes ſummas eſſe de *trina*, vel *ſimpla* merſione contentiones; atque Arianos ex *trina* illa merſione arguere *trinitatem eſſentiæ* in Perſonis, auctoritate S. Gregorii freti decreverunt *Can.* 6. " Propter vitan„ dum ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici „ dogmatis uſum, *ſimplam* teneamus Ba„ ptiſmi *merſionem*; ne videantur apud „ nos, qui *tertio* mergunt, hæreticorum „ probare aſſertionem, dum ſequuntur & „ morem. Et ne forte ſit dubium hujus „ *ſimpli* myſterium Sacramenti . . . . vi„ deat in eo unitatem Divinitatis, & Tri„ nitatem Perſonarum oſtendi: Unitatem „ dum *ſemel* immergimus; *Trinitatem*, „ dum in nomine Patris, & Filii, & Spi„ ritus Sancti baptizamus „.

In antiquo Sacramentario Gallicano, quod ex antiquo Codice manuſcripto Monaſterii Bobienſis edidit vir eruditus Joannes Mabillonius *tom.* 1. *Muſæi Italici* (quem Codicem ſcriptum ante annos mille ex charactere conjicit Mabillonius) extat formula Baptiſmi his verbis expreſſa *pag.* 324. *Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti,* UNAM *habentem* SUBSTANTIAM, *ut habeas vitam æternam, partem cum Sanctis.*

Si Sacramentarium illud compoſitum ſit ad uſum Eccleſiæ Gallicanæ ante annos mille; adeoque circa ſeculum VII. quo dictum Toletanum Concilium habitum fuit, mirum non eſt, ſi hæc verba, *unam habentem ſubſtantiam*, ad vitandum Arrianorum errorem addenda cenſuerint, ſicuti Patres Toletani eodem motivo *ſimplam* merſionem adhiberi voluerunt.

Interim hic notare poſſumus, Eccleſiam interdum ritus aliquos quantumvis antiquitate venerandos mutare, ubi id ob naſcentes errores magis convenire judicat.

XXXI. Paſtores vero, aliique inferiores miniſtri in his obſervare debent regulam, quam in ſimilibus tradit S. Auguſtinus *Epiſt.* 54. *num.* 2. ad Januarium: " Nec „ diſciplina ulla eſt in his melior gravi „ prudentique Chriſtiano, quam ut eo mo„ do agat, quo agere viderit Eccleſiam, „ ad quam forte devenerit. Quod enim „ neque contra fidem, neque contra bonos „ mores eſſe convincitur, indifferenter eſt „ tenendum, & propter eorum, inter quos „ vivitur, ſocietatem, ſervandum eſt „.

CAPUT II.

Diſcutitur illorum verborum, *ego te Baptizo*, neceſſitas ad conſtituendam Baptiſmi formam.

1. *Dubium hac de re Pontii Claromontani.*
2. *Mauritius Epiſcopus Pariſienſis dubium ſolvit.*
3. *Stephanus Epiſcopus Tornacenſis dubium primo fovere videtur.*
4. *Summo deinde ſtudio amplectitur Clauſulam*, ego te Baptizo.
5. *Ex dubio Pontii, & reſponſo Stephani concluditur laicos in caſu neceſſitatis ſolitos olim fuiſſe baptizare abſque prædicta clauſula.*

6. Re-

Digitized by Google

6. *Relatâ in corpus Decretalium Decretali Alexandri III. creditum eſt validum non eſſe baptiſmum ſine his verbis* ego te Baptizo.
7. *Nemini, cum baptizat, fas eſt ea omittere.*

☞ I. SUperiori Capite num. 14. leviter perſtricta eſt quæſtio de neceſſitate horumce verborum, *ego te baptizo*, in Baptiſmi adminiſtratione proferendorum; quocirca non erit ſuperfluum eam profundius diſcutere, ac primo examinare, quis huic movendæ occaſionem dederit.

Duodecimo ſeculo Pontius Epiſcopus Claromontanus dicitur conſuluiſſe Mauritium Epiſcopum Pariſienſem, & Stephanum S. Genovefæ Abbatem, qui poſtmodum fuit Epiſcopus Tornacenſis, de quodam puero, " qui cum natus eſſet, nec poſſet Sacer„ dos ad baptizandum eum congrue repe„ riri, Pater ejus immerſit eum aquâ di„ cens: *In nomine Patris, & Filii, &* „ *Spiritus Sancti:* Additque. Et hæc eſt „ peſſima conſuetudo in terra noſtra, ut „ in talis neceſſitatis articulo dicant: *In* „ *nomine Patris, & Filii, & Spiritus* „ *ſancti*, nec totam exprimant verborum „ formam, quæ debet exprimi in bapti„ ſmo, quod *undiare* vocant „. Quærit igitur Epiſcopus, utrum baptiſmus ſic collatus ſit validus, vel utrum puer poſtea debeat baptizari?

II. Super hoc per Epiſcopum Claromontenſem propoſito dubio, reſpondit Mauritius Epiſcopus Pariſienſis: " Quia in quem „ modum forma baptiſmi tradi vel recipi „ debeat, Scripturarum divinarum auctori„ tate, & ſanctorum Patrum teſtimonio „ traditum habemus in hunc modum, ſci„ licet: *Ego te baptizo in nomine Patris,* „ *& Filii, & Spiritus ſancti*. Et tanta „ eſt verborum vivacitas, ut nihil immu„ tari, nihil innovari oporteat, niſi vero „ tota hæc verba ſimul a quocumque, & „ quâcumque linguâ proferantur, bapti„ ſmum eſſe non credimus. Quia ergo ſi„ cut litterarum veſtrarum teſtimonio co„ gnovimus, præſentium lator in ſubmer„ ſione filii ſui, *ego te baptizo*, ſiluit, & „ tantum, *in nomine Patris, & Filii, &* „ *Spiritus ſancti*, protulit, baptiſmus non „ fuit, & ideo puer ille baptizandus eſt, „ quia baptiſmum numquam ſuſcepit „.

III. Stephanus vero, quantumvis Epiſcopi Pariſienſis auctoritati plurimum deferens, ejus opinioni difficulter ſe refragari audere profiteretur, tamen reſcribere non veretur, ſibi videri baptiſmum in neceſſitate collatum ſub hac formula: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, eſſe validum, neque infantem ſub ea formula baptizatum, eſſe rebaptizandum: " Quia, „ inquit, qui Sacramentum Baptiſmi in„ ſtituit, formam tradidit baptizandi: ite, „ inquit, docete omnes gentes, baptizan„ tes eos in nomine Patris, & Filii, & „ Spiritus Sancti: qui baptizandi ſibi po„ teſtatem retinuit in hac forma, miniſte„ rium aliis conceſſit: Nemo dixerit, per„ git Stephanus, quia quod dicitur, *Ite,* „ *docete omnes gentes*, vel Sacramenti ob„ tineat ſubſtantiam, vel exprimat for„ mam. Teneamus quod ſequitur, *bapti„ zantes eos in nomine Patris, & Filii,* „ *& Spiritus Sancti*, nondum ibi legi, „ *baptizantes eos*, & dicentes, *Ego te ba„ ptizo in nomine Patris, & Filii, &* „ *Spiritus Sancti*. Si baptizare intingere, „ & baptiſmus intinctio eſt, quid aliud „ ſunt *baptizantes*, niſi intingentes? In„ tingendo ergo cum intentione baptizan„ di, ſi proferat quod veritas jubet, id „ eſt: *In nomine Patris, & Filii, &* „ *Spiritus Sancti*, baptizaſſe videtur, & „ formam a Chriſto traditam compleviſſe „.

Poſt hæc adductis in hanc ſententiam plurium Patrum, ac ſignanter ſancti Auguſtini teſtimoniis, quibus relatis, ita concludit: " Vides, Pater, quia ſolis verbis „ Evangelicis conſecratur baptiſmus, nuſ„ quam in toto Evangelio lego: *Ego te* „ *baptizo in nomine Patris, & Filii, &c.* „ ſed tantum, *baptizantes eos in nomine* „ *Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* „.

IV. Quantumvis autem crederet, tum Scripturarum, tum Patrum auctoritate ſuam opinionem de validitate baptiſmi in neceſſitatis articulo, omiſſis bis verbis, *ego te baptizo*, collati, ſufficienter probatam; fatetur nihilominus, clauſulam hanc, *ego te baptizo*, eo etiam tempore fuiſſe inductam, & præſcriptam: " Clauſulam enim „ (ait) quæ a baptizantibus debet, & ſo„ let

„ let dici, ſcilicet, *ego te baptizo*, ſummâ
„ reverentiâ deoſculor, ſummo ſtudio am-
„ plector; eam mater Eccleſia ſic induxit,
„ ut eſſet de *ſolemnitate miniſterii*, non de
„ *ſubſtantia ſacramenti* : nam ſi aliud di-
„ xerimus, abſque medio confitebimur
„ damnatos, quos in neceſſitatis articulo
„ a laicis novimus baptizatos. Hoc enim
„ dicere ſolent, qui litteras ignorantes,
„ parvulos *undaiſant* in nomine Patris,
„ & Filii, & Spiritus ſancti, in quibus
„ verbis eamdem virtutem ineſſe, quam
„ in latinis ſyllabis, idem ſignificantibus,
„ & credimus, & fatemur „.

Ex his habemus, eo tempore receptam & præſcriptam fuiſſe hodiernam baptiſmi formulam: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* eamque in ſolemni baptiſmo a ſacerdotibus fuiſſe uſitatam, quin & præceptam impendi.

Unde licet crederet Stephanus, hæc verba, *ego te baptizo*, non pertinere ad *ſubſtantiam baptiſmi*, ſcribere tamen non dubitat " arguendos vehementer, & pœni-
„ tentiâ afficiendos ſacerdotes, qui vel per
„ negligentiam, aut imperitiam aliquid
„ omiſerunt de verborum ſolemni digni-
„ tate „.

Neque ignorabat vir hic tum eruditione, tum ſanctitate celebris, nefas eſſe ſacerdotibus, a præſcriptis & receptis formulis recedere, aut eas mutare ſub prætextu, quod hæ formulæ in Evangelio, aut ſanctis Patribus non reperiantur expreſſæ, nec ad ſubſtantiam ſacramenti pertinere dignoſcantur.

V. Inſuper ex hac Stephani reſponſione, & Pontii Claromontenſis Epiſcopi propoſito dubio habetur, *laicos* in caſu neceſſitatis abſque cæremoniis præſcriptis infantem immergentes, ſive baptizantes, ſolitos fuiſſe uti ſimplici invocatione ſanctiſſimæ Trinitatis, ſine expreſſione horum verborum, *Ego te baptizo* (*a*).

Interim quia moderna forma, *Ego te baptizo, in nomine Patris, &c.* ubique in ſolemni baptiſmo adhibebatur, & a Sacerdotibus adhiberi præceptum erat, admodum probabile eſt Mauritium Epiſcopum Pariſienſem, more Scholaſticorum, crediſſe, eam formulam, quam videbat, exeunte XII. ſeculo, jam receptam, Scripturarum & ſanctorum Patrum teſtimoniis eſſe traditam: quantumvis nec Scriptura, nec Patres ullibi hæc verba, *Ego te baptizo*, pro forma baptiſmi requiſiviſſe legantur.

Eodem veriſimiliter fundamento, Alexander III. in decretali, in textu citato, reſpondit: Quod ſi puer *tertio in aquam* immerſus fuerit *ſub hac formula: In nomine Patris, &c. non ſit baptizatus, ſi baptizans non dixerit, Ego te baptizo.*

VI. Poſtquam autem hæc decretalis Alexandri III. relata fuit inter decretales Gregorii IX. communi canoniſtarum, & theologorum ſcholaſticorum conſenſu creditum fuit baptiſmum ſine horum verborum, *Ego te baptizo*, expreſſione, invalidum eſſe.

Nec dubium quin ad hanc Alexandri III. decretalem; necnon ad receptam in Eccleſia latina formulam baptizandi cum hiſce verbis, *Ego te baptizo*, reſpexerit Eugenius IV. in ſuo decreto pro Armenis, dicens: " Principalis cauſa, ex qua
„ baptiſmus virtutem habet, eſt ſanctiſſi-
„ ma Trinitas. Inſtrumentalis autem eſt
„ miniſter, qui tradit exterius Sacramen-
„ tum; *ſi exprimitur actus*, qui per ipſum
„ exercetur miniſtrum, cum ſanctiſſimæ
„ Trinitatis invocatione perficitur Sacra-
„ mentum „.

Non enim obſcure innuit, expreſſionem actus miniſterialis in baptiſmo requiri ad ejus effectum; adeo ſolicite requirens, ut actus, qui per miniſtrum exercetur, exprimatur.

VII. Et quamvis, his non obſtantibus, ali-

(*a*) Ea agendi ratio niti videtur auctoritate Theologorum, qui circa XII. ſeculum viſi ſunt negaſſe hæc verba, *ego te Baptizo*, ad valorem Baptiſmi eſſe neceſſaria. Hos inter Theologos appellatur Præpoſitivus, qui 4. parte ſuæ ſummæ ſic diſſerit de forma Baptiſmi. *Quæri ſolet utrum verba hæc in nomine Patris*, &c. *ſufficiant, an hoc verbum, Baptizo, ſit de eſſentia Sacramenti; Magiſtri noſtri omnes dixerunt quod hoc ſufficit, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: Præpoſitivo ſuffragatur Petrus Cantor, cujus de Sacramentis ſumma Pariſiis in Bibliotheca Sancti Victoris aſſervantur Manuſcripta. Eamdem quoque opinionem propugnaſſe viſus eſt Hugo a Sancto Victore lib. 2. pag. 6. cap. 13. De Sacramentis fidei. Mirum igitur videri non debet, quod Petrus Claromontanus dubius hæſerit de valore Baptiſmi abſque his verbis, *Ego te Baptizo*, collati.

aliqui dubitaverint, utrum hæc verba, *Ego te baptizo*, ad ſubſtantiam pertineant baptiſmi, cum nec iis etiamnum hodie utantur Græci, uti ſuperiori Capite *num.* 13. dictum eſt, nec in Evangelio, aut ſanctis Patribus hæc verba occurrant, uti notavit Stephanus Tornacenſis; nihilominus indubitatum eſt fas non eſſe Sacerdotibus ea in ſolemni baptiſmo, imo nec laicis in neceſſitate baptizantibus omittere; eoſque ſolicite inſtruendos, & monendos, ut ſervatâ formulâ hodie receptâ, *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* baptizent, nihilque ex prædicta formula intermittant.

CAPUT III.

De Miniſtro, loco, & tempore adminiſtrandi Baptiſmi.

1. *Ordinarius Miniſter Baptiſmi olim fuit Epiſcopus.*
2. *Olim Epiſcopi* per ſe *Baptiſmum conferebant.*
3. *Quomodo Parochi hodie jus baptizandi ab Epiſcopo accipiant?*
4. *Parochi hodie ſunt* ordinarii *Miniſtri Baptiſmi.*
5. *Baptizare ſolemniter nemo poteſt ſine conſenſu Parochi.*
6. *Presbyteris, & Diaconis adminiſtratio Baptiſmi delegari poteſt; non autem inferioribus.*
7. *In caſu neceſſitatis etiam* laici *baptizare poſſunt.*
8. *An laicus* bigamus, *aut qui Baptiſmum ſuum* integrum *non habet, in neceſſitate baptizare poſſit?*
9. *Mulier in neceſſitate poteſt baptizare.*
10. *Hæretici valide baptizant.*
11. *An Baptiſmus collatus a non Chriſtiano, ſeu non baptizato ſit validus?*
12. *Quilibet homo in caſu neceſſitatis poteſt baptizare.*
13. *Nemo ſeipſum poteſt baptizare.*
14. *Olim fere in ſola Eccleſia Cathedrali Baptiſmus ſolemniter dabatur.*
15. *Olim Eccleſiæ Baptiſmales diſtinctæ a Parochialibus.*
16. *Unde factum ut Parochiales facta ſint pleræque Baptiſmales?*
17. *An in domibus privatis Baptiſmum adminiſtrare liceat?*
18. *Antiquitus tempus Paſchatis, & Pentecoſtes adminiſtrando Baptiſmo præſtitutum erat.*
19. *Conſuetudo extra illud tempus conferendi Baptiſmum aliquando improbata.*
20. *Quare illud tempus adminiſtrationi Baptiſmi ſit conveniens.*
21. *Multis ſeculis hæc diſciplina viguit; ſemper tamen exceptus fuit caſus neceſſitatis.*
22. *Quomodo hæc diſciplina ſenſim abrogata fuerit?*
23. *Baptiſmus infantium nullo prætextu differendus.*
24. *Quid pro conſervanda priſtina diſciplina decreverit S. Carolus?*
25. *Plura hodie adhuc ſuperſunt veteris ritus veſtigia.*

I. Ordinarius Baptiſmi miniſter in primis eſt Epiſcopus, tamquam populi ſibi commiſſi primarius, & ordinarius Paſtor. “ Dandi (Baptiſmi) jus habet „ (ait Tertullianus *lib. de Baptiſmo cap.* „ 16.) ſummus Sacerdos, qui eſt *Epiſcopus*, dehinc Presbyteri & Diaconi, non „ tamen *ſine Epiſcopi* auctoritate „.

Et S. Hieronymus contra Luciferianos: „ Sine Chriſmate, & Epiſcopi *juſſione*, „ neque Presbyter, neque Diaconus jus „ habent baptizandi „.

Quin & ſeculo VIII. Synodus Veronenſis *Can.* 8. decrevit; “ ut omnes Presbyteri, qui in Parochia ſunt, ſub poteſtate Epiſcopi eſſe debeant, & de eorum „ ordine nullus Presbyter præſumat in illa Parochia *baptizare*, vel Miſſas celebrare ſine *juſſione* Epiſcopi „.

Hinc evidens ex ſententia Patrum, ſolis Epiſcopis jure proprio, & ordinario competere collationem Baptiſmi.

II. Et quidem olim Epiſcopi *per ſe* Baptiſmum conferre ſolebant. De S. Ambroſio ſcribit in ejus vita S. Paulinus: “Erat „ etiam in rebus divinis implendis fortiſſimus, in tantum, ut quod implere ſolitus erat circa *baptizandos*, quinque „ poſtea Epiſcopi a tempore quo deceſſit, „ vix implerent „.

Dixitque ſuo tempore S. Hieronymus de Epiſcopis generaliter : *Dant Baptiſmum*, *Catechumenos erudiunt*. In *cap.*3. *Sophoniæ.*

III. Sed nec hodie Baptiſmum ſolemniter, & extra caſum neceſſitatis conferre licite poſſunt Presbyteri, niſi poteſtate ab Epiſcopo acceptâ, & in ipſos ex plenitudine Sacerdotii Epiſcopalis derivatâ; hac tamen modernam inter & priſtinam diſciplinam intercedente differentiâ: quod juxta modernam, Parochi accipiant quidem curam animarum ab Epiſcopo, & per eam jus adminiſtrandi Sacramenti; ſed eâ acceptâ, illa tunc independenter ab Epiſcopo, ac quaſi jure *proprio* & *ordinario*, id eſt, jure ſui Officii & Beneficii Parochialis adminiſtrent: ubi e contra olim Presbyteri quantumvis curam animarum exercentes *a juſſione* Epiſcopi, in ipſa Sacramentorum adminiſtratione continuo dependerent.

IV. Quapropter hodie Parochi ſive Presbyteri Parochiales ſunt in ſuis reſpectivè Parochiis *ordinarii* Miniſtri Baptiſmatis; illudque jure *proprio*, & *ordinario* miniſtrant.

Unde ait Pontificale Romanum Pauli V. „ *Legitimus* quidem Baptiſmi Miniſter eſt „ *Parochus*, vel alius Sacerdos a Parocho „ vel Ordinario delegatus „.

V. Et Paſtorale Mechlinienſe: " Jure „ datum eſt Sacerdotibus baptizare, ſed „ id in *aliena* Parochia, aut alienos Pa„ rochianos exequi non licet, niſi de Pa„ rochi, aut Ordinarii licentia „.

Nulli ergo Presbytero, Diacono, aut Clerico ſive ſeculari, ſive regulari licet baptizare cum conſuetis cæremoniis, & extra caſum neceſſitatis in aliqua Parochia, ſine *licentia Parochi*, aut *Epiſcopi;* quam tamen licentiam Epiſcopus in præjudicium Parochi, nec dare ſolet, nec facile dare debet.

VI. Presbyteris, & Diaconis officium baptizandi in ipſa Ordinatione aſſignatur, atque ad baptizandum quodammodo deſtinantur: Quandoquidem Epiſcopus ordinans ad Sacerdotem dicat: *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præeſſe, prædicare,* & BAPTIZARE. Et in Diaconi Ordinatione: " *Diaconum oportet miniſtrare ad al„ tare,* BAPTIZARE, & *prædicare* „. Quare his baptiſmi ſolemnis adminiſtratio delegari poteſt; ſecus dicendum de inferioribus Clericis, aut laicis.

Quin *cap.* 1. ;; *De Clerico non ordinato miniſtrante*, ſub nomine Hormiſdæ Papæ refertur: " Si quis baptizaverit, aut ali„ quod divinum officium exercuerit, *non* „ *ordinatus*, propter temeritatem abjicia„ tur de Eccleſia, & numquam ordinetur „.

VII. Sine cæremoniis, & in caſum neceſſitatis non tantum Presbyteris, Diaconis, & Clericis, ſed & laicis jus eſt baptizandi; illudque jus eis aperte vindicat Tertullianus libro de Baptiſmo *cap.* 17. *Alioquin etiam laicis jus eſt dandi Baptiſmi. Quod enim*, ait, *ex æquo accipitur, ex æquo dari poteſt . . . . Proinde & Baptiſmus, æque Dei cenſus, ab omnibus exerceri poteſt.*

Et Auguſtinus apud Gratianum *Diſt.* 4. *De Conſecrat. Can.* 21. " In neceſſitate „ cum Epiſcopi, aut Presbyteri, aut qui„ libet miniſtrorum non inveniuntur, & „ urget periculum ejus qui petit, ne ſine „ iſto Sacramento hanc vitam finiat, etiam „ laicos ſolere dare Sacramentum, quod ac„ ceperunt, ſolemus audire „.

VIII. Sed hæc non de omnibus laicis intelligi inſinuare videtur vetus *Canon* 38. Eliberitanus; qui a miniſtrando Baptiſmo etiam in neceſſitate, arcere videtur laicum, qui ſuum Baptiſmum *integrum non habet*, aut *bigamus* eſt. Verba Canonis ſunt: „ Peregre navigantes, aut ſi Eccleſia in „ proximo non fuerit, poſſe Fidelem, qui „ Lavacrum ſuum *integrum* habet, nec „ ſit *bigamus*, baptizare in *neceſſitate* in„ firmitatis poſitum Catechumenum; ita „ ut ſi ſupervixerit, ad Epiſcopum eum „ perducat, ut per manus impoſitionem „ proficere poſſit „.

Ut hic Canon intelligatur, notandum cum viro erudito Albaſpinæo Epiſcopo Aurelianenſi in notis ad hunc Canonem, per illa verba, *Qui Lavacrum ſuum integrum habet*, id indicari: " quod quis poſt „ lavacrum *non peccarit*, neque *pœnitentiam ullam* ſubierit: quod peccato poſt „ Baptiſmum commiſſo, omnium, ut ita „ loquar, gratiarum ac beneficiorum, quæ „ acceperat, jacturam faceret: idcoque „ Baptiſmum ejus, qui deliquiſſet, *no in-*

„ *tegrum*

Digitized by Google

„ *tegrum* aut incorruptum videri amplius; „ quod ex illo divinæ gratiæ, quâ inſtru- „ ctus erat, quaſi gradu excidiſſet „.

Sicuti ergo juxta priſtinam Patrum diſciplinam nullus bigamus, aut *pœnitens*, hoc eſt, qui enormi peccato Baptiſmum violaſſet, ad Sacerdotium promoveri poterat, aut Sacerdotale officium exercere; ita nec *laicum bigamum*, aut *pœnitentem* ad hujus muneris *Sacerdotalis* exercitium admittendum cenſent Patres Eliberitani; uti obſervat Albaſpinæus, & poſt illum Franciſcus Le Roy Anteceſſor Andegavenſis, in ſuis Inſtitutionibus Juris Canonici, *lib.* 2. *tit.* 3. *de Baptiſmo;* una monentes, " nec „ illud ita intelligendum, quaſi ab eo lai- „ co Baptiſmus conſerri non poſſit, qui „ ſolus etiam in neceſſitate occurrat *biga-* „ *mus*, & *pœnitens:* ſed ut ex multis lai- „ cis ibi præſentibus, ille ſolus baptizare „ poſſit, qui adhuc *integrum* Lavacrum „ habeat, & non ſit *bigamus* „.

Hic obiter nota, quantam vitæ innocentiam Patres deſideraverint etiam in laico, ut vel neceſſitate quodammodo cogente aliquod *Sacerdotale* munus obire poſſit.

IX. Mulieres a baptizandi officio excludere videtur Canon Concilii Carthaginenſis IV. apud Gratianum *Diſt.* 4. *de Conſecrat. Can.* 20. " Mulier quamvis docta, „ & ſancta, viros in Conventu docere, „ vel aliquos *baptizare* non præſumat „.

Verum ex ipſo contextu ſatis intelligitur, quod ſicuti ibidem agitur de *publica* inſtructione; ita quoque agatur de *ſolemni* & *publica* adminiſtratione Baptiſmi, idque extra caſum neceſſitatis. Unde jam pridem ad citatum Canonem hanc clauſulam adjecit Gratianus: *Niſi neceſſitate cogente;* remittens ulterius ad *Can.* SUPER QUIBUS *cauſ.* 30. *qu.* 3. ubi refertur hoc, ſub nomine Urbani, Vitali Presbytero Brixienſi datum reſponſum: " Hoc videtur nobis „ ex ſententia reſpondendum: ut & Ba- „ ptiſmus ſit, ſi inſtante neceſſitate *femi-* „ *na* puerum in nomine Trinitatis bapti- „ zaverit „.

Hoc reſponſum poſt Eugenium IV. in Decreto pro Armenis amplectitur Eccleſia Catholica; cenſetque etiam mulierem *valide* baptizare poſſe (*a*).

X. Quoad Hæreticos, an Baptiſmus ab iis in forma legitima, & ſecundum intentionem Eccleſiæ collatus eſſet validus, tempore S. Cypriani magnas fuiſſe motas difficultates notum eſt; nimirum Cypriano, & Epiſcopis Africanis hujuſmodi Baptiſmum invalidum ſuſtinentibus, de quo eſt *Can.* 70. *cauſ.* 1. *q.* 1. apud Gratianum: Verum vicit ſententia Stephani, Cornelii Romanorum Pontificum, aliorumque Baptiſmum validum eſſe aſſerentium; eamque tamquam indubitatam ſuo tempore tradidit S. Auguſtinus, e cujus ſcriptis deſumpti ſunt Canones 28. 29. & 34. *Diſt.* 4. *de Conſecrat.*

XI. De infideli autem, vel Judæo, qui in Chriſtum numquam credidit, qui nec Baptiſmum accepit, etiam ipſe Auguſtinus dubius hæſit. " Et hæc quidem alia quæ- „ ſtio eſt (ait *lib.* 2. *contra Epiſt. Parme-* „ *niani cap.* 13.) utrum & ab iis, qui „ *numquam* fuerunt *Chriſtiani*, poſſit Ba- „ ptiſmus dari: nec aliquid temere inde „ affirmandum eſt ſine auctoritate tanti „ Concilii, quantum tantæ rei ſufficit „.

Quin & ſeculo IX. Bulgaros de validitate Baptiſmi a *Judæo*, vel *Pagano* collati dubitaſſe, ex Epiſtola Nicolai I. ad conſulta Bulgarorum colligitur. In ea enim, ait Pontifex: " A quodam *Judæo*, neſci- „ tis utrum Chriſtiano, an *Pagano*, mul- „ tos in patria veſtra baptizatos aſſeritis; „ & quid de illis agendum ſit *conſulitis* „. En hæſitatio Bulgarorum; cui reſpondet Pontifex: " Hi profecto ſi in nomine ſan- „ ctæ Trinitatis, vel tantum in Chriſti „ nomine, ſicut in Actibus Apoſtolorum „ legimus, baptizati ſunt (unum quippe „ idemque eſt, ut S. Ambroſius exponit) „ conſtat eos non eſſe rebaptizandos „. Apud Gratianum *Diſt.* 4. *de Conſec. Can.* 24.

Poſt hoc Pontificis reſponſum ab omnibus creditum eſt, etiam *infideles*, ſi de cetero eſſentialia Baptiſmi adhibeant, valide Baptiſmum conferre; illudque tamquam Eccleſiæ doctrinam in inſtructione pro Armenis expreſſit Eugenius IV. *In caſu neceſ-*

(*a*) Id obſervandum eſt adverſus Calvinum, qui in ſuo *Antidoto* negat laicos, & feminas poſſe in caſu neceſſitatis baptizare.

ceſſitatis, inquit, *etiam* PAGANUS *baptizare poteſt*.

XII. Hinc omnia paſſim Ritualia, & Paſtoralia monent, Baptiſmi Miniſtrum, quoties infans in vitæ periculo verſatnr, eſſe *quemlibet* hominem; quod ſi plures, qui baptizare poſſint, adſint, ordinem inter illos ſervandum præſcribit Rituale Romaaum his verbis: " Si adſit Sacerdos, „ Diacono præferatur, Diaconus Subdia„ cono, Clericus laico, & vir feminæ; „ niſi, ait, pudoris gratiâ deceat feminam „ potius quam virum baptizare infantem „ non omnino editum, vel niſi melius fe„ mina ſciret formam, & modum bapti„ zandi „. Quod ultimum non raro contingit in concurſu alicujus vulgaris laici cum *obſtetrice*; quæ ſolet & debet eſſe magis de forma baptizandi inſtructa, ut infra dicemus.

Ordinem in Rituali Romano præſcriptum, iiſdem plane verbis exhibet quoque Paſtorale Mechlinienſe (*a*).

XIII. Tametſi a miniſtrando Baptiſmo in caſu neceſſitatis nemo repellatur, nequaquam tamen quemquam poſſe ſeipſum baptizare reſpondit Innocentius III. in *cap.* 4. ⁑ *De Baptiſmo:* reſolvitque Judæum, qui in mortis articulo exiſtens, nec alius adeſſet, qui ipſum baptizaret, in aquam ſeipſum immerſit, dicendo: *Ego* ME *baptizo in nomine Patris, &c.* denuo ab alio eſſe baptizandum; cum inter baptizantem, & baptizatum debeat eſſe diſcretio.

XIV. Quemadmodum primis ſeculis pene ſoli Epiſcopi Baptiſmum ſolemnem conferebant; atque Baptiſmi ſoli Miniſtri *Ordinarii* reputabantur; ita in ſola Eccleſia Catbedrali ſeu Epiſcopali, vel certe Baptiſterio illi Eccleſiæ juncto, Baptiſmus *ſolemnis* adminiſtrabatur: notatque Cbriſtianus Lupus, quod olim ſola principalis Eccleſia habuerit Baptiſterium. *De Africanæ Eccleſiæ appellat. cap.* 28.

Illius veſtigium hodie viſitur Florentiæ in Italia. In ea enim civitate (uti obſervat Du-Cange in Gloſſario, verbo *Baptiſterium*) " e regione maximi templi „ Eccleſia eſt rotunda S. Joanni Baptiſtæ „ ſacra: Hanc *Baptiſterium* appellant, to„ ta & bæc marmorea, habens januas, „ quas æneæ valvæ operis egregii occlu„ dunt. In medio illius Eccleſiæ Baptiſte„ rium e marmore lucidiſſimo viſitur, in „ quo Florentini omnes Baptiſmi lavacrum „ percipiunt, neque alibi quiſquam, præ„ terquam in hoc Baptiſterio aquis ſaluta„ ribus tingitur. Quæ quidem adnotare „ libuit, tamquam veteris moris inſtitu„ tum; cum olim in civitatibus, in Ec„ cleſiis tantum Cathedralibus, aut iis ad„ junctis Baptiſteriis Baptiſmus conferretur, „ in quibus etiamnum ſuperſunt ejuſmodi „ Baptiſteria, tametſi nulli fere uſui „.

XV. Multiplicato poſtmodum Fidelium numero, etiam in una eademque civitate plura *Baptiſteria* conſtrui cœpere; non tamen niſi in principalioribus Eccleſiis, aut prope eas, quas propterea *Baptiſmales* dixerunt, *Can.* 54. *&* 55. *cauſ.* 16. *q.* 1. ad diſtinctionem earum Eccleſiarum etiam Parochialium, quæ *Baptiſterio* carebant; quemadmodum etiamnum hodie in aliquibus civitatibus plures cernuntur Eccleſiæ Parochiales *Baptiſterio* deſtitutæ.

Et quidem in civitate Leodienſi, licet ſint triginta circiter Eccleſiæ Parochiales, tamen nonniſi quinque ſunt *Baptiſmales*; atque earum una, quæ Cathedrali juncta eſt; quæ forſan olim ipſius Eccleſiæ Cathedralis *Baptiſterium* conſtituebat.

XVI. Dum ſequentibus ſeculis Parochi facti ſunt *ordinarii* Miniſtri Baptiſmi; illudque miniſterium pene totum ad illos fuit devolutum; tunc quoque contigit, ut omnes paſſim erectæ Parochiales Eccleſiæ *Baptiſterium* acceperint; in quo omnes Parochiæ incolæ ſolemniter baptizarentur, & ſpiritualiter renaſcerentur: atque boc titulo Eccleſiam Parocbialem tamquam *matrem*, quæ in Chriſto ipſos genuit, recognoſcerent, & venerarentur. Hæc omnia fuſius exponit, & probat Joſephus Vicecomes, in Obſervationibus Eccleſiaſticis de antiquis

(*a*) Idem quoque præſcribunt, aut ſupponunt alia Diœceſon Eccleſiæ Occidentalis Ritualia: At de Græcorum, & Orientalium Euchologiis id non omnino certum eſt: ſi quidem teſtatur Arcudius tract. de Bapt. cap. 2. plurimos e Græcis Schiſmaticis contendere, quod peccent laici, qui in caſu neceſſitatis Baptiſma conferunt.

Digitized by Google

quis Baptiſmi Ritibus *lib.* 1. *cap.* 8. & 9.

Itaque Parochiani ſinguli in ſua reſpective Eccleſia Parochiali (ſi Baptiſmalis fuerit) baptizandi ſunt ; neque magis fas eſt aliquem in *aliena* Parochia , quam ab alieno Parocho baptizari .

XVII. Prohibuit autem Concilium Viennenſe relatum In *Clem. unica de Baptiſmo;* " Ne quis de cetero in aulis vel cameris, ,, aut aliis privatis domibus, ſed duntaxat ,, in Eccleſiis, in quibus ſunt ad hoc fon- ,, tes ſpecialiter deputati ; aliquos (niſi ,, Regum vel Principum , quibus valeat ,, in hoc caſu deferri , liberi extiterint , ,, aut talis neceſſitas emerſerit propter ,, quam nequeat ad Eccleſiam abſque pe- ,, riculo , propter hoc acceſſus haberi) ,, audeat baptizare. Qui autem ſecus præ- ,, ſumpſerit, aut ſuam in hoc præſentiam ,, exhibuerit, taliter per Epiſcopum ſuum ,, caſtigetur, quod alii attentare ſimilia non ,, præſumant ,,.

Hanc Clementinam inſequens Rituale Romanum addit, quod dum in Principum domibus Baptiſmus confertur, " id fiat in ,, eorum Capellis , ſeu Oratoriis , & in ,, aqua Baptiſmali de more benedicta ,, . Adjungitque Paſtorale Mechlinienſe: " Et ,, præmiſſis exorciſmis, & catechiſmo, aliiſ- ,, que adhibitis cæremoniis in Paſtorali ,, præſcriptis ,,.

XVIII. Olim ſolemni Baptiſmo duo tempora ſcilicet Paſchatis , & Pentecoſtes præſcripta fuiſſe, teſtis eſt Tertullianus *libro de Baptiſmo cap.* 19. ſcribens : *Diem Baptiſmo ſolemnem* Pascha *præſtat* . Et paulo poſt : *Exinde Pentecoſte ordinandis lavacris latiſſimum ſpatium eſt*.

XIX. Cumque ſeculo iv. apud quaſdam Eccleſias invaluiſſet conſuetudo baptizandi paſſim ac libere in Natalitiis Chriſti ſeu apparitionis , nec non Apoſtolorum ſeu Martyrum feſtivitatibus , Siricius Papa ſcribens ad Himerium Tarraconenſem *cap.*2. non dubitat dicere , quod hæc conſuetudo ſit *improbabilis & emendanda confuſio* , " quæ , ait , a noſtris Conſacerdotibus (quod ,, commoti dicimus) non ratione auctori- ,, tatis , ſed ſola temeritate præſumitur..... ,, Cum hoc ſibi privilegium & apud nos, ,, & apud *omnes* Eccleſias , Dominicum ,, ſpecialiter cum *Pentecoſte* ſua *Paſcha* de- ,, fendat , quibus ſolis per annum diebus ,, ad fidem confluentibus generalia Bapti- ,, ſmatis tradi convenit Sacramenta ,, . Deinde concludens ait : " Hactenus erratum ,, in hac parte ſufficiat : nunc præfatam ,, regulam omnes teneant Sacerdotes , qui ,, nolunt ab Apoſtolicæ Petræ , ſuper quam ,, Chriſtus univerſalem conſtruit Eccleſiam, ,, ſoliditate divelli ,, . Fragmentum hujus Epiſtolæ habetur *Diſt.* 4. *de Conſecrat. Can.* 11.

Cumque rurſus ſeculo v. nonnulli Epiſcopi per Siciliam conſtituti in vigilia , & die Epiphaniæ Dominicæ Baptiſmum conferre præſumerent, S. Leo in Epiſtola ad univerſos Epiſcopos per Siciliam conſtitutos , non dubitat afferere , ipſos ab *Apoſtolicæ inſtitutionis conſuetudine diſcrepare* ; ac ſe mirari , ipſos ac prædeceſſores ipſorum *tam irrationabilem novitatem uſurpare potuiſſe*.

XX. Poſt hæc *cap.* 2. oſtendit , ſervandam eſſe temporum ac myſteriorum diſtinctionem. Deinde *cap.* 3. docet , diem Reſurrectionis Dominicæ ſive Paſchatis convenienter baptizandis fidelibus eſſe deſtinatum : Quia *apparet regenerandis filiis hominum, & in Dei filios adoptandis , illum diem eſſe, & illud tempus electum , in quo per ſimilitudinem formamque myſterii , ea quæ geruntur in membris , his quæ in ipſo ſunt capite geſta congruerent* ; " dum in ,, Baptiſmatis regula & mors intervenit ,, interſectione peccati, & ſepulturam tri- ,, duanam imitatur trina demerſio , & ab ,, aquis elevatio , reſurgentis inſtar eſt de ,, ſepulchro ,, .

Paſchati " additur etiam Pentecoſtes , ,, ait Leo, ex adventu Spiritus ſancti ſa- ,, crata ſolemnitas , quæ de Paſchalis feſti ,, pendet articulo . Et cum ad alios dies ,, alia feſta pertineant , hæc ſemper ad eum ,, diem, qui Reſurrectione Domini eſt in- ,, ſignis, occurrit ,,.

Tandem adductis nonnullis argumentis , quibus hanc diſciplinam probet, concludit : " His itaque , fratres chariſſimi , tot ac ,, tantis exiſtentibus documentis , quibus ,, omni ambiguitate ſubmotâ , evidenter ,, agnoſcitis , in electis baptizandis ..... ,, *duo tantum tempora* , id eſt, *Paſcha &* ,, *Pentecoſten* eſſe ſervanda , hoc veſtræ ,, in-

„ indicimus charitati, ut ab Apoſtolicis inſtitutis nullo ulterius recedatis exceſſu. Quia inultum poſt hæc eſſe non poterit, ſi quiſquam Apoſtolicas regulas in aliquo crediderit negligendas „.

Epiſtolam Leonis in plures partes diviſam refert Gratianus citatâ *Diſt.* 4. *Can.* 12. 13. 14. Ac deinde *Can.* 15. 17. & 18. referuntur Decreta Concilii Gerundenſis, & Gelaſii Papæ eamdem diſciplinam confirmantia.

XXI. His addi poteſt Epiſtola 4. Gregorii II. quâ oſtenditur, diſciplinam duabus duntaxat his Feſtivitatibus baptizandi adhuc ſeculo VIII. obtinuiſſe. Quin & ſeculo XI. eamdem diſciplinam ſuperſtitem fuiſſe probat Concilium Rothomagenſe anno 1072. *Can.* 24. decernens: " Item juxta ſanctorum Patrum Decreta, ſcilicet Innocentii Papæ, & Leonis, ſtatuimus, ne *generale Baptiſma*, niſi *Sabbato Paſchæ*, & *Pentecoſtes* fiat. Hoc quidem ſervato, quod parvulis, quocumque tempore, quocumque die petierint, regenerationis lavacrum non negligatur. Vigiliâ vel die Epiphaniæ ut nullus niſi infirmitatis neceſſitate, baptizetur, omnino interdicimus „.

Porro quod excipiatur caſus neceſſitatis, id jam pridem in Decretis Siricii, ac Leonis cautum fuit, nimirum: " Si qui *neceſſitate* mortis, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, & naufragii urgentur, *omni* tempore debent baptizari: uti loquitur S. Leo in citata Epiſtola, & apud Gratianum dicta *Diſt.* 4. *Can.* 16.

Quia autem infantibus ordinarie morale periculum imminet, recte hoc Concilium decernit, " ut parvulis quocumque tempore, quocumque die petierint, regenerationis lavacrum non negetur „.

XXII. Ulterius, quia tandem invaluit, ut vix alii quam Infantes ad Baptiſmum veniant, hinc quoque factum eſt, ut, priſtinâ diſciplinâ totaliter pene abrogatâ, Baptiſmus etiam *ſolemnis* non tantum infantibus, ſed etiam adultis conferri quovis tempore cœperit. Dicit tamen Rituale Romanum: " Antiquum ritum (ſcilicet ſolemni cæremoniâ in Sabbato Sancto Paſchæ, & Sabbato Pentecoſtes baptizandi) quantum fieri commode poteſt, in adultis baptizandis, niſi vitæ periculum immineat, retineri decet, aut certe non omnino prætermitti, præcipue in Metropolitanis, aut Cathedralibus Eccleſiis „.

Hoc deſiderio retinendi priſtini ritus Patres Concilii Redingenſis (*a*) in Anglia anno 1279. cenſuerunt, " declarandum vel ſtatuendum, ut pueri per *octo* dies *ante Paſcha*, & per dies totidem *ante Pentecoſten* de matrum uteris nati, ſi abſque periculo reſervari valeant, reſerventur uſque illa tempora (Paſchatis & Pentecoſtes) baptizandi „.

XXIII. Verum cum in tam tenera ætate vix ſine periculo aliquo infantes ſine Baptiſmo per tot dies reſervari poſſint, merito Synodi noſtræ, nec non libri Rituales præſcribunt, ut infantes quamprimum baptizentur; atque ſignanter Paſtorale Mechlinienſe ait: " Hortetur Parochus ſubditos ſuos, ut infantes non differant ad Baptiſmum offerre, ut ſaltem *intra triduum* a partu baptizentur; neque etiam ipſi pueruli Baptiſmum impendere differat, etiamſi illegitimus ſit, nec habeat fidejuſſorem pro alimentatione „.

Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 6. *cap.* 2. vult, ut " Parochi pro pueris baptizandis vocati, quanto *breviorem* poterunt, præfigant horam, quâ puer ad Eccleſiam deferatur, eâque ad Eccleſiam ſe conferant: quod ſi propter ipſorum moram puer ſine Baptiſmo moriatur, graviter puniantur „.

Et Synodus Diœceſana Cameracenſis anno 1567. *tit. de Baptiſmo cap.* 1. injungit Paſtoribus, " ut ſtudioſe fideles doceant, eiſque noſtrâ etiam, ait, auctoritate injungant, ut *quo citius*, & *commodius* poſſint, proles ſuas regenerandas Eccleſiæ offerant. Nec ſuſceptorum quorumvis vel abſentiâ, vel morâ, Baptiſmum ſine licentia Parochi differant diutius, quam ad *ſecundum* diem a partu. Neque hujus rei gratiâ infantes per *laicas* perſonas baptizari procurent, nam illud maximo ſalutis periculo non caret; iſtud

„ vero

(*a*) *Reding* ou *Reading*, urbecula ad Tameſim fluvium ſita.

Digitized by Google

„ vero extra neceſſitatem factum, ut Ec-
„ cleſiæ traditioni eſt contrarium, ita ir-
„ regularitatis cenſurâ caſtigatur „.

Eadem reliquæ Belgicæ Synodi paſſim inculcant; præſertim, ne ob ſuſceptorum abſentiam, aut moram Baptiſmus differatur, aut per laicas perſonas conferatur.

XXIV. Sanctus Carolus veteris diſciplinæ, nec non Apoſtolici inſtituti tenaciſſimus, non ignorans vetus fuiſſe ac religioſum inſtitutum, Baptiſmum in feſtis Paſchalibus in Eccleſia Cathedrali ſolemniter conferre, ut hujus inſtituti memoria, quantum ſine infantium periculo fieri poſſet, conſervaretur, in ſuo Concilio P. IV. *part.* 2. §. 2. ſtatuit: " Si qui infantes in-
„ tra alicujus urbanæ Parochialis Eccleſiæ
„ fines a Sabbato ſancto uſque ad Sabba-
„ tum in albis, & a Sabbato item vigi-
„ liæ Pentecoſtes uſque ad Sabbatum pro-
„ ximum nati, baptizandi ſunt; ad Ca-
„ thedralem Eccleſiam, cui pro obſervan-
„ tiæ officio, proque veteris inſtituti uſu,
„ ſtatis illis hebdomadis hoc tribui debet,
„ deferantur: ſi modo cuiquam ob mortis
„ periculum, in Parochiali Eccleſia, quæ
„ propius adeſt, Baptiſmum ſtatim admi-
„ niſtrare neceſſe non ſit „.

Hæc Carolus, qui ibidem præſcribit quod Fontis Baptiſmalis benedictio in vigilia Paſchatis, & Pentecoſtes, frequenti Sacerdotum, & Cleri ad Eccleſiam Cathedralem conventu, & ſolemni ritu ſit peragenda.

XXV. Hæc Fontis Baptiſmalis illis diebus benedictio, veteris moris conferendi his diebus Baptiſmatis eſt veſtigium; uti & lectio Prophetiarum tunc fieri ſolita; indicans catechiſmum Catechumenorum, qui immediate ante Baptiſmum prælectione Scripturarum inſtituebatur.

Similiter orationes, quæ tempore Paſchali pro Renatis fonte Baptiſmatis ſpecialiter funduntur; ac ſignanter quod per totam octavam Paſchatis, & Pentecoſtes in Canone Sacerdos orans dicat: *Pro his quoque quos regenerare dignatus es ex aqua, & Spiritu ſancto*, manifeſta ſunt priſtinæ diſciplinæ relicta veſtigia.

CAPUT IV.

De Ritibus Baptiſmi.

1. *Priſtina Eccleſiæ diſciplina aperit hodiernorum rituum originem.*
2. *Plures olim fuere Catechumenorum ordines.*
3. *In primo ordine Catechumeni catechizabantur.*
4. *Sacra Scriptura ipſis compendioſe exponebatur.*
5. *Explorabatur, quo motivo ad fidem Chriſtianam accederent.*
6. *Aliter rudiores, aliter eruditiores inſtruebantur.*
7. *Deſcribitur ſecundus Catechumenorum ordo, qui* Audientes *dicebantur.*
8. *Tertius Cathecumenorum ordo, qui* Orantes, *vel* Genuflectentes *dicti ſunt.*
9. *In tertio ordine conſtituti, &* peccantes *interdum ad ſecundum rurſus retrudebantur.*
10. *Catechumeni ſecundi ordinis exire debebant ex Eccleſia ante Catechumenos tertii ordinis.*
11. *Catechumeni ſuos habebant ſpeciales Catechiſtas.*
12. *Origo hodierni Catechiſmi, & quâ ratione a priſtino differat.*
13. *Catechumeni in tertio ordine exercitati per ſuos Catechiſtas baptizandi Epiſcopo offerebantur, &* nomina *eorum* dabantur.
14. *Quid hæc* nominum datio?
15. *Quartus ordo Catechumenorum, qui* Competentes *dicti.*
16. *Quo die* nomina danda?
17. *Catechumeni* Competentes *dicti* Electi.
18. *Per ſignum* crucis, *&* manus *impoſitionem ad hunc ordinem admittebantur.*
19. *Hujus ritus etiam hodie ſuperſunt veſtigia.*
20. *Symbolum Fidei competentibus tradebatur, & exponebatur.*
21. *Etiam hodie hic ritus inter cæremonias Baptiſmi ſupereſt.*

22. *Catechumeni ante Baptiſmum debebant* reddere Symbolum *; & quid hæc* redditio Symboli?
23. *Hæc* redditio *Symboli etiamnum inter cæremonias Baptiſmi ſupereſt.*
24. *Non tantum circa fidem, ſed vivendi præcepta Catechumeni inſtruebantur, & examinabantur.*
25. *Illud examen potiſſimum inſtituebatur, quando Cathecumeni erant in quarto gradu.*
26. *Vitæ mutationem æque ac* fidei *profeſſionem publice Catechumeni profitebantur.*
27. *Hodie ſimilis quoque fit profeſſio.*
28. *Dies Baptiſmi annue recolendus.*
29. *Catechumeni exorciſmis, crucis ſignationibus, & orationibus exercebantur.*
30. *Exorciſmi, & exſufflationes ſuper infantes dicuntur.*
31. *Manus impoſitio antiquiſſima.*
32. *Ritus illi adhuc in Eccleſia perſeverant.*
33. *Catechumeni utebantur* minutis *Sacramentis, & quare?*
34. *Sacramentum Catechumenorum erat* ſal.
35. *Quid hodie huic ritui reſpondeat?*
36. *Catechumeni demum ad Baptiſmum admittebantur, quando ſufficienter erant probati.*
37. *Idem hodie in adultis obſervandum.*
38. *Recenter baptizati induebantur veſte albâ.*
39. *Veſtis hæc totum corpus tegebat.*
40. *Veſte illâ utebantur per ſeptem dies Paſchales.*
41. *Quid hodie de hoc ritu obſervetur?*
42. *Neophytis ſive recenter baptizatis dabantur ardentes cerei.*
43. *Geſtabant hos cereos per ſeptem dies.*
44. *Hodie etiam datur candela accenſa.*
45. *Olim Neophyti poſt ſuſceptum Baptiſmum ſtatim confirmabantur.*
46. *Hodie chriſmantur a Sacerdote in vertice.*
47. *Neophytis etiam antiquitus dabatur S. Euchariſtia.*
48. *Dabatur quoque Neophytis lac & mel.*
49. *Etiam adultis illud dabatur.*
50. *Quid myſterii hæc mellis, & lactis guſtatio denotaret.*
51. *Propter recenter baptizatos voluit Eccleſia dies Paſchales eſſe dies lætitiæ.*
52. *Eo etiam hodierna lætitia ſigna tempore Paſchali tendunt.*

I. COmplura, quæ hodie circa baptizandos, aut recenter baptizatos ex præſcripto Eccleſiæ peraguntur, facilius percipientur, ſi attendamus diſciplinam, quam olim in baptiſmo adultorum, extra caſum neceſſitatis Eccleſia obſervavit.

Hinc quippe facile intelligemus, quid pleriſque hodiernis ritibus occaſionem dederit, quæ circa illos ſit ac fuerit vera Eccleſiæ intentio, & quâ ratione etiam hodie priſtinam Eccleſiæ diſciplinam, ſi non ſecundum litteram, & exteriorem corticem, ſaltem juxta ejus ſpiritum ac interiorem quaſi medullam, ſervare poſſimus.

II. Plures primitus fuere eorum, qui ad Baptiſmum diſponebantur, claſſes ſive ordines, in quibus ſenſim ad Chriſtianiſmum, & Baptiſmum diſponebantur, & gradatim quaſi aſcendebant.

III. Dum enim homini pagano ſeu gentili deſiderium aliquod divinitus injiciebatur convertendi ſe ad Chriſtianiſmum, primum *privatim* in domo circa vanitatem, & ſuperſtitionem paganiſmi, nec non ipſa prima *Chriſtianiſmi* principia ac fundamenta edocebatur; illudque munus Diaconi, aliive inferiores Clerici obibant.

Hinc ille tractatus S. Auguſtini *de Catechizandis rudibus*, ſcriptus ad poſtulationem cujuſdam Diaconi Carthaginenſis hujuſmodi inſtructionibus occupati; uti ex his Auguſtini verbis intelligimus: "Petiiſti a me, Frater *Deo gratias*, ut aliquid ad te de Catechizandis *rudibus*, quod tibi uſui eſſet, ſcriberem. Dixiſti enim quod ſæpe apud Carthaginem, ubi *Diaconus* es, ad te adducuntur, qui fide Chriſtianâ *primitus* imbuendi ſunt".

IV. In hoc tractatu Auguſtinus modum perutilem, & concinnum inſtruendi ſive Catechizandi rudiores præſcribit, atque in primis vult, ut catechizando hiſtoria veteris Teſtamenti breviter exponatur; ut ex hac ipſa hiſtoria Catechizandus ad Chriſtum, ejuſque Eccleſiam ducatur.

" Nequaquam tamen propterea integram

" ſa-

Digitized by Google

„ ſacram Scripturam debemus memoriter
„ reddere, vel noſtris verbis, ait, omnia
„ quæ his continentur voluminibus (Sacræ
„ Scripturæ) narrando evolvere & expli-
„ care; quod nec tempus capit, nec ne-
„ ceſſitas poſtulat: ſed cuncta *ſummatim*
„ *generatimque* complecti; ita ut eligantur
„ quædam mirabiliora, quæ ſuavius au-
„ diuntur „.

Quare veteris Teſtamenti expoſitio convertendis ad Chriſtum, & Eccleſiam conveniat, ſubjungit: “ Neque enim ob aliud
„ ante adventum Domini ſcripta ſunt omnia,
„ quæ in Sanctis Scripturis legimus, niſi
„ ut illius commendaretur adventus, &
„ futura præſignaretur Eccleſia, id eſt,
„ populus Dei per omnes gentes quod eſt
„ corpus ejus; adjunctis atque adnumera-
„ tis omnibus Sanctis, qui etiam ante ad-
„ ventum ejus in hoc ſeculo vixerunt, ita
„ credentes eum venturum eſſe, ſicut nos
„ veniſſe „.

V. Monet deinde *cap.* 5. a Catechiſta diligenter inquirendum, quo motivo Catechizandus moveatur ad fidem Chriſtianam ſuſcipiendam. “ Si enim, ait, ali-
„ quod commodum expectando ab homini-
„ bus, quibus ſe aliter placiturum non
„ putat, aut aliquod ab hominibus incom-
„ modum devitando, quorum offenſionem
„ aut inimicitias reformidat, vult fieri Chri-
„ ſtianus; non fieri vult potius quam fin-
„ gere „.

Hæc merito attendunt, qui hodie convertendis, & inſtruendis hæreticis incumbunt; utpote qui non raro ſpe commodi alicujus temporalis conſequendi ad fidem Catholicam amplectendam deſiderium aliquod oſtendunt, vel potius fingunt.

VI. Ulterius, *cap.* 5. oſtendit Auguſtinus, aliter idiotas, aliter eruditiores Paganos eſſe Catechizandos; pluraque alia deinde præſcribit, quæ tractatus illius utilitatem præſertim pro illis qui Catechizandis populis occupantur, evincunt; probantque priſtinum Catechizandi modum multo ſublimiorem fuiſſe hodierno.

VII. Poſtquam autem per hanc privatam inſtructionem aliquouſque eſſent de Religione Chriſtiana inſtructi, tum ad publicas inſtructiones, quæ in Eccleſia per Epiſcopum habebantur, accedebant; atque inde *Audientes* dicebantur; tumque primum proprie *Catechumeni* vocari poterant; “ Quia (ait Iſidorus *lib.* 8. *De Origine*
„ *vocum cap.* 14.) Catechumenus dictus
„ pro eo quod adhuc doctrinam fidei *au-*
„ *dit*, necdum tamen Baptiſmum perce-
„ pit „. Quare & a Latinis Patribus Catechumenus paſſim *Auditor*, vel *Audiens* nuncupatur; uti notat & probat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 129.

VIII. Poſtquam vero Catechumeni in hoc ordine aliquo tempore perſeveraſſent, & in excipiendis publicis inſtructionibus diligentes fuiſſent; animumque ad amplectendam fidem Chriſtianam teſtati ad altiorem gradum aſcendebant, ubi participes conſorteſque fiebant orationum, & exorciſmorum, qui ſuper Catechumenos fundebantur; quem in finem in genua in ipſa Eccleſia procumbebant, inde *Orantes* vel *Genuflectentes* appellati.

IX. Duplicis hujus Ordinis Catechumenorum, ſcilicet *Audientium*, & *Genuflectentium* meminit *Can.* 5. Neoceſarienſis, qui ex verſione Gentiani Herveti ita habet: “ Catechumenus ſi Dominicum in-
„ grediens, in Catechumenorum ordine
„ ſteterit, is autem peccat: ſi *genu* qui-
„ dem *flectens*, *audiat*, non amplius pec-
„ cans. Sin autem etiam *audiens* adhuc
„ peccet, extrudatur „.

Hunc Canonem ſic exponit Ariſtenus:
„ Nonnulli modo accedunt; quocirca &
„ ut *imperfectiores* poſt Scripturarum, &
„ Evangeliorum *auditionem* ſtatim emit-
„ tuntur. Alii autem *ante tempus aliquod*
„ advenerunt, & *perfectiores* evaſerunt:
„ quare poſt Evangelium, & *preces* pro
„ Catechumenis factas expectant, & dum
„ dicitur, *Catechumeni*, *capita veſtra Do-*
„ *mino flectite*, GENUFLECTUNT. Perfe-
„ ctiores itaque, ut qui bona Dei verba
„ prægustarunt, ſi lapſi fuerunt, *ſtatione*
„ ſuâ moventur, & cum *Audientibus* col-
„ locantur; ſi autem & cum *Audientes*
„ ſint, peccant, ab Eccleſia *perfecte* ex-
„ pellantur „.

Hanc Ariſteni expoſitionem eruditiores Canonum Interpretes, tum Græci tum Latini, communi conſenſu amplectuntur; agnoſcuntque ex mente hujus Synodi; Ca-

E 2 te-

techumenum in altiori gradu, ſcilicet *Genuflectentium*, conſtitutum, & ibi peccantem, rurſus ad inferiorem, quaſi in pœnam retrudi; qui vero in primo gradu Catechumenorum, id eſt, *Audientium* conſtitutus in peccatum labitur, ab Eccleſia *perfecte*, ſive abſolute pellatur, ſeu non amplius tamquam Catechumenus admittatur.

In eumdem ſenſum accipiendus *Canon* 14. *Nicænus*: " De Catechumenis, qui *lapſi* „ ſunt, viſum eſt & ſanctæ magnæ Syno„ do, ut ii tribus tantum annis *Audien*„ *tes*, poſtea *orent* cum Catechumenis „.

X. Inſuper hic obſervant Canonum Commentatores, *Catechumenos Audientes*, ſive primi ordinis, tantum potuiſſe lectioni Scripturarum intereſſe, ac eâ finitâ mox exire debuiſſe, at vero *Genuflectentes* manſiſſe quouſque a Diacono diceretur: *Quicumque Catechumeni diſcedite*.

XI. Catechumeni vero in *Audientium*, aut *Genuflectentium* claſſe ſuos interim Magiſtros ſeu Catechiſtas habebant, qui eoſdem in fide, & vita Chriſtiana inſtruerent; atque eorum profectui, modoque vivendi invigilarent. " Optatum inter Le„ ctores *Doctorem Audientium* conſtitui„ mus „ ait S. Cyprianus *Epiſt.* 24.

XII. Hinc collige, originem hujus Catechiſmi, qui inter cæremonias Baptiſmi hodie reponitur; eumque primitus fuiſſe verum Catechiſmum, ſeu inſtructionem Catechumenorum, vel baptizandorum.

XIII. Dum convenienti tempore in hiſce gradibus eſſent exercitati, judicarenturque idonei, qui Baptiſmum accipere poſſent a ſuis Catechiſtis, ad Epiſcopum ducebantur; atque teſtimonium de Catechumenorum ſcientia, & vita reddentes, ac quodammodo ſpondentes (unde *Sponſores*, vel etiam *Fidejuſſores* dicti) illos ad Baptiſmum præſentabant; quando & una Catechumeni *nomina* ſua dabant; ut nimirum annotarentur inter illos, qui jam proxime ad ſuſcipiendum Baptiſmum erant deſtinati ſeu *electi*.

XIV. De hac *nominum datione* frequens in priſtinis Canonibus, & Patribus mentio occurrit: " Baptizandi *nomen ſuum* „ *dent*, ac diu ſub abſtinentia vini & car„ nium, ac manus impoſitione crebra exa„ minati, Baptiſmum percipiant „ ait Synodus Carthaginenſis IV. *Can.* 85.

Sanctus Auguſtinus multis locis *dationis nominum* meminit; atque ſignanter libro *De Fide*, & *operibus*, ubi ait: " Quod „ autem fit per omne tempus, quod in „ Eccleſia ſalubriter conſtitutum eſt, ut „ ad nomen Chriſti accedentes, Catechu„ menorum nomen accipiant: hoc fit mul„ to diligentius, & inſtantius his diebus, „ quibus *competentes* vocantur: cum ad „ percipiendum Baptiſmum *ſua nomina* jam „ *dederunt* „.

XV. Datis nominibus, Catechumeni in perfectiore, & ſuperiore claſſe collocabantur; dicebanturque *competentes*, ut ex relatis S. Auguſtini verbis conſtat.

Sanctus Iſidorus *lib.* 2. *De Eccleſiaſt. Officiis cap.* 21. Competentes dicit, " qui „ jam poſt doctrinam fidei, poſt continen„ tiam vitæ, ad gratiam Chriſti percipien„ dam feſtinant: ideoque appellantur *com*„ *petentes*, id eſt gratiam Chriſti *petentes* „.

Eamdem rationem nomenclaturæ inſinuat Auguſtinus libro *De fide*, & *operibus cap.* 6. dicens: " Cum fontis illius Sa„ cramenta *peteremus*, atque *ob hoc compe*„ *tentes* etiam vocaremur „.

XVI. Quo tempore, & die nomina danda eſſent, varia fuit pro varietate temporum, & Eccleſiarum diſciplina.

Initium Quadrageſimæ primitus ad hoc ordinatum fuiſſe, non obſcure innuit S. Auguſtinus *Sermone* 13. *ad Neophytos*: " Per „ omnem *Quadrageſimam* vacaverunt (com„ petentes) orationibus, & jejuniis, in „ ſacco & cinere dormierunt, futuram vi„ tam peccatorum ſuorum confeſſione quæ„ rentes „.

Sub idem tempus ad Epiſcopum Tarraconenſem ſcribit Siricius Papa: " Genera„ lia Baptiſmatis tradi convenit Sacramen„ ta, his duntaxat electis, qui ante *qua*„ *draginta* dies *nomen dederint*, & exor„ ciſmis, quotidianiſque orationibus, atque „ jejuniis fuerint expiati „.

In Ordine Romano, qui circa tempora S. Gregorii ſcriptus creditur, hoc tempus ad quartam feriam hebdomadæ quartæ Quadrageſimæ contractum eſt; uti videre eſt ſub titulo *De Denuntiatione ſcrutinii ad Electos*.

De

Digitized by Google

De hac varietate conſule Notas ad Sermonem 212. Auguſtini in editione noviſſima Pariſienſi.

XVII. Quidquid ſit de varia in hoc puncto Eccleſiarum diſciplina, id conſtat, Catechumenos in hoc *Competentium* ordine conſtitutos, etiam vocatos fuiſſe *Electos* tamquam jam ad Baptiſmum proxime ſuſcipiendum adſcriptos; imo jam inter *Fideles* computatos; uti docet S. Iſidorus loco citato, ubi ipſos *Audientes* afferit eſſe *quaſi hoſpites*, & *vicinos* Fidelium; *de foris*, ait, audiunt myſteria, audiunt gratiam, ſed *adhuc non* appellantur *Fideles*. „ Competentes autem (pergit Iſidorus) „ jam petunt, jam accipiunt, jam catechizantur, id eſt, imbuuntur inſtructio- „ ne Fidei, & Sacramentorum. Iſtis enim „ ſalutare Symbolum traditur, quaſi com- „ monitorium Fidei, & ſanctæ confeſſio- „ nis indicium, quo inſtructi agnoſcant, „ quales jam ad gratiam Chriſti exhibere „ ſe debeant „.

XVIII. Ad hanc ultimam claſſem per *crucis* ſignum, ac *manus impoſitionem* recipiebantur, quemadmodum teſtatur Auguſtinus *lib. De Peccatorum Meritis, & Remiſſ. cap.* 26. “ Nam & Catechumenos ſe- „ cundum quemdam modum, per ſignum „ *crucis*, & orationem manus impoſitionis „ puto ſanctificari „.

Et clarius *libro De Catechizandis Rudibus cap.* 26. ubi ex profeſſo dicit, quod poſtquam Catechizatus, eſt inſtructus, ac interrogatus, an quæ audivit credat, atque obſervare deſideret, ſi reſponderit, ait, *ſolemniter utique* SIGNANDUS *eſt*, & Eccleſiæ *more tractandus*.

XIX. Hujus ritus etiam hodie ſupereſt memoria; quia juxta Rituale Romanum, poſt factam exorcizationem, & varias preces fuſas ſuper infantem, tandem prævie ante introductionem in Eccleſiam, ſignat Sacerdos infantem in fronte *ſigno crucis*, & *imponit manum ſuper caput infantis*.

XX. His itaque Catechumenis non tantum prima Religionis rudimenta ſive elementa tradebantur, quemadmodum incipientibus, ſed etiam abſtruſiora myſteria, quæ paſſim infidelibus occultabantur. Atque in primis Fidei Symbolum *Competentibus* tradebatur, & exponebatur.

Id aperte tradit S. Auguſtinus *lib.* 1. *Retractat. cap.* 17. ubi rationem reddens ſcripti a ſe libri *De fide ac ſymbolo*, ait: *In quo de rebus ipſis ita diſſeritur, ut tamen non fiat verborum illa contextio*, quæ *tenenda* memoriter competentibus *traditur:* quaſi diceret, in exponendo Symbolo non facta eſt illa verborum contextio, quæ ſolet eſſe dum Symbolum traditur ad diſcendum *Competentibus*; quam contextionem ipſe Auguſtinus in tractatu *De Symbolo ad Catechumenos* obſervavit; ubi & in ipſo limine hunc ritum ita exponit: “ Accipite, „ Filii, Regulam fidei, quod *Symbolum* „ dicitur. Et cum acceperitis, in *Corde* „ ſcribite, & *quotidie* dicite apud vos: „ antequam dormiatis, antequam proceda- „ tis, veſtro ſymbolo vos munite. Sym- „ bolum nemo ſcribit ut legi poſſit: ſed „ ad recenſendum, ne forte deleat oblivio, „ quo tradidit diligentia, ſit vobis codex „ veſtra memoria. Quod audituri eſtis, „ hoc credituri, & quod credideritis, hoc „ etiam linguâ reddituri; ait enim Apo- „ ſtolus, *ad Rom. cap.* 10. *verſ.* 10. *Corde* „ *creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio* „ *fit ad ſalutem*. Hoc eſt enim ſymbolum „ quod *recenſuri* eſtis, & *reddituri* „.

XXI. Huic traditioni Symboli reſpondet quod hodie ad præſcriptum Ritualis Romani, cum fuerint ingreſſi Sacerdos, infans, & Suſceptores, efficitur: Sacerdos procedens ad fontem cum Suſceptoribus conjunctim clarâ voce dicit Symbolum; ſi autem adultus fuerit baptizandus, tunc is cum Sacerdote illud recitat.

XXII. Quod hic, & alibi ſæpius de *redditione* Symboli dictum eſt, id ſignificat ritum multis ſeculis uſitatum, recitandi publice ac ſolemniter ipſum *Symbolum* ante Baptiſmi ſuſceptionem per modum cujuſdam profeſſionis fidei.

Totum hunc redditionis ritum, & rationem exponit S. Auguſtinus *lib.* 8. *Confeſſ. cap.* 2. ubi loquitur de Victorino nobili Rhetore Romano, qui cum primo ſe Chriſtianum eſſe occulte Simpliciano Epiſcopo Mediolanenſi intimaſſet, ſed palam profiteri erubeſcebat, tandem hortatu dicti Epiſcopi, depoſito timore, ſubito dixit Simpliciano: “ Eamus in Eccleſiam, Chri- „ ſtianus volo fieri. At ille non ſe capiens „ læ-

„ lætitiâ perrexit cum eo. Ubi autem imbutus eſt primis inſtructionum Sacramentis, non multo poſt etiam *nomen dedit*, ut per Baptiſmum regeneraretur, mirante Româ, gaudente Eccleſiâ „.

Poſt hæc ſubjicit Auguſtinus: “ Denique ut ventum eſt ad horam *profitendæ fidei*, quæ verbis certis, conceptis, retentiſque memoriter, de loco eminentiori in conſpectu populi fidelis Romæ reddi ſolet ab iis, qui acceſſuri ſunt ad gratiam tuam, oblatum eſſe dicebat Victorino a Presbyteris ut ſecretius redderet, ſicut nonnullis, qui verecundâ trepidaturi videbantur, offerri mos erat; illum autem maluiſſe ſalutem ſuam in conſpectu ſanctæ multitudinis profiteri „.

Hæc ergo Symboli *redditio* erat quædam publica *fidei* profeſſio; de qua etiam loquitur S. Auguſtinus *Sermone* 58. & 59. ultimæ editionis.

XXIII. Huic redditioni Symboli ſive profeſſioni fidei, reſpondet illa profeſſio fidei, quam immediate ante Baptiſmum ad interrogationem Sacerdotis facit baptizandus per ſe, ſi ſit adultus; per Suſceptores vero, ſi fuerit infans.

XXIV. Nec tantum circa fidem cura, & ſollicitudo Paſtorum, & Epiſcoporum verſabatur, ſed vel maxime circa præcepta ac principia vitæ Chriſtianæ, morumque diſciplinam ſolliciti erant Paſtores; ut de illis ipſi Catechumeni ante Baptiſmum rite eſſent inſtructi; ipſiſque conſtaret, Catechumenos ſincere diabolo ejuſque operibus renuntiaſſe, ac Chriſtum induiſſe; caventes vel maxime ne Baptiſmum indignis, nec a peccatis ſuis debite converſis annuendo, darent ſancta canibus.

Hac de re librum integrum *De Fide, & Operibus* ſcripſit S. Auguſtinus, in quo ex profeſſo oſtendit, non tantum fidem, ſed etiam morum doctrinam eſſe tradendam ante Baptiſmum; multiſque probat & inviĉtiſſime adſtruit, peccatis prius eſſe renuntiandum, vitamque mutandam, quam quis ad Baptiſmum (extra caſum neceſſitatis) admittatur; atque *cap. 6.* hæc habet: “ Videamus unde agitur, id eſt, utrum ad percipiendum Baptiſmum ſic admittendi ſunt homines, ut nulla ibi vigilet diligentia, ne *Sanctum canibus* detur: uſque adeo ut nec apertiſſimi adulterii perpetratores, & ejus perſeverantiæ profeſſores, a Sacramento tantæ ſanctitatis videantur arcendi: quo ſine dubio non admitterentur, ſi per ipſos dies, quibus eamdem gratiam percepturi, ſuis nominibus datis, abſtinentiâ, jejuniis, exorciſmiſque purgantur, cum ſuis legitimis, & veris uxoribus ſe concubituros profiteretur, atque hujus rei, quamvis alio tempore licite, paucis ipſis ſolemnibus diebus nullam continentiam ſervaturos. Quomodo igitur ad illa ſancta recuſans correctionem adulter admittitur, quo recuſans obſervationem non admittitur conjugatus „?

Ex hoc Auguſtini diſcurſu inſuper diſcimus, Catechumenos tempore Catechumenatus, abſtinentiâ, jejuniis, exorciſmiſque exercitatos ac purgatos, & etiam conjugatos actu conjugali abſtinuiſſe.

XXV. Hoc quoque ibidem indicat Auguſtinus, exercitia illa Catechumenorum, ac Paſtorum circa Catechumenos ſollicitudinem, nec non ſcrutinium ſive examen ſuper eorum fide, & vitæ mutatione potiſſimum inſtituta fuiſſe eo tempore, quo in hoc gradu *Competentium* verſabantur, quod inferius adhuc apertius declarat, dicens: “ Quod autem fit per omne tempus, quo in Eccleſia ſalubriter conſtitutum eſt, ut ad nomen Chriſti accedentes Catechumenorum *gradus* excipiat, (hoc eſt, uti notant Operum Reviſores, ipſe *gradus* Catechumenorum eos *excipiat*, qui ad Chriſti nomen accedunt) hoc fit multo diligentius, & inſtantius his diebus, quibus *Competentes* vocantur, cum ad percipiendum baptiſmum ſua *nomina* jam dederunt „.

In veteri Ordine Romano circa tempora S. Gregorii ſcripto dicitur: “ præſcribuntur ſeptem ſcrutinia Catechumenorum a die quo *nomina* data ſunt, uſque ad Vigiliam Paſchatis, quâ Baptiſmus conferendus erat „.

XXVI. Porro ſicuti Catechumeni per Symboli recitationem *publice* ſuam profitebantur fidem; ita quoque vitæ ſuæ mutationem teſtabantur, renuntiando *publice* diabolo, ejuſque operibus ac pompis.

Unde in hæc verba S. Pauli ad Timotheum.

theum. 1. *Tim. cap.* 6. *verſ.* 12. *Apprehende*
vitam æternam, in qua vocatus es, confeſ-
ſus bonam confeſſionem coram multis teſti-
bus, ſcribit S. Hieronymus: " Confeſſus
„ es bonam confeſſionem in Baptiſmo, *re-*
„ *nuntiando ſeculo, & pompis ejus* coram
„ *multis* teſtibus, coram *Sacerdotibus*, vel
„ *Miniſtris*, Virtutibuſque cæleſtibus „.

Hunc renuntiandi morem ex traditione
ad nos dimanaſſe aſſerit S. Baſilius *libro*
de Spiritu Sancto cap. 27. " Ter immergi
„ hominem unde eſt traditum? Reliqua,
„ item quæ fiunt in Baptiſmo, veluti *re-*
„ *nuntiare ſathanæ*, ex qua ſcriptura ha-
„ bemus? nonne ex privata & arcana tra-
„ ditione „?

Sanctus Ambroſius *libro de Initiandis*
cap. 2. " Ingreſſus es regenerationis ſacra-
„ rium; repete quid interrogatus ſis, re-
„ cognoſce quid reſponderis. *Renuntiaſti*
„ diabolo & operibus ejus, mundo & lu-
„ xuriæ ejus ac voluptatibus „.

XXVII. Huic renuntiationi reſpondet
hodierna renuntiatio, quam Catechumenus
vel per ſe, vel per Suſceptores ad interro-
gationem Sacerdotis pronuntiat.

XXVIII. Sed quia hæc profeſſio ple-
rumque hodie in infantia fieri ſolet per
Suſceptores, monet S. Carolus in ſua Sy-
nodo VI. *cap.* 8. ut Parochus, & Confeſ-
ſarius cohortationis officio in id incumbant,
ut Fidelium unuſquiſque annue recolat
diem ſuum Baptiſmalis, atque eo potiſſi-
mum die, " ſancte ſeſe excitet ad præcla-
„ ram illam ſponſionem, & Chriſtianam
„ profeſſionem, quam in ſacro lavacro per
„ ſponſores ſolemniter edidit. *Repete*, in-
„ quit Sanctiſſimus Pater noſter Ambro-
„ ſius, *quid interrogatus ſis, recognoſce*
„ *quid reſponderis. Renuntiaſti diabolo &*
„ *operibus ejus: mundo & luxuriæ ejus ac*
„ *voluptatibus: memor eſto ſermonis tui,*
„ *& numquam tibi excidat tuæ ſeries cau-*
„ *tionis* „.

XXIX. In hoc quoque Catechumeno-
rum gradu frequentiores erant orationes,
& exorciſmi, iiſque adjunctæ manuum im-
poſitiones, ut iis mediantibus Catechume-
ni a vitiis contractis in Gentilitate am-
plius purgarentur, & ad Baptiſmum digne
ſuſcipiendum diſponerentur.

Unde Auguſtinus *libro de Fide, & ope-*
ribus cap. 6. *num.* 9. ait: " Vel non in-
„ tueamur alios, qui per ſingulos annos
„ ad lavacrum regenerationis accurrunt,
„ quales ſint ipſis diebus, quibus catechi-
„ zantur, *exorcizantur*, ſcrutantur, quan-
„ tâ vigilantiâ conveniant, quo ſtudio fer-
„ veant, quâ curâ pendeant „?

XXX. Exorciſmos, & exſufflationes
etiam ſuper infantes baptizandos ſuo tem-
pore dici ſolitos fuiſſe, teſtatur Auguſti-
nus; atque ex illo Eccleſiæ ritu probat,
Eccleſiam agnoſcere infantes peccato origi-
nali obnoxios naſci. Sic enim ſcribit ad
Sixtum Presbyterum *Ep.* 194. *num.* 43.
ult. edit. " Circumſtipantur enim, & di-
„ vinarum auctoritate lectionum, & anti-
„ quitus tradito, & retento firmo Eccle-
„ ſiæ ritu in Baptiſmate parvulorum, ubi
„ expertiſſime demonſtrantur infantes, &
„ cum *exorcizantur*, & cum ei ſe per eos,
„ a quibus geſtantur, *renuntiare* reſpon-
„ dent, a diaboli dominatione liberari „.

Et infra *num.* 46. " Quid ad hoc re-
„ ſpondeant, quod *exorcizantur*, & *exſuf-*
„ *flantur* infantes; hoc enim procul dubio
„ fallaciter fit, ſi diabolus eis non domi-
„ natur. Si autem dominatur, & ideo
„ non fallaciter *exorcizantur, & exſufflan-*
„ *tur*, per quid dominatur, niſi per *pec-*
„ *catum* (*a*) princeps utique peccatorum „?

XXXI. Manuum impoſitionis quoque
ſuper Catechumenos frequens eſt apud Ve-
teres mentio. " Non uniuſmodi eſt ſancti-
„ ficatio, nam Catechumenos ſecundum
„ unum ſuum quemdam modum per *ſi-*
„ *gnum Chriſti*, & orationem ſub *manus*
„ *impoſitione* puto ſanctificari „: ait Au-
guſtinus *lib.* 2. *de Baptiſmo Parvul. cap.* 37.
Plura teſtimonia idipſum probantia notat
Du-Cange in ſuo Gloſſario, verbo *Ma-*
nus impoſitio.

Per *ſignum Chriſti* in citatis verbis in-
telligere Auguſtinum *ſignum Crucis*, per-
ſpicuum eſt, & ipſos Catechumenos CRU-
CE ſignari ſolitos fuiſſe pluribus locis te-
ſtatur. Et quidem *lib.* 1. *Confeſſionum*, ubi
ſuæ inter Catechumenos relationis mentio-
nem faciens, ait: *Signabar jam ſigno* CRU-
CIS *ejus*.

XXXII.

(*a*) Diabolus eo loci vocatur *peccatum*, quia auctor eſt peccati.

Digitized by Google

XXXII. Hinc facile intelligimus, quam immerito Hæretici ritus noſtros Baptiſmi, qui potiſſimum in exorciſmis, exſufflationibus, manuum impoſitionibus, crucis ſignationibus, & orationibus variis conſiſtunt, tamquam novos & quaſi ſuperſtitioſos explodant: cum eos videamus jam pridem a Patribus fuiſſe adhibitos, & nobis traditos.

XXXIII. Catechumeni in quarto ordine (*a*) conſtituti, jamque Baptiſmo proximi, minutis quibuſdam Sacramentis, ſive Sacramentalibus utebantur: ut nimirum per ea ad vera Eccleſiæ Sacramenta ſuſcipienda paulatim diſponerentur, quemadmodum exponit Vir eruditus Gabriel Albaſpinæus *lib.* 2. *Obſervat. cap. fin.* " Inter „ ceteros ritus, ait, quibus olim formabantur Catechumeni, *minutis* quibuſdam „ Sacramentis utebatur Eccleſia, non ſolum ut myſteriorum rudes Euchariſtiæ „ paulatim aſſueſcerent, ſed etiam ut vitæ Chriſtianæ ſemina, quæ in ipſa auditione animis combiberant, horum Sacramentorum uſu foverent. Nam quamvis Corporis Chriſti perfecta illi (*b*), & „ omnino formata membra non erant, „ utcumque tamen ei adhærebant, Chriſtianitatiſque ſpiritum quodammodo ducere incipiebant „.

XXXIV. Sacramenti Catechumenorum meminit S. Auguſtinus *libro De Catechizandis Rudibus cap.* 26. " De Sacramento „ *ſane* (ſcilicet ſalis) ait, quod accipit „ (Catechumenus) cum ei bene commendatum fuit, ſignacula quidem rerum divinarum eſſe viſibilia, ſed res ipſas inviſibiles in eis honorari; nec ſic habendam eſſe illam ſpeciem benedictione ſanctificatam, quemadmodum habetur in „ uſu quolibet: dicendum etiam quid ſignificet, & ſermo ille, quem audivit, „ quid in illo *condiat*, cujus illa res ſimilitudinem gerit „.

Notant hic eruditi Operum Auguſtini Reviſores, Lovanienſem editionem legere, *condatur*; ſed ipſi notant: " Verius *MSS.* „ & *Am.* CONDIAT. Nam igitur hic, inquiunt, de Sacramento *ſalis*, quo Catechumenus initiatur. Huc pertinet illud Auguſtini *libro* 1. *Conf. cap.* 11. *Et* „ *ſignabar jam ſigno crucis ejus, & condiebar ejus ſale, jam inde ab utero Matris meæ*. Ipſa eſt, quam hic dixit *ſpeciem benedictione ſanctificatam*: adeoque „ paulo ſupra, loco *ſane* legendum videtur, *ſalis* „.

Per Sacramentum ab Auguſtino intelligi *ſalem* Catechumeno tradi ſolitum, probat quoque Concilium Carthaginenſe III. cui ipſe Auguſtinus interfuit, *Can.* 5. hæc decernens: " Item placuit ut per ſolemniſſimos Paſchales dies Sacramentum Catechumenis non detur, niſi *ſolitum ſal*, „ quia ſi Fideles per illos dies Sacramentum non mutant, nec Catechumenis „ oportet mutari „.

XXXV. Hic habemus originem benedictionis *ſalis*, quæ hodie in collatione Baptiſmi fieri debet, atque in os infantis immitti ſub hac verborum formula: *N. Accipe* SALEM *ſapientiæ: propitiatio tibi ſit in vitam æternam*.

XXXVI. Catechumeni jam ſufficienter probati, & inſtructi ad Baptiſmum admittebantur: Nam ut ait *Canon* 2. Nicænus, *Catechumeno tempore opus*; ut ſcilicet rite diſponatur. " Quid enim agit totum tempus, quo Catechumenorum locum, & „ nomen tenent, niſi ut audiant, quæ fides, & qualis vita debeat eſſe Chriſtianis, ut cum *ſeipſos probaverint*, tunc de „ Menſa Domini manducent, & de Calice bibant, inquit Auguſtinus *lib. De* „ *Fide, & bonis Operibus cap.* 6.

XXXVII. Nec minus hodie ipſi baptizandi *adulti* prævie probandi ſunt quam olim; utrum ſcilicet in fide ſint ſat inſtructi, & vitam anteriorem revera deteſtentur. Hoc probe intelligentes, & expendentes duo zeloſiſſimi decimi ſeptimi ſeculi Præſules, Franciſcus Epiſcopus Heliopolitanus, & Petrus Epiſcopus Berytenſis, qui in Tunchini, & Cochinnæ regnis multo

---

(*a*) Sunt Theologi, qui arbitrantur non extitiſſe olim niſi tres claſſes Catechumenorum, primam *Audientium*, ſecundam *Genuflectentium*, tertiam *Competentium*; quartam Claſſem admittit noſter Auctor, quia videtur diſtinguere gradum *Competentium* a gradu *Electorum*, dum alii utrumque non ſecernunt.

(*b*) Scilicet Catechumeni, qui in quarta claſſe verſari dicuntur.

to cum fructu Evangelium annuntiarunt, quaſdam ediderunt Inſtructiones, quas Cardinalis Bona juſſu Congregationis de propaganda fide recenſens, Apoſtolico ſpiritu ſcriptas fuiſſe teſtatur; eaſque ejuſdem Congregationis Typographus Romæ evulgavit.

In his conqueruntur Prælati illi de quibuſdam Miſſionariis, qui de numero potius, quam de virtute a ſe baptizatorum gloriantes, *obvios quoſvis, vix explorata illorum voluntate, unâ aut alterâ inſtructione contenti, ſacro Baptiſmi fonte abluunt*.

Poſt hæc declarant ſibi viſum eſſe, " Catechiſmi tempus non breviori quam quadraginta dierum ſpatio vulgo definire, nec alios ad Baptiſmum admittendos eſſe, niſi qui ante quadraginta dies nomen dederint. Cum enim experientiâ, quæ ſacris Canonibus conſona eſt, ſatis notum ſit, diuturniorem moram eſſe perutilem ad obtinendam in Chriſtiana fide perſeverantiam; diutius probari debent rudiores, & obtuſioris tardioriſque ingenii ſervi, & qui temporalis pœnæ vitandæ gratiâ fidem amplecti velle videntur, aut ſperant aliquid lucri, & commodi ſe conſecuturos ex eo quod Chriſtiani fiant: Ii denique, qui levis & inconſtantis animi ſigna aliqua dederunt ".

Declarant præterea, Miſſionarios, qui paſſim tempus illud præoccupant, fidei Chriſtianæ & animarum ſaluti plurimum nocere. " Enimvero, inquiunt, comprobatum eſt experientiâ Chriſtianos pejores non inveniri, quam qui ante competentem inſtructionem ad Baptiſmum admiſſi ſunt; quippe quâ facilitate Chriſto nomen dederunt, eâdem ut plurimum nuntium ei remittunt ".

Tertio, declarant Miſſionarios non poſſe ad Baptiſmum admittere Catechumenos, tametſi in fide bene inſtructos, & eum ardenter petentes, niſi ante ex bona converſatione exploratum ſit, eos priſtinis vitiis ac criminibus renuntiaſſe, moreſque vere Chriſtianos induiſſe.

Nolunt quoque ad Baptiſmum admitti Gentiles, quantumvis emendationem vitæ ſpondeant, niſi ante illius ſuſceptionem *operibus*, non verbis tantum ſuam emendationem probaverint. " Sicut a ſacro Baptiſmatis fonte rejiciendi ſunt (inquiunt) qui vitiis ac peccatis obſtinate adhærent: ita populi ab eo expellendi, qui nolunt interioris converſionis ſigna *operibus* dare: cum inde pateat, infectam peccati amore voluntatem adhuc gerere ".

Denique declarant, nullam eſſe habendam rationem nonnullorum, qui de Baptiſmatis dilatione conqueruntur, quaſi propter inopinatos caſus, Catechumenos morti ac proinde æternæ damnationi exponant.

Hæc omnia latius videri poſſunt apud Gaſparem Jueninum in Commentario hiſtorico, & dogmatico De Sacramentis *Diſſert. 2. quæſt. 7. cap. 2. art. 2.* (*a*).

XXXVIII. Baptizati e fonte Baptiſmatis educti veſtibus albis induebantur, de quo ritu teſtatur Cyrillus Hieroſolymitanus *Catecheſi myſt.* 4. ejus ritus rationem reddens: " Exutis veſtibus antiquis, & iis, quæ ſecundum ſpiritum *albæ*, indutis, perpetuo jam in albis incedere oportet. Non hoc ideo dicimus, quaſi alba te ſemper veſtimenta habere neceſſe ſit; ſed quod his, quæ vere alba, ſplendida, & ſpiritualia ſunt, veſtiri te oporteat ".

Ejuſdem ritus meminit S. Ambroſius *libro De Initiandis cap.* 7. " Accepiſtis (ait ad recenter baptizatos) poſt hæc veſtimenta *candida*, ut eſſet indicium, quod exueritis involucrum peccatorum, indueritis innocentiæ caſta velamina ". Gratianus *Diſt.* 4. *de Conſec. Can.* 92. Et Canone præcedenti idem adſtruitur auctoritate Rabani Mauri; pluresque ejus myſticæ rationes redduntur.

Infinita ſunt penes omnes omnium ſeculorum tam Latinos, quam Græcos Scriptores, hujus ritus teſtimonia.

XXXIX. Veſtem hanc totum corpus baptizati tegiſſe, ac propterea baptizatos exteriori habitu totos albos, & candidos apparuiſſe, innuunt non obſcure omnia illa Patrum teſtimonia, quibus teſtantur ſimpliciter & indefinite, baptizatos accepiſſe veſtem

(*a*) Jueninus loco citato obſervat circa Baptiſmi collationem vim antiquorum Canonum his etiam temporibus adhuc vigere; quamvis ritus eorum externus multis abhinc ſeculis non obtineat.

Digitized by Google

veſtem candidam ; quod *induerentur* veſtibus albis; quodque dicerentur *Nivei*, *Albi*, *Candidi :* quæ omnia dici non potuiſſent, niſi ipſi baptizati *veſtem* toti corpori congruentem accepiſſent.

Ad recenter baptizatos ſermonem habens S. Auguſtinus in Vigiliis Paſchalibus, ita loquitur: " Infantes illi, quos cernitis ex- ,, terius *dealbatos*, interiuſque mundatos, ,, qui *candore veſtium* ſplendorem mentium ,, præfigurant, &c. ,, *Serm.* 223. ex edit. Benedictinorum, qui ibidem notant, *infantes* dictos fuiſſe noviſſime baptizatos etiam ætate majores.

XL. Veſtem hanc in omnibus pene Eccleſiis ſeptem diebus retinebant Neophyti; id eſt, eâ in Sabbato ſancto egredientes de fonte Baptiſmalis induebantur, & Sabbato ſequenti eam deponebant. Hujus diſciplinæ lucnlentus teſtis eſt S. Auguſtinus *Sermone* 157. de Dominica in Octava Paſchatis : " Paſchalis ſolemnitas, ait, ho- ,, diernâ feſtivitate concluditur, & ideo ,, *hodie* Neophytorum *habitus commutatur*, ,, ita tamen, ut *candor*, qui de habitu de- ,, ponitur, ſemper in corde teneatur ,,.

Quare ſeptem hos dies, *albas* vocabant teſte Rabano *lib.* 2. *De Inſtit. Cler. cap.*39. ,, Alios ſeptem dies in memoriam ejuſdem ,, Reſurrectionis Dominicæ congruâ feſti- ,, vitate ſubjungens, quos ſeptem dies, ,, *albas* vocitamus propter eos, qui in ſan- ,, cta nocte baptizati, *albis* per *totam* he- ,, bdomadam utuntur veſtibus ,,.

Nequaquam etiam obſcurum eſt, ex allatis teſtimoniis, Neophytos ſeu recenter baptizatos *veſtem candidam* integris illis ſeptem diebus tamquam ordinariam, & vulgarem veſtem detuliſſe: nec tantum in Eccleſia, ſed ubique cum ea inceſſiſſe; quod & aliis teſtimoniis confirmat Vicecomes dicto loco *cap.* 14.

XLI. Hodie ex præſcripto Ritualium imponitur capiti recenter baptizati *linteolum* candidum loco veſtis albæ, ſub hac verborum formula : *Accipe veſtem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini noſtri* JESU CHRISTI, *ut habeas vitam æternam.*

XLII. Neopbytis olim cereos traditos fuiſſe in manibus refert Cyrillus Hieroſolymitanus *Catecheſi* 1. *myſtag.* & ejuſdem meminit S.Gregorius Nazianzenus *Orat.*40. *De Baptiſmo :* ubi Baptiſmi cæremonias deſcribens, in earum numerum geſtationem cerei quoque reponit, & *oratione* 39. de baptizatorum luminibus loquens, ait : " Ba- ,, ptiſmus porro *luminum* nomine appella- ,, tur; quod purget & illuſtret. Quo etiam ,, fit, ut *faces* eo tempore in lætitiæ ſi- ,, gnum accendamus ,,.

Et ſeculo IX. ſcripſit Amalarius Fortunatus *lib.* 1. *De Eccleſ. Officiis cap.* 26. ,, Clamante voce Sacerdotis, ut deſcendat ,, virtus Spiritus Sancti in aquam, *cerei* ,, Neophytorum deponuntur in aquam. ,, Quare hoc? Niſi ut demonſtretur modo ,, *cereus* ſignare Spiritum Sanctum ,,.

XLIII. Cereo ſeptem diebus, quemadmodum veſte candidâ Neopbytos olim uſos fuiſſe, clare expreſſit ſeculo VIII. (*a*) ſcribens Alcninus *De Divinis Officiis*, *cap. De Sabbato in albis ;* ubi poſtquam dixiſſet, quod Neophyti ſeptem diebus *veſtibus albis* uterentur ; id eſt, a *Sabbato ſancto* uſque ad *Sabbatum in albis*, ſubjicit : " Ita ,, noſtri baptizati, extinctis peccatis præ- ,, teritis, ducuntur quotidie ad Eccleſiam ,, *columnâ cerei illuminatâ* præcedente eos ,,.

XLIV. Hodie Sacerdos dat Neophyto vel Patrino candelam accenſam, dicens : *Accipe lampadem ardentem, & irreprehenſibilis cuſtodi Baptiſmum tuum : ſerva Dei mandata, ut cum Dominus venerit ad nuptias, poſſis occurrere ei una cum omnibus Sanctis in aula cæleſti ; habeaſque vitam æternam, & vivas in ſecula ſeculorum.*

XLV. Poſt ſuſceptum Baptiſmum ſtatim baptizati Chriſmate ab Epiſcopo in fronte ungebantur ; ſive confirmabantur. ,, Oportet (ait Canon 48. Laodicenus) ,, eos qui illuminantur (ſive, ut legit ,, Dionyſius Exiguus, *qui baptizantur*) ,, poſt Baptiſma inungi ſupercœleſti Chri- ,, ſmate, & eſſe regni cœleſtis participes ,,.

Hnjus diſciplinæ apud primæ, & mediæ ætatis Scriptores Græcos, & Latinos infinita ſnnt, & obvia teſtimonia, quæ citat Menardus in notis ad Sacrament. Gregorii *pag.* 144. additque : " Nec ungebatur ,, Neo-

(*a*) Alcuinus obiit ann. 784.

„ Neophytus in *vertice* a Presbytero, cum „ ejuſmodi unctio inſtituta ſit ob defectum „ Epiſcopi „. Quinimo, ut recte advertit Gabriel Albaſpinæus *lib.* 1. *Obſervat. cap.*25. „ Nemo *Chriſtiani* nomen olim ſortieba- „ tur, nemo *perfectus* exiſtimabatur *Chri-* „ *ſtianus*, qui dono Spiritus ſancti *confir-* „ *matus*, & donatus non eſſet „.

Hocque eſt, quod Canone 39. Eliberitano dicitur: " Gentiles ſi in infirmita- „ te deſideraverint ſibi manum imponi; ſi „ fuerit eorum ex aliqua parte vita hone- „ ſta, placuit, eis manum imponi, & fieri „ Chriſtianos „.

Idipſum Cyrillus Hieroſolymitanus *Catecheſi* 3. *Myſtag.* evidenter expreſſit, dicens: " Hujus ſancti Chriſmatis dono ac- „ cepto, merito appellamini *Chriſtiani:* „ veram efficientes appellationem in ipſa „ regeneratione; ante enim quam hæc gra- „ tia vobis donata eſſet, non eratis pro- „ prie digni eo nomine, ſed pergentes eo „ uſque progreſſi eſtis, ut efficeremini „ Chriſtiani „.

Plura in hanc rem adducit Chriſtianus Lupus in notis ad librum Tertulliani *De Præſcriptionibus cap.* 41.

XLVI. Hodie Neophytus a Presbytero cum Chriſmate ungitur in vertice (quæ unctio, uti ſupra ex Menardo notatum eſt, olim non fiebat) his verbis: *Deus Omnipotens Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu ſancto, quique dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum, ipſe te liniat* Chrismate *ſalutis in eodem Chriſto Jeſu Domino noſtro in vitam æternam*.

XLVII. Poſt Confirmationis Sacramentum Neophytis collatum, etiam Euchariſtiæ participes efficiebantur. Quem ritum evidenter expreſſit S. Ambroſius libro *De Initiandis cap.* 8. & aliorum veterum teſtimoniis aſſerit Hugo Menardus loco cit. *pag.* 106. oſtenditque; non tantum adultis, ſed & *infantibus* recens baptizatis Sacram Euchariſtiam datam fuiſſe; quod & Auguſtinus pluribus locis expreſſit; quamvis numquam crediderit, Euchariſtiæ ſumptionem *infantibus* neceſſariam eſſe ad ſalutem, ut recte probat Cardinalis Bona *lib.* 2. *Rerum liturgic. cap.* 12.

XLVIII. Datum quoque fuit Neophytis *lac*, & *mel*: cujus ritus non obſcure meminit Tertullianus *libro De Corona militis, cap.* 3. ibi referens quid in Baptiſmate ageretur, ait: *ter mergitamur amplius aliquid reſpondentes, quam Dominus in Evangelio determinavit. Inde* (ex aqua) *ſuſcepti* Lactis, & Mellis *concordiam prægustamus*. Ejuſdem ritus meminit quoque *lib.* 1. *contra Marcionem*, dicens quod per Lactis, & Mellis *ſocietatem* Chriſtus *ſuos infantes lactet*.

Hinc illud Canonis 40. in Codice Eccleſiæ Africanæ: " Primitiæ vero, *lac* & „ *mel*, quod uno die ſolemniſſimo ad *in-* „ *fantium myſterium*, ſolet offerri, quam- „ vis in altari offerantur, ſuam tamen ha- „ beant propriam benedictionem, ut a Sa- „ cramento Dominici Corporis, & Sangui- „ nis diſtinguantur „.

XLIX. Hæc verba ad *myſterium infantium*, non ſignificant, *lac* & *mel* ſolis *infantibus*, & non adultis recenter baptizatis datum fuiſſe; ſed quod daretur Neophytis ad indicandum myſterium *infantiæ;* hoc eſt, ut per hoc indicaretur recenter baptizatis, quod per Baptiſma omni malitiâ, & dolo depoſitis, debeant ſemper infantium ſimplicitatem conſervare, juxta illud S. Petri ad Neophytos: *Quaſi modo geniti infantes ſine dolo lac concupiſcite*. 1. Petr. c. 2. v. 2.

L. In antiquo Ordine Romano extat ſpecialis benedictio *lactis*, & *mellis*, his verbis: " Benedic Domine has creaturas „ lactis, & mellis, & pota famulos tuos „ *fonte* perenni, qui eſt ſpiritus veritatis, „ & *enutri* eos de hoc lacte, & melle „. Deinde ſubjungit: " Tu enim Domine „ promiſiſti Patribus noſtris Abraham, „ Iſaac, & Jacob, dicens: Introducam „ vos in terram repromiſſionis, terram „ fluentem *lac* & *mel* „. Quibus verbis indicatur alia ratio myſtica, nimirum quod baptizati, relicto Ægypto, id eſt, gentilitate, ingrediantur in Eccleſiam, terram fluentem lacte, & melle; id eſt, omnibus deliciis ſpiritualibus.

Tandem ſubjicitur oratio, quæ indicat, *lac* & *mel* fuiſſe in unum commixta. " Conjunge „ Domine famulos tuos ſpiritu charitatis, „ & pacis, ſicut *conjunctum* eſt hoc *lac* & „ *mel*, in Chriſto Jeſu Domino noſtro „.

Digitized by Google

LI. Propter recens baptizatos Eccleſia in feſtis Paſchalibus ingentia lætitiæ ſigna jam pridem exhibuit; ut propterea objicienti cuidam: " ipſum Dominum *poſt lavacrum* ſtatim tentationes circumſteterunt, „ quadraginta diebus jejuniis functum „: Ergo & nos, *a lavacro* potius jejunare oportet, reſponderit Tertullianus *libro de Baptiſmo cap.* 20. Et quis enim prohibet, niſi *neceſſitas gaudii*, & gratulatio ſalutis. Et auctor Sermonis 163. *de tempore* inter ſermones Auguſtini; nunc 168. in appendice ad tomum 5. operum Auguſtini, ait: " Hic igitur dies eſt, Dilectiſſimi, quem „ fecit Dominus, ut audiſtis, celſior cunctis, lucidior univerſis, in quo ſibi *novam* plebem, ut ipſi videtis, *regenerationis* ſpiritu conquiſivit, in quo ſingulorum mentes *gaudio*, & *exultatione* perfudit „.

LII. Neque lætitiæ ſigna in Officio divino tempore Paſchali alio tendere, quam ad demonſtrandum gaudium de nova generationis prole, jam pridem expreſſit Rupertus Abbas *lib.* 7. *de divinis Officiis cap.* 11. ubi ait: " Quia nox illa ſacratiſſima, in qua jam, ut dictum eſt, primâ „ reſurrectione reſurgunt, qui baptizantur, „ novi Eccleſiæ filii, protinus tamquam „ de falicibus direpta noſtra certatim organa perſultant, *alleluja* „. Et mox infra. " Hoc *alleluja* ſicut & reliquum „ hujus diei Officium, maxime *baptizatorum* eſt *exultatio*, eo quod primâ, ut „ dictum eſt, reſurrectione jam conſurrexerunt cum Chriſto „.

Pluribus hæc proſequitur Joſephus Vicecomes de antiquis Baptiſmi ritibus *lib.* 5. *cap.* 48. oſtenditque in ſignum majoris gaudii, ac lætitiæ ſpiritualis, ſeptem dies Paſchales *Feſtos* olim fuiſſe; uti & Pentecoſtales; atque exinde apud nos etiamnum hodie *Octavas* ſupereſſe.

CAPUT V.

De Patrinis, & Obſtetricibus.

1. *Catechiſtæ Catechumenorum olim dicti* Sponſores.
2. *Interdum etiam* Suſceptores *dicti.*
3. *Quando alius in Baptiſmo, alius in Catechiſmo* Suſceptor *adhibitus fuerit, incertum.*
4. *Primitus ſoli viri in Baptiſmo virorum, & ſolæ mulieres in Baptiſmo mulierum adhibebantur: & quare?*
5. *Quando, & quare hæc diſciplina mutata?*
6. *Suſceptorum officium olim fuit Neophytos ad Baptiſmum præſentare.*
7. *Hi ipſos baptizatos egredientes e fonte Baptiſmatis ſuſcipiebant: & quid huic ritui hodie reſpondeat?*
8. *Qui curam Neophytorum ante Baptiſmum habuerant, eam poſt Baptiſmum continuare debebant.*
9. *Hodie Patrinorum officium circa curam baptizatorum fere unice verſatur.*
10. *Monitum Concilii Colonienſis de hac obligatione; eamque omnes Synodi Belgicæ inculcant.*
11. *Paſtores attendere debent quos in Patrinos admittant.*
12. *Qui ab hoc munere rejiciendi?*
13. *Eligendi potius, qui animæ prolium, quam qui inopiæ conſulere poſſunt.*
14. *Patrini non defunguntur ſuo munere dando munuſculum.*
15. *Quid circa muneris dationem Edictis Caroli V. hic in Belgio decretum fuerit?*
16. *Parochi, aliique Eccleſiaſtici, & Monachi non facile officium Patrini aſſumere debent; & quare?*
17. *Parentes olim ſuas proles offerebant ad Baptiſmum.*
18. *Quomodo, & quare id fuerit vetitum?*
19. *Epiſtola ſuppoſititia Papæ* Deuſdedit *mutatæ diſciplinæ occaſionem forſan dedit.*
20. *Obſtetrices ad procurandum Infantibus Baptiſmum concurrunt; & quid de his decreverit Synodus Mechlinienſis?*
21. *Obſtetrices non admittendæ, niſi a Paſtore loci examinatæ, & inſtructæ.*
22. *Synodorum Decreta confirmârunt Principes; voluntque in earum admiſſione, ut interveniat Magiſtratus loci.*
23. *Obſtetrices quam curam adhibere debeant circa proles ex illegitimo concubitu, earumque matres.*

24. *Ob-*

Digitized by Google

24. *Obſtetrices inſtruendæ circa formam, & materiam Baptiſmi*.

25. *Quid agendum, ſi mulier gravida antequam pariat moriatur, ut proli Baptiſmus conferri queat?*

I. EX dictis capite præcedenti intelligi poteſt, olim nonnullos fuiſſe inſtructioni, & directioni Catechumenorum ſpecialiter intendentes; qui ipſos Catechumenos, cum tempus Baptiſmi inſtaret, ad Epiſcopum adducerent, ſive præſentarent, a Tertulliano *de Baptiſmo cap.* 18. *Sponſores*, & ab aliis frequenter *Fidejuſſores*, aut etiam *Fideidictores*, tamquam qui de fide ac ſufficiente inſtructione Catechumenorum *fidem darent* vel *ſponderent*, vel ſubinde *Offerentes* dictos, eo quod Catechumenos ad Baptiſmum *offerrent*.

II. Nonnumquam & *Suſceptores* appellabantur, eo quod Catechumenos ex aquis Baptiſmalibus exeuntes *ſuſciperent*, abluerent, & veſtirent. Hinc illud S. Baſilii ad Poſthumianum *Epiſt.* 128. " Primo Bapti-
„ ſmate initiatus es ad pietatem: utinam
„ te e ſacro *fonte levaſſem*„!

Et antiquo ordine Romano poſt datum Baptiſmum, ſubjungitur: " Et ſint para-
„ ti, qui eos *ſuſcepturi* ſunt cum *linteis*
„ in manibus eorum, & accipiant ipſos a
„ Pontifice & Presbyteris vel Diaconis,
„ qui eos baptizant„.

III. Gratianus ſub nomine Higini Papæ *Diſt.* 4. *de Conſecrat. Can.* 100. refert:
" In *Catechiſmo*, & in *Baptiſmo*, & in
„ Confirmatione unus *Patrinus* fieri poteſt;
„ ſi neceſſitas cogit. Non eſt tamen con-
„ ſuetudo Romana: ſed per ſingulos ſin-
„ guli ſuſcipiunt„.

Si Decretum hoc Higino Papæ, qui ſedit ſeculo II. adſcribi poſſet, exinde haberemus, etiam antiquius in Baptiſmo, & in *Catechiſmo* diverſos fuiſſe Patrinos, ſive Suſceptores. At cum omnibus vel parum eruditis hodie compertum ſit, Decretum illud Higino Papæ adſcribi non poſſe, nihil pro hujus diſciplinæ antiquitate ex illo elici poteſt. Sed nec apud priſtinos Scriptores, aut in antiquis Canonibus quidquam occurrit, quod vel inſinuet, antiquitus ſolitum fuiſſe, alium in Baptiſmo, alium in Catechiſmo Patrinum adhiberi.

Quin tamen interdum contingeret, ut alius inſtructioni Catechumeni præeſſet, eumque ad Baptiſmum offerret; ac alius tempore Baptiſmi accederet, qui eum de aquis Baptiſmatis emergentem ſuſciperet vel levaret; & curam illius poſt Baptiſmum ſuſciperet, dubitari nequit: ſed nulla de eo ſpecialis lex, aut diſciplina apud antiquos occurrit (*a*).

IV. Cumque frequens eſſet adultorum Baptiſmus; ac toti pene *nudi* immergerentur aquis Baptiſmatis, etiam plerumque viri viros, & mulieres feminas de Baptiſmo ſuſcipiebant; uti colligitur ex antiquo auctore Conſtitutionum Apoſtolicarum *lib.* 3. *cap.* 16. ubi ait: " Deinde aut tu Epi-
„ ſcope, aut *Presbyter* tuus, qui ſub po-
„ teſtate tua eſt, factâ ſuper eos nomina-
„ tim ſacrâ invocatione Patris, & Filii,
„ & Spiritus Sancti, baptizabis. Ac *vi-*
„ *rum* quidem ſuſcipiat *Diaconus*, *mulie-*
„ *rem* vero *Diaconiſſa*, ut *honeſte*, & a
„ quibus decet fiat ſignum inſtractum„.

Quin & olim mulieres electas fuiſſe, quæ etiam mulierum baptizandarum inſtructioni, ac Catechiſmo præeſſent; omniaque peragerent circa Neophytas mulieres, quæ Diaconi circa Neophytos viros; multis oſtendit Morinus de SS. Ordinat. *part.* 3. *Exercit.* 12. *cap.* 3.

V. Poſtquam vero Baptiſmus adultorum rarior, & parvulorum frequentior eſſe cœpit, ipſeque Baptiſmus per infuſionem, aut immerſionem alicujus duntaxat partis corporis conferri, etiam mulieres in Matrinas maſculorum, & viri in Patrinos puellarum admiſſi ſunt.

VI. Horum ſuſceptorum munus ſive officium multa olim complectebatur.

Primum, uti ex Patribus notiſſimum eſt, & obſervat Joſephus Vicecomes de antiquis Baptiſmi ritibus *lib.* 1. *cap.* 35. horum

(*a*) Tres habuit Patrinos Philippus Ludovici VII Francorum regis filius, ſcilicet Hugonem Sancti Germani Pariſienſis Abbatem, Herveium Abbatem Sancti Victoris, & Odonem Sanctæ Genovefæ Abbatem. Tribus Patrinis adjunctæ ſunt tres Commatres nimirum Conſtantia Ludovici Regis Soror, & duæ viduæ Pariſinæ. Legatur hiſtoria Ludovici VII. apud Cheſnium tom. 4.

horum munus erat, Neophytos ante Baptiſmum fidei myſteriis imbuere; vitæque Chriſtianæ normam docere; atque ſufficienter inſtructos Epiſcopo ad Baptiſmum offerre.

Hinc forſan hodiernus ritus in adminiſtratione Baptiſmi habet, ut juxta præſcriptum Ritualis Mechlinienſis Presbyter baptizaturus interroget Patrinos; *Quid petitis?* quo non obſcure innui videtur, *Patrinorum* eſſe, baptizandos ad Baptiſmum offerre.

VII. Poſt hæc, ut jam dictum eſt, hi ipſos baptizatos e fonte Baptiſmatis egredientes ſuſcipiebant, & complectebantur; veſteque candidâ operiebant; & propterea *Suſceptores* dicebantur.

Hujus ritus veſtigium in hodiernis Ritualibus apparet, ubi præſcribitur, ut tempore quo infans baptizatur, Sacerdos *jubeat Patrinum, vel Matrinam, vel utrumque (ſi ambo admittantur infantem ſuſcipere)* APPONERE MANUM *baptizando:* quaſi nimirum hoc pacto ipſum infantem de fonte ſuſciperent, & levarent.

Imo hac ſolâ manuum impoſitione verum Patrinum effici; ac contrahi cognationem ſpiritualem inde reſultantem communiter creditur; qua de re latius infra ubi de impedimento Matrimonii ex hac cognatione ſpirituali reſultante agetur.

VIII. Qui vero ipſos baptizandos ante Baptiſmum inſtruxerant, & tamquam ſat inſtructos, & rite diſpoſitos Epiſcopis baptizandos obtulerant; ſeque quaſi *Vades* pro recta illorum fide, & vitæ Chriſtianæ deſiderio conſtituerant, illos non mox a ſuſcepto Baptiſmo deſerebant, ſed in ſuam curam recipiebant; ut hoc pacto ſponſionem ſuam liberarent; quod vel præcipue cum infantes baptizarentur, exigebatur.

Seculo IX. Concilium Pariſienſe VI. *lib.* I. *cap.* 19. eamdem obligationem in Patrinis, & parentibus naturalibus agnoſcit: „ Ut parentes, ait, filios ſuos, & *patrini* „ eos, quos de fonte lavacri ſuſcipiunt, „ erudire ſummopere ſtudeant, illos, quia „ eos genuerunt, & eis a Domino dati „ ſunt; & iſtos, quia pro eis *fidejuſſores* „ exiſtunt „.

IX. Cum vero hodie infantum Baptiſmus hic frequens ſit; imo fere ſolus adminiſtretur, etiam officium Suſceptorum ſeu Patrinorum potiſſimum in eo verſatur, ut baptizatis infantibus, cum ad ætatem legitimam, & uſum rationis pervenerint, curam omnem impendant; ut in fide Catholica rite inſtruantur, & innocentiam baptiſmalem integram conſervent.

X. „ Suſceptores infantis (Patrini qui „ dicuntur) merito admonentur (ait Sy„ nodus Colonienſis anno 1536. *part.* 7. „ *cap.* 4.) quod ipſi ſint, qui Eccleſiæ *no-* „ *mine*, & in Eccleſiæ fide Chriſti parvu„ los *offerant* per Baptiſmum, ac ſe pro„ pemodum pro parvulis *fidejuſſores* conſti„ tuant, nomine parvuli reſpondentes: „ quem etiam poſtquam adoleverit, Sym„ bolum ſimul, & Orationem Dominicam „ edocere, atque vitam Chriſto ac profeſ„ ſionem in Baptiſmo factâ dignam perpe„ tuo agere, ſaltem ubi id neceſſitas po„ ſcere videbitur, cohortari non omittent „.

Similiter Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio ejuſdem Urbis Epiſcopo *tit.* 3. *cap.* 6. vult, ut " moneant Paſtores, ut quicum„ que viri, quæcumque feminæ proles de „ ſacro fonte ſpiritualiter ſuſceperint, co„ gnoſcant ſe fidejuſſores pro iis apud „ Deum extitiſſe, & ideo ſuper eos ſolli„ citudinem veræ charitatis impendant, & „ admoneant, ut caſtitatem cuſtodiant, vir„ ginitatem uſque ad nuptias ſervent, can„ tica turpia, vel luxurioſa ex ore non „ proferant, non ſuperbiant, non invi„ deant, a maledicto & perjurio linguam „ cuſtodiant, &c. quæ fuſe perſequitur „ Auguſtini *Sermo de Reſurrect.* ad quem „ Paſtores remittimus „.

Sermo, ad quem hæc Synodus remittit, aliquando inter Sermones S. Auguſtini relatus fuit; ſed in ultima Operum Auguſtini reviſione tamquam ſuppoſititius in appendicem tomi quinti rejectus eſt; conſtituitque ibid. Serm. 168. notantque eruditi Reviſores, partem poſteriorem, in qua citata verba continentur, Cæſarii Arelatenſis ſtilum referre.

Quidquid ſit, hanc Patrinorum obligationem omnes paſſim Synodi Belgicæ inculcant; Patrinoſque de illa a Paſtoribus ſerio monendos volunt.

XI. Quia autem Suſceptores ſponſores ſunt pro iis, qui baptizantur, fidei ac vitæ Chri-

Digitized by Google

Chriſtianæ, quam illis debent, recte inſtruantur, & Paternam in ſe curam Spiritualem filiorum ante & poſt Baptiſmum ſuſcipiant neceſſe eſt: “ videant Paſtores „ (verba ſunt Synodi Audomarenſis anno „ 1585. *tit.* 3. *cap.* 6.) quibus tenellas „ Chriſti oviculas credant: caveantque ne „ quoſvis ad hoc officii genus admittant, „ & parentes moneant, ne quoſvis promiſcue eligant; verum eos tantummodo, „ de quibus probabile fiat fore ut præſtent „ id quod promittunt. Alienum enim eſt, „ recens in Chriſto renatis oviculis ejusmodi in Chriſto parentes, aut dare aut „ admittere, de quorum paterna ſollicitudine ſpes veriſimilis non concipiatur „.

XII. Deinde tamquam conſequens infert: “ Rejiciantur proinde ab hoc munere quicumque hæretici, quicumque excommunicati, quicumque notorie criminoſi, & ſcandaloſe viventes; rurſus ii „ qui ipſimet neſciant ea, quæ docere oporteat Neophytum, & qui per ætatem, „ aut mentis inopiam ipſi notitiam non „ habent fidejuſſionis ejus, ad quam ſe offerunt, denique alii quicumque a quibus fidei liberationem, exonerationemque veriſimiliter non exſpectant „.

Idem inculcat Synodus Mechlinienſis anno 1609. & addit: “ *Eadem cautio ſit de* „ *Commatribus;* cui & aliæ Synodi paſſim „ conveniunt „.

XIII. Monet autem citata Synodus Buſcoducenſis *cap.* 7. “ Fideles in Baptiſmo „ filiorum ſuorum eos potius Patrinos, & „ Matrinas eligant, qui eorum *animæ* conſulere, quam qui *inopiæ* ſubvenire poſſint „.

XIV. Et quia “ perſuadent ſibi quidam „ (ait citata Synodus Audomarenſis *cap.* 7.) „ ſponſioni ſuæ ſe feciſſe ſatis, ſi munus „ aliquod poſt Baptiſmum offerant baptizati parentibus, quod quaſi ad educationem inſtitutionemque prolis ſerviat: idcirco conſultum foret abrogare prorſus „ illam munerum offerendorum conſuetudinem, quemadmodum Edicto Cæſareo „ aliquando cautum fuit, ſi temporum iniquitas pateretur. Interim recte faciant „ in Patrinos electi, ſi non tam *munera* „ offerre, quam promiſſorum meminiſſe „ curent, *muneribus* neutiquam redimendorum: ita fiet, ut idonei Patrini & „ quærantur, & inveniantur „.

XV. Edictum Cæſareum, cujus meminit Synodus, editum eſt a Carolo V. 7. Octob. 1531. ubi *art.* 12. præcipitur omnibus cujuſcumque ſtatus, aut conditionis, ne eligant in Patrinos ſuarum prolium aliquos, ut ab iis munus aliquod accipiant, imo ſi quid a Patrinis offeratur, vetat illud a parentibus prolis baptizatæ accipi; inhibens inſuper Patrinis aliquid dare ſub pœna dupli illius quod datum eſt; niſi eſſent proles pauperum, & miſerabilium perſonarum. Habetur *libro* 1. Edictorum Flandriæ *pag.* 751.

Verum hujus Edicti rigorem idem Carolus edito Decreto anno 1545. *art.* 3. nonnihil mitigavit, permittens dare munuſculum trium florenorum non excedens. Habetur eodem libro Edictorum *pag.* 782.

Licet hoc Edictum hodie non obſervetur, interim ex his omnibus apparet ſolicitos fuiſſe, & Eccleſiæ, & Reipublicæ Magiſtratus, ut parentes in electione Patrinorum potius attenderent, qui ſpiritualiter, quam qui temporaliter prolibus prodeſſe poſſent, nec in electione Patrinorum ſpe munerum excæcarentur.

Addit nihilominus prædicta Synodus: “ Porro prohibere id nolumus, quin ſubveniant tenuiores fortunæ puerperis Patrini ii, quibus res lautior eſt, quinimo modis omnibus id probamus, & deſideramus „.

XVI. Inſtructio ſeu Decreta pro Paſtoribus civitatis, & Diœceſis Leodienſis per Epiſcopum Vigiliarum (*a*), & Nuntium Apoſtolicum in viſitatione Apoſtolica anno 1613. evulgata, inter alios ab officio Patrini excludendos recenſet eos, de quibus conſtat, vel eſt veriſimile, quod hoc officium *paſſim* præſtare nequeant, ut qui, ait, curæ Paſtoralis, vel aliâ vitæ profeſſione prohibentur, cujuſmodi ſunt “ Paſtores, & omnes utriuſque ſexus Religioſi, ut in Religioſis diſponit Capitulum IN BAPTISMATE *de Conſecratione* „ *Diſt.* 4. quæ ratio militat etiam in aliis „ Ec-

(a) *Biſeglia* urbs Regni Neapolitani in Apulia.

„ Eccleſiaſticis, ut prudenter conſideravit Synodus Mediolanenſis II. *Decreto* 17. Hoc idem docet Catechiſmus Romanus; nam quanto minus iſtis involvuntur curis Paſtores, tanto melius cum illis agitur „.

Canon, cujus auctoritate utitur hoc Statutum, eſt 103. apud Gratianum *de Conſecrat. Diſt.* 4. qui incipit: *Non licet*; eſtque Canon 25. Synodi Antiſſiodorenſis habitæ anno 578.

Declarat Synodus Gandenſis *tit.* 3. *cap.* 8. innovata in Decretis evulgatis per Epiſcopum Trieſt, ſub Monachis etiam comprehendi *Monaſteriorum Præfectos*, ut *per ſe*, ita quoque *per Procuratorem*, infantem e ſacro fonte ſuſcipere probibeantur.

De Parochis vero hæc habet: " Et ne Parochi, aliique curam animarum gerentes, onus hujuſmodi ſuſcipiant, peroptamus; & niſi rogati ex cauſa gravi id præſtare debeant, quatenus opus eſt, inhibemus „.

XVII. Parentes olim proles ſuas præcipue parvulas ad Baptiſmum obtuliſſe evidens eſt ex S. Auguſtino, *Epiſt.* 98. ad Bonifacium Epiſcopum, ubi ita ſcribit *num.* 6. " Illud autem nolo te fallat, ut exiſtimes reatus vinculum ex Adam tractum aliter non poſſe diſrumpi, niſi parvuli ad percipiendam Chriſti gratiam *a Parentibus* offerantur. Sic enim ſcribens dicis, ut ſicut parentes fuerunt auctores ad eorum pœnam, per *fidem* parentum identidem juſtificentur: cum videas multos non offerri a parentibus, ſed etiam a quibuslibet extraneis, ſicut a Dominis ſervuli aliquando offeruntur „.

Evidenter hic ſupponitur, ordinarie parentes filios ſuos ſolitos fuiſſe offerre ad Baptiſmum, alias inepta fuiſſet Bonifacii hæſitatio, & non ſatis congrua Auguſtini reſponſio.

Idipſum clarioribus verbis expreſſit Sanctus Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus ſeculo VI. *Homilia* 12. inter editas a Stephano Baluſio, ubi poſt expreſſam profeſſionem fidei & renuntiationem diaboli in Baptiſmo fieri conſuetam, ſubjicit: " Quod quia infantes *per ſe* minime profiteri poſſunt *parentes ipſorum* pro eis *fidejuſſores* exiſtunt „.

XVIII. Pluribus id probat Joſephus Vicecomes de antiquis Baptiſmi ritibus *lib.* I. *cap.* 33. hoc una obſervans, quod nunc conſuetudo illa *penitus* abrogata ſit.

" Cauſam, cur id factum fuerit, ait Joſephus, apud Patres non reperio; ſi conjecturis utendum, exiſtimo fuiſſe, vel ut admonerentur Fideles eam *ſpiritualem* educationem a *carnali* longe diſtare, vel ut myſteriorum fidei Chriſtianæ peritioribus illa Provincia demandaretur: cum parentes in maxima rerum divinarum ignoratione verſari ſæpe contingat „.

Veriſimilius crediderim, parentibus officium Patrini in Baptiſmo proprii filii fuiſſe interdictum, poſtquam cognatio ſpiritualis, atque ex ea reſultans impedimentum Matrimonii inter Patrinum & baptizati matrem inductum fuit; cujus cognationis, & impedimenti apud priſtinos Auctores mentio nulla occurrit.

XIX. Meminit quidem illius impedimenti Epiſtola, quæ ſub nomine *Deuſdedit* Papæ, fato functi an. 676. extatque apud Gratianum *cauſ.* 30. *q.* 1. *Cau.* 1. ſed eam Epiſtolam falſam, ac illi Pontifici ſuppoſitam eruditis omnibus compertum eſt; & monet Labbæus in nota marginali ad hanc Epiſtolam *tom.* 5. Conciliorum *Col.* 1648. Hæc tamen ſuppoſititia Epiſtola non obſcure indicat hujus impedimenti ſaltem aliquod initium tunc fuiſſe: unde & poſt ſeculum VII. videmus in Conciliis hujus impedimenti mentionem fieri; ac nominatim in Concilio Moguntino an. 813. ſtatuitur: " Nullus *prorium filium*, aut *filiam* de fonte Baptiſmatis ſuſcipiat: nec *Commatrem* ducat uxorem, filiolam, nec illam, cujus filium, vel filiam ad Confirmationem duxerit: ubi autem factum fuerit, ſeparentur „. *Can.* 55. ſed de his latius infra, ubi de impedimentis Matrimonii agetur.

XX. Cum obſtetrices non parum concurrant ad Baptiſmi adminiſtrationem infantibus procurandam, non erit importunum etiam de illis hic agere, de quibus ea de cauſa etiam Synodi tractare ſolent. Et quidem Synodus Provincialis II. Mechlinienſis *cap.* 7. Probibet ſingulorum locorum Magiſtratibus, ne quam " ad obſtetricandum parturientibus admittant, niſi prius a Curato loci, ubi obſtetrix mo-

„ moratur, teſtimonium ſinceræ, & Ca-
„ tholicæ fidei habeat, profeſſionemque fi-
„ dei coram Archipresbytero ſuo faciat,
„ nec non materiam formamque Baptiſmi
„ teſtimonio ejuſdem Curati probe cal-
„ leat; & ultra conſuetum juramentum,
„ jure etiam, quod infantes a ſe ſuſcipien-
„ dos quantocius, vel ſaltem intra tres
„ dies, baptizare curabit; aut ſi obſiſten-
„ tibus parentibus, vel amicis id efficere
„ re non poſſit, mox Paſtori loci eos de-
„ nuntiet „.

XXI. Similiter Synodus Provincialis Cameracenſis Secunda *tit. 6. cap.* 11. “ man-
„ dat, ut nullæ mulieres deinceps ad hujus
„ officii exercitium admittantur, niſi prius
„ per Paſtorem loci examinatæ, &, ſi opus
„ ſit, inſtructæ fuerint. Rogentur autem
„ Magiſtratus, ut inter cetera ab iiſdem
„ obſtetricibus juramentum exigant, quod
„ pueros baptizandos, ante diem tertium
„ omnino Parochis denuntiabunt „.

XXII. Decreta utriuſque Synodi Provincialis illarum Provinciarum Synodi Diœceſanæ recipiunt, & renovant; inſuper & ipſi Principes Belgii Synodorum Decreta ſuis reſpective Edictis pro confirmatione Synodorum Provincialium Cameracenſis, & Mechlinienſis editis, probaverunt: additque præterea Edictum Principis ad Synodum Mechlinienſem *art.* 8. “ Eas ab Of-
„ ficiali, & Magiſtratu loci debere admit-
„ ti ad id muneris; qui tamen nullas ad-
„ mittant, niſi prævie bene ſint inſtructi
„ de earum capacitate, & religione, idque
„ per atteſtationem ſcriptam Paſtoris, in
„ cujus Parochia morantur „.

XXIII. Si aliquando contingat prolem illegitimam adferri ad ædes patris nolentis eam pro ſua agnoſcere, “ talis proles, in-
„ quiunt Decreta Gandenſia ſub Antonio
„ Trieſt 1650. *cap.* 11. nullo pacto ibi-
„ dem depoſita relinquetur, niſi deferens
„ eam curaverit baptizari. Quare Paſto-
„ res frequenter moneant obſtetrices aut
„ alias mulieres, quæ parturientibus vel
„ ex charitate, vel lucri cauſâ aſſiſtunt,
„ ut huic noſtro Decreto ſeſe conforment,
„ ac inſuper ne officio ſuo fungi, & puer-
„ peras adjuvare differant cauſa eliciendi
„ nomen patris, quando ex illicito concu-
„ bitu conceperunt „.

XXIV. Et quia experientia docet, obſtetrices, aliaſque mulieres interdum parvulos in neceſſitate baptizantes errare in forma & ritu, & forte in materia Baptiſmi; mandat idem vigilantiſſimus Præſul (quod merito ubique obſervetur) in prædictis Decretis *cap.* 12. Parochis, “ ut ſæpius pro
„ concione, & in Catechiſmo ſingula ad
„ baptizandum requiſita, clare & diſtincte
„ explicent, ita ut facile omnes intelligant,
„ aquæ naturalis perfuſione ſuper parte
„ nuda, & vivente principali, & ſimul
„ formæ pronuntiatione a Chriſto Domi-
„ no inſtitutæ, hujuſmodi Sacramentum
„ a baptizante, & formam ita pronuntian-
„ te conferri „.

XXV. Præterea, cum ſummum diſcrimen ſine Baptiſmo diſcedendi immineat proli, ſi mulier gravida priuſquam pariat, moriatur, monuit jam pridem Synodus Colonienſis 1280. *cap.* 4. “ Ut ſi certum
„ ſit, quod mulier prægnans moriatur,
„ teneatur os ejus apertum: & cum ma-
„ gna cautela uterus ejus aperiatur: & ſi
„ infans vivus fuerit, educatur, & bapti-
„ zetur „. Hoc ipſum iiſdem verbis reperitur inter antiqua Decreta Diœceſis Cameracenſis, renovata in Synodo Cameracenſi anno 1550.

Porro cum non raro contingat, nullum in Parochia reperiri, aut ſaltem hic, & nunc haberi poſſe, qui peritiam modumque convenientem aperiendi uterum, abſque periculo exſcindendi infantem habeat, oportet ut ipſimet Paſtores, præcipue rurales, hujus rei aliquam notitiam a perito aliquo Medico accipiant, quâ ſubinde, cogente neceſſitate, uti poſſint.

CAPUT VI.

De Purificatione poſt partum.

1. *Lex Moſaica quid præſcripſerit mulieribus parturientibus?*
2. *Diva Virgo huic legi ſe ex humilitate ſubjecit; atque hinc Feſtum* Purificationis.
3. *Solebant mulieres honorare* puerperium *Divæ Virginis; quod inhibuit Synodus VI.*

4. *Quid agerent Fideles ?*
5. *Quare id inhibuerit Synodus : & quid* puerperium *ad mentem Synodi ?*
6. *Mulieres Novi Teſtamenti legi Purificationis non ſubjectæ , & quare?*
7. *Pium tamen eſt , ut mulieres a partu aliquo tempore ab ingreſſu Eccleſiæ abſtineant ; & hodie mulieres Catholicæ aliquo tempore abſtinent ; & nonniſi* purificatæ *intrant .*
8. *Purificatio fieri debet in Eccleſia Parochiali ; & a proprio Parocho .*
9. *Sententia Sacræ Congregationis Cardinalium ſuper hoc jure Parochorum .*
10. *Sententia hæc de mandato Epiſcopi Antuerpienſis publicata , cum inhibitione facta Regularibus mulieres purificandi .*
11. *Decretum Synodi Cameracenſis huic ſententiæ conforme .*
12. *Quo ritu mulieres in templum introducantur?*
13. *Ex ritibus patet purificationem fieri ad exemplum Divæ Virginis .*
14. *Mulieres ſolent Sacerdoti nummum offerre : & quare?*
15. *Mulieres numquam poſſunt extra Eccleſiam , aut per ſubſtitutas purificari .*

I. JUxta legem Moſaicam , de qua *cap.* 12. *Levitici* : " Mulier , ſi ſuſcepto „ ſemine pepererit maſculum , immunda „ erit ſeptem diebus , juxta dies ſeparationis menſtruæ. Et die octavo circumcidetur infantulus : Ipſa vero triginta „ tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Omne ſanctum non tanget , nec ingredietur in Sanctuarium , „ donec impleantur dies purificationis ſuæ. „ Sin autem feminam pepererit , immunda erit duabus hebdomadibus juxta ritum fluxus menſtrui , & ſexaginta ſex „ diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ . Cumque expleti fuerint dies „ purificationis ſuæ , pro filio , ſive pro „ filia, deferet agnum anniculum in holocauſtum , & pullum columbæ ſive turturem pro peccato , ad oſtium tabernaculi teſtimonii, & tradet Sacerdoti, qui „ offeret illa coram Domino , & orabit „ pro ea , & ſic mundabitur a profluvio „ ſanguinis ſui . Iſta eſt lex parientis maſculum, aut feminam. Quod ſi non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum , ſumet duos turtures vel duos „ pullos columbarum , unum in holocauſtum, & alterum pro peccato , orabitque pro ea Sacerdos , & ſic mundabitur,,.

Mulier interea ingredi ſanctuarium ſeu templum non poterat , donec implerentur dies purificationis.

II. Diva Virgo, etſi huic legi non ſubjecta, quia *non ſuſcepto ſemine* pepererat ; nihilominus voluntarie , & humilitate ſe ſubjicere voluit ; eamque legem ſubivit : uti legitur *Lucæ* 2. Atque hinc originem ſumpſit feſtum Purificationis B. Mariæ Virginis ; quod circa tempora Juſtiniani Imperatoris inſtitutum fuiſſe notat Baronius in notis ad Martyrologium ad diem 2. Februarii .

III. Occaſione hujus feſti conſuetudo ex quadam plebeia ignorantia invaluerat ſeculo VII. ut hoc die homines *placentas* ſive *ſimilam* coquerent , ac ſibi mutuo mitterent , *honoris ſcilicet prætextu* PUERPERII *impollutæ Virginis Matris* , ait *Canon* 79. Synodi VI. ſive Trullanæ , adjungens : *Statuimus , ut deinceps nihil tale fiat a Fidelibus .*

IV. Exponens hunc Canonem Zonaras, ait : " Nonnulli , ſe in eo ſemper Virginis ac Dei Matris bonori aliquid deferre exiſtimantes, die, qui ſanctam Chriſti „ Natalis Feſtivitatem proxime conſequitur, quædam facere ſoliti ſunt, ex eis „ quæ in *aliarum* quoque mulierum *puerperio* agi conſuevere,,.

Mulieres autem conſueverant propter periculi & doloris evaſi gaudium, convivia cum ferculis, & placentis facere .

V. Hoc ergo cum etiam in honorem Virginis agerent ; atque ita indicarent , Divam Virginem adinſtar aliarum mulierum *puerperio* fuiſſe obnoxiam, Patres Synodi ſextæ id præſenti Canone fieri prohibent: " Abſque *puerperio* editum ex Virgine divinum Partum eſſe confitentes , „ ut qui ſine ſemine conſtitutus ſit: idque „ toti gregi annuntiantes, eos, qui ex ignorantia faciunt, quod non decet , correctioni ſubjicimus,,.

" Puerperium (de quo in præſenti Canone) eſt (ait Zonaras) emiſſio fœtus, „ quam

Digitized by Google

„ quam doloris ſenſus ac profluvium ſanguinis comitantur: quibus quidem malis „ nullatenus obnoxiam fuiſſe Deiparam „ credimus „.

VI. Porro ſicut Deipara ob rationem jam dictam legi purificationis ſubjecta non fuit; ſimiliter mulieres novi Teſtamenti, tametſi *puerperio*, omnibuſque, quæ illud conſequuntur, non ſecus ac mulieres veteris Teſtamenti ſubjectæ, hac lege cæremoniali non conſtringuntur: quia, ut ait Innocentius III. *in Cap. unico* ;; *De Purificatione poſt partum*. " Licet ſecundum „ legem Moſaicam certi dies determinati „ fuiſſent, quibus mulier poſt partum a „ templi ceſſaret ingreſſu, *lex per Moyſen* „ *data eſt*, *gratia & veritas per* Jesum „ Christum facta eſt „. Joan. c. 1. v. 17.

Hinc ulterius infert & reſpondet Archiepiſcopo Armachano in Hibernia, " quod „ poſtquam umbra legis evanuit, & illuxit „ veritas Evangelii: ſi mulieres poſt prolem emiſſam acturæ gratias Eccleſiam „ intrare voluerint, *nullâ* proinde peccati „ *mole* gravantur, nec Eccleſiarum eſt eis „ aditus *denegandus*, ne pœna illis con„ verti videatur in culpam „.

Et ſub nomine S. Gregorii refertur *Can.* 2. *Diſt.* 5. " Si mulier eâdem horâ, qua „ genuerit, actura gratias intrat Eccle„ ſiam, nullo pondere peccati gravatur „.

VII. Addit nihilominus Innocentius III. in citata Decretali: " Si tamen ex vene„ ratione voluerint aliquamdiu abſtinere, „ devotionem earum non credimus impro„ bandam „.

Unde & hodie mulieres ſive ex quadam erga Eccleſiam, ac divina myſteria, quæ in ipſa peraguntur, veneratione, ſive exemplo Divæ Virginis, quæ ex humilitate legi ſe ſubdidit, cui non erat ſubjecta, etiam conſueverunt ad tempus aliquod ab ingreſſu Eccleſiæ abſtinere; nec in eam intrare, niſi ſe Sacerdoti præſentaverint, & ipſe precibus aliquibus præmiſſis introduxerit, juxta ritum præſcriptum in modernis Ritualibus ſub titulo: *Ordo introducendi mulierem in Eccleſiam poſt partum*.

VIII. In Synodo P. II. Mechlinienſi *tit.* 3. *cap.* 8. dicitur: " Puerperæ, cum a „ puerperio domum exeuntes ſe ad Ec„ cleſiam contulerint, a *proprio* Parocho „ juxta probatiſſimam Eccleſiæ conſuetu„ dinem purificentur „.

Hæc Synodus patenter ſupponit, ritum hunc purificationis in Eccleſia Parochiali, atque a proprio Parocho eſſe celebrandum; quod & generalis Belgii conſuetudo confirmat; atque Sacra Congregatio Cardinalium nuper probavit (*a*).

IX. Cum enim in civitate Antuerpienſi nonnulli Regulares in ſuis Eccleſiis mulieres ad purificationem poſt partum admitterent; ac ea de re Paſtores civitatis illius ad ſacram Congregationem querelas detuliſſent, prodiit Sententia hujus tenoris.

„ Conquerebantur Parochi civitatis An„ tuerpienſis, quod non obſtante contrariâ „ conſuetudine, nec non Conſtitutione Sy„ nodi Provincialis, per ſacram Congre„ gationem recognitæ, & per Sedem Apo„ ſtolicam approbatæ, Regulares Mendi„ cantes functionibus Paſtoralibus ſe im„ miſceant, & præſertim audeant in ſuis „ Eccleſiis mulieres poſt partum ad puri„ ficationem admittere: addebantque, a „ Domino Epiſcopo Antuerpienſi, utpote „ Regulari, hujuſmodi præjudiciis per Re„ gulares illatis minime conſuli. Quare „ ab Apoſtolicæ Sedis auctoritate ſubſi„ dium ac tutelam ſuppliciter petentes, „ quærebant: An prædictis Regularibus „ civitatis Antuerpienſis liceat in propriis „ Eccleſiis mulieres poſt partum ad puri„ ficationem admittere „.

„ Die 18. Novembris m. dc. lxii. Sacra „ Congregatio Eminentiſſimorum S. R. E. „ Cardinalium Concilii Tridentini Inter„ pretum, utrâque parte auditâ, cenſuit, „ prædictis Regularibus civitatis Antuer„ piæ non licere. *Signatum* I. Epiſcopus „ Sabinenſis Cardinalis Scachetti Præſes, „ & C. de Vechiis Ep. Cluſ. S. R. C. Se„ cret. *& a latere impreſſum erat ſigillum* „ *præ-*

(*a*) Eadem conſuetudo viget quoque in Galliis: in earum Eccleſiis vetus eſt ille mos, ut conſtat ex antiquo Rituali Catalaunenſi, & Lemovicenſi, ubi ritus mulieris poſt partum purificandæ deſcribitur. Conſule Doctiſſimum Edmundum Martene Benedictinum de Antiquis Eccleſiæ ritibus tit. 2. pag. 378. 382. Edit. Antuerp. ann. 1736.

„ *præfati Cardinalis Præſidis in rubro pa-*
„ *ne* (*a*) „.

X. Hæc ſententia ex mandato Epiſcopi Antuerpienſis publicata fuit, ac per publicum programma locis conſuetis affixa 20. Novembris 1663. per Petrum Van den Perre tunc Epiſcopi officialem; una vigore auctoritatis ſibi commiſſæ " inhibens „ præfatis *Regularibus*, ne deinceps aliquas mulieres poſt partum *ad purificationem* admittant: mulieribus autem puerperis injungens, ut juxta ſententiam præmiſſam ad Eccleſias *ſuas* reſpective *Parochiales* pro *purificatione* ſe conferant, ut ibidem, juxta probatiſſimam Eccleſiæ conſuetudinem a *proprio Parocho* benedicantur „.

XI. Quod hìc a ſacra Congregatione declaratum fuit, etiam in Synodo P. II. Cameracenſi, *tit. 6. cap.* 13. decretum fuerat his verbis: " Prima vice quâ mulieres „ a puerperio domum exeunt, juxta antiquam Eccleſiæ conſuetudinem ad Eccleſiam recta ſe conferant, gratias acturæ Deo pro beneficio puerperii, & ut a *proprio Paſtore*, ſeu ejus vicem gerente, & *non ab alio* purificentur „.

XII. Sicut autem in feſto Purificationis Deiparæ ſolent Fideles cereos accenſos in manibus portare; ita quoque mulier purificationem faciens, candelam accenſam in manibus habet.

Sacerdos introducturus mulierem porrigit ſtolam ex collo dependentem manui mulieris, dicitque: *Ingredere in templum Dei, & adora Filium Beatæ Mariæ Virginis, qui tibi fœcunditatem tribuit prolis.*

XIII. Ex hac formula, uti & ex precibus a Presbytero recitandis haud obſcurum, hanc mulierum purificationem ad exemplum purificationis Divæ Virginis inſtitui: unde Paſtorale Mechlinienſe etiam monet, quod ſi Miſſa celebretur, *aptiſſime huic laudis officio congruat Miſſa de Purificatione beatæ Mariæ, quæ incipit*, SUSCEPIMUS.

XIV. Omnibus cæremoniis ac precibus abſolutis, Sacerdos præbet mulieri oſculandam Crucem libri Sacramentalis dicendo: *Dominus det tibi ſuam pacem;* reſpondet miniſter: *Et vitam æternam.*

Inter oſculandum ſolet mulier nummum aliquem ipſi libro per modum oblationis imponere, qui in uſum Sacerdotis, & Miniſtri, pro locorum conſuetudine, cedere conſuevit.

Hàc oblatione imitari voluere piæ mulieres Chriſti parentes, de quibus legitur: *Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis ejus, tulerunt illum in Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: quia omne maſculum adaperiens vulvam, ſanctum Domino vocabitur, & ut darent* HOSTIAM *ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.* Luc. 2. verſ. 22.

Circa has oblationes merito expendent, & obſervabunt Parochi, aliique Sacerdotes ea, quæ circa oblationes in adminiſtratione Sacramentorum fieri conſuetas obſervanda notavimus.

XV. Paſtorale Mechlinienſe deinde monet: " Si contigerit mulierem adverſâ valetudine, certo tempore a purificatione „ impediri, differatur purificatio, donec „ utcumque reſtituta, in Eccleſiam ingredi „ poſſit, etiamſi mortis immineat periculum, quia purificatio extra Eccleſiam „ facienda non eſt, neque ſubſtituenda alia „ mulier purificanda in locum defunctæ „ puerperæ „.

TITU-

(*a*) Hoc decretum reperitur integrum ad hujus voluminis finem, litterâ N. deſignatum.

T I T U L U S III.

De Sacramento Confirmationis.

CAPUT I.

Qui confirmandi, & quomodo inſtruendi, & quo tempore confirmandi?

1. *Quæ de hoc Sacramento credenda proponat Synodus Tridentina?*
2. *Hoc Sacramentum variis nominibus olim appellatum fuit.*
3. *Olim non vocabatur* Confirmatio ; *unde hoc nomen derivatum ſit?*
4. *Olim recenter baptizatis dabatur Sacramentum Confirmationis.*
5. *Quomodo, & quâ occaſione hæc diſciplina apud Latinos deſierit?*
6. *Quare conveniens Eccleſia judicaverit parvulos non mox a ſuſcepto Baptiſmo confirmare?*
7. *Baptizati olim non credebantur* perfecti Chriſtiani *ante Confirmationem.*
8. *Quæ eſſet illius ratio, & quare hodie dicantur* Chriſtiani?
9. *Synodi Belgicæ paſſim requirunt in confirmando ætatem ut minus 7. annorum.*
10. *Quomodo confirmandi, inſtruendi, & præparandi?*
11. *Populus de dignitate, vi, & effectu bujus Sacramenti a Parochis inſtruendus.*
12. *Pueri confirmandi teſtimonium Parochi adferre debent de ſufficienti inſtructione.*
13. *Olim hoc Sacramentum conferebatur in Paſchate, & Pentecoſte ; quod & hodie fieri optavit S. Carolus.*
14. *Epiſcopus ægrum non confirmatum inviſere, & confirmare debet.*
15. *Epiſcopus Parochos tempeſtive monere debet, quando hoc Sacramentum conferre intendit: & quid hic obſervaverit S. Carolus.*

I. SYNODUS Tridentina *Seſſ. de Confirmatione, Can.* 1. ait : " Si quis dixerit Confirmationem baptizatorum otioſam cæremoniam eſſe, & non potius verum, & proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuiſſe, quam catecheſim quamdam, quâ adoleſcentiæ proximi fidei ſuæ rationem coram Eccleſia exponebant; anathema ſit ".

Deinde *Can.* 2. " Si quis dixerit injurios eſſe Spiritui Sancto eos, qui ſacro Confirmationis Chriſmati virtutem aliquam tribuunt; anathema ſit ".

Inſuper *eâdem Seſſione de Sacramentis in genere Can.* 9. anathemate percutit eum, qui diceret in hoc Sacramento non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile, unde illud iterari non poſſit.

Hæc Eccleſiæ dogmata contra modernos, & nobis vicinos Hæreticos, ex Patribus & priſtinis Eccleſiæ Canonibus adſtructa videri poſſunt apud Theologos, qui ex profeſſo de hac materia contra Hæreticos ſcribunt.

II. Illud ſingulariter pro intellectu Canonum notandum, hoc Sacramentum multis diverſiſque nominibus olim dictum fuiſſe.

In primis apud veteres frequenter vocatur ſimpliciter *manus impoſitio;* quia licet in omnibus pene ritibus Eccleſiaſticis fieret *manuum impoſitio;* ſpecialiter tamen huic Sacramento tribuebatur, quod in Actibus Apoſtolorum *cap.* 8. per *manuum impoſitionem* eſſet expreſſum. Hoc nomine appellabatur a S. Auguſtino, *lib.* 3. *contra Donatiſtas, cap.* 6. Item a S. Iſidoro, *lib.* 2. *De Offic. Eccl. cap.* 26. Amaralio Fortunato *l.* 1. *de Off. Eccl. cap.* 27.

Dicitur etiam nonnumquam *Supercæleſtia Chriſma;* ut in *Can.* 48. Laodiceno ubi dicitur: " Quod oportet eos qui illuminantur, poſt Baptiſma inungi ſupercæleſti Chriſmate, & eſſe regni Chriſti participes ".

III. Olim hoc Sacramentum frequentius Chri-

Digitized by Google

Chriſmatio a Chriſmate, vel etiam *manuum impoſitio* dictum fuit, quam *Confirmatio*; quo nomine apud Veteres non occurrit deſignatum.

Quod indicare videtur Innocentius III. in *Cap. unico*, §. 4. ;; *De ſacrâ Unctione*; una indicans unde *Confirmationis* nomen derivatum ſit. " Per frontis *Chriſmationem*, ait, manus impoſitio deſignatur; " quæ alio nomine dicitur *Confirmatio*: " quia per eam Spiritus Sanctus ad *augmentum* datur, & *robur* ".

Cui congruit inſtructio ab Eugenio IV. data Armenis, ubi effectum hujus Sacramenti exponens, ait: " Effectus hujus Sacramenti eſt, quod in eo datur Spiritus " Sanctus ad *robur*, ſicut datus eſt Apoſtolis " in die Pentecoſtes, ut ſcilicet Chriſtianus " audacter confiteatur nomen Chriſti ".

IV. Ut vero hic effectus Chriſtianis non deeſſet, forteſque redderentur ad fidem, quam in Baptiſmo profeſſi erant, generoſe ac libere verbo, & opere profitendum, olim in more poſitum fuit, ut baptizati mox accepto Baptiſmo confirmarentur; ut titulo præcedente *cap.* 4. monuimus, & clare citatus Canon Laodicenus indicat.

Et apud Latinos Tertullianus de Baptiſmo, *cap.* 7. ait: " Exinde egreſſi de *Lavacro* perungimur *benedictâ Unctione* de " priſtina diſciplina, quâ ungi oleo de " cornu in Sacerdotium ſolebant .... Dehinc *manus imponitur*, per benedictionem advocans, & invitans Spiritum " Sanctum ".

Hujus priſtinæ diſciplinæ innumera ſunt tum apud Veteres, tum apud Recentiores obvia teſtimonia; quæ recitat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium S.Gregorii *pag.* 144. additque quod, hac durante diſciplinâ, non ungebatur Neophytus in *vertice* a Presbytero; cum hujuſmodi unctio inſtituta ſit ob defectum Epiſcopi.

Hæc diſciplina, ſcilicet confirmandi Neophytos mox poſt datum Baptiſmum adhuc hodie ſervatur in Eccleſia Græca, uti ex eorum Rituali colligitur, & probat Jacobus Goar in notis ad Rituale *pag.* 367. & propterea nec aliam Chriſmatis unctionem adhibent.

V. Quando diſciplina confirmandi Neophytos, ſive Sacramentum Confirmationis una cum Baptiſmo conferendi in Eccleſia Latina deſierit, incertum eſt.

Admodum veriſimile eſt, quod quamdiu frequens fuit adultorum Baptiſmus, etiam hæc perduraverit diſciplina. Nec enim dubium, quin Eccleſia ſemper optaverit, ut Chriſtiani in Chriſti militiam ingreſſi, ſpiritualibus armis ad pugnam inſtruerentur, & robur ſpirituale ad pugnandum in hac Chriſtiana militia per Sacramentum Confirmationis acciperent.

Hinc in moderno Rituali Romano ſub titulo De Baptiſmo adultorum, præſcribitur: *Si adſit Epiſcopus, qui id legitime præſtare poſſit, ab eo* NEOPHYTI *Sacramento Confirmationis initiantur*.

Dum vero Baptiſmus adultorum deſinere cœpit; atque ſolus pene infantium invaluit, ipſum Confirmationis Sacramentum conjungi Baptiſmi dationi paulatim deſiit.

VI. Viſum enim fuit ſatius eſſe Sacramentum Confirmationis differre in eam ætatem, in qua Baptizati ratione utentes majori cum fructu illud accipere poſſent; maxime quia parvulis uſum rationis non habentibus nondum cum hoſte pugnandum eſt: neque ſi morte præveniantur, ob ejus defectum ſalutis diſpendium incurrunt: cum jam per Baptiſmum regenerati a peccato originali generatione carnali contracto, ſint liberati.

VII. *Sed dicet quis*, obſervat & probat Vir eruditus Gabriel Albaſpinæus Epiſcopus Aurelianenſis, *lib.* 1. *Obſerv. cap.* 25. quod nemo *Chriſtiani* nomen olim ſortiebatur, nemo *perfectus* exiſtimabatur *Chriſtianus*, qui dono Spiritus Sancti *confirmatus*, & donatus non eſſet.

Quod ipſum inſinuat Canon 39. Eliberitanus, dicens: " Gentiles ſi in infirmitate deſideraverint ſibi *manum* imponi, " ſi fuerit eorum ex aliqua parte vita honeſta, placuit eis *manum imponi*, & fieri *Chriſtianos* ".

Hic per *manum imponi*, intelligi *Confirmari*, multis oſtendit ad hunc Canonem nominatus Epiſcopus Aurelianenſis, citans etiam Cyrillum Hieroſolymitanum *Catecheſi* 3. *Myſtagogicâ*, qui ſimiliter docet per Chriſmationem Neophytos primum fieri *Chriſtianos*: " Hujus Sancti Chriſmatis " dono accepto, ait, merito appellamini " *Chri-*

„ *Chriſtiani :* veram efficientes appellatio- „ nem in ipſa regeneratione : ante enim „ quam hæc gratia vobis donata eſſet, non „ eratis proprie digni eo nomine, ſed per- „ gentes eo uſque progreſſi eſtis, ut effi- „ ceremini Chriſtiani „.

VIII. Ut verum ſit, olim Neophytos ſeu recenter Baptizatos nequaquam fuiſſe dictos Fideles, aut *perfectos Chriſtianos ;* vel etiam ſimpliciter *Chriſtianos*, priuſquam Confirmationis Sacramentum accepiſſent ; id non propterea contigit, quod ante Confirmationem non crederentur per Baptiſmum vere in Chriſto regenerati ; ſed quia ante Sacramenti Confirmationis ſuſceptionem nondum omnibus armis ſpiritualibus inſtructi videbantur, quibus Jeſu Chriſti milites inſtructos ad prælium oportebat, ideoque ſicuti milites ſeculi non habentur pro perfectis militibus quouſque armis idoneis ſint inſtructi, ita nec Neophyti illi perfecti ac veri milites Chriſti, ſeu Chriſtiani reputabantur ; quamvis revera jam eſſent per Baptiſmum regenerati, & militiæ Chriſti adſcripti, imo Chriſtum induiſſent, & cum illo ſurrexiſſent.

Ad hæc olim dum Confirmatio jungebatur Baptiſmo, nulla Chriſmatio niſi ſola Sacramentalis Neophyto impendebatur. Cum vero a *Chriſmate* dicamur *Chriſtiani*, proprie eo nomine appellari ante hac *Chriſmationem* non poterant.

Hinc poſtquam Chriſmatio Sacramentalis Baptiſmo jungi deſiit, introducta eſt Chriſmatio *cæremonialis*, quâ Neophytus non *in fronte*, ſed *in vertice* a Presbytero *Chriſmate* ungitur, uti obſervat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 144. Unde hodie Chriſtiani dicimur, non a Chriſmatione Sacramentali, quâ ab Epiſcopo *in fronte* ungimur, ſed a Chriſmatione cæremoniali, quâ immediate poſt Baptiſmum in vertice a Presbytero ungimur ſive Chriſmamur (*a*).

IX. Paſſim Synodi Belgicæ juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam requirunt, ut confirmandi ſaltem *ſeptennio* non ſint minores ; " ut melius (ait Synodus Mechlinienſis anno 1609., *tit.* 4. *cap.* 4.) ſuſcepti Sacramenti memores eſſe poſſint ; „ niſi ex rationabili cauſa Confirmanti „ aliud videatur „.

Idem paſſim inculcant aliæ Synodi ; adduntque conformiter ad Pontificale Romanum, ut non admittantur ad hoc Sacramentum, niſi rite inſtructi, & diſpoſiti.

X. Parochis præcipit Synodus Audomarenſis, ut ſubditos ſuos ſedulo moneant, " quo pueros ſuos Confirmationis Sacra- „ mento nondum inſignitos, qui quidem „ ſextum ſuperaverint ætatis annum, ad „ illud reverenter ſuſcipiendum præparent, „ edoctos orationem Dominicam, & Sym- „ bolum Apoſtolorum, quantum fert ætas „ atque capacitas, jejunos, ſi permittat „ valetudo, confeſſione expiatos, ſi doli „ ſint capaces, corporis habitu, & capite „ in primis mundos „.

Idipſum omnes Synodi uno conſenſu inculcant, monetque S. Carolus in ſuis Inſtructionibus de Confirmatione *pag.* 420. *edit.* 1683. " Illud vero maxime hortabi- „ tur (Parochus) ut cum hoc Sacramen- „ to Spiritus Sancti gratia uberrime con- „ feratur, ad eam conſequendam ſe jeju- „ niis, eleemoſynâ, qui per facultates poſ- „ ſunt, aliiſque pietatis officiis, & operi- „ bus parent : atque in primis frequentio- „ ri, & ardentiori religioſæ orationis ſtu- „ dio devote ſeſe exerceant, exemplo „ SS. Apoſtolorum ; qui dum expectarent „ Spiritum Sanctum, *perſeverantes erant* „ *in oratione, & jejunio.* Act. cap. 1.

XI. Ut vero fideles ſint de hoc Sacramento amplius inſtructi ; ac convenientem ideam concipiant, præcipitur Parochis, ut „ de dignitate, vi, & effectu hujus Sa- „ cramenti ſubditos ſuos ſæpe diligenter- „ que inſtruant, maxime ſub id temporis, „ quo illud Epiſcopus in iis locis admini- „ ſtraturus eſt „. Ita Synodus Mechlinienſis P. II. *tit.* 4. *cap.* 1. idipſum aliæ Synodi ſimiliter inculcant ; monetque Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio, *tit.* 4. *cap.* 9. ut id præſtent præſertim *in feſtis Pentecoſtes ;* & quandocumque Epiſcopum ad

(*a*) Ex dictis colliges nullam olim ætatem ad excipiendum Confirmationis Sacramentum definitam eſſe ; ſed nihil adeo majori ſollicitudine præcavebant antiqui, quam ne ſegnes aut pigri hac in re invenirentur.

Digitized by Google

ad ipſorum locum venturum eſſe audiunt.

Dum Parochi populum de hiſce inſtruere volent, merito legent jam citatas inſtructiones S. Caroli, in quibus pie & fuſe ejus effectus, & dignitas, aliaque eo pertinentia explicantur.

XII. Ut confirmandorum curam recte gerere poſſint Parochi multum conferunt Epiſcopi, qui neminem confirmare volunt, niſi qui teſtimonium a ſuo Parocho attulerit; quemadmodum edito Decreto 6. Febr. 1681. declaravit Alphonſus de Bergues Archiepiſcopus Mechlinienſis.

XIII. Quamdiu hoc Sacramentum ipſi Baptiſmo quodammodo conjunctum fuit, etiam nonniſi in Paſchate, & Pentecoſte, ſeclusâ neceſſitate, conferebatur, & licet mutatâ diſciplinâ, Epiſcopo liberum ſit etiam alio tempore hoc Sacramentum conferre, tamen monet merito S. Carolus in ſuo Concilio IV. *part.* 2. titulo de Sacramento Confirmationis, *ne ſtatâ* PENTECOSTES *ſolemnitate id præſtare prætermittant;* adjungitque in Concilio V. eodem titulo, ut " non ſolum ſacris ſolemnibus *Pentecoſtes* diebus, ſed etiam (ſi ita civitatis ſuæ ingens frequentia, multitudoque poſtularit) & Paſchæ Reſurrectionis tempore, & in Adventu ſacro Domini, & quoties viſitationem obibit, Sacramentum Confirmationis miniſtret, & ob eam cauſam, ut Concilio provinciali quarto cautum fuit, ad miniſtrandum ſæpe accurret, quibus in locis Diœceſis opus erit ".

XIV. Poſt hæc monet: " Quod ſi quis cum periculoſe ægrotat ſe Chriſmatis Sacramento confirmatum non eſſe meminerit, ac propterea id ſibi miniſtrari petat; tunc Epiſcopus, ſi eo loci eſt, ubi ille ægrotat, ne ſine hoc Sacramento diſcedat, eum charitate paternâ inviſat, & rite confirmet ".

Inſuper in ſuis Inſtructionibus inter cetera a Parochis circa hoc Sacramentum obſervanda, præcipit: " Ægrotos præterea nondum confirmatos deſignabit, eoſque Archiepiſcopo denuntiabit, ut ne ingraveſcente morbo, ſine hoc Sacramento diſcedant ".

Ex his conſtat, quam ideam de fructu hujus Sacramenti concepiſſet hic zeloſiſſimus Archi-Præſul; quamque ſolicitos eſſe debere Epiſcopos oſtenderit, ut nemo hoc Sacramento deſtituer.tur.

XV. Volunt quoque Synodi, ut Epiſcopus Sacramentum hoc adminiſtraturus, diebus aliquot ante moneat Parochos, ut populum interea pro ejus digna ſuſceptione diſponere, & ſpecialiter inſtruere valeant; voluitque S. Carolus, eum in finem ab Epiſcopo Litteras Paſtorales, ad Parochos dandas; e quibus ipſi, quæ potiſſimum iis incumbant, haurire queant, eaſque populo publice prælegant: ita habetur in Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 3. *tit. de Viſitatione:* & in Inſtructionibus præcipit, (merito ab omnibus Parochis æmulandum): " Paucis ante miniſtrationem diebus, Parochus, in cujus Parochia hujus Sacramenti miniſtratio indicitur, primo orationem publicam inſtituet; ut ſui divinæ gratiæ dona uberrime recipiant ".

CAPUT II.

De Miniſtro Confirmationis, & de Chriſmate.

1. *Primis ſeculis ſolos Epiſcopos fuiſſe Miniſtros Confirmationis male adſtruitur ex Epiſtola Euſebii Papæ.*
2. *Probatur teſtimonio Innocentii I.*
3. *Presbyteri apud Græcos etiam hodie hoc Sacramentum adminiſtrant; neque hanc diſciplinam Eccleſia Romana improbat.*
4. *An eam Innocentius III. improbaverit?*
5. *Etiam in Eccleſia Latina Presbyteri* diſpenſatorie *adminiſtrare poſſunt.*
6. *Neque contrarium aſſeruit Eugenius IV. aut definivit Synodus Tridentina.*
7. *Sepoſitâ reſervatione poſitivâ poſſet Presbyter confirmare.*
8. *Diſciplina, quæ ſolis Epiſcopis dat auctoritatem confirmandi, occaſionem dedit ſejungendi confirmationem a Baptiſmo.*
9. *Epiſcopi curare debent, ne quis ex eorum negligentia ſine hoc Sacramento diſcedat.*

10. In-

Digitized by Google

10. *Incommoda ex hujus Sacramenti dilatione nata ſequi*.
11. *Chriſmatis benedictio ſoli Epiſcopo competit*.
12. *Primitus Epiſcopus* omni *tempore Chriſma conficere poterat*.
13. *Quandonam invaluerit, ut in Cœna Domini Chriſma eſſet conficiendum?*
14. *Olim Presbyteri a ſuis Epiſcopis Chriſma accipiebant*.
15. *Hodie ſingulis annis; ſecus olim Chriſma renovandum*.
16. *Quomodo hodie ex præſcripto Synodorum Chriſma accipiatur, & renovari debeat?*
17. *Aliquando Archidiaconi Chriſma diſtribuebant, & in illius diſtributione pecuniam exigebant*.

I. Solum Epiſcopum hujus Sacramenti miniſtrum eſſe, nec ab aliis quam ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus Epiſcopis unquam peractum fuiſſe, aut adminiſtrari poſſe, claris teſtimoniis declarat Epiſtola, quæ ſub nomine Euſebii Papæ refertur apud Gratianum. *Diſt.* 5. *De Conſecrat. Can.* 4. " Manus quoque *impoſitionis* Sacramentum magnâ veneratione tenendum eſt, quod ab aliis perfici non poteſt, niſi a *ſummis* Sacerdotibus, nec tempore Apoſtolorum ab aliis, quam ab ipſis Apoſtolis legitur, aut ſcitur peractum eſſe: nec ab aliis quam ab illis, qui eorum tenent locum, unquam perfici poterat, aut fieri debet. Nam ſi aliter præſumptum fuerit, *irritum* habeatur & *vacuum*, & inter Eccleſiaſtica numquam reputabitur Sacramenta ".

Verum norunt hodie eruditi, quam exigua ſit hujus ac duarum aliarum Epiſtolarum, quæ ſub nomine hujus Pontificis extant, fides, de quibus in nota marginali ad earum primam intrepide pronuntiat Labbæus: *Confictæ ac ſpuriæ omnes*: & deinde de hac, quæ ordine tertia eſt, notat: *Tota confićta eſt*. Tom. I. Concil.

II. Hoc ergo teſtimonio prætermiſſo, aliud habetur, licet nonnihil poſterius, certius tamen, nimirum Innocentii I. in Epiſtola ad Decentium, *cap.* 3. " De conſignandis vero infantibus manifeſtum eſt, non ab alio quam ab Epiſcopo fieri licere. Nam Presbyteri, licet ſint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus ſolis deberi; ut vel conſignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non ſolum conſuetudo Eccleſiaſtica demonſtrat, verum & illa lectio Actuum Apoſtolorum, quæ afferit Petrum, & Joannem eſſe directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum Sanctum ".

Hoc Innocentii teſtimonio utuntur communiter Auctores de Officiis Eccleſiaſticis ſcribentes, ut probent Epiſcopum eſſe hujus Sacramenti miniſtrum.

Nequaquam tamen hinc inferre licet, Epiſcopum ita eſſe a Chriſto deſignatum miniſtrum, ut ea poteſtas nullo caſu inferioribus Presbyteris communicari poſſit.

III. Nam Græci non tantum olim, ſed etiam hodie eam auctoritatem in Presbyteris agnoſcunt; hique baptizatos Chriſmate in fronte conſignant; eamque praxim Eccleſiam Latinam non improbaſſe, ex iis quæ in Concilio Florentino acta ſunt, non obſcurum eſt.

In hujus quippe Concilii concluſione Eugenius IV. inter alias quæſtiones hanc ordine ſextam Græcis propoſuit: *Quare Pontifices non inungerent ſacro chriſmate, ſed Sacerdotes; cum hoc Pontificibus ſit datum?* Et ſtatim ſubditur in textu: *Hæc a Latinis objecta Mytylinenſis canonice omnia, legitimeque diſſolvit*.

Hinc patet, quod etiam tempore hujus Concilii, Græci Sacerdotes confirmarent. Secundo, quod ſuper ea praxi diſputatum fuerit. Tertio, quod Græci ſuæ diſciplinæ Canonicas rationes dederint; atque Latinorum argumentis ſatisfecerint. Quarto, quod Eugenius IV. aliique Latini Epiſcopi acquieverint; nec Græcos ad aliter confirmandum adegerint; neque de nullitate Confirmationis ſic collatæ ſcrupulum moverint.

IV. Contrarium prorſus his videtur reſponſum Innocentii III. in *cap.* 4. *De conſuetudine*, ubi eam praxim Græcorum omnino improbare videtur; atque Confirmationem a Presbyteris etiam *Conſtantinopoli* collatam pro invalida habere.

Verum omnis difficultas evaneſcet, ſi conſulatur ipſa Decretalis Innocentii, prout extat

extat in tertia Decretalium collectione apud Antonium Auguſtinum; e qua eam deſumpſit Raymundus omiſsâ voce *Latinis* ad vocem *Presbyteris;* quæ oſtendit Innocentium tantum reſpondiſſe de Presbyteris *Latinis* Conſtantinopoli degentibus; quibus præcipit, ut conſuetudinem Eccleſiæ Latinæ ſequantur. Hic obiter notent Canoniſtæ, quam utile, imo neceſſarium ſit, interdum ad veteres Decretalium collectiones habere recurſum; uti monui, & pluribus oſtendi in commentario ad Canones.

V. Ceterum tametſi diſciplina Eccleſiæ Latinæ habeat, ut ſoli Epiſcopi hoc Sacramentum adminiſtrent, quin tamen Presbyteri ſubinde extraordinarie, & abſente Epiſcopo, diſpenſatorie id miniſterii exercere queant, evidenter jam pridem probavit S. Gregorius.

Scripſit ipſe Epiſcopo Calaritano in Sardinia *lib.* 3. *Epiſt.* 9. " Presbyteri baptizatos infantes ſignare ſacro in frontibus chriſmate non præſumant: ſed Presbyteri baptizatos ungant in pectore, ut Epiſcopi poſtmodum ungere debeant in fronte ". Apud Gratianum *De Conſecrat. diſt.* 4. *Canon.* 19.

Cum vero intellexiſſet Gregorius quoſdam e Sardis hoc reſponſo ſcandalizatos fuiſſe, reſcribit eidem Epiſcopo in hæc verba: " Pervenit quoque ad Nos quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quod Presbyteros chriſmate tangere in fronte eos, qui baptizati ſunt, prohibuimus. Et nos quidem ſecundum uſum veterem Eccleſiæ noſtræ fecimus. Sed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur, ubi Epiſcopi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos chriſmata tangere debeant, concedimus ". *Epiſt.* 26. ejuſdem libri, & refertur a Gratiano, *Diſt.* 95. *Can.* 1.

Obſervatu digna ſunt hæc epiſtolæ verba: *Nos quidem ſecundum uſum veterem* Ecclesiæ nostræ *fecimus:* tacite innuens aliam eſſe Eccleſiæ Orientalis conſuetudinem, ſe autem ſcripſiſſe Epiſcopo Calaritano in priori Epiſtola, ut procederet juxta conſuetudinem *Eccleſiæ ſuæ*, id eſt, Romanæ; quæ Presbyteris non permittebat baptizatos ſacro chriſmate in frontibus conſignare.

Sed cum hinc offenderentur Sardi, in hac Epiſtola (quæ ad priorem refertur) permittit Gregorius, *ubi Epiſcopi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chriſmate tangere debeant.*

VI. Itaque non dubitavit Gregorius, quin Presbyteri etiam ſubinde eſſe poſſent hujus Sacramenti miniſtri; quod & ſuppoſuit Eugenius IV. dum in Inſtructione pro Armenis dixit: *Legitur tamen aliquando per Apoſtolicæ Sedis diſpenſationem*, simplicem Sacerdotem *Chriſmate per Epiſcopum conſecrato hoc adminiſtraſſe Sacramentum Confirmationis.*

Unde Synodus Tridentina *Can.* 3. *De Confirmatione*, dicens, Miniſtrum hujus Sacramenti eſſe Epiſcopum, expreſſe ad vocem *miniſtrum* addidit, *ordinarium.*

VII. Plura in eamdem rem vide apud Franciſcum Farvacquium, De Sacramento Confirmationis, *cap.* 4. *quæſt.* 4. §. 1. 3. & 4. Et *quæſtione* 5. oſtendit, ſepoſitâ reſervatione, poſſe etiam in Eccleſia Latina Presbyterorum ex ſola Epiſcopi commiſſione confirmare juxta illud Synodi Toletanæ I. " Statutum eſt Diaconum non chriſmare, ſed *Presbyterum abſente Epiſcopo;* præſente vero, ſi ab ipſo fuerit præceptum ". *Can.* 20.

VIII. Quidquid ſit, certum eſt juxta modernam Eccleſiæ Latinæ diſciplinam, quam & a ſeculo iv. in uſu fuiſſe, teſtis eſt Innocentius I. ſolis Epiſcopis fas eſſe hoc Sacramentum conferre; quæ diſciplina veriſimiliter occaſionem dedit ſejungendi Confirmationem a Baptiſmo.

Cum enim invaluiſſet Baptiſmus infantium, iſque a Presbyteris plerumque conferretur, contigit, ut hi poteſtate confirmandi deſtituti, Confirmatio differretur quouſque præſentia Epiſcopi haberetur; quæ, populo Chriſtiano multiplicato, cum frequenter ad longum tempus expectaretur, tandem conveniens viſum fuit, differri quouſque baptizati uſum rationis attigiſſent.

IX. Quia ergo ad Epiſcopos pertinet hoc Sacramentum adminiſtrare, debent quoque hi omni curâ invigilare, ne quis ex eorum negligentia hoc Sacramento diutius quam oportet, deſtituatur; quemadmodum multis oſtendit Farvacquius loco citato in

ſua

Digitized by Google

ſua *Charitate*; optatque, " ut Epiſcopi „ omnes tam vigiles ſint ad miniſtrandum „ ovibus Confirmationis Sacramentum, „ quam alacres, & expediti ſunt ad ſuſci- „ piendum, (utinam non ſolicitandum!) „ ſublimioris Cathedræ faſtigium. Certe „ (pergit Farvacquius) Armacanus Pri- „ mas Hiberniæ, *lib. 9. cap.* 30. non dubi- „ tat aſſeveranter ſcribere: *Qui Sacramen-* „ *tum Confirmationis retardant, ſine quo* „ *plurimi ſuorum ſubditorum ab hac luce* „ *recedunt, graviter valde coram Deo de-* „ *linquunt* „.

X. Ex hac inſuper Epiſcoporum mora in adminiſtrando hoc Sacramento contingit, tantam ſubinde multitudinem confirmandorum concurrere, ut vix confuſio tempore adminiſtrationis vitari queat; nequeatque Epiſcopus notitiam convenientem de confirmandis accipere: circa quæ non inutiliter conſulent Epiſcopi, quæ in ſuis Inſtructionibus præſcripſit S. Carolus, titulo *de Modo procedendi ad ſumendum Confirmationis Sacramentum*; in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *pag.* 421. *edit.* 1683.

XI. Sicuti ipſius Confirmationis Miniſtrum *ordinarium* ſolum Epiſcopum agnoſcit Eccleſia Latina, ita nec *chriſmatis* conficiendi, ſive benedicendi alium miniſtrum agnoſcit; nec jam pridem agnovit; de quo præter plures Canones Africanos apud Gratianum, *Cauſ.* 26. *quæſt.* 6. *Can.* 1. & 2. hæc habet Canon 20. Concilii Toletani I. ſub initium ſeculi v. " Quamvis „ pene ubique cuſtodiatur, & abſque Epi- „ ſcopo Chriſma nemo conficiat; tamen „ quia in aliquibus locis, vel Provinciis, „ Presbyteri dicuntur Chriſma conferre, „ placuit ex hac die nullum alium, niſi „ Epiſcopum Chriſma facere, & per Dioe- „ ceſim deſtinare „.

XII. Quod vero in eodem Canone ſubjicitur: *Epiſcopo ſane* omni tempore *licere Chriſma conficere*, manifeſte evincit, nequaquam eo tempore adhuc ſtabilitam modernam diſciplinam, quæ vult ut Chriſma tantum *feria* v. ante Paſcha, ſive in *Cœna Domini*, ab Epiſcopo conficiatur.

Hinc quoque oſtenditur ſuppoſititiam eſſe Epiſtolam, quæ ſub nomine Fabiani Papæ (qui ſedit circa initium ſeculi iii.) ad omnes Orientales Epiſcopos extat, & e qua hoc fragmentum refert Gratianus, *Diſt.* 3. *de Conſecrat. Can.* 18. " Litteris „ veſtris inter cetera inſertum invenimus, „ quoſdam regionis veſtræ Epiſcopos a ve- „ ſtro noſtroque ordine diſcrepare, & non „ per ſingulos annos in *Cœna Domini* „ Chriſma conficere. Errant vero, qui „ talia excogitant, & mente veſanâ po- „ tius quam rectâ ſentientes, hæc audent. „ Sicut enim ipſius diei ſolemnitas per „ ſingulos annos eſt celebranda, ita ipſius „ S. Chriſmatis confectio per *ſingulos an-* „ *nos* eſt agenda, & de anno in annum „ revocanda, & fidelibus tradenda: quia „ novum Sacramentum eſt per ſingulos „ annos, & jam dicto die innovandum, „ & vetus in ſanctis Eccleſiis cremandum. „ Iſta a ſanctis Apoſtolis & ſucceſſoribus „ eorum accepimus, & vobis tenenda mandamus „.

XIII. Videtur autem ſeculo vii. præſens diſciplina de conficiendo Chriſmate *in Cœna Domini* invaluiſſe, nam illius mentio fit in Sacramentario S. Gregorii, & antiquo Ordine Romano, aliiſque, qui circa ea tempora de divinis Officiis ſcripſerunt.

XIV. Prædictus Canon Toletanus, vult, ut de ſingulis Eccleſiis ad Epiſcopum ante *diem Paſchæ* Diaconi deſtinentur, aut Subdiaconi, ut confectum ab Epiſcopo Chriſma poſſint accipere.

Et in Concilio Carthaginenſi IV. *Can.* 36. apud Gratianum *Diſt.* 95. *Can.* 4. " Pre- „ sbyteri, qui per diverſas Eccleſias re- „ gunt, non a quibuslibet Epiſcopis, ſed „ *a ſuis*; nec per juniorem Clericum, ſed „ aut per ſeipſos, aut per illum, qui Sa- „ crarium tenet, ante Paſchæ ſolemnita- „ tem *Chriſma* petant „.

XV. Addit Gratianus poſt particulam *ſed*, omni anno; idque forſan more ſuo inflectendo Canonem ad ſui temporis diſciplinam, quæ Chriſma *ſingulis annis* renovari volebat; quæque etiam hodie obtinet: niſi dicere malimus cum Stephano Baluzio in notis ad hunc Canonem Gratiani, mendum hic eſſe in editionibus Gratiani, & pro *omni anno* legendum *omnino*.

XVI. Hodie non ſinguli Parochialium Eccleſiarum Rectores *per ſe*, aut *alium*, Chriſma accipiunt ab Epiſcopo; ſed Ar-

chipresbyteri id pro ſuis reſpective diſtrictibus accipere ſolent; qui illud Rectoribus Eccleſiarum diſtribuunt, aut in civitatibus Chriſma ſolemniter ad Eccleſiam primariam ſive matricem deſertur, ad quam inferiores Eccleſiæ accedentes id quærere ſolent.

Synodus Mechlinienſis P. II. *tit.* 2. *cap.* 6. ait: " Non modo Archipresbyteri *ſingulis* „ annis ab Ordinario ſuo, vel, Sede va- „ cante, a Vicario Generali, ſacrum Chri- „ ſma, & ſacra Olea tempeſtive petant, „ & per Sacerdotem, Diaconum, vel ſal- „ tem Subdiaconum, in mundis & hone- „ ſtis vaſculis (ſcilicet ſtanneis, aut argen- „ teis, nullo modo vero cupreis, teſtaceis „ aut vitreis) ad locum reſidentiæ ſuæ „ ferri curent: ſed Paſtores etiam ſinguli „ quotannis ab Archipresbytero ſuo, vel „ ex ea Eccleſia unde conſueverunt, per „ ſe aut alium Sacerdotem, non autem „ illo inferiorem, in ſimilibus vaſculis Sa- „ crum Chriſma, ſanctaque Olea ferre „ non omittant; iiſque receptis, veteribus „ non utantur: ſed quidquid ex illis ſu- „ perfuerit, ſi liquidum, lampadi, quæ lu- „ cet ante Venerabile Sacramentum, infun- „ datur; ſin autem bombyci, vel goſſipio „ immixtum fuerit, ſuper piſcinam com- „ buratur „.

Huic conſonat Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 5. *cap.* 8. & 9. atque hodiernam in requirendo, ac deferendo ſacro Chriſmate diſciplinam Belgicam hæ Synodi exprimunt.

XVII. Seculo IX. Parochos ab Archidiaconis aliquando Chriſma accepiſſe teſtis eſt Hincmarus Remenſis in Capitulis anno 877. Archidiaconis datis *cap.* 5. ubi una vetuit ne a Presbyteris, *dum pro Chriſma accipiendo veniunt*, *eulogias exigant*.

Et in Concilio Cabilonenſi II. anno 813. *Can.* 16. apud Gratianum, *Cauſ.* 1. *quaſt.* 1. *Can.* 106. ſtatutum, " ut ſicut pro dedi- „ candis Baſilicis, & dandis Ordinibus ni- „ hil accipiendum eſt, ita etiam pro bal- „ ſamo, ſive luminaribus emendis, nihil „ Presbyteri *Chriſma* accepturi dent „.

Idem in Concilio Toletano XI. Braccarenſi II. & Triburienſi decretum fuit; quorum Canones refert Gratianus loco citato *Can.* 101. 102. & 103. ad quod reflectens Innocentius III. reprobat conſuetudinem quorumdam Epiſcoporum Provinciæ Cantuarienſis, exigendi certam pecuniæ quantitatem pro *Chriſmate*, idque per *anticipatam* ſolutionem; ne viderentur pro *Chriſmate* accipere. Refertur in *cap.* 36. ✠ *de Simonia*.

CAPUT III.

De Ritibus Confirmationis.

1. *Antiquus eſt ritus manus imponendi.*
2. *Manus impoſitio aliquando ſumpta pro Confirmatione.*
3. *Eccleſia Romana numquam rejecit manus impoſitionem.*
4. *Confirmandus* Chriſmate *ungitur in* fronte.
5. *Unde Chriſma conficiatur?*
6. *Incertum eſt an unctio* Chriſmatis *ſpectet ad eſſentiam Confirmationis.*
7. *Quam convenienter Balſamum adhibeatur, remiſſive.*
8. *Confirmandus apud Latinos ungitur in* fronte, *apud Græcos in pluribus partibus corporis.*
9. *Unctio fit adhibito ſigno* crucis.
10. *De verbis in unctione proferendis non convenit inter Græcos, & Latinos; nec formula unctionis pertinet ad ſubſtantiam Sacramenti.*
11. *Ob formulam unctionis hodiernam Latinorum invaluit nomen* Confirmationis.
12. *Ritus percuſſionis poſt factam unctionem, quid ſignificet?*
13. *Epiſcopus confirmato pacem impertitur.*
14. *Hodie etiam aſſumuntur Patrini; quorum antiquitus mentio non occurrit.*
15. *Quales in Patrinos adhibendi; & quis delectus habendus?*
16. *Quod eorum officium?*
17. *Cavendum ne per horum Patrinorum adhibitionem nimis multiplicentur impedimenta Matrimonii.*
18. *Quæ in adminiſtratione ſervanda modeſtia.*
19. *Quid nominis mutatio ſignificet?*

I. In

Digitized by Google

I. IN primis Apoſtolicus eſt ritus *manuum impoſitio* ſuper confirmandos, de quo in Actibus Apoſtolorum cap. 8. *Oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum Sanctum* ..... Tunc IMPONEBANT MANUS *ſuper illos*, *& accipiebant Spiritum ſanctum*.

Eumdem ritum apud Patres paſſim expreſſum, & adhibitum videmus: falſumque quod Innocentius III. dixerit eum in *Chriſmationem* eſſe mutatum; quaſi Eccleſia Romana (uti clamant Hæretici) abrogato ritu Apoſtolico ſolâ Chriſmatione uteretur.

II. Scribit quidem Innocentius III. in *cap. unico* §. 4. *De ſacra unctione: Per frontis chriſmationem manus impoſitio deſignatur: quæ alio nomine dicitur Confirmatio;* nequaquam dicere voluit, *manus impoſitionem* ſeparari a *Chriſmatione;* ſed tantum, quod frontis Chriſmatio deſignet ſive ſignificet illud idem, quod olim ſimpliciter dicebatur *manus impoſitio;* & hodie alio nomine vocatur *Confirmatio*.

Idem dicere intendit Eugenius IV. in Inſtructione pro Armenis, dicens, quod Apoſtoli *per manus impoſitionem darent Spiritum Sanctum*, *& loco illius impoſitionis detur in Eccleſia Confirmatio*; nimirum, Sacramentum quod Apoſtolorum tempore dicebatur *manuum impoſitio*, hodie dicitur *Confirmatio*.

III. Neque Eccleſiam Romanam rejeciſſe *manuum impoſitionem* in adminiſtratione hujus Sacramenti, ſat manifeſtum eſt ex Pontificali Romano, ubi præſcribitur, ut Epiſcopus orationem recitet *extenſis verſus Confirmandos manibus;* ſive ut legitur in Sacramentario S. Gregorii *Levatâ manu*, quibus idem reipsâ indicatur, ac ſi diceretur, IMPOSITIS *ſuper Confirmandos manibus;* iis ſiquidem tribus formulis idem ritus ſignificatur, nempe oratio quam quis fundit ſuper eo quem *manu* indicat. *Quid enim eſt aliud manus impoſitio* (ait Auguſtinus *lib.* 3. *de Baptiſmo cap.* 16.) *quam* ORATIO SUPER *hominem?*

IV. Ultra manuum impoſitionem, & orationem ſuper confirmandos, ungitur confirmandus Chriſmate in fronte.

De hac unctione frequens eſt apud Antiquos mentio, & plura apud Theologos obvia ſunt teſtimonia; quæ una quoque oſtendunt, jam pridem orationibus Chriſma fuiſſe benedictum; nec non magnam unctioni efficaciam datam fuiſſe. Unus pro omnibus S. Cyrilli Hieroſolymitani locus ſufficit *Catecheſi* 3. *Myſtagogicâ* his verbis conceptus: "Quemadmodum panis Euchariſtiæ poſt S. Spiritus invocationem, non „ amplius eſt panis communis, ſed eſt „ *Corpus* Chriſti: ſic & ſanctum hoc un„ guentum, non amplius eſt *unguentum* „ *nudum*, neque (ſi quis ita appellare ma„ lit) *commune*, poſtquam jam *conſecra*„ *tum eſt*, ſed eſt *Chriſma Chriſti*, quod „ adventu Spiritus Sancti per ipſius Divi„ nitatem *energiam* habet. Quo *frons* & „ alii ſenſus corporis tui ſymbolice inun„ guntur, & corpus quidem iſto viſibili „ unguento perungitur, anima vero San„ cto vivifico Spiritu ſanctificatur „.

V. Chriſma hodie conficitur ex oleo olivarum, & balſamo, de quo ita loquitur inſtructio pro Armenis. " Secundum Sa„ cramentum eſt Confirmationis, cujus „ materia eſt chriſma confectum ex *oleo*, „ quod ſignificat nitorem conſcientiæ, & „ *balſamo*, quod ſignificat odorem bonæ „ famæ, per Epiſcopum benedicto „.

VI. Nequaquam tamen certum eſſe, num Chriſmatis unctio ipſi Sacramento ſit eſſentialis, ita ut illâ omiſsâ eſſet tamquam nullum *reiterandum* Sacramentum, ſat manifeſtum eſt ex reſponſo III. in *cap.* 1. *de Sacramentis non iterandis;* nam ad quæſtionem, num " Sacramentum Confirma„ tionis in eo debeat iterari, qui per er„ rorem fuit *non chriſmate*, ſed *oleo* deli„ nitus „? non reſpondit Innocentius, Sacramentum eſſe *iterandum* tamquam nulliter collatum, *ſed caute* SUPPLENDUM, *quod incaute fuerat prætermiſſum;* uti fieri ſolet, dum quædam non ad eſſentiam requiſita per errorem omiſſa ſunt.

Ceterum hoc indubitatum eſt, hodie licitum non eſſe, ſine vero *chriſmate* hoc Sacramentum conferre.

VII. Quam convenienter *balſamum* hic adhibeatur, & quomodo virtutes homini Chriſtiano neceſſarias, nec non pinguedinem cœleſtis gratiæ, quæ per hoc Sacramentum infunditur, deſignet; pulchre explicat Sanctus Carolus in ſuis Inſtructionibus, De Sacramento Confirmationis *part.* 4.

part. 4. Actorum Eccleſiæ Mediolanenſis, *pag.* 419.

VIII. Signatur autem *in fronte;* idque ritu antiquiſſimo. Nam Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus verbis ſupra relatis immediate ſubjungit: " Ac primum quidem „ *fronti* illinitur; ut eum abſtergat a vo„ bis pudorem, quem primus homo trans„ greſſor perpetuo circumferebat: ſimul„ que efficiat, ut poſſitis vultu non vela„ to gloriam Domini intueri „.

Subdit poſt hæc Cyrillus: " Deinde ve„ ro *aures* unguntur, ut ad audiendum „ divina myſteria aures accipiatis: de qui„ bus Iſaias dicebat cap. 5. verſ. 4. *Et ad„ didit mihi Dominus aures ad audiendum:* „ Et Dominus in Evangelio Luc. cap. 8. „ verſ. 8. Matth. cap. 11. verſ. 15. *Qui „ habet aures audiendi audiat.* Poſtea *na„ res:* ut divinum recipientes, ait, un„ guentum, dicatis: Chriſti gratus odor „ eſt Deo, in his qui ſalvantur. Tum „ vero & *pectus* inungitur; ut induti „ thoracem juſtitiæ, fortiter adverſus in„ ſultus diaboli conſiſtatis „.

Hæc Cyrillus *Catech.* 3. *Myſtag.* conformiter fere ad diſciplinam Græcorum, qui hodie ungunt baptizatum non tantum in fronte, ſed & in oculis, & in naribus, & in utraque aure, & pedibus. Ita Euchologium editum a Jacobo Goar, *pag.* 356.

IX. Conveniunt Græci, & Latini, quod ſignent ſive ungant adhibito *ſigno crucis*. Hic appoſite exponet Parochus, ait Sanctus Carolus, " illo *crucis* ſigno, quo „ Chriſtus Dominus triumphavit, Chri„ ſtianum hominem, in cujus *fronte* dum „ confirmatur, in numerum adſcribi *for„ tiſſimorum* ejus *militum* „.

X. Chriſma per modum crucis fronti confirmandi illiniens Epiſcopus, ritu latino dicit: *Signo te ſigno crucis, & confirmo chriſmate ſalutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Quo tempore hâc formulâ Eccleſia Latina uti cœperit, incertum eſt; hoc certum eſt, Græcos hâc formulâ nec olim uſos fuiſſe, neque hodie uti; creduntque plures (*a*) formam hodiernam Græcorum eſſe: *Signaculum doni Spiritus Sancti:* Neque Eccleſiam Latinam Confirmationem ritu Græcorum ita factam improbare, certum quoque eſt, formulam illam Latinorum primis decem ſeculis notam non fuiſſe, neque ullum auctorem ante ſeculum XII. illius meminiſſe, ac conſequenter dici non poſſe *formam eſſentialem* hujus Sacramenti; uti latius oſtendit Farvacquius in Opuſculo de hoc Sacramento, *cap.* 3. *quæſt.* 2. ubi §. 2. monet, quod mens Eugenii IV. in Inſtructione pro Armenis non fuerit *eſſentiales* Sacramentorum formas, ſed ad ſummum aſſignare formas *ordinarias* in Eccleſia Latina uſitatas; ut ita Armeni de ritu Eccleſiæ Romanæ eſſent inſtructi.

XI. Non dubium, quin poſt addita hæc verba, CONFIRMO *te chriſmate ſalutis*, Sacramentum hoc vulgari nomine *Confirmationis* nuncupari cœperit; quo nomine numquam vel raro apud Veteres nuncupatum legitur; quibus tamen verbis, & nomine convenienter præcipuus Sacramenti effectus recte indicatur; qui eſt ſpiritualis *Confirmatio* ſive roboratio ad reſiſtendum diabolo, & fortiter ſtandum pro Evangelio, & Chriſti nomine; quemadmodum loco citato exponit Sanctus Carolus.

XII. Ubi frontis inunctio peracta eſt, Epiſcopus confirmatum leviter in *maxilla cædit*. Non perantiquam eſſe eam cæremoniam, probat ſilentium omnium Auctorum, qui de Officiis Eccleſiaſticis ſeculo IX. & X. ſcripſerunt; illius tamen rationem piam hanc aſſignat Sanctus Carolus: " Ut „ ſciat homo Chriſtianus, ſe jam militem „ eſſe, cujus pugna, & victoria eluceat „ in patiendis injuriis, non illis inferen„ dis: deinde ſe in Chriſtiana militia con„ ſtitutum eſſe, in qua non hujus vitæ „ jucunditates, & commoda quærat, ſed „ incommoda potius, atque adeo mala „ multa patienter ferat: ac præterea in„ telligat officii ſui eſſe in acie ſtare; te„ la-

(*a*) Theologi, de quibus loquitur D. Van-Eſpen, ſunt Arcudius, Goarius, &c. At Doctiſſimus Sambovius, aliique complures cenſent formam Confirmationis apud Græcos eſſe eam orationem, quæ in eorum Euchologiis unctionem Neophyti præcedit, quæque ſic incipit. *Benedictus es Domine*, &c.

„ laque unde veniant obſervare; ita ut „ quamvis illis telorum ictibus corpus, „ honor, opeſque lædantur, anima tamen „ nullo pacto offendatur „.

XIII. Demum pacem impartitur confirmando Epiſcopus ritu antiquo; utpote cujus meminit priſtinus Ordo Romanus ſeculo VII. conſcriptus.

Pacem dari oſtendet Parochus, ait S. Carolus, " ut intelligant ſe gratiæ cœleſtis „ plenitudinem, & pacem, quæ exſuperat „ omnem ſenſum, conſecutos eſſe „.

XIV. Denique juxta hodiernum Eccleſiæ Latinæ morem in hoc Sacramento: non ſecus ac Baptiſmo, adhibentur *Patrini*, & *Matrinæ;* atque ratione ſuſceptionis etiam hic cognatio ſpiritualis conſtituens impedimentum, etiam dirimens matrimonium, contrahitur.

Quod apud Veteres horum Patrinorum mentio non fiat, mirum apparere non debet: quandoquidem, uti ſupra monuimus, pluribus ſeculis hoc Sacramentum a Sacramento Baptiſmi vix ſepararetur; ideoque admodum veriſimile eſt, diſciplinam adhibendi ſpeciales Patrinos ſeu Sponſores, vel ſuſceptores Confirmationis incœpiſſe, poſtquam Confirmatio deſiit una cum Baptiſmo adminiſtrari. Dum enim conjunctim conferebantur Confirmatio, & Baptiſmus, credebantur Patrini ſive Sponſores pro utroque intervenire; unde contigit, ut factâ ſeparatione, etiam ſeparatim adhiberi cœperint Patrini; ut ita antiquus ritus manere videretur.

XV. Synodus Audomarenſis anno 1583. *titul.* 4. *cap.* 5. ne Patrinorum hæc adhibitio in Confirmatione reddatur inutilis, voluit, " ad id muneris non quoslibet „ abſque diſcrimine adſumi, ſed ejuſmodi „ omnino, qui ut ſpirituales parentes & „ poſſint, & velint eorum, quos ad Con- „ firmationem obtulerint, paternam curam „ gerere eoſque inſtruere, quomodo adver- „ ſus viſibiles, & inviſibiles ſalutis hoſtes, „ ſit dimicandum certandumque viriliter. „ Habeatur itaque delectus, & ratio talis, „ qualem Patrinorum in Baptiſmo haben- „ dam eſſe præſcripſimus „.

Et Synodus Mechlinienſis P. II. *tit.* 7. *cap.* 2. declarat, " eos, qui in Baptiſmo „ Patrini eſſe non poſſunt, nec hic eſſe „ poſſe „.

XVI. Synodus Cameracenſis P. II. *tit.* 7. *cap.* 1. vult, ut Parochus Patrinorum officium exponat populo; " nempe quod eo- „ rum puerorum, quos ſuſceperint tam- „ quam filiorum ſpiritualium curam gere- „ re, eoſque prima fidei rudimenta doce- „ re debeant, ſi ea ignorent „.

Addit hæc Synodus, ut ſinguli puerorum ab aliquo præſentandi adducantur, " mares quidem ait, quoad fieri poterit a „ viris, & puellæ a mulieribus „.

XVII. Synodus Buſcoducenſis, tum ſub Metſio, quam Maſio, monet conſulendum parentibus, ut pro præſentantibus ſeu tenentibus aſſumant, quantum fieri poterit, conſanguineos aut affines; aut eos, qui in ſacris Ordinibus conſtituti ſunt. Rationem addit Synodus ſub Maſio: *Ne multiplicentur matrimonii impedimenta.* Id ipſum monent Decreta Diœceſis Gandenſis ſub Antonio Trieſt, *tit.* 4. *cap.* 2.

XVIII. " Dum Sacramentum hoc mi- „ niſtratur (ait Synodus Buſcod. ſub Maſio, *cap.* 7.) „ non modo, qui illud ſu- „ ſcepturi ſunt, quique eos offerunt, ſed „ quotquot etiam præſentes ſancto illi mi- „ niſterio adſunt, ſancte pieque orent, „ ac ſummâ animi intentione ſpectent, „ quod in illa ſolemni miniſterii celebrita- „ te peragitur: tum vero mente reputent „ cœleſtia illa Spiritus Sancti dona, quæ „ illius Sacramenti virtute Fidelibus im- „ penduntur: in primiſque tacitâ medita- „ tione videant, quas in illis progreſſiones „ habeant, & an vitam agant tantâ cœ- „ leſtium donorum ubertate dignam „.

Hoc laudandum ſuum Decretum, & hodie merito ſæpius inculcandum, deſumpſiſſe videtur Synodus ex Concilio V. Mediolanenſi ſub Sancto Carolo, *cap.* 8. ubi ad verbum exhibetur.

XIX. Addit deinde clauſulam, quæ nominis mutationis in hoc Sacramento fieri ſolitæ rationem indicat: " Ut qui hacte- „ nus non ad normam Chriſti Domini vi- „ tam inſtruit, jam abjecto nomine ejuſ- „ modi, depoſitoque veteri homine, & „ antiquâ ſocordiâ, rurſuſque novo ac ſan- „ cto ſuſcepto nomine, virilem in ſancte „ agendo conſtantiam perpetuo deinde præ- „ ſtet „.

Digitized by Google

T I T U L U S IV.

De Sacramento Euchariſtiæ.

CAPUT I.

De Materia, Forma, & Miniſtro hujus Sacramenti.

1. *Quid de hoc Sacramento habeat moderna profeſſio fidei?*
2. *Quid Synodus Tridentina?*
3. *Contentio inter Patres Tridentinos occaſione tertii Canonis.*
4. *Materia Euchariſtiæ eſt verus panis triticeus; & vinum de vite.*
5. *Non refert, quæ ſit ſpecies vini, modo ſit vinum de vite.*
6. *Græci utuntur pane fermentato; an eo etiam Latini aliquando uſi fuerint?*
7. *Agnoſcunt Latini utrumque eſſe materiam ſufficientem.*
8. *Quiſque debet ſervare in uſu panis conſuetudinem, & præſcriptum ſuæ Eccleſiæ.*
9. *Forma hujus Sacramenti ſunt verba, quibus Chriſtus illud confecit.*
10. *Non iiſdem verbis in omnibus Liturgiis exprimitur forma conſecrationis Panis.*
11. *Varietas eſt in forma conſecrationis Calicis.*
12. *Forma hodierna conſecrationis Latinorum præſertim Calicis integra, non eſt de eſſentia Sacramenti.*
13. *Forma hodierna neceſſario ab omnibus exacte ſervanda.*
14. *Forma conſecrationis Calicis non continetur quoad omnia in Scriptura; eſt tamen conveniens.*
15. *Solus Sacerdos poteſt hoc Sacramentum conficere.*
16. *Diaconi aliquando hoc Sacramentum populo diſtribuerunt.*
17. *Diaconi id faciebant ut Miniſtri Sacerdotum.*
18. *Diſtributio Calicis magis propria fuit Diaconis, quam Panis conſecrati.*
19. *Quamdiu hæc diſciplina duraverit; & quæ hodie illius veſtigia?*
20. *Hodie ſoli Presbyteri diſtribuunt; & quidem ſoli Paſtores jure* ordinario.
21. *Aliquando Religioſis vetitum fuit Euchariſtiam ſine conſenſu Parochi populo diſtribuere.*
22. *Hodie, exceptâ Communione Paſchali, in omnibus paſſim Eccleſiis, & ab omnibus Presbyteris diſtribuitur.*
23. *Unde hæc licentia invaluerit?*
24. *Quæ hinc incommoda?*

I. EUCHARISTIA vox Græca, proprie Latine ſignificat *gratiarum actionem*: quare Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti dictum eſt Sacramentum *Euchariſtiæ*, vel ſimpliciter *Euchariſtia*, a facto Salvatoris; qui illud inſtituendo *gratias egiſſe* Patri, Evangeliſtæ & Paulus teſtantur.

De hoc Sacramento habet hodierna fidei profeſſio: "Profiteor in ſanctiſſimo Eucha-„ riſtiæ Sacramento, eſſe vere, realiter „ & ſubſtantialiter Corpus, & Sanguinem, „ una cum anima, & divinitate Domini no-„ ſtri JESU CHRISTI, fierique converſionem „ totius ſubſtantiæ panis in corpus, & to-„ tius ſubſtantiæ vini in Sanguinem, quam „ converſionem Catholica Eccleſia *Tranſub-„ ſtantiationem* appellat. Fateor etiam ſub „ altera tantum ſpecie totum atque inte-„ grum Chriſtum, verumque Sacramen-„ tum ſumi „.

II. Hæc a Pio IV. hujus formulæ profeſſionis auctore deſumpta fuerunt ex Canonibus Concilii Tridentini, *Seſſ.* 13. ubi tres ſequentes Canones in hanc rem editi ſunt.

Primus: "Si quis negaverit in ſanctiſ-„ ſimæ Euchariſtiæ Sacramento contineri „ vere, realiter, & ſubſtantialiter Corpus, „ & Sanguinem, una cum anima, & divi-„ nitate Domini noſtri JESU CHRISTI, ac „ proinde totum Chriſtum: ſed dixerit „ tantummodo eſſe in eo, ut in ſigno, vel „ figurâ, aut virtute; anathema ſit „.

Secundus: "Si quis dixerit in ſacroſan-„ cto

„ cto Euchariſtiæ Sacramento remanere „ ſubſtantiam panis & vini, una cum Corpore, & Sanguine Domini noſtri Jesu „ Christi; negaveritque mirabilem illam „ & ſingularem converſionem totius ſubſtantiæ panis in Corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem, manentibus „ duntaxat ſpeciebus panis, & vini; quam „ quidem converſionem Catholica Eccleſia „ aptiſſime Tranſubſtantiationem appellat; „ anathema ſit „.

Tertius: " Si quis negaverit in venerabili Sacramento Euchariſtiæ ſub unaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cujuſque „ ſpeciei partibus, ſeparatione factâ, totum Chriſtum contineri; anathema ſit „.

III. Circa tertium Canonem obſervat Pallavicinus, *lib.* 12. *Hiſt. Concilii Trident. cap.* 2. *num.* 15. " Cum hic Canon a Patribus delectis ita fuiſſet conformatus: „ *Si quis dixerit, ſub qualibet ſpecie, & ſub qualibet ipſius parte non contineri totum Chriſtum, ſit anathema;* Joannem „ Æmilianum Hiſpanienſem, Tudætanum „ Antiſtitem monuiſſe, ut adjiceretur, *factâ ſeparatione:* ſi quidem variabant ſententiæ, an Chriſtus eſſet ſub qualibet „ particula hoſtiæ integræ; atque ita effectum eſt „.

Veritatem horum dogmatum contra noſtri temporis Hæreticos varii Theologi doctiſſimis tractatibus ex Scriptura, & Traditione ſolidiſſime adſtruxerunt, atque præ ceteris eruditus Auctor operis Gallici, cui titulus: *Perpétuité de la Foi*.

IV. Materia hujus Sacramenti, prout exprimitur in Decreto Eugenii IV. pro Armenis (quod extat tom. 13. Concil. General. pag. 529.) *eſt panis triticeus, & vinum de vite*.

Quid ſit *panis triticeus*, quid *vinum de vite;* petendum ex vulgari æſtimatione, & judicio. Unde omiſſis Philoſophorum, aut aliorum ſubtilibus de his diſputationibus, numquam pro materia hujus Sacramenti aliud adhibendum, extra caſum neceſſitatis, niſi illud quod juxta vulgare & commune judicium habetur, & dicitur proprie *panis triticeus*, & *vinum de vite*.

V. Quæ ſit ſpecies vini parum refert; modo revera ſit *vinum de vite:* & uti advertit Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 23. *num.* 1. " nulla unquam de „ *vino* inter Catholicos quæſtio fuit; omnes „ enim *vini* nomine audito, illud ſtatim „ mente concipiunt, quod ex uvis exprimitur, & hominibus in potum exhibetur „.

VI. De *pane* vero, pergit Cardinalis Bona, inter Orientales, & Occidentales acerrimæ motæ ſunt lites; nam Orientales *fermentato* utuntur, & hunc ſolum legitimam eſſe materiam hujus Sacramenti affirmant; Occidentales autem in *azymis* conficiunt, utentes tamen *fermentato* non damnant. Adhærent Latinis in uſu azymorum Maronitæ, & Armenii, ſed quo tempore his uti cœperint præter morem ceterorum Orientalium difficile eſt invenire. Hæc ille, qui ibidem poſt Jacobum Sirmondum ſuſtinet, etiam Eccleſiam Latinam multis ſeculis uſam fuiſſe pane *fermentato;* nec niſi poſt ſchiſma Photianum uſum azymorum introductum: econtra vero Chriſtianus Lupus, *tom.* 3. Scholiorum, Diſſertatione de Actis Leonis IX. *cap.* 7. *& ſequentibus*, & poſt ipſum eruditus Mabillonius in ſingulari Diſſertatione *de pane Euchariſtico, azymo, & fermentato*, multis oſtendere volunt; uſum *Azymorum* in Eccleſia Latina antiquiſſimum eſſe, & multis ſeculis ſchiſma Photianum anteceſſiſſe.

VII. Quidquid ſit de hac facti quæſtione, multis difficultatibus intricata, illud ſat certum, utrumque panem, tam *azymum*, quam *fermentatum* eſſe veram, & ſufficientem hujus Sacramenti materiam; ipſumque diverſum uſum eſſe unum e punctis diſciplinæ, de quibus recte dixit S. Anſelmus Cantuarienſis: " Quoniam multæ „ ſunt diverſitates, quæ non in ſubſtantia „ Sacramenti, neque in virtute ejus, aut „ fide diſcordant, neque omnes in unam „ conſuetudinem colligi poſſunt: æſtimo „ eas potius pro pace concorditer tolerandas, quam diſcorditer cum ſcandalo damnandas. Habemus enim a ſanctis Patribus, quia ſi unitas ſervatur charitatis „ in fide catholica, nihil officit conſuetudo „ diverſa „. Hæc ille in Reſponſione ad Vauleranni querelas *cap.* 1.

VIII. Illud quoque certum eſt, unumquemque teneri hac in re ritum, & morem ſuæ Eccleſiæ ſervare; adeoque juxta mo-

modernam diſciplinam, Presbyteros in Eccleſia Latina non poſſe uti pane *fermentato:* imo eo utentes *graviter* peccaturos; ita quidem ut qui id ſcienter perpetrâſſet, officio & Beneficio privandum eſſe, ex *Cap. finali* ;; *De Celebrat. Miſſarum* concludant Canoniſtæ.

IX. De forma hujus Sacramenti Inſtructio pro Armenis loquitur his verbis: " Forma hujus Sacramenti ſunt verba Salvatoris, quibus hoc confecit Sacramentum, Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens, hoc conficit Sacramentum ".

Omnes ſive Orientales, ſive Occidentales, tam antiquas, quam modernas Liturgias in hoc conſpirare notat Vir eruditione celeberrimus Benignus Boſſuet Epiſcopus Meldenſis in explicatione quarumdam difficultatum circa preces Sacrificii Miſſæ *num.* 45. quod ipſa Conſecrationis vis ipſis verbis Chriſti a Sacerdote prolatis adſcribatur: quamvis non eodem modo ubique proferantur.

X. Forma conſecrationis panis in Liturgia Ambroſiana edita a Pamelio eſt: *Hoc eſt enim corpus meum, quod pro multis confringetur.*

Forma conſecrationis panis in Liturgia Græcorum exprimitur his verbis: *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis frangitur.* Et in Miſſali antiquo Mozarabum, quod olim erat Hiſpanorum, exprimitur hâc formulâ: *Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis tradetur.*

XI. Forma conſecrationis calicis in Græcorum Liturgiis hæc eſt: *Hic eſt Sanguis meus novi Teſtamenti, qui pro vobis & multis effunditur in remiſſionem peccatorum.* Ita Liturgia S. Baſilii, & S. Chryſoſtomi; Liturgia S. Jacobi poſt verbum *effunditur*, addit, *& datur.*

Ambroſiani ritus formula conſecrandi calicis in Liturgia a Pamelio edita hæc eſt: *Hic eſt enim ſanguis meus.*

In recentioribus quidem Miſſalibus ritus Ambroſiani, quibus hodie utitur Eccleſia Mediolanenſis, eadem eſt formula conſecrationis tam panis, quam vini cum Romana: quia multi ritus Ordinis Romani in Ordinem Ambroſianum a recentioribus inducti ſunt, ait Mabillon. *lib.* 1. *De Liturgia Gall. cap.* 2. *num.* 8. qui & ibidem *cap.* 4. *num.* 3. notat, eamdem fuiſſe Mozarabicam formulam: at & hanc & illam nonnihil ſeculo x. immutatam fuiſſe, magiſque Romanæ accommodatam: cujus mutationis occaſionem ex Ambroſio Morales (*a*) refert Baronius ad annum 918.

Extat hoc Miſſale Mozarabicum apud Mabillonium in citato tractatu de Liturgia Gallicana in appendice, ubi & dicta conſecrationis verba leguntur, *pag.* 448.

XII. Ex his facile eſt intelligere: non omnia, quæ in hodierna Romana conſecrationis, præſertim Calicis formula (qua univerſa hodie Eccleſia Latina utitur) occurrunt, eſſe plane neceſſaria pro validitate conſecrationis: quandoquidem videamus hodie Eccleſiam Orientalem, & olim plures Eccleſias etiam Latinas aliâ formulâ uſas fuiſſe; unde S. Thomas non aliam conſecrationis formam agnoviſſe videtur, tamquam neceſſariam pro *validitate* Sacramenti, niſi hanc: *Hoc eſt Corpus meum.* Et, *Hic eſt Sanguis meus; part.* 3. *quæſt.* 78. *art.* 1. *&* 3. concluditque proinde; " Quod ſi Sacerdos *ſola* prædicta verba proferret cum intentione conficiendi hoc Sacramentum, perficeret hoc Sacramentum ".

XIII. Nihilominus quia hodierna Eccleſiæ Latinæ formula conſecrationis uſitata, ſcilicet Panis: *Hoc eſt enim Corpus meum;* Et Calicis: *Hic eſt Calix Sanguinis mei, novi & æterni Teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, extat in omnibus Miſſalibus; atque a pluribus ſeculis in Eccleſia Latina religioſe obſervata fuit, nemo ab ea vel in minimo recedere poteſt; atque graviter delinqueret, gravique caſtigatione dignus eſſet Sacerdos, qui vel ſcienter, vel negligenter, eam ſive quidquam omittendo, ſive addendo, aut alio quovis modo immutaret, aut mutilaret.

XIV. Prædicta quidem formula Calicis, " non eſt in Scriptura ſacra, nec in Litur-

(*a*) Hanc occaſionem retulit Ambroſ. Morales Chron. Hiſpan. *l.* 15. *cap.* 47.

Digitized by Google

„ turgiis, (ait Menardus ad Sacrament. „ S. Gregorii *pag.* 19.) extat tamen in „ verſione Codini : eſtque optima, quia „ continet ſenſum aliarum formularum, „ quæ ſunt apud Evangeliſtas, & San- „ ctum Paulum „. Hæc ille, qui ibidem notat, hæc verba, *Myſterium fidei*, non extare in antiquo Ordine Romano.

Quæſtiones plures, quæ tum inter ipſos Theologos; tum etiam inter Catholicos, & Hæreticos circa materiam, & formam hujus Sacramenti agitantur, hic non attingo; utpote quæ vel diſciplinam Eccleſiaſticam non tangunt, vel minoris momenti ſunt, & ab ipſis Theologis ſufficienter excuſſæ.

XV. Si ipſius Sacramenti confectionem, ſeu conſecrationem ſpectemus, ejus Miniſter eſt Sacerdos legitime ordinatus: ſolisque Sacerdotibus competere hujus Sacramenti confectionem, non obſcure indicat, *Canon* 18. Nicænus; dum arguit Diaconos, quod quibuſdam in locis Euchariſtiam darent Presbyteris: " Quod ait, nec „ Canon, nec conſuetudo tradidit, ut qui „ *offerendi* poteſtatem *non habent*, iis qui „ *offerunt*, dent Corpus Chriſti „.

Dicens enim, Diaconos non habere poteſtatem *offerendi*, ſed eam Presbyteris competere; non obſcure ſignificat; nec Diaconis conficiendi Euchariſtiam poteſtatem competiiſſe: quia conſecratio Euchariſtiæ non niſi in ipſa Sacrificii oblatione, etiam antiquitus fieri ſolebat.

XVI. Si vero Euchariſtiæ jam confectæ adminiſtrationem, ſive diſtributionem ſpectemus; eam aliquando etiam Diaconis competiiſſe ſat innuit, citatus *Canon* 18. Nicænus. Cum enim prohibeat duntaxat Diaconis eam *Presbyteris* adminiſtrare; idque hac ratione: " quod neque Canon ne- „ que conſuetudo tradidit, ut qui offe- „ rendi poteſtatem non habent, iis qui „ offerunt, dent Corpus Chriſti „: ſat inſinuat inferioribus Clericis, & Laicis Diaconos potuiſſe diſtribuere Euchariſtiam.

Et ſane ante Nicænam Synodum hanc Diaconorum functionem clare expreſſit Juſtinus Martyr *Apol.* 2. " Et iis quæ cum „ gratiarum actione conſecrata ſunt, unus- „ quiſque participat, eademque ad eos, qui „ abſunt, *Diaconis* dantur perferenda „.

XVII. Hæc vero Diaconi faciebant, tamquam Epiſcoporum, & Sacerdotum Miniſtri. Diaconus enim Græce, Latine *miniſter* dicitur, eo quod Epiſcopis, & Presbyteris miniſtret, ut ſupra *part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. notavimus. Unde Auctor Conſtitutionum Apoſtolicarum *lib.* 8. *cap.* 28. ait: " Oblatione vero a Presbytero „ aut Epiſcopo factâ, ipſe Diaconus dat „ populo, *non tamquam Sacerdos*, ſed tam- „ quam qui *miniſtrat* Presbyteris „.

Hac de cauſa jam pridem in Concilio Carthaginenſi IV. *Can.* 38. apud Gratianum, *Diſt.* 93. *Can.* 18. decretum fuit: " Præſente Presbytero, Diaconus Eucha- „ riſtiam Corporis Chriſti populo, ſi ne- „ ceſſitas cogat, *juſſus* eroget „.

XVIII. Nota, hic agi de datione *Corporis* Chriſti; quâ indicatur datio Euchariſtiæ, ſub ſpecie *Panis*. Diſpenſatio enim *Sanguinis* Dominici ſub ſpeciebus *Vini* ſpecialius ac frequentius in omnibus paſſim Eccleſiis Diaconis competiit; atque de hac ſola loquitur Sanctus Cyprianus, *libro De Lapſis*, dicens: " Ubi vero ſolemnibus „ adimpletis *Calicem* Diaconus offerre præ- „ ſentibus cœpit, &c. „. Hinc & illud a ſancto Laurentio Diacono dictum ad Xyſtum Papam: " Experire utrum idoneum „ miniſtrum elegeris, cui commiſiſti *Do-* „ *minici ſanguinis* diſpenſationem „: Apud Sanctum Ambroſium, *lib.* 1. *De Officiis*, *cap.* 41.

XIX. Quamdiu hic diſpenſandi uſus per Diaconos in Eccleſia duraverit, incertum eſt. Admodum veriſimile eſt, eam deſiiſſe, quando Communio Laicorum ſub ſpecie *Vini* deſiit; id eſt, circa ſeculum XII. aut XIII. Veſtigium nihilominus hujus diſciplinæ eſſe videtur, quod Diaconus in Miſſa ſolemni juxta hodiernum ritum, offerat cum Presbytero celebrante, *Calicem*, atque una cum celebrante verba *oblationis* pronuntiet; non autem *Panis*; ideoque & in oblatione Calicis dicitur pluraliter: *Offerimus*, cum in oblatione Panis dicatur *ſingulariter*, uti notat Cardinalis Bona *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 9. *num.* 5.

XX. Ceterum hodie ſoli Presbyteri Euchariſtiam adminiſtrant. Et quidem cum ſoli Epiſcopi, ac Parochi vi curæ animarum ſibi jure *ordinario* incumbentis habeant

jus adminiſtrandi Sacramenta, ut ſupra *tit.* 1. obſervavimus, & aperte declarat Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* conſequens eſt, non omnibus Presbyteris, ſed ſolis Parochis competere, Euchariſtiam jure *ordinario* ſuis reſpective Parochianis adminiſtrare; eoſque eſſe ſicuti aliorum Sacramentorum, Baptiſmi, Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis, & Matrimonii, ita & hujus Sacramenti *ordinarios* Miniſtros.

XXI. Conformiter ad hoc Parochorum jus decernitur in *Clementina* 1. *De Privilegiis*, quod " Religioſi, qui Clericis aut „ Laicis Sacramentum *Euchariſtiæ* miniſtrare, non habitâ ſuper his *Parochialis* „ Presbyteri *licentiâ ſpeciali*, præſumpſerint, Excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto, per Sedem Apoſtolicam duntaxat abſolvendi: quos etiam „ locorum Ordinarii (poſtquam de hoc „ eis conſtiterit) excommunicatos faciant „ publice nuntiari, donec de abſolutione „ ipſorum ipſis ſuper hoc fuerit facta fides, nullo Religioſis ſuper hoc exemptionis, vel alio privilegio ſuffragante „. Inſecuta hanc Clementinam declaravit Synodus Moguntina anno 1549. *part.* 1. *Can.* 27. " Nulli Religioſo (etiamſi ad „ confeſſiones audiendas, ut præmittitur „ admiſſus fuerit) licere volumus cuiquam „ laico Sacroſanctæ Euchariſtiæ Sacramentum, ſine ſpeciali conſenſu Parochi, ad „ cujus curam ille pertinet, porrigere „.

XXII. His tamen non obſtantibus non tantum Religioſi, ſed quicumque Presbyteri, etiam ſeculares, ſolent paſſim ſine ulla *ſpeciali* Parochialis Presbyteri licentia, quibuſvis petentibus Euchariſtiam, ſaltem extra tempus Paſchale, adminiſtrare, & illi quidem in Monaſteriorum ſuorum Eccleſiis, & hi in Sacellis aut Eccleſiis, in quibus publice conveniente populo Miſſas celebrandi facultas eſt. Quæ conſuetudo veriſimiliter invaluit, poſtquam etiam in Religioſorum Eccleſiis, & aliis Sacellis publicæ Miſſæ, id eſt, ad quas populus admittitur, celebrari cœperunt.

XXIII. Cum enim communio ſit quaſi pars ipſius Sacrificii, conſequens viſum fuit, quod ubi Sacrificio intereſſe liceret, ibi & Communionem accipere poſſent; atque ita tandem jus Eccleſiæ Parochialis ad ſolam Communionem Paſchalem, & Parochorum ad hujus, nec non Viatici adminiſtrationem redactum creditur.

XXIV. Ceterum ſicuti ex Parochialis officii neglectu plurima incommoda nata ſunt oriri, uti verbis S. Caroli oſtenſum eſt *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 10. ita hæc libera, & generalis a quocumque Sacerdote, & ubique accipiendæ Euchariſtiæ libertas, ſecum nata eſt trabere inter alia incommoda, Sacramenti illius multiplicem profanationem; dum ſceleſtis quibuſque, & etiam notoriis peccatoribus, via aperta eſt, ſine ullo repulſionis metu ad Sacram Euchariſtiam accedendi. Quid enim facilius eſt, quam neglecto Parochiali Presbytero, cui ejus vita nota eſſe poſſet, ad alium aliquem ignotum Presbyterum recurrere, atque ab eo Euchariſtiam petere, & accipere?

Quis non videat, quam parum efficacia ſint futura, durante hac conſuetudine, quæcumque de repellendis publicis, & notoriis peccatoribus a Sacra Communione in Synodis toties decreta fuerunt? Epiſcopi aliique Prælati, quibus diſciplinæ Eccleſiaſticæ conſervatio, & reſtauratio (præſertim quæ ad dignam Sacramentorum ſuſceptionem exigitur, aut ſaltem multum conducit) ſpecialiter incumbit, expendere poterunt, quid ſecundum temporum & locorum conditionem fieri, aut ſtatui expediat, ut hiſce incommodis occurri poſſit.

CAPUT II.

Qui ad Communionem admittendi, qui repellendi?

1. *Euchariſtia ſemper conſiderata ut cibus ſpiritualis.*
2. *Recenter baptizatis etiam* infantibus *olim data.*
3. *Hac diſciplina ſeculo* XI. *adhuc vigebat in Eccleſia Latina, & hodie viget apud Græcos.*
4. *Synodus Tridentina hanc diſciplinam non improbat; ſed Euchariſtiam infantibus non eſſe* neceſſariam *docet.*

5. *Ho-*

5. *Hodie pueri non admittendi, niſi ad uſum rationis pertigerint, & rite ſint inſtructi.*
6. *In pueris admittendis ad Communionem non tantum ſcientiæ, ſed præcipue probationis ratio habenda.*
7. *Quæ ratio in præparandis pueris ad primam Communionem ſervanda.*
8. *Quæ cura adhibenda circa pueros, qui pene ad ætatem convenientem pervenerunt.*
9. *Conſultum ut pueri prævie aliquoties Parocho fuerint confeſſi.*
10. *Eccleſia ſemper fuit ſolicita, ne indignis Euchariſtia detur.*
11. *Olim ante Communionem altâ voce dicebatur a Diacono,* Sancta Sanctis.
12. *Hodie Parochus ſæpius monere debet populum, quâ præparatione accedere debeat.*
13. *A Sacra Communione indigni repellendi.*
14. *Si notorie, & publice indigni ſint, etiam publice repellendi.*
15. *Hi repellendi, niſi de eorum pœnitentia conſtet, & ſcandalo ſatisfecerint.*
16. *Etiamſi Sacramentaliter confeſſi, & abſolutionis obtentæ teſtimonium habeant.*
17. *Non tantum* nominatim *in Ritualibus expreſſi ſunt repellendi, ſed quicumque peccatores publici.*
18. *Qui* revera *ſunt converſi, ſed hactenus non eſt* nota *converſio*, occulte, *non publice admittendi.*
19. *Qui* publici *peccatores communi, & vulgari acceptione dicantur?*
20. *A mente Eccleſiæ recedunt, qui hìc requirunt* notorietatem juris.
21. *Ex hac reſtrictione inutilia redduntur Decreta Eccleſiæ in hac materia.*
22. *Minus verendum quod hic excedent Parochi, quam quod deficient, & quare?*
23. *Opus tamen eſt quâdam Chriſtianâ prudentiâ.*
24. *Hodie damnatis ad mortem in quibuſdam Eccleſiis datur S. Euchariſtia.*
25. *Alia olim fuit diſciplina, & quæ hujus ratio?*
26. *Quid circa occultos peccatores ad Communionem accedentes obſervandum?*

I. Semper in Eccleſia conſiderata fuit Euchariſtia tamquam cibus, & potus ſpiritualis, quo in Chriſto ſpiritualiter renati, vitam hanc ſpiritualem alere, confortare, & conſervare deberent.

II. Hac conſideratione multis ſeculis uſitatum fuit, ut mox poſt collatum Baptiſmum etiam ipſa Sacra Euchariſtia, tamquam ſpirituale alimentum recenter in Chriſto renatis porrigeretur; ut ſupra *tit.* 2. *cap.* 2. monuimus. Idque adeo generaliter obſervabatur, ut & ipſis pueris in tenera & infantili ætate baptizatis Euchariſtia daretur.

Hujus diſciplinæ plurima eaque evidentiſſima teſtimonia extant, præſertim apud Patres ſex aut ſeptem primorum ſeculorum. Imo in ipſo S. Gregorii Sacramentario *titulo De Sabbato Sancto*, de infantibus baptizatis dicitur: "Qui etiam non „ prohibentur *lactari* ante Sacram *Commu-* „ *nionem*, ſi neceſſe fuerit„.

Quod & præſcribitur in veteri Ordine Romano, qui ipſo Gregorio recentior putatur.

III. Hanc diſciplinam dandi ſacram Communionem *infantibus* adhuc ſeculo XI. viguiſſe in aliquibus Eccleſiis Latinis, innuit non obſcure Hugo a S. Victore, qui eo ſeculo ſcripſit: "Pueris *recens* natis „ idem Sacramentum in ſpecie *Sanguinis* „ eſt miniſtrandum digito Sacerdotis, quia „ tales naturaliter fugere poſſunt„.

Apud Græcos eadem etiamnum hodie diſciplina ſervatur, uti ex modernis eorum Ritualibus ſive Euchologiis colligitur, teſtaturque Græcorum rituum peritiſſimus Arcudius *lib.* 3. *De Sacram. Euchariſt. cap.* 11.

IV. Eccleſia Latina tametſi nec antiquam Latinorum Patrum diſciplinam, nec modernam Græcorum improbet, nihilominus ob reverentiam tanto Sacramento debitam, contrariam diſciplinam ſeculo XII. & ſequentibus ſenſim inductam, in Synodo Tridentina declaravit merito eſſe retinendam; ipſoſque *infantes* nullâ *neceſſitate* obligari ad ſacram Communionem; ac per conſequens declarat, contrariam Antiquorum praxim, ad diſciplinam duntaxat pertinuiſſe. Verba Synodi ſunt *Seſſ.* 21. *cap.* 4. *De Communione*: "Denique eadem ſancta „ Sy-

„ Synodus docet, parvulos uſu rationis ca-
„ rentes nullâ neceſſitare obligari ad Sa-
„ cramentalem Euchariſtiæ Communionem:
„ ſiquidem per Baptiſmi lavacrum regene-
„ rati, & Chriſto incorporati, adeptam
„ jam filiorum Dei gratiam in illa ætate
„ amittere non poſſunt: neque ideo tamen
„ damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem
„ in quibuſdam locis aliquando ſervavit.
„ Ut enim ſanctiſſimi illi Patres ſui facti
„ probabilem cauſam pro illius temporis
„ ratione habuerunt: ita certe, eos nullâ
„ ſalutis neceſſitate id feciſſe, ſine contro-
„ verſia credendum eſt „.

V. Conformiter ad hoc Decretum, & diſciplinam jam ab aliquot ſeculis in Eccleſia Latina ſtabilitam, Rituale Mechlinienſe a Jacobo Boonen Archiepiſcopo reviſum, & in aliquibus emendatum, de parvulorum Communione hæc habet: " Pueri
„ ad primam Communionem non admit-
„ tantur, niſi prius *diligenter* examinati
„ & inſtructi, eâque diſcretione, & ætate
„ ſint, ut dijudicare poſſint Corpus Chri-
„ ſti „. Addebatur in veteri Manuali ſub Hovio: " Communiter ætas huic rei apta
„ eſſe ſolet ab anno decimo uſque ad de-
„ cimum quartum „: ſed illud in hodierno deletum, relictumque judicio Parochi, aut Confeſſarii ſive Directoris, qui judicet, quâ ætate pueri Communionis ſint capaces; cum alii citius, alii multo ſerius ſigna capacitatis oſtendant.

VI. Favendum quidem citæ Communioni, ut ejus virtus malitiam ætatis præveniat; ſed habitâ ratione non ſolum capacitatis, & inſtructionis ipſorum; verum etiam & maxime probitatis, ac pietatis, bonæ indolis, atque educationis.

Unde Rituale Romanum in pueris ad ſanctam Communionem admittendis, non tantum requirit, ut habeant *cognitionem* hujus Sacramenti; ſed inſuper *guſtum* exigit; qui ſine probitate, ac pietate in ſuſcipiente non habetur: " Iis etiam, ait,
„ qui propter ætatis imbecillitatem non-
„ dum hujus Sacramenti cognitionem, &
„ *guſtum* habent, adminiſtrari non debet „.

VII. Ut autem pueri rite ad ſacram Communionem diſponantur, ſtatuit ſanctus Carolus in ſua Synodo Diœceſana XI. ut " Parochi ſingulis menſibus ſemel certâ
„ conſtitutâ die, pueros, qui annos novem
„ attingunt, ad Eccleſiam evocent: ſigil-
„ latimque ad rectam confitendi rationem
„ inſtruant regulis in Sacramentali libro
„ traditis: illos autem, qui decennium
„ attigerint, hebdomadæ ſeptuageſimæ ini-
„ tio accerſant, & ſigillatim inſtruant,
„ atque erudiant ad cognitionem, cultum-
„ que ſanctiſſimi Sacramenti Euchariſtiæ:
„ doceantque quam humiliter, & religioſe,
„ reverenterque ad eam ſumendam acce-
„ dant, ex regulis item præſcriptis ejuſ-
„ dem libri ſacramentalis „.

Deinde poſt pauca: " Cum de pueris
„ deliberatur, qui ad ſacram Communio-
„ nem accedunt, Parochus quidem per-
„ quirat etiam a parentibus, de eorum
„ pietate, & ingenii præſtantia, uſuque
„ rationis „.

VIII. Ad hæc in inſtructionibus pro adminiſtranda Euchariſtia monet Parochum, ut cum noverit pueros ad decem annorum ætatem veniſſe, ita ut capaces ſint, qui intra aliquod tempus Communionem excipiant: " Prima potiſſimum quadrageſimæ
„ hebdomadâ, vel ſi melius viſum fuerit
„ in Nativitatis feſtis, & hiemis tempore
„ maxime in villis, pro eorum commodi-
„ tate, qui alio tempore pecoribus invigi-
„ lant, animarum ſtatum cognoſcendo in-
„ cumbat, & ut valuerit, eos qui ad
„ ſupradictam ætatem pervenerint, aut
„ ſingulos, aut multos ſimul cogat, ut
„ ſupra dictum eſt, ad inſtructiones au-
„ diendas. Qui autem ex iis capaces fue-
„ rint, proximo Paſchate communicaturi
„ ſegregentur; dimiſſis in aliud tempus
„ aliis, ut novam circa eos diligentiam
„ adhibeat „.

IX. Inſuper vult, ut Parochus " moneat
„ ſe neminem ad primam Communionem
„ admiſſurum, niſi præter ſupradictam in-
„ ſtructionem, eum ter, aut quater audie-
„ rit confitentem „.

Excipe tamen ab hac prævia trina, aut quaterna confeſſione adoleſcentem ſolitum alteri Confeſſario confiteri, " qui teſti-
„ monium ſuæ capacitatis, & ad commu-
„ nicandum ſufficientiæ, peccataque ter,
„ aut quater confeſſum fuiſſe, a Confeſſo-
„ re, *qui timoratus & pius aliunde habea-*
„ *tur*, attulerit.... Interea tamen, ait,
„ ut

Digitized by Google

„ ut ſuo ſatisfaciat debito, Parochus eum
„ interroget: an ſit capax, examinet; defi-
„ cientibuſque in hac parte ſuppleat; &
„ ſi capacem invenerit, poterit ei ſanctam
„ Euchariſtiam impartiri; licet in hoc ca-
„ ſu ter, aut quater non audiverit in con-
„ feſſione; cui Confeſſoris atteſtatio ſup-
„ plebit„. In Actis Mediol. *pag.* 601.

Hinc patet quantam in Parocho ſollicitudinem requiſierit ſanctus Carolus, ut pueri rite ad *primam* Communionem, a quâ ſequentes non raro dependent, diſponerentur; eamque curam principaliter Parocho incumbere judicaverit„.

X. Porro ſicuti Eccleſia ſollicita fuit, ut renati in Chriſto hâc ſpirituali alimoniâ vitam ſuam ſpiritualem nutrirent, & foverent, ita non minus ſollicita fuit, ne contra Domini præceptum *Sanctum daretur canibus;* Matt. cap. 7. v. 6. & ne quis indignus ad Sacramentum accedens, *judicium ſibi manducaret, & biberet, non dijudicans Corpus Domini.* 1. Cor. cap. 11. v. 29.

XI. Hac de cauſa jam pridem uſitatum fuit, ut ante Communionem *Diaconus magnâ voce, terribili clamore* (ut loquitur S. Chryſoſtomus) *tamquam præco manum tollens in altum, ſtans excelſus, & omnibus manifeſtus,* clamaret SANCTA SANCTIS: quaſi diceret, *Si quis non eſt* Sanctus, *non accedat. Non ſolum*, inquit, *a peccatis purus, ſed etiam* Sanctus. *Sanctum enim non facit ſolum liberatio a peccatis, ſed etiam præſentia Spiritus, & bonorum operum copia. Non ſolum*, inquit, *volo vos a cœno eſſe liberatos, ſed albos eſſe, & ſpecioſos.* Hæc ille, *Homil.* 17. *in cap.* 9. Epiſtolæ ad Hebræos.

XII. Quamvis ritus ille jam a multis ſeculis, ſaltem in Eccleſia Latina in deſuetudinem abierit; nihilominus juxta hodierna Ritualia, ac Synodorum decreta Parochus tamquam alter *præco* populum ſæpius admonere debet, " quâ præparatione,
„ & quantâ animi religione, ac pietate,
„ & humili etiam corporis habitu ad tam
„ divinum Sacramentum debet accedere„.
Ita poſt Rituale Romanum, Rituale Mechlinienſe.

Quæ animi diſpoſitio requiratur, ut quis fructuoſe, & frequenter communicet, Theologorum eſt e Patrum Scriptis examinare, & determinare. Illud ad diſciplinam externumque forum aliquatenus ſpectat, qui per Parochos, alioſve Sacerdotes a Sacra Communione, etiam inviti & reluctantes repellendi, & excludendi ſint.

XIII. Juxta invariabile Chriſti præceptum in Apoſtolorum perſonis datum omnibus Eccleſiæ Paſtoribus, *Nolite dare ſanctum canibus*, invariata hactenus manſit Eccleſiæ diſciplina, ut paſtores quantum in ipſis eſt, & ipſa temporum, perſonarum, ac locorum conditio patitur, adlaborare debeant: ne adminiſtrando hoc Sanctiſſimum Sacramentum contra Domini præceptum *dent ſanctum canibus*. Matt. cap. 7. verſ. 6.

XIV. Atque hinc in primis non tantum priſtina, ſed etiam moderna diſciplina Eccleſiæ vult, ut e ſacra Communione repellantur publici, & notorii peccatores, tametſi etiam publice eam petant.

XV. Modernum Rituale Romanum de his ita loquitur: " Arcendi ſunt (a ſacra
„ Communione) publice indigni, quales
„ ſunt excommunicati, interdicti, mani-
„ feſteque infames; ut meretrices, concu-
„ binarii, fœneratores, magi, ſacrilegi,
„ blaſphemi, & alii ejus generis publici
„ peccatores, niſi de eorum pœnitentia &
„ emendatione conſtet, & publico ſcanda-
„ lo prius ſatisfecerint„.

XVI. Rituale Mechlinienſe iiſdem pene verbis loquitur, niſi quod addat: *Etiam ſi fuerint Sacramentaliter confeſſi.* Idipſum paſſim & Synodi Belgicæ inculcant. Synodus Cameracenſis D. anno 1604. *tit.* 5. *cap.* 3. Ritualium, & Synodorum mentem quaſi exponens, ait: " Publicæ meretri-
„ ces, uſurarii, & alii QUILIBET pecca-
„ tores notorii, etiam *ſanctiſſime* confeſſi,
„ ad publicam Sacramentorum perceptio-
„ nem non admittantur, niſi publice pœ-
„ nitentiam egerint; aut ex ipſorum bo-
„ na converſatione, aliove legitimo modo,
„ de vitæ emendatione *publice* conſtet„.

Huic conſonat Decretum S. Caroli in Inſtructionibus pro Paſtoribus, pro adminiſtranda in ſuis Eccleſiis Euchariſtia.
" Neminem peccatis publicis irretitum ad
„ Communionem excipiet (Parochus) niſi
„ prius ſcandalo publico ſatisfecerit, etiamſi
„ abſolutionis a Pœnitentiariis, aut Con-
„ feſ-

Digitized by Google

„ feſſoribus etiam regularibus, acceptæ teſtimonium produxerit „. In Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *pag.* 601. edit. 1683.

XVII. Ex his perquam manifeſtum eſt, non tantum nominatim in Ritualibus expreſſos, tamquam publicos peccatores a Communione arcendos; ſed quoſcumque, modo *publici*, & notorii peccatores vere dici queant: quod & ratio, & ipſe contextus Ritualium ſufficienter evincunt.

XVIII. Ad hæc ex hiſce Decretis conſtet, nequaquam ſufficere, quod hujuſmodi publici notorii peccatores ſint *Sacramentaliter*, etiam *ſanctiſſime* confeſſi, & *abſolutionis acceptæ* teſtimonium habeant, ut *publice* ad ſacram Communionem admittantur; niſi *publice* ſcandalo ſatisfecerint, aut *publice* de eorum vitæ emendatione conſtet; ne ſcilicet eorum ad ſacram Communionem admiſſio, ſcandalo ſit iis, quibus hactenus eorum emendatio incognita eſt. Unde de hiſce publicis peccatoribus, *qui revera* converſi ſunt; ſed tamen nondum eorum converſio publice nota eſt, addit Manuale Cameracenſe: OCCULTE *ipſis dari poterit* (Communio) *ſi iis, qui adſunt, nota ſit eorum converſio.*

XIX. Qui nomine *publicorum* peccatorum veniant, ex communi hominum æſtimatione potiſſimum deſumendum eſt, qui pro publico habent, quod quovis modo *publice* conſtat. Publicum enim, uti poſt Bartolum, alioſque Canoniſtas notat Fagnanus ad *Cap.* VESTRA ;; *De Cohabitat. Cleric. & mulier. num.* 52. eſt illud quod omnibus patet: item illud quod ponitur in porta Eccleſiæ. " Ad hoc tamen, ait „ Fagnanus, ut aliquid dicatur publicum, „ non requiritur ut ipſius notitia ſingu- „ lorum auribus inculcetur, ſed ſatis eſt „ quod publice ſit actum (*a*) „.

XX. Cum ergo Ritualia, atque Synodalia Decreta velint, univerſim *publicos* & notorios peccatores a Communione repelli, manifeſtum eſt, a verbis & mente Eccleſiæ omnino deviare, qui hujuſmodi peccatores non prius volunt eſſe repellendos, quam per ſententiam Judicis ſint ut *notorii* peccatores declarati. Quaſi non poſſent per notorietatem *facti* eſſe vere *notorii*, & *publici* peccatores, antequam per ſententiam tales eſſent declarati. Num forſan ſcandalum non eſſet; aut *ſanctum* non daretur *canibus*, ſi *notoriis* peccatoribus *notorietate* facti adminiſtraretur publice Euchariſtia; quamvis necdum per ſententiam Domini Officialis *ut tales* condemnati eſſent?

XXI. Deinde ſi ſententia Judicis ſuper *notorietate* requiratur, priuſquam *notorii*, & *publici* peccatores a Communione ſint repellendi, facile quiſque intelliget, inutilia ac ſine executione futura omnia illa de arcendis *publicis* peccatoribus Decreta, qui expenderit, quam difficile ſit, quamque ſumptuoſum ac tædioſum, vel unam hujuſmodi ſententiam obtinere; quamque facile ſit futurum, ut hujuſmodi perditiſſimi homines litem ad longum tempus; imo ad finem vitæ protrahant; ipſoſque Paſtores vexent, & tædio afficiant.

XXII. Neque verendum eſt, ne Parochi, aut Sacerdotes ſint nimis proclives ad repellendos a S. Communione *publice* petentes; aut forſitan nimis leviter tamquam *notorios*, & *publicos* peccatores a Communione arceant, qui tales revera non ſunt. Scitur enim quam ſoleant hac in parte plerique eſſe tepidi, & timidi ob difficultates, & obloquia, quæ hinc ſibi imminere prævident: ut propterea tot iteratis Decretis opus fuerit, ut paſtorum zelus excitaretur; nullum vero Synodale Decretum hactenus reperiatur, quo eorum nimius zelus reprimatur.

XXIII. Illud tamen negare nolim, & in Paſtoribus, & Sacerdotibus prudentiam Chriſtianam requiri; atque non raro expedire, ut dum publicos aliquos ac notorios peccatores in ſua Parochia habent, Superiores conſulant; & quid agendum ſit ab iis expetant.

XXIV. *Damnatis ad mortem debet dari Euchariſtia*, ait Paſtorale Mechlinienſe: addit tamen: *Sed id fiat ante diem ſupplicii.*

Ejuſ-

(*a*) Ad calcem hujus voluminis exarata legitur reſolutio Doctorum Lovanienſium circa repulſionem publicorum peccatorum e Sacra Communione, ſub littera O.

Ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt S. Carolus,
in Concilio V. Mediolanenſi *part.* 1. *tit.* 9.
hæc decernens : “ Reus capitis damnatus
„ quo die pro viatico ſanctiſſimum Cor-
„ pus Domini ſumpſit; Chriſto redempto-
„ ri , qui pro illius etiam anima ſangui-
„ nem in ara crucis profudit , a piis Ju-
„ dicibus Magiſtratibuſque illo ipſo ſan-
„ guine redemptis tribuatur , ut ne eo
„ die ſupplicio afficiatur, multis locis piæ
„ & laudatæ conſuetudinis eſt (*a*) „.

XXV. Aliam fuiſſe priſtinam diſcipli-
nam, ſat notorium eſt; eamque etiamnum
hodie vigere in Gallia , & Hiſpania aſſe-
rit Gaſpar Juenin Presbyter Oratorii in
ſuo Opere de Sacramentis *Diſſert.* 4. *quæſt.*
6. *cap.* 4. ubi hujus diſciplinæ varias ra-
tiones adſert ; nec non unde originem ha-
buerit, inquirit; atque inter alias ex Do-
minico Soto hanc allegat : “ Et fortaſſis
„ ortus hujuſmodi conſuetudinis fuit, ait,
„ quod cum damnati ad mortem a Com-
„ munione Reipublicæ abſcindantur , in
„ ſignum hujus abſciſſionis negatur eis Sa-
„ cramentum Communionis tamquam Rei-
„ publicæ hoſtibus „.

Quidni veriſimilius vera illius diſcipli-
næ cauſa fuerit , quod hujuſmodi publice
de ſcelere perpetrato convicti , & per ſen-
tentiam ut tales declarati , non crederen-
tur publice ſatisfeciſſe , ut ad ſacram Com-
munionem admitterentur.

XXVI. Quoad occultos peccatores Pa-
rocho ſic præcipit Rituale Romanum :
„ Occultos vero peccatores , ſi *occulte* pe-
„ tant , & non eos emendatos agnoverit,
„ repellat ; non autem ſi *publice* petant,
„ & ſine ſcandalo ipſos præterire nequeat „.
Idem habet paſtorale Mechlinienſe . Ma-
nuale Cameracenſe ſimiliter decernit , oc-
cultum peccatorem, ſi *publice* petat , quan-
do ſine ſcandalo præteriri nequit , repelli
non poſſe; arcendum vero ſi *occulte* petat;
additque : *Et monendus ne publice petat* .

CAPUT III.

De Communione Paſchali.

1. *Primis ſeculis Fideles quotidie communicabant .*
2. *Seculis poſterioribus Communio rarior eſſe cœpit , & ad eam urgeri debuerunt .*
3. *Aliquando præceptum fuit , ut ter in anno communicarent .*
4. *Seculo* XIII. *Synodus Lateranenſis præcipit , ut* ad mimus *in Paſchate communicarent .*
5. *Decretum hoc probavit Synodus Tridentina , frequentiorem tamen Communionem deſiderans .*
6. *Quæ regulæ pro frequentiore Communione ſervandæ remiſſive .*
7. *Ex præcepto poſitivo Eccleſiæ ſola Communio Paſchalis neceſſaria , & quod dicatur tempus Paſchale .*
8. *Hæc Communio in Eccleſia Parochiali facienda .*
9. *Non ſatisfit huic præcepto per Communionem in Eccleſiis Regularium quantumvis privilegiatorum , & quid de famulis laicis Monaſteriorum ?*
10. *Sanctus Carolus de hac obligatione communicandi in* Parochia *populum monendum cenſuit .*
11. *Aliquando ſtatutum fuit , ut nullus intra tempus Paſchale Communionem, præter Parochum , adminiſtrare poſſet .*
12. *Hic rigor , quomodo remiſſus ?*
13. *Hoc præcepto , qui teneantur ?*
14. *An ægri teneantur ?*
15. *Tempus Paſchale , de conſilio proprii Sacerdotis prorogari poteſt , & quis hodie cenſeatur quoad hoc* proprius *Sacerdos ?*
16. *Pœna non communicantis in Paſchate .*
17. *Canonis Lateranenſis , & Mechlinienſis obſcuritas , ejuſque executio difficilis .*
18. *An Parochus propriâ auctoritate hanc pœnam infligere queat ?*

(*a*) Non ſolum apud Italos ſed etiam apud Germanos ea eſt conſuetudo, ut reis ultimo ſupplicio damnatis Euchariſtica Communio conferatur . Mos ille Hiſpanis , & Gallis communis quoque olim extitit ; ſed in utroque Regno abrogatus eſt, ac potiſſimum in Galliis ann. 1396. Edicto quod eodem anno dedit Rex Carolus VI. quodque integrum refert Fontano tom. 1. Conſtitut, Regum Franciæ tit. 68. pag. 660.

I. IN primordiis Eccleſiæ certum atque exploratum eſt, omnes Fideles, *quorum erat cor unum, & anima una*, quotidie perſeveraſſe in *communicatione fractionis panis;* ut Acta Apoſtolorum cap. 2. & cap. 4. teſtantur: nec ullus ſacris myſteriis intereſſe permittebatur, niſi qui offerre poterat, & de oblatis participare; quam conſuetudinem diu perſtitiſſe evidens eſt, ait Cardinalis Bona *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 17. *num.* 2. " Nam ex Juſtino „ *Apol.* 2. ex Conſtitutionibus Apoſtolicis „ *lib.* 8. *cap.* 20. ex Dionyſio *cap.* 3. *Eccl.* „ *Hierarchiæ*, & aliis conſtat, Pontificem, „ confectis myſteriis, ſumpſiſſe Euchariſtiam, & *ſingulis* præſentibus *tradidiſſe*, „ ſive per Diaconos, ſive per ſeipſum „.

Quotidianam Communionem ſuo tempore adhuc Romæ viguiſſe, teſtatur Sanctus Hieronymus Epiſt. 5. *ad Pammachium*, his verbis: " Scio Romæ hanc eſſe conſuetudinem, ut Fideles *ſemper* Chriſti „ Corpus accipiant, quod nec reprehendo, „ nec probo „.

Auguſtinus *Epiſt.* 52. ult. edit. hac de re varias fuiſſe in Africa conſuetudines ſcribit.

Ex quibus colligimus, in Eccleſia Latina etiam uſque ad ſeculum quintum, in aliquibus ſaltem Eccleſiis *quotidianam* fuiſſe Euchariſtiæ ſumptionem.

II. At fervore Fidelium poſtea refrigeſcente, rarior eſſe cœpit Euchariſtiæ ſumptio, guſtuſque hujus ſpiritualis alimoniæ deficere, ut qui tamquam famelici ad hunc cibum accurrebant, debuerint tandem tamquam ægri ad medicamenta non tantum invitari, ſed & urgeri, imo & pœnis quodammodo conſtringi; idque non ut *quotidie;* ſed ut ſaltem in præcipuis feſtivitatibus hoc divino alimento reficerentur.

III. In Synodo Agathenſi ſeculo VI. decretum eſt *Can.* 18. " Seculares, qui in „ *Natali* Domini, *Paſcha*, & *Pentecoſte* „ non communicaverint, Catholici non „ credantur, nec inter Catholicos habeantur „. Apud Grat. *Diſt.* 2. *de Conſec. Can.* 19.

In Concilio Turonenſi III. anno 813. *Can.* 50. legitur. " Et ſi non frequentius, „ vel *ter* laici homines communicent, niſi „ forte quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur „.

Refert hæc Gratianus ſub nomine Fabiani Papæ, *diſt.* 2. *de Conſecrat. Can.* 16. additis his verbis: *In Paſcha videlicet, & Pentecoſte, & Natali Domini;* ſed Decretum hoc Fabiano falſo adſcribi agnoſcunt eruditi; neque diſciplinam hanc ſapere ætatem Fabiani, qui ſub initium ſeculi III. vixit, nimis notorium eſt: quo ex capite recte quoque notavit Ferdinandus de Mendoza in Commentario ad Concilium Eliberitanum *lib.* 1. *cap.* 6. Gratianum falſo, *Canonem* 21. *diſt.* 2. *de Conſ.* quo referuntur verba Synodi Agathenſis ſupra relata, adſcribere Concilio Eliberitano: " Nam „ tempore hujus Concilii, ait Mendoza, „ fervente adhuc antiquâ naſcentis Eccleſiæ devotione, *non ter* in anno, *ſed quotidie* communicaſſe ſolitos Hiſpanos, teſtis eſt Dom. Hieronymus in Epiſtola 28. „ ad Lucinium Bæticum „.

IV. Illud ex allegatis Canonibus ſat conſtat, ſeculo IX. laicos conſtrictos fuiſſe *ter* in anno communicare. Quamdiu hæc diſciplina duraverit incertum eſt; hoc conſtat, quod labente per univerſum orbem pietatis ſtudio, tandem Eccleſia coacta fuerit præceptum ſuum ad annuam communionem reſtringere, de qua in Concilio Lateranenſi relato in *cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS 12. *De Pœnit. & Remiſſ.* ſtatutum eſt: " Omnis utriuſque ſexus Fidelis, poſtquam „ ad annos diſcretionis pervenerit, omnia „ ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno „ fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, „ & injunctam ſibi pœnitentiam propriis „ viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter *ad minus* in *Paſcha* Euchariſtiæ Sacramentum: niſi forte de proprii „ Sacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab hujuſmodi „ perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtianâ careat „ ſepulturâ „.

V. Hunc Canonem præ oculis habens Synodus Tridentina declarat *Seſſ.* 13. *Can.* 9. *de Euchariſtia*: " Si quis negaverit, omnes „ & ſingulos Chriſti-Fideles utriuſque ſexus, „ cum ad annos diſcretionis pervenerint, „ teneri *ſingulis* annis, ſaltem in *Paſchate* „ ad communicandum, juxta præceptum „ ſanctæ Matris Eccleſiæ, anathema ſit „.

Ve-

Verum Synodus probans, ac innovans prædictam Concilii Lateranenſis ordinationem, declarat quidem, adſtringi omnes Chriſti-Fideles præcepto *poſitivo* Eccleſiæ, ut *minus ſemel* in anno in Paſchate communicare; ſed tamen alio in loco declarat, votum ſuum fuiſſe, ut Chriſti-Fideles *frequentius* ad Sacram Communionem accedant; imo ut in ſingulis Miſſis Fideles adſtantes non ſolum ſpirituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicent. *Seſſ.* 22. *cap.* 6. *de Sacrificio Miſſæ* (*a*).

VI. Variæ regulæ, quas Parochi, aliique animarum Directores in ſuadenda frequentiore, aut rariore Communione ſequi debent, ex ſanctis Patribus a Theologis aſſignari ſolent: & nuper aliquas expreſſit Innocentius XI. in Decreto circa *Communionem quotidianam* edit. 12. Februarii 1679.

VII. Itaque ſpectando ipſum ſolum poſitivum Eccleſiæ præceptum, huic juxta modernam diſciplinam ſatisfit *ſemel ad minus* communicando in Paſchate; ſive tempore Paſchali, quod comprehendere hebdomadam Sanctam, & Octavam Paſchatis ex mente Concilii declaravit Eugenius IV. in Bulla, quæ incipit: *Fide dignâ* 20. in Bull. Rom. quam declarationem ubique nunc ſervat Eccleſia; ita ut quis Eccleſiæ præcepto de Communione *Paſchali* ſatisfeciſſe cenſeatur, modo intra *quindenam* Paſchalem incipientem a Dominica *Palmarum*, & finientem in Dominica *in Albis*, communicaverit.

VIII. Hæc Communio Paſchalis in propria Parochia fieri debet; quemadmodum hodierni libri Rituales, & Synodorum Decreta uno conſenſu declarant; eamque eſſe mentem Concilii Lateranenſis evidenter ſupponunt: ipſaque moderna Eccleſiæ praxis oſtendit.

" Quilibet annos diſcretionis habens com„ municare debet ut minimum in Paſcha„ te in Eccleſia ſua *Parochiali* „ ait Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 7. *cap.* 5.

IX. Synodus Antuerpienſis ſub Miræo *tit.* 7. *cap.* 3. inſuper declarat, quod non ſatisfaciant communicantes in aliis Eccleſiis quorumcumque etiam Ordinum *privilegiatorum*. Addit Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit.* 7. *cap.* 17. *Ut declaravit ſacra Congregatio*. Atque poſt hæc tamquam conſequens infert. " Laici proinde famuli „ quicumque Regularium Monaſteriis ope„ ram navant, tametſi in illis habitent, „ ſtato Paſchatis tempore in ſua quique „ Eccleſia Parochiali ſacram communionem „ ſumant, niſi ex ſpeciali concordia aliud „ ipſis ſit permiſſum „. Idem habet S. Carolus in Concilio Mediol. V. *part.* 1. *cap.* 9.

X. S. Carolus veritus ne quis tempore Paſchali extra propriam Parochiam communionem accipiens, præcepto Eccleſiæ non ſatisfaceret, in Concilio ſuo Provinciali II. *tit.* 1. *Decreto* 12. ſtatuit, ut Parochi, " Sin„ gulis diebus, cum in Paſcha Reſurre„ ctionis Domini noſtri JESU CHRISTI Sa„ cramentum Euchariſtiæ adminiſtrabunt, „ *antequam* illud cuiquam præbeant, ad „ populum converſi denuntient, ut ſi quis „ eorum, qui adſunt, Parochiæ ſuæ incola non eſt, ad *ſuam* quiſque *Parochialem* „ Eccleſiam abeat, ubi quemadmodum Ca„ nonum ſanctionibus juſſum eſt, eo tem„ pore ſacram Euchariſtiam ſumat „.

XI. Legitur in Synodo Avenionenſi habita a trium Provinciarum, ſcilicet Arelatenſis, Ebredunenſis, & Aquenſis Epiſcopis anno 1337. *Can.* 4. ſancitum, quod " Curati nulli Parochiano ſuo, cujuſcum„ que conditionis vel ſexus exiſtat in feſto „ Paſchæ, nec in octo diebus immediate „ præcedentibus, & octo ſubſequentibus, „ concedant licentiam recipiendi, niſi ex

 „ cau-

(*a*) Ut Concilii Tridentini mens de frequenti Communione exponeretur, plurimi ſcriptores ore, & calamo deſudarunt, unum appellare SS. Papam Benedictum XIV. ſatis erit; extat ejus teſtimonium *lib.* 7. *de Synodo Diœceſana cap.* 12. *pag.* 282. & 283. exaratum his verbis. " Hæc perpendentes Sapientiſſimi Tridentini Patres, duobus a „ ſe editis decretis, fideles hortati ſunt ad ſanctiſſime Communionis frequentiam, ſibique in „ votis eſſe demonſtrarunt, ut quilibet tantâ emineat morum integritate, ut digne poſſit etiam „ quotidie Chriſti carnibus paſci: conſulto tamen „ abſtinuerunt ab univerſali regula hac de re „ tradenda; cum ſatis exploratum habuerint eam „ unice deſumi poſſe a cujuslibet peculiari ſtatu, „ devotione, & charitate „. Peccem profecto, ſi expoſitioni tam claræ, tam ſapienti, comites alias Concilii Tridentini interpretationes tentarem addere.

„ cauſa infirmitatis, nec etiam alicui con„ ferendi vel adminiſtrandi Sacramentum „ Euchariſtiæ extra Eccleſias ſuas Parochiales, vel alias Eccleſias, ubi per ipſos „ Curatos miniſtrari extitit conſuetum..... „ Prælati autem ſic præſens ſtatutum diligenter obſervent, ut alicui, niſi ex cauſa rationabili, recipiendi Sacramentum „ prædictum illo tempore, alibi quam in „ Parochiali Eccleſia, licentiam non concedant „. Hoc ſtatutum iiſdem verbis recepit, & obſervari præcipit Synodus Biterrenſis celebrata ab Epiſcopis Provinciæ Narbonenſis anno 1351.

XII. Quamvis circa adminiſtrationem Euchariſtiæ tempore Paſchali extra Eccleſiam Parochialem non videatur ille rigor eſſe in uſu, nihilominus ſi ex conditione perſonæ, aliiſque circumſtantiis non conſtet, perſonam ſacram communionem poſtulantem, jam ſatisfeciſſe, aut certe ſatisfacturam præcepto de communione Paſchali in Parochiali facienda, merito Sacerdos ſeu regularis, ſeu ſecularis ante adminiſtrationem communionis eam de hoc præcepto inſtruet, & ut in ſua Parochia communicet, monebit.

XIII. Hoc præcepto tenentur omnes generaliter Chriſti Fideles utriuſque ſexus, ubi ad annos *diſcretionis* pervenerint: quare & pueri, quando ad eos ætatis annos pertigerunt, & ad ſacram communionem ſat inſtructi, & probati ſunt, huic præcepto ſatisfacere debent. Unde in Congregatione Archipresbyterorum Diœceſis Mechlinienſis aſſiſtente Domino Archiepiſcopo an. 1663. reſolutum fuit, ut " tempore „ quadrageſimæ Paſtores inſtruant pueros, „ qui annos diſcretionis attigerunt, aut „ alias tanti Sacramenti ſuſcipiendi capaces „ viſi fuerunt, ut in proximo Paſchate, „ vel in feſto Aſcenſionis Domini, aut „ alio opportuno die *primam* communionem reverenter & cum debita animi, & „ corporis præparatione ſumant *in Parochia*, aut alibi de *conſenſu proprii* ipſorum *Paſtoris* „.

XIV. De infirmis ita loquitur Paſtorale Mechlinienſe conformiter ad Rituale Romanum: " Ægrotis quoque Parochialibus, „ etiamſi communionem extra præſcriptos „ Paſchales dies ſumpſerint, in Paſchalibus „ diebus (Parochus) illam deferet, ac miniſtrabit „.

Si tamen appareat paulo poſt expletos dies Paſchales infirmum in eo futurum ſtatu, ut ipſe communicaturus ad Eccleſiam accedat, tunc ipſe Parochus tempus Paſchale prorogare poterit.

XV. Porro Eccleſia omnes Chriſti Fideles ad communionem ita demum adſtringit; " Niſi forte de conſilio *proprii Sacer„ dotis*, ob aliquam rationabilem cauſam „ ad tempus ab ejus perceptione duxerit „ abſtinendum „.

Si enim Paſtor, aliuſve ſpiritualis Medicus judicet; hactenus ſacrum hoc alimentum ægro non convenire: idque potius mortem, quam vitam allaturum, abſit ut pia Mater Eccleſia filios ſuos ſimili caſu ad ſacram communionem cogere intendat: mavult enim, ut diutius abſtinendo digne accedant, quam præcipitanter accedendo judicium ſibi manducent, & bibant.

Vult ergo Eccleſia, ut filii ſui non ex ſocordia, & negligentia, aut contemptu ſacram communionem ultra annum differant; ſi ex conſilio prudentis Medici ſive Directoris abſtineant, ut ſe ad eam eſcam majori cum fructu, & reverentia ſumendam interea præparent, procraſtinationem hujuſmodi non reprobat; ſed potius laudat.

Quamvis certum ſit per *proprium Sacerdotem* in Canone *Omnis utriuſque Sexus*, intelligi proprium cujuſque Parochum, nihilominus juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam, quicumque in Paſchate habet poteſtatem excipiendi confeſſionem, etiam habet poteſtatem tempus communionis Paſchalis reſpectu ſui pœnitentis prorogandi: utpote, qui ſolus poſſit judicare, quid huic pœnitenti conveniat: ac per conſequens hodie moleſtari non poteſt propter omiſſam communionem Paſchalem, qui ſe probato Confeſſario confeſſum, ejuſque conſilia ſequutum eſſe oſtendit.

XVI. Pœna autem non communicantis in Paſchate eſt, ut *vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Eccleſiaſticâ careat ſepulturâ.*

Ex tenore verborum, quo pœna exprimitur, nequaquam obſcurum eſt, hanc pœnam non eſſe *latæ*, ſed duntaxat *ferendæ* ſententiæ. Quod & ſat manifeſte ſignificat

ficat Synodus P. II. Mechlinienſis, decernens: " Qui huic mandato Eccleſiæ non „ obedierint, vel in Paſchate a Parochia „ abſuerint: & reverſi intra octo dies non „ docuerint ſe alibi in Paſchate communicaſſe, mox Epiſcopo denuntientur, ut „ ejus judicio, niſi legitimam excuſationem „ attulerint, & vivi ab ingreſſu Eccleſiæ „ arceantur, & mortuis Eccleſiaſtica denegetur ſepultura „.

Idem iiſdem pene verbis decernit Synodus P. II. Cameracenſis, *tit. 9. cap. 6.*

☞ XVII. Fatendum tamen eſt, verba, quibus Concilium pœnam expreſſit, eſſe ambigua, utrum ſcilicet *latæ*, an *ferendæ* ſententiæ. Quod & obſervavit Du-Caſſe, Archidiaconus, & Officialis Condomenſis in ſuo Tractatu *de Juriſdictione Eccleſ. tom. 1. cap. 9. §. 9. num.* 15. Aſſeritque in quibuſdam Eccleſiis eam accipi, ut *latæ* ſententiæ, in aliis vero, ut *ferendæ*, atque ibidem exponit praxim Eccleſiæ Gallicanæ, quâ Officialis Epiſcopi, contra Parochianum de neglecta communione Paſchali delatum procedere debeat; una monens, officium Parochi eſſe iteratis vicibus monere, & exhortari ipſos defectuoſos, ut ſe ad Communionem rite præparent, & ad eam ſe præſentent, priuſquam ipſos, ut defectuoſos Epiſcopo ejuſve Officiali denuntiet.

Et ſane Parochi in hac defectuoſorum delatione ſeu denuntiatione, magnâ prudentiâ, & moderatione uti debent; quia coactio illa judicialis per cenſuras canonicas, aliaſve pœnas, quibus ſimiles defectuoſi ad ſacram Communionem adiguntur, plus ſubinde nocet, quam prodeſt ipſorum ſaluti, & magis in ſcandalum quam in ædificationem aliorum cedere poteſt, dum ex modo vivendi, aliiſque circumſtantiis vident ad ſacram communionem adigi eum, qui nulla anteactæ vitæ emendationis ſigna hactenus præbuit; neque de criminibus, aut de vita parum chriſtianâ anteactâ publica pœnitentiæ opera oſtendit.

Et licet jam pridem ſancti Patres fideles ad ſacram communionem hortarentur; imo ut ad eam ſæpius per annum accederent, non tantum monuiſſe, ſed & præcepiſſe reperiantur; nequaquam tamen legimus quod ante hoc Concilii Lateranenſis decretum ad eam ſub comminatione cenſurarum fuerint adacti. ☜

XVIII. Synodorum Lateranenſis, & Mechlinienſis Decreta inſuper non obſcure ſupponunt, nequaquam penes Parochos eſſe auctoritatem, aliquem ob omiſſam Communionem Paſchalem vivum ab Eccleſiæ ingreſſu arcendi, ſed duntaxat deferendi ad Epiſcopum, qui re maturius examinatâ hominem delatum, vel abſolvat, vel ad pœnam Canone decretam condemnet.

Neque enim in ſepultura illud eſt timendum ſacrilegium, quod verendum ex admiſſione publicorum peccatorum ad ſacram Communionem. Præterea cum non ita ordinarie ſit notorium; neque tam facile populo innoteſcere queat, num quis Communionem Paſchalem non fecerit; aut forſan eam omiſerit de conſilio alicujus Confeſſarii, aut conſenſu Parochi, etiam eo ex capite minus timendum eſt ſcandalum, ſi quiſpiam ad ſepulturam admittatur, etſi Communionem Paſchalem vivus omiſerit, quam ſi *notorius* criminoſus, antequam publice ſatisfecerit, ad ſacram Communionem admittatur.

CAPUT IV.

De Communione Infirmorum.

1. *Olim infirmis, & in mortis periculo conſtitutis data fuit Euchariſtia.*
2. *Euchariſtia danda moribundis hodie dicitur* Viaticum.
3. *Vox* Viaticum *olim aliter quam hodie accepta.*
4. *Multum a ſenſu Canonum aberrant, qui per* Viaticum *credunt ſemper intelligi Euchariſtiam.*
5. *Hodie duplex eſt infirmorum Communio Euchariſtica, una per modum* Viatici; *altera* ex devotione.
6. *Inter utramque notatur differentia quoad jejunium a communione ſervandum.*
7. *Altera differentia quoad formam diſtribuendi.*
8. *Utriuſque Communionis ſolus Parochus eſt miniſter.*

9. *Pri-*

9. *Privilegia Regularium ad adminiſtrationem hujus Communionis ſe non extendunt.*
10. *Synodi Belgicæ jus hoc Parochis aſſerunt; illudque Regularibus non competere declarant.*
11. *Pœnæ decretæ in Regulares* occulte *deferentes Euchariſtiam infirmis.*
12. *Parochus ſemper debet eſſe paratus Euchariſtiam infirmis adminiſtrare, etiam* noctu.
13. *Euchariſtia ſolius adorationis cauſa ad infirmum non deferenda.*
14. *Quid faciendum Parocho, ſi infirmus Viaticum ſumere nequeat.*
15. *Ægrotus inſtruetur a Parocho, quomodo debeat ſpiritualiter ſumere.*
16. *Euchariſtia ad infirmum* publice *deferenda eſt.*
17. *Id etiam obſervandum quando per modum* devotionis *ſumenda eſt.*
18. *Euchariſtia non eſt* occulte *deferenda, quia infirmus morbum* occultare *vult.*
19. *Populus monendus, ut Sacramentum ad infirmum deferendum comitetur.*
20. *Multum in hac re poteſt paſtorum zelus.*
21. *Quid hic ſtatuerit S. Carolus?*
22. *Indulgentia conceſſa iis, qui comitantur.*
23. *Confraternitates erigendæ, quarum Sodales Sacramentum aſſocient.*

I. JAm pridem S. Euchariſtiam ægris adminiſtratam fuiſſe probat in primis Epiſtola Synodica Eccleſiæ Africanæ ad Cornelium Papam, inter Epiſtolas Cypriani eſt ordine 54. quæ eſt de pace lapſis danda *maturius* ob perſecutionem ingruentem; quibus eam ob cauſam Communionis *ſacræ* munimentum concedunt Patres, ut *tuti contra adverſarium* eſſent, licet revera infirmi corpore non eſſent, ita ſcribentes: " Nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus, ſed viventibus communicatio a nobis danda, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, ſed protectione Sanguinis & Corporis Chriſti muniamus, & cum ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra adverſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus ".

Hic manifeſte ſupponitur, morientibus datam fuiſſe Euchariſtiam; quod & Canon 13. Nicænus ſupponit, ubi ait: " In ſumma autem de quolibet excedente, id eſt, moribundo, & *Euchariſtiæ* participationem petente Epiſcopus cum examinatione oblationem impertiat ".

II. Euchariſtia, quæ morituris adminiſtratur, hodie *Viaticum* dicitur; imo nomine *Viatici* hodie unice ipſa communio Euchariſtica morituris adminiſtrata intelligitur; ſecus apud veteres.

III. Hi enim omnia nomine *Viatici* comprehendebant, quæcumque morientibus prodeſſe poſſent, ut ſecurius, tutiuſque in alteram vitam proficiſcantur.

Unde quidquid pœnitentes, aut Catechumenos morti proximos communioni Eccleſiæ reſtituere, atque Deo reconciliare poterat, *Viatici* nomine comprehendebatur. Unde Baptiſmus, Confirmatio, Abſolutio, Extrema Unctio, imo & bona opera morituris impertita, nomine *Viatici* veniebant; uti notat & late probat Vir eruditus Gabriel Albaſpinæus *Lib. 1. obſervat. cap.* 1. una tamen notans, Euchariſtiam etiam antiquitus, cum daretur pœnitenti ad mortem præcipitanti, veniſſe nomine *Viatici*; imo *tutiſſimum*, *abſolutiſſimum*, & *potentiſſimum Viaticum* reputatum eſſe: nequaquam tamen *maxime neceſſarium*; ſed hujus nomine veniſſe *abſolutionem* reſpectu Pœnitentium, & Baptiſmum reſpectu Catechumenorum.

IV. Hinc idem auctor credit per *ultimum*, & *neceſſarium Viaticum*, de quo in parte *Canonis* 13. Nicæni, non intelligi Euchariſtiam, ſed reconciliationem: oſtenditque, a ſenſu antiquorum Canonum non minus aberraturos, qui ubicumque *Viatici* nomen occurrit, crederent ibidem de Euchariſtia ſermonem eſſe; quam qui in priſtinis Canonibus Euchariſtiam ſignificari putarent, ubicumque vocem *communio* reperiunt; eo quod hæc juxta modernam phraſim pro ſola communione Euchariſtica ſumatur; cum olim eſſet vox generalis, complectens omnes ſpecies *communionis*, quibus aliquis quocumque modo *communioni* fidelium, aut Sacramentorum reſtituebatur; quod cum fieret perfectiſſime per *Euchariſtiam*, per illam dicebatur quis *per-*

Digitized by Google

perfectiſſime communioni reſtitui, eaque communio *perfectiſſima* appellabatur, ut multis oſtendit Albaſpinæus, *lib.* 1. *Obſ. cap.* 1.

Hæc ſi rite expendantur, conſtabit, non modo conveniens, ſed pene neceſſarium eſſe, pro aſſequendo genuino Canonum ſenſu, ut quis aliqualem ſaltem habeat notitiam mutatæ vocum, & verborum, pro temporum, & locorum varietate ſignificationis; quemadmodum latius oſtendi in tractatu Hiſtorico-Canonico, ubi *de mediis perveniendi ad veram, & utilem ſacrorum Canonum ſcientiam* differui.

V. Hodie nomine *Viatici* venit Euchariſtia non cuivis infirmo adminiſtrata, ſed ea ſola, quæ datur, cum probabile eſt, quod eam amplius ſumere non poterit, uti loquitur Rituale Romanum. Præcipit enim, ut "hortetur Parochus infirmum, ut ſacram Communionem ſumat, etiamſi *graviter non ægrotet*, aut mortis periculum non immineat; maxime ſi feſti alicujus celebritas id ſuadeat; neque ipſe illam adminiſtrare recuſabit". Deinde ſubjungit: "pro *Viatico* autem miniſtrabit, cum *probabile* eſt, quod eam *amplius* ſumere *non* poterit. Quod ſi æger, ſumpto *Viatico*, dies aliquot vixerit, vel periculum mortis evaſerit, & communicare, voluerit, ejus pro deſiderio Parochus non deerit".

His conſonant Rituale Mechlinienſe, aliaque paſſim moderna Ritualia; atque hinc invaluit duplex infirmorum communio, alia *devotionis*, alia per modum *Viatici*.

VI. Inter utramque hæc notatur diverſitas; quod "poſſit quidem *Viaticum* brevi morituris dari non jejunis..... Ceteris autem infirmis, qui ex *devotione* in ægritudine communicant, danda ſit Euchariſtia ante omnem cibum, & potum". Ita Paſtorale Mechlinienſe, & Rituale Romanum, quod poſtremum addit: "Non aliter ac ceteris fidelibus, quibus nec etiam per modum medicinæ ante aliquid ſumere licet".

Permittit tamen manuale Cameracenſe: "In periculo mortis conſtitutus communicare poteſt *non jejunus*, etiam *pluries* in eadem infirmitate, ſi periculum pluribus diebus perſeveret, nec poſſit æger permanere jejunus (a)".

VII. Similiter aliam formam diſtribuendi Euchariſtiam per modum *Viatici*; aliam per modum *devotionis* Ritualia præſcribunt.

Dum enim infirmo datur per modum *Viatici*, dicit Sacerdos: *Accipe Frater* (*vel Soror*) Viaticum *Corporis Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui te cuſtodiat ab hoſte maligno, & perducat ad vitam æternam*. Si vero non per modum *Viatici* datur, dicit more ordinario: *Corpus Domini noſtri Jeſu-Chriſti cuſtodiat animam tuam in vitam æternam*. Ita paſſim hodierna Ritualia. Num hæc duplex infirmorum communio etiam Antiquis nota fuerit, neſcio; nullum ſaltem hujus diſtinctionis in antiquis Canonibus veſtigium hactenus reperi.

VIII. Illud utrique communioni infirmorum commune eſt, quod etiam juxta modernam diſciplinam a Parocho ad infirmos Euchariſtia deferenda, atque a ſolo Parocho infirmis diſtribuenda ſit: nullusque Sacerdos extra caſum neceſſitatis, ſive ſecularis, ſive Regularis eam ad domos infirmorum deferre ſine Parochi licentia poſſit.

IX. Quapropter privilegia data Regularibus diſtribuendi ſacram Communionem, etiam quibuſcumque Fidelibus, intelligi de adminiſtratione in propriis ſuis Eccleſiis, poſt Canoniſtas notat Auguſtinus Barboſa *De Officio Parochi, part.* 2. *cap.* 20. *num.* 8.

X. Illudque Parochorum jus non obſcure ſupponunt Ritualia & Synodi, dum ſemper ad Parochos verba dirigunt ubicumque de infirmorum communione loquuntur; atque nonnullæ nominatim decla-

(a) Intervallum plurium dierum intercedat neceſſe eſt, ut æger in eodem lecto graviter decumbens pluries communicet non jejunus. Rituale Pariſienſe dies decem inter utramque Communionem per modum *Viatici* præſcribit. "Quod ſi per aliquod tempus in eodem periculo conſtitutus remaneat, vel poſtquam periculum mortis evaſerit, denuo in illud incidat, & ſacrum Viaticum iterum devote petat; annuet ipſi Parochus, dummodo ſaltem dies decem ab altera Viatici ſumptione intercesserint". Ita Rituale Pariſ.

Digitized by Google

clarant, Regularibus eam eſſe vetitam. " Sciant Regulares nec ullo tempore deferre poſſe publice, aut *privatim* Euchariſtiam ad ægros extra ſepta Monaſterii ſui „ ait Synodus Namurcenſis anno 1659. *tit. 6. cap. 6.* Et *cap. 7.* ſubjicit: " Multo minus *Viaticum* ſecularibus, aut „ Eccleſiaſticis in mortis articulo exiſtentibus, ſaltem nonniſi cum licentia, & „ de conſenſu expreſſo noſtro (Epiſcopi) „ vel Vicarii noſtri generalis, aut Paſtoris loci extra caſum neceſſitatis „. Hæc ibi citatâ ad marginem Conſtitutionem Gregorii XV. anno 1622. datâ, ac deinde capite ſequenti pœnas in contravenientes decernit: " Si qui ex illis præſumpſerint præmiſſis contravenire, ſciant ſe „ ſubjacere cenſuris, & tam per ſubtractionem eleemoſynarum Cleri, quam „ ademptionem Stationum eos cogendos „ iri ad obſervationem eorum „.

Et Archiepiſcopus Mechlinienſis in Decreto evulgato 6. Februarii 1680. *art. 9.* ait: "Cum juxta Decretum Concilii Tridentini, *Seſſ. 24. cap. 13. De Reformat.* „ ſolis Parochis competat, ratione ſuæ curæ, adminiſtrare Sacramenta ſuis reſpective Parochianis, diſtricte inhibemus, „ ne ullus Sacerdos *ſecularis*, aut *Regularis*, cujuſcumque Ordinis aut inſtituti „ ſit, tam ſit temerarius, aut poteſtatis „ ſuæ immemor, ut *occulte* ferat Sacramentum *Euchariſtiæ*, aut Extremæ Unctionis ad aliquem infirmum, aliumve „ cujuſcumque fuerit conditionis, eos admonentes ut meminerint pœnarum, & „ cenſurarum per Eccleſiam decretarum „ contra eos, qui contraveniunt Decretis „ dicti Concilii „.

XI. Cenſuræ, quarum in hoc Decreto, & citata Synodo Namurcenſi fit mentio, ſunt excommunicatio, quæ in *Clementina I. de Privilegiis*, decernitur in Regulares, qui Clericis aut laicis Sacramentum *Euchariſtiæ* miniſtrare, non habitâ ſuper hoc Parochialis Presbyteri licentiâ ſpeciali, præſumpſerint. Cum enim privilegia data Regularibus duntaxat concernant adminiſtrationem Euchariſtiæ in propriis Eccleſiis, & Monaſteriis, manet decreta cenſura in illos, qui eam ultra privilegiorum tenorem, adminiſtrant extra proprias Eccleſias, & ſepta Monaſterii; atque ita quoque ad interrogationem Paſtorum civitatis Antuerpienſis reſponderunt die 23. Junii 1664. quatuor Doctores Theologi Lovanienſes, nimirum *Gerardus Van Wern*, *Jacobus Pontanus*, *Joannes Sinnich*, & *Andreas Laurent*; una addentes poſſe, imo & teneri Epiſcopum, prohibere delationem *occultam* hujus Sacramenti, ſub pœnis in dicta Clementina expreſſis; ſignanter quando leviores pœnæ judicantur non ſufficere ad obviandum efficaciter abuſibus contrariis (*a*).

XII. Parochus autem omni tempore paratus eſſe debet adminiſtrare infirmis hoc Sacramentum, tam poſt prandium, quam ante, tam noctu, quam interdiu. Monet tamen Rituale Romanum, *noctu hoc Sacramentum deferri non debere*, *niſi neceſſitas urgeat*. Et Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio, *tit. 7. cap. 15.* arguit abuſum, tunc frequentem, deferendi Euchariſtiam ad ægros *ſub veſperam:* monendumque vult populum, ut, quantum fieri poteſt, nonniſi jejuni hoc Sacramentum ægri percipiant, nec expectent tempus ultimæ neceſſitatis „. Numquam tamen Paſtor (inquit Synodus) tempore nocturno, aut „ alias quantumvis importuno vocatus, „ cum id infirmi ſtatus poſtulat, ab officio faciendo ſe excuſet, *graviſſime puniendus*, cujus culpâ infirmus non munitus Sacramentis e vita exceſſerit „. Idem habet Synodus Antuerpienſis ſub Miræo, *tit. 7. cap. 7.*

XIII. " Cavendum autem in primis eſſe monet Rituale Romanum, ne ad *indignos* cum aliorum ſcandalo deferatur, „ quales ſunt publici uſurarii, concubinarii, notorie criminoſi, nominatim excommunicati, aut denuntiati, niſi ſeſe „ prius ſacrâ confeſſione purgaverint, & „ *publicæ* offenſioni, prout de jure ſatisfecerint „.

XIV. Monet inſuper Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit. 7. cap. 13.* " Sacra „ Communio ad ægrotum non deferatur „ niſi ad eum, qui vere eam ſumpturus „ eſt „.

(*a*) Vide hanc reſponſionem ſub littera O. inter monumenta, quæ huic volumini ſunt adjecta.

Digitized by Google

„ eſt „. Et Manuale Cameracenſe nec deferri vult Sacramentum *ad adorandum*, *ſeu devotionis*, *ſeu cujuſvis rei prætextu ad oſtendendum*. Ratio hujus præcipua videtur, quia Sacramentum neque ad hoc inſtitutum eſt*, neque hanc conſuetudinem habet Eccleſia Dei. Si vero (ait Synodus) aliquando fiat, ut dum ad eum Parochus venit, morbi vi ita illum affectum inveniat, ut eam tunc illi recte adminiſtrare non poſſit, cum aliis, qui adſunt, ſancte oret, & ſi ægrotus optet, apertâ pyxide, liceat oſtendere adorandum. Paſtorale Mechlinienſe, uti & Manuale Cameracenſe dicunt, ſimili caſu, exhibendum eſſe Sacramentum ad *adorandum*, *ſed*, inquiunt, *non detur ad oſculandum*.

XV. Utrumque etiam Manuale monet, Parochi tunc officium eſſe, ut ægrum doceat, quo pacto poſſit illud ſpiritualiter ſumere, id eſt, fructum & utilitatem ejus conſequi, nimirum per ejus deſiderium & votum, ac fidem vivam, quæ per dilectionem operatur; conſolando eum his Auguſtini verbis: *Crede & manducaſti*. Tractatu 25. in cap. 6. Joan.

XVI. Quo ritu olim ad ægros Euchariſtia fuerit delata non ſatis eſt expeditum. Illud conſtat ex præſcripto Honorii III. in *cap.* SANE ;; *De Celebrat. Miſſarum*, mandari Sacerdoti, ut " eam in decenti „ habitu ſuperpoſito mundo velamine ferat, & referat *manifeſte* ac *honorifice* ante pectus cum omni reverentia, & timore, ſemper lumine præcedente, cum „ ſit Candor lucis æternæ, ut ex hoc apud „ omnes fides, & devotio augeatur „.

Quod publicam ſeu manifeſtam delationem attinet, eam non tantum moderna Ritualia ſive Manualia, ſed & Synodi uno conſenſu urgent, & inculcant; additque noſtrum Paſtorale Mechlinienſe: " Non „ enim toleranda eſt eorum licentia, & „ abuſus, qui ſine *gravi neceſſitate* ſub „ chlamyde *occulte* ſine lumine, & honore „ illud deferunt „.

XVII. Idque obſervandum eſſe, ſive per modum *Viatici*, ſive *devotionis* causâ deferatur, ex ipſorum Decretorum expreſſione, & ratione perquam manifeſtum eſt; ideoque Synodus P. II. Mechlinienſis poſtquam decrevit, ut " Paſtores, & quicumque alii Sacerdotes venerabile Corporis „ Chriſti Sacramentum ad ægrotos, aut „ alios *numquam* perferant, niſi decenter, „ & reverenter ornati ſtolâ, & ſuperpelliceo, &c. „ addit: " Idque obſervetur, „ etiamſi infirmus *frequentius* in ægritudine ſua *Viaticum* ſalutis ſibi deferri petat, „ alioquin pœnâ arbitrariâ punientur „.

Statuta Synodalia Antuerpienſia ſub Sonnio anno 1570. publice deferri volunt Euchariſtiam, *quandocumque extra Eccleſiam* adminiſtranda eſt.

Et in Congregatione Archipresbyterorum Diœceſis Mechlinienſis coram ipſo Epiſcopo anno 1663. *art.* 15. decretum fuit: " Numquam deferatur Venerabile in *occulto* ad infirmos, ſed ſemper *palam* cum „ debita reverentia, & accenſis luminaribus: qui ſecus fecerit citra *neceſſitatem* „ *inevitabilem*, correctioni arbitrariæ ſubjacebit „. Deinde *art.* 26. " Si autem „ Religioſi aliqui *exempti* id præſumpſerint attentare, non tantum per promptam ſubtractionem eleemoſynarum, & „ ſtationum, ſed etiam per alia opportuna juris remedia procedetur contra „ eoſdem „.

Similiter Epiſcopus Gandenſis edito Decreto 17. Maii 1668. præcepit omnibus ſuæ Diœceſis Paſtoribus, aliiſque Sacerdotibus, " ne *umquam* ſive *noctu* ſive *interdiu* ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum *clanculum*, & *latenter* ad infirmum „ deferant, quacumque tandem de cauſa; „ niſi, ait, a Nobis aut Archipresbytero „ noſtro prius examinanda, & approbanda. Poſt hæc mandat, ne ullus Regularis, cujuſcumque Ordinis aut Inſtituti, ſibi arroget Euchariſtiam *latenter* „ *cuivis* infirmo conferre extra ſepta ſui „ Monaſterii, nequidem ut *ex devotione* „ communicetur „.

Hoc Decretum cum quidam e Clero tum ſeculari tum Regulari ægre reciperent; eique neſcio quæ objicerent, illud ſolidiſſime tum ex ſacris Canonibus, tum Synodorum Decretis ſtabilivit Ignatius Gillemans Cathedralis Eccleſiæ Gandenſis Canonicus, & Archipresbyter in Epiſtola ad amicum Paſtoralem; in qua etiam ad longum refert reſolutionem Doctorum Lovanienſium ſupra citatam.

XVIII. Synodus P. II. Cameracenſis " improbat abuſum eorum, qui ſanctam „ Euchariſtiam ægris, qui morbum diſſi„ mulare volunt, ſeu alio quocumque „ prætextu *occulte* ſine lumine, & ſine „ honore deferunt, niſi, ait, de *expreſſa* „ Epiſcoporum licentia id faciant „. *Tit.* 9. *cap.* 2.

XIX. Deinde *cap.* 3. ſubjungit: " Ad„ modum etiam indecens eſt, quod ſolus „ Paſtor cum Clerico ſuo præeunte, ut „ plurimum ad ægros deferendum hoc Sa„ cramentum procedat, aut pauci ex po„ pulo ſequantur. Quare ſæpe populum „ ſuum moneant Parochi, ut frequens hoc „ ſanctiſſimum Sacramentum proſequatur, „ maxime ii qui ſunt Confratres Sodalita„ tum Corporis Chriſti, quas optaret „ S. Synodus ubique per Epiſcopos erigi „ atque inſtitui „.

Poſt hæc *cap.* 4. " Antequam autem ad „ ægros deferatur, certis campanæ pulſi„ bus ſignum detur, ut fideles, quibus „ vacat, convenire poſſint „.

XX. Inſtructio, & Decreta generalia pro Paſtoribus civitatis, & Diœceſis Leodienſis facta per Antonium Albergatum Nuntium Apoſtolicum in viſitatione Apoſtolica anno 1613. habent: " Cum defer„ tur Venerabile Sacramentum ad infir„ mos, Paſtor pulſandam curet campanu„ lam; quâ deputati Scholæ ad Eccleſiam „ congregentur, ut illud debita cum reve„ rentia, & honore comitentur, nec un„ quam prodeat, niſi aſſociatus ad minus „ a ſex viris, ſi commode haberi poterunt, „ cum luminaribus accenſis, nec ſuper hoc „ inexcuſationes eſſent adducendæ, nec eſt „ credibile quin populus monitus a Paſto„ re de gravitate negotii, & de mandato „ ſanctiſſimi, non ſit plene pariturus. Si „ enim debitam adhibere voluerit diligen„ tiam, certum eſt Paſtores in hoc gene„ re a populo libenter admodum omnia „ obtenturos eſſe „.

Veriſſime id prædixiſſe horum Decretorum auctorem oſtendit concurſus populi, atque luminis copia in delatione Euchariſtiæ iis in locis, in quibus Paſtorum zelus in excitanda populi pietate, ac reverentia erga hoc auguſtiſſimum Sacramentum elucet.

XXI. Sanctus Carolus in Concilio Mediolanenſi VI. *tit.* 9. vult, ut " Parochus „ hortetur, & curet ut unuſquiſque Pa„ terfamilias præſertim dato campanæ Pa„ rochialis ſigno, quo ſacræ Euchariſtiæ „ ad ægrum deferendæ ſignificatio fit, ſine „ mora in Eccleſiam Parochialem conve„ niat, vel alium de familia digniorem „ mittat, ad illam cerei candelæve lumi„ ne proſequendam. Si quando autem is, „ qui Paterfamilias eſt, per neceſſariam „ occupationem non poteſt, ſaltem certum „ aliquem hominem, vel filium natu ma„ jorem, vel denique famulum, aliumve „ mittat, qui id pietatis officium præſtet. „ Atque eam ob cauſam domi etiam omnis „ Paterfamilias perpetuo funale cereum, „ aut candelam unam, pluresque habeat, „ quæ ad id pietatis opus officiumque uſui „ ſint „.

Eadem pene habet Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit.* 14. *cap.* 9. Et *cap.* 10. addit: " Quotquot autem Sacerdotem deferen„ tem hoc venerabile Sacramentum con„ comitantur, omnes tam eundo, quam „ redeundo a fabulis abſtineant; ſed pro „ ſalute infirmantis, devotâ mente, Do„ minum Deum deprecentur „.

XXII. " Atque ut id fiat cum ſumma „ religione, populus pro concione monea„ tur, & excitetur, eique inculcetur, nos „ omnibus, & ſingulis Fidelibus umbellam „ hujuſmodi deferentibus, vel devote co„ mitantibus *quadraginta dierum indulgen„ tias* impertiri „ ait, Antonius Trieſt Gandenſium Antiſtes in ſtatutis Synodalibus anno 1650. *tit.* 3. *cap.* 6.

Similes indulgentiæ paſſim in Decretis Synodalibus, & Epiſcopalibus adducuntur, additque Synodus Namurcenſis anno 1604. *tit.* 6. *cap.* 14. quod ſi qui impediti comitari nequeunt, in domibus ſuis ſaltem pro ſalute corporali, & ſpirituali ipſius ægroti Dominum deprecati fuerint, 20. *dierum indulgentias* habebunt.

XXIII. Ad hæc optant Synodi noſtræ in omnibus Eccleſiis Parochialibus ſaltem celebrioribus erigi Confraternitates SS. Sacramenti; quarum Sodales ſpecialiter honori, & cultui hujus ſanctiſſimi Sacramenti intendant; atque ipſum Sacramentum quoties ad infirmos defertur, *per ſe*, vel

per

per alium, legitimo impedimento occurrente, devote aſſocient, juxta articulum erectioni hujuſmodi Confraternitatis inſeri ſolitum.

Confraternitates hujuſmodi in pluribus Eccleſiis Belgicis ſub finem præteriti ſeculi, nec non hoc ſeculo ſunt inſtitutæ, & a Sede Apoſtolica, aut Ordinariis locorum probatæ, ad normam hujuſmodi Confraternitatis primitus inſtitutæ in Urbe (*a*), in Eccleſia Domus Beatæ Mariæ ſuper Minervam Ordinis Fratrum Prædicatorum, quam probavit Paulus III. 1. Julii 1539. Bullâ quæ incipit *Dominus Noſter* 20. in Bull. Rom. In hac Bulla articulus de aſſociatione Euchariſtiæ deferendæ ad infirmos exprimitur his verbis §. 4. " Ac quod Rector cujuslibet ex Eccleſiis prædictis (Parochialibus) ſeu illius locum tenens, quotieſcumque eſſet neceſſarium Sacramentum hujuſmodi alicui infirmo miniſtrari, & ad illius domum deferri, campanam ſuæ Eccleſiæ certis ictibus pulſari facere teneretur, ad hoc ut Confratres vicini Parochiæ illius Eccleſiæ ſe moneri, & convocari ad aſſociandum Sacramentum ipſum cognoſcerent, & per ſeipſos aſſociarent, ſi legitimo impedimento detenti non forent, alioquin per unum de ſuis dignioribus familiaribus Sacramentum prædictum ad domum dicti infirmi, facibus accenſis aſſociari, & comitari facere tenerentur ".

CAPUT V.

De Circumgeſtatione, & expoſitione Euchariſtiæ.

1. *Incertum quo tempore incœperint Proceſſiones cum Venerabili*.
2. *Primis decem ſeculis ignotæ*.
3. *An aliqua apud Græcos nota ſit?*
4. *Non videtur cum ſolemnitate Corporis Chriſti incœpiſſe*.
5. *Videtur ſeculo* xiv. *ſenſim invaluiſſe*.
6. *In quibuſdam Eccleſiis citius, in aliis ſerius recepta*.
7. *Sub initium ſeculi* xv. *erat uſitata*.
8. *Probat hunc Proceſſionis ritum Synodus Tridentina*.
9. *Epiſcoporum eſt has Proceſſiones dirigere*.
10. *Olim extra Miſſam etiam in Eccleſia Latina Venerabile* palam *populo adorandum non proponebantur*.
11. *Incertum an primitus Venerabile* palam *in proceſſione portaretur*.
12. *Non videtur ante recepta* Oſtenſoria *palam delatum fuiſſe*.
13. *Quâ ratione ex uſu proceſſionum profluxerit publica Venerabilis expoſitio?*
14. *Ritus hic expoſitionis licet recentior, non eſt tamen improbandus*.
15. *Euchariſtiam poſſe adorandam exponi ſequitur ex reali Chriſti præſentia*.
16. *Penes Epiſcopum eſt auctoritas hanc expoſitionem dirigendi*.
17. *Sacra Congregatio declaravit, nec* Exemptos *poſſe ſine licentia Epiſcopi Euchariſtiam* palam *exponere*.
18. *Idem declaravit Clerus Gallicanus*.
19. *Sententia Synodi Cataneenſis de hac Epiſcoporum auctoritate*.
20. *Regulares etiam exempti acceptare non poſſunt fundationes cum onere exponendi Venerabile, niſi accedat licentia Epiſcopi*.
21. *Cavendum ne nimia expoſitionis frequentia minuat reverentiam*.
22. *Querela Joannis Gropperi de nimia frequentia; quæ & hodie verificari poſſet*.
23. *In oratione* 40. *horarum non ſemper exponendum Venerabile, & contrarius hodiernus uſus an probandus?*
24. *Non exponendum in Eccleſiis, in quibus providetur non ſervanda conveniens reverentia*.
25. *Convenienter, & cum decenti ornatu Venerabile exponendum*.
26. *Inſtruendus populus, quo mentis affectu coram Venerabili expoſito conſiſtere debeat*.

(*a*) Quoties in noſtro Auctore vox illa (Urbs) ſola reperitur, toties *Roma* intelligi debet: ſecutus ille eſt loquendi modum a Romanis, & Canoniſtis uſurpatum; qui ſummum Pontificem vocant Epiſcopum *Urbis*, & *orbis*, id eſt Romæ & terræ univerſæ.

I. QUando in Eccleſia ſanctiſſimum Eucharistiæ Sacramentum publice per plateas ſolemni pompâ circumferri, ipſæque proceſſiones ſive ſupplicationes cum Venerabili frequentari cœperint, valde obſcurum, & incertum eſt.

II. Hoc expeditum eſt, primis decem ſeculis hujuſmodi proceſſiones, ſive circumgeſtationes Euchariſtiæ fuiſſe penitus ignotas. Nec publicas proceſſiones iſtiuſmodi cohæſiſſe cum diſciplina antiquæ Eccleſiæ, etiam notat Chriſtianus Lupus in Tractatu *De ſacris proceſſionibus cap.* 2. " Iſta „ namque diſciplina, ait, Sacroſanctam „ Euchariſtiam rigidiſſime abſcondebat, „ non Judæis duntaxat ac Gentilibus, ſed „ etiam Catechumenis ac Pœnitentibus „.

III. Inſuper conſtat has ſolemnes proceſſiones cum Venerabili numquam notas fuiſſe, nec hodie eſſe in Eccleſiis Græcorum: unde hujus cæremoniæ ſeu ritus nulla in eorum Ritualibus mentio occurrit; hoc uno excepto, quod ſpecies aliqua Proceſſionis apud illos frequentetur, ſimilis illi, quæ apud nos fieri ſolet in die Paraſceves, dum Sacra Hoſtia pridie conſecrata, & in parvo altari ad hoc ſpecialiter adornato repoſita, *proceſſionaliter* præcedentibus luminaribus, & Clero populoque comitantibus defertur ad ſummum altare, ut ibi per Sacerdotem Miſſam Præſanctificatorum celebrantem ſumatur.

Græci enim omnibus diebus Sabbati, & Dominicis quadrageſimæ per Sacerdotes, aut Diaconos ferunt in modum *proceſſionis* ipſa *Præſanctificata*, ſive hoſtiam præconſecratam ex parvo Altari, quod *Propoſitionis* vocant, ad ſummum Altare: ſed Diaconus, vel Presbyter illa geſtat impoſita capiti, & longo velo contecta: quemadmodum in Eccleſia Latina in die Paraſceves Hoſtia fertur impoſita calici velo contecta, & involuta. Præter banc proceſſionem nulla apud Græcos legitur, in qua Euchariſtia, vel *occulte*, vel *aperte* circumferatur.

IV. Plures credunt, hodiernas cum Venerabili proceſſiones inſtitutas fuiſſe, & in Eccleſia Latina originem babuiſſe ſub Urbano IV. qui anno 1264. ſolemnitatem Corporis Chriſti feriâ V. poſt octavam Pentecoſtes celebrandam inſtituit, aut faltem jam in Eccleſia S. Martini in civitate Leodienſi inſtitutam per omnes Eccleſias celebrari voluit: editâ Bullâ, quæ incipit *Tranſiturus*; quæ a Joanne XXII. ſub nomine Clementis V. in Concilio Viennenſi inſerta eſt in lib. 3. Clement. cap. *unico* tit. 16. *De Reliquiis*, & *veneratione Sanctorum*.

Verum in Bulla, quâ Urbanus prædictam feſtivitatem inſtituit, nulla hujuſmodi proceſſionis mentio occurrit. Deinde Urbanus peculiares indulgentias concedit iis, qui vel uni ex horis Canonicis, quas ſpeciatim recenſet, interfuerint, nullas tamen concedit iis, qui proceſſioni aſſiſtunt. Indicium ſane baud obſcurum, proceſſionem tunc temporis nondum notam fuiſſe.

Deinde S. Thomas, qui dicitur juſſu Urbani IV. SS. Sacramenti Officium compoſuiſſe, de hac proceſſione non loquitur; cum tamen de omnibus Officii divini partibus differat, hanc utique non prætermiſſurus, ſi inſtituta fuiſſet: utpote quæ partem Officii divini nec exiguam, nec levis momenti conſtituiſſet.

Sed & auctores, qui ſub idem tempus de inſtituta bac ſolemnitate per Urbanum IV. ſcripſerunt, de proceſſione ſilent: uti & ipſe Urbanus in Bulla, quæ incipit *Scimus*, inſcripta Evæ recluſæ S. Martini Leodienſis; ſcribit quidem ſe feſtivitatem Corporis Chriſti inſtituiſſe; at de inſtitutione Proceſſionis nihil. Extat hæc *tom.* 11. Concil. *col.* 817.

Itaque non apparet inſtitutionem proceſſionis Urbano IV. adſcribi poſſe; neque illam tunc temporis adhuc partem illius ſolemnitatis conſtituiſſe.

V. Veriſimile eſt, eam ſeculo XIV. paulatim invaluiſſe; atque non ſimul in omnibus Eccleſiis; ſed in aliquibus citius, in aliis ſerius fuiſſe inſtitutam, ad ſolemnitatem inſtitutæ feſtivitatis augendam.

In Concilio Senonenſi habito anno 1320. *loco* 1. hæc habentur: " Circa vero *proceſ-* „ *ſionem ſolemnem*, quæ dictâ quintâ feriâ „ fit a Clero & populo in *delatione dicti* „ *Sacramenti* (Corporis & Sanguinis Do- „ mini) his diebus, cum quodammodo di- „ vina inſpiratione introducta videatur, „ nihil quoad præſens injungimus, devo- „ tioni Cleri, & populi relinquentes „.

VI. Evi-

VI. Evidens hinc eſt, eo tempore in Eccleſia Senonenſi notam fuiſſe ſolemnem proceſſionem Venerabilis Sacramenti, eamdemque in Eccleſia Tornacenſi anno 1325. notam fuiſſe, ex actu Capitulari dictæ Eccleſiæ probat Joannes Baptiſta Thiers in Diſſertatione *de expoſitione Venerabilis lib.* 2. *cap.* 1. uti & in Eccleſia Carnutenſi anno 1330. ex quadam charta ejuſdem Eccleſiæ, idipſum ibidem probat.

Quod ergo ſcribit Donatus Boſſins Juriſconſultus Mediolanenſis in Chronico ad annum 1492. " Anno Domini milleſimo „ quadringenteſimo quarto, vigeſima nona „ Maii, die Jovis, Corpus Chriſti *ſolemniter*, ut poſtea facilitatum eſt, per „ Papiam urbem circumferri cœptum „: nequaquam probat tunc in Eccleſia primum hujuſmodi circumgeſtationem inchoatam (uti colligit Genebrardus) ſed ſolummodo, quod ante illud tempus *Papiæ* inſtituta non fuiſſet.

VII. Quidquid ſit, proceſſionem cum Venerabili ſub initium ſeculi XV. fuiſſe uſitatam ſat innuit Martinus V. in Bulla, quæ incipit: *Ineffabile*, 12. in Bull. Rom. Poſt duplicatas enim indulgentias, quas Urbanus IV. dederat iis, qui Officio divino in feſto Corporis Chriſti intereſſent, ſubjicit: " Illi præterea, qui proceſſiones, „ in quibus ipſum vivificum Sacramentum „ dicto feſto juxta præfatarum Eccleſiarum „ ritus deferetur, continuo ſecuti fuerint, „ centum dies ſingulis annis de injunctis „ eis pœnitentiis miſericorditer relaxamus„.

VIII. Synodus Tridentina de hoc proceſſionum uſu tum in Eccleſia Latina recepto, & ſtabilito *Seſſ.* 13. *cap.* 5. *de Euchariſtia:* " Declarat pie, & religioſe ad„ modum in Dei Eccleſiam inductum fuiſ„ ſe hunc morem, ut ſingulis annis pecu„ liari quodam & feſto die præcelſum hoc, „ & Venerabile Sacramentum ſingulari ve„ neratione, ac ſolemnitate celebraretur, „ utque in proceſſionibus reverenter, & ho„ norifice illud per vias, & loca publica „ circumferretur„.

IX. Cum vero hæ *proceſſiones* præcipue inſtitutæ ſint, ut debitus honor Venerabili Sacramento exhibeatur; atque populi erga idem Sacramentum devotio magis excitetur, Epiſcoporum, ac Paſtorum eſt invigilare, ne per eam frequentiam populi devotio, & reverentia deferveſcat; nil *proceſſionibus* illis admiſceatur, quod debitum cultum hujus Sacramenti imminuat, aut in illius vilipendium tendat, vel oculos Fidelium offendere, vel ab adoratione hujus Sacramenti eorum mentem avocare poſſet, quemadmodum latius *part.* 1. *tit.* 16. *cap.* 9. agendo de auctoritate Epiſcoporum in dirigendis, & inducendis precibus publicis, oſtendimus.

X. Una cum proceſſionum ritu, credunt nonnulli, etiam publicam expoſitionem Venerabilis ſolius adorationis cauſâ originem accepiſſe. Illud ſatis compertum, Euchariſtiam multis ſeculis etiam in Eccleſia extra ipſius ſumptionem, & Miſſarum ſolemnia publice populo ad adorandum expoſitam non fuiſſe.

XI. Hoc non perinde compertum eſt, num in ipſis Proceſſionum initiis, Venerabile Sacramentum ita circumgeſtaretur, quemadmodum hodie moris eſt, an vero, quemadmodum in proceſſione diei paraſceves fieri ſolet, velo aliquo coopertum portaretur; quod veriſimilius credit Joannes Baptiſta Thiers in citata Diſſertatione; creditque ex primævo illo uſu, adhuc in quibuſdam Eccleſiis fupereſſe quaſdam proceſſiones, in quibus Sacramentum *occulte*, ſive *contectum* circumfertur: quin aſſerit necdum elapſos eſſe 120. annos, a quibus in omnibus Galliæ Eccleſiis, etiam in proceſſione *ſolemni* Feſti Corporis Chriſti Sacramentum viſibiliter delatum ſit.

XII. Certum quippe apparet, Sacramentum viſibiliter non fuiſſe delatum ante uſum *Oſtenſoriorum;* hæc vero multo recentiora eſſe ipſis proceſſionibus omnes agnoſcunt: neque eorum mentio reperitur in aliquo Concilio aut Decreto alicujus Pontificis, vel Epiſcopi ante Concilium Colonienſe anno 1452. in quo ſtatuitur, " quod deinceps ipſum Sanctiſſimum Sa„ cramentum, nullatenus *viſibiliter* in qui„ buſcumque *Monſtrantiis* ponatur, aut de„ feratur, niſi in Sanctiſſimo Feſto Corpo„ ris Chriſti cum ſuis octavis ſemel in „ anno, in qualibet civitate aut oppido, „ ſeu Parochia, vel ex ſingulari indulto „ Ordinarii; aut alias pro pace, aut aliâ „ neceſſitate imminente, ex indiſpoſitione „ rem-

„ rempublicam prægravante „ .

Hinc conſtat, ſeculo xv. Oſtenſoriorum, ſive Monſtrantiarum uſum, ſaltem in aliquibus Eccleſiis, repertum fuiſſe; atque ipſum Sacramentum in illis poſitum fuiſſe *viſibiliter* in proceſſionibus delatum; ſed num eodem tempore etiam extra proceſſiones in altari ad adorandum publice expoſitum fuerit, non perinde compertum eſt.

XIII. Admodum veriſimile eſt, ut notat Joannes Baptiſta Thiers in citata Diſſertatione *pag.* 225. publicam, & viſibilem Sacramenti expoſitionem ex ipſius viſibili in proceſſione circumgeſtatione originem ſumpſiſſe.

Cum enim uſus invaluiſſet, ipſum Sacramentum in plateis, & Eccleſiis in proceſſione exponendi; haud inconveniens viſum fuit, illud quoque in altari aliove eminentiori loco extra tempus proceſſionis ad adorandum *viſibiliter* exponere; idque primum durante Officio divino, aut ejus aliquâ parte in *Feſto Corporis Chriſti*; deinde integro illo die; poſtmodum per ejus octavam; ac tandem nonnullis aliis diebus, & ſolemnitatibus; atque ita ſenſim ad modernam diſciplinam delapſi ſumus.

XIV. Quamquam ergo agnoſcere debeamus, ritum hunc publice ac viſibiliter ad adorandum Sacramentum Euchariſtiæ exponendi eſſe recentiorem, illud tamen expeditum eſt, ritum hunc nihil ipſius Euchariſtiæ inſtitutioni, aut fidei Eccleſiæ Catholicæ contrarium continere; imo ejus legitimum uſum ex ipſa fide Eccleſiæ probari.

XV. Suppoſita enim reali, ac ſubſtantiali præſentiâ Chriſti in hoc Sacramento, conſequens eſt ipſum non minus hic ſub ſpeciebus *Panis*, & *Vini* jam glorioſum latentem cultu Latriæ adorari poſſe, quam eum Apoſtoli viventem, & mortalem adoraverunt.

Hinc Synodus Tridentina *Seſſ.* 13. *de Euchariſtia*, cum *cap.* 4. aſſeruiſſet realem præſentiam Chriſti in Euchariſtia, tamquam conſequens infert *cap.* 5. “ Nullus „ *itaque* dubitandi locus relinquitur, quin „ omnes Chriſti fideles pro more in Ca„ tholica Eccleſia ſemper recepto *Latriæ* „ cultum, qui vero Deo debetur, huic „ ſanctiſſimo Sacramento in veneratione „ exhibeant „.

Et Canone 6. ait: “ Si quis dixerit in „ ſancto Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum „ Unigenitum Dei Filium non eſſe cultu „ latriæ etiam externo adorandum; atque „ ideo nec feſtiva peculiari celebritate ve„ nerandum, neque in proceſſionibus ſe„ cundum laudabilem & univerſum Ec„ cleſiæ ritum, & conſuetudinem, ſo„ lemniter circumgeſtandum, vel *non pu*„ *blice, ut adoretur populo proponendum*, „ & ejus adoratores eſſe idololatras; ana„ thema ſit „.

XVI. Porro ſicuti Epiſcoporum eſt, publicas Venerabilis Sacramenti circumgeſtationes, aliaſque proceſſiones ordinare & dirigere, ut & devotioni populi, & reverentiæ huic Sacramento debitæ ſubſerviant; ita quoque penes Epiſcopos eſt auctoritas, hanc publicam Euchariſtiæ expoſitionem ordinare atque dirigere: adeo quidem ut nec Regulares quantumvis exempti, Venerabile ſine Ordinarii ſive Epiſcopi licentia, ſeu alia ex cauſa, quam ab Epiſcopo probatâ, in ſuis Eccleſiis *publice* exponere queant.

XVII. Hanc Epiſcoporum auctoritatem non ſemel probavit S. Congregatio Cardinalium; atque ſignanter cum anno 1644. ſuper publica hac expoſitione quæſtio incidiſſet inter Archi-Epiſcopum Burdigalenſem, & Patres Dominicanos, re delatâ ad ſacram Congregationem, & rite examinatâ, miſſum fuit ad Cardinalem Grimaldum Nuntium Apoſtolicum in Gallia, & per eumdem publicatum Decretum tenoris ſequentis: “ Congregatio Concilii cenſuit „ non licere Regularibus, etiam in eorum „ Eccleſiis Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sa„ cramentum *publice* adorandum exponere, „ niſi ex *cauſa publica*, *quæ probata ſit ab* „ *Ordinariis* „.

XVIII. Conformiter ad hanc declarationem, & ipſam auctoritatem Epiſcopalem, quâ intendere jubentur Epiſcopi omnibus, quæ ad populi devotionem ab Eccleſia ſunt ordinata, declaravit Clerus Gallicanus anno 1655. *nullos exemptos* ſive *ſeculares*, ſive *Regulares* poſſe *exponere palam* SS. Sacramentum, illudve deferre in *publicis proceſſionibus*, niſi in ſolemnitate SS. Sacramenti, aut diebus devotionum extraordinariis pro *publicis* cauſis indictis, &

per

Digitized by Google

per Epiſcopum approbatis, *obtentâque ejus permiſſione* (a).

XIX. Utque plura Synodorum Decreta his conſona omittam, anno 1661. Synodus Cataneenſis, cui præſidebat Michaël Angelus *Bonadies* Epiſcopus Cataneënſis, quondam totius Ordinis FF. Minorum Generalis, hoc notabile in hac materia Decretum emiſit *Seſſ.* 1. *cap.* 4. *num.* 72. " Regulares quid in *propriis Eccleſiis* circa *expoſitionem* SS. Euchariſtiæ facere poſſint, docentur a deciſione S. Congregationis Ritus, quam omnino obſervari præcipimus ſub *mulcta interdicti Eccleſiæ*, & *Superiorum ſuſpenſionis*. Nimirum ne ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ privilegio, quod *nobis* oſtendere teneantur, illam exponant abſque cauſa, *quam approbare ad nos ſpectat*; & quidem illa *publica* eſſe debet, non vero privata..... Quare Superiores omnes Regularium jubemus, intra menſem ab hujus Synodi publicatione nobis demonſtrare, quibus temporibus Synaxim in populorum conſpectu dare hactenus conſueverunt velintque impoſitum, ut *nos cauſas recognoſcamus*, & *facultatem litteris obſignatam impertiamur*; qui negligentes fuerint, annuam *ſuſpenſionem* incurrunt a divinis. Declaramus praterea nemini *Regularium* licere extra clauſtra quâcumque occaſione, nobis *inſciis* & *non approbantibus*, cum Euchariſtia proceſſionem inſtituere".

XX. Addit inſuper Clerus Gallicanus, fas non eſſe Eccleſiaſticis ſive Regularibus, ſive ſecularibus, *exemptis* vel non exemptis, ſe obligare per contractum, vel conventionem quamcumque publice, & in aperto exponere Venerabile; aut recipere ullam fundationem eum in finem, niſi ex ordinatione, aut conſenſu Epiſcopi Diœceſani. In Actis Cleri Gall. *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 4. *art.* 22.

Hanc Cleri declarationem, & ordinationem ut juſtam an. 1665. probavit Conſilium Sanctius Regis Francorum una declarans, fas non eſſe PP. Dominicanis ſine licentia Epiſcopi Euchariſtiam in ſuis Eccleſiis *palam* populo exponere. In cauſa Epiſcopi Trecorienſis contra Dominicanos urbis Morlæi; uti latius refert Thierſius *lib.* 5. *cap.* 10.

XXI. Illud in primis in hac expoſitione ab Epiſcopis, & Eccleſiarum Prælatis attendendum; ne ejus frequentia minuat reverentiam.

Hinc Synodus P. I. & II. Mechlinienſis volens, ut extra Feſtum Corporis Chriſti ejuſque octavam *rarius*, & non niſi in *arduis* cauſis pacis, & *publicæ* neceſſitatis vel utilitatis Venerabile in proceſſionibus circumferatur, hanc allegat rationem: *Ne nimia frequentia minuat reverentiam.*

Sanctus Carolus in ſua Synodo Diœceſana II. ait: " Sanctiſſima Euchariſtia, ne quâvis causâ, ſed *publicâ* tantummodo, eâque *gravi* exponatur".

Et rurſus in inſtructionibus Sacramentalibus titulo *de exponenda Sacra Euchariſtia in oratione quadraginta horarum*, ſtatuit: "Coram Sanctiſſima Euchariſtia oratio 40. horarum in Eccleſiis fiat, ubi Archi-Epiſcopus ſtatuerit, & quando id conceſſerit. Ne *quavis cauſâ* tamen Euchariſtia *palam* & aperte exponatur, ſed *publicâ* tantum, eâque *gravi*: aliis vero de cauſis orationem licebit inſtituere, ſed *non Sacramento aperte* expoſito".

Plura Synodorum atque Epiſcoporum Decreta, quibus hæc publica Euchariſtiæ expoſitio reſtringitur ad cauſam publicam per Epiſcopum approbandam, adducuntur in ſæpius allegata Diſſertatione Joannis Baptiſtæ Thiers *lib.* 2. *cap.* 5. & *ſequentibus.*

Inter cetera allegat hic auctor dicto *cap.* 5. querelam Joannis Gropperi Archiepiſcopi Colonienſis omnibus ob præclara ſua merita notiſſimi, de frequentiori Euchariſtiæ expoſitione. " Venerabile Sacramentum, ait, in proceſſionibus nimis crebro circumfertur, & populo plus nimio, & plerumque *palam* ſpectandum exhibetur. Hæc præterquam quod piis & Deum timentibus non probentur, hæretici, & improbi quique offendicula inde naſcentia ad ſuas hæreſes, & improbitates ſtabiliendas, ac tuendas arripiunt".

Poſt

(a) Huic declarationi adjungi poteſt, quod Clerus Gallicanus in Comitiis Generalibus ann. 1625. & 1635. decreverat de cauſis publicis, quæ ad Euchariſtiæ expoſitionem requiruntur.

Poſt hæc concludit: " Utinam Deus ea „ corrigat, iiſque ut ea corrigant, inſpi- „ ret, qui ex ratione functionis ſuæ cor- „ rigere jure obligantur „!

XXII. Si hodie viveret Gropperus, quid non diceret, dum quotidie etiam ex leviſſimis, & privatis cauſis in omnibus paſſim Eccleſiis Venerabile exponi videmus; imo ad cujuslibet pene, neſcio quam devotionem, Miſſas votivas cum expoſitione Venerabilis, modo ſat pingue ſtipendium offeratur, celebrari conſpicimus. Ex hac frequentia, quam exigua ſit populi in conſpectu Venerabilis devotio, & reverentia, atque exterior religionis cultus, omnibus notum eſt.

XXIII. Ad hæc, ex præcitatis S. Caroli inſtructionibus apparet, nequaquam ex mente hujus zeloſiſſimi Præſulis, Sacram Euchariſtiam *palam* exponendam eſſe in omni 40. horarum oratione; quod nec pridem uſitatum fuiſſe in ſimili oratione, tametſi ex cauſa *publica* inſtituta, probat Thierſius *lib.* 3. *cap.* 9.

Hodie vero invaluit, ut numquam pene in aliqua Eccleſia oratio inſtituatur, quin una expoſitio Venerabilis adjungatur: quo fit, ut frequenter cum magno ſcandalo, & SS. Sacramenti vilipendio, & irreverentia, per majorem diei partem Venerabile uno alterove præſente, quaſi ad oſtentationem, expoſitum maneat: quod haud dubie ſæpius maledictionem pro benedictione in populum attrahere natum eſt.

XXIV. Præterea, ſi juxta Synodum Tridentinam in Decreto de *evitandis*, & *obſervandis in celebratione Miſſarum*, Sacerdos Miſſam inchoare nequeat " niſi „ prius, qui interſunt, decenter compoſito „ corporis habitu, declaraverint ſe mente „ etiam, ac devoto cordis affectu, non „ ſolum corpore adeſſe „ quidni & Epiſcopi iis in Eccleſiis, eoque tempore Euchariſtiam palam exponi merito vetarent, in quibus prævident, & experientiâ notum eſt eam non eſſe hominum ad Eccleſias illas convenientium devotionem, & reverentiam, quæ tanto Sacramento conveniat: imo multas paſſim in conſpectu Venerabilis inſolentias committi; confabulationes, aliaque ſubinde pejora frequentari.

XXV. Multum quoque ad excitandam populi devotionem, & reverentiam erga Venerabile conducit, quod exponatur convenienti cultu, & ornatu.

In Concilio IV. Mediolanenſi, *part.* 2. *cap.* 3. ſtatuit S. Carolus, ut dum Venerabile exponendum eſt " Proceſſio in ex- „ ponendo ſanctiſſimo Sacramento per Ec- „ cleſiam agatur, Litaniis, ſtatiſque anti- „ phonis, precibus, & orationibus, tum „ cereis accenſis: itidemque in eo repo- „ nendo ſervetur „.

Vult autem, ut huic proceſſioni non minus quam ſex Clerici, licet ex alia Eccleſia eſſent advocandi, cum accenſis cereis aſſiſtant.

" Cerei præterea in altari accenſi ad „ ſummum decem; minimum vero ſex de- „ centi craſſitudine, ac longitudine collu- „ ceant „.

Hic videmus, etiam in cereorum accenſione moderationem voluiſſe S. Carolum: ſciebat enim in ſimilibus ipſum quoque exceſſum populi devotionem nonnumquam impedire, atque reverentiam imminuere.

Inſtructio pro Paſtoribus civitatis, & Diœceſis Leodienſis edita per Antonium Albergatum Nuntium Apoſtolicum in viſitatione Apoſtolica anno 1613. *pag.* 29. decernit, ut ſanctiſſimum Sacramentum " debita cum reverentia honoretur, num- „ quam populo adorandum exponatur, „ quin ſint accenſa ad minus *ſex lumina-* „ *ria* circa ipſum; multo enim melius eſt, „ ait, ut non ita frequenter exponatur, „ & tunc cum debita reverentia, quam „ ut frequentius, & ſine debito obſequio, „ & reverentiæ ſignificatione id fiat; ut „ cum noſtra animi commotione multis in „ locis exponi vidimus, & invenimus „.

Conformia Synodorum, & Epiſcoporum Decreta plurima citat ſæpius allegatus Thierſius, *lib.* 5. *cap.* 8.

XXVI. Plurimum ad excitandam populi ſolidam devotionem valebit, ſi ſedulo inſtruatur, quomodo & qua de cauſa Venerabile palam exponatur: ut nimirum Chriſtus ibidem ſub ſpeciebus panis vere, & realiter præſens, ut verus Deus pro nobis homo factus, cultu latriæ adoretur; atque ſpecialis memoria paſſionis ejus recolatur: majorique quaſi fiducia præſente Advocato noſtro ad thronum gratiæ accedamus.

TITU-

Digitized by Google

T I T U L U S V.

De Celebratione Miſſarum.

CAPUT I.

De varia *Miſſæ* ſignificatione ; nec non Liturgiarum , & Cæremoniarum diverſitate.

1. *Miſſa dicitur a miſſione ſeu dimiſſione populi.*
2. *Miſſa Cathecumenorum a dimiſſione Catechumenorum.*
3. *Miſſa fidelium a dimiſſione populi.*
4. *Miſſa olim in varia ſignificatione etiam accepta.*
5. *Miſſa hodie ſumitur pro integra ſacrificii incruenti celebratione.*
6. *Quid de Miſſa ſic accepta habeat Synodus Tridentina, & profeſſio fidei?*
7. *Circa dogmata nulla eſt Eccleſiarum Catholicarum varietas , ſecus circa ritus.*
8. *Chriſtus ſimpliciter ſacrificium illud celebravit , ſicuti in Scriptura eſt expreſſum.*
9. *Dedit poteſtatem Apoſtolis , eorumque ſucceſſoribus ritus ordinandi, & immutandi .*
10. *Hâc poteſtate uſa eſt Eccleſia , dum a* jejunis *Euchariſtiam ſumi voluit.*
11. *Quo ritu Apoſtoli Miſſam celebraverint.*
12. *Refertur ritus Miſſæ a Juſtino deſcriptus .*
13. *Ex deſcriptione hujus Liturgiæ convincitur falſitas Liturgiarum , quæ ſub nomine Apoſtolorum circumferuntur .*
14. *Pace Eccleſiæ redditâ plures ritus , & cæremoniæ additæ fuerunt.*
15. *Unde Eccleſiarum in cæremoniis varietas?*
16. *Mediolanenſis Eccleſia ſpeciali Liturgiâ utitur, eamque retineri voluit S.Carolus.*
17. *Hiſpani ſingulare officium habuere , quod* Mozarabicum *dicebatur.*
18. *Quo tempore Hiſpani , hoc officio abrogato , receperint Romanum ; & quid de antiquo ſuperſit?*
19. *Ordo Gallicanus diverſus fuit a Romano uſque ad tempora Caroli magni.*
20. *Quis fuerit antiquus ille ritus , inquirit Cardinalis Bona.*
21. *Miſſalia Gallicana evulgavit in ſuo de Liturgia Gallicana opere Mabillonius , & quid in illo contineatur ?*
22. *Ipſe ritus Eccleſiæ Romanæ non ſemper fuit idem.*
23. *Varietas rituum non officit unitati Fidei.*
24. *Unuſquiſque ritus ſuæ Eccleſiæ ſervare debet ; nec privatâ auctoritate ab iis recedendum.*
25. *Optandum ut periti cæremoniarum Magiſtri conſtituerentur.*
26. *Ex horum ignorantia multa a Patrum antiquitate aliena inducta ſunt.*
27. *Quædam ex Miſſa privata contra ordinem in Miſſam publicam irrepſerunt.*
28. *Multa hodie in cæremoniis habentur pro lege, quæ ex abuſu irrepſerunt.*
29. *Unde plura in Miſſis privatis ſint obſcura.*
30. *Ex mutatione diſciplinæ, & Miſſæ abbreviatione magna in cæremoniis obſcuritas, & perturbatio orta eſt.*

I. NOMEN *Miſſa* eſſe Latinum derivatum a *miſſione* ſive *dimiſſione* populi , multis oſtendit Cardinalis Bona , *Lib.* 1. *Rer. Liturg. cap.* 1. §. 6. atque ita accipi in Concilio Carthaginenſi IV. *Can.* 84. ubi dicitur : " Epiſcopus nullum prohibeat uſque ad *Miſſam* Catechumenorum, neque Hæreticum, neque Judæum, neque Gentilem Eccleſiam ingredi , & audire verbum Dei ". Hoc eſt uſque ad *miſſionem* Catechumenorum , qui poſt habitum ſermonem ante offertorium , clamante Diacono, *Catechumeni recedite*, exibant.

II. Et Auguſtinus ſerm. 49. *cap.* 8. *De Verbis Domini* , dum dicit : " Ecce poſt ſermonem fit *Miſſa* Catechumenorum, manebunt fideles , venietur ad locum orationis ": quid aliud ſignificatum vo-

luit,

Digitized by Google

luit, quam poſt ſermonem, *miſſionem* ſeu dimiſſionem fieri Catechumenorum.

Unde S. Iſidorus, *lib. 6. De orig. vocum, cap. 16.* " *Miſſa* eſt tempore Sacrificii, „ quando Catechumeni foras mittuntur, „ clamante Levitâ: *Si quis Catechumenus* „ *remanſit*, *exeat foras*, & inde *Miſſa*, „ quia Sacramentis Altaris intereſſe non „ poſſunt, qui nondum regenerati noſcuntur „.

III. Porro ſicuti *Miſſa* Catechumenorum dicta fuit a miſſione, ſive dimiſſione Catechumenorum; ita & Miſſa Fidelium nomen accepit a miſſione, ſive dimiſſione Fidelium, clamante ſimiliter Diacono: *Ite, Miſſa eſt*.

Id non obſcure indicatur in Sacramentario S. Gregorii apud Pamelium, ubi deſcripto Officio feriæ VI. Paraſceves, tandem in fine dicitur: *Deinde communicat ipſe*, & *omnis Clerus*, & *fiunt* MISSÆ. Ubi quoque ad marginem monet Pamelius: " Ex poſtrema hac clauſula colligere eſt, „ cur *Miſſa* nuncupetur, nempe a *dimittendo* populo „.

Eodem ſenſu ſumitur a Caſſiano, dum *cap.* 13. *lib.* 2. *Inſtit.* ita inſcribit: *Quare poſt Miſſam nocturnam dormire non oporteat:* id eſt, poſt miſſionem Monachorum a nocturnis Officiis.

IV. Quamvis *Miſſa* primitus dicta fuerit a *miſſione* ſeu dimiſſione, nihilominus hoc etiam conſtat, varias fuiſſe jam pridem *Miſſæ* ſignificationes; neque nomen *Miſſa* in eadem ſignificatione ubique fuiſſe acceptum.

Miſſam pro quovis Eccleſiaſtico Officio quod in ædibus ſacris peragebatur, interdum ſumptam fuiſſe, præſertim in regulis Monachorum, oſtendit Cardinalis Bona, *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 2. *num.* 3. & latius Du-Cange in Gloſſario, verbo *Miſſa*.

Miſſa quoque Catechumenorum olim accepta fuit, & hodie communiter accipitur pro ea parte Liturgiæ, quæ Miſſam fidelium antecedit: id eſt, ab introitu uſque ad lectionem Evangelii, ejuſque expoſitionem incluſive. Similiter *Miſſa* Fidelium ſæpius appellata ea Liturgiæ pars, quæ ſequitur Miſſam Catechumenorum uſque ad finem.

Ad hæc *Miſſa* frequenter ſumitur pro feſto alicujus Sancti, ut oſtendit Du-Cange loco citato; notatque veriſimiliter inde a Germanis, *Miſſæ* nomen inditum *nundinis* publicis, quæ ad alicujus Sancti feſtum vel Eccleſiam celebrari ſolent. Verbi gratia, *Francofurter-miſſe*, *Strasburger-miſſe*, idem valet ac *Francofordienſes*, & *Argentoratenſes* nundinæ.

V. Denique ſumitur *Miſſa* pro tota Sacrificii divini celebratione, quatenus comprehendit utramque ſcilicet Catechumenorum, & Fidelium Miſſam: quæ acceptio poſterioribus ſeculis adeo invaluit, & hodie communis eſt, ut recentiores, ait Bona, vix aliam agnoſcant hujus nominis ſignificationem. Notatque, hinc Theologum magni nominis errandi occaſionem accepiſſe, dum ſolum noſtri temporis uſum attendens, quoties apud Caſſianum, & Benedictum *Miſſæ* nomen invenit, illud de Sacrificio Miſſæ intellexit: " ex quo „ ſequeretur (ait Bona) pluries in die, „ imo etiam poſt prandium, Sacrificia olim „ a Monachis oblata; quia etiam poſt „ Veſperas, & Completorium S. P. Benedictus ſuâ illâ phraſi utitur, & *Miſſæ ſint*, & *Miſſæ fiant*. Hoc autem errore nihil abſurdius „.

Interim hoc titulo de Miſſa tractaturi, eam in hodierna vulgari ſignificatione pro ipſa Sacrificii divini integra celebratione accipiemus.

VI. De Miſſa ita ſumpta, id eſt, pro incruento Altari Sacrificio definivit Synodus Tridentina: " Si quis dixerit in Miſſa non offerri Deo verum, & proprium „ ſacrificium, aut quod offerri non ſit „ aliud, quam nobis Chriſtum ad manducandum dari; anathema ſit „.

Item: " Si quis dixerit illis verbis: „ Hoc facite in meam commemorationem, „ Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes: aut non ordinaſſe, ut ipſi aliique Sacerdotes offerrent corpus, & ſanguinem ſuum; anathema ſit „.

VII. Circa hæc dogmata, atque ipſam Sacrificii eſſentiam unus ſemper fuit omnium Eccleſiarum, tam Orientalium, quam Occidentalium conſenſus, uti late oſtendunt Theologi, qui ex profeſſo veritatem horum dogmatum, atque Miſſæ Sacrificium contra hæreticos noſtri temporis adſtruxerunt.

At

Digitized by Google

At circa ritus, & modum peragendi ipſius Sacrificii varia fuit, tam pro temporum, quam locorum diverſitate diſciplina.

VIII. Neminem latet, Chriſtum Sacricium illud incruentum in ultima Cœna inſtituiſſe, illudque celebraſſe eo modo, quem apud tres Evangeliſtas Matthæum, Marcum, & Lucam, nec non in prima Epiſtola Pauli ad Corinthios deſcriptum legimus.

IX. Verum etſi Chriſtus diſcipulis præceperit in ipſa inſtitutione Sacrificii, ut quod a ſe factum fuerat, idem & ipſi deinceps in ſuam commemorationem facerent; certum tamen eſt, ipſum Apoſtolis ſuis, totique Eccleſiæ, in eorum perſona, poteſtatem auctoritatemque dediſſe, ea omnia in auguſtiſſimi hujus myſterii ritibus, ſeu cæremoniis addendi, demendi, immutandi, quæ illius dignitati, & populorum devotioni pro temporum, & locorum diverſitate, magis congruere judicarent.

De hac Chriſti intentione ita certus erat Paulus, ut eâ ſibi traditâ poteſtate in Corinthiorum Eccleſia uti ſe poſſe ſignificet, cum ad eam ſcribit: *Cetera autem cum venero, diſponam*. 1. *Cor. cap.* 11. *verſ.* 34.

X. Perſuaſum quoque erat Auguſtino, Eccleſiam accepiſſe plenam mutandi hos ritus poteſtatem; eâque uſam eſſe ſine temeritate, aut arrogantia aſſerit, quando voluit, Euchariſtiam a *jejunis* accipi; quam a Chriſto Apoſtolis non jejunis, ſed jam ſumptâ cœnâ porrectam noverat. " Et „ ideo (ait) non præcepit quo deinceps „ ordine ſumeretur, ut Apoſtolis, per „ quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſerva- „ ret hunc locum „. *Epiſt.* 54. §. 8.

XI. Quænam ipſi Apoſtoli circa modum ritusque peragendi Sacrificii, poſt Chriſtum, addiderint, aut immutarint, varia admodum fuit, & antiquorum atque recentiorum ſcriptorum opinio, ſeu potius conjectura.

De Liturgia ſive ritu celebrandi incruentum Miſſæ Sacrificium tempore Apoſtolorum, aut certe eorum, qui ipſis immediate ſucceſſerant, & ab ipſis inſtructi fuerant, nullum apparet luculentius, & certius teſtimonium, quam illa Liturgiæ deſcriptio, quamvis breviter contracta, quâ Chriſtianos crudeliſſimo perſecutionis tempore, id eſt, circa medium ſeculi ſecundi uſos fuiſſe teſtatur, qui eodem tempore vixit, S. Juſtinus Martyr in *apologia* 2. quam ipſe ethnicis Imperatoribus ſub idem tempus obtulit. Neque enim credibile eſt, multas Liturgiæ tempore Juſtini poſt Apoſtolos factas fuiſſe additiones, aut immutationes; cum non longo poſt Apoſtolica tempora intervallo apologiam ſcripſerit. Is enim a proximis deceſſoribus ſuis, ex quibus non pauci Apoſtolos audierant, & viderant, accipere potuit, quæ qualiſque fuerit, cui ſæpius interfuerant, eorum Liturgia. Deinde per duriſſima perſecutionum tempora Chriſtianis non licuit in iis, quæ ab Apoſtolis acceperant, maxime vero in rebus Liturgicis plurima addere, vel immutare. Adde, his primis perſecutionum Eccleſiæ temporibus Chriſtianos multo ſcrupuloſius iis inhæſiſſe, quæ Apoſtolis ſcriptis ſuis, vivâ voce, exemplo, ac per manus ipſis tradiderant.

XII. Liturgiam ſui temporis ita delineat Juſtinus: *Die ſolis*, id eſt, die Dominicâ, *omnes, qui in oppidis vel agris morantur, conveniunt in eumdem locum:* qui, cum nondum eſſent ædificata Chriſtianorum templa, vel Eccleſiæ, domus quædam privata eſſe debebat. Deinde omnibus coactis, *commentaria Apoſtolorum, aut ſcripta Prophetarum, quantum per tempus licet, leguntur*.

Poſt lectiones, ac " lectore quieſcente, „ Præſidens orationem, quâ populum in- „ ſtruit, & ad eorum, quæ pulchra ſunt, „ imitationem adhortatur, habet. Tum „ ſimul conſurgimus omnes, & precatio- „ nes fundimus, & ſicuti jam diximus, „ finitis precationibus noſtris, panis offer- „ tur, & vinum, & aqua. Conſimiliter „ Præpoſitus ipſe, quantum poteſt, vota „ & gratiarum actiones effundit, & po- „ pulus fauſte acclamat, dicens: Amen. „ & diſtributio communicatioque fit eo- „ rum, ſuper quibus gratiæ ſunt actæ, „ cuique præſenti; abſentibus autem per „ Diaconos mittitur „.

XIII. Hactenus Liturgia a Juſtino deſcripta prout ſeculo 2. a Chriſtianis fiebat: quæ ſi conferatur cum Liturgiis, quæ ſub nomine SS. Jacobi, Matthæi, & Marci extant, facile apparebit, eas tam eſſe a ſim-

ſimplicitate Liturgiæ a Juſtino exhibitæ remotas, ut licet nullum aliud ſuppeteret argumentum, quo probaretur Liturgias illas non poſſe Apoſtolis illis adſcribi, hoc unum ſufficeret; uti docte ac ſolide oſtendit Vir eruditus Nicolaus Le Nourry Monachus Benedictinus Congregationis Sancti Mauri, in ſuo apparatu ad Bibliothecam maximam veterum Patrum, *Diſſertat.* 2. *cap.* 2. §. 10.

XIV. Illud equidem conſtat, pace Eccleſiæ redditâ, ipſa Miſſarum ſolemnia ſenſim majori cum pompa cœpiſſe celebrari; plurimaque pro temporum ac locorum conditione eſſe addita, & immutata.

XV. Et quidem, quia diſpares diverſarum Nationum mores, & ingenia diverſos ritus, & cæremonias, ut in politicis, ita & in Eccleſiaſticis exigunt, hinc in ritibus magna Eccleſiarum varietas; præſertim quia nullo extante de his Chriſti vel Apoſtolorum præcepto, libera poteſtas Epiſcopis relicta erat, id ſentiendi & decernendi, quod unicuique ſalvâ fide magis expediens videbatur.

Quis neſcit, quanta ſit, & jam pridem fuerit inter Græcos & Latinos in his diverſitas; quamque horum Liturgiæ diverſæ: quanta rurſus inter ipſas Orientales Eccleſias rituum varietas; quemadmodum oſtendit Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 9.

Fuiſſe jam pridem etiam in Eccleſia Latina varias Liturgias diverſarum gentium ac regnorum, notorium eſt.

XVI. Quis enim neſcit, aliam fuiſſe & hodie eſſe Liturgiam Ambroſianam, quâ uſa jam pridem fuit, & nunc utitur Eccleſia Mediolanenſis, a Liturgia Eccleſiæ Romanæ?

Liturgiam hanc Ambroſianam edidit Jacobus Pamelius tomo primo Liturgicorum. Ordinem autem Miſſæ Ambroſianæ compendioſe refert Cardinalis Bona loco citato *cap.* 10. Porro ex ibidem relatis facile videri poterit, quæ hanc inter & Romanam Liturgiam intercedat varietas. S. Carolus veteris Ambroſiani ritus conſervandi zelo, in Synodo ſua Diœceſana III. *Decreto* 20. ſtatuit: " Ne Sacerdos ullus, qui " ritu Ambroſiano Miſſæ ſacrum facere " debet, id (Miſſam) per quadrageſimam " *ſextis feriis*, ne in Regularium quidem " Eccleſiis faciat, etiam vel funeris, vel " exequiarum, vel alterius cujuſvis rei " oblatâ cauſâ ". Et in Synodo XI. hujus antiquæ conſuetudinis hanc reddit rationem: " quod illa dies plena *mœroris* ſit " ob *acerbiſſimam* Chriſti paſſionem; Sacrificium vero *ſpiritualem* populi præ ſe " ferat *lætitiam*. Tum ſtatuit, ut illis " diebus *Crux* in Altari ſolemni ritu adoranda exponatur, & concio de *paſſione* " habeatur ".

XVII. Hiſpaniam pridem diſtinctum a Romano Officium, ſive ritum Miſſarum habuiſſe, in confeſſo eſt: dictumque fuit Officium illud *Mozarabicum*: quia cum Arabes Hiſpaniam pene omnem occupaſſent, Chriſtiani *Mixtarabes*, & corrupto vocabulo *Mozarabes*, id eſt, mixti cum Arabibus dicti ſunt: atque inde Officium eorum *Mozarabicum*.

XVIII. Quo tempore Officium illud compoſitum ſit, incertum eſt. Nonnulli credunt, S. Iſidorum Hiſpalenſem illius auctorem; alii vero cum Cardinale Bona illud eſſe Iſidoro antiquius exiſtimant. Quidquid ſit, illud indubitatum eſt, ritum illum diu in Hiſpania viguiſſe, neque ante tempora Gregorii VII. id eſt ſeculum XI. ritum Romanum, abrogato Mozarabico, fuiſſe inductum. Extant ea de re variæ Epiſtolæ Gregorii VII. e quibus conſtat, quantâ difficultate id tandem hic Pontifex obtinuerit. Et primum quidem a Sancio Rege Navarræ, & Arragonum, quem propterea laudat *lib.* 1. *Epiſt.* 63. ac deinde in Regno Caſtellæ, rem illam promovente Conſtantia Alphonſi Caſtellæ Regis uxore, quæ in Gallia enutrita, Romano Officio a tempore Caroli Magni illic recepto aſſueta erat; qua de cauſa ipſum Regem laudat *lib.* 9. *Epiſt.* 2. hæc inter cetera ſcribens: " Noverit excellentia tua dilectiſſima, illud unum admodum nobis, imo clementiæ divinæ placere, quod in Eccleſiis Regni tui, Matris omnium S. Romanæ Eccleſiæ *Ordinem* recipi, & ex antiquo more celebrari feceris ".

Tunc igitur in Hiſpania Romanus ritus, abrogato Mozarabico, receptus fuit; qui tamen teſte Roderico Toletano *lib.* 6. *De*

De rebus Hiſpaniæ cap. 26. in aliquibus Monaſteriis aliquando tempore cuſtoditus fuit. Et ne tantæ antiquitatis ritus omnino interiret, Franciſcus Ximenius Cardinalis, & Archiepiſcopus Toletanus ſuperiori ſeculo Miſſale Mozarabicum recudi juſſit, inſtituto Sacerdotum Collegio, a quibus divina Officia ritu illo uſque in hodiernum diem celebrantur in Sacello, quod in majori Toletana Eccleſia ædificavit.

Ritum hunc compendioſe recitat Cardinalis Bona *cap.* 11. multaque notanda in illo occurrunt. Integram Miſſam exhibuit Jacobus Pamelius *tom.* 1. Liturgicorum, & Vir eruditus Joannes Mabillonius in appendice probationum ad Liturgias Gallicanas *pag.* 440.

XIX. Ordinem Miſſæ Gallicanum olim diverſum fuiſſe a Romano, manifeſtum eſt ex ſecunda interrogatione Auguſtini Anglorum Apoſtoli propoſita S. Gregorio: " Cur, cum una ſit fides, ſunt Eccleſiarum „ conſuetudines tam diverſæ: & *altera* conſuetudo Miſſarum eſt in *Romana* Eccleſia, atque *altera* in *Galliarum* Eccleſiis „ tenetur „?

Hanc diverſitatem minime negans Gregorius, ſcribit: " Mihi placet, ut ſive in „ Romana, ſive in Gallicana, ſive in qualibet Eccleſia aliquid inveniſti, quod „ plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſollicite eligas.... Non enim pro locis res, „ ſed pro rebus loca nobis amanda ſunt „.

Hunc ritum conſervaſſe Eccleſias Gallicanas uſque ad tempora Caroli Magni notat Mabillonius in præfatione ad Libros tres de Liturgia Gallicana; ibidem una inquirens, quæ fuerit hujus mutationis cauſa.

XX. Quis fuerit antiquus Ordo Gallicanus ſollicite inquirere cœpit Cardinalis Bona; ac multâ tandem inquiſitione factâ, notas nonnullas hujus Ordinis ex antiquis Scriptoribus, & Canonibus indicavit; atque inſuper duo antiqua Miſſalia, unum Bibliothecæ Vaticanæ, alterum ſereniſſimæ Suecorum Reginæ indicavit; quæ collata cum notis veteris Ordinis Gallicani, pro genuinis antiquis Miſſalibus, quibus Eccleſia Gallicana ante receptum Ordinem Romanum uſa fuit, habenda eſſe oſtendit.

XXI. Hæc duo Miſſalia integra anno 1683. protulit in lucem Joſephus Thomaſius Clericorum Regularium in Urbe Presbyter, tertio Miſſali addito; quod itidem ad priſcum Gallicanæ Eccleſiæ ritum pertinere exiſtimavit.

Deinde Vir rerum ſacrarum ſtudioſiſſimus Joannes Mabillonius libros tres compoſuit, & evulgavit anno 1685. *De Liturgia Gallicana*, quorum tertius complectitur prædicta tria Miſſalia Gallicana a Thomaſio jam ante publicata: additis hinc inde eruditis notis. Primum illorum vocat *Gothico-Gallicanum:* eo quod in uſu fuerit apud Gallos *Gothorum* imperio ſubjectos, nempe apud Septimanos vel Novempopulanos. Hoc Miſſale exaratum fuiſſe ante annos nongentos, poſt Cardinalem Bona aſſerit Mabillonius in prologo ad librum tertium *num.* 4.

Secundum Miſſale vocatur, *Francorum;* idque præcipue ob mentionem *regni Francorum*, quæ in benedictione Regum non ſemel occurrit: tertium Miſſale vocatur, *Gallicanum vetus*.

Multa de antiquitate, ac ordine illorum Miſſalium diſcutit in citato prologo Mabillonius, aſſeritque; in primo ſcilicet *Gothico*, contineri purum Ordinem Gallicanum: in aliis vero Ordini Gallicano aliqua ex Ordine Romano admixta eſſe.

Præter tria hæc Miſſalia exhibet Mabillonius antiquum Eccleſiæ Gallicanæ *Lectionarium*, quod a ſe repertum dicit in Luxovienſi Benedictinæ Congregationis ſancti Vitonis percelebri Monaſterio, litteris Franco-Gallicis ſeu Merowingicis ante annos mille ſcriptum. Continet vero Lectiones Prophetiarum, Epiſtolarum, & Evangeliorum per totum annum in Miſſa, & in aliis majorum ſolemnitatum Officiis recitandas.

Hoc *Lectionarium* una cum eruditis, ac perquam utilibus notis, & obſervationibus ad ejus antiquitatem demonſtrandam, ac uſum ejus vindicandum Eccleſiæ Gallicanæ, nec non obſcuriora quædam illuſtranda, & pro veterum rituum notitia ſimul conſtituunt librum ſecundum Mabillonii.

In primo libro, poſtquam de variis Eccleſiæ Latinæ Liturgiis breviter actum eſt, Gallicanæ indicia, veræque notæ afferuntur,

Digitized by Google

tur, expenduntur, & probantur. Deinde factâ ejuſdem Liturgiæ Gallicanæ cum Mozarabica comparatione, totam ejus ſeriem ex Gregorio Turonenſi, aliiſque priſcis monumentis eruit, & illuſtrat. Deinde vetus ſacræ ſupellectilis apud Gallos, Eccleſiarumque forma, & apparatus deſcribitur. Denique tam in exordio, quam ſine libri oſtendit ex antiquis Liturgiis Gallicanis, eamdem fuiſſe eo tempore Gallorum de Sacra Euchariſtia, & Miſſæ Sacrificio fidem & perſuaſionem, quæ hodie eſt.

Evulgavit inſuper ipſe Mabillonius veterem Codicem ſub nomine *Sacramentarii Gallicani* parte 2. tomi 1. Muſæi Italici; quem inveniſſe ſe ſcribit in Bibliotheca percelebris, & perantiqui Monaſterii Bobienſis; eumque ſcriptum eſſe aſſerit ante annos mille, & quidem Litteris majuſculis: variiſque argumentis contendit, ibi contineri ritum Gallicanum præter Canonem, qui Romanus eſt: atque inde conjicit, Gallos prius Romanum Canonem, quam integrum Miſſæ ritum Romanum ſuſcepiſſe.

Plurima admodum notanda, & utilia circa ritus Eccleſiaſticos reperiet, qui dictos libros viri eruditi pervolvere voluerit: quibus libri duo Cardinalis Bona *de Rebus Liturgicis* magnâ quoque eruditione conſcripti, addi merito poterunt, ut rituum Eccleſiaſticorum plena notitia habeatur.

XXII. Non tantum Eccleſiarum Orientalium, nec non particularium Occidentalium in ritibus, & a ſe invicem, & a Romana jam pridem fuit diſcrepantia; ſed nec ipſa Romana Eccleſia eumdem ſemper ritum retinuit, ut cuilibet notorium erit, ſi recentiores, & hodiernos ritus, cum antiquioribus Miſſæ Ordinibus Eccleſiæ Romanæ contulerit, & nonnullis in exemplum adductis oſtendit Mabillonius in Commentario prævio ad *tom.* 2. *Muſæi Italici*, qui veteres Ordines Eccleſiæ Romanæ, cum aliis nonnullis antiquis monumentis eo pertinentibus complectitur.

XXIII. De hac rituum diverſitate dici poteſt, quod jam pridem de variis Eccleſiarum conſuetudinibus dixit S. Auguſtinus *Epiſt.* 36. ad Caſulanum: " In his rebus, „ de quibus nihil certi ſtatuit divina Scri„ ptura, mos populi Dei, vel inſtituta Ma„ jorum pro lege tenenda ſunt: de qui„ bus ſi diſputare voluerimus, & ex alio„ rum conſuetudine alios improbare, orie„ tur interminata luctatio „.

Item, quod Sanctum Ambroſium in ſimili materia ſibi reſpondiſſe refert Auguſtinus *Epiſt.* 54. *num.* 3. " Ad quam forte „ Eccleſiam veneris, ejus morem ſerva, „ ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec „ quemquam tibi „.

XXIV. Itaque ſingularium Eccleſiarum ritus, atque cæremonialia ſive Ritualia ſervanda ſunt; neque Presbyteris, aliiſve Eccleſiæ Miniſtris privatâ auctoritate ritum præſcriptum immutare licet; eo etiam prætextu, quod contrarius ritus priſtinæ Eccleſiæ diſciplinæ eſſet conformior; videreturque magis ad excitandam populi devotionem, nec non explicanda myſteria aptior, & convenientior.

" Novæ cæremoniæ nullæ in Eccleſiis „ recipiantur ſine Epiſcopi judicio „ ait Synodus P. I. Cameracenſis *tit.* De cultu & cæremoniis *cap.* 6.

Similiter Synodus P. II. *tit.* 3. *cap.* 7. „ interdicit quibuſvis Sacerdotibus, ne „ quidquam in officio Miſſæ, maxime in „ Canone, etiam prætextu pietatis inter„ miſcere, aut novas cæremonias induce„ re præſumant „.

XXV. Et capite primo præceperat, ut " deputent quamprimum Epiſcopi cum „ ſuis Capitulis viros aliquos in Officio „ divino, ac cæremoniis ad illud perti„ nentibus exercitatos, qui in primis cæ„ remonias ipſas ſcripto mandent, ac etiam „ dictorum veterum uſuum repurgationi, „ & novæ editioni incumbant, quibus per„ actis, non liceat dictis Parochialibus, „ & in eiſdem Beneficialibus, etiam pri„ vatim uti alio uſu, quam Eccleſiæ Ca„ thedralis „.

Optandum ut periti eſſent cæremoniarum Magiſtri, qui non tantum modernorum, ſed & antiquorum rituum veram ac germanam notitiam haberent.

XXVI. Ut enim recte animadvertit, & deplorat harum rerum notitiâ excellens Joannes Mabillonius in commentario prævio ad *tom.* 2. Muſæi Italici *cap.* 21. " Qui „ novos ſacrorum rituum libros noviſſimis „ tem-

Digitized by Google

„ temporibus ſcripſerunt, mirum eſt quantum ſibi tribuerint in pervertenda venerabili antiquitate, cujus inſtitutiones, nedum inſtitutionum rationes, omnino ignorabant. Cumque quod ſuo tempore fieri cernebant, id omnibus retro ſeculis ſemper actitatum fuiſſe autumarent, probabiles ut ſibi videbantur, receptæ novitatis rationes adinvenerunt, quæ penitus veterum ſententiis non raro adverſantur „.

Nonnulla illius exempla ibidem profert Mabillonius; & plura in ſuo opere *De Rebus Liturgicis* Cardinalis Bona; ac ſignanter *lib.* 2. *cap.* 7. §. 3

XXVII. Inter alia obſervat Bona ibidem, quod antiquitus cum Evangelium in ambone legebatur, erantque in templo diſtincta loca pro viris, & mulieribus, Diaconus verteret ſe adverſus meridiem ad partem *virorum*: at nunc ſe vertat ad aquilonem, partem *mulierum*; eamque mutationem ex Miſſis privatis ex quodam abuſu in Miſſas publicas irrepſiſſe notat ex Micrologo *de Eccleſ. obſervat. cap.* 9.

XXVIII. Deinde ſubjicit hoc generale monitum: " Hinc patet quam verum ſit, „ quod a nobis in hoc tractatu ſæpius inculcatur, multa hodie pro lege haberi in his, quæ pertinent ad Eccleſiaſticas obſervationes, quæ ſenſim ex abuſu irrepſerunt, quorum originem cum recentiores ignorarent, varias conantur congruentias, & myſticas rationes invenire, ut ſapienter inſtituta vulgo perſuadeant. Porro iſti, ut ſcite Hieronymus de Origene dixit, ingenii ſui adinventiones faciunt Eccleſiæ Sacramenta „.

XXIX. Sicuti nonnulla in Miſſam publicam, & ſolemnem e Miſſis privatis ſenſim introducta ſunt, quæ nullatenus illis conveniunt; ita quoque non pauci ritus ſeu cæremoniæ in Miſſis privatis adhiberi ſoliti, difficulter intelliguntur, ac ipſo Sacrificio parum convenientes videntur, eo quod primitus non pro Miſſis privatis, ſed publicis inſtituti ſint. Uti enim advertit Cardinalis Bona *lib.* 1. *cap.* 23. §. 2. " Ab „ initio ſic ſacrificium principaliter inſtitutum fuiſſe, ut publice ac ſolemniter fieret, Clero & populo aſtante, offerente, ac communicante, ipſe tenor Miſſæ, „ & veteris Eccleſiæ praxis evincunt „.

XXX. Ad hæc ritus Miſſæ eo tempore plerique ordinati præſcriptique fuere, quando adhuc populus oblationes ſuas inter Miſſarum ſolemnia, ſolemni ritu offerebat, & quando non tantum ſpiritualiter, ſed etiam Sacramentaliter communicabat: quando item frugum, aliorumque benedicendorum benedictiones in ipſa Miſſa peragebantur: quæ dum partim abolita, partim, tepeſcente ſucceſſu temporis populi fervore, ne Miſſa prolixior eſſet, ab ea ſejuncta fuerunt, magna rituum obſcuritas, quin & perturbatio contigit; uti monet Cardinalis Bona *lib.* 2. *cap.* 14. §. 5.

CAPUT II.

De Miſſa publica ſive Parochiali.

1. *Miſſa publica olim dicta a conventu populi cum ſuo Paſtore.*
2. *Conventus hic unitatem Eccleſiæ repræſentat.*
3. *Qui a Miſſa publica ſive Parochiali ſe abſentabat, ab Eccleſiæ unitate recedere credebatur.*
4. *Nullus alienum Parochianum ad Miſſarum ſolemnia recipere poteſt.*
5. *Ante ſeculum* XIV. *de obligatione frequentandi Miſſam Parochialem dubitatum non legitur.*
6. *Seculo* XV. *exortâ ſuper hac obligatione controverſiâ, declaratum eſt, populum de jure teneri Miſſam Parochialem frequentare.*
7. *Synodus Tridentina eamdem obligationem ſuppoſuit; & Synodi Belgicæ expreſſerunt.*
8. *Miſſæ peculiares ita in publico fieri vetantur, ne populus a Miſſa Parochiali abſtrahatur.*
9. *Miſſæ fundationum, & confraternitatum ita celebrandæ, ut per eas a Parochiali non abſtrahatur populus.*
10. *Officia in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis, & Monaſteriis ita ordinanda, ut populus a Parochiali officio non impediatur.*
11. *Miſſa Parochialis ſtatutâ horâ ſemper celebranda.*

12. *Non*

12. *Non differenda, aut acceleranda ad nutum Nobilium.*
13. *Ut populus magis ad frequentationem Parochiæ excitetur, decretum, ut Parochialis majores campanas habeat.*
14. *Olim etiam juridice contra abſentes a Miſſa Parochiali procedebatur.*
15. *Hodie fere ſolis monitionibus.*
16. *Miſſa Parochialis ſpecialiter pro populo offertur.*
17. *Antiquitus inſtructio populi pars erat Miſſæ Parochialis.*
18. *Synodus Tridentina vult, ut inter Miſſarum ſolemnia fiat Parochorum inſtructio.*
19. *Hodie in Eccleſiis ruralibus id obſervatur; atque obſervari voluit S. Carolus.*
20. *Canones urgentes Miſſæ frequentationem, una urgent auditionem Verbi Dei in Parochia.*
21. *Potiſſimum ob concionem in Miſſa Parochiali habendam ejus frequentatio urgetur.*

I. MIſſa publica dicta eſt jam pridem non a loco; quia & olim in cryptis, abditiſque locis agebatur; ſed a conventu populi circumſtantis, offerentis, & communicantis, ait Cardinalis Bona, *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 13. *num.* 3.

De hac Miſſa loquitur Sanctus Gregorius, *lib.* 4. *Epiſt.* 43. vetans in Monaſteriis Monachorum, " Miſſas *publicas* per Epiſcopum fieri; ne in ſervorum Dei ſe„ ceſſibus occaſio præbeatur *popularibus* „ *conventibus*, & ſimpliciores ex hoc ani„ mas plerumque, quod abſit, in ſcanda„ lum trahat; frequentior quoque introi„ tus mulieribus arceatur„.

Et *lib.* 4. *Epiſt.* 46. ſcribit Felici Epiſcopo Piſaurenſi, cum ipſi mandatum eſſet, ut locum ſive Oratorium Monaſterii abſque Miſſis *publicis* dedicaret, ad ſe delatum eſſe, quod nihilominus *Cathedrâ* poſitâ Sacra illic *publice* Miſſarum ſolemnia celebrentur. " Quod ſi verum eſt (ait Gre„ gorius) his vos hortamur affatibus, ut „ omni excuſatione ceſſante, Cathedram „ veſtram exinde amoveri modis omnibus „ faciatis, nec denuo illic Miſſas *publicas* „ peragatis„.

Similiter *lib.* 2. *indict.* 10. *Epiſt.* 9. item *lib.* 7. *indict.* 2. *Epiſt.* 72. vult Oratorium Monaſterii abſque Miſſis *publicis* ſolemniter conſecrari; ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptiſterium conſtruatur, nec Presbyter conſtituatur Cardinalis, id eſt, Parochus, ut oſtendimus *part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 1.

II. Hinc haud obſcurum eſt, antiquitus Miſſas *publicas* dictas fuiſſe illas, ad quas populus una cum ſuo Paſtore conveniebat.

Cum enim *una* ſit Eccleſia Catholica, quæ ex ſingulis particularibus Eccleſiis coaleſcit, eodem vivens ſpiritu, iiſdemque ſub eodem Paſtore communicans Sacramentis; etiam quæque particularis Eccleſia Parochialis *una* eſt, quæ ſuo modo generalem illam ſanctorum fidelium communionem repræſentat, Paſtorem habens proprium, a quo regi debeant membra ſingula, foveri, ac nutriri, ut *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 1. oſtenſum eſt.

III. Itaque vetat S. Gregorius in Oratoriis Monaſteriorum Presbyterum *Cardinalem* ordinari, aut Miſſas *publicas* celebrari, hâc quoque inter alias ratione, uti notat eruditus Reviſor Operum S. Gregorii in notis ad *Epiſt.* 9. *lib.* 2. *indict.* 10. quia verebatur ne per alias Miſſas extra Matrem Eccleſiam celebratas, diſtractis populis, *unitas* tam ſancta ſolveretur.

Eadem Sardicenſis Concilii *Canone* 15. mens fuiſſe videtur, dum vult, ut Epiſcopus, ſi quando *neceſſe eſt*, *eum ruri morari*, accedat ad proximum locum, in quo *Presbyter eſt*, *ne ſine* ECCLESIA *videatur facere diem Dominicum*.

Et *Can.* 14. dum dicit, in ſuperiore Concilio conſtitutum fuiſſe, ut ſi quis Laicus in ea, in qua commoratur, civitate tres Dominicos dies, id eſt, per tres ſeptimanas non celebraſſet *conventum*, communione privetur; ibidem per *conventum* intelligere conventum populi ad publica Miſſarum ſolemnia, ubi una cum ſuo Presbytero, ſive Paſtore populus congregatus; quaſi *unam* Eccleſiam conſtituit, communiter tradunt Canoniſtæ, & expreſſe ſupponit S. Carolus in Concilio VI. Mediolanenſi, ex illo Canone obligationem frequentandi Miſſam Parochialem adſtruens.

Ad hunc quoque Canonem indubie reflexit

Digitized by Google

flexit Synodus VI. *Can.* 80. decernens: " ut
„ ſi Clericus in Civitate agens tribus die-
„ bus Dominicis in tribus ſeptimanis una
„ non conveniat, depooatur; laicus vero
„ ſegregetur „.

IV. Huic obligationi ut ſatisfieret, jam pridem io Concilio Nannetenſi cautum fuit *Can.* 1. " Ut Dominicis & Feſtis diebus
„ Presbyteri antequam Miſſas celebrent,
„ plebem interrogent, ſi alterius Parochia-
„ nus in Miſſa ſit, qui proprio contempto
„ Presbytero, ibi Miſſam velit audire.
„ Quem ſi invenerit, ſtatim ab Eccleſia
„ ejiciant, & ad ſuam Parochiam redire
„ compellant „.

Refertur hoc Decretum apud Gratianum, *cauſ.* 9. *quæſt.* 2. *Can.* 4. ac inde relatum in Decretales Gregorii IX. in *cap.* 2. ;; *De Parochiis*, partem juris communis conſtituit.

In Concilio Nannetenſi *Can.* 5. additur: " ut nullus Presbyter alterius Parochia-
„ num, niſi in itinere fuerit, vel placi-
„ tum ibi habuerit, ad Miſſam reci-
„ piat „.

V. Et ſane hæc obligatio tam perſpicue Sacris Canonibus expreſſa eſt, ut ante ſeculum xiv. aut xv. vix dubitatum fuiſſe legatur; an de jure tenerentur fideles diebus Dominicis & Feſtis Miſſarum ſolemnibus in propria Parochia intereſſe. At ſeculo xiv. & xv. nonnulli Fratrum Mendicantium cœperunt prætendere juri illi, per privilegia Ordinibus illis a nonnullis Pontificibus indulta, eſſe derogatum.

VI. Ac ſignanter ſuſcitata fuit hæc controverſia ſub fioem ſeculi xv. in Germaoia, ac præſertim in oppido Eslingenſi Diœceſis Conſtantienſis, inter Parochos & nonnullos Eccleſiarum Prælatos ab una, & nonnullos Prædicatorum, Minorum, & Carmelitarum Ordinum Profeſſores ex altera parte. Controverſiâ delatâ ad Sixtum IV. qui ex ordine Minorum ad Pontificatum fuerat aſſumptus, partibus utrinque coram Commiſſariis auditis, atque rationibus utrinqne allegatis mature diſcuſſis, taodem anno 1478, 17. Junii, Sixtus IV. quæſtionem decidit, editâ Conſtitutione, quæ incipit, *Vices illius*, relata in Corpore Juris in *Extravag.* 2. *de Treuga*, *&* *Pace in communibus*, ubi inter alia ordinat: " Ut Fratres Mendicantes non prædicent,
„ populos Parochianos non teneri audire
„ Miſſam in eorum Parochiis diebus Fe-
„ ſtis & Dominicis; cum jure *cautum* ſit,
„ illis diebus Parochianos *teneri* audire
„ Miſſam in eorum *Parochiali* Eccleſia,
„ oiſi forſan ex honeſta cauſa ab ipſa Ec-
„ cleſia ſe abſentarent „.

Hic notandum, Pontificem nequaquam per hanc Conſtitutionem jus *novum* voluiſſe condere; ſed ſimpliciter declaraſſe; ita de *jure cautum eſſe*, neque huic juri per privilegia, uti Fratres Meodicantes prætendebant, eſſe derogatum: ideoque in fioe addit, hanc declarationem eſſe ſervandam, *non obſtantibus Conſtitutionibus*, *&* *Ordinationibus Apoſtolicis*, *ac* Privilegiis *eiſdem Fratribus in genere*, *vel in ſpecie conceſſis*.

VII. Huic juri inſiſtens Synodus Tridentina *Seſſ.* 22. *Decreto de obſervandis*, *&* *evitandis in celebratione Miſſæ*, dicit: " Moneant (locorum Ordinarii) etiam
„ eumdem populum, ut frequenter ad ſuas
„ Parochias, ſaltem diebus Dominicis &
„ majoribus Feſtis accedat „.

Synodi Belgicæ paſſim idipſum urgent; monetque Namurceoſis anno *1639. tit.* 3. *cap.* 27. " Parochiani, etſi vicini alicui
„ Capellæ ſub finibus Parochialis extructæ,
„ præcipuis anni Feſtivitatibus, & in Do-
„ minicis Eccleſiam parochialem frequenta-
„ re oon omittant; qui vero tribus con-
„ tinuis Dominicis ab illa ſe abſentaverint,
„ admoneantur primum a ſuis Paſtoribus,
„ & ſi monitionem contempſerint, ad nos
„ deferantur (*a*) „.

VIII. Et quidem ſub nomine S. Auguſtini legitur apud Gratianum, *Diſt.* 1. *de Conſecrat. Can.* 52. " Et hoc attendendum „ eſt,

(*a*) Ex dictis concluditur jure tum veteri, tum novo teneri fideles intereſſe Miſſæ Parochiali diebus Dominicis & Feſtis; quapropter Clerus Gallicanus in Comitiis, quæ Pariſiis an. 1655. habita ſunt ſequens decretum edidit. " Fideles Feſtis „ diebus & Dominicis, aut ſaltem ex tribus Do-
„ minicis alterâ, jure tenentur ſiſtere ſe præſen-
„ tes Miſſæ Parochiali; ad hujus vero legis ob-
„ ſervationem, adhibitis etiam Eccleſiæ Cenſuris
„ ab Epiſcopis compelli poſſunt „.

Digitized by Google

„ eſt, ut Miſſæ peculiares, quæ per dies
„ ſolemnes a Sacerdotibus fiunt, non ita
„ in publico fiant, ut propter eas populus
„ a *publicis* Miſſarum ſolemnibus, quæ
„ horâ tertiâ canonice fiunt, abſtrahatur„.

Hæc quidem per errorem tribui Auguſtino; & eſſe deſumpta e Capitulari S. Theodulphi Epiſcopi Aurelianenſis, *cap.* 45. quod circa annum 797. editum fuit, notarunt Correctores Romani, at illud interim conſtat hic de Miſſa parochiali agi; atque Miſſas peculiares vetari in publico fieri, ne ab ea populus abſtrahatur.

IX. Concilium Senonenſe, anno 1528. *cap.* 15. vult, ut ſi quæ Miſſæ ex tenore fundationis dici debeant die Dominico, *non dicantur, niſi poſt Miſſam Parrochialem.*
“ Deinde monet Epiſcopos, non facile ad-
„ mittant fundationes Capellarum, quibus
„ ordinatur celebratio Miſſæ die Domini-
„ câ, eâ potiſſimum horâ, quâ populus
„ univerſus convenire debet ad audiendum
„ divina, præceptaque Dei, & Eccleſiæ„.

Concilium Rothomagenſe, anno 1581. *tit. de Curatorum, & Parochorum Officiis, num.* 23. hæc decernit. “ Quoniam vide-
„ mus multos adduci ad præceptorum Ec-
„ cleſiæ, & miniſtrorum ejuſdem contem-
„ ptum, non facile admittantur fundatio-
„ nes, & erectiones Capellarum, & fra-
„ ternitatum, in quibus ordinatur *celebra-*
„ *tio Miſſæ* Dominico die, *eâ potiſſimum*
„ *horâ*, quâ populus univerſus convenire
„ debet ad audiendum divina præcepta Dei,
„ & Eccleſiæ. In Miſſis vero charitatum
„ atque aliarum fraternitatum ab antiquo
„ eo die conſtitutarum, nec aqua, nec pa-
„ nis benedicantur: & inter illarum Miſ-
„ ſarum ſolemnia moneatur, non eſſe præ-
„ termittendas Miſſas Parochiales propter
„ aſſiſtentiam in ea Miſſa, quæ ex devo-
„ tione, & conſilio celebratur. Quiſquis
„ vero Presbyter in alia Miſſa, quam Pa-
„ rochiali aquam, & panem benedixerit,
„ ſit ſuſpenſus a divinis„.

X. Quin in Concilio Turonenſi, anno 1585. *cap.* 15. cautum eſt “ ne præ-
„ textu divinorum Officiorum, quæ in
„ aliis Eccleſiis, quam parœcialibus cele-
„ brari ſolent, revocari aut diſtrahi poſ-
„ ſint, majorem Miſſam, & Veſperas in
„ Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis, &
„ Monaſteriis poſt parœciale Officium per-
„ actum, tantum debere inchoari decerni-
„ mus. Quod ut fiat commodius, Epiſco-
„ pi ſen eorum Officiales, ipſis Rectori-
„ bus, ſeu parœcis certas horas, quibus
„ majorem Miſſam, & Veſperas in ſuis
„ Eccleſiis celebrare teneantur, ita præ-
„ ſcribant, ut parœcialibus divinis per-
„ actis, ipſi parœciani ad Cathedralem,
„ & Collegiatas, aliaſque Monaſteriorum
„ Eccleſias, ad divina in his audienda,
„ pro ſua devotione ſe transferre valeant„.

Conformiter ad hos Canones, & Eccleſiaſtica Decreta anno 1574. declaravit Officialis Metropoliticus Senonenſis, Presbytero fas non fuiſſe, tempore Miſſæ *Parochialis* in eadem Eccleſia celebrare Miſſam *privatam*, contradicente Parocho, quam ſententiam Parlamentum Pariſienſe confirmavit; quantumvis allegaretur, & probaretur contrarius uſus in omnibus Eccleſiis ejuſdem civitatis; uti poſt Renatum Choppinum refert Fevretius de abuſu *lib.* 3. *capite* 1.

XI. Inſuper ut populus ad Miſſam Parochialem frequentandam incitetur, decretum eſt, ut Parochi ſtatutâ eâque populo commodiori horâ Miſſam Parochialem diebus præſertim Dominicis & feſtis celebrent.
“ In omnibus pagis totius Provinciæ Miſ-
„ ſa *Parochialis* Dominicis, & feſtis diebus
„ *certâ*, & *eâdem* horâ ſemper fiat, qua-
„ cumque ratione in contrarium non ob-
„ ſtante, ſub pœna arbitraria„; ait Synodus P. II. Mechl. *tit.* 12. *cap.* 6.

Hanc horam pro Diœceſi Mechlinienſi determinans Synodus Diœceſana anno 1609. *tit.* 11. *cap.* 6. “ Mandat ut a Feſto Pa-
„ ſchæ uſque ad Feſtum S. Remigii, ſeu
„ Kalendas Octobris, Miſſa Parochialis
„ celebretur horâ octavâ, vel circiter, a
„ Kalendis vero Octobris uſque ad Pa-
„ ſcha, horâ nonâ.

Eamdem horam per totam Provinciam ſervari voluit Synodus P. I. Cameracenſis titulo, *De Cultu, Cæremoniis, & Officio Divino*, *cap.* 15. & innovavit Synodus P. II. *tit.* 3. *cap.* 10. “ Eamque uniformi-
„ ter, & exacte per totam Provinciam,
„ quacumque in contrarium allegatione
„ non obſtante, mandat obſervari, ſub
„ pœna ſuſpenſionis a Divinis ipſis Paro-
„ chis

Digitized by Google

„ chis contravenientibus infligenda, niſi „ forte ſuperveniente Concionatore horam „ ſervare nequeant „.

XII. Monet Synodus Turonenſis, anno 1583. *cap.* 8. ut Miſſam Parochialem Parochi celebrent hora convenienti; " nec „ prius aut tardius celebrent bi, quibus „ incumbit, etiam Nobilium, aut aliarum perſonarum favore, aut precibus, „ minis ſeu comminationibus in contrarium non prævaliturìs „.

Et Synodus Bituricenſis, anno 1584. *tit.* 23. *can.* 8. ait: " Non celebretur Miſ„ ſa Parochialis ad nutum Nobilium, aut „ Laicorum, ſed conſuetâ & opportunâ „ horâ „.

XIII. Eodem motivo, nimirum promovendi officium ſive Miſſam Parochialem, jam pridem conſtitutum, ut Eccleſia Parochialis plures, eaſque majores campanas habeat, quarum pulſu populum ad officium convocet: Regularium vero Eccleſiæ, & particularia ſacella, ſive oratoria unam tantum campanulam habeant. *Extrav. Un. de officio Cuſtodis in Comm.* quam in Concilio Mediolanenſi IV. part. 1. tit. *De Campanis*, innovat Sanctus Carolus bis verbis: " Parochialis Eccleſia, ſi campa„ nas tres, grandiorem ſcilicet, mediam, „ & minimam habere non poſſit, ſaltem „ duas, ubi fieri poteſt, habeat, eaſque „ diſtincto ſoni concentu inter ſe recte „ conſentientes, pro varia divinorum Of„ ficiorum quæ fiunt, ratione & ſignifica„ tione. Simplex Eccleſia, Oratoriumve, „ unam tantum campanulam habeat, ut „ Joannis XXII. Pontificis Conſtitutione „ ſancitum eſt „.

XIV. Ex bis pateſcit, quanta fuerit ſolicitudo Paſtorum, ut populus ad Miſſam Parochialem accederet: quin & olim in more fuiſſe, ut qui a Miſſa Parochiali abeſſent, etiam juridice coram Epiſcoporum Officialibus puniendi convenirentur, conſtat ex variis Synodorum Decretis, & ſignanter ex concordato inito anno 1542. inter Epiſcopum Cameracenſem, & Conſiliarios Regios Hannoniæ, quo conventum eſt; quod " qui Miſſam Parochialem „ non audient, in poſterum non citabun„ tur, niſi qui abſuerint diebus ſolemni„ bus, aut abeſſe *conſueverint* ſine excuſa„ tione legitima, unde malum exemplum „ aut ſcandalum oriatur „.

XV. Citatio juridica ob omiſſam Miſſam Parochialem hodie fieri non ſolet; neque cenſuris mulctiſve ad frequentationem populum urgere ſolent Epiſcopi; ſed monitionibus contenti, populo tum in ſuis Decretis, tum per Parochos, alioſque Concionatores obligationem, & fructum inde provenientem proponere conſueverunt; conformiter ad Synodum Tridentinam, quæ vult, " ut Epiſcopi moneant populum, ut „ frequenter ad ſuas Parochias ſaltem die„ bus Dominicis, & majoribus feſtis, ac„ cedant „.

XVI. Ut autem facilius intelligatur, quâ ratione tantopere Miſſa Parochialis præ ceteris commendata fuerit, ipſiuſque frequentationem tantopere urſerint, notandum, quod ipſa Miſſa Parochialis primario ſit inſtituta, ut in illa unius particularis Eccleſiæ populus una cum ſuo Paſtore adunatus, uno animo, unoque ſpiritu Deum oret, atque Sacrificium offerat; atque Parochus ſpecialiter pro populo preces, & ſacrificium ad Deum dirigat.

XVII. Præterea ex mente Eccleſiæ, in Miſſa Parochiali non tantum Evangelium legi aut cantari debet, ſed etiam explanari, & a Parocho populus inſtrui; ſive ipſa concio Miſſæ Parochiali jungi debet.

Veteris enim inſtituti eſt; ut mox Evangelio recitato ipſius ſequatur explanatio, quam hodie concionem dicimus. " Hic „ mos (ait Bona *lib.* 2. *Rerum Liturg.* „ *cap.* 7. *num.* 6.) numquam interruptâ „ ſerie ab initio Eccleſiæ uſque ad noſtra „ tempora ſervatus eſt, ut proxime poſt „ Evangelium ſermo ſive homilia, vel „ tractatus ad populum haberetur „.

XVIII. Hunc morem non obſcure ſuppoſuit Synodus Tridentina *Seſſ.* 22. *cap.* 8. *De Sacrificio Miſſæ:* " mandans Paſtoribus „ & ſingulis curam animarum gerentibus, „ ut frequenter inter Miſſarum celebra„ tionem, vel per ſe, vel per alios ex iis „ quæ in Miſſa leguntur aliquid expo„ nant, atque inter cetera Sanctiſſimi hu„ jus Sacrificii myſterium aliquod decla„ rent, diebus præſertim Dominicis, & „ feſtis „.

Atque generaliter *Seſſ.* 24. *cap.* 7. *de*

Digitized by Google

Reform. præcipit, ut Epiſcopi curent, ut Parochi " inter Miſſarum ſolemnia, ac di-
" vinorum celebrationem *ſacra eloquia*, &
" ſalutis monita vernaculâ linguâ ſingulis
" diebus feſtis, vel ſolemnibus explanent ".

Itaque ſuppoſuit Synodus Tridentina, inter *Miſſarum ſolemnia* a Parochis *ſacra eloquia* populo eſſe explananda; atque ita conciones Parochiales debere fieri in ipſa Miſſa Parochiali; ut ſicuti lectio Evangelii, ita ejuſdem explanatio partem quodammodo Miſſæ conſtituat.

XIX. Ita videmus in omnibus Parochis ruralibus concionem immediate poſt Evangelium haberi; idque ut ubique ſervaretur S. Carolus deſiderabat. " Curent Epi-
" ſcopi, quod veteris Eccleſiæ inſtituti
" eſt, ſermonem ſacramve concionem ubi-
" que inter Miſſarum ſolemnia potiſſimum
" haberi, ſive ab illo eodem Sacerdote,
" qui Miſſam tunc celebrat, canitve; ſive
" ab alio habeatur ". Concil. Mediol. IV. parte 1. tit. *De Verbi Dei prædicatione*.

XX. Nequaquam proinde mirum videri debet, in ſacris Canonibus atque Pontificum Decretis frequentius urgeri obligationem frequentandi Miſſam Parochialem, quam obligationem audiendi Verbum Dei in Parochia. Cum enim inſtructio populi ſive explanatio Evangelii juxta Eccleſiæ inſtitutum, eſſet pars quædam Miſſæ; urgendo Miſſam Parochialem etiam urgebatur auditio Verbi Dei in Parochia.

XXI. Unde Epiſcopi urgentes Miſſæ Parochialis frequentationem, ejuſque utilitatem, eam potiſſimum ex inſtructione a Parocho fieri ſolitâ petunt.

Atque ſignanter anno 1594. Archi-Epiſcopus Cameracenſis, & Epiſcopus Atrebatenſis in ſuis Litteris Paſtoralibus declarantes, quod Fideles Ipſis ſubditi obligarentur, & tenerentur audire Miſſam Parochialem in Dominicis, & feſtis ſolemnibus, niſi ob legitimam aliquam cauſam ſe abſentaverint; quodque conſuetudo mille, & amplius annis frequentandi Miſſam Parochialem fuerit cuſtodita magno cum animarum profectu, & conſolatione, Eccleſiæ diſciplinæ manutentione, Eccleſiarum Parochialium decenti ordine, & decore, tandem fideles ſuos alloquentes ſubjiciunt: " In quibus comparentes ultra
" perſolutionem ſervitii Deo a vobis de-
" biti, Sancto nimirum Miſſæ ſacrificio
" intereſſendi, Dei verbo reficimini; in-
" ſuperque inſtruimini quomodo debeatis
" vos regulare tam erga vos ipſos, fami-
" liamque veſtram, quam proximum ve-
" ſtrum: annuntiato vobis per Paſtorem
" in particulari, quomodo vos ipſos per
" totam hebdomadam dirigere debeatis:
" Quæ feſta, jejunia, & abſtinentiæ ſint
" obſervandæ: Quæ peculiares preces,
" quæ erga infirmos, captivos, alioſque
" afflictos miſericordiæ opera ſint exercen-
" da; ubi publicationem matrimoniorum
" intelligitis, quæ de impedimentis reſpon-
" dere poſſitis, & ſimilia multa, quæ ve-
" ſtræ inſtructioni, & in bonos Chriſtia-
" nos educationi deſerviunt ".

CAPUT III.

De Miſſa privata.

1. *Miſſa privata quæ hodie dicatur?*
2. *Quæ dicatur ſolemnis.*
3. *Olim Miſſa* Legitima *dicebatur, cui aderant offerens, & communicans præter Sacerdotem.*
4. *Miſſa primitus inſtituta, ut aſſiſtentes etiam communicarent; ſolique communicantes intereſſe ſinebantur.*
5. *Diſciplina communicandi quomodo ad ſolos Altaris Miniſtros redacta?*
6. *Optat Eccleſia, ut aſſiſtentes Miſſæ Sacrificio etiam Sacramentaliter communicent.*
7. *Parochi merito adlaborant, ut populus volens communicare, intra Miſſam communicet.*
8. *Oſtendendum populo tempus legitimum communicandi eſſe poſt Communionem Sacerdotis.*
9. *Orationes ſpecialiter recitantur pro communicantibus in Miſſa.*
10. *Communio eſt quaſi pars ipſius Sacrificii.*
11. *Communio in Eccleſiis per* XII. *ſecula vix extra Miſſarum ſolemnia populo diſtributa.*
12. *Rituale Romanum hanc diſciplinam expreſſit; uti & S. Carolus.*

13. *Re-*

Digitized by Google

13. *Retinetur in omnibus communitatibus Eccleſiaſticis.*
14. *Antiquitus præter communicantes requirebatur aſſiſtentia populi, ut Miſſa diceretur* publica.
15. *Seculo* IX. *invaluerant Miſſæ privatæ, quæ ſolitariæ dictæ, & in Monaſteriis primum frequentatæ fuerunt.*
16. *Hæ a pluribus Synodis reprobatæ.*
17. *Miſſæ illæ dicebantur a* ſolo *Sacerdote, nemine aſſiſtente, aut miniſtrante.*
18. *Videntur Veteres voluiſſe, ut plures aſſiſterent Miſſæ, & quare?*
19. *Duo Miniſtri etiam in Miſſis privatis aliquando requiſiti videntur.*
20. *Petrus Damiani* ſolitarias *Miſſas propugnavit.*
21. *Ex argumento Damiani conſequens videtur ſolo* jure poſitivo *Miniſtrum in Miſſa requiri.*
22. *Miſſæ ſolitariæ hodie prohibitæ, & privatæ hodie juſto frequentiores.*
23. *Antiqui Canones volunt adhiberi* Clericum; *quod & functio requirere videtur.*
24. *Synodi Belgicæ idipſum non obſcure requirunt.*
25. *Carolus aperte requiſivit.*
26. *Voluit Clericum probatum.*
27. *Inſuper requiſivit, ut miniſtret in habitu Clericali, & decenti; quod & aliæ Synodi requirunt.*
28. *Clericus Miſſæ aſſiſtens non debet aliis intendere.*
29. *Mulieribus vetitum Miſſæ miniſtrare, vel ad altare accedere.*
30. *Indignum, quod Miſſæ aſſiſtant pueri etiam immorigeri ac petulantes.*
31. *Sanctitati ac dignitati Sacrificii hic uſus repugnat.*
32. *Sacrificium per hujuſmodi pueros profanatur.*
33. *Uſus hic repugnat Synodi Tridentinæ.*
34. *S. Carolus voluit per Miniſtrum Miſſæ incompoſitos moneri.*
35. *An conveniat, Sacerdotem Miſſam celebrare cum Miniſtro immorigero, & ſordido?*
36. *Non convenit, ut ſimilis Miniſter ſuppleat in Miſſa vices populi.*
37. *Hic abuſus ſcandalizat Hæreticos, & exiguam de Miſſæ Sacrificio ideam in Catholicis arguit.*
38. *In hoc abuſu pateſcit, quid poſſit mala conſuetudo.*
39. *Unde hic abuſus originem habeat, & quomodo etiam pueris mercenariam de Miſſa ideam imprimat.*
40. *Epiſcopi huic abuſui abolendo merito incumbunt.*

I. MIſſa privata hodie communiter dicitur illa, quæ fit ſine cantu, & ſolemni pompa, a ſolo Sacerdote, uno alterove miniſtro Sacerdoti reſpondente, & aſſiſtente; ſive in publico ſive privato loco fiat; ſive plures ſive pauci, vel etiam nulli interſint, aut etiam communicent.

II. Miſſa vero ſolemnis prout huic privatæ opponitur, hodie vocatur omnis illa, quæ fit cum cantu, & aliquali ſaltem ſolemni cæremoniarum apparatu; tametſi etiam pauci aſſiſtant, & nemo præter Sacerdotem celebrantem communicet.

Veteres vero, ut Miſſa diceretur ſolemnis ac publica, huic exteriori pompæ addebant *frequentiam populi offerentis, & communicantis*, ait Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 13.

III. Hæcque Miſſa, cui nimirum populus aſſiſtebat, & communicabat, *Legitima* vocabatur. Imo teſte Walafrido Strabone *libro de Rebus Eccleſ. cap.* 22. "Fatendum eſt, illam eſſe *Legitimam*, cui „ interſunt Sacerdos, reſpondens, offerens, „ atque communicans; ſicut (ait) ipſa „ compoſitio precum evidenti ratione de„ monſtrat (*a*)„.

IV. Quantum ad *communicantes*. Certum eſt, Miſſam primitus ſic inſtitutam, omneſque orationes ita eſſe ordinatas, ut non tantum Sacerdos, ſed & adſtantes communicare ſupponantur; imo antiquitus ſoli fere communicantes Sacrificio Miſſæ intereſſe ſinebantur.

"Scien-

(*a*) Iſte Walafridi locus ita intelligendus eſt, quod ubi deſunt Fideles Communicantes, Miſſa non ſit legitima, quoad finem ſecundarium, ſpiritualem nempe populi Fidelis nutritionem; ſed non negat eam tunc eſſe abſolute legitimam, cum per eam Deo cultus ſupremus exhibeatur, & preces fundantur pro populo, ad quem finem præcipue inſtitutum fuit Sacrificium.

“ Sciendum eſt (inquit Micrologus *De*
„ *Eccleſ. obſerv. cap.* 51.) juxta antiquos
„ Patres, quod SOLI *communicantes* divi-
„ nis myſteriis *intereſſe* conſueverunt, un-
„ de & ante oblationem juxta Canones
„ jubebantur exire Catechumeni, & pœ-
„ nitentes: videlicet qui nondum ſe para-
„ verunt ad communicandum. Hoc quo-
„ que ipſa Sacramentorum innuit confe-
„ ctio; in qua Sacerdos *non* pro *ſola* ſua
„ oblatione, & communicatione, ſed &
„ aliorum rogat, & maxime in oratione
„ poſt communionem pro *ſolis communi-*
„ *cantibus* orare videtur. Nec *proprie com-*
„ *munio* dici poteſt, niſi *plures* de eodem
„ Sacrificio participent „.

Idipſum pluribus adſtruit Cardinalis Bona loco citato; additque *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. *Hanc conſuetudinem diu perſtitiſſe evidens eſt.*

V. Senſim vero deferveſcente fidelis populi fervore, communio illa quotidiana ſub ſingolis Miſſis redacta eſt ad ſolos ſacros Miniſtros altari aſſiſtentes; atque hinc etiamnum hodie (notat Bona *l.* 2. *cap.* 17. *num.* 2.) “ In Miſſa ſolemni retenta eſt
„ ab aliquibus Eccleſiis *communio Mini-*
„ *ſtrorum*, *quæ Romæ nunc* permanet in
„ inſignioribus Baſilicis, & ubi deſierat,
„ Apoſtolicæ viſitationis Decreto *reſtituta*
„ eſt. Sapientiſſimo ſane conſilio, ne in
„ deſuetudinem abeat *antiquiſſimus* Eccle-
„ ſiæ ritus, ſine quo vix poſſunt intelligi,
„ quæ in liturgicis orationibus quotidie
„ recitantur „.

VI. Quin optandum ſit, quemadmodum & Synodus Tridentina optavit, ut fideles Miſſæ aſſiſtentes quotidie etiam ſacramentaliter communicarent; atque etiam fatendum ſit, orationes & ritus Miſſæ ſupponere, plures eſſe cum Sacerdote communicantes, dubitari nequit: perperam tamen hinc inſertur, Sacrificii Miſſæ integritati quidquam deeſſe, ſi excepto Sacrificante nullus communicet; aut Miſſas, in quibus ſolus Sacerdos *Sacramentaliter* communicat, illicitas eſſe; ideoque abrogandas: “ ſiqui-
„ dem illæ quoque Miſſæ (ait Synodus
„ Tridentina *Seſſ.* 22. *de Sacrificio Miſſæ*
„ *cap.* 6.) vere communes cenſeri debent:
„ partim quod in eis populus *ſpiritualiter*
„ communicet: partim vero, quod a *pu-*
„ *blico* Eccleſiæ Miniſtro non pro ſe tan-
„ tum, ſed pro omnibus fidelibus, qui ad
„ Corpus Chriſti pertinent, celebrentur „.

VII. Ut tamen ad antiquum morem, & ab Eccleſia multis ſeculis ſervatum, atque etiam hodie deſideratum, pro temporum, & populi conditione rediri poſſit; eatenus ſaltem ut in Miſſis ſolemnibus præſertim Parochialibus, ſemper aliqui e populo communicarent, Parochi in hoc ſaltem merito incumberent, ut Sacra Communio ſine rationabili cauſa extra Miſſarum ſolemnia in Eccleſia non diſtribueretur; ſed poſtquam Sacerdos communicavit, ipſa quoque Communio populo communicare volenti daretur.

VIII. Neque difficile erit praxim hanc introducere, eamque populo perſuadere, ſi oſtendatur, “ tempus legitimum communi-
„ candi eſſe ante ultimam orationem, quæ
„ dicitur *ad complendum*: quia ejus peti-
„ tio maxime eſt pro iis, qui communi-
„ cant „, uti loquitur Walafridus Strabo loco citato *cap.* 22.. Oratio, quæ a Walafrido dicitur *ad complendum*, hodie vocari ſolet, *Poſt-Communio*, utpote poſt Communionem dicenda.

IX. In primis itaque populo dicendum, quod ex mente Eccleſiæ illa oratio ſpecialiter recitetur pro iis, qui communicaverunt; uti & hæc, quam, poſtquam omnes communicaverunt, dicit Sacerdos ſub ſilentio: *Quod ore* Sumpſimus, *pura mente capiamus, & de munere temporali fiat* Nobis *remedium ſempiternum*; quemadmodum monet Rodulphus Decanus Tungrenſis, *De Canonum obſervantia*, *propoſit.* 23. addens:
“ Quæ utique orationes non pro his, qui
„ *communicaturi* ſunt, ſed qui jam *com-*
„ *municaverunt*, juxta proprietatem ſui
„ nominis agunt: ergo & *ante ipſas* com-
„ municare non negligunt, quicumque ea-
„ rumdem orationum benedictione foveri
„ deſiderant „.

X. Ulterius populo exponendum, quod ipſa *Communio* ſive participatio Sacramenti partem quodam modo Sacrificii conſtituat: ideoque ſummopere conveniens eſſe, ut dum una cum Sacerdote Sacrificium offerunt, etiam una de Sacrificio *Sacramentaliter* communicando participent.

XI. Hinc indubie factum, quod duodecim & amplius ſeculis conſtanter ſit obſer-
vatum,

vatum, ut in Eccleſiis ſacra Communio extra Miſſarum ſolemnia non diſtribueretur.

Et ſi fides Morino *lib.* 8. *de Pœnit. cap.* 14. *num.* 2. " Nec in Eccleſia conſervabatur Corpus Chriſti alium in finem, quam propter infirmos, una ſcilicet ex pane conſecrato particula. Quocirca ſanis non erat extra ſacrificii actionem communicandi locus. Conſuetudo moderna Corpus Chriſti propter fidelium communionem reſervandi *recens* eſt, *a Monachis mendicantibus* primum introducta, deinde ab aliis pleriſque uſurpata, quæ nondum tamen *Romani ritus rubricas* expungere potuit „.

XII. Quod de *rubricis* hic aſſerit Morinus, veriſſimum eſſe evincit *rubrica* Ritualis Romani Pauli V. quæ *titulo de Sacramento Euchariſtiæ* hæc præſcribit: " Communio autem populi intra Miſſam ſtatim poſt communionem Sacerdotis celebrantis fieri debet (niſi quando ex *rationabili* cauſa poſt Miſſam ſit accipienda) cum orationes, quæ in Miſſa poſt communionem dicuntur, non ſolum ad Sacerdotem, ſed etiam ad alios communicantes ſpectent „.

Hujus ritus venerandam antiquitatem, atque utilitatem haud ignorans S. Carolus, in Concilio V. Mediolanenſi *part.* 1. *tit.* 9. ſtatuit: " Hoc inſtitutum, quod *antiquiſſimi* ritus eſt, Sacerdos religioſe ſervet, ut *intra Miſſarum ſolemnia*, poſtquam ſcilicet Sanguinem ipſe ſumpſerit, fidelibus ſacram communionem miniſtret „.

XIII. His addere poterit Parochus, etiam hodie in omnibus Eccleſiaſticis Communitatibus ritum illum ſervari; ut communio præcipue Conventualis intra Miſſarum ſolemnia diſtribuatur.

XIV. Præter communicantes requirebant inſuper antiqui populi frequentiam, & aſſiſtentiam, ut Miſſa diceretur ſolemnis, & publica. Unde Miſſæ illæ ipſis erant *publicæ*, in quibus una cum Epiſcopo, aut Paſtore populus conveniebat, tametſi etiam ſine cantu fierent, quo ſenſu eas frequenter accepit S. Gregorius, dum vetat in Monaſteriis *publicas* Miſſas eo fine, ne in ſervorum Dei receſſibus occaſio præbeatur popularibus conventibus; ut pluribus oſtenſum capite præcedenti.

Hoc ſenſu Miſſæ, quæ in Monaſteriis etiam cum cantu & exteriori pompâ, atque circumſtante Monachorum conventu fiebant, *privatæ* dicebantur.

XV. At ſeculo IX. invaluit aliud genus Miſſæ privatæ: quæ a quibuſdam *ſolitariæ* dictæ fuerunt; eo quod Sacerdos ſolus etiam nemine miniſtrante, aut præſente *ſolitarie*, & *privatim* eas perageret.

Hæ primum in Monaſteriis a Monachis frequentatæ ſenſim etiam ad Presbyteros ſeculares tranſierunt.

XVI. At hæ, ubi primum invaluerunt, a pluribus improbatæ fuerunt, tamquam primario Miſſæ inſtituto, ritibuſque Eccleſiaſticis parum conſonæ. Concilium Moguntinum anno 813. *Canone* 43. " Nullus Presbyter, ut nobis videtur, *ſolus* Miſſam cantare valet recte. Quomodo enim dicet, *Dominus vobiſcum*, vel, *ſurſum corda* admonebit habere, & alia multa his ſimilia, cum alius nemo cum eo ſit „?

Et fortius circa idem tempus Concilium Pariſienſe VI. *lib.* 1. *cap.* 48. " Irrepſit in pleriſque locis, partim incuriâ, partim avaritiâ reprehenſibilis uſus, & congruâ emendatione dignus, eo quod nonnulli Presbyterorum ſine Miniſtris Miſſarum ſolemnia frequentent: quod nec verba Domini Salvatoris, quibus myſteria Corporis, & Sanguinis ſui Diſcipulis celebranda tradidit; nec Apoſtoli Pauli documenta declarant; nec etiam in ipſis Actis Apoſtolorum, ſi enucleatim legantur, ita fieri debere ullo modo invenitur. Unde conveniendus imo interrogandus nobis videtur hujuſmodi Corporis, & Sanguinis Domini ſolitarius conſecrator, quibus dicit: *Dominus vobiſcum*, & a quo illi reſpondetur: *Et cum ſpiritu tuo:* vel pro quibus ſupplicando Domino inter cetera: *Memento Domine, & omnium circumſtantium*, cum nullus circumſtet, dicit. Quæ conſuetudo quia Apoſtolicæ, & Eccleſiaſticæ auctoritati refragatur, & tanto myſterio quamdam dehonorationem irrogare videtur, omnibus nobis in communi viſum eſt, ut deinceps hujuſcemodi uſus inhibeatur; provideatque unuſquiſque Epiſcoporum, ne in ſua Parochia quiſquam Presbyterorum, Miſſam ſolus celebrare

„ præ-

Digitized by Google

„ præſumat , & ſi hanc definitionem ſu-
„ perbiendo tranſgreſſus fuerit , Canonicæ
„ correctioni ſubjaceat „.

Simile Decretum Concilii Nannetenſis refertur apud Yvonem *part.* 3. *cap.* 7. additque : “ Quapropter illa periculoſa ſuper-
„ ſtitio, maxime a Monaſteriis Monacho-
„ rum exterminanda eſt. Provideant autem
„ Prælati, ut Presbyteri in cœnobiis, &
„ aliis Eccleſiis *cooperatores* habeat in cele-
„ bratione Miſſarum „.

XVII. His aliiſque Decretis relatis concludit Bona *lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 5. “ Re-
„ jectæ itaque, & reprobatæ fuerunt Miſ-
„ ſæ *ſolitariæ* , quæ a ſolo Sacerdote ne-
„ mine adſtante , & reſpondente diceban-
„ tur, hac potiſſimum ratione , quia ab-
„ ſurdum viſum eſt , quod Sacerdos dice-
„ ret *Dominus vobiſcum* , *Surſum corda* ,
„ *Gratias agamus*, cum nullus reſponderet:
„ aut invitaret ad adorandum dicens *Ore-*
„ *mus*, nemine præſente, qui ſecum ora-
„ ret ; & in Canone memoriam faceret
„ omnium circumſtantium , cum nemo
„ adeſſet „.

Quin ſi verba prædictorum Canonum , necnon orationes , atque ritus Miſſarum propius attendantur, videntur præcipue intendiſſe Patres, ut Miſſa publice, *pluribus* aſſiſtentibus, & circumſtantibus diceretur.

XVIII. Et quidem Gratianus Decretum ſuum ſcribens ſeculo XII. *Diſt.* 1. *de Conſecrat. Canon.* 61. refert Decretum ſub nomine Soteris Papæ : “ Hoc quoque ſtatu-
„ tum eſt, ut nullus Presbyterorum Miſ-
„ ſarum ſolemnia celebrare præſumat, niſi
„ duobus præſentibus , ſibique reſponden-
„ tibus ipſe tertius habeatur : quia cum
„ pluraliter ab eo dicitur (*Dominus vo-*
„ *biſcum*) & illud in ſecretis (*Orate pro*
„ *me*) aptiſſime convenit , ut ipſius re-
„ ſpondeatur ſalutationi „.

Decretum hoc nonnulli Anacleto Papæ adſcribunt , at neutri adſcribi poſſe recte notavit Bona loco citato : “ eo quod nihil
„ magis alienum a praxi & ſpiritu illius
„ ſeculi, quam *ſolitaria* Miſſæ celebratio;
„ nec puto, ait, voluiſſe ſanctos illos edi-
„ tâ lege tollere abuſum, qui nonniſi poſt
„ aliquot ſecula inter Monachos irrepſit„.

XIX. Nihilominus ex ſuppoſititio hoc Decreto non obſcurum eſt , aliquos circa tempora illius ſuppoſititii Decreti dubitaſſe, num Miſſa, uno miniſtro aſſiſtente , rite celebrari poſſet ; quod & Bona ibidem annotavit.

Quin obſervat Boërius Epo *ad cap.* 3. ;; *De vita*, *& honeſt. Cleric. num.* 7. “ Sa-
„ ne noſtratibus olim in Sacris etiam quo-
„ tidianis & inferioribus, vel ſecundariis,
„ id eſt, non ſummis, *inſolentiſſimum* fuiſ-
„ ſet viſum , ſi Sacerdos ullus , abſque
„ *duobus* inſervientibus, & reſpondentibus
„ (altero ad Altaris cornu dextrum, altero
„ ad ſiniſtrum conſtituto) celebraſſet „.

XX. Non tamen defuerunt, qui *ſolitarias* has Miſſas propugnarent , atque Sacerdotem tametſi *ſolus* eſſet , poſſe omnia etiam *pluraliter* ad circumſtantes dicta veraciter enuntiare. Et præ reliquis B. Petrus Damiani in Opuſculo ad Leonem *incluſum* ſive Eremitam, quod , intitulavit *Dominus vobiſcum*, quo pluribus oſtendere conatur , quod Sacerdos in Miſſa poſſit veraciter dicere *Dominus vobiſcum*, aliaque ſimilia ; atque ſibi etiam reſpondere, æque quam Clericus privatim Horas Canonicas recitans, poteſt ſimilia pronuntiare, & ſibi ipſi reſpondere.

XXI. Ex quo conſequens eſſet , quod niſi Decreta poſitiva obſtarent, non minus liceret Sacerdoti ſine Miniſtro, Miſſam facere, quam privatim Horas Canonicas perſolvere : quam ſequelam, ut legitimam non obſcure quoque agnoſcit Cardinalis Bona.

XXII. Quidquid ſit , hoc certum eſt Miſſas has *ſolitarias*, quæ a ſolo Sacerdote, nemine præſente, aut miniſtrante, dicebantur , priſtinis ſeculis ignotas fuiſſe ; privatas vero olim rariores, quam hodie ; haſque poſterioribus ſeculis nimium eſſe multiplicatas, ut infra notabitur.

Ad hæc conſtat, juxta modernam diſciplinam ob reverentiam Sacrificii vetitum eſſe (ſaltem extra caſum neceſſitatis) ſine Miniſtro, ſeu aſſiſtente Miſſam celebrare ; atque ad minus unum requiri miniſtrum Sacerdoti celebranti aſſiſtentem.

XXIII. Cum autem dubitari nequeat , quin hæc functio, nimirum miniſtrandi , ac reſpondendi Sacerdoti in Miſſæ Sacrificio, ſapiat aliquo modo conditionem functionis Eccleſiaſticæ , tribuatque jus ad ipſum altare accedendi ; jam pridem creditum fuit, eam

eam Clericalem eſſe, ſoliſque Clericis committendam.

Unde antiquus Decreti Gratiani Gloſſographus commentans *Canonem* 61. *Diſt.* 1. *De Conſecrat.* ubi dicitur, ut *nullus Presbyterorum Miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibique reſpondentibus*, quærit. " Numquid neceſſa-
,, rium eſt, ut ſint duo *Clerici*, aut num-
,, quid duo laici, aut unus Clericus &
,, alter laicus, aut alter maſculus, & alter
,, femina ſufficerent,,? Reſpondet: " Satis
,, videtur, quod debent eſſe *duo Clerici*,,.

XXIV. Antiqua Statuta Diœceſis Cameracenſis renovata in Synodo Diœceſana anno 1550. *tit. de Euchariſtia*, habent: *Nullus ſine* CLERICO *celebrare præſumat.*

Nonne idipſum Synodi Belgicæ quodam modo ſupponunt, dum non alia de cauſa exigunt in Eccleſiarum Parochialium cuſtodibus ſtatum & Tonſuram Clericalem, niſi quod Cuſtodes tamquam Eccleſiæ miniſtri, teneantur Parocho in celebratione Miſſarum, & reliquis functionibus paſtoralibus aſſiſtere, & miniſtrare? uti *part.* 1. *tit.* 4. *cap.* 1. & 2. oſtenſum fuit.

XXV. Idipſum apertius declaravit S. Carolus, dum ſtatuit in ſua Synodo Diœceſana IV. *Decreto* 28. " In Miſſæ etiam
,, ſacro, *non laicus*, ſed *Clericus*, qui al-
,, tari miniſtret, ſemper adhibeatur,,.

Deinde ſubjungit: " In omni igitur Pa-
,, rochiali Eccleſia illum talem Parochus
,, habeat, ut eſt Provincialibus noſtris Con-
,, ciliis præſcriptum,,.

Nec tantum in Eccleſiis Parochialibus, ſed etiam Capellis, & Oratoriis *Clericum*, qui Sacerdoti miniſtret conſtitutum eſſe vult; & niſi ſimilis Clericis fuerit, vetat in iis ab ullo Sacerdote celebrari, *niſi*, ait, *hujus rei facultatem* NOMINATIM SCRIPTO *expreſſam* A NOBIS *impetrarit.*

XXVI. Sed quia inter Clericos nonnumquam inveniuntur, qui huic ſacræ functioni obeundæ aut digni, aut convenientes non ſunt, decrevit ipſe Carolus ibidem: " Clericus ne Sacerdoti in altare
,, ante miniſtret, quam in illius miniſterii
,, functione rite inſtructus ſit, & ab eo
,, (Magiſtro cæremoniarum) probatus,,.

Et paucis interjectis: " Nec vero Ec-
,, cleſiaſticus homo, Cantoris, Sacriſtæ
,, Cuſtodis, *Clerici in Miſſæ Sacro mini-*
,, *ſtrantis* munus, aliamve Eccleſiaſticam
,, functionem in quavis Eccleſia ſuſcipiat;
,, niſi illius uniuſcujuſque muneris in ea
,, Eccleſia gerendi a nobis facultatem ſcri-
,, ptam *quotannis* renovandam, *vitâ etiam*
,, *ac moribus a nobis probatus*, impetrarit,,.

XXVII. Neque ipſo Carolo ſuffecit, ut Miniſter eſſet Clericus, atque circa ſuum miniſterium, vitam, moreſque probatus; ſed inſuper voluit, ut veſtitu exteriori ſe tanti miniſterii dignum miniſtrum exhiberet. Unde in Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 2. *cap.* 10. voluit, ut " Clericus Sa-
,, cerdoti miniſtrans ſemper indutus ſit ſu-
,, perpelliceo puro, & mundo, eoque non
,, lacero, neque ullâ aliâ ratione indecen-
,, ti; ſi contra fecerit, tum ipſe, tum Sa-
,, criſta, tum Eccleſiæ præfectus, tum Sa-
,, cerdos etiam, qui ſibi miniſtrare permi-
,, ſerit, plectatur arbitratu Epiſcopi,,.

Similiter Concilium Aquenſe anno 1585. titulo *de celebratione Miſſæ*, decernit: " In
,, celebratione Miſſæ Sacerdos ne ſe con-
,, ferat ad altare, niſi *Clericum* in decenti
,, habitu, & cum ſuperpelliceo mundo
,, cum manicis, ſibi inſervientem habue-
,, rit. Quibus vero in locis propter ino-
,, piam Clericus ita commode haberi non
,, poterit, caveat, ne celebret abſque hu-
,, juſmodi Clerico, niſi facultatem ab Epi-
,, ſcopo ſcriptis impetraverit,,.

Synodi Belgicæ injungentes Cuſtodibus, ut parati ſint quâcumque horâ Parocho celebranti, etiam *privatim* aſſiſtere in habitu decenti, & ſuperpelliceo induti, ſat indicant, ſe quoque deſiderare habitum Clericalem, & honeſtum in Miniſtro Sacrificii. Decreta Synodorum videri poſſunt ſuperius, *tit.* 4.

XXVIII. Sanctus Carolus addidit in Concilio Mediol. VI. " Clericus, qui in
,, Miſſæ Sacrificio miniſtrat, dum eam
,, functionem obit, ne preces horarias,
,, neque aliud quidquam de libro aliove
,, officio recitet; ſed toto intimæ pietatis
,, ſtudio ad miniſterium attentus ſit, quod
,, tunc pie religioſeque exequi debet,,.
Titulo, *quæ ad Miſſam pertinent.*

XXIX. Si laicos huic functioni adhibere ægre tulerint Concilia, multo minus mulieres adhibendas eſſe nemo non intelligit.

Scitur jam pridem dictum fuiſſe, *non oportere mulierem ad altare ingredi*, Canone 44. Laodiceno.

Et ſeculo V. ad Epiſcopos Lucaniæ ſcripſit Gelaſius I. " Impatienter audivimus „ tantum divinarum rerum ſubiiſſe deſpe„ ctom, ut *feminæ* ſacris altaribus *mini„ ſtrare* ferantur „. *Epiſt. 9. cap. 26.*

Idipſum prohibet Concilium Nannetenſe *Can.* 3. idque *ſecundum Canonum auctoritatem*. Et ſeculo XIII. ad Othonem Cardinalem Tuſculanum ſcribit Innocentius IV. " Mulieres autem ſervire ad altare non „ audeant, ſed ab illius miniſterio omnino „ repellantur „. *Epiſt.* 10. *cap.* 14.

Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit.* 15. *cap.* 2. expreſſe ſtatuit, ut non permittantur in altari miniſtrare celebrantibus feminæ, *quantumvis religioſæ*.

Antiqua Decreta Cameracenſia in Synodo Diœceſana anno 1550. renovata loco citato " præcipiunt ſub pœna 20. ſoli„ dorum Pariſienſium, ne quis Presbyter „ permittat altari, vel circa altare, mu„ lierem inſiſtere, dum divina celebra„ buntur „.

Noviſſime quoque Synodus Namurcenſis ſub Wachtendonck *tit.* 6. *cap.* 11. " Inhi„ bet omnibus mulieribus tempore cele„ brationis Miſſæ, vel Laudum, quæ ce„ lebrabuntur cum Venerabili Sacramento, „ ſe inter ſepimenta, vel cancellos alta„ rium illorum ſiſtere propter reverentiam „ Sacramenti, ne & Sacerdos celebrans, „ aut alias Venerabile tenens, earum aſpe„ ctu tentetur, ſub pœna publicæ admo„ nitionis, aut aliâ ſimili „.

Plurima ſunt & Synodorum, & Epiſcoporum Decreta, quibus inhibetur mulieribus acceſſus ad altaria, præſertim dum ipſa divina in illis celebrantur; quæ conſequenter oſtendunt, omnino alienum a mente illorum eſſe, ut mulier quæcumque ipſi Sacerdoti celebranti in altari aſſiſtat.

XXX. Oſtendunt prææallegata Decreta, quam indignum ſit, ut actioni functionive tam ſanctæ, ac ſublimi in miniſtrum hodie, non laicus modo, ſed neſcio quis viliſſimus, ac immorigerus puerulus, ſeu juvenis adhibeatur; quem nec honeſtiores laici, imo opifices ſibi miniſtros adſciſcere vellent.

Imo adeo apud pleroſque viluit Miſſæ Sacrificium, ut vel laicum honeſtiorem quaſi pudeat, ſibique quaſi dedecori vertat, Sacerdoti in Miſſæ celebratione miniſtrare; illudque quodammodo proprium puerorom, aut famulorum credatur.

XXXI. Si ſanctitati ac dignitati alicujus actionis merito reſpondeat ſanctitas, & dignitas Miniſtrorum; non obſcurum erit colligere, quam alienum ſit a ſanctitate hujus actionis, admittere pueros ſeu juvenes, qui, non dico, nullam vitæ morumque ſanctitatem, ſed e contra magnam deformitatem frequenter præ ſe ferunt.

XXXII. Si ſancta ſancte ſint tractanda; quid indignius, quam in miniſtrum tam ſancti myſterii admittere pueros, qui nullam hujus functionis ideam habentes, omnia quæ agunt, aut dicunt, ſine ullo pietatis ſenſu, aut cordis affectu tamquam pſittaci nihil intelligentes, aut alio diſtracti enuntiant, aut intra dentes ſæpe balbutiunt?

XXXIII. Synodus Tridentina non vult a Sacerdote Miſſam celebrari, " niſi prius, „ qui interſint decenter compoſito corpo„ ris habitu declaraverint ſe mente, ac „ devoto cordis affectu, non ſolum corpo„ re adeſſe „.

Hæc ſi in aſſiſtentibus indifferenter requirat; an minus forſan in miniſtrante, qui propius Sacerdoti aſſiſtit; atque tamquam miniſter Sacerdotis magis ad Sacrificii oblationem, tamquam actionem concurrit?

XXXIV. Imo S. Carolus vult, ut " cum „ Sacerdos ad altare acceſſerit Sacrificium „ Miſſæ facturus, Clericus, qui tunc illi „ miniſtraturus eſt, ubi alius non ſit, qui „ tunc hoc officium præſtare poſſit, cir„ cumſpiciat aſtantes, & ſi quempiam ani„ madverterit marem, vel feminam in„ compoſito corporis habitu, vel alias cum „ injuria, vel irreverentia ſanctiſſimi il„ lius Sacrificii intereſſe, moneat gravi„ ter..... Miſsâ vero inchoatâ, ſi quid „ hujuſmodi fiat, hoc idem officium ad„ monendi itidem ille miniſter Clericus „ præſtet modeſte, & graviter „. Concil. Mediolanenſe IV. *part.* 2. *cap.* 10.

Noſtro hoc ſeculo ſi vixiſſet Carolus, vidiſſetque nullum pene niſi pueros, aut vilio-

Digitized by Google

viliores homines in Miſſæ adminiſtros adhiberi, caviſſet profecto hoc monendi officium illis committere; quin potius deſignaſſet, qui removendis repellendiſque a ſacris altaribus hujuſmodi immorigeris, ac vilibus miniſtris invigilaſſent.

XXXV. Quandoquidem ob hujus Sacrificii ſanctitatem ac reverentiam Sacerdos ex præſcripto Concilii Tridentini Miſſam celebrare nequeat, niſi prius qui interſunt, externo habitu oſtendant, ſe mente ac devoto cordis affectu adeſſe; an licitum erit Sacerdoti Miſſam celebrare priuſquam adſit miniſtraturus, qui externo corporis habitu declaret, ſe mente, ac devoto cordis affectu adfuturum, & miniſtraturum?

XXXVI. Ad hæc, Miniſter Sacrificii Sacerdoti reſpondens, vices totius populi ſupplet, & publici Eccleſiæ Miniſtri partes agit.

Porro an quidquam indecentius, quam ut nomine Eccleſiæ ſive fidelis populi, in actione adeo ſublimi deputentur viliſſimi quique pueruli, aut juvenes, qui nec quid agatur intelligunt, nec attendunt.

XXXVII. Quis ſane infidelium, aut Hæreticorum non putet eſſe actionem ludicram, aut viliſſimam quamdam tragædiam, dum videt Sacerdotem cum neſcio quo immorigero, ac verba vix balbutiente puero, in altari alternatim Pſalmum, & orationes recitantem; ipſam confeſſionem facientem, aliaque agentem? Quis unquam infideli, aut hæretico perſuadebit, ibi actionem ſublimiſſimam, & quâ ipſa Religio Chriſtiana ſanctiorem, aut digniorem non habet, peragi?

XXXVIII. Imo nî abuſus hic adeo invaluiſſet; atque Fidelium fides ob multiplicitatem Miſſarum circa hujus actionis dignitatem ac ſublimitatem pene elanguiſſet, etiam ipſis Catholicis indubie hic abuſus appareret execrandus, & intolerabilis; utpote ipſum Sacrificium in ſummam profanationem ac vilipendium adducens.

XXXIX. Sane ſi ullibi hic verificatur, quod mala conſuetudo ſive corruptela, niſi citius eradicetur, in privilegium & jus aſſumatur, ac pro lege venerari incipiat. *Can*. 3. *Diſt*. 8.

Neque hic abuſus aliunde, quam ex nimia Miſſarum privatarum multiplicatione, & mercenario multorum Sacerdotum celebrandi modo originem, & incrementum habuiſſe certum eſt; atque inde una quaſi invaluit, quod ſæpius nec pueri illi ad miniſtrandum haberi queant; nî & ipſi munuſculo aliquo alliciantur; imo quidam ex ipſa Miſſæ aſſiſtentia, non ſecus ac Sacerdotes ex celebratione quæſtum aucupentur, & ſollicite quærant: atque ita ab infantia quaſi mercenariam ideam de divinis Officiis, & functionibus concipiant.

XL. Epiſcopi, aliique Eccleſiarum Prælati, & Paſtores facile ex his perſpicere poterunt, quam merito totis viribus conentur hunc abuſum, ipſi Miſſæ Sacrificio adeo indignum, & ipſum Sacrificium profanantem, & quaſi riſui hæreticorum exponentem, penitus eradicare; attendentes, " ut non niſi graviſſime, & ut ſummum „ quoddam totius Eccleſiæ negotium cele„ bretur hoc Sacramentum, neque quili„ bet etiam nullius ſenſus puerulus ad mi„ niſtrandum admittatur „: ut loquitur Petrus de Soto, *De Sacrament. Euchariſt. lect*. 15.

CAPUT IV.

De Oblationibus populi inter Miſſarum ſolemnia.

1. *Oblationum uſus antiquus*.
2. *Quis oblationum ritus in Ordine Romano?*
3. *Seculo* VI. *præcipitur panis, & vini oblatio*.
4. *Ex pane oblato Eulogiæ populo diſtribuebantur; in quarum locum ſucceſſit Panis benedictus*.
5. *Formula benedicendi Eulogias*.
6. *Panis benedictus ſumebatur olim ex pane a populo oblato pro conſecratione*.
7. *Hodie pro Pane benedicto offertur ſpecialis panis*.
8. *Hic Panis eſt ſymbolum unionis, & non niſi in Miſſa Parochiali offerendus?*
9. *Quo affectu offerendus?*
10. *Quâ ratione Panis hujus oblatio juribus honorificis adſcribatur?*

Digitized by Google

11. *Occaſione prærogativæ in præſentatione Panis benedicti controverſiæ motæ.*
12. *Olim Euchariſtia conſecrabatur ex pane, & vino oblato a populo.*
13. *Hodie etiam hujus ritus extat memoria.*
14. *Oblatio panis, & vini mutata in denarios.*
15. *Primitus hi in uſum pauperum cedebant; poſtea in uſum Sacerdotis.*
16. *Paulatim uſus oblationum pene defecit, & quæ defectionis ratio?*
17. *Uſum oblationum inſtauratum voluit Sanctus Carolus.*
18. *Quibus motivis populus ad uſum oblationum excitandus, & quo affectu eas facere debeat?*
19. *Notorie criminoſi oblationes non recipiendæ.*
20. *Prudenter hodie in hoc procedendum.*
21. *Rejiciendi publice a ſancta Euchariſtia non ſemper repellendi ab offerendo.*

I. UT populus ad ipſius incruenti Sacrificii oblationem ſe concurrere amplius oſtenderet; atque una cum Sacerdote ſacrificium offerre, vetus in Eccleſia Chriſtianorum mos fuit, ut qui ad Miſſarum ſolemnia conveniebant, ſuam unusquiſque partem ſacrificii offerret.

Ad hunc ritum non obſcure alludit Sanctus Cyprianus *libro De Operibus, & Eleemoſyna*, dicens: " Locuples & dives es, „ & Dominicum celebrare te credis, quæ „ in Dominicum ſine *Sacrificio* venis, quæ „ partem de *ſacrificio*, quod pauper *obtulit*, ſumis „.

Hæc verba Cypriani expendens vir eruditus Nicolaus Rigaltius, ſcribit: " Sacri„ ficia dicit eleemoſynas in uſus fidelium „ collatas. Inter eleemoſynas erant *panes* „ per Euchariſtiam *ſacrandi*. De panibus „ autem iſtis quandoque dives parcus, & „ ſterilis, hoc eſt, qui nihil contulerat in „ eleemoſynam, ſumebat Euchariſtiam. „ Quod pudendum eſſe, ait Cyprianus „.

II. Plurima ſunt priſtini illius moris apud Antiquos teſtimonia; eumque per plura ſecula in Eccleſia perduraſſe, evincit antiquus Ordo Romanus poſt tempora Sancti Gregorii conſcriptus; in quo legitur. " Tranſit Sacerdos ad ſuſcipiendas „ oblationes. Interim Cantores cantant „ offertorium cum verſibus, & populus „ dat oblationes ſuas, id eſt, *panem* & „ *vinum*, & offerunt cum fanonibus can„ didis, primo maſculi, deinde feminæ „. In Ordine Romano II. apud Mabillonium *tom.* 2. *Muſæi Italici*, *pag.* 47. notatque *pag.* 554. Fanones hic accipi pro *panno oblongo* ad offerendas, recipiendaſve oblationes.

III. Quin & hujus ritus tanta fuit apud Majores noſtros religio, ut dum ſub finem ſeculi VI. deprehendiſſent Patres Concilii Matiſconenſis II. Chriſtianos nonnullos ad Miſſarum ſolemnia accedere, *nullam admoventes hoſtiam*, decreverint *Can.* 4. " Ut „ in omnibus Dominicis diebus Altaris „ oblatio ab omnibus viris, & mulieribus „ offeratur tam *panis*, quam *vini*, ut per „ has oblationes, & peccatorum ſuorum „ faſcibus (*a*) careant, & cum Abel, vel „ ceteris juſte offerentibus promereantur „ eſſe conſortes „.

IV. Hunc ritum indicare quoque videtur Concilium Nannetenſe (quod ſeculo IX. celebratum creditur) *Can.* 9. Presbytero mandans, ut de oblationibus, quæ offeruntur a populo, & conſecrationi ſuperſunt, partes *inciſas* habeat in vaſe nitido, quas poſt Miſſam illis diſtribuat, qui non communicarunt. Quas particulas Canon *Eulogias* vocat; quarum vices hodie in nonnullis Eccleſiis ſupplet *panis benedictus*: quem in locum *Eulogiarum* ſucceſſiſſe omnes agnoſcunt; ut propterea dixerit Honorius Auguſtodunenſis in *Gemma cap.* 47. panem illum vocari *Eulogiam*.

V. Benedicebantur Eulogiæ hac formula, quæ in dicto Canone præſcribitur. " Domine ſancte, Pater omnipotens, æter„ ne Deus, benedicere digneris hunc pa„ nem tuâ ſanctâ, & ſpirituali benedi„ ctione, ut ſit omnibus ſalus mentis & „ corporis, atque contra omnes morbos, „ & univerſas inimicorum inſidias tuta„ mentum. Per Dominum noſtrum Jeſum „ Chriſtum Filium tuum panem vitæ, qui „ de

(*a*) *Faſcibus*, id eſt onere vel congerie.

Digitized by Google

„ de cœlo deſcendit, & dat vitam, ac ſa„ lutem mundo, & tecum vivit, & re„ gnat, &c.

VI. Præterea ex hoc Canone patet, Eulogias ſive panem benedictum olim deſumptum eſſe ex panibus oblatis pro conſecratione, quod & apud Græcos ſervatum fuiſſe teſtatur Cabaſilas in expoſitione Liturgiæ *cap. ult.* " Sacrificio peracto, ait, „ Sacerdos *oblatum* panem, ex quo *ſacrum* „ panem abſcidit, in *multa* diviſum tradit „ *fidelibus*: ut qui ſanctus ſit, eo quod „ Templo fuerit dedicatus, & oblatus. „ Illi autem cum reverentia ſuſcipiunt, „ & dextram deoſculantur „.

VII. Poſtquam vero hodiernæ illæ graciles, & rotundæ hoſtiæ pro conſecratione confici cœperunt, Parochiani, aut unus pro omnibus, *panem* offerre cœperunt, qui per Parochum benedictus, Parochianis inter Miſſarum ſolemnia diſtribuitur in ſignum communionis; ſive ut teſſeram, quam Chriſtiani a ſuo Parocho accipiunt, in ſignum fraternæ communicationis in fide, & charitate.

VIII. Cum autem hæc unio, & conteſſeratio ſpecialiter eſſe debeat inter fideles unius Parochiæ; utpote unam quaſi Eccleſiam conſtituentes, etiam hoc unitatis, & charitatis ſymbolum in ſolis Eccleſiis Parochialibus, ſub Miſſa Parochiali diſtribuendum eſt. V. Concil. Rothomag. 1581. *tit. 9. num.* 23.

IX. Optandum eſſet, ut nobiles aliique, tum in recipiendo, tum offerendo pane benedicto, meminiſſent, panem hunc eſſe *vicarium* ſacroſanctæ Euchariſtiæ, ideoque a ſanctis Patribus appellari *ἀντίδωρον*, & ita cum humilitate accipiendum, uti monet Franciſcus le Roy Anteceſſor Aurelianenſis, in tractatu De Juribus honorificis in Eccleſia *lib.* 1. *cap.* 12.

X. Hic oſtendit inſuper eodem loco, hujus panis oblationem, & acceptionem Juribus honorificis eatenus annumerari, quod nobiles, aliique honoratiores perſonæ in illius præſentatione, & receptione aliquâ prærogativâ gaudeant; quod & aſſerit Matthias Mareſchal in ſuo tractatu gallico *Des Droits honorifiques*, *titulo De diſtributione panis benedicti*; teſtaturque, " panem benedictum ordinarie præſentari „ Toparchis, Nobilibus, Officialibus, aliisque ſecundum gradus, & officii prærogativam; quantumvis rationi magis conſonum videretur, eum diſtribui primo „ occurrenti, quemadmodum ſacra Euchariſtia diſtribui ſolet, cujus hic panis eſt „ quoddam ſymbolum „. Hæc ille.

XI. Occaſione prærogativæ nonnumquam quæſtiones liteſque oriri notat idem Matthias; ac ſignanter ſub initium hujus ſeculi quæſtionem fuiſſe ſuper præſentatione hujus panis inter uxorem Patroni, & Parochianos; illa ſuſtinente ſibi privative competere vice ſui mariti prærogativam præſentandi panem benedictum; quod & ipſi per tres ſententias conformes adjudicatum fuit.

XII. Inſuper ex citato Canone Nannetenſi conſtat ipſam Euchariſtiam ex pane, quem populus offerebat, fuiſſe confectam, quod & indicat Sacramentarium ſancti Gregorii apud Pamelium *pag.* 179. Poſtquam enim præcepit cantari Offertorium, ait: " Et offeruntur a populo oblationes, „ & *vinum*, e quibus in altari ponuntur; „ ut *ſacrentur* „.

Item Ordo Romanus loco citato, ait: " Archidiaconus accipiens oblatas ponit „ tantas ſuper altare, quantæ poſſunt po„ pulo ſufficere „.

XIII. Quin & nonnullæ, quæ etiamnum hodie extant in Miſſali, orationes *ſecretæ*, quæ olim dicebantur *ſuper oblata*, hunc morem evidenter ſupponunt; ac præ ceteris oratio *ſecreta* dicenda Dominicâ V. poſt Pentecoſten, his verbis expreſſa. " Propitiare, Domine, ſupplicationibus „ noſtris, & has *oblationes* famulorum ſa„ mularumque tuarum benignus aſſume; „ ut quod *ſinguli* obtulerunt ad honorem, „ ſingulis proficiat *ad ſalutem* „.

XIV. Quo tempore populus deſierit panem, & vinum in Miſſa offerre, incertum eſt. Hoc conſtat, quod tempore Honorii Auguſtodunenſis moris jam eſſet, loco panis ſive farinæ *denarios* offerri; creditque Honorius, mutationis hujus originem rariori Fidelium communioni adſcribendam. " Quia, ait, populo non com„ municante, non erat neceſſe, panem „ tam magnum fieri, ſtatutum eſt, eum „ in modum *denarios* formari, & ut po„ pulus

„ pulus pro oblatione farinæ *denarios* of- „ ferret „. In Gemma animæ, *cap.* 58.

XV. Addit deinde Honorius: “Qui ta- „ men denarii in uſum pauperum, qui „ membra ſunt Chriſti, cederent, vel in „ aliquid quod ad hoc ſacrificium perti- „ net „.

Verum, ut advertit Chriſtianus Lupus *Diſſertatione 2. proœmiali ad tom. 3. Schol. in Canones cap.* 11. “ Hæc puritas, quod „ non eſſet Apoſtolicæ legis, & quod „ priorum oblationum emolumentis, aut „ non poſſent, aut nollent privari Sacer- „ dotes, non diu permanſit: uti antea pa- „ nis, & vinum, & farina, ita & hi de- „ narii illis pedetentim appropriari cœpe- „ runt „. Et hæc fere ubique eſt hodierna diſciplina, ut oblati denarii inter Miſſarum ſolemnia ad altare cedant Sacerdoti, niſi alio titulo alteri competere oſtendantur: ſed de hoc jure latius infra, ubi de Decimis, aliiſque Eccleſiaſticis proventibus agetur.

XVI. Illud hic inſuper monet Chriſtianus Lupus, quod, poſtquam denarii oblati in uſum Sacerdotum cedere cœperunt, “ hinc ob avitam populi, de Cleri avari- „ tia, & nimiis proventibus calumniam, „ defecerit paulatim etiam denariorum obla- „ tio, contracta fere ad ſolam Miſſam in „ exequiis defunctorum. Accedens (pergit „ Lupus) Eccleſiarum, altarium in ea- „ dem etiam Eccleſia, Sacerdotum, plu- „ rium quotidie in eodem quoque Altari „ Miſſarum multiplicatio iſtam contractio- „ nem ſtrenue adjuvit „.

XVII. Hunc oblationum morem, & inſtitutum ab Apoſtolorum tempore ad nos devolutum; at injuria temporum pene abrogatum, variæ Synodi poſterioribus his temporibus reſtituendum decreverunt: atque præ ceteris Synodus Mediolanenſis IV. ſub ſancto Carolo *part.* 2. *cap.* 15. declarat: “ Oblationum inſtitutum quo gravius „ his temporibus a fidei doctrinæque Ca- „ tholicæ hoſtibus exagitatur, & langue- „ ſcente pietatis ſtudio, quo magis a Fi- „ delibus negligitur, hoc diligentius ſer- „ vari, atque ad executionis uſum, ubi „ intermiſſum eſt, revocari convenit, cum „ præſertim, & ad divinum cultum per- „ tineat, & populis ſalutare ſit, ad ex- „ piandaque peccata utile „.

Poſtea monet Epiſcopos, ut omni modo curent: “ ut in ſolemnitatibus Domini, „ diebuſque Dominicis, ac Feſtis item, „ quos coli, aut præcepti, aut conſuetu- „ dinis eſt, omnis Chriſtianus aliquid, „ prout ſuâ quiſque *pietate devotioneque* „ *maluerit*, Deo offerre procuret, idque „ in Eccleſia, vel Cathedrali, cum ad „ Miſſæ Sacrificium, quod ſolemniter ce- „ lebratur, vel in Parochiali cum Paro- „ cho convenerit „.

Quo gratius autem Deo ſit quod offerunt, ad præſtandum accedant *Fideles in-* „ *timâ animi pietate, ſpirituali hilaritate,* „ *ſanctâ charitate, omnique Chriſtianæ de-* „ *votionis teſtificatione* „.

XVIII. Hujus quoque inſtituti reſtitutionem multum urſit Synodus Colonienſis, anno 1549. *cap.* 20. declaratque illud pene totum abire cœpiſſe in deſuetudinem, *hominibus piis cauſam, & originem offerendi ad Altare ignorantibus, & impiis cupiditate Sacerdotum uſum illum introductum calumnioſe aſſerentibus.*

Quapropter præcipit Verbi divini Concionatoribus, ut populo veritatem rei iſtius & utilitatem exponant; hortenturque omnes ſequi Majorum ſtudia, ut vel exigui munuſculi oblatione ſuam pro rebus a Deo acceptis oſtendant gratitudinem.

En primum motivum, quo populus ad hunc ritum excitandus eſt.

Deinde ſubjungit alterum motivum: *Quo etiam preces Eccleſiæ in eos conquadrent.* Certum enim eſt, jam pridem Eccleſiam voluiſſe ſpecialem in Miſſa memoriam offerentium fieri; atque plures etiamnum recitari orationes ad offerentes ſpecialiter directas; uti capite ſequenti latius oſtendetur.

Præterea monet Concionatores, “ ut „ inculcent eis, quod Deus non tam ad „ dona, quam ad voluntatem, & mentem „ piorum reſpiciat: quamquam locupletes, „ & divites convenit eſſe liberaliores, *quo* „ *gratitudinis ſignum de ſe amplioris præ-* „ *beant, & teſtentur ſe a Deo ad Dei ho-* „ *norem, & cultum, habere quidquid ha-* „ *bent* „.

Merito hic præmonuit Synodus, ut hæc populo proponantur, & inculcentur a Concionatoribus, *illis præſertim, qui de obla-* *tio-*

Digitized by Google

tionibus populi non participant, AD CUPIDITATIS SPECIEM TOLLENDAM.

XIX. Denique S. Carolus paternarum traditionum, atque Canonicæ diſciplinæ zeloſiſſimus conſervator, & inſtaurator, in citato Concilio IV decrevit: "ab iis oblationes ne recipiantur, ut antiquo Canone vetitum eſt, qui ſcilicet inter ſe iniquo animo diſſidentes, inimicitias exercent, qui uſurarii, meretrices, ſacrilegi, raptores, quive alio nomine publice notorieque criminoſi ſunt".

Canon antiquus, cujus hic meminit S. Carolus, eſt *Canon* 93. Concilii Carthaginenſis IV. relatus apud Gratianum *Diſt.* 9. *Can.* 2.

XX. Tametſi optandum eſſet, ut juxta mentem Eccleſiæ, perioremque ejus diſciplinam, hujuſmodi notorii, & ſcandaloſi peccatores ab altaribus removerentur, nec ad offertorium admitterentur; nihilominus magnâ prudentiâ, & moderatione opus eſt, ut Parochi præſertim ac inferiores Presbyteri eam diſciplinam, ubi plane abolita eſt, revocent, meritoque priuſquam quidquam attentent, Epiſcopos, alioſque Superiores conſulant: qui & ſacris Canonibus ab una parte, & temporum, perſonarum conditione, aliiſque circumſtantiis ab altera parte rite expenſis, judicent, qualiter expediat, Canonicam hanc diſciplinam eſſe executioni mandandam.

XXI. Neque illud dubium eſt, quin publici ac notorii peccatores nonnumquam ad offerendum oblationes ad altare admittendi ſint; tametſi ad ſacram Euchariſtiam nullatenus eſſent recipiendi, imo publice etiam rejiciendi, ob evidens periculum ſacrilegii in hac admiſſione, non item in illa concurrens, nec non ob majus ſcandalum ex admiſſione ad ſacram Euchariſtiam, quam ex admiſſione ad offerendum veriſimiliter oriturum.

CAPUT V.

De Honorario Miſſæ, & de quibus ejus occaſione populus inſtruendus.

1. *Unde factum eſt ut Denarius extra Miſſam Sacerdoti offerri cœperit?*
2. *Quo tempore hoc cœptum fieri?*
3. *Pecuniaria eleemoſyna ſeculo* IX. *nota fuit.*
4. *Ex hac eleemoſyna paulatim invaluit, ut laici voluerint Miſſas* ſpeciales *pro ſe celebrari, quod initio vetitum videtur.*
5. *Idipſum erroris arguit Walafridus Strabo.*
6. *Olim arbitrio Sacerdotis relictum, utrum* unum *pro* multis, *an* ſingula *pro* ſingulis *offerentibus Sacrificia celebraret.*
7. *Hodie probibitum plura honoraria a pluribus accipere, & uno Sacrificio ſatisfacere.*
8. *Sacrificium, quod hodie pro offerente Honorarium* ſpecialiter *offertur, pluribus commune eſt.*
9. *Proponitur dubium circa prohibitionem accipiendi plura honoraria pro uno Sacrificio.*
10. *Hodie non minus quam olim, Sacrificium infiniti valoris eſt.*
11. *Olim offerentes in Miſſa non petebant* ſpeciales *pro ſingulis Miſſas.*
12. *Offerentes Honoraria hodie volunt celebrari pro ſe* ſpeciales *Miſſas.*
13. *Sacerdote eâ lege Honoraria accipientes tenentur pro* ſingulis *Miſſas* ſingulas *celebrare.*
14. *Decretum Alexandri VII. in materia Honorarii.*
15. *Reſolutio S. Congregationis in eadem materia.*
16. *Decreta Pontificum, & reſolutiones S. Congregationis infidelitatem, & avaritiam Sacerdotum duntaxat feriunt.*
17. *Idipſum ſeculo* XIII. *oſtendit Archiepiſcopus Cantuarienſis.*
18. *Conciliatur doctrina Walafridi Strabonis cum cenſuris Pontificum.*

19. *Non*

19. *Non minus hodie, quam olim Sacrificium pluribus Miſſæ aſſiſtentibus pro ratione devotionis prodeſt.*
20. *Honorarium hodiernum eſt quædam oblationis ſpecies, & ita a populo offerendum.*
21. *Monendus eſt ne nimium fidat multitudini* Honorariorum.
22. *Ut quis ſit particeps Sacrificii, quid requiratur?*
23. *Sacrificium non applicatur pro ſolo Sacerdotum arbitrio.*
24. *Quæ fuerit occaſio eam opinionem imputandi Eccleſiæ?*
25. *Pauperes æque ac divites Sacrificii participes eſſe poſſunt.*
26. *Quid operetur ſpecialis Sacerdotis applicatio?*
27. *Plus prodeſt devote Miſſæ aſſiſtere, quam curare pro ſe* ſpecialiter *celebrari.*
28. *Eccleſia præcepit Miſſæ intereſſe, ſed numquam præcipit curari Miſſas ſpeciales celebrari.*

I. CUm invaluiſſet vice *panis*, & *vini* offerri in Miſſa *denarios*, idque in uſum Sacerdotis celebrantis, tandem viſum eſt, idipſum, quod in Miſſa offerre licebat, quoque ante vel poſt Miſſam offerri poſſe.

Itaque dum jam ſenſim oblatio inter Miſſarum ſolemnia pene ceſſaſſet, atque in Miſſis præcipue privatis oblatio parum nota eſſet, tunc qui pro ſe *ſpecialiter* tamquam *offerente* Miſſam celebrari, & orari volebat, id oblato *denario* a Sacerdote poſtulabat, atque hinc ille *denari*, quem hodie *Honorarium*, aut *ſtipendium* Miſſæ vocamus.

II. Quo tempore denarii in Miſſa oblati in uſum Sacerdotum cedere cœperint, & quando ceſſante oblatione in Miſſa, *denarius* extra Miſſam Sacerdoti offerri ab his, qui pro ſe Miſſam celebrari petebant, incertum eſt.

Sæpius laudatus Joannes Mabillonius in præfatione ad primam partem ſeculi III. Benedictinorum *num.* 62. fatetur, oblationi panis, & vini a laicis antiquitus fieri ſolitæ, ſucceſſiſſe eleemoſynam pecuniariam Presbytero factam, quam *ſtipendium* vocant, videturque ipſi id fieri cœptum ſeculo VIII. ſaltem in Miſſis privatis, non tamen ubique paſſim ante ſeculum XII.

III. Pecuniariam eleemoſynam ſatis aperte deſignat Chrodegangus Metenſis Epiſcopus, in regula Canonicorum ſcripta ſub initium ſeculi IX. *cap.* 32. Et ſeculo XI. pecuniam in uſum Sacerdotis, etiam extra Miſſarum ſolemnia, oblatam fuiſſe teſtatur Petrus Damiani, *lib.* 5. *Epiſt.* 15. at hujuſmodi *pecuniæ oblatæ admiſſionem*, *& in Clerico*, *& in Monacho tunc male oluiſſe*, advertit Chriſtianus Lupus. Vide Diſſertationem meam *De penſionibus*.

IV. Hinc factum (ait Mabillonius) ut laici ob modicam ſtipem ſingulas quique miſſas ſibi arrogarent.

Hunc uſum introduci cœptum reprehendere videtur Eugenius Papa II. in Concilio Romano anno 826. *cap.* 17. " Presbyteri nullius blandiantur, aut ſuadeantur ſermonibus, ut *non omnium* ad ſe concurrentium in *quibuslibet* ſacris locis oblationes ad Miſſarum ſolemnitates recipiant: quia cum mediatores Dei hominumque exiſtant, in exercendis votis relaxandiſque peccatis largiſſimam debent orationem peragere ". Idipſum repetit Leo IV. in Synodo Romana.

V. Eodem tempore Walafridus Strabo naſcentem ejuſmodi morem erroris arguit in libro *De rebus Eccleſ. cap.* 22. " Sed & in hoc *error non modicus* videtur, quod quidam ſe non poſſe aliter *plenam* commemorationem eorum facere, pro quibus offerunt, niſi *ſingulas* oblationes pro *ſingulis* offerant, vel pro vivis, & defunctis non ſimul æſtimant immolandum, cum vere ſciamus unum pro omnibus mortuum, unum panem eſſe, & ſanguinem, quem univerſalis Eccleſia offert. Quod ſi cui placet, pro ſingulis ſingulatim offerre: pro ſolius devotionis amplitudine, & orationum augendarum delectatione id faciat, non autem pro *ſtulta* opinatione, quâ putet unum Dei Sacramentum, non eſſe generale medicamentum ".

VI. His Walafridi Strabonis verbis relatis, ait Cardinalis Bona, *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 8. *num.* 7. " Hactenus ille, cujuſque Sacerdotis arbitrio, ſeu devo-
" tioni

Digitized by Google

„ tioni relinquens *unum* pro *multis* offe-
„ rentibus Sacrificium, aut *ſingula* pro
„ *ſingulis* celebrare. Noſtrorum vero tem-
„ porum alia conditio eſt, alii mores, nec
„ ullus ignorat, quid de hac re ab Apo-
„ ſtolica Sede ſtatutum ſit „.

Finalibus his verbis indicari, quæ tum ſub Urbano VIII. tum Alexandro VII. in hac materia decreta fuere, baud obſcurum eſt.

VII. Et quidem ſacra Congregatio Cardinalium ſuper interpretatione Concilii Tridentini, auctoritate Urbani VIII. anno 1625. declaravit: “ Ubi pro pluribus Miſ-
„ ſis, etiam ejuſdem qualitatis celebrandis
„ ſtipendia quantumcumque incongrua, &
„ exigua, ſive ab una, ſive a pluribus per-
„ ſonis collata fuerunt, aut conferuntur
„ in futurum Sacerdotibus, Eccleſiis, Ca-
„ pitulis, Collegiis, Hoſpitalibus, Socie-
„ tatibus, Monaſteriis, Conventibus, Con-
„ gregationibus, domibus, ac locis piis
„ quibuſcumque tam ſecularibus, quam
„ Regularibus, ſacra Congregatio ſub ob-
„ teſtatione divini judicii mandat ac præ-
„ cipit, ut abſolute tot Miſſæ celebren-
„ tur, quot ad rationem attributæ elee-
„ moſynæ præſcriptæ fuerint, ita ut alio-
„ quin ii, ad quos pertinet, ſuæ obliga-
„ tioni non ſatisfaciant; quin imo gravi-
„ ter peccent, & ad reſtitutionem te-
„ neantur „.

VIII. Quid igitur? probavitne Urbanus VIII. ita pro uno offerri poſſe Miſſæ Sacrificium, ut illi ſoli & non aliis pluribus proſit; aut pro uno ſolo, reliquis excluſis, offerri poſſit, quod *errorem non modicum*, & *opinionem ſtultam* eſſe, dixit Walafridus? nequaquam ſane. Nec enim minus Sacrificium Miſſæ hodie, quam olim, etiam illud, quod ratione accepti *ſtipendii* a Sacerdote pro aliquo particulari ſub *ſtricta*, ut vocant, *intentione*, celebratur pro *omnibus fidelibus Chriſtianis*, *vivis atque defunctis offertur*. Nec minus in Miſſis illis, quas accepto ſtipendio, pro aliquo particulari celebrat Sacerdos; quam in aliis *liberæ*, ut ajunt, *intentionis*, a Sacerdote inſtituitur *memento vivorum*, & *mortuorum*, ubi Sacerdoti liberum manet, non obſtante *ſtrictâ intentione*, ſpecialem aliquorum memoriam facere; quin ex præſcripto Miſſalis ſubjicit: *Et omnium circumſtantium, quorum tibi fides cognita eſt, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, &c.*

Unde & Synodus Tridentina docens, Miſſas nullas eſſe proprie *privatas*; ſed omnes cenſendas eſſe *communes*, hanc inter ceteras rationem reddit: “ Quod a publi-
„ co Eccleſiæ Miniſtro non pro ſe tan-
„ tum, ſed pro *omnibus fidelibus*, qui ad
„ corpus Chriſti pertinent, celebrentur „.
Seſſ. 22. *De Sacrificio Miſſæ*, *cap.* 7.

IX. Cur ergo Sacerdos a pluribus *honorarium*, ſive *ſtipendium* accipiendo non ſatisfacit, *unum* pro omnibus Sacrificium offerendo: quemadmodum olim dum oblatio panis, & vini in Miſſa fieri ſolebat, uno eodemque Sacrificio pro pluribus offerentibus oblato ſatisfaciebat? Num forſan qui bodie *ſpecialiter* pro ſe petunt, *dato ſtipendio*, Miſſam celebrari, aliquid plus de Sacrificio participant, quam olim participabant *offerentes* in Miſſa: vel offerentes plus participabant, ſi pauci quam ſi plures offerrent?

X. Sicuti ipſum Sacrificium Miſſæ ſemper fuit quantum ex parte Chriſti primarii offerentis, & Hoſtiæ oblatæ infiniti valoris; ita ſemper incertum fuit, quantum ex illo infinito cuique offerenti, aut adſtanti applicaretur; quidve ipſa Sacerdotis celebrantis intentio in hac fructus Sacrificii applicatione, ex mero Dei beneplacito dependente, valeret.

XI. Primitus ergo fideles ſua munera offerentes, non petebant Miſſam *ſpecialiter pro ſe* celebrari; ſed ſufficere credebant, ſi Miſſæ Sacrificio devote conjungerentur; atque una cum Sacerdote ipſum Sacrificium offerrent; divinæ miſericordiæ confidentes, Sacrificii fructum ſibi applicandum pro ratione Sacrificii, & diſpoſitionis.

XII. At alia eſt hodierna offerentium *honoraria*, ſive *ſtipendialis* Miſſarum intentio. Hi enim eâ mente, & conditione *ſtipendia* offerunt, ut tot Miſſæ quot dantur ſtipendia *ſpecialiter pro ſe*, vel *alio* quem nominant, celebrentur, & ſpecialiter applicentur.

XIII. Et licet incertum ſit, quid hæc ſpecialis applicatio valeat; imo ſub ſola intentione *generali* ſtando *non minus ſæpe* *apud*

apud Deum mereatur, quam particularius exigendo; uti monet Pius Gerſonius *tract. De Solicit. Eccleſ.* nihilominus Sacerdotes *honoraria* eâ intentione, & lege a Fidelibus oblata accipientes, ipſius quaſi juſtitiæ leges infringerent; ſuamque avaritiam proderent, ſi intentioni Fidelium non ſatisfacerent: hancque ſolam injuſtitiam, atque Sacerdotum avaritiam ſuo Decreto Urbanus VIII. merito jugulavit; nihil de valore Sacrificii pro pluribus oblato; aut de efficacia applicationis ipſius Sacerdotis definiens.

XIV. Eodem imo majori fundamento hanc, quam quorumdam Sacerdotum ſordida avaritia, & cæca cupiditas parturiverat, opinionem damnavit Alexander VII. anno 1665. " Non eſt contra juſtitiam pro „ pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere, „ & Sacrificium *unum* offerre; neque „ etiam eſt contra *fidelitatem*, etiamſi pro„ mittam, promiſſione etiam juramento „ firmatâ, danti ſtipendium, quod pro nul„ lo alio offeram „.

XV. Similiter propoſito dubio Sacræ Congregationi: " An cum Ordinarius præ„ ſcripſerit eleemoſynam congruam juxta „ qualitatem loci, perſonarum ac tempo„ rum, Sacerdotes accipientes ſtipendium „ minus congruum, teneantur Miſſas illis „ ab offerente præſcriptas celebrare? Re„ ſpondit S. Congregatio: *Teneri*„.

Item, cum quæſitum eſſet ab eadem Congregatione: " An Sacerdotes, qui te„ nentur Miſſas celebrare ratione Benefi„ cii, ſeu Capellæ, legati aut ſalarii, poſ„ ſint etiam manualem eleemoſynam pro „ Miſſis votivis, aut Defunctorum, reci„ pere, & unico Miſſæ Sacrificio utrique „ oneri ſatisfacere„?

Cenſuit Congregatio: " Sacerdotes qui„ bus diebus teneantur Miſſas celebrare ra„ tione Beneficii, ſeu Capellæ, legati, „ aut ſalarii, ſi eleemoſynas pro aliis etiam „ Miſſis celebrandis ſuſceperint, non poſſe „ eâdem Miſsâ utrique obligationi ſatis„ facere „.

XVI. Hæc aliaque ſententiarum monſtra, quæ ſacrilega Sacerdotum quorumdam aviditas adinvenit, ſi quis una cum cenſuris hiſce attendat, facile intelliget, Pontificum in cenſurandis propoſitionibus mentem duntaxat fuiſſe, injuſtitiam & avaritiam Sacerdotum, Fidelibus Laicis imponentium, refrenare.

XVII. Quod & non obſcure ſeculo XIII. (quando Honorarium Miſſæ jam invaluerat) oſtendit Archiepiſcopus Cantuarienſis anno 1281. in ſuis Conſtitutionibus *Can.2.* decernens: " Nullus plura recipiat annalia „ celebranda, quam habet Socios celebran„ tes, illo caſu excepto, in quo procurans „ ſuffragia fieri pro Defuncto, *conſentit* „ *expreſſe* Defuncti memoriam alii, vel „ aliis copulari. Nec credat celebrans ſe „ dicendo Miſſam unam poſſe ſatisfacere „ pro duobus, pro quo utroque *promiſit* „ *ſpecialiter*, & in ſolidum celebrare„.

XVIII. Quod ergo ſuo tempore dixit Walafridus, *errorem non modicum, & ſtultam opinionem* eſſe illorum, qui prætendebant, non poſſe ſatisfieri *pluribus* Offerentibus, niſi pro *ſingulis ſingulæ* Miſſæ celebrarentur: ideo dixit, quia tum temporis nondum invaluerat mos hodiernus dandi ſtipendium Sacerdoti *eâ lege*, ut pro dante *ſpecialiter* Miſſam celebret; ſed oblatio ſimpliciter fiebat; eâ duntaxat conditione, ut in Sacrificio *ſpecialis* commemoratio fieret in ordine Offerentium.

Cum ergo ex parte Offerentium nihil eſſet, quod ad *ſingulas* Miſſas pro *ſingulis* Offerentibus celebrandas cogeret; nihil quoque impediebat quominus *uno* Sacrificio, quod ex parte Sacrificii eſt infiniti valoris, omnibus ſatisfieret. At poſtquam populus incœpit offerre Honorarium, ſive ſtipendium Sacerdoti, eâ lege, ut pro ſe *ſpecialem* Miſſam celebret, juſtitiæ leges refragantur, ut uno Sacrificio, contra fidem, ſaltem tacite datam, pluribus ſatisfiat.

XIX. Manet ergo etiam hodie verum, quod Miſſæ Sacrificium quantum eſt ex parte Chriſti primarii Sacrificantis, & Hoſtiæ oblatæ ſit infiniti valoris; atque Fidelibus aſſiſtentibus cum proportione devotionis, & fidei fructus illius communicetur æqualiter, ſive pauci, ſive multi aſſiſtant.

XX. Deinde hoc quoque indubitatum eſt, hodiernum Miſſarum *ſtipendium* eſſe conſiderandum, ut voluntariæ cujuſdam oblationis ſpeciem; in locum oblationis in Miſſa primitus fieri ſolitæ, ſurrogatam. In-

Inſtruendus ergo eſt populus, ne *honorarium* illud babeat tamquam pretium Sacrificii, ſed ut voluntariam oblationem; qua Deum tamquam rerum temporalium auctorem recognoſcens, una cum Sacerdote Sacrificium offerre, & ipſius Sacrificii, ac ſignanter precum, quæ pro offerentibus funduntur, particeps eſſe mereatur.

XXI. Monendus inſuper eſt populus, ne in numero, aut magnitudine *honorariorum* nimium confidat; quaſi eorum ſola oblatione virtutem Sacrificii conſequatur: cum non tam ad oblationum magnitudinem, quam offerentis affectum reſpiciat Deus.

Unde poſt alios dicit Petrus De Soto De Sacrificio Miſſæ *Lect.* 7. " intentionem „ Sacerdotis offerentis, & applicationem „ ejus prodeſſe quidem, ſed juxta *diſpoſitionem illorum*, *pro quibus* offertur: Non „ enim quantum celebrans, aut intendit, „ aut vult, conſequitur is pro quo celebrat, ſed quantum *ſua fides*, & *devotio* „ digna, vel capax eſt „.

XXII. Quapropter Synodus Tridentina *Seſſ.* 22. *De Sacrificio Miſſæ cap.* 2. docens hoc Sacrificium eſſe vere propitiatorium; per ipſumque fieri, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in tempore opportuno, banc requirit conditionem: *Si vero corde*, *& rectâ fide; cum metu*, *& reverentia*, *contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus*.

Et S. Thomas ait: " Hoc Sacrificium, „ quod eſt memoriale Dominicæ paſſionis „ non habet effectum niſi in illis, qui „ conjunguntur huic Sacramento per fidem „ & charitatem 3. *part. quæſt.* 79. *art.* 7. „ *ad* 2. Et *art.* 5. Quamvis hæc oblatio „ (Sacrificii) ex ſui quantitate ſufficiat „ ad ſatisfaciendum pro omni pœna; tamen fit ſatisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus ſecundum „ qualitatem devotionis, & non pro tota „ pœna „.

Populus ergo ſæpius monendus, ut potius ſatagat fidem, & charitatem piumque cordis affectum in ſe excitare, quibus ipſi Sacrificio jungatur, quam accumulare nummos, quibus multa Sacrificia pro ſe offerri procuret.

XXIII. Hinc ulterius inculcandum populo, falſam omnino eſſe opinionem, quam per calumniam Eccleſiæ imputant hæretici, & non pauci e Catholicis, ſi non verbis ſaltem ſuo agendi modo probare videntur: quod " Miſſam ejuſmodi actum externum eſſe ſentiamus, quem Sacerdos „ ſuo arbitratu quibus velit ſeu vivis ſeu „ mortuis accommodare queat, etiamſi is „ nullâ fide, nullâque voluntate præditus „ ſit. Qui aliquam ex hoc Sacrificio ad ſe „ utilitatem redire volunt, ejuſmodi ſint „ oportet, qui ad divinam ſperent miſericordiam, alioqui citra propriam fidem, „ & devotionem aliena actio neminem ſalvum, & beatum facere poteſt, & Eccleſia Dei hâc ſuâ Sacroſanctâ victimâ „ homini impio nonniſi hactenus conferre „ aliquid poteſt, quam ut precibus illius „ causâ id agat apud Deum, ut pro ſua „ clementia hujuſmodi hominum corda „ convertat „.

XXIV. Hæc Michaël Epiſcopus Merſoburgenſis *concione* 17. *De Sacrificio Miſſæ*, apud Georgium Caſandrum in conſultatione de articulis religionis ad Imperatores Ferdinandum I. & Maximilianum II. *cap.* 24. ibi pluribus oſtendit, hanc opinionem falſo Catholicis affingi.

XXV. Ex his quoque facile intelligent pauperes, ſe poſſe non ſecus ac divites eſſe Sacrificii participes; modo ferventi charitate, & vivâ fide Sacrificio jungantur; memores quod Sacerdos ſpecialiter memoriam agens *omnium circumſtantium*, addat: *Quorum tibi fides cognita eſt*, *& nota devotio*. Quibus rurſus evincitur, ut notat Cajetanus " applicationem hujus Sacrificii „ non *ſolâ intentione*, ſed *devotione* adjunctâ perfici: cujus rei ratio ſit, quia in „ Sacrificiis, & oblationibus, *quantitas* „ *devotionis* magis penſatur, quam *rei* „ *oblatæ* „.

XXVI. Quid igitur? Nihil operatur intentio, ſive applicatio Sacerdotis? Reſpondet Petrus De Soto loco citato: " Intentio quidem celebrantis, maxime quando ille Deo gratus eſt, multum prodeſt, „ ſed nihil determinati tamen haberi poteſt, nec id opus eſt inquiri: cum proculdubio magis valeat devotio accedentis. Sacerdos vero banc applicationem „ applicans (uti loquuntur) iſti aut illi,

Digitized by Google

„ hoc agit, ut eos Deo commendans, ipſi „ æſtimationem valoris relinquat, & hoc „ quidem tam in ipſo Sacrificio, quam in „ ſuis, quas vel ex Eccleſiæ ordinatione, „ vel voluntate propriâ Deo fundit, pre- „ cibus „.

XXVII. Inde hanc ſine ulla hæſitatione format concluſionem: " Unde non eſt „ dubitandum, melius & utilius eſſe fidelibus, aſtare Sacrificio Miſſæ, & fide „ & devotione illi conjungi, quam curare „ ut pro ſe ſæpius celebretur „.

Et licet Sacerdos etiam pro abſentibus orare, & Sacrificium offerre queat; nihilominus indubitatum eſt, & conſtat ex precibus, quæ tempore Sacrificii dicuntur, Miſſam ſpecialiter pro circumſtantibus, ſive præſentibus offerri; ipſoſque fideles præſentes una cum Sacerdote offerre; adeo ut ipſe Sacerdos converſus ad populum dicat: *Orate Fratres; ut meum ac* VESTRUM *Sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem*.

XXVIII. Hinc Eccleſia a ſuis primordiis rigide mandavit fidelibus, diebus Dominicis feſtiſque Miſſarum ſolemniis devote aſſiſtere; at nullibi mandavit, ut quis Miſſam pro ſe celebrari curet. Neque hactenus ullus unquam afferit, neque afferere cum aliqua veri ſpecie poſſet, utilius eſſe hominibus divitibus, etiam ſepoſitâ lege poſitivâ, jubere diebus Dominicis & feſtis Miſſam pro ſe celebrari, quam illi devote aſſiſtere.

CAPUT VI.

Quid Sacerdotes in receptione Honorarii ſervare debeant, & quæ incommoda ex Honorario profluant?

1. *Honorarium accipi debet a Sacerdote ut* oblatio *voluntaria*.
2. *Honoraria habenda ſunt ut alia bona Eccleſiaſtica*.
3. *Indignum eſt, ut Honoraria habeantur ut rerum profanarum pretia*.
4. *Cavendum Sacerdoti, ne de his Honorariis mercari videatur*.
5. *Nihil pro Miſſis* exigendum.
6. *Synodi Tridentinæ Decretum contra conventiones ſuper Honorariis Miſſarum*.
7. *Decretum Synodi Mechlinienſis contra ſimiles ſtipulationes*.
8. *A Miſſæ celebratione abeſſe debet animus* mercenarius.
9. *Modus agendi aliquorum Sacerdotum indicat Miſſas ad quæſtum celebrari*.
10. *Indicium animi mercenarii in Sacerdotibus*.
11. *Secundum illius indicium*.
12. *Nonnumquam mercenario modo pro ratione ſtipendii major, vel minor eſt Miſſæ ſolemnitas*.
13. *Indecens eſt, quod ex Honorariis Miſſarum Sacerdotes vivere debeant*.
14. *Hinc contingit plures non ſolo pietatis affectu Miſſam celebrare*.
15. *Verendum ne hodie plures ex humano affectu ad Altare accedant*.
16. *Plures hodie videntur ordinari Sacerdotes, ut ex Miſſis victitent*.
17. *Ob Honoraria Sacerdotes ſe facile Divitum obſequio cum vilipendio Sacerdotii addicunt*.
18. *Quod remedium contra hos abuſus*.
19. *Sanctus Franciſcus veritus Miſſas* quæſtuarias, *tantum unam celebrari voluit*.
20. *Sanctus Ignatius Honoraria accipi noluit*.
21. *Monaſteria omne etiam ſponte oblatum Honorarium reſpuentia merito laudanda*.

I. HOdiernum Miſſarum *honorarium* ſpeciem quamdam eſſe voluntariæ oblationis, atque in locum oblationum ſucceſſiſſe capite præcedenti oſtendimus; conſequenter, ſicut Laici illud tamquam Deo acceptam oblationem Sacerdoti offerre debent, ita quoque illud Sacerdotes non tamquam pretium Miſſæ, ſed ut *voluntariam* oblationem *grato* animo accipere tenentur: unaque oſtendere, ſe velle Deo *voluntarie* ſacrificare: " Et ſi quando nihil aut aliquid minus *liberali* animo *honorarii* loco eis donatum fuerit, non in „ hoc contriſtentur, minimeque aliquod „ indignationis dent indicium; quin potius ut oſtendant ſe magno liberalique „ animo *gratis* date, quod gratis accepe- „ runt;

„ runt; ab omni cogitatione, & deſiderio
„ muneris ac *honorarii* ſe ſemper conti-
„ neant, & ſi quando aliquid accipere co-
„ gantur, illud quamvis *exiguum* lætiori
„ lubentiorique animo accipiant, quam
„ paupercula illa vidua æra minuta duo,
„ quæ ſola habebat, in gazophylacium
„ mittebat „. Ita Directorium Eccleſiaſti-
cæ diſciplinæ, Colonienſi præſertim Eccle-
ſiæ accommodatum ſub finem decimi ſexti
ſeculi per Octavium Frangipanum Mir-
thum Epiſcopum Ticaricenſem Sedis Apo-
ſtolicæ per Germaniam inferiorem, & Bel-
garum Provincias Nuntium; nec non per
Facultatem Theologicam Lovanienſem ap-
probatum, *lib.* 1. *tit. De Divinis Officiis
num.* 53.

II. Hinc conſequitur, *honoraria* hæc
tamquam Fidelium *oblationes* in ſubſtenta-
tionem Miniſtrorum Eccleſiæ Deo factas,
non ſecus ac alias oblationes, & decimas,
bonis Eccleſiaſticis eſſe annumerandas; uti
recte docet Boërius Epo apud Duacenſes
olim SS. Canonum Primarius Anteceſſor,
ad *cap.* 1. ;; De Teſtamentis *num.* 80.
adeoque falſam eſſe Doctorum de his *Ho-
norariis* ideam, qui ea *quaſi patrimoniali-
bus* Clericorum accenſent, atque a proven-
tibus *vere* Eccleſiaſticis diſtinguunt.

III. Pejorem adhuc de *Honorariis* his
ideam formant illi, qui aſſerere non eru-
beſcunt, quod *ſtipendia* Miſſarum *ad mo-
dum pretii rerum habent medium, infimum,
& ſummum:* conſiderantes ſane illa non
tamquam *voluntarias* fidelium religioſas ob-
lationes; ſed ut quædam profanarum re-
rum pretia. Quo quid turpius, ne dicam
abominabilius cogitari poteſt!

IV. Cavendum autem Sacerdotibus, ne
ſuo modo agendi, eam ſe de ſtipendio ſive
Honorario Miſſarum ideam habere oſten-
dant; conventiones directe, aut indirecte
ſuper hiſce Honorariis ineundo.

De qua infami mercatura quorumdam
Sacerdotum ita anno 1324. conqueruntur
Patres Synodi Toletanæ *Can.* 6. " Multâ
„ mentis amaritudine concitamur, graviſ-
„ que doloris aculeus perfodit mentem no-
„ ſtram, intelligentes, quod aliqui Presby-
„ teri deteſtanda & abominabili ambitio-
„ ne cæcati, pro Miſſis per eos celebran-
„ dis pecuniam exigunt, & ſuper hoc ac
„ ſi vellent vendere rem profanam, *impu-
„ denter mercantur:* quandoque etiam pu-
„ blice, qui eas faciunt celebrari, æſti-
„ mantes, quod ex eorum facto pernicio-
„ ſo vendant gratiam Dei, quæ in Sacra-
„ mento Miſſæ confertur, vel verius ipſum
„ Deum, qui nobis ſub ſpecie dicti Sacra-
„ menti ſe exhibet, pecuniâ poſſe vendi „.

V. Poſt hæc abominandum hunc abuſum
ex ſordida Sacerdotum avaritia promanan-
tem extirpare volentes, ſubjungunt: " Ve-
„ rum cum dictum Sacramentum ſuper
„ omnia pretioſum, ſit *liberaliter* ſicut ce-
„ tera Sacramenta celebrandum: diſtrictius
„ prohibemus, ne aliquis Presbyter pro
„ Miſſis celebrandis pecuniam exigat, vel
„ rem aliam temporalem; ſed *grate* acci-
„ piat, ſi aliquid per facientem Miſſas ce-
„ lebrari oblatum ſibi *charitative* fuerit,
„ *abſque pacto & conventione quacumque:*
„ Qui vero contrarium fecerit, a celebra-
„ tione Miſſæ per annum noverit ſe ſu-
„ ſpenſum, & alias pro tam gravi exceſ-
„ ſu ad arbitrium proprii Epiſcopi pu-
„ niendum „.

VI. Synodus Tridentina advertens, Sa-
cerdotes cupiditate excæcatos nequaquam
a profano illo mercimonio ceſſare, injunxit
Epiſcopis, ut e medio tollant, quidquid
avaritia contra reverentiam Sacrificii Miſ-
ſæ induxit; atque in primis, " cujuſvis
„ mercedum conditiones, pacta, & quid-
„ quid pro Miſſis novis celebrandis datur;
„ nec non importunas atque illiberales
„ eleemoſynarum exactiones potius quam
„ poſtulationes, aliaque hujuſmodi, quæ a
„ Simoniaca labe, vel certe a turpi quæſtu
„ non longe abſunt, omnino prohibeant „.
In Decreto *de obſervandis, & evitandis in
celebratione Miſſæ.*

VII. Decreto Synodi Tridentinæ ſatiſ-
facere cupiens Synodus P. I. Mechlinienſis
tit. de Decanis cap. 11. " Paſtoribus &
„ quibuſcumque Sacerdotibus inhibet ſub
„ pœna ſuſpenſionis, ne per ſe vel alium,
„ *directe*, vel *indirecte ſtipulentur* pro Miſ-
„ ſis votivis, ad piorum poſtulationem ce-
„ lebrandis, ſed quod eis *ſponte* oblatum
„ fuerit, accipiant „.

VIII. Dum vero Synodi adeo ſolicite
cavent, ne quæ conventio, aut illiberalis
eleemoſynarum exactio; aliunde turpem
quæ-

quæſtum ſapiens, occaſione celebrationis Miſſarum interveniat; quid aliud voluerunt, niſi generaliter præcavere, ne Sacrificium Miſſæ, mercenario & ſordido modo a Sacerdotibus tractetur, ſeu potius profanetur? quod & ipſa ratio clamat; ac dignitates, & ſanctitas Sacrificii expoſtulant.

" Quod ſi enim fatemur (ait Synodus „ Trident. loco citato) nullum opus adeo „ ſanctum, ac divinum a Chriſti fidelibus „ tractari poſſe, quam hoc ipſum tremen„ dum myſterium, quo vivifica illa hoſtia, „ quâ Deo Patri reconciliati ſumus, in „ altari per Sacerdotes quotidie immola„ tur; ſatis etiam apparet, omnem ope„ ram, & diligentiam in eo ponendam „ eſſe, ut quantâ maximâ fieri poteſt in„ teriori cordis munditiâ, & puritate, at„ que exteriori devotionis, ac pietatis ſpe„ cie peragatur „.

IX. Si hodiernum plurimorum Sacerdotum, præſertim tenuioris fortunæ inter Seculares, & inter Regulares, quorum Monaſteria hiſce Miſſarum *honorariis* victitant, modum agendi vel leviter attendamus, proh dolor! verendum ne & hodie veriſſimum ſit, quod jam pridem deploravit Alvares Pelagius, *lib.* 2. *de Planctu Eccleſiæ*, *art.* 5. quod tot dicantur Miſſæ *quæſtuariæ*, ut apud populum, vel Clerum Corpus Domini jam vileſcat.

Nonne plurimos hodie conſpicimus Sacerdotes ad domos mortuarias curſitare, ubi ſtipendia, præſertim pinguiora ſe accepturos ſperant; non ſecus atque opifices ac mercenarii quique, operum ſuorum pinguiores mercedes venantur?

X. Quam paratos, & obvios reperies Sacerdotes plurimos ad Miſſæ Sacrificium quâcumque horâ, & quocumque loco, tametſi etiam parum opportunis & canonicis, celebrandum, ſi congruentia ad ipſorum placitum offerantur Honoraria! econtra quam difficiles, & refractarios habebis, ut horâ & loco quantumvis populo maxime opportunis, & ſubinde fere neceſſariis, Miſſam celebrandam ſuſcipere velint, ſi Honoraria congrua deſint! quaſi Sacerdotes ordinati non tam eſſent ad offerendum Sacrificium tamquam miniſtri Eccleſiæ, ad devotionem, & ædificationem fidelium, quam ut ex celebratione Miſſarum ſibi comparent *Honoraria* ſive ſtipendia, atque ex iis vivant. Unde ſimiles Sacerdotes parum attendere ſolent, num celebratio Miſſarum tempore aut loco magis congruis fiat, modo hoc loco aut tempore celebrando majus Honorarium accipere poſſint. Quid hæc niſi mercenarium Sacerdotum illorum animum in Miſſarum celebratione indicant?

XI. Ad hæc non paucos conſpicimus, tam e Secularibus, quam Regularibus, mercenariorum ſeu opificum more, ſtipendia Miſſarum pro menſura laboris, & temporis in earum celebratione impendenda taxantes atque commenſurantes.

Quid hodie familiarius, quam majora taxari ſtipendia, dum in hoc illove altari celebrantur; eo quod ob quamdam devotionem populi erga certam Imaginem vel Sanctum, plura ad illud altare petantur fieri Sacra? Quo fit ut pluribus Sacerdotibus concurrentibus ad celebrandum, nonnumquam tempore aliquo ſit expectandum, ob quam expectandi moram, Sacerdotes illi quaſi mercenarii, Miſſæ celebrationem ampliori ſtipendio compenſatam volunt.

Si Eccleſiæ utilitas poſtulet, ut certis deſtinatiſque horis Sacra legantur, nonne videmus, quod more mercenariorum majus ſtipendium requiratur, quam ſi libertas horâ quacumque celebrandi Sacerdotibus illis relinquatur? Quo quid evidentius, in oblatione Sacrificii non tam inſpici, quid hìc & nunc poſtulet utilitas Eccleſiæ, quam quid exigat quantitas ſtipendii.

Si ulterius ſimiles Sacerdotes requirantur, ut ad diſſitam aliquam Eccleſiam celebrandi gratiâ accedant, nonne mox ut quidam bajuli, aut nuntii volent ſtipendium labori itineris, & tempori impendendo præciſe eſſe proportionatum?

XII. Nec hìc Sacerdotum ſiſtitur mercenarius animus. Eo enim hodie mercenarius ille taxandi modus devenit, ut ipſa Sacrificii ſolemnitas, non jam a Feſti ſolemnitate atque Eccleſiæ præſcripto, ſed a quantitate ſtipendii perſoluti, aut perſolvendi deſumenda videatur.

Quid hodie frequentius, quam Miſſæ Sacrificium pro cujuſque privato affectu, nullâ publicâ causâ aut Feſti ſolemnitate occurrente, ſolemniſſime peragi, modo ſtipen-

pendium pro ratione ſolemnitatis , more mercenario a miniſtris illis taxatum, offeratur ? econtra ſi deſit hujuſmodi ſtipendium, occurrat quantumvis magna feſtivitas, non ritus ſolemnis , ſed ritus ſimplicior ſtipendio proportionatus habebitur . Quinimo , in nonnullis Eccleſiis conſpicimus , per ſimiles mercenarios miniſtros , ipſum ritum ab Eccleſia præſcriptum nonnumquam truncari, & fœde mutilari : quia ſtipendium ipſorum judicio , quo nonniſi ſtipendium ponderatur , non correſpondet labori quem Sacrificii decantationi cum integro ritu peragendi impendere deberent ? O mercimonia !

XIII. Dicet forſan nonnemo , quid mirum ſi honoraria , ſtipendiave Miſſarum tam anxie a nonnullis Sacerdotibus quærantur; nec faciles ſe ad celebrandum, niſi hæc adſint, præbeant ; cum vel ipſi , vel ipſorum Conventus majore ex parte ex hiſce honorariis ſtipendiiſve vivere cogantur? Haud diffiteor, ita in more poſitum eſſe: Sed quis & illud non deploret, imo exhorreſcat , ipſum tremendum diviniſſimumque, atque Religionis noſtræ auguſtiſſimum Myſterium , eo eſſe vilitatis redactum , ut ceu quoddam opificium victui quotidiano parando ſubſervire debeat?

Quis ambigat , quin temporalia modo mercenario & ſordido facile ex Miſſarum celebratione ſint quæſituri , qui Miſſæ celebratione tamquam medio ad vitæ neceſſaria paranda uti coguntur?

XIV. Atque hinc contingit , quod Sacerdotes ex Miſſarum honorariis victitantes, ex humano potius affectu , aut conſuetudine , aut ſane ex neceſſitate vitæ ſubſidia conſequendi , quam devotionis affectu , & Spiritus ſancti impulſu quotidie ad Miſſam celebrandam accedant.

XV. Imo ſi horum Sacerdotum ratio agendi propius attendatur , verendum ne cum Patribus Synodi Colonienſis anno 1536. *part.* 2. *cap.* 10. dicere etiam hodie debeamus : " Terret nec immerito nos ſermo „ Dominicus, qui vetat nos ſanctum dare „ canibus, & margaritas noſtras projicere „ ante porcos, dum quoſdam leviculos Sa„ cerdotes , illotis manibus pedibuſque , „ ut in Proverbio eſt , audacius in hæc „ ſacratiſſima myſteria , quam in profana „ irrumpere comperimus . Quales ſunt , „ *Qui humano affectu tantum & potius* „ *ex more , quam devotionis ardore* ad al„ tare accedunt, quorum polluta eſt mens „ & conſcientia, quos merito horrendum „ Evangelii exemplum (quod Joannis de„ cimo tertio legimus in hæc verba : *Et* „ *poſtquam accepiſſet buccellam introivit in* „ *eum Satanas*, & cetera, quæ ſequuntur) „ ad meliorem vitæ frugem , altiorem„ que tanti myſterii contemplationem re„ vocaret „.

An non magna cum Sacrificii irreverentia hodie conſpicimus , Sacerdotes vitam otioſam, imo multis defectibus , ne dicam criminibus obnoxiam agentes , neceſſitate victum quærendi ex ſtipendiis Sacrorum quodammodo compulſos , accedere ad *quotidianum* Sacrificium, non ſecus fere atque opifices ad opus ſuum manuali lucelli cauſa in dies properare ſolent?

Non dubium quin & hodie verum ſit, quod olim dixit Sanctus Auguſtinus , *Omnem conditionem includere bonos*, & *malos*, *eſſeque Clericos perinde falſos, ac Monachos. Sunt*, ait, & *Monachi falſi*, & *nos novimus tales , ſed non periit fraternitas pia propter eos , qui profitentur , quod non ſunt ; tam ſunt enim Monachi falſi , quam Clerici falſi , & fideles falſi ;* & tamen nonne inviti hodie videmus, quod in pleriſque Monaſteriis nullâ bonos inter & malos , veros & falſos fratres intercedente differentiâ, omnes frequentiſſime, ſi non quotidie , tremendis altaribus aſſiſtant , quin aſſiſtere jubeantur: in illis præſertim Congregationibus, quibus vivere ex Sacrorum ſtipendiis in more poſitum eſt . O quot exinde non timenda ſacrilegia ?

XVI. Hi plerumque ſunt e Sacerdotibus illis , de quibus ad Nepotem ſuum ſcribit Cardinalis Bellarminus : " Plurimi „ ordinari cupiunt pro utilitate ſua , non „ Eccleſiæ, & de *celebratione Miſſæ faciunt* „ *artem de pane lucrando:* Unde Sacerdo„ tium contemptibile redditur, & Eccleſia „ ſcandalis ſcatet „.

Nec hæc tantum in ordinatione Sacerdotum ſecularium metuenda ; ſed & Regularium , præſertim illorum Ordinum , qui ex honorariis Miſſarum victum quærere ſolent : omneſque , modo ætatem Sacer-

cer-

Digitized by Google

cerdotio prærequiſitam attigerint, ad Sacerdotium mittere conſueverunt; atque Sacerdotes ordinatos honorarii quotidiani lucrandi cauſâ, ad quotidianum Sacrificium quodammodo adigunt. Sed de hoc latius infra *tit.* 9. ubi de *Ordine* agetur.

XVII. Ex hoc quoque Sacerdotum mercenario agendi modo evenit, ut Sacerdotes ſe magnatibus, & divitibus quibuſque celebrandi cauſâ Capellanos conſtituant; quos hi ut ſervos admittunt, nec honeſtius plerumque tractant, quam artifices, qui ad opera ſua elocanda ſpe mercedis invitantur; glorioſum autumantes, inter famulos, ſeu pediſſequos ſuos, non tantum vile aliquod hominum genus; ſed ipſos quoque Sacerdotes numerare. At de hoc abuſu latius *cap.* 8. ubi de Oratoriis domeſticis agitur.

XVIII. Hæc aliaque, quæ ex hodiernis Miſſarum ſtipendiis profluunt; ipſumque Miſſæ ſacrificium horrendum in modum profanant, vileque ac contemptibile Catholicis pariter, & Acatholicis reddunt, Eccleſiarum Prælati, ac præcipue Epiſcopi ex mandato Synodi Tridentinæ omnibus viribus, tamquam abuſum vere magnum, & execrandum eradicare tenentur; omniaque remedia adhibere, quæ eum in finem ſubſervire queunt. Inter media autem illud non minimum videtur, ut neminem ad Sacerdotium admittant, quem veriſimiliter intelligunt, eo præcipue fine Sacerdotio initiandum præſentari, ut vel ſibi, vel Communitati ſuæ ex celebratione Miſſarum victum conquirat; atque ita verendum ſit, ne ex celebratione Miſſarum faciat artem de pane lucrando. De quo latius infra, *titulo de Ordine*.

XIX. Profanationem hanc, aliaque incommoda veritus Sanctus Franciſcus, teſte Alvare Pelagio, " voluit, quod in quo-„ cumque loco Fratres contenti eſſent unâ „ Miſsâ, præſciens, Fratres ſe velle juſti-„ ficare per Miſſas, & *ad quæſtum eas* „ *reducere*: ſicut videmus hodie fieri „. Hæc ille loco ſupra citato.

XX. Similiter Sanctus Ignatius Societatis Fundator, *part.* 6. Conſtitutionum cavit: " Omnes, qui ſub obedientia ſunt „ Societatis meminerint, ſe gratis dare „ debere, quæ gratis acceperunt, nec po-„ ſtulando, *nec admittendo ſtipendium*, vel „ *eleemoſynas ullas*, *quibus Miſſæ*, vel „ confeſſiones, vel prædicationes, vel le-„ ctiones, vel viſitationes, vel quodvis „ aliud officium ex iis, quæ Societas juxta „ noſtrum Inſtitutum exercere poteſt, com-„ penſari *videatur*: ut ſic majori cum li-„ bertate poſſit & proximorum ædificatio-„ ne, in divino ſervitio procedere „.

XXI. Unde & Chriſtianus Lupus in Diſſertatione 2. proëmiali ad *tom.* 3. *Schol. cap.* 11. ait: " Reformata quædam, omnem „ etiam *ſponte* oblatum denarium refutan-„ tia, Monaſteria ſunt plurimum laudan-„ da, & orandus eſt Deus, ut ad omni „ ſaltem coactioni renuntiandum nos pro-„ movere, atque ita caſta Patrum corda „ in nos reducere dignetur „.

CAPUT VII.

De Anniverſariorum, & Miſſarum Fundationibus, eorumque Reductione.

1. *Primis Seculis anniverſaria dies obitus celebrata; ſed an annuatim recurreret incertum.*
2. *Seculo* IX. *anniverſaria annuatim recurrentia nota fuere.*
3. *Anniverſaria Regum, & Abbatum celebrabantur in Monaſteriis.*
4. *Anniverſaria jam pridem cum Miſſa, & Pſalmorum cantu peracta.*
5. *In die anniverſaria antiquitus campanæ etiam pulſabantur, & eleemoſynæ pauperibus diſtribuebantur.*
6. *Occurrente anniverſario Monachis, & Canonicis refectio dabatur.*
7. *Apud Canonicos hæ refectiones in denarios Canonicis præſentibus diſtribuendos converſæ ſunt.*
8. *Anniverſaria olim pro Fundatoribus, & Benefactoribus fieri ſolebant; nec quidquam ſpeciale pro eorum celebratione aſſignabatur.*
9. *Hodie pro celebrante, Miniſtris, & etiam Eccleſiæ fabricâ certa ſumma relinqui ſolet.*

10. *Quâ*

10. *Quâ celebritate anniverſaria celebranda, pendet præcipue a Fundantium voluntate.*
11. *Anniverſaria nunc valde multiplicata, & unde?*
12. *Acceſſerunt Miſſarum multarum fundationes.*
13. *Fundationis Miſſæ quotidianæ meminit Alexander III. eamque nonnihil reſtringit.*
14. *Fundationes Miſſarum quotidianarum non facile admittendæ ſunt.*
15. *Miſſarum quotidianarum celebratio injuncta uni Sacerdoti ignota olim fuit.*
16. *Tempus quo illa injunctio cœperit.*
17. *Qui Capellaniam cum onere Miſſæ* quotidianæ *habet, an debeat* quotidie *Miſſam celebrare?*
18. *Obligatus ratione Beneficii ad celebrandum, ſatisfacit dando ſubſtituto conveniens Honorarium.*
19. *Poteſt-ne ſemper poſſeſſor ſimplicis beneficii ſub onere Miſſarum ſibi retinere partem fructuum, dum alteri Sacerdoti committit celebrationem Miſſarum?*
20. *Qui accipit Honorarium pro Miſſa, non poteſt alteri eam committere, parte Honorarii retentâ.*
21. *Quæ diſparitatis ratio.*
22. *Qui Beneficii etiam ſimplicis fructus percipit, debet ſe ut Eccleſiæ Miniſtrum exhibere.*
23. *Nulla Capellaniarum cum ſolo onere celebrandi Miſſam utilitas eſſe ſolet.*
24. *Debet Fundatorum mens impleri, & quis ſoleat eſſe defectus.*
25. *Anniverſaria, & Miſſæ fundatæ, frequenter admodum negligenter peraguntur.*
26. *Quæ Paſtorum circa hæc cura eſſe debeat?*
27. *Qui animo mercenario his officiis intereſſe cenſeantur? quibus diſtributiones dandæ?*
28. *Vitandus animus mercenarius in perſolvendis anniverſariis.*
29. *Unde factum ut omnibus fundationibus Miſſarum ſatisfieri non potuerit.*
30. *Synodus Tridentina dat Epiſcopis facultatem anniverſaria, & Miſſas reducendi ad minorem numerum, & quare?*
31. *Sacerdotes privatâ auctoritate ea reducere non poſſunt.*
32. *An Epiſcopi extra Synodum habeant illam facultatem?*
33. *Decretum Sanctæ Congregationis poteſtatem Epiſcoporum reſtringens, in Belgio non receptum.*
34. *Reductiones faciendæ prævio examine, & auditis quorum intereſt.*
35. *Epiſcopus in reductione non tam utilitatem privatorum, quam augmentum divini cultus attendere debet.*
36. *Non multum urgendi Fideles ad Miſſarum fundationes, præſertim a Presbyteris, & quare?*
37. *Si Fundator voluerit Miſſam certo loco, aut tempore fieri, voluntas ſervanda eſt.*
38. *Poteſt Epiſcopus has conditiones interdum tollere, aut mutare.*

I. A Primis ſeculis defunctorum extremum diem annuâ celebritate cultum fuiſſe, teſtis eſt Tertullianus, *De Corona Militis cap. 3. Oblationes pro Defunctis, pro Natalitiis annuâ die facimus.*

Et apud Caſſianum, *Collat.* 19. *cap.* 1. legitur: " Nam prioris Abbatis, qui eidem ,, Cœnobio præſuerat, *anniverſaria* ,, depoſitio ſolemniter celebrabatur ,,. Plura ibidem vide apud Gazæum in notis.

An vero anniverſaria illa Officia ſemel tantum, an perpetuo recurrerent, non auſim affirmare, ait Mabillonius in præfatione in primam partem ſeculi III. Benedictinorum, *num.* 101.

II. In Vita Sancti Eigilis Abbatis Fuldenſis ſcribit Candidus Monachus: " Simili ,, namque conſilio atque Fratrum no- ,, ſtrorum de hac luce defunctorum in Na- ,, tale ſancti Ignatii Martyris Chriſti, ,, qui paulo inferius ab hac *anniverſaria* ,, numeratus, propter interceſſionem tanti ,, Patroni, in Miſſarum celebratione, ,, pſalmodiis, & oratione ſanctâ celebrari ,, ſancivit. Hujus rei ſiquidem Conſtitu- ,, tio, dum cunctæ Congregationi prælecta ,, eſſet, ac deinde ſi placeret, inter- ,, rogatum fuiſſet, reſpondebatur ab omni- ,, bus: Placet. Sed ne cui fortaſſe hæc ,, celebratio ſuperſtitioſa, & caſſa eſſe vi- ,, deatur, legat collationes Sanctorum Pa-

„ trum, & ibi reperiet hujus Feſtivitatis „ exemplum „.

Ex his non obſcurum eſt, ſimilia Anniverſaria ut minus ſeculo IX. quo dictus Sanctus vixit, nota fuiſſe.

III. Unde & eodem ſeculo Synodus Piſtenſis multorum Epiſcoporum, & Abbatum ratas habuit *refectiones*, quas Hilduinus Abbas conſtituit Dionyſianis Monachis in Feſtivitatibus Sanctorum, quorum corpora in eodem loco ſunt humata, atque ANNIVERSARIO *Dagoberti Regis ex Auriaco*. Deinde ſubdit: “ Charitates etiam in „ *Anniverſariis* Regum, & Abbatum de „ cellario Abbatis juxta ſolitum accommo„ dentur. Item *refectiones*, Fratribus de „ rebus Eccleſiæ ac theſauri, veluti Hil„ duinus ordinaverat ſubminiſtrandas, hoc „ eſt in Purificatione ſanctæ Mariæ, Aſ„ ſumptione ejuſdem, Nativitate, Miſſa „ ſancti Petri Apoſtoli, *Anniverſarii Ludovici Imperatoris*, Feſtivitate omnium „ Sanctorum, dieque *depoſitionis* ſuæ decer„ nimus „. Habentur Tom. 8. Concil. General. col. 756.

Quin & ſub initium ejuſdem ſeculi in Conventu Abbatum Aquiſgranenſi *cap.* 73. decretum eſt “ ut pro Abbate defuncto „ *anniverſarium* fiat Officium „.

Scribit quoque circa idem tempus Amalarius, *lib.* 3. *De Eccleſiæ Officiis*, *cap.*44. „ Anniverſaria dies ideo *repetitur* pro De„ functis, quoniam neſcimus qualiter eo„ rum cauſa habeatur in alia vita „.

IV. Quo ritu Anniverſaria hæc antiquitus celebrarentur, incertum eſt. Hoc ſatis conſtat, non eodem ritu, nec eâdem celebritate ubique fuiſſe peracta.

Ex verbis ſupra e Vita S. Eigilis relatis patet, quod Anniverſarium Sturmii Abbatis Fuldenſis, *in celebratione Miſſarum Pſalmodiis*, *& Oratione celebrari ſanciverit peragi* S. Eigilis Abbas.

Illud quidem Anniverſarium etiam ante Eigilis Decretum, fuiſſe a Monachis Fuldenſibus celebratum, ſed minus ſolemniter, evincit eorum libellus ſupplex Carolo Magno oblatus, in quo dicunt: *Pro Sturmio quoque Abbate in* ANNIVERSARIA *obitus die*, *unam Vigiliam*, *& unum Pſalterium per ſingulos annos* legimus.

V. Apud Ordericum Vitalem, *lib.* 3. *hiſtoriæ* refertur, Osbernum Abbatem Uticenſem conſtituiſſe *generale anniverſarium* ſingulis annis fieri pro patribus, & matribus, pro fratribus, & ſororibus omnium Monachorum Cœnobii Uticenſis. “ Anni„ verſarium vero, de quo loquimur (ait „ Vitalis) ſexto Kalendas Julii ſic agitur. „ *Omnia ſigna ſero & mane* ad Officium „ defunctorum *diu pulſantur*, volumen „ mortuorum ſuper altare diſſolutum pa„ lam expanditur, & deprecatio prius pro „ defunctis, poſtea pro vivis parentibus, „ & benefactoribus cunctis Fidelibus Deo „ offertur. Miſſa vero matutinalis ab Ab„ bate celebriter canitur: ab eleemoſyna„ rio autem tot *pauperes*, quot Monachi „ ſunt, ipſâ die in Cœnobio colliguntur.

Hinc habemus, nequaquam recens eſſe, quod omnia ſigna, id eſt, campanæ ſero & mane ante Officium *diu* pulſentur.

Ulterius habetur, quod in die anniverſaria ſpecialiter eleemoſynæ in pauperes diſtribuerentur.

VI. Hoc quoque jam pridem in uſu fuiſſe videtur, ut die anniverſariâ recurrente, Fratribus refectio amplior daretur, uti ſupra ex Synodi Piſtenſis Decreto vidimus. Et verbis e vita S. Eigilis ſupra relatis ab auctore ſubjicitur: “ Eâdem ve„ ro die ob reverentiam tantæ ſolemnita„ tis, ſecundum congruentiam Monaſticæ „ vitæ ad *victum* fraternum *cultius* quid „ *ſolito jucundiuſque* fieri demandavit „.

Apud Miræum in Donationibus Belgicis, *tom.* 1. *pag.* 388. *cap.* 62. occurrit diploma Godefridi Barbati Ducis Brabantiæ, quo fit donatio Collegio Canonicorum Lovanii in Eccleſia Sancti Petri *de Rode* cum univerſa dote ſua, eâ adjectâ lege, “ ut in anniverſario Domini Ducis, quan„ documque occurreret, Fratres ſimul eſ„ ſent *in charitate:* & ſi res aliquando ad „ ea concreſceret in anniverſariis uxoris „ ejuſdem Ducis Dominæ Idæ (*a*), & „ matris ejus Aleidis ſimilis ageretur *lætitia* „.

Si quis Capitulorum, & Monaſteriorum antiqua monumenta revolvat, plura ejuſmodi anniverſaria reperiet; habenturque in

(*a*) Ida fuit prior uxor Godefridi Barbati, eam alii Sophiam non recte nuncupant.

in Collegiis Academicis pleràque defuncto-rum præſidum, & Benefactorum anniverſaria cum refectione Communitati eâ die danda; quam vocabulo barbaro *pitantiam dicere conſueverunt*.

☞ Quin & in regno Hiſpaniæ ſeculo XI. uſitata fuiſſe convivia defunctorum, ad quæ tum Laici, tum Clerici conveniebant, colligitur ex Synodo Coyancenſi (*a*) habita in Hiſpania, anno 1050. in qua legitur hoc pium Decretum, *Can.* 5. " Clerici & Laici, qui ad convivia defunctorum venerint, ſic panem defuncti comedant, ut aliquid boni pro ejus anima faciant; ad quæ tamen convivia vocentur *pauperes*, & *debiles* pro anima defuncti ☜ ".

VII. In Collegiis Canonicorum poſterior ætas has refectiones, in denarios inter Canonicos celebrationi anniverſariorum aſſiſtentes diſtribuendos ubique fere convertit; quarum diſtributionum mentio fit in *Cap. Unico de Clericis non reſidentibus in VI.* Decernit ibidem Bonifacius VIII. id quod ſtatutum erat de diſtribution.bus Horarum Canonicarum, *De diſtributionibus etiam pro defunctorum anniverſariis, largiendis obſervandum*.

VIII. Antiquitus anniverſaria illa nonniſi pene pro Fundatoribus, & Benefactoribus agebantur; neque aliqua certa ac determinata ſumma, quæ Celebranti & Miniſtris in honorarium cederet, aſſignari ſolebat.

IX. At poſtquam Miſſarum honoraria invaluerunt, etiam pro celebrandis anniverſariis *honoraria* Sacerdoti celebranti, & Miniſtris aſſiſtentibus aſſignari cœperunt; idque pro ratione celebritatis, quâ celebranda ſunt; inſuper nummus aliquis ipſi Fabricæ Eccleſiæ pro impenſis in Sacrificium, & ornamenta faciendis conſtitui.

X. Porro celebritas anniverſariorum, necnon relictorum, vel in pauperes, vel Miniſtros Eccleſiæ, aliave pia opera diſtributio dependent a Fundatorum volontate, & arbitrio, quæ illorum prima lex eſſe ſolet.

XI. Sicuti cuilibet particulari liberum tandem fuit, dato Honorario, ſibi *ſpecialem* Miſſam juberi fieri; ita quoque eâdem ratione invaluit, ut quiſque potuerit *ſpeciale anniverſarium* fundare; atque hoc pacto poſtremis hiſce ſeculis anniverſaria in immenſum excrevere.

XII. His acceſſere inſuper crebræ Miſſarum fundationes, quæ vel quotidianam, vel plures per menſem, aut hebdomadam, vel annum, pro ratione ſtipendiorum, & volontate fundatorum Miſſas requirunt.

XIII. Fundationis Miſſæ quotidianæ mentio occurrit in *cap.* 11. ;; *De præbendis*: ubi narratur, quod Præpoſitus & Capitulum Eccleſiæ Collegiatæ Inſulenſis in Flandria, communi voluntate cuidam Sacerdoti Præbendam unam dediſſent in Eccleſia ſua, ita quod *Miſſam de Sancta Maria* (niſi corporis infirmitate gravatus ſit) debeat *quotidie* celebrare, & Eccleſiam nonniſi communi tam Præpoſiti, quam Capituli aſſenſu poſſet deſerere, vel cuiquam præbendæ illius *anniverſarium* delegare. Pontifex Alexander III. interpellatus hanc conceſſionem hoc tenore firmavit: " Quam ſi quidem inſtitutionem eatenus confirmamus, ut prædictus Sacerdos, niſi infirmitate corporis fuerit impeditus, *aſſidue* debeat obſequium ſuum impendere Eccleſiæ memoratæ, & *quanto* frequentius poteſt (*ſalvâ honeſtate ſuâ*, & *debitâ devotione*) Miſſarum ſolemnia celebrare: nec ſibi liceat hoc illi ſubtrahere: ſive causâ voluptatis, ſive ſe ad aliam Eccleſiam transferendo ".

☞ XIV. Hujus reſtrictionis (*ſalvâ honeſtate ſuâ*, & *debitâ devotione*) ratio notanda eſt, quam ex Panormitano aſſignat Proſper Fagnanus bis verbis: " Quia talis inſtitutio præberet multoties occaſionem, ſeu materiam peccandi, cum facile non contingat ſacerdotem *quotidie* devotum exiſtere ad celebrationem "

Hæc ſane ratio ſi ab Epiſcopis, & Prælatis attenderetur, agnoſcerent indubie ſimiles Miſſarum fundationes, nec facile admittendas, nec ſacerdotibus quibuſcumque eſſe committendas; cum pauciſſimi reperiantur, præſertim inter illos, qui ſolent

(*a*) Tarraconenſis Hiſpaniæ olim oppidum, nunc pagus *Valentia* dictus prope Ovetum Urbem Aſturiæ, ut teſtatur Mariana.

hujuſmodi Miſſarum celebrationem ſuſcipere, eâ devotione & pietate, ut quotidie ſint diſpoſiti digne ſacris altaribus adſtare, & metuendum ſacrificium offerre.

XV. Hinc pluribus ſeculis hujuſmodi Miſſarum quotidianarum celebratio, uni Sacerdoti injuncta, ignota fuit.

Habetur quidem ex antiquis formulis fundationum ac dotationum Monaſteriorum & Eccleſiarum, quod fundatores ſolerent bona ſua in Monaſteriorum fundationem, aut dotationem pro remedio animæ ſuæ, aut parentum ſuorum offerre, nullus tamen determinatus Miſſarum numerus expreſſus reperitur priſtinis illis ſeculis.

Quin nec legitur primis Eccleſiæ ſeculis, vel in Monachorum regulis, vel in aliqua Epiſcoporum Synodo injunctum fuiſſe Presbyteris *quotidie* Miſſæ ſacrificium offerre.

XVI. Primum de hac quotidiana Miſſæ celebratione decretum occurrit in quodam Concilio Compoſtellano, anni 1056. quod ex ſchedis Antonii Auguſtini annalibus ſuis inſeruit Baronius ad eumdem annum, & prout expreſſum ibidem fuit, inſertum legitur Tom. IX. Conciliorum Generalium *pag.* 1087. ut proinde fides hujus Concilii unice innitatur prædictis ſchedis Antonii Auguſtini.

In hoc Concilio inter alia, quæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam conſervandam ſpectant, illud ſancitum legitur: *Ut Sacerdotes omnes*, Epiſcopi, atque Presbyteri Miſſam quotidie celebrarent.

Ad hoc ſtatutum reflectens Mabillonius in Præfatione ad ſecundam partem ſeculi VI. Benedictinorum *num.* 95. ait: " Hæc „ *prima* de hac re conſtitutio legitur, & „ quidem id maxime probandum, ſi modo „ Sacerdotum omnium mores tanti myſte- „ rii dignitati, & ſanctitati reſponderent, „ abeſſet ſordidus quæſtus, & lex conſuetu- „ dinis, quæ in trivialem uſum degenerat„.

Neque eamdem Miſſarum multitudinem a Sancto Franciſco ſeculo XIII. probatam fuiſſe ſufficienter indicavit idem Sanctus, dum juſſit fratres ſuos in ſuis Eccleſiis unâ Miſsâ eſſe contentos, uti hoc tit. *cap.* 6. *num.* 19. dictum eſt. ☞

XVII. Quamvis uſus fundandi Miſſas quotidianas deinceps obtinuerit, cenſet tamen Fagnanus *num.* 8. *ad cap.* 11. ꝟ *de præbendis* " ſtatutum, vel pactum, quo Sa- „ cerdos obligatur ad celebrandum unam „ Miſſam *quotidie* & de uno Sancto non „ adeo ſtricte eſſe intelligendum, ut *ſingu-* „ *lis* diebus abſque ulla intermiſſione, vel „ ſemper de illo Sancto celebrare teneatur; „ ſed hanc interpretationem admittere, ut „ illam celebret quanto frequentius pote- „ rit, *ſalvâ honeſtate*, & *devotione*, prout „ ejuſmodi ordinationem & pactum hic „ temperat, & moderatur Pontifex„.

Imo quia onus quotidie celebrandi gravius viſum fuit, Cæleſtinus Pontifex Præbendam illam in duas diviſit, uti teſtatur Innocentius III. *Lib.* 2. *Regiſtri pag.* 487. his verbis: " Verum prædeceſſor Papa me- „ moratus, uni Presbytero eſſe nimis onero- „ ſum attendens, *divina ſingulis diebus* ce- „ lebrare, Præbendam ipſam diviſit in duas„.

Verum pro reſolutione hujus Decretalis notandum, quod Presbyter, cui hæc Præbenda cum onere Miſſæ *quotidianæ* erat aſſignata, ex vi inſtitutionis eſſet obligatus eam Miſſam quotidie *per ſe* celebrare; uti colligitur ex finali hac clauſula: *Vel cuiquam Præbendæ illius anniverſarium delegare*; & communiter notant Canoniſtæ, concluduntque ad hunc caſum, reſolutionem, ſeu moderationem Pontificis eſſe reſtringendam.

Si enim in fundatione, aut inſtitutione *expreſſe* cautum non ſit, Presbyterum fundatione gaudentem debere *per ſe* Miſſam celebrare, poteſt toties quoties ei videbitur abſtinere, atque *per alium* oneri ſatisfacere; & conſequenter cum hic ceſſet ratio illa *honeſtatis* a Pontifice pro fundamento reſtrictionis aſſumpta, ceſſat quoque ipſa moderatio.

XVIII. Quæſitum aliquando fuit a Congregatione ſub Urbano VIII. " An Re- „ ctor Beneficii, qui poteſt *per alium* ce- „ lebrare, teneatur Sacerdoti celebranti, „ dare ſtipendium ad rationem redituum „ Beneficii. Reſpondit: Satis eſſe, ut Re- „ ctor Beneficii, qui poteſt Miſſam per „ alium celebrare, tribuat Sacerdoti cele- „ branti eleemoſynam congruam ſecundum „ morem civitatis, vel provinciæ; niſi in „ fundatione ipſius Beneficii aliud cautum „ fuerit„.

☞ XIX. Iſta Congregationis Cardinalium

Digitized by Google

lium declaratio ſpeciem juſtitiæ præfert, ſi præter onus Miſſarum, aliud officium ſive onus ipſi beneficiato in fundatione ſit injunctum, ratione cujus proventus beneficii percipiat.

Si vero huic beneficio nullum onus præter celebrationem Miſſarum annexum eſt, ipſe fundator proventus hos reliquiſſe cenſetur in Honorarium Miſſarum, adeoque hujus beneficii proventus, vicem Honorarii in ſingulas Miſſas ex mente fundatoris habere videntur, atque propterea circa proventus ſimilis beneficii idem apparet ſtatuendum, quod circa Honoraria Miſſarum, quæ pro ſingulis Miſſis a fidelibus offerri conſueverunt Presbyteris.

Igitur non apparet quo titulo hic beneficiatus retinendo ſibi partem proventuum hujus beneficii, committendo alteri Sacerdoti celebrationem Miſſarum, ab injuſtitia magis eximeretur, quam Sacerdos, qui partem honorarii ſibi pro Miſſa celebranda oblati retineret, & partem duntaxat illius alteri Sacerdoti Miſſam celebranti daret.

Cum enim fundator beneficii non requiſierit, niſi certarum Miſſarum celebrationem, ſat innuit intentionem ſuam fuiſſe, ut proventus fundationis cederent Miſſas illas celebranti, non ſecus ac alius, qui offert Honorarium Sacerdoti Miſſam celebraturo.

XX. Sin autem Sacerdoti oblata fuerit eleemoſyna major ſolitâ, pro celebratione Miſſæ, ſi per alium jubeat Miſſam celebrari, tenetur eamdem *integram* celebranti dare; nec *ullam* illius partem ſibi retinere poteſt, uti eadem Congregatio interrogata reſpondit. Habenturque prædicta dubia cum reſponſis, tom. 4. Bull. Rom. *pag.* 90. & 91.

XXI. Dictum eſt num. 18. a Congregatione Cardinalium definitum fuiſſe, quod ſatis ſit ut Rector Beneficii, qui poteſt per alium Miſſam Beneficii celebrare, tribuat Sacerdoti eleemoſynam congruam ſecundum morem civitatis, vel provinciæ; quamvis eadem Congregatio decreverit Sacerdotem, cui data eſt eleemoſyna major ſolitâ, pro celebratione Miſſæ, teneri, eamdem integram conferre alteri Sacerdoti, qui pro ipſo hanc Miſſam celebraret. Ratio hujus diverſæ deciſionis videtur fuiſſe, quod in priori caſu Fundator non aſſignaverit reditus annexos Capellaniæ *præciſe* pro *ſtipendio* ſive *honorario* Miſſarum; ſed ſimpliciter fundaverit Capellaniam, eique aſſignaverit dotem cum onere aliquot Miſſarum celebrandarum; atque ita videatur titulo Beneficii, exſoluto hoc onere, poſſe fructus excreſcentes retinere. In poſteriori vero caſu; quia eleemoſyna *unice* offertur Sacerdoti pro celebratione Miſſæ; ſi illam alteri committat, nullus ſupereſt titulus legitimus, quo poſſet ſibi partem eleemoſynæ applicare: unde lucrum tale vocat S. Congregatio *damnabile lucrum*.

XXII. Quidquid ſit, illud conſtat, quod qui hujuſmodi Capellaniam poſſidet, atque titulo Beneficii fructus ſibi applicat, conſiderare conſequenter debeat, Beneficium omne dari propter officium, *cap. fin. de Reſcriptis in* VI. ac proinde etiam ſe exhibere debere tamquam miniſtrum Eccleſiæ; *officium* ipſi Eccleſiæ præſtare: neque bona Eccleſiæ, ut ſunt omnium Beneficiorum etiam ſimplicium proventus, otiando conſumere poſſe.

XXIII. Qui vero vitam modumque agendi ſimilium Capellanorum, vel Beneficiatorum expenderit, facile videbit, quam parum utilitatis & ædificationis ex hujuſmodi fundationibus provenire ſoleat, quodque fere ad nihil valeant, quam ut otioſos, ne dicam ſcandaloſos Clericos faciant, & nutriant; quamque proinde merito in Concilio Tridentino plures optaverint ſimilia Beneficia extingui, aut aliis uniri, vel aliter reformari; de quo latius infra ubi de Beneficiis agetur.

XXIV. Ad hæc, ſimilium beneficiorum poſſeſſores etiam attendere debent, ſe onera a Fundatoribus impoſita ita debere adimplere, ut non verbis duntaxat, ſed menti atque intentioni Fundatorum plene ſatisfacere ſtudeant.

Qua in re haud ſatisfaciunt, qui, ut plures ſibi fundationis proventus retinere queant, Sacerdotibus Sacra illa celebranda, aliave onera exſolvenda committunt, quos viderint minoribus honorariis onera illa velle exſolvere; nihil aut parum ſolliciti, qualiter onera illa a ſimilibus Sacerdotibus ſint exſolvenda; imo probe noverint, Sacerdotes illos mercenario modo, non ſecus atque opifices ſua opera, ſacra illa mini-

ſteria

ſteria peracturos. Et hinc fit, ut occaſione hujus fundationis, præter mentem fundatoris, plus interdum maledictionis, quam benedictionis & in Eccleſiam, & Fundatores accerſatur.

XXV. Inſuper quia ſacra illa, aliaque divina officia ſimilibus Sacerdotibus, qui ex ſtipendiis Miſſarum vivunt; atque de Miſſarum celebratione quaſi artem de pane lucrando faciunt, committuntur, fit ut plerumque plane perfunctorie & irregulariter peragantur; piaque Fundatorum voluntas, dum exterius adimpleri videtur, revera tamen negligatur. Ipſi enim indubie, & ut animæ ſuæ conſuleretur, ipſaque Eccleſia ædificaretur, hæc Officia devote ac reverenter, & modeſte, pront officiorum illorum dignitas requirit, celebrari voluere.

Unde merito Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. in Decreto *de Purgatorio*, mandavit Epiſcopis: " Curent ut fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, eleemoſynæ, aliaque pietatis opera, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri conſueverunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta *pie*, *& devote* fiant, & quæ pro illis ex teſtatorum fundationibus, vel aliâ ratione debentur, non *perfunctorie*, ſed a Sacerdotibus, & Eccleſiæ Miniſtris, & aliis, qui hoc præſtare tenentur, *accurate*, & *diligenter* perſolvantur „.

XXVI. In Decretis Synodalibus Diœceſis Gandenſis ſub Antonio Trieſt *tit.* 11. *cap.* 11. ſtatuitur: " Paſtores ſedulo advigilabunt, & ſtrenue adlaborabunt, ut *vigiliæ*, *& exequiæ* fidelium defunctorum, *ſolemniter*, *tractim*, *& graviter*, *& devote* decantentur, ſub gravi mulcta in eos decernenda, qui in Officiis hujuſmodi fuerint defectuoſi „.

Si hoc Decretum ubique obſervaretur, ſperari poſſet, quod ſolito majori cum fructu atque fidelium ædificatione hæc divina Officia exſolverentur; ipſeque populus veriorem, ac religioſiorem de hiſce Officiis ideam conciperet; nec tantum ut mundo aliquouſque ſatisfaceret, & ſe a vexis Sacerdotum eximeret (quemadmodum non raro hodie fit) ſed animo voluntario, & piâ plane intentione vigilias, exequias, aliaque Officia celebrari poſtularet.

XXVII. Canonici quoque, & Clerici ſat oſtendunt, quo animo hiſce divinis Officiis interſint, qui *Offertorio* abſoluto, & diſtributionibus acceptis ſeu lucratis, mox, quaſi flagellis abacti, Eccleſiam deſerunt: quos ut compeſceret Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 14. *cap.* 7. decrevit, ut illud, quod Clero ob funus, aut exequias defunctorum datur, iis, qui *eidem Officio ab initio uſque ad finem adfuerint*, *diſtribuatur*.

Et Synodus D. Mechlinienſis *tit.* 11. *cap.* 10. privari vult diſtributionibus illos, " qui in Miſſis votivis, & *anniverſariorum*, quæ ex fundatione ſine commendationibus cantantur, *ante primam collectam*, in Vigiliis vero *ante finem ſecundi Pſalmi Veſperarum*; & in commendationibus *ante initium Pſalmi* In exitu uſque ad *finem* non interſunt „.

Sacerdotes & Clerici, qui Officia hæc omittunt, mox ut honoraria ſeu ſtipendia conſueta deficiunt, ſat oſtendunt, quo affectu hæc Officia perſolvant, & frequentent. De quo latius ſupra actum eſt. *Part.* 1. *tit.* 7. *cap.* 8.

☞ XXVIII. Merito laudat Pæreſius *de Lara* in tractatu ſuo de Anniverſariis & Capellanis *lib.* 1. *cap.* 15. Canonicos Eccleſiæ Compoſtellanæ, in qua ita adimplentur Anniverſaria illa, pro quibus *unum* dipondium datur cuilibet præbendato, etiam Canonico, ac ſi magna quantitas diſtribueretur, cujus exemplo (ait) reliquæ Eccleſiæ deberent facere, dum tamen non egeant, ſed habeant ſufficientes redditus ad ſui ſuſtentationem.

Hoc enim modo agendi oſtenderent Canonici, ſe non mere intuitu temporalium diſtributionum ſive animo mere mercenario hæc divina officia celebrare, & iis aſſiſtere. ☜

XXIX. Poſtremis hiſce ſeculis numerus Miſſarum potiſſimum multiplicatus fuit, poſtquam honorarium ſive denarius Miſſarum invaluit; eo quod offerentes ſinguli velint *pro ſe* ſpecialem Miſſam fieri. Eâdem quoque ratione factum, ut *anniverſaria*, atque Miſſarum fundationes in tantum tempore Concilii Tridentini excreviſſent; ipſæque Eccleſiæ & Monaſteria tot Miſſis onerata deprehenderentur, ut

iis

iis omnibus perſolvendis non ſufficerent.

Ulterius poſtquam invaluit Miſſarum *honorarium*; atque una populus voluit tot Miſſas celebrari, quot darentur *honoraria*, etiam multi requirebantur Sacerdotes, & Miniſtri, qui illis fundationibus ſatisfacerent.

Cum vero ſucceſſu temporis fundationum redditus vel eſſent deperditi, vel decreſcente pecuniarum valore, & rerum pretio e contra excreſcente, contingit, ut vix invenirentur Sacerdotes, qui fundationum onera vellent ſuſcipere.

XXX. Duplici hoc titulo contingebat, uti deplorat Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 4. *de Reformat.* ut deperirent piæ teſtantium voluntates; & eorum conſcientias, ad quos prædicta ſpectant, onerandi occaſio daretur.

Igitur " Sancta Synodus cupiens hæc „ ad pios uſus relicta, quo plenius, & utilius fieri poteſt, impleri, facultatem dat „ Epiſcopis, ut in Synodo Diœceſana, „ itemque Abbatibus, & Generalibus Ordinum, ut in ſuis Capitulis Generalibus, „ re diligenter perſpectâ, poſſint pro ſua „ conſcientia in prædictis Eccleſiis, quas „ hac proviſione indigere cognoverint, ſtatuere circa hæc; quidquid magis ad Dei „ honorem, & cultum atque Eccleſiarum „ utilitatem viderint expedire „.

XXXI. Decretum hoc ſat oſtendit, Sacerdotibus non licere privatâ auctoritate onera Beneficiis, aut fundationibus impoſita reducere, vel immutare; ſed id quoad Eccleſias ſeculares ſpectare ad Epiſcopos.

Quapropter anno 1639. Synodus Namurcenſis *tit.* 3. *cap.* 31. conformiter ad Decretum Synodi Tridentinæ ſtatuit: " Nullus „ propriâ auctoritate reducat Miſſas, anniverſaria, & alia quæcumque onera „ ſuis Beneficiis incumbentia „.

Deinde *cap.* 32. addit " Et quia intelligimus plures pauciora ſacra exonerare, „ quam primæva ipſorum Beneficiorum inſtitutio requirit; mandamus, ut de illorum reductione nos doceant intra trimeſtre „.

XXXII. Quin ſi verba Synodi Tridentinæ attendantur, reducendi, aut immutandi has pias fundationes poteſtas Epiſcopis, nonniſi in Synodo Diœceſana competere videtur; uti etiam notat Garcias *de Beneficiis part.* 7. *cap.* 1. *num.* 135. addit tamen *num.* 136. " Verum eſſe tamen, quod in „ aliquibus Epiſcopatibus non ſit uſu receptum hoc Decretum Concilii Tridentini: Semper enim fiunt (inquit) *ſine* „ *Synodo* reductiones, non tantum Miſſarum, Capellaniarum, ſed etiam anniverſariorum, & dotationum Eccleſiarum „.

Notoria & quotidiana Belgii praxis evincit, Epiſcopos has reductiones abſque Synodis, ſuâ ordinariâ auctoritate facere; vel quod credant quoad hanc formam præſcriptam Synodum Tridentinam hic non fuiſſe uſu receptam; vel quod putent eam ſibi facultatem jure communi competentem, a Synodo Tridentina non fuiſſe ademptam, dum Synodi Diœceſanæ non habentur.

Quidquid ſit, hoc conſtat, quod ſive Synodi Tridentinæ Decretum, ſive juris communis diſpoſitio attendatur, hanc Epiſcoporum poteſtatem generaliter ad Miſſas, anniverſaria, aliaque pia opera extendi; tametſi etiam poſt Concilium Tridentinum, & in limine fundationis conſtituta ſint; uti recte notat Zypæus *Conſult.* 1. *de Celebratione Miſſarum*, & quotidiana praxis confirmat.

De eadem non receptione in aliquibus Eccleſiis teſtatur Diana *tom.* 1. *tract.* 14. *reſol.* 3. Et *reſol.* 4. dicit Abbates, & Generales Religionum nullatenus poſſe reducere abſque Capitulo generali: " Quia „ (ait) Epiſcopi id facere poſſunt ex jure „ communi; neque quoad eos Concilium „ ſtatuit jus novum, ſed ſtatuit antiquum „ jus ſervari: quo vero ad Abbates, & „ Generales jus novum conſtituit „.

XXXIII. Extat quidem Decretum S. Congregationis editum anno 1625. probante Urbano VIII. in quo *art.* 1. " diſtricte prohibet atque interdicit, ne Epiſcopi in Diœceſana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel alias „ quoquo modo reducant onera ulla Miſſarum celebrandarum, aut *poſt* idem „ Concilium impoſita, aut in *limine fundationis*; ſed pro his omnibus reducendis, aut moderandis vel commutandis, „ ad Apoſtolicam Sedem recurratur „.

Sed ut notat Zypæus in citata conſultatione *num.* 7. utitur S. Congregatio vocabulis,

bulis, *prohibet atque interdicit;* quæ Concilii Tridentini non declarationem, ſed *novi* juris conſtitutionem indicant: " Et „ ut in Italia, ait, facilis eſt ad S. Sedem „ acceſſus, adeoque Decreti non incom„ moda obſervatio; ita in diſſitis regioni„ bus odioſa eſt Concilii conſtrictio; nec „ hactenus hic recepta; niſi forſan apud „ Regulares, ad quos a ſuis Superioribus „ Româ talia mitti ſolent „.

XXXIV. Requirit autem Synodus, ut reductio hæc fiat *re diligenter perſpectâ:* id eſt, prævio diligenti examine, num cauſa reductionis, aut mutationis ſufficiens ſit.

In hac reductione ſi qui ſunt Patroni Fundationum, aut alii intereſſe habentes, neceſſario audiendi, & ſi quæ opponenda habent examinari. Unde prævie ad publicationem Synodi Tridentinæ in Belgio, ad citatum *cap.* 4. hæc a Conſiliis Regis Hiſpaniarum annotata fuerunt: " Relin„ quitur arbitrio Epiſcoporum, Abbatum, „ &c. ut ob tenuitatem eleemoſynarum, „ ſtatuant de numero Miſſarum, uti ju„ dicaverint expedire. Viſum Conſiliis, „ vocandos, & audiendos eſſe Paſtores, „ Magiſtros Fabricæ, alioſque, quorum in„ tereſſe ex probabili cauſa poterit (a) „.

XXXV. Permittit autem Synodus, ut *re diligenter perſpectâ;* id eſt, præmiſſo diligenti examine, & auditis quorum intereſt, Epiſcopi poſſint " ſtatuere circa hæc, „ quidquid magis ad Dei honorem, & „ cultum, atque Eccleſiarum utilitatem „ viderint expedire „.

Itaque ex mente Synodi, Epiſcopi in hac reductione, & diſpoſitione, non tam ipſorum particularium Sacerdotum, qui e ſtipendiis Miſſarum, aut proventibus fundationum emolumentum quærunt, utilitatem, quam *Dei honorem, & cultum, atque Eccleſiarum utilitatem* attendere debent.

Unde ſi Epiſcopus videat, ob multitudinem Miſſarum, & anniverſariorum celebrandorum, non eâ quâ decet reverentiâ ac devotione, & modeſtiâ hæc peragi; atque inſuper ob hanc Miſſarum celebrandarum multitudinem, plurimos ineptos, & otioſos, mercenarioſque Sacerdotes ordinari, quidni Miſſarum fundationes reducere, aut in alia pia convertere poterit? ſi inde videat Miſſas, licet pauciores, majore cum reverentia, modeſtia, ac pietate celebrandas; numerumque Sacerdotum illorum otioſorum diminuendum: cum id ad honorem, & cultum Dei, atque utilitatem Eccleſiarum expedire, nemini ambiguum eſſe poſſit.

XXXVI. Incommoda, quæ ex hac multiplicatione Miſſarum, & fundationum naſcuntur, facile quoque perſuadent, Parochos, alioſque, quibus incumbit procurare quæ magis ad honorem Dei, & Eccleſiarum utilitatem ſpectant, non debere ipſos Fideles multum ad hujuſmodi Miſſarum fundationes (quæ fere ad nihil ſerviunt, nî ut mercenarios Sacerdotes nutriant) incitare: quod vel eo etiam titulo merito cavent Parochi, ne ſuadendo anniverſaria, aliaſve ſimiles fundationes, avaritiæ turpiſve quæſtus ſuſpicionem incurrant.

Quod prævidens Antonius Albergatus Epiſcopus Vigiliarum, & Nuntius Apoſtolicus, in inſtructione, quam anno 1613. pro Paſtoribus Civitatis, & Diœceſis Leodienſis edidit, *pag.* 40. dedit hoc Monitum: " Caveant Paſtores in ſuadendis *an„ niverſariis* mortuorum, ne in *avaritiæ* „ notam incidant „.

XXXVII.

(a) Quæ in eo numero dicta ſunt, ſpectant juriſprudentiam in Belgio, & Hiſpaniis obſervandam. Quæ in Galliis exercetur non multum ab ab illa recedit. Quamvis Concilium Tridentinum permittat Epiſcopis fundationes reducere, ab iis tamen exigit ut in Diœceſana Synodo id fiat. Quod ſi Præſules abſque ſuis Synodis licentiam fundationes reducendi ſibi vendicaverint; ea agendi ratio nedum ſupremos Galliarum Senatus offenderit; imo ab ipſis probata eſt; plurimis enim Arreſtis fundationum reductiones, quas Epiſcopi abſque ſuis Synodis peregerant, confirmarunt: Quod ſi nulla fiat oppoſitio, tunc reductio revocatur ad actus, qui ſunt juriſdictionis voluntariæ: At ſi quædam intercedat oppoſitio, tunc ejus me. diorum cognitio ad Officialis tribunal deferatur, ut de iis ſuum pronunciet judicium, antequam Epiſcopus ſuum de reducenda aut conſervanda integra fundatione Decretum conficiat. Quod ea reductio fieri non poſſit abſque Epiſcopi Diœceſani conſenſu conſtat Arreſto, quod profectum eſt e Sanctiori Regis Galliarum Conſilio 26. Jan. 1644. Conſule Tom. 6. novorum Collect. Cleri Gallicani. Col. 2121.

XXXVII. Si Miſſarum fundatio requirat, ut Miſſæ certâ horâ, certoque loco, vel ad determinatum altare celebrentur, circa ea etiam voluntatem Teſtatoris ſervandam eſſe declaravit Sanctus Carolus in Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 2. *tit. Quæ pertinent ad SS. Miſſæ Sacrificium*, ſtatuens: " Quicumque Sacerdos in altari „ *certo* Miſſam celebrare debet, ſi in *alio* „ celebrarit, ne, quod debet, præſtitiſſe „ cenſeatur; niſi Epiſcopi alteriuſve, cui „ ille id curæ commiſerit, juſſu, conceſſu, „ permiſſione aliquando fecerit „.

XXXVIII. At ſi Epiſcopus videat Miſſas certis locis, aut horis celebrandas, convenientius ad populi ædificationem, ac Dei cultum alio loco, & tempore celebrari, facilius in his mutationem aliquam facere poterit, eo quod ipſa fundatio in ſuo principali hîc ordinarie non alteretur: atque non minus Fundatori, imo magis ordinarie proſint Miſſæ celebratæ in loco, & tempore convenientiori, quam ſi juxta Fundationis tenorem in locis deſignatis, ſed minus convenientibus populi ædificationi, & cultui divino celebrarentur.

Sic Sanctus Carolus voluit ut in Capellis, aut Oratoriis infra limites Parochiæ diebus Feſtis nonniſi *una* Miſſa privata, eaque in aurora, ante Miſſam Parochialem celebretur, additque: " Quod ſi die „ Feſto etiam per illud Miſſæ Sacrificium „ quod in aurora fit populus a Parochiali „ avocetur, tunc Epiſcopus illud etiam „ Feſto die poſt Miſſam Parochialem celebrari jubeat „.

CAPUT VIII.

De Oratoriis privatis, ſive domeſticis.

1. *Jam pridem quædam loca pro Miſſarum celebratione deſtinata.*
2. *Fideles unum in locum conveniebant.*
3. *Qui ſe e conventu hoc ſeparabat*, unitatem *Eccleſiæ ſcindere cenſebatur*.
4. *Olim vetitum eſt extra publicum conventum ad Miſſam convenire.*
5. *Sanctio Juſtiniani contra privatos conventus.*
6. *Exreſcente turbâ Sacerdotum Ditiores cœperunt habere Capellanos domeſticos.*
7. *Quam indigne habiti hi Capellani a ſuis Dominis.*
8. *Nobiles hac occaſione Eccleſias Parochiales deſerebant.*
9. *Hic abuſus labentibus ſeculis multum crevit, & unde?*
10. *Altaria* portatilia, *quæ ſeculo* XIII. *invaluerunt, abuſum hunc propagarunt.*
11. *Decretum Synodi Tridentinæ contra privata Oratoria.*
12. *Privilegium datum Mendicantibus utendi altari* Viatico *ſublatum.*
13. *An Epiſcopi hodie poſſint concedere licentiam celebrandi in Oratoriis* privatis?
14. *An Synodus Tridentina ademerit Epiſcopis auctoritatem dandi licentiam celebrandi in Oratoriis domeſticis?*
15. *Abuſus celebrandi in Oratoriis privatis jam pridem reprobatus.*
16. *In his concedendis parci debent eſſe Epiſcopi.*
17. *Quæ in iis deſignandis Epiſcopo inquirenda?*
18. *Danda ſine præjudicio Eccleſiæ Parochialis.*
19. *Etiam facultas celebrandi in his Oratoriis, ad certos dies reſtringi ſolet.*
20. *Diebus ſolemnioribus ad Eccleſiam Parochialem accedendum.*
21. *Quæ perſonæ in his Oratoriis Miſſam audire poſſint.*

I. AB ipſis Apoſtolorum temporibus fuiſſe loca ſpecialiter deputata celebrandis Miſſarum ſolemnibus, non obſcure indicat ipſe Apoſtolus, ipſum Euchariſtiæ ſumendæ ritum, & populi ad eam celebrandam conventum deſcribens *I. ad Corinth. cap.* 11. *Convenientibus*, ait, *vobis in* Ecclesiam *audio ſciſſuras eſſe inter vos*. Et paucis interjectis: *Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum*, *aut* Ecclesiam *Dei contemnitis?* Hîc *Eccleſiam* accipi pro loco, ad quem Fideles ſacra myſteria celebraturi accederent, hancque privatis *domibus* ibidem opponi, non obſcurum eſt: eumque locum ita exponunt SS. Baſilius in regulis brevio-

ribus *interrogat.* 301. & Auguſtinus *quæſt.* 57. *in Leviticum*.

Ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt Sanctus Juſtinus Martyr, *Apol.* 2. ubi ritum celebrandi divina myſteria ſeculo ſecundo deſcribens, ait: " Solis qui dicitur die, „ omnium qui vel in oppidis, vel ruri „ degunt, in eumdem locum conventus fit, „ & commentaria Apoſtolorum, aut ſcri„ pta Prophetarum quoad tempus fert, „ leguntur. Deinde lectore quieſcente, „ Præſidens orationem, quæ populum in„ ſtruit, habet „.

II. Ad unum ergo locnm Fideles conveniebant, ut in unam quaſi Eccleſiam coadunati, ipſa Unitatis myſteria convenientius agerent, atque orantes facilius exaudirentur.

" Corpus ſumus (ait Tertullianus) de „ conſcientia religionis, & diſciplinæ uni„ tate, & ſpei fœdere. Coimus ad Deum „ quaſi manu factâ precationibus ambia„ mus. Hæc vis Deo grata eſt „. *In Apolog. cap.* 39.

III. Hinc qui ſe a conventu publico, ac loco huio conventui deputato ſeparabant; atque particulares conventus inſtituebant, unitatem quodammodo Eccleſiæ ſcindere; ſeſeque ab unitate ſeparare putabantur.

IV. Unde Synodus Gangrenſis *Can. 6.* anathemate percellit Euſtathii aſſeclas, qui publicum Fidelium cœtum contemnentes, extra Eccleſiam *privatim* conveniebant, ac ſacra myſteria celebrabant (*a*).

Et ſub idem tempus Synodus Laodicena, *Can.* 58. decrevit. " Quod non opor„ tet in domibus fieri oblationes ab Epi„ ſcopis, vel Presbyteris „.

V. Multis quoque contra privatos hos conventus egit ſeculo VI. Juſtinianus Imperator in ſuis Conſtitutionibus Novellis, atque ſignanter *Novella* 58. ait, omnibus interdicimus magnæ hujus civitatis (Conſtantinopolis) habitatoribus, magis antem etiam totius noſtræ ditionis, in *domibus* ſuis habere quaſdam quaſi *orationum domos:* & in his *ſacra celebrare myſteria:* " & hinc fieri quædam Catholicæ, & „ Apoſtolicæ traditioni extraordinaria. Sed „ ſiquidem *domos* ita ſimpliciter aliqui ha„ bere putant oportere in ſacris ſuis, *ora„ tionis* videlicet *illius* gratiâ, & *nullo „ celebrando* penitus horum, quæ ſacri ſunt „ myſterii, hos eis permittimus „.

VI. Verum cum ſenſim labentibus ſeculis continuo magis excreſceret numerus Sacerdotum, Miſſæque multiplicarentur, potentiores ditioreſque, quibus non libebat certâ determinatâque horâ, ipſis ſubinde minus commodâ ad Eccleſias Parochiales Miſſarum ſolemnia cum reliquo vulgo audituri accedere; illicque per longius temporis ſpatium, in Miſſarum ſolemnibus, quæ & concionem comprehendebant, permanere, facile Sacerdotem reperire potuerunt, qui ipſis in aliquo Oratorio, aut Sacello domibus ipſorum propinquo, pro eorum nutu, & commoditate, tamquam alter quidam famulus mercede conductus, celebraret.

VII. Quam hi Sacellani domeſtici, ſen conductitii frequentes fuerint, quamque indigne habiti a ſuis Dominis ſeculo IX. vel unius Sancti Agobardi Archiepiſcopi Lugdunenſis teſtimonium evincit. Hic in tractatu *De privilegio, & jure Sacerdotii, cap.* 11. ita ſcribit: " Increbuit conſuetu„ do *impia*, ut pene nullus inveniatur „ anhelans, & quantulumcumque profi„ ciens ad honores, & gloriam tempora„ lem, qui non domeſticum habeat Sacer„ dotem, non cui obediat, ſed a qno in„ ceſſanter exigat licitam ſimul atque illi„ citam obedientiam, non ſolum in divi„ nis Officiis, verum etiam in humanis; „ ita ut plerique inveniantur, qui aut ad „ menſas miniſtrent, aut ſaccata vina mi„ ſceant, aut canes ducant, aut caballos, „ quibus feminæ ſedent, regant, aut agel„ los provideant. Et quia tales, de qui„ bus hæc dicimus, bonos Sacerdotes in „ domibus ſuis habere non poſſunt (nam „ quis eſſet bonus Clericus, qui cnm ta„ libus hominibus dehoneſtari nomen, & „ vitam ſuam ſerret?) non curant omnino „ qua-

(*a*) Quiſnam ille fuerit Euſtathius, incertum eſt. Arbitratur Baronius ad ann. 367. num. 45. &c. eſſe mendum in textu Concilii, & Loco Euſtathii legendum eſſe Eutactum, quem Monachum Hæreticum fuiſſe aſſerit S. Epiph. hæreſi 40.

„ quales Clerici illi ſint, quantâ ignoran„ tiâ cæci, quantis criminibus involuti; „ tantum ut habeant Presbyteros proprios, „ quorum occaſione deſerant Eccleſias, ſe„ niores, & officia publica. Quod autem „ non habeant eos propter religionis ho„ norem, apparet ex hoc, quod non ha„ bent eos in honore. Unde & contume„ lioſe eos nominantes, quando volunt il„ los ordinari Presbyteros rogant nos aut „ jubent, dicentes: Habeo unum Cleri„ cionem, quem mihi nutrivi de ſervis „ meis propriis, aut beneficialibus, ſive „ pagenſibus; aut obtinui ab illo vel illo „ homine, ſive de illo vel illo pago. Vo„ lo ut ordines eum mihi Presbyterum. „ Cumque factum fuerit, putant ex hoc „ quod majoris ordinis Sacerdotes non eis „ ſint neceſſarii, & derelinquunt frequen„ ter publica officia, & prædicamenta „.

VIII. Sub idem tempus Concilium Ticinenſe: " Quidam Laici, & maxime *Po*„ *tentes* ac *nobiles*, quos ſtudioſius ad præ„ dicationem venire oportebat, *juxta do*„ *mos ſuas Baſilicas* habent, in quibus di„ vinum audientes Officium, ad majores „ Eccleſias rarius venire conſueverunt, „ & dum ſoli afflicti, & pauperes ve„ niunt, quid aliud quam ut mala patien„ ter ferant illis prædicandum eſt? Si au„ tem divites, qui pauperibus injuriam „ facere ſoliti ſunt, venire non renuerint, „ admoneri utique poſſent, ut eleemoſy„ nis peccata ſua redimerent, ut a fluxu „ rerum temporalium ſe abſtinerent. Ad„ monendi ſunt igitur Potentes, ut ad „ majores Eccleſias, ubi prædicationem au„ dire poſſint, conveniant, & quantum „ dono Omnipotentis Dei divitiis, & ho„ noribus ceteros antecedunt; tanto ad „ audiendum præcepta conditoris ſuis ala„ crius feſtinent „.

IX. Porro hic abuſus ſequentibus ſeculis, jam invaleſcente Miſſarum bonorario; atque cum illo Sacerdotum de hoc honorario pene victitantium multitudo, incredibile quantum acceperit incrementum, quantaque hinc Eccleſiarum Parochialium, atque Verbi divini neglectus; atque Sacrificii, & Sacerdotii contemptus, & vilipendium, uti ex hiſtoriis atque Conciliorum decretis illorum temporum conſtat.

X. Ad hæc cum ſeculo octavo cœpiſſet Altarium *portatilium*, ſive *Viaticorum* uſus (nec enim ante illud ſeculum agnitus fuit, ut monet Joannes Thiers in Diſſertatione *De præcipuis Altaribus cap.* 2.) tandem ſeculo XIII. a Sede Apoſtolica privilegia impetrari cœperunt, utendi hujuſmodi *Altaribus*, atque ubicumque locorum, etiam locis Deo non dedicatis, celebrandi.

Et quidem Honorium III. Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus indulſiſſe, ut ubicumque fuerint, ſine Parochialis juris præjudicio, cum Altari *Viatico* valeant celebrare, ipſe Honorius teſtatur in *cap.* 30. ;; *De Privilegiis*, declarans eam indulgentiam ſic interpretandam, ut eâ etiam ſine licentia Prælatorum uti queant.

Similia Privilegia & Regulares, & Seculares tum a Sede Apoſtolica, tum a propriis Epiſcopis impetrantes, Miſſas paſſim in locis privatis, & ſæpius parum dignitati ac reverentiæ Sacrificio convenientibus celebrabant.

XI. Synodus Tridentina mandans Epiſcopis, ut ea omnia prohibere, atque e medio tollere ſedulo curent, quæ vel avaritia, idolorum ſervitus, vel irreverentia, quæ ab impietate vix ſejuncta eſſe poteſt, vel ſuperſtitio, veræ pietatis falſa imitatrix a tanti Sacrificii dignitate aliena induxit, inter cetera vetat: " Ne patiantur „ *privatis* in domibus, atque omnino *extra* „ *Eccleſiam*, & ad divinum tantum cul„ tum dedicata oratoria, ab eiſdem Ordi„ nariis deſignanda, & viſitanda, Sanctum „ hoc Sacrificium a Secularibus, aut Re„ gularibus quibuſcumque peragi ..... Non „ obſtantibus *privilegiis*, *exemptionibus*, „ *appellationibus*, ac *conſuetudinibus* qui„ buſcumque. Seſſ. 22. in decreto *de ob*„ *ſervandis*, *& evitandis in celebratione* „ *Miſſæ* „.

XII. In primis textus Concilii manifeſte evincit, ſublatum eſſe privilegium indultum Prædicatoribus, & Minoribus utendi Altari *Viatico* ſive *portatili*, uti poſt Barboſam *de Officio Epiſcopi part.* 2. *Allegat.* 23. alioſque docet Fagnanus ad *cap.* IN HIS ;; *De Privilegiis*.

XIII. Quin & ibidem cum Barboſa aliiſque nonnullis prætendit Fagnanus, Concilium hoc decreto ademiſſe auctorita-

tem Epiſcopis concedendi licentiam celebrandi quacumque de cauſa in *domibus privatis*, tametſi in illis eſſent exſtructa Oratoria ad divinum tantum cultum deſtinata; eamque interpretationem ſæpius ſecuta eſt Sacra Congregatio, inquit *num.* 18. eaſque declarationes refert Azorius Inſtitut. Moralium *lib.* 10. *cap.* 26. quem citat Zypæus titulo *de Celebrat. Miſſarum num.* 8. qui tamen huic ſententiæ non acquieſcens, ſubjungit : " Certe, ſalvâ Sedis Apoſtolicæ „ cenſurâ, locus hic tantum eſt ad abuſus „ extirpandos eorum, qui id ſuâ auctoritate præſumunt, quos ne patiantur, „ monentur Epiſcopi, ſed ea verba (*non* „ *patiantur*) ſi ad rigorem examinentur, „ non inferunt, ut permittere non poſſint; „ vel derogationem auctoritatis Epiſcopis „ competentis, ne id queant, ubi juſta ex „ cauſa id permittendum cenſuerint „.

Hæc ibidem latius proſequitur Zypæus; cujus interpretationem Belgii vicinarumque Provinciarum Epiſcopi notorie amplectuntur; concedentes licentiam celebrandi in Oratoriis privatis quantumvis in *domibus privatis* exſtructis.

☞ XIV. Quod Synodus Tridentina nullatenus per ſuum decretum voluerit Epiſcopis eam facultatem adimere; ſed duntaxat abuſibus remedium adferre; evidenter ſuppoſuit ſanctus Carolus Concilii Tridentini præcipuus director & fideliſſimus executor; quippe in ſuo Concilio Mediolanenſi I. *part.* 2. titulo, *Quæ pertinent ad celebrationem Miſſæ*, expreſſit, quæ in annuendis ſimilibus privatis, & domeſticis oratoriis, per Epiſcopos ſint obſervanda, & examinanda, prout ſuperius retulimus. Hæc palam evincunt ſanctum Carolum non dubitaſſe, quin penes Epiſcopos poſt Synodum Tridentinam ſalva eſſe auctoritas ſimilia oratoria concedendi.

Hinc habetur quam merito monuerit Zypæus, decreta reformationis Concilii Tridentini hic in Belgio fuiſſe publicata, & recepta, *prout ſonant*, non autem juxta interpretationes Romanas, ſive quæ ſub hujus Congregationis Cardinalium nomine quotidie prodeunt, & circumferuntur, uti in hujus operis decurſu non ſemel notavimus.

Hoc tamen Zypæi aſſertum, de receptis Concilii Tridentini decretis, *prout ſonant*, intelligendum eſt ad excluſionem interpretationum dictæ Congregationis, non autem cum excluſione modificationum, quæ decretis hujus Concilii, auctoritate Principis, pro faciliore eorum executione, appoſitæ fuere in ejus publicatione, uti & ex textu Zypæi manifeſtum eſt.

XV. Quantâ moderatione, & cautione uti debeant Epiſcopi in concedendis oratoriis domeſticis, jam notavimus. Porro quia hæc oratoria domeſtica plerumque a potentioribus, & ditioribus ex quadam innata ſuperbia, quæ ſingularitatem, & a reliquis diſtinctionem appetit, ſolicite quæruntur, hinc videmus hunc abuſum jam pridem invaluiſſe : extatque ea de re Decretum Concilii Pariſienſis anni 829. *Can.* 47. contra hunc abuſum, etiam conſuetudine quorumdam ſacerdotum introductum, qui, relictis Baſilicis Deo dicatis, in domibus Miſſarum celebrationem contra divinam auctoritatem, & Canonicam inſtitutionem facere præſumunt. Additque Concilium : " Et hoc ſimiliter ad Epiſcoporum „ culpam pertinere perſpicuum eſt „.

Hinc ulterius concludit, neceſſe eſſe ut unuſquiſque Epiſcoporum hujuſmodi temerariam conſuetudinem a Parochia ſua penitus amoveat.

Nequaquam ambiguum eſt, ſi abuſus & corruptelæ, quæ ſub obtentu conſuetudinis hodie circa celebrationem Miſſarum invaluerunt, rite expenderentur, facile intelligerent Epiſcopi, etiam frequenter ad eorum culpam abuſus hos pertinere : eo quod illis obviandis, aut extirpandis non ſatis allaboraverint, uti & tanti myſterii ſanctitas requirit, & Synodus Tridentina ipſis injunxit.

Poſt hæc prædictum Concilium Pariſienſe monet ipſos laicos, non eſſe ſui officii, ut, relictis Baſilicis Deo dicatis, & Epiſcopali auctoritate contemptâ, ad libitum ſuum in domibus vel certis ædiculis, quas juxta domos ſuas conſtruunt, & palliis exornant, altaria erigi faciant, & Miſſarum celebrationes Presbyteros facere compellant.

Quin & hic legitur monitum illud, quod & in ſua Synodo poſtmodum dedit Martinus Rithovius Epiſcopus Iprenſis, ſupra

ſupra relatum, ſcilicet, *fatius illis eſſe Miſſam non audire, quam eam ubi non licet, nec oportet, audire.*

XVI. Conſtat mentem Synodi Tridentinæ fuiſſe, ipſam Sacrificii reverentiam, nec non Eccleſiæ diſciplinam multis titulis requirere, ut Epiſcopi admodum parce nec niſi neceſſitate, gravibuſque de cauſis, & cautelis licentiam celebrandi Miſſam in Oratoriis domeſticis indulgeant.

Intentionis Concilii Tridentini, cui interfuerat, perquam conſcius Martinus Rithovius; momentumque hujus diſciplinæ expendens in Synodo ſua anno 1577. *tit.* 15. *cap.* 4. relatâ ordinatione Concilii Tridentini, ſubjicit: " Quæ quidem ordinatio, „ ut pro rei gravitate, fideliorem obſervationem habeat, mandamus omnibus „ Presbyteris nobis ſubditis, ne quis prætextu antiquorum Statutorum aut conſuetudinis, extra Eccleſiam, aut intra „ hujuſmodi Oratoria deinceps Miſſam celebrare præſumat: Injungentes omnibus „ Paſtoribus, & Presbyteris, ne deinceps „ dictæ ordinationi Concilii Tridentini „ contraveniant: & etiam Laicis quibuſcumque, ne per aliquos Presbyteros „ etiam exemptos, in ſuis ædibus Sacroſanctum Miſſæ Officium, aliquâ ratione „ celebrari patiantur, aut petant; in pœnam arbitrariæ correctionis. Paſtores „ autem ſubditos ſuos, qui morbo detenti, Eccleſiam viſitare non poſſunt, doceant; ut piâ devotione, ſuas preces „ jungant cum illis, qui corporali præſentiâ divinis Officiis interſunt. Et, ut ad „ excitandam devotionem, obſervent divinorum Officiorum tempora, vel campanarum pulſum, per quem ſignificatio Sacrorum, quæ in Templis peraguntur, „ & ubi corpore adeſſe non poſſunt, corde, & piis orationibus ſe præſentes ſtatuant „.

Deinde bis notandis verbis concludit: " Quod dum religioſe faciunt, & obedienter ordinationibus parent, per quas „ antiqui Canones in uſum revocantur, „ plus in vera pietate proficient, quam, „ ſi ex privata devotione, ad domeſticas „ Miſſas importune conſenſum extorqueant, „ vel ſub prætextu Privilegii, irreligioſam „ ſingularitatem foveant „.

Sanctus Carolus in Concilio Mediolanenſi I. *part.* 2. *tit. Quæ pertinent ad celebrationem Miſſæ*, ait: " Oratoriorum „ autem ædificationem, aut uſum ne facile, ſed *magna* de cauſa permittant iidem „ Epiſcopi „.

XVII. Dum vero hæc Oratoria neceſſitate, magnâve causâ exigente, concedenda videbuntur, vult Sanctus Carolus loco citato, ut Epiſcopi in iis deſignandis, vel probandis, hæc ſervent.

" Ne ſint in interiorum ædium partibus, in quibus domini, vel familia frequentius verſentur, ſed commodo & „ honeſto loco, a cubiculis, tricliniis, & „ ab aula ſeparato, ad templi formam, & „ regulam propius accedant. Nec ita anguſta ſint, ut qui Miſſam audierint, „ ad oſtium aut feneſtram ſtare cogantur, „ aut denique ibi ſacris intereſſe, ubi promiſcue profanum aliquod exerceatur, „ quod fieri omnino prohibemus „.

XVIII. Ulterius ne populus per hæc Oratoria a frequentatione Parochialis Eccleſiæ nimium diſtrahatur, addi conſuevit de ſtylo curiæ Romanæ, & etiam hodierno Epiſcoporum, quod hæc conceſſio fiat ſine præjudicio Eccleſiæ Parochialis, uti notat Barboſa *De Officio Epiſcopi*, *part.* 2. *Alleg.* 23. Et in formulario Epiſcopali, quod extat ad calcem ejuſdem operis, refertur *num.* 85. formula *facultatis conſtruendi oratorium ſimplex, in quo celebretur* cum hac clauſula: *Sine Parochialis Eccleſiæ præjudicio.*

Ut vero hæc clauſula melius ſervaretur, voluit etiam Sanctus Carolus loco citato, ut " cui id permiſſum fuerit, is eo rarius „ utatur, ne diſtracti homines illâ commoditate, Eccleſiam Dei minus frequentent; quod exemplo etiam noceat aliis „.

XIX. Ad hæc de ſtylo ordinario in conceſſione Oratoriorum, & Capellarum excipi ſolent præcipuæ per annum Feſtivitates; ut nimirum non liceat tunc ibidem celebrare; idque conformiter ad vetus Decretum Synodi Agathenſis apud Gratianum, *Diſt.* 1. *de Conſecrat. Can.* 35. quo decernitur: " Si quis extra Parochias, in quibus *legitimus eſt ordinariuſque* conventus, Oratorium in agro habere voluerit, reliquis feſtivitatibus, ut ibi Miſ- „ ſas

„ ſas audiat, propter fatigationem familiæ „ juſtâ ordinatione permittimus. Paſchâ „ vero, Natali Domini, Epiphaniâ Domi- „ ni, Aſcenſione Domini, Pentecoſte, & „ Natali Sancti Joannis Baptiſtæ, & ſi „ qui maximi dies in feſtivitatibus haben- „ tur, nonniſi in Civitatibus, aut in Pa- „ rochiis audiant. Clerici vero, ſi qui in „ feſtivitatibus, quas ſupra diximus (niſi „ jubente ſive permittente Epiſcopo) Miſ- „ ſas celebrare voluerint, Communione „ priventur„.

Hic nota, Parochias, ſive Parochiales Eccleſias eſſe proprie loca illa, in quibus *legitimus ordinariuſque* conventus babetur.

XX. Secundo notandum, mentem Eccleſiæ ſemper fuiſſe, ut ſaltem diebus *ſolemnioribus*, Eccleſia Parochialis non deſeratur; tametſi etiam cum aliqua incommoditate frequentatio fieri deberet: cui & conforme eſt ipſum Decretum Synodi Tridentinæ præcipiens Epiſcopis, ut " mo- „ neant populum, ut frequenter ad ſuas „ Parochias, ſaltem *diebus Dominicis*, & „ *majoribus Feſtis* accedant„.

Unde Synodus Namurcenſis an. *1639. tit.* 3. *cap.* 27. " Parochiani etſi vicini ali- „ cui Capellæ ſub finibus Parochialis ex- „ tructæ, præcipuis anni Feſtivitatibus, & „ Dominicis, Eccleſiam Parochialem fre- „ quentare non omittant, qui vero tribus „ continuis Dominicis ab illa ſe abſenta- „ verint, admoneantur primum a ſuis Pa- „ ſtoribus, & ſi monitionem contempſerint, „ ad Nos deferantur„.

XXI. Denique ſtylus hodiernus addit in conceſſionibus hujuſmodi Oratoriorum, ut alii præterquam ſervitio perſonæ, cujus intuitu Oratorium conceditur, neceſſarii, ibidem audientes Miſſam, ab obligatione eam in Eccleſia audiendi per hoc non liberentur.

CAPUT IX.

Quædam obſervanda, & cavenda pro reverentia Sacrificii.

1. *Perniciosſum eſt, ignotos, & vagantes Sacerdotes ad Miſſas celebrandas admittere.*
2. *Jam pridem vetitum, Clericum externum ſine litteris commendatitiis admittere.*
3. *Poſtremis ſeculis id magis neceſſarium; & quare?*
4. *Decretum Synodi Tridentinæ de non admittendo ignoto Sacerdote ſine litteris commendatitiis.*
5. *Quid Synodi Belgicæ decreverint circa ignotos Sacerdotes?*
6. *Sanctus Carolus voluit litteras commendatitias non eſſe nimis antiquas: & quare?*
7. *Ex Decreto Sancti Caroli nullus poteſt ad ſua Sacella, aut Oratoria admittere Sacerdotem ſine licentia Epiſcopi.*
8. *Decretum de non admittendis Clericis ignotis etiam obtinet in Eccleſiis* Regularium.
9. *Hoc Decretum a jure communi non diſcrepat.*
10. *Nullus ex aliena Diæceſi admittendus ſine litteris Ordinarii ſui.*
11. *Litteræ hæ non tantum Ordinum ſuſceptorum; ſed & vitæ morumque teſtimonium perhibere debent.*
12. *Parochi admittere non debent quoſcumque Sacerdotes Litteris Epiſcopalibus munitos.*
13. *Sine Parochi licentia nullus in Eccleſia Parochiali celebrare poteſt.*
14. *Jus Parochi per Sententiam Regiam firmatum.*
15. *Notorie crimino ſus ad miniſterium Altaris non admittendus.*
16. *Non admittendus niſi vita emendata maculam eluerit.*
17. *Si pridie temulentus, aut in notorium crimen lapſus ſe ad celebrandum obtulerit, ob ſcandalum caſtigandus.*
18. *Qui pridie impudicitiam etiam ſecretam commiſit, ad celebrandum ſe præſentare non poteſt, tametſi confeſſus.*
19. *Nullus malæ famæ ad divina celebranda admittendus.*
20. *Sacerdotes ſolum quæſtum ſectantes ad celebrandum non recipiendi.*
21. *Merito a Divinis repellendi notorii aleatores, & tabernarum frequentatores.*

22. *Sa-*

22. *Sacerdos Miſſam celebrare non poteſt, niſi adſtantes externo habitu rite diſpoſiti appareant.*
23. *Quid hac in re ſtatuerit ſanctus Carolus?*
24. *Ad excitandam populi devotionem exponenda a Parocho, quæ in Miſſa aguntur.*
25. *Scopus hujus inſtructionis eſt, ut populus inſtructus ſe jungat Sacerdoti, & voto id agat, quod Sacerdos* miniſterio.
26. *Menti Eccleſiæ conformius eſt attendere iis, quæ in Miſſa aguntur, quam ex libro preces recitare.*
27. *Simultanea plurium Miſſarum in eadem Eccleſia celebratio minus conveniens; & quare?*
28. *Vetitum ne inter Miſſarum ſolemnia adhibeatur cantus non ſatis gravis.*
29. *Hodierna Muſica parum gravis; & de hac querela Cardinalis Bona.*
30. *Eccleſiæ, quæ hactenus Muſicam non admiſerunt, laudantur.*
31. *Quod Epiſcoporum ac Paſtorum circa hæc Officium?*
32. *Attendendum ne organa quid laſcivi ſonent.*
33. *Idem eſt de tintinnabulis, & quomodo contravenientes puniendi?*
34. *Omnes actiones ſeculares ab Eccleſiis arcendæ.*
35. *Penes Epiſcopos eſt ſumma auctoritas abuſus in Miſſarum celebratione occurrentes tollendi.*
36. *Prælati Eccleſiarum non debent abuſus permittere, quia jam inoluerunt.*
37. *Quam perniciosum ſit argumentum, quod a tolerantia, aut facto Prædeceſſorum petitur.*

I. SEmper omnibus perſuaſum fuit, quam perniciosum, malique exempli eſſet, ſi Sacerdotes & Clerici de una Eccleſia ad aliam tranſeuntes, & vagantes, indifferenter ad ſacra myſteria celebranda admittantur; quam inde natum ſit fieri, peſſimos quoſque perditiſſimoſque homines in ſacra involare, eaque profanare.

II. Hinc jam pridem a primis Eccleſiæ ſeculis cautum fuit, ne quis Clericus externus, & ignotus ſine litteris commendatitiis ſui Epiſcopi recipiatur.

Canon 41. Laodicenus ita habet: " Quod „ non oportet eum, qui eſt ſacratus vel „ Clericus ſine canonicis litteris iter ingredi „.

Et apertius *Canon* 13. Chalcedonenſis vetat: " Externos Clericos, & ignotos in „ alia civitate ſine proprii Epiſcopi com„ mendatitiis litteris nuſquam ullo modo „ miniſtrare „. Apud Gratianum, *Diſt.* 71. *Can.* 7. Sed per errorem, & contra fidem textus Græci originalis pro *ignoto* legit *Lectori*, uti recte notat Cujacius ad *cap.* 5. ;; *De Clericis non reſid.*

III. Poſtremis hiſce ſeculis, poſtquam invaluit titulus *Patrimonii*, quo ſolo plures ordinantur, nullius particularis Eccleſiæ ſervitio *adſtricti*, multo magis hæc diſciplina neceſſaria fuit.

Cum enim hi nulli Eccleſiæ eſſent adſtricti, liberior ipſis de una ad aliam Eccleſiam diſcurrendi videbatur indulta libertas: atque hinc facile fiebat, ut immorigeri, quin & multis titulis notorie infames, Eccleſiam, in qua noti erant, deſerentes, ad aliam, ubi eorum vita ignorabatur, aut ubi ſcirent Paſtores minus eſſe vigilantes, aut diſciplinæ Eccleſiaſticæ obſervantes, convolarent; ibique ſe in Eccleſiaſtica munia intruderent: ipſumque Miſſæ Sacrificium multis modis profanarent.

IV. Hæc advertens Synodus Tridentina ſtatuit, *Seſſ.* 23. *cap.* 16. " Nullus Cleri„ cus peregrinus, ſine commendatitiis ſui „ *Ordinarii Litteris*, ab ullo Epiſcopo ad „ *divina celebranda*, & Sacramenta admi„ niſtranda admittatur „.

Ad hæc volens Synodus, ut in Sacrificio Miſſæ omnis irreverentia vitetur, mandavit Epiſcopis, ut " ſinguli in ſuis Diœ„ ceſibus interdicant, ne cui *vago*, & „ *ignoto* Sacerdoti Miſſas celebrare liceat „. In decreto, *De obſervandis, & evitandis in celebratione Miſſæ.*

V. His Synodi Tridentinæ Decretis obſequi volentes Epiſcopi, in ſuis reſpective Synodis prohibuerunt, Sacerdotem exterum, & ignotum ad Miſſam celebrandam admitti, niſi litteris teſtimonialibus Epiſcopi inſtructum.

Synodus P. I. Mechlinienſis, tit. *De Miniſtris Eccleſiæ*, *cap.* 8. " Præcipit etiam „ Pa-

Digitized by Google

„ Paſtoribus, & Eccleſiarum Rectoribus, „ ne quem vagum, & ignotum Sacerdo- „ tem, ſine licentia Epiſcopi ſui Diœce- „ ſani in ſcriptis obtenta, ad celebratio- „ nem Miſſarum, aut Sacramentorum ad- „ miniſtrationem admittant, ſub pœna „ duorum florenorum per Paſtores, ſeu „ Rectores incurrenda, & vagorum Sacer- „ dotum correctione arbitrariâ. Epiſcopi „ autem prædictam licentiam non conce- „ dant, niſi viſis litteris Sacerdotii, & „ commendatitiis, & teſtimonialibus Epi- „ ſcopi, vel Vicarii loci ultimæ reſiden- „ tiæ eorum „.

Et Synodus P.II. *tit.* 12. *cap.* 16. " Va- „ go ac ignoto Sacerdoti, etiam *Regulari* „ Miſſam celebrare non liceat, niſi oſten- „ ſis teſtimonialibus, vel commendatitiis „ litteris ſui Ordinarii „.

VI. Prævidens Sanctus Carolus Sacerdotum mores, vitamque nonnumquam temporis ſucceſſu vel immutari, aut certe amplius innoteſcere, & manifeſtari, in Concilio Mediolanenſi I. *part.* 2. *tit.* 5. decernit: " Clericis alienæ Diœceſis rei „ divinæ faciendæ facultatem ne permittat „ Epiſcopus: niſi oſtendant litteras teſti- „ moniales ſeu dimiſſorias Ordinarii ſui, „ *duobus*, tantum menſibus ante, ſi in „ provincia, ſi extra provinciam in Ita- „ lia, *quatuor*, *ſex* vero, ſi extra Italiam „ datas, vel ſi eæ *antiquiores* ſint, affe- „ rant etiam ſcriptum teſtimonium de vi- „ ta, & moribus ab iis Ordinariis, in „ quorum Diœceſi poſt illud tempus ali- „ quamdiu permanſerint „.

VII. Quin & ibidem præceperat: " Ne- „ mo Clericus, vel Laicus in ſuis ſecula- „ ribus Eccleſiis, Capellis, vel Oratoriis „ quamvis ab Ordinario probatis, etiam „ ſi juris Patronatus ſint, quemquam ſe- „ cularem, vel regularem Sacerdotem ce- „ lebrare patiatur, qui ſcriptum celebran- „ di, ſingulis ſex menſibus renovandum, „ ab Epiſcopo non impetravit „.

VIII. In Concilio III. Mediolanenſi *tit.* 11. declarat: " Quod primo Concilio „ Provinciali interdictum eſt, ne peregri- „ no Sacerdoti ſine dimiſſoriis, teſtimonia- „ libuſve litteris Miſſæ Sacrum facere li- „ ceat, id ei vetitum ſit in *Regularium* „ etiam *cujuſvis* Ordinis Eccleſiis „.

☞ IX. Hoc Decretum nec a mente Concilii Tridentini, nec a jure communi diſcrepat: licet enim plures Regulares, præſertim Ordinum Mendicantium, gaudere dicantur privilegio exemptionis; eoque titulo prætendant Eccleſias etiam ſuas eſſe a juriſdictione Epiſcopi exemptas: Indubitatum tamen eſt, Epiſcopum poſſe præcipere, ne quis ſacerdotum ſecularium exterorum ſine ſua licentia in ſcriptis obtenta celebret in oratoriis, vel Eccleſiis Regularium etiam exemptorum, & mandare ſuperioribus dictorum locorum, ne quemquam ſacerdotum ſine prædicta licentia ad celebrandum admittant. Uti poſt Barboſam, alioſque ab eo citatos tradit Du-Caſſe Archidiaconus, & Officialis Condomenſis in ſuo tractatu de Juriſdictione Eccleſiaſtica *tom.* 2. *cap.* 7. §. 7. *num.* 11.

Cum enim ad curam Epiſcopi ſpectet occurrere ſcandalis, & irreverentiis, quæ ex admiſſione promiſcua ſimilium ſacerdotum ad celebrandum nata ſunt obvenire, nequaquam exemptio huic curæ Epiſcopi obſtaculo eſſe poteſt. ☜

X. Synodus Burdigalenſis anno 1583. *tit.* 5. vetat ab Eccleſiarum Rectoribus, quemquam vagum ac ignotum ad celebrandum admitti, *niſi prius diligenter exploratâ Ordinarii licentiâ, & facultate*. Deinde adjungit: " Nullumque pariter alienæ „ Diœceſis admittant, niſi acceptas ab Or- „ dinario ſuo litteras, ſibi conceſſæ facul- „ tatis, & *anteactæ vitæ*, *morumque*, ac re- „ ligionis teſtes adhibeat: quæ vetuſtiores „ non appareant, quam quæ intra annum „ ſcriptæ ſunt „.

Celebrata anno 9. decimi ſeptimi ſeculi Synodus Narbonenſis *cap.* 20. non vult ab Epiſcopis facultatem celebrandi concedi Clericis alienæ Diœceſis, " niſi viſis litte- „ ris Ordinum Clerici, & atteſtatione „ proprii Epiſcopi, ſuper *vita*, & *moribus* „ eo anno conceſſis „.

XI. Hactenus adducta decreta manifeſte evincunt, litteras Epiſcopales non tantum requiri, ut teſtes ſuſceptorum Ordinum; ſed vel præcipue ut teſtes probæ vitæ, & bonorum morum: ipſoſque Epiſcopos has litteras haud annuere poſſe, niſi præmiſſâ, & factâ diligenti inquiſitione ſuper vita, & moribus Sacerdotum dimittendorum.

Si

Digitized by Google

Si eâ cautione in litteris expediendis procederent Epiſcopi ; neque ullus Sacerdotum in Eccleſiis, ſive ſecularibus ſive regularibus ſine hujuſmodi litteris , conformiter ad ſacros Canones , & Synodorum Decreta , ad celebrandum admitteretur , quam multi ſcandaloſi , otioſi , ac vagabundi Sacerdotes ab altaribus arcerentur ; quantæque irreverentiæ per ſimiles Sacerdotes in ſacrificio Miſſæ committi ſolitæ, vitarentur.

XII. Porro quia litteræ hæ teſtimoniales, nonnumquam facilius, quam oportet, conceduntur, aut ſubreptitie vel obreptitie impetrantur, nequaquam Parochi aliique Eccleſiarum Præfecti omnes quoſcumque Sacerdotes hujuſmodi litteris munitos ad celebrandum admittere debent.

Quid enim ſi aliunde vita ſcandaloſa Parocho, vel Rectoribus innoteſcat ; nullusque titulus aliunde ſit, qui Sacerdoti huic jus celebrandi in tali Eccleſia tribuat, indubie poterit, imo & non raro debebit a celebrando repelli.

Ad hæc Canones quidem vetant quempiam *extraneum* , & *ignotum* ſine litteris Epiſcopi ad celebrandum admitti, ſed nequaquam Parochis , aut Eccleſiarum Rectoribus præcipiunt , ut omnes hujuſmodi litteris inſtructos in ſuis Eccleſiis ad celebrationem admittant.

XIII. Imo cum Parochus ſit quaſi caput Parochiæ, & primarius, & ordinarius Eccleſiæ Rector , nullus (nî ſpeciali aliquo titulo munitus) poteſt in Eccleſia Parochiali ſine ſpeciali licentia Parochi ſacras quaſcumque functiones obire.

Hinc Synodus Namurcenſis anno 1639. *tit.* 3. *cap.* 43. ait: " Nullus aliquod officium in aliena Eccleſia , ſine Paſtoris ejuſdem loci licentia , facere præſumat ".

Eodem fundamento Synodus P. I. Cameracenſis , *tit. De Miniſteriis Eccleſiaſticis* , *cap.* 9. voluit , ut " qui præſunt fabricis Eccleſiarum , nullos Sacerdotes admittant ad ſuffragia , & ſacrificia legatorum piorum cauſâ præſtanda ; niſi ab Epiſcopo , aut ejus Vicario probatos, & ad id miniſterium deſtinatos Paſtoris voluntate. Cui, quod ad officium eccleſiaſticum pertinet, pareant : ne per licentiam aditus improbis , & vagis ad Eccleſias concedatur cum detrimento , & ſcandalo publico ".

Denique addit Synodus: " Et qui admiſſi fuerint, Paſtorem adjuvent in cultu, & officio divino ".

Si nulli ad celebrandas fundatas Miſſas, & anniverſaria admitterentur , niſi cum onere juvandi Paſtores in officio paſtorali, quam multi otioſi Sacerdotes ab Eccleſiis removerentur !

XIV. Cum anno 1672. quidam in ſuo teſtamento ordinaſſet Miſſam pro refrigerio animæ ſuæ ſolemniter celebrari in Eccleſia Parochiali per Patres Carmelitas ; diſputatumque eſſet , num vi hujus teſtamentariæ diſpoſitionis Carmelitæ eſſent admittendi ad celebrandam Miſſam illam ; judicatum fuit a Parlamento Pariſienſi, id in Eccleſia Parochiali Carmelitas non poſſe ſine Parochi licentia . Uti refertur , *part.* 3. Journal des Audiences , *lib.* 6. *cap.* 29.

XV. Præterea ut irreverentia vitetur, præcipit Synodus Tridentina Epiſcopis , " neminem qui *publice* , & *notorie* criminoſus ſit, aut ſancto altari miniſtrare, aut Sacris intereſſe permittant ".

XVI. Decretum hoc quoad primam partem innovans Sanctus Carolus in Concilio I. Mediolanenſi , *tit.* 5. ait : " Sacerdotes qni publice , & notorie criminoſi fuerint , a celebratione arceantur , niſi *emendatâ vitâ* ſceleris maculam eluerint ".

XVII. Synodus P. I. Cameracenſis, *tit. De Cultu* , *Cæremoniis*, *& Officio Divino*, *cap.* 2. vult, ut " quicumque ad celebrandum ſe obtulerit , ac pridie temulentus , inſolenſve fuerit, aut crimen ullum *notum* admiſerit , a Rectore Eccleſiæ caſtigandus non modo propter crimen admiſſum , ſed & propter ſcandalum , & irreverentiam illatam Sacramento denuntietur Epiſcopo, aut ejus Vicario , vel Officiali. Rector vero ſi denuntiare neglexerit , tamquam tanti ſceleris diſſimulator puniatur ".

Subjicit deinde notandam hanc rationem : " Eſt enim valde præpoſterum , & indignum , quod velint Sacerdotes omnem a laicis reverentiam huic Sacramento exhiberi : nec ipſi tamen moribus , & re-

Digitized by Google

„ ligione ſuâ exhibendam declarent „.

XVIII. Addit ejuſdem Provinciæ Synodus Diœceſana Audomarenſis anno 1583. *tit. 6. cap.* 2. nec *confeſſione prævià* hujusmodi Sacerdotes ad celebrandum ſe præſentare præſumant, *qui pridie, quamcumque* SECRETAM *impudicitiam admiſerint*.

XIX. Præcitata Synodus Burdigalenſis, „ Sacerdotes, aut quoſcumque alios, *publice*, & *notorie criminoſos*, rem divinam facere, vel ad altare miniſtrare „ prohibendos cenſet, niſi qui ad meliorem frugem redierint, & morum vitæque priſtinæ commutatione factâ, præteritorum ſcelerum veniam meruerint, „ eamque ab Ordinariis ſuis impetraverint „.

Namurcenſis Synodus anno 1639. *tit.* 3. *cap.* 4. præcipit: " Nullus *malæ famæ*, „ Paſtori in divinis officiis aſſiſtat.

XX. Quod hic Synodus Tridentina, aliæque ſubſequentes decrevere, illud Carolus V. in formula reformationis ejus nomine anno 1548. publicata expreſſerat; atque præter publicis criminibus infames, etiam *ſolum quæſtum ſectantes* ad celebrationem Miſſæ non admittendos cenſuit.

XXI. Quis ambigat, horum Sacerdotum, Clericorumque generi adſcribendos, quos publice notorieque popinas frequentare; aleis, illicitiſque luſibus, cum magno populi ſcandalo vacare videmus. Merito proinde Epiſcopi, aliique Eccleſiarum Prælati ſecum expendant, num ſacris Canonibus obtemperent, dum ſimiles Sacerdotes ſacris altaribus continuo adſtare vident, & ſilent.

XXII. Ulterius pro reverentia tanti Sacrificii vult Synodus Tridentina, ut Sacerdos non aliter Miſſam celebrare incipiat " niſi prius, qui interſint, decenter „ compoſito corporis habitu, declaraverint „ ſe mente etiam, ac devoto cordis affectu, non ſolum corpore adeſſe „.

XXIII. Sanctus Carolus decretum hoc renovans, & executioni mandari volens, in Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 2. *tit.* 10. præcipit, ut Clericus Miſſæ Sacrificio miniſtraturus aliuſve, cui hoc munus incumbit, mox ut Sacerdos ad altare acceſſerit, circumſpiciat modeſte adſtantes; „ & ſi quempiam animadvertit marem, „ vel feminam incompoſito corporis habitu, aut alias contra præſcriptas regulas „ Provincialibus noſtris Conciliis cum injuria, vel irreverentia ſanctiſſimi illius „ Sacrificii intereſſe, moneat graviter ut „ opus erit: neque Sacerdos ante Miſſæ „ initium faciat, quam omnes qui adſunt, „ quemadmodum Tridentino Concilio curæ Epiſcopi commiſſum eſt, decenter „ compoſito corporis habitu declaraverint „ ſe mente etiam ac devoto cordis affectu, non ſolum corpore adeſſe. Miſsâ „ vero jam inchoatâ, ſi quid ejuſmodi „ fiat, hoc idem officium admonendi itidem ille Miniſter Clericus præſtet modeſte, & graviter. Si quis vero ab iis „ de ejuſmodi monitus non reſipuerit, „ quamprimum eorumdem cura deferatur „ ad Epiſcopum, ut jure cum eo efficacius agatur „.

XXIV. Ut vero populus majori cum reverentia, & attentione ad ea, quæ in Miſſa aguntur, aſſiſtat, uberioremque Sacrificii fructum percipiat, præcipiunt paſſim Synodi noſtræ, conformiter ad Synodum Tridentinam, *Seſſ.* 26. *De Sacrificio Miſſæ cap.* 8. " Paſtoribus, & ſingulis cu„ ram animarum gerentibus, ut frequenter inter Miſſarum celebrationem vel „ per ſe, vel per alios, ex iis, quæ in „ Miſſa aguntur, aliquid exponant; atque „ inter cetera ſanctiſſimi hujus Sacrificii „ myſterium aliquod declarent, diebus „ præſertim Dominicis, & Feſtis „.

XXV. Porro ſcopus Synodorum eſt, ut Fideles Miſſæ aſſiſtentes; eaque, quæ a Sacerdote aguntur, intelligentes, iis ſint intenti " & voto id agant, quod Sacerdos „ agit miniſterio; ut ſcilicet diſcant & „ ipſi ſuam totiuſque Chriſtiani orbis ſalutem tam ſalutaris, & gratæ hoſtiæ interventione, & Chriſti Jeſu meritis, „ Deo Patri commendare „: uti loquitur Concilium Moguntinum anno 1549. *cap.* 58.

Et antiqua Atrebatenſia ſtatuta renovata in Synodo anno 1570. ſub Franciſco Richardoto, qui Tridentino interfuit, volunt de his populum inſtrui, ut *religioſius*, *&* libentius *quæcumque Sacerdotes in Miſſa agunt*, *obſervet*.

Idem aliæ quoque Synodi innuunt, deſiderantes populum inſtrui de his, quæ in Miſ-

Miſſa aguntur, *ut quæ in illa geruntur debita cum attentione perpendat*, quemadmodum loquitur Synodus Namurcenſis anno 1659. *tit.* 16. *cap.* 1. vel ut *majore reverentia ſacris intendat*, ut expreſſit Synodus Cameracenſis anno 1567. *tit. De Euchariſtia*, *cap.* 4.

XXVI. Neque dubium eſt quin populo utilius ſit, & menti Eccleſiæ conformius, ipſique Sacrificio convenientius, intendere iis, quæ in Miſſa aguntur, quam preces alias, quantumvis pias, ſed Sacrificio Miſſæ haud reſpondentes e libro legere.

Quapropter Synodus Remenſis anno 1583. *tit. De Euchariſtia num.* 5. præcipiens ut laici *preces horarias* tempore divini Officii nonniſi ſubmiſsâ voce recitent, addit: " Qui tamen inter eos doctiores, „ reique Chriſtianæ peritiores extiterint „ *præclarius* agent, ſi loco precum ex ſcri„ pto recitandarum, a præfatione, quâ „ pertractantur myſteria, animo defixo „ mentiſque fervore complectantur atque „ contemplentur „.

XXVII. Formula reformationis juſſu Caroli V. ſcripta, & anno 1550. evulgata, dicit: " Neque ſub ſacro ſolemni con„ venit, ut coram populo eodem legantur „ etiam Miſſæ ſpeciales, quibus huc illuc „ populus *diſtrahatur*, avoceturque ut nulli „ Sacro *ſatis intendat* „.

Idipſum in executionem hujus formulæ circa idem tempus Synodi Moguntina, & Colonienſis anno 1549. ordinarunt: atque ſub initium decimi ſeptimi ſeculi Synodus Sylvæducenſis ſub Maſio *tit.* 11. *cap.* 9. judicavit plane conveniens, ut in Eccleſiis Monaſteriiſve, ubi eſt magna Miſſarum frequentia, ſingulæ *diſtinctis* horis legantur: " Ne, ait, ſimultaneâ illâ plurimo„ rum celebrantium turbâ decori domus „ Dei, aut myſteriorum venerationi, aut „ gravitati aliquid decedat „.

XXVIII. Si ea omnia inter Miſſarum ſolemnia cavenda ſint, quæ populum ab hac ſancta actione, alio diſtrahere poſſent, quis non videt, quam merito Synodus Tridentina arceri præcipiat " ab Eccleſiis „ muſicas eas, ubi ſive organo, ſive can„ tu *laſcivum*, aut *impurum* aliquid mi„ ſcetur „.

Synodus P. I. Cameracenſis, *tit. De Cultu*, & *Cæremoniis*, *cap.* 3. de muſica in Miſſa adhibenda agens, ſtatuit, ut quæ in Miſſa ad eruditionem, & doctrinam Fidelium leguntur, aut canuntur, ut Epiſtola, Evangelium, & Symbolum, ita legantur, aut canantur, ut præſentes *diſtincte* exaudire *ſingula* verba poſſint. " Qua„ re, ait, in Symbolo canendo placet nec „ organa nec muſicam adhiberi; niſi ſit „ ſimplex, ac talis ut ſingula verba ſine „ repetitione poſſint intelligi. Quæ vero „ ad laudes pertinent, ut ſunt Hymni, „ *Gloria in excelſis*, *Sanctus*: in his mu„ ſica locum habeat: ſed nec laſciva, nec „ choreis potius, quam choro congruens, „ ſed gravis, & movens pios affectus „.

Fortius hunc abuſum proſcripſit Synodus P. I. Mechlinienſis ann. 1570. *tit. De Officio*, & *Cultu divino*, *cap.* 10. " Cohi„ beant Epiſcopi Cantores, Organiſtas, „ Campanarios, & alios quoſcumque a „ laſciva, militari, & quavis indecora mu„ ſica in cantu, organis & campanis, ſub „ pœna decem ſtuferorum (*a*) ad pios uſus „ arbitrio Epiſcopi applicanda. Et ſi ſe„ mel puniti non abſtinuerint, pœnâ car„ ceris, aut aliâ arbitrariâ plectantur „.

Synodus P. II. Mechlinienſis ann. 1607. *tit.* 12. *cap.* 7. monet, ut " gravis tan„ tum, & quæ ad *pios* affectus moveat „ muſica, Officio divino adhibeatur, non „ etiam laſciva, vel ſecularis „.

XXIX. Cardinalis Bona, tractatu *De Divina Pſalmodia*, *cap.* 17. §. 3. advertit, muſicam ſæpius fuiſſe mutatam; at illud ab antiquis obſervatum eſſe, numquam ab alia gente mutatam fuiſſe muſicam, quin & ipſa in *deterius* mutata ſit.

Poſt hæc multorum auctorum relatis ſententiis teſtantium, Muſicam veterem fuiſſe *virilem*, recentiorem vero *effractam*, & *effeminatam*, randem concludit his verbis: " Has veterum ſententias eo libentius „ tranſcripſi, quo magis hodiernæ Muſicæ „ deplorabilis ſtatus innoteſcat: faſtidit „ ætas noſtra concentum gravem, & ſta„ bilem, amatque modulos quoſdam, qui-

 „ bus

(*a*) Stuferus, id eſt, ſolidus, *un ſou*.

„ bus in fruſta conciſus cantus diſſiliat, „ & enervetur „.

XXX. Muſicæ, & Muſicorum parum gravem, & ad pietatem haud conducentem ſonum multis deplorat nominatiſſimus Gandenſium Antiſtes Wilhelmus Lindanus in *Panopl. Evang. lib.* 4. *cap.* 78. ac tandem relatâ hodiernâ muſicæ confuſione, & infractione, dicere non veretur: " Illarum „ magis conſtantiam admiror Eccleſiarum, „ quæ iſtum prævidentes divini cultus abu- „ ſum, ſemel Muſicam illam choro ma- „ luerunt excludere, uti Trajectenſis, & „ quod audio, Lugdunenſis, quam illa- „ rum veneror magnificam, quam ipſi & „ putant, & jactant adeo majeſtatem, „ quâ Dei chorum omni phonaſcorum ſyn- „ tagmate, vocom omnis generis diſcrimi- „ ne, imo & tubarum clangore, cornu- „ torum ſtridore, alioque ſtrepitu vario, „ ne qnid prætermittere videantur, quod „ cantici verba ſemel obſcuret, ſenſumque „ ſepeliat, & obruat, ſibi præclare glo- „ riantur adimpleſſe „.

XXXI. Epiſcopi atque Prælati, qui Muſicam in Officio divino retinendam autumant, videant, ut " pro illo Muſices „ genere, quod nunc paſſim Eccleſias occupat, aliud introducatur, & gravius, „ & rebus ipſis convenientius, & ſi non, „ ut oportet, pronuntiationi quam cantui „ vicinius, ſaltem rebus quæ canuntur „ aptius atque accommodatius „: uti loquitur Lindanus loco citato. Vel ut in Concilio Mediolanenſi I. *part.* 2. *cap.* 51. S. Carolus: " Cantus & ſoni graves ſint, „ pii ac diſtincti, & domui Dei, ac di- „ vinis laudibus accommodati; ut ſimul „ & verba intelligantur, & ad pietatem „ Auditores excitentur „.

XXXII. Synodus P. II. Mechlinienſis verbis ſupra relatis ſubjungit: " Similiter „ & organa, & quæcumque inſtrumenta „ Muſica, tam in proceſſionibus quam in „ Eccleſiis, modulatione ſua *laſcivas* cantiones non imitentur „.

XXXIII. Deinde capite ſeqnenti: " Tin- „ tinnabula quoque, & campanas ad har- „ moniam quamdam pulſantes, ejuſmodi „ pulſatione turpes, inhoneſtas, vel ſcanda- „ loſas cantiones non exprimant, vel imi- „ tentur, ſed potius hymnorum, & can- „ ticorum Eccleſiæ modulationes. Et ſi- „ cubi neceſſe fuerit cum Magiſtratu de- „ ſuper agatur „.

Idem de tintinnabulis habet Synodus P. I. Cameracenſis loco citato *cap.* 15. addens: " Si quis non paruerit, puniatur; „ ut qui multis labendi occaſionem præ- „ buerit, & in re Sacris dicata, ſpurca „ & inhoneſta attulerit „.

XXXIV. Denique Synodus Tridentina omnem irreverentiam a locis ſacris remotam deſiderans, præmiſſis addidit: " Item „ ſeculares omnes actiones, vana atque „ adeo profana colloquia, deambulationes, „ ſtrepitus, clamores arceant: ut domus „ Dei vere domus orationis eſſe videatur „ ac dici poſſit „.

Multa pro executione hujus Decreti obſervanda propoſuit S. Carolus in Concilio IV. Mediolanenſi *part.* 1. *cap.* 17. cujus hic eſt titulus: *De profano uſu a ſacris locis tollendo.*

XXXV. Ut autem hæc omnia facilius executioni mandari queant, Synodus Tridentina vult ut Epiſcopi etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegati corrigant, ſtatuant, prohibeant, & mandent ea, quæ opportuna videbuntur; atque ad ea inviolate ſervanda cenſuris Eccleſiaſticis, aliisque pœnis fidelem populum compellant, non obſtantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac conſuetudinibus quibuſcumque.

XXXVI. Verendum, ne plures Eccleſiarum Prælati in reſecandis abuſibus, qui hoc titulo notati ſunt, ſegniores reddantur vulgari illo, ſed admodum pernicioſo argumento: Hoc jam diu ita obſervatum fuit; hoc Prædeceſſores noſtri toleraverunt; cur nos illis volumus eſſe ſapientiores, aut meliores? ſufficit nobis vivere, ut illi vixerunt.

Pernicioſum ſane argumenti genus, quo deteſtandi, maximique abuſus, cum ſemel invaluerint, juſtificari poterunt.

XXXVII. Nonne hoc ſpecioſo argumento jam pridem nonnulli juſtificare, ac retinere contenderunt *feſtum fatuorum;* "ubi „ videbat populus Sacerdotes, & Clericos „ divini Officii tempore larvatos, mon- „ ſtruoſos voltibus, aut in veſtibus mu- „ lierum, aut lenonum, vel hiſtrionum „ cho-

„ choreas ducere, in choro cantilenas inhoneſtas cantare, offas pingues ſupra cornu altaris juxta celebrantem Miſſam comedere, ludum taxillorum exarare, thurificare de fumo fœtido ex corio veterum ſotularium (*a*), & per totam Eccleſiam currere„.

Ita hanc celebrationem deſcripſit Facultas Theologica Pariſienſis in Epiſtola Prælatis, & Capitulis Eccleſiarum Regni Galliæ inſcripta, & in appendicem operum Petri Bleſenſis relata *pag.* 782. quâ ipſos multis argumentis, ad hunc abuſum longâ conſuetudine, & multarum Eccleſiarum praxi inolitum, tollendum movere conatur; atque inter alia argumentum a tolerantia, & facto prædeceſſorum præveniens, tale de illo judicium depromit: „ Nolite ſubdolas hominum voces audire ſic dicentium: Prædeceſſores noſtri, qui erant notabiles viri reputati, iſtud permiſerunt, ſufficit nobis vivere ut ipſi: procul dubio iſtud argumentum *diabolicum* eſt; *infernalis* hæc *perſuaſio*: vos illorum exitum ignoratis, an bonus an malus fuerit „.

T I T U L U S VI.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.

De variis Nominibus, Partibus, Forma, & Effectu hujus Sacramenti.

1. *Sacramentum olim dictum Sacramentum reconciliationis.*
2. *Secundo*, Confeſſionis.
3. *Tertio*, Abſolutionis.
4. *Quarto frequenter*, Manus impoſitio.
5. *Quinto*, Communio *ſeu* Pax.
6. *Sexto*, Secunda poſt naufragium tabula.
7. *Septimo*, Laborioſus Baptiſmus.
8. *Octavo*, *olim & hodie frequentiſſime*, Sacramentum Pœnitentiæ.
9. *Quid ſignificet apud veteres etiam Ethnicos* pœnitere?
10. *Quem facti ſui* pœnitet, *is punit in ſe quod fecit.*
11. *Definitio pœnitentiæ a Gratiano, & Canoniſtis tradita.*
12. *Quid de hoc Sacramento habeat Decretum Eugenii IV. & quid ejus prima pars, ſive* Contritio?
13. *De Confeſſione, ſecunda hujus Sacramenti parte.*
14. *Etiam circumſtantiæ peccatorum exprimendæ, & quare?*
15. *Quare* confeſſio *præcipue requiratur?*
16. *De ſatisfactione, tertia parte hujus Sacramenti.*
17. *Ratio divinæ juſtitiæ exigit, ut difficilius dimittantur peccata poſt Baptiſmum, quam ante commiſſa.*
18. *Juſtitia divina non permittit, ut ordinarie ſine ulla ſatisfactione peccata remittantur.*
19. *Satisfactiones habent vim ſuam ex meritis Chriſti.*
20. *Forma hujus Sacramenti.*
21. *Effectus ejuſdem.*
22. *Variæ quæſtiones circa præmiſſa omittuntur.*

I. Sacramentum hoc jam pridem diverſis nominibus appellatum fuit. Primo quidem dictum fuit Sacramentum *reconciliationis*; nimirum ab effectu; eo quod homo virtute hujus Sacramenti Deo *reconcilietur*.

II. Secundo, Sacramentum *confeſſionis*, a parte conſpicua, & ante remiſſionem peccati, ſive reconciliationem neceſſaria; quâ peccator ſua peccata Sacerdoti aperire atque *confiteri* debet.

III. Ter-

(*a*) Genus calceamentorum.

Digitized by Google

III. Tertio, Sacramentum *abſolutionis*, ab actu Sacerdotis formam Sacramenti proferentis, cum dicit: *Ego te abſolvo*, &c.

IV. Quarto, antiquitus frequenter dictum fuit *manuum impoſitio*, a cæremonia externa. Sæpius enim in decurſu agendæ pœnitentiæ ipſis pœnitentibus *manus* imponebantur ab Epiſcopis, & Presbyteris; idque vel dum orationes ſuper pœnitentes fundebantur, vel abſolutione donabantur. Ita accipitur in *Can. 76.* Concilii Carthaginenſis IV. " Si continuo creditur moriturus, reconcilietur per *manus impoſitionem*„.

Porro cum & in aliis Sacramentis manus impoſitio fieret, atque inde etiam nomine *manus impoſitionis*, præſertim Sacramentum Confirmationis indicaretur, ne ex nominis identitate confuſio oriretur, dicere ſolebant hoc Sacramentum, *manuum impoſitionem reconciliatoriam*, uti videre eſt in Canone 3. Concilii Arauſicani I. (*a*).

V. Quinto, dictum fuit *Communicatio*, ſive *Communio* & *Pax*, eo quod lapſi per pœnitentiæ actionem, & abſolutionem Sacerdotis reſtituerentur Communioni, & Euchariſtiæ percipiendæ facultati, atque ad eam digne ſumendam præpararentur.

VI. Sexto, *Secunda poſt naufragium tabula* ſæpe a Patribus vocatur; eamque nomenclaturam tamquam huic Sacramento convenientem probavit Synodus Tridentina *Seſſ. 6. cap. 14. de Juſtificatione*, his verbis: " Qui vero ab accepta juſtificationis gratia per peccatum exciderunt, rurſus juſtificari poterunt, cum, excitante Deo, per pœnitentiæ Sacramentum, merito Chriſti amiſſam gratiam recuperare procuraverint. Hic enim juſtificationis modus eſt lapſi reparatio, quam *ſecundam* poſt naufragium deperditæ gratiæ *tabulam* Sancti Patres apte nuncuparunt„.

VII. Septimo, a Patribus dicitur *laborioſus Baptiſmus*; quam rurſus appellationem huic Sacramento convenire dixit Synodus Tridentina *Seſſ. 14. cap. 2. De Pœnitentia*; rationem illius dictionis præmittens; eo quod ad vitæ novitatem, & integritatem in Baptiſmo acquiſitam, & per peccatum amiſſam, " per Sacramentum Pœnitentiæ ſine *magnis noſtris fletibus, & laboribus*, divinâ id exigente juſtitiâ, pervenire nequaquam poſſumus„. Quod nuper e Patribus fuſe ac ſolide adſtruxit Vir eruditus Joannes Opſtratius in ſpeciali tractatu *De Laborioſo Baptiſmo*.

VIII. Denique hoc Sacramentum & olim, & hodie frequentius, & uſitatius, aptiſſimeque dicitur Sacramentum *Pœnitentiæ*, a contritione, quæ primum locum inter actus Pœnitentiæ habens, dicitur animi dolor ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cetero, uti docet Synodus Tridentina citatâ *Seſſ. 14. cap. 4.*

IX. Pœnitere enim apud Latinos auctores etiam Ethnicos dicimur, *cum quæ ipſi fecimus, aut quæ de noſtra voluntate, noſtroque conſilio facta ſunt, ea nobis poſt incipiunt diſplicere, ſententiamque in his officiis noſtram demutamus:* uti latius proſequitur Morinus de adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ *lib. 1. cap. 1.* notatque, hanc eſſe vulgatiſſimam apud probatiſſimos Linguæ Latinæ quoſque auctores ſignificationem; atque inde concludit, etiam juxta Ethnicos auctores, Pœnitentiam duo complecti, conſilii ſive ſententiæ mutationem, & animi dolorem propter factum aliquod inde conſequens.

Poſt hæc ſubjungit: Tertium addi debet, quod ex utroque neceſſario videtur emanare, cautio ſcilicet, ne poſtea idem conſulat, aut exequatur. Vix enim aliquem facti ſui ſerio pœnitet, qui etiam ſibi non proponat ab eo in poſterum abſtinere, & incommoda ex priori conſilio & facto exorientia impedire, & a ſe avertere.

Lactantius *lib. 6. cap. 24. Inſtitutionum* hæc

(*a*) Sunt inter Theologos, qui docent manuum impoſitionem eſſe partem eſſentialem in Sacramento Pœnitentiæ; hi ſunt Guillelmus Altiſſiodorenſis *lib. 4. ſummæ*: Vincentius Bellovacenſis *lib. 8. Speculi Hiſtor. cap. 43.* Alexander Halenſis 4. *parte ſummæ quæſt. 5. memb. 1. art. 1.* Guillelmus Pariſienſis *de Pœnit. pag.* 461. Quidquid ſit de ea opinione, quæ multis tamen veterum Patrum teſtimoniis nititur; agere imprudenter & pericula pœnitentibus afferre videntur confeſſarii, qui dum abſolutionem pœnitentibus impertiuntur, manus iis imponere non curant.

Digitized by Google

hæc tria ſignificata complectens, ait: “ Is ,, quem facti ſui pœnitet errorem ſuum ,, priſtinum intelligit. Ideoque Græci me- ,, lius, & ſignificantius μετάνοιαν dicunt, ,, quam nos poſſumus reſipiſcentiam dicere. ,, Reſipiſcit enim, ac mentem ſuam quaſi ,, ab inſania recipit, quem errati piget, ,, caſtigatque ſeipſum dementiæ, & confir- ,, mat animum ad rectius vivendum; tum ,, illud ipſum maxime cavet, ne rurſus in ,, eoſdem laqueos inducatur,,.

X. Dolor autem ille, qui pœnitentiæ ſemper comes eſt, ſi exardeſcit, eo animum facti pœnitentem ducit, & impellit, ut pœnas a ſeipſo ſumat, quemadmodum ibidem notat, & probat Morinus; ſubditque: “ Hinc appoſite admodum ad geminam ,, hanc pœnitentiæ ſignificationem, quæ ,, omnibus auctoribus Eccleſiaſticis ab ipſis ,, Eccleſiæ incunabulis familiariſſima, & ,, acceptatiſſima fuit. S. Iſidorus in exhor- ,, tatione ad Pœnitentiam, hanc nobis ,, tradit iſtius nominis etymologiam. *A* ,, *punitione Pœnitentia nomen accepit, quaſi* ,, *Punitentia, dum ipſe homo punit pœni-* ,, *tendo, quod male admiſit*,,.

XI. Et apud Gratianum *Diſt.3. De Pœnitentia, Can.* 4. auctor libri *de vera, & falſa Pœnitentia* ſub nomine S. Auguſtini: “ Continue dolendum eſt de peccato, quod ,, declarat ipſa dictionis virtus. Pœnitere ,, enim eſt pœnam tenere, ut ſemper pu- ,, niat *in ſe* ulciſcendo, quod commiſit ,, peccando,,.

Ex his hanc definitionem a Canoniſtis, & Theologis communiter probatam, elicit Gratianus: *Pœnitentia itaque eſt vindicta ſemper puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe.*

Hinc manifeſtum eſt, convenientiſſime hoc Sacramentum a contritione tamquam præcipua ſua parte, *Pœnitentiæ* nomen mutuaſſe.

XII. De hoc Sacramento habet Decretum Eugenii IV. pro Armenis: “ Quar- ,, tum Sacramentum eſt Pœnitentia, cujus ,, materia ſunt actus Pœnitentis, qui in ,, tres diſtinguuntur partes. Prima eſt con- ,, dis contritio, ad quam pertinet ut do- ,, leat de peccato commiſſo cum propoſito ,, non peccandi de cetero,,.

De prima hac parte latius agit Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. *De Pœnitentia cap.* 4. declaratque, quod fuerit “ quovis tempo- ,, re ad impetrandam veniam peccatorum ,, hic *contritionis* motus neceſſarius; & in ,, homine poſt Baptiſmum lapſo ita demum ,, præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi ,, cum fiducia divinæ miſericordiæ, & vo- ,, to præſtandi reliqua conjunctus ſit, quæ ,, ad rite ſuſcipiendum hoc Sacramentum ,, requiruntur,,.

Declarat præterea, hanc contritionem non ſolum ceſſationem a peccato, & vitæ novæ propoſitum, & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere. Quod ibidem multis Scripturæ teſtimoniis confirmat.

Poſt hæc duplicem contritionem afferit. Unam charitate perfectam, Alteram *imperfectam;* quam & *Attritionem* nuncupat; atque utriuſque effectum exponit.

XIII. Secunda pars in Decreto Eugenii “ eſt *oris Confeſſio;* ad quam pertinet, ,, ut peccator omnia peccata, quorum me- ,, moriam habet, ſuo Sacerdoti confiteatur ,, *integraliter*,,.

Hanc partem fuſius exponit Synodus Tridentina loco citato *cap.* 5. declarans in primis hanc integram peccatorum confeſſionem a Chriſto eſſe inſtitutam, & omnibus poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam exiſtere.

Cum enim Sacerdotes in hujus Sacramenti adminiſtratione ſuſtineant perſonam judicis, conſtat, judicium hoc, incognitâ causâ, illos exercere non poſſe, nec æquitatem quidem in pœnis injungendis ſervare poſſe, ſi in genere duntaxat, & non potius in ſpecie, ac ſigillatim ſua ipſis peccata declararentur. Atque hinc concludit Synodus, oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem, conſcientiam habent, in Confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint, & adverſus duo ultima Decalogi præcepta commiſſa.

Quod ipſum Judicis officium exigit, idipſum & Medici munus (quod & hìc Sacerdotes ſpiritualiter exercere debent) requirit: “ Si enim, ait Synodus, erube- ,, ſcat ægrotus vulnus medico detegere, ,, quod ignorat, medicina non curat,,.

XIV. Ex his recte colligit præterea Synodus etiam eas “ circumſtantias in Confeſſione exprimendas eſſe, quæ ſpeciem ,, pec-

Digitized by Google

„ peccati mutant, quod ſine illis peccata ſua neque a pœnitentibus integre exponantur, nec judicibus innoteſcant: & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere „.

XV. Quæ hoc capite Synodus pro adſtruenda neceſſitate Confeſſionis adducit, oſtendunt, quod finis Confeſſionis omnium peccatorum Sacerdoti factæ, non ſit ſola & *nuda* Confeſſio ſive revelatio peccatorum; ſed remediorum morbis ſpiritualibus convenientium applicatio, quibus anima curationi diſponatur, & diſpoſita per reconciliationem perfecte ſanetur, uti loquitur Morinus loco citato *lib. 1. cap. 5. num. 9.* atque per conſequens, omnia in Confeſſione eſſe aperienda, per quæ ipſe Sacerdos tamquam medicus ſpiritualis veniat in convenientem notitiam vulnerum animæ; poſſitque convenientia medendis vulneribus pharmaca præſcribere, & applicare.

XVI. Tertia pars, ait Eugenius in ſuo Decreto, “ eſt *ſatisfactio* pro peccatis ſecundum arbitrium Sacerdotis; quæ quidem præcipue fit per orationem, jejunium, & eleemoſynam.

De hac parte agit Synodus Tridentina citatâ ſeſſione *cap.* 8. declaratque in primis, falſum omnino eſſe, & a verbo Dei alienum, culpam a Domino numquam remitti, quin & univerſa etiam pœna condonetur. Perſpicua enim & illuſtria in ſacris Litteris exempla experiuntur, quibus, præter divinam Traditionem, hic error quam manifeſtiſſime revincitur.

XVII. Ulterius dicit, “ quod & divinæ juſtitiæ ratio exigere videatur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptiſmum per ignorantiam deliquerint; aliter vero, qui ſemel a peccati & dæmonis ſervitute liberati, & accepto Spiritus ſancti dono, ſcienter templum Dei violare, & Spiritum ſanctum contriſtare non formidarint „.

XVIII. Præterea monet Synodus, “ & divinam clementiam decere ne ita nobis abſque ulla ſatisfactione peccata dimittantur, ut occaſione acceptâ peccata leviora putantes, velut injurii, & contumelioſi Spiritui ſancto, in graviora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnopere a peccato revocant, & quaſi freno quodam coërcent hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque & vigilantiores in futurum Pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis; & vitioſos habitus, male vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque vero ſecurior ulla via in Eccleſia Dei unquam exiſtimata fuit ad amovendam imminentem a Domino pœnam, quam ut hæc Pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quod, dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Jeſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur, certiſſimam quoque inde arrham habentes, quod ſi compatimur, & conglorificabimur „.

XIX. Ne vero videretur effectum illum humanis meritis tribuere, declarat, ſatisfactiones noſtras, & opera pœnitentiæ omnem ſuam efficaciam, & meritum accipere ex meritis Chriſti. “ Neque vero, ait, ita noſtra eſt ſatisfactio hæc, quam peccatis noſtris exolvimus, ut non ſit per Chriſtum Jeſum.... Facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur a Patre „.

Ut autem optatum effectum in peccatoribus ſatisfactiones a Sacerdotibus injunctæ ſortiantur, ipſis peccatis, & perſonis convenientes ſint oportet; de quo latius infra *cap. 3. & 4.*

XX. Decretum Eugenianum poſt expreſſas tres partes hujus Sacramenti, de forma ejuſdem ſubjicit: “ Forma hujus Sacramenti ſunt verba abſolutionis, quæ Sacerdos profert, cum dicit: *Ego te abſolvo*, &c. „.

Similiter Synodus Tridentina docet, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipſius vis ſita eſt, in illis “ Miniſtri verbis poſitam eſſe: *Ego te abſolvo*, &c. quibus quidem de Eccleſiæ Sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur: ad ipſius tamen formæ eſſentiam nequaquam ſpectant, neque ad ipſius Sacramenti adminiſtrationem ſunt ne-

„ ceſ-

„ ceſſariæ „. *Seſſ.* 14. *De Sacram. Pœnit. cap.* 3.

XXI. Effectus hujus Sacramenti eſt abſolutio a peccatis, ait Decretum Eugenianum. Et Synodus Tridentina citato *cap.*3. " Sane vero res, & *effectus* hujus Sacra„ menti ; quantum ad ejus vim, & effi„ caciam pertinet, reconciliatio eſt cum „ Deo, quam interdum in viris piis, & „ cum devotione hoc Sacramentum perci„ pientibus, conſcientiæ pax, ac ſerenitas „ cum vehementi Spiritus conſolatione con„ ſequi ſolet „.

XXII. Plurimæ tum circa ſingulas ſupra enumeratas Sacramenti partes, tum circa formam, effectumque quæſtiones a Theologis Scholaſticis agitantur, quas, utpote a propoſito meo alienas (*a*) Theologis relinquo; pluresque a Veteribus ignotas, & a Recentioribus moveri cœptas recitat Morinus, *Lib.* 8. *cap.* 2. 3. & 4.

CAPUT II.

De publica, ſolemni, & privata Pœnitentia.

1. *Quid Pœnitentia publica?*
2. *Pluribus ſeculis pro peccatis* occultis *pœnitentiam* publicam *impoſitam fuiſſe credit Morinus*, & *primum hujus argumentum*.
3. *Secundum Morini argumentum*.
4. *Tertium ejuſdem argumentum*.
5. *Quartum argumentum*.
6. *Pro peccatis* occultis *pœnitentia tametſi* publica, *non tamen publice imponebatur; nec Pœnitens publice reconciliabatur*.
7. *Simplices Presbyteri poterant*, *inconſulto Epiſcopo*, *peccatores* occultos *reconciliare*.
8. *Utrumque probatur ex Concilio Carthaginenſi III.*
9. *Peccator* occultus *per cenſuras ad agendam* publicam *pœnitentiam cogi non poterat*.
10. *Plures nullius gravioris criminis rei ultro pœnitentiam* publicam *amplectebantur*.
11. *Magna Veterum de utilitate pœnitentiæ* publicæ *æſtimatio*.
12. *Ex impoſitione pœnitentiæ publicæ pro peccatis occultis non ſequebatur infractio* ſigilli.
13. *Circa ſeculum* VIII. *diſciplina imponendi pœnitentiam* publicam *pro peccatis* occultis, *cœpit deſinere*.
14. Senſim *hæc diſciplina mutata fuit*.
15. *Poſtquam pro peccatis* occultis *cœpit agi pœnitentia* publica, *adhuc magnus erat Pœnitentium numerus*, & *quare?*
16. *Per cenſuras aliaque media* publici *peccatores ad publicam Pœnitentiam cogebantur*.
17. *Studium*, & *conſtantia Epiſcoporum ad conſervandam*, *aut reducendam pœnitentiam publicam pro peccatis publicis*.
18. *Multis ſeculis Pœnitentia etſi* occulta *ad Canonum Pœnitentialium præſcriptum imponebatur*.
19. *Uſque ad ſeculum* XII. *non fuit nota diſtinctio inter* publicam, & ſolemnem *Pœnitentiam*.
20. *Hujus diſtinctionis origo*.
21. *Quæ hodie dicatur Pœnitentia* ſolemnis, & *quæ* publica, & *quæ* privata?
22. *Plura olim omni Pœnitentiæ* publicæ *competentia ad* ſolemnem *reſtricta*.
23. *Primo*, *quod a ſolo Epiſcopo imponeretur*.
24. *Secundo*, *quod* ſemel *duntaxat imponi poſſet*.

(*a*) Inter quæſtiones, quas Theologi movent de partibus Pœnitentiæ, ea potiſſimum eminet, quæ de neceſſitate amoris Dei ſuper omnia in Sacramento Pœnitentiæ differit; porro amoris Dei neceſſitas eſt fundamentum *Juris Eccleſiaſtici*, de quo pertractat auctor noſter; amoris enim Dei præceptum, quod primum in jure naturali, & Evangelico obtinet locum, eumdem quoque ſibi vindicat in jure Eccleſiaſtico: cum ergo hoc poſtremum jus dependeat ab utroque priori jure; Auctor noſter, ut ſuarum deciſionum auctoritas ſtabiliretur, debebat ſaltem amoris Dei neceſſitatem in Sacramento Pœnitentiæ vindicare, nec illam aſſertionem cum aliis quæſtionibus, quas a ſuo propoſito alienas dixit, confundere; nihil enim juri magis repugnat, quam ſi æterna juſtitia, quæ Deus eſt, ſuper omnia non diligatur, aut negligatur.

25. *Tertio, quod qui eam egerant, a Clericatu dejicerentur, aut ad illum promoveri non poſſent.*
26. *Pœnitentiam publicam a ſolemni diſtinctam, a Presbytero imponi poſſe docent Canoniſtæ.*
27. Publicam *Pœnitentiam pro peccatis* publicis *imponendam eſſe multis oſtenditur.*
28. *Idipſum probavit Synodus Tridentina.*
29. *Conformia ſunt hodierna Ritualia, & Concilia.*
30. *Qualiter hodie* debeant *Presbyteri Pœnitentiam* publicam *imponere pro peccatis* publicis?
31. *Qualis eſſe debeat ſpecies* Pœnitentiæ publicæ?
32. *Pœnitentiam* ſolemnem *ab Epiſcopis etiam hodie Eccleſia imponi optat.*
33. *Quid circa hanc ſtatuerit S. Carolus?*

I. PUblica Pœnitentia dicitur, quæ in ſacie Eccleſiæ palam & publice peragitur.

Hanc primis ſex ſeculis unice fere impoſitam fuiſſe notat Morinus *lib.* 4. *De Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ cap.* 10. §. 5. nullumque ante ſeculum ſeptimum uſum fuiſſe, ait, Pœnitentiæ *privatæ Canonicæ*; cum omnia crimina graviora Pœnitentiâ publicâ punirentur, minus gravia Sacerdotis arbitrio, & conſilio.

II. Publicam hanc Pœnitentiam etiam pro peccatis *occultis* primis ſex Eccleſiæ ſeculis juxta Sacros Canones actam, & a Sacerdote, cui peccatum ſecreto detectum fuerat, impoſitam fuiſſe, contendit Morinus *lib.* 5. *cap.* 9. idque tribus potiſſimum argumentis ex antiqua diſciplina erutis.

Primo, quia certum eſt, pœnitentias Canonibus illorum temporum expreſſas, & pro ſingulorum criminum gravitate præſcriptas, fuiſſe pœnas *publicas*, eaſque palam & in facie Eccleſiæ peragendas: cumque in Canonibus illis nulla occurrat publicorum ab occultis criminibus diſtinctio; ſed indifferenter crimina exprimantur, indicium eſt, de utriſque Canones illos indifferenter quoque intelligendos eſſe.

III. Secundum argumentum ex veteri diſciplina erutum ita proponit Morinus: " Sequetur antiquos Patres de publicis
„ criminibus curam tantum geſſiſſe, de
„ occultis vero nullam. Si enim Canones
„ illi de peccatis publicis intelligendi ſunt,
„ de occultis homicidiis, fornicationibus,
„ &c. nulli amplius ſuperſunt. Atqui cri-
„ mina, ejuſmodi ſexcenta perpetrantur
„ occulte, dum unum aut alterum publice
„ deprehenditur. Conſequeretur igitur gra-
„ viſſimorum animi morborum ſanationem
„ antiquos Patres prorſus neglexiſſe; quod
„ cogitare nefas eſt, nedum dicere. Si
„ Pœnitentiæ rationem tantum haberent
„ pœnarum, tolerari forſan hoc poſſet.
„ Verum cum medicamentorum rationem
„ potiſſimum induant, hancque rationem
„ Patres præ ceteris ſpectent, dici non
„ poteſt ulcerum tam peſtiferorum niſi pu-
„ blice & in propatulo ſerperent (quod
„ quam rariſſime, & vix contingit) cu-
„ rationem deſeruiſſe, ſuſque deque ha-
„ buiſſe, & de levibus tantum venialibuſ-
„ que peccatis ſanandis curioſos fuiſſe &
„ ſolicitos „.

IV. Tertium argumentum Morini hoc eſt: " Si crimina quis ſponte enuntiaſſet,
„ minori tempore in Subſtratione, Audi-
„ tione, &c. commoraturum, quam ſi
„ accuſatus, & convictus eſſet. Plerique
„ enim Canones, & Patrum pleraque di-
„ cta hanc legem Reis criminum dictant,
„ cujus rei teſtimonia multa legere potes
„ *lib.* 2. *cap.* 6. Si crimina ponas publica
„ pro ſpecie iſtarum legum explananda,
„ quæ ratio fingi poteſt iſtius temperamen-
„ ti? Si crimen publicum eſt, jam convi-
„ ctio per ſe facta eſt. Ipſa facti, ut ita
„ dicam, notorietas, convictioni æquiva-
„ luit. Delatus tergiverſari non poteſt.
„ Imo ne delatore quidem opus habet
„ Epiſcopus, cum ponatur crimen publi-
„ cum, & notorium; ſed monitore, ac
„ ne monitore quidem: cum eo caſu Epi-
„ ſcopus ſolâ muneris peragendi conſcientiâ
„ ſtimulatus publicum peccatorem, & re-
„ ſipiſcentem Pœnitentiâ caſtigare poſſit „.

V. His argumentis plura ex Sanctis Patribus teſtimonia eamdem diſciplinam adſtruentia ſubjicit Morinus ibidem *cap.* 9. *& ſequentibus*; & denique *cap.* 11. ſpeciale argumentum deſumit ex Canonibus, qui Clericos in crimen quantumvis *occultum* lapſos, non modo ab officio ſuſpendebant; ſed

ſed etiam deponebant, ita ut per aliquot ſeculorum ſpatia, ab omni ſpe reſtitutionis dejicerentur. " Non video, ait, quâ „ ratione idem de publica Laicorum Pœ„ nitentia dici non debeat. Si conſulen„ dum honori, & famæ, id ſane factum „ potius oportuit Clericis, quam Lai„ cis (*a*)„.

VI. Non diffitetur tamen Morinus, multiplicem fuiſſe inter pœnitentiam publicam impoſitam pro peccatis *publicis*, & eamdem impoſitam pro peccatis *occultis*.

Pro peccatis publicis ac notoriis, quæ totam Eccleſiam commovebant, manus imponebantur ab Epiſcopo vel Presbytero *publice* in medio Eccleſiæ ante *abſidem*, hoc eſt in gremio navis Eccleſiæ. *Abſis* enim vel abſida eſt ſanctuarium Eccleſiæ. Eaque manus impoſitio eo ritu fiebat, tam in pœnitentiæ impoſitione, quam pœnitentis abſolutione, ſeu reconciliatione.

Dum vero *occulta* erant crimina, neceſſe non erat, *publice* in medio Eccleſiæ per manus impoſitionem pœnitentiam imponere; aut pœnitentem actâ pœnitentiâ publice reconciliare: Sed ſicuti peccata illa *ſecreto* Sacerdoti aperiebantur, ita quoque *ſecreto* pœnitentia imponebatur, & reconciliatio fiebat.

VII. Hinc altera conſequebatur differentia; quod *publice* pœnitens ob crimen *occultum*, actâ pœnitentiâ publicâ, *ſecreto* poſſet, *inconſulto* Epiſcopo, a Presbytero reconciliari. Secus vero pœnitens ob peccatum *publicum*. Hic enim cum nonniſi *publice* reconciliari poſſet, etiam ſine *ſpeciali* Epiſcopi licentia (niſi extrema neceſſitas licentiæ petendæ tempus intercluderet) à Presbytero reconciliationem obtinere nequibat. Interdictum enim erat Presbyteris, pœnitentem *publice* reconciliare.

VIII. Utrumque non obſcure indicat *Canon* 32. Concilii Carthag. III. qui in duas partes diviſus refertur a Gratiano *cauſ.* 26. *q.* 6. *Can.* 14. Et *q.* 7. *Can.* 5. verba Canonis ſunt: " Ut Pœnitentibus „ ſecundum differentiam peccatorum Epi„ ſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decer„ nantur, & ut Presbyter, *inconſulto* Epi„ ſcopo, non reconciliet pœnitentem: niſi „ abſentiæ Epiſcopi neceſſitate cogente. „ Cujuſcumque autem Pœnitentis publi„ cum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod „ univerſam Eccleſiam commoverit, ante „ *abſidem* manus ei imponantur „.

IX. Altera differentia eaque notabilis erat. Cum publicum erat peccatum, ad agendum *publice* pœnitentiam peccatores excommunicatione, & omnimodâ ab Eccleſia expulſione cogi poterant. At cum peccatum erat occultum, Pœnitentiæ *publicæ* actio erat *ſpontanea*, hoc eſt, ad eam cogi non poterant ullâ excommunicatione, aut Sacramentorum publicâ denegatione. Peccatori equidem ejuſmodi *ſecreto* confitenti, niſi Pœnitentiam Canonicam agere vellet, reconciliationem *ſecreto* denegabat Sacerdos, ſed quod ultra in eum ageret nihil habebat.

X. Neque vero ſoli *occulti* graviuin criminum rei publicam pœnitentiam ſibi à Sacerdotibus *ſecreto* impoſitam & indictam *ſpontaneâ* quâdam voluntate ſuſcipiebant, & *publice* cum aliis pœnitentibus, etiam *graviorum* criminum reis peragebant; ſed & leviorum duntaxat, aut nullorum criminum ſibi conſcii, eam ultro amplectebantur; quemadmodum notat Morinus *lib.* 5. *cap.* 7.

XI. Ex hac praxi deducit ibidem Morinus, quanta fuerit de Pœnitentiæ publicæ utilitate Veterum æſtimatio. Verba ejus ſunt: " Quanta fuerit antiquitus Pœ„ nitentiæ publicæ æſtimatio, quam effi„ cax auxilium ad dolorem de peccatis

 „ con-

(*a*) Si publica pœnitentia eo loci quatuor gradus, quos inferius enumerat Auctor noſter, complectebatur, certum eſt omnia crimina in omnibus circumſtantiis non fuiſſe olim publicæ pœnitentiæ obnoxia. V. G. Mulieres adulteræ, quæ delicti conſcientiâ ſtimulante vultus ſuum Sacerdoti aperiebant, non ante vulgi oculos juxta Eccleſiæ Canones, pœnitentiâ defungebantur, ſed occulte; ne hujus flagitii ſuſpectæ aut a viris acciperentur inclementius, aut ad judices delatæ capitali ſupplicio afficerentur; quod obſervat S. Baſilius *Epiſt. ad Amphyl. Canone* 34. Diffiteri tamen non poſſumus, quin plurima extiterint peccata lethalia occulte commiſſa, quæ publicæ pœnitentiæ fuerunt ſubjecta. Hac de re conſulantur Tertullianus *de Pœnitentia*, & *pudicitia*, Baſilius *Ep. ad Amphyloch.* Gregorius Nyſſenus *Epiſt. ad Letoium*, compluresque alii patres vetuſti, quibus adjungere non pigeat Marianum Victorium in libello *de antiquis Pœnitentiis*.

„ concipiendum, & de iis remiſſionem ob-„ tinendam, afferre judicata ſit, nullo mi-„ hi videtur illuſtriore argumento demon-„ ſtrari poſſe, quam eâ conſuetudine, quæ „ præſertim in Hiſpania viguit, illius „ ſponte ſuſcipiendæ, & agendæ, nullâ „ præcedente criminum atrocium conſcien-„ tiâ, nullâ criminum publicorum, aut „ occultorum confeſſione publicâ, nedum „ convictione„.

XII. Hinc ulterius deducitur, Pœnitentiam publicam pro peccatis *occultis* potuiſſe ſine ullo ſigilli confeſſionalis periculo imponi & peragi. Ipſa enim Pœnitentiæ impoſitio ſecreto a Sacerdote fiebat; & publica Pœnitentiæ actio erat etiam innocentibus, nullorumque criminum reis communis: ac per conſequens, crimen occultum ex actione Pœnitentiæ publicæ haud facile concludi poterat. Si tamen præviderent Patres ex impoſitione Pœnitentiæ publicæ crimen *occultum* revelandum iri; tunc pœnitentias *publicas* in *privatas*, ob revelationis periculum, commutaſſe monet Morinus *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 20. Ita enim Pœnitentias *publicas* uſurpabant, ut privatis & ſecretis virtutem non adimerent.

XIII. Diſciplina imponendi pœnitentiam publicam pro peccatis *occultis* in Eccleſia Latina perſeveravit uſque ad finem ſeculi ſeptimi aut initium ſeculi octavi, ſi Morino credimus *lib.* 7. *cap.* 1. atque ab eo tempore vulgari cœpit commune atque hodie ab omnibus receptum axioma: *De peccatis publicis publice; de occultis occulte eſſe pœnitendum*.

XIV. Hoc autem obſervat Morinus, quod mutatio illa facta non ſit phyſico more in momento temporis, aut Concilii generalis alicujus decreto, ſed paulatim, & tacito quodam Eccleſiarum conſenſu. Atque hinc factum, ut alibi ſerius, alibi citius hæc mutatio recepta fuerit.

XV. Quamvis jam receptâ hâc diſtinctione inter peccata *publica*, & *occulta*, deſierit pœnitentia *publica* pro peccatis *occultis*, magnus tamen ſeculis aliquot ſequentibus numerus pœnitentium *publicorum*, veſte, loco, victu, luctu, totâque vitæ diætâ a Fidelibus diviſus in Eccleſia remanſit, uti oſtendit Morinus loco citato *cap.* 2. Et *cap.* 3. demonſtrat, quam "ſolicite & diligenter providerent illorum „ ſeculorum Epiſcopi, non modo ut peccatorum publicorum, quæ per varias „ Diœceſis parœcias perpetrabantur, co-„ gnitio illos non lateret, ſed etiam ut „ occulta ipſos non effugerent. Eâ enim „ diſciplinâ, & cautione in iis inquirendis „ utebantur, ut difficile eſſet crimina oc-„ culta, nedum publica, eorum ſolertiam „ & ſolicitudinem effugere. Quamobrem „ hoc? Non peccantium odio, ſed amore „ & ſtudio; non ut malum malo medica-„ rentur, ſed ut optimi Medici, ſanitatis „ ægrotorum deſiderantiſſimi. Omnis enim „ eorum cura & ſolicitudo eo tendebat, „ ut vulnera per crimen animæ illata cu-„ rarentur, ne mors Pœnitentiam præ-„ veniens animæ ut corporis interitum „ afferret„.

XVI. Poſt hæc *cap.* 4. & 5. probat, Epiſcopos per cenſuras, ac ſubinde etiam per invocationem brachii ſecularis peccatores *publicos* ad agendam *publicam* pœnitentiam adegiſſe.

☞ Nec id mirum videbitur, ſi attendatur, atrociora crimina non raro publice, & cum gravi populi ſcandalo a potentioribus, & opulentioribus ſeculi perpetrari: atque hos præ aliis difficilius ad agendam *publicam* pœnitentiam pro commiſſis criminibus & datis ſcandalis induci poſſe.

Unde & legimus, quod dum Patres Concilii Cabillonenſis II. anno 813. deprehendiſſent, agere pœnitentiam juxta antiquam canonicam conſtitutionem in pleriſque locis ab uſu receſſiſſe, neque antiqui moris ordinem reconciliandi ſervari, hæc decreverunt *Can.* 25. " Ut a *Ludovico Imperatore* impetretur adjutorium, qualiter ſi „ quis publice peccat, publicâ mulctetur „ pœnitentiâ, & ſecundum ordinem Ca-„ nonum pro merito ſuo excommunicetur, „ & reconcilietur„.

Diſcant Epiſcopi exemplo horum Patrum, non mox abjiciendum eſſe ſtudium reducendi canonicam Patrum ſanctiſſimam diſciplinam circa pœnitentiam publicam pro peccatis publicis, dum conſpiciunt hanc diſciplinam totaliter vel Paſtorum negligentiâ, vel incuriâ collapſam, imo quodammodo abolitam, & in deſuetudinem abiiſſe.

XVII. Legitur quoque, quod dum Epiſcopi

ſcopi pro gravitate criminum, & publico ſcandalo pœnitentias *publicas* injungere pro debito ſui officii, & zelo Eccleſiaſticæ diſciplinæ voluerunt, criminum rei bujuſmodi Pœnitentias refugientes, ipſos ſubinde Principes contra Epiſcopos ſuſcitarint, ac tandem ſeculo x. & ſequentibus, ad curiam Romanam refugerint, ut illic abſolutionem criminum ſine Pœnitentia *publica* obtinerent, quam a ſuo Epiſcopo obtinere non poterant.

Exemplum occurrit in vita ſancti Dunſtani Archiepiſcopi Cantuarienſis, qui ſedit ſeculo decimo.

Legitur quod hic ſanctus Præſul Comitem quemdam præpotentem, qui cognatam ſuam illicito ſibi matrimonio copulaverat, quem cum ſemel, ſecundo, & tertio redarguiſſet; tandem contumacem, & perſeverantem in inceſtu, a liminibus Eccleſiæ ut publicum inceſtuoſum excluſerit.

Hunc Dunſtani agendi modum typho ſuperbiæ inflatus Comes non ferens, regem adiit adverſus Dunſtanum, ipſum impiæ, & immoderatæ ſeveritatis accuſans; præcaturque, ut regiâ ſanctione a tyrannide (ut ipſe aiebat) Dunſtani liberaretur.

Rex autem nimium facilis ad credendum, Dunſtano mandavit, ut hominem cum ea, quam duxerat, in pace manere ſineret, & a quibus ipſum ſuſpenderat, liminibus ſacris reſtitueret.

Hoc audito dolebat Dunſtanus, religioſiſſimum regem per mendacem hominis linguam ante rei inquiſitionem, & examinationem eſſe ſeductum.

Interim Dunſtanus, ut regis poſtulatis, ſalvâ tamen diſciplinâ, ſatisfaceret; hominem ad ſatisfactionem, tam pro commiſſo crimine, quam & propter injuſtam ſui criminationem apud Principem terræ factam, paulo durius increpat, cupiens modo ad pœnitentiam & correctionem cor illius emollire. Sed Dunſtanus videns ſe nihil proficere, ſed hominem magis furere, zeloſiſſimus hic Præſul, nequaquam regiis mandatis contra Eccleſiaſticam diſciplinam obſecuturus, hominem illum non tantum a liminibus Eccleſiæ excluſum retinuit, ſed & inſuper a fidelium communione excluſit.

Tunc ille ſeipſo deterior effectus, immani eſt furore correptus, & nihil eorum, quæ poſſidebat, alicujus eſſe momenti reputans, ad hoc ſolum ſe totum ſtudebat impendere, ut Dunſtano excitaret ſcandalum, & Chriſtianæ legis jugum, quo a ſua libidine coërcebatur, ſibi faceret alienum. Legatos itaque ſuos Romam deſtinat, & talibus aſſueta quorumdam Romanorum corda, & ora in ſuam cauſam *largo munere, largiori ſponſione* permutat.

" Quid inde? (pergit hiſtoricus) Præſul „ Apoſtolicæ Sedis Joannes XIII. Dunſta„ no, peccatori homini condeſcendere ver„ bis, ac litteris, mandat, & eum Eccle„ ſiæ gremio integre conciliare monet, „ hortatur, imperat „.

His mandatis Apoſtolicis Vir ſanctus hæc repoſuit: " Equidem cum illum, de „ quo agitur, ſui delicti pœnitudinem ge„ rere videro, præceptis D. Papæ lubens „ parebo; ſed ut ipſe in peccato ſuo ja„ ceat, & immunis ab Eccleſiaſtica diſci„ plina nobis inſultet, & exinde gaudeat, „ nolit Deus „.

" Avertat etiam Deus a me, ut ego „ causâ alicujus mortalis hominis, vel pro „ redemptione capitis mei poſtponam le„ gem, quam ſervandam ſtatuit in ſua „ Eccleſia idem Dominus Jeſus Chriſtus „ Filius Dei „.

Hæc omnia latius referuntur *tom. 9.* Conciliorum Generalium *col.* 700. ac una refertur, qualiter tandem hic Comes intelligens inflexibilem Dunſtani pro diſciplina Eccleſiaſtica conſtantiam, pœnitudine ductus, abdicato illicito conjugio, pœnitentiæ ſibi cultum impoſuerit, ac tandem in Generali Angliæ Concilio per Dunſtanum indicto, ritu publici pœnitentis, nudis pedibus, laneis indumentis, ſe ad Dunſtani pedes provolverit, atque ab eo, inſtantibus Epiſcopis, abſolutionem obtinere meruit.

Hinc diſcant Epiſcopi, aliique Eccleſiæ Paſtores, quid poſſit Paſtoralis pro Eccleſiaſtica diſciplina perſeverans, & ad reſtaurandam pœnitentiam publicam non timida conſtantia ☞.

XVIII. Jam vero qui ritus in impoſitione, nec non actione pœnitentiæ publicæ obſervati fuerint, præſertim a ſeculo ſeptimo uſque ad duodecimum, late exponit

Mo-

Digitized by Google

Morinus *cap. 7. & ſequentibus;* atque *cap.* 21. 22. & 23. probat, multis ſeculis, etiam poſtquam invaluit pœnitentia *occulta*, ſive privata pro peccatis *occultis*, ſemper impoſitas fuiſſe pœnitentias *Canonicas* pro peccatis *occultis*; ſive ſecundum Canones pœnitentiales, non ſecus atque pro peccatis publicis; atque ita Pœnitentiam privatam a pœnitentiæ publicæ impoſitione, & actione per ſolius ſolemnitatis omiſſionem diſcrepaſſe. Confeſſio igitur peccatorum *occultorum* ſecreta erat: omne pœnitentiæ exercitium *ſecreto*, & extra faciem Eccleſiæ agebatur, & abſolutio ſecreta: at ipſa opera pœnitentiæ exercitiaque juxta Canonum præſcripta imponebantur. Neque enim minus curandis peccatis occultis, quam publicis invigilabant Eccleſiæ Paſtores: idcoque remedia utriſque curandis indifferenter ſuis Canonibus præſcribebant.

XIX. Cum autem pœnitentia publica ſemper quibuſdam externis ritibus, ac ſolemnitatibus veſtita fuerit, multis ſeculis omnis pœnitentia publica etiam *ſolemnis* reputata fuit; nec primis ſeculis diſtinctio inter publicam, & ſolemnem pœnitentiam nota fuit: quin ſi Morino *lib.* 5. *cap.* 25. credimus, ante ſeculum XIII. hæc diſtinctio incognita fuit; atque primum illo currente ſeculo recipi cœpta.

XX. Credit Morinus Theologos Scholaſticos diſtinctionis hujus occaſionem ſumpſiſſe ex varia diſciplina circa pœnitentiam publicam, quæ variis temporibus a Patribus decreta fuit: quam cum in Canonibus apud Gratianum *diſtinctione* 50. ſuo aſpectu expreſſam viderent; nec attendentes, quâ ratione omnia, quæ dicebantur, uni eidemque pœnitentiæ publicæ poſſent pro varietate temporum, & locorum applicari; pœnitentiam publicam in ſolemnem, & non ſolemnem diſtinguere cœperunt; atque hâc diſtinctione Canones apparenter ſibi contrarios conciliare.

" Aberrationis iſtius causâ, non poſtre-
" ma (ait Morinus ibidem *num.* 14.) fuit
" Gratiani in diſcernendis Auctoribus, eo-
" rumque ætate cæcutientia, quæ erudi-
" torum nemini ignota eſt. Hinc ſæpius
" apud eum præpoſtera diverſorum Cano-
" num concordia, qui temporum diſtin-
" ctione nullo negotio vere, & pie con-
" ciliari poterant. Hunc ſecuti Scholaſti-
" ci, & Canoniſtæ, Decreta & Canones
" variorum ſeculorum uni, & eidem tem-
" pori tribuerunt, & reconciliationem,
" quæ obviam ſæpe occurrebat, in trans-
" verſum egerunt ".

XXI. Quidquid ſit, apud Canoniſtas atque Theologos Scholaſticos receptiſſima hodie eſt, Pœnitentiæ in tres ſpecies diſtinctio; nimirum ſolemnem, publicam, & privatam.

De triplici hac pœnitentiæ ſpecie agens Cardinalis Hoſtienſis in Summa, titulo *De Pœnitentiis, & Remiſſionibus*, ait: " Proprie dicitur illa ſolemnis, quæ fit in " capite quadrageſimæ cum illa ſolemnita- " te, de qua habes *Diſt.* 50. *Can.* IN CA- " PITE ". In hoc citato Canone ſub nomine Synodi Agathenſis deſcribitur ritus impoſitionis publicæ pœnitentiæ, eodem fere modo quo in hodierno Pontificali Romano deſcriptus habetur. Unde & notant Correctores Romani: " Sententia vero hu- " jus capitis magna ex parte habetur in " Pontificali, & ordine Romano ": Pœnitentia hoc ritu impoſita, a Canoniſtis hodie communi conſenſu dicitur *ſolemnis*.

" Publica proprie dicitur illa, inquit
" Hoſtienſis, quæ fit in facie Eccleſiæ,
" non cum prædicta ſolemnitate, ſed quan-
" do injungitur peregrinatio per mundum
" cum baculo, & pera benedictis ".

Verum pœnitentia publica etiam merito dicitur, quæ fit in facie Eccleſiæ, tametſi prædictus ritus non adſit. Publica enim proprie appellatur, ab eo quod in publico fiat.

" Privata autem Pœnitentia dicitur il-
" la, quæ quotidie fit a juſtis, & quæ
" ſaltem ſemel in anno eſt facienda, quan-
" do ſcilicet aliquis ſolus, & ſecrete Sa-
" cerdoti confitetur " ait Hoſtienſis.

XXII. Receptâ hac inter ſolemnem, & publicam pœnitentiam diſtinctione, plura ex his, quæ pœnitentiæ publicæ jam olim tributa erant, Canoniſtæ ad ſolemnem reſtrinxerunt; eique ſoli convenire crediderunt.

XXIII. In primis cum priſtinis Canonibus cautum eſſet, pœnitentiam a *ſolo* Epiſcopo, vel a Presbyteris de Epiſcopi

ſpe-

Digitized by Google

ſpeciali conſenſu imponi ; id ad pœnitentiam *ſolemnem* reſtrinxerunt Canoniſtæ, hancque a ſolo Epiſcopo imponi poſſe aſſerunt ; eaque ſententia etiam hodie recepta eſt : cum tamen Canones de omni *publica* pœnitentia ſaltem pro peccatis *publicis* imponenda loquerentur. Vide Fagnanum ad *cap.* Manifesta ;; *De Pœnit. & Remiſſ. num.* 5.

XXIV. Ulterius cum in nonnullis Canonibus dictum reperirent, Pœnitentiam publicam reiterari non poſſe, illud huic *ſolemni* Pœnitentiæ appropriarunt ; cum tamen pluribus ſeculis ſaltem in Eccleſia Latina omni publicæ Pœnitentiæ commune fuerit, juxta illud S. Auguſtini Epiſtolâ ad Macedonium. "Caute ſalubriterque „ proviſum eſt, ut locus illius humillimæ „ Pœnitentiæ *ſemel* in Eccleſia concedatur, ne medicina vilis minus utilis eſſet ægrotis, quæ tanto magis ſalubris „ eſt, quanto minus contemptibilis fuerit „.

Hanc diſciplinam in Eccleſia Latina uſque ad ſeculum VIII. duraſſe oſtendit Morinus *lib.* 5. *cap.* 28.

XXV. Præterea ad hanc *ſolemnem* Pœnitentiam pertinere crediderunt Canoniſtæ, quod Canones dicunt, Clericos pœnitentes Ordinibus ſuis nec poſt actam Pœnitentiam publicam reſtitui ; nec Laicos ad Ordines promoveri poſſe : cum id de qualibet Pœnitentia publica, juxta Canonum præſcripta intelligeretur ; non quidem ratione Pœnitentiæ, ſed ratione criminis commiſſi ex mente Patrum ; uti infra titulo *De Irregularitate* oſtendetur, ac una dicetur, quæ fuerit Canoniſtis errandi occaſio.

XXVI. Pœnitentiam publicam, ut a *ſolemni* diſtinguitur ; id eſt, quæ quidem in facie Eccleſiæ, ſeu publice peragitur ; ſed ſine ſolemnitate, in citato Canone *In Capite*, & Pontificali Romano deſcripta, a Presbytero etiam ſine ſpeciali mandato Epiſcopi, pro peccatis publicis imponi poſſe communiter tradunt Canoniſtæ, conformiter ad *Can.* 1. ;; *De Pœnit. & Remiſſ.* ubi dicitur: *Manifeſta peccata non ſunt occultâ correctione purganda.*

XXVII. Et ſane pœnitentiam publicam pro peccatis *publicis* non tantum ipſa Eccleſiaſtica diſciplina, ſed ratio naturalis ipſaque divina juſtitia exigere videtur.

Quid enim rationi juſtitiæque divinæ congruentius, quam ut pœnitentia ſit peccatis proportionata ; adeoque publica pro publicis peccatis?

Ad hæc cum per peccata publica plerumque aliis ſcandalum generetur, dum videntes publice peccata committi, ad eadem etiam committenda provocantur, niſi pœnitentiæ alicujus timore coërceantur, ratio exigit ut quos publice peccando ad peccandum incitavit, publice pœnitendo a peccatis revocet.

Denique dum pro peccatis *publicis* agi pœnitentiam populus non videt, idea de peccatorum magnitudine adeo paulatim minuitur, ut niſi per manifeſta pœnitentiæ publicæ exempla aliquando magnitudo peccatorum eorum oculis objiciatur, futurum ſit, ut ſine ullo timore peccata committant ; atque peccata alioquin gravia, appareant levia, aut nulla.

Hinc illud Apoſtoli I. ad Timoth. cap. 5. verſ. 20. *Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.*

XXVIII. Hoc Apoſtolicum monitum aſſumens Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 8. *De Reformat.* declarat: "Quando igitur ab aliquo publice, & in multorum „ conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos commotoſque „ fuiſſe non ſit dubitandum ; huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publice injungi oportet ; ut quos exemplo „ ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ „ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam. Epiſcopus tamen publicæ „ hoc pœnitentiæ genus in aliud ſecretum „ poterit commutare, quando ita magis „ judicaverit expedire „.

Ex his verbis evidens eſt, voluiſſe Synodum pro peccatis *publicis*, & in conſpectu multorum commiſſis pœnitentiam *publicam*, a Confeſſariis eſſe imponendam; eatenus ſaltem, ut *publico* ſcandalo ſatisfiat ; utque eo pacto peccator, *quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam.*

XXIX. His conforme eſt quod decernitur in Rituali Romano, & Paſtorali Mechlinienſi titulo *De Sacramento Pœnitentiæ:*

Digitized by Google

tiæ : " Videat autem diligenter Sacerdos ,, ... ne abſolvat eos, qui publicum ſcan- ,, dalum dederunt, niſi *publice* ſatisfaciant, ,, & ſcandalum tollant ,,.

Sanctus Carolus in primo ſuo Concilio Mediolanenſi, titulo *Quæ pertinent ad Sacramentum Pœnitentiæ*, decernit : " Iidem ,, (Confeſſarii) quemadmodum a Sancta ,, Tridentina Synodo juſſum eſt, *publice* ,, peccantibus *publicam* Pœnitentiam im- ,, ponant : neque illud pœnitentiæ genus, ,, niſi datâ ab Epiſcopo facultate, ſecretâ ,, aliâ pœnâ commutare audeant ,,.

XXX. Igitur eatenus ſaltem hodierna Eccleſiæ diſciplina Pœnitentiam *publicam* retineri, & a Presbyteris imponi vult, ut per eam ſcandalum per publica peccata datum reparetur ; utque ſuâ pœnitentiâ peccator eos, quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam, eamque Pœnitentiam pro peccatis publicis, ac notoriis a Presbyteris ita imponendam cenſuit Synodus, ut ſoli Epiſcopo facultatem tribuat, publicæ hoc Pœnitentiæ genus in aliud ſecretum, quando ita magis judicaverit expedire, commutandi.

XXXI. Quod vero genus Pœnitentiæ hic requiratur, non expreſſit Synodus; ſed illud Confeſſariorum prudentiæ permiſit ; qui criminis, perſonæ, loci, & temporis conditione diligenter expensâ, judicent quæ Pœnitentia publica pro ſcandalo reparando imponenda ſit : qua in re ne ſubinde præcipiti zelo aberret Confeſſarius, nonnumquam expediet, Superiores alioſque periciores conſulere.

XXXII. Quod vero ad Pœnitentiam *publicam* omnibus illis ritibus externis veſtitam, quam *ſolemnem* vocant Canoniſtæ, attinet, eam a Patribus utiliter præſcriptam, atque cum fructu non exiguo impoſitam agnoſcit Eccleſia ; atque etiamnum hodie ipſis Epiſcopis in Pontificali exhibet, ejuſque ritum exacte deſcribit, ut pro temporum, locorum, atque criminum gravitate, & perſonarum qualitate eam reducant.

XXXIII. Huic Eccleſiæ voto obſequens S. Carolus in Concilio Mediolanenſi III. *titulo De iis quæ ad pœnitentiæ Sacramentum pertinent*, ſtatuit : " Studeat Epiſco- ,, pus ad ſacrorum Canonum, & Tridentini Concilii præſcriptum, pro publicorum delictorum gravitatis ratione, & ,, publicam, & *ſolemnem* pœnitentiam in ,, uſum revocare. Quos vero ita ſolemniter pœnitere oportet, menſe ante quadrageſimæ initium ad ſe per Parochos ,, deferri curet, ut primum ineunte quadrageſimâ illi pœnitentiâ affici, tum die ,, cœnæ Domini Eccleſiæ reconciliari poſſint ſtato ſolemni ritu ,,.

Hoc Decretum rurſus renovavit in Concilio Mediolanenſi V. utque utriuſque Concilii decretum eam executionem habeat, in Synodo ſua Diœceſana II. voluit, ut " ut ſi qui tale facinus commiſerint ut ,, pœnitentia *publicâ*, & *ſolemni* ſatisfacere debeant, eorum nomina Parochi ,, menſe ante quadrageſimæ initium ad ,, nos deferant, ut ineunte quadrageſimâ ,, ex inſtituto Eccleſiæ rite ea pœnitentia ,, imponatur ,,.

Solemnem ergo pœnitentiam a ſolis Epiſcopis imponi vult, quando ipſi pro gravitate delicti, & ſcandali dati, temporum atque perſonarum conditione, non politice, ſed juxta Evangelicas, & Eccleſiaſticas regulas expensâ, imponendam judicaverint.

CAPUT III.

De Canonibus, & Libris Pœnitentialibus.

1. *Quid proprie Canones* Pœnitentiales?
2. *Eorum uſus antiquiſſimus ; & quare?*
3. *In determinandis Pœnitentiis admodum circumſpecti, & ſoliciti erant olim Epiſcopi.*
4. *Inſigniores etiam Epiſcopi non audebant* ſoli *aliquid determinare ; ſed alios conſulebant.*
5. *Exemplum in Epiſcopis Africanis.*
6. *Alterum in Clero Romano.*
7. *Argumentum hujus diſciplinæ ſuppeditant priſcorum Conciliorum Canones.*
8. *Epiſtola Canonica S. Gregorii Thaumaturgi, & Petri Alexandrini non leve argumentum ſubminiſtrant.*

9. *Omnium*

9. *Omnium fœcundiſſima eſt hane in rem Epiſtola Canonica S. Baſilii.*
10. *Pontifices etiam ſæpius ſuper pœnitentia imponenda conſulti, & ejus exemplum ex Gratiano.*
11. *Ex cura Patrum circa pœnitentias orti ſunt Canones Pœnitentiales.*
12. *Quâ ratione mediis ſeculis compoſiti Libri Pœnitentiales?*
13. *Horum librorum deſcriptio.*
14. *Ex præſcripto horum librorum Presbyteri pœnitentias imponere debebant.*
15. *Epiſcopi ſedulo invigilabant, num juxta Canones pœnitentia imponeretur.*
16. *Pro aſſequenda Canonum pœnitentialium notitia intelligendi quatuor Pœnitentium* gradus.
17. *Quatuor hi gradus recitantur.*
18. *Deſcriptio primi gradus.*
19. *Hie gradus erat extra templum.*
20. *Quid in hoc gradu agerent Pœnitentes?*
21. *In hoc gradu exiſtentes, nondum erant proprie Pœnitentes.*
22. *Hic gradus non ubique, nec ſemper inter gradus pœnitentiæ computatus.*
23. *Deſcriptio ſecundi gradus pœnitentialis.*
24. *Quo loco hie gradus conſiſteret.*
25. *Quæ Pœnitentium in hoc gradu exercitia.*
26. *In hoc gradu nulla ſuper Pœnitentes manus impoſitio aut oratio; nec opera pœnitentialia eis imponebantur.*
27. *Quâ ratione auditio Scripturæ ſacræ huie gradui Pœnitentiali eſſet propria.*
28. *Quid per admiſſionem ad primum, & ſecundum gradum conſequeretur peccator?*
29. *Tertii gradus pœnitentialis deſcriptio.*
30. *In hoc gradu crebræ fiebant ſuper Pœnitentes manuum impoſitiones, & orationes.*
31. *Quo tempore hæ fierent?*
32. *In hoc gradu imponebantur opera corporis afflictiva.*
33. *Hic gradus* proprie *pœnitentialis; & in illo exiſtentes, proprie Pœnitentes ſuere.*
34. *Quarti gradus deſcriptio.*
35. *In hoe exiſtentes manebant toto Sacrificii tempore.*
36. *Non tamen poterant* offerre, *vel communicare.*
37. *Plura hominum genera ad hunc gradum redigebantur.*
38. *Quanto tempore in unoquoque gradu ſubſiſtendum?*
39. *Epiſcopi tempus abbreviare poterant.*
40. *Poterat Epiſcopus, omiſſo inferiori gradu, collocare pœnitentem in altiori gradu.*
41. *Præcipuus ſcopus œconomiæ pœnitentialis erat, ut ſciretur, an peccator vere eſſet converſus.*
42. *Epiſcopi diligenter obſervabant modum agendi Pœnitentium, & monebant Presbyteros, ut ſincerum de Pœnitentibus teſtimonium redderent.*
43. *Quomodo citra diſpenſationem Pœnitentes de uno ad alium gradum aſcenderent.*
44. *Quando Canones Pœnitentiales cœperint abrogari?*
45. *Quæ occaſiones abrogationis.*

I. CAnon Græce, Latine *regula* nuncupatur, ait Iſidorus apud Gratianum *Diſt.* 3. *Can.* 1. Hinc Canones Eccleſiaſtici proprio, & Antiquis uſitato modo loquendi, ſunt regulæ morum Directrices, non unius, ſed plurium Eccleſiæ Præſulum conſenſu præſcriptæ.

Itaque Canones *Pœnitentiales* ſunt *regulæ*, quibus Pontifices, Concilia, atque SS. Patres *pœnitentiæ* peragendæ normam peccatoribus præſcripſerunt; opera pœnoſa, & laborioſa cuique crimini proportionata, & opportuna decernendo, ac injungendo.

II. Horum uſus antiquiſſimus eſt, & ab ipſis propemodum Eccleſiæ incunabulis exordium ſumpſit.

Cum enim patribus eſſet perſuaſum, pœnitentias convenientes peccatis impoſitas plurimum ad ſanationem peccatoris, & remiſſionem criminum valere, uti variis Patrum teſtimoniis oſtendit Morinus *lib.* 3. *De Adminiſt. Sacr. Pœn. cap.* 12. magnopere ſolicite ſuere Epiſcopi, ut ſcirent, quæ qualeſque pœnitentiæ ſingulis quibuſvis criminibus congruerent.

III. Utque in re tanti momenti, a qua ipſius animæ curatio potiſſimum dependet, ſecurius procederent, nibil fere circa hanc rem pronuntiabant aut ſtatuebant, quod antea

Digitized by Google

antea a multis Epiſcopis ſerio delibera-
tum, & examinatum non eſſet.

Quapropter “ quoties peccatum aliquod
„ novum occurrebat, aut peccati nova
„ ſpecies, vel magni momenti eircumſtan-
„ tia, toties in unum conveniebant Epi-
„ ſcopi, & ſcrupuloſe admodum inquire-
„ bant, quo pœnitentiæ genere peccatum
„ illud eſſet expiandum, & re deliberatâ,
„ & definitâ ſingulis Parœcis ſuis id, quod
„ communi conſenſu ſtatutum erat, ſignifi-
„ eabant, ut Epiſcopi omnes & Presby-
„ teri crimen illud juxta Canonem recens
„ conditum pœnitentiâ impoſitâ eurarent.
„ Tanto ſtudio cavebant, ne reconcilia-
„ tionem cum indignis communicarent „!

IV. Hæc Morinus *lib. 6. cap.* 14. qui
ibidem addit: “ Videre eſt inſignes, &
„ doctiſſimos Epiſcopos, emergente aliquo
„ novo crimine, hærentes quâ pœnitentiâ
„ eſſet eluendum, jubenteſque criminis
„ Reos tantiſper apud ſe flere, orare, je-
„ junare, donec Epiſcopi eonvenientes de-
„ liberaſſent, quo pœnitentiæ medicamine
„ eſſent ſublevandi, & curandi. Videre
„ eſt alios in ejuſmodi caſu ſuſpenſos ni-
„ hil de pœnitentia ſtatuentes, donec a
„ vicinis Epiſcopis reſponſum tuliſſent „.

“ Nec iſta (ait Morinus) diligentia
„ tribus tantum, aut quatuor ſeculis in
„ Eccleſia viguit, ſed undecim integris
„ ita conſtanter perduravit, ut de ea ni-
„ hil prorſus remiſſum fuerit „.

V. Antiqui hujus moris locupletiſſimus
teſtis eſt S. Cyprianus in variis ſuis Epi-
ſtolis, ac ſignanter *Epiſtolâ* 53. ubi ſex
Epiſcopi eum conſulunt, an tuto poſt
triennii pœnitentiam iis reconciliatio con-
cedi poſſet, qui fortiſſime eoram Magi-
ſtratu, & populo frequente tormenta paſſi
fuerant, & vicerant, deinde a Proconſu-
le tenti, & graviſſimis pœnis diutiſſime
excruciati, tandem ceciderant, & gloriam
priore certamine partam maculaverant.
Neque tantum de hac re Cyprianum con-
ſulunt, ſed etiam rogant, ut cum aliis
Epiſcopis quæſtionem illam communicet.

Verba Cypriani ſunt: “ Quoniam ta-
„ men ſcripſiſtis, ut cum pluribus colle-
„ gis de hoc ipſo pleniſſime tractem, &
„ res tanta exigit majus, & impenſius de
„ multorum collatione conſilium, & nunc
„ omnes fere inter Paſchæ prima ſolémnia
„ apud ſe eum fratribus demorantur,
„ quando ſolemnitati celebrandæ apud ſuos
„ ſatisfecerint, & ad me venire cœperint,
„ tractabo eum ſingulis plenius, ut de eo
„ quod conſuluiſtis, figatur apud nos, &
„ reſcribatur vobis firma ſententia, mul-
„ torum Sacerdotum conſilio ponderata „.

VI. Hujuſmodi plurima inter Epiſtolas
Cypriani teſtimonia illius diſciplinæ occur-
runt; atque inter alia etiam teſtimonium
Cleri Romani tempore Cypriani, Sede va-
cante per mortem Fabiani Papæ, ita ad
ipſum Cyprianum de cauſa lapſorum ſcri-
bentis: “ Quamquam *nobis* in tam ingen-
„ ti negotio placeat, quod tu & ipſe tra-
„ ctaſti prius Eccleſiæ pacem ſuſtinen-
„ dam; deinde ſie collatione conſiliorum
„ cum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis,
„ Confeſſoribus, pariter ac ſtantibus Lai-
„ cis factâ, Lapſorum tractare rationem „.

Hæc Clerus Romanus *Epiſt.* 31. inter
Epiſtolas Cypriani.

Et ne horum lapſorum interim cura ac
ſalus neglecta prorſus videretur, modera-
men quidem aliquod excogitarunt, ſed ite-
rum nonniſi de conſilio plurium Epiſcopo-
rum, uti liquet ex ſubſequentibus: “ Cu-
„ jus temperamenti moderamen hìc tenere
„ quærentes diu, & quidem multi, &
„ quidem cum quibuſdam Epiſcopis vici-
„ nis nobis, & appropinquantibus, &
„ quos ex aliis provinciis longe poſitis per-
„ ſecutionis iſtius ardor ejecerat, ante
„ Conſtitutionem Epiſcopi nihil innovan-
„ dum putavimus, ſed lapſorum curam
„ mediocriter temperandam eſſe credimus,
„ ut interim dum Epiſcopus dari a Deo
„ nobis ſuſtinetur, in ſuſpenſo eorum,
„ qui moras poſſunt dilationis ſuſtinere,
„ cauſa teneatur „.

VII. Ejuſdem diligentiæ ac ſollicitudi-
nis argumenta inſignia ſunt ſinguli fere
Canones Eliberitani, Ancyrani, Nicæni,
Concilii Arelatenſis I. In his enim pene
omnibus agitur de pœnitentia eertis cri-
minibus imponenda; criminum variæ ſpe-
eies, circumſtantiæ, peccantium voluntas,
neceſſitas, occaſio diſcutiuntur, & unicui-
que ſpeciei circumſtantiâ aggravatæ, aut
ſublevatæ analoga pœnitentia a Patribus
injungitur; ut pluribus annotavi in Com-
men-

mentario ad Canones præſertim *Ancyranos*.

VIII. Argumentum quoque non leve ſuppeditat Epiſtola Canonica S. Gregorii Thaumaturgi. Hic interrogatus a vicinis Epiſcopis, quæ pœnitentia certis criminibus imponenda eſſet in eorum Diœceſibus, occaſione incurſionis Barbarorum, perpetratis, illis hac Epiſtolâ reſpondet; eoſque modum pœnitentiarum docet: ac præterea Presbyterum a ſe bene inſtructum ad eos ablegat; una addens, nonnullis peccatis pœnitentiam ſe definire non audere, ſed expectandam Epiſcoporum Synodum, ac interim criminum reos ab Eccleſia pellendos. Sic ſcribit *Can.* 5. " Propterea ergo „ Fratrem, & conſenem noſtrum Euphro- „ ſynum ad vos miſimus; ut ſecundum „ formam, quæ hic eſt, & ipſe ſimiliter „ det, & quomodo accuſationes admittere „ oporteat, & quos *a precibus* abdicare „. Et *Can.* 7. de quodam ſpeciali crimine loquens, ait: " illius criminis reos, etiam „ ab auditione arcere oportet, donec *de* „ *iis, congregatis* Sanctis, *aliquid commu-* „ *ne* viſum fuerit, & ante eos Sancto „ Spiritui „.

Inſigne quoque iſtius diſciplinæ exemplum eſt Epiſtola Canonica S. Petri Alexandrini conſtans 14. Canonibus, in quibus ſingulæ ſpecies lapſorum examinantur, & ſingulis pœnitentia conveniens aſſignatur; ut eam formam univerſæ Patriarchatus Alexandrini Eccleſiæ teneant.

IX. Sed nihil eſt in hanc rem præclarius, aut fœcundius, quam Epiſtola Canonica S. Baſilii continens 85. Canones, qui, vix uno excepto, nihil aliud ſpectant, quam pœnitentias ſingulis peccatis injungendas. Id autem fecit S. Amphilochii Iconienſis Epiſcopi interrogatis ſtimulatus, qui a tanto & tam celebri viro edoceri volebat, quibus pœnis peccata curari poſſent: Non enim a ſeipſo vir alioquin magnus id audebat ſtatuere.

X. Pontifices quoque ſæpe conſulti ſunt, quæ pœnitentia nonullis criminibus eſſet imponenda, & agenda, ut peccator reconciliationem a Deo, & ab Eccleſia mereretur: " Tanti enim æſtimatum eſt ab An- „ tiquis (ait Morinus *lib. 6. cap.* 15. *num.* „ 7.) dignam, & ſceleribus æquatam Pœ- „ nitentiam agere, ut non modo Epiſcopi, „ quorum erat pœnitentiam dictare, ſed „ etiam ipſi criminum rei doctiſſimos quoſ- „ que, & in Canonum lectione optime „ verſatos diligenter conſulerent, ut eo- „ rum conſilio, & ductu Canonicam Pœ- „ nitentiam agere, ejuſque omnes mole- „ ſtias perpeti poſſent. Pontificem autem „ adibant, non ut relaxationem, nedum „ immunitatem a pœnitentia Canonibus „ inſtituta obtinerent: Hoc erat ſeculis il- „ lis inauditum; ſed ut eam integre, & „ juxta Canonum placita, mentemque præ- „ ſtarent. Fixum enim erat eorum animis, „ pœnitentiam, ejuſque labores omnes au- „ xilia Dei impetrare, quibus peccatores „ adjuti multo facilius, ſecurius, & effi- „ cacius ad gratiam Dei, & remiſſionem „ peccatorum obtinendam diſponebantur „.

Exemplum inſigne illius conſultationis, & Pontificii reſponſi refertur apud Gratianum *Cauſ.* 12. *quæſt.* 2. *Can.* 17. & plura a Morino loco citato.

XI. Ex his perquam manifeſtum eſt, ſummam jam pridem fuiſſe Patrum curam & ſtudium, ut quibuſque criminibus convenientes, & dignas pœnitentias, atque peccatorum remedia præſcriberent; eaque certis Canonibus, ſeu regulis exprimerent, qui a pœnitentia præſcripta *Pœnitentiales* dicti fuere.

XII. Cum vero ſenſim hi Canones, ac Patrum præſcriptiones, & reſponſa de pœnitentiis imponendis multiplicarentur; atque in Canonum collectionibus nonnulla intercurrerent, quæ alio ſpectabant; nec non in Patrum Tractatibus (parſim multa de remediis peccatorum immiſcerentur, opportunum viſum fuit, pro majore inferiorum, Presbyterorum (ad quos circa ſeculum VIII. impoſitio pœnitentiæ, præſertim pro peccatis *occultis* devolvi cœperat) commodo, Canones illos in certum ordinem, & compendium colligere; certoſque libellos, nihil niſi hujuſmodi Canones continentes componere; ut ita unuſquiſque Presbyter in promptu ſemper haberet regulam pœnitentiæ imponendæ. Hi libelli a materia ſubjecta vulgo dicti fuere *Pœnitentiales*; multaque in illis pro commoditate Presbyterorum occurrebat, quæ in Canonibus deerant.

XIII. Hæc exponit Morinus in Præfa-

V 2 tio-

tione ad libros Pœnitentiales ; atque una horum librorum utilitatem adſtruit ; eoſque *lib. 6. cap. 14. num. 17.* ita deſcribit.

Omnes hæ collectiones quotquot ſunt, inquit Morinus ibidem *num.* 17. " nihil „ aliud ſunt quam præcedentium Cano„ num, & ſententiarum paternarum col„ lectiones inter ſe tantum differentes, „ quod & ordinem varium ſequuntur, & „ varias librorum, titulorum, & capitum „ diſtinctiones. Quum enim quæſtioni pro„ poſitæ reſpondent, nihil de ſuo profe„ runt, ſed nudos Canones, & nuda Pa„ trum verba afferunt. Annis 1160. nul„ lus doctor privatus inventus eſt, qui ali„ ter de pœnitentia, & remediis, quibus „ peccata per Sacramenta pœnitentiæ pu„ niuntur, & curantur, ſcribere tenta„ verit „.

XIV. Libri hi Pœnitentiales auctoritate Epiſcoporum probati, & evulgati, Præsbyteris inferioribus tradebantur; ut juxta quod in illis erat præſcriptum, Pœnitentias imponerent, & Pœnitentes dirigerent. Unde in Ordine ad celebrandam Synodum circa ſeculum x. compoſito, inter ceteras admonitiones Epiſcopi ad Presbyteros una hoc erat: " Feriâ IV. ante Qua„ drageſimam plebem ad confeſſionem in„ vitate, & ei juxta qualitatem delicti „ Pœnitentiam injungite, *non* ex CORDE, „ ſed ſicut in *Pœnitentiali* ſcriptum eſt „.

Quod hìc dicitur *non ex corde*, idem eſt ac ſi diceretur *non ex animi ſui motu*, non ex impetu quodam mentis, & voluntate, ſed prout in *Pœnitentiali* ſcriptum eſt ; uti recte exponit Vir eruditus Stephanus Baluſius in notis ad *art.* 57. *lib.* 1. Reginonis, ubi citatus Ordo refertur.

Et formula viſitationis Epiſcopalis *art.* 95. interrogare jubet : " Si habeat Pœnitentiale „ Romanum, vel a Theodoro Epiſcopo, „ vel a Venerabili Presbytero Beda edi„ tum, & *ſecundum quod ibi ſcriptum eſt*, „ *interroget confitentem, & confeſſo pœniten*„ *tiam* imponat „. Apud Reginonem *lib.* 1.

XV. Epiſcopi autem multum ſoliciti erant, & invigilabant, ne Sacerdotes aliter quam juxta *Canonicam auctoritatem* pœnitentiam imponerent ; quemadmodum ex Conciliis ſeculo IX. celebratis videre eſt ; atque ſignanter Pariſienſi VI. anno 829. quod *lib.* 1. *cap.* 32. præcipit, ut unusquiſque Epiſcoporum in ſua Parochia inſtruat Presbyteros " qualiter & confiten„ tium peccata audire, diſcreteque inqui„ rere, eiſque congruum modum pœniten„ tiæ ſecundum *Canonicam auctoritatem* no„ verint imponere „. Ratio quam reddunt notatu digniſſima eſt. " Quoniam hacte„ nus eorum incuriâ, & ignorantiâ mul„ torum flagitia manſerunt impunita „.

XVI. Pro aſſequenda horum Canonum (quorum tanta per undecim circiter ſecula in Eccleſia fuit veneratio ; atque conſtans ſaltem in Eccleſia Latina uſus) exactiore notitiâ, nonnulla neceſſario notanda, atque exponenda ſunt.

Primum, in hiſce Canonibus frequenter occurrit mentio diverſorum *graduum*, ſive *ordinum*, vel *ſtationum*, per quos pœnitentes gradatim quaſi aſcendebant, priuſquam omnimodæ ac perfectiſſimæ communioni reſtituerentur.

XVII. Communiter autem quatuor *gradus* aſſignantur ; quos expreſſit Canon, qui vulgo Canonibus Epiſtolæ Canonicæ S. Gregorii Thaumaturgi ſubjicitur, atque jam pridem ex ipſis Canonibus Gregorii collectus videtur. Porro primus *graduum* ibidem occurrentium dicitur *Fletus*, ſecundus *Auditio*, tertius *Subſtratio*, & quartus *Conſiſtentia*.

XVIII. Primus gradus in citato Canone deſcribitur his verbis: " Fletus ſeu lu„ ctus eſt extra portam Oratorii: ubi pec„ catorem ſtantem oportet Fideles ingre„ dientes orare ut pro ſe precentur „.

XIX. Ex hac deſcriptione planum eſt, Flentium ſtationem fuiſſe extra Eccleſiam; quod & non obſcure docet S. Baſilius *Can.* 56. dicens : *Debet quatuor annis* DEFLERE *ſtans* EXTRA *foras Oratorii*. Et *Can.* 75. *Triennio* DEFLEAT *ſtans ad fores domus oratoriæ*.

Idipſum pluribus confirmat Morinus *lib.* 6. *cap.* 2. aſſeritque *num.* 1. in omnibus antiquis Eccleſiis Baptiſmalibus aream quamdam fuiſſe, & ſpatium ante templum & ejus veſtibulum, in qua collocata erat ſtatio *flentium* ; nec ultra progredi fas illis erat.

XX. Quid in hac *ſtatione* agerent pœnitentes indicat citatus Canon S. Gregorii

Thau-

Digitized by Google

Thaumaturgi in his verbis: *Ubi peccatorem ſtantem oportet Fideles* ORARE, *ut pro ſe precentur*. Et S. Baſilius citatis verbis Canonis 56. ſubnectens: *Et Fideles ingredientes rogans ut pro eo precentur, ſuam iniquitatem pronuntians*.

Hæc evincunt, in hoc *gradu* Pœnitentes duo præcipue egiſſe: nimirum peccata ſua publice ac palam confiteri, ſeu iniquitatem ſuam pronuntiare; atque Fidelibus Eccleſias ingredientibus adgeniculari, ut pro ipſis apud Deum, Epiſcopum, ac Clerum intercederent, quatenus ad Pœnitentiam recipi poſſent.

XXI. Neque enim ſtantes in hoc gradu adhuc proprie erant pœnitentes; ſed duntaxat orabant, & gemebant, ut poſſent ad pœnitentiam admitti: quare hic gradus potius quoddam præambulum erat ad Pœnitentiam, quam verus Pœnitentiæ gradus. Unde nihil ad hos pertinebat Miſſa Catechumenorum: nullæ ſuper eos orationes recitabantur; imo ne ad prædicationem quidem admittebantur; utpote e templi veſtibulo excluſi.

XXII. Hac de cauſa nonnulli auctores, & Canones etiam veteres hunc gradum non annumerant gradibus Pœnitentiæ; quin & monet Morinus hanc *ſtationem* eatenus fuiſſe Græcis propriam, & in Eccleſia Latina ſeptem ut minus ſeculis incognitam, in quantum ſumitur pro certa ſtatione, cui ex Eccleſiæ mandato Pœnitentes *certo* tempore adſtringebantur. Ac inſuper monet ipſe Morinus *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 5. quod ante Novatum *Fletus* non eſſet ſtatio Pœnitentialis, in qua certo tempore manere juberentur; licet nonnulli extra fores Eccleſiæ etiam tunc Fidelium preces poſtularent, ut ad Pœnitentiam recipi mererentur; ſed *voluntarie*, ac ſine determinatione temporis id faciebant.

XXIII. Secundus gradus dicitur *Auditio*, qui in citato Canone S. Gregorii Thaumaturgi his verbis deſcribitur: "Auditio „ eſt intra portam in Narthece, ubi oportet eum, qui peccavit, ſtare uſque ad „ Catechumenos, & illinc egredi. Audiens „ enim Scripturas, & doctrinam ejiciatur, „ & precatione indignus cenſeatur „.

XXIV. Locus hujus Stationis erat porta Eccleſiæ ſeu porticus magnis Eccleſiæ portis connexa. Notandum autem monet Morinus *lib.* 6. *cap.* 3. *num.* 2. " antiquarum Eccleſiarum portis ædificiolum quoddam conjunctum ſemper fuiſſe, quod veſtibulum προπύλαιον, πρόθυρον, & πρόναον merito dici poteſt; quale viſitur in omnibus antiquis Romanis Eccleſiis, quod ingentibus columnis marmoreis innititur, quæ Conſtantinianum opus manifeſtiſſime arguunt, & nonnullæ operâ unius aut vix alterius poſt Conſtantinum ſeculi. Huic ædificiolo ſimilia videre eſt in ſingulis fere Galliæ ruſticorum Eccleſiis: ſed ea nunc profanis inſerviunt uſibus, quos in Eccleſiis religione ducti exercere non audent „.

Quæ de Eccleſiis Galliæ afferit, idem de Belgicis quoque dicendum. In his enim ſimile ædificiolum paſſim habetur; atque in illis mulieres poſt partum venientes ad Eccleſiam *purificationis* causâ tantiſper ſubſiſtunt, quouſque Parochus eas in Eccleſiam introducat (*a*).

XXV. Exercitia vero Pœnitentium in hac Statione erant, diligenter audire lectionem Scripturæ ſacræ, ejuſque interpretationem ſive ſermonem: quod ſignificat citatus Canon Thaumaturgicus, verbis ſupra allegatis ſubdens: *Audiens Scripturas & doctrinam ejiciatur, & precatione indignus cenſeatur*. Hæc deſumpta apparent ex *Can.* 75. Baſilii, qui ait: *ſcripturam ac doctrinam Audiens ejiciatur, & oratione indignus habeatur*.

Ex his duo elicit Morinus *lib.* 6. *cap.* 3. *num.* 5. uti & Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 17. Primum, exercitia horum pœnitentium propria, & publice ipſis impoſita fuiſſe, diligenter auſcultare Scripturam ſacram, ejuſque expoſitionem.

XXVI. Alterum, nullas manuum impoſitiones, unâ exceptâ, quæ fiebat in ipſa ad hanc Stationem admiſſione, nullaſque orationes expiatorias, aut alterius generis ſuper eos ſpeciliter fuſas fuiſſe: uti nec opera pœnalia ac laborioſa ipſi impoſita, quæ

(*a*) Ritus iſte Purificationis mulierum obſervari ſolet non in Belgio tantum, ſed in quibuſdam Provinciis vicinioribus, ac etiam in Germania.

quæ erant tertiæ ſtationis ſpecialia exercitia ; ut infra dicetur. Si quæ vero a pœnitentibus in hac Statione ſuſcipiebantur , ea voluntarie ex Spiritus ſervore obibant: ſed in hac, uti & *Flentium* ſtatione *imperata non lego*, ait Morinus *lib. 6. cap.* 5. *num.* 4.

" Auditio enim (pergit Morinus) in
„ ſecundum pœnitentiæ gradum conſtituta
„ eſt veluti opprobrii cauſâ , ut ad eum
„ relegati pœnitentes fidei rudimenta ite-
„ rum edocerentur , non ſecus ac infimæ
„ claſſis Catechumeni. Ea enim non didi-
„ ciſſe cenſebantur , qui regenerationis
„ lavacro abluti graviſſimis ſceleribus ite-
„ rum ſeſe polluerant ; necdum digni cen-
„ ſebantur, quibus opera laborioſa ad pro-
„ merendam Dei gratiam , & redimenda
„ peccata imperarentur. Fundamenta Dei,
„ quæ tam male & negligenter didicerant,
„ in eorum animis iterum jacere neceſſa-
„ rium judicabatur „.

XXVII. Verum quidem eſt , quod ad audiendam lectionem Scripturæ Sacræ ejuſque expoſitionem præter Pœnitentes in hac Statione admiſſi fuerint etiam Ethnici , Judæi, Hæretici, Catechumeni, aliique hujuſmodi generis homines juxta Canonem Carthaginenſem: "Epiſcopus nullum pro-
„ hibeat ingredi Eccleſiam, & *audire* Ver-
„ bum Dei ſive Gentilem , ſive Hæreti-
„ cum , ſive Judæum uſque ad Miſſam
„ Catechumenorum „ : ſed in nullis niſi Pœnitentibus, qui *Audientes* dicebantur , *auditio* hæc Scripturarum rationem *Stationis Pœnitentialis* habebat: Nam aliis , ut ibi ſtarent in pœnam, aut Pœnitentiam, injunctum non erat.

Hi enim voluntarie ac ſine ullo Eccleſiæ mandato ibidem conſiſtebant , & Verbum Dei audire permittebantur . Pœnitentes vero ex mandato Epiſcopi ibi manebant , certo temporis ſpatio iis conſtituto ; tenebanturque huic Stationi adeſſe quoties fiebat Synaxis , & ibidem ſubſiſtere donec voce Diaconi ejicerentur: uti latius proſequitur Morinus *Lib. 6. cap.* 4. *num.* 5.

XXVIII. Porro , cum per admiſſionem ad hanc Stationem , uti & ad Stationem *Fletus* reciperentur graviorum criminum rei numerum Pœnitentium ; atque *Fletus* & *Auditio* in pœnitentiam imponerentur ; etiam in ipſa Stationum aſſignatione eis manus adjunctâ oratione imponebantur : & inſuper in graviſſimis delictis, propter quæ peccator ab Eccleſia pulſus & exciſus fuerat, per hanc Pœnitentiæ impoſitionem *excommunicationis* vinculo ſolvebatur ; & qui ad Eccleſiam non pertinebat , quique cum ea nullo Religioſo commercio devinciebatur, per eam Pœnitentiæ impoſitionem incipiebat ad Eccleſiam pertinere, eique curæ eſſe , juſque ad communionem , etiam perfectiſſimam recipiebat , quæ ab eo tempore ſi periculo mortis urgebatur , illi denegari non debebat . Ita Morinus *Lib. 6. cap.* 5. *num.* 2. Atque hinc apparet, non fuiſſe gravium criminum reis infructuoſam ad haſce Stationes admiſſionem ; tametſi ipſa Stationum exercitia etiam non Pœnitentes obire poſſent.

XXIX. Tertius gradus ſeu Statio vocabatur *Subſtratio* vel *Subjectio*, de qua hæc leguntur in citato Canone Thaumaturgico: *Subjectio autem*, *ſeu Subſtratio eſt*, *ut intra portam templi ſtans cum Catechumenis egrediatur*.

Dicebatur autem Subſtratio ſive Subjectio, eo quod tempore hujus Stationis eſſent quaſi continuo ſub manu Epiſcoporum, & Sacerdotum tamquam rei & humiliati, proſtrati, ſive ſubjecti.

XXX. Toto quippe tempore hujus Stationis fiebant crebræ manuum impoſitiones ſuper Pœnitentes ; juxta illud Felicis Papæ III. *Epiſt.* 7. " Tribus annis inter
„ Audientes ſint ; ſeptem autem annis *ſub-*
„ *jaceant* inter Pœnitentes *manibus* Sacer-
„ dotum „ . Et illud Concilii Carthaginenſis IV. *Can.* 80. " Omni tempore je-
„ junii *manus* Pœnitentibus a Sacerdoti-
„ bus imponantur „ .

Plura teſtimonia hujus diſciplinæ refert Morinus *lib. 6. cap.* 8. qui *cap.* 9. multis probat , huic manuum impoſitioni ſemper conjunctam fuiſſe orationem : ideoque quemadmodum crebra erat ſuper Pœnitentes durante hac Statione manuum impoſitio , ſic quoque frequens ſuper iis fundebatur oratio ; ut ſcilicet per eas ad veram cordis contritionem & pœnitudinem excitarentur, & præmoverentur .

XXXI. Hæc autem manuum impoſitio , & oratio ſuper Pœnitentes fiebat poſt le-
ctio-

Digitized by Google

ctionem Scripturarum, & ſermonem habitum ad populum. His enim abſolutis voce Diaconi ejiciebantur *Audientes*, aliique qui hiſce intereſſe potuerant; quibus ejectis, ſub manum Epiſcopi ſuccedebant hujus Stationis Pœnitentes; atque oratio ipſis propria recitabatur: hiſque peractis etiam ipſi, jubente Diacono, dimittebantur; eâque dimiſſione factâ, Fidelium Miſſa inchoabatur.

XXXII. Nec tantum impoſitio manuum atque frequens oratio ſuper pœnitentem ad curanda expiandaque peccata in hac Statione fiebant; ſed longe acriora, & auſteriora pro uniuſcujuſque vulneris ratione, & pœnitentis conditione medicamenta applicabantur. Imponebantur enim in hac Statione pœnitentibus varia opera laborioſa & corpus, ac corporis pravos affectus exterminantia, privatim exercenda. Quanti vero eſſent hi pœnitentiæ labores, & quam dura opera pœnitentialia oſtendit Morinus *lib. 6. cap.* 11. notatque antiquos Patres *interitum carnis* apud Apoſtolum, ubi dicit ſe inceſtuoſum Corinthium *tradiſſe Sathanæ in interitum Carnis*, intellexiſſe, de *interitu* per pœnitentiæ labores. 1. Cor. cap. 5. v. 5.

XXXIII. Quia in hac ſtatione præcipue peccatores per crebras manuum impoſitiones, orationes, & propria opera Pœnitentiæ purgabantur, hinc hæc ſtatio proprie erat *Pœnitentialis*; atque ideo (ait Morinus) in Eccleſia numquam non viguit; cum aliæ Stationes tantum diſciplinæ causâ fuerint adjectæ. Ubi vero erat rarus Stationum *Fletus*, & *Auditionis uſus*, ut in Occidente, & ubique ante Novatiani hæreſim, tota Pœnitentia in hac ſtatione peragebatur, teſte Morino *lib. 6. cap.* 8. ac propterea ſoli in hac Statione Conſiſtentes dicebantur proprie *Pœnitentes*.

XXXIV. Quarta Statio dicta fuit *Conſiſtentia*, de qua in Canone Thaumaturgico: " Congregatio ſive Conſiſtentia eſt, „ ut cum Fidelibus conſiſtat, & cum Catechumenis non egrediatur: Poſtremo eſt „ participatio Sacramentorum „.

Id ipſum clarius expreſſit S. Baſilius *Can.* 75. " Poſtquam pœnitentiæ fructus „ dignos oſtenderit, decimo anno in Fidelium *orationes* ſuſcipiatur, *ſine oblatione*; „ & cum duobus annis una cum Fidelibus „ ad orationem *ſubſtiterit*, ſic deinceps „ dignus habeatur *boni* communione „.

Et Felix III. in citata Epiſtola 7. *De Conſiſtentibus*, ait: " Duobus annis oblationes modis omnibus non ſinantur offerre, ſed tantum ſecularibus in oratione „ ſocientur „.

XXXV. Hac deſcriptione docemur, Conſiſtentes jus habuiſſe, una cum Fidelibus orationi aſſiſtendi, id eſt, Sacrificio & omnibus, quæ ad Sacrificium pertinent, ritibus, uſque ad finem; neque cum Pœnitentibus ſive Subſtratis potuiſſe dimitti: atque ab hac cum Fidelium aſſiſtentia *Conſiſtentes*, ſive ſimul *ſiſtentes* dicti fuere.

XXXVI. Alterum ex illa deſcriptione habetur, quod *Conſiſtentes* cum Fidelibus quidem Sacrificio aſſiſterent, ſed *abſque oblatione*; id eſt, quod ipſorum munera ſeu oblationes ad altare non reciperentur. Moris olim fuit, ut Fideles omnes, niſi extremâ paupertate premerentur, ad Miſſarum ſolemnia ſua munera in altari offerrent; eâque oblatione quodammodo Sacrificio communicarent; uti titulo præcedenti oſtendimus.

" Pœna igitur, quâ mulctabantur Conſiſtentes, hæc erat (inquit Morinus „ *lib. 6. cap.* 17. *num.* 6.) quod munera „ eorum ut Fidelium non acciperentur; „ unde conſequens erat, eos Corpori Chriſti non communicare. Quibus enim non „ licebat offerre, unde Corpus, & Sanguis „ Chriſti conſecrarentur, iis non judicabant licere ipſum Corpus & Sanguinem „ manducare, & bibere. Quapropter iſta „ ſunt æquipollentia communicare precibus „ ſine oblatione, & non communicare Corpori Chriſti „.

XXXVII. Quæ pluribus ibidem adſtruit Morinus, qui *cap.* 18. oſtendit, plura horum genera hanc Stationem complexam fuiſſe: illos tamen præcipue ad hanc Stationem ſpectaſſe, qui tamquam Pœnitentes, inferiores Stationes abſolverant; atque tandem ad hanc aſcenderant: " Imo propter „ illos (ait) in *pœnitentialem* Stationem „ inſtituta fuit hæc antiqua Cenſura, ut „ poſt toleratas graves moleſtias pœnitentiæ, aliquanto tempore experirentur Patres, an iis liberari vitam ducerent Fi-

„ deli

„ deli dignam, atque poſſent illis tuto credere Chriſti Corpus, & Sanguinem „.

XXXVIII. Quanto tempore in una Statione ſive Gradu eſſet ſubſiſtendum, ex gravitate criminis Canones plerumque determinabant. Ordinarie tempus *Subſtrationis* prolixius erat, quam aliarum Stationum; eo quod in hac præcipue ipſi Pœnitentes purgarentur; ipſaque eſſet propria ſtatio *pœnitentialis*.

XXXIX. Notandum autem tempora atque exercitia iſtarum ſtationum Canonibus ita fuiſſe præfixa, ut tamen in Epiſcopi eſſet poteſtate, attentâ vitâ, converſatione Pœnitentium, eorumque in peragenda pœnitentia fervore, ea contrahere aut mutare, atque humanius agere.

Hanc Epiſcopi auctoritatem his verbis expreſſit *Canon* 5. Ancyranus: " Statuimus autem ut Epiſcopi modo converſationis examinato poteſtatem habeant, vel utendi *clementiâ*, vel plus temporis adjiciendi. Ante omnia autem, & præcedens vita, & quæ conſecuta eſt, examinetur, & ſic eis *clementia* impertiatur „.

Eamdem auctoritatem Canon 12. Nicænus, item Canon ultimus Trullanus, aliique plures, quos citat Morinus *lib.* 1. *cap.* 15. attribuunt.

XL. Ex his Canonibus quoque evincitur, in poteſtate Epiſcopi fuiſſe, Pœnitentem ex inferiori Statione, prætermiſsâ mediâ, ad ſuperiorem transferre; cum videret pœnitentem in ea Statione ita converſatum, & ita ferventer pœnitentiam peregiſſe, ut de ejus converſione dubitare nequiret. Ita ab *Auditione* ad *Conſiſtentiam* tranſire permittit Canon 12. Nicænus (*a*), „ quicumque & metu, & lacrymis, & tolerantiâ, & bonis operibus, converſionem & opere, & habitu oſtendunt „. Hæc latius proſequitur Morinus *lib.* 6. *cap.* 19. & breviter expreſſit Auctor *Canonis* 86. *De Pœnit. Diſt.* 1. apud Gratianum: " Ipſa tempora pœnitentiæ pro fide, & pro converſatione Pœnitentium abbrevianda præcipiunt, & pro negligentia protelanda.

XLI. Hujus indulgentiæ primum ac originarium fundamentum nos docet paucis verbis S. Gregorius Nyſſenus in Epiſtola ad Letoium, de hujus indulgentiæ cauſis doctiſſime diſſerens: " Quemadmodum enim (inquit) porcis margaritas projicere eſt vetitum, ita & pretioſâ margaritâ privare eum, qui jam per alienationem a vitio, & purgationem homo factus eſt, abſurdum eſt „.

Monet hìc Gregorius Letoium, Pœnitentiam Canonicam ita moderandam eſſe per Epiſcopos, ut ſi videant, quod peccatores " diligentiori converſatione uſi fuerint, & vitâ ad id, quod bonum eſt, reditum oſtenderint, liceat ipſis pro Eccleſiaſticæ œconomiæ utilitate, tempus contrahere & celerius ad converſionem deducere „: ut in eadem Epiſtola loquitur *cap.* 4.

Pœnitentialis enim œconomia licet etiam alios fines haberet, unus tamen e præcipuis erat, ut per eam peccator a vitiis ſuis expurgaretur, & Sacerdotibus de vera ejus converſione conſtaret. " Ut quid temporis mora? (petit Morinus *lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 6.) tot Pœnitentiæ Stationes, tam longa duratio, tot corporis afflictationes? Ut experirentur an vera eſſet animi converſio, & eo vehementiæ perveniſſet, quæ deſiderabatur. Si brevi tempore iſta contritio erat Epiſcopo comperta, quod ex animi zelo, & ardore in conſtanter ſubeundis in unaquaque pœnitentiæ ſtatione præſcriptis laboribus innoteſcebat, breviori quoque tempore reconciliabatur Pœnitens „.

Quod ibi multis adductis Patrum, ac Canonum teſtimoniis confirmat. " Non negabant peccatoris compunctionem tam ardentem & inflammatam eſſe poſſe (ait Morinus ibid. *cap.* 17. *num.* 4.) ut uno momento perfectam a Deo peccatorum remiſſionem obtineret, omneſque inferorum pœnas extingueret; ſed hoc & rarum eſſe, & ſibi quando contingeret, incognitum eſſe profitebantur. Ideo ut Pœnitentium converſionem explorarent, atque illius inflammationem Pœnitentes

„ a Deo

(*a*) Vide quid noſter Auctor dixerit in ſuis Scholiis ad Canonem 12. Conc. Nicæni Diſſert. de Synodo Nicæna.

„ a Deo promererentur, opera varia injungebant, quibus diligenter peractis eos „ purgatos eſſe & ſanatos, Deo œconomiam Eccleſiaſticam approbante, non „ dubitabant; atque ut vere tales a Deo „ habitos reconciliabant, & communione „ donabant. „

XLII. Hinc Epiſcopi pœnitentium converſationem, mores, vitæque inſtitutum, tum per ſe, tum per alios diligenter toto pœnitentiæ curriculo explorabant, ut ex iis de interiore animi converſione judicium formarent.

Solicite propterea monebant Presbyteros ac Diaconos, quos pœnitentibus dirigendis ac invigilandis præficiebant, ne de pœnitentis in peragenda pœnitentia diligentia, munere, aut gratia inducti teſtimonium falſum ferrent. Seculo IX. Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis in Capitulis datis Presbyteris *art.* 13. " Nemo Presbytero„ rum a quocumque Pœnitente aut gra„ tiam, aut favorem, aut munus ſuſcipere „ præſumat, ut minus digne Pœnitentem „ ad reconciliationem adducat, & ei teſti„ monium reconciliationis ferat, & quo„ cumque livore alium quemlibet dignius „ Pœnitentem a reconciliatione removeat, „ quia hoc Simoniacum, & Deo & homi„ nibus abominabile eſt. „

Quin & in viſitationis Epiſcopalis formula hic interrogationis faciendæ eſt *articulus* 38. " Si aliquem minus digne pœni„ tentem cauſa favoris, aut familiaritatis, aut con„ ſanguinitatis gratiâ ad reconciliationem „ adducat, aut ei teſtimonium reconcilia„ tionis ferat. "

Id ipſum vetatur in *Cap.* 14. ;; *De ſim.* ſub nomine Alexandri III. pronuntiaturque *Simoniacum* eſſe.

XLIII. Si Epiſcopus inſpectis pœnitentis converſione, & modo peragendæ pœnitentiæ nihil deprehendiſſet, quod ipſum ad *indulgentiam* inclinaret, pœnitens tempora pœnitentiæ in unaquaque Statione abſolvere debebat; atque tempore unius Stationis abſoluto ad Superiorem Stationem quaſi ſuo jure aſcendebat; nec poterat denegari, niſi novi criminis reus fuiſſet peractus: uti fieri etiam nunc videmus in Clericorum ab officio vel Ordinibus ſuſpenſione, ubi elapſo tempore limitato ceſſat ipſo jure ſuſpenſio; nec ulla opus eſt ad peragendam ceſſationem accedat ſolemnitas. Ita Morinus *lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 6.

XLIV. Canonum Pœnitentialium uſum & rigorem in Eccleſia Latina integrum perſeveraſſe uſque ad initium ſeculi duodecimi obſervat Morinus; at " hoc ſeculo „ ineunte, pœnitentiæ exterioris ſeveritas „ decreſcere, minui, & obſoleſcere cœpit, „ & conſequenter cum ea ſeveritatis ad„ minicula, ſcilicet antiqui illi ritus publici, „ tam qui pœnitentiæ actionem, quam qui „ pœnitentium reconciliationem ſpectabant. „ Ita Morinus *lib.* 10. *cap.* 16. *num.* 1. „ monetque *num.* 2. Numquam juris ri„ gor auctoritate Eccleſiaſticâ remiſſus eſt; „ ſed in privatis cauſis & juſtis rigoris „ ſpecies in aliam frequenter commutata, „ plurimis occaſionem dedit Pontificum „ beneficio ad præpoſteram relaxationem „ abutendi, „

XLV. Occaſiones plures hujus relaxationis Canonum Pœnitentialium aſſignat Morinus, quarum præcipuæ fuere; commutatio pœnitentiarum Canonicarum cum opere aliquo laborioſo propter evidentem aut apparentem Eccleſiæ utilitatem, qualis erat ſuſceptio armorum contra Infideles, aut Hæreticos.

Ex hac vero altera orta eſt, nimirum remiſſio alicujus partis Pœnitentiarum Canonicarum ob collatum denarium in reparationem, aut ædificationem alicujus Eccleſiæ, aliudve opus pium; quin & ad refectionem pontium, itinerum, aliaſve res ſeculares hæc remiſſio extenſa fuit. Quomodo autem hæc ex priori orta ſit; & quâ ratione ex utraque, præcipue tamen ex poſteriore Canonum Pœnitentialium relaxatio & abrogatio ſequuta ſit, titulo ſequenti *cap.* 1. paucis oſtendetur.

Tandem hiſce acceſſit, ut notat Morinus *Lib.* 10. *cap.* 25. *num.* 1. redemptionum antiquarum facilitas, quam tum unuſquiſque Sacerdos arbitrio ſuo commutare continuavit; unde factum eſt more hominum ſolito ut ex facilibus facillimæ redderentur.

„ Deinde Confeſſariorum ordinariorum „ univerſalis ſententia eodem ſeculo præ„ valeſcens Pœnitentias quaſcumque in „ foro conſcientiæ Sacerdotum arbitrio eſſe „ infligendas, ultimam operi (abrogationi „ Ca-

„ Canonum Pœnitentialium) coronidem „ impoſuit „. Hæc Morinus, qui ibidem ex auctoribus ſeculi XIII. hanc ſuam aſſertionem aſtruit; oſtendens, quod quidem Pœnitentia Canonica eo tempore adhuc Pœnitentibus a Confeſſariis proponeretur; ſed jam incipèrent magnâ auctoritate in ea remittenda & relaxanda uti; atque ulterius progrediendo, tandem invaluerit ea opinio, quod Pœnitentiæ imponendæ arbitrio Sacerdotum eſſent relictæ; nec conſequenter ipſos amplius Canonibus eſſe obſtrictos.

CAPUT IV.

De remiſſiori Canonum Pœnitentialium diſciplina.

1. *Neglectus Canonum Pœnitentialium fuit occaſio multorum abuſuum.*
2. *Querelæ Conciliorum Toletani III. & Pariſienſis.*
3. *Quædam ſtatuuntur remedia.*
4. *Invitis Conciliorum monitis, negliguntur Canones Pœnitentiales.*
5. *Proponuntur remedia, ut abuſus, qui in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ irrepſerunt, reformentur.*
6. *Vetus praxis in prioribus Eccleſiæ ſeculis obſervata.*
7. *Directio pœnitentium publicorum committebatur Diaconis & Presbyteris, reconciliandi auctoritatem non habentibus.*
8. *Guillelmi Pariſienſis hac de re ſententia.*

☞ I. Superiori Capite *num.* 45. enumeratæ ſunt occaſiones, quæ relaxationi pœnitentialium Canonum originem dederunt. Experientia ſatis docuit, quantus in illis exequendis extiterit Presbyterorum defectus, quantaque animarum pernicies; dum neglectis ſibi præſcriptis Canonibus, ſive regulis, tentarunt *ex corde*, ſeu pro ſuo arbitrio & affectu pœnitentias, & vulnerum remedia præſcribere, & pœnitentes reconciliare.

II. De his ita conqueritur Concilium Toletanum III. anno 589. Can. XI. " Quoniam (ait) comperimus per quaſdam „ Hiſpaniarum Eccleſias, non ſecundum „ Canones, ſed fœdiſſime homines pro ſuis „ peccatis agere pœnitentiam, ac quoties „ peccare libuerit, toties a Presbyteris ſe „ reconciliari poſtulent „.

Et unde hæc tam pernicioſa præſumptio? Non aliunde quam ex neglectu Canonum, uti ex verbis Concilii habetur. „ Ideo (ait) pro coërcenda *tam execrabili* præſumptione, a ſancto Concilio jubetur, ut ſecundum formam *Canonum antiquorum* detur pœnitentia.

Similiter Patres Concilii Pariſienſis anno 829. *lib.* 1. *cap.* 32. deplorant, quod multi ſacerdotum, partim incuriâ, partim ignorantiâ, *modum pœnitentiæ*, reatum ſuum confitentibus, ſecus quam Canonica decernant, imponunt . . . . . . & ob id non vulnera peccatorum curant; ſed potius foventes palpant, incidentes in illud propheticum: *Væ quæ conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ad decipiendas animas*. Ezech. c. 13. v. 18.

III. Ut huic pernicioſo abuſui medeRentur, ſtatuerunt, " ut Presbyteri, etiam „ imperiti, ab Epiſcopis ſint inſtituendi „ ſolerti ſtudio, qualiter & confitentium „ peccata diſcrete inquirere, ipſiſque congruum modum, ſecundum *Canonicam* „ *auctoritatem*, pœnitentiæ imponere noverint „.

Neceſſitatem hujus inſtructionis ſubjiciunt: " Quoniam hactenus eorum incuriâ, & ignorantiâ multorum flagitia remanſerunt impunita; & hoc ad animarum ruinam pertinere dubium non eſt.

Monent præterea Sacerdotes, qui aut muneris, aut amoris, aut timoris, aut favoris causâ, tempus modumque pœnitentiæ ad libitum pœnitentium indicunt, audiant, quod Dominus per Ezechielem Prophetam terribiliter dicat: " Hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti eſtis vana, „ & vidiſtis mendacium: ideo ecce ego „ ad vos, dicit Dominus Deus: Et erit „ manus mea ſuper Prophetas, qui vident „ vana, & divinant mendacium: in concilio populi mei non erunt, & in ſcriptura domus Iſraël nec non ſcribentur, „ in terram Iſraël ingredientur, & ſcietis „ quia ego Dominus Deus. *Eo quod de-* „ *cepe-*

„ *ſeperint populum meum dicentes : Pax*, „ *& non eſt pax*. Et poſt non multa. *Cum* „ *caperent animas populi mei*, *vivificabant* „ *animas eorum* , *& violabant me ad po-* „ *pulum meum propter pugillum hordei*, „ *& fragmen panis* , *ut interficerent ani-* „ *mas*, *quæ non moriuntur*, *& vivificarent* „ *animas*, *quæ non vivunt*, *mentientes popu-* „ *lo meo credenti mendaciis*. Ezech. c. 13. „

IV. Quis igitur miretur, tam exiguos hodie apparere hujus Sacramenti ſalutares effectus, veraſque pœnitentium converſiones, quando tandem priſtinis ſanctorum Patrum regulis ſive Canonibus, modum & tempus pœnitentiæ præſcribentibus, penitus abjectis & obliteratis, pœnitentiæ etiam pro enormibus criminibus imponendæ, factæ ſunt arbitrariæ; & cuivis confeſſario permittitur *ex corde* ſive ſuo arbitrio pœnitentias imponere, nullo ad Canones pœnitentiales habito reſpectu.

Accedit, plurimos ex hiſce eſſe, qui ex pœnitentium oblationibus, ſavore, & amicitia ſibi aut communitati ſuæ emolumentum ſperant; ideoque numerum pœnitentium ambiunt, pœnitenteſque, ne ad alios divertant, palpant, & iis adulantur.

Nonne hinc contingit, ut hodie veriſſime dici poſſit, etiam pro graviſſimis peccatis & criminibus, homines *fœdiſſime* pœnitentias agere, & quoties peccare libuerit, toties a Presbyteris reconcilientur, ſi reconciliari poſtulent.

V. Si Epiſcopi, aliique Eccleſiæ ſuperiores exiſtiment, quod attentâ præſentis temporis diſpoſitione, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ collapſione, non eſſe conveniens reducere priſtinam Canonum pœnitentialium diſciplinam; ipſiſque Presbyteris præcipere, ut juxta Canones pœnitentiales, non autem *ex corde* pœnitentias imponant; nihilominus muneris Epiſcopalis eſt, ut ſaltem, quantum in ipſis eſt, Presbyteros, antequam ad excipiendas fidelium confeſſiones admittant, ſolerti ſtudio inſtituant, vel inſtructos noverint qualiter & confitentium peccata diſcrete inquirere; ipſiſque congruum modum pœnitentiæ ſecundum Canonicam auctoritatem imponere noverint, uti Epiſcopos monuit Concilium Pariſienſe.

Præterea exemplo ſancti Caroli Presbyteros moneant, ut Canones pœnitentiales bene noverint, quin præcipiant, ut examinandi interrogentur: *An Canones pœnitentiales rite teneant?*

Deinde ut hujus ſancti præſulis exemplo Presbyteris oſtendant, quam utilis ſit horum Canonum notitia, prout hæc latius exponam *cap. 6.* hujus tituli, & fuſius expoſuit vir clariſſimus Claudius Fleury in ſuo diſcurſu 2. hiſtorico num. 8.

Ulterius Patres Concilii Pariſienſis deprehendentes, abuſum leviores & incongruas pœnitentias imponendi, & reconciliationem pœnitentium nimium præcipitandi, provenire partim ex incuria, partim ex ignorantia, hancque vel inde maxime provenire, quod uterentur *quibuſdam codicillis contra Canonicam auctoritatem ſcriptis*, *quos pœnitentiales vocant*, declarant, quod ipſis omnibus in commune ſalubriter viſum ſit, ut unuſquiſque Epiſcoporum in ſua Parochia eoſdem *erroneos codicillos* diligenter perquirat, & inventos igni tradat, ne per eos Sacerdotes imperiti homines decipiant. Indubie ſi Epiſcopi ſedulo attenderent in codicillos ſive libros prælegi ſolitos in ſeminariis & collegiis Theologorum his, qui ad munus Confeſſariorum aliquando obeundum deſtinantur, facile indubie deprehenderent plures ex illis non ſecundum *auctoritatem Canonicam* ſcriptos, nec minus Theologis pernicioſos, quam codicillos illos, quos Concilium Pariſienſe igni tradendos declaravit, ne alias Sacerdotes hiſce utentes, homines deciperent.

Similes libri ſi e manibus Theologorum eriperentur, nec ipſis prælegi ſinerentur, ſed his ſubſtituerentur libri Canonicam ſanctorum Patrum normam in hujus Sacramenti adminiſtratione continentes, ſperandum eſſet, quod & ſenſim Patrum ſaluberrima diſciplina pœnitentialis reſtitueretur; atque Sacerdotes ad præſcriptum Concilii Tridentini, " Quantum ſpiritus & „ prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate cri- „ minum & pœnitentium conditione ſalu- „ tares & convenientes ſatisfactiones injun- „ gerent; haberentque præ oculis, ut ſa- „ tisfactio, quam imponunt, non ſit tan- „ tum ad novæ vitæ cuſtodiam, & infir- „ mitatis medicinam, ſed etiam ad præte- „ ritorum peccatorum vindictam & caſti- „ gationem „.

Non parum quoque conducet, ſi Epiſcopi ſolerti circumſpectione, & moderatione utantur in approbandis his, quos veriſimile eſt hoc munus Confeſſarii expetere, quo ſibi vel communitati ſuæ directe vel indirecte emolumentum temporale obventurum ſperent.

Nihil enim eſt pernicioſius in hujus Sacramenti adminiſtratione, quam ſi a miniſtris hujus Sacramenti aliquod temporale quovis prætextu directe vel indirecte quæratur aut ſperetur, ut pluribus oſtenditur *cap.* 5. hujus Tituli.

VI. Ignotum antiquis Eccleſiæ ſeculis fuiſſe illud vitium, conſtat eâ diligentiâ, quâ integrum ſatisfactionis publicæ penſum a pœnitentibus exegerunt olim Præſules. Quamdiu perdurarunt artificiales publicæ pœnitentiæ claſſes, abſolutio Sacramentalis pœnitentibus non conferebatur niſi in exitu ſubſtrationis, ſeu poſtquam pœnitentes decurrerant tres priores ſtationes, fletum ſcilicet, auditionem, & ſubſtrationem.

Hinc praxi ſuæ tamen fuerunt exceptiones; ſcilicet dabatur abſolutio ante expletam ſatisfactionem. 1. Cum mortis periculum urgebat. 2. Ut Pœnitentes ſubeundo martyrio idonei redderentur; id claret Epiſt. 54. S. Cypriani ad Cornelium. 3. Remittebatur pars quædam pœnitentiæ publicæ, cum ex ea Indulgentia ingens aliquod bonum in Eccleſiam redundabat. Id colligitur ex modo quo ſummus Pontifex Cornelius ſe geſſit erga eos, qui in perſecutione lapſi fuerant. Hac de re conſulatur Ep. 52. S. Cypriani ad Antonianum.

VII. Ut Epiſcopis innoteſceret quâ ratione pœnitentes publici claſſes publicæ pœnitentiæ decurrebant, ſeligebantur Presbyteri & Diaconi pœnitentium curam, durante pœnitentiæ peragendæ tempore, gererent, ipſiſque ſedulo invigilarent, & eorum in peragendis pœnitentiis zelum fervoremque attenderent: ut exinde de eorum ſincera converſione juſtum judicium ferre, atque Epiſcopo ut vere converſos pro obtinenda reconciliatione præſentare tuto poſſent.

Certum quidem eſt, ſolis Epiſcopis, ſpectatâ ætatis illius diſciplinâ, publice pœnitentium ſacramentalem, & plenam reconciliationem fuiſſe reſervatam. Sed nec hoc negari poteſt, Presbyteros & Diaconos, quibus pœnitentium cura, & directio ab Epiſcopis demandata eſſet, non parum ad converſionem, & reconciliationem pœnitentium concurriſſe: adeo ut quodam modo dici poſſet, ipſam pœnitentiæ agendæ rationem, & modum biſce Presbyteris, & Diaconis fuiſſe creditum, Reconciliationis Sacramentalis impendendæ auctoritate Epiſcopis reſervatâ.

VIII. Simile quid etiam ſeculo XII. in uſu fuiſſe, teſtatur Guillelmus Pariſienſis Epiſcopus in tractatu de Sacramento Pœnitentiæ dicens, quod confeſſio ita *poſſit dividi*, *ut alius audiat ad* CONSILIUM ET INJUNGENDAM PŒNITENTIAM SALUTAREM, *alius autem* BENEDICTIONEM SACERDOTALEM, *&* ABSOLUTIONEM *faciat ſuper pœnitentem*.

Hoc autem licitum eſt (ait) " ubi Sacerdos ſimplex, & ſanctarum litterarum ignarus: ibi enim poteſt advocare ſocium tamquam *conſiliarium*, & *aſſeſſorem* ſibi in judicio pœnitentiali: Si enim in judicio forenſi, & ſeculari hoc licet, ne erretur in illo, quanto fortius in iſto judicio, ubi error incomparabiliter pernicioſior? Cum enim Diaconus claves non habeat, & ſcientiam medicinæ cæleſtis habeat, non eſt dubitandum defectum Sacerdotum in hoc ipſum poſſe, & debere ſupplere ".

Quod hi Sacerdotes, & Diaconi, quos ad *conſilium*, & ad *imponendam pœnitentiam* adhiberi vult Epiſcopus Pariſienſis, ſimiles ſunt illis, quos dirigendis pœnitentibus jam pridem Epiſcopi impendebant. Notavit quoque Edmundus Richerius *tom.* 2. defenſionis ſuæ *cap.* 3. *num.* 56. relatis enim verbis Guillielmi Pariſienſis, ex illis hoc notabile haberi notat: ſcilicet confeſſionem dividi poſſe; ita ut uni Sacerdoti aut etiam Diacono medicinalis, & directiva fiat confeſſio, deinde Sacramentalis & abſolutoria, alteri Sacerdoti, qui pœnitentem reconciliat: " Profecto (ait) tempore primitivæ Eccleſiæ pœnitentiarius Presbyter, de quo loquitur Socrates, pœnitentes ad veram confeſſionem, & pœnitentiam dirigebat, & exhortabatur, qui poſtea ab illis Sacerdotibus reconciliabantur, & ad Sacram Synaxim admittebantur ". ☙

CA-

Digitized by Google

CAPUT V.

De moderna circa Pœnitentias imponendas diſciplina; & quis hodie Canonum pœnitentialium uſus?

1. *Modernam diſciplinam circa imponendas pœnitentias expreſſit Synodus Tridentina; & pœnitentiarum fructum.*
2. *Quales debeant eſſe pœnitentiæ.*
3. *Quid in pœnitentiis imponendis attendendum.*
4. *Pœnitentiarum imponendarum determinatio arbitrio Sacerdotum committitur; & eatenus moderna diſciplina a priſtina differt.*
5. *Hodierna diſciplina conſentit veteri, ſi ſcopus Canonum pœnitentialium attendatur.*
6. *Quomodo Synodus Tridentina geminam Patrum diſciplinam Sacerdotibus propoſuerit.*
7. *Etiam hodie Confeſſarii ſunt ſpirituales animarum medici.*
8. *Ut tamquam medici facilius in morbum inquirere queant, Fideles tempeſtive ad confeſſionem urgendi.*
9. *Confeſſarius more periti medici conditionem vulnerum, & ægrorum diligenter attendere debet in pœnitentiis imponendis.*
10. *Confeſſarii in pœnitentiis injungendis omnem ſpeciem quæſtus fugere debent.*
11. *Si Miſſa celebranda, aut aliena reſtituenda, hæc per Confeſſarium fieri non convenit.*
12. *Confeſſarius etiam Judicis partes ſuſtinet.*
13. *Debet ideo gravitatem criminum ſedulo attendere.*
14. *Hoc officium monet Confeſſarium ab omni temporalium exſpectatione debere eſſe alienum.*
15. *Quomodo munera excæcaverint olim falſos Prophetas.*
16. *Synodi Belgicæ monent Confeſſarios, ut a temporalium ſpe caveant.*
17. *Merito Confeſſarii expendunt, quæ cura in decernendis pœnitentiis adhibita olim fuerit.*
18. *Multis titulis hodie Confeſſariis conveniens Canonum Pœnitentialium notitia: primo ut judicent de gravitate.*
19. *Secundo, ut facilius pœnitentes ad ſuſcipiendas impoſitas pœnitentias inducant.*
20. *Tertio, ut ſtatuant, quando protrahenda, quando acceleranda abſolutio.*
21. *Quarto, ut ſint Sacerdotibus regulæ directivæ pro pœnitentiis præſcribendis.*
22. *Quid de horum notitia ſenſerit Corporis Canonici Collector.*
23. *Quam utilem horum ſcientiam judicaverit Sanctus Carolus?*
24. *Canones Pœnitentiales editi a S. Carolo.*

I. Modernam Eccleſiæ diſciplinam, nec non ſincerum pœnitentiarum ſeu ſatisfactionum ſpiritum, quem in ipſis etiam Canonibus Pœnitentialibus ſibi Patres propoſitum habuere, expreſſit Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. *cap.* 8. *De Sacramento Pœnitentiæ.*

In primis harum pœnitentiarum, ſeu ſatisfactionum multiplices fructus præmittit; atque inter alios, hunc; quod "magnopere a peccato revocent, & quaſi fræno quodam coërceant hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque, & vigilantiores in futurum Pœnitentes efficiant; medeantur quoque peccatorum reliquiis, & vitiorum habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollant „.

II. Ut vero pœnitentiæ a Sacerdotibus impoſitæ illum ſalutarem in Pœnitentibus effectum operentur, docet, quales debeant a Sacerdotibus pœnitentiæ imponi. " Debent ergo Sacerdotes Domini (inquit) quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro *qualitate criminum*, & *Pœnitentium qualitate* ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere: ne ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur „.

III. Deinde inſtruit Sacerdotes, quid præcipue in determinandis pœnitentiis attendere debeant. „ Habeant autem præ „ ocu-

„ oculis (ait) ut ſatisfactio, quam impo-
„ nunt, non ſit tantum ad vitæ novæ cu-
„ ſtodiam, & infirmitatis medicinam, ſed
„ etiam ad præteritorum peccatorum vin-
„ dictam, & caſtigationem „.

IV. Hoc decretum oſtendit, eatenus ſaltem hodiernam Eccleſiæ diſciplinam a priſtina diſcrepare; quod hæc obſtringeret Sacerdotes, pœnitentias ſeu ſatisfactiones imponere, prout hæ in Canonibus, & libris pœnitentialibus erant expreſſæ, quemadmodum capite tertio oſtenſum fuit: idque ante abſolutionem tam eas, quæ neceſſariæ erant ad acquirendam cordis converſionem, eamque Sacerdoti probandam, quam quæ requirebantur ad ſatisfactionem pro culpa, & pœna, ad eradicandos vitioſos habitus, &c.

At moderna diſciplina Sacerdotes ab exacta, & exteriori Canonum Pœnitentialium obſervantia eatenus abſolvit, ut non conſtringantur, pœnitentias Canonibus præſcriptas imponere, ſed earum determinatio Sacerdotum prudentiæ, & arbitrio committatur, tam quoad eas quæ neceſſariæ ſunt ante abſolutionem pro acquirenda debita diſpoſitione, & eam Sacerdoti probandam, quam quoad eas, quæ neceſſariæ ſunt poſt abſolutionem (de quibus ſpecialiter Synodus Tridentina) ad ſatisfaciendum Deo pro pœna temporali, aliosque effectus in decreto Synodi Tridentinæ expreſſos.

V. Oſtendit præterea decretum illud, modernam diſciplinam a priſtina non diſcrepare, ſi non tam exteriorem Canonum Pœnitentialium rigorem attendamus; ſed interiorem eorum ſpiritum, ſeu ſcopum, quem in his Canonibus condendis, atque eorum exactam obſervantiam urgendo Patres habuerunt.

Quid enim aliud in his omnibus Patres intenderunt; niſi ut Sacerdotibus per hos Canones oſtenderent, quæ pœnitentiæ ſingulorum peccatorum gravitati convenirent; quæque eſſent his illiſve animæ vulneribus medendis, nec non in futurum præcavendis convenientiores. Et ne Sacerdotes in imponendis pœnitentiis aberrarent, eos ad Canonum illorum obſervantiam conſtringebant.

VI. Dum ergo Synodus Tridentina in allegato decreto præcipit Sacerdotibus, pro qualitate criminum, & Pœnitentium facultate ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere; atque præ oculis habere, ut ſatisfactio, quam imponunt, *non ſit tantum ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicinam, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem*, ipſam genuinam Patrum diſciplinam, quoad pœnitentias poſt abſolutionem injungendas, quam in figendis & exequendis Canonibus Pœnitentialibus intenderunt, expreſſit; atque eatenus hodierna per Synodum Tridentinam ſtabilita diſciplina Patrum diſciplinæ conſona eſt: idemque modernus, & priſtinus Eccleſiæ ſpiritus.

Et ſane non minus hodie, quam olim Confeſſarii ſunt ſpirituales animarum medici.

VII. Unde ſeculo XIII. poſtquam jam Canonum pœnitentialium exterior rigor, & obſervantia magna ſaltem ex parte deſierat, dixit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in Capitulo OMNIS UTRIUSQUE SEXUS ;; *De Pœnit. & Remiſſ.* " Sa-
„ cerdos autem ſit diſcretus, & cautus,
„ ut more periti *medici* ſuperinfundat vi-
„ num, & oleum vulneribus ſauciati, di-
„ ligenter inquirens, & peccatorum cir-
„ cumſtantias & peccati; quibus pruden-
„ ter intelligat, quale debeat ei præbere
„ conſilium, & cujuſmodi remedium ad-
„ hibere, diverſis experimentis utendo ad
„ ſalvandum ægrotum „.

VIII. Porro ut Confeſſarius tamquam ſpiritualis medicus facilius, & animæ vulnera, & qualitatem ac conditionem ægri perſpecta habere, atque cum otio examinare, & curare queat, monent Synodi noſtræ, ut qui rarius confiteri ſolent, & tamen in Paſchate ad Sacram Communionem accedere intendunt, ſub initium quadrageſimæ, aut ſaltem ante Dominicam *Lætare* ad Confeſſionem accedant.

" Antiquam conſuetudinem confitendi
„ in initio quadrageſimæ continuari, vel
„ in uſum revocari peroptamus „ ait Synodus Gandenſis anno 1610. *Tit.* 5. *cap.* 5. innovata per decreta Synodalia ſub Antonio Trieſt, *Tit.* 5. *cap.* 9.

Synodus Sylvæducenſis ſub Metſio *Tit. De pœnit. Sacramento cap.* 3. præcipit Parochis,

rochis, ut " adhortentur, & inducant eoſ-
„ dem (Parochianos ſuos) ut tempore
„ quadrageſimali ſtatim in *principio*, vel
„ ſaltem ante Dominicam *Lætare* proprio
„ Sacerdoti, aut ejus vicem gerenti con-
„ fiteantur, & nihilominus circa Feſtum
„ Paſchæ illud idem reiterent, antequam
„ ad Sacræ Euchariſtiæ ſumptionem ac-
„ cedant „.

Idipſum in ſua Synodo rurſus renovavit Giſbertus Maſius *tit. 6. cap.* 5. atque aliæ Synodi Belgicæ paſſim inculcant.

IX. Diligenter ergo adinſtar periti medici Confeſſarius, & animæ vulnera, & ægri conditionem, ac ſpirituale temperamentum examinare, & attendere debet; ut iis rite expenſis non unam eamdemque omnibus, iiſque plane diſparatis morbis medicinam applicet; ſed ſingulis eam, quæ iis medendis conveniat.

Hinc monet Synodus Audomarenſis *tit.7. cap.* 13. ut " Confeſſarii confeſſione auditâ
„ injungant Pœnitentibus ſalutares Pœni-
„ tentias, peccatis commiſſis (ait) quan-
„ tum fieri poteſt, *contrarias*.... Pro pec-
„ cato itaque luxuriæ, jejunium præci-
„ piant, & abſtinentiam; pro avaritia,
„ eleemoſynam, pro furto, aut rei alienæ
„ detentione primo reſtitutionem, deinde
„ orationes, & eleemoſynam, pro ira man-
„ ſuetudinis opera, pro ſuperbia, humili-
„ tatis; pro peccatis ſpiritualibus medita-
„ tiones, orationes, & ſimilia, prout ob-
„ ſervaverint Pœnitentium ſaluti expedire
„ poſſe „.

Hæc omnia latius proponit, & inculcat S. Carolus in Inſtructionibus pro Sacramento Pœnitentiæ; quæ habentur in Actis Eccleſiæ Mediol. *pag*. 433.

X. Ad hæc confeſſarius adinſtar Medici ſpiritualis, ita ſua ſpiritualia pharmaca præſcribere debet, ut oſtendat, ſe illa unice ad ipſius ægri ſalutem procurandam præſcribere; nihilque ſe in eorum præſcriptione lucri quærere.

Hac de re ita loquitur S. Carolus in Inſtructionibus Confeſſariorum *part. 2. cap.* 8. " Ut liberior ſit Confeſſarius in exe-
„ quendo officio, quod illi cum Pœniten-
„ te eſt, majoreque apud eumdem in au-
„ ctoritate habeatur in decernendis iis
„ omnibus, quæ ad Pœnitentis ſalutem
„ referuntur, non ſolum fugiet ſtudioſe
„ avaritiam, ſed etiam *omnem ejus vel*
„ *minimam ſuſpicionem* „.

XI. Deinde pro fugienda omni ſpecie lucri nominatim in Pœnitentiis injungendis, ſubjungit: " Cum pœnitenti jubebit
„ ut Miſſæ Sacrificium faciat uſpiam per-
„ agi, *nec directe nec oblique* ſignificet
„ quaſi velit ipſe celebrare, vel in ſua
„ *Eccleſia*, aut *Monaſterio* curare cele-
„ brari „.

" Idem faciat, pergit S. Carolus, in ſa-
„ tisfactionibus iis, cum pœnitens vel de-
„ bita incerta reddere pauperibus, vel pro
„ votorum commutatione aliquid ſolvere
„ debebit „.

Tandem ut Confeſſarius omnem vel ſpeciem avaritiæ ſubterfugiat, eum monendum cenſuit, " ut neque pecunias, aliave,
„ quæ a pœnitente reſtituenda ſunt pro-
„ priis dominis in ſe provinciam redden-
„ di aſſumat, niſi neceſſitas id requirat,
„ ut videlicet hoc modo pœnitens non pro-
„ datur, quod cum erit ab eo factum,
„ curet ut is, cui rem reſtituit, chirogra-
„ phum ſuum in teſtimonium ei tribuat,
„ ut illud pœnitenti conſignet, ac plane
„ eo modo procedat, ut *omnem ſpeciem*
„ *ac ſignum avaritiæ ſubterfugiat* „.

XII. Nec tantum Medici, ſive medentis officio Confeſſarius in pœnitentiis imponendis fungi debet juxta allegatum Concilii Tridentini Decretum; ſed etiam Judicis punientis, ſive vindicantis, & caſtigantis.

Neque enim pœnæ ſatiſfactoriæ, declarante Concilio, tantum debent eſſe ad medicinam vulnerum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem: " Nam Claves Sacerdotum non
„ ad ſolvendum duntaxat, ſed & ad li-
„ gandum conceſſas, etiam antiqui Patres
„ & credunt, & docent „ ait eodem loco Concilium.

XIII. Hoc judicis officium ut rite exerceant, debent in primis prudenter, & circumſpecte gravitatem criminum, & Pœnitentium qualitatem diſcutere; iiſque diſcuſſis, tamquam integri ac incorrupti judices ſolvere, & ligare, majorem vel minorem pœnitentiam injungendo: " ne ſi forte pec-
„ catis conniveant, & indulgentius cum
„ Pœni-

Digitized by Google

„ Pœnitentibus agant, leviſſima quædam „ opera pro graviſſimis delictis injungen- „ do, alienorum peccatorum participes ef- „ ficiant „; uti loquitur Synodus Tridentina.

XIV. Ex hoc quoque judicis officio Confeſſariis incumbente, id eſt ſtatuendum, admodum cavendum Confeſſariis, ne a Pœnitentibus occaſione Confeſſionis quidquam temporale accipiant, aut ſperent. Præterquam quod id, ut minus ſpeciem aliquam Simoniæ, aut ſaltem turpis quæſtus præferat, illud etiam conſtat ipſâ veritate teſte, *Munera excæcare oculos Sapientum, & mutare verba juſtorum*.

Hinc de filiis Samuelis teſtatur ſacer Textus 1. *Regum cap.* 8. *Declinaverunt poſt avaritiam, acceperuntque munera;* ac dein tamquam conſequens ſubjicit: *Et perverterunt judicium*.

XV. Nonne hæc fuit excæcatio, quæ jam pridem pſeudo-Prophetas induxit, ut falſa prophetarent, & populum ſeducerent, pacem dando, quam Dominus non dederat? " Hæc dicit Dominus Deus (ait „ Ezechiel *cap.* 13.) væ qui conſuunt pul- „ villos ſub omni cubito manus: & faciunt „ cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad „ capiendas animas, & cum caperent ani- „ mas populi mei, vivificabant animas „ eorum „.

Quæ porro tam perverſi judicii ratio? Audi Prophetam: " & violabant me ad „ populum meum, ait, *propter pugillum* „ *hordei, & fragmen panis*, ut interfice- „ rent animas, quæ non moriuntur, & „ vivificarent animas, quæ non vivunt, „ mentientes populo meo credenti menda- „ ciis „. *Ezech. cap.* 13.

Si munera, aliaque temporalia olim prophetarum judicium perverterint, & eorum verba mutaverint; num forſan minus efficacia hodie illa cenſebimus ad oculos Sacerdotum excæcandum, eorumque judicium pervertendum?

XVI. Merito proinde monuit in ſuis Ordinationibus Epiſcopus Gandenſis anno 1629. *tit.* 3. *cap.* 2. " Caveant etiam Con- „ feſſarii, ne quæ commoda temporalia, „ ſibi vel ſuis (occaſione Confeſſionis) a „ pœnitentibus aucupentur; neque conve- „ nit, ut ipſorum temporalibus bonis ad- „ miniſtrandis ſe miſceant „.

Idem in ſuis Ordinationibus habet Gaſpar Nemius Epiſcopus Antuerpienſis *tit. De Sacramento Pœnit. num.* 13.

Item Synodus Namurcenſis anno 1659. *tit.* 5. *cap.* 16.

Verbo: " ad audiendas Confeſſiones, „ non inani gloriâ, non lucri cupiditate, „ non curioſitate, non denique ullo hu- „ mano affectu ductus; ſed ſalutis fidelium „ procurandæ ſtudio inflammatus accedet „: ut loquitur S. Carolus loco citato.

Plura hanc in rem videri poſſunt in Tractatu meo *De Simonia circa Beneficia, & adminiſtratione Sacramentorum part.* 1. *cap.* 7. ubi una oſtendi, qui de hac munerum, aut temporalium expectatione merito habeantur ſuſpecti; ac dein §. 3. monui, quam periculoſum ſit, multiſque incommodis obnoxium, quod Sacerdotes eogantur vivere ex honorariis a Pœnitentibus oblatis; quodque pro Pœnitentium numero etiam augeantur temporalia vitæ ſubſidia.

XVII. Si ſecundum modernam Eccleſiæ diſciplinam, atque invariabiles Evangelii regulas, Sacerdotes debeant hodie non ſecus ac olim, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere, convincitur, quam merito ipſi etiam Confeſſarii reflectant ad eam curam, & ſolicitudinem, quam jam pridem Patres in diſcernendis ac ſtatuendis Pœnitentiis, & peccatorum remediis adhibuerunt, quam capite tertio exhibuimus; eo fine ut Confeſſarii intelligant, quam moderate, circumſpecte ipſi in his procedere debeant; cum nec in ſcientia, nec vitæ ſanctitate Patribus iſtis comparari queant.

XVIII. Hactenus dicta inſuper oſtendunt, quod tametſi Confeſſarii hodie non adſtringantur ad imponendas pœnitentias juxta præſcriptum Canonum Pœnitentialium, horum tamen notitia non uno titulo ſit etiamnum hodie perutilis.

Primo quidem, ut ex horum notitia aliquouſque poſſint de criminum gravitate judicare.

Si enim non tantum in certis caſibus, aut ſingularibus circumſtantiis, ſed conſtanter & ubique uni peccato præ alio gravior, & diuturnior pœnitentia impoſita depre-

Digitized by Google

deprehendatur, pro indubitato erit, ex mente Patrum, illud præ hoc gravius eſſe: cum ſemper fixum fuerit & indubitatum, pœnitentias, ſepoſitis particularibus circumſtantiis, ſecundum gravitatem criminum eſſe imponendas.

Exempli gratiâ, dum in omnium temporum ac locorum Canonibus, & libris pœnitentialibus videbitur pro fornicatione etiam ſimplici, non minorem unquam, ſed frequentiſſime majorem, quam *annalem* pœnitentiam, in jejuniis, aliiſque carnem cruciantibus operibus peragendam, fuiſſe impoſitam; pro ebrietate vero, etiam in homine Eccleſiaſtico, atque etiam cum aliqua circumſtantia aggravante, 40. duntaxat dierum, aut in Laico 15. aut 7. dierum, nequaquam dubium eſſe poterit, quin fornicationem multo graviorem, quam ebrietatem Patres, & Concilia Canonum illorum auctores exiſtimaverint.

XIX. Secundo, notitia horum Canonum utilis erit; ut ipſis peccatoribus oſtendatur (uti etiam monet celebris ille Canonum interpres Antonius Auguſtinus in præfatione ad libros pœnitentiales a ſe evulgatos) quam pœnitentiam, & vindictam illis peccatis olim Patres impoſuerint; ut ita levius ferant pœnitentias leviores & modum leviorem, quibus nunc cum illis agitur; videbuntque veriſſimum eſſe, quod obſervat Eminentiſſimus Aguirius *Diſſert.* 8. *ad Concil. Tolet. III. num.* 159. " Satisfactiones „ imponi ſolitæ hoc tempore ante vel poſt „ abſolutionem pro gravioribus peccatis „ (etiam ab iis Confeſſariis, qui *rigidi* „ habentur, & *crudelitatis* incuſari ſolent, „ tamquam *conſcientiarum carnifices*) non „ æquant ne centeſimam quidem partem „ ejus pœnitentiæ, quam imponebant Canones illi nec penes durationem, nec „ ſecundum acerbitatem: ut patebit conſideranti „.

XX. Tertio, hi Canones oſtendent, quomodo de acceleratione, vel procraſtinatione reconciliationis, non tam ex verbis, quam operibus pœnitentium ſtatuendum ſit. Ut enim *Canone* 12. Nicæno cavetur Epiſcopus de iis pœnitentibus aliquid humanius ſtatuere, & tempus pœnitentiæ contrahere poterit iis, qui *lacrymis*, *tolerantiâ*, & *bonis* Operibus *converſionem*, & Opere, & *habitu oſtendunt*. E quibus quoque facile conſtabit ut loquitur Aguirius, „ quam injuſte & imprudenter ii (delicati peccatores) criminentur Confeſſarios (quamvis doctos, pios, ac notæ „ prudentiæ) nolentes abſolutionem impendere *ſtatim*, ſed illam differentes, donec „ ea *pœnalia opera* exhibeantur per aliquot „ hebdomadas, vel dies ſaltem, juxta prudens ipſorum judicium „.

XXI. Serviet denique horum Canonum notitia, ut ſint ipſis Sacerdotibus regulæ directivæ, in quibus tamquam in ſpeculo videant, quæ Pœnitentiæ ex mente SS. Patrum his illiſve peccatis convenientes judicatæ fuerint; ac tum ipſi pro conditione temporum, perſonarum, aliarumque circumſtantiarum judicent, qualiter has Pœnitentias moderari, aut mutari oporteat.

XXII. Unde nullatenus horum Canonum notitia tamquam inutilis rejicienda.

Et quidem, qui ad ſtudioſæ Juventutis inſtructionem Corpus Canonicum compilavit, ad calcem Decreti Gratiani Canones Pœnitentiales exhibet cum hac epigraphe: *Canones Pœnitentiales, quorum notitia viris Eccleſiaſticis eſt* VALDE NECESSARIA: *ſunt enim regulæ* DIRECTIVÆ *ad Pœnitentias imponendas*.

XXIII. Notitiam horum Canonum prætcrito ſeculo non inutilem credidiſſe zeloſum ac ſanctorum Canonum ſcrutatorem, & inſtauratorem S. Carolum, patet ex ejus Concilio I. *part.* 2. *tit.* 6. ubi ait: *Confeſſores Canones Pœnitentiales bene noverint*. Et in Concilio V. *part.* 3. §. 2. præcipitur, ut examinandi interrogentur: *An Canones Pœnitentiales rite teneant*.

Fructus, qui ex horum Canonum notitia hauriendi ſunt, non uno loco expoſuit: „ Patres docuerunt (ait in præfatione ad „ Canones pœnitentiales a ſe editos) quam „ *neceſſaria admodum* ſit Sacerdotibus Canonum pœnitentialium ſcientia. Etenim „ ſi omnia, quæ ad pœnitendi modum „ pertinent, non prudentiâ ſolum, ac pietate, ſed juſtitiâ etiam metienda ſunt; „ certe norma hæc e Canonibus Pœnitentialibus ſumatur oportet. Sunt namque „ ii quaſi regulæ quædam, quibus tum „ ad culpæ commiſſæ gravitatem recte dignoſcendam, tum ad imponendam pro „ illius

Digitized by Google

„ illius ratione VERAM PŒNITENTIAM Sa-
„ cerdotes Confeſſarii dirigantur, aut ibi
„ ſingula, & quæ ad peccati magnitudi-
„ nem, & quæ ad pœnitentis ſtatum,
„ conditionem, ætatem, intimumque cor-
„ dis contriti dolorem, pertinent, accurate
„ perpenderint; tum demum pœnitentiam
„ judicio ac prudentiâ ſuâ moderentur „.
Et alibi poſtquam monuit, quod in imponenda pœnitentia Confeſſarius prudens eſſe debeat, ne forſan aut leviores, aut graviores, & diuturniores, quam oportet, imponat, pro remedio non errandi, ſubjungit: " Ideo Sacerdos *Canones pœniten-*
„ *tiales* conſulet, quibus licet cum pruden-
„ tia, diſcretione, & modo, pro pœniten-
„ tis contritione, qualitate, ſtatu, aliiſque
„ circumſtantiis uti debeat, obſervandi ta-
„ men ſunt, ita ut juxta eos, quaſi tra-
„ ditam ſibi regulam, Sacerdos ſe gerat,
„ prout expedire ei viſum fuerit; & quan-
„ do pœnitentiam Canonum rigori omni-
„ no conformem non imponet, eam tamen
„ pœnitenti ſignificabit, ut ad contritio-
„ nem eum moveat, & leviorem injunctam
„ pœnitentiam ipſe ardentius exequatur;
„ motus ſcilicet ex hodiernæ Eccleſiæ be-
„ nignitate, quâ antiquioris diſciplinæ ri-
„ gor mitigatur „.

XXIV. Ut vero facilius horum Canonum notitiam haurire poſſent Confeſſarii, illos ex variis Conciliis & Canonum Collectionibus juxta ordinem Decalogi diſponi curavit; atque una cum inſtructionibus pro Sacramento Pœnitentiæ evulgavit; & hodie habentur in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *part.* 4. has Canonum collectiones Confeſſarii merito conſulent, & expendent.

CAPUT VI.

De Ordinario Pœnitentiæ Miniſtro.

1. *Olim ſoli Epiſcopi Pœnitentes reconciliabant.*
2. *Hæc auctoritas multis ſeculis ipſis competiit quoad peccatores* publicos.
3. *Præcipua cura circa Pœnitentes Epiſcopis incumbebat.*
4. *Hi Diaconos, & Presbyteros invigilandis Pœnitentibus delegebant.*
5. *Poſtquam pro peccatis* occultis *cœpta eſt agi pœnitentia* occulta, *pœnitentium reconciliatio ad Presbyteros devolvi magis cœpit.*
6. *Seculo* VIII. *& ſequentibus Presbyteri erant frequentiores Pœnitentiæ miniſtri.*
7. *Non omnibus Presbyteris, ſed fere ſolis Parochis reſpectu ſuorum Parochianorum hæc auctoritas competebat.*
8. *Pluribus ſeculis abſolutio ab alieno Sacerdote ſine licentia* proprii *habita fuit nulla.*
9. *Idem ſupponit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III.*
10. *Seculo* XIII. *cœpit dari facultas excipiendi Confeſſiones Fratribus Mendicantibus; & ſenſim aliis Presbyteris.*
11. *Creditum fuit, Fidelibus liberum eſſe eligere unum ex his Presbyteris in Confeſſarium.*
12. *Quomodo hæc privilegia, & facultates conceſſa ſint ſine præjudicio* proprii *Sacerdotis.*
13. *Poſt conceſſa hæc privilegia, & facultates, manſit obligatio confitendi ſemel in anno* proprio *Sacerdoti.*
14. *Id declaravit Martinus IV.*
15. *Declaratio Concilii Baſileenſis conformis.*
16. *Idipſum in contradictorio judicio deciſum per Sixtum IV.*
17. *Eamdem obligationem agnovit S. Carolus.*
18. *Synodus Atrebatenſis idipſum declarat.*
19. *Non tantum a Laicis, ſed & Clericis Synodi Belgicæ id exigunt; & quis ſit ſingulorum* proprius *Sacerdos declarant.*
20. *Hanc obligationem fuſe declararunt Archiepiſcopus Cameracenſis, & Epiſcopus Atrebatenſis.*
21. *Quid de hac obligatione ſentiat Eccleſia Gallicana?*
22. *Sententia Archiepiſcopi Rhemenſis ſuper hoc jure Parochorum.*
23. *Ratio hujus juris, & diſciplinæ.*
24. *An ubique hæc Parochi æque urgere debeant?*
25. *Parochi haud facile licentiam alteri Sacerdoti confitendi negare poſſunt; eorumque moram Epiſcopus ſupplere poteſt.*

I. Præ-

Digitized by Google

I. PRæcipuam circa pœnitentes curam, nec non reconciliandi poteſtatem olim fuiſſe penes Epiſcopos dubitari nequit.

Sanctus Cyprianus *Epiſtola* 11. conquerens de quibuſdam Presbyteris, qui pœnitentes ante actam pœnitentiam, contemptâ Canonicâ diſciplinâ reconciliabant, inter alia reprehendit, quod ſe inconſulto id facerent. Verba ejus ſunt: " Audio „ quoſdam de Presbyteris nec Evangelii „ memores, nec quid ad nos Martyres „ ſcripſerint cogitantes, nec *Epiſcopo honorem* Sacerdotii ſui & Cathedræ reſervantes, jam cum lapſis communicare „ cœpiſſe, & offerre pro illis, & Euchariſtiam dare, quando oporteat ad hæc „ *per ordinem* perveniri. Nam cum in „ minoribus delictis, quæ non in Dominum committuntur, pœnitentia agatur „ juſto tempore, & exomologeſis fiat, inſpectâ vitâ ejus, qui agit pœnitentiam, „ nec ad communicationem venire quis „ poſſit, niſi prius illi ab Epiſcopo & „ Clero manus fuerit impoſita, quanto „ magis in his graviſſimis, & extremis delictis caute omnia, & moderate ſecundum diſciplinam Domini obſervari oportet „?

Perſpicuum hinc eſt, Cyprianum exiſtimaſſe, reconciliandi præcipuam auctoritatem fuiſſe penes Epiſcopum; Presbyteroſque eam ſine auctoritate Epiſcopi dando, Canonicam diſciplinam infregiſſe: quod etiam Morinus advertit, addens: " Exigebat enim Eccleſiæ diſciplina, ut publicæ pœnitentiæ rei *ab Epiſcopo*, aut „ illius *juſſu* reconcilientur „. *Lib.* 9. *Cap.* 23. *num.* 7.

II. Hanc diſciplinam pluribus ſeculis perſeveraſſe, ut *publici* ſaltem criminoſi & pœnitentiæ *publicæ* ſubjecti, nonniſi ab Epiſcopo ejuſve juſſu reconciliarentur, conſtat ex *Can.* 3. *Concilii Carthaginenſis II.* ubi legitur: " Ab univerſis Epiſcopis dictum „ eſt: Chriſmatis confectio, & puellarum „ conſecratio, a Presbyteris non fiant, vel „ *reconciliare* quemquam in *publica* Miſſa „ Presbyteris non licere; hoc omnibus placet „. Apud Gratianum *cauſ.* 26. *quæſt.* 6. *Can.* 1.

III. Hinc priſtinis illis ſeculis ſumma Epiſcoporum vigilantia, & cura fuit de pœnitentibus, toto tempore pœnitentiæ; ut intelligerent, an opera pœnitentiæ quemadmodum erant impoſita, ipſi Pœnitentes exequerentur; item quo animi affectu, diligentiâ, perſeverantiâque pœnitentiam peragerent.

Ad hanc vigilantiam excitat Epiſcopos Synodus Nicæna *Can.* 12. " In his omnibus examinare convenit propoſitum & „ ſpeciem pœnitentiæ; quicumque enim „ & timore, & lacrymis, & tolerantiâ, „ & bonis operibus converſionem reapſe „ non ſpecie tenus demonſtrant, hi impleto auditionis tempore, quod præfinitum „ eſt, merito orationum communionem habebunt, poſtmodum vero liceat *Epiſcopo* „ humanius aliquid de iis ſtatuere „.

Pluribus hæc proſequitur Morinus *Lib.* 6. *cap.* 16. oſtenditque, hanc in Epiſcopis vigilantiam, & curam neceſſariam fuiſſe, ut de converſione, & diſpoſitione juſte judicare poſſent, atque dignoſcere, qui citius, qui tardius ad reconciliationem eſſent recipiendi.

IV. Obſervat præterea, quod cum Epiſcopi non poſſent *per ſe* convenientem de omnibus pœnitentibus curam agere, Diaconos Presbyteroſque delegiſſe, qui Pœnitentibus invigilarent; atque opportuno tempore ſtatum vitamque ipſorum ad Epiſcopum referrent.

V. Hæc Epiſcoporum auctoritas in pœnitentiis imponendis, moderandis, & tandem pœnitentibus reconciliandis, poſt ſeculum ſeptimum ſenſim Presbyteris magis communicari cœpit.

Cum enim poſt ſeculum ſeptimum pro peccatis *occultis* deſiit imponi pœnitentia *publica*, una quoque vulgatum fuit, pœnitentiam *occultorum* criminum Presbyteris conceſſam; *publicorum* vero Epiſcopis reſervatam. Quo magis ergo labentibus ſeculis pœnitentia *publica* deſiit; atque pœnitentia *occulta*, & *privata* facta frequentior, etiam auctoritas pœnitentias imponendi, & Pœnitentes reconciliandi ad Presbyteros magis magiſque devolvi cœpit; adeo ut tandem nonniſi *ſolemnis* pœnitentia Epiſcopis reſervata remanſerit; uti *cap.* 2. notatum fuit.

VI. Hinc videmus, libros pœnitentiales, nec non Canones pœnitentiales octa-

Digitized by Google

vo, & ſequentibus ſeculis conditos, præcipue ipſos Presbyteros, tamquam pœnitentiæ miniſtros reſpicere; cum antiquiores Canones fere ſolos Epiſcopos inſtruant, atque diſpenſatores pœnitentiarum ſupponant.

VII. Verum hæc auctoritas non omnibus Presbyteris ita competebat, ut omnes indifferenter Presbyteri indiſtincte quoslibet Pœnitentes reconciliare poſſent: ſed erat penes ſolos illos Presbyteros, qui ſpecialiter ad curam animarum tamquam *proprii* Sacerdotes erant populo præpoſiti, & deputati.

Sicuti enim his ſolis Sacramentorum, & divini verbi diſpenſatio reſpectu populi ſibi concrediti competebat; ita quoque iis ſolis pœnitentiarum impoſitio, & Pœnitentium reconciliatio concredita erat.

VIII. Imo pluribus ſeculis obtinuit, ut confeſſio facta alieno Sacerdoti, & abſolutio ab illo ſine licentia proprii Sacerdotis obtenta, invalida reputaretur. Neque ulli eo tempore licebat præter proprium Sacerdotem alium Confeſſarium, a quo valide abſolveretur, eligere; niſi ſpeciali privilegio eſſet munitus, quemadmodum in *cap. fin. De Pœnit. & Remiſſ.* dicitur: " Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum „ immineat animarum, *permittimus Epi-* „ *ſcopis*, & aliis Superioribus, nec non „ minoribus Prælatis exemptis, ut etiam „ præter ſui Superioris licentiam provi- „ dum, & diſcretum ſibi poſſint eligere „ Confeſſorem „.

Ad hunc textum recte notat Gloſſographus: " Sic ergo videtur, quod Epiſcopi „ vel alii inferiores Prælati exempti ante „ iſtam permiſſionem non poterant ſe ſub- „ jicere alicui Confeſſori ſine licentia Su- „ perioris: quia nullus Clericus ſine li- „ centia ſui Epiſcopi poteſt eligere judi- „ cium non ſui judicis, perſonæ, vel re- „ rum; ergo multo minus judicium ani- „ mæ, quod majus „.

Hujus Decretalis cum auctor ſcribatur Gregorius IX. apparet, adhuc ſeculo XIII. hanc diſciplinam viguiſſe; ut quiſque ſuo proprio Sacerdoti, ſive Superiori confiteri deberet; nec ſine hujus licentia alteri fas eſſet.

IX. Idipſum non obſcure ſupponit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. ſub initium illius ſeculi celebratum in *cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS 12. *De Pœnit. & Remiſſ.* Cum enim ſtatuit, ut omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno proprio Sacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere; nonnullis de perceptione Euchariſtiæ, & hujus Decreti promulgatione interjectis, ſubjicit: " Si quis autem *alieno* „ Sacerdoti voluerit juſta de cauſa ſua „ confiteri peccata, licentiam prius poſtu- „ let, & obtineat a proprio Sacerdote, „ *cum aliter ille ipſum non poſſit ſolvere,* „ *vel ligare* „.

Finalis hæc clauſula ſat patenter ſupponit, ſecundum diſciplinam illius temporis, *alieno* Sacerdoti non fuiſſe poteſtatem ſolvendi, vel ligandi ſine licentia proprii Sacerdotis: cum alias inepte a Concilio hæc ratio adduceretur, ad probandum, licentiam proprii Sacerdotis eſſe neceſſariam, ut quis *alieno* Sacerdoti confiteri poſſet (*a*).

X. At exortis hoc & ſequenti ſeculo Fratribus Mendicantibus, conceſſum iis fuit a variis Pontificibus, ut Fidelium ad eos accedentium confeſſiones libere excipere, iiſque convenientes pœnitentias, & debite diſpoſitis abſolutionem impartiri valerent; quibus etiam ipſi Epiſcopi eamdem facultatem dare cœperunt: quam & ad alios quoque Presbyteros, nullam ſpecialem curam animarum habentes, extenderunt.

XI. Vigore horum privilegiorum, ac Epiſcopalis auctoritatis cœperunt Fratres Mendicantes, atque alii Presbyteri ſeculares nullam curam animarum habentes, omnium indifferenter fidelium ad ſe accedentium, pro tenore privilegii, & auctoritatis Epiſcopalis, confeſſiones excipere; perſuaſumque fuit fidelibus, ſibi liberum eſſe, hujuſmodi Presbyteris etiam ſine licentia *proprii Sacerdotis* confiteri; atque vali-

(*a*) Legi poſſunt, quæ de eo Canone Auctor noſter retulit tit. IV. in ſuis obſervationibus ad Canones Concilii IV. Lateranenſis de Sacramentis.

Digitized by Google

valide, & licite ab iis reconciliari.

XII. Verum quemadmodum in privilegiis communiter ſalvum cenſetur *jus tertii*; ita quoque Pontifices, & Epiſcopi hæc privilegia, & facultates Regularibus, aliiſque Presbyteris conceſſa voluere, ſalvo *jure Parochi*, ſive *proprii* Sacerdotis; cui titulo curæ animarum ſibi concreditæ competit *jure ſuo*, ſive *ordinario* Sacramenta populo ſibi ſubjecto adminiſtrare.

Sed quia juxta ordinationem Concilii Lateranenſis populus non videtur, ſaltem ex præcepto Eccleſiæ adſtrictus niſi *ſemel in anno* ſua peccata confiteri; non videbatur *juri* proprii Sacerdotis aliquid detractum; ſi permitteretur populo ex devotione *alieno* Sacerdoti confiteri, ſi modo ſemel confiteretur in anno proprio Sacerdoti, ſicut nihil detractum videbatur juri Eccleſiæ Parochialis, licet Fidelibus indulgeretur in Eccleſiis Regularium Sacram Euchariſtiam ſumere, modo *ſemel* in Paſchate in Eccleſia *Parochiali* communicarent.

XIII. Ne ergo juri Parochi, ſive *proprii* Sacerdotis videretur per privilegia, aut licentias generales Mendicantibus conceſſas derogatum, non ſemel declararunt Pontifices, & Epiſcopi, ita liberum eſſe Fidelibus confiteri quoties voluerint Presbyteris Regularibus legitime approbatis, ut tamen annue ſemel *proprio* Sacerdoti confiteantur, aut alieno de *hujus licentia*.

XIV. In primis Martinus IV. anno 1281. in Bulla, quâ Fratribus Minoribus impartitur licentiam excipiendi Fidelium confeſſiones, expreſſe declarat, quod ii, qui Fratribus confitebuntur, *ſuis Presbyteris Parochialibus* confiteri, *ſaltem ſemel in anno, prout Concilium generale ſtatuit*, teneantur, quodque iidem Fratres eoſdem diligenter ad hæc, & efficaciter ſecundum datam eis a Domino gratiam exhortentur.

XV. Referente Auguſtino Patricio in Hiſtoria Concilii Baſileenſis, inter ceteras Mendicantium aſſertiones a Concilio damnatas, erat hæc. " Fratres Mendicantes etiam non præſentatos Ordinariis, omnium Confeſſiones poſſe audire, illoſque, qui apud ipſos ſint confeſſi, *non obligari* etiam *ſemel* in anno confiteri *proprio* Sacerdoti, nec petere confitendi veniam": *cap.* 137. Extat *tom.* 13. *Concil. col.* 1608.

XVI. Rurſus ſeculo xv. Sixtus IV. in *Extrav.* Vices *De Treuga, & pace in Communib.* præcipit, ut " ipſi Mendicantes deſiſtant prædicare, quod Parochiani non ſint obligati, ſaltem in Paſchate *proprio* confiteri Sacerdoti: Quia (ait) *de jure tenetur* Parochianus *ſaltem in Paſchate proprio* confiteri Sacerdoti ".

Poſt hæc ſubjungit Pontifex: "Per hoc tamen ipſi Fratres Mendicantes non cenſeantur excluſi, quominus ſecundum *juris* communis, & *privilegiorum* eis conceſſorum diſpoſitionem confeſſiones audire, & pœnitentias injungere valeant ".

Ex ſententia igitur Pontificis, ipſa Privilegia Fratrum Mendicantium non intelliguntur, niſi cum hac clauſula, *ſalvo jure Parochi* ad *annuam* confeſſionem ſuorum parochianorum ſecundum ordinationem Concilii Lateranenſis.

Hanc privilegiorum expoſitionem utpote æquitati ac juri communi conſonam, Synodi, & Epiſcopi paſſim in ſuis Decretis expreſſerunt; nec aliter Regularium approbationes, tametſi illimitatas intelligendas declararunt.

XVII. Sanctus Carolus in Concilio Mediolanenſi I. *part.* 2. *cap.* 6. ait: " Innocentii III. Conſtitutionem in generali Concilio editam, quâ ſancitum eſt, ut Fideles ſaltem ſemel in anno *proprio* Parocho peccata ſua confiteantur, inviolate omnes ſervent ".

Non ergo ſuffecit Sancto Carolo, quod Fideles ſemel in anno confiterentur Confeſſario ab Epiſcopo legitime approbato; ſed voluit, ut *proprio* Parocho ſemel in anno confiterentur juxta Conſtitutionem Concilii generalis.

XVIII. Synodus Atrebatenſis ſub Franciſco Richardoto ann. 1570. ita ſtatuit: " Paſtores diligenter conſiderent ovilia ſua, & inſcribant ſingulos, qui (ſemel in anno ſaltem) confeſſi fuerint peccata propria, idque *proprio* Sacerdoti, aut alteri idoneo, qui hujus rei *poteſtatem* habeat ab ipſo *Paſtore*, ut intelligat, & plane cognoſcat in ſuis gregibus, an ſint aliqui, qui hoc ſanctum Eccleſiæ præceptum negligant, quos tenebitur notare, & de-

Digitized by Google

„ & deferre „. *De Sacramento Pœnitentiæ cap.* 2.

Quid evidentius quam Synodi hujus Patres ſupponere, Parochianos ſemel in anno teneri confiteri *proprio Paſtori;* aut alteri de Paſtoris ſpeciali licentia.

XIX. Synodus Audomarenſis anno 1583. *tit.* 7. *cap.* 2. mandat diſtricte obſervari *Canonem* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS, ac deinde *cap.* 5. declarat, illum non de ſolis laicis, verum etiam de *Clericis*, & omnibus, qui in Ordinibus conſtituti ſunt, ſive ſacris, ſive non ſacris intelligendum eſſe, ac tandem *cap.* 6. quis ſit ſingulorum *proprius* Sacerdos ad mentem dicti Canonis exponit his verbis: "Proprium autem Sa„ cerdotem illum intelligi declaramus, cu„ jus curæ quiſque proprie ſubjectus eſt. „ Sic Parochus *proprius* Sacerdos eſt Pa„ rochianorum ſuorum, tam Sacerdotum „ ac Clericorum Parochiæ ſubſervientium, „ aut in Parochia habitantium, nec ad „ certam Eccleſiam pertinentium, quam „ laicorum. Sic Archipresbyterum ſeu De„ canum Chriſtianitatis cujuſque loci, *pro„ prium* Sacerdotem eſſe, & agnoſci volu„ mus ut Paſtorem ſui decanatus, ſic Ar„ chipresbyterum Civitatenſem, *proprium* „ Sacerdotem, ut Paſtorem ſui decanatus, „ ita & ceterorum Archipresbyterorum, „ ſive Decanorum Chriſtianitatis. Eorum „ qui dignitatem, Canonicatum, Benefi„ cium, vel officium, in Eccleſiis Colle„ giatis nobis ſubditis obtinent, *proprius* „ Sacerdos eſt is, cui ratione dignitatis „ animarum cura incumbit, aut, ubi hu„ juſmodi non eſt, cui nos id muneris „ crediderimus, Monachorum, eſt Præla„ tus. Singuli itaque, juxta præſcriptum „ hoc, *proprium* ſuum Sacerdotem agno„ ſcant; aliquoties annis ſingulis, & ut „ minimum ſemel, ſuo quique confiten„ tes „.

Idipſum de Canonicis, & Capellanis in Eccleſiis Collegiatis præcipit Synodus Cameracenſis anno 1567. *tit. De Pœnit. cap.* 8. ut nimirum ſaltem ſemel in anno confiteantur ſuis Decanis, aut Præpoſitis tamquam *propriis* Paſtoribus, videlicet in Paſchate, aut ſaltem eo tempore alteri confitendi *licentiam* impetrent.

Idem non tantum a Canonicis, & Capellanis, ſed & Paſtoribus, aliiſque Clericis obſervari vult Synodus Buſcoducenſis ſub Metſio *Tit. De Pœnit. Sacram. cap.* 4. Similiter Synodus Iprenſis ſub Rithovio idipſum inculcat; additâ ab omnibus hac ratione: *Non enim minus Eccleſiaſticos, quam laicos obligat dictum Capitulum* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS.

Similia in aliis Synodis Belgicis ſub idem tempus celebratis leguntur; additque Synodus Tornacenſis anno 1574. *Tit. De Sacram. Pœnit. cap.* 3. "Et ob id nullus Sa„ cerdos regularis, vel ſecularis, etiam „ privilegii Apoſtolici prætextu, tempore „ quadrageſimæ, pœnitentium confeſſiones „ excipere præſumat, niſi de impetrata a „ Paſtore licentia, eidem innotuerit „.

XX. Demum ſub finem præcedentis ſeculi, occaſione cujuſdam controverſiæ inter Parochos, & Fratres Mendicantes in civitate Duacenſi; & Brevis Clementis VIII. hac de cauſa miſſi ad Nuntium Apoſtolicum Bruxellis reſidentem, Archiepiſcopus Cameracenſis, & Epiſcopus Atrebatenſis litteris ſuis Paſtoralibus datis 26. Februarii 1594. id eſt, biennio poſt emanatum Breve Clementis VIII. ſcripſerunt: "Juxta laudabiliſſimam conſuetudinem ob„ ſervatam in Cameracenſi Diœceſi noſtra, „ & per totam Rhemenſem Provinciam, „ unde antea dependebat; huc etiam ad„ ditis Synodalibus noſtris, noſtrorumque „ Prædeceſſorum decretis; quorum aliqua „ trecentis annis & amplius vetuſta ſunt, „ *obligati* eſtis confiteri ſemel in anno; „ ſcilicet pro Paſchate *proprio* veſtro Cu„ rato, vel alii de ejus licentia: ut poſt „ Paſcha rationem nobis, prout per præ„ ſata decreta tenetur, de defectuoſis red„ dere valeat „.

Hæc in litteris Archiepiſcopi Cameracenſis, quibus ad verbum reſpondent litteræ Epiſcopi Atrebatenſis; hoc ſolo excepto, quod pro his verbis: *Et per totam Rhemenſem Provinciam, unde antea dependebat;* in litteris Atrebatenſis habeatur: *Et per totam Provinciam Cameracenſem, quondam Provinciam Rhemenſem unde ante Diœceſis noſtra dependebat*.

Declarant præterea, huic præcepto & conſuetudini *per Sanctiſſimum Dominum noſtrum Papam* (Clementem VIII. intelligunt

Digitized by Google

gunt) *vel Prædeceſſores ejus*, *minime derogatum fuiſſe*. Quod latius oſtendit Bonaventura Baſſeau in ſuo Theophilo Parochiali *part.* 4. *art.* 15.

XXI. Quid de hac diſciplina cenſeant Epiſcopi Eccleſiæ Gallicanæ, præterquam quod eam in omnibus pene ſuis reſpective Synodis ſtabiliant, dignoſcitur ex declarationibus, quas non ſemel Clerus Gallicanus edidit; ac ſignanter noviſſime anno 1665. in generali Congregatione Cleri habita Pariſiis, eam his verbis expreſſit: " Juris „ obligatio, quâ Fideles *tenentur confiteri*, „ & communicare ſemel in anno, præſcripta a Concilio Lateranenſi ſub Innocentio Papa III. confirmata in Concilio „ Tridentino, & explicata a S. Carolo in „ priore Synodo Mediolanenſi religioſe „ obſervari debet. Quamobrem curabunt „ Fideles, ut Paſchatis tempore *confiteantur*, & communicent in *ſua Parochia*, „ niſi ab Epiſcopo, generali illius Vicario, vel *Parocho*, extra Eccleſiam confiteri permiſſi fuerint „.

XXII. Conformiter ad has Cleri Gallicani declarationes, nec non decretum Concilii Provincialis Rhemenſis anni 1583. *tit. De Pœnitentia*, ortâ ſuper hoc jure Parochorum controverſiâ in civitate Ambianenſi, atque per appellationem causâ devolutâ ad Archiepiſcopum Rhemenſem tanquam Metropolitanum, hic per ſententiam definitivam 22. Martii 1687. declaravit: „ Quod hæc obligatio confitendi *proprio* „ Parocho, aut ab eo petendi & obtinendi licentiam confitendi alteri Sacerdoti, „ intelligenda ſit de confeſſione annua, ad „ quam omnes utriuſque ſexus Fideles tenentur infra quindenam Paſchalem, conformiter ad uſum Eccleſiæ Gallicanæ; „ & ſignanter hujus Provinciæ (Rhemenſis) ad ſatisfaciendum præcepto Eccleſiæ „ expreſſo in Canone *Omnis utriuſque ſexus* Concilii Lateranenſis IV. Quod Canon Concilii Provincialis Rhemenſis interpretatus juxta uſum conſtantem illius „ Provinciæ, taliter obliget utriuſque ſexus Fideles, ut iis licitum non ſit inſtituendi confeſſionem ſuam *annuam* omni „ alteri Sacerdoti ſive ſeculari ſive regulari, etiam legitime & indefinite approbato, ſine *ſpeciali* licentia ſui Parochi, „ aut Epiſcopi Diœceſani; qui Epiſcopus „ eam cum cognitione cauſæ dare poteſt, „ recuſante Parocho; imo & concedere in „ certis caſibus, & ob rationes ipſi notas, „ & bonum conſcientiarum, illis, qui in „ his caſibus non habuerint recurſum ad „ Parochum; quem ordinarie Fideles ſuo „ Parocho debent, ſed directe ſe Epiſcopo præſentarunt. Quodque Confeſſarii „ ſeu ſeculares ſeu regulares etiam legitime & indefinite approbati nequeant abſolvere illos, qui ad ſatisfaciendum *annuæ* confeſſioni per Concilium Lateranenſe præceptæ, non petiiſſent & obtinuiſſent licentiam *ſpecialem* ſui Curati „ aut Epiſcopi modo ſupra deſcripto. „

XXIII. Rationem hujus diſciplinæ jam pridem expoſuit S. Bonaventura in Tractatu, *Quare Fratres Minores prædicent*: „ Primo quidem, ut Paſtor cognoſcat in „ quo ſtatu quilibet commiſſorum ſibi ſit, „ ut ſaltem ſciat medicinam ei competentem exhibere, inſtructionis, correctionis, „ conſolationis. Secundo, ut noſcat quibus poſſit corpus Chriſti indulgere, vel „ quos a Sacramentis arcere. Deinde ut „ diſcernantur obedientes a negligentibus „ vel hæreticis, per obſervantiam talis ſtatuti „.

XXIV. Ceterum cum præceptum *annuæ* confeſſionis juxta *Canonem* Omnis utriusque faciendæ *proprio* Sacerdoti in pluribus Belgii hujus Diœceſibus, nec ab Epiſcopis, nec a Paſtoribus urgeatur, neque a tempore immemoriali aliquod ſpeciale Decretum ſuper hujus præcepti obſervantia emanavit, apparet, Fideles illarum Diœceſium per tacitum Prælatorum & Paſtorum conſenſum, hactenus ab ea obligatione ſolutos; ſaltem quouſque Epiſcopi & Superiores eam novis decretis urgebunt.

Inferioribus vero Curatis in hujuſmodi Diœceſibus hanc diſciplinam ſive obligationem privatâ auctoritate urgere, & introducere non convenit; ne alias ſilentibus aut ſecus ſentientibus Epiſcopis, plus deſtruant, quam ædificent; ipſaſque Parochias ſuæ curæ commiſſas ſine fructu turbent, animoſque Fidelium inquietent.

At ubi Epiſcopi hactenus eam diſciplinam urgent ac tuentur, ſuiſque decretis ſtabiliunt, & Fideles ei obedire, & inferio-

riores Curati, aliique Confeſſarii ſeu ſeculares, ſeu regulares ſe illis conformare tenentur.

XXV. Ne vero ſtante hac diſciplinâ conſcientia ſubditorum nimium conſtringatur, præcipiunt paſſim Synodi, ne Parochi poſtulantibus licentiam alteri confitendi eam facile negent.

De hac licentia in ſua Synodo Diœceſana XI. ita loquitur S. Carolus. " In „ Diœceſi autem & generatim & ſigilla- „ tim Parochus ſe facilem præbeat in con- „ ſentiendo Parochialibus ſuis, de quibus „ nulla ſit ſuſpicio, eos medicinæ vitan- „ dæ cauſâ Parochi judicium ſubterfugere, „ ut ad alios Confeſſarios a nobis teſtimo- „ nio ſcripto probato ſe conferant, qui „ peccatorum ſuorum confeſſionem audiant. „ Imo vero eam facultatem ſponte ſigilla- „ tim offerre debet iis, qui lites, contro- „ verſias, diſſentioneſve ſecum exercuerint, „ exercentve, de iis præſertim rebus, quæ „ ad munus ſpirituale Parochialis curæ „ non attinent. Qua in re ſi Parochus „ defuerit, tunc Vicarius foraneus facul- „ tatem concedat, ut alios Confeſſarios „ adire poſſint. Verum ne idem Vicarius „ foraneus, & Parochus generatim confen- „ tiat, eos a quo voluerint Confeſſario „ audiri, ſed ab eo, quem ipſe, vel Pa- „ rochus, vel Vicarius maluerit; vel ab „ illo, quem e pluribus piis & peritis ab „ eodem Parocho & Vicario propoſitis, „ Pœnitens ipſe ſibi delegerit „.

Quin & iſtud conſtat, ipſeque Carolus in præallegatis verbis expreſſit, ſi Parochus in concedenda licentia juſto moroſior fuerit, Epiſcopum ejuſve Vicarium eam licentiam dare, & defectum Parochi ſupplere poſſe; quin & interdum eam licentiam dare iis, qui eam a Parocho non petierunt.

CAPUT VII.

De jure Parochorum, & Mendicantium Privilegiis, ubi de Confeſſionibus excipiendis agitur.

1. *Parochis jure proprio competit ſuorum Parochianorum confeſſiones audire.*
2. *Gerſonii Sententia.*
3. *Huic conforme videtur Decretum Concilii Tridentini Seſſ. 21. cap. 4.*
4. *Primum de Confeſſionibus cujuslibet Chriſtiani audiendis conceſſum ad Gregorium IX. auctorem refertur.*
5. *Innocentius IV. Mendicantibus confeſſariis novâ Bullâ patrocinatur.*
6. *Diſſidia inde orta inter Paſtores & Mendicantes.*
7. *Bonifacius VIII. diſcordiam ſedare aggreditur.*
8. *At ſpes ſua ipſum feſellit, ſi Benedicto XI. credatur.*
9. *Ipſe Benedictus nedum ignem extinxerit, novâ Bullâ illum aluit.*
10. *Eam abrogavit Clemens V.*
11. *Ejus ſucceſſores ſuis conſtitutionibus litem non definierunt.*
12. *Parochorum cauſam ſuſcepit Gerſonius.*
13. *In Concilio Tridentino plurimi præſules petierunt, ut hæc Mendicantium privilegia revocarentur.*
14. *Obſtiterunt Superiores Generales Ordinum regularium.*
15. *Curiæ Romanæ intererat, ut eorum privilegiis patrocinaretur.*
16. *Inter eorum Patronos emicuit S. Thomas.*
17. *Horum privilegiorum defenſor acerrimus fuit Rogerius Chonnoë.*
18. *Fundamentum, quo nitebatur illa defenſio.*
19. *Cardinalis de Luca ardens patronus privilegiorum, quæ Regularibus conceſſa ſunt, movebatur eo principio:* Papæ eſt ordinarius ordinariorum, *&c.*
20. *Quid ſenſerit D. Fleury Hiſtoricus?*
21. *Abytonis, qui* IX. *ſeculo floruit, ſententia exponitur.*
22. *Neceſſitas confitendi proprio Epiſcopo, vel Parocho intacta manſit uſque ad* XIII. *ſeculum.*
23. *Eam agnovit Innocentius IV.*
24. *Fuerunt nonnulli Theologi, qui docuerunt eſſe iterum faciendas Parocho confeſſiones, quæ alieno Sacerdoti peractæ antea fuerant.*
25. *Quid de ea opinione ſenſerint Benedictus XI. & Joannes XXII.*

☞ I. OBſervatum eſt ſuperiori capite num. 7. quod jus excipiendi con-

confeſſiones parochianorum annexum ſit beneficio parochiali, ipſique parocho ſive curato competat *jure ordinario*; non ſecus ac jus annuntiandi verbum Dei, vel alia Sacramenta adminiſtrandi.

Hinc ſequitur, hoc jus excipiendi confeſſiones ſuorum parochianorum ſibi confiteri volentium parocho non magis adimi poſſe, quam jus annuntiandi verbum Dei, vel cetera Sacramenta adminiſtrandi, aut functiones ad curam animarum ſpectantes exercendi.

II. Idipſum jam pridem notavit Cancellarius Univerſitatis Pariſienſis Joannes Gerſonius in ſermone *contra bullam* Mendicantium; in quo aſſerit, in primis curatos ſuccedere in locum 70. diſcipulorum, quemadmodum Epiſcopi ſuccedere dicuntur in locum 12. Apoſtolorum, ipſoſque curatos eſſe in Eccleſia *minores Prælatos*, & Epiſcopos *majores Prælatos*.

Ex his tamquam conſequens infert: „ Quod de ordinatione eſſentiali & ſtabili ſanctæ Eccleſiæ æque bene eſt ſtatus curatorum, ſicut ille Prælatorum, Cardinalium, Archiepiſcoporum: imo vero ſicut ſtatus ipſius Papæ, quamvis non ſit adeo perfectus „.

„ Sequitur (pergit Gerſonius) Papam hunc ſtatum deſtruere, aut annihilare non poſſe: cum hic ſtatus non proveniat ex ſua poſitiva ordinatione, ſed ſine medio ex Dei ordinatione „.

His poſitis concludit: " Ad curatos pertinet jus audiendi confeſſiones ſuorum parochianorum, aut procurare ut audiantur, & committendi, ſi Presbyter non eſt, aut ſi minus ſufficiens „.

Sequitur (pergit) " Papam aut alterum non debere auferre illam poteſtatem, aut jus ipſis curatis, abſque ipſorum placito & voluntate, ſaltem expediens non eſt „.

Igitur ex ſententia Gerſonis, non tantum eſt curatis jus audiendi confeſſiones ſuorum parochianorum; nec curato ſine legitima cauſa poteſt adimi; ſed inſuper ſi ad eos audiendum non ſit capax, ob defectum ordinis presbyteralis, aut ſi minus ſufficiat, ipſius eſt *procurare ut audiantur*, *& jus committendi*.

III. Huic Gerſonis aſſerto conforme eſt decretum Concilii Tridentini *Seſſ.* 21. *cap.* 4. *de Reformat.* quo injungitur Epiſcopis, " ut in omnibus Eccleſiis Parochialibus, in quibus populus ita numeroſus ſit, ut unus rector non poſſit ſufficere eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis, & cultui divino peragendo, *cogant rectores vel alios*, ad quos pertinet, *ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum* „.

Evidens eſt Concilium ſuppoſuiſſe, ad rectores Parochialium Eccleſiarum pertinere ſibi adjungere tot Sacerdotes, in caſu quo ipſe ſolus non ſufficiat, quot ſufficiunt Sacramentis miniſtrandis, & cultui divino peragendo. Ad Epiſcopos vero pertinet cogere Rectores ſeu Parochos, ut in caſu non ſufficientiæ tot ſibi adjungant Sacerdotes, quot ipſis ſunt neceſſarii; & in caſu negligentiæ defectum Parochorum legitime ſuppleant, Sacerdotes mittendo.

Verum eſt, Concilium ſupponere etiam ad *alios* poſſe ſpectare jus & obligationem adjungendi Sacerdotes in adjutorium parochi (*a*); ſed ex contextu ſufficienter conſtat, jus illud primario Epiſcopis deferri, verum aliis primitivis paſtoribus non competit, niſi alio ſpeciali accedente titulo, uti

(*a*) Anno 1700. 14. Julii. Cardinalis Noallius a Supremo Pariſiorum ſenatu obtinuit Arreſtum adverſus Nicolaum Coignet Sancti Rochi Pariſienſis Paſtorem: illud autem declarat nullum reperiri abuſum in inſtrumentis, quibus Card. Noallius concedebat Presbyteris Ovein, Nouet, & Joanni Nouet licentiam audiendi Confeſſiones in Eccleſia Sancti Rochi, quamvis Parochus eos recipere renueret. Ut hujus Arreſti motivum innoteſcat, notandum eſt, quod cum querelæ ad Card. Noallium delatæ fuiſſent adverſus Paſtoris incuriam, & confeſſariorum paucitatem in ejus Parœcia, admonitus Sancti Rochi Paſtor, ut Confeſſarios ex Sacerdotibus approbatis aſſumeret, ſui Archiepiſcopi monitis obtemperare renuit. Quapropter cum Præſul Eminentiſſimus querelas iterum adverſus confeſſariorum paucitatem accepiſſet, ad media, quæ jus ſuppeditat, confugit, coëgitque viis juſtitiæ, ut ajunt, Paſtorem, ut admitteret tres prædictos Sacerdotes, qui confeſſiones in Parœcia S. Rochi audirent.

uti ſupra *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 2. notavimus.

IV. At Romani Pontifices arbitrati ſunt ſibi jus competere concedendi cuilibet Presbytero licentiam excipiendi Fidelium confeſſiones. Id ſatis conſtare videtur privilegiis, quæ Mendicantibus religioſis hac de re contulerunt.

Primus, qui ſimile privilegium dedit, videtur fuiſſe Gregorius IX. ſcribit enim Matthæus Pariſienſis ad annum 1246. quod Fratres Prædicatores impetraverint a Papa Gregorio IX. (qui ſpecialiter eorum fautor erat) INAUDITUM *privilegium*, *hoc etiam ipſis temporibus novum*.

Bullam ſive privilegium hoc exhibet ibidem Pariſienſis, datum Anagniæ IV. Kalend. Octob. Pontificatus ſui anno I. id eſt anno 1227.

In hac Bulla mandat omnibus Prælatis per Angliam conſtitutis, " ut Fratres Prædicatores benigne recipiant, & populos ſibi commiſſos ſedulo admoneant, ut ex ore ipſorum verbi Dei ſemen devote ſuſcipiant, *& confiteantur: Cum ipſis* (inquit) *auctoritate noſtrâ liceat confeſſiones audire, ac pœnitentias injungere*".

V. Cum autem nonnulli Prælati Anglicani Fratres Prædicatores in hujus privilegii uſu turbare viderentur, ſcilicet hos Fratres ſine ſua licentia ad prædicationis officium, vel confeſſiones excipiendas admittere renuentes, Fratres hi recurſum habuerunt ad Innocentium IV. qui mox a ſua ad Pontificatum aſſumptione, ſcilicet anno 1243. Bullam expedivit in favorem horum Fratrum, inſcriptam Epiſcopis Vintonienſi, Vigornienſi, & Norwicenſi, quibus mandat, ut dictos Prælatos auctoritate Apoſtolicâ compeſcant, iiſque præcipiant ut juxta *Apoſtolica ſcripta* Fratribus Prædicatoribus permittant *libere* fidelium confeſſiones excipere. Bullam hanc exhibet ibidem hiſtoricus præfatus.

Poſt hæc narrat idem hiſtoricus quantâ *inſolentiâ* Fratres hiſce privilegiis muniti ſe erga Prælatos, & ordinarios paſtores geſſerint: atque fideles a propriis paſtoribus abſtrahere, & ut ſibi confiterentur, inducere ſtuduerint. Ut & hinc factum ſit, prout ſubjicit idem auctor: " *Quod multi præcipue Nobiles, & Nobilium uxores, ſpretis propriis Sacerdotibus & Prælatis, ipſis Prædicatoribus confitebantur. Unde non mediocriter viluit Ordinariorum dignitas & conditio, & de tanto ſui contemptu, non ſine magna confuſione, doluerunt*.

" Nec ſine evidenti cauſâ (inquit Hiſtoricus) videbant hunc ordinem Eccleſiæ jam enormiter perturbari, quem conſtat, longis retroactis temporibus, in Deo placitâ ſimplicitate ambulantem, multos e ſeculo migrantes Deo præſentaſſe Sanctos, de quorum ſanctitate nefarium judico dubitare. Videbant deſuper, Parochianos ſuos *audacter jam peccare, & impudenter*, ſcientes ſe coram Presbytero *proprio non erubeſcere*, ſua enormia peccata confitendo; quod magnum reputatur periculum, cum rubor & confuſio pars ſit maxima & potiſſima pœnitentiæ. Dicebantque ſuſurrantes peccaturi ad invicem: *Perpetremus quæ nobis voluptuoſa videntur, & placentia: aliquibus enim Prædicatorum vel Minorum per nos tranſitum facientibus, quos numquam vidimus vel numquam viſuri ſumus, cum conſummatum fuerit quod deſideramus, ſine aliqua moleſtia confitebimur*. Et ſic contemptis Ordinariis, & eorum diſciplinis, peccatum copioſius exuberavit".

VI. Hæc diſſidia inter Prælatos & Parochos ab una, & Fratres Ordinis Prædicatorum & Minorum ex altera partibus, occaſione ejuſmodi privilegiorum, non tantum fuiſſe in Anglia, ſed etiam ſenſim in reliquas chriſtiani Orbis regiones ſe diffudiſſe teſtatur Bonifacius VIII. ſub finem hujus ſeculi XIII. in Conſtitutione, quæ incipit, *Super Cathedram*, relata inter Extrav. communes, ſub titulo *de Sepulturis*.

VII. In hac enim Conſtitutione declarat Pontifex: " Quod ab olim inter Prælatos & Rectores, ſeu Sacerdotes, ac Clericos Parochialium Eccleſiarum per diverſas mundi provincias conſtitutos ex una parte, & Prædicatorum & Minorum Ordinum Fratres ex altera, gravis & periculoſa diſcordia extitit ſuſcitata ſuper prædicationibus fidelium populis faciendis, *eorum confeſſionibus audiendis*, *pœnitentiis injungendis eiſdem*, & tumu-

" lan-

„ landis defunctorum corporibus, qui apud „ Fratrum Eccleſias ſive loca noſcuntur „ eligere ſepulturam „.

Hanc gravem, & periculoſam diſcordiam hac ſuâ Conſtitutione, " intendens pater„ næ ſolicitudinis ſtudio (ut ipſe loquitur) „ prorſus evellere, ac omnimode ſubmo„ vere, nulli unquam temporibus futuris, „ favente Domino, ſuſcitandam ". Plura circa tria hæc diſcordiæ ſemina conſtituit; ac ſignanter ſuper articulo de audiendis fidelium confeſſionibus, & injungendis pœnitentiis ſtatuit, ut Superiores Ordinum illorum " ſe conferant *per ſe* vel *per Fra-* „ *tres*, quos ad hoc idoneos fore putave„ rint, humiliter petituri a Prælatis, ut „ Fratres, qui ad hoc electi fuerint, in „ eorum civitatibus & Diœceſibus confeſ„ ſiones ſubditorum ſuorum confiteri ſibi „ volentium, audire libere valeant, & hu„ juſmodi confitentibus (prout ſecundum „ Deum expedire cognoverint) pœniten„ tias imponant ſalutares, atque eiſdem „ abſolutionis beneficium impendere de li„ centia, gratiâ, & beneplacito eorum„ dem „.

" Et ſi eidem Prælati (pergit Ponti„ fex) petitam licentiam Confeſſionum hu„ juſmodi audiendarum conceſſerint, illam „ præfati Magiſtri, Miniſtri, & alii cum „ gratiarum recipiant actione: dictæque „ perſonæ ſic electæ, commiſſum ſibi offi„ cium exequantur „.

Poſt hæc ſubjungit: " Quod ſi forte „ jam dicti Prælati quemquam ex dictis „ Fratribus præſentatis eiſdem, ad hujus„ modi officium nollent habere, vel non „ ducerent admittendum; eo amoto, vel „ ſubtracto, loco ipſius ſimiliter eiſdem „ præſentandus Prælatis, poſſit & debeat „ alius ſurrogari. Si vero iidem Prælati „ præfatis Fratribus ad Confeſſionem (ut „ præmittitur) audiendas electis hujuſmo„ di exhibere licentiam recuſarint, nos ex „ nunc ipſis, ut Confeſſiones ſibi confite„ ri volentium, libere liciteque audire va„ leant, & eiſdem pœnitentias imponere „ ſalutares, atque eiſdem abſolutionis be„ neficium impertiri gratioſe concedimus „ *de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis* „.

VIII. Bonifacius hac ſuâ Conſtitutione ſperabat hanc gravem, & periculoſam diſcordiam omnino evellendam; ſed ſpes ſua ipſum feſellit, ſi Benedicto XI. ejus in Pontificatum ſucceſſori credimus.

Hinc enim Benedictus XI. ad Pontificatum ex Ordine Fratrum Prædicatorum aſſumptus, ut hæc diſſidia extingueret, novam edidit Conſtitutionem, quæ incipit, *Inter cunctas*, relatam inter Extravagantes communes ſub titulo *de Privilegiis*.

In hac ſua Conſtitutione præfatur, quod debeat " quantum ex alto permittitur, pa„ cem inſerere, ſcandala removere, jur„ giorum removere materiam, & *intelli-* „ *gere ſuper egenum, & pauperem, quia* „ *non in finem oblivio erit pauperum, &* „ *patientia pauperum non peribit in finem* „.

Quæ finalia verba evidenter Fratres Mendicantes, e quorum Ordine erat aſſumptus, reſpiciunt.

Poſt hæc ſubjungit: " Sane dudum bo„ næ memoriæ Bonifacius VIII. præde„ ceſſor noſter quamdam ſpecialem inter „ Prælatos, Rectores, ſeu Sacerdotes, & „ Clericos Parœcialium Eccleſiarum, ex „ parte una, & Prædicatorum ac Mino„ rum Ordinum Fratres ex altera ſuper „ faciendarum prædicationum, *audienda-* „ *rum Confeſſionum* per eoſdem Fratres, „ ac de eis relictis, & de funeralibus ca„ nonicæ portionis articulis, Conſtitutio„ nem edidit, certum his modum impo„ nens, prout in eadem Conſtitutione ple„ nius continetur. Sed (inquit) pro ea, „ quam intendebat, quiete, *turbatio* mota „ eſt, pro concordia ſunt ſuborta *diſſidia*, „ & *pullulatæ inquietudines pro tranquillita-* „ *te naſcuntur*. Sicque dum anſam ſolviſſe „ ſe credidit, nodum ligaſſe videtur, & „ ſeptem uno hydræ amputato capite ſu„ ſcitaſſe „.

" Nec mirum (pergit Benedictus) quia „ plerumque pariunt novitates diſcordiam, „ præſertim dum ab eo, quod diu æquum „ viſum eſt, per novam Conſtitutionem „ receditur: nec quare recedatur, utilitas „ evidens, vel alia cauſa ſubeſt „.

Ipſe autem cupiens, " ut *gregi cura eo* „ *plenior impendatur*, quo amplior in agro „ Domini operariorum numerus operatur, „ *ſuper egenum* (ait) *intendentes, & pau-* „ *perem*, ac novitatem removentes per „ eamdem Conſtitutionem Inductam „ hanc

ipſe novam Conſtitutionem, ſive Extravagantem, Bonifacii VIII. Extravagantis abrogatoriam, evulgavit.

Evidens eſt hunc Pontificem crediſſe, & publice per ſuam Extravagantem declaraſſe, ex Conſtitutione Bonifacii VIII. quâ ipſe Bonifacius credebat gravi, & periculoſæ diſcordiæ finem imponendum, *pro concordia fuiſſe ſuborta ſcandala, & pullulaſſe inquietudines pro tranquillitate.*

Inſuper ex relatis verbis hujus Extravagantis Benedicti XI. intelligitur, hunc Pontificem exiſtimaſſe, Bonifacium per ſuam Conſtitutionem modificando, & intra ſuos limites Ordinum Prædicatorum, & Minorum privilegia reducendo, non ſatis *intellexiſſe ſuper egenum, & pauperem:* ipſe autem per Conſtitutionem ſuam, ampliando hæc privilegia, intendat *intelligere ſuper egenum, & pauperem*, ſcilicet Fratrum inopiæ, & paupertati ope horum Privilegiorum ſuccurrendo.

IX. Ut igitur Fratribus ampliorem favorem impendat, atque hac ratione intelligat ſuper egenum & pauperem, hac ſuâ Conſtitutione declarat " quod *libere* AUCTORITATE APOSTOLICA *abſque licentia Diœceſanorum, & aliorum Prælatorum inferiorum Exemptorum, & non Exemptorum, quibus ſubſunt qui ad confitendum accedunt, audiant, eis peccata ſua confiteri volentes* ".

" Ut autem (ait Pontifex) Diœceſanis honor debitus reſervetur, præcipimus, ut Provinciales, Priores Prædicatorum, & Miniſtri Minorum Ordinum præfatorum, per ſe vel alios, verbo vel ſcripto, eis ſignificent ſe Fratres ad hujusmodi Confeſſionum audiendarum, & pœnitentiarum injungendarum officium elegiſſe, & non nominando, aut coram ipſis ſiſtendo eos, nec illorum numerum exprimendo, petant humiliter a Diœceſanis eiſdem, quod iidem electi Fratres de ipſorum beneplacito, & licentia dictum poſſint in eorum civitatibus, & Diœceſibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quod ſi denegent, vel *intra triduum* non concedant, ex tunc iidem Fratres nihilominus auctoritate eâdem hujuſmodi officium exequantur. Datam vero licentiam per Diœceſanorum mortem nolumus terminari ".

In primis probat hæc Conſtitutio, quod & a pluribus annotatum eſt, ſimilia privilegia a Fratribus ſollicitata, & per Pontifices indulta fuiſſe, ut per ea Fratrum neceſſitatibus in temporalibus ſuccurreretur: quod & Fidelibus perniciosum, & Fratribus admodum periculoſum eſſe non ambigitur, & a multis deploratum fuit.

Atque inter alios jam pridem per Richardum Archiepiſcopum Armachanum in *Defenſorio Curatorum* coram Innocentio VI. notatum eſt, quod & eo titulo ſalubrius, & tutius ſit Parochianis confiteri proprio Sacerdoti, ſive Curato, quam Fratribus Mendicantibus, quod hi a ſuis pœnitentibus temporale ſubſidium expectantes, congruas pœnitentias injungere non audeant, ne pœnitentium in ſe affectum amittant.

Præterea quis non videt, per hanc Conſtitutionem dictos Fratres, qui duntaxat in ſubſidium Prælatorum, & Parochorum Ordinariorum ſunt inſtituti, & ut tales ab Eccleſia admiſſi, ad præcipuas Hierarchicas ac Paſtorales functiones, & a quibus rite adminiſtratis, recta animarum directio præcipue dependet, independenter a licentia Prælatorum, & Paſtorum Ordinariorum admitti.

X. Non mirum proinde, quod Clemens V. hujus Benedicti XI. immediatus ſucceſſor hanc Conſtitutionem omnino caſſaverit, & præſatam a Bonifacio VIII. editam innovaverit: " ut pote quæ (teſte hoc Pontifice Clemente V.) ut probavit effectus, nedum pacis ab Auctore ſperatæ fructum non attulit, quin imo diſcordiæ, pro qua ſedanda proceſſerat, fomentum non modicum miniſtravit ". Hæc Clementis V. Conſtitutio extat in Clementina, *Dudum de Sepulturis.*

XI. Verum ſicuti per Conſtitutionem Bonifacii VIII. diſſidia, & ſcandala non fuerunt extincta, ita nec per hanc Clementis V. Bonifacianæ Conſtitutionis confirmatoriam; uti probant ſuccedentium Pontificum pro his diſſidiis extinguendis editæ Conſtitutiones, & Bullæ.

Atque inter alios Alexander V. ex Ordine Minorum anno 1409. ad Pontificatum aſſumptus, Bullam emiſit, quæ incipit,

pit, *Regnans in cœlis ;* Fratribus Mendicantibus non minus ſavet, quam Benedicti XI. Conſtitutio. De Bulla Alexandri V. loquens Natalis Alexander in Hiſtoria Eccleſiaſtica ſeculi xv. in vita hujus Pontificis, aſſerit quod Fratres Prædicatores, & Carmelitæ palam profeſſi ſint, hanc ſe inſciis impetratam fuiſſe, nec eam approbare: " Fratres vero Minores de Alexan„ dri V. exaltatione intemperantius exul„ tantes, ejuſque in Ordinem ſuum amo„ re, & benignitate abuſi, pertinaciores „ fuerunt; quibus juncti Auguſtiniani, „ cum Privilegiis novâ illâ Conſtitutione „ collatis cedere nollent, Edicto Regio, „ publica præconum voce, Parochis pro„ hibitum eſt gravi mulctâ, ne ipſos in „ Eccleſiis Confeſſiones audire, aut Con„ ciones habere ſinerent „.

XII. Bulla hæc, utpote Statum Hierarchicum non parum perturbans, multum offendit Epiſcopum, & Academiam Pariſienſem; quorum cauſam ſuſcepit celeberrimus ejus ætatis Doctor Joannes Gerſonius in ſermone, quem coram populo habuit; extatque inter ejus Opera ſub hoc titulo: *Sermo factus ad populum Pariſienſem ex parte Univerſitatis ſuper facto Bullæ Mendicantium anno* 1409.

In hoc ſermone aſſerit in Eccleſia a Deo inſtitutum Ordinem Hierarchicum ex Prælatis majoribus, ut ſunt Papa & Epiſcopi, & minoribus qui ſunt curati, nec poſſe hunc a Deo inſtitutum Ordinem inverti, quemadmodum ibidem exponit; atque una quæ ſint jura Prælatorum, ſignanter Minorum Prælatorum, ſive Curatorum deſcribit, oſtenditque hæc per Fratres Mendicantes, ſive Privilegiatos infringi non poſſe.

XIII. Diffidia & diſcordias inter Prælatos, & Mendicantes etiam poſt Conſtitutionem Alexandri V. perſeveraſſe; imo nec tempore Concilii Tridentini, Prælatorum querelas contra hæc privilegia ceſſaſſe, ex Actis & Hiſtoria hujus Concilii evincitur: quin & conſtat plures ex Patribus inſtitiſſe, ut auctoritate Concilii hæc Privilegia totaliter revocarentur; ut ſcilicet his privilegiis revocatis, Fratres Mendicantes reducerentur ad primævam ſuam inſtitutionem, ad quam reducti ipſi ut auxiliares, & ſubſidiarii Prælatorum, & Paſtorum Ordinariorum in functionibus Hierarchicis, plenarie ſubderentur Prælatis, & Parochis.

XIV. Porro ex Actis, & Hiſtoria Concilii Tridentini & hoc intelligitur, poſtulatæ Privilegiorum revocationi reſtitiſſe non tantum Ordinum illorum Generales, eorumque Patronos; ſed vel præcipue Curiales Romanos: qui & hanc revocationem urgentes, ut Sedis Romanæ, & Auctoritatis Pontificiæ adverſarios palam traducebant.

XV. Nec ſane mirum apparebit, Curiam Romanam, hiſce Fratrum Mendicantium Privilegiis conſervandis faviſſe, ſi attendatur per privilegia, *plenitudinem Poteſtatis Pontificiæ* ſtabiliri: quin & ipſa Privilegia, ſignanter in quantum per illa indulgetur Fratribus excipere Confeſſiones Fidelium, & eis annuntiare verbum Dei in Epiſcoporum Diœceſibus, & Curatorum Parochiis, ſine eorum licentia, huic *plenitudini poteſtatis*, & juriſdictionis tamquam baſi & fundamento inniti.

Vidimus enim Pontifices, in conceſſione horum Privilegiorum, eam *de plenitudine Poteſtatis Pontificiæ* impendiſſe.

Et quidem Bonifacius VIII. in Extravagante *ſupra Cathedram*, & renovata per Clementinam, *Dudum*, poſtquam præſcripſit modum, quo Fratres debeant per Superiores Ordinum ad audiendas Confeſſiones electi, Epiſcopis præſentari atque licentia ad audiendas Confeſſiones peti, ſubjungit: " Et ſi iidem Prælati præſatis Fra„ tribus ad Confeſſiones (ut præmittitur) „ audiendas electis, hujuſmodi exhibere „ licentiam recuſarint: Nos (ait) ex „ nunc ipſis ut Confeſſiones ſibi confiteri „ volentium libere liciteque audire va„ leant, & eiſdem pœnitentias imponere „ ſalutares, atque eiſdem abſolutionis be„ neficium impertiri, gratioſe concedimus „ de *plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis* „.

Ulterius nec ignorabant Pontifices, quod Fratres Mendicantes his privilegiis muniti, eam *plenitudinem Pontificiæ Poteſtatis*, & juriſdictionis, tamquam ſuorum privilegiorum baſim, & fundamentum, eodem quo ſua privilegia zelo, & ſtudio propugnaturi eſſent.

Et

Et ſane videmus quotquot in defenſionem horum Privilegiorum ſcripſerunt, eam in Pontifice plenitudinem poteſtatis ſuppoſuiſſe, & aſſeruiſſe, ac in fundamentum, & baſim Privilegiorum aſſumpſiſſe.

XVI. Et inter alios S. Thomas in opuſculo contra Guillelmum de ſancto Amore, propugnans Privilegia Fratrum Mendicantium, ſignanter de audiendis Confeſſionibus, pro fundamento ponit *cap.* 3. §. 14. *Quod Papa habeat immediatam Juriſdictionem in omnes Chriſtianos.*

Deinde poſtquam dixit Chriſtum eſſe proprie dictum "Sponſum Eccleſiæ, monet, quod miniſtri Eccleſiæ tantum dicantur *Sponſi*, in quantum vicem *veri Sponſi gerunt: & ideo* (ait) *Papa, qui obtinet vicem in tota Eccleſia*, ſponſus *Univerſalis Eccleſiæ dicitur:* Epiſcopus autem ſuæ Diœceſis, Presbyter autem ſuæ Parochiæ".

Planum eſt S. Thomam aſſerere voluiſſe Papam habere immediatam juriſdictionem in *omnes* Chriſtianos, qualem habet Epiſcopus in Chriſtianos ſuæ Diœceſis, & Curatus in ſubditos ſuæ Parochiæ: idcirco juxta D. Thomam Papa dici poteſt *Sponſus Univerſalis Eccleſiæ* tamquam *vicem* gerens veri ſponſi in tota Eccleſia, quemadmodum Epiſcopus dicitur ſponſus ſuæ Eccleſiæ, & Presbyter ſuæ Parochiæ.

Hoc poſito fundamento, conſequens eſt in Papa eſſe *plenitudinem Pontificiæ Poteſtatis*, eo ſenſu quod totam, & Univerſalem Eccleſiam ex omnibus particularibus Eccleſiis conſtantem, habeat pro ſua Diœceſi, atque ad omnes illas ejus Paſtoralis ſollicitudo, & auctoritas ſe extendat, ac ſi immediate ipſi eſſent, tamquam Epiſcopo, & Paſtori ſubjectæ, uti eam poteſtatis Apoſtolicæ plenitudinem expoſuiſſe Innocentium III. oſtendimus, *part.* 1. *tit.* 19. *cap.* 8.

Ex his ulterius concludere poterat S. Thomas, quod ſicuti poteſt Epiſcopus Presbyteris dare licentiam audiendi Confeſſiones per totam ſuam Diœceſim, ſimiliter poſſit Papa eam dare per *totam* Eccleſiam, tamquam per ſuam Diœceſim.

Habemus plura opuſcula Sancti Bonaventuræ, quibus hæc Fratrum Mendicantium Privilegia tuetur, in quibus etiam plenitudinem poteſtatis Pontificiæ exemplo Sancti Thomæ pro fundamento aſſumit, aſſerendo a Papa emanatam omnem juriſdictionem Eccleſiaſticam, uti obſervat D. Fleury *lib.* 84. *Hiſt. Eccleſ. num.* 43.

XVII. Similiter Magiſter Rogerius Chonnoë Ordinis Fratrum Minorum, ſuſcipiens defenſionem privilegiorum, ſive Fratrum Mendicantium contra defenſorium Curatorum Richardi Archiepiſcopi Armachani, pro fundamento defenſionis aſſumpſit, & ſuppoſuit eam in Papa poteſtatis Apoſtolicæ plenitudinem.

Hæc Rogerii defenſio conſtat octo capitibus, atque primo capite, ut omnem tollat æquivocationem, præmittit diſtinguendam eſſe duplicem poteſtatem ligandi, & ſolvendi in foro pœnitentiæ. "Quædam eſt (ait) quæ confertur ex vi Ordinis Sacerdotalis, vel Ordinationis in Sacerdotem. Et hæc poteſtas eſt in omnibus Sacerdotibus æqualis.... perpetua, & inamiſſibilis, ſicut character Ordinis Sacerdotalis, & eſt cauſa remota ab actu & exercitio, quod magis proprie dicitur potentia, quam poteſtas".

"Alia eſt (inquit) Poteſtas juriſdictionis, quæ requirit relationem ſuper plebem aliquam, vel perſonam, tamquam ſuper materiam, in quam tam prima, quam ſecunda debeat exerceri. Unde ſicut Faber, vel Artifex quicumque non poteſt operari niſi habeat materiam, in qua operetur; ſic nec Sacerdos poteſt quemquam ſolvere vel ligare, niſi ſibi miniſtretur materia ſupra dicta. Quam materiam *ſolus Papa* mediate, vel immediate tribuit Sacerdotibus, vel aufert, ſicut ſuæ *placuerit voluntati* tamquam ille, in quo *ſolo* hujuſmodi plenitudo Poteſtatis *extra de uſu Pallii ad honorem*".

XVIII. Et rurſus *cap.* 2. ponit pro regula, eâque *tam per ſe notâ*, quod ejus (ait) impugnator eſſet *igne* vel *gladio puniendus*, ſcilicet "quod in Hierarchia Eccleſiaſtica ſemper eſt, aut debet eſſe ſub Chriſto Summus Princeps, in quo Eccleſiæ plane ſecundum ſe *tota reſidet auctoritas, juriſdictio ſeu poteſtas*, a qua in reliquos Præſidentes quoſcumque mediate, vel immediate omnis Eccleſiaſtica juriſdictio, quam obtinent, ſine ſui detri-

„ trimento juxta Summi Pontificis *arbitrium* derivatur „.

Hinc tandem effectum eſt, ut hæc de plenitudine Poteſtatis Apoſtolicæ opinio, quaſi articulus fidei ab ipſis proponi cœperit, & contrariam ſuſtinentes pro Hæreticis reputari, & ut tales *igne*, vel *gladio* puniendi proclamari, uti ex Rogerio jam vidimus, idque Curiâ Romanâ applaudente.

Dicitur enim & in hac Curia eam de plenitudine Poteſtatis Pontificiæ opinionem pro indubitata, & quaſi de fide eſſe receptam.

XIX. Et quidem Cardinalis de Luca *tom.* 15. in *Relatione Curiæ Romanæ* referens opiniones in hac Curia receptas, ponit *Diſcurſu* 2. *num.* 37. hoc ſummarium: *Papa eſt Ordinarius Ordinariorum*, *eoſque prævenire valet*.

Hoc ſummarium in textu exponens, & proſequens ait: " Quamvis item nonnulli „ Epiſcopi, aliique Prælati, & Magiſtratus „ ultra montes, quorum aliquibus, ubi „ etiam ſchiſmatis macula objici non valeat, aliqua tamen *proximitas* ſorte congruere videtur, *antiquas retineant opiniones* ſuper æqualitate eorum poteſtatis „ in propria Diœceſi cum Papa, qui non „ poſſit citra caſus appellationis, & recurſuum in eorum poteſtatis ac juriſdictionis exercitio ſe ingerere, eoſque impedire, quaſi quod quilibet dicatur Pontifex in propria Diœceſi. Attamen (ait) „ eodem themate retento, concluſive ſcilicet inſinuandi opiniones in Curia, tam „ firmas ac receptas. Hæc opinio pariter „ damnata eſt, atque receptum, quod Papa tamquam Ordinarius Ordinariorum, „ a quo omnis Epiſcoporum juriſdictio ordinaria immediate deſcendit, concurrere „ poteſt cum quolibet Ordinario „.

Quin hic Cardinalis per Epiſcopos, & Prælatos, ac Magiſtratus *ultra montes*, quos ſaltem *proximitatis ſchiſmati* ſorte argui poſſe ſcribit, intellexerit Epiſcopos, & Prælatos, atque Magiſtratus Gallicanos dubitari nequit, utpote qui præ ceteris eam in Pontifice *plenitudinem poteſtatis*, & juriſdictionis conſtanter negent; eumque ut *Ordinarium Ordinariorum*, a quo omnis juriſdictio ordinaria in Epiſcopos, alioſque Prælatos derivetur, recognoſcere renuant: imo contrariam opinionem tamquam baſim & fundamentum libertatum Eccleſiæ Gallicanæ tuentur, & propugnant.

At hoc notatu dignum eſt, quod licet hic Cardinalis, & in Curia Romana Patronus non vereatur aliquali *ſchiſmatis*, aut ſaltem ejus *proximitatis* maculâ aſpergere Gallicanos Antiſtites, & Magiſtratus ob defenſionem dictæ opinionis, fateri nihilominus debuerit per hos Prælatos, vel Magiſtratus non eſſe inductas novas opiniones, ſed quod *antiquas opiniones retineant*.

XX. Notare quoque non dubitavit Vir clariſſimus, & in Diſciplina Eccleſiaſtica verſatiſſimus Claudius Fleury, hanc de *plenitudine Poteſtatis Pontificiæ* opinionem in fundamentum Privilegiorum a S. Thoma, aliiſque Privilegiorum Propugnatoribus aſſumptam, eſſe novam.

Referens enim per Compendium Apologiam, quam S. Thomas in defenſionem Fratrum Mendicantium oppoſuit libello Guillelmi *de S. Amore*; relatiſque verbis S. Thomæ ſupra citatis, quibus hanc plenitudinem poteſtatis Pontificiæ expreſſit, monet *libro* 84. ſuæ Hiſtoriæ num. 42. has opiniones fuiſſe novas. *Ces maximes touchant l'autorité du Pape étoient nouvelles*.

XXI. Nec ſub initium ſeculi noni fuiſſe opinionem, quod Pontifex Romanus poſſet Epiſcopalem auctoritatem in omnibus Diœceſibus exercere, puta quod poſſet alienos Parochianos ſine licentia proprii Epiſcopi abſolvere, conſtat ex Capitulari Ahytonis Epiſcopi Baſileenſis ad ſuos Presbyteros directo *anno* 821.

Poſtquam enim eos monuit, qualiter ſeipſos & plebem ſibi commiſſam caſte, & juſte regere, atque in Religione divina confirmare debeant, ſubjungit *cap.* 18. " Et „ hoc omnibus fidelibus denuntiandum, ut, „ qui devotionis causâ ad limina beatorum „ Apoſtolorum pergere cupiunt, domi confiteantur peccata ſua, & ſic proficiſcantur, quia a proprio Epiſcopo ſuo aut „ Sacerdote ligandi, aut exſolvendi ſunt, „ non ab extraneo „.

Manifeſtum eſt Ahytonem exiſtimaſſe, idcirco fidelibus proficiſcentibus Romam ad limina Apoſtolorum eſſe intimandum, ut domi confiteantur proprio Epiſcopo, aut Sacerdoti: eo quod Romæ Epiſcopus, aut Sa-

Sacerdos eſſet extraneus: quod & notavit D. Fleury in ſua Hiſtoria *lib.* 46. *num.* 15. relatis enim verbis Ahytonis ſubdit. " Hic „ ſub nomine Epiſcopi extranei manifeſte „ comprehenſus eſt Papa, ſicut ceteri Epi- „ ſcopi „. *Ici ſous le nom d'Evêque étranger le Pape eſt manifeſtement compris comme les autres*.

XXII. Præterea ex Ahytonis Capitulari evincitur, eo tempore eam viguiſſe diſciplinam, quod fideles tenerentur proprio Epiſcopo, aut Sacerdoti ſua peccata confiteri, nec alieno aut extraneo poſſe ſine illius licentia: quam diſciplinam uſque ad ſeculum XIII. perduraſſe notavimus num. 7. & 8. capitis præcedentis.

XXIII. Cur expediat potius proprio quam alieno Sacerdoti confiteri, docuit Innocentius IV. in Bulla, quæ incipit, *Etſi animarum*, ubi inter alia incommoda, quæ ſequuntur ex eo, quod Fratres Mendicantes Parochianos ad Confeſſiones ſibi faciendas indifferenter reciperent, hoc addit: " Sicque eorum prædicti Sacerdotes, qui „ curam ſuſcipiendo, ipſorum ſuam pro „ eis animam obligant, dum ſibi taliter „ ſubtrahuntur, ſtatum eorum ignorantes „ non poſſunt, quod in eis eſt, ægrotum „ ſanare, nec conſolidare infirmum, nec „ alligare confractum; & ſic dum curâ „ commiſsâ non adhibentur remedia inva- „ leſcentibus morbis uſque ad interemptio- „ nem, læſio debaccbatur, & iidem Sacer- „ dotes nullam poſſunt de ſic pereuntibus „ animabus ſupremo Judici reddere ra- „ tionem „.

Ulterius in hac Bulla monet Pontifex: " Quod ex recurſu ad Fratres Confeſſionis „ causâ, relicto *proprio* Parocho, non tan- „ tum indevotio & contemptus in populo „ prodeunt contra proprios Sacerdotes, „ verum etiam *erubeſcentia*, quæ eſt ma- „ gna pars pœnitentiæ, tollitur, dum quis „ non proprio Sacerdoti, quem habet con- „ tinuum, & præſentem, ſed alieno & „ aliquando tranſeunti, ad quem difficilis, „ & quandoque impoſſibilis eſt recurſus, „ ſua crimina confitetur „.

Nobiles & divites ex libero hoc recurſu ad Fratres Mendicantes ſibi ignotos, occaſiones liberius peccandi accepiſſe deplorârunt Prælati Angliæ, uti ſuperius notavimus.

XXIV. Quin & fuere nonnulli, qui aſſeruerunt, quod ex mente Concilii Lateranenſis in Canone, *Omnis utriuſque ſexus* fideles teneantur ſaltem ſemel in anno confiteri *proprio* Sacerdoti *omnia* ſua peccata, etiam illa, quæ antea fuiſſent confeſſi *alieno* Sacerdoti: idque ob rationes ex ſancto Bonaventura, & Innocentio IV. jam adductas, ac notanter, ut per hanc omnium peccatorum Confeſſionem a proprio Sacerdote haberetur exactior de ſtatu ſpirituali Parochiani notitia.

XXV. Et licet Joannes XXII. hanc opinionem, in quantum fidelibus imponit neceſſitatem reiterandi Confeſſionem peccatorum, reprobaverit in Extravagante, quæ incipit, *Vas electionis* ſub tit. *De Hæreticis* inter *Communes*, eamdemque opinionem etiam reprobaſſe videatur Benedictus XI. in Conſtitutione, quæ incipit: *Inter cunctas* (ut ſupra diximus). Nihilominus hic Pontifex in eadem Conſtitutione declarare non dubitavit, *ſalubre* eſſe ut Parochianus *omnia* ſua peccata proprio Sacerdoti confiteatur, in verbis: " Ceterum „ licet (ſicut prædicitur) *de neceſſitate* „ non ſit *iterum eadem* confiteri peccata, „ tamen propter erubeſcentiam, quæ ma- „ gna eſt pœnitentiæ pars, ut eorumdem „ peccatorum iteretur confeſſio, reputamus „ *ſalubre*„: *diſtricte injungimus, ut Fratres ipſi confitentes attente moneant, & in ſuis Prædicationibus exhortentur, quod ſuis Sacerdotibus ſaltem ſemel confiteantur in anno, aſſerendo id ad* ANIMARUM PROFECTUM PROCUL DUBIO PERTINERE.

CAPUT VIII.

De Approbatione Confeſſariorum, & ejus Limitatione, ac Revocatione.

1. *Primis ſeculis Presbyteri non erant* ordinarii *Miniſtri Sacramentorum*.
2. *Quâ ratione Presbyteri cœperint functiones obire* jure ordinario?
3. *Obtinentes Beneficia Curata jure* ordinario, *ſeu* proprio *adminiſtrant Sacramentum Pœnitentiæ*.

4. *Pa-*

4. *Parochiale Beneficium obtinens ex Decreto Concilii Tridentini vi ſui Beneficii excipere poteſt Confeſſiones.*
5. *Ratio hujus Decreti ; & ea obtinet in omni Beneficio Curato.*
6. *Dimiſſo Beneficio Curato, exſpirat facultas audiendi Confeſſiones.*
7. *Curatum Beneficium poſſidens non eſt approbatus per totam Diœceſim.*
8. *Sanctus Carolus ſuppoſuit Parochum titulo ſui Beneficii extra Parochiam non poſſe excipere Confeſſiones.*
9. *Vi conſuetudinis Parochi ſine* ſpeciali *Epiſcopi approbatione excipiunt Confeſſiones extra Parochiam ; & in quo hæc conſuetudo fundata ?*
10. *Etiam in quibuſdam Eccleſiis Parochi unius Diœceſis poſſunt excipere Confeſſiones in alia Diœceſi ſine ſpeciali Epiſcopi approbatione.*
11. *In quo hæc conſuetudo fundata ; & quare de ea interdum inquirendum ?*
12. *Presbyteri non habentes Beneficium Curatum ſine approbatione Epiſcopi, Confeſſiones excipere nequeunt.*
13. *Approbatus in una Diœceſi non poteſt in alia Diœceſi vi hujus approbationis Confeſſiones excipere.*
14. *Propoſitio contrarium aſſerens cenſurata.*
15. *Nec ſine hac approbatione Confeſſiones excipere poteſt in Monaſteriis* exemptis.
16. *Presbyter quantumvis doctus, & capax non poteſt excipere Confeſſiones, niſi* reipſa *approbatus.*
17. *Approbatio Presbyterorum non habentium Beneficium Curatum, pro arbitrio Epiſcopi limitari poteſt.*
18. *Contraria aſſertio cenſurata.*
19. *Hæc limitatio etiam procedit quoad* perſonas.
20. *Solent excipi in Belgio Moniales.*
21. *Regulares ſine Epiſcopi approbatione nequeunt excipere Confeſſiones Monialium Regularibus ſubditarum, ex Conſtit. Gregorii XV.*
22. *Dubia occaſione hujus Conſtitutionis ; & eorum reſolutio.*
23. *Poſſunt quæcumque perſonæ a generali approbatione excipi.*
24. *S. Carolus excepit Clericos ; & quare ?*
25. *Poteſt etiam approbatio limitari ad locum ; & quomodo eâ auctoritate uſus ſit S. Carolus.*
26. *Quomodo approbatio ſemel data poſſit revocari ?*
27. *Auctoritatem Epiſcopalem in limitanda, & revocanda approbatione etiam Regularium, ſpeciali Edicto roboravit Rex Galliæ.*
28. *An Vice-Paſtorum approbatio tam facile revocari queat, quam aliorum ?*

I. PRimis Eccleſiæ ſeculis præcipuam auctoritatem, & curam imponendi ac moderandi Pœnitentias, nec non Pœnitentes reconciliandi, fuiſſe penes Epiſcopos, oſtendimus capite ſexto.

Imo hæc auctoritas ita propria erat Epiſcopis, ut non niſi auctoritate, & licentiâ ab his acceptâ, Presbyteri inferiores quicumque Pœnitentias injungere, atque Pœnitentes reconciliare poſſent.

Quin pluribus ſeculis, ſicut in aliis Eccleſiaſticis functionibus, ita in hac Presbyteri non niſi *Delegatâ* quaſi ac *Vicariâ* auctoritate Epiſcoporum fungebantur.

II. Poſtquam vero labentibus ſeculis Beneficiorum Eccleſiaſticorum tituli erecti fuerunt, cœperunt Presbyteri, qui Beneficia Curata obtinebant, functiones Beneficiis illis annexas jure *ordinario*, ſive *jure* ſuorum Beneficiorum, ſeu titulorum obire ; atque functionum illarum dici Miniſtri *Ordinarii*.

III. Cum igitur præcepto divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, atque *Sacramentorum adminiſtratione paſcere*, ut loquitur Tridentinum *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *De reform.* etiam *jure divino* quodammodo mandatum cenſetur Sacerdotibus, quibus cura animarum commiſſa eſt, Fidelibus hoc Sacramentum adminiſtrare.

Cum vero juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam Presbyteri Beneficium Parochiale, aliudve Curatum in titulum poſſidentes cenſeantur habere curam animarum *jure ordinario*, ſeu vi ſui tituli Beneficialis, etiam reputantur hujus Sacramenti *Ordinarii* Miniſtri ; ſive habere auctoritatem excipiendi confeſſiones eorum, ad quos cura animarum Beneficio annexa ſe extendit.

IV. Unde Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 15. *De Reformatione*, decernens, nullum Presbyterum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſecularium audire, nec ad id idoneum reputari, niſi ab Epiſcopo approbationem obtineat, excepit tamen: *Niſi Parochiale Beneficium obtineat:* quâ exceptione oſtendit, Presbytero *Parochiale* Beneficium obtinenti nullam ſpecialem approbationem Epiſcopi neceſſariam eſſe, ut confeſſiones excipere queat (*a*).

V. Neque ratio obſcura eſt. Quandoquidem enim hujuſmodi Beneficium obtinendo una curam animarum annexam obtineat, etiam cum cura animarum auctoritatem adminiſtrandi hoc Sacramentum accepiſſe cenſetur; idque eodem titulo ſive jure, quo ipſam animarum curam accepit, ſcilicet *jure ordinario*.

Et licet Synodus loquatur duntaxat de habentibus Beneficium *Parochiale*; idem nihilominus eâdem ratione & fundamento obtinet in quocumque Beneficio ſive Dignitate ſeculari, & regulari, cui vera & interna cura animarum incumbit: ut hi, qui hujuſmodi Beneficia, aut dignitates obtinent, & curam animarum iis annexam acceperunt, cenſeantur una accepiſſe facultatem excipiendi confeſſiones eorum, ad quos eorum cura ſe extendit; atque eatenus *ordinarios* hujus Sacramenti Miniſtros reputari; neque ſpeciali approbatione ad confeſſiones excipiendas indigere: quod notoria praxis in Decanis Canonicorum, nec non Abbatibus, Prioribus Conventualibus, aliiſque ſimilibus oſtendit.

VI. Porro cum hæc auctoritas excipiendi Confeſſiones profluat ex ipſa cura animarum Beneficio Parochiali aut Curato annexa, ſi curam animarum per dimiſſionem Beneficii aliove titulo habere deſinat, auctoritatem quoque excipiendi Confeſſionem a cura animarum unice dependentem amiſiſſe cenſebitur; quod in terminis tradit Piaſecius in Praxi Epiſcopali *parte* 2. *cap.* 1. *num.* 10.

VII. Similiter quia cura animarum non ſe extendit ultra limites Parochiæ aut perſonarum, in quas vi ſui Beneficii curam accepit, neque auctoritas excipiendi confeſſiones in conſequentiam illius competens ſe ulterius extendere poteſt: etiam nullatenus vi ſui Beneficii Curati dicendus eſt habere facultatem excipiendi Confeſſiones per totam Diœceſim.

Unde interrogata S. Congregatio " An „ proviſus de Parochiali per concurſum, „ cenſendus ſit approbatus idoneus mini„ ſter ad audiendas Confeſſiones in illa „ Diœceſi, in qua illam Parochialem obti„ net? Reſpondit: Cenſeri duntaxat in „ ea civitate vel oppido, ubi ſita eſt Paro„ chialis; non autem paſſim per totam „ Diœceſim „. Apud Piaſecium ibidem.

VIII. Sanctus Carolus dans facultatem Parochis, ut tempore Paſchali aliorum Parochorum miniſterio ad audiendas Confeſſiones uti poſſent, declaravit in Synodo ſua Diœceſana XI. „ Id de Parochis tantum „ modo intelligi, quibus *extra Parochiæ* „ *propriæ* fines ad audiendas confeſſiones „ probatis, in ſcriptis *facultas* data eſt „.

Hic manifeſte ſupponit S. Carolus, facultatem excipiendi confeſſiones Parocho vi ſuæ curæ paſtoralis competentem, extra fines propriæ Parochiæ non extendi; tametſi etiam alterius Parochi conſenſus accedat.

IX. At cum jam paſſim invaluiſſet, ut Presbyteri tam Seculares quam Regulares etiam nullum Beneficium Curatum habentes, ſimpliciter approbati ad audiendas Confeſſiones, haberentur approbati per totam Diœceſim, ac poſſent in omnibus Parochiis Diœceſis, ſaltem de conſenſu Parochorum Confeſſiones excipere; conſuetudine tandem, ac tacito Epiſcoporum conſenſu invaluiſſe videtur, quod Parochiale Beneficium obtinens, in vim illius cenſeretur approbatus ad audiendas Confeſſiones per totam Diœceſim, & in omnibus Parochiis hujus Diœceſis de ſolo conſenſu Parochorum; tametſi nullam ſpecialem approbationem ad audiendas Confeſſiones ab Epi-

(*a*) Laudatum Concilii Tridentini Decretum vim habet in Galliis, ut patet ex Synodis, Rothomagenſi an. 1581. Burdigalenſi an. 1583. Aquenſi an. 1585. Toloſanâ 1550. Narbonenſi 1609. & ex Generalibus Cleri Gallicani Comitiis an. 1625. 1635. 1645. &c. Legantur nova ejuſd. Cleri collectanea. *Tom.* 5. *tit.* 5. *part.* 3.

Digitized by Google

Epiſcopo obtinuerit, præter eam, quæ cum ipſa cura animarum data fuit.

Apparebat enim injuſtum, quod Vice-Paſtores, aliique inferiores Presbyteri ad Confeſſiones audiendas, etiam dumtaxat ad certum tempus, approbati, poſſent per totam Diœceſim eâ facultate uti de ſolo Parochorum aut aliorum, quorum intereſt, conſenſu, Parochi vero hujus Sacramenti *ordinarii* Miniſtri auctoritatem haberent adeo arctatam.

Hinc paſſim Parochus unius Parochiæ advocare ſolet vicinos Parochos, ut ſibi in Confeſſionibus audiendis ſubſidio ſint; iique publice Confeſſiones in aliorum Parochiis excipiant; tametſi nullam ſpecialem approbationem habeant: quam praxim non obſcure probavit Synodus Namurcenſis anno *1659. Tit.* 5. *cap.* 7. permittens „ Paſtoribus, qui in aliorum veniunt auxilium, „ tempore Indulgentiarum, vel Turni, „ Confraternitatum, aut aliâ juſtâ causâ, „ etiam audire Confeſſiones in illorum Eccleſia Parochiali „.

X. Quin ulterius addit: " Prout etiam „ Paſtores, qui in alia Diœceſi approbati „ ſunt; quod ſimiliter locum habebit in „ Eccleſiis Regularium. Videant tamen ut „ ii, quos in ſubſidium admittent, apti ſint, „ ſcientes conſcientiam ſuam deſuper onerari „.

Ceterum cum hæc Parochorum facultas excipiendi Confeſſiones extra fines propriæ Parochiæ, & perſonarum ſibi non ſubditarum, non profluat ex ipſa Cura Paſtorali, ſed ex conſuetudine tacito conſenſu Epiſcoporum probata; ſi de hac conſuetudine, & tacito Epiſcoporum conſenſu alibi ſit dubium, merito Epiſcopi & Archi-Presbyteri de ea conſulentur; ne alias ipſum Sacramentum vitio nullitatis exponatur.

Hæc tamen inquiſitio præcipue requiritur de Parochis ex aliena diœceſi adventantibus. Major enim difficultas eſt, ut Parochus alienæ diœceſis ſine ulla Epiſcopi diœceſani approbatione admittatur ad excipiendas Confeſſiones de ſola Parochi aut Superioris Regularis licentia; quemadmodum Synodus Namurcenſis permittere videtur. Neque enim id paſſim receptum videtur, neque pro recepto habendum, niſi de Epiſcoporum conſenſu ſatis conſtet.

XI. Ante Concilium Tridentinum Parochis jus fuit cuicumque Presbytero nec Parochiale Beneficium habenti, nec per Epiſcopum ſpecialiter ad audiendas Confeſſiones approbato, dandi licentiam excipiendi Confeſſiones ſuorum ſubditorum, quemadmodum hodie Parochus poteſt dare licentiam cuilibet Presbytero aſſiſtendi Matrimonio, adminiſtrandi Viaticum, &c. uti communiter docent Canoniſtæ, & ſatis indicat *Cap.* Omnis utriusque sexus, dum præter licentiam *proprii* Sacerdotis nihil requirit, ut Fideles alteri Sacerdoti confiteri queant.

Proinde non ita abſonum apparet, ſi Epiſcopi Parochis permitterent licentiam aſſumendi in ſubſidium ad Confeſſiones audiendas non quemlibet Presbyterum, ſed Parochum, qui ut ordinarius hujus Sacramenti miniſter admiſſus eſt, ſaltem in ſua Parochia: quia tamen hæc a conſuetudine & Epiſcoporum conſenſu dependent, de his antea inquirendum priuſquam quidquam in praxim deducatur.

XII. Quoad Presbyteros ſeu ſeculares ſeu regulares Beneficium Parochiale non habentes, decernit Synodus Tridentina: „ Nullum etiam regularem poſſe confeſſiones ſecularium etiam Sacerdotum audire, „ nec ad id idoneum reputari, niſi ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe „ neceſſarium, aut alias idoneus judicetur, „ & approbationem obtineat „.

Ex hoc Decreto manifeſtum eſt, Synodum quoad approbationem & examen, hic per omnia Presbyteros ſeculares & regulares Beneficium Parochiale non habentes æquiparare; ita ut eadem in utriſque requirantur; atque æqualiter in hoc puncto ab Epiſcopis dependeant, & excipiendi confeſſiones auctoritatem accipere debeant, idque *privilegiis*, & *conſuetudine quacumque*, *etiam immemorabili non obſtantibus*; uti in fine ſui Decreti declarat Synodus.

XIII. Cum vero Presbyteri nullam in populum jurisdictionem ſive Clavium poteſtatem vi ſui Beneficii habentes, eam juxta Decretum Concilii Tridentini accipere debeant ab Epiſcopo vigore approbationis ab ipſo obtentæ; ipſa autem Epiſcopi jurisdictio ſe ultra fines ſuæ Diœceſis non extendat; conſequens eſt, nec Epiſco-

ſcopum per ſuam approbationem eam ultra ſuam Diœceſim extendere poſſe; & conſequenter, quod approbatio Epiſcopi, quantumcumque generaliter & illimitate conceſſa, nequeat approbatum idoneum reddere ad confeſſiones excipiendas extra Diœceſim; quandoquidem ad confeſſiones audiendas & abſolutionem impendendam requiratur in Sacerdote jurisdictio ſeu poteſtas Clavium in Pœnitentem, quam extra limites ſuæ Diœceſis, & in non ſuos ſubditos Epiſcopus dare non poteſt.

XIV. Quapropter merito in generali Cleri Gallicani Conventu conſtante ex 10. Archiepiſcopis, 73. Epiſcopis, pluribuſque Abbatibus, aliiſque Prælatis, damnata fuit hæc quorumdam aſſertio: " Regulares Ordinum Mendicantium ſemel approbati „ ab *uno Epiſcopo* ad confeſſiones audiendas *in ſua* Diœceſi, habentur pro approbatis *in aliis* Diœceſibus, *nec nova* „ indigent Epiſcoporum approbatione.

Eamdem poſtmodum in ſuo ad Henricum Epiſcopum Andegavenſem miſſo Decreto reprobavit Alexander VII. tamquam *falſam*, & *ſaluti animarum pernicioſam*.

XV. Quin eodem nixus fundamento, declaravit S. Carolus: " Ne in Monaſteriis quidem & locis, ubi Regulares ſpiritualem temporalemque jurisdictionem „ habent, quiſquam Sacerdos etiam *regularis & exemptus* confeſſiones audiat; „ niſi primum ab Epiſcopo, *intra cujus* „ *Diœceſis fines* ea Monaſteria locaque „ ſunt, ad id probatus fuerit „.

XVI. Ulterius cum regularis Presbyter æque ac ſecularis per approbationem accipere debeat juriſdictionem ad excipiendas Confeſſiones neceſſariam; ſequitur, quod nec ille quantumvis doctus, & capax ad excipiendas Confeſſiones auctoritatem habere cenſendus ſit, niſi reipsâ approbationem obtinuerit; tametſi etiam *injuſtiſſime* ab Epiſcopo eam negari ſupponatur; quod ſat clare expreſſit Pius V. in Bulla, quæ incipit *Romani Pontificis* 133. in Bullario Romano, declarans, nec Lectores Theologiæ poſſe Confeſſiones excipere, nî *prius* ab Epiſcopo *approbationem obtinuerint*. Et Alexander VII. in Decreto de 24. Septembris 1665. inter varias propoſitiones hanc ordine 13. damnavit: "Satisfacit præcepto annuæ Confeſſio„ nis, qui confitetur Regulari, Epiſcopo „ præſentato, ſed ab eo *injuſte* reprobato „.

„ Hinc fit ut ſi aliquis Doctor, vel in „ Sacra Theologia Profeſſor licentiam petierit, & *injuſte* ei negetur, non cen„ ſeatur approbatus „; ita poſt alios citatos reſolvit Barboſa de Officio Epiſcopi *Allegat.* 25. *num.* 15.

XVII. Sicuti Presbyteri ſeculares Beneficium Parochiale ſeu Curatum non habentes, nullam *ordinariam* ſeu Beneficio annexam jurisdictionem habent, vi cujus Confeſſiones excipere queant; ſed ſolam *Delegatam* ſive *Vicariam*: ſimiliter Presbyteri Regulares, etiam Mendicantes, nulli Beneficio Parochiali præfecti, ſolam jurisdictionem *delegatam* per approbationem Epiſcopi accipiunt.

Jurisdictionis autem *Delegatæ* ea eſt natura, quod pro arbitrio ac voluntate Delegantis reſtringi ac limitari ad tempus, perſonas, atque materiam poſſit.

Huic notiſſimo juris principio innixi Epiſcopi, aliique Prælati Clerum Eccleſiæ Gallicanæ conſtituentes, ſæpius in ſuis generalibus Conventibus declararunt, quod „ Regulares, qualiacumque privilegia aut „ immunitatem obtendant, Secularium Con„ feſſiones audire non poterunt, quin Epi„ ſcopi Diœceſani examen ſubierint, & ab „ ipſo, vel ejus Generali Vicario fuerint „ approbati, e *quorum nutu & arbitrio* „ *pendebit iis vel temporariam, vel perpe*„ *tuam Confeſſiones excipiendi facultatem* „ *facere, vel ſub quacumque reſtrictione pla*„ *cuerit concedere* „.

Quin & anno 1650. ibidem Clerus Gallicanus per litteras circulares ſignificavit omnibus Epiſcopis; ut *quemadmodum in Italia*, quin & ROMÆ, *& plurimis aliis Provinciis & Diœceſibus obſervatur, poſthac nulli Regulari detur facultas excipiendi Confeſſiones niſi ad* CERTUM TEMPUS *limitata*: hac inſuper formulâ admiſſionis Regularium ad excipiendas Confeſſiones, & annuntiandum Verbum Dei præſcriptâ: *N. Eccleſiæ N. Epiſcopus, dilecto nobis in Chriſto N. Ordinis vel Societatis N. Presbytero, ſalutem & benedictionem. Cum multa Jeſu Chriſti meſſis nos cogat, undequaque ad auxilium noſtrum operarios advocemus, teque chariſſime Frater, pium &* do-

doctum examine noverimus, *aptumque ut ſub noſtri regiminis magiſterio procurandæ fidelium ſaluti inſervias*, *Verbo Dei prædicando, adminiſtrandoque Pœnitentiæ Sacramento admovere ſtatuimus*. AD .... (hic debet exprimi tempus) PRÆSENTIBUS POST ILLUD TEMPUS NON VALITURIS ; *ea tamen conditione*, *ut a caſibus nobis reſervatis non abſolvas*.

XVIII. Cum vero non obſtante hac perſpicuâ juris ratione, atque iteratâ totius Cleri Gallicani declaratione; nec non notoriâ praxi, etiam Eccleſiæ Romanæ, quidam in Diœceſi Andegavenſi ſuſtinere veriti non eſſent hanc aſſertionem: *Ubi Concilium Tridentinum eſt receptum*, *non poſſunt Epiſcopi* RESTRINGERE *vel* LIMITARE *approbationes*, *quas Regularibus concedunt ad Confeſſiones audiendas* ; eam primum Clerus Gallicanus cenſuravit; ac poſtmodum Alexander VII. in citato Decreto ad Epiſcopum Andegavenſem, *falſam*, *temerariam*, *ſcandaloſam*, *in hæreſim*, *& ſchiſma inducentem*, *Sacro Concilio Tridentino*, *& Sedi Apoſtolicæ injurioſam* declaravit.

XIX. Quemadmodum Judex delegans ſuam jurisdictionem, illam ad certas perſonas reſtringere poteſt; ut nimirum Judex delegatus nonniſi inter certas perſonas jus dicere queat; ita quoque Epiſcopi poteſtatem clavium ſeu jurisdictionem Presbyteris delegando, eam quoad perſonas limitare & reſtringere poſſunt.

XX. Hac auctoritate paſſim utuntur Epiſcopi, dum declarant in ſuis reſpective Synodis ac Ritualibus, ſub generali approbatione non comprehendi *Moniales* clauſuram ſervantes, ad quas formulæ generales, & ordinariæ approbationes ad confeſſiones audiendas minime extenduntur; niſi clare & expreſſis terminis ad eas extendantur; uti loquuntur Decreta Synodalia Diœceſis Gandenſis ſub Antonio Trieſt, *tit*. 5. *cap*. 3.

XXI. " Confeſſarii ſive Regulares, ſive „ ſæculares etiam *generaliter* approbati, non „ immiſceant ſe audiendis confeſſionibus „ Monialium etiam ſibi *ſubditarum*, niſi „ ad id habeant *ſpecialem* facultatem, juxta „ Conſtitutionem Gregorii XV. editam „ anno 1622. Ita Synodus Namurcenſis „ anno 1659. *tit*. 5. *cap*. 1. „

Conſtitutio Gregorii XV. cujus meminit hæc Synodus, incipit *Inſcrutabili* 18. in Bullar. Rom. atque in illa §. 5. decernitur: " Confeſſores vero, ſive ſeculares, „ ſive Regulares quomodocumque *exempti*, „ tam *Ordinarii* quam *extraordinarii*, ad „ confeſſiones Monialium, etiam *regularibus* „ *ſubjectarum*, audiendas nullatenus deputari valeant, niſi *prius* ab *Epiſcopo Diœceſano* idonei judicentur, & *approbationem*, „ quæ gratis concedatur, obtineant „.

XXII. Occaſione hujus Conſtitutionis quædam dubia Congregationi Cardinalium fuere propoſita; quæ una cum reſolutione Congregationis ſubnectuntur ipſi Conſtitutioni in Bullario Romano; quorum nonum, decimum, & undecimum his verbis erant propoſita.

Nonum: " An Regulares generaliter ab „ Epiſcopo approbati ad Confeſſiones per„ ſonarum ſecularium audiendas, cenſean„ tur etiam approbati ad audiendas Con„ feſſiones Monialium ſibi ſubjectarum „?

Decimum: " An Regularis ad audien„ das Confeſſiones Monialium unius Mo„ naſterii ab Epiſcopo approbatus, Con„ feſſiones Monialium alterius Monaſterii „ audire poſſit „ ?

Undecimum: " An Confeſſores Regu„ lares extraordinarii ſemel ab Epiſcopo „ deputati, & approbati ad audiendas Mo„ nialium Confeſſiones pro una vice infra „ annum ad præſcriptum Sacri Concilii „ Tridentini; poſſint virtute dictæ appro„ bationis, pluries tamquam Confeſſores „ extraordinarii, earumdem Confeſſiones „ audire abſque nova Epiſcopi licentia „ ?

His propoſitis dubiis reſpondet S. Congregatio in hunc modum: " Ad IX. Re„ gulares generaliter ab Epiſcopo appro„ batos ad Confeſſiones perſonarum ſecula„ rium audiendas, nequaquam cenſeri ap„ probatos ad audiendas Confeſſiones Mo„ nialium ſibi ſubjectarum, ſed egere quoad „ hoc ſpeciali Epiſcopi approbatione „.

„ Ad X. Regularem ad audiendas Con„ feſſiones Monialium unius Monaſterii ab „ Epiſcopo approbatum, minime poſſe au„ dire Confeſſiones Monialium alterius „ Monaſterii „.

„ Ad XI. Confeſſores extraordinarios „ ſemel deputatos, atque approbatos ab „ Epiſcopo ad Monialium Confeſſiones pro

„ una

„ una vice audiendas , haud poſſe pluries
„ in vim approbationis ejuſmodi illarum
„ Confeſſiones audire : ſed ab Epiſcopo
„ toties eſſe approbandos , quoties caſus
„ deputationis contigerit „.

XXIII. Sicut Monialium , ita & aliarum perſonarum confeſſiu a generali hujuſmodi approbatione excipi poteſt: modo eam Epiſcopi ſufficienter exceptam declarent.

Ita in quibuſdam Dioeceſibus, ac ſignanter Antuerpienſi , non tantum Monialium clauſuram ſervantium, ſed & Begginarum, a generali, & ordinaria facultate audiendi Confeſſiones excepta eſt.

XXIV. Conſtat quoque hac eâdem auctoritate uſum fuiſſe S. Carolum , deputando certos ac ſpeciales Confeſſarios ad audiendas *Clericorum* Confeſſiones; uti videre eſt in Synodo Dioeceſana IV. *Decreto* 24.

Hoc S. Caroli inſtitutum ſi Epiſcopi ſequerentur , deputando ſpeciales Confeſſarios eruditione, prudentiâ, ac pietate præcellentes, qui Clericorum Confeſſiones exciperent, non dubium, quin paulatim Clerum ſuarum Dioeceſium multo reformatiorem viderent. Nemo quippe ignorat, quam magno auxilio ſint boni Confeſſarii ipſis Poenitentibus ad vitæ emendationem, & progreſſum in virtutibus. Unde monet Synodus Tornacenſis anno 1585. *Tit. De Sacram. Pœnit. cap.* 2. ut Sacerdotes bonum probatumque eligant Confeſſarium , cum bonus Confeſſarius , ait , magno ſit auxilio ad obtinendam veram contritionem, & ſeriam vitæ emendationem. Neque illud quis inficiabitur, magnâ prudentiâ , eruditione opus eſſe , ut quis non tantum bonos Chriſtianos; ſed bonos Clericos , Chriſtianorum futuros magiſtros , formare queat.

XXV. Eâdem auctoritate poſſent Epiſcopi ſecularium , & regularium approbationes limitare quoad loca , ut v. g. non poſſent in domibus privatis *infirmorum* Confeſſiones excipere ; aut ſaltem nonniſi habitâ Parochorum licentiâ , vel ut minus eo præmonito ; quemadmodum in Inſtitutionibus Confeſſariorum præſcribit S. Carolus. “ Regulares ad infirmos audiendos
„ convocati (ait) ſi ex temporis anguſtia
„ aliud non potuerint , hujus infirmi Pa-
„ ſtorem adeant, quæ ſpectant ad ejus ſta-
„ tum ſciſcitaturi , ut diligentius illum
„ examinent, utpote in hoc vitæ termino
„ conſtitutum , a quo ſalus, aut æterna
„ damnatio pendet : quod ſi ante confeſ-
„ ſionem Paſtorem convenire tempus non
„ fuerit , ſaltem poſt eam quamprimum
„ Confeſſor adeat, ut ambo de infirmi ne-
„ ceſſitatibus, eoque ſpiritualiter adjuvan-
„ do ſtatuant „.

XXVI. Quemadmodum ex natura juriſdictionis delegatæ eſt penes Epiſcopos auctoritas, juriſdictionis illius uſum limitandi ac modificandi ; ita ipſis eâdem ratione competit facultas, eam juriſdictionem revocandi, vel ſuſpendendi.

De hac auctoritate minime dubius S. Carolus in Synodo ſua Mediolanenſi VI. *De his quæ ad Sacram. Pœnit. pertinent* , ſtatuit “ ut Epiſcopus a confeſſionibus au-
„ diendis ſuſpendat , aut omnino amoveat
„ Confeſſarios etiam regulares jam appro-
„ batos, quos pro ſuæ timoratæ conſcien-
„ tiæ religione viderit in eo munere non
„ ita ſincere integreque , & cum ædifica-
„ tione ſe gerere, quemadmodum & tanti
„ miniſterii illis commiſſi ſanctitas, & ani-
„ marum ſalus depoſcit , quæ ſuæ fidei
„ concreditæ ſunt „.

XXVII. Epiſcopalem hanc licentiam tam limitandi , quam revocandi Confeſſariorum juriſdictionem auctoritate Regiâ nuper roboravit , ſtabilivitque Rex Chriſtianiſſimus edito Decreto menſe Aprili anno 1695. & a Parlamento Regio probato, concernente juriſdictionem Eccleſiaſticam , cujus articulus XI. hic eſt : “ Presbyteri
„ ſeculares , & regulares , non poterunt
„ adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ ,
„ ſine obtenta licentia ab Archiepiſcopis ,
„ aut Epiſcopis , qui illam poterunt limi-
„ tare quoad loca, perſonas, tempus , &
„ caſus , uti convenire judicaverint , &
„ eam revocare , etiam ante elapſum ter-
„ minum, ex cauſis, quæ ad eorum noti-
„ tiam poſt datam licentiam pervenerunt ,
„ nec eas exprimere debebunt; ita ut di-
„ cti ſeculares , & regulares in excipien-
„ dis Confeſſionibus continuare non poſſint
„ ſub quocumque prætextu , niſi in caſu
„ extremæ neceſſitatis, quouſque obtinue-
„ rint novam licentiam, quin & ſubierint

„ no-

„ novum examen, ſi prædicti Archiepi-
„ ſcopi, aut Epiſcopi judicent neceſſarium;
„ volens, ut dictæ licentiæ ſine expenſis
„ dentur; atque ordinationes, quæ factæ
„ fuerint per Archiepiſcopos, vel Epiſco-
„ pos ſuper hac materia executionem ha-
„ beant, non obſtante omni appellatione
„ *ſimplici*, vel *tamquam ab abuſu*, tamen
„ ſine ejus præjudicio „.

Articulo ſequenti declarat " ſub articu-
„ lis præcedentibus non comprehendi *Cu-*
„ *ratos*, ſive ſeculares, ſive regulares, qui
„ concionari, & Sacramentum Pœniten-
„ tiæ in ſuis Parochiis adminiſtrare po-
„ terunt „.

XXVIII. Vice-Paſtores hic in Belgio non ſolent quidem habere verum titulum Beneficii, ratione cujus dici poſſent habere curam animarum jure ordinario, ſeu *proprio*; attamen cum revera cura animarum ipſis incumbat ratione Vice-Paſtoratus; atque ipſe Vice Paſtoratus ſit ſpecies officii Eccleſiaſtici aliquatenus ad naturam Beneficii accedentis; non videtur ipſa facultas excipiendi Confeſſiones tam facile, & pro nutu Epiſcopi Vice-Paſtoribus adimi poſſe, uti aliis Presbyteris ſecularibus, ſeu Regularibus, nullum hujuſmodi ſpeciale officium cum cura animarum habentibus; cum adimendo alicui facultatem excipiendi Confeſſiones, quodammodo privetur ſuo officio, ſeu Vice-Paſtoratu, cui ſine hac facultate ſatisfacere nequit.

CAPUT IX.

De Reſervatione Caſuum.

1. *Quid reſervatio caſuum?*
2. *Duplex hodie caſuum reſervatio, & quid Epiſcopalis?*
3. *Quid Papalis?*
4. *Utilitas reſervationis caſuum, & in Eccleſia jam pridem uſitata.*
5. *Hæc reſervatio non eſt tantum quoad externam politiam.*
6. *Olim omnia graviora crimina Epiſcopis erant reſervata.*
7. *Hodierna Epiſcopalis reſervatio minor eſt, quam antiquitus fuit.*
8. *Primis ſeculis reſervatio Papalis non æque nota.*
9. *Diſcutitur quo tempore cœperit invaleſcere quorumdam criminum abſolutio Papæ reſervata independenter ab Epiſcopis.*
10. *Circa ſeculum* XI. *cœpit abſolutio Pœnitentium ad Papam deferri.*
11. *Etiam ſubinde aliquorum criminum abſolutio ipſi reſervari.*
12. *Ratio illius factæ reſervationis.*
13. *Primitus nemo a caſibus reſervatis Papæ abſolvebatur, niſi eum perſonaliter adiret; & hinc a peccatis retrahebat reſervatio.*
14. *Qui a perſonali acceſſu excuſarentur?*
15. *Quando poteſtas abſolvendi a caſibus reſervatis Papæ communicari cœperit.*
16. *De reſervationibus Papalibus latius remiſſive.*
17. *Reſervatio criminum pertinet ad populi Chriſtiani diſciplinam.*
18. *Primo, quia incutit horrorem criminum.*
19. *Secundo, quia minuit facultatem veniæ.*
20. *Tertio, quia majoribus morbis animæ curandis præficit peritiores Medicos.*
21. *Cavendum ne reſervationes nimium multiplicentur.*
22. *In criminibus reſervandis temporum, & locorum conditio attendenda.*
23. *Hanc attendit Sanctus Carolus.*
24. *Quam moderati fuerint etiam ſeculo* XIII. *Epiſcopi in danda facultate abſolvendi a caſibus reſervatis.*
25. *Etiam ſeculo* XIII. *habebant facultatem abſolvendi a caſibus reſervatis, reſtrictam ad eos, qui ad Epiſcopos ejuſve Pœnitentiarios accedere non poterant.*
26. *Reſervationes ſuo fruſtrantur effectu, dum facultas abſolvendi a reſervatis facile communicatur.*
27. *Privilegia Ordinibus, aut Eccleſiis conceſſa, non dant facultatem abſolvendi a caſibus* reſervatis *Epiſcopo.*
28. *Regulares nequeunt abſolvere a caſibus* reſervatis *ſine ſpeciali licentia Epiſcopi, & contraria aſſertio cenſurata.*
29. *Nullâ privilegiorum auctoritate id poſſunt.*
30. *Non obtentu cujuſquam Confraternitatis.*

31. *Fa-*

31. *Facultas abſolvendi a reſervatis Papæ non infert facultatem abſolvendi a reſervatis Epiſcopo.*
32. *Epiſcopi poſſunt hanc facultatem reſtringere ad certos caſus.*
33. *Unde haurienda notitia caſuum reſervatorum.*
34. *Moderate utendum facultate abſolvendi a reſervatis.*

I. Reſervatio caſuum juxta modernam phraſim dicitur ea, quâ nonnulla graviora peccata majoribus Eccleſiæ Prælatis reſervantur, ita ut inferiores ea remittendi poteſtatem non habeant; niſi hæc poteſtas ipſis *ſpecialiter* data fuerit.

II. Reſervatio alia dicitur Epiſcopalis, alia Papalis, ſeu Pontificia.

Prior eſt, quâ ipſi Epiſcopi quædam peccata ſibi vel generaliter per totam Diœceſim, & reſpectu omnium generaliter Confeſſariorum, reſervant; ita ut nulli inferiores Confeſſarii quantumvis indefinite, & illimitate approbati, ab iis Sacramentaliter abſolvere queant ſine ſpeciali facultate; vel ſpecialiter reſpectu hujus illiuſve Confeſſarii, aut pro quadam ſuæ Diœceſis parte reſervant.

Sicuti enim Epiſcopus poteſt Presbyterorum tam ſecularium, quam regularium, præſertim Parochiale Beneficium non habentium, approbationem ad tempus limitare; ita eamdem quoad materiam ſive peccata reſtringere poteſt.

III. Reſervatio Papalis ſive Pontificia, eſt illa, quâ nonnulla atrociora crimina Papæ reſervantur, ut nullus ab iis præter Papam, aut ab eo poteſtatem habentem, abſolvere ordinarie queat.

IV. De hac caſuum reſervatione, atque Pontificum, & Epiſcoporum auctoritate loquens Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. *cap.* 7. *De Pœnitentia*, declarat: " Magnopere ad „ Chriſtiani populi diſciplinam pertinere „ Sanctiſſimis Patribus noſtris viſum eſt, „ ut atrociora quædam, & graviora cri- „ mina, non a quibuſvis, ſed a ſummis „ duntaxat Sacerdotibus abſolverentur. „ Unde merito Pontifices maximi pro ſu- „ prema poteſtate ſibi in Eccleſia univer- „ ſa tradita, cauſas aliquas criminum gra- „ viores ſuo potuerunt peculiari judicio „ reſervare. Neque dubitandum eſt, quan- „ do omnia, quæ a Deo ſunt, ordinata „ ſunt, quin hoc idem Epiſcopis omnibus „ in ſua cuique Diœceſi, in ædificatio- „ nem tamen, non in deſtructionem li- „ ceat, pro illis in ſubditos tradita ſupra „ reliquos inferiores Sacerdotes auctorita- „ te, præſertim quoad illa, quibus ex- „ communicationis cenſura annexa eſt „.

V. Et Canone II. " Si quis dixerit, „ Epiſcopos non habere jus reſervandi ſibi „ caſus, niſi quoad externam politiam, „ atque ideo caſuum reſervationem non „ prohibere, quominus Sacerdos a reſer- „ vatis vere abſolvat; anathema ſit „.

Igitur Synodus non tantum in Pontifice, ſed & in Epiſcopis hanc auctoritatem agnovit, & ab omnibus agnoſcendam eſſe definivit.

VI. Quod Epiſcopos attinet, jam pridem pene omnia graviora peccata ipſis reſervata fuiſſe non ſine fundamento aſſeritur.

Conſtat enim, pluribus ſeculis penes ſolos Epiſcopos fuiſſe pœnitentium publicorum reconciliationem; neque Presbyteris inferioribus fas fuiſſe Pœnitentes reconciliare, niſi vel Epiſcopo abſente, ac neceſſitate urgente; vel ex ſpeciali Epiſcopi delegatione; quemadmodum *cap.* 3. oſtenſum eſt.

Cum vero de gravioribus quibuslibet peccatis multis ſeculis pœnitentia *publica* acta fuerit (uti *cap.* 2. dictum fuit) etiam graviorum criminum abſolutio Epiſcopis reſervata cenſebatur.

VII. Dum autem ſenſim pœnitentia *publica* pro occultis agi deſiit; etiam *occultorum* criminum abſolutio Presbyteris concredita fuit; publicorum vero, pro quibus *publica* pœnitentia erat peragenda, abſolutio Epiſcopis longo tempore reſervata fuit; ut proinde reſervatio quorumdam criminum ſive caſuum hodie ab Epiſcopis fieri ſolita, nonniſi exigua ſit priſtinæ auctoritatis Epiſcopalis particula.

VIII. De reſervatione Papali non idem per omnia dici poteſt. Nam uti notat Ludovicus Thomaſſinus *De diſciplina Eccleſiaſtica part.* 4. *lib.* 1. *cap.* 71. *num.* 1. pluribus ſeculis penes Epiſcopos fuit plena ac omnimoda auctoritas abſolvendi in foro pœnitentiali cujuſcumque, quantumvis enormis,

Digitized by Google

mis, ſceleris reos; neque iis ſeculis ulla erat reſervatio Papalis in foro illo pœnitentiali nota.

☞ IX. Ineunte undecimo ſeculo nondum ubique invaluerant caſus ſummo Pontifici in orbe chriſtiano reſervati. Criminum aliquorum abſolutio non ita tunc Romano Pontifici erat reſervata, ut extra caſum neceſſitatis ab his abſolvendi nec Epiſcopus ſine licentia Pontificis haberet auctoritatem, tametſi conſtet eo tempore plures criminum reos Romam pro obtinenda a Romano Pontifice pœnitentia, & criminum relaxatione ſe contuliſſe.

Legitur enim in Actis Concilii Lemovicenſis *anni* 1031. quod quidam coram Patribus dixerit. “Vidi nuper de Epiſcopo Engoliſmenſi, qui præſens eſt, quod dico; quod quidam ex ſuis Parochianis excommunicatus ab eo, dum ſatisfacere nollet, non poterat impetrare ab eo pœnitentiam, *qui ſine licentia ſui Epiſcopi* Papæ Romano ſubripuit pœnitentiæ legem, & litteras ex nomine ejus Epiſcopo detulit in Cœna Domini, quibus Epiſcopum rogabat Apoſtolicus, quatenus illi pœnitentiam, quam impoſuerat, affirmaret „.

Poſt hæc ſubjungitur: “Epiſcopus vero intelligens fraudem, ait homini: Verſâ vice quod ego debueram petere ab Apoſtolico, Apoſtolicus poſtulat a me. Non credere poſſum Mandatum hoc ab eo exortum: hoc tibi nihil utile eſt, & donec aut *a me*, vel ab *hujus Sedis Archidiacono, me jubente, accipias pœnitentiam*, permane in Excommunicatione, & ejecit eum foras de Eccleſia „.

Patres hujus Synodi probantes reſolutionem hujus Epiſcopi, dixerunt: “Hoc ab ipſis Apoſtolicis cautum tenemus, ut Parochiano ſuo Epiſcopus, ſi pœnitentiam ponit, eumque Papæ dirigit, ut judicet, utrum ſit, an non, pœnitentia digna pro tali reatu: poteſt eam confirmare auctoritas Papæ, aut levigare, aut ſuper adjicere; judicium enim totius Eccleſiæ in Apoſtolica Romana Sede conſtat „.

“Item. Si Epiſcopus Parochianum ſuum cum teſtibus, vel litteris Apoſtolico ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro graviſſimis fieri ſolet reatibus, in quibus *Epiſcopi* ad dignam *hæſitant* pœnitentiam imponendam, hinc talis licenter a Papa remedium ſumere poteſt: nam, *inconſulto* Epiſcopo ſuo, ab Apoſtolico pœnitentiam, & abſolutionem nemini accipere licet „. Hæc fuſius narrantur tom. 9. Concil. General. pag. 908. & ſeq.

Ex his habetur, quod Epiſcopi eo tempore crediderint, fas non eſſe Parochianis, *inconſulto* Epiſcopo, ad Romanum Pontificem recurſum habere pro obtinenda etiam graviſſimorum criminum pœnitentia, aut abſolutione.

Hinc conſequens eſt Epiſcopos nequaquam credidiſſe, etiam graviſſimorum criminum pœnitentiam imponendam, aut eorum abſolutionem Romanis Pontificibus reſervatam, quandoquidem nemini ſuorum Parochianorum pro quocumque crimine permitterent inconſulto Epiſcopo ad Romanum Pontificem habere recurſum.

Fatentur quidem Epiſcopi, quod Parochiani cum teſtibus vel litteris ad pœnitentiam accipiendam Apoſtolico ſubinde dirigantur: verum id non faciebant Epiſcopi ob defectum poteſtatis abſolvendi hos criminum reos; ſed duntaxat quia ſubinde *hæſitabant* quâ pœnitentiâ ſimilia crimina eſſent punienda; ſubjungitur enim in Actis, “ut multoties pro graviſſimis fieri ſolet reatibus, in quibus Epiſcopi ad dignam *hæſitant* pœnitentiam imponendam „. ☜

X. Senſim ſine ſenſu poſt initium ſeculi undecimi cœperunt Epiſcopi nonnullos graviorum criminum reos ad Sedem Apoſtolicam mittere, idque vel ut a Pontifice reconciliarentur, vel ut a Pontifice pœnitentia imponeretur; quâ demum peractâ ab Epiſcopis abſolverentur.

XI. Nec tantum in particulari aliquo caſu Pœnitentes ad Sedem Apoſtolicam mittebant; ſed ſubinde etiam generali decreto criminis alicujus reos non ab Epiſcopis, aut Archiepiſcopis, ſed a ſolo Pontifice abſolvendos decernebant. Hoc vero hac ratione factum videtur, ut hac reſervatione difficilior eſſet obtinendi a crimine commiſſo abſolutionem occaſio, atque hâc difficultate a crimine committendo retraherentur.

De Concilio Londinenſi habito anno 1143. a Wilhelmo Wintonienſi Epiſcopo, loquens Matthæus Pariſienſis aſſerit, ſancitum ibi eſſe, & generaliter conſtitutum, " ne ali„ quis, qui Eccleſiam, cœmeteriumque „ violaverit, vel in Clerico, aut viro Re„ ligioſo manus injecerit violentas, ab „ alio quam ipſo Papa poſſit abſolvi „.

XII. Rationem hujus decreti præmiſit his verbis expreſſam: " Nullus enim honor „ vel reverentia ferebatur Dei Eccleſiæ, vel „ ejus Ordinatis, a prædonibus, ſceleratis, „ ſed æque Clerici, & laici capiebantur, „ redimebantur, & in vinculis tenebantur„. Idipſum teſtatur Rogerius in Annalibus, qui relato ſuperiori decreto addit: " Un„ de Clericis aliquantulum ſerenitatis vix „ tandem illuxit „. Hæc tum Matthæi Pariſienſis, tum Rogerii teſtimonia extant tom. 10. Concil. general. *col.* 1033.

XIII. Quâ ratione difficultas obtinendæ abſolutionis nata eſſet retrahere a committendo crimine Sedi Apoſtolicæ reſervato facile apparebit, ſi attendatur, quod juxta diſciplinam illius temporis, nemo a Pontifice abſolutionem impetraret, niſi perſonaliter Pontifici ſe ſiſteret, & ab eo Pœnitentiam accepiſſet; adeo ut vel ipſa itineris fatigatio pars Pœnitentiæ judicaretur. Exemplum ſuppeditat Epiſtola incerta Ivonis Carnutenſis. Quidam nobilis audaciâ inauditâ mutilaverat quemdam Religioſum Presbyterum; impoſuerat ei Ivo 14. annorum Pœnitentiam, quam ſuſceperat nobilis: ſed cum in decurſu Pœnitentiæ iterato inſtitiſſet, ut pro ſua adverſus quemdam ſuum inimicum defenſione ſibi liceret arma portare, Ivo tandem eum ad Pontificem Romanum pro indulgentia obtinenda remiſit; " reſervantes itaque hanc indul„ gentiam Apoſtolicæ moderationi ad Apo„ ſtolorum eum limina direximus, quate„ nus & fatigatione itineris hujus pecca„ tum ſuum diluat, & apud pietatis veſtræ „ viſcera miſericordiam, quam Deus vobis „ inſpiraverit, inveniat „.

XIV. Hac quoque de cauſa, qui perſonaliter Pontificem adire non poterant, ut v. g. mulieres, valetudinarii, & ſimiles, ab Epiſcopis abſolvi poterant a cenſuris alias Pontifici reſervatis, v. g. pro violenta injectione manuum in Clericum, *Cap. 6. & 13. ;; De Sent. Excomm.*

XV. Quo tempore Pontifices abſolutionem a caſibus ſibi reſervatis inferioribus Presbyteris, & Confeſſariis delegare cœperint, incertum eſt. Hoc conſtat, quod ſeculo XV. pius ac doctus Gerſonius deſideraverit, ut hæc abſolvendi facultas pluribus fuiſſet communicata; quo intelligitur, eo adhuc tempore parce datam eſſe. Verba ejus ſunt: " Saltem det facultatem Pa„ pa abſolvendi tranſgreſſores Superioribus „ Monaſteriorum, & Eccleſiarum, ut quan„ do dederit Dominus ſpiritum compunctio„ nis, inveniant promptum remedium, & „ non in deſperationis præcipitium ruant, „ pro difficultate Papam, vel ſuam Curiam „ adeundi „. Apud Thomaſſinum *pag.* 4. *lib.* 1. *cap.* 70. *num.* 11.

Verum ut notavit Thomaſſinus, fateri oportet, quod indulgendo, quod pio affectu deſideravit Gerſonius, & facilitando abſolutionem illorum enormium criminum Papæ reſervatorum, dirutum fuerit, quod de veteri pœnitentia ſupererat; rupta ſunt fræna, quæ ſceleſtos refrænabant; atque præcipua ac fundamentalis ratio harum reſervationum deſtructa eſt.

XVI. Ceterum de his reſervationibus Papalibus, quomodo ſcilicet poſtremis hiſce ſeculis fuerunt multiplicatæ, Epiſcoporum, atque præſertim quoad crimina occulta, & aliorum inferiorum Confeſſariorum circa illas auctoritate, aliiſque eo pertinentibus latius agetur *part.* 3. ubi de *Cenſuris Papa reſervatis* tractabitur.

XVII. Docet Synodus Tridentina in citato decreto: " Magnopere ad Chriſtia„ ni populi diſciplinam pertinere jam pri„ dem Patribus ſanctiſſimis viſum eſſe, ut „ *atrociora quædam, & graviora* crimina, „ non a quibuſvis; ſed a *ſummis duntaxat* „ Sacerdotibus abſolverentur (*a*) „.

XVIII.

(*a*) Per hæc verba *a ſummis Sacerdotibus* Epiſcopos profecto intellexit Concilium, cujus Decretum confirmarunt ſummi Pontifices, Greg. XIII. an. 1577. Clemens VIII. an. 1601. Paulus V. an. 1617. Urbanus VIII. an. 1628. Alexander VII. an. 1659. Clemens X. an. 1670. Quibus adde Clerum Gallicanum tum in Conciliis Provincialibus tum in ſuis generalibus Comitiis.

Digitized by Google

XVIII. Hic autem reſervationis effectus habetur primo ex eo, quod per criminum quorumdam reſervationem, populo criminum horror aliquis major objiciatur; dum ea ob ſui enormitatem *ſummis* Sacerdotibus reſervata intelligit; atque ab iis abſolvendi auctoritatem inferioribus Confeſſariis ſubtractam.

XIX. Secundo, dum populus intelligit crimen aliquod reſervatum, ac per conſequens eodem ſemel involutum non poſſe per obvium quemcumque Confeſſarium ab eo abſolvi; ſed pro abſolutione obtinenda ad Epiſcopum, aliumve ſpeciali auctoritate inſignitum recurri, eique conſcientiam ſuam pandere debere, natum eſt fieri, ut a crimine illo committendo aliquatenus ſaltem retrahatur. Notum enim eſt, quod ſicut facilitas veniæ eſt incentivum delinquendi; ita econtrario difficultas veniæ minuat facilitatem peccandi.

XX. Denique magnopere ad populi Chriſtiani diſciplinam pertinet, ut morbis ſpiritualibus periti medici, atque congruentia pharmaca, & remedia adhibeantur.

Cum vero compertum ſit morbos, quo graviores ſunt, peritiores requirere medicos, atque majore cum diſcretione remedia eſſe applicanda; etiam hoc titulo reſervatio ad populi Chriſtiani diſciplinam pertinet, quod graviora crimina, quæ ſunt graviora animæ vulnera, non omnibus indifferenter ſpiritualibus Medicis curanda committantur; ſed his curanda reſerventur, qui præ reliquis peritiores in applicandis remediis, & morbis ſpiritualibus curandis creduntur.

XXI. Ex his non obſcurum eſt colligere, ad aſſequendum ſcopum & finem reſervationum a Patribus, & Eccleſia intentum, requiri in primis in reſervandis criminibus non modicam diſcretionem: ac in primis ut non ita reſervationes multiplicentur, ut ex multiplicatione tandem earum auctoritas vileſcat; nec ipſa reſervatio conſequenter ulterius peccatorum reſervatorum enormitatem perſuadeat, aut horrorem peccatorum incutiat.

XXII. Inſuper ut jam notatum eſt, præcipuus reſervationum finis eſt populum a peccatis per difficultatem obtinendæ abſolutionis tamquam quodam fræno cohibere. Cum ergo populus uno tempore, & uno loco ad certum peccatum ſit proclivior quam altero, ſequitur, quod ſubinde ad populi Chriſtiani diſciplinam magnopere pertinebit, unum idemque peccatum uno tempore, & uno loco reſervari, quod alio tempore, aliove loco reſervationem non exigit: eo quod hoc tempore, vel hoc loco non ea ſit ad hoc peccatum populi proclivitas, & peccati hujus frequentia, ut ab eo hoc reſervationis fræno cohiberi debeat, aut conveniat.

XXIII. Hanc in reſervandis caſibus Epiſcoporum prudentiam ac diſcretionem ut neceſſariam ſuppoſuiſſe S. Carolum oſtendit ejus Decretum Concilio V. Mediolanenſi *cap.* 10. his verbis expreſſum: " Cum pro „ temporum varietate caſuum reſervatio- „ nem ab Epiſcopo aliquando mutari ex- „ pediat, quo planius illos caſus ei reſer- „ vatos Confeſſarii Sacerdotes perpetuo no- „ rint, eos Epiſcopus ſingulis annis, vel „ in Synodo Diœceſana, vel ineunte Ja- „ nuario promulget, ita ut, quæ illorum „ caſuum reſervatio proxime facta eſt, vim „ habeat, quoad altera fiet „.

XXIV. Ad hæc ut hic effectus reſervationum facilius, & efficacius obtineretur, jam pridem Epiſcopi raro admodum, & paucis facultatem a reſervatis abſolvendi indulgebant: ſed ſicuti eorum abſolutionem ſibi reſervabant, ita quoque volebant, ut criminum rei a ſe abſolutionem acciperent.

In Concilio Arelatenſi anno 1260. *Can.* 16. legitur, quod propter *imbecillium* & *impotentium*, & *pauperum occupationes*, & *penuriam*, aliquando per villas & oppida conſueviſſent Epiſcopi *Pœnitentiarios* ſuos in quadrageſima deſtinare, qui eos *a caſibus*, qui *Majoribus reſervabantur* abſolverent: indicium haud obſcurum, inferioribus Confeſſariis per villas, & oppida conſtitutis facultatem a reſervatis abſolvendi non fuiſſe communicatam: neque Pœnitentiarios ab Epiſcopis deſtinatos potuiſſe quoslibet a caſibus reſervatis abſolvere; at duntaxat illos, qui per impotentiam, aut penuriam ad Epiſcopum facile accedere non poterant; quod ipſa Synodus clariſſimis terminis in fine ſui Canonis expreſſit: " Nec Prælati, „ ait, ſuper caſibus ſibi reſervatis, ad Parochianos ſuos Pœnitentiarios deſtinent,

Digitized by Google

„ *niſi* eos, qui *commode* ſuos Prælatos *adi-*
„ *re non poſſunt* „.

XXV. Rurſus ejuſdem Provinciæ Synodus quinquennio poſt priorem, id eſt, anno 1265. congregata, poſtquam *Can.* 12. & 13. plures caſus Epiſcopis reſervatos enumeraſſet, tandem in fine *Canonis* 13. inhibet, “ quod illi, qui confeſſiones au-
„ diunt, ſe intromittere non debeant de
„ abſolutionibus peccatorum (reſervato-
„ rum) niſi perſonæ, quæ in aliquos præ-
„ dictorum caſuum inciderint, ſuerint adeo
„ ſenes vel valetudinariæ, quod ad Epi-
„ ſcopos, vel eorum Pœnitentiarios, ve-
„ nire non poſſint, vel niſi fuerint in mor-
„ tis articulo conſtitutæ. Et tunc eis ni-
„ hilominus injungatur, quod ſi recupera-
„ verint ſanitatem, pro prædictis ſe debeant
„ Epiſcoporum aſpectibus præſentare „.

XXVI. Et ſane niſi Epiſcopi in deleganda hac poteſtate admodum fuerint moderati; ut eam non niſi paucis, iiſque pietate, eruditione, atque prudentiâ præcellentibus communicent, ipſe reſervationum uſus omni ſuo fruſtrabitur effectu; quemadmodum hodie multis in locis nullum pene ejus fructum, & effectum videmus.

XXVII. Cum vero nequaquam præſumendum ſit, privilegia, ſive perſonis regularibus, ſive ſecularibus, vel confraternitatibus, aut Eccleſiis a Sede Apoſtolica indulgeri cum diſciplinæ Eccleſiaſticæ, atque auctoritatis Epiſcopalis deſtructione, aut immutatione; nequaquam veriſimile eſt, privilegia a Sede Apoſtolica emanaſſe, quibus poteſtas abſolvendi a caſibus Epiſcopis *reſervatis* ſub generalibus terminis Confeſſariis indulgeretur.

XXVIII. Unde inter propoſitiones damnatas ab Alexandro VII. anno 1665. hæc ordine 12. refertur: “ Mendicantes poſſunt
„ abſolvere a caſibus Epiſcopo *reſervatis*,
„ non obtentâ ad id Epiſcoporum *facul-*
„ *tate* „.

Et rurſus in Decreto ad Epiſcopum Andegavenſem idem Pontifex hanc propoſitionem, “ Regulares habent poteſtatem ab-
„ ſolvendi ſeculares a peccatis Epiſcopo re-
„ ſervatis, etiamſi ab Epiſcopo auctoritas
„ illa ipſis indulta non fuerit „ damnavit, ut *falſam*, *auctoritati Epiſcoporum*, & Sedis Apoſtolicæ *injurioſam*.

Eamdem & Conventus Gallicanus in cauſa Epiſcopi Andegavenſis jam ante reprobaverat.

XXIX. Quin & S. Carolus Synodo Mediolanenſi III. *tit.* 8. prohibens, “ ne Con-
„ feſſarii Regulares, eorum peccatorum,
„ quorum *abſolutio* Epiſcopo *reſervata* eſt,
„ vinculis irretitos Pœnitentes abſolvant „
addit: “ Quemadmodum *a Sede Apoſtoli-*
„ *ca* declaratum eſt, id eis non licere, *quâ-*
„ *vis privilegiorum* ſuorum auctoritate „.

Deinde in Concilio Mediolanenſi V. *cap.* 10. ait: “ Ab iis vero caſibus (reſervatis)
„ proxime promulgatis, ſi quis Confeſſa-
„ rius *cujuſvis ordinis* ſine facultate ſcri-
„ pta, ab Epiſcopo datâ, aliquem abſol-
„ vere attentarit, *excommunicationis* pœ-
„ nam ipſo facto ſubeat „.

XXX. Et infra: “ Ne facultatum, pri-
„ vilegiorumque jure, quæ cuicumque
„ etiam Roſarii, & Cruce ſignatorum Scho-
„ læ, confratriæ, collegiove, etiam laico-
„ rum, quæve collegis, confratribuſque in
„ eo adſcriptis ante, vel poſt Concilii Tri-
„ dentini confirmationem, conceſſa ſunt;
„ Confeſſarius, cujuſvis ordinis ſit, ab iis
„ caſibus, quos ſibi Epiſcopus in ſua Diœ-
„ ceſi reſervaverit, pœnitentes ſine illius
„ facultate abſolvat. Si contra fecerit, ſu-
„ ſpenſionem a divinis ipſo facto incurrat „.

XXXI. Neque Confeſſarii habentes ſpecialem facultatem a Pontifice abſolvendi a caſibus *reſervatis Sedi Apoſtolicæ*, propterea cenſendi ſunt habere facultatem abſolvendi a reſervatis Epiſcopo; tametſi reſervati Epiſcopo eſſent quoque inter caſus reſervatos Sedi Apoſtolicæ.

Pontifex enim dans eam licentiam, tantum concedit licentiam ab illis caſibus abſolvendi *ut ſibi* reſervatis: Epiſcopalem vero reſervationem tangere non præſumitur, ut Epiſcopis ſua integra maneat auctoritas, & ita habet Clemens X. in Bulla, quæ incipit *Superna*; & Innocentium X. declaraſſe Jacobo Boonen Archiepiſcopo Mechlinienſi teſtatur Boſco *tom.* 4. *Diſp.* 8. *De Miniſtro Pœnit. Sect.* 5. *concl.* 11.

XXXII. Porro ſicuti Epiſcopi poſſunt facultatem abſolvendi reſtringere, & modificare; ita quoque licentiam abſolvendi a *reſervatis*, & quoad perſonas & caſus. Quin & declarare, quoddam ſpeciale pecca-

catum ob ſui gravitatem non comprehendi ſub generali licentia abſolvendi a *reſervatis:* quemadmodum in Congregatione Archipresbyterorum anno *1663. art. 65.* declaravit Archi-Epiſcopus Mechlinienſis, quod “ nullus Confeſſarius (extra mortis
„ articulum) etiamſi alias *habeat poteſta-*
„ *tem* abſolvendi a caſibus *reſervatis*, ab-
„ ſolute poſſit a peccato quolibet morta-
„ li, & externo contra caſtitatem, ſi for-
„ te id contingeret (quod Deus avertat)
„ complicem in eodem ſecum peccato, ab-
„ ſolvere : Quem proinde caſum Illuſtriſ-
„ ſimus Dominus reſpectu Confeſſarii com-
„ plicis in caſus reſervatos refert, ſubtra-
„ hendo omnem ad id juriſdictionem, imo
„ etiam declarando, neminem ad iſtiuſmo-
„ di caſum cenſeri approbatum, & appro-
„ bationes hactenus generaliter datas ita
„ ſe reſtringere, & pro reſtrictis baberi
„ velle, & quatenus opus eſt, ad iſtum
„ omnino revocare reſtrictionis modum,
„ ſtatim a publicatione hujus Decreti,
„ quam vult quamprimum fieri per Ar-
„ chipresbyteros in Congregatione Paſto-
„ rum, atque ipſe Illuſtriſſimus Dominus
„ Religioſorum etiam Superioribus curabit
„ intimari „.

XXXIII. Ceterum qui ſint caſus in ſingulis reſpective Diœceſibus reſervati, videri poterit ex Synodis, & Paſtoralibus ſeu Ritualibus ſingularum Diœceſium; præcipue vero ac certius ex litteris approbationis Confeſſariis dari ſolitis, in quibus caſus tunc *reſervati* referuntur. Conveniens autem erit, ut caſuum illorum habitâ notitiâ, etiam ſubinde Parochus populo notificet caſuum illorum reſervationem; ut vel inde gravitatem criminum illorum concipiat, & horrorem aliquem de peccatis illis populo incutiat (*a*).

XXXIV. Merito autem monet Synodus Gandenſis *tit.* 5. *cap.* 6. ut “qui a ca-
„ ſibus reſervatis abſolvendi poteſtatem ac-
„ cepit, non ad deſtructionem, ſed ad ædi-
„ ficationem eâ utatur, exponendo Pœni-
„ tentibus gravitatem peccatorum, & con-
„ venientes ſatisfactiones, prout ſpiritus
„ ſuggeſſerit, prudenter injungendo „.

Idipſum innovatum eſt in Decretis Synodalibus ſub Antonio Trieſt, *tit.* 5. *cap.* 11.

☞ XXXV. An quilibet Sacerdos in caſu extremæ neceſſitatis jus habeat abſolvendi ab omnibus caſibus reſervatis, diu multumque a Theologis diſputatum eſt; eam difficultatem ſolviſſe videtur facultas Theologica Lovanienſis ann. 1565. in explicatione articulorum, qui ipſi eodem anno propoſiti ſunt. En ejus verba in explicatione 3. articuli *pag.* 100.

“ Jure divino juriſdictionem habet qui-
„ libet ſacerdos quemlibet abſolvendi ab
„ univerſis peccatis in caſu neceſſitatis.
„ Nam cum Chriſtus in neceſſariis non
„ defuerit, Miniſtrum Sacramenti Pœni-
„ tentiæ inſtituendo, ſicut providit quod
„ in mortis periculo, a quolibet etiam ex-
„ communicato, hæretico, & ſchiſmatico
„ quilibet cum fructu baptizari poſſet,
„ non obſtante quâcumque cenſurâ, aut
„ prohibitione: ita etiam diſpoſuit, quod
„ in eodem caſu a quolibet Sacerdote, li-
„ cet hæretico, aut excommunicato, poſ-
„ ſit a peccatis abſolvi, imo debeat ei con-
„ fiteri, & petere abſolutionem, cum
„ utrumque ſit neceſſitatis Sacramentum,
„ & jure divino præceptum. Propter quod
„ probabilior eſt ſententia Petri de Palu-
„ de *diſtinct.* 25. *in* 4. *Sent. quæſt.* 1. &
„ Sylveſtri in verbo *Confeſſor.* 1. §. *ult.*
„ quod ab excommunicato hæretico, &
„ præciſo liceat ſuſcipere Sacramentum Pœ-
„ nitentiæ, ſicut Baptiſmum, quamvis non
„ Sacram Euchariſtiam, juxta cap. *capit.*
„ *Hermenegildus* 24. *quæſt.* 1. *can. ult.*
„ quod deſumptum eſt ex 3. lib. Dialogo-
„ rum beati Gregorii *cap.* 13. probabilior,
„ inquam, eſt, quam ſententia Gloſſæ
„ *diſt.* 32. *Præter hoc* in fine, facientis
„ differentiam inter Sacramentum Baptiſmi
„ & Pœnitentiæ in caſu neceſſitatis, quoad
„ quæſtionem unde derivetur talis Juriſdi-
„ ctio, & quomodo, an mediate, an vero
„ immediate a Chriſto: ad quam tamen,
„ probabiliorem ſententiam accedere vide-
„ tur Gratianus *cap. ita Dominus*, *diſt.* 19.
„ & Major in *cap. Subdiaconis* 24. *quæſt.* 1.
„ & B. Thomas 3. *part. quæſt.* 82. *art.* 7.
„ *ad*

(*a*) Quos caſus Superiores Regulares reſervare poſſint, docet Clemens VIII. in Decreto, quod incipit *Sanctiſſimus*, dato 26. Maii 1593.

„ *ad ſecundam*, *& in quartam ſent. diſt.* „ 19. *quæſt.* 1. *art.* 2. nam præcepta, & „ Ordinationes Eccleſiæ ſemper cedere „ oportet, quando concurrunt cum præce- „ ptis Chriſti contrariis. Nulla igitur cen- „ ſura impedire poteſt, quin ab hæretico „ & excommunicato abſolutio Sacramenta- „ lis accipi poſſit, & debeat, ſicuti & „ Baptiſmus in neceſſitate .... modo ta- „ men ſeductionis non immineat veriſimile „ periculum, ut reſpondet Joannes Ca- „ preolus (*a*) „.

T I T U L U S VII.

De Indulgentiis.

CAPUT I.

De variis Indulgentiarum Speciebus, ſive Formulis.

1. *Indulgentiæ olim dictæ remiſſiones.*
2. *Unde hoc nomen derivatum?*
3. *Prima ſpecies Indulgentiæ ex Apoſtolo.*
4. *Quam Apoſtolus Indulgentiam conceſſerit; & quare?*
5. *Deſcribitur ſecunda Indulgentiæ ſpecies.*
6. *Tertia ſpecies Indulgentiæ ad preces Martyrum; & quomodo moribundis daretur?*
7. *Quomodo eis prodeſſet?*
8. *Etiam ſanis, & bene valentibus dabatur.*
9. *Quarta ſpecies Indulgentiæ propter opus laborioſum ſuſceptum, & quæ hujus formula?*
10. *Inſigne hujus exemplum ſub Urbano II.*
11. *Potius erat Pœnitentiæ commutatio, quam indulgentia.*
12. *Quare plurimi mallent hoc opus laborioſum ſuſcipere, quam Canonicam pœnitentiam agere.*
13. *Quomodo hæc indulgentia occaſionem dederit abrogationi Canonum pœnitentialium?*
14. *Quinta ſpecies indulgentiæ ex præcedenti orta.*
15. *Formula hujus indulgentiæ, & quomodo hæc indulgentia ſenſim extenſa?*
16. *Hæc indulgentia dicta a ſua origine* relaxatio *pœnitentiarum Canonicarum; & quare?*
17. *Hujus indulgentiæ uſus demum ſeculo* XI. *cœpit.*
18. *Epiſcopi mox admodum liberales fuere in concedenda hac indulgentia.*
19. *Non extat hujus indulgentialis formulæ monumentum ante ſeculum* XI.
20. *Quidam credunt ſimilem indulgentiam conceſſam a S. Gregorio; ſed erronee.*
21. *Quæ erroris occaſio?*
22. *Nonnulli credunt conceſſam a Leone III. auctoritate Epiſtolæ S. Ludgeri.*
23. *Hujus Epiſtolæ fictio oſtenditur.*
24. *Indulgentia falſo adſcripta Sergio II. & quæ falſitatis origo?*
25. *Indulgentiæ S. Sylveſtro ſine fundamento adſcriptæ.*
26. *Nullus Catholicus aſſerit uſum indulgentiarum primum ſeculo* XI. *cœpiſſe; ſed fatentur verum quod Tridentinum dixit, & profeſſio fidei exprimit.*
27. *Multa circa indulgentias a Theologis moventur, & traduntur; ſed pauca certitudinem fidei attingunt.*

I. NOMEN *Indulgentia* derivatur a verbo *indulgere*, atque idem valet, quod aliquid remittere, ſeu relaxare. Unde quod hodie phraſi Eccleſiæ dicitur *Indulgentia*, olim frequentius dicebatur *remiſſio*; atque inde titulus Decretalium *De Pœ-*

(*a*) Iſta deſumpta ſunt ex Epiſtola, quam D. Van-Eſpen conſcripſit die ſeptima Maii an. 1699. ad Rev. Patrem Eſterlin Canonicum Regularem; hic a noſtro auctore inquiſierat, an Sacerdos quilibet excommunicatus jus habeat in caſu neceſſitatis abſolvendi ab omnibus caſibus reſervatis. Hæc Epiſtola aſſervatur in Bibliotheca Sanctæ Genovefæ.

Digitized by Google

Pœnitentiis, *&* Remiſsionibus.

Et in Capit. 4. ;; *De Pœnit. & Remiſſionibus*, ſcribit ad Archi-Epiſcopum Cantuarienſem Alexander III. " Quod autem conſuluiſti, utrum *remiſſiones*, quæ „ fiunt in Dedicationibus Eccleſiarum, „ aut conferentibus ad ædificationem Pontium, aliis proſint quam his, qui remittentibus ſubſunt. Hoc volumus Tuam „ Fraternitatem tenere; quod cum a non „ ſuo judice ligari nullus valeat, vel abſolvi, remiſſiones prædictas prodeſſe tantummodo arbitramur, quibus ut proſint, „ proprii judices ſpecialiter indulſerunt „.

Hic a Pontifice vocari *remiſſiones*, quæ hodie dicuntur *Indulgentiæ*, evidens eſt ex ipſo contextu.

II. Videtur autem Eccleſia nomen hoc derivaſſe ab uſu veterum Imperatorum, & Juris-Conſultorum: ſiquidem illi *Indulgentiam* ſolemni proprioque vocabulo appellant *remiſſionem* generalem criminum, quam aliquando Principes ſeculi publicæ lætitiæ cauſâ faciebant; quemadmodum videri poteſt in Codice Theodoſiano titulo *De Indulgentiis criminum*; ac nominatim videre eſt in *leg.* 3. *Indulgentiam* fuiſſe *remiſſionem* criminum, quoad ſolam pœnam legibus debitam. Hoc pluribus oſtendit Bellarminus *lib.* 1. *de Indulg. cap.* 1.

Plures hujus Indulgentiæ Eccleſiaſticæ ſpecies ſive formulæ, aliæ antiquiores, aliæ recentiores, occurrunt.

III. Prima eaque antiquiſſima eſt illa, quâ uſus eſt Apoſtolus erga inceſtuoſum Corinthium, his verbis expreſſa: " Sufficit illi, qui ejuſmodi eſt, objurgatio „ hæc, quæ fit a pluribus; ita ut e contrario magis *donetis*, *& conſolemini*, ne „ forte *abundantiori triſtitiâ abſorbeatur*, qui „ ejuſmodi eſt. Propter quod obſecro vos, „ ut *confirmetis* in illum *charitatem*.... Cui „ autem aliquid donaſtis, & ego: Nam „ & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti, ut non circumveniamur a ſathana: Non enim ignoramus cogitationes ejus „ 2. *Corinth.* 2.

De quo hìc loquitur Apoſtolus, eſt *inceſtuoſus* ille *Corinthius*, quem ob fornicationem, qualis nec inter gentes audiebatur, commiſſam, tradiderat ſathanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus eſſet in die Domini noſtri Jeſu Chriſti; quemadmodum in priore ſua Epiſtola ad Corinthios *cap.* 5. ſcripſerat.

Hunc igitur vult a Corinthiis in gratiam ac communionem nunc recipi; non quod jam *totaliter* ſatisfeciſſet, atque pœnam tanto crimini debitam *integram* perſolviſſet; ſed ei indulgeri voluit, quod agendum ſupererat, *ne abundantiori triſtitia abſorbeatur:* " Nam quamvis peccatum „ confeſſus fuerit, ipſiuſque *pœnituerit:* „ oſtendit tamen eum, non tam pœnitentiæ operâ, quam gratiâ, & beneficio „ veniam conſequi „ ait S. Chryſoſtomus *Homilia* 4. *in Epiſtolam* 2. ad Corinth. Et ſubdit: " ob idque, ait, donetis, *& conſolemini* „. Et quod ſequitur, idem declarat. " Non enim, inquit, quod id „ promereatur, nec quod eam, quam par „ ſit, pœnitentiam præſtiterit: ſed quia „ *infirmus* eſt, idcirco hoc peto. Unde „ etiam ſubjunxit; *Ne forte abundantiori* „ *triſtitiâ abſorbeatur*, *qui eſt ejuſmodi*. „ Quæ verba ſunt hominis magnæ pœnitentiæ teſtimonium ipſi tribuentis, nec „ eum in deſperationem ruere ſinentis „.

IV. Itaque ob inceſtuoſi hujus infirmitatem, & ne diuturniori ac acerbiori pœnitentiâ gravatus *abundantiori triſtitiâ abſorbeatur*; atque forſan in *deſperationem* adigatur, voluit Apoſtolus ei aliquid donari, ſive *indulgeri*, ut nimirum illum ante *peractam totalem* pœnitentiam, in gratiam & communionem recipiant.

V. Secunda ſpecies Indulgentiæ eſt, de qua loquitur Synodus Nicæna *Can.* 11. & Ancyrana *Can.* 4. & 5. aliique veteres Canones decernentes, ut Epiſcopi modo converſationis ipſorum Pœnitentium conſiderato, poteſtatem habeant, vel *clementiâ* utendi, vel plus temporis adjiciendi: quemadmodum titulo præcedenti *cap.* 3. oſtenſum eſt.

Licuit ergo, uti recte Suareſius *Diſp.* 49. *de Indul. ſect.* 3. *num.* 1. " Epiſcopis ex „ Canonicis pœnitentiis publicis, quæ pro „ diverſis criminibus imponi ſolebant, aliquid Pœnitentibus remittere, ſi eorum „ vita, & laudabilis converſatio id mereretur „. Hæc ille, qui ibidem fatetur ex illis Canonibus, pro adſtruendis Indulgentiis nihil amplius *efficaciter* elici poſſe. Quin

Digitized by Google

Quin tamen hæc Epiſcoporum remiſſio, ſeu relaxatio, aut mitigatio dici poſſit quædam ſpecies Indulgentiæ, dubitari nequit: cum revera pœnitentibus per Epiſcopos aliquid remitteretur, ſive indulgeretur.

VI. Tertia ſpecies *Indulgentiæ* occurrit apud Veteres, & præſertim apud S. Cyprianum; quæ dabatur ab Epiſcopis ad preces, & interceſſionem Martyrum.

De hac Indulgentia hæc ſcribit S. Cyprianus *Epiſt.* 15. "Si quis libello a Martyribus accepto de ſeculo excederent, exomologeſi factâ, & manu eis in pœnitentiam impoſitâ *cum pace* ſibi *a Martyribus* promiſſâ ad Dominum remittentur". Hoc eſt, lapſi in idololatriam, etiamſi *vitâ durante Pœnitentes non fuerint, nec* pœnitentiam *petierint*, ſi periculo mortis urgente, pœnitentiam cum lacrymis & magno affectu deſideraverint, eis hæc *indulgebatur;* manu in pœnitentiam impoſitâ *cum pace*, id eſt, reconciliati ad Dominum dimittebatur, ſi modo *libellis* Martyrum eſſent muniti. Hoc œconomice ſive per Indulgentiam in favorem Martyrum decretum fuiſſe ſcribit Cyprianus.

VII. Neque id exiguum erat Martyrum privilegium. Juxta Canonicam enim diſciplinam illius ætatis, qui ſanus pœnitentiam neglexerat, eam nec in vitæ periculo conſtitutus accipiebat, ſed ſine reconciliatione e vita migrabat; uti late probat Morinus *lib. 9. cap.* 24. ibidem oſtendens, quod ante hoc œconomicum ac diſpenſatorium Decretum numquam moribundis illis *pax* ſeu *reconciliatio* data fuerit ab Epiſcopis, qui ſani numquam pœnitentiam egerant, aut petierant: at illud primum in favorem lapſorum, & Martyrum a S. Cypriano, & Epiſcopis Africanis, ac poſtmodum a Clero Romano inductum fuiſſe.

VIII. Nequaquam tamen hoc ſolum fuit Martyrum privilegium; neque hæc ſola *Indulgentia*, intuitu precum, & libellorum Martyrum Pœnitentibus data. Certum enim eſt, etiam ſanis ac bene valentibus pœnitentibus ob preces Martyrum, conceſſam fuiſſe aliquam indulgentiam; uti ex epiſtolis S. Cypriani probat Morinus *lib. 9. cap.* 26. & oſtendetur capite ſequenti, ubi exponendum erit, quâ cautione, & moderatione hæc Indulgentia ab Epiſcopis daretur, & quid a Martyribus obſervatum vellent in datione Libellorum.

IX. Quarta ſpecies Indulgentiæ dici poteſt illa pœnitentiarum, ſive pœnarum remiſſio, quæ ſeculo x. fieri cœpit intuitu alicujus operis laborioſi propter evidentem aut apparentem Eccleſiæ utilitatem ſuſcepti.

Indulgentia illa proponi ſolebat hac fere formulâ: "Qui hoc opus egerit, aut, ut peragatur, pro viribus annixus fuerit, peccatorum omnium remiſſionem conſequatur".

Magnum illud opus fere ſemper fuit, arma contra Ethnicos, Hæreticos, aut Schiſmaticos ferre; vel ſi ipſe per ſe ferre non poſſet, ſuis ſumptibus alere qui ferret.

X. Inſigne, & memorabile hujus *Indulgentiæ*, ſive remiſſionis exemplum fuit expeditio Hieroſolymitana, hortante Urbano II. a Gallis anno 1096. ſuſcepta, & deſcripta a Guillelmo Tyrio *De Bello Sacro;* qui *libro* 1. relatâ exhortatione Urbani II. ad hanc expeditionem ſuſcipiendam, ſubjicit verba, quibus ſuam exhortationem finiebat Pontifex: "Nos autem miſericordiâ Dei, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli auctoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis, qui contra eos arma ſuſceperint, & onus ſibi hujus peregrinationis aſſumpſerint, immenſas pro ſuis delictis pœnitentias relaxamus: Qui autem in vera pœnitentia deceſſerint, & peccatorum indulgentiam, & fructum æternæ mercedis ſe non dubitent habituros".

Hæc exhortatio habita fertur a Pontifice in Concilio Claromontano, in quo etiam hic Canon conditus eſt: "Quicumque pro *ſola devotione*, non pro honoris, vel pecuniæ adeptione, ad liberandam Eccleſiam Dei Hieruſalem *profectus* fuerit, *iter illud* pro *omni pœnitentia* ei reputetur".

Hanc Indulgentiam, ſeu remiſſionem plures ſequentes Pontifices confirmarunt, uti oſtendit Morinus *lib.* 10. *cap.* 19.

XI. Si hujus expeditionis labores, expenſæ, itineris moleſtiæ, patriæ, familiæque abdicatio, aliaque his adjuncta incommoda expendantur, facile apparebit, quod expeditio hæc longiſſimis pœnitentiis non imme-

Digitized by Google

immerito æquiparari poſſit, ac proinde qui hanc expeditionem Pœnitentiis Canonicis permutabant, non χρύσεα χαλκείων (a), ſed paria paribus rependebant.

XII. Quia tamen hanc expeditionem ſuſciperent omnis generis homines, etiam innocentiſſimi, ex ſola devotione, aut ſpiritu voluntariæ pœnitentiæ, tegebatur hoc titulo ipſa criminis profeſſio, quæ alias Pœnitentiæ Canonicæ præſertim *publice* peragendæ annexa videbatur; ac propterea peccatores publici hanc expeditionem præ Canonica pœnitentia eligebant.

Ad hæc notum eſt: quam multos ad ſuſcipiendas peregrinationes, quantumvis laborioſas, & periculoſas, ac diſpendioſas incitet curioſitas; præſertim ſi ſpecie religionis inſuper velari queat; ipſæque peregrinationes etiam ab honeſtioribus ſuſcipiantur, & laudentur, imo tamquam ad opus admodum pium ſuſcipiendum Superiorum exhortatio accedat.

Denique ſi hominum ſecularium genius attendatur, videbitur, quomodo ſeſe militiæ potius, tametſi cum ſummo diſcrimine magniſque incommodis, addicant, quam duriuſculam aliquam pœnitentiam a Sacerdotibus impoſitam acceptare, & ſub Sacerdotum directione peragere velint.

Hæc ſi quis expenderit, non mirabitur adeo ingentem multitudinem hanc expeditionem ſuſcepiſſe, exhortantibus præſertim Pontificibus, & Epiſcopis, atque omnium peccatorum, & integræ pœnitentiæ remiſſionem addicentibus; ut de hac multitudine ſcribens S. Bernardus *Ep.* 246. dicat: „ Vacuantur urbes, & caſtella, & pene „ jam non inveniunt, quem apprehendant „ ſeptem mulieres virum unum, adeo ubi„ que viduæ vivis remanent viris„.

XIII. Hinc ulterius colligitur, quâ ratione hæc indulgentia, ſive potius Pœnitentiæ Canonicæ commutatio, occaſio fuerit abrogationis Pœnitentiæ Canonicæ, & Canonum Pœnitentialium, dum plerique, omiſsâ Canonicâ Pœnitentiâ, expeditionem hanc ſuſcipiebant.

Sed hæc abrogatio majus incrementum adhuc cœpit, quando ea remiſſio etiam facta fuit iis, qui cum legitime impediti *perſonaliter* ad expeditionem non pergebant, ſaltem militem ſuis ſumptibus eo mittebant, & alebant. Quis enim hos ſumptus ferre non maluiſſet, quam multorum annorum laborioſam illam pœnitentiam ad præſcriptum Canonum ſubire?

XIV. Ex hac Indulgentia altera ſequuta eſt remiſſionis, ſeu Indulgentiæ ſpecies, ſive formula.

Cum enim jam invaluiſſet, & perſuaſum eſſet, licere integram pœnitentiam remittere, & omnium peccatorum remiſſionem dare iis, qui pecuniam contuliſſent in expeditionem contra Infideles, aut Hæreticos, non apparebat, cur non liceret quoque integram, aut ſaltem partem pœnitentiæ remittere illi, qui eleemoſynam conferret in aliud pium opus; verbi gratiâ, ædificationem, aut reparationem Eccleſiæ, Monaſterii, hoſpitalis, alteriuſve ædificii Eccleſiaſtici.

XV. Formula hujus *Indulgentiæ* erat: “ Qui denarium in ædificationem, aut re„ parationem hujus Eccleſiæ, aut Oratorii „ contulerit, tertiam, vel quartam, &c. „ partem pœnitentiarum imponendarum il„ li in Domino relaxamus „.

Ita refert Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. *num.* 2. qui & ibidem monet, quod eodem tempore extenſa fuerit iſta relaxatio ad res ſeculares, pontium, itinerum, rerumque ſimilium refectionem.

Denique Indulgentia hæc extenſa fuit ad alia pietatis opera; verbi gratiâ, viſitationem alicujus Eccleſiæ cum obligatione ibidem orandi ad intentionem concedentis Indulgentiam, & tenorem Bullæ indulgentialis.

XVI. Notat Morinus, quod “ hæc re„ laxatio merito dici poſſit cauſa remiſſa„ rum, & tandem obſoletarum pœniten„ tiarum Canonicarum. Quis enim lon„ giſſimis, & duriſſimis pœnitentiis noctu „ diuque incumbere velit, qui uno dena„ rio, aut etiam obolo juxta Epiſcopi „ mandatum erogato, tertiæ Pœnitentia„ rum Canonicarum parti ſummâ quadran„ tis ſatisfacit, & triplicato denario to„ tam ſummam albo expungit? Quidquid „ ſubtiliter dicatur, & diſputetur, hoc „ axio-

(a) Id eſt, non aurea pro æreis permutabant.

Digitized by Google

„ axiomate poſito difficillime Pœnitentiæ
„ Canonicæ actio perſuadebitur, cum ad
„ ſe ab ea redimendum tam facile, & pa-
„ rabile unicuique præſto ſemper ſit reme-
„ dium. Stupidiſſimus quiſque ad hanc
„ conſequentiam intelligendam idoneus eſt.
„ Quis vero quæ contra ſubtiliter opponi
„ poſſunt, animo capit? Hoc paulo poſt
„ demonſtravit experientia, & in hunc
„ uſque diem demonſtrat „.

XVII. Hactenus Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. *num.* 3. qui & *num.* 8. advertit, hunc remiſſionum uſum demum circa tempora Petri Cantoris, id eſt, circa medium ſeculi XII. ortum habuiſſe; " brevi tamen,
„ licet multi contradicerent, alii varie de
„ iis, earumque effectu dubitarent, ma-
„ gnos progreſſus feciſſe. Nec hoc creditu
„ difficile eſt, cum lucrum temporale, &
„ maxima commoda in Eccleſiarum fabri-
„ cas, & Epiſcopos hinc redundent „.

XVIII. Advertit inſuper ex verbis Petri Cantoris, " privatos Epiſcopos certa-
„ tim hanc conſuetudinem ſtabiliſſe; ſed
„ cum ſcribebat Cantor, Romanos Ponti-
„ fices eam, quantum ille reſcire potuit,
„ nondum vulgo uſurpaſſe, & pœnitentiæ
„ actionem huic relaxationi longe prætu-
„ liſſe „.

XIX. Circa epocham exortæ hujus Indulgentialis formulæ Eruditi paſſim Morino aſſentiuntur; atque fatentur nullum authenticum illius monumentum ſeculo duodecimo antiquius hactenus repertum eſſe.

XX. Scribit quidem Guilielmus Altiſiodorenſis in ſumma *lib.* 4. *tract.* 6. *cap.* 9. *his verbis.* " Sanctus Gregorius inſtituit
„ Romæ ejuſmodi relaxationes, (nimirum
„ quæ dantur viſitantibus Eccleſias Statio-
„ num: & ſi aliquis eſt Romæ per qua-
„ drageſimam, habet de relaxationibus
„ pluſquam quinquaginta annos „. Plures celebres Scholaſtici idipſum poſt Altiſiodorenſem ſcripſerunt, & in probationem hujus indulgentialis formulæ adduxerunt.

Sed uti advertit Morinus apud S. Gregorium iſta numquam occurrunt, nec quid aliud quod aliquatenus id confirmet. Et ſi hujuſmodi Indulgentiarum formula uſitata fuiſſet tempore S. Gregorii, indubie ob ſuam commoditatem, & utilitatem frequentiſſima fuiſſet; cum tamen nec eo tempore, nec multis ante & poſt ſeculis ulla memoria, ullum veſtigium, ulla umbra illius occurrat.

Ad auctoritatem Scholaſticorum, qui fidem Altiſiodorenſis ſecuti ſunt, reſpondet: " Quis neſcit quâ critice valerent in
„ antiquis operibus diſcernendis, & di-
„ ſpungendis plerique iſtorum ſeculorum
„ auctores „?

XXI. Admodum veriſimile eſt hunc Scholaſticos vulgarem, qui tunc erat, errorem ſequutos fuiſſe.

Cum enim ſeculo XIII. Pontifices ſoliti eſſent dare aliquas *Indulgentias*, Eccleſias Stationarias viſitantibus; atque apud Joannem Diaconum legeretur, Sanctum Gregorium *Stationes per Baſilicas, vel beatorum Martyrum cæmeteria ordinaſſe*, vulgus ex præſentibus de præteritis judicans, ſuppoſuit, Sanctum Gregorium Stationes ordinando, etiam Indulgentias conceſſiſſe; quemadmodum a poſterioribus Pontificibus factum viderat.

Scholaſtici, qui facta non examinabant juxta regulas hiſtoriæ aut critices, ſed ad ſua principia Theologica, facile recipiebant quidquid vulgo credebatur, modo principiis ſuis Theologicis haud repugnaret.

XXII. Nonnulli cum Baronio credunt a Leone III. ſub initium ſeculi IX. Indulgentias ſimiles conceſſas: idque ex fide Epiſtolæ S. Ludgeri Epiſcopi Monaſterienſis, quæ extat ad calcem vitæ Sancti Ludgeri ad diem 26. Martii apud Bollandum: in qua ſcribitur, Leonem III. anno 803. veniſſe ad Carolum Magnum, multas Eccleſias, Capellas, & Altaria conſecraſſe, *ubique Indulgentias concedendo*; ac dein Leonem Papam cum Carolo Imperatore *Verdum* ſe contuliſſe, ac ibidem S. Swibertum in Catalogum Sanctorum retuliſſe: *Obtulit autem*, ait, *idem Sanctus Papa eidem Eccleſiæ* SPECIALES INDULGENTIAS cunctis *Fidelibus celebrantibus feſtum S. Swiberti, & ad divina confluentibus.*

XXIII. Verum hujus Epiſtolæ fides ob varia, quæ in ipſa occurrunt, apud Eruditos non tantum vacillat; ſed uno pene conſenſu judicatur conficta, & S. Ludgero ab aliquo recentiore ſuppoſita.

In primis enim ipſa S. Swiberti Canonizatio eo modo, & ordine enarratur, quo nunc,

Digitized by Google

nunc, & ab annis quadringentis celebrari ſolet. Certum eſt autem, hanc celebritatem trecentis, & minus annis poſt Leonem III. cœpiſſe: uſque ad illud tempus enim ſimplex admodum erat Canonizationis ritus; de quo vide dicta *part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 1. (*a*).

Ad hæc auctor hujus Epiſtolæ ſæpius recitat Epiſcopos, Archiepiſcopos, Cardinales, & Proceres Pontifici aſſidentes, ſed ſemper primo loco Cardinales collocat contra morem illius temporis, & ſeculorum ſequentium, ait Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. *num.* 11. qui ibidem plura illius Epiſtolæ ſuppoſitionis indicia allegat, atque ex iis ſtatuere non dubitat, "eam eſſe confictam „ ante trecentos annos, aut ut maxime „ quadringentos, nomine S. Ludgeri ab „ aliquo Verdenſi Monacho in ſui Monaſterii commodum, & gloriam „.

XXIV. Pro antiquitate harum Indulgentiarum allegat quoque Baronius, aliique eum ſequuti quemdam antiquum marmoreum lapidem, qui Romæ in Eccleſia SS. Sylveſtri, & Martini extat; in quo lapide inſculptum legitur, a Sergio Papa varia Sanctorum Corpora ibidem fuiſſe recondita; additurque: "Et dictus Pontifex „ conceſſit ſingulis ad hanc Eccleſiam ve„ nientibus, in feſtivitatibus iſtorum San„ ctorum *tres annos*, & *tres quadragenas* „ de vera *Indulgentia* „.

Verum cum in lapide non notetur æra poſitionis, aut inſculptionis; quis dicet, hunc lapidem poſitum fuiſſe, aut ſculpturam factam tempore ejus Pontificis? aut ſi lapis aliquis poſitus fuerit, & inſcriptio facta; quis ſcit, an ſucceſſu temporis lapide trito, & litteris exeſis, lapis renovatus, & inſcriptio alia inſculpta non fuerit; præſertim, quia Anaſtaſius Bibliothecarius in vita hujus Pontificis referens hunc Pontificem, Eccleſiam in meliorem, & pulchriorem ſtatum a fundamentis perfeciſſe; atque in eadem ipſum plura Sanctorum (quorum nomina exprimit) corpora condidiſſe; nullam tamen *Indulgentiarum* facit mentionem; nec non alia nonnulla ita refert, ut non obſcurum ſit, manu recentiore nonnulla addita fuiſſe ab eo qui lapidem poſuit, & inſcriptionem cudit: quemadmodum pluribus probat R. P. Papebrochius in Propylæo ad Acta Sanctorum menſis Maji *Diſſert.* 17.

XXV. Indulgentiæ plenariæ, quæ a S. Sylveſtro conceſſæ dicuntur viſitantibus Eccleſiam Lateranenſem, nullam apud eruditos fidem merentur.

Quid enim Sylveſter Papa ad ornatum Baſilicarum Romanarum ſuo tempore, & ſuaſu ſtructarum contulerit, fuſiſſime proſequitur Anaſtaſius Bibliothecarius; ſed nec hic nec alius fide dignus Hiſtoricus, antiquus, aut novus meminit *Indulgentiæ plenariæ*, quam omnibus ad Lateranenſem Baſilicam venientibus largitus ſit; quemadmodum in magna tabula Baſilicæ iſtius hodie inſcriptum eſt. Argumentum ſane, tametſi negativum, vel ſolum ſufficiens ad falſitatem illarum *Indulgentiarum* convincendam; licet nec alia poſitiva deſint illius falſitatis argumenta.

Anaſtaſius enim, qui omnia donatia a Sylveſtro Baſilicæ iſti collata retulit, poteſt-ne præſumi rationabiliter, fuiſſe ſilentio præteriturus donarium hoc *plenariarum Indulgentiarum*, tanto quam aliorum donariorum pretioſiorem theſaurum?

Firmum itaque manet Morino, quem Eruditiores plerique hodie ſequuntur, ante ſeculum ſaltem XI. hujuſmodi formulas Indulgentiarum nec Epiſcopis, multo minus Romanis Pontificibus uſitatas fuiſſe.

XXVI. At hinc nemo concludat, Morinum ullumve Catholicum credere, *Indulgentiarum* uſum duntaxat ſeculo XI. in Eccleſia notum fuiſſe; aut poteſtatem concedendi Indulgentias ab Epiſcopis, & Pontificibus illo ſeculo uſurpatam.

Omnes enim Catholici libenter fatentur: *Indulgentiarum poteſtatem a Chriſto in Eccleſia relictam fuiſſe; illarumque uſum Chriſtiano populo maxime ſalutarem eſſe*, uti habet hodierna *Profeſſio Fidei*; atque una cum Synodo Tridentina in Decreto *De Indulgentiis*, eos damnant, *qui aut inutiles eſſe aſſerunt*, *vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant*.

Cc 2 Ve-

(*a*) Legatur quoque quid hac de re ſcripſerit Eruditus Pontifex Benedictus XIV. opere quod de Canonizatione ſanctorum ſcripſit, quod abſolvit, antequam Pontificia dignitate inſigniretur.

Digitized by Google

Verum quâ formâ, & modo conceſſæ jam pridem fuerint; aut quando primum hæc aliave formula uſitari cœperit, ad diſciplinam hiſtoriamque, nequaquam ad fidem pertinere dicunt.

XXVII. Similiter de cauſa ex parte dantis, de diſpoſitione ex parte lucrantium, aliiſque ſimilibus, jam pridem, uti & hodie multæ, præſertim a Theologis quæſtiones, ſalvâ fide agitantur, & diſcutiuntur; quæ quia ad dogmata magis, quam ad diſciplinam, aut hiſtoriam ſpectant, eas, ne falcem in meſſem alienam mittam, Theologis relinquo; intra materiam diſciplinæ, & hiſtoriæ me concludens: præſertim quia pauca, quæ a Scholaſticis in hac materia Indulgentiarum agitantur, aut traduntur, ad certitudinem Fidei, & doctrinam Eccleſiæ Catholicæ pertingunt; uti oſtendit Veronius in *Regula Fidei* a Wallemburgicis probata, & adoptata, ac ſufficienter inſinuat Epiſcopus Meldenſis (*a*) in Expoſitione doctrinæ Eccleſiæ Catholicæ a variis Cardinalibus, Epiſcopis, & Prælatis, nec non ſpeciali *Brevi* Innocentii XI. probata ac laudata, in qua de Indulgentiis tamquam doctrinam Eccleſiæ Catholicæ hæc duntaxat proponit: "Cum „ aſpera peccatoribus, & laborioſa opera „ injungit, iique illa ſubmiſſo animo ſub„ eunt, ea dicitur ſatisfactio: cum au„ tem propter eximiam Pœnitentium pie„ tatem, aliave bona opera, quæ iis ipſa „ præſcripſerit, e debita aliquid ipſis pœ„ na remittit, ea dicitur indulgentia. Ni„ hil aliud de Indulgentiis credendum pro„ ponit Tridentina Synodus, quam *pote„ ſtatem eas conferendi a Chriſto Eccleſiæ „ conceſſam eſſe, earumque uſum eſſe ſalu„ tarem*. Additque: *retinendum illum, „ adhibitâ tamen moderatione, ne nimiâ „ facilitate* Eccleſiaſtica diſciplina *enerve„ tur* „. Unde patet Indulgentiarum diſpenſandarum modum ad diſciplinam pertinere.

CAPUT II.

Iterum diſcutiuntur variæ Indulgentiarum ſpecies, earum effectus, & incommoda exponuntur.

1. *De Diuturnitate temporis, quo viguit indulgentiæ ſpecies Conciliis Nicæno, & Ancyrano expoſita.*
2. *Seculo* IX. *inclinante invaluit uſus Canonicas pœnitentias redimendi precibus, & eleemoſynis.*
3. *Species indulgentiarum, & pœnitentiarum ſeculo* XI. XII. *&c. uſitatæ.*
4. *Antiquis Patribus ignotæ.*
5. *Pœnitentiam publicam antiquis Canonibus ſtatutam extinxerunt.*
6. *Hujus mutationis rationes fuſius expoſitæ a Guillelmo Pariſienſi.*
7. *Brevius relatæ a D. Fleury hiſtorico cum ejus obſervationibus.*
8. *Antiquitas indulgentiarum ſtationariarum diſcutitur.*
9. *In Concilio Tridentino de materia indulgentiarum diſputatum eſt.*
10. *Quid hac de re definitum fuerit.*
11. *Doctiſſimi Boſſuet Epiſcopi Meldenſis ſententiâ refertur.*
12. *Limites, quibus contineri debent Theologi, ubi de indulgentiis diſputant.*

☞ I. Superiori capite *num.* 5. expoſita eſt indulgentiarum ſpecies, quam Patres Nicæni, & Ancyrani ſuis canonibus quarto ſeculo expreſſerunt. Ea quoque ſequentibus proxime ſeculis nota fuiſſe videtur: ſub medium ſeculi noni adhuc in uſu fuiſſe conſtat ex Synodo Regiaticina, ſeu potius in urbe Regia Ticino celebrata *anno* 850. uti præfert titulus *tom.* 8. Conciliorum generalium *col.* 61. in qua *cap.* 7. decernitur, quod "oporteat per op„ pida ſingula villaſque euram gerere Pre„ ſbyteros, qualiter Pœnitentes impoſitam „ ſibi abſtinentiæ formam cuſtodiant, & „ utrum eleemoſynam largiantur, vel aliis „ remiſſionem peccatorum promerentibus „ piis operibus inſerviant, & quâ cordis „ contritione, vel lamentatione ſeipſos af„ ficiant,

(*a*) Id eſt, Doctiſſimus Benignus Boſſuet.

Digitized by Google

„ ficiant, ut hac conſideratione pœnitudi„ nis tempus rationalem poſſit accipere „ terminum, & vel extendatur, ſi pœni„ tens negligenter injuncta proſecutus eſt, „ vel brevietur, ſi deſideranter veniæ pla„ cationem ſtuduit promereri „.

Si hæc erga pœnitentes hodie eſſet Presbyterorum cura & vigilantia, eâque moderatione tempora pœnitentiæ, ejuſque opera abbreviarentur, indubie major appareret indulgentiarum, & pœnitentiarum fructus, ſcilicet vera peccatorum converſio.

II. Verum ea Presbyterorum vigilantia in imponendis, & exigendis pœnitentiis ſenſim ſine ſenſu deſerbuit. Labente ſeculo IX. invaluit uſus canonicas pœnitentias redimendi, piis quibuſdam operibus, quales erant preces vocales, eleemoſynæ pauperibus datæ: redemptionem factam precibus & eleemoſynis recenſet Concilium Triburienſe an. 895. celebratum. De iis Abbas Regino in veteri collectione, quam Morinus manuſcriptam vidit, hæc habet: “ Si quis non potuerit jejunare, & habue„ rit unde poſſit redimere; ſi dives fuerit, „ pro ſeptem hebdomadibus det ſolidos vi„ ginti: ſi non habuerit tantum unde da„ re poſſit, det ſolidos decem, ſi autem „ multum pauper fuerit, det ſolidos tres „ ..... pro uno menſe, quod in pane, „ & aqua pœnitere debet aliquis, pſalmos „ decantet mille ducentos genu flexo, & ſi „ non genu flexo, mille ſexcentos & octo„ ginta „.

III. Ea pœnitentiarum redemptio dedit occaſionem redimendi peregrinationibus ſatisfactionem publicam; quapropter exeunte ſeculo undecimo adæquata ſatisfactionis canonicæ relaxatio, iis indulta eſt, qui peregrinationem, ſeu expeditionem Jeroſolymitanam contra Saracenos aggrederentur.

Circa XII. ſeculum pœnitentia publica redimi cœpit pecuniis ad ædificationem templorum datis. Hac viâ Mauritius Epiſcopus Pariſienſis ingens illud, quod Pariſiis templum viſitur, B. Virgini Mariæ extruxit. Onere etiam pœnitentiarum Canonicarum levabantur, qui in propria cute flagellationibus cædebantur, aut qui aliis pecunias dabant, aut eos precabantur, ut iſti pro ipſis ſe flagro verberarent. Hac de re legatur vita S. Dominici Loricati, quam Petrus Damianus auctor coëtaneus elucubravit: teſtatur enim, quod B. Dominicus aliorum pœnitentiam trium aut amplius annorum redimeret ſeipſum flagellando, ita ut uno quoque die ſemel aut bis pſalterium recitaret, ſibi utrâque manu acciduando continua flagella. Id enim Petrus Damianus aſſerit *cap.* 7. ubi expreſſe docet novam pœnitentias computandi rationem, & quomodo quinquaginta, vel centum annorum ſatisfactiones paucis diebus redimerentur (*a*).

IV. Eccleſia permiſerat quidem arbitrio & diſcretioni Epiſcoporum abbreviare tempora pœnitentiæ, vel ejus opera mitigare, aut in alia commutare, prout id ſaluti pœnitentium pro eorum conditione congruere videretur, exemplo Apoſtoli rogantis Corinthios mitius, & indulgentius agere cum inceſtuoſo, ne *nimiâ triſtitiâ abſorberetur*: ſed ut pro uno eodemque opere omnibus indifferenter pœnitentibus partialis, vel totalis pœnitentiæ remiſſio ſive indulgentia addiceretur, priſtinis Patribus fuit ignotum, & uti obſervavit Dominus Claudius Fleury in ſuo ſexto diſcurſu hiſtorico num. 2. id & diſciplinæ pœnitentiali in Eccleſia hactenus conſervatæ erat contrarium.

V. Antea obſervaverat Morinus l. 10. *de pœnitentia*, quod formula indulgentialis, quâ pœnitentiæ remiſſio promittebatur his, qui eleemoſynas conferrent in pium aut etiam publicum aliquod opus, vel Eccleſias certis diebus viſitarent, præſcriptas preces ibidem recitaturi, fuerit canonicarum pœnitentiarum omnimoda abolitio, & Canonum pœnitentialium obliteratio.

VI. Rationes, quibus ejus temporis Doctores eam indulgentialem formulam hactenus ignotam ſuſtinerent, exponit Guillelmus Epiſcopus Pariſienſis in tractatu *de Sacramento Ordinis cap.* 13. *tom.* 1. operum *pag.* 551. Edit. Londinenſis *anni* 1674.

In primis pro fundamento harum indul-

(*a*) Quæ num. 2. & 3. relata ſunt de redemptione pœnitentiarum, ea fuerunt excerpta ex Epiſtola, quam D. Van-Eſpen die 21. Octobris 1699. ad R. P. Eſterlin ſcripſit: ut legitur in autographo, quod in Biblioth. Sanctæ Genovefæ aſſervatur.

Digitized by Google

dulgentiarum ponit ; " quod cujus poteſtas
„ eſt Pœnitentiales ſatisfactiones injunge-
„ re, ejuſdem eſt eas augere , minuere ,
„ & mutare , prout ad Dei honorificen-
„ tiam , & ad animarum ſalutem , & ad
„ publicam, & ſpecialem utilitatem vide-
„ rit expedire „.

Hoc præmiſſo fundamento concludit :
" Quare & pœnitentialem afflictionem in
„ eleemoſynas , & orationes, & in omne
„ quod Deo magis acceptum viderit eſſe,
„ licitum eſt Prælato, ſuæque poteſtatis
„ eſt & officii mutare , prout ipſi pœni-
„ tenti aut Eccleſiæ, de qua eſt, aut civi-
„ tati , aut patriæ , aut toti Eccleſiæ vi-
„ derit expedire „.

Poſt hæc deſcendens ad ea, quæ in lit-
teris, ſive formulis indulgentialibus , fide-
libus pro demerenda indulgentia injungi
ſolebant , puta eleemoſynas in ædificatio-
nem , vel refectionem, vel etiam ornatum
alicujus Baſilicæ, &c. ſubjicit: " Manife-
„ ſtum eſt, quod & major honor Deo ſit,
„ majorque utilitas animabus , ut ſacrifi-
„ ciis, & orationibus aſſidue ſuccurratur,
„ Sanctorum ſuffragia , qui quæcumque
„ voluerint, apud Dominum poſſunt , die
„ ac nocte ab eis impetrentur, in qua in-
„ ceſſanter hoſtes inviſibiles impugnentur,
„ ceteraque bona, quæ numeravimus, &
„ nominavimus ibi ſine intermiſſione ani-
„ mabus impendantur , major , inquam ,
„ eſt honor Deo, majorque animabus uti-
„ litas , quam quantacumque afflictionum
„ pœnitentialium carnificina : Epiſcopalis
„ ergo poteſtatis & officii eſt , carnificia-
„ lem illam afflictionem quantamcumque
„ ſive pro parte, ſive pro toto, ſicut ex-
„ pedire viderit, in hujuſmodi bonum vel
„ ſimile , vel etiam alterius modi , quod
„ publica requirit utilitas, commutare am-
„ plius , quia omnis ſervus bona Domini
„ ſui in honorem ipſius & gloriam , &
„ regni vel domus ſuæ utilitatem tenetur
„ expendere , & ubi majorem vel hono-
„ rem, vel utilitatem , vel ambos videt ,
„ ibi largius , cum ejus fidei commiſſa ſit
„ eorum diſpenſatio , additiones aut dimi-
„ nutiones , commutationes , & relaxatio-
„ nes pœnitentialium ſatisfactionum Præ-
„ latis indubitanter commiſſæ ſunt : mani-
„ feſtum ergo eſt ad eos pertinere , ut bo-
„ na iſta , quæ nominavimus , expendant
„ largius aut parcius , prout negotia vel
„ opera ex parvitate, vel magnitudine di-
„ vini honoris, ſpiritualiſque utilitatis plus
„ aut minus requiſierint : & propter hoc
„ quia maximus Dei honor eſt in terra
„ Chriſtiana Religio maximaque animarum
„ utilitas & privata & publica : certum
„ eſt, quod pro ea plantanda , conſervan-
„ da , amplianda, & defendenda , neceſſe
„ habent hujuſmodi expendere præfati ſer-
„ vi Dei de prænominatis bonis quidquid
„ prædictæ neceſſitates requirunt : neceſſe
„ ergo habent relaxationes, diminutiones,
„ commutationes pœnitentiarum facere ,
„ quantumcumque requirit plantatio, con-
„ ſervatio, amplificatio, defenſioque Chri-
„ ſtianæ Religionis ſive ultra mare , ſive
„ in Provincia, ſive alibi ubicumque : &
„ hæc eſt cauſa propter quam largiſſimæ
„ indulgentiæ fiunt ab Eccleſia pro ſubſi-
„ dio terræ ſanctæ, & generaliter contra
„ inimicos Fidei , & Chriſtianæ Religio-
„ nis . Amplius . Si Rex , vel Princeps
„ bellum habeat , dat poteſtatem ducibus
„ ſuis perquirendi , & conducendi bellato-
„ res , dignisque ſtipendiis remunerandi .
„ Quia ergo Rex regum , & Dominus
„ dominantium Chriſtus bellum habuit a
„ tempore quo cœpit Eccleſia , bellum ,
„ inquam, non ſolum ſpirituale, ſed etiam
„ litterale , ſeu corporale, ſive materiale
„ contra hæreticos, & alios chriſtianæ Re-
„ ligionis inimicos, videlicet Paganos, &
„ a tempore Machometi Saracenos, neceſ-
„ ſario dedit poteſtatem ducibus ſuis , id
„ eſt, Prælatis, perquirendi bellatores ma-
„ teriales, & congruis ſtipendiis remune-
„ randi. Quid autem eſt prædicare indul-
„ gentias , & promittere hujuſmodi bella-
„ toribus, niſi eos perquirere , & condu-
„ cere Regi Regum Chriſto Domino? Et
„ quid eſt pœnitentias eis injunctas remit-
„ tere niſi partem aliquam ſtipendiorum
„ eis dare? Quemadmodum ſtipendia pec-
„ cati mors, ſicut legitur 6. ad Rom. ſic
„ ſtipendia hujuſmodi bellatorum pro maxi-
„ ma & nobiliſſima ſui parte , remunera-
„ tio æterna erit . . . . . . Indulgentiæ
„ autem , quæ fiunt pro Baſilicis vel am-
„ pliandis , vel quolibet alio modo melio-
„ randis, etiam propriam probationem ha-
„ bent:

Digitized by Google

„ bent: cum enim quilibet Sanctorum
„ majoris incomparabilis gratiæ ſit apud
„ Deum, quam quilibet ſervus malus apud
„ dominum ſuum, vel etiam amicus apud
„ amicum. Manifeſtum autem eſt impetra-
„ re unumquemque ſervum gratioſum a
„ domino ſuo, vel amicum ab amico: in-
„ numeras ergo remiſſiones peccatorum, &
„ pœnitentiarum inæſtimabiliter venerato-
„ ribus ac cultoribus ſuis a largiſſimo bo-
„ norum omnium largitore Deo Sanctos
„ impetrare veriſimile eſt. Et ſi iſti ex
„ igniculo dilectionis & ſtilla benevolen-
„ tiæ ita ſolliciti ſunt pro neceſſitatibus
„ charorum ſuorum, quanto fortius Sancti
„ ex camino charitatis, quo toti ardent, &
„ diluvio redundantiſſimo benevolentiæ, quo
„ toti defluunt, ſoliciti erunt pro neceſſi-
„ tatibus ſibi devotorum ſeque venerantium
„ atque colentium .... Indulgentiæ
„ vero, quæ fiunt pro pontibus ædifican-
„ dis, pro viis ſternendis, ſive pro pavi-
„ mentis, ſive faciendis aut meliorandis
„ illam habent rationem per ſe propriam.
„ Quia ergo licet unicuique Diſpenſatori
„ conducere operarios ad agenda opera do-
„ mini ſui: Diſpenſatores autem in domo
„ Dei magna, quæ eſt Eccleſia, Prælati
„ ſunt: licet ergo Prælatis conducere ope-
„ rarios ad præfata opera quocumque pre-
„ tio quo cum eis convenerint, ſive in-
„ dulgentiarum, & remiſſionum, ſive al-
„ terius cujuſcumque rei: laborantibus
„ autem in hujuſmodi operibus poſſunt
„ Prælati Eccleſiarum dare indulgentias
„ quas viderint expedire. Communis autem
„ ratio, ſeu probatio de indulgentiis iſtis
„ & eis, quæ fiunt Benefactoribus Reli-
„ gioſorum, eſt ipſa communicatio; ſer-
„ viunt enim hujuſmodi peregrinantibus,
„ & aliis propter pias cauſas iter agen-
„ tibus „.

VII. Rationes in juſtificationem harum indulgentiarum per Guillelmum Pariſienſem brevi compendio referens D. Claudius Fleury in ſuo quarto diſcurſu hiſtorico num. 16. reflectit, quod " (*a*) ſi hæ ratio-
„ nes eſſent ſolidæ, debuiſſent movere ſan-
„ ctos Epiſcopos priorum ſeculorum, qui
„ Eccleſiæ præfuerunt, & determinaverunt
„ pœnitentias canonicas: ſed (ait) hi lon-
„ gius proſpiciebant, & comprehendebant
„ ipſi, Deum infinities plus honorari per
„ morum puritatem, & virtutem Chriſtia-
„ norum, quam per conſtructionem, &
„ decorationem templorum materialium,
„ cantum, cæremonias, & omnem cultum
„ exteriorem, qui non eſt niſi cortex Re-
„ ligionis, cujus anima, & eſſentia eſt
„ virtus „.

" Cum autem (pergit idem Hiſtoricus)
„ (*b*) major numerus Chriſtianorum non
„ conſervet innocentiam baptiſmalem, hi
„ ſapientiſſimi Paſtores ab Apoſtolis inſtru-
„ cti, ſummo ſtudio inquiſierant media
„ opportuniora, & efficaciora ad lapſos
„ peccatores convertendos, & a relapſu
„ præſervandos „.

" Porro utiliora remedia non invene-
„ runt, quam ſi ipſi Pœnitentes cogeren-
„ tur pro perpetratis delictis ſeipſos vo-
„ luntarie punire in proprio corpore per
„ jejunia, vigilias, ſolitudinem, ſilentium,
„ & omnium oblectamentorum reſciſſio-
„ nem;

(a) *Ces raiſons, ſi elles étoient ſolides, auroient du toucher les ſaints Evêques des premiers ſiécles qui avoient établi les pénitences canoniques; mais ils portoient leurs vues plus loin. Ils comprenoient que Dieu eſt infiniment plus honoré par la pureté des mœurs & la vertu des Chrétiens, que par la conſtruction & l'ornement des Egliſes matérielles, le chant, les cérémonies, & tout le culte extérieur, qui n'eſt que l'écorce de la Religion, dont l'ame & l'eſſentiel eſt la vertu.*

(b) *Comme les Chrétiens, pour la plupart, ne ſont pas aſſez heureux pour conſerver l'innocence baptiſmale: ces ſages Paſteurs, inſtruits par les Apôtres, avoient etudié tous les moyens poſſibles de relever les pécheurs, & de les préſerver des rechûtes, & n'avoient point trouvé de meilleurs remédes, que de les engager à ſe punir eux-mêmes en leurs propres perſonnes, par des jeûnes, des veilles, la retraite, le ſilence, le retranchement de tous les plaiſirs; d'affermir leurs bonnes réſolutions par la priere & la méditation des vérités éternelles; enfin, de continuer ces exercises pendant longtems pour s'aſſurer de la ſolidité des converſions ..... Ces pratiques tendoient plus directement au ſalut des ames & par conſequent à la gloire de Dieu, que des aumônes pour le bâtiment & la décoration d'une Egliſe. Enfin croyons-en l'expérience: jamais les Chrétiens n'ont été plus ſaints que lorſque les pénitences canoniques ont été le plus en vigueur, jamais ils n'ont été plus corrompus, que depuis qu'elles ſont abolies.*

Digitized by Google

„ nem ; ipſæque eorum piæ reſolutiones „ oratione & veritatum æternarum meditatione firmarentur ; ac denique exercitia hæc per longa temporum ſpatia protraherentur , ut interea de ſolida converſione ſecuritas haberetur „.

„ Nec dubium quin hæc a Patribus præfixa pœnitentiæ tempora, & pia exercitia directius tenderent ad veram cordis converſionem & humiliationem, & conſequenter magis ad gloriam Dei (cui præ ceteris placet cor contritum & humiliatum) quam eleemoſyna in ædificationem aut ornatum Eccleſiæ alicujus materialis, collata „.

„ Et ſane ſi experientiæ credamus, numquam Chriſtiani ſanctiores fuere, quam dum pœnitentiæ canonicæ maxime viguerunt : ubi e contra numquam fuerunt magis corrupti, quam ab eo tempore quo pœnitentialis diſciplina abolita fuit „.

Hæc ille ; qui & in ſuo ſexto diſcurſu hiſtorico oſtendit, quam parum conveniret pœnitentibus in compenſationem pœnitentiarum canonicarum injungere iter Hieroſolymitanum , ſive ſuſceptionem militiæ : recteque reflectit, quod ſancti Patres inter opera pœnitentiæ injunxerint pœnitentibus ceſſationem ab armis, & militia.

VIII. Canonicarum pœnitentiarum raritati, vel etiam oblivioni contulerunt indulgentiæ *ſtationariæ :* earum origo antiquior non videtur XIII. ſeculo. Nam quod de communi vulgi errore circa indulgentias *Stationarias* per ſanctum Gregorium conceſſas notavit Morinus , ut *num.* 21. *cap.* præcedentis retulimus , pluribus proſecutus eſt Daniel Papebrochius in ſuo conatu chronico-hiſtorico *Diſſert.* 17. *ſubjecta vitæ Sergii II.* ubi præterea notat , quod poſtquam communem vulgi errorem de Indulgentiis *Stationariis* per ſanctum Gregorium conceſſis , amplexi eſſent Theologi Scholaſtici , “ mirum non ſit ſi diſciplinis „ ipſorum conformatos Pontifices , etiam „ in eo puncto (quod alioquin non Theologicum , ſed Hiſtoricum erat) ſuâ auctoritate pertraxerint , eo tempore quo „ nemo adhuc applicabat animum erudiendis Antiquitatibus Eccleſiaſticis , ſacrarumque cæremoniarum originibus illuſtrandis „.

Hinc ulterius concludit, nec mirum eſſe quod Bonifacius VIII. Pontificatus ſui anno 3. Chriſti autem 1298. non dubitaverit in hunc modum ſcribere : “ frequenti „ conſiderationis indagine perluſtramus , „ & intra clauſtra pectoris ſolicitâ meditatione diſcutimus, qualiter Doctor optimus, Eccleſiæ ſanctæ lumen beatus Gregorius dum adhuc in terris gereret vices Chriſti , Patriarchalibus , & aliis „ ejuſdem urbis Eccleſiis primo (prout „ tradit *Antiquitas*) & alii poſtmodum „ Romani Pontifices..... de Apoſtolicæ „ Sedis liberalitate munificâ diverſorum „ tenorum *Stationarias indulgentias* conceſſerint „.

Porro evidens eſt Bonifacium non dubitaſſe, quin a ſancto Gregorio inſtitutæ non tantum eſſent *Stationes ;* ſed & viſitantibus Eccleſias *Stationarias* Indulgentias fuiſſe ab ipſo conceſſas.

Hinc diſcimus, uti recte ibidem advertit Papebrochius , “ *Pontifici etiam frequenti conſiderationis indagine aliquid „ perluſtranti, & intra clauſtra pectoris ſolicitâ meditatione diſcutienti, in iis, quæ „ pure hiſtorica ſunt , obrepere poſſe quidquam* „.

IX. Aliæ ſunt Indulgentiarum ſpecies, quarum antiquitatem libere diſcutiunt Theologi , ſicut eâdem libertate plurimas de Indulgentiarum materia movent quæſtiones ; nam paucæ admodum fidei certitudinem attingunt ; inde contigiſſe veriſimile eſt , durante Concilio Tridentino , materiam *Indulgentiarum* ſæpius , & acriter inter Theologos , & Patres Concilii fuiſſe agitatam ; plurimaſque fuiſſe ſuper ea exortas difficultates ; præſertim unde effectus Indulgentiarum eſſet petendus, & quis earum eſſet effectus.

Ob Patrum, & Theologorum diſſentiones contigit , quod in hac materia Indulgentiarum nihil definitum , nullumque decretum editum legatur ante inſtantem finem, & concluſionem Concilii ; poſtquam „ Epiſcopus Mutinenſis Patres monuit , ſi „ de Indulgentiis tractationem inſtituere „ vellent eum in modum , quo de juſtificatione tractatum eſſet , cauſis omnibus „ conſideratis , & quæſtionibus excuſſis , „ rem fore longam admodum , & diffici- „ lem ,

„ lem, multumque temporis deſiderantem: „ neque enim caput illud ſatis dilucide „ explicari poſſe, niſi prius illud conſtitu- „ tum ſit, an ſint abſolutiones, an vero „ compenſationes, & ſuffragia, & utrum „ pœnas tantum a Confeſſore impoſitas „ remittant, an quaſcumque debitas. Iti- „ dem an theſaurus, qui fundamenti loco „ ſubſternitur, ex ſolis Chriſti meritis con- „ ſtet, an vero opus ſit inſuper meritis „ Sanctorum: an dari poſſint ſine ulla ac- „ cipientis opera; an ad mortuos etiam „ ſe extendant, & alia non minoris diffi- „ cultatis „.

X. " Verum ad hæc determinanda (per- „ gebat Epiſcopus) Eccleſiam earum con- „ cedendarum poteſtatem habere, ſemper- „ que eas conceſſiſſe, quodque perquam „ utiles ſint fidelibus eas digne percipien- „ tibus, tantâ diſputatione opus non eſſe: „ conſtat enim auctoritatem eas conceden- „ di in ſacris Litteris haberi, uſum con- „ tinuatum ex Traditione Apoſtolica, & „ Conciliorum auctoritate, totiuſque ma- „ teriæ dilucidam cognitionem ex concor- „ di doctrina Theologorum Scholaſticorum. „ Hiſce de rebus confici poſſe Decretum „ nullis difficultatibus obnoxium „. Ita refertur ab Hiſtorico Concilii Tridenti- ni, qui & addit. " Hæc ſententia magno „ coronæ aſſenſu accepta eſt, deputatuſque „ ipſe eſt cum aliis Epiſcopis, & Fratri- „ bus ad decretum in hanc ſententiam „ formandum, adjunctâ ad abuſus tollen- „ dos proviſione „.

Et ſane decretum Concilii manifeſte probat juxta mentem, & monitum hujus Epiſcopi, Patres Concilii doctrinam de Indulgentiis ita expreſſiſſe, ut a quæſtio- nibus, & difficultatibus in hac materia In- dulgentiarum, præſertim quoad earum ef- fectum, ſeu valorem inter Theologos agi- tatis, omnino abſtinuerit.

XI. Hoc indubie intelligens Doctiſſimus Boſſuet Epiſcopus Meldenſis in ſua expoſi- tione fidei, tantâ moderatione locutus eſt de hac materia Indulgentiarum, ut dicere non dubitaverit, quod nihil aliud de In- dulgentiis credendum proponat Tridentina Synodus, quam *poteſtatem eas conferendi a Chriſto Eccleſiæ conceſſam eſſe, earumque uſum eſſe ſalutarem.*

Quin ex verbis hujus Epiſcopi Melden- ſis *cap.* 1. *num.* 27. relatis manifeſtum eſt ipſum exiſtimaſſe *Indulgentiam* unice con- ſiſtere in condonatione, ſive remiſſione pœnitentiæ, in ſatisfactionem criminum pœnitentibus impoſitæ, quæ eſt illa ſpe- cies Indulgentiæ, cujus meminere Canones Nicæni, Ancyrani, aliique veteres Cano- nes, de qua ſpecie Indulgentiarum actum eſt *num.* 5. *cap.* 1.

XII. Nec mirum; quandoquidem nec in Decretali, quæ refertur in *cap.* 14. *De Pœnitentiis, & Remiſſionibus*, ſub no- mine Innocentii III. in Concilio Latera- nenſi, aperte dicatur *Indulgentiam* in hac pœnæ ſive pœnitentiæ remiſſione proprie conſiſtere: præfigens enim terminos, intra quos auctoritas Epiſcoporum in conceden- dis Indulgentiis ſe continere deberet, ex- preſſe declarat, ut tempus ibidem præfixum *de injunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedat.* Si Theologi Controverſiſtæ ſe in- tra hos limites continerent, minor ipſis eſſet cum adverſariis in hac materia diffi- cultas.

CAPUT III.

De Moderato Indulgentiarum uſu.

1. *Apoſtolus magnâ uſus moderatione in conceſſione Indulgentiæ.*
2. *Hanc ſequutæ priſtinæ Synodi.*
3. *Ne hic excederent Epiſcopi Pœnitenti- bus ſedulo invigilabant.*
4. *Ut moderatio hæc ſervaretur, jubentur Martyres, priuſquam dent libellos, ſtatum Pœnitentium expendere.*
5. *Arguuntur Martyres, qui ſine prævio examine libellos tradunt.*
6. *Martyres de diſciplina Eccleſiæ per Dia- conos inſtruebantur.*
7. *Libelli non dandi niſi iis, qui erant ſatisfactioni* proximi.
8. *Non omnibus libellos Martyrum haben- tibus Indulgentia dabatur.*
9. *Epiſcopi libellos Martyrum examina- bant; & nonniſi prævià maturâ di- ſcuſſione, Indulgentia dabatur.*

Digitized by Google

10. *Indulgentia extra caſum imminentis mortis, non niſi ſedatâ perſecutione, & poſt mortem Martyrum dabatur; & quare?*
11. *Hæc ſpecies Indulgentiæ quando deſierit?*
12. *Seculo* XII. *cœperunt Epiſcopi aliqui in dandis Indulgentiis excedere; & quæ ratio exceſſus?*
13. *Romani Pontifices in dandis Indulgentiis etiam ſeculo* XII. *moderationem tenuerunt.*
14. *Indulgentiæ aliquot centenorum, aut millium annorum fictitiæ.*
15. *Romani Pontifices applicationem Indulgentiarum aliquando commiſerunt Epiſcopis; & quare?*
16. *Morini reflexio in Gelaſii Epiſtolam modeſte confutatur.*
17. *Concilium Lateranenſe culpat exceſſum Indulgentiarum.*
18. *Epiſcoporum auctoritas in dandis Indulgentiis per Concilium reſtricta.*
19. *Concilium excitavit Epiſcopos ad moderationem exemplo Pontificum Romanorum.*
20. *Oſtenditur Pontifices etiam ſeculo* XIII. *parce dediſſe Indulgentias; ſed ſenſim fuiſſe liberaliores.*
21. *Oſtenditur exemplo Indulgentiarum conceſſarum in canonizatione Sanctorum.*
22. *Sixtus IV. Indulgentias nimias a ſe, & a Prædeceſſoribus indultas reſtrinxit; & quare?*
23. *Quare ægre debita moderatio in uſu Indulgentiarum obtineri potuerit?*
24. *Moderationem juxta veterem uſum ſervari voluit Synodus Tridentina.*
25. *Synodi nolunt adhiberi fidem libellis promittentibus plurimas Indulgentias ex leviſſimis cauſis.*
26. *Merito Parochi hodie de his populum monent.*
27. *Hallucinantur, & nocent peccatoribus, qui tempore Indulgentiarum pro gravibus peccatis imponunt leves pœnitentias.*
28. *Regula Cancellariæ volens exprimi Indulgentias anteriores.*
29. *Quomodo hæc regula mutata?*
30. *Regula Cancellariæ vetans dari Indulgentias* adinſtar.
31. *Congregatio Indulgentiis concedendis, & examinandis præpoſita.*

I. APoſtolum Paulum Corinthio inceſtuoſo Indulgentiam dediſſe oſtendimus capite primo: "at non niſi poſt afflictionem Pœnitentiæ tam gravem, ut ex ea deſperationis periculum metueretur, illi Corinthio reſiduum donat Pœnitentiæ" ait Eſtius in IV. *Sentent. Diſt.* 20. §. 10. Unde intelligitur, quantâ moderatione hæc Apoſtolica Indulgentia conceſſa fuerit.

II. Eam attendentia antiqua Concilia declararunt quidem, Epiſcopis eſſe poteſtatem dandi Pœnitentibus Indulgentiam, ſeu remiſſionem: at cum ſumma moderatione, & circumſpectione eam concedendam monuerunt.

"Statuimus ut Epiſcopi, modo converſationis examinato, poteſtatem habeant vel utendi *clementiâ*, vel plus temporis adjiciendi": ait Synodus Ancyrana *Can.* 5. additque: "Ante omnia autem, & præcedens vita, & quæ conſecuta eſt, examinetur, & ſic eis *clementia* impertiatur".

Idipſum indicat Canon 12. Nicænus, permittens iis Pœnitentibus Indulgentiam concedi, ſive *humanius* cum illis agi: "quicumque, & metu, & lacrymis, & tolerantiâ, & bonis operibus, converſionem opere, & non tantum habitu oſtendunt (*a*)".

Recte proinde Eſtius poſt ſupra citata verba immediate ſubjungit: "Et vetera Concilia ſtatuunt circa eos Pœnitentes *humanius* aliquid cogitandum, qui cum omni tempore, & lacrymis perſeverantibus converſationem bonam oſtendiſſent".

III. Hinc tanta jam pridem fuit Epiſcoporum vigilantia ac diligentia, ut modum converſandi, peragendique ſtatutam Pœnitentiam ipſorum Pœnitentium probe noſcerent. Idcirco Presbyteros vel Diaconos conſtituebant, qui continuo Pœnitentibus

(*a*) Integrum Canonem, & ejus ſenſum diſerte exponit noſter Auctor in ſua Diſſert. de Nicæna Synodo Scholion in 12. Canonem.

tibus invigilarent, eorumque curam agerent, atque ſtatuto tempore de converſatione, & ſtatu Pœnitentium ſine odio, aut humano affectu ſincerum teſtimonium Epiſcopis darent: quo Epiſcopi intelligerent quam elementiam, ſeu Indulgentiam attento modo converſationis, & ſtatu Pœnitentium, dare conveniret.

IV. Hæc moderatio ut ſervaretur in largiendis Indulgentiis ad *preces* Martyrum, in primis Epiſcopi volebant, ut Martyres lapſorum perſonas, & criminum qualitates diligenter expenderent, antequam Indulgentiæ beneficium pollicerentur, ſive *libellos* darent.

Unde ad Martyres ſcribit Cyprianus *Epiſt*.10. "Oro vos, quibus poſſum preci„ bus, ut Evangelii memores, & conſi„ derantes, quæ & qualia in præteritum „ anteceſſores veſtri Martyres conceſſerint, „ quam *ſolliciti* in omnibus fuerint, vos „ quoque *ſollicita*, & *caute* petentium de„ ſideria *ponderetis*. Ipſorum quoque *deli„ ctorum genera*, & *qualitates* cogitetis, „ ne ſi quid abrupte, & indigne vel a „ vobis promiſſum, vel a nobis factum „ fuerit, apud Gentiles quoque ipſos Ec„ cleſia noſtra erubeſcere incipiat „.

V. Cum quidam Lucianus, & ipſe *unus de Confeſſoribus fide quidem calidus, & virtute robuſtus, minus tamen Dominicâ lectione fundatus* (ut de ipſo ſcribit Cyprianus *Epiſt*. 23.) his non attentis, promiſcue ſine examine lapſis pacem dediſſet, graviter a Cypriano reprehenditur; uti & a Clero Romano *Epiſt*. 30. inter Epiſtolas Cypriani; ubi & iſtam quorumdam Martyrum, ſeu Confeſſorum imprudentiam, & lapſorum, qui illâ abutebantur, temeritatem acriter increpat.

VI. Et quia ſub ſæviſſima Deciana perſecutione tempore S. Cypriani, magna eſſet copia Confeſſorum, hoc eſt, qui fidei causâ in carceribus detinebantur, etiam plures idiotæ, nec litteras callentes, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ plane ignari inter illos inveniebantur; ideoque erant *Diaconi ad carceres commeantes, qui Martyrum deſideria conſiliis ſuis, & Scripturarum præceptis gubernarent*; teſte Cypriano *Epiſt*.10. ne Martyres temere, nec ſatis moderate hos *libellos* Indulgentiarum annuerent.

Eamdem ob cauſam in libellis *nominatim* deſignari volebant a Martyribus, quibus pacem, ſeu Indulgentiam dari rogarent. " Sed & illud (ait eadem Epiſtola 10.) „ ad diligentiam veſtram redigere, & „ emendare debetis, ut *nominatim* deſigne„ tis eos, quibus pacem dari deſideratis: „ audio enim a quibuſdam ſic libellos fie„ ri, ut dicatur: *Communicet ille cum ſuis*. „ Quod numquam omnino a Martyribus „ factum eſt, ut *incerta*, & *cæca* petitio „ invidiam nobis poſtmodum cumulet: *la„ te* enim patet quando dicitur: *ille cum „ ſuis*, & poſſunt nobis *viceni*, & *triceni*, „ & *amplius* offerri, qui propinqui & af„ fines, & liberti, ac domeſtici eſſe aſſe„ verentur ejus, qui accipit libellum „.

VII. Deinde hæc notanda ſubjicit: "Et „ ideo peto, ut eos, quos ipſi videtis, „ quos noſtis, quorum *pœnitentiam ſatis„ factioni* proximam conſpicitis, deſignetis „ *nominatim* libello, & ſic ad nos fidei ac „ diſciplinæ congruentes litteras dirigatis „.

En quantâ circumſpectione, & moderatione hos *Indulgentiarum* libellos a Martyribus dandos eſſe judicaverint Patres.

VIII. Nec tamen omnes, qui Martyrum libellos accipiebant, ideo Indulgentiam ſeu pacem conſequebantur.

Martyres enim pacem lapſis non concedebant, ſed Epiſcopis duntaxat pro lapſis ſupplicabant; ut ad ſuas preces & deſideria Indulgentiam lapſis dare vellent.

IX. Porro Martyrum deſideria, & preces Epiſcopi diſcutiebant, examinabantque; num his, pro quibus Martyres rogabant, ob honorem, & reverentiam Martyrum, eorumque preces, & merita, aliquid eſſet indulgendum; atque ante actam pœnitentiam *pax* danda foret.

Ad plebem ſuam ſcribit adverſus quosdam Presbyteros Martyrum libellos exequi, & Indulgentiam dare auſos S. Cyprianus exul: " Audiant, quæſo, patienter „ noſtrum conſilium, expectent regreſſio„ nem noſtram, ut cum ad vos per Dei „ miſericordiam venerimus, convocati Coë„ piſcopi plures, ſecundum Domini diſci„ plinam, & Confeſſorum præſentiam, „ Beatorum Martyrum *litteras*, & *deſide„ ria examinare* poſſimus „. *Epiſt*. 12.

Rationem aſſignat in litteris ad Clerum

ſuum: "Hoc enim & verecundiæ, & di-
„ ſciplinæ, & vitæ ipſi omnium noſtrûm „ convenit, ut Præpoſiti cum Clero con- „ venientes præſente, & ſtantium plebe, „ quibus & ipſis pro fide, & timore ſuo „ honor habendus eſt, diſponere omnia „ conſilii communis religione poſſimus „. *Epiſt.* 13.

Tantâ circumſpectione procedendum eſſe in elargiendis his Indulgentiis credit Cyprianus; "ut cenſeat nec a ſe *ſolo Primate* „ totius Africanæ Diœceſeos; ideoque nec „ a quovis alio Epiſcopo Indulgentias dan- „ das, ſed a Synodo, & quidem præſente „ Clero, & Stantium plebe „ uti advertit Lupus in citata Diſſertat. prooemiali *cap.*7.

X. Ulterius veriſimile eſt, Indulgentias has datas non fuiſſe, niſi ſedatâ perſecutione, ſeu pace Eccleſiæ datâ, extra caſum neceſſitatis; nec libellos Martyrum vim habuiſſe ante eorum obitum. Hoc non obſcure indicat Cyprianus *Epiſt.* 10. in qua quorumdam Presbyterorum temeritatem exaggerat, quod "contemptâ Domi- „ ni Lege, & obſervatione, quam Mar- „ tyres, & Confeſſores tenendam mandant, „ ante *extinctum perſecutionis metum* com- „ municent cum lapſis, & offerant, & „ Eucbariſtiam tradant „.

Metuebant enim ſæviente perſecutione Indulgentias dare, ne ſpe Indulgentiæ conſequendæ minus generoſe, & fortiter tormenta Tyrannorum ſuſtinerent; atque facultas veniæ, incentivum eſſet delinquendi.

Ante mortem Martyrum ſimiliter difficulter eas dabant: eo quod a morte, & merito Martyrum vim ſuam libelli, & preces Martyrum præcipue acciperent.

XI. Hæc interim Indulgentiarum ſpecies, uti monet Morinus *lib.* 9. *cap.* 27. *num.* 8. cum Martyribus defecit. "Ab eo „ enim tempore, ut Ethnicorum perſecu- „ tiones deſierunt, ſic & Indulgentiarum „ libelli: imo Eccleſiæ monumenta poſt „ S. Cyprianum nihil hujuſmodi comme- „ morant „.

XII. Moderationem magnam in dandis Indulgentiis ab Epiſcopis ſervatam fuiſſe uſque ad ſeculum XI. ſatis eſt in comperto; nec vix ullæ de Indulgentiarum exceſſu ante illud ſeculum querelæ apud antiquos extant.

At jam exortâ, & invaleſcente circa hoc ſeculum quintâ Indulgentiarum ſpecie, capite primo expoſitâ, vix conveniens moderatio ſervari potuit; idque ob lucrum ex iſtius ſpeciei Indulgentiis proveniens; adeo ut ſenſim ex nimia harum Indulgentiarum extenſione ſumma diſciplinæ Eccleſiaſticæ collapſio, & pœnitentialis ſatisfactionis enervatio ſequuta fuerit, uti oſtendit Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. quam tamen facilitatem, & effuſiorem Indulgentiarum conceſſionem nec Eccleſia, nec ipſi quoque Romani Pontifices probabant.

XIII. Romani enim Pontifices etiam ſeculo XI. & XII. in elargiendis Indulgentiis moderatos, & parcos fuiſſe variis teſtimoniis oſtendit Baronius. Et quidem ad annum 1177. relatis Indulgentiis *unius* anni conceſſis ab Alexandro III. in dedicatione majoris Altaris in Eccleſia Ferrarienſi, ſubjicit: "Quibus videas uſum ejus „ temporis concedendi per Pontifices Ro- „ manos Indulgentias, quæ *unius anni* „ terminum non excederent, præterquam „ in expeditione terræ ſanctæ, ut conſtat „ ex aliorum etiam Pontificum diploma- „ tibus „.

XIV. Hæc Baronius, qui deinde quaſi conſequens ſubinfert: "Quibus redarguun- „ tur ſcripta, quibus proditur, conceſſum „ ab eodem Pontifice primis Dominicis „ ſingulorum menſium Anconitanis tantum „ Indulgentiarum, quantum arenæ poſſent „ capere ambæ manus ſimul junctæ „.

Hic obiter nota, quam a diſciplina & moderatione etiam eo ſeculo a Pontificibus ſervata, ſit aliena Indulgentiarum in annos centenos, aut millenos liberalitas; quam & abſurdam, & Sedi Apoſtolicæ minime adſcribendam, ſed vel *mere commentitiam*, vel *imprudenter extortam* afferere non dubitat Eſtius in IV. *Sent. Diſt.* 20. §. 20.

Similiter Dominicus Soto in IV. *Sentent. Diſt.*21. *art.* 1. *quæſt.* 2. dicit: "Quin- „ imo ſolent nonnumquam divulgari In- „ dulgentiæ, quibus remittuntur quinque „ annorum millia, aut plura pœnitentiæ, „ & quadragenæ totidem. Ad hoc primâ „ fronte reſponſio dari poſſet cum Gerſo- „ nio Cancellario Pariſienſi in ſuo tracta- „ tu *de abſolutione Sacramentali*, atque in „ alio

Digitized by Google

„ alio *de Indulgentiis*, quod iſtæ *portentoſæ* Indulgentiæ non emanant a Papa, „ ſed ſunt *Quæſtorum impoſturæ*. Quare „ præfatus Doctor eas *irridet*. Et revera „ tam immodicus exceſſus non eſt ferendus: nam andies nonnumquam Indulgentias viginti mille annorum, & ampliores „.

Hactenus ille, qui deinde nonnullis interpoſitis quærit: “ Quid de Indulgentiis „ *centum*, aut *mille* annorum? Dicendum „ (ait) quod hujuſmodi *portenta* numquam Papa concedere cogitavit.... Præterquam quod nullatenus negari poteſt, „ quin Indulgentiarum Quæſtores, cum „ ſint homines non nimis ad religionem „ attendentes, *deridenda* nonnumquam prædicent, qui ideo eſſent publicâ auctoritate cohibendi „.

XV. Refert inſuper Baronius ad annum 1118. Epiſtolam Gelaſii Papæ II. ad *Exercitum Chriſtianorum*, quâ Indulgentiam concedit omnibus aliquid conferentibus in exercitus hujus ſuſtentationem cum hac clauſula: “ Secundum laborum, & beneficiorum ſuorum Eccleſiæ impenſorum „ quantitatem, ad *Epiſcoporum arbitrium*, „ in quorum Parochiis degunt, pœnitentiarum ſuarum remiſſionem, & Indulgentiam conſequantur „. Litteræ Pontificis una cum litteris Epiſcopi Cæſarauguſtani, quibus has Indulgentias publicavit, habentur *tom.* 10. Concil. General. *col.* 820.

Hæ oſtendunt, Romanos Pontifices etiam ſeculo XII. & *partiales* duntaxat Indulgentias dediſſe, & inſuper earum determinationem arbitrio Epiſcoporum commiſiſſe. “ Non abs re ſane, cum paria non ſint „ omnium ſcelera, & merita, ſanitas & „ infirmitas „ inquit Morinus *lib.* 10. *cap.* 23. *num.* 7.

☞ XVI. Veriſſima profecto eſſet Morini reflexio, & Epiſtolæ Gelaſii convenienter applicata, ſi Gelaſius in moderanda, vel extendenda hac Indulgentia, vel remiſſione voluiſſet pœnitentium *ſingulorum* conditionem, ſeu *ſanitatem*, & *infirmitatem*, necnon *ſcelerum gravitatem* attendi, atque ita his mature conſideratis, conformiter ad ſacros Canones, tempora pœnitentiæ contrahi, vel extendi auctoritatem Epiſcoporum ſcripſiſſet.

Verum Gelaſius hanc ſcribens epiſtolam poſt inductam quartam ſpeciem formulæ indulgentialis (de qua *cap.* 1. *num.* 9.) duntaxat in hac moderatione Indulgentiarum per Epiſcopos attendi voluit *laborem*, & *eleemoſynarum quantitatem*, quæ in refectionem Eccleſiarum, & ſuſtentationem Clericorum in partibus Saracenorum conſiſtentium conferretur: “ Ceterum qui pro „ eodem Domini ſervitio, vel *laborent*, „ vel *laboraverint*, & qui præfatæ urbis „ Eccleſiæ a Saracenis, & Moabitis dirutæ, unde *reficiatur*, & *Clericis* ibi „ Deo famulantibus, *unde paſcantur aliquid donant, vel donaverint, ſecundum* „ *laborum ſuorum, & beneficiorum ſuorum* „ *Eccleſiæ impenſorum quantitatem, ad Epiſcoporum arbitrium, in quorum Parochiis* „ *degunt, pœnitentiarum ſuarum remiſſionem, & indulgentiam conſequantur* „.

Hanc Epiſtolam Gelaſii Papæ, Epiſcopi Hiſpaniæ in Synodo congregati, recognoverunt, atque Indulgentiam a Gelaſio propoſitam probarunt, eidem in hunc modum ſubſcribentes: *hanc abſolutionem facio, & confirmo*.

Cum his litteris Gelaſii per Epiſcopos dictâ formâ ſignatis miſerunt per ſuas reſpective Diœceſes ſuos Archidiaconos, qui eleemoſynas fidelium colligerent, uti ex Hieronymo Blanca in Commentariis rerum Arragonenſium refert Baronius ad annum 1118.

Proinde nequaquam obſcurum eſt, hanc eſſe formulam indulgentialem, quæ ſub finem ſeculi XI. ſedente Urbano II. induci cœpit, ac tandem labentibus ſeculis dicta fuit Indulgentia *Quæſtuaria* a *Quæſtoribus*, qui hac formulâ indulgentiali ad ſordidum quæſtum abutebantur. De quibus *cap.* 4. agetur. ☜

XVII. Ineunte ſeculo XIII. in concedendis Indulgentiis Pontifices ſpecialem moderationem tenuiſſe; ſed Epiſcopos nonnullos non parum in iis concedendis juſto liberaliores fuiſſe teſtatur Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. in *cap.* 14. ⁝ *De Pœnit. & Remiſſ.* his verbis: “ Quia „ per indiſcretas, & ſuperfluas Indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati „ facere non verentur, & claves Eccleſiæ „ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfa- „ ctio

„ ctio enervatur: decernimus, ut cum dedicatur Baſilica, non extendatur Indulgentia ultra annum, ſive ſub uno ſolo, ſive a pluribus Epiſcopis dedicetur, ac deinde in anniverſario dedicationis tempore 40. dies de injunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedat. Hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet caſibus aliquoties conceduntur, cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc in talibus moderamen conſueverit obſervare „.

Hic videmus, Concilium improbaſſe effuſiorem Epiſcoporum in dandis Indulgentiis liberalitatem; eo quod per indiſcretas, & ſuperfluas Indulgentias *claves Eccleſiæ contemnantur*, *& pœnitentialis ſatisfactio enervetur*.

XVIII. Ut hunc exceſſum Epiſcoporum præpediret Concilium, Epiſcoporum in Indulgentiis dandis auctoritatem reſtrinxit ad annalem Indulgentiam in Eccleſiarum dedicatione, & in aliis ad 40. *dierum;* quæ reſtrictio & hodie ſervatur. Ante hanc enim reſtrictionem Epiſcopi dare poterant *plenariam* Indulgentiam; at ex illo tempore *plenaria* Indulgentia fuit Summo Pontifici reſervata, ait Lupus loco citato *pag.* 638.

XIX. Denique conſtat, ad eam moderationem Concilium Epiſcopos incitaſſe exemplo Pontificis; dum pro ratione injunctæ moderationis addit: "Cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem habet poteſtatis hoc in talibus moderamen conſueverit obſervare „. Conſtat & eam in Pontificibus moderationem probaſſe, dum eam imitandam Epiſcopis propoſuit.

XX. Et ſane Pontifices adhuc ſeculo XIII. in Indulgentiis elargiendis non modicam moderationem ſervaſſe, ex variis illius temporis diplomatibus habetur.

Urbanus IV. inſtituens Feſtum Venerabilis anno 1264. tametſi maximo deſiderio in celebritatem illius feſti ferretur, ultra *centum dierum* tamen Indulgentiam horis Canonicis illius feſti intereſſentibus non conceſſit. Has Indulgentias Martinus V. ſeculo XV. duplicavit; quas rurſus ejus immediatus Succeſſor Eugenius IV. duplicavit per Bullam, quæ incipit *Excellentiſſimum 6.* in Bull. Rom.

XXI. Seculo XIII. primum cœperunt dari Indulgentiæ in canonizatione Sanctorum; at quam parce! Primus, qui eas conceſſiſſe legitur, fuit Honorius III. qui anno 1225. in canonizatione S. Laurentii Archiepiſcopi Dublinenſis " omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui ad Eccleſiam ubi corpus ejuſdem ſancti requieſcit, in *die* ſolemnitatis ejuſdem, vel infra *octavas* cum devotione acceſſerint ejus orationum ſuffragia petituri, *viginti dies* de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxavit „. In Bulla, quæ incipit *Ineffabilis 7.* in Bull. Rom.

Ejuſdem ſeculi anno 33. Gregorius IX. in canonizatione S. Antonii de Padua, omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis ſepulchrum hujus Sancti in feſtivitate ipſius uſque ad octavum diem cum reverentia viſitantibus *annum unum* de injuncta eis pœnitentia relaxavit. Bulla quæ incipit, *Cum dicat.* 4. in Bull. Rom. ſimilem conceſſit in canonizatione S. Dominici; at paulo poſt in canonizatione S. Eliſabeth ad *annum* addidit *dies quadraginta*.

Clemens IV. in canonizatione S. Hedwigis Duciſſæ Poloniæ anno 1267. ſepulturam ejus viſitantibus in die feſtivitatis ejuſdem *annum unum*, *& quadraginta dies;* accedentibus vero ad prædictam ſepulturam infra ejuſdem feſti *octavas*, *centum dies* de injuncta ſibi pœnitentia relaxavit. Bulla, quæ incipit *Exultat 9.* in Bull. Rom.

Calixtus III. ſeculo XV. in canonizatione S. Vincentii Ferrerii accedentibus ad ſepulchrum, & Eccleſiam hujus Sancti, *ſeptem annos*, & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis relaxavit: uti habetur in Litteris a Pio II. expeditis, quæ conficiunt primam Bullam hujus Papæ in Bullario Romano. His addidit Sixtus IV. eodem ſeculo in canonizatione S. Bonaventuræ, *Dominicis ſingulis per annum dies centum*. In Bulla, quæ incipit *Superna* 21. Bull. Rom.

Deinde Leo X. in canonizatione S. Franciſci de Paula anno 1519. in loco ſepulturæ die depoſitionis ſuæ, videlicet 2. Aprilis Officio divino devote aſſiſtentibus perpetuo duraturam *quadraginta annorum*, *totidemque quadragenarum* Indulgentiam condonavit.

Inſuper dedit Indulgentiam *plenariam* omni-

omnibus, qui ipſi Officio divino ipſius ſolemnis canonizationis adſtiterant; qualem nullus ante hunc Pontificem hujuſmodi causâ dediſſe legitur. Quod autem hic Pontifex conceſſit aſſiſtentibus ſolemni canonizationis Officio, hoc ſubſequentes tandem extenderunt ad viſitantes Eccleſias Sanctorum, uti hodie paſſim obſervari videmus.

Hinc perſpicuum eſt, Pontifices etiam ſeculo XIII. moderatos fuiſſe in concedendis Indulgentiis; ſed illud manifeſtum eſt, ſenſim eorum in concedendis Indulgentiis liberalitatem creviſſe; veriſſimumque eſſe quod notavit Chriſtianus Lupus, poſteriores Pontifices in largiendis Indulgentiis *longe liberaliores* fuiſſe prioribus; loco ſupra citato *pag.* 145.

XXII. Indulgentias nimias, & extenſas tum a ſe, tum ſuis a Prædeceſſoribus conceſſas, ſive importunitate multorum extortas deplorans Sixtus IV. plurimas revocavit; atque moderationem quamdam adhibuit in *Extravag.* 5. *De Pœnit. & Remiſſ. in communib.* præmiſsâ hac ratione: " ne cujuſvis Indulgentiæ, remiſſionis, vel „ facultatis obtentu Chriſti Fideles procliviores ad illicita in poſterum committenda reddantur; aut facilitas veniæ eis „ peccandi tribuat incentivum „.

XXIII. At cum ex Indulgentiis præſertim quintæ ſpeciei, quæ concedebantur iis, qui in ædificationem, vel utilitatem hujus illiuſve Eccleſiæ, vel Hoſpitalis, vel Monaſterii denarium obtuliſſent, notabile lucrum in Monaſteria, Eccleſias, Hoſpitalia, aliosque de collectis illis participantes redundaret; non facile dictu, quam difficile fuerit, omnem in earum largitione, & uſu exceſſum cohibere.

XXIV. Synodus Tridentina non tantum abuſus, qui in uſum Indulgentiarum ex Quæſtorum avaritia, & fraudibus irrepſerant, quorum occaſione inſigne hoc Indulgentiarum nomen ab Hæreticis blaſphemabatur, emendatos & correctos voluit; ſed inſuper " in his concedendis *moderationem* juxta veterem, & probatam in „ Eccleſia conſuetudinem adhiberi cupit; „ ne nimiâ facilitate Eccleſiaſtica diſciplina enervetur „. In Decreto *De Indulgentiis*.

☞ Notandum tamen eſt quod Patres Tridentini non ignorarent Epiſcoporum auctoritatem concedendi Indulgentias a tempore Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. anno 1215. reſtrictam fuiſſe ad *dies* 40. excepto ſolo die Conſecrationis Eccleſiæ, quo ipſis permittitur unius anni Indulgentiam concedere; quare non videtur, quod Patres in ſuo decreto, tam reſpexerint ad Epiſcopos, quorum auctoritas intra moderatos terminos ſciebatur concluſa, quam ad Romanam Curiam, a qua non ea moderatio, quam Synodus exoptabat adhiberi, ſervabatur in his Indulgentiis concedendis. ☜

Cum ergo Synodus velit *moderationem* in his concedendis juxta *veterem & probatam* in Eccleſia conſuetudinem adhiberi, nemo non intelligit, quanta in iis dandis moderatio ex mente Synodi etiam hodie ſit ſervanda; nam jam oſtenſum eſt, quam moderati fuerint Veteres in Indulgentiis diſpenſandis.

XXV. Hinc merito Synodus P. I. Cameracenſis tit. *De Indulgentiis*, præcipit, ut Parochi populum ſuum " diligenter ad„ moneant, ne circumforaneis quibuſdam, „ aut etiam impreſſis libellis temere fidem „ adhibeant, qui ex levibus, vanis, & „ ſuperſtitioſis cauſis exorbitantes Indulgen„ tias pollicentur: cum Indulgentiæ non „ niſi ex piis, & rationabilibus cauſis con„ cedi debeant „.

De eadem re ſuos pios filios monitos voluit Synodus P. I. Mechlinienſis tit. *De Indulgentiis*, additque: " Potiſſimum, ſi „ promiſſiones contineat certorum effe„ ctuum, periculorum ſcilicet evitatio„ nem, a gladiis, a tormentis, ab aquis, „ a peſte, aut liberationem certam a pur„ gatorio; quemadmodum & Miſſis qui„ buſdam, & precibus certo numero re„ citandis affixas, alicubi videre licet „.

XXVI. Quam conveniens, imo neceſſarium ſit, ut Parochi conformiter ad hæc Synodalia decreta populum de his ſæpius moneant, haud difficulter agnoſcet, qui vel pauliſper reflectit ad omnes illos Confraternitatum circumforaneos libellos, refertos Indulgentiis pene quotidianis, iiſque vel plenariis, vel centenorum aut millium aliquot annorum, tam pro vivis, quam

pro

Digitized by Google

pro defunctis; idque leviſſimis ex cauſis, etiam frequenter cum promiſſione certæ liberationis ex purgatorio; vel non diſcedendi ex hac vita ſine confeſſione & pœnitentia, aliiſve ſimilibus privilegiis: per quæ paſſim fideles procliviores ad illicita committenda, aut tardiores redduntur ad faciendos dignos fructus pœnitentiæ.

XXVII. Ulterius cum certum ſit, juxta veterem & probatam conſuetudinem, Indulgentias jam pridem datas fuiſſe prout merita, & fervor Pœnitentium merebatur, Synodus Tridentina declarans Indulgentias juxta *veterem & probatam* conſuetudinem dandas eſſe, ſat inſinuat, Indulgentias eſſe concedendas cum ea moderatione, ut opera pœnitentiæ non negligantur; ne alias per Indulgentias *Diſciplina Eccleſiaſtica enervetur*. Unde merito dicit Chriſtianus Lupus in citata Diſſertatione *cap.* 8. " Pœnitentiales Presbyteri, qui tempore Indulgen- „ tiæ pro gravibus peccatis imponunt le- „ ves pœnitentias hallucinantur inſigniter, „ & peccatoribus plurimum nocent. Quo „ major eis pœnitentia imponitur, eo fiunt „ viciniores ſatisfactioni, & ad Indulgen- „ tiæ fructum aptiores „.

XXVIII. Pro moderatione Indulgentiarum videtur jam pridem confecta Regula Cancellariæ, quæ erat 57. Innocentii VIII. nunc vero eſt 53. ſolita jam pridem his verbis exprimi: " Item voluit, quod in „ litteris Indulgentiarum ponatur, quod ſi „ Eccleſiæ, ſeu Capellæ vel alias aliqua „ Indulgentia fuerit *per ipſum* conceſſa, „ de qua inibi ſpecialis mentio facta non „ ſit, hujuſmodi litteræ ſint nullæ „.

Notat enim Alphonſus antiquus Regularum Cancellariæ Gloſſator, quia Papa " ſi ſibi fuiſſet facta mentio de alia Indul- „ gentia, forte illam non dediſſet, ſaltem „ non ita de facili „.

At ſi Indulgentia aliqua data ſit eidem Eccleſiæ a Prædeceſſoribus hujus pontificis ſecundum Indulgentiam concedentis; credit Alphonſus, & poſt eum Joannes Choquier, & alii ab eo citati, litteras Indulgentiæ non eſſe nullas, licet prioris Indulgentiæ jam conceſſæ mentio *ſpecialis* facta non ſit, ob verba Regulæ *per ipſum*, quæ regulam reſtringere videntur ad Pontificem Indulgentiam *ſecundam* concedentem.

XXIX. At hodie in regula illa prout a ſummo Pontifice Innocentio XII. promulgata eſt, prædicta verba *per ipſum* non habentur, uti etiam notavit R. P. Hunoldus Pletenbergius in *Notitia Congregationum, & Tribunalium Curiæ Romanæ pag.* 468. Ideo forſan expuncta, ut major in Indulgentiis moderatio ſervetur; nec facile plures, etiam ſub prætextu, quod a diverſis Pontificibus indultæ ſint, in eadem Eccleſia aut Capella habeantur: atque ita aliquando paulatim perficeretur, quod aggreſſus fuerat Clemens VIII. de quo Baronius, relatâ antiquâ Indulgentiarum moderatâ formâ, ita ſcribit: " Ad quam lau- „ dabilem antiquam formam S. D. N. Cle- „ mens VIII. non ſine divino inſtinctu „ effuſas nimis Indulgentiarum conceſſio- „ nes reſtringere aggreſſus eſt; fiunt enim „ potius remiſſiores vaſtâ Indulgentiarum „ laxitate Fideles „. Hæc ille ad annum 847.

XXX. Altera Regula Cancellariæ 54. habet: " Item voluit idem D. N. quod „ litteræ ſuper Indulgentiis non expedian- „ tur *adinſtar*, niſi ſpecificentur „.

Adinſtar, nimirum aliarum Indulgentiarum aliis Eccleſiis, locis, aut perſonis conceſſarum, ſuper quibus non vult Pontifex expediri litteras, niſi Indulgentiæ antea conceſſæ ſpecificentur; tum ne nimium multiplicentur Indulgentiæ, tum ut præcaveantur fraudes, quæ facile in hujuſmodi generalitate irrepunt.

XXXI. Clemens IX. anno *1669.* inſtituit novam Congregationem Cardinalium, & aliorum Prælatorum " cum facultate „ omnem difficultatem, ac dubietatem in „ Indulgentiis emergentem, quæ ad fidei „ dogma non pertineat (circa graviora & „ difficiliora Romano Pontifice prius con- „ ſulto) expediendi. Abuſus quoque, qui „ irrepſiſſe poſſent, judicii tamen formâ „ plane poſtpoſitâ, corrigendi, & emen- „ dandi ...... Falſas, apocryphas, indiſcre- „ taſque Indulgentias typis imprimi vetan- „ di, impreſſas recognoſcendi, & exami- „ nandi; & ubi Pontifici retulerit, ejus „ auctoritate rejiciendi ..... Ac in In- „ dulgentiis concedendis *moderationem* ad- „ hiberi, omniaque pie, ſancte, & incor- „ rupte fieri curandi „. In Conſtit. quæ incipit, *In ipſis 36.* in Bull. Rom.

CA-

CAPUT IV.

De abuſu Quæſtorum Eleemoſynarum; eorum abolitione ; & de quæſtu in uſu Indulgentiarum vitando.

1. *Quæſtores unde dicti ; & quo potiſſimum tempore cœperint ?*
2. *Formula litterarum hujuſmodi Quæſtoribus dari ſolitarum.*
3. *Quæſtores non admittendi niſi oſtenſis litteris, & juxta earum tenorem.*
4. *Quæ a Quæſtoribus cavenda ex Decreto Concilii Lateranenſis.*
5. *Quæſtores ſubinde falſum Religionis habitum aſſumebant.*
6. *Referuntur multiplices illorum Quæſtorum exceſſus.*
7. *Decretum Concilii Viennenſis contra Quæſtores.*
8. *Hoc Decretum effectum non habuit ; & quare ?*
9. *Quæſtores a Joanne XXIII. miſſi in Belgium.*
10. *Quanti eſſent horum abuſus tempore exortæ hæreſis Lutheranæ.*
11. *Horribilem & infamem horum mercimoniam, & mala ex ea provenientia proponit Conventus Principum Germaniæ.*
12. *Decretum Synodi Tridentinæ, quo uſus Quæſtorum aboletur, & ratio hujus Decreti.*
13. *Omnes Indulgentiæ, pro quibus* manus adjutrices *eſſent porrigendæ, aut quæ quæſtuandi dant facultatem, revocatæ.*
14. *Eccleſia voluit arceri omnem quæſtum ab Indulgentiarum uſu.*
15. *Indulgentiæ hodie per Epiſcopum adhibitis duobus de Capitulo publicari & recognoſci debent.*
16. *Id obtinet in omnibus Indulgentiis, quæ locis quibuſcumque, etiam exemptis, conceſſæ ſunt.*
17. *Eleemoſynæ & charitatis oblatæ ſine ulla* mercede *colligenda ; & a quibus ?*
18. *Quid S. Carolus ad hunc effectum decreverit ?*
19. *Monendus populus non eſſe neceſſariam pecuniæ dationem pro lucranda Indulgentia.*

I. " ELeemoſynaria Indulgentia poſt in„ ſtitutum ab Urbano II. ſa„ crum bellum cœpit admodum frequenta„ ri „ (ait Chriſtianus Lupus in Diſſert. *De Peccatorum, & ſatisfactionum Indulgentiis cap.* 4.) " Dari cœpit omnibus, „ qui ſanctum illum Domini exercitum „ ſuis eleemnſynis adjuvarent. Extendi „ item ad ſuſtentanda pauperum hoſpita„ lia, reparandas Baſilicas, aliaſque cau„ ſas ſimiles. Et tam a Romano Pontifi„ ce, quam ab aliis Epiſcopis inſtituti ſunt „ Prædicatores, qui per ſingula oppida & „ pagos adjuvarent Indulgentias ſuis con„ cionibus, & pœnitentium oblationes col„ ligerent. Et hos iſta ætas titulavit *elee„ moſynarum Quæſtores*, ac Prædicatores „ *quæſtuarios* „.

II. De his loquitur Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. in *cap.* 14. ;; *De Pœnit. & Remiſſ.* expreſsâ ibidem formulâ litterarum Apoſtolicarum, quæ bujuſmndi eleemoſynarum Quæſtoribus a Sede Apoſtolica dari conſueverant ; erat autem hæc: " Quoniam (ut ait Apoſto„ lus *Rom. cap.* 14. *v.* 10.) *omnes ſtabi„ mus ante tribunal Chriſti, recepturi prout „ in corpore geſſimus, ſive bonum ſuerit, „ ſive malum:* oportet nos diem meſſionis „ extremæ, miſericordiæ operibus præve„ nire, ac æternorum intuitu ſeminare in „ terris, quod, reddente Domino, cum „ multiplicato fructu recolligere debeamus „ in cœlis, firmam ſpem, fiduciamque re„ ctam tenentes: quoniam (teſte Apoſto„ lo 2. Cor. cap. 9. v. 6.) *qui parce ſe„ minat, parce & metet: & qui ſeminat „ in benedictionibus, de benedictionibus & „ metet* vitam æternam. Cum igitur ad „ ſuſtentationem fratrum & egenorum ad „ tale confluentium hoſpitale, propriæ non „ ſuppetant facultates ; univerſitatem ve„ ſtram monemus & exhortamur in Do„ mino, atque in remiſſionem vobis in„ jungimus peccatorum, quatenus de bo„ nis vobis a Deo collatis pias eleemoſy„ nas, & grata eis charitatis ſubſidia ero„ getis: ut per ſubventionem veſtram ipſo-

„ rum inopiæ conſulatur, & vos per hæc „ bona & alia, quæ, Domino inſpirante, „ feceritis, ad æterna poſſitis gaudia pervenire „.

III. Forma autem idcirco imprimitur, ut ex illa Epiſcopi litteras falſas a veris diſcernere poſſent. Quidam enim, teſtante Concilio, ſe *alios mentiendo abuſiones nonnullas in ſua prædicatione proponebant*. Unde Quæſtores admitti prohibet, niſi prius litteras *veras* exhibeant: *Et tunc præter id quod continebitur in ipſis litteris, nihil populo proponere permittantur*.

IV. Deinde addit: " Qui autem ad „ quærendas eleemoſynas deſtinantur, mo„ deſti ſint, & diſcreti, nec in *tabernis*, „ aut in aliis locis *incongruis* hoſpitentur; „ nec *inutiles* faciant aut *ſumptuoſas* ex„ penſas, caventes omnino ne *falſæ* reli„ gionis habitum geſtent „.

V. Notanda ſunt verba: *alios ſe mentiendo ne falſæ Religionis habitum geſtent*. " Quo populum in largas eleemoſynas cir„ cumſcriberent, iſti Paraſiti aſſumebant „ Monaſticum habitum: Simulabant Cu„ rios, & ex alienis peccatis vivebant Bac„ chanalia „: ait Lupus loco citato.

VI. De Quæſtorum illorum exceſſibus in *Clem. 2. De Pœnit. & Remiſſ.* ſub nomine Concilii Viennenſis refertur; quod „ non ſine multa temeritatis audacia, & „ deceptione multiplici animarum, Indul„ gentias populo motu ſuo proprio de fa„ cto concedant, ſuper votis diſpenſent, a „ perjuriis, homicidiis, & peccatis aliis ſi„ bi confitentes abſolvant, male ablata & „ incerta (datâ ſibi aliquâ pecuniæ quan„ titate) remittant, tertiam, aut quartam „ partem de pœnitentiis injunctis relaxent, „ animas tres, vel plures parentum, vel „ amicorum illorum, qui eleemoſynas eis „ conferunt, de Purgatorio (ut aſſerunt „ mendaciter) extrahant, & ad gaudia Pa„ radiſi perducant, benefactoribus locorum, „ quorum Quæſtores exiſtunt, remiſſionem „ plenariam peccatorum indulgeant, & ali„ qui ex ipſis eos a pœna, & a culpa „ (ut eorum verbis utamur) abſolvant „.

Hæc autem omnia, quemadmodum monet Concilium; ut *ſimplices decipiant, & aurum ſubtili vel fallaci potius ingenio extorqueant ab eiſdem*.

VII. Hos omnes exceſſus cohibere ſtuduit dictum Concilium, atque inter alia diſtricte prohibuit, " ne Quæſtores aliqui „ (niſi Apoſtolicas, vel Diœceſani Epiſco„ pi litteras exhibuerint) quomodolibet „ admittantur, nec permittantur (cum „ ſolum ipſis competat Indulgentias ſibi „ conceſſas inſinuare populo, & charitati„ va poſtulare ſubſidia ſuppliciter ab eo„ dem) ullatenus ipſi populo prædicare, „ nec aliud exponere, quam quod in lit„ teris continebitur ſupradictis. Litteras „ quoque Apoſtolicas Diœceſani Epiſcopi „ (ne quid fraudis committi valeat per „ eaſdem) antequam admittant Quæſtores „ ipſos, examinent diligenter „.

VIII. At fruſtraneum & ſine effectu fuit hoc decretum. Hoc enim hominum genus ad quæſtum unice intentum, ſimili repagulo cohiberi non potuit.

" Nec ſoli quorumdam hinc inde Epi„ ſcoporum, ſed etiam Romanorum Pon„ tificum Quæſtores commiſerunt graviſſi„ mos abuſus „ inquit Chriſtianus Lupus loco allegato.

IX. Et quidem inter articulos contra Joannem XXIII. in Synodo Conſtantienſi allegatos erat hic ordine 23. " Dominus „ Joannes Papa Nicolao Mercatori in Le„ gatione exiſtenti conceſſit, indulſit, & „ commiſit, ut idem Nicolaus quibuſcum„ que hominibus utriuſque ſexus ad ſuæ „ libitum voluntatis deputare poſſet Con„ feſſores. Et quod hujuſmodi Confeſſores „ deputati abſolvere poſſent a pœna, & a „ culpa, certis tamen pecuniis taxatis me„ diantibus. Quas quidem prætenſas In„ dulgentias idem Mercator publicavit, & „ publicari fecit in certis locis, Civitati„ bus, & Villis, utpote Trajecti, Me„ chliniæ, Antuerpiæ, & alibi, de qui„ bus maximas pecuniarum ſummas exhau„ ſit, & extorſit, Chriſti fideles ſeducen„ do, ac ſtatum, & vitam totius Eccleſiæ „ Catholicæ enormiter ſcandalizando „.

X. Quam horribilis eſſet Quæſtorum illorum exceſſus tempore exortæ hæreſis Lutheranæ, narrat Joachimus Camerarius de Bello Smalcaldico: " Venales propone„ bantur defunctorum animæ, quas licebat „ redimere certo ſoluto pretio, & pecca„ tis ſuis quiſque qualibuſcumque hanc „ ve-

„ veniam impetrare poterat numeratâ pe„ cuniâ quantum Inſtitor petebat. Ac „ nummi collecti ab illis negotiatoribus „ inſumebantur in varias voluptates, cum „ de Germanorum ſtolidorum opibus ani„ mo illi quieto delicatiſſime viverent. „ Hæc autem mercatura vocabatur venia „ peccatorum „.

XI. Has Quæſtorum nundinationes ſub idem pene tempus expoſuit Conventus Norimbergenſis (*a*) in ſua ad Adrianum VI. Legatione; aſſeritque, quod bi Indulgentiarum Buccinatores " Laudes ſuis merci„ bus occinerent; miras & inauditas con„ donari per emptitias bas condonationes, „ nedum noxas præteritas, aut futuras vi„ ventium; ſed & functorum vitâ, exi„ ſtentium in purgatorio igne, modo mu„ neretur aliquid, modo tinniat dextra „. Poſt hæc, quid ex hac mercimonia natum ſit oriri ſubdit: " Atque bis mercedum „ nundinationibus, ſimul & ſpoliata eſt „ ære Germania, & Chriſti pietas extin„ cta, quando quilibet pro pretii, quod „ in has merces expenderat, modo, pec„ candi impunitatem pollicebatur. Quod „ enim malorum amplius jam horrebunt „ mortales, quando ſibi peccandi licentiam „ ac impunitatem, nedum in vita, ſed & „ poſt obitum, ære licet immodico, com„ parari poſſe a nundinatoribus illis In„ dulgentiariis, ſemel perſuaſum habent? „ Maxime Germani, quibus bos veræ pie„ tatis fucos, ſub religionis perſona, nihil „ non perſuaderi difficile eſt, ut ingenio „ plane ad pietatem credulo eſt Germa„ nia „.

XII. Cumque Patribus Tridentinis hi Quæſtorum exceſſus nimis quam noti eſſent; atque ab ipſis materiam hæreſi Lutheranæ præbitam eſſe ſcirent; ipſiſque ſat perſuaſum eſſet, a diverſis Conciliis adverſus horum abuſus adhibita remedia fuiſſe fruſtranea; eorumque malitiam & fraudem, ita quotidie magno Fidelium omnium ſcandalo & querela excreſcere, ut de eorum emendatione nulla ſpes amplius relicta videretur, unanimi conſenſu decretum eſt; „ ut poſthac in quibuſcumque Chri„ ſtianæ religionis locis eorum nomen, at„ que uſus penitus aboleatur; nec ad offi„ cium bujuſmodi exercendum ullatenus „ admittantur, non obſtantibus privilegiis, „ Eccleſiis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, „ piis locis, & quibuſvis, cujuſcumque „ gradus, ſtatus, & dignitatis perſonis, „ conceſſis, aut conſuetudinibus, etiam „ immemorabilibus „. *Seſſ.* 21. *cap.* 9. *De Reformat.*

XIII. Cum non obſtante hoc Concilii Decreto, nonnulli prætextu Indulgentiarum certis Eccleſiis, Hoſpitalibus & Monaſteriis per Romanos Pontifices conceſſarum, lucrum ex illis quærere pergerent, Pius V. " omnes & ſingulas indulgentias „ etiam perpetuas, & peccatorum remiſ„ ſiones quibuſcumque Eccleſiis, Hoſpita„ libus, Monaſteriis, Confraternitatibus „ aliiſve piis locis etiam per ipſum alioſve „ Romanos Pontifices, ſub quibuſcumque „ tenoribus & formis, ac cum quibuſvis „ clauſulis & decretis, etiam motu pro„ prio & ex certa ſcientia, ac ex quibuſ„ vis etiam urgentiſſimis cauſis, etiam cau„ ſâ redemptionis captivorum, & alias „ quomodolibet conceſſas; pro quibus *ma*„ *nus ſunt porrigendæ adjutrices*, & quæ „ *quæſtuandi* facultatem quomodolibet con„ tinent, auctoritate Apoſtolicâ perpetuo „ revocavit, caſſavit, irritavit, & annul„ lavit, ac viribus vacuavit „. Conſtit. quæ incipit, *Etſi Dominici* 30. in Bull. Romano. Eſt & alia ejuſdem Pontificis Conſtitutio, quæ incipit, *Quam plenum* 99. in Bull. Romano, qua ſimilem abuſum in quibuſdam Hiſpaniarum Eccleſiis adhuc vigentem reprobat.

XIV. Ex Decreto Concilii, & biſce Pontificiis conſtitutionibus non obſcurum eſt præcipuum Eccleſiæ in abrogatione Quæſtorum ſcopum fuiſſe, omnem quæſtum ab Indulgentiarum uſu arcere; " ut „ tandem cœleſtes bos Eccleſiæ theſauros „ (indulgentiarum) non ad quæſtum, ſed „ ad pietatem exerceri omnes vere intelli„ gant „: uti in citato Decreto loquitur Synodus Tridentina.

XV. Ut autem fidelius diſpenſentur, mandat: " Indulgentias, aut alias ſpiritua„ les gratias deinceps per Ordinarios lo-

(*a*) Conventus iſte habitus eſt an. 1522. de quo vide Morinum cap. 22.

Digitized by Google

„ corum, adhibitis duobus de Capitulo, „ debitis temporibus publicandas eſſe„.

Synodus P. II. Mechlinienſis tit. *6.* expreſſo hoc Tridentino Decreto, addit: „ Quod ab eis (Epiſcopis) erit *diligenter* „ obſervandum, *ſummâ* in illis indulgen- „ tiis recognoſcendis adhibitâ *diligentiâ*„.

XVI. Sanctus Carolus in Concilio Mediol. V. *parte* 1. *tit. De Indulgentiis*, conformiter ad citatum Tridentini Decretum declaravit: “ Ne cuivis Rectori Eccleſiæ „ etiam *exemptæ* quovis modo, neque ulli „ ordini Regularium, neque cuiquam ſcho- „ læ, confratriæ, etiam Roſarii, & Cruce „ ſignatorum, locive pii Collegio, præ- „ textu, causâve vel privilegiorum etiam „ antiquorum, vel indulgentiarum, quas „ ſibi quovis modo conceſſas, etiam inſtar „ Eccleſiarum, locorumque piorum, con- „ fratriarumve Urbis Romæ babet, liceat „ illas ipſas in ſuis Eccleſiis promulgare; „ ſed, ut Decreto Tridentino cavetur, per „ Epiſcopum adhibitis duobus de Capitulo, „ illæ quotannis publicentur, atque evul- „ gentur„.

Si hoc exactum examen prævie ad publicationem Indulgentiarum ubique ab Epiſcopis inſtitueretur, ſpes eſſet, majorem futuram in earum publicatione moderationem; atque illæ exorbitantes, quæ in multis Confraternitatum libellis, multiſque Eccleſiis proponuntur, reſcinderentur.

XVII. Addit inſuper Synodus Tridentina eodem hoc decreto: “ Quibus (Epi- „ ſcopis adjunctis duobus de Capitulo) „ etiam eleemoſynas atque oblata ſibi cha- „ ritatis ſubſidia, nullâ prorſus mercede „ acceptâ, fideliter colligendi facultas da- „ tur„.

XVIII. Hoc decretum innovavit Sanctus Carolus in Concilio Mediolanenſi V. loco ſupra citato; ac una omnem quæſtus faciendi ſpeciem in hac materia remotam cupiens, cavit “: Ne Indulgentiarum lit- „ teræ, inſcriptioneſve earum nomine exa- „ ratæ, eo loco, ubi *capſa* ad *eleemoſy-* „ *nam colligendam* apparata eſt, etiam „ extra Eccleſiam proponantur, affigan- „ turve, ſed vel in altari majori, vel in „ alio, ubi Indulgentiæ causâ, ſtatio, „ oratiove conſtituta eſt„.

XIX. Deinde addit: “ Ac proinde ſta- „ tis iis diebus, quibus Epiſcopus Indul- „ gentiam promulgandam decreverit, cum „ fideles ad eleemoſynam Eccleſiæ, locove „ pio tribuendam, ubi illius Indulgentiæ „ celebritas agitur, Parochus, Conciona- „ torve excitabit, doceat ſimul diligenter, „ ejus conſequendæ causâ non eſſe neceſſa- „ rio præſtitutam eleemoſynæ largitionem: „ ut cœleſtem eum Eccleſiæ theſaurum, „ ſpiritualiaque munera exponi omnes in- „ telligant, non ad quæſtum, ſed ad pec- „ catorum ſatisfactionem, & ad pietatis „ exercitationem. Si vero aliquando Epi- „ ſcopi conceſſu capſa, in quam eleemoſy- „ na fidelium conjiciatur, palam ponatur, „ intus in Eccleſia loco longe ab altari, „ ubi Indulgentiæ ſtatio agitur, decore „ collocetur„.

CAPUT V.

De Jubilæo.

1. *Primus hujus formulæ Indulgentialis Auctor creditur Bonifacius VIII.*
2. *Formula Indulgentialis ex præſcripto Bonifacii.*
3. *Conditiones pro lucranda Indulgentia a Bonifacio requiſitæ.*
4. *Qui plus participent? & quid per* pleniſſimam *Indulgentiam intelligatur?*
5. *Bonifacius VIII. non conceſſit Indulgentiam niſi* perſonaliter *Baſilicas Apoſtolorum viſitantibus.*
6. *Annum Jubilæi Clemens VI. contraxit ad annum quinquageſimum.*
7. *Clemens in ſua Bulla Indulgentiæ adſtruit theſaurum Indulgentiarum.*
8. *Cui theſauri hujus diſpenſatio a Chriſto credita ſit, explicat.*
9. *Rationes contracti Jubilæi ad annum quinquageſimum.*
10. *Extenſa Indulgentia a Clemente ad aliquos* perſonaliter *non viſitantes Baſilicas.*
11. *Quanta hominum multitudo ad lucrandas Indulgentias Romam perrexerit.*
12. *Annum Jubilæi rurſus contraxit Urbanus VI. ad annum trigeſimum tertium, & indixit.*

13. *Bo-*

Digitized by Google

13. *Bonifacius IX. ſucceſſor Urbani Jubilæum ab Urbano indictum celebravit, ſed plures illud non agnoverunt; & quare?*
14. *Romana Eccleſia reductionem Urbani VI. non admiſit.*
15. *Sixtus IV. reductionem Pauli II. Jubilæi ad annum 25. probavit: & illo anno omnes alias Indulgentias ſuſpendit.*
16. *Quomodo Bonifacius IX. Indulgentias Jubilæi etiam ad alias Eccleſias extenderit? & quare hæ Indulgentiæ a nonnullis parum æſtimarentur.*
17. *Sub medium ſeculi XV. Indulgentia hæc nondum generaliter omnibus Eccleſiis communicabatur.*
18. *Primus extenſionem feciſſe legitur ad omnes Eccleſias Paulus II.*
19. *Sub medium ſeculi XV. nondum Confeſſariis facultas abſolvendi a* reſervatis, *aut commutandi* vota *per Bullam Jubilæi data.*
20. *Uſque ad ſeculum XVI. Jubilæum non dabatur aliis Eccleſiis, niſi anno Jubilæi Romæ abſoluto.*
21. *Sixtus V. primus videtur Jubilæum extra annum ſequentem annum Jubilæi Romani dediſſe; & quomodo ſubſequentes eum ſecuti?*
22. *Conditiones in hodierna Jubilæi forma præſcriptæ.*
23. *Populus a Parocho inſtruendus quomodo hæ conditiones implendæ.*
24. *Datur libera electio Confeſſarii approbati, idque cum facultate abſolvendi a reſervatis, & vota commutandi.*

I. Famoſa admodum Indulgentiæ ſpecies eſt, quæ *Jubilæum* vocari ſolet; eaque omnium largiſſima æſtimatur.

Hujus Indulgentialis formulæ monumentum hactenus non reperitur antiquius Conſtitutione Bonifacii VIII. quæ refertur in Extravagante Antiquorum, *De Pœnitentiis & Remiſſ. in Communib.*

Dicit quidem Pontifex in hac Conſtitutione: " Antiquorum habet fida relatio, „ quod accedentibus ad honorabilem Baſi„ licam Principis Apoſtolorum de Urbe, „ conceſſæ ſunt magnæ remiſſiones & In„ dulgentiæ peccatorum „: ſed quia harum Indulgentiarum olim conceſſarum non reperitur authenticum & ſufficiens teſtimonium, hactenus hic Pontifex Bonifacius VIII. habetur primus hujus Indulgentialis formulæ promulgator.

II. In hac Conſtitutione Bonifacius VIII. ait: " Nos de Omnipotentis Dei miſeri„ cordia, & eorumdem Apoſtolorum ejus „ (Petri & Pauli) meritis & auctoritate „ confiſi, de Fratrum noſtrorum conſilio, „ & Apoſtolicæ plenitudinis poteſtatis, o„ mnibus in præſenti anno milleſimo tre„ centeſimo a feſto Nativitatis Domini „ noſtri Jeſu Chriſti præterito proxime „ inchoato, & in quolibet anno centeſimo „ ſecuturo ad Baſilicas ipſas accedentibus „ reverenter, vere pœnitentibus & con„ feſſis; vel qui vere pœnitebunt, & con„ fitebuntur in hujuſmodi præſenti & quo„ libet centeſimo ſecuturo annis, non ſo„ lum plenam, & largiorem, imo pleniſ„ ſimam omnium ſuorum concedemus & „ concedimus veniam peccatorum „.

III. Poſt hæc, conditiones lucrandæ Indulgentiæ exprimit his verbis: " Statuen„ tes, & qui voluerint hujuſmodi Indul„ gentiæ a nobis conceſſæ fieri participes: „ ſi fuerint Romani, ad minus triginta „ diebus continuis ſeu interpolatis, & ſal„ tem ſemel in die: Si vero peregrini „ fuerint aut forenſes, ſimili modo diebus „ 15. ad Baſilicas eaſdem accedant „. Romanos ad 30. peregrinos ad 15. viſitationis dies adſtrinxit: quod nempe ad Urbem laborioſa peregrinatio ſit in partem ſatisfactionis computanda.

IV. Hoc deinde monet: " Unuſquiſque „ tamen plus merebitur, & Indulgentiam „ efficacius conſequetur, qui Baſilicas ipſas „ amplius & devotius frequentabit „.

Dum ergo dixit, ſe non *plenam*, aut *largiorem* duntaxat, ſed & *pleniſſimam* Indulgentiam dare; idem eſt, ac ſi dixiſſet, omnem *poſſibilem*; atque unumquemque eo amplius de ea percepturum, quo ſe magis per devotam Baſilicarum viſitationem ad lucrandam Indulgentiam præparaverit.

Antiquus Gloſſographus quærens, *quomodo iſta ſe compatiantur*, plenam, largiorem, & pleniſſimam. Reſpondet: „ Dico Papam interpretatum fuiſſe in Con„ ſiſto-

„ ſiſtorio, me præſente, hanc Indulgentiam „ adeo plenam, prout Clavium poteſtas ſe „ extendit „.

V. Hanc Indulgentiam Bonifacius VIII. iis ſolis conceſſit, qui recurrente *centeſimo* anno *perſonaliter* ipſas Baſilicas Principis Apoſtolorum reverenter & devote viſitarent, nullà alterius Baſilicæ, aut *abſentium*, qui ipſum iter ſuſcipere, aut perficere non poſſent, factà mentione.

VI. Necdum a prima Indulgentia Bonifaciana anni quinquaginta erant elapſi, cum Clemens VI. ad inſtantiam & ſupplicationem Romanorum, qui de hac re ad eum nuntios miſerant, mutaverit magnum Jubilæum de anno quinquageſimo in quinquageſimum, quod Bonifacius VIII. voluerat eſſe de centeſimo in centeſimum; atque ita Clemens VI. anno 1350. voluit eſſe Jubilæum; cum juxta Conſtitutionem Bonifacii annus Jubilæus tantum recurriſſet anno 1400. voluitque Clemens VI. ut impoſterum de quinquageſimo in quinquageſimum annus Jubilæus ſemper recurreret. Extat diploma hujus Jubilæi in *Extrav.* UNIGENITUS *De Pœnit. & Remiſſ. in Communib.*

VII. In hac ante omnia fuſe oſtenditur, Eccleſiæ relictum eſſe theſaurum ex meritis Chriſti conſtantem: " Ad cujus „ quidem *theſauri* cumulum beatæ Dei „ Genitricis, omnium Electorum a primo „ Juſto uſque ad ultimum merita adminiculum præſtare noſcuntur „.

VIII. Deinde dicit, quod Chriſtus " hunc „ theſaurum non in ſudario repoſitum, non „ in agro abſconditum, ſed per beatum Petrum cœli Clavigerum, ejuſque Succeſſores ſuos in terris Vicarios commiſit „ Fidelibus ſalubriter diſpenſandum: & „ propriis, & rationabilibus cauſis, nunc „ pro totali, nunc pro partiali remiſſione „ pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, „ tam generaliter quam ſpecialiter (prout „ cum Deo expedire cognoſcerent) vere „ pœnitentibus & confeſſis miſericorditer „ applicandum „.

IX. His expoſitis, adducit rationes contracti temporis indicendi *Jubilæi*. Primo, quod Jubilæum Judaicum non quovis anno centeſimo duntaxat, ſed quovis *quinquageſimo* recurreret; ipſumque fuiſſe imaginem *Jubilæi* Chriſtiani.

Secundo, quod " numerus *quinquagenarius* in Teſtamento veteri ex Legis datione, in Novo ex viſibili Spiritus Sancti in Diſcipulos miſſione, per quem „ datur remiſſio peccatorum, ſingulariter „ honoratur.

Tertio, quod vellet, " quamplurimos „ ejuſmodi Indulgentiæ fore participes, „ cum pauci multorum reſpectu propter „ vitæ hominum brevitatem valeant ad „ annum centeſimum pervenire „.

X. Præterquam quod Jubilæum ad annum quinquageſimum reduxerit Clemens VI. addidit inſuper: " ut ii etiam, qui „ pro ea conſequenda ad eaſdem Baſilicas „ & Eccleſiam accedent, at poſt iter arreptum *impediti legitime*, quominus ad „ urbem illo anno valeant pervenire, aut „ in via, vel prætaxato numero dierum „ non completo, in urbe deceſſerint, vere „ pœnitentes & confeſſi, eamdem Indulgentiam conſequantur „. Atque ita rurſus hoc titulo Indulgentiam Bonifacii extendit, qui iis tantum, qui *perſonaliter*, & quidem præfinito numero dierum, Baſilicas Apoſtolorum viſitaſſent, Indulgentiam conceſſerat.

XI. De hac Clementis liberalitate agens magnum Chronicum Belgii, ſcribit: „ Anno illo Jubilæo a Clemente VI. inſtituto & publicato per totam Chriſtianitatem, innumerabilis populus utriuſque „ ſexus turmatim Romam perrexit pro Indulgentiis impetrandis. Cujus tanta fuit „ multitudo, ſicut quidam ex peregrinantibus narravit, ut *quotidie* infra dictum „ annum 5000. peregrinorum intrantes & „ exeuntes Romæ computarentur „. Hæc ibi.

XII. Rurſus anno quinquageſimo a celebratione Jubilæi nondum expleto Urbanus VI. (a quo famoſum ac diuturnum ſchiſma Avenionenſe incœpit) tempus Jubilæi contraxit ad annum trigeſimum tertium; ita enim de eo ſcribit Theodoricus A Niem *lib.* 1. *De Schiſmate*, *cap.* 88. „ Urbanus ultimo anno Pontificatus ſui „ num Jubilæi abbreviavit, ſcilicet ad ſingulos triginta tres annos, & conſtituit „ quod tunc anno Domini milleſimo tre„ centeſimo octogeſimo octavo in feſto Natalis Domini inciperet annus Jubilæus in

„ Ur-

Digitized by Google

„ Urbe, & duraret per annum incluſive.
„ Prout & factum fuit. Sed ipſe Urbanus
„ illum non vidit: Quia prius ab hac
„ luce migravit. Et innumerabiles pere-
„ grini toto illo anno, poſtquam incœpit
„ Jubilæus, præſertim de Allemannia,
„ Hungaria, Polonia, Bohemia, Anglia,
„ & aliis Regnis ac Provinciis, quæ fue-
„ runt de obedientia Urbani, ad Urbem
„ venerunt: Unde & maxima offertoria
„ Eccleſiis & Baſilicis Urbis per viſitato-
„ res data fuerunt, ſed reſiduum & major
„ pars ad manus Bonifacii IX. & quo-
„ rumdam aliorum devenit „.

XIII. Idipſum quoque refertur in magno Chronico Belgii, *pag.* 300. additque de Bonifacio IX. Succeſſore Urbani VI.
„ Anno Pontificatus Bonifacii primo, jux-
„ ta ordinationem Domini Urbani Papæ
„ VI. & ex hujus approbatione, plurimi
„ qui obedientiam Bonifacio præſtabant,
„ pro Indulgentiis anni Jubilæi conſequen-
„ dis de univerſis mundi partibus ad Ur-
„ bem Romanam confluxerunt. Illi vero,
„ qui de Regno Franciæ erant, & alii
„ ejus obedientiam repudiantes, hoc anno
„ pro hujuſmodi Indulgentiis Romam non
„ venerunt, ſed juxta primam ordinatio-
„ nem Clementis VI. anno Domini millesimo quadringenteſimo, in maxima mul-
„ titudine pro eiſdem Indulgentiis obti-
„ nendis Romam venientes Limina San-
„ ctorum viſitabant „.

Graſſabatur enim eo tempore ſchiſma; ſedentibus duobus, qui ſe pro Pontifice gererent; altero Romæ ſcilicet Bonifacio IX. altero Avenione in Gallia Petro de Luna, qui dicebatur Benedictus XIII. hancque ut ſolum legitimum Pontificem Galli & alii nonnulli agnoſcebant; atque Urbanum & Bonifacium pro intruſis Pontificibus habebant; ideoque alteratum ab ipſis Jubilæum non agnoſcebant.

XIV. “ Quin & poſt Concilium Con-
„ ſtantienſe, & extinctum ſchiſma, etiam
„ Romana Eccleſia abjecit illam Urbani
„ novitatem, rediitque ad Decretum Cle-
„ mentis VI. Et ita fuit uſque ad Pau-
„ lum II. qui Jubilæi Indulgentias eſſe
„ voluit quovis anno vigeſimo quinto „.
Hæc Lupus loco citato.

XV. Reductionem a Paulo II. factam confirmavit Sixtus IV. cujus Conſtitutio refertur in *Extrav.* QUEMADMODUM, *De Pœnit. & Remiſſ. in Communib.* atque una omnes quaſcumque Indulgentias etiam plenarias adinſtar Jubilæi quibuſcumque Eccleſiis aut locis extra Urbem, & ſub quacumque forma a Sede Apoſtolica non conceſſas, durante anno Jubilæo ſuſpenſas eſſe voluit, nec interim alicui ſuffragari. Et ita etiamnum hodie vivimus.

XVI. Verum Bonifacius IX. non tantum probavit reductionem Jubilæi ad annum trigeſimum tertium factam per Urbanum VI. ſed inſuper anno Jubilæi Romæ abſoluto, eaſdem Indulgentias per modum Jubilæi ad alias civitates extendit, de quo in citato Chronico Belgii hæc leguntur *pag.* 333. “ Poſtquam annus Jubi-
„ læus juxta Conſtitutionem Urbani, &
„ approbationem iſtius Bonifacii tranſiit,
„ Dominus Bonifacius unum annum ſub
„ anni Jubilæi urbis Romæ Indulgentia-
„ rum forma, Colonienſi civitati conceſ-
„ ſit. Ita ut venientes Coloniam, vel ibi-
„ dem habitantes, iſto anno mediante vi-
„ ſitantes certas Eccleſias ad hoc directas
„ cum oblationibus ſuis, poſſent conſequi
„ Indulgentias, quæ viſitantibus urbem
„ Romanam in anno Jubilæo conceſſæ
„ erant, videlicet pleniſſimam remiſſionem
„ omnium peccatorum. Quo anno elapſo,
„ ſimilis annus ab eodem Bonifacio ſub
„ eadem forma conceſſus eſt civitati Mag-
„ deburgenſi. Et ad utramque hanc civi-
„ tatem miſſus eſt Collector Papæ, qui
„ certam partem recepit oblationum. Dein-
„ de Indulgentias ſimiles conceſſit viſitan-
„ tibus alias nonnullas civitates Germaniæ
„ ad certos menſes. Unde in Miſnia &
„ Praga ex hujuſmodi conceſſione concur-
„ ſus magnus populorum fuit. Deinde idem
„ conceſſit multis locis Allemanniæ, ut
„ viſitantes certas iſtorum locorum Eccle-
„ ſias conſequerentur Indulgentias ſimiles,
„ quæ erant quondam conceſſæ tali vel
„ tali loco, ſeu tali Eccleſiæ, quæ in ipſo
„ privilegio conceſſionis exprimebantur.
„ De quibus locis, vel Eccleſiis fama vul-
„ garis erat, quod ea vel eas viſitantibus
„ conceſſæ olim eſſent a Sede Apoſtolica
„ Indulgentiæ pleniſſimæ. Prædictæ vero
„ Indulgentiæ non ſolum concedebantur in
„ lo-

Digitized by Google

„ locis inſignibus, ſed in villis etiam non „ muratis, & in Monaſteriis vel Eccleſiis „ ſitis in campis. Et in omnibus privile- „ giis conceſſionum prædictarum poneba- „ tur clauſula: *Porrigentibus manus adju-* „ *trices*. Ita ut hujuſmodi Indulgentias, „ niſi qui ipſis locis, vel Eccleſiis manum „ porrigeret adjutricem, nemo conſequi „ poſſe videretur „.

Subjicit denique auctor: „ Unde qui- „ dam conceſſiones hujuſmodi non magni „ faciebant, ut quas lucro magis, quam „ ex zelo, tum inſtitutas a Papa ſuſpi- „ cabantur „.

Illud equidem conſtat nullum extare veſtigium extenſionis hujus Indulgentiæ ſive Jubilæi ad alias civitates ante Bonifacium IX. unde & communiter ipſe hujus extenſionis auctor reputatur.

XVII. In citato Belgii Chronico *p.*380. legitur: " Anno 1450. ſedente Nicolao V. „ fuit annus Jubilæus Romæ, & magnus „ populus ex omni natione perrexit Ro- „ mam pro Indulgentiis „.

Deinde paucis interjectis proſequitur: „ Anno ſequenti Dominus Nicolaus Papa „ ad inſtantiam illuſtris Ducis Burgundiæ „ Philippi, unum annum, ſub anni Jubi- „ læi urbis Romæ Indulgentiarum forma, „ conceſſit oppido Mechlinienſi, ita ut „ venientes Mechliniam, vel ibidem habi- „ tantes, ſi illo anno durante certas Ec- „ cleſias ad hoc decretas cum oblationibus „ ſuis viſitarent, conſequi Indulgentias o- „ mnium peccatorum poſſent „.

Ex his diſcimus, quod Nicolai V. tempore (id eſt ſub medium ſeculi xv.) " Ju- „ bilæa Indulgentia necdum ad omnes ci- „ vitates, oppida, & pagos extenderetur „ ſequenti anno, ſed duntaxat ad unam „ Regni aut Provinciæ civitatem; & qui- „ dem ad preces Regias, ac de ſingulari „ gratia „: uti recte reflectit Lupus loco allegato, *pag.* 652.

XVIII. Hanc generalem ad omnes Eccleſias extenſionem primus feciſſe creditur Paulus II. ann. 1464. ad Pontificatum aſſumptus, qui ad Indulgentias & Gratias dandas facillimus eſſe cœpit; adeo ut videns ex nimia ſua facilitate pœnitentialem diſciplinam non parum lædi, ſuam liberalitatem moderari debuerit per Conſtitutionem, quæ refertur in *Extrav. 3. De Pœnit. & Remiſſ. in Comm.*

XIX. Refert præterea Belgici Chronici Compilator, *pag.* 380. & ſequenti; quod ſub dicto Nicolao V. eodem anno 1451. venerit in Allemanniam tamquam Papæ Legatus Nicolaus Cuſanus Cardinalis; atque omnibus, qui in terminis ſuæ legationis habitabant, poſtquam ad ipſos pervenerat, vere contritis & confeſſis, & qui ad ciſtas in diverſis Allemanniæ Eccleſiis de conſilio ſuo & loci Epiſcoporum ordinatis certam pecuniæ ſummam juxta bonorum ſuorum facultatem voluntarie in pios patriæ illius uſus mox convertendam contribuerunt, conceſſerit *Jubilæum*, id eſt, plenam omnium peccatorum remiſſionem . . . . . " Ut au- „ tem omnem Clerum, & devotum popu- „ lum ſuæ Legationis redderet aptum ad „ hujuſmodi Indulgentias promerendas, cer- „ tos Confeſſores in civitatibus conſtituit, „ qui ſine pecunia, auctoritate Sedis Apo- „ ſtolicæ, etiam in caſibus *reſervatis* con- „ fitentes abſolverent, dicens, non eſſe „ abſolutos, nec Jubilæi gratiam prome- „ reri, qui ſuis Confeſſoribus contra man- „ datum dare quidquam præſumerent „.

Hinc colligitur, nec tempore Cardinalis Cuſani litteris Jubilæi inſertam fuiſſe hodiernam clauſulam, quâ omnibus Confeſſariis ſit facultas abſolvendi a caſibus reſervatis, & commutandi vota, paucis exceptis.

Quæ omnia evincunt, etiam in hac Indulgentiarum ſpecie locum habere, quod capite præcedenti notavimus, nimirum, in concedendis Indulgentiis poſteriores Pontifices longe fuiſſe liberaliores.

XX. Hactenus tamen nullus Pontificum Jubilæi Indulgentiam ad alias Eccleſias extenderat, niſi tantum in anno, qui ſequebatur immediate annum Jubilæi Romæ abſolutum: ut qui Romæ Indulgentias lucrati non eſſent, ex ſpeciali gratia eas in ſuis Eccleſiis lucrari poſſent; neque nota erat alia indictio generalis Jubilæi ex quacumque cauſa.

XXI. Primus, qui Jubilæum indixit initio ſuæ aſſumptionis ad implorandum Dei auxilium pro bono regimine Reipublicæ Chriſtianæ, videtur fuiſſe Sixtus V. qui mox a ſua ad Pontificatum aſſumptione, Bullam Jubilæi publicavit; extatque in Bul-

Digitized by Google

Bullario Romano *tom.* 2. *pag.* 490. neque alia anterior hujuſmodi Jubilæi indictio in Bullario occurrit; monetque ſimpliciter Angelus Cherubinus Bullarii Collector: „ Similem indictionem omnes fere Pontifi- „ ces promulgare ſolent, eas tamen præ- „ terii, hac duntaxat pro exemplo reten- „ tâ, & aliâ additâ Pauli V. „. Quibus haud obſcure innuit, hanc indictionem a Sixto V. primum factam, a ſequentibus Pontificibus in exemplum ſumptam eſſe.

Nec tantum in initio Pontificatus ad implorandum divinum auxilium; ſed etiam aliis ex cauſis ſubſequentes Pontifices generale Jubilæum indixerunt; uti & modernus Pontifex Innocentius XII. iterato publicavit, & ad omnes Eccleſias miſit.

XXII. Forma ac conditiones Jubilæi in Bulla Sixti V. expreſſæ, eædem ſunt, quæ hodie in Bullis Jubilæi exprimi ſolent: ut vel inde quoque veriſimile ſit, ipſum primum ſubſequentibus Pontificibus exemplum dediſſe. In primis aſſignantur duæ hebdomadæ, in quarum altera conditiones requiſitæ impleri debent; nimirum ut quis intra hebdomadam illam tribus diebus jejunet; eleemoſynam, quantum pro ſua facultate viſum fuerit, in pauperes eroget; atque unam ut minus Eccleſiam ex deſignatis ab Ordinario viſitet; atque ibidem oret, ad finem in Bulla expreſſum; peccata ſua omnia humiliter & contrito corde confiteatur, & Euchariſtiam devote accipiat.

XXIII. Circa modum & rationem hæc fructuoſe adimplendi, populus a Parochis, occaſione occurrente, rite inſtruendus eſt; atque eum in finem Parochis conducere poterunt litteræ Paſtorales, quas Sanctus Carolus ſcripſit, & emiſit occaſione Jubilæi conceſſi a Gregorio XIII. Eccleſiæ Mediolanenſi anno 1576. poſtquam ſcilicet anno præcedenti, qui erat *annus* 25. jam pro tertia vice ſeculo illo recurrens, annus *Jubilæus Romæ* erat abſolutus. Nec enim adhuc hactenus Indulgentiæ Jubilæi alio tempore aliis Eccleſiis fuerant conceſſæ. Extant hæ litteræ in actis Eccleſiæ Mediolanenſis, *pag.* 936.

XXIV. Ad hæc ut fideles ad prædicta omnia peragenda magis idonei efficiantur, conceditur omnibus Fidelibus, ut poſſint hac vice, vigore Jubilæi eligere Confeſſarium, ſive ſecularem, ſive regularem ab Ordinario approbatum, qui auditâ ejus Confeſſione, poſſit eum a quibuſcumque criminibus, quacumque ratione reſervatis, ac etiam a ſententiis, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis per eum quomodolibet incurſis, injunctâ ei pro culpæ modo pœnitentiâ ſalutari, abſolvere in foro conſcientiæ duntaxat; ac quæcumque per eum emiſſa vota (præterquam caſtitatis & Religionis) in alia pietatis opera commutare valeat.

Plures occaſione hujus poteſtatis Confeſſariis factæ, quæſtiones præſertim apud Theologos Scholaſticos moventur; quarum deciſio ibidem videri poterit.

CAPUT VI.

De Bullis ad conſequendam Jubilæi indulgentiam conceſſis a Bonifacio VIII. & Clemente VI.

1. *Diſcutitur origo formulæ indulgentialis.*
2. *Momentum de illius origine a Bonifacio allatum non bene convenit cum hiſtoria Jubilæi.*
3. *Hæc hiſtoria refertur.*
4. *Ineunte anno* 1300. *circa valorem indulgentiæ, quæ anno quolibet centeſimo conferri debebat, nihil adhuc fuerat determinatum.*
5. *Promulgatâ Bullâ* Antiquorum *die* 22. *Februarii* 1300. *incredibilis hominum multitudo Romam fluxit.*
6. *Diſcutitur quid de antiquitate indulgentiæ centeſimi anni in ea Bulla fuerit inſinuatum.*
7. *Infirmum videtur teſtimonium, quo Bonifacius VIII. nititur.*
8. *Ipſe non meminit Jubilæi Judaici ſed Clementis VI.*
9. *Clemens Moyſis æmulus Jubilæum ad ann.* 50. *reduxit.*
10. *Ad preces populi Romani facta eſt illa mutatio.*
11. *Inde nomen Jubilæi datum indulgentiæ plenariæ anni quinquageſimi in Eccleſia.*
12. *De Theſauro indulgentiali, cujus meminit Clemens VI. nihil certi ex antiquitate habetur.*

13. *Sententia Veronii Jeſuitæ refertur.*
14. *Primitus Epiſcopis relicta eſt integra indulgentiarum conceſſio.*
15. *Vigilius Papa a Theodeberto Rege conſultus favet huic Epiſcoporum juri.*

☞ I. HIs, quæ de Indulgentia Jubilæi jam dicta ſunt, quædam addere non erit ſupervacaneum. Obſervatum eſt hujus Indulgentialis formulæ auctorem eſſe Bonifacium VIII. quantumvis in ſua Bulla aſſerere non dubitet, quod „ *Antiquorum habeat fida relatio*, quod „ accedentibus ad honorabilem Baſilicam „ Principis Apoſtolorum de Urbe conceſ„ ſæ ſint magnæ remiſſiones, & indulgen„ tiæ peccatorum „.

II. Verum quam infirma fuerit hæc, de qua loquitur, *Antiquorum fida relatio*, cujus auctoritate hanc indulgentialem formulam tamquam *Antiquitati* notam promulgavit, & a novitate vindicare voluit Bonifacius, intelligitur ex Hiſtoria inſtitutæ hujus indulgentialis formulæ deſcripta per Jacobum Cardinalem ſancti Georgii ad *velum aureum*, qui eo tempore Romæ præſens erat.

III. Scribit hic, quod " finiente ſeculo „ XIII. & inſtante ſeculo XIV. id eſt an„ no trecenteſimo ſupra milleſimum incre„ buerit in Urbe Romana rumor, qui pol„ licebatur, *tantam fore ejus anni vim*, „ ut ad Baſilicam Principis Apoſtolorum „ Petri pergentes, *omnium pleniſſimam peccatorum luitionem ſortirentur*.

Hujus rumoris conſcius factus Pontifex Bonifacius VIII. vetuſtorum evolvi librorum monumenta edixit, ſed in his nihil ejus quod quærebatur, inventum.

Interim advenit prima dies anni hujus trecenteſimi ſupra milleſimum, nihilque præter ſolitum decurrente die illo viſitur; at demum ſub mediam noctem, ſeu ut loquitur Hiſtoricus, ad mediæ fere noctis intempeſtæ ſilentium, ipſi Romani ad ſacram Baſilicam beati Petri frequentes properant: oppreſſi altaria ſtipant, alternatimque ſe, ut vix accedere fas eſſet, impediunt, quaſi eâ brevi finienda die expirare, gratiam vel majorem autumarent.

" His actis initiis (ait Hiſtoricus) in „ dies civium exterorumque fides, & pe„ regrinatio augeri cœpit, quibuſdam pri„ mâ centeſimi die omnium culparum ſor„ des deleri aſſerentibus; ceteris annorum „ indulgentiam fore, ſicque fere uſque ad „ trimeſtre tempus, ſimiliter die, quâ to„ ti orbi venerabilis revelatur *effigies* vul„ go *Sudarium*, ſeu *Veronica*, (quæ inci„ dit in Dominicam poſt Epiphaniam) „ longe plus ſolito compactis turbis conve„ nirent, utrimque dubii ſperantes erant „.

Itaque uſque ad hunc diem *dubii hærebant*, etiam Romani circa centeſimi anni indulgentiam. Interim Pontifex Bonifacius VIII. " ut erat ingenio vigilans, refer„ tuſque ſolertiâ, conſervabat hæc omnia, „ conferens in corde ſuo: ſuoque more „ præſentia, dum haud prohibebat, fre„ quentiam acceptam conjiciebat, venien„ tiumque firmabat votum „.

IV. Itaque hactenus Pontifex circa hujus indulgentiæ valorem nihil determinaverat, eo quod in vetuſtorum librorum monumentis nihil de hac indulgentia *Jubilæi* reperiſſet, interim tamen devotioni populi favebat.

Pontifice autem ſic dubio hærente, & populi Romani devotionem, & exterorum advenientium votum fovere deſiderante, acceſſit tandem " vivus præteritorum te„ ſtis, qui (inquit Hiſtoricus) peregrina„ tionis ſuæ centum & ſeptem aſſeverans „ annos (multis eodem Præſule Bonifacio „ VIII. coram adſcitis) adſtrueret memi„ niſſe Patrem alio centeſimo anno Ro„ mæ, quouſque, quem ſecum detulit „ agricola, ſuffecit victus, ob Indulgen„ tiam moratum, ſeſe admonuiſſe ut ſi „ quod non putaret, adveniſſet futuro cen„ teſimo anno, Romæ nequaquam puer „ adeſſe pigritaret, nobiſque idem ſciſci„ tantibus intulit unaquaque ejuſdem an„ ni die illi centum annorum Indulgen„ tiam lucrifieri poſſe, ob quam peregri„ naturus acceſſerat „.

Si fides huic teſti eſſet, ſola *centum annorum Indulgentia* anno centeſimo promiſſa fuerat: " At eodem Hiſtorico teſte, Ro„ mæ pleniſſime culpas dilui apud Gallos „ vulgatum, tanti ævi duos adhuc teſtes „ Diœceſis Bellovacenſis, pluresque alios „ Italici ſoli ſupereſſe, qui meminiſſent, „ nobis aſſertum „.

His

Digitized by Google

His factis informationibus, Pontifex convocavit Collegium Cardinalium, atque de eorum conſilio confecta fuit famoſa illa Bulla, quæ incipit *Antiquorum*, relata inter Extravagantes communes, citata eſt ſuperius *cap.* 5.

V. Publicata fuit hæc Bulla Romæ in feſto Cathedræ ſancti Petri Antiochiæ 22. Februarii 1300. atque ſummo plauſu a Romanis recepta.

Incredibilem porro hominum multitudinem non modo ex Italia, Sicilia, Sardinia, Corſica, ſed & ex Galliis, Hiſpania, Anglia, Germania, Hungaria concurriſſe, nec ſolum juvenes ac vegetæ ætatis, ſed etiam ſeptuagenarios, & infirmos, qui lecticis deferebantur, confluxiſſe ſcribit dictus Cardinalis.

Tradit his conformia Joannes Villanus Florentinus *lib.* 8. *cap.* 36. additque, tantam fidelium multitudinem Romam conveniſſe, ut præter Romanos ducenta peregrinorum millia in urbe viderit, quibus omnia neceſſaria abunde ſuppeditabantur.

Hæc fuſius narrat Odoricus Raynaldus ad annum 1300. qui & addit ex Annalium Colmarienſium Scriptore, quod tantus fuit factus concurſus Romam, *ut ſæpius unâ die egreſſi ſint triginta millia hominum, pariterque ingreſſi*.

VI. In hac Bulla aſſerit Bonifacius VIII. quod " *Antiquorum* habeat *fida relatio*, „ quod accedentibus ad honorabilem Baſi„ licam Apoſtolorum de urbe, conceſſæ „ ſint magnæ remiſſiones, & indulgentiæ „ peccatorum „.

Nequaquam obſcurum eſt eam *Antiquorum fidam relationem* referri ad relationem eorum peregrinorum excedentium ætatem centum annorum, qui ætatem puerilem in præcedenti anno ducenteſimo ſupra milleſimum agentes, ſimile aliquid intellexiſſe ſe affirmabant.

VII. Verum quam infirmum ſit hoc teſtimonium ex auditu, & ſimilium hominum datum ad requiſitionem Pontificis, & populi, id enixe deſiderantium, nemo non videt, præſertim de re, quæ nemini poterat fuiſſe ignota, & cujus tamen nulla apud temporis illius hiſtoricos, aut in vetuſtis Pontificum regeſtis, aut epiſtolis memoria occurrebat, atque notanter Innocentii III. qui ipſo anno ducenteſimo ſupra milleſimum Pontifex erat, & cujus regiſtra, in quibus ejus epiſtolæ, & acta per annos ſingulos deſcripta continebantur, & in Bibliotheca Vaticana aſſervabantur, hujus remiſſionis peccatorum, aut populi ad eam lucrandam ad Baſilicam Principis Apoſtolorum concurſus non meminerunt *a*).

Mirum videri non debet, quod tam infirmis innixa depoſitionibus relatio, ut *fida* per Pontificem relata fuerit, cum aliunde conſtet, hunc Pontificem Bonifacium VIII. ſat fuiſſe facilem, ut ſine diſcuſſione vulgi opinionem ſequeretur, uti ex Papebrochio ſupra *cap.* 2. hujus tit. *num.* 8. notatum eſt circa indulgentias Stationarias.

Illud nihilominus obſervandum, eſt Bonifacium VIII. equidem declarare, quod *Antiquorum fida relatio* habeat, quod accedentibus ad Baſilicam Principis Apoſtolorum conceſſæ ſint *magnæ remiſſiones*, & *indulgentiæ peccatorum*, ſed nequaquam declaret num eſſent *plenariæ*, an vero duntaxat *centum annorum*, de quo nec *Antiquorum* relatio, nec populi rumor conveniebat.

(*a*) Non ita cenſet Benedictus XIV. Summus Pontifex in ſua epiſtola Encyclica *de præparatione* ad annum univerſalis Jubilæi 1750. Noſtra non intereſt, inquit, longiorem ſermonem hic attexere de frequentiori Regum, Epiſcoporum, atque Eccleſiæ prælatorum, nec non fidelium pene omnium acceſſu, ac aſſiduis ad limina Apoſtolorum peregrinationibus, cum Provinciam hanc univerſam præoccupaverint celebres aliquot eruditi, nimirum Onuphrius Panvinus, Jacobus Gretſerus, &c. enumeratis quibuſdam aliis auctoribus, eorum probat ſententiam eruditus Pontifex Formulâ Marculfi, qui floruit ſeculo VII. S. Chryſoſtomi, Eginardi, ac Nicolai I. qui vivebat IX. ſeculo En Nicolai I. teſtimonium deſumptum ex Epiſt. 8. ad Michaëlem Imperatorem. " Tanta millia homi„ num protectioni ac interceſſioni Beati Apoſtolo„ rum Principis Petri ex omnibus finibus terræ „ properantium ſeſe quotidie conferunt, & uſque „ in finem vitæ ſuæ apud ejus limina ſemel man„ ſura proponunt, ut „ &c. Hæc ſatis demonſtrant in vetuſtis Pontificum litteris etiam IX. ſeculo, multitudinem fidelium veniſſe Romam, ut Apoſtolorum limina colerent, atque indulgentiarum theſauros ſibi compararent.

VIII. Præterea notandum, Bonifacium in hac Bulla non meminiſſe Jubilæi *Judaici*, ſed primus fuit Clemens VI. qui in Bulla ſive Extravagante, quæ incipit *Unigenitus*, hujus Jubilæi Judaici exemplum adduxit, ut inde occaſionem captaret, anno quinquageſimo poſt datam a Bonifacio hanc Bullam indulgentialem, rurſus renovandi, atque declarandi (idque ad inſtantes preces populi Romani) quod hæc *Plenaria* indulgentia non tantum de centeſimo in centeſimum annum recurreret, uti edixerat Bonifacius, ſed de quinquageſimo in quinquageſimum.

IX. Verba Clementis VI. referre opus eſt. " Nos, inquit, attendentes quod an-
„ nus *quinquageſimus* in lege Moſaica
„ (quam non venit dominus ſolvere, ſed
„ ſpiritaliter adimplere) *Jubilæus* remiſſio-
„ nis, & gaudii, ſacerque dierum nume-
„ rus, quo lege fit remiſſio, cenſebatur;
„ quodque ipſe quinquagenarius numerus
„ in teſtamentis, veteri quidem ex legis
„ datione, novo, ex viſibili Spiritus ſan-
„ cti in diſcipulos miſſione, per quem da-
„ tur peccatorum remiſſio, ſingulariter ho-
„ noratur: quodque huic plura, & gran-
„ dia divinarum adoptantur myſteria Scri-
„ pturarum: & *clamorem peculiaris populi*
„ *noſtri Romani*, videlicet, hoc humiliter
„ ſupplicantis, ac nos adinſtar Moyſi, &
„ Aaron per proprios, & ſolemnes nun-
„ tios, ad hoc deſtinatos ſpecialiter oran-
„ tis pro toto chriſtiano populo, & di-
„ centis: *Domine*, *aperi eis theſaurum*
„ *tuum fontem aquæ vivæ*; deſiderantes
„ benignius exaudire, non quidem ut ſicut
„ illius Iſraëlitici populi indurati ceſſet
„ murmuratio, ſed ut iſtius prædicti po-
„ puli, & cunctorum fidelium augeatur
„ devotio, fides ſplendeat, ſpes vigeat,
„ charitas vehementius incaleſcat: volen-
„ teſque quam plurimos hujuſmodi indul-
„ gentiæ fore participes, cum pauci mul-
„ torum reſpectu propter vitæ hominum
„ brevitatem valeant ad annum centeſimum
„ pervenire, de Fratrum noſtrorum conſi-
„ lio prædictam conceſſionem indulgentiæ
„ ex ſupra ſcriptis, & aliis juſtis cauſis
„ ad annum quinquageſimum duximus re-
„ ducendum „.

X. Non mirum ſane Populum Romanum tam inſtanter apud Pontificem inſtitiſſe, ut terminus hic ad quinquageſimum annum contraheretur, cum non ignoraret quantus fuiſſet ob hanc evulgatam indulgentiam per Bonifacium VIII. ad urbem concurſus, quantaque ejus occaſione pecuniæ moles Romanis obveniſſet, non dubitans quin idem contigerit per hanc indulgentiæ publicationem.

XI. Præterea quia Clemens VI. in hac Extravagante in motivum hujus contractionis aſſumpſit Jubilæum de quinquageſimo in quinquageſimum annum recurrens, admodum veriſimile eſt, demum ab edita hac Extravagante, huic indulgentiali formulæ nomen Jubilæi adhæſiſſe.

XII. De indulgentiarum theſauro, cujus meminit Clemens VI. in *Extravagante Unigenitus*, nulla mentio occurrit ante ſeculum XII. in ordine ad valorem, & effectum indulgentiarum: a pluribus enim obſervatum eſt, quod circa hoc tempus, invaleſcente Theologiâ Scholaſticâ, cœperit inter Theologos diſputari & inquiri, unde petendus eſſet *indulgentiarum* effectus; quodque hac occaſione hujus theſauri meminerint, & eum impenderint, ut adſtruerent indulgentiarum valorem, atque inter ceteros Alexander de Hales, & Albertus Magnus (*a*).

XIII. Quapropter merito obſervat Veronius in ſua *Regula fidei*, quidquid de hoc theſauro ejuſve applicatione ad effectum indulgentiarum paſſim aſſeritur ad fidei

(*a*) Theologi inter articulos fidei Indulgentiarum Theſaurum collocant. Unum laudabo Juenin um *quæſt*.5. *de Indulgentiarum virtute cap*. 2. *concluſione* 1. quæ his concipitur verbis. *Fide certum eſt admitti debere in Eccleſia Theſaurum*, *qui conſtet ex meritis ſuperabundantis ſatisfactionis*, *quam Chriſtus Deo Patri pro hominibus exhibuit*. Quod eſt de fide, debet referri ad Chriſtum Auctorem: quapropter Theſaurus Indulgentiarum ſuam Chriſto refert originem, notus ergo fuit ſanctis Patribus, qui fidei ſequeſtres extiterunt, unde Concilium Tridentinum loquens de quibuslibet Indulgentiis, *in his concedendis moderationem juxta veterem*, *& probatam in Eccleſia conſuetudinem adhiberi* cupit. Quod ſupponit antiquitus ab Eccleſia agnitum fuiſſe Indulgentiarum Theſaurum, & eius applicationem quoad effectum fuiſſe cognitam.

Digitized by Google

fidei dogma non ſpectare, quandoquidem nihil fidei certitudinem attingere poſſit, niſi a Deo fuerit revelatum, idque conſtet vel Dei verbo ſcripto, vel non ſcripto, ex Traditione Apoſtolica ad nos tranſmiſſo.

XIV. Clemens VI. poſtquam aſſeruit conformiter ad quorumdam Theologorum Scholaſticorum tunc invaleſcentem opinionem, fructum ſive effectum indulgentiarum petendum eſſe ex applicatione *theſauri* conſtantis ex meritis Chriſti, ſubjunxit, quod Chriſtus hunc theſaurum per beatum Petrum cœli clavigerum, ejuſque ſucceſſores ſuos in terris Vicarios commiſerit fidelibus ſalubriter diſpenſandum.

Verum quemadmodum ante ſeculum undecimum, vel duodecimum nullam invenimus factam mentionem de applicatione hujus *theſauri* ad effectum ſeu fructum Indulgentiarum, ita nec reperitur apud veteres ulla mentio de hujus *theſauri* diſpenſatione ſpecialiter a Chriſto commiſſa beato Petro, ejuſque Succeſſoribus Romanis Pontificibus ejus in terris Vicariis.

Sed hæc opinio demum veriſimiliter invaluit, poſtquam invaluit opinio, notanter in Curia Romana de *plenitudine* poteſtatis, & juriſdictionis in Romano Pontifice, de qua tum *part.* 1. *tit.* 19. *cap.* 7. tum *part.* 2. *tit.* 6. *cap.* 6. latius actum eſt.

Et quantum ad hanc materiam Indulgentiarum, illud certum eſt uſque ad ſeculum XIII. plenam fuiſſe penes Epiſcopos concedendi Indulgentias auctoritatem, ac demum per Innocentium III. factam reſtrictionem, uti notatum eſt ſupra *cap.* 3.

Præterea & hoc negari nequit, quin *Indulgentiarum*, ſive remiſſionum conceſſio potius Epiſcopis in ſuis reſpective Diœceſibus diſpenſanda conveniret, quam per Romanum Pontificem, dum hæ Indulgentiæ, ſeu remiſſiones fiebant ad præſcriptum Canonum Nicænorum, Ancyranorum, aliorumque, quemadmodum per novem, & amplius ſecula facta fuit, ut in *cap.* 1. notatum eſt.

Cum enim vix poſſibile ſit, ut Romanus Pontifex, tum de facti ſeu criminis qualitate, necnon vita & conditione peccatoris ſive pœnitentis in remotis partibus agentis, rite ac plene ſit informatus, ſatius viſum eſt, modum pœnitentiæ pro gravitate criminis determinandum, necnon ejuſdem mitigationem, vel condonationem, ſeu indulgentiam Epiſcopis reſpectu ſuorum reſpective ſubditorum relinquere.

XV. Id & ſeculo VI. vidit, & judicavit Vigilius Papa. Hic conſultus a Theodeberto Galliarum Rege, cujuſmodi pœnitentiâ illius poſſit purgari delictum, qui cum uxore fratris ſui illicitum præſumpſit inire conjugium? Scripſit Vigilius ad ſanctum Cæſarium Epiſcopum Arelatenſem his verbis: “ Charitas tua, totius facti „ qualitate, ac pœnitentis ipſius compun- „ ctione perſpectâ, prædictum glorioſum „ Regem filium noſtrum, & de temporis „ obſervatione non omittat inſtruere, & „ ne ulterius tale aliquid præſumatur, in- „ ſtanter expoſcat „.

Rationem hujus commiſſionis hanc præmittit Pontifex: “ Quia (ſicut charitatem „ tuam bene noſſe confidimus) modus „ pœnitentiæ *præſentium* potius Sacerdo- „ tum inſpectioni committitur, ut *juxta* „ *compunctionis meritum*, *veniæ quoque poſ-* „ *ſit indulgeri remedium*, tuæ hoc potius „ æſtimationi credimus relinquendum „. ☜

TITU-

Digitized by Google

T I T U L U S VIII.

De Sacramento Extremæ-Unctionis.

CAPUT I.

De Materia, Forma, & Partibus inungendis.

1. *Extrema-Unctio eſt verum Sacramentum.*
2. *Effectus hujus Sacramenti.*
3. *Materia oleum ab Epiſcopo benedictum.*
4. *Quando oleum benedicatur; & quo ritu a Parochis accipiatur?*
5. *Quomodo oleum benedictum ſit ſervandum; & annis ſingulis renovandum?*
6. *Apud Græcos oleum etiam a Presbyteris benedicitur.*
7. *Quæ hujus diſciplinæ origo?*
8. *Eccleſia Latina hanc diſciplinam Græcorum non improbat.*
9. *Quâ ratione Synodus Tridentina dixerit materiam eſſe oleum ab* Epiſcopo *benedictum.*
10. *Forma hujus Sacramenti ex Decreto Eugenii IV. & Synodi Tridentinæ, & præſcripto Ritualium.*
11. *Hæc forma non eſt neceſſaria ex Inſtitutione divina.*
12. *Eam numquam adhibuit Eccleſia Græca.*
13. *Eccleſia Latina multis ſeculis eamdem ignoravit, & formâ indicativa fuit uſa.*
14. *Forma Ambroſiana erat* indicativa; *atque uſque ad præteritum ſeculum in quibuſdam Eccleſiis Latinis talis uſitata fuit.*
15. *Uſus antiquus formæ* indicativæ *non repugnat Decreto Concilii Tridentini; neque eam Synodus improbavit.*
16. *Chriſtus nullam ſpecialem formam hujus Sacramenti inſtituit.*
17. *Partes inungendas Apoſtolus Jacobus non expreſſit.*
18. *Non conſtat primis ſeculis* plures *corporis partes fuiſſe inunctas.*
19. *Seculo* VI. *moris fuiſſe videtur* pectus *tantum inungere.*
20. *Seculo* VII. *cœperunt* plures *inungi; ſed non eadem ubique.*
21. *Aliquando moris fuit, ut pars magis affecta inungeretur: & quæ hujus ratio, & quare poſtea vetitum?*
22. *Circa ritum inungendi pridem fuit Eccleſiarum varietas.*
23. *Synodus Tridentina Eccleſiæ Romanæ ritum probando, aliarum Eccleſiarum alios ritus non reprobavit.*
24. *Quæ partes ex præſcripto Ritualis Romani inungendæ?*
25. *An ultra quinque ſenſuum organa aliæ partes ſint neceſſario inungendæ?*
26. *Quomodo hodie in partium Unctione forma pronuntianda?*
27. *In morbis contagioſis, & morte imminente quid ſervari velit Manuale Cameracenſe?*
28. *Non facile omittendæ inunctio quinque ſenſuum organorum.*

I. SYNODUS Tridentina *Seſſ.* 14. *De Sacramento Extremæ-Unctionis*, inter alia definit *Can.* 1. " Si quis dixerit Extre-
" mam-Unctionem non eſſe vere, & pro-
" prie Sacramentum a Chriſto Domino
" noſtro inſtitutum, & a beato Jacobo
" Apoſtolo promulgatum; ſed ritum tan-
" tum acceptum a Patribus, aut figmen-
" tum humanum; anathema ſit ".

II. Deinde *Can.* 2. effectum hujus Sacramenti adſtruit his verbis: " Si quis dixe-
" rit, Sacram Infirmorum Unctionem non
" conferre gratiam, nec remittere peccata,
" nec alleviare Infirmos; ſed jam ceſſaſſe,
" quaſi olim tantum fuerit gratia curatio-
" num; anathema ſit ".

III. Eugenius IV. in Inſtructione pro Armenis materiam hujus Sacramenti dicit eſſe Oleum Olivæ per Epiſcopum benedictum. Idem docet Synodus Tridentina citatâ *Seſſ. cap.* 1. ubi relatis verbis Jacobi Apoſtoli ex Epiſtola Canonica *cap.* 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum* UNGENTES *eum*

eum oleo in nomine Domini : & oratio fidei ſalvabit infirmum ; & alleviabit eum Dominus : & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei ; Immediate ſubjicit : " Quibus verbis, „ ut ex Apoſtolica Traditione per manus „ acceptâ, Eccleſia didicit, docetque materiam, formam, proprium Miniſtrum, & „ effectum hujus ſalutaris Sacramenti. Intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe „ *Oleum ab Epiſcopo benedictum*.

IV. Oleum hoc dictum *Infirmorum* ſemel in anno juxta ritum Eccleſiæ Latinæ benedicitur ab Epiſcopo inter Miſſarum ſolemnia, feriâ quintâ in Cœna Domini.

Illud quoque annis ſingulis, eodem ritu quo ſacrum Chriſma (de quo ſupra *tit.* 3. *cap.* 3.) Parochi ſinguli accipiunt : nec Sacramentum hoc ſine Oleo ſic benedicto adminiſtrare poſſunt.

V. Unde paſſim Ritualia conformiter ad Rituale Romanum præcipiunt : " Habeat „ Parochus loco nitido, & decenter ornato in vaſe argenteo, ſeu ſtanneo, diligenter cuſtoditum Sacrum Oleum Infirmorum, quod ſingulis annis feriâ quintâ „ in Cœna Domini ab Epiſcopo benedictum, veteri combuſto, renovandum eſt. „ Id tamen ſi forte infra annum aliquo „ modo ita deficiat, ut ſufficere non poſſe „ videatur, neque aliud benedictum haberi „ queat, modico oleo non benedicto in „ minori quantitate ſuperinfuſo, reparari „ poterit „.

VI. Teſtatur Jacobus Goartius in notis ad Rituale Græcorum, *pag.* 436. *notâ* 22. " Cum Sacerdotalis ſit miniſterii ægrotos „ *Oleo Sacro* linire, uſu conſentiente factum eſſe, ut non a Græcis Pontificibus, „ ſed a *Sacerdotibus* conſecratum, & quoties urget neceſſitas renovatum & recens benedictum huic Sacramento conferendo proferatur „.

VII. Benedicit quidem & ipſe Epiſcopus ritu Græcorum feriâ quintâ in *Cœna Domini*, Sacrum Oleum ; ſed mox poſt factam benedictionem, totum Oleum benedictum conſumitur : nam more Græcorum " cuncti acceſſuri ad ſacram Synaxim in „ peccatorum expiationem ſeſe *ungendos* „ offerunt ; & Epiſcopus ipſe primus omnium œconomi manu unctionem ſuſcipit ; quem deinde omnes alii ſequuntur, „ & ab Epiſcopo unguntur „ : ait ibidem Goartius.

Hac itaque unctione quantumvis tantum *cæremoniali* " cum oleum totum conſumitur, facultatem illud denuo conſecrandi privato cuicumque Parocho ipſi „ Pontifices tacite, ex antiquo more vi- „ dentur remittere „. Ita Goartius.

VIII. Quidquid ſit de origine hujus moris, hoc conſtat, Eccleſiam Latinam numquam improbaſſe hanc Græcorum conſuetudinem : imo eam ſat aperte probavit Clemens VIII. in ſua inſtructione ad Epiſcopos Latinos, quâ inter cetera dicit : " Non ſunt cogendi Presbyteri Græci Olea „ Sancta, præter Chriſma, ab Epiſcopis „ Latinis Diœceſanis accipere : cum ejuſmodi Olea *ab eis*, in ipſa Oleorum, & „ Sacramentorum exhibitione, ex veteri „ ritu *conficiantur*, & *benedicantur* „.

IX. Hinc ulterius ſtatuit. Synodum Tridentinam non eo ſenſu, *Oleum* ab *Epiſcopo benedictum* materiam hujus Sacramenti reputaſſe, quaſi ex inſtitutione *divina* ſine hujuſmodi Oleo conferri hoc Sacramentum *valide* non poſſet ; ſed duntaxat eam eſſe veram, & ſufficientem ; ac etiam *neceſſariam*, ſpectatâ ſcilicet Eccleſiæ Latinæ conſuetudine.

X. Formam hujus Sacramenti hanc eſſe dicit Decretum Eugenii IV. *Per iſtam ſanctam Unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per viſum deliquiſti*. Et ſimiliter in aliis membris.

Eamdem aſſignat Synodus Tridentina citato *cap.* 1. eamque omnia Ritualia proponunt, & a Sacerdotibus exacte obſervari præſcribunt : neque aliam hodie agnoſcit Eccleſia Latina.

XI. Ceterum quod circa materiam ſupra notatum eſt, id quoque circa hanc formam notandum ; nimirum, eam non ita huic Sacramento ex inſtitutione divina eſſe eſſentialem, ut ſine illa numquam Sacramentum valide conferri poſſet, aut potuiſſet.

XII. In primis certum eſt, Eccleſiam Græcam nec hodie uti, nec unquam uſam fuiſſe hac formulâ : & tamen Eccleſia Latina numquam de validitate collati hujus Sacramenti cum forma a Græcis

cis uſitata, ipſis quæſtionem movit.

XIII. Ad hæc conſtat, in Eccleſia Latina hanc formam antiquitus uſitatam non fuiſſe Et quidem in Sacramentario Sancti Gregorii apud Hugonem Menardum *pag.* 251. legitur ſub hoc titulo, *Oratio ad infirmum ungendum:* " Inungo te de Oleo „ Sancto, ſicut unxit Samuel David in „ Regem & Prophetam. Operare, crea„ tura Olei, in nomine Patris omnipo„ tentis: ut non lateat illic ſpiritus im„ mundus, neque in membris illius, neque „ in medullis, neque in ulla compagine „ membrorum: ſed in te habitet virtus „ Chriſti altiſſimi, & Spiritus Sanctus „ per eumdem „.

Ad quæ verba reflectens ipſe Menardus in notis, *pag.* 332. ait: " Olim forma „ hujus Sacramenti fuit *indicativa*, ut hìc „ apparet (quamvis hìc appelletur *Ora„ tio*, ſed improprie, vere etenim Oratio „ non eſt) & clare conſtat ex Codicibus „ manuſcriptis Ratoldi, & Tiliano Mo„ naſterii Sancti Remigii, & Manuali „ excuſo Eccleſiæ Sueſſionenſis, quæ *indi„ cativam* habent, *deprecatoriam* ignorant „. Hæc ille, qui contextum dictorum Codicum exhibet *pag.* 336. & ſequentibus; in quibus nulla forma *deprecatoria*, qualis eſt noſtra hodierna, ſed ſola *indicativa* occurrit.

XIV. Oſtendit inſuper Menardus ibidem, formam Ambroſianam relatam a Sancto Bonaventura eſſe indicativam; eamque a Bonaventura, aliiſque antiquis Scholaſticis non fuiſſe improbatam; adeoque crediderint, formam *deprecatoriam* non eſſe de ſubſtantia hujus Sacramenti ex inſtitutione divina; idque ſuppoſuiſſe Facultatem Theologicam Pariſienſem, dum anno 1633. permiſit ſuſtineri publice hanc poſitionem: *Etiam unicâ Olei unctione in neceſſitate, verbiſque* INDICATIVE *prolatis perfici poſſe.* Sententiam Menardi probat quoque Morinus *de Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ, lib.* 8. *cap.* 16. & noviſſime Joannes Launoius in ſpeciali libro *de Sacramento unctionis infirmorum:* qui ulterius probat, a multis Eccleſiis illuſtrioribus formam indicativam uſque ad proxime elapſum ſeculum retentam fuiſſe; ac tandem ubique *deprecatoriam* aſſumptam. Una exponens quomodo ſenſim hæc mutatio contigerit.

XV. " Neque hæc doctrina (ait Me„ nardus) adverſatur Concilio Tridenti„ no, cum ait *Seſſ.* 14. *cap.* 1. *Formam „ deinde eſſe illa verba* PER ISTAM UN„ CTIONEM, &c. nam Concilium depre„ catoriam non ita adſtruit, ut rejiciat in„ dicativam, quam olim in uſu fuiſſe, lu„ ce meridianâ clarius eſt; ut nec ita „ adſtruit per illa verba, *per iſtam unctio„ nem*, ut deſtruat formam Græcorum, „ quæ licet deprecatoria ſit, ejuſmodi ver„ ba non tamen agnoſcit „.

Et revera, Synodum Tridentinam non improbaſſe formam *indicativam* probat allegatus Launoius; idque ex variis Manualibus, in quibus exhibetur forma *indicativa*, editis poſt declarationem factam a Synodo Tridentina; & quidem ab Epiſcopis, qui ipſi Synodo interfuerant.

XVI. Notat inſuper Launoius, Chriſtum nullam ſpecialem formam hujus Sacramenti inſtituiſſe; ſed eam inſtituendi libertatem Eccleſiæ ſuæ reliquiſſe. Meminit quidem Jacobus Apoſtolus *Orationis & Unctionis;* ſed quibus verbis Oratio fundenda; & quomodo, aut quâ verborum formâ perficienda ſit Unctio, non determinat: quare hæc arbitraria eſſe credidit Eccleſia: ideoque unuſquiſque in his Eccleſiæ ſuæ morem ſequi tenetur.

XVII. Hæc Eccleſiarum varietas non tantum circa verba, quibus Orationes & Sacra Unctio exprimi debent, interceſſit; ſed etiam circa partes corporis inungendas magna fuit Eccleſiarum diverſitas: eo quod Jacobus Apoſtolus nullam partem corporis ungendam in particulari deſignaverit.

XVIII. Plurimos tam veteres, quam recentiores libros Rituales, & Sacramentarios, hanc diverſitatem manifeſte oſtendentes, profert Launoius in citato libro ſub hoc titulo: *Explicata Eccleſiæ traditio circa* PARTES *corporis, quæ unguntur in Sacramento Extremæ-Unctionis cap.* 1. Et *cap.* 2. *Obſervat.* 1. ex allegatis monumentis concludit, nullum apud primorum ſeculorum auctores reperiri teſtimonium, quo probetur, antiquitus *plures* corporis partes inunctas fuiſſe.

XIX. Qui Sancti Eugendi vitam ſcripſit, tan-

Digitized by Google

tantum *unius* partis, ſcilicet *pectoris*, inunctæ meminit. " Vocato, ait, uno ad ſe „ de Fratribus, cui cum libertate peculiari „ olim etiam perungendi infirmos opus in„ junxerat, ſecretiſſime quoque ſibi *pectuſculum* petiit (*ut moris* eſt) inungi „. Ergo tunc *moris* erat, *pectuſculum* tantum inungere. Quod & in præfatione ad primum ſeculum Benedictinorum, obſervat Mabillonius *num.* 97. Vixit autem Sanctus Eugendus ſeculo VI.

XX. Deinde *Obſervat.* 2. ex prærallegatis libris ritualibus concludit Launoius, poſt tempora Sancti Gregorii paulatim invaluiſſe, ut plures corporis partes inungerentur; ſed non eædem in omnibus Eccleſiis; imo in aliquibus quaſdam debuiſſe inungi, quas in aliis inungi vetitum erat.

XXI. Conſtat in pluribus Latinis Eccleſiis viſum fuiſſe, eam eſſe ungendam corporis partem, quæ *majori dolore* cruciaretur. Sic in Codice Tiliano apud Menardum *pag.* 340. legitur: " Et ſic perungant ſinguli Sacerdotes infirmum de Oleo „ ſanctificato, cruces faciendo in collo, & „ gutture, & pectore, & inter ſcapulas, „ ſeu in loco *ubi dolor plus* imminet „.

Hæc autem unctio ſuam habet rationem in Jacobi Apoſtoli verbis: *Et alleviabit eum Dominus;* ſed anni jam plures ſunt, cum hæc unctio ubique plane deſiit: ne forſan videretur *Unctio* hæc Sacri Olei ad medicinam corporis magis, quam animæ adhiberi.

XXII. Circa ritum ungendi infirmum, non eadem quoque fuit ſemper Eccleſiarum diſciplina: nam in quibuſdam ſub *unica* verborum formula omnes *partes* inungebantur; in aliis *ſingulæ* partes ſub *diverſa* verborum formula. In aliquibus etiam uno Sacerdote ungente, alius formam proferebat; uti notat Menardus *pag.* 332.

XXIII. Unde prudenter proceſſit Synodus Tridentina, dum aliarum Eccleſiarum ritum non reprobando, ſimpliciter definivit: " Si quis dixerit Extremæ-Unctionis „ ritum & uſum, quem obſervat Sancta „ Romana Eccleſia repugnare ſententiæ „ beati Jacobi Apoſtoli; ideoque eum mu„ tandum, poſſeque a Chriſtianis abſque „ peccato contemni; anathema ſit „. *Can.* 3.

XXIV. Quoad partes inungendas, ritum hodiernum Eccleſiæ Romanæ exhibet Rituale Pauli V. his verbis. " Quinque „ vero corporis partes præcipue ungi de„ bent, quas veluti ſenſuum inſtrumenta „ homini natura tribuit, nempe oculi, au„ res, nares, os, & manus; attamen pedes „ etiam, & renes ungendi ſunt; ſed re„ num unctio in mulieribus, honeſtatis „ gratiâ, ſemper omittitur: atque etiam „ in viris, quando infirmus commode mo„ veri non poteſt. Sed ſive in mulieribus, „ ſive in viris, alia corporis pars pro re„ nibus ungi non debet „.

XXV. Quoad quinque partes corporis, quæ ſunt præcipua ſenſuum inſtrumenta Rituali Romano conſentiunt noſtra Belgica, ſed nullum præter hæc inungendum membrum præſcribit Manuale Cameracenſe: & indubie horum unctio ad validitatem Sacramenti ſufficit. Unde Paſtorale Mechlinienſe, tametſi ultra inunctionem horum quinque membrorum, requirat etiam inunctionem pectoris, & pedum, diſerte tamen monet: Prioribus partibus inunctis, *Presbyteri animus quieſcat, quod jam infirmus receperit Sacramentum*. Et in morbis contagioſis, & peſte graſſante dicit, *poſſe inungi* TANTUM *organa quinque ſenſuum*.

XXVI. Quoad formam in ipſa partium unctione pronuntiandam vult Rituale Romanum, ut *eamdem* ac *integram* formam ad *ſingulorum* membrorum unctionem Sacerdos pronuntiet; monetque " dum ocu„ los, aures, & alia corporis membra, quæ „ *paria* ſunt, Sacerdos ungit, caveat ne „ altero eorum inungendo, Sacramenti „ formam prius abſolvat, quam *ambo* hu„ juſmodi *paria* membra inunxerit „.

Paſtorale novum Mechlinienſe, tametſi in morbis contagioſis, & peſte graſſante permittat *tantum quinque ſenſuum organa* inungi, vult tamen ad ſingulas unctiones dici *integram* formam, ſenſui qui inungitur accommodatam.

XXVII. Cameracenſe Manuale in morbis contagioſis, ac peſte graſſante, atque inſuper etiam morte urgente, permittit, ut " ungantur *celeriter* quinque ſenſuum „ organa in capite, dicendo *ſemel*: Per „ iſtam Unctionem, & ſuam piiſſimam „ miſericordiam indulgeat tibi Dominus „ quid-

„ quidquid deliquiſti per viſum, auditum, „ &c. „ Quin & addit hoc Manuale: “ Quod „ ſi tantum ſit contagii, vel mortis peri- „ culum, ut nec *conſuetæ* partes ungi, nec „ illa forma pronuntiari poſſit; ungatur „ organum ſenſus magis ad unctionem ex- „ poſitum, dicendo: *Per iſtam ſanctam* „ *Unctionem, &c. quidquid deliquiſti per* „ *quinque ſenſus tuos* „.

Ulterius ad vitandum contagium adjicit idem Manuale: “ In rabidis ungatur pars „ ori vicina, ne ſaliva, quæ inficiendi vim „ habet, tangatur. In peſtiferis uti lice- „ bit virgâ oblongâ oleo tinctâ, quæ dein- „ de comburatur, aut ſervanda purgetur,,.

XXVIII. In variis Diœceſibus moris eſt, ut etiam extra periculum contagii, unctio fiat non pollice, ſed virgulâ.

Interim ex citato Manuali Cameracenſi colligitur, ab auctoribus illius Manualis creditum non fuiſſe, alicujus determinatæ partis unctionem ad Sacramenti validitatem requiri. At quia hoc certum non eſt, haud facile Sacerdotes quinque ſenſuum organorum inunctionem ob infectionis periculum, præſertim ſi propinquum non ſit, omittere poſſunt; præcipue iis in locis ubi Ritualia licentiam omittendi expreſſe non tribuunt.

CAPUT II.

Quibus & quando hoc Sacramentum adminiſtrandum?

1. *Solis infirmis, ex ſententia Sancti Jacobi, & Traditione Eccleſiæ.*
2. *Id confirmat Synodus Tridentina.*
3. *Quam gravis debeat eſſe infirmitas, incertum.*
4. *Non requiritur extrema omni convaleſcentiæ ſpe deſtituta.*
5. *Græci extremam non requirunt.*
6. *Hodierna Eccleſiæ Latinæ diſciplina requirit eam, quæ morale mortis periculum ingerit.*
7. *Non ſufficit morale mortis periculum; niſi adſit infirmitas.*
8. *An mulieribus in partu graviter laborantibus?*
9. *Quomodo pueris adminiſtrandum?*
10. *Amentibus quomodo dandum?*
11. *Infirmis ſenſu, & ratione deſtitutis quomodo adminiſtrandum?*
12. *Nequaquam differendum quouſque infirmus ſit ſenſibus deſtitutus.*
13. *A Parochis monendi Fideles, ne nimium hoc Sacramentum differant.*
14. *Olim ſtulta fuit perſuaſio, quod hoc Sacramento ſuſcepto fas non eſſet infirmo condere teſtamentum.*
15. *Evellenda perſuaſio, de adempta ſpe convaleſcentiæ poſt ſuſceptum hoc Sacramentum.*
16. *Aliquando perſuaſum fuit, non licere conjugatis poſt ſemel acceptum hoc Sacramentum uti matrimonio.*
17. *Item non licere veſci carnibus.*
18. *Ob vulgarium deliramenta ſenſim hoc Sacramentum dilatum fuit ad extremum mortis articulum, & Viatico poſtpoſitum.*
19. *Deliramenta hæc invaluerunt, eo quod Extrema-Unctio reputata eſſet pro* ſolemni *pœnitentia.*
20. *Infirmus ungendus cinere, & cilicio operiebatur.*
21. *Fuſius oſtenditur deliramentorum præfatorum origo.*
22. *Extrema-Unctio tamquam Pœnitentiæ complementum credebatur olim Viatico præmittenda.*
23. *Hic Ritus præſcribitur in Sacramentario Sancti Gregorii.*
24. *Ritus uſque ad annum* 1000. *ubique retentus.*
25. *Etiam ſeculo* XIII. *perduravit, & in Belgio notus.*
26. *Demum circa finem decimi ſexti ſeculi, aut decimo ſeptimo mutatus.*
27. *Inquiritur cauſa mutati ritus.*
28. *Hodie etiam ex præſcripto Ritualium Viaticum Sacræ Unctioni præmittendum.*
29. *A præſcripto ſuorum Ritualium inferiores Presbyteri facile recedere non poſſunt.*
30. *Epiſcopis expendendum, num & quouſque priſtina diſciplina revocanda.*

I. Ex Epiſtola Apoſtoli Jacobi, ad quam, quidquid de vera hujus Sacramenti natura dicitur, tamquam in certam regulam transferendum eſt, nequaquam

quam obſcurum eſt, ſolis *infirmis* corpore hoc Sacramentum eſſe adminiſtrandum: nam de his ſolis loquitur, dicens: Si quis infirmatur *in vobis*, *inducat Presbyteros*, &c.

Quapropter conſtans fuit Eccleſiæ, præſertim Latinæ traditio, non niſi ægris hoc Sacramentum exhibendum eſſe.

Innocentius I. in Epiſtola ad Decentium, *cap.* 8. relatis verbis Apoſtoli Jacobi: *Si quis infirmatur in vobis*, &c. ſubnectit: " Quod non eſt dubium de Fidelibus *ægrotantibus* accipi, vel intelligi debere, qui ſancto Oleo Chriſmatis perungi poſſunt: quo ab Epiſcopo confecto, non ſolum Sacerdotibus; ſed omnibus uti Chriſtianis licet in ſua, aut ſuorum *neceſſitate* ungendis „.

II. Traditioni huic, & Apoſtoli Jacobi verbis inhærens Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. *cap.* 3. *De Extrema-Unctione*, declarat, „ eſſe hanc Unctionem *infirmis* adhibendam; illis vero præſertim, qui tam periculoſe decumbunt, ut in exitu vitæ conſtituti videantur: unde & Sacramentum *exeuntium* nuncupatur „.

III. Quam gravis autem corporis *infirmitas* requiratur, ut ad mentem Apoſtoli Jacobi, Sacramentali hac unctione infirmus inungi queat, facile determinari nequit: quia ſimpliciter & indefinite dicit: *Si quis* INFIRMATUR *in vobis*, *inducat Presbyteros*, &c.

IV. Hoc ſat videtur expeditum, non eam infirmitatem requiri, quæ extrema ſit, nullam reconvaleſcentiæ pene ſpem relinquens; ſed *gravem* ſufficere.

De Sancto Eugendo, cujus ſupra meminimus, refertur, quod cum Unctionem ſibi impertiri petiit, ultra ſexagenariam ætatem ſex fere menſibus *inæqualitate* corporis laboraſſet, adhuc tamen corpore firmus, quod *numquam Canonico uſque ad horam defuiſſet curſu*, *nec bis in die feſſo corpuſculo coactus fuerit aliquid impertiri*.

V. Notat Goartius ad Rituale Græcorum *pag.* 432. apud Græcos moris eſſe, ut ægri plurimi Unctionem Sacram accepturi, " aliorum manibus & ope ad Eccleſiam ſe deferri faciant; ibique plurium nonnumquam dierum ſpatio in Catechumenæis jaceant, pernoctent, morentur, & Sacrâ tandem Unctione ſibi remedium expoſcant „. Indicium, Græcos non credere, *extremam* plane infirmitatem ad ſuſcipiendum Unctionis Sacramentum eſſe neceſſariam.

VI. Quidquid ſit de priſtino Eccleſiæ uſu, quoad gravitatem infirmitatis in ungendo requiſitam; hodie ſaltem in Eccleſia Latina, requiritur infirmitas *periculoſa*; & quidem talis, ut ob eam videatur morale mortis periculum imminere.

D. Rituale Romanum ait: " Debet autem hoc Sacramentum infirmis præberi, qui cum ad uſum rationis pervenerint, tam graviter laborant, ut *mortis periculum* imminere videatur, & iis, qui præ ſenio deficiunt, & in diem videntur morituri, etiam ſine alia infirmitate „.

VII. Paſtorale Mechlinienſe præſcribit: " Nemini, qui *gravi* morbo affectus non ſit, Sacramentum Unctionis dare licet, quamvis *periculum mortis* adeat, vel quia periculoſam navigationem parat, vel quia prælium initurus ſit, a quo certa mors illi impendeat; vel etiam capitis damnatus ad ſupplicium raperetur „.

Non ergo ſufficit imminens *mortis periculum*; ſed requiritur, ut hoc vi *morbi* immineat: conformiter ad verba Sancti Jacobi: *Si quis infirmatur*, &c.

VIII. Idipſum expreſſit Rituale Romanum, item Sanctus Carolus in ſuis Inſtructionibus Extremæ-Unctionis, additque: *Neque mulieribus in partu laborantibus*. Manuale tamen Cameracenſe vult hoc Sacramentum adminiſtrari *feminis in partu deficientibus*: adjungitque: " Rabidis, peſte infectis, lethaliter vulneratis, ex hauſto veneno periclitantibus; etiam dum adhuc *robuſti* ſunt, ſi poſtea ſuſcipiendæ Unctionis opportunitatem non habent „.

IX. *Non miniſtretur pueris rationis uſum non habentibus*, ait Rituale Romanum: idem habet Paſtorale Mechlinienſe; una tamen monens: " Secus de pueris periculoſe ægrotantibus, qui peccati mortalis, ac confeſſionis capaces ſunt, licet ſint ſolum octo, aut novem annorum, & quamvis numquam communicaverint; ita tamen, ut ſi eos mori contingat, non

Digitized by Google

„ ſint eorum parentes urgendi ad exequias
„ more adulterorum „.

X. “ Amentes, qui ab ipſo ortu num-
„ quam fuerunt mentis compotes, ungen-
„ di non ſunt „ ait Paſtorale Mechlinien-
ſe. “ Amentes autem, & furioſi (ait
„ idem Paſtorale) habentes interdum ra-
„ tionis uſum, ſi eo potiſſimum tempore
„ piam animi ſignificationem dederunt, aut
„ hoc Sacramentum petierunt, licet poſtea
„ in furorem, aut inſaniam incidant, un-
„ gendi ſunt; niſi tanta ſit frenesis, ut
„ infirmus aliquid contra reverentiam Sa-
„ cramenti facere poſſet; quo caſu non
„ ungantur, niſi periculum tollatur o-
„ mnino „.

XI. “ Infirmis autem, qui dum ſanâ
„ mente, & integris ſenſibus eſſent, illud
„ petierunt, ſeu veriſimiliter petiiſſent,
„ ſeu dederint ſigna contritionis (ait Ri-
„ tuale Romanum) etiamſi deinde loque-
„ lam amiſerint, vel amentes effecti ſint,
„ vel delirent, aut non ſentiant, nihilo-
„ minus præbeatur „.

Dicit Paſtorale Mechlinienſe: “ Quam-
„ vis non petierit; ſi tamen erat bonæ
„ vitæ, quia non præſumitur immemor
„ ſuæ ſalutis in morte plus quam in vi-
„ ta. Unde præſumitur quod petat, vel
„ quod petiiſſet, ſi advertiſſet; & quod
„ petere voluit, ſed non potuit „.

XII. Itaque juxta modernam diſciplinam, ſignanter Eccleſiæ Latinæ, Sacramentum Extremæ-Unctionis dandum non eſt, niſi infirmitas tanta fuerit, ut *mortis* periculum vi iſtius infirmitatis imminere videatur; hæc tamen infirmitatis gravitas non eouſque extendenda eſt; nec adminiſtratio hujus Sacramenti tam diu differenda eſt, ut vel nulla omnino ſpes convaleſcentiæ ſuperſit; aut ipſe infirmus ſenſibus & ratione deſtitutus ſit, uti expreſſe inculcant Synodi noſtræ.

XIII. Parochi ægrotos ſæpe inviſant,
hortenturque “ *ne ad extremum* Sacramenti
„ hujus ſuſceptionem differant; ac potius
„ *ſenſibus rationiſque uſu adhuc integris*,
„ illud ſibi adminiſtrari petant, ut ita ube-
„ riorem ejus fructum percipiant „ ait Sy-
nodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 8. *cap.* 1.

XIV. Idipſum paſſim omnes Synodi
præcipiunt; uti & illud quod dicta Syno-
dus Mechlinienſis immediate ſubjicit *cap.* 2.
“ Falluntur qui exiſtimant, ſuſcepto hoc
„ Sacramento, vel teſtamentum condi non
„ poſſe, vel ſpem convaleſcendi ob id im-
„ minui; ideoque Paſtores contrarium ſub-
„ inde populum doceant. Etſi forte ali-
„ cubi uſu introductum ſit, ut teſtamen-
„ tum a ſuſceptione hujus Sacramenti con-
„ ditum non ſubſiſtat, declarat hæc Syno-
„ dus ejuſmodi conſuetudinem pro corru-
„ ptela habendam eſſe, utpote cauſam,
„ cur tam ſalutaris Sacramenti ſuſceptio,
„ ad extremum vitæ ſpiritum a pleriſque
„ differatur; iique interim effectus Sacra-
„ menti non percipiant, & ſæpe etiam
„ ſine eo moriantur „.

Communis atque vulgaris hæc de adempta facultate condendi teſtamentum opinio in hoc Belgio fuiſſe videtur; quandoquidem omnes paſſim Synodi moneant, ut ſtultam hanc opinionem convellant: hacque forſan Synodorum monitione effectum, ut hodie contrarium ſit perſuaſum, & quotidie teſtamenta poſt hujus Sacramenti ſuſceptionem ab infirmis fieri videamus; nec ullus eo titulo invaliditatis arguere teſtamenta præſumat.

XV. Utinam æque e mente Fidelium evulſa eſſet altera de adempta omni ſpe convaleſcentiæ ſtulta opinio, quâ etiamnum hodie contingit, ut frequenter hoc Sacramentum ad extremum uſque vitæ ſpiritum differatur; atque hinc ulterius fiat, ut ſine ullo devotionis affectu, non raro ſine omni effectu recipiatur.

XVI. Obſervat Joannes Mabillonius in Præfatione ad primum ſeculum Benedictinorum *num.* 10. quod ſeculo XIII. invaluiſſet, præſertim in Britannia, ſtulta opinio, quod uxoratis poſt ſuſceptam Sacram Unctionem non liceret reverti ad opus conjugale; eamque ſuperſtitionem ad alia nonnulla erroris capita ſenſim prolapſam.

Richardus Epiſcopus Sariſberienſis in
Conſtitutionibus editis anno 1217. *cap.* 68.
ait: “ Dicant etiam ac denuntient confi-
„ denter Sacerdotes, quod poſt ſuſceptum
„ hoc Sacramentum licitum eſt reverti *ad*
„ *opus conjugale* „. Habetur *tom.* 11. *Con-
cil. general. col.* 264. Idipſum reperitur in
Conſtitutionibus cujuſdam Anonymi editis
anno 1237. & habetur *eodem tom. col.* 550.

XVII. Syno-

Digitized by Google

XVII. Synodus Wigornienſis anno 1240. *cap.* 19. hæc inter alia habet: " Sunt autem quidam, ut audimus, qui poſt perceptionem hujuſmodi Sacramenti ſanitati priſtinæ reſtituti nefas reputant, vel uxores ſuas cognoſcere, vel carnes comedere, vel etiam aliquâ ratione nudis pedibus ambulare. Horum autem errorem utpote doctrinæ ſanæ contrarium execramur, & eos excommunicationibus, & monitionibus duximus eſſe corrigendos ".

Has erroneas vulgarium opiniones rurſus anno 1287. Synodus Exonienſis, & anno 1307. Synodus Wintonienſis acriter convellunt; ut vel inde appareat, eas opiniones altas radices in mentibus vulgarium egiſſe.

XVIII. Ad iterata hæc decreta reflectens Mabillonius dicit, veriſimile eſſe, " ob ea vulgi deliramenta Unctionem infirmorum *in mortis articulum* reſervari cœpiſſe; ac ſenſim uſum in omnes Eccleſias fuiſſe propagatum ". Cui forſan & ſtulta opinio de adempta facultate condendi teſtamentum non parum contulit.

Credit quoque Mabillonius ex hac vulgi perverſa opinione factum eſſe, ut ſeculo XIII. contra hactenus obſervatam diſciplinam Sacræ Unctioni Viaticum præmiſſum fuerit ".

XIX. Prædicta autem deliramenta hinc ortum ſuum habuiſſe videntur, quod veteres habuerint Sacram Unctionem pro complemento *Pœnitentiæ:* adeo ut propterea Græci etiam ſani Sacrâ Unctione utantur in pœnitentiæ ſignum, & peccatorum expiationem, ut multis docet Goartius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 432. quamvis eam non ut Sacramentalem, ſed ut *cæremonialem* duntaxat a *ſanis* adhiberi credat.

XX. Hinc vetus quoque cæremonia pœnitentialis in exhibitione hujus Sacramenti, in quibuſdam Eccleſiis adhibita, ſignandi ſcilicet ægrum ſigno crucis *ex cinere;* atque imponendi ægro *cilicium*.

In antiquo Codice Rotaldi Abbatis apud Menardum in notis ad Sacramentarium Sancti Gregorii *pag.* 337. in ritu Unctionis dicitur: " Tunc Sacerdos facit crucem *ex cinere* ſuper pectus ejus, & imponit *cilicium* deſuper, dicens: Si quis infirmatur, agat *pœnitentiam*, etiam ex neceſſitate, quia miſericors eſt ".

Idipſum habent alii veteres Sacramentarii libri editi ibidem a Menardo; quibus Joannes Launoius addit Librum Pontificalem MS. Eccleſiæ Cameracenſis, in quo ritus Unctionis deſcribitur; atque inter alia, Benedictio *cineris*, Benedictio *cilicii*, & nonnullæ Orationes, ac dein dicitur: " Tunc Sacerdos facit crucem ex *cinere* cum aqua ſuper pectus ejus, & imponit *cilicium* deſuper ".

De hoc ritu in pluribus Eccleſiis olim religioſe, at non ubique uniformiter obſervato, ex libris Ritualibus late agit citatus Launoius ſub titulo: *Explicata vetus Eccleſiæ traditio circa uſum* Cineris, *&* Cilicii *in infirmis, & circa lectum ſeu ſtratum cinere reſperſum in morituris*. Advertitque ex Breviario Romano, S. Carolum ſe huic diſciplinæ ſubmiſiſſe: de ipſo enim legitur: " Mediolanum reverſus, ingraveſcente morbo, *cinere* ac *cilicio* coopertus, & oculis in Crucifixi imaginem defixis, migravit in cœlum ".

XXI. Cum ergo Extrema-Unctio jam pridem reputata fuerit pro pœnitentia; quin & quidam ritus in *ſolemnis* pœnitentiæ impoſitione adhiberi ſolitus hic quoque adhiberetur; quid ni hinc ſenſim aliquibus perſuaſum fuiſſe credamus, comeſtionem carnium, actum conjugalem, & ſimilia vetita eſſe poſt impoſitam hanc quaſi publicam pœnitentiam; quandoquidem conſtaret, ſimilia Pœnitentibus fuiſſe jam pridem interdicta, uti multis oſtendit Morinus *lib.* 7. *cap.* 10. & ſequentibus.

Quidquid ſit de horum deliramentorum, & falſarum opinionum origine, ſeu fundamento, duo tamen certa ſunt.

XXII. Primum, quod Extrema-Unctio reputata fuerit ut complementum pœnitentiæ; atque ad reliquias peccatorum abſtergendas efficax, juxta illud S. Jacobi: *Et ſi in peccatis fuerit, remittentur ei*.

Alterum quod reputaretur, Sacramentum hoc convenienter poſt Sacramentum Pœnitentiæ ſuſcipi; ut ſi quæ peccatorum reliquiæ ſupereſſent, Sacrâ hac Unctione abſtergerentur; atque ita majore cum puritate Viaticum Corporis, & Sangui-

guinis Domini ab infirmo ſumeretur.

XXIII. Unde in Sacramentario S. Gregorii apud Menardum poſt recitatas preces, & Unctionem infirmi, ſubditur: *Deinde communicet cum Corpore, & Sanguine Domini*. Ad quæ verba notat Menardus *pag.* 334. " Ita in Codice Rotra-„ di, & Ratoldi, & Tiliano, & S. Re-„ migii, & S. Germani a Pratis, in qui-„ bus datur Euchariſtia poſt ipſam Un-„ ctionem. Quod valde notandum eſt: „ quia olim ungebatur infirmus antequam „ ſumeret Viaticum Corporis, & Sangui-„ nis Domini „. Hæc ille, qui hanc diſciplinam ibidem pluribus adſtruit; atque latius proſequitur Joannes Launoius ſub titulo: *Explicata vetus Eccleſiæ Traditio de data infirmis poſt Unctionem Euchariſtia.*

XXIV. Primâ parte hujus tituli profert Launoius monumenta, & exempla, quæ hanc traditionem adſtruant ab anno 700. uſque 1000. atque inter cetera *Canonem* 5. Concilii Aquiſgranenſis anno 836. celebrati: " Si quis infirmitate de-„ preſſus fuerit, ne confeſſione atque ora-„ tione Sacerdotali, nec non *Unctione* ſan-„ ctificati *Olei* per ejus negligentiam ca-„ reat; denique ſi finem urgentem perſpe-„ xerit, commendet animam Chriſtianam „ Domino Deo ſuo more Sacerdotali, „ cum acceptione Sacræ Communionis „.

Hic videmus, non tantum Unctionem datam ante Sacram Communionem; ſed inſuper, datâ jam Unctione, demum Sacram Communionem fuiſſe datam, ſi ulterius Sacerdos *finem urgentem perſpexerit*.

XXV. Parte ſecundâ ſui tituli refert Launoius Scriptorum teſtimonia, eamdem traditionem adſtruentia ab anno milleſimo ad milleſimum trecenteſimum: ac inter cetera monumenta adfert antiquum Librum Pontificalem MS. Eccleſiæ Cameracenſis, ubi in Ordine ad viſitandum infirmum primo ponuntur orationes a Sacerdote recitandæ, deinde ipſa Unctio infirmi, quâ abſolutâ ſequitur oratio: " Domine San-„ cte Pater omnipotens, æterne Deus, te „ fideliter deprecamur, ut accipienti fra-„ tri noſtro Sacroſanctum Corpus, & San-„ guinem Domini noſtri Jeſu Chriſti Filii „ tui, tam corporis quam animæ ſit ſalus. „ Per eumdem Dominum noſtrum „. &c.

Hoc hic referendum credidi, ut appareat, etiam in Belgio noſtro pridem hanc diſciplinam viguiſſe.

XXVI. Tertiâ parte refertur ex Ritualibus praxis quarumdam Eccleſiarum, probans eamdem diſciplinam ab anno milleſimo trecenteſimo ad annum milleſimum ſexcenteſimum; atque ibidem notat, in pleriſque Eccleſiarum Gallicanarum Ritualibus ſive Manualibus, etiam decimo ſexto ſeculo excuſis, veterem ordinem adminiſtrandi Sacramentum Unctionis ante Viaticum, fuiſſe ſervatum; at illum mutatum fuiſſe in pleriſque illis Ritualibus, decimo ſeptimo ſeculo recuſis. Unum tamen Manuale Cenomanenſis Eccleſiæ, quod anno 1608. recuſum eſt, antiquum ordinem retinuiſſe obſervat.

Ex his conſtat, in multis Eccleſiis etiam uſque ad XVII. ſeculum, aut ſaltem finem XVI. perſeveraſſe praxim dandi Sacram Unctionem ante Viaticum; at eam in aliquibus Eccleſiis mutari cœptam ſeculo XIII. ac tandem ſub finem XVI. aut initium XVII. ſeculi ubique pene in Eccleſia Latina mutatum eſſe ordinem; atque Viaticum Unctioni præmiſſum fuiſſe.

XXVII. Putat autem Launoius, quod „ ad illam mutationem plurimum valuit „ male percepta *Extremæ* Unctionis notio, „ quæ quorumdam e Schola Theologorum „ animis *Extremum* Sacramentum objecit. „ At profecto ſonat tantum Unctionem, „ quæ in genere Unctionis *Extrema* eſt, „ non quæ *Extremum* Fidelium Sacramen-„ tum „. Hæc ille *obſerv.* 5. ad citatum titulum; qui dein *obſerv. 6.* oſtendit, apud veteres nullum occurrere teſtimonium, quo probetur, Sacram hanc Unctionem fuiſſe dictam *Extremum* Sacramentum. Launoio conſentit Mabillonius in citata præfatione *num.* 98. afferens, *Extremam* vocari cœptam ſub finem ſeculi XII. idque antequam Unctio Viatico poſterior eſſet: ut proinde nomenclatura illa, Viatico eam poſtponendi occaſionem aliquam dediſſe potuerit.

XXVIII. Tametſi occaſio mutati ritus nonnibil obſcura ſit; ac forſan non una fuerit in omnibus Eccleſiis, illud tamen conſtat, ritum illum præmittendi Sacram Unctionem Viatico in omnibus Eccleſiis La-

Digitized by Google

Latinis, ſolis Ciſtercienſibus, & paucis forſan Eccleſiis exceptis, deſiiſſe; contrariumque ordinem non tantum conſuetudine invaluiſſe; ſed etiam in pleriſque Ritualibus & Synodis præſcriptum.

Rituale Romanum Pauli V. ſub initium decimi ſeptimi ſeculi de hoc ritu præmittendi Viaticum Unctioni, tamquam jam generali Eccleſiæ conſuetudine recepto loquitur, hæc ſtatuens: " In quo illud in „ primis ex *generali* Eccleſiæ conſuetudi- „ ne obſervandum, ut ſi tempus, & in- „ firmi conditio permittat *ante Extremam* „ *Unctionem* Pœnitentiæ, & *Euchariſtiæ* „ Sacramenta infirmo præbeantur „ (*a*).

Paſtorale Mechlinienſe præſcribit: " Li- „ cet Sacramentum Extremæ-Unctionis *re-* „ *gulariter poſt* Pœnitentiæ, & *Euchariſtiæ* „ Sacramenta miniſtrari debeat, ei tamen „ qui ob inſaniam, furorem, vel alium „ morbum, hæc Sacramenta recipere non „ poteſt, conferenda eſt Extrema Unctio „ ſine prævia confeſſione, aut commu- „ nione „.

Similia aliarum Eccleſiarum Ritualia præſcribunt; atque hodiernum ritum a veteri diverſum ſtabiliunt.

XXIX. Hæc Ritualium præſcripta oportet ut inferiores Presbyteri ſequantur; nec facile hic recedendum quaſi antiqua diſciplina ipſius Sacramenti inſtitutioni videatur conformior; eo quod inſtitutum ſit ad tollendum peccatorum reliquias, & conſequenter ad diſponendum infirmum, ut fructuoſius Sacrum Viaticum recipiatur; quia cum hic de puncto diſciplinæ agatur, non facile Presbyteris inferioribus a conſuetudine ſuæ Eccleſiæ, præſertim jam in Ritualibus libris auctoritate Superiorum ſtabilitâ, recedendum eſt. Si tamen infirmus aliquis de veteri Eccleſiæ diſciplina inſtructus, deſideraret ſibi ad abſtergendas peccatorum reliquias ante Viaticum adminiſtrari hoc Sacramentum, etiam poſſet infirmi deſiderio interdum ſatisfieri; modo non timeretur inde Fidelium ſcandalum, aut Superiorum offenſio; quemadmodum non ita pridem duo hujus Academiæ eximii Doctores ex Ordine Eremitarum S. Auguſtini, Chriſtianus Lupus, & Franciſcus Farvacquius optime de antiqua Eccleſiæ praxi inſtructi, ſibi ante Viaticum dari Extremam-Unctionem poſtularunt, & obtinuerunt.

XXX. Epiſcopi autem, aliique Prælati, quibus diſciplinæ conſervatio, & reſtauratio præcipue incumbit, expendere poſſunt, quid pro locorum, & temporum conditione retinendum, aut mutandum, vel reſtaurandum ſit; illud attendentes, per antiquam diſciplinam dandi Sacram Unctionem ante Viaticum, futurum eſſe, non tantum, quod infirmi a reliquiis peccatorum expurgati, cum majore puritate, majorique fructu Viaticum ſint recepturi; ſed inſuper futurum ſit, quod Extrema-Unctio non differatur uſque ad extremum vitæ ſpiritum, & frequenter negligatur.

☞ Etenim non eſt dubium, quin priſtina Eccleſiæ diſciplina adminiſtrandi hoc Sacramentum ante Viaticum videretur congruentior primariæ rationi inſtituti hujus Sacramenti, quæ eſt abſtergere reliquias peccatorum, purioremque reddere infirmum ad ſumendum Viaticum (*b*).

Optandum eſſet ut revidendis Ritualibus

(*a*) Eccleſia Pariſienſis ſuperiori ſeculo Euchariſtiam infirmis conferebat ante Extremam-Unctionem, ut conſtat ex eius Rituali, quod ann. 1651. prælo mandatum eſt, verum a plurimis annis hunc mutavit ritum, ut veterem eo ſequeretur modo. 1. Curandum eſt, inquit recentius Rituale, ut quantum ſtatus ægroti permiſerit Extremam-Unctionem Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtratio præcedat. 2. Conveniens eſt, ut eum diverſis temporibus Extrema-Unctio, & Euchariſtia infirmo præbendæ ſunt, Euchariſtiam ſequatur Extrema-Unctio, ſi tamen devotio infirmi aliud poſtulaverit, id ei concedatur. 3. Ut quoties cum oleo infirmorum Viaticum ad ægrotum defertur, antequam, æger Viaticum ſumat, inungatur a Sacerdote. 4. Si periculum adſit, ne infirmus ſine Viatico decedat, ſtatim Viaticum ante Unctionem adminiſtretur.

In omnibus Eccleſiis Germaniæ Catholicæ, Viaticum ante Extremam-Unctionem more Romano adminiſtratur.

(*b*) Suis quoque momentis nititur uſus conferendæ Euchariſtiæ ante Extremam-Unctionem; vide Bellarminum *l. 2. de Arte bene vivendi cap. 7.* Ceterum in Sacramentorum diſpenſatione quiſque tenetur ſequi ritum, qui ſuis temporibus obtinet in Eccleſia, cujus eſt miniſter.

bus antiquis adhiberentur viri , qui veterem Patrum diſciplinam , & veram Rituum ac cæremoniarum rationem, & originem perſpectam haberent.

Nec enim dubium , quin ex ignorantia in pluribus antiquæ diſciplinæ articulis , a priſtina , & meliori Patrum diſciplina ſit receſſum, plurimaque in ritus & cæremonias irrepſerint , quæ parum aut nihil ad devotionem populi excitandam , vel ad majorem erga res ſacras venerationem conciliandam conferant : imo ipſos ritus ac cæremonias, ſpectatâ modernâ Eccleſiæ diſciplinâ, ita obſcurarunt, ut vix quid per eas intendat Eccleſia , intelligi queat; atque ad ſenſus myſticos a cujuſque judicio pendentes ſit recurrendum .

CAPUT III.

De Miniſtro, Ritu, & Iteratione hujus Sacramenti.

1. *Miniſtros hujus Sacramenti eſſe Presbyteros docet S. Jacobus, & traditio Eccleſiæ.*
2. *Idipſum declarat Synodus Tridentina.*
3. *Sanctus Jacobus* plures *Presbyteros inducit; unde & ritu Græcorum plures interveniunt.*
4. *Nec tantum interſunt, ſed etiam inungunt.*
5. *Etiam in Eccleſia Latina* plures *adhibiti.*
6. *Seculo* XII. *dubitatum, an* plures *requirerentur; unum ſufficere reſolutum eſt.*
7. *Conveniens eſt, ut* plures *interveniant, & quare?*
8. *Sanctus Carolus deſideravit, ut* plures *intervenirent.*
9. *An conveniat, ut ſolus Parochus cum Cuſtode preces recitet?*
10. *Regulares Presbyteri ſine licentia Parochi adminiſtrare non poſſunt.*
11. *Solus Parochus hodie eſt* ordinarius *Miniſter.*
12. *Monere debet populum, ut tempeſtive petant adminiſtrari.*
13. *Interdum ultro infirmum adire, & monere debet.*
14. *Quam periculoſum Parocho ſi ejus culpâ negligatur.*
15. *Nec tempore peſtis adminiſtratio negligenda; & an danda cum manifeſto vitæ periculo?*
16. *Parochus delaturus Sacrum Oleum ſuperpelliceo, & ſtolâ indutus ſit oportet.*
17. *In delatione Sacri Olei* nola *pulſari non poteſt; & quare?*
18. *An lumen præferendum?*
19. *Ante delationem Sacri Olei campana pulſanda; & quare?*
20. *Eundo & redeundo a fabulis abſtinendum; & orationi inſtandum?*
21. *Monendus populus ad orandum, eo quod effectus hujus Sacramenti ſingulariter orationi adſcribatur.*
22. *Manus Infirmo, Unctione peractâ, imponitur.*
23. *Infirmo cereus ardens porrigitur.*
24. *Imago Crucifixi datur.*
25. *Quando hi duo ritus veriſimiliter adhiberi cœpti? Et quid occaſione illorum adſtantibus dicendum?*
26. *Ritus veteres in adminiſtranda Monachis extrema-unctione obſervati.*
27. *Olim etiam in Eccleſia Latina in eodem morbo hoc Sacramentum reiterabatur.*
28. *Neque redarguendi Græci, qui etiam hodie reiterant.*
29. *Antiquorum opinio ſeculo XI. quod nullatenus etiam in diverſo morbo iterari poſſet; & quod fundamentum?*
30. *Contraria ſententia ut probabilior ſuſtinebatur.*
31. *Sententia Magiſtri Sententiarum, & Altiſſiodorenſis.*
32. *Sanctus Thomas reiterationem tantum permittit, ſi morbus, aut periculum ſit diverſum.*
33. *Eadem ſententia poſteriorum Scholaſticorum.*
34. *Quid Synodus Tridentina ſenſerit?*
35. *Invaluit ſententia S. Thomæ, & eam paſſim Ritualia præſcribunt.*
36. *Aliquando etiam hodie in eodem morbo reiteratur.*
37. *Damnata praxis non reiterandi hoc Sacramentum* infra annum , *tametſi* ſtatus *morbi fuerit mutatus.*

38. *Qua*

Digitized by Google

38. *Quæ circa reiterationem hujus Sacramenti ſtatuta ſunt, ad diſciplinam ſpectant.*
39. *Circa hæc quiſque ſuæ Eccleſiæ præſcriptum ſequi debet.*
40. *Parochus in dubio magis in reiterationem inclinare debet.*

I. HUjus Sacramenti Miniſtros ſat patenter expreſſit Jacobus Apoſtolus, dicens: *Si quis infirmatur in vobis inducat* PRESBYTEROS *Eccleſiæ*, *& orent ſuper eum ungentes eum Oleo in nomine Domini*.

Unde Innocentius I. reſpondens Decentio Epiſcopo Eugubino *cap.* 8. repetens jam relata verba Apoſtoli, ſubdit. " Ceterum illud ſuperfluum videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod *Presbyteris* licere non dubium eſt. Nam idcirco *Presbyteris* dictum eſt, quia Epiſcopi aliis occupationibus impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt".

Tam conſtans igitur eo tempore erat perſuaſio, *Presbyteros* eſſe hujus Sacramenti Miniſtros, ut dubitaret Decentius, num Epiſcopus & illud adminiſtrare poſſet.

Porro evidens eſt Innocentium ibidem de veris & legitime ordinatis *Presbyteris* loqui; ipſumque non dubitaſſe, quin Jacobus Apoſtolus de hujuſmodi Presbyteris loqueretur; quemadmodum & omnia tam Græcorum, quam Latinorum antiqua & recentiora Ritualia intellexerunt uno conſenſu miniſtros hujus ſacræ Unctionis, nominando Presbyteros ſeu Sacerdotes; idque auctoritate Apoſtoli Jacobi.

II. Unde contra noſtri temporis Hæreticos definivit Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. *Can.* 4. *De Extrema-Unctione*: " Si quis dixerit, Presbyteros Eccleſiæ, quos Beatus Jacobus adducendos eſſe ad infirmum inungendum hortatur, non eſſe Sacerdotes ab Epiſcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quavis communitate; ob idque proprium Extremæ-Unctionis miniſtrum non eſſe ſolum Sacerdotem; anathema ſit".

III. Cum vero Jacobus non unum Presbyterum ad infirmum induci velit, ſed *plures*, dicendo, *inducat* PRESBYTEROS; videntur in adminiſtratione hujus Sacramenti, non unus duntaxat, ſed *plures* Presbyteri adhibendi.

Et quidem Græcorum ritu, *ſeptem* Presbyteri hoc peragunt; aut ſi copia tot Presbyterorum deſit ad minus *tres* adhiberi debent; quapropter titulus Officii *Olei* Sancti in eorum Rituali apud Goartium *pag.* 408. his verbis exprimitur: *Officium Sancti* OLEI *decantatum a* SEPTEM *Sacerdotibus congregatis in Eccleſia*, *aut in domo*. Deinde relato Officio pro infirmo ante Sacram inunctionem recitando, nec non oratione in ipſa Unctione dicenda, ſubjicitur in Rituali: " Hæc oratio ab *unoquoque* Sacerdotum dicitur, poſtquam dixerit Evangelium & orationem, cum videlicet infirmum oleo perungit".

IV. Hic nota, Græcorum ritu, non tantum plures Sacerdotes in hujus Sacramenti adminiſtratione adeſſe, ut ſimul pro infirmo precentur; ſed ut etiam in eadem infirmitate, nec non ejuſdem *temporis tractu*, plures, id eſt, ſeptem eorum Sacerdotes, *eaſdem* infirmi partes, Oleo Sacro, repetitâque debitâ verborum formâ, perungant, quemadmodum idipſum obſervat Goartius *pag.* 438.

V. Neque Græcorum duntaxat; ſed & Latinorum praxis jam pridem fuit, ut plures Presbyteri ad Sacræ Unctionis miniſterium vocarentur; atque ſimul pro infirmo orarent.

In veteri Codice Sacramentarii S. Gregorii apud Menardum *pag.* 253. dicitur: MULTI *Sacerdotum infirmos perungent inſuper in quinque ſenſus*. Et in Codice Tiliano apud Menardum in notis ad Sacramentarium Gregorii legitur: " Imponunt manus ſuper infirmum *omnes* Sacerdotes, jubente, vel tantum permittente Epiſcopo, quia Canonicus ſic ordo docet".

VI. Quin & ſeculo XII. dubitaſſe videtur Epiſcopus Carnutenſis, num Sacerdos uno tantum Clerico præſente infirmum inungere poſſet; uti colligitur ex Decretali Epiſtola Alexandri III. ad dictum Epiſcopum, apud Antonium Auguſtinum in prima Decretalium Collectione *lib.* 5. *tit.* 27. *cap.* 9. ubi hæc leguntur: " Quæſivit a nobis tua Fraternitas, utrum Sacerdos *uno* Clerico *tantum* præſente infir-

Digitized by Google

„ mum debeat inungere . . . Nos itaque „ duximus reſpondendum , Sacerdos uno „ præſente Clerico , & etiam *ſolus* infir- „ mum ungere poteſt „. Fragmentum Epiſtolæ continens reſponſum Pontificis refertur in *Cap.* 14. ;; *De U. S.*

VII. Ex his duo habemus, unum, jam pridem apud Latinos, & hodie etiam apud Græcos, plures Sacerdotes in adminiſtratione hujus Sacramenti interveniſſe. Alterum, nequaquam tamen plurium Sacerdotum concurſum ita neceſſarium eſſe, quin unus ſolus valide hoc Sacramentum adminiſtrare queat.

Utrumque expreſſit S. Thomas *lib.* 4. *contra Gentiles cap.* 73. " Quia hoc Sacra- „ mentum (Unctionis) perfectæ curatio- „ nis effectum habet, & in eo requiritur „ copia gratiæ, competit huic Sacramento „ quod *multi* Sacerdotes interſint, & quod „ oratio *totius* Eccleſiæ ad effectum hujus „ Sacramenti coadjuvet. Unde Jacobus „ dicit : *Inducat Presbyteros Eccleſiæ, &* „ *oratio fidei ſanabit infirmum ;* ſi tamen „ unus ſolus Presbyter adſit, intelligitur „ hoc Sacramentum perficere in virtute „ totius Eccleſiæ, cujus Miniſter exiſtit, „ & cujus perſonam gerit „.

Non dubium quin inſtitutioni hujus Sacramenti eſſet convenientius, ut plures Sacerdotes & Clerici ad infirmum inungendum accederent: ut ipſa plurium Sacerdotum ſimul convenientium *oratio fidei* efficacius impetraret, & infirmo gratiam accerſeret.

VIII. Hinc S. Carolus in Concilio IV. Mediolanenſi *parte* 2. *capit.* 6. monet Parochum, ut " id Extremæ-Unctionis Sa- „ cramentum miniſtraturus, *quot* commo- „ de poteſt, *Presbyteros* & Clericos adhi- „ bere ſtudeat ſuperpelliceo indutos: qui „ ipſum & miniſtrantem & *precantem*, „ pietatis orationiſque ſtudio in eo mini- „ ſterio adjuvent „.

Optandum ſane eſſet, ut Epiſcopi & Parochi excitarent Sacerdotes & Clericos, ut officium hoc pietatis infirmis, quando occaſio ſe offert, & aliis neceſſariis negotiis non impediuntur, impenderent, atque ſuâ pietate & precibus hujus Sacramenti uberiorem gratiam in infirmum quodammodo attraherent.

IX. Sane cum juxta Jacobi Apoſtoli verba, non tantum S. Unctioni; ſed & *orationi fidei* effectus Sacramenti tribuatur; atque propterea ex præſcripto Eccleſiæ, etiam multo plures in hujus, quam aliorum Sacramentorum adminiſtratione, preces recitandæ ſint, dolendum eſt, unum duntaxat Sacerdotem cum Clerico ſeu cuſtode adhiberi ; eoſque non raro has preces ſeu formulas quaſdam ſibi præſcriptas ſine intimo pietatis affectu, & fidei ardore recitare : ut merito dubitetur, num ex parte ipſorum dici queat *oratio fidei*, quam S. Jacobus requirit; & an non merito adſcribi queat defectui *orationis fidei*, quod hujus Sacramenti tam exiguus appareat fructus. Licet enim Sacramentum ſuum operetur effectum ex *opere operato*, ut loquuntur, dubitari tamen nequit, quin pietas atque fides miniſtrantium & aſtantium, ac multorum adunata & charitate fideque fervens oratio non parum conferant, ut uberiorem effectum in ſuſcipiente habeat.

Hic quoque obiter reflectendum, quam merito in Synodis ſæpius decretum ſit, ut in cuſtodes Eccleſiarum Parochialium eligantur pietate ac morum probitate inſignes; uti ſupra *parte* 1. *tit.* 4. *cap.* 2. annotavimus; quandoquidem ipſi ſint, qui una cum Sacerdote preces in adminiſtratione hujus Sacramenti pro infirmo recitare ſolent.

X. Secundum modernam diſciplinam non quilibet Presbyter eſt hujus Sacramenti Miniſter, ſed ſoli Parochi ; in tantum ut in *Clement.* 1. *De Privilegiis* decernatur, quod " Religioſi, qui Clericis aut Laicis „ Sacramentum *Unctionis Extremæ*, non „ habitâ ſuper hoc *Parochialis* Presbyteri „ licentiâ *ſpeciali*, miniſtrare præſumunt, „ excommunicationis incurrant ſententiam „ ipſo facto, per Sedem Apoſtolicam dun- „ taxat abſolvendi ; quos etiam locorum „ Ordinarii (poſtquam de hoc eis conſti- „ terit) excommunicatos faciant publice „ nuntiari, donec de abſolutione ipſorum „ eis fuerit facta fides, nullo Religioſis „ eiſdem ſuper hoc *exemptionis*, vel alio „ privilegio ſuffragante „.

XI. Inſuper Synodi, ac Ritualia alium hujus Sacramenti miniſtrum (excepto caſu neceſſitatis) quam Parochum non agnoſcunt;

Digitized by Google

ſcunt; omniaque decreta, ac inſtructiones omnes ad Parochos diriguntur.

Sanctus Carolus in Synodo Mediol. V. *parte* 1. *tit.* 11. expreſſe habet: "Ne alius „ Sacerdos, niſi *Parochus* hoc Sacramen- „ tum miniſtret. Si porro is impeditus, „ aut alias in mora eſt, mortiſque peri- „ culum inſtat, tunc Sacerdos alius mini- „ ſtret licet „. Et Catechiſmus Romanus *parte* 2. *De Sacramento Extremæ-Unctionis* §. 21. ait: "Neque tamen ex Eccleſiæ „ decreto cuivis Sacerdoti; ſed *proprio* „ *Parocho*, qui juriſdictionem habet, ſive „ alteri, cui ille hujus muneris fungendi „ poteſtatem fecerit, hoc Sacramentum ad- „ miniſtrare licet „.

XII. In primis autem monent, ut "Pa- „ rochi ægrotos ſæpe inviſant, hortentur- „ que, ne ad extremum Sacramenti hujus „ ſuſceptionem differant; at potius ſenſi- „ bus rationiſque uſu adhuc integris, il- „ lud ſibi adminiſtrari petant, ut ita ube- „ riorem ejus fructum percipiant; uti lo- „ quitur Synodus P. II. Mechl. *tit.* 8. *cap.* 1. & aliæ paſſim Synodi inculcant.

XIII. Quin, ubi infirmum eſſe reſci- verit Parochus, de quo veretur, ne forte negligentiâ aut malignitate domeſticorum aut propinquorum non munitus Sacramen- tis moriatur, adeat ædes infirmi, etiam non vocatus, eumque ad ſuſcipienda Sacra- menta excitare conetur; quemadmodum habet Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit.* 8. *cap.* 2. aliæque plures.

XIV. "Ut vigilanter Paſtor hoc Sa- „ cramentum infirmis impendat (ait cita- „ ta Synodus Buſcoducenſis *cap.* 4.) non „ tantum officii ſui ratio eum excitare „ debet, ſed etiam exemplum B. Malachiæ „ Epiſcopi, de quo ſcribit Bernardus in „ ejus vita, quod cum ad nobilem fœmi- „ nam Oleo Sacro ungendam vocatus eſ- „ ſet, & illa tamen ſine hoc Sacramento „ expiraſſet; ita Vir Sanctus conſternatus „ eſt, ut juxta eam ſtans, pro Oleo Sa- „ cro, largiſſimo lacrymarum imbre mor- „ tuam perfuderit, totâque nocte gemiti- „ bus conſumptâ, non prius animo quie- „ tem reſtituerit, quam defuncta ad vitam „ revocata gratiâ hujus Sacramenti, qua „ caruerat, frueretur „.

XV. Neque tempore peſtis, aut alterius morbi contagioſi hujus Sacramenti admini- ſtrationem negligendam eſſe paſſim Ritua- lia & Synodi indicant, ritum & cautio- nem deſignantes, quibus morbis hujuſmodi infectis adminiſtrare poſſit.

Imo contrariam opinionem, quæ alicubi invaluerat, quod peſte infecto miniſtrare non deberet, tamquam perniciofum erro- rem reprobat Synodus Namurcenſis anno 1639. *tit.* 14. *cap.* 9. dicens: "Saluti ſub- „ ditorum noſtrorum conſulere volentes, „ ordinamus, ut Paſtores ſuis ſubditis pe- „ ſtilentiâ correptis, quamvis Sacramenta „ Pœnitentiæ & Euchariſtiæ eis admini- „ ſtraverint, non omittant etiam Extre- „ mam-Unctionem illis dare, ſi id abſque „ manifeſto vitæ periculo præſtare poſſint „. Deinde *cap.* 10. "Qui autem peſte af- „ flatus non eſt confeſſus, nec poteſt con- „ fiteri, Paſtor teneatur illi Extremam- „ Unctionem, etiam cum periculo vitæ „ dare „.

Ideo indubie, quod priori caſu, ipſa Confeſſio & abſolutio quodammodo vices Extremæ-Unctionis, ſaltem quoad remiſ- ſionem peccatorum, & Viaticum quoad infuſionem gratiæ ſuppleverint; poſteriore vero caſu, ipſa Extrema-Unctio tamquam ſpecies Pœnitentiæ, defectum Confeſſionis & Sacramenti Pœnitentiæ ſupplere aliquo modo debeat.

XVI. Cum juxta modernam praxim, non niſi poſt Viaticum, & in *gravi* valde infirmitate Sacra Unctio conferri ſoleat; nec ægri illam in Eccleſia (quemadmodum olim frequenter fiebat) ſed domi ſuæ de- cumbentes accipere conſueverint; ideoque Sacrum Oleum per Sacerdotes ad ædes de- cumbentium ſit deferendum, pro reveren- tia ipſius Sacri Olei & Sacramenti, in pleriſque Synodis & Ritualibus ſtatutum eſt, ut Sacerdos ægrotum uncturus, indutus ſit ſuperpelliceo & ſtolâ, comitante & præceden- te Cuſtode, ſimiliter ſuperpelliceo induto.

XVII. Ut tamen populus ſciat, Sacro Oleo non deberi eum cultum adorationis, qui exhibetur Euchariſtiæ, monent Syno- di uti & Ritualia, ut dum Sacrum Oleum ſolum defertur, Cuſtos Sacerdotem præce- dat, ſed ſine *Nola*; cujus ſonitu populus ad adorationem Euchariſtiæ excitari & moneri ſolet.

Digitized by Google

XVIII. Quin & Synodus Namurcenſis anno 1639. *titul.* 14. *cap.* 1. vult quidem " ut Parochum Sacrum Oleum infirmo„ rum ad ægrotos deferentem Matricula„ rius detecto capite comitetur „: ſed addit: " Non tamen LUMEN, aut *nolam ſo„ nantem* præferat, niſi ſimul deferatur „ Sanctiſſimum Sacramentum Euchari„ ſtiæ „.

Quod de vetita *luminis* geſtatione ante Sacrum Oleum hìc decernitur, hodie non obſervatur; imo in pleriſque Synodis & Ritualibus expreſſe decernitur, ut Cuſtos lumen præferat. In numero tamen tædarum aliove externo cultu convenit, ut ſit differentia in delatione Euchariſtiæ & Sacri Olei, ut inde populus intelligat, alium plane cultum & reverentiam Euchariſtiæ, quam Sacro Oleo exhibendum eſſe.

XIX. Ad hæc monent Synodi, ut cum Sacrum Oleum ad infirmum deferendum eſt, " campana aliqua pulſetur ex Paro„ chiis, cujus ſono omnes intelligant, de„ ferendum Extremæ-Unctionis Sacramen„ tum, moneanturque Fideles, ut hoc ſi„ gno dato, ſe ad Eccleſiam conferant, „ & Sacerdoti ſe jungant, pro ſalute ægri „ cum eodem deprecaturi; & ad hoc opus „ charitatis, etiam propoſitis Indulgentiis, „ ubi expedire judicaverit Epiſcopus, in„ vitentur: ceteri, quibus non vacat, eri„ gant ſaltem animum in cœlum, & pro „ ſalute decumbentis aliquam oratiuncu„ lam offerant Deo; extremâ enim hac „ neceſſitate, fidelium precibus ægri maxi„ me indigent, & iiſdem maxime juvantur „.

XX. Ita Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 12. *cap.* 1. quod & in aliis Synodis ſcilicet Remenſi an. 1564. & Toloſana 1590. &c. ſtatuitur, additurque, ut tam eundo quam redeundo a fabulis omnes abſtineant, devoti in fundendis precibus pro ſalute infirmi, uti loquitur Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit.* 17. *cap.* 2. monetque Paſtorale Mechlinienſe, ut inter eundum Parochus recitet Pſalmum *Miſerere*, aut alios ex Pœnitentialibus, vel Pſalmum *Beati immaculati in via*.

XXI. Opportune hìc monebit Parochus ipſos Fideles, ut meminerint, effectum hujus Sacramenti ſingulariter adſcribi *orationi fidei*, juxta illud Jacobi Apoſtoli: *Et oratio fidei ſalvabit infirmum*; ac propterea ſperandum ſit, quod quo ferventius orationi inſtabunt, tanto uberiorem fructum ex hoc Sacramento infirmus ſit accepturus.

XXII. Ex præſcripto Paſtoralis Mechlinienſis, poſt peractam Unctionem, Sacerdos manum ſuam ſuper caput infirmi ponens, aut, ſi id horror morbi vetat, verſus infirmum elevans, orationem ibidem præſcriptam recitare jubetur.

Hic in datione Extremæ-Unctionis ritus publicæ Pœnitentiæ apparet. Scitur enim crebras manuum impoſitiones, & orationes, tum in ipſa Pœnitentiæ datione, tum in ejus decurſu, atque Pœnitentium reconciliatione interveniſſe.

XXIII. Ex præſcripto ejuſdem Paſtoralis, Unctione peractâ, porrigit Sacerdos infirmo *cereum ardentem*, dicens: " Accipe „ lampadem ardentem, cuſtodi Unctionem „ tuam, ut, cum Dominus ad judicandum „ venerit, poſſis occurrere ei cum omnibus „ Sanctis, & vivas in ſecula ſeculorum „.

XXIV. Poſt hæc addit: *Adhibere debet infirmo imaginem Crucifixi, ut in eam oculos conjiciat, cum ſalubri confidentia in Paſſionis merita;* adjiciens orationes binas hìc recitandas.

XXV. Hi ultimi ritus, qui mortem admodum vicinam deſignant, veriſimiliter adhiberi cœperunt, poſtquam Extrema-Unctio non niſi morti valde vicinis dari cœpit: neque enim in Rituali Romano aut Manualibus aliarum Diœceſium hi ritus occurrunt.

Interim occaſione horum rituum, & aliorum, quæ in adminiſtratione hujus Sacramenti interveniunt, occaſio admodum opportuna datur Parocho, piam ac ſalutarem exhortationem, præſertim de morte, extremo judicio, & ratione vitæ præteritæ danda, ad circumſtantes habendi, quemadmodum ſupra *tit.* 1. *cap.* 2. *num.* 5. dictum eſt.

☞ XXVI. Monachi ordinis Sancti Benedicti videntur olim habuiſſe quoſdam ſpeciales ritus, dum ſuis infirmis extremam Unctionem conferrent. Edmundus Martene, Monachus Benedictinus e Congregatione ſancti Mauri *tom.* 3. de Ritibus Eccleſiaſticis cap. 15. *Ordine* 13. profert Ritum vel Ordinem inungendi Monachos infirmos ex Codice manuſcripto Abbatiæ Sancti

Digitized by Google

cti Andoëni Rhotomagenſis, annorum (ut ipſe putat) circiter 400.

Ex hoc Ordine habetur, quod inunctio partium ſeu membrorum ſub eadem pene formula verborum fieret, quæ hodie uſitata eſt; ſed illud ſpeciale occurrit, quod ad ſingulas membrorum unctiones decantaretur Antiphona cum Pſalmo.

Præterea ex eodem Ordine patet, quod ex ætate adhuc ipſa Unctio *præmitteretur Viatico.*

Poſt datum autem Viaticum ſeu ſacram Communionem dicitur in eodem Ordine: " Offertur ei Crux ad adorandum, & oſcu- „ landum; deinde oſculatur eum Sacerdos, „ & reliqui omnes per ordinem, ad quam „ oſculationem quiſque Fratrum petit ei „ duas venias, alteram quidem ante oſcu- „ lum, alteram vero poſt „.

Itaque ſi huic Codici fides ſit, notus fuit Ritus offerendi Crucem oſculandam infirmo, etiam eo tempore, quo ſacra Unctio præmittebatur Viatico.

Cum vero nulla fiat in illo Ordine mentio porrectionis *cærei*, veriſimile eſt hunc Ritum eſſe recentiorem, ſaltem in aliquibus Eccleſiis.

XXVII. In Codice ſancti Remigii (quem circa annum milleſimum ſcriptum credidit Hugo Menardus, & ex quo ordinem ad viſitandum infirmum in ſuis notis ad Sacramentarium ſancti Gregorii publicavit) hæc leguntur: " Et *ſeptem* dies „ vel multo plures, ſi neceſſitas fuerit, „ tam de communione, quam *de alio offi-* „ *cio* circa infirmum fiat „.

Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium Gregorii *pag.* 335. reflectens ad citata verba, ait: " Ubi *τὸ de alio officio* „ ſignificatur de Unctione, quam Matthæus „ Galenus reſtrinxit ad partes *laborantes*, „ quia, ut vult, Sacramentum non repe- „ tebatur. Verum (pergit Menardus) id „ quod ait, *non repeti* olim ſolitum Extre- „ mæ-Unctionis Sacramentum in eodem „ videlicet morbo, non videtur probabile, „ quia verba, *quam de alio officio*, ſunt „ generalia, nec poſſunt reſtringi ad Un- „ ctionem membrorum affectorum „.

XXVIII. Hanc expoſitionem & Sententiam Menardi referens, & probans Jacobus Goartius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 440. obſervat, Græcos non mereri acrem alicujus reprehenſionem, quamvis in eodem morbo ſeptem diverſi Sacerdotes infirmum ſacro Oleo perungant; atque ita Sacramentum iterare videantur: cum aliquando id & apud Latinos ſervatum fuerit.

XXIX. Verum ſeculo IX. oppoſita plane opinio aliquorum circa iterationem hujus Sacramenti orta eſt; nimirum, hoc Sacramentum ſemel ſuſceptum nullatenus iterari poſſe; eo quod Extrema-Unctio ſpecies eſſet *ſolemnis* Pœnitentiæ; quæ cum juxta Canonum antiquorum rigorem repeti non poſſet, nec Unctionem repeti poſſe credebant.

Horum unus fuit Sanctus Ivo Carnutenſium Epiſcopus, qui *Epiſt.* 255. ſcribit: " Unctionem vero, quam ſemel accepiſti „ *non æſtimo repetendam*. Unctio enim in- „ firmorum *publicæ* Pœnitentiæ Sacramen- „ tum eſt, quam non eſſe repetendam, „ ſicut nec Baptiſmum, teſtatur Auguſti- „ nus, teſtatur Ambroſius „.

Sub ibidem tempus Goffridus Abbas Vindocinenſis, *lib.* II. *Epiſt.* 19. ad ipſum Ivonem ſcribens, conqueritur quod quaſdam conſuetudines, ſive inſtitutiones in Monaſteriis quidam Monachi ſibi pro lege vindicent, quas ratio nullatenus admittit, nec Sanctorum quilibet Patrum invenit, ſed inſipientium hominum conſuetudo inſtituit. " Et ut cetera taceamus, ait, in „ hoc, ut nobis videtur, *non mediocriter* „ *errant*, quod *Unctionem infirmorum*, cum „ a Sancta Catholica, & Apoſtolica Sede „ Sacramentum vocetur, & cum nullum „ Sacramentum iterari debeat, iterandam „ putant „.

XXX. Verum cum certum ſit, nonnulla Sacramenta iterari; atque ipſam etiam *publicam*, & *ſolemnem* Pœnitentiam iterari poſſe, ſi ipſum rigorem diſciplinæ ſeponas, plures fuere circa idem tempus Doctores, qui Unctionem infirmorum iterari poſſe, non ſecus atque Sacramentum Pœnitentiæ, ſuſtinebant; tametſi & ipſi faterentur, aliquos dubitare.

Alanus Porretanus *De Maximis Theologiæ*, *num.* 113. " Sunt qui dicunt de hoc „ Sacramento, quod iterari non poſſit, „ ſicut nec Baptiſmus; ſed quia Sacra- „ mentum Pœnitentiæ eſt, & pœnitentia „ iterari poteſt, probabile eſt hoc Sacra- „ mentum iterari poſſe „.

XXXI.

„ *dem* infirmitate ad diverſos periculorum „ caſus, poſt intervalla aliquanti temporis „ incidentes, quoties videlicet nunc remit- „ tente, nunc rurſus ingraveſcente, peri- „ culum mortis imminere creditur„.

Et Manuale Eccleſiæ Remenſi (cui olim Eccleſia Cameracenſis erat ſuffraganea) quod ex Decreto Concilii Remenſis anno 1585. prodiit, hæc habet: " Denique „ poteſt hoc Sacramentum iterari, & qui- „ dem *in eadem* infirmitate, quandoqui- „ dem quis eſt in articulo mortis, modo „ ſit caſus diverſus, ut, qui in hydropiſi, „ aut longâ febri, poſtquam evaſit peri- „ culum, rurſus poſt aliquot menſes de vi- „ ta periclitatur„.

His conſonum apparet Concilium Tridentinum, docens hoc Sacramentum iterari poſſe, *cum in aliud ſimile* VITÆ DISCRIMEN *inciderint* infirmi; non requirens, ut id vitæ diſcrimen ex alio plane morbo provenerit.

Synodus Namurcenſis anno *1639. tit.* 4. *cap.* 8. vult, ut in eadem ægritudine, etiam ad plures menſes perdurante, nemini hoc Sacramentum ſæpius conferatur; additâ tamen hac notandâ exceptione: *Niſi peritorum judicio, ſtatus morbi mutatus fuerit.*

XXXVII. Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit.* 17. *cap.* 3. declarat in quacumque gravi infirmitate poſſe *iterato* adminiſtrari; ac deinde tamquam conſequens ſubjicit. " Proinde conſuetudinem, ſecundum quam „ non conſuevit hoc Sacramentum *intra* „ *annum ſecundo* ſuſcipi (etiamſi altera „ gravis obveniat infirmitas) tamquam „ noxiam abrogamus„.

Plura diverſarum Eccleſiarum Manualia ſeculo decimo-ſexto evulgata præſcribebant, non poſſe hoc Sacramentum reiterari pro eadem infirmitate, etiamſi *intra annum* ſtatus ejuſdem ægritudinis varius eſſe queat; atque ſæpius in mortis diſcrimen reincidere poſſit infirmus.

XXXVIII. Hinc patet, quod quæ circa reiterationem hujus Sacramenti variis temporibus, & in variis Eccleſiis ſtatuta, & ſervata ſunt, magis ad diſciplinam, quam ad dogma, aut eſſentiam Sacramenti pertinere.

Hoc in primis ſatis innuebant illi, qui ſacram Unctionem *reiterari* non poſſe contendebant eo titulo, quod eſſet Sacramentum *Pœnitentiæ publicæ;* ac per conſequens, ſicut rigor Canonicus hanc iterari non permittebat, ita nec illam eſſe iterandam.

Ad hæc plures Synodi, & libri Rituales vetantes reiterationem in eadem infirmitate, hanc reddunt rationem ad diſciplinam, non ad dogma ſpectantem: *Ne Sacramentum illud vileſcat*. Ita legitur in Statutis Synodalibus Archiepiſcopatus Senonenſis anno 1524. evulgatis; & Epiſcopatus Carnutenſis evulgatis anno 1526. & recitantur a Launoio, *pag.* 360. *&* 361.

XXXIX. In his itaque unuſquiſque Eccleſiæ ſuæ legem, & conſuetudinem ſequi debet; alias ſi diſciplina non obſtaret, abſurdum non eſſet, *pluries* in eadem etiam infirmitate, eodemque infirmitatis ſtatu, hoc Sacramentum juxta antiquum Eccleſiæ Latinæ, & hodiernum Græcorum morem conferre; " quia (uti notat Hugo Menar- „ dus loco citato) non ceſſante morbo, „ homine adhuc exiſtente in peccatis; ob „ peccata ſaltem venialia, quæ nobis quo- „ tidie obrepunt, quia *ſepties in die ca-* „ *dit juſtus* (*a*), jure poſſet hoc Sacra- „ mentum ſæpius in eodem morbo repeti, „ ipſis cauſis manentibus, ob quas ipſum „ Sacramentum conferri ſolet„.

XL. Ex his diſcat Parochus, ab iteratione hujus Sacramenti ſe non debere *ſcrupuloſe* abſtinere ob periculum nullitatis Sacramenti; ſed duntaxat, ne in diſciplinam jam ſtabilitam impingat: adeoque ſi *dubium* ſit, num forſan morbi *ſtatus* ita fuerit mutatus, ut etiam juxta modernam diſciplinam reiterari queat, magis pro *reiteratione* inclinandum; eo quod hæc reiteratio conformior ſit veteri Eccleſiæ conſuetudini, tum quod per eam novum ipſi infirmo ſubſidium ſpirituale ſperari poſſit.

TITU-

(*a*) Obſervandum eſt, quod in *cap.* 24. *prov.* *v.* 13. unde iſte contextus derivatus eſt, non legatur *in die*: Simpliciter dicitur, *ſepties enim cadet juſtus*. In Luca *cap.* 17. legitur quidem: *Si ſepties in die peccaverit*, ſed conditionaliter, & ejus verba poſſunt intelligi de homine peccatorum mortalium reo, non autem de juſto.

Digitized by Google

T I T U L U S IX.

De Sacramento Ordinis.

CAPUT I.

De Materia, & Forma hujus Sacramenti.

1. *Plures in Eccleſia dari Ordines etiam minores, definit Synodus Tridentina.*
2. *Ordo verum eſt Sacramentum.*
3. *Quomodo definitio Synodi Tridentinæ verificetur quoad Ordines minores?*
4. *Ordines quatuor minores non ſemper, nec ubique fuerunt.*
5. *Non ſunt* immediate *&* proprie *a Chriſto inſtituti.*
6. *Non habent rationem Sacramenti; nec id Tridentina Synodus definivit.*
7. *Materia Ordinis ex Decreto Eugenii IV.*
8. *Eugenii mens non fuit eſſentiales & plane neceſſarias formas & materias aſſignare.*
9. *Traditio inſtrumentorum in Ordinatione Presbyteri apud Græcos incognita.*
10. *Neque ſemper a Latinis adhibita.*
11. *Idem dicendum de traditione Evangelii in Ordinatione Diaconi.*
12. *Verba, quibus fit traditio inſtrumentorum, non poteſt dici* forma *plane neceſſaria.*
13. *Traditio inſtrumentorum primitus poſt Ordinationem facta fuit; & quare?*
14. *In collatione Ordinum minorum traditio inſtrumentorum citius facta, quam in collatione majorum.*
15. *Quæ hodie pro forma & materia præſcribuntur, exacte obſervanda.*
16. *Certum non eſt, an Eccleſia non poſſit aliquid requirere ut* eſſentiale, *quod olim eſſentiale non fuit.*
17. *Unctio in Ordinatione eſt tantum cæremonialis; nec ſemper fuit adhibita.*

I. SYNODUS Tridentina *Seſſ.* 23. *Can.* 2. *De Sacramento Ordinis*, ait: " Si „ quis dixerit, præter Sacerdotium non „ eſſe in Eccleſia Catholica alios Ordines „ & Majores & Minores, per quos ve„ luti per gradus quoſdam in Sacerdotium „ tendatur; anathema ſit „.

II. Deinde *Canone* 3. " Si quis dixe„ rit, Ordinem, ſive Sacram Ordinatio„ nem, non eſſe vere & proprie Sacra„ mentum a Chriſto Domino inſtitutum, „ vel eſſe figmentum quoddam humanum, „ excogitatum a viris rerum Eccleſiaſtica„ rum imperitis, aut eſſe tantum ritum „ quemdam eligendi miniſtros Verbi Dei, „ & Sacramentorum; anathema ſit „.

III. Quod hic Synodus definit, præter Sacerdotium eſſe in Eccleſia alios Ordines & *Majores* & *Minores*, quoad Majores ſemper verificatum fuit in Ordine Diaconatus, quem Majoribus Ordinibus tam Latina quam Orientalis Eccleſia ſemper annumeravit; at quoad Ordinem Subdiaconatus, verum quidem erat tempore conditi hujus Canonis, ſaltem in Eccleſia Latina, eo quod hæc & Subdiaconatum Majoribus & Sacris Ordinibus jam a quatuor ut minus ſeculis annumeraſſet; tametſi & Eccleſia Latina primis circiter decem aut undecim ſeculis inter Minores Ordines, quemadmodum hodie Eccleſia Græca, habuiſſet Subdiaconatum; uti oſtenſum eſt ſupra *parte* 1. *tit.* 1. *cap.* 3.

IV. Tempore conditi Canonis præter Sacerdotium, & alios Majores Ordines, fuiſſe in Eccleſia Latina quatuor Minores receptos notorium eſt; licet in Eccleſia Græca unus ſolus ex illis quatuor, nimirum *Lectoratus* notus ſit; uti annotat Morinus *De Sacris Ordinat. parte* 3. *Exercit.* 11. *cap.* 1. & fuſius probat *Exercit.* 14. *cap.* 1. numquam tres illos Minores Ordines apud Græcos collatos, aut Ordinibus fuiſſe annumeratos.

Oſtendit præterea Morinus citatâ *Exercit.* 11. etiam in quibuſdam Eccleſiis Latinis aliquando pauciores, aliquando plures Ordines Minores collatos fuiſſe, imo olim apud Latinos, ſaltem in aliquibus Eccleſiis non ſecus ac hodie apud Græcos, *Cantoratum* ſeu *Pſalmiſtatum* fuiſſe *Ordinem*

Digitized by Google

nem Minorem; uti & Foſſariorum (qui mortuorum corpora curabant) Ordinem olim in quibuſdam Eccleſiis celebrem fuiſſe; qui tamen a multis ſeculis deſiit.

V. Ex his concludit Morinus poſt antiquos Scholaſticos, Subdiaconatum atque Minores Ordines non eſſe a Chriſto, neque ab Apoſtolis *immediate* inſtitutos: ſed ab Eccleſia, creſcente Fidelium multitudine pro locorum & temporum neceſſitate & opportunitate eſſe conſtitutos: quamvis tamen non diffiteatur, eos eatenus poſſe dici juris divini, aut inſtitutionis Apoſtolicæ, in quantum illi Minores Ordines eminenter & formaliter in Diaconatu continebantur; atque poſtmodum creſcente Fidelium, & Miniſtrorum numero, de Diaconatu iſtos Ordines ab Eccleſia deductos fuiſſe, ut quædam munia ex illis, quæ primitus obire ſolebant Diaconi, ſpecialibus Miniſtris delegarentur.

Illud paucis verbis expreſſit Gratianus *Diſt.* 21. " Levitas autem ab Apoſtolis „ ordinatos legimus, quorum maximus fuit „ beatus Stephanus, Subdiaconos & Aco„ lythos procedente tempore Eccleſia ſibi „ conſtituit „.

VI. Minores Ordines cum nec a Chriſto, nec ab Apoſtolis primitus fuerint inſtituti, illos quoque nec Sacramenta eſſe, nec rationem Sacramenti habere poſſe concludit Morinus.

Neque id refragatur allegato *Canoni* 3. Synodi Tridentinæ; quia veritas hujus Canonis ſubſiſtit, tametſi etiam ſolus *Presbyteratus* eſſet Sacramentum, & rationem Sacramenti haberet; quia tunc etiam verum eſſet, quod Ordo ſive Sacra Ordinatio eſſet vere & proprie Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum; & conſequenter, contrarium aſſerentes merito damnarentur; uti in dicto Canone damnantur.

VII. Quæ vero ſit hujus Sacramenti materia aut forma, Synodus Tridentina non expreſſit; at Eugenius IV. in Decreto pro Armenis de hoc Sacramento loquens, ait: " Cujus materia eſt illud, per „ cujus traditionem confertur Ordo: ſicut „ Presbyteratus traditur per calicis cum „ vino, & patenæ cum pane porrectionem: „ Diaconatus vero per libri Evangeliorum „ dationem: Subdiaconatus vero per cali„ cis vacui cum patena vacua ſuperpoſita „ traditionem; & ſimiliter de aliis per „ rerum ad miniſteria ſua pertinentium „ aſſignationem. Forma Sacerdotii talis „ eſt: Accipe poteſtatem offerendi ſacrifi„ cium in Eccleſia pro vivis & mortuis, „ in nomine Patris, & Filii, & Spiritus „ Sancti; & ſic de aliorum Ordinum for„ mis prout in Pontificali Romano late „ continentur „.

VIII. Hic rurſus obſervandum eſt, quod Eugenii IV. in hoc decreto ſeu inſtructione mens non fuerit, *eſſentiales* & a Chriſto inſtitutas materias & formas Sacramentorum aſſignare; ſed ad ſummum, formas & materias ordinarias in Eccleſia Latina tunc uſitatas; ut hoc decreto Armeni de ritu Eccleſiæ eſſent inſtructi.

IX. Sane traditionem illam inſtrumentorum, cujus meminit Eugenius, non poſſe dici materiam *eſſentialem* Ordinum; ita ut ſine illa numquam potuiſſent, aut etiamnum hodie poſſent valide Ordines conferri, evidenter, ut apparet, evincit Morinus, idque duobus potiſſimum argumentis.

Primo quidem ex ritu, quem Eccleſia Græca ſemper ſervavit & hodie ſervat. Certum eſt, Eccleſiam Latinam, Presbyteros Græcos, ritu Græcorum ordinatos, ſemper habuiſſe, & hodie habere pro legitime & valide ordinatis Presbyteris; atque Sacerdotium ab ipſis eo ritu collatum, ut *vere* & *proprie* dictum Sacramentum.

Certum autem eſt, apud Græcos in Ordinatione Presbyterorum ſemper fuiſſe, & hactenus eſſe incognitam illam inſtrumentorum traditionem in decreto Eugeniano expreſſam; uti ex eorum Ritualibus antiquioribus & recentioribus, nec non Auctoribus, qui de ritu Græcorum ſcripſerint, manifeſtum eſt.

Ex quibus per evidentem conſequentiam deducitur, hanc inſtrumentorum traditionem non poſſe dici materiam *eſſentialem* a Chriſto inſtitutam, ita ut ex Chriſti inſtitutione validitas Sacramenti ab ea dependeret.

X. Alterum argumentum non minus concludens ſuppeditat priſtinus Eccleſiæ Latinæ ſacrarum Ordinationum ritus. Si enim conſulantur Rituales libri Eccleſiæ Latinæ; itemque Auctores, qui ante ſeculum x. ſcri-

Digitized by Google

ſcripſerunt, atque ritum Ordinationum apud Latinos tunc uſitatum exactiſſime deſcripſerunt, videbitur, nullam tunc temporis in Ordinatione Presbyterorum traditionem inſtrumentorum interveniſſe; cum nullum illius traditionis veſtigium occurrat. Argumentum, ut apparet, evidens, hanc traditionem materiam *eſſentialem* hujus Sacramenti tunc reputatam non fuiſſe; cujus nec in Ritualibus, nec in exactioribus rituum deſcriptionibus mentio fit. Alia nonnulla poſitiva argumenta, quibus oſtenditur multis ſeculis, etiam apud Latinos in Ordinatione Presbyterorum, incognitam fuiſſe inſtrumentorum traditionem hodie uſitatam, & ab Eugenio tamquam *materiam* hujus Sacramenti expreſſam, allegat Morinus loco citato.

XI. Quod de traditione inſtrumentorum in Ordinatione Presbyterorum dictum eſt, idem de traditione libri Evangeliorum in Ordinatione Diaconorum (quam ſimiliter pro materia hujus Ordinis aſſignat Eugenius) dicendum eſt.

Obſervat etiam Morinus *Exercitat.* 9. *cap.* 1. *num.* 4. quod antiqui omnes Rituales nongentorum annorum ſpatio ſcripti, nec Dalmaticæ, nec *traditionis Evangeliorum* mentionem faciant. " Vix ſexcenti " ſunt anni (inquit) cum in Ordinatione " Diaconi *Evangelium* tradi cœptum eſt ".

Ad hæc, Eccleſia Græca traditione hac in Ordinatione Diaconi nec olim uſa fuit, nec hodie utitur; & tamen nemo de validitate Ordinis Diaconatus ritu Græcorum a Græcis collati, dubitat; eamque etiam Eccleſia Romana ut validam & legitimam agnoſcit.

XII. Eiſdem argumentis, quibus oſtenditur, traditionem inſtrumentorum neque Presbyteratus, neque Diaconatus materiam eſſentialem a Chriſto inſtitutam conſtituere poſſe, evincitur quoque, verba, quibus inſtrumenta illa hodie traduntur, non poſſe dici *formam* eſſentialem horum Ordinum; quandoquidem æque certum ſit, illa verba non fuiſſe adhibita, nec hodie adhiberi in illis Eccleſiis, quæ inſtrumentorum traditionem vel olim non agnoverunt, vel etiam nec hodie agnoſcunt: quia verba illa tantummodo ipſi traditioni inſtrumentorum, tamquam quædam formulæ, ſubſerviunt.

XIII. Videtur primitus hæc inſtrumentorum traditio facta fuiſſe poſt Ordinationem, ut hac traditione indicaretur, quid vi Ordinationis ſuſceptæ ipſis Ordinatis agendum eſſet.

Hugo a Sancto Victore, qui a ſexcentis circiter annis ſcripſit, *lib.* 2. *De Sacrament. fidei*, *part.* 3. *cap.* 12. De Presbyteris, ait: *Accipiunt & calicem cum vino, & patenam cum hoſtiis de manu Epiſcopi*. Rationem ſubjungit: *Quatenus his inſtrumentis poteſtatem ſe* ACCEPISSE *agnoſcant, placabiles Deo hoſtias offerendi.*

Similiter Magiſter Sententiarum, *lib.* 4. *Diſt.* 24. cum dixit, quod Presbyteri *accipiant etiam calicem cum hoſtiis*, eamdem rationem reddit: *ut per hoc ſciant, ſe accepiſſe poteſtatem placabiles Deo hoſtias offerendi.*

XIV. Simili ratione in Ordinatione Subdiaconorum, & collatione Minorum Ordinum, *inſtrumenta*, quibus eorum miniſterium exprimeretur, porrecta fuiſſe, admodum veriſimile; quamquam ritus tradendi inſtrumenta in horum Ordinum collatione multis ſeculis, ſaltem apud Latinos fuerit uſitatus, antequam in Ordinatione Presbyterorum, aut Diaconorum eſſet notus; uti oſtendit Morinus *Exercitat.* 11. *cap.* 5. ibidem inquirens hujus moris diverſitatem; una monens, nec in Subdiaconatus, nec minorum Ordinum collatione in Eccleſia Græca; traditionem inſtrumentorum unquam factam eſſe; ſed hos Ordines, non ſecus ac Presbyteratum & Diaconatum, *per impoſitionem manuum* fuiſſe collatos.

XV. Quamvis autem hactenus dicta abunde evincant, traditionem inſtrumentorum non poſſe dici *formam eſſentialem* Ordinum; ita ut illa *ſemper* fuiſſet neceſſaria, aut nunc ubique ita requireretur, ut defectu illius Ordo *invalide* cenſeretur collatus; tamen in his omnibus cum omni exactitudine ſervanda ſunt ſingularum Eccleſiarum Ritualia; nec quidquam omittendum, eo prætextu quod illud cæremoniale duntaxat videatur; præſertim, quod licet ſatis conſtet, traditionem *Inſtrumentorum*, & verba ei reſpondentia, aliaque recenter in Ordinum collatione adhibita, non poſſe dici *ſemper* fuiſſe materias aut formas eſſentiales a Chriſto inſtitutas; tamen certum non eſt, an

an poſtquam ab Eccleſia communiter præſcripta ſunt, & recepta cum reliquis, quæ antiquitus ſemper adhibita ſunt, non conſtituant *nunc* materiam & formam eſſentialem, a qua validitas Ordinis dependeat.

XVI. " Quamobrem enim (ait Morinus *Exercit. 7. cap. 6. num.* 2.) non ,, poterit Eccleſia Sacramento Ordinis, ut ,, ſæpe fecit Sacramento Matrimonii, ,, novas pro materia & forma conditiones ,, apponere, quarum prævaricatio Sacramentum reddat irritum & nullum? cum ,, Chriſtus nullam materiam aut formam ,, hujus Sacramenti, non ſecus ac Matrimonii in ſpecie definiverit ,,.

XVII. De Unctione in Ordinatione Epiſcoporum & Presbyterorum adhiberi ſolita, ait Synodus Tridentina *Can.* 5. " Si ,, quis dixerit Sanctam Unctionem, quà ,, Eccleſia in Sancta Ordinatione utitur, ,, non tantum non requiri, ſed contemnendam & perniciofam eſſe, ſimiliter & alias ,, Ordinis cæremonias; anathema ſit ,,.

Hic a Synodo, Unctionem inter cæremonias reponi ſatis evidens eſt. Et merito; nam eam nec in Epiſcoporum, nec Presbyterorum Ordinatione unquam adhibuit Eccleſia Græca; & Eccleſia Latina, præſertim in Ordinatione Presbyterorum non ſemper adhibuit, imo plures Eccleſiæ ſatis ſero eam admiſerunt; uti oſtendit Morinus, *De SS. Ordinat. Exercitat.* 6. *cap.* 1. & 2.

CAPUT II.

A quo Ordines recipiendi.

1. *Semper Ordinum collatio Epiſcopo delata.*
2. *Jus hoc Epiſcopis Patres uno conſenſu tribuerunt.*
3. *Eugenius IV. & Synodus Tridentina Epiſcopum Ordinationis Miniſtrum dixerunt.*
4. *Id de* Ordinaria *poteſtate intelligendum; non de extraordinaria ſeu delegata.*
5. *Epiſcopi jus Ordinationis ultra ſuas Diœceſes extendere non poſſunt.*
6. *Epiſcopus olim alienum Clericum ordinare non poterat titulo* Originis, *aut* Domicilii.
7. *Titulus originis aut domicilii olim vix attendebatur.*
8. *Unicus pene titulus Ordinationis erat alicujus in Clerum adſcriptio.*
9. *Hodie Beneficium Clericum Eccleſiæ adſtringit, uti olim Ordinatio.*
10. *Ratione Beneficii hodie quis ab Epiſcopo ordinari poteſt.*
11. *Clericus Beneficiatus hodie, ſecus ac olim, triplici titulo*, Beneficii, Originis, & Domicilii, *ordinari poteſt.*
12. *Triplex hic titulus probatus per Decretalem Bonifacii VIII.*
13. *Epiſcopus* Originis *idem eſt, qui* Nativitatis.
14. *Non attenditur origo ſeu nativitas paterna; ſed* propria *Ordinandi.*
15. *Quis Epiſcopus* Domicilii; *& olim hic titulus parum notus.*
16. *Quando quis* Domicilium *habere cenſetur?*
17. *Commoratio longi temporis in aliquo loco non ſufficit.*
18. *Exemplum in Academicis.*
19. *Aliquando quis dicitur habere* Domicilium *ſufficiens ad ſuſcipienda aliqua Sacramenta, & non ad ſuſcipiendos Ordines.*
20. *Ordinarie potior habenda ratio* Originis, *quam* Domicilii; *& quare?*
21. *Decretum ſancti Caroli ad præveniendam fictam domicilii electionem.*
22. *Ratione Beneficii dicitur* proprius *Epiſcopus, in cujus Diœceſi Beneficium eſt ſitum, licet alius ſit Collator.*
23. *Indifferens eſt, quale ſit Beneficium; modo veri Beneficii rationem habeat.*
24. *Licet non ſufficiat in proventibus pro* titulo *Ordinationis.*
25. *Si plura in diverſis Diœceſibus poſſideat, poterit a diverſis ordinari.*
26. *Beneficium impetratum ad ſubterfugiendum examen* proprii *Epiſcopi non ſufficit.*
27. *Epiſcopi in Gallia optant ſolum Epiſcopum* Originis *pro Ordinatione Ordinarium reputari; & quare?*
28. *An hoc Epiſcoporum votum laudandum?*
29. *Aliquando convenit, Clericum ab Epiſcopo Beneficii ordinari.*
30. *Quocumque titulo quis ſit* proprius *Epiſcopus, poteſt etiam dare Dimiſſoriales.*

31. *Noluit Synodus Tridentina, ut Epiſcopi alienos ſubditos ordinarent; ſed quo titulo conſtituatur* proprius *non definivit.*

32. *Epiſcopi Titulares hoc decretum violabant, & quomodo occurſum?*

33. *Ex Decreto Synodi Tridentinæ nullus ordinari poteſt; niſi a* proprio *Epiſcopo.*

34. *Id etiam procedit quoad primam Tonſuram.*

35. *Nullus poteſt ordinari vigore reſcripti Apoſtolici, niſi Ordinarii ſui teſtimonio commendatus.*

36. *Etiam Regulares a proprio Epiſcopo ordinandi.*

37. *Bulla Pii V. contrarium inſinuans ad terminos Concilii Tridentini reducta.*

38. *Regularium Superiores debent ſuos mittere pro Ordinibus ſuſcipiendis ad* proprium *Epiſcopum, & qui habendus eorum* proprius?

39. *Quomodo nonnumquam hic fraus committatur.*

40. *Poſſunt ad alium mittere, ſi* proprius *non ordinet, & quæ hic cautio adhibenda?*

41. *Quæ fraudes hic poſſint intervenire.*

42. *Quæ mala ex hujuſmodi fraudibus timenda.*

43. *Decretum Innocentii XII. circa Ordinationes.*

I. A Primis Eccleſiæ ſeculis, tam apud Latinos, quam Græcos, ut ordinarium hujus Sacramenti miniſtrum habitum fuiſſe Epiſcopum, manifeſtum eſt ex Canonibus, & Patribus; qui ubi de Ordinatione, præſertim Presbyterorum ac Diaconorum, loquuntur, ejus miniſtrum non niſi Epiſcopum agnoſcunt.

II. Et quidem Sanctus Epiphanius Aërium Hæreticis annumerans, quod Epiſcopos ad eamdem cum Presbyteris ſortem redigeret, atque æque his ac illis ordinandi jus vindicaret; errorem illum *ſtoliditatis* arguit, eo præcipue titulo, quod Epiſcopalis ordo *Patres* Eccleſiæ generet per Ordinationem; Presbyteralis *Filios* duntaxat Eccleſiæ per Baptiſmum; ac deinde hos Ordines ita inter ſe comparat: " Siquidem unus Ordo (Epiſcopalis) ad gignendos *Patres* præcipue pertinet: hujus enim eſt, *Patrum* in Eccleſia *propagatio:* Alter, cum Patres non poſſit, *Filios* Eccleſiæ, lotionis generatione produxit, non tamen Patres aut Magiſtros ". Hæreſi 56. alias 77. *num.* 3. & 4.

Has prærogativas unanimi conſenſu Patres paſſim Epiſcopali Ordini tribuunt; & quidem nonnulli ita loquuntur, quaſi hoc ſolo jure Epiſcopi Presbyteris eminerent: *Solâ quippe Ordinatione ſuperiores illi* (Epiſcopi) *ſunt, atque hoc tantum pluſquam Presbyteri habere videntur* (a), ait Chryſoſtomus, *Homil.* 11. *in Epiſt.* 1. *ad Timoth. ad cap.* 3. Et Hieronymus, *Epiſt.* 85. *ad Evagrium: Quid facit Epiſcopus, exceptâ Ordinatione, quod Presbyter non faciat?*

Quamquam ſciam etiam alias prærogativas Epiſcopis ſupra Presbyteros competere, ac olim competiiſſe; ac citata Patrum dicta commodâ interpretatione mollienda: nihilominus hæc evincunt, Patribus indubitatum fuiſſe, *Ordinationem* Epiſcopis propriam eſſe.

III. Recte proinde dixit Eugenius IV. in Inſtructione pro Armenis: *Ordinarius Miniſter hujus Sacramenti eſt Epiſcopus.*

Similiter Synodus Tridentina, *Seſſ.* 23. *cap.* 4. *De Ordine:* " Docet Epiſcopos Presbyteris ſuperiores eſſe; ac Sacramentum Confirmationis conferre; *Miniſtros Eccleſiæ ordinare;* atque alia pleraque peragere ipſos poſſe: quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent ".

IV. De *Ordinaria* poteſtate hic loqui Synodum, non eſt dubitandum: cum optime noviſſent Patres Tridentini Abbates jure ſaltem *privilegiato*, miniſtros Eccleſiæ inferiores ordinare; Ordines nimirum Minores conferendo; de quo jure *part.* 1. *tit.* 31. *cap.* 6. Notum quoque erat Patribus, multos e Theologis, & Canoniſtis ſuſtinere, nec ſine fundamento, Presbyterum poſſe auctoritate *delegatâ* ordinare Dia-

(a) Græce legitur; πλεονεκτεῖν, id eſt, *plus habere;* ſi ad litteram fiat interpretatio; at Doctiſſimus Pater de Montfaucon ita vertit, *atque hinc tantum videntur Presbyteris præſtare.*

Digitized by Google

Diaconum, quin & Presbyterum, juxta illud Gloſſæ *ad Can.* 4. *Diſt.* 5. *De Conſecr. Ordinatus Ordinem, quem habet, confert, Papâ delegante*. Quod ex antiquis Canoniſtis, & Scholaſticis latius proſequitur Morinus, *De SS. Ordinat. part.* 3. *Exercitat.* 4. *cap.* 3.

V. Hoc interim habetur, *Ordinarium* Ordinationis Miniſtrum eſſe Epiſcopum. Sed quia ſingulorum Epiſcoporum auctoritas, & poteſtas ab ipſis pene Eccleſiæ exordiis, certis terminis circumſcripta fuit; atque confuſionis evitandæ causâ ſtatutum, ne quis in alienos terminos ſuam extenderet juriſdictionem; ſed ſuis ſinguli eſſent limitibus contenti, uti *part.* 1. *tit.* 16. *cap.* 5. dictum eſt, tamquam conſequens jam pridem decretum fuit, ne quis Epiſcopus alterius Epiſcopi Eccleſiam turbaret, jura Ordinationis ſine ejus licentia in alienos ſubditos exercendo.

Synodus Nicæna *Can.* 16. poſtquam vetuit, Presbyteros aut Diaconos a ſuis Eccleſiis ſine Epiſcopi licentia recedere, ſubjungit: " Si quis autem ad alium (Epi„ ſcopum) pertinentem audaciter invade„ re, & in ſua Eccleſia *ordinare* tentave„ rit, non conſentiente Epiſcopo, a quo „ diſceſſit is, qui regulæ mancipatur; ordi„ natio hujuſmodi irrita comprobetur (*a*) „.

Similiter in Synodo Sardicenſi, ſuggerente Oſio, unanimi ſententiâ Patres dixerunt: " Et hoc Univerſi conſtituimus, „ ut quicumque ex alia Parochia voluerit „ alienum miniſtrum ſine conſenſu Epi„ ſcopi ipſius, & ſine voluntate ordinare, „ non ſit rata ejus Ordinatio. Quicum„ que autem hoc uſurpaverit, a Fratri„ bus, & Co-Epiſcopis noſtris, & admo„ neri debet, & corrigi „.

Rationem Decreti præmiſerant: " Quia „ ex his contentionibus ſolet naſci diſcor„ dia, & ideo prohibet omnium ſenten„ tia, ne quis hoc facere audeat „.

De hac diſciplina ſeculo v. ita loquitur Synodus Venetica: " Epiſcopus quoque ab „ aliis Epiſcopis *ordinatos* Clericos, ſine „ permiſſu eorum, a quibus fuerint ordi„ nati, promovere ad ſuperiorem Ordi„ nem non præſumat, *ne concordiam fra*„ *ternam* injuriâ illatâ *contaminet* „.

Infiniti pene ſunt Canones antiqui, & recentiores hanc diſciplinam ſtabilientes, quos ordine ſeculorum ſervato, refert Franciſcus Hallier, *De SS. Electionibus*, & *Ordinationibus*, *part.* 2. *Sect.* 5. *cap.* 3. *art.* 1. §. 1.

VI. Sed quid ſi *Clericus* unius Eccleſiæ ex alia Diœceſi oriundus eſſet; aut forſan alibi domicilium haberet, nonne ab Epiſcopo *Originis*, aut *Domicilii* ad *altiorem* gradum promoveri poterat; etiam *ſine licentia* Epiſcopi, cujus Eccleſiæ per Ordinationem erat adſcriptus? Nequaquam. Id enim priſtina Patrum diſciplina non admittebat.

Hoc ipſo enim, quo quis in Clericum aut Miniſtrum Eccleſiæ ordinabatur, mox ei Eccleſia vinculo perpetuo, nec ſine voluntate Epiſcopi ſolubili, alligabatur, & in ſubditum Epiſcopi illius Eccleſiæ tranſibat; ut amplius nec originis, nec domicilii ratio haberetur: credebaturque Clericum nec alibi, quam in ſua Eccleſia, cui ſervire tenebatur, domicilium habere.

VII. Imo, uti advertit, & multis exemplis probat Hallierius loco citato §. 4. olim in Ordinatione vix *Domicilii*, aut *Originis* ratio habebatur; nec pœnam ullam decretam reperimus in Epiſcopum, qui alienum *Laicum* in *Clericum* ſuum ordinaſſet; adeo ut omnes Canones eo tendere viderentur, ne quis *alienum Clericum*, ſeu Miniſtrum ab Eccleſia, cui addictus erat, abſtraheret; atque per Ordinationem ſuæ Eccleſiæ adſcriberet.

VIII. Præcipuus ergo titulus, ratione cujus quis *proprius Epiſcopus* quoad Ordinationem, juxta priſtinam patrum diſciplinam exiſtimabatur, erat alicujus in Clerum adſcriptio; quâ ſemel factâ, licebat huic Epiſcopo Clericum hunc ad ſuperiores Ordines promovere: alius vero nullus, ſine hujus licentia, illum ordinare poterat.

IX. Porro, quemadmodum olim ipſa Ordinatio Ordinatum certæ Eccleſiæ adſtringebat: ita hodie Beneficii Eccleſiaſtici adeptione Clericus Eccleſiæ, in qua eſt titulus

(*a*) Hunc Canonem docte, & dilucide exponit D. Van-Eſpen in ſua diſſertatione de Concilio Nicæno, Canone 16.

Digitized by Google

tulus ipſius Beneficii, adſcriptus cenſetur, & Clericus, ſeu Miniſter illius Eccleſiæ reputatur.

X. Itaque ſicuti antiquitus Ordinatio ſubjiciebat Ordinatum Epiſcopo illius Eccleſiæ, ad quam ordinatus erat, ita hodie Beneficium ſubjicit Clericum Epiſcopo, ſub cujus Diœceſi ſitum eſt Beneficium; habeturque eatenus *proprius* ipſius Epiſcopus, ut ab illo tamquam proprio Epiſcopo ad Ordines ſuperiores promoveri queat: cum notabili tamen differentia inter modernam, & priſtinam diſciplinam.

XI. Priſtina enim diſciplina, non niſi *unicum* ipſius Clerici alicui Eccleſiæ per Ordinationem adſcripti, *proprium* Epiſcopum agnoſcebat; ita ut nullus alius Epiſcopus citra hujus licentiam poſſet jure *ordinario* Clericum ad ſuperiores Ordines promovere; at moderna diſciplina, præter titulum Beneficii agnoſcit inſuper *duos* alios titulos, ſcilicet *Originis, & Domicilii;* in tantum ut ratione omnium trium titulorum quis dici queat eodem tempore, & reſpectu ejuſdem Clerici *proprius* Epiſcopus: atque per conſequens queat Clericus Beneficiatus tres habere Epiſcopos *proprios*, ut a quolibet illorum ſine alterius licentia ad Ordines promoveri valeat.

XII. Quo præciſe tempore hæc mutatio diſciplinæ incœperit, incertum eſt; hoc conſtat, nullum reperiri Canonem, nullamque Decretalem, quâ hic *triplex* titulus probetur, ante Decretalem Bonifacii VIII. relatam in *cap.* 3. *De Temporib. Ordinat. in VI.* Sedit autem Bonifacius ſub finem ſeculi XIII. & initium ſeculi XIV.

In hac Decretali, dicit Bonifacius VIII. " Cum nullus Clericum Parochiæ alienæ, " præter Superioris ipſius licentiam debeat " ordinare: Superior intelligitur in hoc " caſu Epiſcopus, de cujus Diœceſi eſt " is, qui ad Ordines promoveri deſiderat, " *oriundus*; ſeu in cujus Diœceſi *Beneficium* obtinet Eccleſiaſticum, ſeu habet " (licet alibi natus fuerit) *Domicilium* in " eadem ".

XIII. Epiſcopus originis, de quo in citata Decretali, dicitur Epiſcopus loci, e quo ipſe Ordinandus eſt *oriundus*, hoc eſt, *originem* habet, ſive *natus* eſt; quemadmodum ſat indicat ipſe Pontifex, quando loquens de *Domicilio*, ponit hanc parentheſim, *licet alibi* NATUS *ſit;* quibus verbis manifeſte idem indicat, quod ante dixerat de *origine*, ita ut juxta Pontificem eadem ſint, *natum* eſſe, & *oriundum*.

Quapropter, tametſi olim major ſoleret eſſe reſpectus ad locum ubi quis eſſet *Baptizatus*, ſeu ſpiritualiter *regeneratus*, quam in quo eſſet *carnaliter natus*, ſeu *generatus;* tamen hodie ſpectatâ hac Decretali, ſi contingeret, aliquem uno loco eſſe *natum*, & alio *Baptizatum*, videretur potior ratio habenda quoad ſuſceptionem Ordinis, Epiſcopi *nativitatis*, quam Baptiſmi.

XIV. Similiter, tametſi leges habere videantur pro loco *originis* filii illum, in quo pater ejus natus eſt, *l.* 6. §. 1. *ad Municipalem*. Tamen verius eſt, juxta hanc Decretalem, per Epiſcopum *originis* intelligi Epiſcopum loci, in quo ipſemet Ordinandus *originem* habuit, ſive *natus* eſt; non autem loci, e quo pater ejus oriundus eſt. Unde Nicolaus Garcias, *De Beneficiis, part.* 7. *cap.* 9. *num.* 25. poſtquam dixit, de ſtilo Curiæ verbum *oriundus* accipi pro *orto*, tamquam conſequens docet, quod *oriundus* de aliqua civitate eſt, qui *natus* eſt in illa civitate, non in qua pater ejus *natus* fuit. Neque in Gallia, uti monet Hallierius, *part.* 2. *ſect.* 5. *cap.* 3. *art.* 3. §. 2. *Paternæ originis*, quoad Ordines recipiendos ulla ſolet haberi ratio; ideoque monet, tutum non eſſe, quod quis ad Epiſcopum loci nativitatis *paternæ* pro ſuſcipiendis Ordinibus accedat; ſi nullo alio titulo is *proprius* Epiſcopus ſit: quod & in Belgio merito attenditur; quia nec hic originis paternæ rationem haberi videmus; maxime quia nec cum Decretali Bonifacii VIII. congruere videtur.

XV. Epiſcopus *Domicilii* cenſetur Epiſcopus ejus loci, in quo Ordinandus *Domicilium* habet.

Hic titulus olim parum notus erat; uti notat Hallierius loco citato *art.* 4. §. 1. qui deinde §. 2. oſtendit, quâ ratione, neceſſarium fuerit poſterioribus ſeculis magis, quam olim remittere Ordinandos ad Epiſcopum *Domicilii;* atque hinc tandem legem Eccleſiaſticam natam, quæ Epiſcopum *Domicilii* pro *proprio* Epiſcopo Ordinationis agnoſcit.

Ut

Digitized by Google

Ut vero quis hoc titulo Epiſcopum pro Ordinibus ſuſcipiendis accedat, requiritur, ut revera *Domicilium* in ejus Diœceſi fixum habeat.

XVI. Quando vere quis Domicilium alibi fixiſſe cenſeatur, explicant Imperatores in *L.* Cives *Cod. de Incolis*, dum ajunt: " In eodem loco ſingulos habere Domicilium non ambigi, ubi quis larem, rerumque ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit: unde rurſus non ſit diſceſſurus, ſi nihil avocet: unde cum profectus eſt, peregrinari videtur; quo ſi redit, peregrinari deſtitit ".

XVII. Ut vero quis hujuſmodi domicilium fixum firmumque elegiſſe cenſeatur, potius ab animo atque circumſtantiis, quam a temporis ſpatio deſumendum eſt.

Fieri enim poteſt, ut quis pluribus annis in loco aliquo moretur, nec tamen eo in loco domicilium fixum firmumque habere credatur, ratione cujus poſſet ab Epiſcopo illius loci ad Ordines promoveri.

XVIII. Exemplum eſt notorium in degentibus ſtudiorum cauſâ in Academia; quin & in nonnullis Profeſſoribus inferiorum præſertim ſcientiarum, qui multis ſubinde annis continuo in Academia morantur; ſed tamen *fixum firmumque* domicilium non videntur habere; eo quod ea ſit profeſſionum illarum conditio, ut aliquot annorum curriculo abſoluto, eam deſerere, & alio migrare Profeſſores ſoleant; nec eo animo videantur ſuſcipi, ut perpetuo in ea functione perſiſtant.

Unde nec Profeſſores Humaniorum litterarum, nec Philoſophiæ; neque Pædagogorum Regentes, vel Vice-Regentes ſolent pro Ordinibus recipiendis ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, in cujus Diœceſi Univerſitas Lovanienſis eſt conſtituta, pro Ordinibus accipiendis recurrere; neque credo, eos facile hoc ſolo titulo recipiendos.

XIX. Quin nec commoratio in aliquo loco ſufficiens, ut quis dicatur ibidem habere *domicilium* ad ſuſcipienda alia Sacramenta, v. gr. Communionem Paſchalem, quin & Matrimonium contrahendum, ſemper ſufficit pro conſtituendo *domicilio* ſufficiente ad recipiendos Ordines. Firmius enim magiſque fixum domicilium videtur pro recipiendis Ordinibus requiri, uti loco citato notat Hallierius, & quotidiana praxis in juventute Academica evincit.

XX. Ceterum, quia *domicilii* probatio difficilis eſt; nec facile vera *domicilii* electio a ficta ac ſimulata diſcerni poteſt, merito laudat Hallierius loco ſupra indicato §. 9. Epiſcopos Galliæ, quod " ab Ordinatione Clericorum, qui alibi nati ſunt, ſibi temperare ſoleant, non quod ut opinor (ait) id ſibi interdictum putent, ſed quod originis probatio facilior ſit & expeditior, ad cujus proinde Epiſcopum remittunt, niſi in extranea quis patria, vel extra paternum domicilium fortuito natus ſit, quo caſu *domicilii*, quod *originis* locum quodammodo obtinet, rationem babeut, & Ordines eis conferunt, qui apud eos *domicilium* habuerint ".

Hæc Hallierius, qui ibidem notat, jus originis multum præponderare juri domicilii. Quod jus originis naturale ſit; jus domicilii tantum civile; jus originis neceſſarium; jus domicilii voluntarium; hoc variabile & temporarium, illud immutabile.

XXI. Sicuti commoratio plurium etiam annorum non ſufficit, ut quis habere cenſeatur fixum firmumque domicilium; ut ratione illius poſſit ab Epiſcopo aliquo ordinari; ita nec ea ſemper requiritur, ut verum domicilium in aliquo loco figatur. Poteſt enim aliquis ſine mora temporis ad aliquem locum vere migrare; ibique animo ſemper manendi, larem, rerumque ac fortunarum ſummam conſtituere; atque ita firmum fixumque domicilium eligere; ſed quia ſimilis ſubitanea domicilii electio fraudibus, & fictionibus obnoxia eſt, niſi temporis morâ juvetur, merito S. Carolus in Concilio IV. Mediolanenſi *part.* 2. *tit.* 8. decrevit, ne quis ratione *domicilii* ab Epiſcopo ordinetur, niſi ut minus decem annis in eodem loco commoratus eſſet; volens, " ut ſuſcepturus Tonſuram vel Ordines probet, ſe vel origine, vel Beneficio Eccleſiaſtico, quod in Diœceſi obtinet, vel decennali *domicilio*, vel aliâ quavis legitimâ ratione Diœceſanum eſſe ".

XXII. Titulo Beneficii, *proprium* Epiſcopum conſtitui illum, in cujus Diœceſi Bene-

Beneficium ſitum eſt, manifeſtum eſt ex citata Decretali Bonifacii VIII. eumque titulum ex veteri diſciplina originem traxiſſe ſupra notavimus.

Nec refert ſi Beneficii hujus proviſio ſeu collatio ſpectet ad alium Epiſcopum; modo revera titulus Beneficii ſit in Eccleſia huic Epiſcopo ſubjecta; ſive quod Beneficium quoad Epiſcopalia Juriſdictioni Epiſcopi ſubjiciatur; ita Garcias *De Beneficiis part.* 2. *cap.* 4. *num.* 15.

XXIII. Ad hæc, attentis verbis ipſius Decretalis, indifferens eſt, quale ſit Beneficium; an ſimplex; an cum cura animarum; an requirens reſidentiam; an eam non requirens; an multos, an paucos proventus annexos habeat; modo tamen ſit verum Beneficium, & in titulum Beneficii poſſideatur.

XXIV. Imo licet Beneficium adeo eſſet tenue in proventibus, ut non eſſet ſufficiens pro *titulo* Ordinationis, nihilominus, ſi ſit verum Beneficium, valebit ut ratione illius efficiatur ſubditus Epiſcopi, cui Beneficium illud ſubjicitur, atque poſſit ab illo tamquam *proprio* Epiſcopo ordinari, etiam ad titulum alterius Beneficii, aut patrimonii.

XXV. Quin ſi plura Beneficia in diverſis Diœceſibus poſſideat, habebit & ratione Beneficii tot *proprios* Epiſcopos, a quibus ordinari poſſit, etiam ſine Dimiſſorialibus, quot poſſidet Beneficia.

XXVI. Si tamen ex circumſtantiis appareat, Beneficium eſſe tantum impetratum, ut ſubterfugiat proprii Epiſcopi examen, & alieno ſe ſubjiciat, Beneficium ita impetratum eum non ſubjicere Epiſcopo illius Beneficii, non ſemel declaravit S. Congregatio: uti refert Fagnanus his verbis: " Clericus primæ Tonſuræ, qui „ Beneficium obtinet in alia Diœceſi, etſi „ promoveri poſſit ad minores Ordines ab „ Epiſcopo Beneficii *quantumvis tenuis*, ad „ præſcriptum capitis *Cum nullus*, *tit. de* „ *Temporibus Ordinationum in ſexto*, tamen „ ſi illud Beneficium ſibi *in fraudem* conferri curavit, *ut eludat examen ac judicium ſui Ordinarii*, cenſetur *male* promotus, & remanet ſuſpenſus ab executione Ordinum tamquam ordinatus à „ non ſuo Epiſcopo juxta *cap.* 8. *Seſſ.* 23. „ ut Sacra Congregatio declaravit „.

XXVII. Epiſcopi Gallicani animadvertentes, ex multiplici titulo, quo quis *proprius* Epiſcopus efficitur, occaſionem ſuppeditari Clericis ineptis in Sacros Ordines involandi; & Epiſcoporum, quibus vita illorum nota eſt, & quorum examen ſubire metuunt, ſubterfugiendi, in generali Conventu Cleri Gallicani anno 1657. declaraverunt: " Vix dignoſci poſſe, quantum annorum ad domicilium figendum „ requiratur, & vix poſſe rationem haberi „ Epiſcopi Beneficii; cum non ita jam „ (ut olim) quique Clerici Eccleſiæ ſuæ „ aſſigantur: cum Beneficio renuntiare ſine ſui Epiſcopi conſenſu, cum plura „ poſſidere poſſint in variis Diœceſibus, „ quo Clericis evagandi, & elevandæ obedientiæ anſa præbetur, Decretum Bonifacii VIII. de *tribus* Epiſcopis *propriis* „ vix in Gallia receptum unquam fuiſſe; „ porro expeditiſſimum jam eſſe, ut Epiſcopus proprius non eſſet, niſi unus a „ quo poſſet ordinari. Denique decretum „ eſt, monendos hortandoſque Epiſcopos, „ ne quos ordinarent, niſi ex ſuis Diœceſibus oriundos (*a*).

Hæc declaratio oſtendit, Epiſcopos Gallicanos præcipuam rationem haberi voluiſſe Epiſcopi *originis*: eo quod hic titulus non ſit ita mutabilis; neque tot fraudibus ſubjectus, ſicut titulus *Domicilii*, aut *Beneficii*.

XXVIII. Hanc Epiſcoporum Galliæ declarationem, & conſuetudinem, quæ licentiam ordinandi paſſim ad unum Epiſcopum *originis* reſtringit, nec licentiam a variis Epiſcopis recipiendi Ordines paſſim indulget, non improbat Hallierius; " tamen „ exoptat quam maxime, neminem, qui „ Beneficium reſidentiam requirens, præſertim vere curatum habet, abſque ejus, „ in cujus Diœceſi tale Beneficium obtinet, licentia a quopiam ordinari: poſſet enim ille, quem forte ad Beneficium „ non admiſit, ab Ordinatione, ſi indignus eſſet, rejicere; poſſet & eumdem, „ ſi poſt obtentum Beneficium aliquid rejectio-

(*a*) Hæc leguntur in novis Cleri Gallicani Collectaneis *Tom.* 5. *tit.* 7. *part.* 3. *col.* 477. 478.

Digitized by Google

„ jectione dignum feciſſet, vel olim feciſ„ ſe de novo deprehenderetur, ab Ordi„ natione repellere, qui ſine ejus licentia „ ordinatus Eccleſiæ ſcandalo, & infamiæ „ futurus eſt „.

XXIX. Et ſane, ſi quis in aliqua Eccleſia Beneficium poſſideat, eique jam notabili tempore deſervierit; atque ex conditione Beneficii, aut aliunde ſufficienter pateat, eum perpetuo eidem deſerviturum, omnino rationi ac priſtinæ diſciplinæ conſentaneum eſt, ut is non niſi ab Epiſcopo Beneficii ordinetur. Similis enim Clericus, cum titulo Beneficii perpetuo vinculo quaſi Eccleſiæ illi cenſeatur alligatus, rationem Canonum, qui adeo enixe vetarunt, alienum Clericum a quovis Epiſcopo ordinari, hic locum habere non obſcurum erit, ſi quæ ſupra de his Canonibus dicta ſunt, expendantur.

XXX. Quocumque autem titulo ſive *Beneficii*, ſive *Domicilii*, ſive *Originis* conſtituatur *proprius* Epiſcopus, habebit licentiam non tantum conferendi Ordines; ſed etiam dandi *Dimiſſoriales*, diſpenſandi ſuper *interſtitiis*, aliaque faciendi, quæ paſſim ab Epiſcopis circa Sacras Ordinationes reſpectu ſuorum ſubditorum licent, uti poſt alios docet Barboſa de Poteſtate Epiſcopi *part.* 2. *allegat.* 4. & quotidiana praxis probat.

XXXI. Synodus Tridentina nihil circa titulum, quo quis *proprius* Epiſcopus efficitur, mutavit aut definiit; ſed id non uno Decreto ſtabilire ſtuduit, ut nullus ab alieno Epiſcopo, niſi de proprii licentia, ordinetur.

In primis *Seſſ.* 6. *cap.* 5. *de Reformat.* ſtatuit: " Nulli Epiſcopo liceat, cujuſvis „ privilegii prætextu, Pontificalia in alte„ rius Diœceſi exercere, niſi de Ordinarii „ loci expreſſa licentia, & *in perſonas ei„ dem Ordinario ſubjectas* „.

XXXII. Huic decreto nonnulli Epiſcopi mere Titulares fraudem facientes, " Ca„ thedram collocabant in aliquo loco *nul„ lius* Diœceſis; atque ibi quoſcumque ad „ ſe venientes, etiamſi ſuorum Epiſcopo„ rum, ſeu Prælatorum Litteras commen„ datitias non haberent, Clericali chara„ ctere inſignire, & ad Sacros etiam Pre„ sbyteratus Ordines promovere præſume„ bant; quo plerumque fiebat (ait Syno„ dus Trident. *Seſſ.* 14. *cap.* 2. *de Reformat.*) „ ut minus idonei, & rudes ac ignari, „ & qui a ſuo Epiſcopo tamquam inhabi„ les & indigni rejecti fuerunt, ordinati; „ nec divina Officia peragere, nec Eccle„ ſiaſtica Sacramenta recte valeant mini„ ſtrare „.

Incommoda, quæ hic notat Synodus, hodie etiam difficulter evitantur ob libertatem adeundi plures Epiſcopos pro Ordinibus recipiendis, quemadmodum ante indicavimus.

Synodus, ut iis occurrat, decernit: " Ne„ mo Epiſcoporum, qui Titulares vocan„ tur, etiamſi in loco *nullius* Diœceſis, „ etiam exempto, aut aliquo Monaſterio „ cujuſvis Ordinis reſederint, aut moram „ traxerint, vigore cujuſvis privilegii ſibi „ de promovendo quoſcumque ad ſe ve„ nientes pro tempore conceſſi, alterius „ ſubditum, etiam prætextu familiaritatis „ continuæ commenſalitatis ſuæ, abſque ſui „ proprii Prælati expreſſo conſenſu, aut „ Litteris dimiſſoriis, ad aliquos ſacros „ aut minores Ordines, vel primam Ton„ ſuram promovere ſeu ordinare valeat „.

XXXIII. Cum autem incommoda ſupra recitata non minus metuenda ſint, ſi unicuique liceat a quocumque *vero* & non Titulari Epiſcopo ordinari, quam ſi a Titulari, Synodus ſuum decretum extendens, ſtatuit generaliter *Seſſ.* 23. *cap.* 8. *De Reformat.* ut " unuſquiſque a *proprio* Epi„ ſcopo ordinetur. Quod ſi quis ab alio „ promoveri petat, nullatenus id ei, etiam „ cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti „ vel privilegii prætextu, etiam ſtatutis „ temporibus permittatur; niſi ejus probi„ tas ac mores Ordinarii ſui teſtimonio „ commendentur; ſi ſecus fiat, Ordinans „ a collatione Ordinum per annum, & „ ordinatus a ſuſceptorum Ordinum execu„ tione, quamdiu proprio Ordinario vide„ bitur expedire, ſit ſuſpenſus „.

XXXIV. Tametſi Synodus hoc decreto ſpecifice non exprimat *Tonſuram* Clericalem, tamen quia generaliter vult, unumquemque a *proprio* Epiſcopo ordinari, etiam ſub illa generalitate comprehendiſſe videtur ipſam *Tonſuram*: cum eam ſuſcipiens, etiam, in latiore ſaltem ſignificatione, dicatur

Digitized by Google

catur *ordinari*. Et ratio, quæ vetat quempiam in alienum ſubditum Pontificalia exercere, etiam in collatione Tonſuræ Clericalis militat: quod ſcilicet, exercitium Pontificalium ſit ſpecies juriſdictionis, ſaltem voluntariæ, quæ in non ſubditum exerceri nequit.

XXXV. Ad hæc, quia Synodus Tridentina etiam ſuo Decreto excludit *cujuſvis generalis, vel ſpecialis reſcripti* prætextum, " conſulta S. Congregatio Concilii Interpres, an qui facultatem a Sede Apoſtolica obtinuit, ut poſſit ordinari ab alio quam a ſuo Ordinario, debeat nihilominus probitatem ſuam, & mores Ordinarii ſui teſtimonio comprobare. Reſpondit ita debere, prout Signatura Gratiæ jamdudum ſolita eſt in hujuſmodi facultatibus ponere clauſulam, *de Licentia Ordinarii*, cujus teſtimonio mores & probitas commendentur". Ita Fagnanus ad *cap.* Cum secundum ;; *De Præbendis, num.* 54.

XXXVI. Decreti prædicti generalitas; nec non expreſſa clauſula, *etiam cujuſvis generalis, vel ſpecialis privilegii prætextu*, ſat oſtendunt, Synodum voluiſſe non tantum ſeculares, ſed etiam *Regulares* quocumque privilegio munitos ſuo decreto comprehendi.

Deinde *cap.* 10. ejuſdem Seſſionis, nec Abbati permittit, *Regulari* cuicumque Tonſuram aut Minores conferre, qui *non ſit ejus ſubditus;* ſed horum omnium Ordinationem ad Epiſcopos, intra quorum Diœceſis fines exiſtunt, pertinere vult. Quo ſatis oſtendit, *Regularium*, qui Abbatibus illis non ſubſunt, Ordinationem ad Epiſcopos, *intra quorum Diœceſis terminos exiſtunt*, pertinere; idque ut ſubdit Synodus, *non obſtantibus quibuſvis privilegiis, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus etiam immemorabilibus*.

XXXVII. Indulſit quidem Pius V. Conſtitutione ſuâ, quæ incipit: *Etſi Mendicantium* 41. in Bullario Romano, Fratribus Mendicantibus, quod Sacros Ordines a quolibet Antiſtite, gratiam & communionem Apoſtolicæ Sedis habente, Ordinarii loci licentiâ minime requiſitâ, in locis ſeu domibus Fratrum hujuſmodi, ſive alibi recipere poſſent, ſed Pii V. immediatus ſucceſſor Gregorius XIII. hanc Conſtitutionem Pii V. reduxit ad terminos Juris communis & Concilii Tridentini, per Bullam, quæ incipit, *In tanta* 9. in Bull. Rom. atque omnia ita eſſe voluit, quo futura eſſent, ſi Litteræ illæ Pii V. non emanaſſent; *ad quam diſpoſitionem, & deciſionem, ſuumque integrum ſtatum, ac terminum illa omnia* (ait) *reducimus*.

Itaque attentâ hac reductione, ad terminos Juris communis & Concilii Tridentini, hodie Regulares non poſſunt ab Epiſcopis ordinari, etiam in ſuis domibus ſine licentia Diœceſanorum, uti recte advertit Barboſa, *De Officio Epiſcopi, part.* 2. *Allegat.* 4. *num.* 61.

XXXVIII. Poſtmodum emanavit Declaratio quædam Sanctæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, probata a Clemente VIII. quâ declaratum eſt: " Superiores Regulares poſſe ſuo ſubdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requiſitis Ordines ſuſcipere voluerit, Litteras dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen Diœceſanum, nempe illius Monaſterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, is Regularis poſitus fuerit".

Hic duo declarantur: Primum, Regularem pro Ordinibus ſuſcipiendis non poſſe a Superioribus ſuis mitti niſi ad Diœceſanum ſuum.

Secundum, Diœceſanum Regularium cenſeri Epiſcopum illius Monaſterii, in cujus Diœceſi ſitum eſt Monaſterium in quo Regularis Ordinandus collocatus, fuit ab iis, ad quos pertinet; ita ſcilicet ut de familia illius Monaſterii cenſeatur; ſive incorporatus ſit illi Conventui; adeoque vere dicatur jam eſſe de illo Conventu, ſeu familia, ac ibi ſecundum diſciplinam Regularium, qui Conventum de voluntate Superiorum mutare ſubinde ſolent, vere dicatur ibi habitare, & domicilium habere.

XXXIX. Unde Superiores Regulares, qui ſubditos ſuos mittunt ad certos Conventus eâ duntaxat intentione, ut ab Epiſcopis illorum Conventuum ordinari queant; mox eoſdem Ordinatos ad priores Conventus revocaturi, indubie Concilio Tridentino, & Conſtitutionibus Pontificiis fraudem

Digitized by Google

dem faciunt ; ac revera ſubditos a non Diœceſano Ordines ſuſcipere permittunt ; quandoquidem evidens ſit, Regulares ſic ad alios Conventus euntes, priorem Conventum revera non deſerere, neque *familiam* mutare ; ſed de familia ſeu Conventu priori manere ; ac per conſequens, Epiſcopo hujus Conventus ſubjectos.

Itaque Regulares cenſentur eſſe de Diœceſi Epiſcopi, in qua ſitum eſt Monaſterium, in quo *vere* habitant, ſive cujus familiæ ſunt incorporati ; etiamſi aliunde ſint oriundi, juxta *cap.* 3. §. Religiosi, *De Temporibus Ordinat. in VI.* neque alium Diœceſanum, ſive Ordinarium habere cenſentur : eo quod per profeſſionem Religioſam, *origini* quodammodo renunciaverint.

Si tamen de Regularibus agatur, qui Beneficiorum ſunt capaces, non apparet, quare non poſſint quoque titulo Beneficii Regularis promoveri ab Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſitum eſt Beneficium,

XL. Additur deinde in citata Declaratione Congregationis : " Etſi Diœceſanus „ abſuerit, vel non eſſet habiturus Ordi- „ nationes, ad quemcumque alium Epi- „ ſcopum, dum tamen ab eo Epiſcopo, „ qui Ordines contulerit, examinetur „ quoad doctrinam, & dum ipſi Regula- „ res non diſtulerint de induſtria conceſ- „ ſionem dimiſſoriarum in id tempus, „ quo Diœceſanus, vel abſuturus, vel „ nullas habiturus Ordinationes eſſet. Ve- „ rum cum a Superioribus Regularibus, „ Epiſcopo Diœceſano abſente, vel Or- „ dinationes non habente, Litteræ dimiſ- „ ſoriæ dabuntur, in eis utique hujuſmo- „ di cauſam abſentiæ Diœceſani Epiſcopi, „ vel Ordinationum ab eo non habenda- „ rum, exprimendam eſſe ; quod qui non „ fecerint, officii, & dignitatis ſeu admi- „ niſtrationis, ac vocis activæ, & paſſivæ „ privationis, ac alias arbitrio ejuſdem „ S. D. N. Papæ reſervatas pœnas, in- „ current „.

Declaratione illâ relatâ, ſubdit Hallierius loco citato : " Hanc, nî fallor, mo- „ derationem, & interpretationem Tri- „ dentinæ Synodi Regularium importunæ „ flagitationes extorſerunt, cui tamen ne „ ſic quidem parere aliqui ipſorum vo- „ lunt „.

XLI. Quidquid ſit de hoc Hallierii aſſerto, fraudem apertam illi declarationi faciunt, & menti Pontificis contraveniunt, qui credunt, & aſſerunt, Superiores poſſe *ex induſtria* differre dationem dimiſſorialium ſuis ſubditis uſque ad id tempus, quo Epiſcopus ſit abſens, vel nullas habiturus ſit Ordinationes. " In quocumque „ caſu, in quo Regulari Prælato conſtat, „ ſubditos ſuos eſſe, & quantum ad mo- „ res, & quantum ad doctrinam ſufficien- „ ter idoneos, & tamen habeat unde pro- „ babiliter timeat fore, ut ab Epiſcopo „ rejiciantur : quia tunc rationabiliter mo- „ vetur, & vere utitur jure ſuo, non fa- „ ciet contra Decretum Clementis VIII. „ ſi expectet tempus, in quo non ſunt „ habendæ Ordinationes in Diœceſi, ut „ ſubditos ſuos extra Diœceſim dimittat „ Ordinandos „.

Ita nuperus Auctor Conſultationum Canonicarum, *Conſult.* 3. *reſolut.* 6. *num.* 809.

XLII. Quo poſito, quid ſequitur, niſi quod quandocumque Superior probabiliter timet fore, ut ab Epiſcopo non ſint admittendi ad Ordines, quos ipſe præſentandos duxerit (hos enim, & *quantum ad mores*, & *quantum ad doctrinam ſufficienter idoneos* judicat) tunc non faciet contra Decretum Clementis VIII. ſi exſpectet tempus, in quo non ſunt habendæ Ordinationes in Diœceſi, ut ſubditos ſuos extra Diœceſim dimittat Ordinandos : ſive quod ſecundum modernam praxim loquendo idem eſt, ſi probabiliter timeatur fore, ut ab Epiſcopo non *omnes indifferenter* Regulares, præſertim Mendicantes, ætatem & certum in Religione tempus habentes, admittantur.

Quid enim notius, quam omnes plane Regulares, ſi illos, quos Laicos vocant, excipias, mox ut ætatem attigerint, certoque tempore in Religione vixerint, Ordinibus ſacris, & *quantum ad mores*, & *quantum ad doctrinam ſufficienter idoneos* a Superioribus judicari ?

Si hoc non ſit *fraudem* facere Declarationi, & Ordinationi Pontificis, neſcio quid tandem erit *fraudem* facere ; ſed de hac, aliiſque ſimilibus fraudibus, quibus nonnulli ſe conantur ſubducere examini ſuorum Epiſcoporum, qui ſecundum ſuum

genium rigidiores videntur, ſuſius egi in libello, cui titulus, *Repagulum Canonicum adverſus nimiam exemptionum a juriſdictione Epiſcoporum extenſionem*, §.10. 11. *&c.*

XLIII. His aliiſque incommodis, quæ ex recurſu ad varios Epiſcopos pro Ordinibus ſuſcipiendis oriuntur, medendis, ſummus Pontifex Innocentius XII. Conſtitutionem edidit, quæ incipit, *Speculatores*; quâ pene omnia, quæ tunc ex declaratione S. Congregationis; tum Decretis Epiſcoporum circa *proprium* Epiſcopum relata ſunt, confirmantur; unde textum Conſtitutionis, quo hæc exprimuntur, hic apponendum credidi.

" Decernimus, ac declaramus, nulli
„ Epiſcopo, ſeu cujuſvis loci Ordinario,
„ tametſi Cardinalatus honore fulgeat, li-
„ cere externum quempiam, ac ſibi ratio-
„ ne Originis, ſeu Domicilii, juxta mo-
„ dum inferius declarandum, legitime con-
„ tracti, non Subditum ad Clericalem
„ Tonſuram promovere, cujuſvis Benefi-
„ cii Eccleſiaſtici ei ſtatim ac Tonſurâ
„ hujuſmodi inſignitus fuerit, ſeu ad quod
„ is a Patronis jam præſentatus, ſeu no-
„ minatus fuerit, prætextu, etiam ſi Be-
„ neficium prædictum de novo eâ expreſſe
„ adjectâ lege fundatum fuiſſe conſtiterit,
„ ut quis immediate poſt Clericalem cha-
„ racterem ſuſceptum ad illud inſtituatur;
„ præterea Clericum, qui legitime jam a
„ proprio Epiſcopo ad eamdem Clericalem
„ Tonſuram, ſeu etiam ad minores Ordi-
„ nes promotus fuerit, non poſſe ab alio
„ Epiſcopo ratione, ac titulo cujuſcum-
„ que Beneficii in illius Diœceſi obtenti,
„ ad ulteriores Ordines promoveri, niſi
„ ante eorumdem ſuſceptionem Teſtimo-
„ niales litteras proprii Epiſcopi tam Ori-
„ ginis, quam Domicilii ſuper ſuis Nata-
„ libus, ætate, moribus, & vita ſibi con-
„ cedi obtinuerit, eaſque Epiſcopo ordi-
„ nanti in actis illius Curiæ conſervandas
„ exhibuerit. Licet vero Clericus ratione
„ cujuſvis Beneficii in aliena Diœceſi ob-
„ tenti, ſubjici dicatur juriſdictioni illius
„ Epiſcopi, in cujus Diœceſi Beneficium
„ hujuſmodi ſitum eſt, eam tamen de ce-
„ tero hac in re inconcuſſe ſervari volu-
„ mus Regulam, ut nemo ejuſmodi ſub-
„ jectionem ad effectum ſuſcipiendi Ordi-
„ nes acquirere cenſeatur; niſi Beneficium
„ prædictum ejus ſit redditus, ut ad con-
„ gruam vitæ ſuſtentationem, ſive juxta
„ Taxam Synodalem, ſive, eâ deficiente,
„ juxta morem Regionis pro promovendis
„ ad Sacros Ordines, detractis oneribus,
„ per ſe ſufficiat, illudque ab Ordinando
„ pacifice poſſideatur, ſublatâ quacumque
„ facultate ſupplendi, quod deficeret fru-
„ ctibus ejuſdem Beneficii cum adjectione
„ Patrimonii etiam pinguis, quod ipſe
„ Ordinandus in eadem, ſeu alia quavis
„ Diœceſi obtineret; ac Epiſcopus ſic Or-
„ dinans tam de prædictis Teſtimonialibus
„ litteris, quam de redditu Beneficii hu-
„ juſmodi expreſſam in conſueta collato-
„ rum Ordinum atteſtatione mentionem
„ facere debebit. Ceterum, Subditus ra-
„ tione Originis in tantum ſit, ac eſſe
„ intelligatur, qui naturaliter ortus eſt in
„ ea Diœceſi, in qua ad Ordines promo-
„ veri deſiderat, dummodo tamen ibi na-
„ tus non fuerit ex accidenti, occaſione
„ nimirum itineris, Officii, Legationis,
„ Mercaturæ, vel cujuſvis alterius tem-
„ poralis moræ, ſeu permanentiæ ejus Pa-
„ tris in illo loco; quo caſu nullatenus
„ ejuſmodi fortuita nativitas, ſed vera
„ tantum, & naturalis Patris origo erit
„ attendenda. Quod ſi quis tanto tempo-
„ ris ſpatio in eo loco, in quo ex acci-
„ denti, ſicut præmittitur, natus eſt,
„ moram traxerit, ut potuerit ibidem Ca-
„ nonico aliquo impedimento irretiri, tunc
„ etiam ab Ordinario ejus loci litteras Te-
„ ſtimoniales, ut ſupra, obtinere, illaſque
„ Epiſcopo Ordinanti per eum in collato-
„ rum Ordinum teſtimonio ſimiliter re-
„ cenſendas, præſentare teneatur. At ſi
„ Pater in alieno loco, ubi ejus filius na-
„ tus eſt, tamdiu, ac eo animo perman-
„ ſerit, ut inibi vere domicilium de jure
„ contraxerit, tunc non origo Patris, ſed
„ domicilium per Patrem legitime, ut
„ præfertur, contractum pro Ordinatione
„ ejuſdem filii attendi debeat. Subditus
„ autem ratione domicilii ad effectum ſu-
„ ſcipiendi Ordines is duntaxat cenſeatur,
„ qui licet alibi natus fuerit, illud tamen
„ adeo ſtabiliter conſtituerit in aliquo lo-
„ co, ut vel per decennium ſaltem in eo
„ habitando, vel majorem rerum, ac bo-
„ norum

Digitized by Google

„ norum ſuorum partem cum inſtructis „ ædibus in locum hujuſmodi transferendo, ibique inſuper per aliquod conſiderabile tempus commorando, ſatis ſuperque ſuum perpetuo ibidem permanendi animum demonſtraverit, & nihilominus ulterius utroque caſu ſe vere, & realiter animum hujuſmodi habere jurejurando affirmet. Si quis tamen a propriæ originis loco in ea ætate diſceſſerit, quâ potuerit alicui Canonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarii ſuæ originis teſtimoniales litteras, ut ſupra, afferre debebit, ac de illis expreſſa ſimiliter mentio in ſuſceptorum Ordinum litteris facienda erit „.

CAPUT III.

De Litteris Dimiſſorialibus.

1. *Quæ eſſent apud Veteres Litteræ Dimiſſoriales?*
2. *Harum Litterarum mentio occurrit in antiquis Canonibus; ſed alio ſenſu, quam hodie accipiuntur.*
3. *Litteræ Dimiſſoriales hodie dantur, ut quis ab* alieno *Epiſcopo ordinetur.*
4. *Dare Litteras Dimiſſoriales proprie ad Epiſcopos pertinet.*
5. *Olim quibuſdam inferioribus Prælatis facultas dandi Dimiſſoriales competiit.*
6. *Synodus Tridentina hanc facultatem ſuſtulit.*
7. *Decretum S. Congregationis conforme.*
8. *Auctoritas dandi Dimiſſoriales competens Capitulo, Sede vacante, per Synodum Tridentinam reſtricta.*
9. *Pœna in contravenientes decreta.*
10. *Epiſcopus* confirmatus *non conſecratus, poteſt dare Dimiſſoriales, & Archiepiſcopus ante receptionem* Pallii.
11. *Facultas hæc ab Epiſcopis delegari poteſt.*
12. *Synodus Tridentina deſiderat, ut Epiſcopi* per ſe *Ordines conferant.*
13. *Jure communi in litteris Dimiſſorialibus exprimenda cauſa, ob quam Epiſcopus non ordinet; ſed hodie non obſervatur.*
14. *Non eſt conveniens, ut Epiſcopus paſſim ſuos alio mittat.*
15. *Synodus Tridentina non vult dari Dimiſſoriales, niſi* jam probatis.
16. *Synodi poſteriores idem inculcant.*
17. *Juſtitia horum Decretorum.*
18. *Interdum examen aliis delegandum, & quæ cautio a S. Carolo hic adhibita?*
19. *Studentium in Academia examen ſæpe aliis committitur, & quid hic præcipue attendendum?*
20. *Synodus Tridentina videtur ultra examen Ordinarii etiam requirere examen* alieni *Ordinantis vigore Dimiſſorialium.*
21. *Idque in aliquibus Diœceſibus obſervatur.*
22. *Sacra Congregatio declaravit, id eſſe arbitrarium.*
23. *In Belgio non ſolet ſecundum examen inſtitui.*
24. *Merito attendunt Epiſcopi a quo Dimiſſoriales conceſſæ ſint.*
25. *Sanctus Carolus noluit ſine neceſſitate Dimiſſoriales dari.*
26. *Noluit eas dari, niſi pro Ordinibus unâ ordinatione recipiendis.*
27. *Voluit in iiſdem præſcribi tempus, intra quod Ordines ſint ſuſcipiendi.*
28. *Dimiſſoriales ad tempus, vel certos Ordines reſtrictæ, quando exſpirent?*
29. *Litteræ Dimiſſoriales per mortem Epiſcopi non exſpirant.*
30. *Conceſſæ a Capitulo, Sede vacante, aut Vicario, durant etiam extinctâ horum poteſtate.*
31. *Poterit novus Epiſcopus Litteras Dimiſſoriales a Capitulo datas revocare.*

I. Litterarum *Dimiſſorialium*, ſive *Dimiſſoriarum* frequens eſt etiam apud Veteres mentio; ſed alio nonnihil ſenſu, quam hodie accipiuntur.

Antiquitus enim fere ejuſmodi litteræ non dabantur niſi Clericis, qui ad aliam Eccleſiam mittebantur non reverſuri.

Cum enim ſecundum diſciplinam illius temporis, Clerici omnes vi ſuæ ordinationis adſtringerentur certæ Eccleſiæ, a qua ſine conſenſu Epiſcopi recedere non poterant; ſi Clericus ad aliam Eccleſiam transire

ire vellet, petebat ab Epiſcopo *dimiſſionem;* ſi Epiſcopus conſentiebat, expediebantur litteræ, quibus ſignificabatur, quod Epiſcopus hunc Clericum a vinculo, quo Eccleſiæ ſuæ tenebatur, abſolveret, atque a ſe *dimitteret;* alterique Epiſcopo eum cederet; juſque omne, quod in eum habebat, in alterum transferret: atque hæ proprie dicebantur Litteræ *Dimiſſoriæ*, a verbo Latino *dimittere*.

II. Hoc ſenſu Litteræ *Dimiſſoriæ* accipiuntur a Concilio Carthaginenſi I. *Can.* 5. litteras has ideo ſolum requirens, ne alienus Epiſcopus alterius Clericum uſurpet; id eſt, ſuæ Eccleſiæ adſcribat, & alteri eripiat, ut " nullus omnino Clericus in „ quocumque ſit gradu, poteſtatem habeat „ ſine proprii Epiſcopi ſcripta *Dimiſſoria* „ in alienæ Eccleſiæ *catalogum* referri „.

Hic *Dimiſſoria* requiritur, non ut Clericus ab alio Epiſcopo ſimpliciter ordinetur; ſed ut in alienæ Eccleſiæ catalogum referatur; quod fieri mores illorum temporum non permittebant, niſi ab Eccleſia, cui prius fuerat adſcriptus *dimitteretur;* quod fiebat mediante *Dimiſſoriâ*.

III. Hodie vero vulgari nomine Litteræ *Dimiſſoriæ* ſive *Dimiſſoriales* vocantur, quibus Clerici non abſolute a ſuis Eccleſiis dimittuntur; ſed quibus ad alienum Epiſcopum, Ordinum ſuſcipiendorum causâ duntaxat *dimittuntur;* ſeu quibus facultas fit alicui a *non ſuo* Epiſcopo Ordines ſuſcipiendi; ita ut Epiſcopus in eum Clericum priſtinum jus & auctoritatem ſibi retineat; nec a ſe *dimittat*, niſi ad hunc ſolum effectum, ut ab *alieno* Epiſcopo, Ordinem in litteris expreſſum ſuſcipiat.

IV. Sicuti autem Epiſcopi ſunt Ordinarii Ordinum Miniſtri; atque ad ipſos *proprie* ſpectat Miniſtrorum Ordinatio & electio, ita quoque ſemper ad Epiſcopos primario ſpectavit, & hodie ſpectat Dimiſſoriales litteras dare.

" Inferiores Prælati, Religioſi, vel alii, „ niſi eis, quod ſuos Clericos, aut ſubditos, poſſint a quo voluerint Epiſcopo „ facere ordinari, a Sede Apoſtolica *ſpecialiter* ſit indultum, vel Officialis Epiſcopi (cum ad hoc ſe ipſius officium „ non extendat) hujuſmodi nequeunt licentiam impertiri „. *Cap.* 3. *De Temporib. Ordinat. in VI.*

Hic ſupponit Pontifex, Epiſcopis jure ordinario competere facultatem dandi litteras *Dimiſſoriales;* inferioribus vero nonniſi ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ indulto; quemadmodum etiam indicatur in *Cap.* 8. *De officio Archid.* ubi mandatur Epiſcopo, ut " interdicat Archidiacono ſuo, „ ne ſine conſcientia ſua, & auctoritate „ litteras ſuas promovendis concedat Clericis „.

Ad quæ reflectens Gloſſographus, ait: " Et ita patet: quod Archidiaconus non „ poteſt dare commendatitias (litteras) „ ad Ordines ſuſcipiendos, ſed ſolus Epiſcopus „.

V. Subjicit tamen Gloſſographus hanc exceptionem: " Si Epiſcopus abſens eſſet „ extra Parochiam ſuam, & neceſſitas vel „ utilitas Ordinandorum immineret, tunc „ poſſet illos præſentare aliis Epiſcopis, „ per quos ordinentur: quia abſente Epiſcopo ſupplet vices; ſic & Archipresbyteri; & hoc intelligo (ait) ſi Archidiaconus habet hoc *de Conſuetudine*, „ alias non, niſi haberet *ſpeciale* mandatum „.

Ex his quoque non obſcurum eſt, olim nonnullis inferioribus Prælatis, ut Archidiaconis, Archipresbyteris, vel Abbatibus, ſive per indultum, ſive per conſuetudinem, facultatem hanc fuiſſe communicatam.

VI. Verum Concilium Tridentinum *Seſſ.* 23. *cap.* 10. *De Reformat.* poſtquam interdixit Abbatibus, ac aliis quibuſcumque quantumvis exemptis, cuiquam, qui *Regularis ſubditus* ſibi non ſit, Tonſuram vel Minores Ordines conferre, ſubdit: " Nec ipſi Abbates, & alii exempti, & „ Collegia, vel Capitula quæcumque, „ etiam Eccleſiarum Cathedralium Litteras „ Dimiſſorias aliquibus Clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant, „ ſed horum omnium Ordinatio, ſervatis „ omnibus, quæ in hujus ſanctæ Synodi „ Decretis continentur, ad Epiſcopos, intra quorum Diœceſis fines exiſtant, pertineat: non obſtantibus quibuſvis privilegiis, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus, etiam immemorabilibus „.

Hoc decreto auctoritatem dandi Dimiſſoriales competentem Prælatis inferioribus, vel ex privilegio, vel conſuetudine, vel præ-

præſcriptione eſſe revocatam, nequaquam obſcurum eſt (*a*).

VII. Unde cum Capitulum Antuerpienſe obtinuiſſet privilegium a Leone X. quo dabatur facultas dandi *Dimiſſoriales* de promovendo etiam extra tempora; eâque auctoritate, non obſtante Decreto Concilii Tridentini, uti vellet Capitulum; quæſtione per Epiſcopum Romam delatâ, & S. Congregationi propoſitâ, reſcriptum eſt ad Epiſcopum, Sacram Congregationem cenſuiſſe: "Facultatem concedendi *Dimiſ-„ ſorias* litteras Capitulo ademptam eſſe „ Decreto *cap.* 10. *Seſſ.* 23. „ Litteræ extant apud Zypæum in Jure novo *tit. de Officio Ordinarii*, *num.* 20.

VIII. Quia, Sede vacante, Capitulum ſuccedit in jurisdictionem Epiſcopalem, jam olim obtinuit, ut Capitulum, Sede vacante, Dimiſſorias ad ſuſcipiendos Sacros Ordines ſtatim a morte Epiſcopi dare poſſet; at Synodus Tridentina per Decretum ſub Paulo III. editum *Seſſ.* 7. *cap.* 10. *De Reformat.* hanc Capituli auctoritatem aliquatenus reſtrinxit, uti ſupra *part.* 1. *tit.* 9. *cap.* 2. notavi (*b*).

IX. Ulterius pœnam interdicti Capitulo, ſi Decreto contraveniat, comminatur: & inſuper ut " Ordinati, ſi in Minoribus „ Ordinibus conſtituti fuerint, nullo pri-„ vilegio Clericali, præſertim in crimina-„ libus, gaudeant: in Majoribus vero, „ ab executione Ordinum, ad beneplaci-„ tum futuri Prælati, ſint ipſo jure ſu-„ ſpenſi.

Hanc pœnam Synodus *Seſſ.* 23. *cap.* 10. *De Reformat.* " ad illos, qui eaſdem lit-„ teras non a Capitulo, ſed ab aliis qui-„ buſvis, in jurisdictione Epiſcopi loco „ Capituli, Sede vacante, ſuccedentibus, „ obtinerent contra Decretum ſub Paulo „ III. mandat extendi. Concedentes autem „ Dimiſſorias contra formam Decreti, ab „ officio, & Beneficio per annum ſint ipſo „ jure ſuſpenſi „.

X. Ceterum, quia conceſſio Dimiſſorialium ad Ordines ſuſcipiendos, non ad ea, quæ Ordinis Epiſcopalis ſunt, ſed ad ea, quæ jurisdictionis ſunt, pertinet; nemo ambigit, quin Epiſcopus electus, & confirmatus, licet nondum conſecratus, Dimiſſorias dare queat; eo quod poſt confirmationem, etiam ante conſecrationem Epiſcopus exerceat omnia, quæ ſunt jurisdictionis, quemadmodum *part.* 1. *tit.* 14. *cap.* 5. oſtenſum eſt. Idem eſto judicium de Archiepiſcopo ante acceptum *Pallium* Archiepiſcopale, ſine quo Ordines conferre nequit, licet quæ jurisdictionis ſunt exercere valeat; uti ſimiliter *part.* 1. *tit.* 10. *cap.* 7. probatum eſt.

XI. Eâdem ratione facultas dandi *Dimiſſorias* Vicariis, ſeu Officialibus Epiſcoporum competere poteſt, modo Epiſcopi eam ſpecialiter ipſis delegaverint. Hanc auctoritatem in Provincia Colonienſi competiiſſe Officialibus ſuppoſuit Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 1. *cap.* 29. prohibens: " Ne Officiales Litteras *Dimiſſo-„ rias*, quæ vulgo *Licentiatoriæ* Ordinandi „ vocantur, alicui temere concedant: illa-„ rum enim prætextu, qui ſuæ ruditatis „ & inſcitiæ ſibi conſcii ſunt, noſtrorum „ Vicariorum in Pontificalibus diſquiſitio-„ nem ſubterfugiunt, ac alio migrant, ubi „ nullus Canonicæ traditionis reſpectus ha-„ betur „.

Idipſum ſuppoſuit Synodus Moguntina anno 1549. *cap.* 14. dicens: " Commiſſa-„ riis noſtris ſerio inhibemus, ne in poſte-„ rum

(*a*) Monitum velim lectorem in Comitiis Cleri Gallicani habitis an. 1657. ſtatutum fuiſſe, ut admoneretur Nuncius Apoſtolicus, litteræque ſcriberentur ad exorandum ſummum Pontificem, ut prohiberet tamquam ſubreptitias impetrationes Reſcriptorum, quibus permittebatur, ut quis attonderetur in aliena Diœceſi: denique ut Encycliis Litteris Epiſcopi Regni omnes invitarentur ad eos Tonſurâ Ordinibuſque arcendos, qui iſtiuſmodi reſcripta proferrent, niſi, ut ſancitum eſt a Concilio Tridentino, litteras afferrent Epiſcopi Diœceſani teſtimoniales de vita, moribus, & doctrina. Vide quoque acta Comitiorum Cleri Gallicani an. 1635. & 1665.

(*b*) Obſervandum eſt, Epiſcopali Sede vacante, nonniſi completo vacationis anno, Capitulum poſſe Laicos ad Tonſuram, & Clericos ad Ordines dimittere; quamquam intra vacationis annum poteſt litteras dimiſſorias concedere iis, quos jura *Arctatos* dicunt; ſeu qui ratione Beneficii tenentur intra annum ſub Beneficii perdendi periculo certum quemdam Ordinem ſuſcipere.

Digitized by Google

„ rum alicui Litteras Dimiſſorias ſine ma-
„ gna & neceſſaria cauſa, quam bene ex-
„ ploratam habere debent, concedant „.

Profectò cum a certa ac Canonica Miniſtrorum electione, & ſublimatione præcipue rectum Eccleſiæ regimen, & populi ſalus dependeat, Epiſcopi ſummâ circumſpectione in ea procedere debent, neque temere aut facile aliis Ordinationem ſuorum Miniſtrorum credere.

XII. Et quidem Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 3. *De Reformat.* vult, ut
„ Epiſcopi per *ſemetipſos* Ordines confe-
„ rant: quod ſi ægritudine fuerint impe-
„ diti, ſubditos ſuos non aliter, quam
„ jam probatos, ad alium Epiſcopum or-
„ dinandos dimittant „.

Quamvis Synodus non exprimat niſi cauſam *ægritudinis*, ob quam ſuos ad alium Epiſcopum mittere queat, nequaquam tamen aliæ graves & neceſſariæ cauſæ excluſæ cenſentur, quibus legitime præpeditus Epiſcopus, ad alium Epiſcopum Ordinandos dimittat; quemadmodum expreſſit Concilium Mediolanenſe III. ſub S. Carolo tit. *Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis*.

XIII. Et quidem Clemens IV. in *cap.* 1. *De temporibus Ordinat. in VI.* non vult aliquem Ultramontanum ab Epiſcopo Italo ordinari, niſi in Litteris Dimiſſoriis *cauſa legitima* contineatur, quare illum Epiſcopus *originis* nolit aut nequeat ordinare.

Unde jam pridem creditum fuit, & S. Carolus obſervavit, quod in Litteris *Dimiſſoriis* deberet exprimi cauſa, ob quam Epiſcopus *proprius* ordinare nequeat aut nolit; quod tamen nec in Gallia, nec in Belgio obſervatur, uti advertit Rebuffus in *Praxi Benef.* titulo *De formula Dimiſſoriarum num.* 28.

XIV. Interim ex Decreto Synodi Tridentinæ ſat intelligitur, mentem Eccleſiæ nequaquam eſſe, ut Epiſcopi paſſim ſuorum ſubditorum Ordinationes aliis committant, quaſi rem ipſis nimis moleſtam, aut nimis vilem; quod plane a priſtinis ac Sanctis Epiſcopis remotiſſimum fuiſſe, multis exemplis probat Hallierius *part.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 3. *num.* 11. §. 5.

XV. Si vero juſta fuerit cauſa mittendi ſubditum ad alienum Epiſcopum pro Ordinibus ſuſcipiendis, merito addit Synodus Trident. *non aliter quam probatos* mittendos eſſe; id eſt, Dimiſſoriales dandas non eſſe, niſi *jam probatis*, quod & alio loco ſufficienter expreſſit; vetans aliquem ab alieno Epiſcopo ordinari, etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti, aut privilegii prætextu, *niſi ejus probitas, ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur. Seſſ.* 23. *cap.* 8. *De Reformat.*

XVI. Has Concilii Tridentini Sanctiones explicans S. Carolus in Synodo ſua Mediolanenſi III. titulo *Quæ pertinent ad Ordinis Sacramentum*, ait: " Infirmâ va-
„ letudine, aliâve juſtâ cauſâ impeditus
„ Epiſcopus, ſi ſtatos Sacros Ordines ha-
„ bere non poteſt, & aliquem propterea
„ Clericum ſuum ad alium Epiſcopum
„ mittere velit, a quo alicui Eccleſiaſtico
„ Ordini adſcribatur; teſtimonialibus lit-
„ teris ei datis, hæc adſcribat, & teſtata
„ faciat, vitæ in primis & morum probi-
„ tatem, doctrinam, quâ idoneus, exami-
„ ne habito, judicatus eſt, Eccleſiaſticum
„ Ordinem, quo eſt proxime initiatus,
„ tum præterea natales, aut diſpenſatio-
„ nem, ſi quam ſuper illis obtinuerit: ſi
„ vero majori Ordini adſcribendus eſt,
„ ætatem item, & titulum ſufficientemque
„ cenſum Beneficii, vel penſionis, vel pa-
„ trimonii, quod ille habet „.

Et Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 9. *cap.* 5. " Epiſcopi ſubditos ſuos non niſi
„ *jam probatos*, & examinatos ad alium
„ Epiſcopum dimittant, juxta Decretum
„ Concilii Tridentini „.

XVII. Juſtiſſima ſane Conſtitutio. Cum enim nemini magis nota eſſe debeat, quam proprio Paſtori, & Epiſcopo ſufficientia ac capacitas ſui ſubditi; atque ipſius maxime intereſt, ne quis inidoneus e ſuis ſubditis, & in ſuæ Diœceſeos Clerum ordinetur; nihil ſane juſtius, quam ut ejus teſtimonium requiratur, ut appareat, an ipſe, qui ad Ordines ſuſcipiendos ſubditum ſuum mittit, de ipſius capacitate, antequam mittat, rite ſit inſtructus; atque de ea teſtetur.

XVIII. Quia tamen interdum contingere poteſt, ut Ordinandus a Diœceſi, aut civitate Epiſcopali ſit abſens; nec ſine magno incommodo ad Epiſcopum perſonaliter

Digitized by Google

liter pro examine accedere poſſit, hanc cautionem addidit S. Carolus in ſua Synodo Mediolanenſi V. *part.* 3. *de Initiandis Ordinis Sacramento*, ut " hoc caſu liceat „ examen illud ſpeciatim Epiſcopo delega- „ re, in cujus Diœceſi illi morantur: at „ vero tunc Litteras dimiſſorias ne det, „ antequam examinis facti litteras ab eo „ acceperit, cui illud delegavit „.

XIX. Ita hodie non raro ſolent concedi Litteræ *Dimiſſoriæ* Studentibus in Academia, præſertim remotis a ſuis Diœceſibus, hac inſertâ clauſulâ, ſi prævio examine a ſuo Præſide Collegii, aut aliis in litteris deſignatis idonei judicentur; in quo hæc cautio præcipue neceſſaria eſt, ut Epiſcopi examen illud non committant, niſi iis, quorum ſufficientia, & integritas probe ipſis fuerit nota, & de quibus ſecuri ſint, quod non niſi bene idoneis teſtimonium capacitatis ſint daturi.

XX. Videtur inſuper Synodus Tridentina *Seſſ.* 7. *cap.* 11. *De Reformat.* præter examen proprii Epiſcopi ad alienum mittentis, nec non illius de ſufficientia ordinandi teſtimonium, inſuper requirere examen ipſius Epiſcopi Ordinantis; cum expreſſe ſtatuat: " Facultates de promoven- „ do a quocumque non ſuffragentur, niſi „ habentibus legitimam cauſam, ob quam „ a propriis Epiſcopis ordinari non poſ- „ ſint, in litteris exprimendam, & tunc „ non ordinentur, niſi *ab Epiſcopo* in ſua „ Diœceſi reſidente, aut pro eo Pontifi- „ calia exercente, & *diligenti prævio exa-* „ *mine* „.

XXI. Et conformiter ad hoc Decretum, etiam a propriis Epiſcopis examinatos, iterum examinari ab Epiſcopo ordinaturo, Mediolani, & Neapoli, ex Bonacina, & Quaranta refert Hallierius loco citato §. 6. dicitque & in Gallia ſe id ab aliquibus vidiſſe obſervari.

XXII. De hac quæſtione conſulta S. Congregatio. " An ſcilicet, Epiſcopus Or- „ dinans alienos ſubditos ſeculares cum di- „ miſſoriis proprii Epiſcopi aſſerentis, eos „ examinatos fuiſſe, & idoneos repertos, „ hujuſmodi atteſtationi deferre teneatur, „ vel etiam poſſit eoſdem Ordinandos exa- „ minare. Sacra Congregatio cenſuit, eſ- „ ſe arbitrarium, & ideo poſſe, ſed non „ teneri „. Apud Fagnanum ad *cap.* Cum secundum ;; *De Præbendis num.* 56.

XXIII. Conformiter ad hanc reſolutionem, ſolent hic Epiſcopi dimiſſorialibus & atteſtationi proprii Epiſcopi deferre, atque ſine novo examine ordinare; prædictum Decretum Concilii Tridentini intelligentes de his, qui *facultates de promovendo* non a *proprio* Epiſcopo ſed a Sede Apoſtolica obtinuerunt.

XXIV. Addit tamen merito Fagnanus ibidem *num.* 57. quod ſi Epiſcopus alienus ſciret, eum qui habet Dimiſſoriales eſſe criminoſum, peccaret ordinando: quia revera *manus imponendo* indigno, etiam Sacramentum indigne adminiſtraret. Quare laudandi Epiſcopi, qui non adeo faciles ſunt, ut admittant dimiſſoriales, dum ſciunt, Epiſcopum in concedendis Dimiſſorialibus & Ordinandis admodum facilem eſſe, ac quoſvis paſſim ſe præſentantes ad Sacros Ordines admittere.

XXV. Ne occaſione conceſſarum litterarum Dimiſſorialium fallantur Epiſcopi; eo quod interdum contingat, ut vel hominis mores mutentur, vel quod de illius vita antea minus notum erat atque exploratum, id poſtea pateſiat, quo fiat, ut quem Epiſcopus aliquando Sacro Ordine dignum judicavit, illum ipſum poſtmodum inveniat indignum, ut ulteriore Ordine inſigniatur, merito voluit Sanctus Carolus in Synodo ſua Mediolanenſi IV. titulo, *Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis:* in primis, ne " Epiſcopus cuiquam, antequam Sacræ „ Ordinationis tempus *proxime* inſtet, Lit- „ teras hujuſmodi teſtimoniales, *Dimiſſo-* „ *riaſve* pro Ordinibus ab alio Epiſcopo „ ſuſcipiendis, ſine *neceſſaria* cauſa unquam „ concedat „.

XXVI. Secundo: " Neque item iiſdem „ litteris facultatem det plures Ordines „ ſuſcipiendi, quam illos ipſos tantum, „ quos uno eodemque tempore ab eo ſu- „ ſcipi voluerit, ac per ſacros Canones „ Conciliaque licuerit „.

XXVII. Tertio: „ Præfiniat præterea „ in illis ipſis certum ſuſcipiendi Ordinis, „ cui quiſquam adſcribendus eſt, tempus, „ menſtruum ſcilicet, vel bimeſtre, vel lon- „ gius, ut pro loci diſtantia, pro aliave „ ejuſmodi cauſa opus eſſe viderit „.

Digitized by Google

Hæc oſtendunt quantâ cautione in dandis litteris dimiſſorialibus procedendum judicaverit S. Carolus; ne occaſione hujuſmodi litterarum indignus quiſpiam ad Ordines promoveretur. Epiſcopi has cautiones pro locorum, perſonarumque conditione adhibere poterunt; ubi eas vel neceſſarias vel convenientes in eumdem finem judicabunt.

XXVIII. Subjicit deinde S. Carolus: " Quo præſtituto tempore tranſacto, eas " litteras eo nomine a ſe conceſſas, ei " in poſterum nihil ſuffragari, nihilque roboris habere iiſdem litteris declaret: " Quas etiam Cancellario Epiſcopali ab " illo, cui conceſſæ ſunt, reddi decernat ".

Verum licet hæc declaratio in litteris eſſet omiſſa, nihilominus, ſi *Dimiſſoriales* reſtrictæ ſint ad certum tempus, intra quod ad Ordinem promoveri teneatur, tempore præſtituto elapſo, litteræ illæ ſuum amittunt valorem & effectum; quia cum facultas ſeu mandatum non ſit niſi ad tempus, etiam ultra tempus extendi nequit.

XXIX. Si autem litteræ Dimiſſoriæ ſint ſine præfinitione temporis, tunc eatenus perpetuæ ſunt; ut nec per mortem Epiſcopi revocatæ cenſeantur, uti tradit Rebuffus in Praxi Beneſ. titulo *De Formula Dimiſſoriarum num.* 39. & communiter Canoniſtæ, atque praxis moderna probat.

XXX. Addit præterea Rebuffus *num.* 43. Nec etiam ſi gratia iſta ſuſcipiendi Ordines ab alieno Epiſcopo conceſſa ſit a Capitulo, expirabit, finitâ Capituli poteſtate; quia geſta a Capitulo valida ſunt, & durant ſi recte facta ſunt. Idipſum plurimis citatis docet Barboſa, De officio Epiſcopi *parte* 2. *Allegat.* 7. *n.* 24.

Quod de Dimiſſoriis datis a Capitulo, Sede vacante, conceſſis dicitur; idem dicendum de conceſſis a Vicario Epiſcopi, eas nimirum durare etiam extincta poteſtate Vicarii; uti expreſſe notat Hallierius loco citato §. 8.

XXXI. Hæc de validitate Dimiſſoriarum ſive ab Epiſcopo, ſive a Capitulo vel Vicario conceſſarum non procedunt, ſi Epiſcopus eas re integra, id eſt, ante Ordinem ſuſceptum revocaverit. Unde Rebuffus poſtquam dixerat, litteras Dimiſſorias nec per mortem Epiſcopi, nec per extinctam poteſtatem Capituli eſſe effectu ſuo evacuatas, immediate ſubjungit *num.* 44. Poterit tamen Epiſcopus revocare ea quæ nondum ſunt ſortita effectum: quam opinionem Rebuffi probans Barboſa dicto loco *num.* 25. ait: " A novo enim Antiſtite revocari poſſunt per edictum omnes " & quæcumque a prædeceſſoribus Præſulibus, vel Capitulo, Sede vacante, conceſſæ ". (*a*)

CAPUT IV.

De Examine Ordinandorum.

1. *Epiſcopo cito* manus imponere *vetitum.*
2. *Quid ſit* cito manus imponere?
3. *Ordinandi primum probandi.*
4. *Synodus vult Ordinandos examini Epiſcoporum ſubjacere.*
5. *Decretum hoc etiam Regulares comprehendit.*
6. *In omni Congregatione ſolent eſſe boni & mali.*
7. *Major perfectio requiritur in Presbyteris, quam in Monachis.*
8. *Non omnes, qui Profeſſionem Religioſam emiſerunt, ad Ordines Sacros admittendi.*
9. *Examen Ordinandorum primario ipſi Epiſcopo competit.*
10. *Si jus examinandi Ordinandos alicui competat, non cenſetur excluſus Epiſcopus.*
11. *Officiales, aliique inferiores Prælati examen aliquando ſibi vindicarunt, & quid hic decreverit Synodus Colonienſis.*
12. *Convenit Epiſcopum in examine eſſe præſentem.*
13. *Epiſcopus examen aliis delegare poteſt.*

14. *Epi-*

(*a*) Clerus Gallicanus in Comitiis anni 1657. hortatur Epiſcopos recens promotos, ut ejuſmodi litteras a ſuis Deceſſoribus, aut a Capitulo conceſſas revocent: deinde ut tempus figant quo litteræ a ſe conceſſæ vim habituræ ſint, v. g. trium, quatuor, quinque, vel ſex menſium.

Digitized by Google

14. *Epiſcopus ultra Examinatores ordinarios, poteſt alios aſſumere; & præcipue e Canonicis Cathedralibus.*
15. *Non adſtringitur Epiſcopus Canonicos Cathedrales aſſumere.*
16. *Examinatores quales eſſe debeant?*
17. *Monita S. Caroli ad Examinatores.*
18. *Examen in primis inſtituendum circa vitam Ordinandorum.*
19. *Ordinandi menſe ante Ordinationem ſe ſiſtere debent Epiſcopo; & quare?*
20. *Nomina Ordinandorum publice populo proponenda; idque conforme veteri diſciplinæ.*
21. *Priſtinam diſciplinam exprimit Pontificale.*
22. *Huic priſtinæ publicationi ſucceſſit hodierna per Parochum fieri ſolita.*
23. *Hæc publicatio potiſſimum fit, ut de vita Ordinandorum exactior notitia habeatur.*
24. *Proclamationes fieri mandant Synodi Belgicæ.*
25. *Volunt iſta fieri inſtar Bannorum Matrimonialium.*
26. *Decretum Synodi Leodienſis praxi hodiernæ conforme.*
27. *Non ſolent hodie Ordinandi menſe ante Ordinationem Epiſcopum adire; quod tamen eſſet conveniens.*
28. *Populus a Parocho monendus de harum Proclamationum ſcopo.*
29. *Excitandus ut pro Ordinandis oret; & quam hic ſollicitus fuerit S. Carolus.*
30. *Populus monendus ad quid jejunia* Quatuor temporum *inſtituta.*
31. *Ordinandi aliquo die ab Epiſcopo deſignando examini ſe ſiſtere debent.*
32. *Examen circa mores ipſorum quomodo inſtituendum; & quid de Seminariſtis?*
33. *Quam difficulter habeatur exacta notitia eorum, qui extra Seminarium morantur.*
34. *Non ſemper deferendum teſtimonialibus Directorum.*
35. *Regularium teſtimoniis non ſemper fidendum.*
36. *Quanto ſe periculo exponant, qui paſſim quorumcumque teſtimoniis credunt.*
37. *Qualiter ſuper ſcientia examen inſtituendum?*
38. *Quæ ſigillatim inquiri voluerit S. Carolus?*
39. *Voluit ut Examinatores ſibi certam formulam examinandi proponerent.*
40. *Examen unius horæ an ſufficere queat?*
41. *Exercitia ſpiritualia Ordinationi præmittenda; & quis horum ſcopus?*

I. DIctum eſt ab Apoſtolo omnibus Epiſcopis in perſona Timothei, *Manus cito nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis.* 1. ad Timoth. 5. v. 22.

II. „ Quid eſt autem, *cito manus imponere* (ait S. Leo *Epiſtol.* 87. *capit.* 21.) „ niſi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, „ ante experientiam diſciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere non probatis „.

Et ante Leonem Sanctus Chryſoſtomus prædicta verba Apoſtoli exponens *Homil.* 16. *in Epiſt. ad Timoth.* ait: " Quid eſt „ illud, *cito?* Non ex prima probatione, „ nec ſecunda, nec tertia, ſed ubi conſideratio *diuturna* præceſſit, *exactiſſimaque* „ diſcuſſio, tunc imponito manus „.

III. Jubet rurſus in eadem Epiſtola *cap.* 3. Apoſtolus, ut Ordinandi *probentur primum, & ſic miniſtrent.*

Hinc toties in priſtinis Canonibus præceptum, ne Epiſcopi cito manus imponant; ſed prius exacte probent & examinent vitam, mores, aliaſque Ordinandorum qualitates.

IV. His inſiſtens Synodus Tridentina, neminem, niſi præviâ exactâ de vita ac moribus inquiſitione, & præmiſſo ſuper ejus doctrina examine, ordinari voluit; uti pluribus capitibus, *Seſſ.* 23. *de Reformatione*, expreſſum eſt; ac ſignanter *cap.* 12. ubi poſtquam ætatem ſingulis Sacris Ordinibus præſcriptam expoſuit, ſubjicit: " Sciant tamen Epiſcopi, non ſingulos, „ in ea ætate conſtitutos debere ad hos „ Ordines aſſumi: ſed dignos duntaxat, & „ quorum *probata* vita ſenectus ſit. *Regulares* quoque nec in minore ætate, „ nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur; *privilegiis* quibuſcumque quoad „ hoc penitus excluſis „.

V. Voluit igitur Synodus generaliter omnes, non tantum Seculares, ſed & *Regula-*

Digitized by Google

gulares, ante Ordinationem examini Epiſcopi eſſe ſubjectos; ut nimirum Epiſcopus examinare queat, num digni ſint ad Ordines promoveri; ne alias contra præceptum Apoſtoli alicui *cito manus imponendo*, peccatis alienis communicet: " Neque enim, ut præcitatis verbis ſubjungit Chryſoſtomus, ea res periculo caret: eorum, quæ ille peccaverit, tu quoque pœnam dabis, qui initium dediſti etiam præcedentium delictorum ".

VI. Vita quidem Religioſa ex ſuo inſtituto, atque regulariter acta plurimum valet, ut quis ad Sacros Ordines diſponatur; at notum eſt illud Auguſtini *Ep.* 132. " Omnem conditionem includere bonos & malos, eſſeque Clericos proinde falſos ac Monachos. Sunt & Monachi falſi, & nos novimus tales: ſed non periit fraternitas pia per eos, qui profitentur quod non ſunt; tam enim ſunt Monachi falſi quam Clerici falſi, & fideles falſi ".

VII. Notum quoque eſt, non omnem, quæ Monachis ſufficeret perfectio, ad Sacros Ordines, præſertim Presbyteratus ſufficere: *Multo major*, inquit S. Chryſoſtomus, *vitæ integritas huic* (Presbytero) *quam illis* (Monachis) *neceſſaria*. Hinc illud Auguſtini, *Aliquando bonus Monachus vix bonum facit Clericum*. *Lib.* 2. *De Sacerdot. cap.* 2.

Quibus conſonat illud Doctoris Angelici: " Ordines Sacri præexigunt ſanctitatem: ſed ſtatus Religionis eſt exercitium quoddam ad ſanctitatem conſequendam: unde pondus Ordinum imponendum eſt parietibus jam per ſanctitatem deſiccatis, ſed pondus Religionis deſiccat parietes, id eſt, homines ab humore vitiorum ". 2. 2. *q.* 189. *a.* 1. *ad* 3.

VIII. Quapropter Sancti Patres, etiam in primo Religionis Monaſticæ fervore, non omnes paſſim ad Ordines Sacros promovendos judicabant, ſed *quos morum gravitas, & vitæ ac fidei inſtitutio ſancta commendat*, ut loquitur Siricius Papa. *Ep.* 1. *c.* 13. Unde ad Aurelium ſcribit Auguſtinus: *Cum ex his, qui in Monaſteriis permanent, non tamen niſi* PROBATIORES *atque* MELIORES *ad Clerum aſſumere ſoleamus*. Et Sanctus Gregorius Candido Epiſcopo ſcribens, ut de Monaſteriis in ſua Diœceſi poſitis cum conſenſu Abbatis aliquos accipiat in Presbyteros ordinandos, hoc monitum ſubjungit: " Sed illius præ omnibus eſtote ſolliciti, ut vitam actuſque eorum, qui in hoc ſunt officio conſtituendi, *ſubtiliter debeatis inquirere*, & tunc eos, ſi digni fuerint, ordinare ". *Lib.* 5. *Epiſt.* 27.

IX. Cum ad Epiſcopum ſpectet Ordinandis manus imponere; atque juxta Apoſtolum, ſi *manus* cito *imponat*, ipſe communicet peccatis alienis; quid mirum ſi ubique in Sacris Canonibus & Patribus prima examinis cura ipſi Epiſcopo imponatur & deferatur; utpote cujus præcipue intereſt; nî indigni promoveantur. Hinc illud Innocentii III. in *Cap.* VENERABILEM ;; *De Electione*: " Eſt enim regulariter & generaliter obſervatum, ut ad eum examinatio perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manus ſpectat ".

Ad hæc cum Epiſcopo totius populi cura & Diœceſis regimen primario incumbat, quid æquius aut juſtius, quam ut Epiſcopus examinet ac inquirat in illos, qui per ſacram Ordinationem in Miniſtros & cooperatores Epiſcoporum aſſumendi ſunt?

X. Unde ſi in aliqua Eccleſia ſit conſuetudo, quod Archidiaconus Ordinandos examinet, nequaquam tamen excluditur Epiſcopus, ut etiam ab Archidiacono examinatos rurſus de novo examinet, uti docet Gloſſographus ad *cap.* ACCEPIMUS ;; *De Ætate & qualitate Ord.* verbo: *Examinari*.

XI. Seculo decimo ſexto invaluerat in quibuſdam Diœceſibus Provinciæ Colonienſis, ut in Scholaſticos Cathedralium Eccleſiarum, in aliis vero in Prælatos alios cura examinationis Ordinandorum relegata eſſet; iiſque examinandi jus eſſet quæſitum, & majora quam ceteris Canonicis ſtipendia ab Eccleſia decreta.

Verum pleríque Scholaſtici, & illi, penes quos erat examinandi poteſtas jura quidem ſua tuebantur, nec tamen docebant juventutem nec examinabant: Officiumque & curas alias aliis, non multo melioribus examinatoribus interdum delegabant: quo fiebat, ut alio in alium hanc curam transferente, aut nullæ, aut perfunctoriæ & admodum frigidæ fierent examinationes Ordinan-

dinandorum ; uti deplorat Synodus Colonienſis anno 1549. titulo *De altero medio ad reformationem neceſſario cap.* 2. Cui malo ut mederetur, ſubjungit : “ Quem de-
„ fectum ſupplere cupientes, & examen
„ ad ſua principia, hoc eſt, ad Epiſcopos
„ revocare, quibus ex lege divina incum-
„ bit *nemini cito manus imponere*, maturâ
„ deliberatione præhabitâ, declaramus, E-
„ piſcopos non debere ejuſcemodi exami-
„ nationibus (quando non ignorant eas
„ perfunctorie factas) ſtatim acquieſcere,
„ & inquiſitionis ſpecie, quam ex reli-
„ quiis antiqui moris retinent, in altari
„ cum rogant utrum ſint digni, juſti &
„ ſancti, putare ſe ſatis feciſſe; atque ita
„ inutiles & indignos homines, nonnum-
„ quam etiam ſceleratos, ab aliis forte
„ (quos ea cura non admodum tangit)
„ dignos judicatos, Sacris illis Ordinibus
„ contra conſcientiam propriam inſignire.
„ Eaque de cauſa requirimus Provinciæ
„ noſtræ Epiſcopos in Domino, ut vel i-
„ pſimet huic ſuo muneri ſatisfaciant, vel
„ curam illam imponant viris piis, doctis,
„ & de Eccleſiæ profectu ſolicitis, quo-
„ rum diligentia ſit eis explorata, niſi cer-
„ tiſſimo experimento cognoverint Schola-
„ ſticum, vel eum, ad quem hoc pertinet,
„ diligentiam talem, cui merito fidant,
„ adhibuiſſe „.

XII. Hìc ſupponit Concilium, examen Ordinandorum proprie ac primario ad Epiſcopum ſpectare; unde S. Carolus in ſua Synodo Mediolanenſi V. *parte* 3. *titulo De Examinandi ratione*, examinis initium fieri vetat, niſi præſentes adſint Epiſcopus vel Vicarius ipſius. Et in Synodo Mediolanenſi IV. *parte* 2. titulo *Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis*, præſcribit, ut “ id
„ Epiſcopus, quantum ſibi per occupatio-
„ nes licet, maxime curet, ut cum expe-
„ rimentum examenve de iis inſtituitur,
„ qui *Ordinibus* præſertim Majoribus ini-
„ tiandi, quique Eccleſiis Parochialibus
„ præficiendi ſunt, ipſe præſens in eo exa-
„ mine adſit „.

XIII. Supponit inſuper Concilium poſſe ſubinde aliquibus eſſe jus aliquod examinandi Ordinandos; quod & juri conforme eſt. Nam de jure Archidiaconorum eſt, examini Ordinandorum intereſſe, uti ſupra *parte* 1. *tit.* 12. *cap.* 1. *num.* 14. & 15. oſtenſum eſt.

Bulla quoque erectionis novorum Epiſcopatuum in Belgio, vult, ex ſenioribus Graduatis Canonicis duo in Theologia, & unus in jure Canonico Graduati unâ cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad Sacros Ordines.

XIV. Ulterius Concilium Colonienſe ſupponit, quod licet quibuſdam ſpecialiter impoſita ſit cura examinis, nihilominus penes Epiſcopum maneat auctoritas aliquos ſibi coëxaminatores aſſumere.

Hos vero examinatores præcipue de gremio Cathedralis Eccleſiæ aſſumendos eſſe ſat inſinuavit jam pridem Concilium Nannetenſe *cap.* 11. apud Gratianum *Diſt.* 24. *Can.* Quando, dum dixit : Examinatores a *Latere* ſuo eligere debere Epiſcopum. Qui enim a *Latere* Epiſcopi dicuntur, niſi Canonici Eccleſiæ Cathedralis ? Hi quoque Clerum, & Senatum Eccleſiæ repræſentant ; quare ſicuti olim cautum fuit, ne Epiſcopus ſine Clericorum ſuorum Conſilio Clericos ordinet *Can.* Episcopus *Diſt.* 24. ita conſentaneum apparet, ut potius Canonici Cathedrales, quam alii in Examinatores (ceteris paribus) aſſumantur.

XV. Non apparet nihilominus Epiſcopo adempta libertas aſſumendi Examinatores Ordinandorum, etiam non Canonicos Cathedrales. Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* ſimpliciter dixit:
“ Epiſcopus autem ſacerdotibus, & aliis
„ prudentibus, peritis divinæ legis, ac in
„ Eccleſiaſticis functionibus exercitatis ſibi
„ adſcitis, Ordinandorum genus, perſo-
„ nam, ætatem, inſtitutionem, mores,
„ doctrinam, & fidem diligenter inveſti-
„ get, & examinet „. Nulla hìc Canonicorum Cathedralium, aut aliorum Clericorum, aut ſacerdotum ſpecialis prærogativa, quoad hoc examen inſinuatur; ſed arbitrio Epiſcoporum, Examinatorum electio apparet eſſe concredita, & ita probat praxis hodierna Belgii.

☞ Quamquam monuimus *num.* 13. per bullam erectionis novorum Epiſcopatuum in Belgio fuiſſe ſtatutum, ut tres ad minus e Canonicis Cathedralibus, quos *Graduatos* dicimus, una cum Archidiacono curam examinandi Ordinandos ſubirent ;

dicit

dicit enim Bulla: " Ex ſenioribus præfa-
„ tis Canonicis duo in Theologia, & unus
„ in jure canonico Graduati, una cum
„ Archidiacono curam habeant examinan-
„ di promovendos ad ſacros Ordines, &
„ admittendos ad curam animarum, qua-
„ cumque illi auctoritate proviſi fuerint „.

Porro Synodus Tridentina deferens Epiſcopis electionem Examinatorum ad ſacros Ordines promovendorum, huic Statuto nequaquam derogaſſe cenſetur: quandoquidem certum ſit generale Decretum, quale eſt hoc Decretum Concilii Tridentini, non derogare ſpecialibus Statutis, præſertim in limine fundationis expreſſis, cujus generis eſt Statutum, prædictos Canonicos Graduatos ad examen Ordinandorum vocans, utpote in ipſa erectione ſeu fundatione novorum Epiſcopatuum expreſſum.

XVI. Dotes Examinatorum a Synodo Tridentina expreſſæ, etiam in Concilio Nannetenſi loco citato occurrunt. Gemina Synodus ſtatuit, ut Epiſcopus in Examinatores eligat Sacerdotes, & alios prudentes viros *gnaros divinæ legis, & exercitatos in Eccleſiaſticis functionibus*.

Longe antea S. Gregorius ſcripſerat Adeodato Epiſcopo *lib.* 2. *Epiſt.* 48. " Si quando
„ de his recipiendis (nempe ad ſacros Or-
„ dines) tractari neceſſe eſt, *graves exper-*
„ *toſque* viros conſiliis veſtris adhibete par-
„ ticipes, & cum eis communi de hoc de-
„ liberatione penſate „.

XVII. Monet autem univerſos Examinatores S. Carolus in ſua Synodo Mediolanenſi V. *part.* 3. *tit.* 2. " ut quicumque
„ ſint, noverint, ſibi munus adeo grave
„ committi, ut ſi negligenter, aut male
„ ſe ullo modo geſſerint, Deo in primis
„ culpæ in eo munere admiſſæ exactam
„ rationem reddituri ſint „.

" Quare non ſpe, non metu, non præ-
„ mio, non perſonarum ratione, non ali-
„ quo affectu ducti, muneris ſibi commiſſi
„ curam gerant „.

" Propoſito ſibi in primis timore Dei,
„ ne quemquam, quem indignum norint,
„ probent: rurſus, experimento, pericu-
„ love facto, idoneum dignumque compe-
„ riunt, ne rejiciant. Itaque graviter,
„ mature, prudenter, recteque tum de
„ probando, tum de rejiciendo delibe-
„ rent „.

" Cum in locum convenerint, ubi mo-
„ ris eſt, Clericorum experimentum fieri,
„ priuſquam aggrediantur, a ſtata prece,
„ orationeque congregationum uſui præ-
„ ſcripta, quam de libro pronuntiet, qui
„ examini præſidet, initium faciant, hoc
„ pie intimeque precantes, ut Dei ope in
„ primis illud recte, prudenter, divinæ-
„ que voluntati congruenter conficiant „.

XVIII. Examen hoc in primis inſtitui debet ſuper vita, & moribus ipſorum Ordinandorum, quemadmodum ſtatuit Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* ut nimirum expendant, an tales ſint Ordinandorum mores, ut eorum *probata vita ſenectus ſit*, uti loquitur Synodus Tridentina dictâ *Seſſ. cap.* 12. vel uti de Ordinandis in Presbyteros ait Synodus eâdem ſeſſione *cap.* 14. *Ita pietate ac caſtis moribus conſpicui, ut præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab iis poſſint exſpectari:* vel uti loquitur Pontificale in Ordinatione Presbyterorum; *quod odor vitæ eorum ſit delectamentum Eccleſiæ Chriſti; ut prædicatione atque exemplo ædificent domum, id eſt, familiam Dei*.

An promovendorum in Diaconos ea ſit vitæ integritas, ut ſpes ſit, illos futuros tales, qui tamquam veri ſucceſſores Ordinis Levitici, *Eccleſiam Dei velut Tabernaculum portare, & munire debeant ornatu ſancto, prædicatu divino, & exemplo perfecto*; uti ad Ordinandos Diaconos loquitur Pontifex ordinans.

Si promovendorum ad Subdiaconatum talis ſit vita, ut de iis ſperari queat, ut *ſi humanâ fragilitate contingat in aliquo fideles maculari, præbenda ſit ab iis aqua cœleſtis doctrinæ, quâ purificati ad ornamentum altaris, & cultum divini Sacrificii redeant*.

XIX. Ut vero Epiſcopus de vita ac moribus ipſius Ordinandi facilius inſtruatur, vult Synodus Tridentina citatâ ſeſſione *cap.* 5. ut " hi qui ad ſingulos Ma-
„ jores Ordines erunt aſſumendi, per men-
„ ſem ante Ordinationem Epiſcopum
„ adeant, qui Parocho, aut alteri, cui
„ magis expedire videbitur committat, ut
„ nominibus, ac deſiderio eorum, qui vo-
„ lent

„ lent promoveri, publice in Eccleſia pro-
„ poſitis, de ipſorum Ordinandorum nata-
„ libus, ætate, moribus, & vita a fide
„ dignis diligenter inquirat, & litteras
„ teſtimoniales, ipſam inquiſitionem fa-
„ ctam continentes, ad ipſum Epiſcopum
„ quamprimum tranſmittat „.

Si juxta tenorem hujus Decreti, Ordinandi menſe uno ante Ordinationem ſe Epiſcopo ſiſterent, indubie id plurimum conduceret, ut Epiſcopi ſe prævie ante Ordinationem de moribus, atque capacitate, ceteriſque Ordinandorum qualitatibus informare poſſent.

XX. Quod vero Synodus velit, nomina ac deſideria eorum, qui Ordinandi ſunt, per Parochum, aut alium, cui Epiſcopus commiſerit, publice in Eccleſia proponi, id priſtinæ diſciplinæ conforme eſt. Jam pridem enim Patribus uſitatum fuit, nomina promovendorum ad Eccleſiaſticum Miniſterium publice populo proponere; eorumque teſtimonium de Ordinandorum vita ac converſatione exquirere, teſte Cypriano Epiſtola ad Clerum, & plebes in Hiſpania; ubi docet, *Ordinationes non niſi ſub populi aſſiſtentis conſcientia fieri oportere, ut plebe præſente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur.*

Hinc illud Concilii Carthaginenſis IV. *Can.* 22. apud Gratianum *Diſt.* 24. *Can.* 6.
" Epiſcopus ſine conſilio Clericorum ſuo-
„ rum Clericos non ordinet, ita ut ci-
„ vium conniventiam, & *teſtimonium*
„ quærat „.

XXI. Patrum diſciplinam hodiernum Pontificale in Presbyterorum Ordinatione, exprimit his verbis: " Quoniam, fratres
„ chariſſimi, rectori navis & navigio de-
„ ferendis eadem eſt, vel ſecuritatis ratio,
„ vel communis timoris; par eorum de-
„ bet eſſe ſententia, quorum cauſa com-
„ munis exiſtit. Neque enim fuit fruſtra
„ a Patribus inſtitutum, ut de electione
„ illorum, qui ad regimen altaris adhi-
„ bendi ſunt, conſulatur etiam populus:
„ quia de vita, & converſatione præſen-
„ tandi, quod nonnumquam ignoratur a
„ pluribus, ſcitur a paucis, & neceſſe eſt,
„ ut facilius ei quis obedientiam exhibeat
„ ordinato, cui aſſenſum præbuerit ordi-
„ nando. Horum ſiquidem Diaconorum
„ in Presbyteros, auxiliante Domino, or-
„ dinandorum converſatio (quantum mihi
„ videtur) probata & Deo placita exiſtit,
„ & digna (ut arbitror) Eccleſiaſtici ho-
„ noris augmento. Sed ne unum fortaſſe,
„ vel paucos, aut decipiat aſſenſio, vel
„ fallat affectio, ſententia eſt expetenda
„ multorum. Itaque quid de eorum acti-
„ bus aut moribus noveritis, quid de me-
„ rito ſentiatis, liberâ voce pandatis, &
„ his teſtimonium Sacerdotii magis pro
„ merito, quam affectione aliqua, tribua-
„ tis. Si quis igitur habet aliquid contra
„ illos, pro Deo, & propter Deum, cum
„ fiducia exeat, & dicat; verum tamen
„ memor ſit conditionis ſuæ „.

XXII. Verum cum adverterent Patres Tridentini, hanc populi conſultationem inter ipſa Ordinationis ſolemnia ex præſcripto Pontificalis fieri ſolitam, tandem factam eſſe mere cæremonialem, aliam prævie ante Ordinationem fieri voluit publice in Eccleſia. Unde Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit.* 18. *cap.* 6. poſtquam egit de inquiſitionibus per hujuſmodi publicam nominum in Eccleſia denuntiationem, addit: " Quæ inquiſitiones eo pertinere creduntur, ut aptius juxta *Pontificalia* cohæreant, quæ de *teſtimonio populi*, in Ordinibus, ex veteri conſuetudine requiruntur „.

XXIII. Hæc ſat oſtendunt, mentem Eccleſiæ in hac nominum proclamatione eſſe, ut omnes admoneantur, ſi quid contra Ordinandos notabile opponendum ſciant, illud manifeſtent, atque ita de vita, & converſatione, nec non de reliquis ad Ordines requiſitis neceſſaria, & juſta informatio haberi queat.

Neque illum Eccleſiæ ſcopum obſcure expreſſit Synodus Tridentina, dum ſatis inſinuat, hanc nominum publicam in Eccleſia propoſitionem fieri, ut Epiſcopus de Ordinandorum natalibus, ætate, moribus, ac vita diligenter a fide dignis inquirere valeat.

De hoc Eccleſiæ ſcopo non dubius S. Carolus, voluit, ut hæc nominum publicatio fieret a Parocho, ab eove, cui Epiſcopus id negotii dederit, publice die feſto inter ſolemnia, in Eccleſia Cathedrali, & Paro-

Digitized by Google

rochiali propria, & in illa quoque in cujus finibus poſtremo domicilium habuerit, & præterea ubi Epiſcopus cenſuerit.

XXIV. Synodus P. II. Mechlinienſis *tit. 9. cap.* 3. vult, ut " fiant proclamatio-
„ nes promovendorum ad *ſingulos* Ordines
„ Majores juxta Decretum Concilii Tri-
„ dentini, & qui de iis non docuerint,
„ rejiciantur „.

Synodus P. I. Cameracenſis *tit. de Miniſteriis Eccleſ. cap.* 3. ſimiliter requirit, ut " Dominicâ die ante, ſive per menſem
„ ante Ordines futuros, aut prius, Paſto-
„ res Eccleſiarum *nominatim* denuntient
„ populo eos, qui promoveri velint ad Sa-
„ cros Ordines, ut liceat opponere, ſi
„ quid vitii deprehendi poſſit, & hujus
„ proclamationis factæ adferant teſtimo-
„ nium Ordinandi „.

XXV. Fuſius ejuſdem Provinciæ Synodus Diœceſana Audomarenſis *tit. 9. cap. 6.*
" Curent autem & ipſi, a Parocho loci
„ domicilii ſui, nomina ſua ac deſiderium,
„ tribus diverſis Dominicis, aut feſtis die-
„ bus publice in Eccleſia proponi, ubi ad
„ formam Bannorum Matrimonialium,
„ omnibus, & ſingulis ſub excommunica-
„ tionis pœna mandetur, ut ſi quod no-
„ verint Canonicum impedimentum, ob
„ quod illi, a ſuſcipiendis Ordinibus re-
„ pelli, aut non admitti debeant, ſtatim
„ denuncient, ſive illud malam, & Eccle-
„ ſiæ Miniſtris indignam converſationem
„ concernat, ſive aliud quidlibet. Quibus
„ legitime peractis, curent etiam litteras
„ teſtimoniales Parochi, hujuſmodi inqui-
„ ſitionem, & bannorum proclamationem
„ factam continentes, quamprimum ad nos
„ tranſmitti, cum declaratione an aliquod
„ impedimentum, ob quod ad ſacros Or-
„ dines admitti non debeant, denuncia-
„ tum ſit, necne „.

Similiter Rithovius Epiſcopus Iprenſis in ſua Synodo *tit.* 18. *cap.* 5. mandat,
„ nomina ac deſideria Ordinandorum, *tri-*
„ *bus diſtinctis* Dominicis, aut Feſtivis
„ diebus publice in Eccleſia proponi „;
utque Parochus, aut alius, cui Epiſcopus commiſerit, " omnibus & ſingulis (ad for-
„ mam bannorum matrimonialium) ſub
„ pœna excommunicationis mandet; ut ſi
„ quod noverint Canonicum impedimen-
„ tum, ob quod Ordinandi a ſuſcipien-
„ dis Ordinibus repelli debeant, ſtatim
„ denuntient „.

XXVI. Et Synodus Leodienſis anno 1618. *tit.* 8. *cap.* 4. præcipit, ut " Ordi-
„ nandi teneantur Parochum ſuum ante
„ adire, curareque, ut populo ſuo ad Miſ-
„ ſarum ſolemnia quodam die Dominico,
„ vel feſtivo congregato, idipſum denun-
„ tiet, ut ſi quis ſit, qui contra natalia,
„ ætatem, vel *mores* ipſorum quid habeat,
„ Paſtori ſuo quamprimum indicet: litte-
„ raſque teſtimoniales ejuſmodi publicatio-
„ nis factæ, & nullius impedimenti re-
„ perti ſecum deferat „.

Poſt hæc exprimit illos, qui ordinari prohibentur, atque inter alios, " qui ru-
„ des, & ignari ſunt: Qui lapſi ſunt poſt
„ Ordinem ſuſceptum: Ebrietati, gulæ,
„ aut impudicitiæ dediti: Qui in adole-
„ ſcentia mœchati fuerint „.

Hæc Synodus volens, ut Ordinandi Parochum proprium adeant, curentque ipſi ut nomina ſua per Parochum proponantur, hodiernam fere praxim expreſſit. Neque enim ſolent hodie nomina Ordinandorum ab Epiſcopo ad Parochum mitti, imo frequenter ipſi Ordinandi uſque ad extremos dies Ordinationem præcedentes, plane ignoti ſunt Epiſcopis, ſed ipſimet Ordinandi nomina ſua in ſchedula deſcripta publice proponenda Parocho exhibere: Neque etiam Parochi Teſtimoniales de inquiſitione, aut publicatione facta ad Epiſcopum mittere, ſed Ordinandis ſimplex publicationis factæ teſtimonium dare ſolent; quod ipſi poſtmodum Epiſcopo exhibent, uti etiam dicta Synodus fieri vult.

XXVII. Dubium tamen non eſt, quin convenientius, & Decreto Concilii Tridentini conformius eſſet, ut Ordinandi uno ante Ordinationem menſe Epiſcopum adirent, & nomina ſua darent, ac tum Epiſcopus nomina ipſorum ad Parochum, aliumve, quem huic rei aptiorem noviſſet, publicanda mitteret, cum obligatione de vita, ac moribus Ordinandorum diligenter inquirendi.

XXVIII. Hoc interim ex Synodis allegatis conſtat, ſcopum harum denuntiationum, ſeu proclamationum eſſe, ut etiam populus de vita, ac moribus Ordinandorum teſti-

Digitized by Google

teſtimonium dare queat. Quare populus ſubinde monendus, ut libere Parocho aliisve, quibus magis opportunum videbitur, pandat, ſi quæ vitia Ordinandorum noverit; oſtendendo quantum malum populo, & Eccleſiæ ex indignorum Ordinatione immineat; quodque forſan ipſis imputabitur, ſi vitia ex humana aliqua conſideratione, vel timore celantes, inidonei aut vitioſi ordinentur.

XXIX. Inſuper occaſione hujus publicationis nominum Ordinandorum, Parochus excitet populum, ut ſpecialiter oret, quatenus Deus dignos mittat operarios in meſſem ſuam, & Ordinandis miniſterium ſuum adimplendi gratiam infundere dignetur.

Hac de cauſa S. Carolus in ſuo Concilio Provinciali II. *tit.* 1. *Decreto* 21. juſſit, " ut Dominico die, qui ſtata quatuor temporum jejunia, quibus Ordinis Sacramentum adminiſtratur, antecedit, Parochi in ſua unuſquiſque eorum Parochiali Eccleſia, ſupplicationes, litaniaſque pie ac religioſe, vel intus habeat, vel proſequente fidelium multitudine foris Eccleſiam ſicut moris, obeat; ut Dei, Sanctorumque ope imploratâ, tum Epiſcopus in eorum delectu, quibus Ordines conferet, Spiritus Sancti lumine illuſtretur: tum illi quibus conferuntur, in vitæ ſanctitate, doctrina, religioſiſque virtutibus proficiant ".

Et rurſus ejuſdem ſupplicationis indicendæ meminit in Concilio Mediolanenſi IV. part. 2. tit. 8. *Impedimento irretiti hi ſunt;* monetque iterum, populum ad orandum eſſe excitandum, atque preces publicas inſtituendas, " quibus unuſquiſque ſecum mente reputans, *quam pauci operarii in meſſe multa* ſint, hoc Deum toto corde exoret, ut qui *Dominus eſt meſſis, ipſe mittat operarios in meſſem ſuam* ...... Quod ut eo nomine Deum populus ſupplex ſæpius oret; id illum ſingulis Dominicis diebus per menſem ante ſacræ Ordinationis tempus, crebrâ cohortatione Parochi intra Miſſarum ſolemnia præmoneant ".

XXX. Ad hæc merito monebunt Parochi in promulgatione jejuniorum *quatuor temporum*, ea potiſſimum inſtituta eſſe ab Eccleſia, ut hac piâ corporis caſtigatione, & pœnitentiæ operibus, a Deo digni Eccleſiæ Miniſtri impetrentur; ideoque jam pridem in Eccleſia inſtitutum, extra hæc jejuniorum tempora Ordinationes fieri non poſſe; adeo ut contrariam conſuetudinem tamquam abuſum, & corruptelam jam pridem reprobaverit Alexander III. ſcribens ad Epiſcopum Herfordienſem in *cap.* Sane *De temporibus Ordinat.*

XXXI. Poſt hæc Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* Antiquorum Canonum veſtigiis inhærendo, decernit, " ut, quando Epiſcopus Ordinationem facere diſpoſuerit, omnes, qui ad ſacrum miniſterium accedere voluerint, feriâ quartâ ante ipſam Ordinationem, vel quando Epiſcopo videbitur, ad civitatem evocentur. Epiſcopus autem Sacerdotibus, & aliis prudentibus viris, peritis divinæ legis, ac in Eccleſiaſticis ſanctionibus exercitatis, ſibi adſcitis, Ordinandorum genus, perſonam, ætatem, inſtitutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inveſtiget, & examinet ".

Hoc Decretum deſumptum eſt ex Concilio Nannetenſi in *Can.* Quando *Diſt.* 24. atque conformiter ad hoc Decretum, ſolent Ordinandi in feriam 4. aut 5. ante diem Ordinationis evocari ad civitatem Epiſcopalem, ut ibidem examen ſubeant ad præſcriptum Concilii Tridentini. Quoad ætatem difficultas eſſe non ſolet; hæc enim extracta ex Regiſtro Baptiſmali facile probari poteſt.

XXXII. Circa inſtitutionem, mores, ceteraſque perſonales qualitates Ordinandorum, major difficultas eſt; hicque diligentior atque exactior requiritur inveſtigatio atque circumſpectio.

In primis eorum, qui in Seminariis Epiſcopalibus educantur, ſi Epiſcopus eam, quæ neceſſaria eſt, in viſitando, ac curando ſuo Seminario curam impendat (de qua infra titulo XI.) poterit aliqualem notitiam habere: multumque indubie hic adjutorii habebit Epiſcopus, ſi eruditum, pium, atque in diſciplina Eccleſiaſtica exercitatum Seminarii ſui Rectorem adeptus ſit; qui convenientem de ſanctitate, atque morum integritate in Ordinandis requiſitâ ideam

ideam habeat: cujus teſtimonialibus litteris de moribus Ordinandi ſecure fidem adhibere queat.

XXXIII. At illorum, qui vel in Academiis, aut parentum domibus hactenus habitarunt; atque antehac Epiſcopo parum noti fuerunt, maxima ſæpius oritur difficultas; ut de moribus vitæque integritate Epiſcopi ſufficienter inſtruantur, ut ſecure ipſis manus imponere poſſint.

Neque enim ſimiles alia ſolent adferre morum vitæque recte actæ argumenta, niſi vel Præſidum ſeu Rectorum ſuorum reſpective Collegiorum, aut Parochorum teſtimonia; quibus hi teſtantur, Ordinandos eſſe tales quoad mores & vitam, ut eos ad Ordinem ſuſcipiendum capaces judicent.

XXXIV. Verum quid ex his teſtimoniis ſecuritatis ordinarie habere poterunt Epiſcopi, niſi apprime noverint, Præſides aut Parochos eſſe tales, qui ejus ſint eruditionis, prudentiæ, & pietatis, ut merito confidant, quod nulli hujuſmodi teſtimoniales ſint daturi, niſi iis quos ſciunt qualitates Ordinibus ſacris neceſſarias habere?

Alias quis neſcit, quam fragile ſæpe ſit argumentum, quod hujuſmodi litteris teſtimonialibus innititur?

Quis enim auſit negare, plures hodie juventuti formandæ in Collegiis Academicis præeſſe; itemque Parochos quamplurimos, qui aliam eamque multo inferiorem ac viliorem, imo plane diverſam de morum integritate vitæque ſanctitate in Ordinandis requiſitâ ideam habent, ab illa, quam in Sacris Canonibus, & ſuo Pontificali Eccleſia expreſſit?

Nonne plures videmus hujuſmodi juventutis Magiſtros, omnibus paſſim ad Sacros Ordines litteras teſtimoniales annuere, modo annorum trium aut quatuor ſtudium perfecerint, & ſaltem ab exterioribus gravioribuſque criminibus ſe continuerint; parum attendentes, num ea ſint vitæ morumque integritate, quæ Miniſtrum Eccleſiæ decent?

XXXV. Frequenter nec certius de Ordinandorum Regularium meritis & idoneitate ad Sacros Ordines requiſitis, argumentum habebunt Epiſcopi ex teſtimonio Superiorum.

Quam multos enim videmus Monaſteriorum præſertim eorum, quæ ex Miſſarum honorariis victitare ſolent, Superiores, qui ſuos Religioſos, mox ut debitam ætatem attigerint, ad ſacrum etiam Presbyteratus Ordinem mittunt; atque teſtimoniales litteras concedunt? Cum tamen certum ſit, nec ipſi dubitare poſſint, quin in omni communitate ſint, qui non ita pietate ac caſtis moribus ſunt conſpicui, ut præclarum bonorum operum exemplum & vitæ monita ab iis poſſint exſpectari; quemadmodum in promovendis ad Presbyteratum requirit Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 14. *De Reformat.*

Certitudinem de idoneitate Ordinandorum ex teſtimonio hujuſmodi nullam ſibi formare poteſt Epiſcopus, ni credat, omnes in Monaſteriis illis profeſſos, ubi ætatem legitimam attigerunt, eâ pietate & caſtis moribus eſſe conſpicuos, ut Sacris initiari queant.

Hoc expendens Hallierius dicere non dubitavit: " Non adeo Superiorum Regularium fidei credendum eſt, ut quos illi tamquam dignos obtulerint, abſque ullo alio examine, atque diſcuſſione ad Sacros Ordines Epiſcopi recipiant ..... maxime cum notum ſit, inquit, totius Monaſterii intereſſe, ut quamplurimos Ordinibus Sacris initiatos habeat; & facile probi etiam & boni, inſitâ hominibus omnibus cupiditate Ordinis ſui gloriam promovendi (quâ Regulares præ ceteris maxime flagrant, quod Ordinis ſui amplificationem & ornamentum ad Dei gloriam, & Eccleſiæ utilitatem ſpectare præſertim arbitrentur) facile, inquam, hac cupiditate ducti abripiantur, ut levius de ſuis cenſeant, quam par ſit, & in pondere, & pondere judicent ſuorum induſtriam, ac dotes magnifice; Sacerdotii, & reliquorum Ordinum Eccleſiaſticorum dignitatem tenuiter æſtiment,,. De SS. Ordinat. *in append. ad ſect.* 1. §. 3.

XXXVI. Hæc ſatis probant, quam leviter procedant Epiſcopi; quantoque periculo quaſi ultro ſe exponant, manus cito aliquibus imponendi, & communicandi peccatis alienis, qui nullâ prævîâ de Ordinandis, eorumque Superioribus, & Præfectis inquiſitione, omnes, quantum ad mores vitæque integritatem, & caſtitatem, tam-

Digitized by Google

tamquam ſat probatos admittunt, qui qualecumque ſuorum Superiorum, & Præfectorum teſtimonium adferunt; tametſi ſciant, aut facile ſcire poſſint, quam hi faciles ſint in dandis hujuſmodi teſtimoniis.

XXXVII. Examen vero Ordinandorum, coram Epiſcopo circa ſcientiam, fere unice inſtitui ſolet: idque non raro ſat perfunctorie, propoſitis per Examinatores quæſtionibus nonnullis ſterilibus ac ſpeculativis, v. g. quot ſint filiæ ſuperbiæ; quot partes potentiales temperantiæ, aliiſque ſimilibus; quem examinandi modum pro merito exagitat eruditus auctor notarum in *Epiſtolam 26. lib.* 13. S. Gregorii *Nota* 4. additque: " Cenſerem primo quidem inquirendum eſſe de moribus, tum de prudentia, de ſenſu communi, an ſciendi modum habeant, an lectioni Scripturarum Sacrarum vacent, quodnam ſit eorum Canonum ſtudium, an ſint & doceri, & docere habiles "?

Hic examinandi modus ſi conferatur cum his, quæ in Concil. Mediol. V. *part.* 3. *tit.* 2. *De examinandi ratione*, a S. Carolo traduntur, apparebit, examinandi rationem ibidem præſcriptam, non eſſe a modo examinandi jam deſcripto multum diverſam; atque inter alia vult de omni Ordinando inquiri; an in orationis ſanctæ ſtudio ſit uſque verſatus? Quibus meditationibus inſtructus Deum tacitus oret? Qui orationis modus? Qui illius fructus, quæve utilitates? Quot quibuſve partibus illa conſtet? Quæ regulæ præparationis ad orationem?

XXXVIII. Deinde in examine Ordinandorum in Presbyteros inter cetera hæc ſigillatim ſtudioſe perquiri voluit. An pie & fideliter in miniſteriis anteactis ſe geſſerint? An ſpectatâ pietate, atque caſtis moribus? An præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eo expectari poſſint?

Poſt hæc nonnullis inquirendis circa Sacrificium Miſſæ propoſitis, ſubjungit: " Cum vero a ceteris omnibus, ut præſcriptum paulo ante eſt, qui Clericali militiæ adſcribuntur, de vitæ ſpiritualis ſanctioriſque inſtitutis, atque exercitationibus perquiratur, tum maxime ab iis, qui vel Sacerdotio initiantur ... A quibus omnibus, & ſingulis, cum ad examen veniunt, præter cetera, quæ ad ſanctæ ſpiritualis vitæ uſum pertinent, ea maxime explorentur, quæ de orandi modo, deque omni ſanctarum meditationum cœleſtiumque contemplationum exercitatione ab aliis, qui in eo genere religioſe ſe exercuerunt, tradita ſunt ".

XXXIX. " Ut autem Examinatores certam ſibi formulam proponant (inquit) quâ illorum, qui examinantur & litterarum doctrinam, & vitæ Clericalis diſciplinam, & rei Eccleſiaſticæ peritiam experiantur, in omni experimenti, examiniſve ratione, ſacris Bibliis, Catechiſmo Romano in primis, Concilio Tridentino, ſacrorum Canonum Decretis, & aliis Pontificiis Conſtitutionibus, Synodiſque tum Provincialibus, tum Diœceſanis utantur, unde ſuas interrogationes hauriant, quibus, prout eſt illorum ingenii captus, explorent eorumdem & ſcientiam, & Eccleſiaſticarum rerum notitiam atque uſum ".

Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* requirens ab Epiſcopo aſſumendos in Examinatores, Viros *prudentes*, *peritos divinæ legis*, *ac in Eccleſiaſticis ſanctionibus exercitatos*, nonne ſat inſinuat, in hiſce præcipue examen Ordinandorum inſtituendum?

XL. Interim ex hactenus dictis non difficulter intelligitur, quam parum juvare poſſit examen unius mediæ aut etiam integræ horæ, ut plena ac conveniens de Ordinandorum capacitate, & idoneitate hauriatur notitia; quamque temere ad Ordinationem vi hujuſmodi examinis procedatur, niſi Epiſcopus jam prævie circa Ordinandos ſe informaverit; aut ſaltem eam habeat ſecuritatem de Præfectis, ac Directoribus Ordinandorum, ut merito horum teſtimoniis deferre queat.

XLI. Ut autem ſe ad ſacros Ordines melius præparent, magnâque diſcretione ſe adſtringant, voluit S. Carolus in Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 2. *tit.* 8. ut " Subdiaconatum ſuſcepturus, quo diligentius vitæ perpendat rationem, cui ſe, illum ſuſcipiendo, ſancte obſtringit; ac proinde de re totâ accuratius deliberatâ, puriori mente, ardentiorique animi volun-

„ tate, ad rem tanti momenti accedat, „ priuſquam eo ſacro Ordine initietur, ad „ aliquem ſemotum locnm adeat, ubi ab „ omoibus curis & occupationibus liber, „ cum omois anteactæ vitæ ſuæ diligenti „ conſcientiæ diſcuſſione peccata rite con- „ fiteatur: tum in ſalutaribus meditatio- „ nibus, aliiſque ſpiritualibus exercitatio- „ nibus totus verſetur, duce & modera- „ tore ſibi adhibito, religioſo viro, earum „ uſu perito, quem Epiſcopus in primis „ probarit „.

" Io illis autem, vel menſe, vel lon- „ giori, breviorive tempore perſiſtat, prout „ de moderatoris conſilio Epiſcopus expe- „ dire cenſuerit. Quas item exercitatio- „ nes, eodem præſcripto, & modo, eo „ tempore Diaconi, cum ad Sacerdotii „ gradum acceſſuri ſunt, pie ineant ac „ præſtent „.

Hæc ſpiritualia exercitia plures Synodi Belgicæ etiam præſcribunt; & ſignanter Synodus Namurcenſis anno 1659. *tit.* 8. *cap.* 5. decernit: " ante quemlibet Ordi- „ nem Majorem quilibet Ordinandus in „ loco aliquo a ſecularibus remoto, per „ novem dies continuos exercitiis ſpiritua- „ libus ſe fideliter probet, ibique antea- „ ctæ vitæ exomologeſim faciat, & per „ ſacras meditationes, & pias oratiooes „ Dei voluntatem exquirat, & ad Sacrum „ Ordioem ſuſcipiendum ſe præparet „.

Sed quia illa pietatis exercitia multum dependent a pietate, & prudentia Directoris, hinc merito addidit S. Carolus, ut agaotur ſub Directore, *quem Epiſcopus in primis probarit.*

CAPUT V.

De Ordinum Interſtitiis.

1. *Ordinum interſtitia olim nota.*
2. *Adhibita ut Ordinandi probarentur.*
3. *Varia circa moram temporis, quæ intercedere debebat, Eccleſiarum diſciplina.*
4. *Antiquitus etiam neceſſaria erant inter Minores Ordines.*
5. *Ordines etiam Minores non conferebantur, niſi illi, qui* actualiter *functiones erat peracturus; nec duo eidem ſimul conferri poterant.*
6. *Interdum quis, omiſſo Ordine Minore, ſuſcipiebat Majorem; nec tamen* per ſaltum *promotus cenſebatur.*
7. *Hodie Ordines Minores requiruntur ante Majores, non tantum ad probationem; ſed quaſi ad integritatem Ordinis.*
8. *Ordines Minores hodie conferuntur, licet Ordinatus numquam functionibus illorum ſit applicandus.*
9. *Si quis, Ordine Minore omiſſo, ad Majorem ſit promotus, dicitur promotus* per ſaltum; *& debet omiſſus ſuppleri.*
10. *Quæritur quo tempore invaluerit neceſſitas præmittendi ſacris Ordinibus Minores Ordines.*
11. *Minores Ordines non requiruntur pro validitate ſuperioris Ordinis.*
12. *Optat quoque hodie Eccleſia, ut Ordinati incumbant aliquo tempore Minoribus Ordinibus, priuſquam ad Majores promoveantur.*
13. *Inter Sacros Ordines requiritur interſtitium unius anni.*
14. *Annus non intelligitur Civilis, ſed Eccleſiaſticus.*
15. *Epiſcopus, & Capitulum, Sede vacante, poſſunt diſpenſare.*
16. *Epiſcopus ordinandum vigore Dimiſſorialium non poteſt diſpenſare.*
17. *In hac diſpenſatione præcipue attendendum, num Ordinandi ſint ſufficienter probati.*
18. *Quomodo in pluribus hodie diſpenſandi ratio obtineat.*
19. *Duo Sacri Ordines nec ex diſpenſatione Epiſcopi uni* eodem die *conferri poſſunt.*
20. *Ordines Sacri extra ſtatuta tempora, nec diſpenſante Epiſcopo, conferendi.*
21. *Corollarium ex præcedentibus.*

I. Antiqua Eccleſiæ lex eſt, ut uno inferiore Ordioe ſuſcepto, aliqua temporis mora interponatur, priuſquam ad ulteriorem aſcendatur; neque e Laico mox ad ſupremum Sacerdotii gradum quis ſubli-

blimetur, ſed gradatim a minore ad majorem aſcendat.

II. Unde in Concilio Sardicenſi *Can.* 10. Hoſius Epiſcopus dixit: "Hoc quoque neceſſarium exiſtimo, ut cum omni cura, & omni diligentia examinetur; ut ſi quis dives, vel ex foro Scholaſticus Epiſcopus fieri dignus habeatur, non prius conſtituatur, quam Lectoris & Diaconi, & Presbyteri miniſterium peregerit: ut in unoquoque gradu, ſi dignus exiſtimatus fuerit, ad Epiſcopatus faſtigium per progreſſionem poſſit aſcendere. Habebit autem uniuſcujuſque Ordinis gradus non minimi ſcilicet temporis longitudinem, per quod & fides, & morum probitas, & conſtantia, & moderatio poſſit cognoſci, & ipſe divino Sacerdotio dignus exiſtimatus maximum honorem aſſequetur".

Hæc temporum intervalla, quibus in inferioribus Officiis eſt ſiſtendum, antequam ad ſuperiores aſcendatur, poſterior ætas Ordinum *interſtitia* nuncupavit.

III. Circa moram temporis, quæ inter hæc temporum intervalla intercedere debet, licet non eadem ſemper & una fuerit omnium Eccleſiarum diſciplina, illam nihilominus, quæ ab Eccleſia præſcripta erat, religioſe ſervandam eſſe, tam Pontifices, quam Concilia frequenter ſanxerunt; quorum plura Decreta referuntur apud Gratianum *Diſtinct.* 77.

IV. Nec tantum inter Sacros ſive majores, ſed & minores Ordines, hæc temporum intervalla religioſe ſervabantur; uti ex relatis Decretis apud Gratianum videri poteſt; imo ipſa quodammodo temporis illius diſciplina aliud fieri vix permittere poterat.

V. Priſtinis enim illis ſeculis, nemo etiam minore Ordine initiabatur, niſi ut illius functiones *actualiter* exerceret, & tamquam Oſtiarius v.g. aut Acolythus Eccleſiæ miniſtraret. Et cum ſingulorum Ordinum eſſent diverſæ functiones, nemo eodem tempore duobus initiabatur; quia inconveniens viſum fuiſſet, duobus Ordinibus aliquem inſignire, qui non niſi unius Ordinis functionibus eſſet applicandus.

VI. Quare ea erat uniformis omnium Eccleſiarum praxis, eaque multis ſeculis invariata, quod Ordinum etiam Minorum collatio eum duntaxat in finem fieret, ut quis functionibus Ordini annexis applicaretur; ſi vero judicaretur aliquem altiorem Ordinem mereri, nec in Minore eſſe probandum, Minor Ordo omittebatur; eodemque omiſſo ad Majorem promovebatur; neque taliter promotus dicebatur *per ſaltum* promotus; aut Ordo omiſſus priusquam in ſuperiore Ordine ſuſcepto miniſtrare poſſet, ſuppleri debebat; quemadmodum late, & ſolide probat Morinus *De Sacris Ordinationibus part.* 3. *Exercit.* 11. *cap.* 2.

VII. At recentior ac moderna diſciplina Ordines inferiores non tantum requirit, ut quis eorum functionibus applicetur, & inſiſtat; ſed inſuper ut neceſſario prærequiſitos ad majorem Ordinem; ita ut Ordini ſuperiori aliquid quaſi deeſſe videretur, ſi omiſſo inferiore, eſſet collatus.

VIII. Hinc ſi etiam Eccleſiæ neceſſitas aut utilitas poſtulet, ut quis ſimplex Clericus repente ad Sacerdotium promoveatur; ſciaturque, illum numquam inferiorum Ordinum functionibus applicandum, nihilominus omnibus inferioribus Ordinibus erit initiandus, quantumvis eodem die, antequam Sacerdotio initiari queat.

IX. Et quidem ſi, vel uno omiſſo, promoveretur, *per ſaltum* promotus cenſeretur; atque de hujuſmodi promotis agitur ſub titulo Decretalium *De Clerico per ſaltum promoto*, & in Concilio Tridentino *Seſſ.* 23. *cap.* 14. *De Reformat.* ubi dicitur: "Cum promotis *per ſaltum* ſi non miniſtraverint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare": nimirum ut in Ordine ſuſcepto miniſtret, poſtquam Ordinem omiſſum ſuſceperit; uti colligitur ex *cap. Unico* ;; *De Clerico per ſaltum promoto*.

☞ X. Quamvis invalida non ſit ſacrorum Ordinum ſuſceptio, etiamſi iis non præmittantur Minores Ordines, conſtat tamen eum graviter peccare, qui in Eccleſia Latina eos omitteret. Quo autem tempore hodierna neceſſitas præmittendi *omnes* quatuor Minores Ordines ſuſceptioni ſacrorum Ordinum invaluerit, & quæ ejus inducendæ fuerit occaſio, vel fundamentum, non omnino conſtat.

Illud

Illud admodum veriſimile eſt multum ad eam perſuaſionem contuliſſe Epiſtolam Decretalem ab Iſidoro vulgo *Mercatore* confictam, & Caio Papæ ſuppoſitam, quæ extat integra tom. 1. Conciliorum General. *colum.* 925. ubi in margine notat Labbæus: *Suppoſita ab Iſidoro Mercatore.*

In hac ficta Decretali ſub nomine dicti Pontificis, *ab omnibus ſervari mandatur, ut ad Ordines Eccleſiaſticos ſic aſcendant, in Eccleſia cui ordinari merentur; id eſt, ſi quis Epiſcopus eſſe meretur, ſit primo Oſtiarius, deinde Lector, &c.*

Hoc fragmentum ſub nomine Caii Papæ Decreto Gratiani inſertum *Diſtinct.* 77. *Can.* 1. tamquam authenticum paſſim receptum fuit, creditumque quod etiam a primis Eccleſiæ ſeculis, Ordines omnes, etiam Minores, reliquis eſſent præmittendi.

Quin & ſenſim auctoritate bujus Deeretalis creditum fuit, ſuperiorum Ordinum validitatem dependere a ſuſceptione inferiorum, etiam Minorum Ordinum: ac tandem conſtitutum, & receptum fuit quod promotus ad ſuperiorem Ordinem, omiſſo vel uno ex Minoribus cenſeretur promotus *per ſaltum*, eoque titulo irregularitatem contraxiſſet.

Hinc indubie profluxit deploranda hodierna diſciplinæ Eccleſiaſticæ circa Minores, imo & ſacros Subdiaconatus, & Diaconatus Ordines collapſio.

Effectum quippe inde eſt, ut hi Ordines non ſuſcipiantur, ut ad eos promoti functiones eorum obeant, atque per eorum Ordinum exercitia probentur, ac idem probati ad altiores promoveri digni inveniantur, uti ætate Patrum, & vigente priſtinâ diſciplinâ fieri conſueverat: ſed duntaxat ut quaſi quidam ritus ad validitatem Presbyteratus, aut Epiſcopatus ſpectantes.

Idipſum circa alia plurima diſciplinæ puncta, & opiniones a Canoniſtis, & Theologis communiter hodie receptas occaſione fictarum Decretalium contigiſſe, in decurſu hujus operis notatum eſt.

XI. Ceterum quatuor Minores Ordines ex Chriſti inſtituto non requiri pro integritate, aut validitate Superioris Ordinis indubitatum eſt: quandoquidem pluribus ſeculis non omnes hi Ordines noti fuerint in Eccleſia Latina, nec etiam bodie ſint in Eccleſia Græca.

Quod igitur *num.* 9. obſervatum eſt, quod Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 14. *de Reformat.* permittens Epiſcopis diſpenſare cum promoto *per ſaltum*, modo in Ordine ſuſcepto non miniſtraverit, loquatur etiam de promoto, vel uno Minore Ordine omiſſo; quodque bic Ordo omiſſus ſupplendus ſit, dicendum eſt Synodum in hoc proceſſiſſe conformiter ad opinionem, & praxim eo tempore in Eccleſia Latina receptam.

XII. Verum tametſi hodierna diſciplina collationem inferiorum Ordinum prærequirat, tamquam partes quodammodo integrales Ordinis ſuperioris, nihilominus etiamnum hodie optat Eccleſia, ut Ordinibus illis inſigniantur, qui functionibus Ordinum illorum incumbant, atque certo tempore in illis probentur, priuſquam ad altiores aſſumantur.

Quid Synodus Tridentina, ac Synodi Belgicæ de *interſtitiis* inter Minores Ordines ſervandis dixerint, ſufficienter expoſitum eſt ſupra *part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. quare bic duntaxat de *interſtitiis* ſervandis inter Sacros Ordines dicendum.

XIII. Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 13. *De Reformat.* ait: " Promoti ad „ Sacrum Subdiaconatus Ordinem, ſi per „ *annum* ſaltem in eo non ſint verſati, ad „ altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo „ videatur, aſcendere non permittantur„.

Et *cap.* 14. agens de aſſumendis ad Ordinem Presbyteratus, ait: " Et hi ſint „ qui non modo in Diaconatu ad minus „ per annum integrum, nî ob Eccleſiæ „ utilitatem ac neceſſitatem aliud Epiſco„ po videatur, miniſtraverint „ &c.

Itaque ex diſpoſitione Concilii Tridentini, cui praxis hodierna Eccleſiæ eſt conformis, inter Sacros Ordines requiritur ut minus unius integri anni interſtitium.

XIV. Annus hic non intelligitur civilis conſtans integris duodecim menſibus; ſed Eccleſiaſticus, verb. gr. a vigilia Paſchæ hujus anni uſque ad vigiliam Paſchæ anni ſequentis; tametſi contingeret, ob mobilitatem feſti Paſchalis nondum duodecim integros menſes a ſuſceptione ultimi Ordinis Sa-

Sacri effluxiſſe: quemadmodum communiter tenent Canoniſtæ, uti videre eſt apud Barboſam De Poreſtate Epiſcopi *part.* 2. *Allegat.* 18. *num.* 2. & notoria praxis comprobat.

XV. Tribuit autem Synodus Epiſcopis poteſtatem diſpenſandi ſuper his interſtitiis, modo id utilitas ac neceſſitas Eccleſiæ ſuæ diſpenſationem poſtulent.

Hanc eamdem poteſtatem eſſe penes Capitulum, Sede vacante; eo quod in juriſdictionem Epiſcopi ſuccedat, & hæc diſpenſandi auctoritas juriſdictionis Epiſcopalis eſſe cenſeatur; uti & in Vicarium Capituli, obſervat Barboſa loco citato *num.* 6. & quotidiana praxis oſtendit.

XVI. Epiſcopus autem, cui vigore litterarum Dimiſſorialium facta eſt poteſtas aliquem ſibi non ſubditum ordinandi, illum ordinare nequit non obſervatis interſtitiis, niſi proprius Epiſcopus diſpenſaverit, & in litteris Dimiſſorialibus id expreſſerit. Hic enim Epiſcopus cum tantum poſſit in hunc non ſuum ſubditum poteſtatem exercere vigore litterarum Dimiſſorialium, tenetur ejus tenorem obſervare, nec quidquam ſibi arrogare poteſtatis ultra illam, quæ litteris expreſſa eſt.

XVII. Porro quia hæc *interſtitia* jam pridem, uti & hodie præſcripta ſunt, ut Ordinandi in functionibus inferiorum Ordinum probentur, atque ex eorum recta adminiſtratione pateat, num ad altiorem gradum promoveri mereantur, juxta illud Apoſtoli de Diaconis Tim. cap. 3. verſ. 13. *Qui enim bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent*, præcipue hic attendendum erit Epiſcopis, num promovendi ad ſacros Ordines ſint ſufficienter probati.

XVIII. Quid enim ſi per plures annos in Seminariis, aut Collegiis Academicis fuerint verſati; ſeſeque idoneos ad ſacros Ordines etiam Presbyteratus multis argumentis probaverint, tametſi vel ob defectum tituli, vel ob aliam rationabilem cauſam, ſuſcipere Ordines ſacros diſtulerint? cum his indubie facilius Epiſcopi diſpenſare poterunt: eo quod finis interſtitiorum jam haberi ſupponatur. Accedit quod cum hodie Subdiaconatus functiones ad ſolam publicam in Miſſa ſolemni Epiſtolæ decantationem, & Diaconatus ad Evangelii decantationem pene ſint redactæ, nulla aut admodum exigua hodie haberi poteſt probatio capacitatis, ſeu idoneitatis pro Ordinibus Superioribus ex functionibus Subdiaconatus, vel Diaconatus, quæ non eadem a Clericis, aut Theologis in Seminariis Epiſcopalibus, vel Collegiis Academicis ſtudentibus, & nondum hiſce Ordinibus inſignitis, haberi queat.

Igitur præcipua cura Epiſcoporum in conferendis Ordinibus, & in diſpenſando ſuper interſtitiis eſſe debet, ut intelligant, an Ordinandi ſatis ſint ipſis quocumque modo probati; ut ſecure eis manus imponere poſſint.

XIX. Diſpenſatio Epiſcopalis ſuper interſtitiis non eo uſque tamen ſe extendere poteſt, ut nullum inter Ordinem ſacrum jam ſuſceptum, & ſuſcipiendum temporis intervallum intercedat, eodemque die plures conferantur: quia Synodus Tridentina citato *cap.* 13. expreſſe decernit: " Duo „ Sacri Ordines *non eodem die*, etiam Re„ gularibus conferantur, privilegiis ac in„ dultis quibuſvis conceſſis, non obſtanti„ bus quibuſcumque „.

XX. Ad hæc "ad Subdiaconatum, niſi „ in quatuor temporibus, aur Sabbato „ ſancto, vel Sabbato ante Dominicam de „ Paſſione, nulli Epiſcoporum, præter„ quam Romano Pontifici, licet aliquem „ ordinare „. *Cap.* 3. ;; *De Temporibus Ordinat.* Quod de Subdiaconatu dicitur in hac Decretali, id generaliter de ſacris Ordinibus afferitur in *cap.* 4. ;; *eod.*

☞ Verum notandum has Decretales eſſe Alexandri III. qui ſedit ſub medium ſeculi XII. quando Pontifices plurima ſibi reſervare cœperunt, quæ prioribus ſeculis, præſertim ante invectas falſas Decretales, & receptum Gratiani Decretum omnibus Epiſcopis erant communia, ut iis pro utilitare, vel neceſſitate ſuarum reſpective Eccleſiarum uterentur.

Optandum eſſet, ut per has ſimileſque reſervationes labentibus ſeculis inductas canonicæ diſciplinæ firmata eſſet obſervantia, & rarior ab ea receſſus haberetur, ut omnibus appareret has reſervationes eſſe inductas, ut Canonum fidelior haberetur cuſtodia, & rarior eorum relaxatio. ☜

XXI. Itaque cum Epiſcopus extra ſtatura

tuta hæc tempora Ordines ſacros conferre nequeat; ac inſuper vetitum ſit, eodem die duos ſacros Ordines dare, conſequens eſt, quod non obſtante Epiſcopi diſpenſatione, debeat is, qui uno die horum temporum ordinatus eſt, exſpectare alterum proximum tempus Ordinationum, ut ulteriorem ſuſcipere poſſit.

Hinc moris eſt, ut recurrant ad Sedem Apoſtolicam pro ſpeciali diſpenſatione, qui vel extra ſtatuta tempora Ordinationum ordinari volunt, vel uno eodemque plures ſacros Ordines ſuſcipere intendunt.

CAPUT VI.

De Titulo Ordinationis.

1. *Eccleſia, cui in Ordinatione Clericus adſcribebatur, olim dicebatur ejus* Titulus.
2. *Titulum mutare non poterant.*
3. *Ordinari ſine* Titulo, *erat ordinari ſine adſcriptione alicui Eccleſiæ.*
4. *Ordinari ad* Titulum, *& ad certam Eccleſiam olim coincidebant.*
5. *Titulus Ordinationis olim publice coram populo denuntiabatur.*
6. *Diſciplina hæc nullum alium* Titulum *agnoſcens duravit uſque ad ſeculum* XII.
7. *Concilium Lateranenſe loquens de* Titulo, *aliquam patrimonii mentionem primum fecit.*
8. *Concilium Lateranenſe priſtinam diſciplinam labefactare non intendit.*
9. *Occaſio recedendi a priſtina diſciplina ex Decreto Concilii Lateranenſis ſumpta.*
10. *Veriſimile dictum Decretum Titulo patrimoniali initium dediſſe.*
11. *Seculo* XIII. *plane diverſa de Titulo Ordinationis idea a priſtina invaluit; quæ & hodie obtinet?*
12. *Decretum Synodi Tridentinæ circa Titulum Ordinationis.*
13. *Synodus Tridentina Titulum patrimonialem duntaxat ut* extraordinarium *agnovit.*
14. *Synodus Tridentina non vult in* Titulo *ſolum attendi, an ſufficiat ad honeſtam ſuſtentationem.*
15. *Requirendo Titulum beneficialem una voluit priſtinam diſciplinam reducere.*
16. *Quomodo intentioni Eccleſiæ non ſemper ſatisfaciant Epiſcopi, ad Titulum* beneficialem *ordinantes.*
17. *Quâ ratione aliquando magis ſatisfaciant, ordinantes ad Titulum* patrimonii.
18. *Quid nomine* Beneficii *hîc intelligatur?*
19. *Fundatio alicujus Miſſæ quando pro* Titulo *ſervire poſſit?*
20. *Quid veniat nomine* patrimonii?
21. *Quomodo Beneficium cenſeatur vere &* pacifice *poſſideri, ut pro Titulo admittatur?*
22. *Quandonam patrimonium* ficte *poſſideatur?*
23. *Qui* ficte *patrimonium pro Titulo ſupponit, habetur pro Ordinato ſine Titulo.*
24. *Juramentum Ordinandorum de* vera *Tituli poſſeſſione.*
25. *Quibus ſpeciale perjurii periculum immineat.*
26. *Ad occurrendum fraudibus circa Titulos patrimoniales, quid ſtatuerit S. Carolus?*
27. *Ut quis ordinetur ad Titulum patrimonii, non ſufficit habere patrem divitem.*
28. *Pater cogi poteſt ad aſſignandum filio Titulum.*
29. *Patrimonium aſſignandum ſuper re* certa.
30. *Requiritur Titulus ſufficiens ad ſuſtentationem* Ordinandi.
31. *Quid ſufficiat aut requiratur, relinquitur determinationi Epiſcopi.*
32. *Magna requiritur in hac determinatione circumſpectio.*
33. *Periculoſum aliquid generaliter pro Tituli ſufficientia determinare.*
34. *Nonnulli Epiſcopi juſto rigidiores.*
35. *Quid in Tituli determinatione præcipue attendendum?*
36. *In Titulum Honoraria Miſſarum non imputanda.*
37. *Titulus alienari vetitus.*
38. *Juramentum Ordinandorum de non alienatione Tituli.*

39. *Edi-*

Digitized by Google

39. *Edicta Principum de non alienandis Titulis*.
40. *Prohibitio alienationis intelligitur*, ſalvo jure tertii.
41. *Redditus redimibilis in Titulum aſſignatus poteſt redimi; ſed reapplicandus*.
42. *Titulus* patrimonialis *an alienari queat mox adepto Beneficio?*
43. *Filius, mortuo patre, an bona in Titulum data retinere queat?*
44. *Quæ ſit pœna ſine Titulo Ordinatorum?*
45. *An Ordinati ſine Titulo irregularitatem incurrant, ſi miniſtrent in Ordine ſuſcepto?*
46. *De obligatione Epiſcopi providendi Ordinato de neceſſariis*.
47. *Unde contingat Epiſcopos eſſe plus ſollicitos de titulo Ordinandi, quam de ejus idoneitate*.

I. Titulus Eccleſiaſticus olim dicebatur Eccleſia, ad quam deſerviendam ordinabantur Diaconi aut Presbyteri; ita ut in ea *ſtabilitatis* promiſſionem facere tenerentur, & ab ea recedere non poſſent.

II. Hinc Capitulare datum in Synodo, cui interfuit Bonifacius Apoſtolicæ Sedis Legatus circa annum 744. *cap.* 5. " De „ Sacerdotibus, qui ſuos titulos abſque li„ centia Epiſcopi dimittunt aut dimiſe„ runt, ſtatutum eſt, ut tamdiu a com„ munione habeantur alieni, quouſque ad „ ſuos titulos revertantur „.

In Canonibus Iſaaci Epiſcopi Lingonenſis ſeculo IX. legitur *titulo* 10. *cap.*2. „ Ut „ Presbyteri, qui in *titulis* conſecrantur „ ſecundum Canones, antequam ordinen„ tur, promiſſionem *ſtabilitatis* loci illius „ faciant „.

Synodus Remenſis anno 813. *Can.* 20. „ Ut Presbytero de minore titulo ad ma„ jorem non liceat tranſmigrare „.

Addit ſub idem tempus Synodus Turonenſis III. *cap.* 14. *Sed in eo permaneat, ad quem ordinatus eſt*.

Neque alio ſenſu accipiebatur in Synodo Londinenſi anno 1125. ubi ſtatuebatur: " Nullus in Presbyterum, nullus in Dia„ conum niſi ad *certum titulum* ordinetur: „ qui vero abſolute fuerit ordinatus, ſum„ ptâ careat dignitate „.

III. Jam enim pridem *Canone 6.* Concilii Chalcedonenſis vetitum erat, aliquem *abſolute* ſive *ſimpliciter* ordinare; Canonis verba ſunt: " Placuit nullum *abſolute* or„ dinari, nec Presbyterum, nec Diaco„ num, nec omnino aliquem eorum, qui „ ſunt in Ordine Eccleſiaſtico, niſi ſpecia„ liter in Eccleſia civitatis, vel pagi, vel „ martyrio, vel Monaſterio, is, qui ordi„ natur, deſtinetur. Eos autem, qui abſo„ lute ordinantur, decrevit S. Synodus ir„ ritam ac invalidam habere ejuſmodi ma„ nuum impoſitionem, & nuſquam exer„ cere ac operari poſſe ad ejus, qui ordi„ navit, injuriam „.

Hìc ordinari *abſolute* opponi Ordinationi ad certam Eccleſiam, ſive Oratorium vel Monaſterium, cui in ipſâ Ordinatione alligetur, ut ibidem functiones Ordinis ſui obeat, ipſe Canonis contextus ſufficienter probat.

☞ Vigente diſciplinâ, quâ Clericus Ordine ſacro inſignitus certæ Eccleſiæ adſcribebatur, nulla erat quæſtio de titulo, ſive Eccleſiaſtico, ſive Patrimoniali, e quo Ordinandus honeſtam ſuſtentationem vitæ haberet: illaque omnia juramenta, quæ Ordinandos frequenter periculo perjurii exponunt, aliæque circa titulos Ordinationis exorientes difficultates, fuerunt ignota.

Proinde vel hoc motivo Epiſcopi merito adlaborarent, ut priſtina illa Patrum diſciplina in uſum revocaretur; quod & menti Patrum Concilii Tridentini conforme videtur, dum ſtatuerunt *Seſſ.* 23. *cap.* 16. *de Reformat.* " Veſtigiis *Canonis VI.* „ *Concilii Chalcedonenſis* inhærendo, ut „ nullus in poſterum ordinetur, qui illi „ Eccleſiæ aut pio loco, pro cujus neceſſi„ tate aut utilitate aſſumitur, non ad„ ſcribatur, ubi ſuis fungatur muneri„ bus „. (*a*) ☜

IV. Unde ad *titulum* promoveri olim idem ſonabat, quod alicui Eccleſiæ in ipſa Ordinatione adſcribi, aut eidem intitulari.

Antiqua admonitio Synodalis: " Res

(*a*) Vide quid doctiſſimus Van-Eſpen de iſtis Ordinationibus dixerit tomo VII. Scholion in Canonem VI. Chalcedonenſem.

„ & facultates, quas poſt diem Ordinatio-„ nis veſtræ acquiritis, ad Eccleſiam, ad „ quam *titulati* eſtis, pertinere ſciatis „. Et Ratherii Veronenſis Epiſcopi Epiſtola Synodica ad Presbyteros: " Nullus Eccle-„ ſiam; ad quam *titulatus* eſt, relinquat, „ & ad aliam quæſtus causâ migret „. Ita quoque habetur in Capitularibus Caroli M. *lib.* 3. *cap.* 5. Adde Concilium Placentinum anno 1095. *cap.* 15.

Itaque antiquitus ordinari *ad titulum* nihil aliud erat, quam ordinari ad certam Eccleſiam, ſive alicui Eccleſiæ *intitulari* ſeu adſcribi ad hoc, ut Ordinis ſuſcepti functionibus incumberet.

V. Huic autem titulo ſive Eccleſiæ, cui quiſque Ordinandorum adſcribebatur, in ipſa Ordinatione *publice* denuntiabantur: cujus denuntiationis formula in antiquo Ordine Romano exprimitur his verbis: " Aſcendit lector ambonem, & elevatâ „ voce legit *Brevem* in aures populi con-„ tinentem: Agnoſcat charitas veſtra, quia „ ille & ille advocantur in tali officio vel „ in tali gradu: ſi quis habet contra hos „ viros aliquam querelam, exeat confiden-„ ter propter Deum & ſecundum Deum, „ & dicat „.

Quod ſi nullus aliquid opponeret, tunc vel ab Epiſcopo, vel ab Archidiacono pronuntiatio hæc coram populo fiebat: De domo ſanctæ Mariæ eligimus Petrum in *Presbyterum ad eumdem* TITULUM, *vel in Diaconum, aut in Subdiaconum in tali Eccleſia*. Iſtiuſmodi publicationis & intitulationis meminit Gloſſa ad *cap.* 54. ;; *De Elect.* Verbo, *Intitulatum*.

VI. Hæc diſciplina, quæ alium titulum non agnoſcebat, niſi Eccleſiam, cui Clericus per Ordinationem adſcribebatur, in ea perpetuo miniſtraturus, duravit uſque ad ſeculum XII. ita ut toto illo tempore, cum de *titulo* Ordinationis agebatur, numquam mentio patrimonii aut proventuum, unde Ordinandus ſuſtentationem accipere poſſet, ullibi fieret.

VII. Primo, Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. habitum an. 1179. de *titulo* Ordinationis aliquam mentionem *Patrimonii* fecit. Refertur Decretum in *cap.* EPISCOPUS ;; *De Præbendis*, his verbis: " Epiſcopus ſi aliquem ſine certo titulo, „ de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Dia-„ conum, vel Presbyterum ordinaverit: „ tamdiu ei neceſſaria ſubminiſtret, donec „ in aliqua Eccleſia ei convenientia ſtipen-„ dia militiæ Clericalis aſſignet . . . Niſi „ talis Ordinatus de ſua vel paterna hæ-„ reditate, ſubſidium vitæ poſſit habere „.

VIII. Sat manifeſtum eſt, Concilium Lateranenſe hoc ſuo decreto nequaquam voluiſſe, priſtinam & tot Canonibus ſtabilitam diſciplinam de non ordinandis Presbyteris, aut Diaconis *ſine titulo*, id eſt ſine *adſcriptione certæ Eccleſiæ*, revocare aut immutare; ſed duntaxat pœnam decernere in Epiſcopos ſine titulo ordinantes; nimirum, quod ipſi tenerentur hujuſmodi Clerico tamdiu neceſſaria ſubminiſtrare, donec in aliqua ei Eccleſia convenientia ſtipendia militiæ Clericalis aſſignet. Sed quia æquum non videbatur obligare Epiſcopum, ad ſubminiſtrandum neceſſaria Clerico ſine titulo ordinato, qui ſufficientia habebat ex patrimonio, addidit Concilium hanc exceptionem: *Niſi forte talis, qui ordinatur, extiterit, qui de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere* (*a*).

IX. Interim quia Concilium nullam aliam pœnam contra Ordinantes *ſine titulo* decrevit, niſi quod Ordinantes Clericis ſic ordinatis *neceſſaria* ſubminiſtrare tenerentur; atque ab hac pœna etiam ex decreto Concilii eximerentur, ſi Clericus ſic ordinatus aliunde haberet vitæ ſufficiens ſubſidium, paulatim creditum fuit Ordinationes *ſine titulo* licitas eſſe, modo Ordinandis de ſufficienti vitæ ſubſidio foret proviſum.

X. Quare non ſine fundamento creditur, hoc decretum Concilii occaſionem & originem dediſſe titulo *Patrimoniali*, nec non mutationi diſciplinæ per undecim ſecula circa titulum Ordinationis religioſe obſervatæ; tametſi id præter intentionem Concilii accidiſſe videatur. Vide Ludovicum Thomaſinum De Diſciplina Eccleſiæ *parte* 4. *lib.* 2. *cap.* 2.

XI. Quidquid ſit, hoc negari nequit, titu-

(*a*) Vide quid noſter auctor de eo Canone diſſeruerit. Diſſert. in Conc. Lateranenſe III. Schol. in Can. 5. & Can. 14.

Digitized by Google

titulum patrimonii a ſeculo XIII. paſſim invaluiſſe, atque *titulum* Ordinationis non amplius acceptum fuiſſe pro *Eccleſia*, cui Ordinandus adſcriberetur, eum in finem, ut ibidem ſtabiliter functiones Ordini proprias obiret; ſed pro proventibus, e quibus ipſe Ordinandus honeſte vivere poſſit: adeo ut dum hodie de titulo tractatur, hoc unum bene examinetur, an Ordinando ſat proviſum ſit, ut honeſte vivere queat; ne alias incidat in incommoda, quæ ex penuria & neceſſariorum defectu oriri contingit.

XII. De Titulo Ordinationis ſic ſumpto agit Synodus Tridentina *Seſſ.* 21. *cap.* 2. *De Reformat.* decernitque: " Cum non „ deceat eos, qui divino miniſterio adſcripti ſunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum „ exercere: compertumque ſit, complures „ pleriſque in locis ad ſacros Ordines nullo fere delectu admitti; qui variis artibus ac fallaciis confingunt, ſe Beneficium Eccleſiaſticum, aut etiam idoneas „ facultates obtinere: ſtatuit ſancta Synodus, ne quis deinceps Clericus ſecularis, quamvis alias ſit idoneus moribus, „ ſcientiâ, & ætate, ad ſacros Ordines promoveatur, niſi prius legitime conſtet, „ eum Beneficium Eccleſiaſticum, quod „ ſibi ad victum honeſte ſufficiat, pacifice „ poſſidere. Id vero Beneficium reſignare „ non poſſit, niſi factâ mentione, quod „ ad illius Beneficii titulum ſit promotus; „ neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtet, quod aliunde vivere commode poſſit: & aliter facta reſignatio nulla ſit. „ Patrimonium vero, vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint, niſi „ illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum; eo quoque prius perſpecto, patrimonium illud, vel penſionem vere ab eis obtineri, taliaque eſſe, „ quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis „ ſint „.

Ex hoc Decreto patet, Synodum quidem agnoviſſe duos titulos Ordinationis, *Beneficialem* ſcilicet, & *Patrimonialem*; non eodem tamen modo.

XIII. Nam decernendo, ne quis deinceps Clericus ſecularis ad ſacros Ordines promoveatur, niſi prius legitime conſtet, eum *Beneficium Eccleſiaſticum* pacifice poſſidere, ſatis indicat, titulum Beneficii eſſe titulum *ordinarium*; eumque ſolum ut talem agnoſci a Synodo; Patrimonialem vero, tamquam *extraordinarium*; ad quem nullum ordinari permittit, niſi quem Epiſcopus admittendum judicaverit pro *neceſſitate* vel *commoditate* Eccleſiæ ſuæ.

Hinc colligit Fagnanus ad *cap.* EPISCOPUS ;; *De Præbendis num.* 24. Synodum Tridentinam ſuſtuliſſe diſpoſitionem *cap. Tuis* ;; *eod.* in quantum ibi concedebatur, *indifferenter* ordinari ad titulum *Patrimonii* vel Beneficii: " Nam, ait, hodie „ ſolum Beneficium eſt titulus *legitimus* „ ad Sacros Ordines, patrimonium vero „ non niſi *diſpenſative*, quemadmodum alias „ etiam declaravit S. Congregatio Concilii „ interpres „ (*a*).

XIV. Inde ulterius concludendum, Synodum Tridentinam non voluiſſe, in titulo Ordinationis ſolum attendi, utrum Ordinandus habeat ſufficiens vitæ ſubſidium. Id enim æque ex patrimonio, quam ex Beneficio haberi poteſt: ſed inſuper, ut Clericus alicui Eccleſiæ vi ſui tituli adſcriptus eſſet, ubi *ſtabiliter* functionibus ſui Ordinis incumberet; quemadmodum Patrum diſciplina religioſe ſervavit; quæ Clericos otioſos & vagantes nulli ſpeciali Eccleſiæ adſcriptos excluſos volebat.

XV. Per Beneficium autem ex moderna diſciplina Clericus conſtituitur miniſter ſpecialis illius Eccleſiæ, in qua ipſum Beneficium eſt fundatum; atque ita Synodus de-

(*a*) Hic lector advertat Decretum, quod de titulis a Concilio Tridentino latum eſt, fuiſſe in Galliis promulgatum a Synodis Provincialibus, Rhemenſi 1564. Rothomagenſi 1581. Burdigalenſi an. 1583. Turonenſi 1583. Aquenſi 1583. Toloſana 1590. Edicto Bleſenſi, art. 7. Plurima leguntur Arreſta Supremorum Senatuum, quibus titulorum patrimonialium neceſſitas Clericis ad Sacerdotium promovendis aſſeritur, ubi Beneficium ſufficiens deeſt. Conſule hac de re nova Cleri Gallicani Collectanea *tom.* 5. *tit.* 7. *part.* 3. *n.* 59. 60. *&c.*

cernendo nullum ordinandum, niſi qui Beneficium Eccleſiaſticum poſſidet, una cenſetur decreviſſe, nullum eſſe ordinandum, niſi certæ Eccleſiæ tamquam illius Miniſter foret inſcriptus: quod poſtmodum *Seſſ.* 23. *cap.* 16. *De Reformat.* apertius declaravit, ubi " inhærendo veſtigiis ſexti Ca-„ nonis Concilii Chalcedonenſis, ſtatuit, „ ut nullus in poſterum ordinetur, qui il-„ li Eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus „ neceſſitate aut utilitate aſſumitur, non „ adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneri-„ bus, nec incertis vagetur ſedibus „.

XVI. Porro cum hodie plura ſint Beneficia, quæ vel non requirunt reſidentiam, aut perſonale ſervitium, aut adeo exiguum, ut Clerici ea obtinentes, pene totâ die otioſi eſſe, aut incertis ſedibus vagari queant, nullatenus Epiſcopi mentem Decreti aſſequuntur, qui quoslibet, etiam Beneficium Eccleſiaſticum habentes ordinant; ſi ulterius non examinent, num Ordinatus vi ſui Beneficii ita cenſebitur Eccleſiæ adſcriptus, quod ibi convenienter ad ſuam vocationem muneribus Eccleſiaſticis fungetur, nec incertis ſedibus vagabitur.

XVII. E contrario, ſi Epiſcopus Clericum, nullum quidem Beneficium habentem; ſed doctum, pium, & non obſcura vocationis ad ſtatum Eccleſiaſticum ſigna præferentem; quemque paratum videt ad obeundas functiones Paſtorales aut Eccleſiaſticas, quas ipſi imponere Superiores judicaverint, ad ſacros Ordines ſolo titulo *Patrimonii* admittat vel aſſumat; haud dubium, quin hic ipſam Decreti mentem, & Eccleſiæ intentionem aſſequetur.

Et ſane, plurimos hodie videmus Seminariorum, & Collegiorum Academicorum alumnos ad titulum *Patrimonii* ordinatos, qui ſtrenne & in magnam Eccleſiarum utilitatem functionibus Eccleſiaſticis, vel tamquam Vice-Paſtores, vel Confeſſarii, aliove titulo incumbunt: ita ut nullatenus titulus *Patrimonii* ſit reprobandus, modo hoc unum caveatur, ne paſſim eo titulo otioſi ac vagabundi in ſacros Ordines involent; quod jam pridem Eccleſia præcavere voluit, dum neminem *abſolute* ordinari voluit; uti ſupra notatum eſt.

XVIII. Ceterum in Decreto Concilii Tridentini nomine Beneficii venit *verum* Beneficium, quod nimirum in *titulum perpetuum* per Canonicam inſtitutionem obtinetur.

Unde ad titulum Vicariæ *temporalis*, aut alicujus fundationis Miſſarum, vel alterius officii ad *nutum amovibilis*, neque in titulum dari ſoliti, nemo poteſt promoveri tamquam ad titulum *Beneficii;* imo nequidem pro titulo Ordinationis ſervire poteſt, quamdiu manet in terminis *amovibilitatis ad nutum:* quia per hujuſmodi officium, tametſi opimos proventus haberet annexos, non ſatis conſultum eſſet Ordinato de ſufficienti vitæ ſubſidio: cum illi *ad nutum* alterius poſſet auferri. Neque ipſe Epiſcopus aliquem ordinando ad hujuſmodi Vicariam fundationem, aut officium, poteſt illud ex temporali ſeu amovibili facere *perpetuum* ſive *inamovibile*, uti recte advertit Barboſa *De poteſtate Epiſcopi part.* 2. *Allegat.* 19. *num.* 15.

XIX. Si tamen fundatio Miſſarum, alteriuſve officii Eccleſiaſtici ad aliquem pleno jure ſpectaret, ut ſi v. g. ipſemet fundaſſet eâ conditione, ut pro ſuo arbitrio Sacerdotem ei præficeret, non apparet, cur de conſenſu hujuſmodi Fundatoris non poſſet hujuſmodi fundatio in titulum Ordinationis admitti. Hoc ipſo quippe, quo eam in titulum aſſignat, cenſetur eam non ad tempus duntaxat, ſed *in perpetuum* ipſi Ordinando aſſignare. Et licet per hoc in Beneficium non tranſiret, nec conſequenter in titulum *Beneficialem* aſſumi poſſit, ſaltem ut *titulus Patrimonialis* admitti poterit.

XX. In hac quippe materia, *Patrimonii* vocabulo intelligitur, non ſolum quidquid ex bonis patris filio obvenit, verum etiam omne, quod aliunde, & quavis ex cauſa illi delatum eſt; quia ſatisfit intentioni Decreti Concilii Tridentini, undecumque habeat victum, ne mendicet. Barboſa loco allegato *num.* 52.

XXI. Ut quis ad titulum Beneficii ordinetur, requiritur, ut illud *vere* & non *ficte* poſſideat, idque *pacifice;* id eſt, ſine ulla lite, ſive quod nullam patiatur controverſiam ſive juris, ſive facti ſuper ipſo titulo Beneficii, in judicio vel extra judicium; Barboſa loco citato *num.* 16. tametſi eſſet aliqua difficultas aut controverſia ſuper aliqua parte proventuum etiam majore;

Digitized by Google

re; quia eqnidem verum manet, ipſum Beneficium *pacifice* poſſideri. Poſſet tamen fieri, quod tanta pars proventuum eſſet controverſa, ut Beneficium in titulum admitti non deberet; non quia *pacifice* non poſſideatur; ſed quia dubium & controverſum eſt, num *ſufficiens* ſit ad honeſtam Ordinandi ſuſtentationem.

Synodus P. II. Mechlinienſis *tit. 9.* ait: " Nemo ad Ordines ad titulum Beneficii „ quantumvis opimi promoveatur, niſi Ca„ nonicam inſtitutionem, & *pacificam* poſ„ ſeſſionem antea obtinuerit „.

XXII. Similiter ut titulo *patrimonii* quis ordinetur, requiritur, ut patrimonium *vere* & non *ficte* poſſideat; ſive quod revera tamquam *proprium* illud habeat; ut proventus illos libere ſibi ſuiſque uſibus applicare queat. *Ficte* autem poſſidere cenſetur, qui illud accepit eâ conditione tacite vel expreſſe adjectâ, quod illud quidem in titulum Ordinationis ſupponere & affectare queat, ſed quod numquam proventus illius accipiet, at illos integros aut majorem illorum partem danti relinquet.

XXIII. Ordinatus autem ad titulum *patrimonii* ex ſimili *ficta* donatione procedentis " non manet ſecurus in conſcien„ tia, imo revera eſſet tamquam ordina„ tus ſine *titulo*, & incurreret pœnam ſu„ ſpenſionis poſitam contra ordinatum ſine „ titulo, per Conſtitutionem Sixti V. con„ tra Clericos male promotos „; ita poſt alios citatos Barboſa citatâ *allegatione 19. num.* 57. qui deinde addit ex Garcia de Beneficiis, *part.* 2. *cap.* 5. *num.* 169. " Si „ tamen pactum & conditio in patrimonio „ adſit de illo reddendo eum Ordinatus „ habuerit Beneficium ſufficiens, vel alias, „ unde vivere poſſit, nulla tunc incurri„ tur ſuſpenſio, cum non ſit contra men„ tem, & diſpoſitionem Concilii Triden„ tini „.

XXIV. Ut prædictis fraudibus obviarent Epiſcopi noſtri in ſuis reſpective Synodis ſtatuerunt, ut " juret quilibet Or„ dinandus ad titulum patrimonialem, aut „ beneficialem, quod titulum, quem pro „ futura ſua promotione exhibet, *vere* & „ ſine ulla *fraude* poſſideat „. Ita Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit. 9. cap.* 8.

Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 10. *cap.* 4. proponit formulam juramenti præſtandi ab iis, qui *patrimoniali* titulo ad Ordines ſunt promovendi, juxta quam Ordinandus inter alia jurat: " Quod in acquiſitione „ bonorum meorum patrimonialium, ad „ quorum titulum ſum promovendus ad „ Sacros Ordines, nulla fraus, aut dolus „ interceſſit, quodque illa vere poſſideo „.

XXV. Singulare hìc imminet periculum Clericis tenuioris fortunæ, qui a conſanguineis ſuis interdum emendicant, aut ex quadam compaſſione, aut reſpectu aliquo humano accipiunt bona aliqua in titulum, vel a parentibus bona omnia, aut majorem partem eorum, etiam conſentientibus aliis prolibus ſat indigentibus, in titulum aſſumunt; facile enim hìc ſi non expreſſa, ſaltem tacita promiſſio intervenit, de non convertendis proventibus illorum bonorum in proprios uſus; ita ut duntaxat ficte & ſpecie tenus bona illa in ordinandum transferantur.

XXVI. Sanctus Carolus in ſuo Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 2. *cap.* 8. voluit, ut Beneficium, vel cenſus in titulum aſſignatus etiam a Parocho publice in Eccleſia proponeretur ante Ordinationem; idque potiſſimum in ea Parochiali Eccleſia, intra cujus limites major ejus cenſus ſive Eccleſiaſtici, ſive alterius generis pars poſita eſt.

XXVII. Ulterius quia reqniritur, ut *patrimonium* in titulnm aſſignandum *vere* poſſideatur ab ordinando, non ſufficit, quod ordinandus habeat pattem divitem, amplamque ex ſucceſſione paterna hereditatem exſpectet; ſed requiritur, ut aliquam bonorum partem a Patre ſibi in titulum aſſignatam habeat, & *vere* poſſideat; uti poſt alios notat Barboſa loco citato *num.* 60. & late Fagnanus ad *cap.* Episcopus ;; *De Præbendis numeris* 26. 27. & 28.

XXVIII. Si autem filius Ordines aſſumere intendat; atque ad eos vocatus videatur, pater autem titulum dare recuſet, poterit ad eum aſſignandum cogi, non ſecus atque ad dandam dotem filiæ nubere volenti; quemadmodum aliis citatis monet Barboſa ibidem *num.* 63.

XXIX. Patrimonium vero in titulum aſſignandum conſtitui debet ſuper re certa: ſi enim eſſet res incerta, ſciri non poſſet, num

num annui proventus eſſent ſufficientes honeſtæ ſuſtentationi Ordinandi: unde nullus poteſt promoveri titulo lucri, quod ex induſtria acquirere poſſet; puta quod ſit Muſicus, Magiſter Grammatices, &c. & ita ſæpius deciſum, ait Barboſa ibidem *num.* 57.

XXX. Ad hæc non quodcumque Beneficium, aut qualecumque patrimonium pro titulo Ordinationis ſufficit; ſed requirit Synodus Tridentina, ut tam illud, quam hoc ſit ſufficiens in proventibus & valore, quod Ordinando ad victum honeſte ſufficiat; ita ut periculum non ſit, quod defectu neceſſarii vitæ ſubſidii, cum Ordinis dedecore ſit mendicaturus, aut ſordidum aliquem quæſtum exerciturus.

XXXI. Quantum autem requiratur ad honeſtam illam ſuſtentationem, non expreſſit Synodus; neque generaliter determinari poterat: quandoquidem uno loco, unove tempore aliqua ſufficere queant, quæ alio loco, aliove tempore non ſufficerent. Merito ergo hanc determinationem Synodus permittit Epiſcopis; illud generaliter injungendo, ut nullum admittant, niſi Beneficium, aut patrimonium, penſionemve habeat, quæ *ad victum* HONESTE *ſufficiant*, aut talia, quæ eis *ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint;* atque hoc pacto provideant, ne Ordinati cum Ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum, urgente vivendi neceſſitate, exercere cogantur.

XXXII. Unde ipſi Epiſcopi hìc magnâ circumſpectione procedere debent, ut rite & diligenter expendant Beneficii proventus, ac præcipue ipſius patrimonii conditionem; attendentes conditionem temporis, loci, nec non circumſtantias omnes, ob quas ipſe valor Beneficii, ipſiuſque patrimonii decreſcere, aut proventuum ſolutio deficere poſſit; atque ita ipſos Ordinandos ad egeſtatem redigendos, cum ſequela eorum incommodorum, quæ per tituli ſufficientiam averti deſideravit Synodus Tridentina.

Utinam non videremus hodie Sacerdotes ſeu titulo Beneficii, ſeu patrimonii ordinatos, cum Ordinis dedecore quaſi mendice vivere, & ſordidum quæſtum exercere; idque non in rebus profanis; ſed maxime ſacris, v. g. Miſſarum celebratione!

XXXIII. Requirant Epiſcopi Beneficium, aut patrimonium, quod annue etiam ad trecentos florenos æſtimatur & taxetur, ſi communi æſtimatione ſint contenti, nonne frequenter continget, quod vel proventus injuriâ temporum, vel aliunde decreſcent, vel ſolutio deficiet; atque ita Clerici eo titulo ordinati neceſſariis vitæ ſubſidiis deſtituentur?

Quid ergo remedii, cum vix amplior titulus requiri poſſe videatur? Sane ſi Epiſcopi nullum ordinarent, præſertim ad titulum *patrimonii*, niſi quem judicarent pro neceſſitate, aut commoditate Eccleſiarum ſuarum aſſumendum; id eſt, quem ſcirent, quod tamquam Miniſter Eccleſiæ poſſet & vellet militare, & operari, non tam ſoliciti eſſe deberent de valore tituli; hujuſmodi enim facile per Epiſcopos ſervitio Eccleſiæ, unde honeſte vivere poſſent, applicarentur.

XXXIV. Hinc Epiſcopi nonnulli in admittendis, & exigendis titulis interdum juſto rigidiores apparent, præſertim reſpectu Clericorum, quos vident eruditione, pietate, aliiſque dotibus Clericalibus adeo inſignes, ut nullus fundatus videatur ſubeſſe metus, quod hi defectu neceſſariorum cum Ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere cogentur; ubi econtrario, per nimis rigoroſam in his titulis exactionem, ſæpius defraudant Eccleſiam optimis, & ſtrenuiſſimis operariis.

XXXV. Itaque in titulorum præfixione & exactione primum, & ante omnia ad hoc ad laborare debent Epiſcopi, ut præcaveatur omnis vilis & ſordida mendicitas, & qualiſcumque ſordidus quæſtus in Eccleſiæ Miniſtris, quapropter ſolicite cavere debent, ne quocumque titulo admittant ad ſacros Ordines, quos admodum veriſimile eſt non alium in finem Ordines expetere, niſi ut de celebratione Miſſarum faciant artem de pane lucrando, qui eſt quæſtus longe ſordidiſſimus.

XXXVI. Quare procul a mente Synodi Tridentinæ aberrant Epiſcopi, qui in ſupplementum tituli computant honoraria, quæ ordinatus in Presbyterum ex celebratione Miſſarum lucrari poterit; cum hac computatione ipſe Ordinandus quodammodo

do adigatur ad ſordidum quæſtum exercendum: dum ſcilicet cogitur ex celebratione Miſſarum ceu quodam opificio vitæ neceſſaria quærere, ſive de *celebratione Miſſarum facere artem de pane lucrando*.

XXXVII. Ut autem titulus Ordinationis ſit firmus, & perpetuus; nec unquam contingat, Ordinandum in eam penuriam incidere, ut eâ quaſi cogente cum Ordinis dedecore ad mendicitatem redigatur, aut ſordidum aliquem quæſtum exercendum, ſtatuit Synodus Tridentina, quod Beneficium in titulum Ordinationis aſſignatum & admiſſum reſignari non poſſit, niſi factâ mentione, quod ad illius Beneficii titulum Reſignans ſit promotus: neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtiterit, quod aliunde vivere commode poſſit; & aliter facta reſignatio nulla ſit.

De patrimonio ſimiliter & penſione in titulum datis eodem capite decrevit Synodus: " Atque illa deinceps ſine licentia „ Epiſcopi alienari aut extingui, vel re„ mitti nullatenus poſſint; donec Benefi„ cium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti; „ vel aliunde babeant, unde vivere poſ„ ſint „.

XXXVIII. Synodi Belgicæ pro efficaciore executione hujus Decreti, decreverunt, ut " juret Ordinandus, quod titu„ lum non reſignabit, vel alienabit, niſi „ ei de alio titulo ſufficienti ſit proviſum; „ neque tunc quidem aliter, quam cum „ ſcitu & conſenſu ſui Epiſcopi, in lit„ teris ipſius reſignationis exprimendo: „ item quod titulum illum, qui in locum „ prioris tituli ſucceſſerit, abſque ſimili „ conſenſu non reſignabit, vel alienabit „. Ita Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 9. *cap.* 8. " Similis formula juramenti præ„ ſtandi ab iis, qui ad titulum patrimonii „ ordinantur, extat in Synodo P. II. Ca„ meracenſi „ *tit.* 10. *cap.* 4.

Et *cap.* 3. deſiderat Synodus Cameracenſis, ut impetretur a Regia Majeſtate ſeu Conſilio Regio Edictum, quo fraudibus eorum, qui titulos patrimoniales, contra juramentum a ſe præſtitum, ſæpe alienant, occurratur.

XXXIX. Huic Synodi deſiderio ſatisfacere volens Philippus II. in Edicto ad eam Synodum *art.* 10. voluit, " omnes aliena„ tiones, obligationes, oppignerationes, „ donationes, aut diſpoſitiones hujuſmodi „ bonorum in titulum aſſignatorum eſſe „ *nullas, nulliuſque valoris*, niſi reſerva„ to uſufructu, & libero uſu horum bo„ norum, durante vitâ naturali eorum, „ qui ad Ordines Sacros titulo patrimonii „ promoti fuerunt „ (*a*).

Idipſum ſtatuerunt Principes noſtri in Edicto ad Synodum Mechlinienſem *art.* 11. & 12. utque fraudibus obvietur, volunt inſuper, ut in inſtrumento tituli vel Ordinum, bona patrimonialia in titulum aſſignata ſpecificentur.

XL. Porro hæc alienationis prohibitio ita intelligenda eſt, ut tamen tertio præjudicium non generetur; neque bona in titulum aſſignata naturam vel conditionem ſuam mutent in præjudicium tertii.

Unde ſi bona in titulum aſſignata ſubjaceant retractui gentilitio; aut certe ante aſſignationem pignori ſeu hypothecæ fuerint ſubjecta, etiam poſtquam in titulum fuerint aſſignata, eiſdem conditionibus manent ſubjecta, poteruntque a proximioribus conſanguineis retrahi; aut a creditoribus evinci, non ſecus ac ſi non fuiſſent in titulum data.

XLI. Similiter redditus redimibilis in titulum aſſignatus, non ſit irredimibilis; ſed liberum ſemper manet debitori eum redimere, ſive capitale refundere; quod & Zypæus advertiſſe videtur, monens: " Cum redditus in titulum aſſumitur, ea„ veri debet, ſi fiat redemptio, ex Epi„ ſcopi judicio diſponatur „.

XLII. Si pater bona filio in titulum aſſignaverit, poterit filius, patre mortuo, ea retinere; neque ea in diviſionem hæreditatis veniunt; imo ſi filius ſe a paterna hæreditate abſtineat, poterit ea ſibi retinere; tametſi multum portionem hæreditariam fratrum, vel ſororum excedant: at ſi ad hæreditatem concurrere velit, illa aut ſaltem eorum æſtimationem conferre debere veriſimilius eſt, exemplo dotis, & dona-

(*a*) Id pro Gallis Edicto Aurelianenſi an. 1560. declaratum eſt.

donationis propter nuptias, quas conferendas eſſe nemo dubitat.

XLIII. Formula juramenti a Synodo Mechlinienſi præſcripta ſat innuit, patrimonium in titulum Ordinationis aſſignatum, non eſſe liberum, aut libere alienari poſſe hoc ipſo, quo Ordinatus Beneficium Eccleſiaſticum fuerit aſſecutus; ſed inſuper requiri, ut de conſenſu Epiſcopi titulus patrimonii ſit exoneratus, & titulus Beneficii ſurrogatus; idque eſſe conforme Decreto Concilii Tridentini, multis probat Fagnanus ad *Cap.* Episcopus ;; *De Præbendis num.* 46. & addit: "Hanc „ interpretationem ſæpius videri ſequutam „ fuiſſe S. Congregationem; quia aliquando „ do cenſuit Decretum Concilii Tridentini, dum probibet reſignationem Beneficii, ad cujus titulum quis fuit ordinatus, non comprehendere reſignationem „ illius Beneficii, quod poſtea conſequutus eſt Clericus jam promotus ad titulum patrimonii, ſed patrimonium ipſum „ manere *inalienabile* „.

XLIV. Synodus Tridentina in fine ſui Decreti addidit hanc clauſulam: *Antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando.*

Antiqui Canones relati apud Gratianum *Diſt.* 70. Ordinationes Clericorum *ſine titulo* irritas, ac vacuas eſſe ad injuriam ipſius ordinantis decernebant; quemadmodum ipſe quoque Innocentius III. in *in cap.* 16. ;; *De Præbendis*, notavit his verbis: "Licet autem Prædeceſſores noſtri „ Ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promoventur, in injuriam ordinantium *irritas* eſſe voluerint, & *inanes* „ &c. Hinc nonnulli crediderunt, ex Decreto Concilii Tridentini antiquorum pœnas innovante, ordinatos ſine certo titulo eſſe a Sacris Ordinibus ſuſpenſos, & ſi miniſtraverint, futuros irregulares.

Verum quia per citatum *cap.* 16. ;; *De Præbendis*, pœna ſuſpenſionis per antiquos Canones inflicta abrogata erat; communi pene Canoniſtarum conſenſu receptum fuit Synodum Tridentinam *antiquos* Canones duntaxat intellexiſſe eas Decretales, quæ Epiſcopum obligant ad ſubminiſtrandum vitæ neceſſaria Ordinato ſine titulo; de qua obligatione agitur in *cap.* 2. 4. & 16. ;; *De Præbendis*, & in *cap.* 36. *eod. in VI.*

Hancque ſententiam, propoſito dubio, ſanctam Congregationem Concilii interpretem amplexam eſſe, teſtatur Fagnanus ad *cap.* Cum secundum Apostolum ;; *De Præbendis*, *num.* 63.

XLV. Unde cum quidam ſine titulo ad Ordines promoti miniſtraſſent; quæſitumque fuiſſet, an irregularitatem propterea incurriſſent, reſpondit ſancta Congregatio, Oratores quidem minime debuiſſe ad Sacros Ordines abſque titulo ſufficientis Beneficii, vel patrimonii promoveri, debuiſſeque obſervare, quod provide ſtatuitur Decreto, *cap.* 2. *Seſſ.* 21. Ceterum Ordinatos ante felicis record. Sixti V. Conſtitutionem hac de re editam, nequaquam propterea eſſe ſuſpenſos, neque irregulares, tametſi in ſuſceptis Ordinibus miniſtraverint; uti refert Fagnanus ibidem *num.* 64.

Conſtitutio Sixti V. cujus meminit ſancta Congregatio, incipit, *Sanctum & ſalutare* 40. in Bull. Romano, atque in ea Clerici ſine titulo ſufficientis Beneficii, aut patrimonii ad Sacros Ordines promoti, declarantur perpetuo ſuſpenſi ab executione dictorum Ordinum, & ſi in eis miniſtraverint, irregulares. Sed quoad hunc articulum poſtmodum Clemens VIII. hanc Conſtitutionem Sixti V. reduxit ad terminos Concilii Tridentini per Conſtitutionem, quæ incipit, *Romanum Pontificem* 30. in Bull. Romano.

Si tamen Clericus fictis inſtrumentis, aliiſve fraudibus decepiſſet Epiſcopum ordinantem, falſum titulum ſupponendo, & fingendo, eo caſu juxta antiquos Canones Clericum ſuſpenſum fore ab executione ſuſceptorum Ordinum; eamque pœnam quoad hunc caſum a Synodo Tridentina innovatam eſſe, multis probat Fagnanus loco citato; atque ita aliquando reſpondiſſe ſanctam Congregationem refert *num.* 68.

XLVI. De obligatione Epiſcopi ſubminiſtrandi Clerico ſine ſufficienti titulo ordinato, & egenti, vitæ neceſſaria, & quando ejus hæredes, aut ſucceſſores etiam teneantur, & quibus titulis ab hac obligatione eximi interdum poſſit, ſatis late tractat Fagnanus ad dictum *cap.* Cum secundum Apostolum, qui, caſu incidente, conſuli poterit.

☞ XLVII. Idem Canoniſta probat, quod

quod Epiſcopus, qui ſine titulo ordinavit, non tantum ad alimenta Ordinando præſtanda teneatur, ſed & ejus ſucceſſor: quin & ſubinde ejus hæredes ad ea ſubminiſtranda urgeri poſſint.

Quidni & inde contingere dicamus, quod quidam Epiſcopi admodum ſoleant eſſe ſoliciti, & anxii de titulo Ordinationis ejuſque ſufficientia, ut ſcilicet ſe, ſuoſque hæredes ab hac obligatione, ejuſve periculo eximant ſecuroſque reddant, quos interim parum ſolicitos, & anxios videmus circa mores, & doctrinam, aliaſque qualitates Ordinandorum.

T I T U L U S X.

De Irregularitate, ejuſque Speciebus.

CAPUT I.

De Irregularitate in genere.

1. *Quomodo apud Veteres nota Irregularitas?*
2. *In quo præcipue antiquitus fundata Irregularitas?*
3. *Multis ſeculis ſolum* crimen *cauſa fuit Irregularitatis.*
4. *Quâ ratione collapſio diſciplinæ modernis Irregularitatibus occaſionem dederit.*
5. *Deſcriptio Irregularitatis.*
6. *Quare dicatur impedimentum* Canonicum?
7. *Hodie non contrahitur Irregularitas, niſi in caſibus in jure expreſſis.*
8. *Non niſi certa, & determinata ſunt crimina, quibus Irregularitas eſt annexa.*
9. *Irregularitas crimini annexa, non cenſetur contracta niſi crimine conſummato.*
10. *Irregularitas* directe *tantum concernit ſuſceptionem Ordinum, eorumque uſum.*
11. *Antiqui Canones huic diſciplinæ occaſionem dediſſe videntur.*
12. *Irregularitas in quo diſtinguatur a Cenſura.*
13. *Proprium eſt Irregularitati, quod per pœnitentiam non tollatur.*
14. *Id conſonum eſt priſtinæ diſciplinæ.*
15. *Irregularitas non ſemper ſupponit culpam.*
16. *Irregularitas fere per ſolam diſpenſationem tollitur.*
17. *Duplex ſpecies Irregularitatis.*

I. VERBUM illud *Irregularitas* in antiquis Canonibus non occurrit, ait Franciſcus De Roye Anteceſſor Andegavenſis in Inſtitutionibus Juris Canonici *lib. 3. cap. 16.* ſed cum regulas præſcripſerint, ex quibus innoteſcat, quinam ordinari poſſint, vel non, hi, qui ab iis regulis alieni ſunt, ſive qualitates in regulis præſcriptas non habent, dicebantur a regula *alieni;* uti legitur in *Can.* 17. *Niceno*, ubi decernitur, quod ſi quis Clericus inventus fuerit uſuras ex mutuo ſumere, vel turpe lucrum ſectari, *e Clero deponatur, & ſit* ALIENUS a CANONE; uti vertit Hervetus; vel ut legit Dionyſius Exiguus: *Dejiciatur a Clero, &* ALIENUS *exiſtat a* REGULA.

Quid vero eſt aliud, *alienus à Canone* vel *Regula*, niſi *irregularis*, ſive ſecundum Regulam non probatus, vel a Regula devius.

Ad hæc eadem Synodus *Can.* 9. loquens de quibuſdam Presbyteris ſine examine ordinatis, & peccata ante Ordinationem commiſſa confitentibus, ait: *Tales Regula non admittit.* Quid his verbis aliud indicat, quam Presbyteros illos eſſe *irregulares;* ſive quod Regula eos ad Ordines non admittat; ſive ex Regula ſeu Canone excludantur.

II. Specialiter autem notandum, quod poſt relata verba immediate ſubjicit dictus *Can.* 9. *Quia quod* IRREPREHENSIBILE *eſt, Catholica defendit Eccleſia;* quaſi diceret, quod

Digitized by Google

quod *irreprehenſibile* eſt, recipit ac tuetur Eccleſia.

Hinc non obſcurum eſt, Synodum irregularitatem præcipue fundaſſe in præcepto Apoſtoli volentis ordinandum in Epiſcopum eſſe *irreprehenſibilem*, & *ſine crimine*. 1. Timoth. cap. 3. verſ. 2.

III. Et revera multis ſeculis irregularitas, ſive excluſio a Sacris Ordinibus, eorumve functionibus, unice ſere in crimine ejuſque ſuſpicione conſtitit; omniſque ille cenſebatur *irregularis*, qui non erat *irreprehenſibilis*, & *ſine crimine;* ipſumque crimen commiſſum irregularem conſtituebat committentem; hoc eſt, eum a Sacris Ordinibus in perpetuum arcebat, ſi nondum iis eſſet initiatus; aut ſi jam initiatus eſſet, a functionibus illorum ſuſpendebat: adeo ut nec actâ pœnitentiâ reſtitueretur: atque ita revera irregularis cenſebatur; uti infra *cap. 6.* oſtendetur.

IV. At cum ſenſim labentibus ſeculis diſciplina circa admittendos reos alicujus criminis, præſertim occulti, nonnihil fuit relaxata; perſuaſumque tandem fuit, crimine per Pœnitentiam, & Sacramentalem abſolutionem remiſſo, ſublatum eſſe impedimentum; atque ipſum reum poſſe libere ad Sacros Ordines promoveri, aut ad ſuſceptorum functiones reſtitui, coacta fuit tandem Eccleſia, hanc libertatem ex diſciplinæ prolapſione progenitam reſtringere: nonnullaque crimina, defectuſque nonnullos notare, quæ per Pœnitentiam quidem eatenus aboleri poſſint, ut quis ad juſtitiam, & cum communibus Fidelibus uſui Sacramentorum reſtituatur, ita tamen ut qui illis ſemel fuerint inquinati a Sacris Ordinibus, eorumque functionibus perpetuo maneant excluſi.

Qui itaque ob hujuſmodi crimen, aut defectum a Sacris Ordinibus, aut eorum functionibus excluduntur, hodie dicuntur *irregulares*, & ſimile impedimentum vocatur *irregularitas*.

V. Unde irregularitas communiter definitur, *Impedimentum canonicum acceptionem Ordinum Eccleſiaſticorum, aut aliquem eorum uſum directe impediens, etiam poſt Pœnitentiam.*

☞ Emmanuel Gonzales in Commentario ad *Cap.* 4. ꝫ *de Clericis Excomm. miniſt. num.* 5. monet, eam in hac ſignificatione a nullo Pontifice fuiſſe uſurpatam ante Innocentium III.

Quidquid ſit de Epocha uſurpatæ hujus vocis *irregularitas*, illud admodum veriſimile eſt, circa tempora Innocentii III. demum invaluiſſe, quæ modernam diſciplinam in materia irregularitatis conſtituunt, & inter quæ nonnulla ſunt a priſtina Patrum diſciplina diſſona: uti ſæpius notatum eſt, & adhuc obſervabitur.

Nec id mirum videri debet: certum enim eſt, circa ſeculum XII. & XIII. poſt evulgatum Decretum Gratiani in multis circa ſacros Ordines, Miniſtrorum electionem, necnon eorum qualitates, a priſtina Patrum diſciplina ſenſim receſſum eſſe, multaque introducta, & hodie eſſe recepta, notanter a tempore Alexandri III. & Innocentii III. quæ priſtina Patrum ætas ignoraverat; ac ſignanter in hac materia irregularitatis: uti inferius notabitur. ☜

VI. Irregularitas dicitur impedimentum *canonicum*, id eſt, Jure Canonico ſeu Eccleſiaſtico inductum. Cum enim jam per diſciplinæ collapſionem eo deventum eſſet, ut etiam graviſſimorum criminum rei poſt actam dignam de crimine pœnitentiam, & abſolutionem a Sacerdote obtentam, ad ſacros Ordines promoveri, aut eorum functionibus reſtitui poſſent, nullum amplius ratione criminum, aut defectuum videbatur poſt peractam pœnitentiam ſupereſſe impedimentum; viſum itaque fuit, omne hujuſmodi impedimentum adſcribendum eſſe poſitivo Eccleſiæ Decreto; quo ipſa declarat, huic illive crimini aut defectui obnoxios *in perpetuum* a ſacris Ordinibus, eorumve functionibus eſſe excluſos.

VII. Hinc ulterius pro regula invaluit, irregularitatem ſive hujuſmodi impedimentum non cenſeri contractum, niſi in caſibus a jure expreſſis; quæ regula ſat aperte probatur a Pontifice in *cap.* 18. *De Sentent. Excommunicat. in VI.* ubi reſpondet Pontifex, quod "is, qui in Eccleſia „ ſanguinis, aut ſeminis effuſione pollutâ, „ vel qui præſentibus majori excommuni- „ catione nodatis ſcienter celebrare præ- „ ſumpſit, licet in hoc temerarie agat, „ irregularitatis tamen laqueum non in- „ cur-

„ currit „: Adductâ hac expreſsâ ratione: *Cum id non ſit expreſſum in jure.*

☞ Itaque ſi non oſtendatur, jure poſitivo huic delicto, vel defectui irregularitas annexa, non debet hujus delicti reus ſe pro irregulari gerere, neque ut talis reputari. Si autem conſtet alicui delicto, vel defectui irregularitatem eſſe annexam, ſed *dubium* ſit, num quis ſimile delictum admiſerit, eo caſu propter *dubium* contractæ irregularitatis, tenetur ſe pro irregulari gerere, atque ab Ordinum ſuſceptione, vel eorum functione, ſtante hoc dubio, abſtinere: atque de hoc caſu intelligi debere reſponſum Pontificis in cap. 12. de Homicidio, & in *cap.* 5. *de Cler. Excomm. miniſt.* afferit Franciſcus de Roye in *inſtit. juris Canon. lib.* 3. *cap.* 16.

Porro rationem ſuæ deciſionis allegat Pontifex: *Quia in dubio oportet ſequi partem tutiorem.*

Aliam inſuper rationem conciliandi prædictos textus ex Fagnano adducam infra *cap.* 7. *num.* 22. & 23. ibidemque ex eodem Auctore notatum eſt, quam turpiter a regula in citatis Decretalibus aſſumpta, & probata ab Innocentio III. receſſerint quidam Caſuiſtæ, ut ſuam de Probabiliſmo opinionem tuerentur contra evidentem a Pontificibus expreſſam regulam; quod *in dubiis ſemita ſit tutior eligenda.*

Pro intellectu hujus regulæ, videri quoque poſſunt, quæ conformiter ad reflexiones Proſperi Fagnani notavi, & expoſui in diſſertatione ad hanc regulam: *in dubiis ſemita tutior eſt eligenda*, quæ integra habetur inter Diſſertationes poſt tertiam partem hujus operis editas. ☜

VIII. His per tranſennam dictis de ſemita tutiore in obſervanda irregularitate; conſtat hodie vix poſſe dubium moveri circa crimina, quæ irregularitatem pariunt; certa illa ſunt, & determinata, quibus nimirum jus ipſum eam expreſſe annectit: neque ab uno ad alterum ob ejus forſan majorem, vel æqualem gravitatem argumentum duci poteſt, quandoquidem juxta modernam diſciplinam, crimen non pariat irregularitatem, niſi id in jure ſit expreſſum.

IX. Hinc ulterius infertur, quod ſi alicui crimini v. g. homicidio, aut mutilationi annexa ſit *irregularitas*, hæc contracta non cenſeatur, niſi *reipsâ* homicidium, vel mutilatio ſit ſequuta; tametſi adfuiſſet plena voluntas, & exterior conatus; cujus executio etiam caſu quaſi fortuito fuiſſet impedita.

X. Dictum fuit in deſcriptione: receptionem Ordinum, aut aliquem eorum uſum *directe* impediens; eo quod irregularitas *primario ac directe* tendat ad impediendam Ordinum receptionem, vel eorum uſum impediendum.

Unde cum hodie Beneficia & Ordines, eorumque functiones ſint plane diſparata; neque Ordo ſupponat Beneficium; ipſumque Beneficium ſine Ordinum uſu haberi & retineri poſſit; etiam receptum eſt, irregularitatem, quamvis privet uſu & exercitio Ordinum, non tamen privare Beneficio, niſi ſpecialiter in jure fuerit expreſſum, quemadmodum de homicidio per Aſſaſinos perpetrato decernitur in *cap.* 1. *De Homicidio in VI.*

XI. In antiquis quidem Canonibus, ubi de hoc impedimento agitur, tantum Ordinum, & eorum uſus ſit mentio; at notandum quod Beneficia juxta diſciplinam illius temporis ſacris Ordinibus eſſent neceſſario annexa. Nam recte advertit Franciſcus De Roye loco citato, " cum olim „ Ordines & Beneficia ſimul omnino con„ ferrentur, eadem irregularitas ad utrum„ que ſimul etiam præcludebat aditum „.

Poſtquam ergo Beneficia ab ipſis Ordinibus ſeparari, atque eorum proviſio ab ipſa Ordinatione ſejungi cœpit; ipſaque diſciplina, quæ utramque confundebat, jam eſſet oblitterata, cœpit quoque ipſa irregularitas ad ſolos Ordines reſtringi; eo quod Canones de ſolis Ordinibus loquerentur: atque ita tandem receptum eſt contra priſtinam diſciplinam, quod irregulares ſuis Beneficiis non cenſeantur privati, nec ab eorum functionibus ſuſpenſi, modo ab Ordinum functionibus abſtineant.

XII. Deinde quia irregularitas *directe* ac primario tendit ad impediendum Ordinum ſuſceptionem, aut eorum uſum; ideo ſpecies *cenſuræ* non reputatur. Quia licet Cenſura etiam impediat Ordinum ſuſceptionem & uſum; non tamen *directe* ac *primario* ad hoc infligitur; nec directus ac

primarius eſt hic Cenſurarum effectus, ſed duntaxat indirectus & per conſequentiam: v. g. Cenſura impedit Ordinum functiones quatenus ſunt communicatio quædam fidelium, ut *excommunicatio*: aut quatenus ſunt officia quædam Eccleſiaſtica; hoc eſt, a perſonis Eccleſiaſticis exercenda, ut *ſuſpenſio*: aut quatenus ſunt uſus Sacramentorum, ut *interdictum*: at ſola irregularitas *directe* eas impedit, quatenus illæ functiones ſpecialiter ſpectant ad exercitium Ordinum.

XIII. Denique dicitur in deſcriptione irregularitatis, *etiam poſt pœnitentiam*; quia proprium eſt irregularitati, etiam ex crimine contractæ, quod crimine per pœnitentiam remiſſo, nihilominus maneat irregularitas, impediens Ordinum ſuſceptionem aut eorum uſum.

XIV. Id conforme eſt priſtinæ diſciplinæ. Licet enim crederent Patres, graviora quoque crimina per pœnitentiam deleri; atque poſt remiſſionem peccatores ad juſtitiam redire, & ſine crimine eſſe; nequaquam tamen credebant, eos qui hujuſmodi crimina commiſerant, mox a peracta pœnitentia, & obtenta reconciliatione, dici poſſe *irreprehenſibiles* & *ſine crimine* ad ſenſum Apoſtoli requirentis, ut Ordinandus in Epiſcopum ſit *irreprehenſibilis* & *ſine crimine*.

Quod ergo irregularitas maneat, etiam poſtquam crimina, ex quibus hæc orta eſt, per pœnitentiam ſunt deleta; atque ipſe reus ratione commiſſorum criminum impediatur ad Sacros Ordines aſcendere, aut in illis miniſtrare, priſtinæ diſciplinæ reliquiæ ſunt, uti infra *cap. 6.* latius oſtendetur.

XV. Neque tantum ob crimina incurritur irregularitas; ſed ob defectus quoſdam tum corporis tum mentis ea contrahitur; licet hi defectus ex nulla culpa contracti ſint, neque ullam in ſubjecto culpam arguant: eo quod defectus illi vel naturale impedimentum Ordinum executioni ponant, vel aliquam indecentiam annexam habeant, ob quam Eccleſia non judicat paſſim hujuſmodi defectuoſos ad Eccleſiaſtica miniſteria admittendos.

XVI. Sive autem ex defectu, ſive ex crimine oriatur irregularitas, ſemper parit impedimentum ad Ordines ſuſcipiendos, aut in ſuſceptis miniſtrandum; neque illud impedimentum per pœnitentiam, ſed nonniſi per diſpenſationem ordinarie & proprie tollitur.

XVII. Duplex igitur eſt irregularitas, altera ex defectu, altera ex crimine orta; & utraque varias ſub ſe ſpecies complectens: præcipuas magiſque hodie uſitatas duntaxat proponam, ac primum quæ ex defectu, dein quæ ex crimine oriuntur.

CAPUT II.

De Irregularitate ex Bigamia.

1. *Apoſtolus vult Epiſcopum & Diaconum eſſe* unius uxoris virum.
2. *Quis ſit ſenſus Apoſtoli?*
3. *Quare Apoſtolus voluerit Epiſcopum eſſe* unius *uxoris virum?*
4. *Secundæ nuptiæ numquam reprobatæ: licet eas contrahentibus ſubinde pœnitentia fuerit impoſita.*
5. *Patres Græci Bigamum non putarunt, qui ante Baptiſmum plures habuit uxores: & quare?*
6. *Irregularitatem ex nuptiis cum vidua, unde deſumerent Patres Græci?*
7. *Sanctus Hieronymus Græcis conſentiens.*
8. *Innocentius I. aliam rationem hujus irregularitatis eſſe credidit.*
9. *Auguſtinus Innocentio conſentit; & uterque credidit Bigamiam ex nuptiis ante Baptiſmum contractis oriri; & quare?*
10. *Sanctus Auguſtinus non in ratione morali, ſed myſtica hanc irregularitatem fundavit; & quæ hæc ratio?*
11. *Eamdem probavit Sanctus Leo.*
12. *Exponitur quomodo in defectu Sacramenti hæc Bigamia ex ſententia Sancti Auguſtini conſiſtat.*
13. *Fundamentum irregularitatis ab Auguſtino aſſignatum ſenſim ubique receptum.*
14. *Sententiam Auguſtini fuſius expreſſit, & probavit Innocentius III.*
15. *Bigamus hodie habetur, qui duas ſucceſſive cognovit uxores, quamvis ante Baptiſmum.*

16. An

16. *An extra hunc caſum* vera *detur Bigamia, incertum eſt.*
17. *Datur Bigamia* interpretativa *æquivalens* veræ *Bigamiæ.*
18. *Talis eſt Bigamia orta ex* iteratis *nuptiis* nulliter *contractis a conſtitutis in Ordine Sacro.*
19. *Similis eſt Bigamia ex nuptiis invalidis cum* vidua.
20. *Similis Bigamia oritur ex matrimonio cum unica, ſed ab alio prius corrupta; at hodie in uſu non eſt.*
21. *Contrahens* valide *cum vidua quoad effectus Juris eſt* verus *Bigamus.*
22. *Olim Bigami tantum a Sacris Ordinibus excludebantur.*
23. *Hodie ab omni Ordine, etiam primâ Tonſurâ excluduntur.*
24. *Id quoque obtinet in Bigamo ex nuptiis cum vidua; nec ad nullum miniſterium Eccleſiaſticum admittuntur Bigami.*
25. *Bigami etiam a miniſterio quorumcumque Ordinum ante ſuſceptorum ſuſpenduntur.*
26. *Epiſcopus hodie nec cum Bigamo* interpretativo *diſpenſare poteſt.*
27. *Nequidem ad minores Ordines, aut Beneficia ſimplicia.*
28. *Quare potius cum criminoſis, quam cum Bigamis liceat Epiſcopis diſpenſare?*
29. *Diſciplina hodierna circa Bigamos eſt rigidior, quam priſtina erat.*
30. *Olim facilius cum Bigamis, quam cum criminoſis diſpenſatum fuiſſe, præſertim ex ſententia Græcorum.*
31. *Quid ſit Bigamia ſimilitudinaria, & unde dicta?*
32. *Antiquis patribus incognita: nec recentiores Canoniſtæ de ea conveniunt.*

I. Apoſtolus in prima ſua Epiſtola ad Timotheum *cap.* 3. deſcribens qualitates in Epiſcopis ac Diaconis neceſſarias, inter alia dicit: *Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, UNIUS UXORIS *virum.* Deinde de Diaconis loquens: *Diaconi ſint* UNIUS *uxoris viri*. Et rurſus in Epiſtola ad Titum *cap.* 1. præcipiens Tito, ut conſtituat per civitates Presbyteros, ait: *Si quis ſine crimine eſt*, UNIUS *uxoris vir*.

II. Verus ac genuinus ſenſus hujus Apoſtolici præcepti verbis allegatis expreſſi, eſt: *Oportere Epiſcopum eſſe unius uxoris virum*, id eſt, oportere, ut ſi uxorem habeat aut habuerit, non tamen ſecundam acceperit, ſed *unam* tantum, ſive eam habuerit, ſive adhuc habeat. Sic enim & paulo poſt vult, *eum filios habere ſubditos cum omni caſtitate*, id eſt, ſi filios habeat, ut ſubditi ſint: ita Eſtius in Commentario ad citata verba Epiſtolæ ad Timotheum; eumque ſenſum a plerìſque Patribus traditum eſſe ibidem notat, multiſque oſtendit hunc ſenſum eſſe menti & textui Apoſtoli conformem; una advertens, quod propter hanc Apoſtolicam hoc ſenſu intellectam ſententiam, Eccleſia *Bigamos* a ſacris Ordinibus ſemper excluſerit; *Bigamos* utique intelligens eos, qui, priore uxore mortuâ, duxiſſent ſecundam.

III. Si ipſum Apoſtoli contextum, ſive in Epiſtola ad Timotheum, ſive in ea ad Titum propius expendamus, apparebit, Apoſtolum hic præcipue præ oculis habuiſſe incontinentiam ſeu ejus ſuſpicionem; hancque tamquam fundamentum hujus irregularitatis conſideraſſe. Dum enim ſcribens ad Timotheum, dicit: *Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, UNIUS UXORIS VIRUM, *ſobrium*, *prudentem*, *ornatum*, *pudicum*, quid aliud intendit, niſi exprimere vitia, a quibus immunem volebat Epiſcopum; & virtutes quibus eum inſtructum oporteret? Idem vult cum de Diaconis loquitur. Deſcribens enim virtutes Diaconis neceſſarias, & vitia, a quibus eos immunes eſſe oporteat, inter alia addit: *Diaconi unius ſint uxoris viri: qui filiis ſuis bene præſint, & ſuis domibus.*

Nec id obſcurius expreſſit in Epiſtola ad Titum, ubi exponens quis in Epiſcopum ordinandus ſit, ait: *Si quis ſine crimine eſt*, UNIUS UXORIS VIR, *filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. cap.* 1. *v.* 6.

Nonne hic liquet, ſcopum Apoſtoli fuiſſe, omne crimen, & criminis præſertim incontinentiæ ſeu luxuriæ ſuſpicionem ab ordinando Epiſcopo removere? adeo ut & a filiis remotam voluerit luxuriæ accuſationem; ne filiorum luxuria patrem in ſuſpicionem adducat.

Et

Et quia non tantum ab Epiſcopis aut Diaconis incontinentiæ omnis vel levis ſuſpicio abeſſe debebat; ſed & a feminis, quæ in miniſterium Eccleſiæ eligebantur, ideo & hanc conditionem in Vidua eligenda requirit. *Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit* UNIUS VIRI UXOR, *in operibus bonis teſtimonium habens*, &c. 1. ad Timoth. 5.

Unde ad verba Apoſtoli reflectens S. Chryſoſtomus *homiliâ* 2. *in Epiſtolam ad Titum*, ait: " Caſtigat hoc ipſo etiam *impudicos*, „ dum non eos permittit poſt *ſecundas* „ nuptias ad Eccleſiæ regimen, dignita„ temque Paſtoris aſſumi „.

Eadem fere fuit omnium Græcorum Patrum ſententia; quibus & nonnulli e Latinis conſenſere, ut mox ex verbis eorum citandis apparebit.

IV. Quamvis enim tam Græci, quam Latini Patres ſecundas nuptias numquam crediderint illicitas, perſuaſum nihilominus iis erat, quod tam viri quam mulieres nuptias iterantes, inſolitâ ac immoderatâ in luxuriam libidine ferrentur, aut ut minus illius ſuſpicionem non levem ingererent.

Hinc Digamis ſive nuptias iterantibus jam pridem pœnitentiam Canonicam impoſitam, præſertim apud Græcos legimus. Synodus Neocæſarienſis *Can.* 3. " De „ his qui in plures nuptias inciderunt, „ tempus quidem præſtitutum manifeſtum „ eſt, ſed converſatio eorum, & fides tem„ pus abbreviat „.

Priorem Canonis partem exhibet Gratianus *cauſa* 31. *q.* 1. *Can.* 8. his verbis: " Qui frequenter uxores ducunt, & de „ his, quæ ſæpius nubunt, tempus qui„ dem *pœnitentiæ* his manifeſtum conſtitu„ tum eſt: ſed converſatio, & fides eo„ rum tempus abbreviat „.

Hæc lectio ſat innuit, hic de veris Bigamis, id eſt, qui ſucceſſive plures duxerunt legitimas uxores, agi, quemadmodum & de his agit *Canon* 7. ejuſdem Synodi, ſtatuens: " Ne Presbyter in nuptiis „ ejus, qui Digamus efficitur, convive„ tur. Cum enim requirat *pœnitentiam* „ Digamus, quis erit Presbyter, qui eo „ quod ſit convivio acceptus, nuptiis aſ„ ſentiatur „? Hoc eſt (ait Zonaras ad hunc Canonem) " qui fieri poteſt, ut *pœ*„ *nam* a Digamo exigere non pudor ſit „ ei, qui Digami factum a ſe non impro„ bari, cum nuptiis ſecundis ipſe interſue„ rit, ſatis oſtendit „.

His Canonibus de veris Bigamis ſeu Digamis agi, uno conſenſu docent Græci Canonum Commentatores; ipſeque Baronius fatetur ad *annum* 313. *num.* 91. agnoſcens Bigamis *pœnitentiam* aliquam impoſitam fuiſſe: " Non quod (ait) ſecundum „ matrimonium contrahendo peccent, ſed „ quod ſuam ipſi *incontinentiam* manife„ ſtent; & Bigamiam, quæ in humanæ „ infirmitatis remedium inſtituta eſt, *li*„ *centius* uſurpent „.

V. Græci itaque hanc rationem moralem, nimirum incontinentiam ejuſve ſuſpicionem, tamquam fundamentum hujus irregularitatis ſtatuebant; atque inde tamquam conſequens ulterius inferebant, Matrimonium in ipſa gentilitate, ſive ante ſuſceptum Baptiſmum contractum, non ponere hanc irregularitatem; eumque ad ſenſum Apoſtoli habendum *unius uxoris* virum, qui poſt Baptiſmum *unam duntaxat* habuit, licet alteram ante Baptiſmum habuiſſet: eo quod per Baptiſmum omnis macula contracta deleatur; atque e veteri novus homo regeneretur.

Canon 16. Apoſtolorum ita habet: " Qui „ *poſt ſanctum Baptiſmum duobus* conju„ giis fuerit implicitus, vel habuerit con„ cubinam, non poteſt eſſe Epiſcopus, „ vel Presbyter, vel Diaconus, vel omni„ no ex numero Sacerdotali „.

Duo ex hoc Canone habemus. Primum, quod irregularitatis fundamentum non obſcure in ipſam incontinentiam ſeu ejus ſuſpicionem reponat; cum eum, qui duobus conjugiis implicitus fuit, confert cum habente concubinam.

Ulterius, cum tantum eum irregularem pronuntiet, qui POST *ſanctum Baptiſmum* duobus conjugiis implicitus fuit, ſat innuit, conjugii *ante* Baptiſmum contracti rationem habendam non eſſe: quod & Balſamon annotavit, dicens: " Eum, qui „ *poſt ſanctum Baptiſmum* Digamus fuerit, „ vel fornicatus ſit, prohibet Canon fieri „ Epiſcopum, vel Sacerdotale quidpiam „ exercere. Quæ enim *ante Baptiſmum* „ ad-

„ admiſſa ſunt omnis generis peccata prætermittit, cum factus ſit *novum opus* ſolâ gratiâ Sancti Spiritus „.

Idem notat Zonaras ſcribens: “ Divinum Lavacrum ſancti Baptiſmatis *omnes* credimus abluere *ſordes* ipſis Baptizatis illitas ante Baptiſmum, nullumque peccatum, quod ante Baptiſmum ab aliquo fuerit patratum, prohibet ad Sacerdotium promoveri Baptizatum. Quod ſi poſt Baptiſmum ſcortatus fuerit, aut nuptiis duplicibus adhæſerit, indignus qualicumque Sacerdotio judicatur „.

VI. Græci itaque hujus irregularitatis rationem deſumentes ex incontinentia, ejuſque ſuſpicione; irregularitatem quoque provenientem ex conjugio *cum vidua* deſumendam crediderunt ex incontinentia ejuſve ſuſpicione, nimirum ipſius mulieris nuptias iterantis, quam per mulierem in maritum aliquo modo redundare ſupponebant.

Unde hanc irregularitatem non fundabant in his Apoſtoli verbis, *unius uxoris vir*; ſed potius in his quæ idem Apoſtolus ſubjungit: *Filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ*. Ep. ad Tit. cap. 1.

Licet enim peccata filiorum non imputentur parentibus in culpam, ſi ipſi in iis diſſimulandis, aut fovendis nullam culpam habuerint, tamen (ut notat Sanctus Hieronymus in citata verba Apoſtoli) tam ſanctum nomen Sacerdotii eſt, “ ut nobis etiam ea, quæ extra nos ſunt poſita, reputentur, non quod propter vitia noſtra Epiſcopi non ſiamus, ſed quod propter filiorum incontinentiam ab hoc gradu arcendi ſimus. Quâ enim libertate poſſumus alienos filios corripere, & docere, quæ recta ſunt, cum nobis ſtatim poſſit, qui fuerit correptus, ingerere, *ante doce filios tuos*.... Non itaque juſtus polluitur ex filiorum vitiis, ſed libertas ab Apoſtolo Eccleſiæ principe reſervatur, quod talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere „.

Itaque ſicuti Apoſtolus incontinentiam liberorum credidit redundare in Patrem; atque libertatem adimere reprehendendi incontinentes, & docendi, quæ recta ſunt, eâdem ratione uxoris maculam, ſuſpicionemve incontinentiæ cum eodem effectu redundare in maritum; atque maritum ad Sacerdotium irregularem reddere exiſtimarunt.

Hanc creditam fuiſſe fundamentalem hujus irregularitatis rationem, ſat aperte indicat *Can.* 18. Apoſtolorum: “ Qui *viduam* accepit (*a*), vel ejectam, vel meretricem, vel ſervam, vel mimam ſeu ſcenicam, non poteſt eſſe Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex numero Sacerdotali „.

Hunc Canonem commentatus Balſamon, ait: “ Nota præſentem Canonem: vult enim non ſolum eum, qui eſt ſacratus, eſſe modeſtum, & continentem, ſed etiam ejus conjugem, & ideo mulieres, quæ hic comprehenduntur, prohibuit cum ſacratis hominibus matrimonio jungi, utpote quod eas continenter vivere non credatur, propter earum ſordes, & improbitatem „.

VII. Sanctus Hieronymus multo tempore apud Græcos verſatus, & eorum principiis inſtructus, in hoc quoque articulo Græcis adhæſit; atque irregularitatem Bigamiæ in hac morali ratione fundatam credidit. Unde in Epiſtolam ad Titum ſcribit: “ Quod autem ait, *unius uxoris vir*, ſic intelligere debemus, ut non omnem monogamum digamo putemus eſſe meliorem, ſed quod is poſſit ad monogamiam, & continentiam cohortari, qui ſui exemplum præferat in docendo „. Quaſi diceret, ideo vult Apoſtolus, ut Epiſcopus ſit *unius uxoris vir*, ne alias non poſſit ad continentiam cohortari, qui iteratione nuptiarum, ipſe non ſat præferat continentiæ exemplum.

Hinc mox conformiter ad Græcorum ſententiam dicit: “ Multi ſuperſtitioſius magis, quam verius, etiam eos, qui cum *Gentiles* fuerint, & unam uxorem habue-

(*a*) *Qui viduam accepit*, χήραν λαβών. Hic canon lege Moſaicâ fundatus videtur, quâ Sacerdotibus prohibetur, ne viduam, nec dimiſſam, nec profanam, nec meretricem ducant, ſed puram Virginem. Levit. *cap.* 21. *verſ.* 13. & 14.

,, buerint, quâ miſsâ, *poſt* Baptiſmum
,, Chriſti alteram duxerint, putant in Sa-
,, cerdotio non legendos; cum utique, ſi
,, hoc obſervandum ſit, illi magis ab Epi-
,, ſcopatu arceri debeant, qui vagam per
,, meretrices ante exercentes libidinem,
,, unam regenerari uxorem acceperint, &
,, multo deteſtabilius ſit fornicatum eſſe
,, cum pluribus, quam digamum reperiri,
,, quia in alio infelicitas matrimonii eſt,
,, in alio ad peccandum prona laſcivia ,,.

Idem fuſius adſtruit, & contrarium ſu-
ſtinentes acerrime perſtringit in *Epiſt.* 83.
ad Oceanum, atque inter alia hanc for-
mat concluſionem: " Si Baptiſmus novum
,, hominem facit, & ex toto novum creat,
,, nihilque in eo veteris hominis reſerva-
,, tur, non poteſt novo imputari, quod in
,, veteri quondam fuit ,,. Sententia Hie-
ronymi refertur apud Gratianum *Diſt.* 26.
Can. 1. & *Cauſ.* 28. *quæſt.* 3. *Can.* 1.

VIII. Patres Latini plerique attenden-
tes licitum ſecundarum nuptiarum uſum,
nec ita ad incontinentiæ ſuſpicionem eiſdem
annexam reflectentes, crediderunt ab Apo-
ſtolo in hoc præcepto non incontinentiam,
ſed ipſam nuptiarum iterationem ſimplici-
ter fuiſſe conſideratam.

Innocentius I. in *Epiſtola* ad Victricium
Epiſcopum Rothomagenſem *cap.* 6. poſt-
quam dixit Clericum non eſſe ordinandum
qui ſecundam duxit uxorem, ſubjicit: " Ac
,, ne ab aliquibus exiſtimetur, ante Ba-
,, ptiſmum, ſi forte quis accepit uxorem,
,, & eâ de ſeculo recedente, alteram du-
,, xerit, in Baptiſmo eſſe dimiſſum, ſatis
,, errat a regula: quia in Baptiſmo pec-
,, cata remittuntur, non acceptarum uxo-
,, rum numerus aboletur ,,.

Hæc ſatis oſtendunt, Innocentio viſum
fuiſſe, irregularitatem ſimpliciter ex plu-
rali uxorum numero eſſe deſumendam; at-
que ei ſuffeciſſe, ut quis revera habeatur
Bigamus, ſi probetur, ductam ante Ba-
ptiſmum fuiſſe veram uxorem.

IX. Eamdem ſententiam amplexus eſt
Sanctus Auguſtinus, libro *De bono conju-
gali cap.* 18. " Propterea Sacramentum nu-
,, ptiarum temporis noſtri, ſic ad unum
,, maritum (ait) & unam uxorem reda-
,, ctum eſt, ut Diſpenſatorem Eccleſiæ
,, non liceat ordinari, niſi *unius uxoris vi-
,, rum*. Quod acutius intellexerunt, qui
,, nec eum, qui Catechumenus, vel Pa-
,, ganus habuerit alteram (*a*), ordinan-
,, dum eſſe cenſuerunt: Rationem addit:
,, *De Sacramento enim agitur, non de pec-
,, cato: nam in Baptiſmo peccata omnia
,, dimittuntur.* Sed qui dixit: Si acceperis
,, uxorem non peccaſti, & ſi nupſerit,
,, non peccavit, & quod vult faciat, non
,, peccat, ſi nubat; ſatis declaravit, nu-
,, ptias nullum eſſe peccatum: Propter
,, Sacramenti ſanctitatem ſicuti femina
,, etiamſi catechumena fuerit vitiata, non
,, poteſt poſt Baptiſmum inter Dei virgi-
,, nes conſecrari; ita non abſurde viſum,
,, eum, qui exceſſit uxorum numerum ſin-
,, gularem, non peccatum aliquod commi-
,, ſiſſe; ſed *normam* quamdam *Sacramenti*
,, amiſiſſe; non ad vitæ bonæ meritum,
,, ſed ad Ordinationis Eccleſiaſticæ ſigna-
,, culum, neceſſariam ,,.

X. Hic videmus, Auguſtinum hanc ir-
regularitatem non in aliquam incontinen-
tiæ labem refudiſſe, ſed in quemdam Sa-
cramenti defectum; eo quod contrahens
ſecundas nuptias *quamdam Sacramenti nor-
mam amiſiſſe* viſus ſit.

Quæ ſit hæc *Sacramenti norma*, dein
ſubjicit: " Ac per hoc ſicut plures uxo-
,, res antiquorum Patrum ſignificaverunt
,, futuras noſtras ex omnibus gentibus Ec-
,, cleſias *uni* viro ſubditas Chriſto, ita
,, noſter Antiſtes unius uxoris vir ſignifi-
,, cat ex omnibus gentibus *unitatem* uni
,, viro

(*a*) Superius *num.* 5. D. Van-Eſpen obſervavit apud Græcos irregulatem eum duntaxat habitum fuiſſe, qui poſt Baptiſmum duobus conjugiis implicatus fuit, nec conjugii ante Baptiſmum contracti rationem eſſe habendam: at *num.* 9. in Eccleſia Latina ea diſtinctio admiſſa non erat tempore S. Auguſtini; nec deinceps recepta videtur, ut claret ex Fagnano, quem auctor noſter inferius *num.* 15. citavit. Quapropter Latinis perſuaſum fuit eum eſſe bigamum, qui ſucceſſive primum, & ſecundum inierit matrimonium, quamvis ante Baptiſmum primas contraxerit nuptias.

Digitized by Google

„ viro ſubditam Chriſto: quæ tunc perficietur, cum revelaverit occulta tenebrarum, & manifeſtaverit cogitationes cordis, ut tunc laus ſit unicuique a Deo. Nunc ſunt manifeſtæ, ſunt latentes diſſenſiones, etiam ſalva charitate, inter eos, qui unum, & in uno futuri ſunt: quæ tunc utique nullæ erunt. Sicut ergo Sacramentum pluralium nuptiarum illius temporis ſignificavit multitudinem futuram Deo ſubjectam in terrenis omnibus gentibus: ſic Sacramentum nuptiarum ſingularum noſtri temporis ſignificat unitatem omnium noſtrum ſubjectam Deo futuram in una cœleſti civitate „.

XI. Myſticam hanc Auguſtini rationem non obſcure probavit Sanctus Leo *Epiſtolâ* 1. *cap.* 3. editionis Quenellianæ; inter rationes præcepti Apoſtolici, de non ordinando Epiſcopo, niſi fuerit *unius uxoris vir*, adducens hanc: quod ſi in Sacerdotibus etiam in veteri Teſtamento figurabatur *Chriſti*, *& Eccleſiæ* ſpirituale conjugium, illud vel magis ſervandum in novo.

XII. Cum enim ſecundæ nuptiæ hanc perfectam unitatem Chriſti cum Eccleſia, tamquam unici cum unica immaculata ſponſa repræſentare nequeant; utpote non *unius* cum *unica* immaculata ſponſa, videtur Sacramentum ſecundarum nuptiarum aliquem defectum pati, ſeu quamdam *Sacramenti normam amiſiſſe*; nimirum vim repræſentativam iſtius conjunctionis, ſeu conjugii ſpiritalis Chriſti cum Eccleſia.

In hoc ergo defectu hanc irregularitatem poſitam eſſe credidit Auguſtinus; indecens exiſtimans, ut is eſſet Sacramentorum diſpenſator, qui ipſe in ſuſcepto Sacramento defectum patiebatur.

XIII. Hæc irregularitatis fundamentalis ratio a tanto Doctore propoſita, ſenſim ita invaluit, tantoque, præſertim in Eccleſia Latina, applauſu recepta eſt, ut nequaquam dubitatum ſit, quin hinc omnis Bigamiæ irregularitas eſſet deſumenda; atque ratio illa moralis ab incontinentia ejuſve ſuſpicione, quaſi ad hanc irregularitatem impertinens, neglecta quodammodo fuerit; nullaque tandem reputata vera, & proprie dicta Bigamia, niſi quando vere defectus hic Sacramenti occurrit.

XIV. Hanc ſententiam expreſſit Cœleſtinus III. in *cap.* 5. ⁋ *De Bigamis non ordinandis*. Conſultus enim a Metenſi Epiſcopo, an is, qui mulierem ab alio ductam, ſed nondum cognitam matrimonialiter ſibi copulavit, valeat ad Sacerdotium promoveri? Ita reſpondit: "Quod cum duo ſint in conjugio, videlicet conſenſus animorum, & commixtio corporum, quorum alterum ſignificat charitatem, quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deum, & juſtam animam, ad quod pertinet illud quod dicit Apoſtolus 1. Cor. cap. 6. *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo*. Reliquum vero deſignat conformitatem, quæ conſiſtit in carne inter Chriſtum, & Eccleſiam, ad quod pertinet illud quod Joannes Evangeliſta teſtatur cap. 1. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*, profecto conjugium illud, quod non eſt commixtione corporum conſummatum, non pertinet ad illud conjugium deſignandum, quod inter Chriſtum, & Eccleſiam per Incarnationis myſterium eſt contractum, juxta quod Paulus exponens illud, quod dixerat Protoplaſtus Gen. cap. 2. *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, & propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*: ſtatim ſubjungit, Eph. cap. 5. *hoc autem dico magnum Sacramentum in Chriſto, & Eccleſia*. Cum ergo propter Sacramenti defectum inhibitum ſit, ne Bigamus, aut maritus viduæ præſumat ad ſacros Ordines promoveri, quoniam nec illa eſt unica unici, nec iſte unus unius: profecto ubi deficit inter hujuſmodi conjuges commixtio corporum, non deeſt hujuſmodi ſignaculum Sacramenti. Unde is, qui mulierem ab alio viro ductam, ſed minime cognitam duxit uxorem: quia nec illa, nec ipſe carnem ſuam diviſit in plures, propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad Sacerdotium promoveri „.

XV. In hoc itaque hodie Canoniſtæ conveniunt, veram ac proprie dictam Bigamiam eſſe, cum quis diverſis temporibus ſucceſſive habuit, & cognovit duas legitimas uxores, etiam prius non corruptas, quamvis utramque vel alteram ha-

Digitized by Google

buerit ante Baptiſmum; ita Fagnanus ad *cap.* Nuper a nobis ;; *De Bigamis non ordinandis num.* 3.

XVI. An extra hunc caſum contrahatur *vere*, ac *proprie* dicta Bigamia, inter Canoniſtas non convenit; eo quod hoc ſolo caſu vere, ac proprie Sacramentum cum prædicto defectu contractum videatur, & ſic contrahens *Bigamus*, id eſt, duarum uxorum vir proprie dici queat.

XVII. Quidquid ſit, hoc conſtat, aliquos tamquam Bigamos repelli, & pro Bigamis reputari, qui tamen *vere* Bigami non ſunt; ſed duntaxat juris interpretatione pro talibus habentur; diciturque hæc Bigamia communiter *interpretativa*.

XVIII. Hujuſmodi Bigami *interpretativi* omnium conſenſu reputantur Clerici, qui in Sacris Ordinibus conſtituti, more nuptiali ſecundis in contubernium ſibi mulierculas adjunxerunt; cum quibus an diſpenſare poſſet, conſulit Innocentium III. Epiſcopus Ratisbonenſis, cui reſpondet Pontifex, articulum illum difficultate non carere, ac propoſitis in utramque partem argumentis, tandem reſolvit: " Nos autem in hac quæſtione tibi reſpondemus, „ quod cum hujuſcemodi Clericis, qui „ quantum in ipſis fuit, ſecundas mulieres ſibi matrimonialiter conjunxerunt, „ tamquam cum Bigamis non liceat diſpenſari, licet in veritate Bigami non „ exiſtant, non propter Sacramenti defectum, ſed propter affectum intentionis „ cum opere ſubſecuto „. Reſponſum Pontificis habetur in *cap.* 4. ;; *De Bigamis non ordinandis;* ad cujus elucidationem merito legitur integra Epiſtola, quæ eſt *66. lib.* 2. editionis Baluzii; ibi ipſe caſus, prout ſupra eſt expreſſus, refertur; qui in ipſa Decretali eſt omiſſus, & pro Ratisbonenſi legitur *Vratizlavienſi*.

XIX. Similiter convenit inter omnes Bigamiam *interpretativam* duntaxat incurri, ſi quis *invalide* cum *vidua* contraxerit, juxta reſponſum ejuſdem Pontificis in *cap.* 6. ;; *eod.* ubi decidit, quod Subdiaconus qui de facto duxit *viduam* in uxorem, „ profecto Bigamus non exiſtit; ſed nec „ viduæ poteſt *in veritate* dici maritus, „ cum inter ipſum, & illam non fuerit „ vinculum maritale contractum: cum eo „ tamen (ait) contra doctrinam Apoſtoli, „ tamquam cum marito *viduæ* diſpenſare „ non licet, non propter Sacramenti defectum, ſed affectum intentionis cum „ opere ſubſecuto „.

Hæc ratio cum etiam obtineat in nuptiis quibuſcumque cum impedimento *dirimente* initis, deciſio quoque eadem obtinere debet; unde & in his Bigamiam *interpretativam* intervenire communiter tradunt Canoniſtæ, & probat Fagnanus loco citato *num.* 43.

XX. Similis Bigamia contrahitur, ſi quis contrahat, & conſumet matrimonium cum *unica*, ſed prius ab alio licet extra matrimonium, *cognita*, *Can.* 2. *Diſt.* 33. At monet Vir Eruditus Janus a Coſta Anteceſſor Aurelianenſis in Summario ad titulum *De Bigamis:* " Quod quamvis „ meretricem quis duxerit, vix ex novo „ jure definire poſſimus, maritum contrahere irregularitatem „.

XXI. Illud a Canoniſtis controvertitur, num contrahens *valide* matrimonium cum *vidua*, cenſendus ſit *verus* Bigamus, an vero duntaxat *interpretativus;* eo quod revera non videatur *plurium uxorum* maritus, neque in plures carnem diviſiſſe; nihilominus *verum* eſſe Bigamum, poſt alios citatos pluribus probat Fagnanus loco allegato *num.* 12. & ſequentibus.

Sed an *verus*, an *interpretativus* Bigamus ſit dicendus, parum videtur referre: cum ſatis conſtet, illum, qui matrimonium contraxit cum vidua, hodie æque quoad omnes juris effectus haberi pro Bigamo; ac illum, qui ſucceſſive duas habuit uxores.

XXII. Olim Bigami etiam *veri*, tantum a *Sacris* Ordinibus excluſi videntur; eo quod Apoſtolus non niſi de Epiſcopis (ſub quibus & Presbyteri comprehenduntur) & Diaconis loqueretur.

Et quidem in *Can.* 3. Concilii Toletani I. relato apud Gratianum *Diſt.* 34. *Can.* 18. legitur: " Lector ſi *viduam* alterius uxorem acceperit, in Lectoratu „ permaneat, aut ſi forte neceſſitas fuerit, „ Subdiaconus fiat, nihil autem ſupra. „ Similiter & ſi Bigamus fuerit „. Tunc enim temporis Subdiaconatus necdum inter Ordines Sacros numerabatur, uti *part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. notatum eſt.

XXIII. Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. edidit Decretum relatum in *cap. Unico de Bigamis in VI.* quo declarat, " Digamos omni privilegio Clericali eſſe ,, nudatos, & coërcitioni fori ſecularis ad- ,, dictos: Conſuetudine contrariâ non ob- ,, ſtante ,,. Additque: " Ipſis quoque ſub ,, anathemate prohibemus deferre Tonſuram ,, vel habitum Clericalem ,,.

XXIV. Dicit autem Concilium: *Altercationis antiquæ dubium præſentis declarationis oraculo decidentes.*

Notat vero Gloſſographus *altercationem* Doctorum fuiſſe ſuper *Canone* Quisquis *Diſt.* 84. ubi ex Epiſtola Siricii Papæ refertur: " Quiſquis Clericus aut viduam, ,, aut certe ſecundam uxorem duxerit, ,, omni Eccleſiaſticæ dignitatis privilegio ,, mox *nudetur*, Laicâ ſibi tantum communione conceſsâ. Et per illud *nudetur* ,, videbatur non eſſe privatus, ſed *privandus*: præſens ergo Conſtitutio declarat ,, hoc ,,: Ita ille.

Quia ergo Canon *Quiſquis* loquitur tam de eo, qui *viduam*, quam qui binas ſucceſſive uxores duxit, etiam Conſtitutio pro illius declaratione edita, de utriſque intelligi debet; & ita hodie obtinet. Tam enim maritus viduæ, quam duarum ſucceſſive uxorum, omni privilegio Clericali cenſetur nudatus.

Neque hodierna diſciplina Bigamum etiam ob contractum matrimonium cum *vidua*, ad ullum Ordinem vel Minorem, ejuſve functiones, ullumve Beneficium Eccleſiaſticum admittit; imo nec ad ulla quantumvis infima Eccleſiæ miniſteria eos admittendos ſat inſinuat Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 17. *de Reformat.* Permittens enim, quod ſi miniſteriis quatuor Ordinum Minorum exercendis Clerici cælibes præſto non erunt; ſuffici poſſint etiam conjugati vitæ probatæ, addit hanc cautionem, *dummodo* non Bigami; quo oſtendit, etiam nec ad horum Ordinum exercitia Bigamos eſſe admittendos: quemadmodum & Synodi Belgicæ, tametſi conjugatos in Cuſtodes Eccleſiarum Parochialium admittant, *Bigamos* tamen excludunt; uti ſupra *part.* 1. *tit.* 4. *cap.* 2. notatum eſt.

XXV. Imo non tantum juxta modernam diſciplinam Bigami ab Ordinibus excluduntur, ſed & " Ordinatores eorum, ,, poteſtate & officio ordinandi; & Ordinati ſi ad ſacros Ordines fuerint pro- ,, moti, eis ideo ſunt privandi, quia in ,, Digamis contra Apoſtolum diſpenſare ,, non licet, ut debeant ad ſacros Ordines ,, promoveri, vel in eis, ſi promoti fue- ,, rint, remanere ,,. Ita reſpondit Pontifex in *cap.* 2. ;; *De Bigamis non ordinandis.*

Hinc habemus, Bigamum non tantum ab Ordinibus ſuſcipiendis repelli, ſed etiam prohiberi in ſuſceptis miniſtrare.

XXVI. Ulterius uno conſenſu hinc concludunt Canoniſtæ Epiſcopum non poſſe diſpenſare cum Bigamo, nequidem ut in Ordine Sacro jam ſuſcepto miniſtret; quod & in Bigamia *interpretativa* (ut ſi Subdiaconus nulliter contrahat matrimonium cum vidua) obtinere deciditur in *cap. finali* ;; *eod.*

XXVII. Quin communis eſt Canoniſtarum opinio, quam ſequitur, & pluribus adſtruere conatur Fagnanus ad *cap.* Super eo ;; *De Bigamis non ordinandis*, Epiſcopum cum Bigamo nequidem ad minores Ordines, aut ſimplicia Beneficia diſpenſare poſſe; atque ita declaraſſe Sixtum V. refert ibid. *num.* 46. idque præcipue eo fundamento, quod Epiſcopis contra Apoſtolum diſpenſare non liceat.

XXVIII. Verum idem Apoſtolus etiam prohibet *criminoſos* in Epiſcopos, & Diaconos aſſumi; & tamen Epiſcopis licet cum *criminoſis* diſpenſare, quemadmodum expreſſe reſpondit Innocentius III. in *cap.* 6. ;; *De Bigamis non ordinandis*, circa Sacerdotem in fornicationem prolapſum; ideoque pari & fortiori ratione, videtur Epiſcopis concedenda diſpenſandi facultas cum Bigamo: quia minus inordinatum apparet, Bigamum, qui contrahendo ſecundas nuptias non peccavit, quam prolapſum in fornicationem ad Ordines promoveri.

XXIX. Huic argumento cum Gloſſa reſpondet Fagnanus loco citato *num.* 9. & 10. " Criminoſus poſt peractam pœnitentiam ,, reſtitutus videtur in priſtinum ſtatum, ,, & incipit eſſe, quod non fuit, cap *Ferrum*, cap. *Ponderet*, & cap. *Domino* ,, *ſancto*, 50. *diſtin.* & ideo cum talibus ,, diſpenſatur. Sed Bigamus non prohibe-

Digitized by Google

„ tur promoveri propter crimen, ſed pro-
„ pter Sacramenti defectum, ut in *cap.*
„ DEBITUM, *infra eodem*, C. ACUTIUS,
„ 26. *Diſt.* quia carnem ſuam diviſit in
„ plures ab unitate recedendo, & hoc Sa-
„ cramentum amplius reſtitui non poteſt
„ per aliquam ſatisfactionem, cum non ſit
„ crimen; & ita aliud conſideravit Apoſto-
„ lus, cum dixit non Bigamum; & aliud con-
„ ſideravit, dum dixit, non criminoſum„.

☞ XXX. Verum num hæc ratio ſat fundata ſit, ſi verus ſenſus Apoſtoli attendatur, non ſine fundamento ambigitur.

Uti enim in textu probatum eſt, Apoſtolus, dum dixit: Epiſcopus eligatur *unius uxoris vir*, intendit, ut omnis vel levis incontinentiæ ſuſpicio ab eo, qui ordinandus eſſet in Epiſcopum, abeſſet.

Quis vero dubitet, hanc incontinentiæ ſuſpicionem majorem eſſe in eo, qui publice in crimen carnis eſt prolapſus, quam qui duas ſucceſſive uxores duxit: atque facilius ſuſpicionem incontinentiæ purgandam in ſimili Bigamo, quam in hujuſmodi prolapſo.

Hinc admodum veriſimile eſt, priſtinos Patres, præſertim Græcos, potius diſpenſaturos fuiſſe cum Bigamo, quam cum ſimili criminoſo, ſive in crimen carnis prolapſo. Interim illud indubitatum mentem Eccleſiæ eſſe, ut Ordinandus ab omni incontinentiæ ſuſpicione ſit liber.

XXXI. An antiqui Patres cum Bigamis ſimilitudinariis diſpenſaverint, prius examinandum eſt, quam definiendum. Bigamia ſimilitudinaria nomen ſuum mutuavit a ſimilitudine quadam intercedente inter matrimonium carnale, & matrimonium ſpirituale, quod per ſolemnis voti profeſſionem contrahi dicitur inter virginem voventem ſe Chriſto, & ipſum Chriſtum; atque ita attentans matrimonium carnale cum ſimili virginitatis voto obſtrictâ, videtur matrimonium attentare cum ea, quæ ſpiritualiter Chriſto nupſerat: & ſi ipſi Monachi, vel Presbyteri voto ſolemni obſtricti cum virgine matrimonium carnale attentarent, iterare nuptias quodammodo viderentur; ideoque quadam ſimilitudine deductâ a carnali matrimonio, Bigami ſimilitudinarii dicti fuere.

Hanc bigamiam ſimilitudinariam Canoniſtæ deſumpſiſſe videntur ex *Canone* 24. *cauſ.* 27. *quæſt.* 1. ubi refertur Canon 18. Synodi Ancyranæ ex verſione Iſidori, diciturque; quotquot virginitatem pollicitam prævaricatæ ſunt, profeſſione contemptâ, inter Bigamos, id eſt, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt, haberi debebunt.

Unde & notat Gloſſa, quod repellantur ab Ordine ſicut Bigami.

Verum merito dubitari poteſt, utrum Patres Synodi Ancyranæ hoc Canone intenderint, voventes, & ſuum votum violantes quaſi Bigamos, ad effectum irregularitatis haberi.

Si enim Canonis verba juxta temporis illius diſciplinam expendantur, veriſimilius apparebit ſimiles voventes ad claſſes Bigamorum rejici, in ordine ad pœnitentiam ſubeundam per Canones veris Bigamis, ſive nuptias iterantibus injunctam; quod & aperte indicat verſio Græcorum hujus Canonis (cui congruit verſio Gentiani Herveti) quæ habet: “ *Quicumque virginita-*
„ *tem profitentes profeſſionem ſuam irritam*
„ *reddunt; ii Bigamorum definitionem im-*
„ *pleant*„. Quibus verbis non aliud ſignificari videtur, quam quod ſimiles votifragi teneantur definitionem, ſive tempus pœnitentiæ definitum & Bigamis præfixum adimplere.

Hinc Theodorus Balſamon in Commentario Canonum hujus Synodi, ita hunc Canonem interpretatur: “ Eos, qui ſuam
„ Deo profeſſionem, votumque de virgi-
„ nitate ſervanda irritum reddunt, Patres
„ Bigamorum definitioni, hoc eſt, pœnæ
„ ſubjiciunt„.

In eumdem ſenſum hunc Canonem commentatus eſt Zonaras; additque: “ Defi-
„ nitionis enim nomine Canonem, & Con-
„ ſtitutionem intelligit, ut quæcumque ni-
„ mirum de Bigamis conſtituta, ac decreta
„ ſunt, ab iis quoque ſerventur, ac nonniſi
„ lapſo demum anno admittantur (*a*)„.

Hæc

(*a*) In editione Lovanienſi *num.* 30. & 31. hujus capitis deſiderantur: in decurſu operis, per oſcitantiam Typographi omiſſi ſunt. In editione Colonienſi an. 1748. non leguntur niſi imperfecti, attamen in Supplemento integri leguntur.

Hæc igitur ſimilitudinaria Bigamia, potius ex interpretatione Canoniſtarum, quam ex genuino Canonis ſenſu originem ſuam habere videtur, utpote qui ad ſui temporis diſciplinam reſpicientes, ſolam irregularitatem, non autem pœnitentiam Bigamis inflictam noverant, ac proinde reputabant votifragos, dum ad claſſem Bigamorum rejectos videbant, non in ordine ad pœnitentiam, ſed in ordine ad contrahendam irregularitatem Bigamorum, Bigamis comparari. ☜

XXXII. Unde, & non mirum apud veteres, nullam hujus Bigamiæ ſimilitudinariæ mentionem fieri. Monet Fagnanus ad *cap.* NUPER ※ *De Bigamis*, nec hodie inter Doctores convenire, num hìc dici queat *Bigamia*; atque nonnullos credere hujuſmodi votifragos nuptias contrahentes eſſe quidem irregulares, non ex ulla ſpecie Bigamiæ, ſed propter præſumptionem incontinentiæ, & ad majorem ſacri Ordinis reverentiam: Alios vero affirmare, tales nullâ ratione eſſe irregulares, ſed ſolum ſuſpenſos tamquam notorie criminoſos; ac tandem concludit, ſibi videri hanc quæſtionem fere eſſe inutilem; cum parum interſit, an miniſtrare, aut promoveri non poſſint tamquam ſimilitudinarii Bigami, an vero ut irregulares & ſuſpenſi; quandoquidem etiam inter omnes conveniat, Epiſcopum ſuper hujuſmodi Bigamia diſpenſare.

CAPUT III.

De Irregularitate ex defectu Natalium.

1. *Hæc irregularitas multis ſeculis incognita.*
2. *Tempore Gratiani nondum nota fuiſſe videtur.*
3. *Non ubique eodem tempore recepta.*
4. *Innocentius originem retulit ad ſeculum* XI.
5. *Circa ſeculum* XI. *plures Canones & ſtatuta edita ad excluſionem illegitimorum.*
6. *Ob Cleri incontinentiam his Canonibus opus fuit; & quare?*
7. *Jure Decretalium ſtabilita irregularitas.*
8. *Primum actum fuit de excludendis filiis Presbyterorum.*
9. *Tandem generaliter irregularitas extenſa ad omnes illegitimos.*
10. *Hæc irregularitas etiam hodie excludit a Minoribus Ordinibus, & Beneficiis ſimplicibus.*
11. *Prima inductæ irregularitatis ratio petita ex dignitate Sacerdotum.*
12. *Secunda ratio ad reprimendam quorumdam incontinentiam.*
13. *Tertia ob periculum incontinentiæ in filiis, & ſucceſſionis hæreditariæ.*
14. *Irregularitas hæc tollitur per diſpenſationem; & qualiter Epiſcopus diſpenſet.*
15. *In quibus ſolus Pontifex cum illegitimis diſpenſet.*
16. *Non omnis ſpecies illegitimitatis eſt æque turpis; & pro obtinenda diſpenſatione ſpecies exprimenda.*
17. *Diſpenſatus ad obtinendum Beneficium,* unicum *tantum poteſt obtinere.*
18. *Qui ſemel obtinuit diſpenſationem, debet hujus in ſecunda facere mentionem.*
19. *Diſpenſatio reſtringenda; nec comprehendit niſi expreſſa.*
20. *Specialiter inordinatum eſt, ut Filius illegitimus habeat Beneficium in Eccleſia, in qua Pater habuit.*
21. *Decretum Concilii Tridentini circa eumdem Articulum.*
22. *Synodus Tridentina excludit filium, etiam a ſimplici Beneficio, quod Pater habuit.*
23. *Etiamſi perſona* media *fuerit inter patrem, & filium.*
24. *Non poteſt quocumque modo filius illegitimus miniſtrare in Eccleſia, in qua Pater unquam Beneficium habuit.*
25. *Nec ad hoc diſpenſatio quantumvis generaliter concepta ſe extendit.*
26. *Diſpenſatio contra hoc Decretum haud facile annuenda.*
27. *Modus tollendi hanc irregularitatem eſt Religioſa Profeſſio.*
28. *Ratio cur tollatur hoc modo irregularitas.*
29. *Illegitimi in Religione Profeſſi non egent diſpenſatione pro ſacris Ordinibus; ſecus ſi tantum ſint Novitii.*
30. *Illegitimus per Religioſam Profeſſionem non fit capax Prælaturæ.*

31. *So-*

31. *Solus Pontifex hic diſpenſat ; & quis ſit ſtilus Pœnitentiariæ ?*
32. *Per ſubſequens Matrimonium tollitur defectus natalium.*
33. *Fallit, ſi inter Parentes tempore conceptionis fuerit impedimentum dirimens.*

I. IN priſtinis Conciliorum Canonibus, aut Pontificum Decretis non legitur illegitimos ab Ordinibus aut Eccleſiaſticis functionibus ſeu miniſteriis ob ſolum defectum natalium fuiſſe excluſos; modo ceteræ dotes ad Sacerdotium requiſitæ ipſis non deeſſent. Nec enim parentum vitia aut merita, ſed propria merita, aut demerita in aſſumendis ad Eccleſiæ munia attendenda eſſe credebant; quemadmodum multis Veterum Patrum teſtimoniis adſtruit Gratianus *Diſt.* 56. ubi poſtquam Canoni primo præmiſerat hoc quaſi ſummarium, *Presbyterorum etiam filii ad ſacra officia non ſunt admittendi*, immediate poſt recitatum hunc Canonem Concilii Claromontani ſub Urbano II. *Presbyterorum filios a ſacris Altaris miniſteriis removemus*, ſubjungit: " Sed hoc intelligendum eſt de illis, qui „ paternæ *incontinentiæ imitatores* fuerunt. „ Verum ſi morum honeſtas eos commendabiles fecerit, exemplis & auctoritatibus, non ſolum Sacerdotes ſed ſummi „ Sacerdotes fieri poſſunt „.

II. Videtur ergo Gratianus ſupponere, quod filii illegitimi a ſacris Altaris miniſteriis non eſſent excludendi, ſi paternæ incontinentiæ imitatores non fuerint: & conſequenter, quod ſolus *natalium defectus* neminem ſacris Altaris miniſteriis excluderet, aut irregularem faceret.

III. Quidquid ſit de mente Gratiani & diſciplina eo tempore vigente, hoc ſat conſtat, quod irregularitatem ex ſolo defectu natalium Eccleſia *dudum* ignoraverit, uti recte etiam notavit Chriſtianus Lupus *tom.* 3. *Schol. pag.* 79. " Etenim, ait, inter Nicephori Confeſſoris Canones habemus & hunc „. *Qui ex concubina, ſcorto, Digamis, aut Trigamis nati ſunt, ſi virtutibus præditi appareant, & ſint Sacerdotio digni, ordinentur*. Extant Canones *tomo* 9. Bibliothecæ ſanctæ.

Quando hæc irregularitas primum inducta ſit, haud conſtat; videtur non ubique eodem tempore, ſed in aliis Eccleſiis citius, in aliis ſerius introducta, & recepta.

IV. Innocentius III. primos hujus irregularitatis auctores videtur ſuppoſuiſſe Urbanum II. & Synodum Pictavienſem: Andreæ enim Lundenſi Epiſcopo, ac Danorum Metropolitæ, & ſuo per Septentrionem Legato, interroganti: " Si Presbyterorum „ filii ſint indifferenter ad ſacros Ordines „ promovendi „ reſpondit: " De Presbyterorum filiis, tam ex Decreto *Urbani* „ *ſecundi*, quam ex Concilio colligitur *Pictavienſi*, quod ad ſacros non ſunt Ordines promovendi, niſi aut in Cœnobiis, „ aut in Canonica Regulari religione fuerint converſati „. *Lib.* 4. *Epiſt.* 118.

Tam Canon Urbani II. (relatus a Gratiano *Diſt.* 57. *Can.* 1.) quam Canon Concilii Pictavienſis (relatus in *Cap.* 1. ;; *De Filiis Presbyterorum*) editi ſunt circa finem ſeculi undecimi; atque ita ad illud tempus hujus irregularitatis initia retuliſſe videtur Innocentius III.

V. Hoc equidem non ambiguum eſt, in primis circa hæc tempora plures Canones, nec non plurimarum Eccleſiarum ſtatuta ad excluſionem illegitimorum edita eſſe. " Eo namque tempore (ait Chriſtianus Lupus *pag.* 79.) Duces & Comites ſuos paſſim ex ancillis baſtardos „ violenter intrudebant in ſacras dignitates, atque ita ſervili ſimul & adulterino ſanguine fœdabant Eccleſias. Adverſum illos ſolemni juramento ſe adſtrinxerunt plura Capitula, de nullis deinceps „ in ſuum Collegium admittendis *Baſtardis*, nulliſque ſervis, niſi ex Eccleſiæ „ ſuæ familia legitime natis „.

VI. Ad hæc conſtat, eo tempore vitio incontinentiæ ſupra modum Clerum fuiſſe infectum; ac præſertim Anglicanum, uti patet ex *Epiſt.* 99. & 102. Paſchalis II. ſub idem tempus ſcriptis, ut & notat Vir eruditus Franciſcus Florens in commentario ad *Cap.* 6. *De Jure Patronatus*, una obſervans pleraſque Decretales, quæ tum ſub titulo *De Clericis conjugatis*, tum ſub titulo *De Filiis Presbyterorum* extant, pertinere ad Angliam: " Ex quibus colligimus (ait) quamvis ſæpius in Anglia, „ Conciliis, & Apoſtolicis Conſtitutionibus

„ pro-

Digitized by Google

„ prohibita fuerint Matrimonia, vel potius contubernia eorum, qui in Sacris „ erant conſtituti, prævalente tamen corruptelâ, non obtemperatum „.

Hi vero nefandi ac impudici Sacerdotes, omnibus artibus filios ſuos in Eccleſias, quaſi jure hæreditario intrudebant; fiebatque tandem ipſum Dei Sanctuarium, quaſi hæreditarium.

VII. Si quis attenderit varia Eccleſiarum ſtatuta, quæ ad excluſionem illegitimorum ſeculo XII. & ſub initium ſeculi XIII. condita ſunt; nec non dubia occaſione hujus irregularitatis Pontificibus propoſita; atque ipſorum Pontificum ſuper illis reſponſa, ac ſignanter Innocentii III. in *Cap.* 5. *De Electione*, in tertia collectione apud Antonium Auguſtinum, facile videbit, quod non videatur hæc irregularitas firmiter & generaliter ſtabilita ante ultimam Decretalium collectionem ſactam & evulgatam auctoritate Gregorii IX. quæ pro Jure communi Eccleſiaſtico, uno conſenſu recepta fuit.

In hac Collectione *Titulus* 17. *libri* ita inſcribitur: *De Filiis Presbyterorum ordinandis vel non:* At in prima Decretalium apud Antonium Auguſtinum, additur: *Nec in paternis Eccleſiis tolerandis*. In quodam manuſcripto legitur, uti notatur in margine Corporis Canonici editionis Antuerpienſis apud Meurſium: *De Filiis Presbyterorum*, & Aliis Illegitime Natis *ordinandis vel non*.

VIII. Quidquid ſit de hac tituli varia inſcriptione; hoc ſatis conſtat, primum ac præcipue in Conciliis actum fuiſſe de excludendis filiis Presbyterorum; ideoque mirum non eſt, ſi horum tituli inſcriptio præcipue meminerit. Ad hæc expeditum eſt, maxime curæ fuiſſe, ne filii Presbyterorum ſimul cum parentibus in eadem Eccleſia tolerarentur; ad quod ipſa tituli inſcriptio in antiqua Decretalium collectione reſpexit.

IX. Denique ex Decretis & reſponſis Pontificum; nec non Canonibus Conciliorum in Decretales Gregorii IX. relatis, pateſcit, non ſolum filios Presbyterorum & ſpurios; ſed quoſcumque illegitimos tandem irregulares fuiſſe declaratos. “ Ut filii Presbyterorum, & *ceteri ex fornicatione nati*, ad ſacros Ordines non promoveantur, ait *Cap.* 1. ;; *De Filiis Presbyterorum ordinandis vel non* „.

Et in *Cap. fin.* ;; *eod.* Archiepiſcopo Turonenſi ſcribit Gregorius IX. “ Nimis „ in tua Provincia Eccleſiæ deformatur „ honeſtas, ex eo quod filii Sacerdotum „ & *alii non legitime nati* ad Dignitates, „ & Perſonatus, & alia Beneficia curam „ animarum habentia, ſine diſpenſatione „ Sedis Apoſtolicæ promoventur „.

Imo etſi procreati eſſent ex legitimo Matrimonio; ſed tempore illo, quo conjuges ſe mutuo conſenſu voto ſolemni caſtitatis obſtrinxerant, irregulares cenſentur. *Cap.* 14. ;; *eod.*

X. Nec tantum ad ſacros Ordines, & majora Beneficia; ſed & ad primam Tonſuram, Minores Ordines, & ſimplicia quæcumque Beneficia, hæc irregularitas paulatim extenſa eſt; uti expreſſe habetur in *Cap.* 1. *De Filiis Presbyterorum in VI.*

XI. Triplex hujus inductæ irregularitatis cauſa communiter a Canoniſtis poſt Gloſſam in *Cap. fin. De Filiis Presbyterorum in VI.* aſſignari ſolet. Prima petitur ex Sacri Ordinis prærogativa ſeu dignitate; quam etiam tangit S. Thomas in IV. *Sentent. Diſt.* 25. *art.* 1t. *quæſt.* 3. “ Ordinati (ait) in quadam dignitate præ „ aliis conſtituuntur ... Et quia obſcuratur hominis claritas ex *vitioſa origine*, „ ideo etiam de *illegitimo* toro nati a „ ſuſceptione Ordinum repelluntur „.

XII. Secundam rationem jam pridem expreſſit in ſua doctiſſima præfatione S. Ivo Carnutenſis, dicens: “ Quidam Romani „ Pontifices decreverunt, ne *filii Presbyterorum* aſſumerentur ad Presbyteratum, „ non quod perſonarum acceptio apud Deum „ alicujus ſit momenti: vel natura, quæ „ omnium par eſt genitrix, ab aliquo poſſit reprehendi, vel filius pro iniquitate „ patris condemnari ..... Sed ad reprimendam quorumdam Presbyterorum incontinentiam, vel tutius muniendam aliorum continentiam „.

XIII. Tertia ratio petitur ex incontinentia, quæ in filio timetur juxta illud vulgare: *Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri.* Qua ratione utitur Sixtus V. in Conſtit. contra illegitimos edita (de qua infra) §. 1. in

Digitized by Google

in verbis: *Illegitime genitos, qui ut plurimum parentum vitia & incontinentiam imitari ſolent*, &c.

Unde in formula diſpenſationis ſuper hac irregularitate, juxta ſtilum Curiæ Romane inferitur hæc clauſula: *Si ipſe paternæ incontinentiæ imitator non ſit, ſed bonæ converſationis & vitæ*.

Addi merito poſſe periculum ſucceſſionis quaſi hæreditariæ in miniſteria Eccleſiaſtica; quam ad excludendos filios Presbyterorum ab omni Eccleſiaſtico miniſterio non parum conſideratam fuiſſe; imo & primam huic irregularitati originem dediſſe, ſat veriſimile eſt.

XIV. Irregularitas hæc tolli poteſt, primo per diſpenſationem. Unde S. Thomas verbis ſupra allegatis hanc exceptionem immediate ſubjicit: *Niſi cum eis diſpenſetur; & tanto eſt difficilior diſpenſatio, quanto origo eſt turpior*.

Juxta hodiernam diſciplinam quoad Minores Ordines, ac ſimplicia Beneficia Epiſcopus diſpenſare poteſt, *Cap. 1. De Filiis Presbyterorum in VI.* ubi dicitur: " Is qui „ defectum patitur natalium, ex *diſpenſa-* „ *tione Epiſcopi* licite poteſt (ſi ei aliud „ Canonicum non obſiſtat) ad Ordines pro- „ moveri Minores, & obtinere Beneficium „ cui animarum cura non imminet, dum- „ modo ſit tale, ſuper quo per ipſum Epi- „ ſcopum valeat diſpenſari „.

Per finalem clauſulam intendit excipere Beneficia, quibus non imminet quidem *cura animarum*; ſed tamen aliunde excepta ſunt; ut ſunt *Perſonatus*, aliaque Beneficia *majora*, tametſi curam animarum *proprie* dictam annexam non habeant; ad quæ Epiſcopi diſpenſatio ſe non extendit, *Cap. fin.* ;; *De Filiis Presbyterorum*.

Imo teſte Rebuffo in Praxi Benef. *parte 1. titulo De Diſpenſatione ſuper defectu natalium num. 12.* " ſervat ſtilus Curiæ „ Romanæ, ut Epiſcopus nullo modo in „ Præbendis Eccleſiæ Cathedralis diſpen- „ ſet eum illegitimo, propter honorem & „ præeminentiam illius Eccleſiæ „.

XV. Itaque quoad ſacros Ordines, & majora Beneficia, nec non curam animarum habentia, ſolus Pontifex hodie diſpenſat, *Cap. fin.* ;; *De Filiis Presbyterorum*, & *Cap. eod. in 6.* ubi verbis mox citatis ſubjicitur: " Ad Ordines quoque *Majores* „ vel Beneficia *curam animarum* habentia, „ ſuper quibus *nequit Epiſcopus* diſpenſa- „ re, ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ „ promoveri non poteſt „. In margine autem notatur: " In aliquot antiquis codi- „ cibus ita: *Vel Beneficia ſuper quibus ne-* „ *quit*, abſque illis verbis: *Curam anima-* „ *rum habentia* „. Quæ lectio verior apparet; cum multa ſint Beneficia, quæ curam animarum annexam non habent, ſuper quibus Epiſcopus diſpenſare nequit, & conſequenter in illis Pontificis diſpenſatio requiritur.

XVI. Supra ex ſancto Thoma intelleximus, diſpenſatione quidem hanc irregularitatem tolli, addità hac cautione: *Et tanto eſt difficilior diſpenſatio, quanto origo eſt turpior*. Puta, ſi adulterini fuerint, vel ex ſtupro, inceſtu, aut ſacrilego actu nati, difficilior erit diſpenſatio, quam ſi ex ſimplici fornicatione.

Idipſum expreſſit non obſcure Innocentius III. in *Cap. 10.* ;; *De Renunciatione*, ubi adducto loco Scripturæ *Exodi cap. 20. Ego ſum Deus zelotes, vindicans peccata Patrum in filios, uſque in tertiam & quartam generationem, in his qui oderunt me:* " id eſt (ait) qui contra me pater- „ num odium imitantur „: Subjicit dein hanc concluſionem cum ſubjecta moderatione: " Unde patet, quod illis, qui pa- „ terna vitia non ſequuntur, propriæ poſ- „ ſunt in talibus ſuffragari virtutes, illo „ diſcretionis adhibito moderamine, ut in- „ ter *Nothos* & *Manzeres*, *Naturales* & „ *Spurios* diſtinguatur „.

Unde de Stilo Curiæ " qualitates ſpu- „ rietatis veniunt in diſpenſatione expri- „ mendæ, alioquî legitimatio vel diſpenſa- „ tio nulla eſt „: ait Rebuffus loco citato *num. 61.*

XVII. Ad hæc, quia hæc diſpenſatio tamquam a jure exorbitans reſtringenda eſt, uti loquitur Pontifex in *cap. 1. De Filiis Presbyterorum in 6.* infertur ibidem, quod „ ille, cum quo per Sedem Apoſtolicam „ diſpenſatur, ut non obſtante natalium „ defectu valeat ad Beneficium, etiamſi „ curam animarum habeat, promoveri: „ nequeat prætextu hujuſmodi diſpenſatio- „ nis, niſi *unicum* Beneficium obtinere „.

XVIII. Rur-

XVIII. Rurſus in *cap.* 2. *eod. in* 6. ex eodem fundamento declaratur, quod ſi cum aliquo a Sede Apoſtolica fuerit diſpenſatum, ut non obſtante hac irregularitate poſſit ad *omnes* Ordines promoveri, & Beneficium etiam cum cura animarum obtinere; ſi poſtmodum obtineat aliam diſpenſationem, ut *duo* vel *plura* Beneficia ſimilem curam habentia poſſit recipere, & ea ſimul retinere, niſi rurſus hic defectus fuerit expreſſus, & ſuper eo diſpenſatum, hæc ſecunda diſpenſatio nulla eſt, & nullius momenti, vel ut per ſubreptionem obtenta; " cum non ſit veriſimile Sedem „ Apoſtolicam cum illo prædictum patien- „ te defectum voluiſſe, ſi hoc fuiſſet ex- „ preſſum, eidem in *pluralitate* Beneficio- „ rum hujuſmodi diſpenſare „.

XIX. Ex eodem principio recte infert Rebuſſus loco ſupra allegato *num.* 47. „ quod ſi Papa *ſimpliciter* diſpenſet, ut „ Ordines ſumere poſſit, intelligatur de „ *Minoribus*, non de Majoribus „.

Ulterius *num.* 48. quod " diſpenſatus ad „ Ordines etiam *Sacros*, non cenſeatur diſ- „ penſatus, ut Beneficium habeat. Diſpen- „ ſatus illegitimus ſimpliciter, ut poſſit „ habere Beneficium, non poterit habere „ curatum (ait Rebuſſus ibidem *num.* 51.) „ quia major idoneitas in illis requiritur: „ ideo oportet exprimere in diſpenſatione „ & præbendas & Canonicatus in Eccleſia „ Cathedrali „.

Inſuper " eſt exprimendum, quod etiam „ Dignitates habere poſſit, alias diſpenſa- „ tio non extenditur ad eas: imo etiamſi „ expreſſum fuerit, quod Dignitates obti- „ nere poſſit, adhuc non poterit obtinere „ Dignitates curatas: ideo hoc quoque ex- „ primendum erit in diſpenſatione „. Rebuſſus idem *num.* 52.

XX. Si Beneficium ſit ſitum in eadem Eccleſia, in qua Pater miniſtrat, vel miniſtravit, id neceſſario exprimendum; eo quod difficilius diſpenſetur, ut illegitimus Beneficium habeat in eadem Eccleſia, in qua Pater miniſtrat, vel aliquando miniſtravit. Quare & id ob ſpecialem inordinationem in variis Canonibus & Pontificum Decretis vetitum fuit. In *cap.* 15. ꝟ *De Filiis Presbyterorum*, ſcribit cuidam Innocentius III. " Filiis Canonicorum Præbendas in „ eiſdem Eccleſiis conferri non ſinatis, „ quarum ſunt Canonici patres eorum „. Rationem notandam ſubjicit: " Cum inde- „ corum ſit, ut in Altaris officio illegiti- „ mus filius impudico patri miniſtret, in „ quo *Unigenitus Dei Filius* æterno Patri „ pro ſalute humani generis *victimatur* „.

Et ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. refertur in *cap.* 16. ꝟ *eod.* " Ad abolendam peſſimam (quæ in pluri- „ bus inolevit Eccleſiis) corruptelam, fir- „ miter inhibemus, ne Canonicorum filii, „ maxime ſpurii, Canonici fiant in ſecula- „ ribus Eccleſiis, in quibus inſtituti ſunt „ Patres eorum „.

XXI. Plura ſunt in hanc rem Pontificum & Conciliorum Decreta, quæ innovans, & in aliquibus amplians Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 15. *De Reformat.* edicit: " Ut paternæ incontinentiæ „ memoria locis Deo conſecratis, quos „ maxime puritas ſanctitaſque decet, lon- „ giſſime arceatur; non liceat filiis Cleri- „ corum, qui non ex legitimo nati ſunt „ matrimonio, in Eccleſiis, ubi eorum Pa- „ tres Beneficium aliquod Eccleſiaſticum „ habent, aut habuerunt, quodcumque „ etiam diſſimile, Beneficium obtinere, „ nec in dictis Eccleſiis quoquo modo mi- „ niſtrare, nec penſiones ſuper fructibus „ Beneficiorum, quæ parentes eorum ob- „ tinent, vel alias obtinuerunt, habere „.

XXII. Hoc Decretum non tantum filios illegitimos Presbyterorum, ſed generaliter Clericorum, excludit a Beneficiis quibuſcumque, etiam *ſimplicibus*, quæ Patres eorum habuerunt; quod & ante editum hoc Decretum edixerat Clemens VII. in Conſtitutione, quæ incipit: *Ad Canonum Conditorem* 30. in Bull. Rom.

XXIII. Ad hæc, ſat manifeſtum eſt, vi hujus Decreti, Filium illegitimum non poſſe admitti ad Beneficium in Eccleſia, in qua Pater habuit aliquod quodcumque, tametſi etiam *media perſona* interceſſerit; id eſt, poſt Patrem tertius aliquis illud Beneficium poſſederit; & ita declaraſſe Sacram Congregationem Concilii Interpretem teſtatur Fagnanus ad *cap.* AD EXTIRPANDAS ꝟ *De Filiis Presbyterorum num.* 11. idque expreſſe decreverat Clemens VII. in citata Conſtitutione cum derogatione De-

Digitized by Google

cretalis Alexandri III. in *cap.* 7. ;; *eod.* ubi filium illegitimum ad Beneficium Patris admittebat, modo Patre defuncto, *media interceſſerit perſona*, cui illud Beneficium fuiſſet collatum.

XXIV. Quin ex Decreto Concilii Tridentini non poteſt filius illegitimus quodcumque Beneficium, etiam diſſimile, obtinere in Eccleſia, in qua pater non tantum de præſenti habet, ſed vel *unquam* habuit qualecumque Beneficium: quin nec Vicariam aut aliquod officium etiam *manuale* obtinere; eo quod vetet non ſolum, ne filius ullum quodcumque etiam diſſimile Beneficium obtinere queat; ſed addit: *Nec in dictis Eccleſiis quoquo modo miniſtrare*.

XXV. Itaque illegitimus, quantumvis *generaliter* ad quæcumque Beneficia etiam curata, & majora diſpenſatus, nullum equidem Beneficium, quod pater quocumque modo poſſidet, imo nec aliud licet diſſimile, & ſimplex in eadem Eccleſia habere vi iſtius diſpenſationis poteſt; ſed ſpecialis hic diſpenſatio exigitur.

XXVI. Diſpenſationem, ut filius illegitimus, & pater in eadem Eccleſia ſimul Beneficia poſſideant, non eſſe annuendam, ſat inſinuat Synodus, dum verbis ante citatis ſubjicit: " Quod ſi in præſenti pater „ & filius in eadem Eccleſia Beneficia ob„ tinere reperiantur, *cogatur* filius ſuum „ Beneficium reſignare, aut cum alio per„ mutare extra Eccleſiam intra trium „ menſium ſpatium; alias ipſo jure eo pri„ vatus exiſtat, ſuper iis *quæcumque di„ ſpenſatio* ſubreptitia cenſeatur „.

XXVII. Alium modum purgandi, ſeu tollendi hunc defectum natalium, ſaltem quoad Ordines recipiendos, expreſſit jam pridem Canon Synodi Pictavienſis relatus in *cap.* 1. ;; *De Filiis Presbyt.* qui poſtquam declaravit, filios Presbyterorum, ceteroſque ex fornicatione natos ad ſacros Ordines non promovendos, ſubnectit hanc exceptionem: *Niſi aut Monachi fiant, aut in Congregatione Canonica regulariter viventes:* vel ut alia lectio habet, *vivant*.

Eamdem exceptionem fecit in ſuo decreto Urbanus II. relato apud Gratianum *Diſt.* 56. *Can.* 1. illiuſque meminit S. Ivo in Præfatione ad ſuum Decretum; rationem illius indicans, verbis ſupra relatis hæc ſubjiciens: " Sed quia ex iis quaſdam „ perſonas, non tantum religioſas, ſed „ etiam Eccleſiæ Dei neceſſarias eſſe co„ gnoverunt, Decretum ſuum temperave„ runt: & ita genitos, quorum *converſatio* „ in Monaſteriis, vel religioſis Eccleſiis „ *probata* fuerit, non ſolum ad Presbyte„ ratum, ſed etiam ad ſummum Sacerdo„ tium promoveri permiſerunt „.

XXVIII. Ratio ergo hujus exceptionis ex mente Ivonis erat, quod ſuſpicio *incontinentiæ* ex paterna incontinentia profluens, per profeſſionem, & converſationem religioſam ablata videatur.

Ad hæc, quia profeſſio Religioſa reddit profeſſum incapacem Beneficii ſecularis, periculum non erat, ne per admiſſionem filiorum illegitimorum Beneficia fierent hæreditaria; quod præcipue huic irregularitati inducendæ occaſionem dedit.

XXIX. Quidquid ſit, certum eſt juxta modernam diſciplinam, per profeſſionem Religioſam tolli hanc irregularitatem ſaltem quoad ſacros Ordines; neque illegitimos ſic profeſſos indigere ullâ diſpenſatione, ut poſſint ſacros Ordines, etiam Presbyteratum ſuſcipere; non tamen ſufficere Novitiatum, ſed requiri emiſſam Profeſſionem; eo quod hæc tantum conſtituat *Regularem* ſive Religioſum, ut notat Fagnanus ad *cap.* ;; Ut Filii, *De Filiis Presbyt. num.* 13.

XXX. Tametſi ipſa Religioſa profeſſio illegitimos reddat capaces ad ſuſcipiendos ſacros Ordines, nequaquam tamen ipſam tollit irregularitatem; quaſi ipſum Profeſſum totaliter, & per omnia legitimaret; ſed tantum effectum ipſius irregularitatis quoad excluſionem a ſacris Ordinibus ſuſpendit; manente alio irregularitatis effectu in ſuo vigore, in quantum ipſos Profeſſos adhuc excludit a *Prælaturis*, ut dicitur in citato Canone Synodi Pictavienſis relato in *cap.* 1. ;; *eodem* in verbis: *Prælationes vero nullatenus habeant*.

Ex quo eliciunt Canoniſtæ, Profeſſionem non habilitare illegitimum ad *Prælationes* obtinendas: idque indiſtincte ſive in eiſdem, ſive in aliis Monaſteriis, ſive in Eccleſia ſeculari, ſive regulari, uti poſt alios notat Fagnanus loco citato *num.* 19.

XXXI. Monet quoque ibidem Fagnanus

nus *num.* 22. quod cum illegitimis Regularibus ad Prælaturas, & Dignitates ſolus Papa diſpenſet; " & ita Sacra Pœnitentiaria (ait) diſpenſat in utroque foro cum Regulari ad quaſcumque Dignitates, & officia ſuæ Religionis, quamvis conſueverint apponere clauſulam, *non tamen ad Generalatum.*

XXXII. Efficaciſſimus tandem modus purgandi defectum natalium eſt ſubſequens parentum Matrimonium. De quo in *cap.* TANTA 6. *Qui filii ſint legitimi*, ubi Exonienſi Epiſcopo reſcribit Alexander III. " Tanta eſt vis Matrimonii, ut qui antea ſunt geniti, poſt contractum Matrimonium legitimi habeantur".

Neque refert, an medium Matrimonium interceſſerit; hoc eſt ſi parens poſt ſuſceptum filium illegitimum inierit Matrimonium cum tertia; quâ mortuâ, demum contrahit cum illa, e quâ ſuſcepit filium illegitimum, hic filius legitimus efficitur, & quidem ita legitimatur, ut ab initio nativitatis legitimus fuiſſe fingatur; ſive juris fictione habeatur, uti uno conſenſu tradunt Canoniſtæ.

Per hanc legitimationem ipſe natalium defectus quaſi in radice tollitur, ideoque legitimatus pro legitime nato reputatur ob ſubſecutum Matrimonium, habeturque capax non tantum ad Ordines, & Beneficia minora, ſed etiam ad majora, & Prælaturas.

XXXIII. Non tamen hæc legitimatio procedit quoad natos ex adulterio, aut inceſtu, & generaliter quoad natos ex parentibus, inter quos tempore copulæ erat impedimentum dirimens; uti communiter docent Canoniſtæ moti verbis citati Capituli *Tanta:* " Si autem vir, vivente uxore ſuâ, aliam cognoverit, & ex ea prolem ſuſceperit, licet poſt mortem uxoris eamdem duxerit, nihilominus ſpurius erit filius".

CAPUT IV.

De Irregularitate ex defectu lenitatis.

1. *Eccleſia vult ſuos Miniſtros a ſanguinis effuſione eſſe alienos, & quare?*
2. *Olim Epiſcopi pro damnatis ad mortem intercedebant, & ad quid ea interceſſio tenderet?*
3. *Manſuetudinem Sacerdotibus convenire etiam Gentiles viderunt.*
4. *Judicium ſanguinis exercere indignum eſt Sacerdotibus.*
5. *Variis Canonibus vetitum Clericis ſententiam ſanguinis proferre, aut ad eam concurrere.*
6. *Neque id poſſunt ut Delegati Principis.*
7. *Clerici officium, cui judicium ſanguinis annexum eſt, habere non poſſunt.*
8. *An Prælati juriſdictionem temporalem habentes poſſint per ſuos Officiarios judicium ſanguinis exercere?*
9. *An Epiſcopus Clericum degradatum tradens Brachio ſeculari, efficiatur irregularis?*
10. *Olim efficaciter intercedere debebat, ne morte afficeretur, & quomodo hæc efficacia intelligeretur?*
11. *Quid hodie obtineat?*
12. *Vetitum Clericis adeſſe ubi vindicta ſanguinis exercetur.*
13. *Clericus, ſi præſens aliquo modo in ſanguinis judicium influat, irregularis efficitur.*
14. *An Notarii, Graphiarii, & ſimiles in cauſa ſanguinis ſint irregulares?*
15. *Quid de Advocatis, & Aſſeſſoribus?*
16. *An teſtes fiant irregulares?*
17. *Quomodo indirecte, & remote ad judicium ſanguinis concurrentes, non fiant irregulares?*
18. *An accuſantes de crimine capitali fiant irregulares, ſi mors ſequatur?*
19. *Quæ requirantur, ut Clericus hic evadat irregularitatem, & an ſemper neceſſaria aliqua proteſtatio?*
20. *An exterior proteſtatio ſemper ſufficiat?*
21. *In Galliis, & Belgio inutilis eſt illa proteſtatio.*

22. *Hodie proteſtatio Epiſcopi eſt tantum cæremonialis*.
23. *Retinetur ea proteſtatio, ut priſtinæ diſciplinæ ſpiritus refricetur*.
24. *An accuſans evadat irregularitatem, ſi perſequatur injuriam* alteri *illatam?*
25. *Etiam Laici hanc irregularitatem incurrunt*.
26. *Irregularitas non incurritur, niſi mors aut mutilatio reipsâ ſequuta ſit*.
27. *Teſtes a Judice compulſi hodie in Gallia irregulares non fiunt*.
28. *Neque etiam Graphiarii*.
29. *Super hac irregularitate ſolus Pontifex diſpenſat, & quæ diſpenſationis formula?*

I. SEmper Eccleſia ſuis Miniſtris commendavit animi manſuetudinem ad exemplum Chriſti, qui hanc præ ceteris, ut a ſe diſcerent, Diſcipulis propoſuit, dicens. *Matth. cap.* 11. *Diſcite a me, quia* MITIS *ſum, & humilis corde;* Unde inter qualitates, quas in Epiſcopis, & Diaconis requirit Apoſtolus, hæc una eſt, *Non percuſſorem*, ad Tim. cap. 3. ad Tit. cap. 1.

Cum autem manſuetudini ſpecialiter ac directe contrarietur ſanguinis humani effuſio; ideo ab hac Sacerdotes omnino alienos eſſe deſideravit Eccleſia, imitans in hoc Magiſtrum ſuum Chriſtum, qui paſſim in Scripturis non vult *mortem peccatoris*, *ſed magis ut convertatur, & vivat*.

II. Hinc olim Epiſcopi unice ſolliciti erant, ut quos ob ſua ſcelera reos mortis ſcirent, a morte vindicarent; eoſque per pœnitentiæ labores ad Chriſtum reducerent, vitamque non tantum temporalem, ſed & æternam procurarent, quod evincunt crebræ illæ Epiſcoporum apud ſeculi judices pro reis interceſſiones; de quibus variis locis agit S. Auguſtinus, ac ſignanter *Epiſtolâ* 153. ad Macedonium, ibidem una oſtendens, Eccleſiam non quærere impunitatem criminis, ſed correctionem criminoſi, " deſiderans hanc vitam temporalem, non ut temporaliter vivat, ſed ut ſpiritualiter per pœnitentiam reſurgat. Morum porro corrigendorum, ait, nullus alius, quam in hac vita locus eſt: Nam poſt hanc vitam quiſque id habebit, quod in hac conquiſierit. Ideo compellimur humani generis charitate intervenire pro reis, ne iſtam vitam ſic finiant per ſupplicium, ut, eâ finitâ, non poſſint finire ſupplicium ".

III. Quin & ipſi Gentiles ſubinde viderunt, quam hæc manſuetudo Sacerdotibus conveniret, quæ eos non ad occidendum peccatores, ſed ad convertendum incitaret.

Suetonius refert, Titum Imperatorem acceptaſſe ſummum Sacerdotium, ut hoc pacto *nullius morti* ſubſcribere cogeretur, fideliter illum hoc propoſitum ſervaſſe, & malle ſe mori profeſſum fuiſſe, quam ab eo recedere. " Pontificatum maximum ideo ſe profeſſus accipere, ut *puras* ſervaret *manus:* præſtitit fidem; nec auctor poſt hæc cujuſquam necis, nec conſcius, quamvis interdum ulciſcendi cauſa non deeſſet: ſed periturum ſe potius, quam perditurum adjudicans ".

IV. Itaque judicium ſanguinis exercere, ſententiamque mortis in aliquem proferre, indignum Sacerdotio judicavit Eccleſia: " Quomodo enim Eccleſia judicare debet fundendum ſanguinem alienum, quæ a primo ortu ſuo juſſa eſt fundere ſanguinem proprium "? ait Ivo Carnutenſis *Epiſt.* 246.

V. In Concilio Toletano VI. *Can.* 31. legitur: " Sæpe Principes contra quoslibet majeſtatis obnoxios Sacerdotibus negotia ſua committunt. Quia vero a Chriſto ad miniſterium ſalutis electi ſunt, ibi conſentiant Regibus fieri judices, ubi jurejurando ſupplicii indulgentia promittitur, non ubi diſcriminis ſententia præparatur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune conſultum diſcuſſor in alienis periculis extiterit, reus effuſi ſanguinis apud Chriſtum, & apud Eccleſiam, perdat proprium gradum ". Apud Gratianum *cauſ.* 23. *quæſt.* 8. *Can.* 29. & deinde ex Concilio Toletano XI. refertur Canone ſequenti. " His, a quibus Domini Sacramenta tractanda ſunt, judicium ſanguinis agitare non licet. Et ideo magnopere talibus exceſſibus prohibendum eſt: ne indiſcretæ præſumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum eſt, ſententiâ propriâ judicare præſumant, aut truncationes quibuslibet perſonis inferant per ſe, aut infe-

„ inferendas præcipiant. Quod ſi quiſquam „ immemor horum præceptorum, aut in „ Eccleſiæ ſuæ familiis, aut in quibuslibet perſonis tale aliquid fecerit, conceſſi ordinis honore privetur, & loco: „ ſub perpetuo quoque damnationis teneatur ergaſtulo religatus. Cui tamen „ communio ex hac vita exeunti non eſt „ neganda propter Domini miſericordiam; „ qui non vult *peccatoris mortem, ſed ut* „ *convertatur, & vivat* „.

Hujus Canonis meminit Alexander III. in *cap.* 5. ;; *Ne Clerici, vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant*, ſcribens Archiepiſcopo Cantuarienſi. " Clericis in „ ſacris Ordinibus conſtitutis, ex Concilio Toletano judicium ſanguinis agitare „ non licet. Unde prohibemus, ne aut „ per ſe truncationes membrorum faciant, „ aut judicent inferendas. Quod ſi quis „ tale quid fecerit, honore privetur, & „ loco „.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in *cap.* 9. ;; *eod.* ait: " Sententiam „ ſanguinis nullus Clericus dictet, aut „ proferat; ſed nec ſanguinis vindictam „ exerceat, aut ubi exercetur, interſit „.

Hinc primo ſtatue, quod Clericis vetitum ſit, judices eſſe in cauſa ſanguinis, aut ſanguinis vindictam exercere, quodque ex eo judicio irregulares fiant.

VI. Neque ab irregularitate exemptus erit, ſi judicium hujuſmodi exercuerit in qualitate Delegati Principis, uti colligitur ex *cap.* 4. ;; *De Raptoribus*; ubi Archiepiſcopo Panormitano reſpondit Alexander III. quod ſi Rex Siciliæ quoſdam Sarracenos malefactores ipſi, aliiſque Epiſcopis puniendos commiſerit, " poſſit eos pecu„ niariâ pœnâ mulctare, & etiam flagel„ lis afficere, eâ, ait, moderatione ad„ hibitâ, quod flagella in *vindictam* ſan„ guinis tranſire minime videantur. Si „ vero ita gravis fuerit exceſſus, quod „ mortem, vel detruncationem membro„ rum debeant ſuſtinere, vindictam refer„ ves Regiæ poteſtati „.

VII. Quapropter in citato *cap.* 5. vetatur " ſub interminatione anathematis, ne „ quis Sacerdos habeat officium Vicecomi„ tis, aut Præpoſiti ſecularis „.

Synodus Oxonienſis anno 1222. *Can.* 7. renovans Decretum Concilii Lateranenſis addit: " Clerici Beneficiati, aut in Sacris „ Ordinibus conſtituti non ſint Seneſchali, „ aut Ballivi talium adminiſtrationum, nec „ juriſdictiones exerceant ſeculares, præ„ ſertim illas, quibus *judicium ſanguinis* „ eſt annexum „.

Ex quo non obſcurum eſt, hujuſmodi officia præcipue Clericis vetita fuiſſe ob *judicium ſanguinis* annexum.

VIII. Hinc aliquando dubitatum fuit, num Epiſcopi, & Abbates, quibus fas non eſt, ne quidem ut Delegatis, aut Commiſſariis Principis judicium ſanguinis exercere, quin nec adminiſtrationes, aut officia, quibus tale judicium annexum eſt, habere aut exercere poſſunt, ſi tamen ipſi juriſdictionem temporalem habeant, poſſint ſuis Ballivis cauſas *criminales* committere. Dubium tandem reſolvit Bonifacius VIII. in *cap. fin. Ne Clerici, vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant in* 6. " Epi„ ſcopus, ſeu quicumque alius Prælatus, „ vel Clericus, juriſdictionem obtinens „ temporalem: ſi homicidio, aut alio ma„ leficio ab aliquibus in juriſdictione ſua „ commiſſo, *Ballivo* ſuo, aut alii cui„ cumque injungat, ut ſuper hoc verita„ tem inquirens, juſtitiæ debitum exe„ quatur, *irregularis* cenſeri *non debet*: „ quamvis ille Ballivus, vel alius contra „ malefactores ad pœnam ſanguinis pro„ ceſſerit, juſtitiâ mediante. Rationem „ ſubdit: Nam licet Clericis cauſas *ſan„ guinis* agitare non liceat, eas tamen „ (cum juriſdictionem obtinent tempora„ lem) debent & poſſunt, metu irregula„ ritatis ceſſante, aliis delegare „.

Hodie Epiſcopi, aliique Prælati non ſolent aliquam in particulari cauſam ſuis Ballivis, aut Officiatis delegare, ſed ſimpliciter conſtituunt Ballivos, eoſque perpetuos, qui jure ſui officii juriſdictionem, præſertim *criminalem*, ſine ulla ipſius conſtituentis interventione, exercent: unde hic minor eſt metus incurrendæ irregularitatis.

IX. Major difficultas apparet, quando Epiſcopus Clericum degradatum tradit Curiæ, ſeu Brachio ſeculari, quem ſcit ſic traditum morte afficiendum. Videtur enim Epiſcopus hoc in caſu propinquius ac magis

gis directe in ſanguinis effuſionem influere; & ad ſanguinis judicium concurrere.

Innocentius III. in *cap.* 27. ;; *De V. S.* ſcribens Epiſcopo Pariſienſi, reſolvit, Clericum eoovictum de crimine falſi per Epiſcopum poſſe Curiæ ſeculari tradi puniendum, additâ hac cautione: " Pro quo tamen debet Eccleſia *efficaciter* intercedere, ut citra mortis periculum circa eum ſententia moderetur ".

X. Hæc interceſſio *efficax* nequaquam erit, niſi reipſâ ſic degradatus Clericus, & Curiæ ſeculari traditus, mortis periculum evadat.

Sed quia frequenter ſimilis interceſſio eam efficaciam non habet, ſimilis traditio ab Epiſcopo facienda difficultate carere non videbatur; unde & ipſe Innocentius fatetur, quod ejus prædeceſſores ſuper hoc conſulti non idem omnes ſenſerint: *Cum quidam Anteceſſorum noſtrorum ſuper hoc conſulti diverſa reſponderint.*

Sane jam pridem Epiſcopi ipſos criminoſos quâdam Chriſtianâ violentiâ e manibus judicum & executorum rapiebant, ut eis vitam corporalem, & pœnitendi tempus procurarent; nec unquam eos, qui ad Eccleſiam confugeraot, aut ejus auctoritati ſuberant, laicæ poteſtati tradebant, niſi factâ cautione, quod eos mortis ſupplicio non afficerent.

Quare & ipſe Innocentius in citata Decretali, poſt relata verba ſubjungit: " Pro illo *falſario* ſcelerato, quem ad mandatum noſtrum capi feciſti, hoc tibi duximus conſulendum, ut in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipſum includas ".

XI. Hodie Epiſcopi Clericos degradatos pro enormi crimine tradunt Curiæ ſeculari, tameſi mortis ſententiam in eos eſſe prolatam, & mox a facta degradatione eos morte plectendos certo ſciant; idque citra metum irregularitatis, modo exterius *intercedant*, quamvis noverint, interceſſionem plaoe inefficacem futuram; idque auctoritate Decretalis Bonifacii VIII. in *cap.* 2. *De Homicidio in VI.* (de quâ infra) receptum videtur.

XII. Concilium Lateranenſe non tantum declarat, vetitum eſſe Clerico, ſententiam ſaoguinis proferre, dictare, aut ſanguinis vindictam exercere, ſed inſuper, *ubi exerceatur*, intereſſe.

Verum ut notant poſt Gloſſam Canoniſtæ, ſi Clericus in loco, ubi vindicta ſanguinis exercetur, tamquam *merus* ſpectator ex curioſitate ſorſan interſit, nullatenus ad vindictam ſanguinis concurrens, propterea irregularis non efficitur. Verba Gloſſæ ſunt: " Sed ſi *intereſt* tantum, numquid propter hoc efficitur irregularis, ut propter hoc deponatur? Non videtur, quod debeat deponi; ſed alias debet puoiri, quia interfuit contra præceptum ".

Hæc opinio communi hodie diſciplinæ conſona eſt. Meliores enim magiſque regulares Clerici exiſtimant quidem, ſi non omnino illicitum, ſaltem minus ſtatui ſuo eſſe conveniens, hujuſmodi ſpectaculis intereſſe; at intereſſentes ſolâ hac præſentiâ fieri irregulares nemo credit.

XIII. At ſi intereſſendo Clericus in ipſam ſanguinis vindictam ſive ſententiam aliquo modo influat, aut ad eam concurrat, facile hinc irregularitatem contrahet; atque ita reſpondit Innocentius III. Epiſcopum Albiganenſem irregularitatem incurriſſe, quia in judicio ſanguinis non tantum præſentiam corporalem, ſed & auctoritatem præſtiterat. *Cap.* 10. ;; *De Exceſſibus Prælatorum.*

Idcirco moderna praxis habet, ut ſi in Parlamentis Regiis cauſa criminalis agitetur, ipſi Conſiliarii Eccleſiaſtici ſe ſubſtrahant; ne forſan ſuâ præſentiâ in ipſam ſanguinis ſententiam influere videantur.

XIV. Ulterius Concilium Lateranenſe addit: " Nec quiſquam Clericus litteras ſcribat, aut dictet, pro vindicta ſanguinis deſtinandas. Unde in Curiis Principum hæc ſollicitudo non Clericis, ſed Laicis committatur ".

Ex his verbis Concilii concludunt Canoniſtæ, Notarios, Graphiarios, Actuarios, alioſque ſimiles in cauſa ſanguinis fieri irregulares; eo quod ad ipſam ſanguinis ſententiam ejuſve executionem concurrant.

XV. Advocatos quoque, & Aſſeſſores in cauſa ſaoguinis, ſi contra reum poſtulent, vel conſulant, ſimili ratione incurrere irregularitatem communi calculo docent; atque

Digitized by Google

atque jam pridem declaravit Concilium Londinenſe celebratum a Cardinale Othobono Sedis Apoſtolicæ Legato anno 1268. *Can. 6.* declaratque, officium *Advocationis* aut *Aſſeſſoris* in cauſa ſanguinis exercentes, ipſo facto ab officio ſuſpenſos, aliiſque pœnis caſtigandos.

XVI. Porro quia teſtes ad condemnationem criminoſi proxime videntur concurrere, Clericos in cauſa criminali contra reum teſtimonium ferre citra irregularitatis periculum non poſſe expeditum eſt; imo plures credunt, Clericum non evadere irregularitatem, ſi teſtimonium tulerit in cauſa *directe* tendente ad mortem ſive membrorum mutilationem; tametſi illud non dixerit niſi reluctans, & a Judice compulſus; præceptum enim Judicis, & metus etiam cadens in conſtantem virum, ſunt actus (inquiunt) accidentales & extrinſeci, qui non conſiderantur, ſed ipſe concurſus tantum, qui hìc *directe* & *per ſe* tendit ad deformationem.

☞ Verum plures, notanter ex Pragmaticis, ac inter alios Du-Caſſe in ſua Praxi Juriſdictionali *tom.* 1. *cap.* 3. *num.* 5. teſtes deponentes in cauſa ſanguinis non fieri irregulares ſuſtinet; creditque id non tantum procedere ex particulari conſuetudine regni Galliæ; ſed nec de jure hanc teſtium irregularitatem fundatam.

Ulterius ibidem aſſerit ex recepta regni Galliæ conſuetudine obſervari, Clericos poſſe compelli, etiam coram Judice Laico teſtimonium ferre in cauſa ſanguinis; quantumvis fateatur id contrarium variis Canonibus apud Gratianum relatis, quos non obſervari in regno Galliæ aſſerit: additque in eodem regno neminem reputari pro proxime influente in mortem reorum, niſi Judicem, partemque criminalem, ſive Officiarium publicum criminaliter agentem, & executorem ſententiæ criminalis.

Conformiter ad hanc regni Galliæ praxim, aſſerit *tom.* 2. *cap.* 8. §. 3. Officialem poſſe expedire Monitoriales, quibus cogantur teſtes etiam deponere in cauſa criminali; neque Officialem effici irregularem, licet ex depoſitione teſtium mors ſequatur.

Praxi regni Galliæ, ſaltem quoad teſtes, ut nimirum Eccleſiaſtici teneantur, etiam in cauſa ſanguinis, coram Judice Laico teſtimonium perhibere, citra metum incurrendæ irregularitatis, praxim Belgicam, ac notanter in comitatu Flandriæ, conformem eſſe pluribus probatur in Arreſto ſexageſimo nono inter Arreſta collecta per Dominum Laury.

Et ſane, quia hæc, aliæque plures irregularitates, jure duntaxat poſitivo, aut interdum etiam conſuetudine ſenſim ſunt inductæ, nihil obſtat, quin & contrariâ conſuetudine poſſint abrogari vel reſtringi; notanter dum nimia irregularitatis extenſio juſtitiæ complemento, & publicæ tranquillitati conſervandæ obſtaculum eſſet, prout in hac ſpecie irregularitatis facile contingeret, ſi ob periculum irregularitatis Clerici teſtes eſſe non poſſent. ☜

XVII. Qui nimis irregularitatem extendunt, docent tamen cum Gallis, quod ſi non directe, in cauſa ſanguinis teſtatus ſit Clericus, ſi tantum remote, & exinde per occaſionem ad ſententiam ſanguinis deventum ſit; aut aliqua criminis indicia, ſed remota, & non directe, ad accuſationem tendentia dederit, non propterea cenſeretur irregularis; tametſi ex illis indiciis crimen detectum fuerit, & ſententia ſanguinis ſequuta; quemadmodum in ſimili caſu reſolvitur in *cap.* TUA NOS §. AD ULTIMUM ;; *De Homicidio.*

Eodem fundamento reſpondit Innocentius III. cuidam Epiſcopo, quod contra quoſdam laicos contumaciter recuſantes ſolvere decimas, implorare poſſit Regiam poteſtatem, " tametſi ad ſolutionem ipſarum vix „ abſque *ſanguinis effuſione* valeant coar- „ ctari. Quia (inquit) ſi te hujuſmodi „ querimoniam ſimpliciter deponente, Rex „ in eoſdem rebelles traditam ſibi exer- „ cuerit poteſtatem, eorum erit duritiæ, „ aut malitiæ imputandum „. *Cap.* 1. ;; *De Homicidio.*

Similiter, qui hortatur & monet Magiſtratus, ut in malefactores pro officii ſui debito invigilent, atque pro merito in illos advertant, non propterea irregularis fit, licet occaſione iſtius exhortationis, ſeu monitionis aliqui eſſent morte affecti, alias non afficiendi, quia hìc concurſus nimium *remotus* eſt, quam ut ratione illius auctor in mortem hanc concurrere cenſeretur.

XVIII. Major ſane difficultas eſt, ſi quis

Digitized by Google

quis aliquem coram Magiſtratu de gravi injuria & delicto accuſet, atque reparationem injuriæ poſtulet, hacque occaſione accuſatus morte afficiatur; cum propinquius multo, quam in priore caſu ad hanc ſanguinis ſententiam concurrat, ipſumque judicem excitet, & promoveat.

De hoc caſu agit Pontifex in *cap.* 2. *De Homicidio in VI.* dicens: " Prælatis vel „ Clericis quibuſcumque, qui de laicis „ ſuis malefactoribus querelam penes ſecu„ larem judicem deponentes, petunt emen„ dam ſibi fieri, & provideri, ne contra „ eos talia de cetero præſumantur, prote„ ſtando expreſſe, quod ad vindictam, ſeu „ pœnam ſanguinis non intendunt, impu„ tari non debet: quamvis alias in tali „ caſu de jure debeat pœna ſanguinis ir„ rogari, ſi judex mortem illis inferat ju„ ſtitiâ exigente „.

Rationem ſubjicit: " Alioquin ſi Præ„ lati, aut Clerici propter metum hujuſ„ modi (quia judex ad pœnam ſanguinis „ poſſet procedere de ſuis malefactoribus) „ taliter conqueri non auderent, daretur „ pleriſque materia trucidandi eoſdem, & „ ipſorum bona libere deprædandi „.

XIX. Ut ergo deciſio hujus Decretalis obtineat, atque Clericus, qui hujuſmodi querimoniam depoſuit, irregularitatem evadat, requiritur.

Primo, ut ipſe Clericus accuſans *proteſtetur expreſſe, quod ad vindictam, ſeu pœnam ſanguinis non intendat.*

Credunt communiter Canoniſtæ, hoc in caſu pro evitanda irregularitate adeo eſſe neceſſariam hanc expreſſam proteſtationem, ut licet revera accuſans habeat animum plane alienum, & averſum a morte, aut mutilatione accuſati, equidem irregularis, etiam coram Deo conſtituatur, ſi hanc proteſtationem omiſerit, quemadmodum notat Covarruvias ad *Clement.* SI FURIOSUS, *part.* 2. §. 5. *num.* 2.

Sed quid, ſi omnes circumſtantiæ clament, accuſationem unice ad reparationem damni illati a Clerico inſtitui, an ipſa *proteſtatio* neceſſaria dicetur? Non apparet. Ad quid enim ipſa proteſtatio; niſi ut Clericus oſtendat, ſe a ſanguinis effuſione & vindicta alienum: quod dum ipſæ circumſtantiæ patenter oſtendunt, proteſtatio ſuperflua videtur.

Neque enim fas eſt credere, Pontificem aut Eccleſiam hanc exteriorem, & verbalem proteſtationem propoſuiſſe, tamquam formulam quamdam, quâ poſitâ abſtergeretur irregularitas; & *quâ omiſſâ* incurreretur irregularitas, uti nonnullis perſuaſum fuit.

XX. Ulterius eidem illi concluſerunt, mediante exteriore illa verbali proteſtatione, Clericum evadere irregularitatem; tametſi animum habeat proteſtationi contrarium.

Verum quidem eſt Clericum exterius ita proteſtantem, in foro exteriori non poſſe pro irregulari haberi ob animum proteſtationi contrarium; eo quod de occultis & in ſolo animo latentibus Eccleſia non judicet: dubitari tamen non poſſe videtur, quin Pontifex *ſinceram* proteſtationem, non autem aliquam duntaxat fucatam verborum formulam requiſierit.

Quare non male notavit Cardinalis Hoſtienſis in Summa ad titulum *De Homicidio*, §. 5. " Quod ſi intentio noſtra erat, „ ut ad mortem damnaretur, irregulares „ eſſemus, quibuſcumque verbis fuerit in„ tentio velata: licet per Eccleſiam non „ prohibeamur, niſi conſtet per confeſſio„ nem vel probationem, vel quia nihil „ volebamus, ſed aperte hoc dicebamus.

☞ XXI. Recte monet Du-Caſſe Archidiaconus, & Officialis Condomenſis in ſua Praxi Juriſdictionali, *tom.* 1. *cap.* 3. *num.* 5. proteſtationem illam in Regno Galliæ eſſe inutilem, eo quod ad ſolos Officiarios publicos pertineat agere ad vindictam publicam, ſeu ſanguinis: privati vero tantum poſſint agere civiliter, ad ſuum intereſſe, quæ ratio etiam obtinet in Belgio, aliiſque paſſim Provinciis.

Scitur enim, quod non tantum in Gallia, ſed paſſim ubique receptum ſit, ſolum Officiarium *publicum* poſſe *criminaliter* ad vindictam publicam agere: privatos vero duntaxat pro ſuo privato intereſſe.

Unde videtur, quod dici queat hanc proteſtationem hodie & in Belgio inutilem reputandam, præſertim cum certum ſit, eam proteſtationis formulam, poſterioribus ſeculis inductam fuiſſe, una cum pluribus aliis, quæ Theologi Scholaſtici, necnon recentiores Canoniſtæ Decretalibus ſcrupuloſius

Digitized by Google

loſius inhærentes in hac materia irregularitatum contra veterem Patrum diſciplinam induxerunt.

XXII. Interim ex ea plurium opinione, quod requiratur prædicta *proteſtatio*, & ut mera formula exterius prolata ſufficiat, ut evitetur hoc in caſu irregularitas, tandem hoc invaluit, *intercesſionem* Epiſcopi pro Clerico degradato, & Curiæ ſeculari tradendo ſufficere, etiamſi ſciatur, eam omni effectu fruſtrandam, ipſumque degradatum certo morte afficiendum.

XXIII. Equidem cum hæc irregularitas ex jure poſitivo humano dependeat, potuit Eccleſia irregularitatem tollere, tametſi ea *proteſtatio*, aut *interceſſio*, quæ ex mente primitus inſtituentium debuit eſſe *ſincera* & *efficax*, tandem deſierit in quamdam externam duntaxat *formulam*; quam equidem retineri deſiderat, ut priſtinæ diſciplinæ, & ſpiritus hujus irregularitatis memoria ſaltem maneat, & Eccleſiæ Miniſtris refricetur.

XXIV. Notant ulterius Canoniſtæ, quod hæc proteſtatio non eximat Clericum accuſantem ab irregularitate ad mentem Decretalis Bonifacii VIII. ubi ipſe reum accuſavit pro furto, vel injuria non *ſibi* ſed *alteri* illata: quaſi Conſtitutio prædicti *cap.* 2. tunc locum habeat, cum accuſatio proponitur pro injuria ipſi accuſanti illata, aut ſaltem ſuis, & propinquis, ita Felinus ad *cap.* Postulasti ;; *De Homicidio*; quem refert & ſequitur Covarruvias loco citato: addens tamen hanc opinionem ita poſſe intelligi, quod " nihilominus Cleri-
„ cus proteſtatione factâ poſſit abſque me-
„ tu irregularitatis delictum aliquod præ-
„ cogitatum, & denique tractatum in
„ grave reipublicæ diſpendium, aut proxi-
„ mi damnum, caute deferre ac denuntia-
„ re in medelam potius, quam ad puni-
„ tionem „.

XXV. Nec tantum Clericos hæc irregularitas ſpectat, ſed etiam laicos; eatenus ſaltem, quod ſi in cauſa ſanguinis ſententiam tulerint; aut ad eam concurrerint eo modo quo nunc expoſitum fuit, fiant irregulares ad Ordines, quin & Tonſuram Clericalem ſuſcipiendam citra diſpenſationem.

XXVI. Hoc tamen notandum, neque Clericos, neque Laicos irregularitatem incurrere ob concurrentiam in cauſa ſanguinis, niſi reipſa ſententia ſanguinis executioni mandata fuerit; id eſt, mors aut mutilatio ipſius criminoſi fuerit ſequuta: neque refert, quo eventu, aut etiam fraude vel maleficio executio ſententiæ fuerit impedita: uti ex dictis capite primo facile poteſt intelligi.

XXVII. Ulterius quia hæc irregularitas a jure poſitivo humano dependet, quid mirum ſi non ubique eodem cum rigore obſervetur. Et quidem teſtes a judice compulſi ferre teſtimonium in cauſa criminali, non cenſentur irregulares ſecundum Juriſprudentiam Gallicanam, moreſque, & uſum hujus Regni Gallicani: quia cauſa proxima mortis reorum non habentur, ſed remota duntaxat, ait R. P. Natalis Alexander in Theologia dogmatica & morali Tractatu *De Sacramento Ordinis cap.* 4. *art.* 9. *num.* 1. additque: " Idem eſto de
„ Notariis judicium; ſed aliarum Eccle-
„ ſiarum diſciplinæ, ac moribus (ait) Gal-
„ licani mores non præjudicant „.

XXVIII. Refert quoque Julianus Brodeau in notis ad Louetium *litt. B. n.* 1. judicatum in Senatu Regio *conſultis claſſibus* anno 1523. Scribam ſeu Graphiarium criminalem; qui per plures annos ſignaverat, & pronuntiaverat plurimas ſententias ſanguinis; earumque executioni interfuerat, non incurriſſe irregularitatem; ac potuiſſe ſine ulla diſpenſatione Beneficium Eccleſiaſticum obtinere. Rationem ſubdit Brodæus: " Graphiarius non fundit ſanguinem,
„ neque effuſionis cauſa eſt; nihil confert
„ de ſuo, non eſt niſi ſimplex judicis mi-
„ niſter „.

XXIX. Solus Pontifex in hac irregularitate diſpenſat; uti notat Pyrrhus Corradus in Praxi diſpenſationum *lib.* 5. *cap.* 2. ubi & formulam diſpenſationis refert, in qua nihil ſpeciale occurrit; ſed committitur ſimpliciter Ordinario, ut cum Oratore diſpenſet, ſi preces veritate niti comperierit, " & dummodo Orator reperitur ido-
„ neus, vitæque ac morum probitas, alia-
„ que merita ſibi ſuffragentur, nec aliud
„ obſtet Canonicum impedimentum; & quod
„ de cetero a ſimilibus abſtineat „.

CAPUT V.

De Irregularitate ex defectu corporis.

1. *Hæc irregularitas nota in veteri Teſtamento.*
2. *Lex vetus quoad hunc articulum abolita.*
3. *Primis Eccleſiæ ſeculis ignota.*
4. *Patres in ordinandis Sacerdotibus parum attendebant vitium corporis.*
5. *Etiam ſeculo IV. irregularitas ex ſolo vitio corporis non deſumpta.*
6. *Pontificum Decreta, quæ ſoli corporis defectui irregularitatem adſcribere videntur.*
7. *Aliquando dubitatum, an macula in oculo non cauſaret irregularitatem.*
8. *Non videntur Pontifices* ſoli *defectui corporis adſcribere irregularitatem.*
9. *Patiens defectum corporis poteſt in Altari miniſtrare, ſi* ſcandalum *non timeatur.*
10. *Defectuoſus ad functiones Altaris admittitur, ſi ſine irreverentia poſſit.*
11. *In ſcandalum & irreverentiam hæc irregularitas reſunditur; præcipue jure Decretalium.*
12. *Quis defectus ſuperveniens impediat executionem Ordinum.*
13. *Quis defectus inducat irregularitatem, Epiſcopi eſt judicare.*
14. *Auctoritas Epiſcopalis in hoc puncto fundatur in antiquo Canone.*
15. *Quæ hic ab Epiſcopo attendenda?*
16. *Eminentia in doctrina & moribus aliquando ſupplere poteſt.*
17. *Reſcriptum de diſpenſatione ſuper hoc defectu ſemper ad Epiſcopum dirigitur a Curia Romana.*
18. *Tantum per* ſeipſum *de defectu judicare poteſt Epiſcopus.*
19. *Poteſt illud judicium peragere independenter a reſcripto Curiæ Romanæ.*
20. *Specialis clauſula in diſpenſatione ſuper defectu oculi* Canonis.

I. HÆc irregularitas notiſſima fuit in veteri Teſtamento, eo quod Levitici *cap.* 21. *ver.* 18. & 19. dictum eſſet a Domino ad Moyſen: " Loquere ad Aaron: Homo de ſemine tuo per familias, „ qui habuerit maculam, non offeret pa- „ nes Deo ſuo, nec accedet ad miniſte- „ rium ejus: ſi cæcus fuerit, ſi claudus, „ ſi parvo, vel grandi, vel torto naſo, ſi „ fracto pede, ſi manu, ſi gibbus, ſi lip- „ pus, ſi albuginem habens in oculo, ſi „ jugem ſcabiem, ſi impetiginem in cor- „ pore, vel hernioſus.

II. Verum hæc aliaque plura Populo Judaico præſcripta, una cum veteri lege deſierunt; atque in Sacerdotibus novæ legis, non tam corporis, quam mentis & animæ vitia expendenda lex nova præſcripſit; voluitque Chriſtus non ex una Tribu, ſed ex omni Gente optimos quoſque eligi in Sacerdotes; uti jam pridem recte notavit Auctor Conſtitutionum vulgo Apoſtolicarum *lib.* 6. *c.* 23. " Pro una Tribu „ Sacerdotali (ait) juſſit ex unaquaque „ Gente optimos quoſque ad Sacerdotium „ eligere, neque *corporum* vitia contem- „ plari, ſed religionem, & vitam„.

III. Narrat Sozomenus *lib.* 6. *hiſt. cap.* 30. de quodam ſancto Anachoreta Ammonio, quod cum capiendus eſſet, ut Epiſcopus ordinaretur, nec rogando perſuadere potuiſſet iis, qui ad ipſum capiendum venerant, ut abirent, abſciſsâ ſibi *auriculâ*: " Abite, inquit, poſthac enim, ne qui- „ dem ſi vellem, Sacerdotalis lex me or- „ dinari ſinit. *Integri* enim corporis Sa- „ cerdotem conſtitui oportet„.

Poſt hæc ſubjicit Sozomenus: " Illi „ digreſſi, poſtquam intellexerunt, Judæis „ quidem hæc obſervanda eſſe; Eccleſiam „ vero de *corpore* non curare, dummodo „ Sacerdos *integer* ſit *moribus*, denuo re- „ dierunt, eum comprehenſuri; tum ille „ juravit, ſe linguam quoque ſibi præci- „ ſurum, ſi vim facere tentaſſent„.

Eamdem hiſtoriam narrat Palladius in hiſtoria Lauſiaca *cap.* 12. additque: " Fuiſ- „ ſe Epiſcopum, qui viris illis dixerat, „ Eccleſiam legi veteri in hoc puncto non „ eſſe ſubjectam; ſeque paratum ordinare „ virum bonæ vitæ etiam naſo amputato. „ Hæc lex (inquiebat) in uſu ſit apud „ Judæos; mihi autem ſi vel truncatis „ naribus adduxeritis, qui ſit bonis mori- „ bus, ego eum ordinabo„.

IV. Et ſi conſulamus antiquos Canones,

nes, facile videbitur, Patribus perſuaſum fuiſſe, parum de corporis defectibus curandum in electione Sacerdotum, ubi de eorum bonis moribus, ac neceſſariis qualitatibus ad Sacerdotii functiones rite obeundas conſtat.

Canon 76. vulgo Apoſtolorum, ait: „ Si quis vel oculo orbatus, vel ſemore „ olæſus, Epiſcopatu autem dignus ſit, „ fiat. Non enim corporis damnum eum „ polluit, ſed animæ inquinatio„. Et rurſus *Canon* 77. " Qui autem eſt ſurdus & „ cæcus, ne ſit Epiſcopus; non ut pollu„ tus, ſed ne Eccleſiaſtica impedian„ tur„. (*a*)

Hinc manifeſtum eſt, juxta diſciplinam his Canonibus expreſſam, defectum corporis non ponere impedimentum Ordinis, etiam Epiſcopatus, ſive irregularitatem; niſi talis ſit defectus, qui defectuoſum incapacem reddit functionibus Ordini annexis obeundis: quod & Balſamon & Zonaras in Commentariis ad hos Canones obſervarunt; una notantes differentiam inter veterem & novam legem; quod " illa exi„ geret conſecratos ipſorum Miniſtros *in*„ *tegros* eſſe *corpore*; notamque nullam ha„ bentes: ac nemo parte corporis aliquâ „ deformatus, aut mutilatus admitteretur „ ad Sacerdotium. Sed etiam poſt Sacer„ dotium, ſi cui Sacerdotum, membri vel „ particulæ cujuſquam mutilatio contige„ rit, Sacerdotio mulctabatur. At iis, „ qui conſecrandi ſunt apud nos (ait Zo„ naras) mutilatio corporis impedimento „ non annumeratur. Animam nempe re„ quiritur habere puram ſine vitio & ſor„ de. Vel ut loquitur Balſamon: Ani„ mam puram & integram volunt omnes „ habere, non autem corpus„.

V. Innocentius I. ad Felicem Nuceriamum ſcribens, ait: " Qui partem cujuſli„ bet digiti ſibi ipſi volens abſcidit, hunc „ ad Clerum Canones non admittunt. „ Cui vero caſu aliquo contigit, dum aut „ operi ruſtico curam impendit, aut ali„ quid faciens ſe non ſponte percuſſit, „ hos Canones præcipiunt & Clericos fie„ ri, & ſi in Clero fuerint reperti, non „ abjici. In illis enim voluntas eſt judi„ cata, quæ ſibi auſa fuit ferrum injicere: „ in iſtis vero caſus veniam meruit„.

Patet Innocentium ſeculo IV. irregularitatem non deſumpſiſſe ex mero & ſimplici corporis defectu, ſed ex auſu *temerario*, quo ſibi ferrum inferre, & ſeipſum mutilare auſus fuit.

Itaque nec Eccleſia Latina eo tempore defectum corporis pro irregularitate habebat.

Verum nonnulla poſteriora Decreta defectuoſos corpore irregularibus annumeraſſe videntur.

VI. Apud Gratianum *Diſt.* 55. *Can.* 3. refertur ex Concilio Romano ſub Hilario Papa ſeculo V. " Pœnitentes, vel inſcii „ litterarum, aut aliqua membrorum damna „ perpeſſi ad ſacros Ordines aſpirare non „ audeant. Quiſquis autem talium Conſe„ crator extiterit, factum ſuum ipſe diſ„ ſolvet„.

Et *Canone* 13. ibidem refertur ex Epiſtola Gelaſii I. „ Illi, cui erutus eſt ocu„ lus, non poſſunt ſecundum Canones Sa„ cerdotii jura concedi. Neque enim ali„ quid ei prodeſt, quod oculum invitus „ amiſit, cum nec volens quiſquam ocu„ lum amiſiſſe credendus eſt, nec ſacratiſ„ ſimos Canones aliquem caſum in amiſ„ ſione oculi, qui ad Sacerdotium adipi„ ſcendum non impediret, ſuis excepiſſe „ regulis invenimus: ſed hoc tantummodo „ ad prohibitionem ſuffeciſſe videmus Pa„ tribus, ut qui careret oculo, Sacerdotii „ officium adipiſci non poſſit„.

Si hæc Decreta ſimpliciter ac generaliter, prout ſonant, accipiantur, videntur hanc irregularitatem ad defectum corporis, tametſi uſum Ordinis non impedientem, extendere. Quis enim neſcit, uno tantummodo oculo orbatum, aut cæcum, poſſe interdum Ordinis etiam Sacerdotalis functiones aliquas rite obire? Unde ob hoſce forſan ſimileſque Canones, nonnulli circa hanc irregularitatem juſto rigidiores atque ſcrupuloſiores fuiſſe videntur.

(*a*) D. Van-Eſpen ſecutus eſt Gentiani Herveti computum; in enumeratione Canonum juxta Guilelmum Beveregium, dicuntur prædicti Canones 77. & 78. Conſule quid de eorum ſenſu D. Van-Eſpen dixerit tomo VII. hujus editionis, in ſuis ad utrumque Canonem Scholiis.

VII. Et quidem aliqnando dubitatum fuiſſe, an irregularis non eſſet, qui *maculam* in *oculo* baberet ; atque ſuper eo dubio conſultum Alexandrum III. intelligitur ex ejuſdem reſponſo, quod refertur in *cap.* 2. ;; *De corpore vitiatis*. Simile dubium propoſitum fuiſſe Honorio III. colligitur ex *cap.* 1. *De corpore vitiatis*, in quinta compilatione Decretalium per Innocentium Cironinm.

VIII. Attentis vero reſponſis Pontificum ad propoſita dubia, facile intelligi poterit, Pontifices non exiſtimaſſe defectum corporis conſtituere aliquem irregularem, niſi vel culpa defectum patientis intervenerit ; vel defectus hujuſmodi ſit, ut vel abſolute ipſum defectuoſum ad obeundas functiones Ordinis reddat incapacem ; aut ſaltem ratione illius periculum notabile irreverentiæ aut ſcandali ſubſit.

IX. In *cap.* 1. ;; *De corpore vitiatis*, de Presbytero, qui cum notabili ſua culpa partem digiti amiſerat, reſpondet Alexander III. " Quod cum ipſe non perdiderit „ tantum de digito, quin *ſine ſcandalo* „ poſſit ſolemniter celebrare, ſatis potes „ poſt peractam pœnitentiam cum eo miſericorditer agere, & permittere ipſum „ in ſuo Ordine miniſtrare, licet ejus exceſſus gravis admodum extiterit „.

Manifeſtum eſt, Pontificem pro exceſſu commiſſo convenientem quidem ante Ordinis executionem a Presbytero peractam voluiſſe pœnitentiam ; ſed eâ peractâ, nullam judicaſſe habendam rationem defectus digiti ; eo quod non perdidiſſet tantum de digito, quin *ſine ſcandalo* poſſet *ſolemniter* celebrare.

X. Et Honorius III. de quodam Monacho, ſuper cujus dexteræ pollicem barra quædam fortuito deciderat, atque ungulam avulſerat ab eo, reſpondet Epiſcopo Engoliſmenſi, " quatenus ſi ad frangendam Euchariſtiam ſit in pollice ipſo potens, & aliud Canonicum non obſiſtat, „ propter deformitatem hujuſmodi non dimittat, quin eum ad Ordinem promoveat „ Sacerdotis „. *Cap. fin.* ;; *De corpore vitiatis.*

Hinc rurſus patet, Pontificem ſuppoſuiſſe omnem irregularitatis rationem eſſe petendam ex deformitate, quæ Ordinis executionem impediret.

XI. Extat ſub nomine Eugenii Papæ Decretalis in *cap.* 2. ;; *De Clerico ægrotante*, & habetur in appendice ad Concilium Lateranenſe III. ſub Alexandro III. *parte* 26. *cap.* 15. ſub hoc titulo, *Eugenius Papa primus Sarenſi Epiſcopo.* Quidquid ſit de veritate tituli, ac Auctore Decretalis, in ea interim refertur : " Presbyterum, cujus duos digitos cum medietate palmæ a prædone abſciſſos ſignificaſti, Miſſam non permittimus celebrare. Rationem ſubjungit : Quia nec „ ſecure propter debilitatem, nec ſine „ ſcandalo propter deformitatem membri „ fieri poſſe confidimus „.

Non igitur in ipſum ſimpliciter corporis defectum irregularitatem, ſive ſuſpenſionem a celebratione Miſſæ refundit ; ſed in *deformitatem*, quæ *ſine ſcandalo*, & *debilitatem* quæ *ſine periculo* celebrationem permittere non videntur ; unde & addit : „ Ipſum autem ceteris officiis Sacerdotalibus fungi minime prohibemus „. Cur ita ? Quia hæc officia ſecure ſine periculo non obſtante debilitate manus, & *ſine ſcandalo* non refragante deformitate, obire poterat.

Quiſquis igitur ſenſus ſit Canonum, qui ſub nomine Hilarii & Gelaſii a Gratiano referuntur, interim ex his aliiſque Decretalibus concludunt Canoniſtæ, juxta modernam diſciplinam, vitium ſive defectum corporis, qui ſine culpa patientis accidit, non inducere irregularitatem quoad Ordines ſuſcipiendos ; niſi talis fuerit defectus, ut vel ſimpliciter impediat executionem Ordinis ; aut eam corporis deformitatem annexam babeat, ut functiones Ordinis ſecure & ſine periculo, aut offenſione populi peragere non fineret.

XII. Defectus autem corporis poſt Ordines ſuſceptos ſnperveniens, ex communi Canoniſtarum ſententia, conformiter ad relatas Decretales, non inducit irregularitatem, niſi quoad illos Ordines, & eas functiones, quæ ob defectum illum ſecure & ſine periculo, & ſine ſcandalo peragi nequeunt.

XIII. Quis vero defectus hujuſmodi deformitatem inducat, ut ſine periculo aut ſcandalo Ordinis executio permitti nequeat ; ut ea ratione aliqua irregularitas vel quoad Ordinem ſuſcipiendum aut ſuſceptum ſubeſſe cenſenda ſit, hoc poteſt ipſo facto melius

lius perpendi, quam aliquo ſtatuto exprimi, ait Gloſſa ad *cap.* 2. ;; *De Clerico ægrotante*, verbo, *Deformitatem*.

Judicare autem & determinare in particulari caſu, quæ ſit notabilis aut levis deformitas, & an hìc & nunc ob talem deformitatem periculum aut ſcandalum per Ordinis executionem ſit timendum, judicio Epiſcopi determinandum eſſe, uno conſenſu concludunt Canoniſtæ ſequuti Gloſſam in *cap.* 2. ;; *De Corpore vitiatis:* ita ut non ſufficiat arbitrium Confeſſarii vel alterius Prælati inferioris; uti poſt alios citatos docet Barboſa de poteſtate Epiſcopi *part.* 2. *Allegat.* 42. *num.* 60. qui & ibidem addit: " Reſpectu Regularium ad
„ eumdem Epiſcopum id declarare compe-
„ tit, non autem ad Superiores regulares,
„ niſi eisdem expreſſe a Sede Apoſtolica
„ delegaretur „.

XIV. Auctoritatis Epiſcopalis, quoad hanc determinationem, argumentum ſuppeditat *Can.* 3. *Diſt.* 33. ubi decernitur, quod hi, qui aliquando corporis incommoditatibus in terram eliſi fuerunt, tamdiu erunt " ab officii ſui Ordine, & loco ſu-
„ ſpenſi, quouſque unius anni ſpatio per
„ *diſcretionem Epiſcopi* inveniantur ab in-
„ curſu dæmonum liberati „: Vel ut verior lectio habere videtur, *alieni*.

Non abſimile hujus auctoritatis argumentum occurrit in *Can.* 2. *cauſ.* 7. *q.* 2.

XV. In hac determinatione tempus, locum, & perſonam, ejuſque dotes merito Epiſcopus attendit.

Neque enim dubium eſt, quin uno loco defectus aliquis poſſet eſſe offenſioni, & non alio, ubi hujuſmodi defectus, vel eſt frequentior, aut minus attenditur. Idem dicendum de tempore.

Perſona quoque plurimum attendenda. Poteſt enim contingere, ut defectus corporis in uno impediret debitam executionem Ordinis, & non alio: eo quod is ſit aliorum membrorum vigor, ut debilitatem, aut defectum alterius ſupplere queat.

Exempli gratiâ, carens oculo ſiniſtro, ſive *Canonis*, ut vocant, communiter habetur irregularis, quoad Ordinem Sacerdotii ſuſcipiendum, aut Miſſæ celebrationem poſt Ordinem ſuſceptum; " ſi quis
„ tamen carens viſivâ virtute in oculo ſi-
„ niſtro, ſive *Canonis*, & tantâ polleat
„ virtute in dextro, ut ſine deformi fa-
„ ciei converſione poſſit legere *Canonem*,
„ non eſt irregularis „; ait poſt alios Barboſa loco citato *num.* 31.

XVI. Similiter indubitatum eſt, quod adeo poſſint eminentes eſſe in aliquo qualitates, ſeu quoad mores, ſeu quoad doctrinam, & zelum, ut defectus corporis, qui alias offenſionem populi pareret, ob haſce eminentes qualitates non cauſaret, aut ſi quæ forſan offenſio timeretur, ea merito ob bona, quæ ex Ordinatione, & promotione hujuſmodi defectuoſi ſperantur, negligi deberet.

XVII. Aliquando ſuper aliquibus defectibus corporis peti hodie diſpenſationes in Curia Romana praxis quotidiana docet, monetque Pyrrhus Corradus in praxi diſpenſationum *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 19. quod dum conceditur diſpenſatio ſuper hac irregularitate in Dataria Romana, hæc numquam inſcribatur, ſeu committatur Vicario, ſeu Officiali Epiſcopi, ſed ſemper ipſi Epiſcopo, idque ob textum *cap.* 2. ;; *De Corpore vitiatis*, qui Epiſcopo auctoritatem cognoſcendi, & judicandi de defectu corporis tribuit. " Quod quidem
„ (ait Corradus) adeo inconcuſſe obſer-
„ vatur, ut cum ſacra Pœnitentiaria Apo-
„ ſtolica ex facultate ſibi tradita, diſpen-
„ ſat cum Religioſis profeſſis, corpore vi-
„ tiatis, numquam alteri quam Ordinario
„ illius loci, ubi orator profeſſus eſt, re-
„ ſcribat: dando illi facultatem cum illo
„ diſpenſandi ſuper corporis vitio, ſeu de-
„ fectu, cum illis limitationibus, & clau-
„ ſulis, quibus utitur Cancellaria Apoſto-
„ lica; ſed gratis quoad omnia „.

XVIII. Clauſula vero præcipua, quâ utitur Cancellaria Romana in hac diſpenſatione, hæc eſt: " Committatur Ordina-
„ rio, qui inſpecto per *ſeipſum*, & conſi-
„ derato diligenter dicto defectu, ſi talis
„ non ſit, nec ex eo proveniat tanta de-
„ formitas, quæ ſcandalum generet in po-
„ pulo, aut divinis impedimentum præſtet,
„ ſuper quo ejuſdem Ordinarii conſcientia
„ oneretur; cum eodem oratore, dummo-
„ do ad id reperiatur idoneus, vitæque ac
„ morum probitas, & virtutum merita
„ ſibi

„ ſibi ſuffragentur, nec aliunde ei obſtet „ impedimentum, diſpenſet „.

☞ XIX. Claret ex Pyrrho Corrado diſpenſationis litteras ſuper defectu corporis, ſemper dirigi ad Epiſcopum ejus, qui defectum patitur, ut ipſe *per ſeipſum* defectum inſpiciat, & de eo judicet, & ſi, eo inſpecto, judicet, non eſſe talem, ut offenſionem notabilem in populo ſit pariturus, aut impedimentum in Ordinis exercitio, tunc Auctoritate Apoſtolica ipſe diſpenſet.

Verum indubitatum apparet, quod Epiſcopus, etiam nullo impetrato e Romana Curia Reſcripto, judicare poſſit, utrum defectus corporis talis ſit, qui vel ſcandalum generaret in populo, vel obeundis functionibus ſacrorum Ordinum impedimentum præſtet.

Scitur enim, non omnem defectum corporis parere irregularitatem, ſed eum duntaxat, qui vel executionem Ordinis omnino impedit, vel ſaltem ſine ſcandalo exequi non patitur.

Dum igitur judicio Ordinarii conſtiterit, quod defectus corporis talis non ſit, non videtur, quo ex capite exigeretur, ulterior diſpenſatio, præſertim cum obtentâ diſpenſatione, nihilominus ipſius Ordinarii judicio deferatur, num defectus ſit talis, qui executionem Ordinum impediat, aut ſcandalum parere poſſet. ☜

XX. Cum autem hujuſmodi diſpenſatio petitur ſuper defectu *oculi Canonis*, ne ipſe patiens legendo Canonem vertat ſe ad populum, volens oculum dextrum verſus Canonem dirigere, additur in formula diſpenſationis hæc clauſula: *Et quoties Miſſam celebrabit, tabellam Canonis in medio altaris tenere debeat.*

CAPUT VI.

De Irregularitate ex crimine.

1. *Ordinandi ex ſententia Apoſtoli debent eſſe* ſine crimine.
2. *A quo tempore debuerint eſſe* ſine crimine.
3. *Poſt actam pœnitentiam non admittebantur olim ad Ordines.*
4. *Non pœnitentia, ſed crimen excludebat Pœnitentes ab Ordinibus.*
5. *Crimen olim etiam ab exercitio Ordinis ſuſcepti excludebat.*
6. *Crimen* occultum *etiam olim irregularitatem inducebat.*
7. *Hæc diſciplina necdum ſeculo* XI. *totaliter erat abrogata.*
8. *Pontifices ſeculo* XI. *eam diſciplinam adhuc probarunt.*
9. *Epiſcopis erat poteſtas diſpenſandi, ſi crimen eſſet* occultum.
10. *Seculo* IX. *cœpit invaleſcere diſtinctio inter crimen* publicum, *& occul*tum, *& quæ ejus occaſio?*
11. *Hæc diſtinctio a Gratiano propoſita, & probata.*
12. *Gratianum ſequuti Canoniſtæ eam diſtinctionem probarunt.*
13. *Publica crimina ob infamiam hodie inducunt ſpeciem irregularitatis.*
14. *Id intelligitur tam de infamia facti, quam juris.*
15. *Moderna diſciplina prolapſos in crimen* occultum *non admittit ad Ordines, niſi poſt actam pœnitentiam.*
16. *Graviora nonnulla crimina etiam* occulta *irregularitatem inducunt.*
17. *Super irregularitate ex crimine occulto Epiſcopus diſpenſare poteſt.*
18. *Quod hic dicatur* occultum?
19. *An ſufficiat, quod factum ſit materialiter notum?*
20. *An deductum ad forum contentioſum ſemper habendum ſit pro publico?*
21. *Eccleſiæ mens non eſt, quod criminoſi etiam* occulti *a ſacris Ordinibus repelli non poſſint.*
22. *Synodus Tridentina permiſit Epiſcopis, ut* occulte *criminoſos ab Ordinibus repellant.*
23. *Synodus Tridentina correxit Decretales.*
24. *Poteſt Epiſcopus etiam criminoſum occultum ſuſpendere.*
25. *Interdum ab Epiſcopo recuſante ad Ordinem admittere, datur recurſus ad Pontificem.*
26. *Hujuſmodi recurſus non facile admittendus.*
27. *Improbatur Fagnani ſententia, quæ* num. 23. & 24. *relata eſt.*
28. *Nec arridet Sacræ Congregationis deciſio* num. 25. *relata.*

I. Apo-

Digitized by Google

I. Apoſtolus Tito diſcipulo ſuo præſcribens, quod per civitates Præsbyteros conſtituere deberet, inter ceteras qualitates in his requiſitas reponit: *Si quis* SINE CRIMINE *eſt*. Et deinde paucis interpoſitis: *Oportet Epiſcopum* SINE CRIMINE *eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem*. Ad Tit. cap. 1. verſ. 7.

Rurſus ad Timotheum ſcribens: *Oportet Epiſcopum* IRREPREHENSIBILEM *eſſe*. Et infra de Diaconis loquens, ait: *Et hi probentur primum, & ſic miniſtrent*, NULLUM CRIMEN *habentes*. 1. Timoth. cap. 3. verſ. 2. & 10.

II. Hunc Apoſtolicum Canonem in Miniſtrorum electione, & Ordinatione preſſius ſequuti SS. Patres, irregulares, ſive a ſacris Ordinibus, eorumque uſu excluſos cenſebant, qui non eſſent *ſine crimine*; ſive requirebant *nullum crimen habentes*; id eſt, qui nullo crimine innocentiam Baptiſmalem maculaſſent; quamvis jam per pœnitentiam crimen eluiſſent.

" Non eo tantum (inquit S. Hierony-
" mus) quo ordinandus eſt tempore, ſine
" ullo crimine ſit, & præteritas maculas
" novâ converſatione diluerit; ſed ex eo
" tempore, quo in Chriſto renatus eſt,
" nullâ peccati conſcientiâ mordeatur ".

III. Ante Hieronymum diſciplinæ hujus teſtis eſt Origenes adverſus Celſum tamquam indubitatum, & notorium afferens, quod Chriſtiani, lapſos in crimen carnis rurſus reſipiſcentes, haud ſecus quam redivivos recipiant, tandem poſt *longiorem* melioris meriti approbationem, quam cum primum ad religionem diſcendam admitterentur. Attendamus nunc cautionem, qua ſimiles admitterentur. " Eâ tamen condi-
" tione (ait) ut *quoniam lapſi* ſunt, ex-
" cludantur *impoſterum* ab omnibus Digni-
" tatibus, & Magiſtratibus Eccleſiaſticis ".

Hinc illud Carthaginenſis IV. *Can.* 64.
" Ex Pœnitentibus quantumvis ſit *bonus*,
" Clericus non ordinetur ".

IV. Circa idem tempus ſcripſit Siricius Papa *Epiſt.* 1. *cap.* 14. " Illud quoque nos
" par fuit providere, ut ſicut pœniten-
" tiam agere cuiquam non conceditur Cle-
" ricorum, ita & poſt pœnitudinem ac
" reconciliationem, nulli unquam Laico
" liceat honorem Clericatus adipiſci: *qui*
" *quamvis ſint omnium peccatorum conta-*
" *gione mundati; nulla tamen debent ge-*
" *rendorum Sacramentorum inſtrumenta ſu-*
" *ſcipere, qui dudum fuerint vaſa vitio-*
" *rum* ".

Hæc non tantum oſtendunt, Pœnitentes ab Ordinibus fuiſſe excluſos, ſed inſuper, quod non ipſa pœnitentia, at ipſum *crimen*, ob quod pœnitentia agebatur, ipſis ad Ordines aditum præcluſerit: quod etiam advertens Morinus dicere non dubitavit:
" Criminum reos, vel pœnitentiam agen-
" tes ab Ordinibus Eccleſiaſticis prohibe-
" ri, apud Veteres æquipollebant " (*a*).

V. Nec tantum quoad Ordinum ſuſceptionem, gravium criminum rei olim habebantur irregulares, ita ut nec per pœnitentiam, & reconciliationem irregularitas tolleretur; ſed etiam irregulares erant quoad Ordinum jam ſuſceptorum uſum; in tantum, ut qui, Ordine ſuſcepto, in crimen eſſet prolapſus, in perpetuum ab Ordinis ſuſcepti uſu excluſus haberetur.

Hanc diſciplinam multis adſtruxi, & late expoſui in Diſſertatione De Canonicorum Inſtituto *part.* 2 *cap.* 2. atque in primis §. 2. eam pluribus priſtinis Canonibus, & Patrum teſtimoniis præſertim S. Cypriani, & Baſilii adſtruxi. Deinde §. 3. eam a S. Gregorio multis locis expreſſam, & inculcatam fuiſſe; ac ſignanter *lib.* 3. *Epiſt.* 26. ſcribente Januario Epiſcopo Calaritano; ubi una teſtatur, hanc irregularitatem ſacris Canonibus jam pridem fuiſſe firmatam: " Pervenit etiam ad nos (ait)
" quoſdam de ſacris Ordinibus lapſos, vel
" poſt *pœnitentiam*, vel ante, ad Officii
" ſui miniſterium revocari, quod omnino
" prohibemus, *& in hac re ſacratiſſimi*
" *Canones contradicunt*. Qui igitur poſt
" acceptum ſacrum Ordinem lapſus in pec-
" catum carnis fuerit, ſacro Ordine ita
" careat, *ut ad miniſterium* ULTERIUS *non*
" *accedat* ".

Verba Gregorii retulit Gratianus *Diſt.* 50. *Can.* 9. ibid. *Can.* 10. *&* 11. alia ejuſdem Pontificis verba in eam rem ſubjiciens.

Eodem

(*a*) Legatur hac de re Morinus *lib.* 5. *de Sacram. Pœnitent. cap.* 18.

Digitized by Google

Eodem loco eamdem diſciplinam a S. Martino Papa in Epiſtola ad S. Amandum Epiſcopum Trajectenſem fortiter inculcatam demonſtravi: in qua præ ceteris hæc notanda: " Nam qui ſemel poſt ſuam Ordi-
„ nationem in lapſum ceciderit, *deinceps*
„ *jam depoſitus erit*, *nullumque gradum*
„ *Sacerdotii poterit adipiſci*: ſed ſufficiat
„ lamentationibus, & fletibus aſſiduis
„ *quouſque advixerit in eadem pœnitentia*
„ *perdurare*, ut commiſſum delictum divi-
„ na gratia extinguere valeat „.

VI. Hanc porro irregularitatem non tantum *publice*; ſed & *occulte* in crimen, præſertim carnis prolapſos incurriſſe; neque diſtinctionem inter *publica*, & *occulta* crimina priſtinis Patrum ſeculis notam fuiſſe, obſervatum fuit.

VII. Imo nec ſeculo XI. eam ubique adhuc receptam fuiſſe probavimus §. 7. ex B. Petro Damiani in opuſculo, quod *Gomorrhianum* intitulavit, ubi multis agit adverſus illos Eccleſiarum Rectores, qui prolapſos in *occultiſſimum* pollutionis crimen *poſt actam pœnitentiam* ad Ordines promoveri; aut in ſuſceptis miniſtrare poſſe aſſerebant. " Ut nobis videtur (ait *cap.* 3.)
„ valde præpoſterum eſt, ut conſuetudina-
„ liter hac peſtulentâ contagione fœdati,
„ vel ad Ordinem provehi, vel in gradu
„ perſiſtere audeant jam promoti. Quia
„ & rationi contrarium, & Canonicis Pa-
„ trum Sanctionibus probatur adverſum „.
Deinde adductis nonnullis Veterum ac ſignanter S. Gregorii teſtimoniis, concludit: " Patet profecto, quia quem di-
„ gnum morte crimen abjecerat, quælibet
„ religioſa vita ſubſequens ad ſuſcipien-
„ dum Eccleſiaſticum gradus Ordinem non
„ reformat; nec valet ad obtinendum ho-
„ noris culmen aſſurgere, qui in morta-
„ lis culpæ baratbrum non ambigitur ce-
„ cidiſſe „.

Poſt hæc *cap.* 4. concluſionem ſuam multis adſtruit argumentis, ac dein *cap.* 5. probat, quod *in reprobum ſenſum lapſi ſint, qui poſt hoc vitium* (pollutionis) *habere ſacrum Ordinem concupiſcunt*.

VIII. Opuſculum ſuum obtulit Petrus Damiani Leoni IX. Papæ; eumque enixe rogavit, ut adſcitis ſpiritualibus ac prudentibus viris opuſculum dignetur examinare, ipſique ſuper his Capitulis ita reſpondere, ut omnem de noſtro pectore (ait) dubietatis ſcrupulum tollat.

Pontifex vero ita reſpondit, ut ſatis appareat, nondum eo tempore diſtinctionem inter peccata publica, & occulta fuiſſe generaliter receptam, aut a Pontifice probatam, uti ex ipſo contextu reſponſi videri poteſt, quem in citato §. retuli: una cum reſponſo Urbani II. in quo hæc ſcribit: " De Presbyteris, Diaconis, & Sub-
„ diaconis, qui poſt acceptum Ordinem in
„ aliquod crimen lapſi fuerunt, *ſive palam*,
„ *ſive clam*, conſtat quidem per Canonum
„ ſenſum ab Eccleſiaſticis eos officiis inhi-
„ beri: Tuæ tamen prudentiæ, diſcretioni-
„ que committimus, utrum eorum aliqui,
„ qui tamen infamiæ notâ non fuerint
„ aſperſi, neceſſitate Eccleſiæ urgente, &
„ ipſorum ſanctâ converſatione promeren-
„ te, in ſuis gradibus recuperari debeant.
„ Hoc autem ſecundum indulgentiam di-
„ co, non ſecundum imperium „.

Hic manifeſte ſupponit Pontifex, juxta Canonum ſenſum, lapſos in crimen ab omni Ordinum uſu in perpetuum, etiam poſt actam pœnitentiam eſſe excluſos, ſive *palam*, ſive *clam* crimen commiſſum foret; eamque diſciplinam necdum tunc fuiſſe abrogatam.

IX. Ex hoc interim reſponſo videmus, quod diſpenſandi facultas Epiſcopis attribueretur, ut neceſſitate Eccleſiæ urgente, & ſanctâ quorumdam converſatione promerente, lapſi in crimen functionibus Ordinis reſtituerentur; modo nullâ infamiâ eſſent aſperſi; id eſt, ſi crimen eſſet *occultum*.

X. Et ſane a ſeculo nono circiter quædam inter crimina *occulta* & *publica* diſtinctio adhiberi cœpit; idque occaſione trium Epiſtolarum, quas Pſeudo-Iſidorus Calixto I. Sancto Gregorio ad Secundinum, & S. Iſidoro ad Maſſanum ſuppoſuit; quemadmodum late oſtendi in citata Diſſertatione §. 4. *&* 6.

Cum enim in antiquis Canonibus, & Patribus legeretur, prolapſos in crimen ab Ordinum uſu in perpetuum eſſe ſecluſos; in his vero Epiſtolis (quarum fictio ſeu ſuppoſitio nondum detecta erat) diceretur, lapſos *poſt actam pœnitentiam* reſtitui ſuis fun-

functionibus poſſe, ut hæc conciliarentur, adhibita fuit hæc diſtinctio, ut lapſi quidem publice ſeu *palam* in crimen perpetuo excluſi cenſerentur; at lapſi *occulte* ſive *clam* poſt peractam condignam pœnitentiam, & obtentam a Sacerdote criminis remiſſionem, ad Ordinum ſuorum functiones redire poſſent.

XI. Gratianus alios Canonum Collectores ſequutus varios Canones, & Patrum ſententias, quæ lapſos indiſtincte a functionibus Ordinum excludebant, retulit; una referens quoque fictitias illas Epiſtolas, quas more ſuo ad concordiam revocare volens hanc diſtinctionem aſſumpſit, eamque his verbis expreſſit: " Poſſunt ſic diſtingui præmiſſæ auctoritates. Quorum enim crimina *manifeſta* ſunt, ante vel poſt Ordinationem, a ſacris Ordinibus dejiciendi ſunt: quorum autem peccata *occulta* ſunt, & ſatisfactione ſecretâ ſecundum Sacerdotis edictum purgata, in propriis Ordinibus remanere poſſunt ". *Diſt.* 50. *poſt Can.* 23.

XII. Præeunte autem Gratiano, hæc diſtinctio paſſim a Canoniſtis recepta & tradita fuit; atque ita ſenſim in Eccleſiæ quodammodo diſciplinam tranſiit.

Itaque juxta modernam diſciplinam, crimina *publica* ſive manifeſta, priſtinæ irregularitati obnoxia manent; ut qui ante vel poſt Ordinationem ea commiſerint, a ſanctis Ordinibus dejiciendi ſint; hoc eſt, a functionibus Ordinum ſuſpendendi, neque ad Ordines ſuſcipiendos admittendi. Rationem, ineunte XII. ſeculo, dedit S. Ivo, qui etiam probans dictam diſtinctionem, atque conformiter ad illam cenſens, Clericum lapſum poſſe reſtitui, addit hanc cautionem: " Si tamen *publicam* non egerit pœnitentiam. Talibus enim ideo Clericatus denegatur, quia ab inſidiatoribus divinis Sacramentis pro hujuſmodi derogatur, & ſimplicium animus aut ſcandalizatur, aut infirmatur ".

XIII. Ipſa ergo publica, & manifeſta crimina ipſum criminoſum irregularem faciunt, eo quod ſine ſcandalo, multorumque offenſione, ob *infamiam* ex crimine contractam ſacris miniſtrare nequeat.

Unde tametſi juxta modernam diſciplinam, non niſi quædam ſpeciatim in jure expreſſa crimina proprie irregularitatem inducant; tamen *publica* ac *manifeſta* crimina ratione infamiæ, quâ ipſum reum aſpergunt, ſpeciem irregularitatis cauſant; juxta *cap.* 87. *De Regulis Juris in* 6. " Infamibus portæ non pateant Dignitatum ".

XIV. Hanc regulam non tantum de infamia juris, ſed etiam *facti* intelligendam eſſe notant Canoniſtæ, ſequuti Gloſſam ad dictam Regulam, Verbo, *Dignitatum*, ubi eam de utraque infamia interpretatur: " Cum dignitatibus participare non debeant infames *quacumque* infamiâ "; citanſque antiquiorem Gloſſam marginalem addit: " Et ut dicit, non ſolum impedit præfici: ſed etiam facit removeri a Dignitatibus habitis ".

Et in *cap. fin.* ☩ *De Teſtibus*, dicitur, quod " accuſati de crimine, niſi prius ſe probaverint innocentes, a ſuſceptione Ordinum repellantur ". Quod non eſt, niſi qui a pendente accuſatione ſunt infames infamiâ facti, inquit Avila *De Cenſuris*, *part.* 7. *Diſp.* 4. *dub.* 5.

XV. Ulterius quoad prolapſos in crimen *occultum*, tametſi ex moderna diſciplina, proprie non ſint irregulares, tamen nec hodierna diſciplina eos ad Ordines admitti, aut Ordinibus reſtitui permittit, niſi *poſt actam* tanto crimine *dignam pœnitentiam*; ſive poſtquam per pœnitentiam crimen eluerint; quemadmodum pluribus oſtendi in allegata Diſſertatione §. 8. ubi dein §. 9. probavi, non uno titulo crimina a Sacerdotibus commiſſa eſſe graviora, & acerbiore pœnitentiâ eluenda, quam eadem a laicis perpetrata: ac deinde ſubſequenti §. 10. prolapſorum Sacerdotum quantumvis *occulte*, reſtitutionem, etiam juxta hodiernam diſciplinam, debere eſſe *tardam*; eo quod ipſorum converſio ſoleat eſſe tarda.

XVI. In præcitato reſponſo Urbani II. verbis allegatis ſubnectitur: " Si quem vero, quod abſit, aut poſt acceptum officium contigerit, peremptorio quolibet eorum, quæ in lege morte mulctantur, ſive palam, ſive *clam*, occupatum crimine inveniri, eos maxime, qui adhuc mundo vivunt, ab omni eos Altaris miniſterio ſequeſtramus ".

Licet ergo Urbanus permitteret *ſecun-*

dum indulgentiam nonnullos in crimen *clam* prolapſos, neceſſitate Eccleſiæ urgente, & ipſorum ſanctâ converſatione promerente, Sacris Ordinibus reſtitui; id tamen in gravioribus quibuſdam criminibus non admittendum declarat; quod modernæ diſciplinæ non parum conforme eſt.

Tametſi enim moderna diſciplina permittat nonnullos in crimen *occultum* prolapſos poſt actam pœnitentiam, & abſolutionem obtentam ad Ordines aſcendere, aut Ordinum functionibus reſtitui; nonnulla tamen crimina ſunt, quæ quantumvis *clam*, *& occulte* ſint commiſſa, irregularitatem nihilominus inducunt; ipſoſque criminum reos conſtituunt irregulares etiam poſt peractam pœnitentiam, & obtentam a Sacerdote abſolutionem.

XVII. Hoc evidenter ſupponit Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 6. ubi declarat, quod " liceat Epiſcopis in irregularitatibus „ omnibus, & ſuſpenſionibus ex *delicto occulto* provenientibus, excepta eâ, quæ „ oritur ex homicidio voluntario, & ex„ ceptis aliis deductis ad forum contentio„ ſum, diſpenſare „.

XVIII. Quod dicatur delictum *occultum*, ut ſuper irregularitate ex illo proveniente Epiſcopus diſpenſare queat, aliquando dubitatum fuit, nec eadem eſt Doctorum opinio; uti videre eſt apud Barboſam *De Officio Epiſcopi parte* 2. *Allegat.* 39. *n.* 21. Verius apparet, quod *occultum* hic dicatur, quod *probari* non poteſt, ſive quod plane latet, nec periculum eſt, ne id facile in publicum prodeat: atque ita poſt alios reſolvit Garcias *De Beneficiis par.* 7. *cap.* 11. *n.* 46. aſſeritque *n.* 47. id ſæpius a S. Congregatione reſolutum, atque ſignanter reſponſum eſſe. " Abſolutus vel „ diſpenſatus a proprio Epiſcopo in mate„ ria delicti perpetrati coram duobus vel „ tribus teſtibus, quod tamen *non fuit notorium*, non eſt tutus in conſcientia; „ quia Concilium utitur termino *occulti*, „ quod proprie loquendo dicitur, quod pro„ bari non poteſt, *cap.* VESTRA ;; *De Cohabitat. Clericor. & Mulierum*; at per duos „ teſtes probari poteſt, & verba Concilii in„ telligi debent ſecundum proprietatem „.

☞ Eamdem opinionem ſequitur, & adſtruere nititur Fagnanus *ad cap.* VESTRA, ;; *de Cohabit. Cleric. & mulierum*: ſed eum ex profeſſo refutare conatur Du-Caſſe in Praxi ſua Juriſdictionali *tom.* 1. *cap.* 10. §. 2. ſuſtinens, crimen etiam poſſe eſſe *occultum*, licet commiſſum in præſentia duorum vel trium teſtium, quorum teſtimonio in judicio probari poſſet; modo non ſit *publicum*, *& notorium*; aſſeritque eam eſſe opinionem communem, quam in eo præcipue fundat, quod Concilii Tridentini intentio fuerit, reſtringere auctoritatem diſpenſandi ad crimina *occulta*: quod indecens, & ſcandaloſum crederet, ut Sacerdos, qui *publice*, *& notorie* in grave crimen eſſet prolapſus, permitteretur ſacris miniſtrare: quod ſcandalum non æque timendum eſt, dum crimen eſt *occultum*, tametſi duobus, aut tribus notum eſſet, qui de eo in judicio depromere poſſent.

Fatetur quidem dictus Auctor, eſſe quaſdam ſacræ Congregationis declarationes Fagnani opinioni faventes; ſed notat, has declarationes in Gallia vim legis non habere, nec ejus eſſe ponderis, ut in praxi ſe illis Epiſcopi conformare debeant.

Quod de non receptis his Cardinalium declarationibus in Regno Galliæ notavit hic Auctor, id & de Belgio dici poteſt: uti enim non ſemel ex Zypæo, *Conſultatione* 1. *de Elect. num.* 6. notavimus, Concilium Tridentinum in Belgio fuit receptum ſine reſpectu ad has declarationes, præſertim quæ ipſam auctoritatem Ordinariorum magis reſtringere videntur, quam textus Concilii Tridentini expoſcit.

Et ſane re penitius ponderatâ, veriſimilior apparet opinio, quam contra Fagnanum propugnat Du-Caſſe, præſertim quod Epiſcopis non ſit neganda diſpenſandi auctoritas, niſi plene probetur eam ipſis eſſe ademptam. ☜

XIX. Si factum, ex quo orta eſt irregularitas *materialiter* quidem notum ſit, ſed *occultum formaliter*, ſive in quantum eſt delictum, tunc Epiſcopum vi hujus decreti poſſe diſpenſare communi conſenſu tradunt Doctores apud Barboſam in Collectaneis ad citatum *cap.* 6. Concilii Tridentini *n.* 30. & *n.* 33. exemplificat " in „ irregularitate proveniente ab excommu„ nicato celebrante, quando excommuni„ catio eſt occulta, licet celebratio ſit „ *ma-*

Digitized by Google

„ *manifeſta* „. Plura exempla refert *De Officio Epiſcopi parte* 2. *Alleg.* 39. *n.* 37. & ſequentib.

XX. Si delictum fuerit deductum ad forum contentioſum, ſed hactenus probari non potuit, atque eatenus adhuc maneat *occultum*; ſi tamen judicium nondum ſit abſolutum, neque ſententia abſolutoria pronuntiata, non poterit Epiſcopus in vim hujus Decreti ſuper irregularitate ex ſimili delicto proveniente diſpenſare, ob clauſulam in Decreto additam; *exceptis aliis deductis ad forum contentioſum*; & ita a Sacra Congregatione reſponſum eſſe teſtatur Garcias loco citato *num.* 47.

At vero ſi judicium ſit finitum, & ſententia abſolutoria defectu probationis ſequuta, Epiſcopum poſſe diſpenſare, ibidem tradit Garcias *n.* 48. quia manet occultum; & quia non fuit deductum ad forum contentioſum *cum effectu*, ex quo non fuit probatum. Quare aliud eſſet, ſi judicium quidem ſit abſolutum, ſed reus per ſententiam punitus, quia revera, & cum effectu fuit *deductum* ad forum contentioſum: uti recte notat Garcias *num.* 49. Excepit Synodus irregularitatem provenientem ex *homicidio voluntario*; de qua exceptione tractabimus capite ſequenti.

Præcipua hodie ac frequentius occurrentia delicta, quibus irregularitas annexa eſt, ſunt Simonia, homicidium, & hæreſis. De irregularitate ex priore reſultante agetur ſub titulo *De Simonia circa Beneficia*; de ſecunda *parte* 3. aliquid dicetur; de tertia vero ſpecie, *capite ſequenti.*

XXI. Interim obſervandum, quod licet Eccleſia juxta modernam diſciplinam, non omnibus criminibus, præſertim *occultis*, irregularitatem annectat, nequaquam tamen Eccleſiæ mentem eſſe, Epiſcopos debere criminoſos, licet *occultos*, hoc eſt, quos ut tales probare judicialiter non poſſunt, ad Sacros Ordines admittere; quod ipſa Synodus Tridentina ſat clare expreſſit.

XXII. *Seſſione* 14. *de Reformatione*, in proœmio docet: “ Cum proprie Epiſcoporum munus ſit, ſubditorum omnium vi-
„ tia redarguere: hoc illis præcipue ca-
„ vendum erit, ne Clerici præſertim ad
„ animarum curam conſtituti, criminoſi
„ ſint, neve inhoneſtam vitam, ipſis con-
„ niventibus, ducant. Nam ſi eos pravis,
„ & corruptis moribus eſſe permittant,
„ inquit Synodus, quo pacto laïcos de
„ ipſorum vitiis redarguent, qui uno ab
„ eis ſermone convinci poſſent, quod Cle-
„ ricos ipſis patiantur eſſe deteriores? Qua
„ etiam libertate laïcos corripere poterunt
„ Sacerdotes; cum tacite ſibi ipſi reſpon-
„ deant, eadem ſe admiſiſſe, quæ corri-
„ piunt „?

Ut autem Epiſcopi id facilius exequantur, declarat Synodus *cap.* 1. “ Cum ho-
„ neſtius, ac tutius ſit ſubjecto, debitam
„ Præpoſitis obedientiam impendendo, in
„ interiori miniſterio deſervire, quam cum
„ Præpoſitorum ſcandalo, graduum altio-
„ rum appetere dignitatem, ei, cui aſcen-
„ ſus ad ſacros Ordines a ſuo Prælato,
„ ex quacumque cauſa etiam, ob occultum
„ crimen quomodolibet, etiam extrajudi-
„ cialiter, fuerit interdictus: aut qui a
„ ſuis Ordinibus, ſeu gradibus, vel digni-
„ tatibus Eccleſiaſticis fuerit ſuſpenſus,
„ nulla contra ipſius Prælati voluntatem
„ conceſſa licentia de ſe promoveri facien-
„ do; aut ad priores Ordines, gradus, &
„ dignitates, ſive honores reſtitutio ſuf-
„ fragetur „.

XXIII. Vigore hujus decreti, eſt Epiſcopo attributa auctoritas prohibendi ſuis ſubditis aſſenſum ad ſacros Ordines quomodolibet, extrajudicialiter ex quacumque cauſa, etiam ob *occultum* crimen. “ Unde ex
„ ſententia ſacræ Congregationis corrigi-
„ tur diſpoſitio *cap.* Ex Tenore ⁏ *De*
„ *Temporib. Ordinat.* in ea parte, in qua
„ decernitur, criminoſum *occultum* tan-
„ tummodo commonendum, ſed non pro-
„ hibendum aſcendere ad ſuperiorem Or-
„ dinem „. Ita Fagnanus ad citatum Capitulum *n.* 12. qui deinde *n.* 16. refert *cap.* Ad Aures ⁏ *eod.* “ Quod permittit
„ Superioribus Regularibus prohibere ſub-
„ ditos *jam promotos*, ne aſcendant ad altio-
„ res gradus, ex ſententia S. Congregatio-
„ nis fuiſſe ampliatum a Concilio ad Cle-
„ ricos ſeculares „.

XXIV. Notat quoque Fagnanus ad dictum *cap.* Ad Aures *num.* 7. “ In dicto
„ *cap.* 1. *Seſſ.* 14. fuiſſe conceſſam Epi-
„ ſcopis auctoritatem etiam ſuſpendendi
„ criminoſos occultos ab Ordinibus, ſeu

„ gra-

„ gradibus, vel dignitatibus: nam etſi verba illa, Ex quacumque cauſa, etiam „ ob occultum crimen, &c., non ſint appoſita, niſi in priori parte dicti *cap.* 1. „ ubi agitur de interdictione; tamen cenſeri debent repetita etiam in ſequenti, „ ubi agitur de ſuſpenſione „.

XXV. Ne autem Epiſcopi aliique Prælati hac auctoritate abutantur, atque ſine juſta cauſa pro ſuo arbitrio, prætextu *occulti* criminis a Sacris Ordinibus impediant, aut ſuſpendant, " Sacra Congregatio re ad „ Gregorium XIII. delatâ edidit deciſio„ nem, quæ poſtea perpetuo obtinuit in „ Dataria, videlicet: Quotieſcumque Or„ dinarius recuſaverit quemquam ordinare, „ committendum eſſe Metropolitano, vel „ viciniori Epiſcopo, ut ab eodem Ordi„ nario prius exquirat, cur recuſaverit; „ quo cauſam legitimam non allegante, li„ ceat illi eumdem recuſatum ordinare „. Hæc Fagnanus ibid. *num.* 22.

XXVI. Verum Synodus Tridentina ſufficienter inſinuat, hujuſmodi recurſum non facile eſſe admittendum, nec Ordinarium facile in ſimilibus turbandum; quandoquidem ad faciliorem ſui Decreti executionem expreſſe addat: " Nulla contra ipſius Præ„ lati voluntatem conceſſa licentia de ſe „ promoveri faciendo; aut ad priores Or„ dines, gradus, & dignitates, ſive hono„ res, reſtitutio ſuffragetur „.

Accedit ipſius Decreti ratio in principio expreſſa: " Cum honeſtius ac tutius ſit „ ſubjecto, debitam Præpoſitis obedientiam „ impendendo in inferiori miniſterio deſer„ vire, quam cum Præpoſitorum ſcandalo „ graduum altiorum appetere dignitatem „.

☞ XXVII. Quæ *num.* 23. 24. & 25. ex Fagnano relata ſunt, ea hiſtorice duntaxat expoſuimus, non eâ mente ut approbentur. Ac primo quidem quod retulit Fagnanus *num.* 23. & 24. ſcilicet per ſacram Congregationem Cardinalium declaratum fuiſſe, Epiſcopum poſſe in vim decreti Concilii Tridentini, *Seſſ.* 14. *cap.* 1. *de Reformat.* ſuſpendere Clericum ab Ordinibus ſuſceptis, aut dignitatibus adeptis; eorumve functionibus, ob crimen *occultum* ſoli Prælato notum, idque etiam *extrajudicialiter;* nec Decreto Concilii, nec ſanctis Canonibus conforme eſt.

In primis evidens eſt, ex contextu *cap.* 1. *Seſſ.* 14. *Concilii Tridentini*, quod Concilium non intenderit determinare, quâ formâ eſſe procedendum in ſuſpenſione ab Ordinibus *ſuſceptis*, aut ab Ordinum ſuſceptorum functionibus, vel muniis Beneficio, aut Dignitati annexis: ſed duntaxat declarare, quod dum alicui " *aſcenſus ad* „ *ſacros Ordines a ſuo Prælato fuit inter*„ *dictus*, aut a ſuis Ordinibus, ſeu gra„ dibus, vel dignitatibus Eccleſiaſticis fuit „ ſuſpenſus, nulla contra ipſius Prælati „ voluntatem conceſſa licentia de ſe pro„ moveri faciendo; aut ad priores Ordi„ nes, gradus, & dignitates, ſive honores, „ reſtitutio ſuffragetur „. Supponitur hac in cauſa Prælatus juxta Canones proceſſiſſe.

Cum itaque admiſſio ad ſacros Ordines frequenter ſit gratioſa, ſive dependeat a mero beneplacito ipſius Prælati, non mirum, quod Concilium in priori parte dicat, diſpoſitionem ſui Decreti etiam habere locum, dum aſcenſus ad ſacros Ordines, *quacumque ex cauſa*, *etiam ob occultum crimen*, *quomodolibet*, *etiam extrajudicialiter* alicui interdictus fuit, nimirum eo caſu, quo admiſſio ad ſacros Ordines a ſolo beneplacito Prælati dependet.

In ſecunda vero parte, ubi Concilium loquitur de ſuſpenſione ab Ordinibus *ſuſceptis*, aut dignitatibus adeptis, vel earum functionibus, ex profeſſo videtur Concilium omiſiſſe prædictas clauſulas, *etiam ob occultum crimen*, *quomodolibet etiam extrajudicialiter:* eo quod ſuſpendere aliquem ab Ordinibus jam ſuſceptis, aut dignitatibus adeptis, vel functionibus hiſce annexis, requirat Ordinem judiciarium, non ſecus atque omnis alia cenſura, & conſequenter ferri non poteſt ob crimen *mere occultum;* utpote quod in judicio probari non poteſt.

XXVIII. Secundo, nec approbari debet ſacræ Congregationis deciſio, quam ex Fagnano *num.* 25. retulimus: non diffitemur in Curia Romana ſtilum invaluiſſe, quod ſi Epiſcopus aliquem ordinare recuſaverit, hic poſſit querelam de hac recuſatione ad Pontificem inſtituere; quodque ex ſtilo Curiæ Romanæ committatur Metropolitano, vel viciniori Epiſcopo, ut ab eodem Ordi-

Digitized by Google

Ordinario exquirat rationem recuſationis, quo cauſam legitimam non allegante, liceat Metropolitano, aut viciniori Epiſcopo eumdem recuſatum ordinare.

Verum an hæc ſacræ Congregationis reſolutio, & ei innixa Curiæ Romanæ praxis textui, & menti Synodi Tridentinæ ſat ſit conformis, non ſine fundamento ambigi poteſt.

Ac in primis certum eſt, quod tempore Synodi Tridentinæ a nullo niſi a Romano Pontifice, & in Curia Romana dari poſſit *licentia de ſe promoveri faciendo contra ipſius Prælati voluntatem*.

Igitur cum Synodus ſimpliciter, & indefinite decreverit, ut *nulla licentia* contra ipſius Prælati voluntatem de ſe promoveri faciendo ſuffragetur, dubitari merito poteſt, num Synodus hanc licentiam in Curia Romana obtentam, aut obtinendam excludere non voluerit, ſive non ſuffragari.

Ad hæc experientia docet, quod vigilantiores Epiſcopi frequentius per illas licentias *de ſe promoveri faciendo*, & recurſus ad Datariam Romanam, non raro vexentur, & quodammodo cogantur admittere ad Ordines ſacros, quos indignos probe noverunt, eo quod defectus non ſint quidem adeo notorii, ut probari in judicio poſſint, vel adeo enormes, ut impedimentum canonicum pariant, ſed tamen ſat graves, ut ob hos merito a ſacris Ordinibus repellantur.

Unde optandum eſſet, ut Curia Romana ſimiles recurſus non admitteret; neque ſimiles licentias expediret; potiuſque Epiſcoporum conſcientiæ Ordinationem ſuorum ſubditorum conſideret, prout Synodus Tridentina optaſſe videtur: notanter cum certum ſit, melioribus ſeculis hujuſmodi recurſus fuiſſe ignotos.

CAPUT VII.

De Irregularitate ex homicidio.

1. *Homicidium reputatur enormiſſimum crimen.*
2. *Homicidium ſemper induxit irregularitatem.*
3. *Notiſſima fuit hæc irregularitas.*
4. *Etiam ex homicidio ex quadam quaſi neceſſitate commiſſo.*
5. *Ob defenſionem vitæ etiam perpetrato.*
6. *Ex Pœnitentiali Romano Presbyter occidens in defenſionem vitæ irregularis efficitur.*
7. *Cœpit diſciplina circa hanc irregularitatem paulatim relaxari; ſed quando, incertum eſt.*
8. *Clemens V. excepit homicidium ob neceſſariam vitæ defenſionem.*
9. *Ex deciſione illa Clementis non conficitur, tale homicidium eſſe omnino licitum.*
10. *Deciſio Clementis non comprehendit homicidium ob defenſionem honoris, aut bonorum temporalium.*
11. *Neque commiſſum in defenſionem liberorum, aut parentum.*
12. *Quid de homicidio in defenſionem patriæ?*
13. *Omne Homicidium cauſat irregularitatem, niſi expreſſe excipiatur.*
14. *Homicidium inducit irregularitatem modo ſit voluntarium, ſaltem* indirecte, *& quandonam ſit tale?*
15. *Ut de hac voluntarietate ſtatuatur, expendendum, num actio ob homicidium fuiſſet omittenda.*
16. *Oſtenditur exemplo Clerici Venatoris, & Chirurgi.*
17. *Hæc regula ſtabilitur auctoritate Bonifacii VIII.*
18. *Ex hoc principio plures caſus reſolvi poſſunt.*
19. *Quomodo homicidium actioni connexum eſſe debeat, ut actio ideo eſſet omittenda, generaliter determinari nequit.*
20. *Non requiritur, ut homicidium ſit natum ſæpius ſequi, quam non ſequi.*
21. *Non ſufficit etiam quod natum ſit frequentius ſequi.*
22. *In dubio an homicidium fuerit voluntarium, debet ſe gerere pro irregulari.*
23. *Fundamentum hujus regulæ, & quomodo hoc fundamentum plures non ſat attendant.*
24. *Decreta Synodi Tridentini de hac irregularitate.*
25. *Quod dicatur homicidium* voluntarium *ad mentem Synodi.*

26. Sy-

26. *Synodus optat, ut cum homicida voluntario non diſpenſetur; nec Epiſcopus diſpenſare poteſt.*
27. *Pontifex in homicidio voluntario ad obtinenda Beneficia, aut Ordines difficulter diſpenſat.*
28. *Quomodo expediatur diſpenſatio quoad Beneficia jam obtenta, aut Ordines ſuſceptos.*
29. *Modernæ diſpenſationis Stilus videtur primitus reſpexiſſe homicidium* involuntarium.
30. *Quomodo hodie expediatur diſpenſatio ſuper homicidio caſuali, & perpetrato in defenſionem vitæ?*
31. *Epiſcopus poteſt diſpenſare in homicidio* non voluntario, *& occulto, & quod ſit* non voluntarium?
32. *Quid Concilium Tridentinum, quid Galli ſentiant de eo, qui ab irregularitate hæreſeos diſpenſare debet.*

I. INter graviſſima crimina reputatum fuiſſe homicidium ſat conſtat, & quidem e tribus illis fuiſſe, ob quæ in aliquibus Eccleſiis, etiam in fine vitæ abſolutio negata fuerit, ſcitur. Juxta S. Baſilium *Epiſt. Can.* 3. *ad Amphil. Can.* 56. " Qui ſuâ ſponte interfecit; & poſtea „ pœnitentiâ ductus eſt, 20. annis Sacra„ mento non communicabit. Viginti au„ tem anni (ait) ſic in eo diſpenſabun„ tur. Debet quatuor annis deflere ſtans „ extra fores Oratorii, & fideles ingre„ dientes rogans, ut pro eo precentur, „ ſuam iniquitatem pronuntians. Poſt qua„ tuor autem annos inter auditores reci„ pietur, & quinque annis cum ipſis egre„ dietur: ſeptem autem annis cum iis qui „ in ſubſtratione orant, egredietur. In „ quatuor annis ſolum ſtabit cum fideli„ bus, ſed non erit oblationis particeps. „ Iis autem expletis, erit Sacramentorum „ particeps „.

Et *Can.* 57. " Qui non voluntarie in„ terfecit, undecim annis Sacramentis non „ communicabit. Undecim autem anni ſic „ in eo diſpenſabuntur. Duos quidem an„ nos deflebit, tres autem annos (*a*) inter „ auditores perſeverabit, in quatuor ſub„ ſtratus, & anno ſolum conſiſtet, & „ deinceps ad Sacramenta admittetur „.

II. Cum itaque homicidii crimen adeo enorme, tantique temporis pœnitentiâ eluendum jam pridem viſum fuerit, etiam laicis, quis miretur, ſi ob hoc crimen laici a ſacris Ordinibus excluſi, & Clerici ab eorum executione ſuſpenſi, imo & depoſiti fuerint? Idque ad normam præcepti divini olim populo Judaico inſinuati, *Exodi cap.* 21. *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias: ab altari meo evelles eum;* quæ referuntur, & quaſi canonizantur in *cap.* 1. *De Homicidio.* Quin & *Can.* 55. Sancti Baſilii decernitur: " Qui ſe latronibus adverſos obji„ ciunt, ſi ſint quidem extra Eccleſiam, „ ab omni communione arceantur: Si ſint „ autem Clerici, a gradu deponuntur „.

III. Adeo nota atque vulgata fuit irregularitas ex hoc crimine reſultans, ut cuidam Epiſcopo ſcribere non dubitet Joannes VIII. apud Gratianum *Diſt.* 50. *Can.* 4. " Miror minus doctam ſcientiam tuam Sa„ cerdotem putare poſt perpetratum homi„ cidium poſſe in Sacerdotio miniſtrare; „ imo (quod eſt ineptius) nobis ſuadere „ velle, ut ipſi tali præſumptioni præbe„ remus aſſenſum. Quis enim tam de„ mens, tamque perverſi ſenſus, tale quid „ æſtimaret, vel poſt quantamcumque pœ„ nitentiam concedendum, cum omnino ſit „ Canonicæ diſciplinæ contrarium? Debet „ ergo Sacerdotio privatus, lacrymarum „ fonte flagitium tam immane diluere, ut „ talibus ſaltem remediis curatus, ſalutis „ poſſit invenire ſuffragium „.

IV. Nec tantum homicidium per inſidias, & induſtriam ſeu animo plane deliberato, ac voluntario, doloque malo perpetratum hanc irregularitatem jam pridem induxit; ſed & illud quod ex quadam quaſi neceſſitate, & involuntarietate perpetratum erat.

Jam enim vidimus, quod juxta Canones a S. Baſilio editos Clericus, qui ſe latroni objiciens, ſive ſe defendendo occidit, a gradu deponatur.

V. Et

(*a*) In textu Græco editionis 1730. legitur; τρία δὲ ἔτη, melius quam in editionibus vetuſtis, in quo legitur; τρία μὲν ἔτη; id eſt, *tres quidem annos.*

V. Et ex Nicolao I. apud Gratianum
Diſt. 50. *Can.* 6. “ De his Clericis, pro
„ quibus conſuluiſti, ſcilicet qui ſe defen-
„ dendo, paganum occiderunt, ſi poſtea
„ per pœnitentiam emendati poſſint ad
„ gradum priſtinum redire, aut ad altio-
„ rem conſcendere; ſcito nos nullam oc-
„ caſionem dare, nec ullam tribuere eis
„ licentiam quemlibet hominem quolibet
„ modo occidendi. Verum ſi contigerit,
„ ut Clericus Sacerdotalis Ordinis ſaltem
„ paganum occiderit, multum ſibi conſu-
„ lit, ſi ab officio Sacerdotali receſſerit:
„ ſatiuſque eſt illi in hac vita Domino
„ ſub inferiori habitu irreprehenſibiliter
„ ſamulari, quam alta indebite appetendo,
„ damnabiliter in profundum demergi „.

Ad hunc Canonem reflectens Joannes
Dartis SS. Canonum in Academia Pari-
ſienſi Profeſſor in commentario ad diſtin-
ctionem quinquageſimam Decreti Gratia-
ni, ait: “Clericus homicida non reſtitue-
„ batur, ne quidem ſi ſe defendendo, Pa-
„ ganum occidiſſet „.

Conſultus quoque ſeculo undecimo exeun-
te Hildebertus Epiſcopus Metenſis a San-
cto Ivone Carnutenſi, de Sacerdote, qui
aliquem pro vitæ ſuæ defenſione occiderat;
an Sacerdotio in poſterum fungi permitten-
dus eſſet, reſpondit Hildebertus *Epiſt.* 6.
“ Non videtur Sacerdotem reum ſanguinis
„ oportere deinceps miniſtrare, quamvis
„ *tuendæ ſalutis neceſſitate* homicidium in-
„ currerit „. Concluditque, quod ſi ſimi-
lis caſus in ſua Diœceſi contigiſſet, ipſe
reum ad Apoſtolicam miſiſſet audientiam.

VI. Ex Pœnitentiali Romano legitur
in *cap.* 2. ⁖ *De Homicidio:* “ Si ſine odii
„ meditatione, te tuaque liberando, hu-
„ juſmodi diaboli membra (furem aut la-
„ tronem) interfeciſti (ſecundum indul-
„ gentiam dico, propter imaginem Dei)
„ ſi aliquid jejunare volueris, bonum eſt
„ tibi, & eleemoſynam fac largiter. Si
„ Presbyter eadem fecerit, non depona-
„ tur: tamen, quamdiu vivit, pœniten-
„ tiam agat „.

VII. Quantumvis hic non deponatur
Presbyter, qui ob vitæ ſuæ defenſionem
alium occidit; quia tamen vitâ ſuâ du-
rante pœnitentiam agere tenetur, apparet
quod ab executione Ordinis Sacerdotalis
totâ ſuâ vitâ, tamquam pœnitens abſtine-
re debuerit; atque ita juxta priſtinam di-
ſciplinam ex tali homicidio irregularitatem
incurrerit; quamvis ſatis quoque conſtet,
aliquid *ſecundum indulgentiam* jam cœpiſſe
circa hanc diſciplinam relaxari.

Quando autem hæc relaxatio cœperit,
certo ſtatui nequit: quia ut recte monet
Ludovicus Thomaſſinus *De diſciplina Ec-
cleſiæ part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 10. hu-
juſmodi libri pœnitentiales quotidie novas
recipiunt pro temporum varietate, & di-
ſciplinæ mutatione additiones; adeoque
certo ſciri nequit, quo tempore hic arti-
culus Pœnitentiali Romano fuerit inſertus.

VIII. Deinde ſubjungit Thomaſſinus:
Itaque dici poteſt, Papam Clementem V.
fuiſſe primum, qui claris terminis decidit,
hujuſmodi occiſorem non eſſe irregularem,
in *Clem. Unica De Homicidio:* “ Nullam
„ (ait) ex hoc irregularitatem incurrit,
„ qui mortem aliter vitare non valens,
„ ſuum occidit, vel mutilat invaſorem „.

IX. Quidquid ſit, hoc ſat conſtat, ex
hac declaratione, ſeu Conſtitutione Cle-
mentis V. nullum præjudicium generari
opinioni Theologorum, contendentium, li-
citum non eſſe privatâ auctoritate occidere
vitæ invaſorem, juſta illud Auguſtini *lib.*
1. *De Civitate Dei cap.* 21. “ His exce-
„ ptis, quos vel lex juſta generaliter,
„ vel ipſe fons juſtitiæ Deus ſpecialiter
„ occidi jubet, quiſquis hominem, vel
„ ſeipſum, vel quemlibet occiderit, homi-
„ cidii crimine innectitur „. Et *Epiſt.* 47.
De occidendis hominibus, “ ne ab eis quiſ-
„ que occidatur, non mihi placet conſi-
„ lium; niſi forte ſit miles, aut publicâ
„ functione teneatur, ut non pro ſe hoc
„ faciat, ſed pro aliis, vel pro civitate
„ ubi etiam ipſe eſt, acceptâ legitimâ po-
„ teſtate, ſi ejus congruit perſonæ „.

X. Id quoque expeditum eſt, hanc Cle-
mentis deciſionem ultra caſum expreſſum
minime extendendum; ideoque homicidium
non pro defenſione *vitæ*, ſed famæ, hono-
ris, aut rerum temporalium hac Conſtitu-
tione non comprehendi; neque homicidam
vi hujus Decretalis immunem eſſe ab ir-
regularitate, uti ſatis bene probat Fagna-
nus: notatque omnes paſſim conſentire,
occidentem pro defenſione rerum tempora-

lium

lium non evadere irregularitatem. Ad *cap.* Interfecisti ;; *De Homicidio*.

XI. Gloſſographus ad citatam Clementinam ad verbum, *ſuum*, ait: " Hæc littera innuit, ſecus in illo, qui occiderit " volentem occidere patrem, filium, conjugem, vel perſonam conjunctam, quam " aliter juvare non poterat. Quod verum " puto: quaſi caſus ille non includatur " ſub neceſſitate inevitabili, ſed evitabili ". Hæc ille. Quæ quidem Gloſſa fere ab omnibus recipitur, uti ex Navarro refert Fagnanus ad *cap.* 24. ;; *De Homicidio num.* 3.

XII. Quin etſi ipſa patriæ, imo & fidei defenſio concurreret, nequaquam tamen Clericum arma ſumentem, & aliquem interficientem, ab irregularitate ſimilis defenſio eximeret; quemadmodum ſat aperte deciditur in *cap.* 24. ;; *De Homicidio*, ubi Honorius III. reſcribit Pelagio Presbytero, bis verbis: " Petitio tua nobis exhi- " bita continebat, quod cum inimici do- " minicæ Crucis, ac blaſphemi nominis " Chriſtiani, caſtrum quoddam in quo " morabaris, graviter invaſiſſent: exeun- " tibus inde habitatoribus, tam Clericis, " quam laicis contra eos, ac vicem con- " fligentibus, hinc inde occiſi quam plu- " rimi extiterunt. Unde cum pro eo, " quod aliquos percuſſiſti, irregularitatem " metuas incurriſſe: Mandamus, quatenus " ſi de *interfectione* cujuſquam in illo con- " flictu tua conſcientia te remordet, a " miniſterio altaris abſtineas reverenter: " cum ſit conſultius in hujuſmodi dubio " abſtinere, quam temere celebrare ".

Hic enim agebatur de neceſſaria *patriæ* defenſione, cum hoſtes caſtrum graviter invaſiſſent; & tamen deciditur, Pelagium Presbyterum eſſe irregularem, ſi eum conſcientia remordeat, quod in conflictu aliquem occiderit. Ita Fagnanus ad citatum Capitulum *num.* 1. ubi late oſtendit, irregularitatem contrahi ex occiſione in bello etiam juſto, & defenſivo; modo tamen non tanta concurrat inevitabilis neceſſitas, ut concurrat neceſſaria defenſio *propriæ vitæ*, atque ita ſit caſus expreſſus in citata Clementina.

XIII. " Cum enim regula ſit (ait) quod irregularis efficiatur, qui aliquem interficit " aut mutilat, nec ab hac regu- " la reperiantur excepti, niſi caſus furio- " ſi, infantis, ſeu dormientis, & illius, " qui mortem aliter vitare non valens " *ſuum* occidit, vel mutilat invaſorem, " ut in dicta *Clementina*, ſtabimus regulæ, " quamdiu non probatur exceptio ".

Hac de cauſa Synodus Budenſis celebrata per Philippum Epiſcopum Firmanum Sedis Apoſtolicæ Legatum de aſſenſu plurimorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, aliorumque Prælatorum anno 1279. decrevit *Can.* 7. " ne Clerici bellicis actibus " ſe involvant vel implicent, niſi forte " pro Eccleſiarum ſuarum, & patriæ de- " fenſione, non ad impugnandum, vel pro- " pulſandum, ſed ad *defenſionem tantum*, " ſi neceſſitas eos compellat: & tunc in " propriis perſonis non pugnent ".

XIV. Nec tantum homicidium voluntarium *directe*, id eſt, animo deliberato, & animo directo commiſſum inducit irregularitatem; ſed etiam voluntarium indirecte ſive in *cauſa*, ut ajunt, ſive quod non eſt quidem *directe* & ex propoſito intentum, ſeu volitum, ſed indirecte, ſeu *in cauſa*, ut ajunt, quia poſuit ejus cauſam, quam oportuiſſet omittere, ne homicidium illud ſequeretur.

Ut enim homicidium ſit voluntarium in *cauſa* requiritur, ut cauſam illam hic & nunc concurrentibus præſentibus circumſtantiis debuiſſet omittere, ne homicidium ſequeretur.

XV. Hinc ulterius concluditur, homicidium non ſemper eſſe voluntarium *in cauſa*, quandocumque ſequitur ex cauſa ſive actione *illicita*: neque ſemper eſſe *mere caſuale*, aut plane involuntarium, etſi præter intentionem *directam* ſequatur ex actione ex ſe licita.

Poteſt enim contingere, actionem quidem aliquam eſſe de ſe illicitam, adeoque abſolute fuiſſe omittendam; ſed tamen *non ideo* omitti debuiſſe, ne ex ea ſequeretur homicidium; ipſumque homicidium huic actioni adeo remote aut infrequenter eſſe connexum, ut nullatenus ob ejus periculum omitti debuerit; homicidiumque ex ea ſequutum *mere* caſuale reſpectu ipſius agentis, ſit reputandum.

XVI. Exemplum obvium eſt in Clerico

Digitized by Google

co venatore. Si enim inter venandum cogitans occidere feram, occidat hominem; idque omnino præter intentionem, ac nihil ſimile prævidens, aut prævidere valens, homicidium non cenſetur ei voluntarium *in cauſa*; nec conſequenter incurrit irregularitatem. Licet enim venatio Clerico ſit illicita, eamque omittere debuiſſet; nequaquam tamen ei interdicta eſt ob *periculum homicidii*; nec ob periculum homicidii eam omittere debuit potius Clericus, quam laicus.

Clericus vero chirurgiam contra Canonum interdicta exercens, ſi inde mors alicujus ſequatur, tametſi præter intentionem, irregularis judicatur, atque homicidium ipſi voluntarium *in cauſa* eſſe; eo quod chirurgia Clericis ob *periculum mutilationis*, & *occiſionis* ſpecialiter ſit interdicta, atque conſequenter ob id omitti debuiſſet.

XVII. Huic fundamento innititur reſolutio Pontificis in *cap.* 3. ;; *De Homicidio in VI.* " Quod is, qui mandat aliquem „ verberari, licet expreſſe inhibeat, ne „ occidatur ullatenus, vel membro aliquo „ mutiletur, irregularis efficiatur, ſi man- „ datarius fines mandati excedens mutilet „ vel occidat: quia mandatum hoc omit- „ tere debuiſſet, ne hoc ſequeretur: *cum* „ *hoc evenire poſſe debuerit cogitare*, ait „ Pontifex „.

Si tamen in primo caſu tales eſſent circumſtantiæ, ut ſalus proximi, ipſaque Chriſtiana charitas requirerent hic & nunc Clerici operam, indubie fieri poſſet, quod Clericus ob periculum illud, operam ſuam nequaquam deberet omittere; ipſaque proinde mors inde præter intentionem ſequuta ipſi ne quidem eſſet voluntaria *in cauſa*, nec per conſequens irregularis eſſet cenſendus.

XVIII. Ex eodem principio judicandum erit de variis caſibus, de quibus a Canoniſtis ac Theologis quæritur, an homicidium ex actione aliqua ſequutum ſit voluntarium *in cauſa*, inducatque irregularitatem. Expendendum enim erit, an actio, ſive ex ſe fuerit licita, ſive illicita, in hiſce circumſtantiis fuerit omittenda ob periculum homicidii; adeo ut, qui in talibus circumſtantiis actionem illam ob hoc periculum non omittit, cenſeatur indirecte velle ipſum homicidium, quod ex ſua actione ſequuturum prævidebat, aut prævidere debebat.

XIX. Quomodo autem homicidium præciſe debeat eſſe conjunctum alicui actioni; aut quoties ex aliqua actione natum ſit ſequi, ut propterea actio illa debeat omitti; aut ſi ponatur & homicidium ſequatur, hoc cenſeatur eſſe voluntarium *in cauſa*, generaliter & pro omnibus caſibus determinari nequit.

XX. Hoc in primis certum eſt, nullatenus requiri, ut homicidium ſit voluntarium *in cauſa*, quod illud natum ſit frequentius ſequi ex illa actione, quam non ſequi. Fieri enim poteſt, quod actio aliqua deberet omitti ob periculum homicidii, tametſi ex centum, & amplius vicibus homicidium illud non ſemel ex illa actione natum eſſet ſequi: eo quod actio nullam aut exiguam habens utilitatem, atque ſine difficultate omiſſibilis, etiam ob minimum homicidii periculum eſſet omittenda.

Exemplum ſit. Ponatur conclave capax continere ducentos homines; ſciaturque autem de facto unicum duntaxat ibidem eſſe; ſed quo loco conſiſtat, neſcitur; ſi quis ſciens hic unum eſſe, ſed neſcius quo loco; atque eo non obſtante ſine cauſa, ſed petulanter projiciat grandem lapidem ex fornice, neſciens quo loco ſit caſurus, ſi incidat in hominem ibi conſiſtentem, eumque occidat, erit ipſi hæc occiſio voluntaria *in cauſa*; eo quod ille jactus lapidis in his circumſtantiis fuiſſet omittendus ob periculum occiſionis.

XXI. E contrario fieri poteſt, ut actio aliqua in certis circumſtantiis adeo neceſſaria ſit, tantique momenti, ut licet homicidium frequentius ex ea ſequi ſoleat, quam non ſequi, nihilominus ob periculum illud omitti *non debeat*, imo nec poſſit; ac per conſequens nec homicidium ſequutum cenſeri debeat voluntarium *in cauſa*; quemadmodum recte obſervat eximius D. Huygens in ſuis Obſervationibus brevibus *De Actibus humanis cap.* 4. ubi docte ac ſolide obſervat ea, quæ notari debeant, ut aliquid dicatur voluntarium *in cauſa*; & unde illa voluntarietas potiſſimum deſumenda ſit; quæ ſi rite expendantur,

tur, facilem oſtendent methodum reſolvendi difficultates, quæ in hac materia a Canoniſtis moventur.

XXII. Hoc hìc interim notandum, quod licet juxta dicta *cap.* 1. irregularitas non incurratur, niſi in caſibus a jure expreſſis, nihilominus tamen, ſi dubium ſit, num quis reus fuerit homicidii aut mutilationis, debeat ſe pro irregulari gerere, & ut talis ab executione SS. Ordinum abſtinere; quemadmodum decidit Pontifex in *cap.* 12. X *De Homicidio*, huic innixus principio, *quod in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem;* & in *cap.* 5. X *De Clerico excomm. miniſt.* eodem adducto principio: *Quia in dubiis via eſt eligenda tutior.*

XXIII. Ratio hujus deciſionis eſſe videtur, quod regula *cap.* 1. aſſignata procedat in foro externo; hoc eſt, quod in foro illo nullus debeat cenſeri irregularis, niſi ob factum, cui de jure annexa eſt irregularitas: neque ut talis haberi, niſi factum illud interveniſſe probetur: at ipſe, cui ſua nota eſſe debet conſcientia, atque ſeipſum juxta eam judicare, tenetur in dubio ſemitam tutiorem eligere; id eſt, eam dubii partem, quæ periculo peccandi minus eſt obnoxia; quemadmodum exponit Fagnanus ad citatum Capitulum 12. ibid. *num.* 7. deplorans, quod inſignem " hanc ſacrorum Canonum regulam de electione *tutioris* partis, complures ex recentioribus Theologis ita extenuent, ut fere ad nihilum redigere videantur. Quidam enim affirmant electionem tutioris partis non eſſe in præcepto, ſed in conſilio tantum: quidam dicunt eam habere locum tantummodo in dubio facti, vel perſonæ, non autem in dubio juris: quidam in dubio juris practico non autem ſpeculativo: alii vero opinantur eam regulam eſſe reſtringendam ad limites hujus Decretalis, ita ut non procedat niſi in materia irregularitatis: alii demum putant eam non habere locum in opinionibus: nam cum utrimque ſunt opiniones æque probabiles, aut una probabilis, & alia probabilior, contendunt licere unicuique eligere quamcumque opinionem etiam omiſsâ probabiliore, & tutiori. Sed has omnes opiniones uti improbabiles, & minime conſonas diſpoſitione ſacrorum Canonum, latiſſime confutavimus in tractatu noſtro *De opinione probabili*, quem poſuimus in *cap. Ne innitaris*, *ſupra de Conſtit. præſertim a num.* 44. ". Hæc ille (a).

Merito contra pernicioſam hanc Probabiliſtarum doctrinam citatus Fagnani Commentarius conſulitur.

Synodus Tridentina duobus locis hujus irregularitatis meminit, atque enormitatem criminis, & diſpenſationis ſuper irregularitate ex crimine hoc proveniente difficultatem proponit.

XXIV. Primo *Seſſ.* 14. *cap.* 7. *De Reformat.* ait: " Cum etiam, qui per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari avelli debeat; qui ſuâ voluntate homicidium perpetraverit, etiamſi crimen id, nec ordine judiciario probatum, nec aliâ ratione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad ſacros Ordines promoveri poſſit; nec illi aliqua Eccleſiaſtica Beneficia, etiamſi curam non habeant animarum, conferri liceat: ſed omni Ordine, ac Beneficio, & Officio Eccleſiaſtico perpetuo careat ".

Deinde *Seſſ.* 24. *cap.* 6. *De Reformat.* declarans, licere Epiſcopis diſpenſare in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, addit hanc clauſulam: *Exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum delictis.*

XXV. Juxta prius Decretum, qui *ſuâ voluntate* homicidium perpetravit, tametſi illud *occultum* fuerit, inhabilis declaratur ad Ordines ſacros ſuſcipiendos, aut Beneficia quæcumque obtinenda; utque omni Ordine, ac Beneficio, & Officio Eccleſiaſtico careat, decernitur.

Homicidium *voluntarium*, de quo hìc loqui-

(a) Conſulatur quoque D. Van-Eſpen in ſua diſſertatione ad Regulam; *in Dubiis ſemita tutior eſt eligenda*, &c. Et ad explanationem iſtius Regulæ Juris; *in pari delicto vel cauſa, potior eſt conditio poſſidentis.*

Digitized by Google

loquitur Synodus, plerique intelligunt homicidium per *induſtriam*, *inſidias*, *& ex propoſito* perpetratum, atque ita deciſum referunt Garcias *De Beneficiis part.7. cap.11. num.* 44. & Barboſa *De officio Epiſcopi part.* 2. *Allegat.* 39. *num.* 49. qui & dicunt, reſolutum a ſacra Congregatione, quod ſi quis mandaverit aliquem verberari cum expreſſo mandato de non occidendo, aut mutilando, ſi mandatarius fines mandati excedens occiderit, aut mutilaverit; mandantem quidem incidiſſe in irregularitatem, ſed tamen non cenſeri *voluntarium* ad ſenſum Concilil Tridentini. Imo ſi quis volens occidere Joannem, occiderit Petrum, eſſe quidem irregularem, non tamen homicidam *voluntarium*, de quo Concilium: quia ſcilicet hunc non per induſtriam & per inſidias occidit: quod tamen requiri volunt, ut habeatur homicida *voluntarius*, de quo in Decreto Concilii Tridentini, & in facti ſpecie reſolvit Zypæus, *Conſult. Unica de Homicidio*.

XXVI. Quidquid ſit, hoc ſatis conſtat, Synodum Tridentinam optaſſe, ut cum homicida *voluntario* nec ad Sacros Ordines, nec ad Beneficia diſpenſetur; ſed *ut omni Ordine, ac Beneficio, & Officio Eccleſiaſtico* PERPETUO *careat*.

Hic in primis excludi omnem Epiſcopalem diſpenſationem, etiam ad Ordines minores, ac Beneficia etiam ſimplicia, compertum eſt.

XXVII. Et quamvis Pontificia diſpenſatio non cenſeatur omnino excluſa, ob enixam tamen Synodi voluntatem, ut hujus criminis reus omni Ordine & Beneficio perpetuo careat: Pontifex "in diſpen-
„ ſationibus hujuſmodi concedendis, non
„ parum difficilem ſe reddit: nimiſque ab
„ eis abhorret; cum abominabile ſit, quod
„ effundens ſanguinem humanum, offerat
„ ſanguinem Chriſti & Hoſtiam immacu-
„ latam, vel officium Deo ad Altaris mi-
„ niſterium præſtet „ ait Pyrrhus Corradus in Praxi diſpenſat. *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 3. Et Fagnanus ad *cap.* HENRICUS 14 *De Clericis pugnantibus in duello num.* 41. dicit, ſe non meminiſſe cum promovendis, in homicidio voluntario unquam fuiſſe diſpenſatum.

XXVIII. Si petatur diſpenſatio ſuper homicidio quoad Ordines ſuſceptos, aut Beneficia de facto obtenta, ſolet ſupplica juxta ſtilum Curiæ remitti ad Congregationem ſuper interpretatione Concilii Tridentini; uti notat Pyrrhus Corradus loco citato *num.* 13. " Ubi ipſæ ſupplicationes
„ proponuntur, diſcutiuntur, & plene exa-
„ minantur, ut inde diſcernatur, an gra-
„ tia ſit concedenda, vel deneganda: quod
„ ſi videatur concedenda remittitur ſuppli-
„ catio ad *Datariam*, cum his verbis in
„ illius calce appoſitis, ſcilicet: *videtur*
„ *concedenda, ſi Sanctiſſimo videbitur*„.

Hæc Pyrrhus Corradus, qui & ibidem monet, poſtmodum Papâ annuente expediri commiſſionem Ordinario, quâ ei poteſtas fit cum Oratore diſpenſandi; eumque ad Ordines promovendi, vel in ſuſceptis rehabilitandi, juxta tenorem commiſſionis.

In hac delegationis formula ſolet apponi hæc clauſula: Si narrata vera deprehenderit, *Oratorem, impoſitâ ei aliquâ pœnitentiâ ſalutari, & attentâ pace, ut præfertur, habitâ abſolvat, ſecumque, dummodo ad id reperiatur idoneus, vitæque ac morum probitas, ac alia virtutum merita, ſibi alias ſuffragentur, nec aliud Canonicum ſibi obſiſtat, ad Beneficia & Ordines* (vel ſimplicia duntaxat, vel etiam majora; item minores, vel majores Ordines, prout exprimitur) *diſpenſet pro ſuo arbitrio*.

Pax cujus hic fit mentio, intelligitur illa, quæ facta eſt inter homicidam & hæredes defuncti; quâ demum factâ, ſolet Pontifex diſpenſare.

XXIX. Porro hic diſpenſationis ſtilus primum inductus apparet ad expediendam diſpenſationem, ſeu potius commiſſionem diſpenſandi ſuper homicidio *quaſi caſuali*, & involuntario, conformiter ad Decretum Concilii Tridentini in allegato *cap.* 7. ubi de diſpenſatione in hujuſmodi homicidio hæc habet: " Si vero homicidium non ex
„ propoſito, ſed caſu, vel vim vi repel-
„ lendo, ut quis ſe a morte defenderet,
„ fuiſſe commiſſum narretur; quam ob cau-
„ ſam etiam ad ſacrorum Ordinum, &
„ Altaris miniſterium, & Beneficia quæ-
„ cumque, ac dignitates *jure* quodammodo
„ *diſpenſatio* debeatur, committatur loci
„ Ordinario, aut ex cauſa Metropolitano,
„ ſeu viciniori Epiſcopo, qui non niſi cau-

„ sâ cognitâ, & probatis precibus ac narratis, nec aliter diſpenſare poſſit„.

XXX. Quamvis de jure non videatur ulla irregularitas incurri, ſi revera homicidium ſit *omnino* caſuale, aut contigerit *vim vi repellendo, ut quis ſe a morte defenderet*, juxta *Clementinam unicam de homicidio*; adeoque nulla diſpenſatio requiri videatur: tamen quia de enormi, ac ſcandaloſo admodum crimine agitur; & facile aliqua in his culpa, aut exceſſus intercurrit, voluit Synodus, ut etiam hic interveniret ſpecies aliqua diſpenſationis, cujus executio Ordinario delegaretur; quâ vel irregularitas, ſi quæ forſan interveniſſet, tolleretur, vel ſaltem omnibus rite examinatis; declararetur, nullam irregularitatem fuiſſe contractam: quam tamen declarationem ab Epiſcopo fieri non vult Synodus, niſi ex commiſſione Pontificis; atque hoc ſenſu verum eſt, quod nec qui caſu, vel vim vi repellendo homicidium commiſerit, ſine licentia Pontificis ad Ordines promoveri queat; quemadmodum notat Pyrrhus Corradus *n.* 13. additque: " Quamvis aliquibus Nuntiis, præcipue Hiſpaniarum conſuevit per Summum Pontificem tribui facultas diſpenſandi ſuper irregularitate contracta ex homicidio caſuali, etiam publico„.

XXXI. Et id quidem ſi homicidium publicum fuerit, aut ad forum contentioſum deductum: quia ſi homicidium omnino occultum ſit, tunc Epiſcopus ſine ulla delegatione, aut commiſſione ſpeciali Pontificis poterit diſpenſare, modo homicidium non ſit *voluntarium*, juxta Decretum Synodi Tridentinæ, *Seſſ.* 24. *cap.* 6. *De Reformat.* permittens Epiſcopis diſpenſare in irregularitatibus omnibus ex delicto *occulto* provenientibus, ſolâ illa exceptâ, quæ oritur ex homicidio *voluntario*. Voluntarium autem non eſſe, quod ſit caſu, aut vim vi repellendo ob neceſſariam vitæ propriæ defenſionem, expeditum eſt: quin *voluntarium* hic accipi eodem ſenſu, quo accipitur, *cap.* 7. *Seſſ.* 14. reſolvit poſt plures alios Zypæus, *Conſult. unica De Homicidio:* ideoque ſi *voluntarium* non fuerit ad ſenſum dicti *cap.* 7. & *occultum* ſit, poſſe Epiſcopum diſpenſare.

☞ XXXII. Quoad diſpenſationem irregularitatis, quæ ex hæreſi provenire ſolet, id ſtatuit Concilium Tridentinum *Seſſ.* 24. *cap.* 6. *de reformatione:* " idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ, eis tantum (id eſt Epiſcopis) non eorum Vicariis ſit permiſſum diſpenſare„. Notandum eſt hanc Concilii exceptionem: (eis tantum non eorum Vicariis ſit permiſſum) in Galliis locum non habere; paſſim enim non ſolum Epiſcopi, ſed eorum Vicarii generales, Pœnitentiarii, imo & in nonnullis Diœceſibus Presbyteri, quos Vicarii generales ſubdelegarint, abſolvunt ab hæreſi. Vigere eam conſuetudinem Rothomagi, aliiſque in locis fidem facit Sambovius *tom.* 2. caſuum conſcientiæ *pag.* 330. ☜

T I T U L U S XI.

De Seminariis Clericorum.

CAPUT I.

Origo, & ſcopus Seminariorum.

1. *Antiqua ſunt Clericorum Collegia ſub directione Epiſcopi.*
2. *Decretum Synodi Toletanæ IV. de Inſtitutione horum Collegiorum.*
3. *His Collegiis reſpondent Scholæ a Carolo Magno inſtitutæ.*
4. *Ludovicus Pius ad inſtitutionem ſimilium Scholarum urget Epiſcopus.*
5. *Similiter Concilium Pariſienſe.*
6. *Seculo* XI. *hæ Scholæ ubique flacceſcere, & totaliter interire cœperunt.*
7. *Inſtaurationem earum petierunt Epiſcopi in Synodo Tridentina.*

8. *Sy-*

8. *Synodi Tridentinæ Decretum de erigendis Clericorum Seminariis.*
9. *Scopus Seminariorum ex mente Synodi.*
10. *Alumnis Seminariorum frequenter eorum finis exponendus.*
11. *Ratio inſtitutorum Seminariorum a S.Carolo expoſita.*
12. *Doctrinæ, ac præcipue pietati acquirendæ incumbendum.*
13. *Nulli in Seminario educandi, niſi ad operandum in Eccleſiaſticis functionibus.*
14. *Sanctus Carolus nolebat educari* ſimplices *Sacerdotes.*
15. *Ad Seminarium admiſſi interdum ad expenſarum reſtitutionem adſtringuntur, ſi in ſtatu Eccleſiaſtico non perſeverent.*
16. *Seminariorum alumni ab omni Beneficiorum ambitione debent eſſe alieni; idque ipſis maxime inculcandum.*
17. *Quæ a Confeſſario Seminarii præcipue inculcanda.*
18. *Qualis eſſe debeat Seminarii Confeſſarius.*

I. Olim fuiſſe Collegia ſive Monaſteria, in quibus ſub Epiſcoporum directione juniores Clerici inſtituebantur, & e quibus tamquam Seminariis Miniſtros Eccleſiæ Epiſcopi aſſumebant, manifeſtum eſt ex Poſſidio in vita ſancti Auguſtini *cap.* 11. ubi ſcribit, Auguſtinum factum Epiſcopum, Monaſterium Clericorum extruxiſſe, e quo ceu quodam Seminario ad varias Eccleſias viros doctos, & exercitatos mittebat: quodque plures Epiſcopi, excitati exemplo Auguſtini, ſimilia extruxerint.

De hoc ſuo Clericorum Monaſterio pluribus egit ſanctus Auguſtinus ad populum Hipponenſem, *Sermone* 49. *&* 50. *De Diverſis;* modum & inſtitutum vivendi, quod tenere propoſuerat, exponens; una declarans, quod ſtatuiſſet, nullum ordinare Clericum, qui non ſecum in hoc Monaſterio ſive Collegio vivere voluiſſet.

II. De ſimilibus Clericorum Collegiis ſive Monaſteriis agit Synodus Toletana IV. *Can.* 23. apud Gratianum, *cauſ.* 12. *q.* 1. *Can.* 1. " *Prona eſt omnis ætas ab adole-*
„ *ſcentia in malum*, Nihil enim incertius
„ quam vita adoleſcentium: ob hoc con-
„ ſtituendum oportuit, ut ſi qui in Cle-
„ ro puberes, aut adoleſcentes exiſtunt,
„ omnes in uno conclavi atrii commoren-
„ tur: ut lubricæ ætatis annos non in lu-
„ xuria, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis
„ agant, deputati probatiſſimo ſeniori.,
„ quem magiſtrum doctrinæ, & teſtem vi-
„ tæ habeant. Quod ſi aliqui ex his pu-
„ pilli exiſtunt, a Sacerdotali tutela fo-
„ veantur, ut vita eorum a criminibus
„ intacta ſit, & res ab injuria improbo-
„ rum „.

III. Hiſce Clericorum Collegiis reſpondent Scholæ, quas inſtitui voluere Carolus Magnus, ejuſque Succeſſores, reformandæ Eccleſiaſticæ, & Clericalis diſciplinæ intenti. In his adoleſcentes ad Clerum aliquando promovendos ſacris Litteris, & Canonicis inſtitutis ſub Epiſcoporum regimine imbui, & rite inſtitui volebant.

De Carolo Magno ita loquitur Concilium Cabilonenſe II. anno 813. *Can.* 3.
" Oportet etiam ut ſicut Dominus Impe-
„ rator Carolus, vir ſingularis manſuetu-
„ dinis, fortitudinis, prudentiæ, juſti-
„ tiæ, & temperantiæ, præcepit. Scho-
„ las conſtituant, in quibus, & litteræ,
„ ſolertia diſciplinæ, & ſacræ Scripturæ
„ documenta diſcantur, & tales ibi eru-
„ diantur, quibus merito dicatur a Do-
„ mino: *vos eſtis ſal terræ:* & qui con-
„ dimentum plebibus eſſe valeant, & quo-
„ rum doctrinâ non ſolum diverſis hære-
„ ſibus, verum etiam Antichriſti monitis,
„ & ipſi Antichriſto reſiſtatur, & merito
„ de illis in laude Eccleſiæ dicatur: *mil-*
„ *le clypei pendent ex ea, omnis armatura*
„ *fortium* „.

IV. Et Capitulare Ludovici Pii anno 823. admonitionem generalem continens ad utriuſque ordinis homines, cum inſtructione Miſſorum Dominicorum, quos Imperator in diverſas Provincias deſtinabat, de his ſcholis ad Epiſcopos ita loquitur: " Scholæ
„ ſane ad filios, & miniſtros Eccleſiæ in-
„ ſtruendos, edocendos, ſicut nobis præ-
„ terito tempore ad Attineacum promiſi-
„ ſtis, & vobis injunximus, in congruis
„ locis, ubi necdum perfectum eſt, ad
„ multorum utilitatem, & profectum a
„ vobis ordinari non negligantur „.

V. Ex

V. Ex Concilio Pariſienſi III. *lib.* 1. *cap.* 30. refertur in Additione II. ad Capitularia Regum Francorum *cap.* 5. " Inter nos pari conſenſu decrevimus, ut unuſquiſque Epiſcoporum in ſcholis habendis, & ad utilitatem Eccleſiæ militibus Chriſti præparandis, & educandis, abhinc majus ſtudium adhiberet. Et in hoc uniuſcujuſque ſtudium volumus probare, & quando ad Provinciale Epiſcoporum Concilium ventum fuerit, unuſquiſque Rectorum Scholaſticos ſuos eidem Concilio adeſſe faciat, quatenus & ceteris Eccleſiis nori ſint, & ejus ſolers ſtudium circa divinum cultum omnibus manifeſtum fiat ".

Hæc omnia ſcholas Epiſcopales, id eſt, ab Epiſcopis inſtitutas, atque ab eorum regimine ac directione dependentes ſpectant; de quibus latius Joannes Fileſacus *De ſacra Epiſcoporum auctoritate cap.* 15. §. 2.

VI. Scholæ ſive Collegia Epiſcopalia, in quibus juventus ad ſtatum Eccleſiaſticum ſub cura atque regimine Epiſcoporum formabatur, circa ſeculum XI. multum cœperunt flacceſcere; tum ob varias Academias, ſeu ſcholas publicas tunc erigi cœptas, tum injuriam temporum & deſidiam Prælatorum: ita ut difficile eſſet ab anno milleſimo uſque ad Concilium Tridentinum proxime elapſo ſeculo celebratum, præter ſcholas publicas, aut quaſdam privatas in Monachorum, vel Canonicorum Regularium Monaſteriis, alias ſcholas Epiſcopales invenire, in quibus juventus ad munia Eccleſiaſtica obeunda diſponeretur, uti notat Ludovicus Thomaſſinus *De Diſciplina Eccleſiæ part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 1.

VII. Hunc defectum Scholarum advertentes zeloſiores Epiſcopi, huicque magna ex parte defectum bonorum Paſtorum impurandum æſtimantes, in Synodo Tridentina inſtaurationem hujuſmodi Scholarum poſtularunt; eorumque votum, ut medium reformationi Cleri opportunum comprobatum eſt; " adeo ut complures affirmarent, ubi nullus alius fructus ex eo Concilio decerptus fuiſſet, ſolum hunc labores & incommoda compenſaturum; quippe unicum adjumentum, quod efficax ad reparandam collapſam diſciplinam agnoſcebatur: cum certa ſit regula, in omni Republica tales haberi cives quales educantur ". Ita refert Pallavicinus in hiſt. Concilii Tridentini *lib.* 22. *cap.* 8. *num.* 3.

VIII. Hunc in finem Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 18. " Statuit, ut ſingulæ Cathedrales, Metropolitanæ, atque his majores Eccleſiæ, pro modo facultatum, & Diœceſis amplitudine certum puerorum ipſius civitatis, & Diœceſis, vel ejus Provinciæ, ſi ibi non reperiantur, numerum in Collegio, ad hoc prope ipſas Eccleſias, vel alio in loco convenienti ab Epiſcopo eligendo alere, ac religioſe educare, & Eccleſiaſticis diſciplinis inſtituere teneantur ".

IX. Vult autem Synodus, ut Epiſcopus ex pueris hic educatis, & formatis " partim eum ei opportunum videbitur, Eccleſiarum miniſterio addicat, partim in Collegio erudiendos retineat, alioſque in locum eductorum ſufficiat, ita ut hoc Collegium Dei Miniſtrorum perpetuum *Seminarium* ſit ".

His verbis horum Collegiorum ſcopum expreſſit Synodus, ut nimirum ita in illis pueri nutriantur, & inſtituantur, ut tandem in Eccleſiæ Miniſtros, & operarios evadant, & Collegia ſint revera Miniſtrorum Eccleſiæ *Seminaria;* quod nomen ipſis a Synodo Tridentina inditum hactenus retinent.

X. Sanctus Carolus præcipuus Seminariorum inſtaurator, cujus normam, & exemplum Epiſcopi, qui Seminaria inſtituerunt, pene in omnibus ſequuti ſunt, in ſuis Inſtitutionibus Seminarii *part.* 3. *cap.* 1. de hoc Seminariorum ſcopo agens, ante omnia præmittit: " Adoleſcentes, qui ſingulari Dei Beneficio ſunt delecti, ut in Seminario inſtituantur, id potiſſimum intelligere debent, cujus gratiâ Concilii Tridentini Decreto Seminaria inſtituta ſint, & intelligentes, ſæpius animo repetere, omneſque nervos intendere; ut illud, divinâ ope ſuffragante, ad animarum ſalutem, ad Eccleſiæ utilitatem, & Paſtorum ſolatium conſequantur ".

XI. Deinde rationem inſtitutionis Seminariorum ſubjungit: " Sunt igitur ea potiſſimum de cauſa Seminaria erecta, ut

" in

„ in iis boni ſtrenuique operarii ad curationem animarum, quas ſuo ſanguine „ pretioſiſſimo Chriſtus redemit, inſtituantur, & ii quidem adoleſcentes (qui ob „ ætatem, cum tenera ſit, & proclivior „ ad voluptates, & flexibilis etiam ad bonarum rerum impreſſiones admittendas, „ in operibus virtutum erudiri debent) „ ut eam vitæ perfectionem adipiſcantur, „ quæ in iis, qui Doctores populorum „ futuri ſunt, elucere debet, & ſeverioribus diſciplinæ legibus coërcendi „.

XII Poſt hæc infert, quod cum duo præcipue in Sacerdote, & Paſtore requirantur, probitas videlicet, ac doctrina, earum utraque in Seminariis ſit comparanda. " At ſicut probitatis major eſt neceſſitas (ait) quam doctrinæ; ſic illis in „ ejus ſtudio magis eſt elaborandum: cum „ præſertim acquiſitio virtutum, in uniuscujuſque aſſiduitate, & induſtria, potius quam in Rectorum, aut præceptorum diligentia ſit poſita; ita ut niſi quis „ laborem adhibeat, non multum aut nihil illi aliorum vigilantia ſit profutura „. " Quamobrem unuſquiſque ſit eâ mente, ac voluntate, idque ſibi quotidie proponat, ut omnino velit in bonum Miniſtrum pro hujus Eccleſiæ Mediolanenſis adjumento evadere; ſeque, Deo juvante, purum ab omni peccati labe conſervare; ſic enim affectus, multo facilius doctrinæ cognitionem accipiet, majore tum ſuo, tum ceterorum emolumento; Beneficiique magnitudinem agnoſcens, quod illi tam præclara ſit oblata „ facultas, toto animo ſingulis diebus Deo „ ſe offerat; rogetque ut ſe ad prædictum „ finem idoneum efficiat operarium „.

Martinus Rithovius Epiſcopus Iprenſis in ſua Synodo anno 1577. *tit.* 23. *cap.* 5. poſtquam normam docendi, & inſtituendi juventutem in Seminario propoſuit, ſubjicit: " Omnis autem inſtitutio in hac Schola, eo principaliter dirigatur, ut qui „ inſtituendi ſuſcipiuntur, in timore Dei „ foveantur, & in bona voluntate miniſteriis Eccleſiaſticis ſeſe mancipandi confirmentur: ut cum ætate ac litterarum „ ſcientia ad virtutum, & gratiarum proficiant incrementa, jactaque in eis ſemina, tandem in agro Domini fructus „ referant copioſos „.

XIII. Imo unicum eſſe Seminariorum ſcopum, ut in eo operarii in meſſem Dominicam mittendi formentur, ita Carolo perſuaſum erat, ut declarat, " quod ſi „ quis decurſu temporis de ſtatu mutando „ conſilium caperet, etiamſi de Religione „ ingredienda cogitaret, de eo Reverendiſſimum Archiepiſcopum, vel Rectorem certiorem faciat. Peccaret enim „ (ait) ſi in Seminario hoc animo viveret, in alium finem conſumens, quod „ ad operarios *ſolum* pro hujus Eccleſiæ „ auxilio ſuſtentandos eſt conſtitutum „.

XIV. Eumdem in finem monet *part.* 1. *cap.* 2. quod ſi ſint, qui aliquâ ratione non oſtendunt, ſe idoneos Sacerdotes ad animarum curam evadere poſſe, e Seminario dimittantur: " Cum (ait) non ea de „ cauſa ſit inſtitutum, ut in eo ſimplices „ Sacerdotes ſibi tantum utiles futuri educentur „.

XV. In nonnullis quoque Diœceſibus, ingrediens Seminarium juramento promittere debet, " ſe numquam ad aliam vitæ „ rationem diſceſſurum, ſed perpetuo Eccleſiæ Chriſti fideliter inſerviturum in „ eo gradu, & ordine, qui a reverendiſſimo Domino Epiſcopo ipſi aſſignabitur „: ita Synodus Burdigalenſis anno 1583. De inſtitutione, & legibus Seminariorum, quæ extant ad calcem Synodi *tom.* 15. *Concil. generalium pag.* 992. additque " quod „ in ipſo ingreſſu tenebitur duos ex propinquis ſuis Epiſcopo ſiſtere, qui pro „ eo caveant ac fidejubeant, ſe penſionem „ illius perſoluturos pro tempore, quo in „ Seminario vixerit, ſi in ordine & ſtatu „ Eccleſiaſtico perſeverare nolit: niſi aliud „ juſta de cauſa Epiſcopo viſum fuerit „.

XVI. Quamvis autem Seminariorum alumni ad ſtatum Eccleſiaſticum, & curam animarum deſtinentur, ipſi tamen ab omni ambitione, & aviditate Beneficiorum & rerum temporalium alieni eſſe debent, ſæpe animo repetentes, quod in ipſa Tonſuræ Clericalis ſuſceptione verbis fuere profeſſi: *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei, tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi*: quaſi dicerent, ſe in militia Chriſti non aliam hæreditatem ſeu partem, vel mercedem, quam Dominum expetere, aut expectare.

Unde

Digitized by Google

Unde monet S. Carolus *part.* 1. *cap.* 1. ut " detur opera præcipue in ſermonibus,
„ & confeſſionibus, ut omnis ex Clerico-
„ rum mentibus, ſitis & aviditas Benefi-
„ ciorum tollatur; ac proinde videatur,
„ ut ea de re ne ipſi quidem inter ſe col-
„ loquantur; ac iis ſæpius inculcetur,
„ quam averſi ab omni rerum humanarum
„ cogitatione, Eccleſiaſtici ordinis homi-
„ nes in via Domini ambulare debeant „.

XVII. Monet quoque Seminarii Confeſſarium: " Studeat in omnium mentibus
„ maximum animarum zelum, propriæ vo-
„ luntatis abnegationem, veram obedien-
„ tiam, paternam charitatem inſerere; in-
„ ternaſcentia opimorum Beneficiorum,
„ vel divitiarum deſideria, ſalutaribus mo-
„ nitionibus extinguat, quoslibet etiam iis
„ de rebus ſermones prohibeat; ſolam de-
„ nique illis Dei gloriam, & animarum
„ ſalutem procurandam eſſe doceat, & ex-
„ petendam „.

XVIII. Hæc *part.* 2. *cap.* 4. quod *De officio Confeſſarii* inſcribitur, atque ante omnia præmittit: " Confeſſarius Seminarii illud ſe-
„ cum reputet, ex ſe rectaque ſui mune-
„ ris adminiſtratione pendere eorum, qui
„ in Seminario vivunt, in omni virtute
„ progreſſum „.

" Quare turpe ſibi fore, niſi ita vivat,
„ & in omni vitæ parte ita ſe gerat, ut
„ ex ipſius vita moribuſque, omnis virtu-
„ tis atque officii exempla peti poſſint „.

" Pietate, manſuetudine, humilitate,
„ prudentiâ, charitate, officii ſui dignita-
„ tem ſuſtineat, auctoritatem tueatur „.

" Familiæ totius pax, & concordia ejus
„ curæ ſit: quare animorum offenſiones,
„ ſi quæ ſuboriantur, ſedare confeſtim
„ omni ratione ſtudeat „.

" Vitam, & mores uniuſcujuſque, quan-
„ tum fieri poſſit, exploratos habeat; ut
„ vel ad officium revocare errantes „ vel
„ in via Domini incitare ingreſſos poſſit „.

Merito hæc attendunt Seminariorum, & Collegiorum intendentes, ut ſolicite pios, zeloſos, atque eruditos ſuis alumnis Confeſſarios procurent; cum inde magna ex parte Seminariorum, & Collegiorum fructus dependeat.

CAPUT II.

Qui ad Seminaria admittendi?

1. *Quales ad Seminarium admittendi ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
2. *In admittendis magis morum probitatem, quam ingenium attendi voluit S. Carolus; rigidumque examen inſtitui.*
3. *Decretum Synodi Cameracenſis circa admittendos.*
4. *Pauperes ſumptibus Seminarii admittendi, divites propriis ſumptibus.*
5. *Qui ſe pauperes eſſe mentiti ſunt, e Seminario expellendi.*
6. *Ad quæ ex Decretis Synodalibus Belgicis Seminariſtæ ſe obſtringere debeant.*
7. *Cura ſpiritualis Seminariorum primario Epiſcopis eſt commiſſa.*
8. *Epiſcopus in directione Seminarii duos Canonicos in conſilium adhibere debet.*
9. *Scopus viſitationis Seminariorum per Epiſcopum inſtituendæ.*
10. *Forma viſitationis, quam tenuit S. Carolus.*
11. *Quid Seminariis a S. Carolo inſtitutis fuerit oppoſitum?*
12. *Singulis Seminariis præficiendus Rector, ſive Præſes.*
13. *Hujus officium deſcribitur.*
14. *Synodus Tridentina ſupponit in Seminariis eſſe plures diverſarum ſcientiarum magiſtros.*
15. *In Seminariis S. Caroli quales eſſent, & in Belgicis eſſe ſoleant?*
16. *Synodi Belgicæ Theologiæ ſtudioſos ad Seminarium admitti duntaxat deſiderant.*
17. *Fructus Seminariorum præcipue dependet a Profeſſoribus.*

I. SYnodus Tridentina in ſuo de erectione Seminariorum Decreto vult, ut " in hoc Collegio recipiantur, qui ad
„ minimum duodecim annos, & ex legi-
„ timo matrimonio nati ſint, ac legere
„ & ſcribere competenter noverint, &
„ quorum indoles, & voluntas ſpem affe-
„ rat,

„ rat, eos Eccleſiaſticis miniſteriis perpe-
„ tuo inſervituros „.

II. Sanctus Carolus volens e Seminariis fructum amplum colligere, ſciensque quam facile a malis, & dyſcolis corrumpantur etiam boni, inter alia monuit *part.* 1. *cap.* 9. *Inſtitutionum Seminarii*, quod " maxi-
„ ma cautio adhibenda ſit in eo præcipue,
„ ut idonei Clerici in Seminarium reci-
„ piantur: neque ſolum ingenium, & ha-
„ bilitas ad ſtudia litterarum, functiones-
„ que Eccleſiaſticas exercendas ſpectentur,
„ ſed *multo* magis *morum*, ac *diſciplinæ*
„ in ſingulis ratio habeatur. Quales enim
„ (ait) ii fuerint, qui admittentur, tales
„ prorſus e Seminario fructus exiſtent „.

Normam examinis, quam in admittendis ad Seminarium teneri voluit, ſubjicit; quam merito Epiſcopi, aliique, quibus admittendorum ad Seminaria cura incumbit, expendent, & inibunt.

III. Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 21. *cap.* 10. de receptione ſtudioſorum, hæc habet: " Studioſi ſint omnes viginti anno-
„ rum, pietate, & eruditione commenda-
„ biles, & habito delectu ingeniorum, &
„ doctrinæ, ad Seminarium per concur-
„ ſum a ſingulis Epiſcopis in ſuis Diœce-
„ ſibus cum dictis Capituli, & Clerici de-
„ putatis, aut eorumdem ſubituris cele-
„ brandum aſſumantur, & pauperum filii
„ ac commendati a contribuentibus dicto
„ Seminario præ ceteris paribus aliis præ-
„ ferantur, ſintque ex legitimo matrimo-
„ nio nati, non claudi, non in manibus,
„ aut alià corporis parte notabilem defe-
„ ctum habentes. Quod ſi aliqui ſint qui
„ integram burſam contribuant, habebunt
„ jus præſentandi idoneum ſine concurſu „.

IV. Synodus Tridentina " Pauperum
„ filios præcipue eligi vult, nec tamen di-
„ vitum excludit, modo ſuo ſumptu alan-
„ tur, & ſtudium præ ſe ferant, Deo &
„ Eccleſiæ inſerviendi „.

V. Synodus Remenſis anno 1583. *titulo De Seminariis*, *num.* 12. voluit: " Si
„ fraude aliqui divites fuerint in Semina-
„ rium introducti, & poſt profeſſionem
„ egeſtatis, tales fuerint reperti, expellan-
„ tur, tamquam mentiti Spiritui Sancto,
„ & egenorum hæreditatem invadere non
„ veriti, ſumptus jam factos pro ratione
„ temporis Seminario refundere cogantur „.

VI. Similia occurrunt in Synodis Belgicis. Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 21. *cap.* 17. ait: " Singuli autem ſtudioſorum
„ in ſua ad dictum Seminarium aſſumptio-
„ ne jurent ſe, cum idonei invenientur,
„ id muneris in Eccleſia Dei ſubituros,
„ quos ſuus Epiſcopus illis injungendum
„ exiſtimaverit; alioquin refundent ſum-
„ ptus, quos fecerint in Seminario, pro
„ quo dabunt fidejuſſores, promittent-
„ que cum ad pinguiorem fortunam deve-
„ nerint, ſe memores futuros accepti be-
„ neficii, & in communem ejuſdem Semi-
„ narii utilitatem aliquid liberaliter elar-
„ gituros „.

Diœceſana Mechlinienſis anno 1609. *tit.* 20. *cap.* 4. " vult quoque, quod ſinguli
„ in ſua ad Seminarium aſſumptione de-
„ clarabunt, ſe habere animum ad ſtatum
„ Eccleſiaſticum, & inſuper promittens ſe,
„ cum idonei invenientur, id muneris in
„ Eccleſia Dei ſubituros, quod nos ipſis
„ injungemus, aut refuſuros expenſas,
„ quibus Seminarium affecerint. Et *cap.* 5.
„ Promittent etiam, ſi ad pinguiorem for-
„ tunam devenerint, ſe in memoriam ac-
„ cepti beneficii Seminarium de bonis ſuis
„ temporalibus adjuturos „.

Denique *cap.* 6. declarat: " quod ſimul
„ atque per ætatem, ſcientiam, & alias
„ idonei fuerint, ut fiant Subdiaconi,
„ Diaconi, & Sacerdotes, ad eoſdem Or-
„ dines ſe component, & *juſſi* ſuſcipient,
„ & in ſuſceptis diligenter miniſtrabunt „.

Similia in aliis Synodis paſſim ſtatuuntur, & injunguntur.

VII. Curam Seminarii, atque auctoritatem præſcribendi leges, & vivendi modum Synodus Tridentina Epiſcopis committit; utpote quorum præcipue intereſt, ut ſtrenui operarii in Seminariis formentur.

Poſtquam enim nonnulla, quæ tum ad inſtructionem juventutis, tum ad morum diſciplinam ac pietatem formandam conducere poſſunt, præmiſerat, ſubjungit: " Quæ
„ omnia, atque alia, ad hanc rem oppor-
„ tuna, & neceſſaria, Epiſcopi ſinguli
„ cum conſilio duorum Canonicorum ſe-
„ niorum, & graviorum, quos ipſi elege-
„ rint, prout Spiritus Sanctus ſuggeſſe-
„ rit, conſtituent: eaque ut ſemper ob-
„ ſer-

Digitized by Google

„ ſerventur, ſæpius viſitando operam da-
„ bunt. Dyſcolos, & incorrigibiles, ac
„ malorum morum ſeminatores acriter pu-
„ nient: eos etiam, ſi opus fuerit, expel-
„ lendo: omniaque impedimenta auferen-
„ tes, quæcumque ad conſervandum, &
„ regendum tam pium, & ſanctum inſti-
„ tutum videbuntur pertinere, diligenter
„ curabunt „.

Hinc manifeſtum eſt, Epiſcopi directioni ipſum ſpirituale Seminarii regimen, atque puerorum educationem, & formationem eſſe præcipue concredita.

VIII. Vult quidem Synodus ab Epiſcopo eligi duos Canonicos ſeniores, & graviores, de quorum conſilio in hoc ſpirituali Seminarii regimine procedat, & eorum conſilium petere, & audire tenetur; ſed ſequi non jubetur: poteſtque Epiſcopus eorum conſilio adhibito ſtatuere, & declarare, quæ providentia ſua magis expedire judicaverit; quemadmodum declaraſſe S. Congregationem refertur ad calcem Decreti Concilii Tridentini *De Seminariis*; extat quoque apud Zerolam in praxi Epiſcopali *part.* 1. Verbo, *Seminarium*.

IX. Scopus viſitationis Epiſcopalis eſſe debet, aſſequi ipſius Seminarii, tam quoad temporalia, quam ſpiritualia perfectam notitiam; ac præcipue ipſorum puerorum, ſive alumnorum mores, profectum in ſtudiis, & pietate; quemadmodum in inſtructionibus Seminarii a S. Carolo præſcriptis deducitur *part.* 1. *cap.* 8. quod *De Viſitatione* inſcribitur; ubi inter cetera ſtatuitur, ut " hebdomadâ Reſurrectionis, ac
„ circiter feſtivitatem Nativitatis B.V. Re-
„ verendiſſimus Archiepiſcopus, adhibitis
„ in conſilium Deputatis, generalem viſi-
„ tationem habeat; in qua deliberet, quæ
„ ad Clericorum ejuſdem Seminarii inſti-
„ tutionem, diſciplinam, mores, ſtudio-
„ rum progreſſionem, rerumque tempora-
„ lium adminiſtrationem attinent „.

Deinde ut Archiepiſcopus " certior fiat
„ a Rectore de diſciplina, & moribus cu-
„ juſque, ac ſingulos ſeparatim alloqua-
„ tur: quæ ſit eorum mens, quis ſenſus,
„ quam in vocatione ſtabilis, inquirat,
„ ac ſi quid aliud præterea ſcire volue-
„ rit „.

X. De ipſo S. Carolo in ejus vita legitur, quod bis per annum inſtitueret generalem Seminarii ſui viſitationem; eamque adeo exactam, ut ipſemet annotaret ſingulorum ſtudentium ætatem, parentes, patriam, patrimonium, qualitates tam corporis, quam ſpiritus, atque eorum in ſcientiis progreſſum; ut ipſos pro ratione ſcientiæ faceret de una ad alteram claſſem aſcendere; eoſque pro cujuſque capacitate miniſteriis ſuæ Diœceſis applicaret. Præ ceteris autem ſe informabat, quis eſſet ſtudioſorum progreſſus in pietate, in Oratione mentali, exercitio virtutum Clericalium; item de ipſorum tentationibus, & anxietatibus, & pœnis interioribus; ut tepidiores ad fervorem excitaret: retineret vero qui zelo præcipiti, & indiſcreto ultra ſuas vires progredi volebant; ſi quos videbat tentationibus quibuſdam agitatos, & quaſi ad lapſum propenſos, eos fortificare, & animare ſatagebat. Verbo omnibus omnia factus, omnes lucrari ſatagebat, & quos ſuavitate ac benignitate, crebrâque monitione lucrari non poterat, pœnitentiarum impoſitione tandem probabat; aut ad aliud Seminarium mittebat, vel alicui bono Sacerdoti confidebat, qui eum in domum ſuam reciperet, & ſpecialem curam ageret.

XI. Hæc Gondæus Epiſcopus Vencienſis in vita S. Caroli Gallice conſcripta *lib.* 1. *cap.* 12. qui fuſius zelum hujus Archipræſulis in directione Seminariorum ibidem enarrat; atque una notat, quod ut primum hoc pium opus aggreſſus fuiſſet Carolus, diabolus prævidens fructum ex hac recta Seminariorum inſtitutione proventurum, rumorem ſpargere cœperit hæc Seminaria eſſe carceres, quibus Carolus teneret juvenes incluſos; quodque fierent hectici ex nimiis vigiliis, jejuniis, & occupationibus ſeu exercitationibus ſpiritos: atque hic rumor multos adoleſcentes ab ingreſſu primum retraxiſſe. At illius falſitate ſenſim detectâ, non tantum pauperum, ſed & magnatum, & divitum proles admitti poſtulaſſe; atque admiſſionem ipſam beneficii loco reputaſſe.

Hinc diſcant Epiſcopi, aliique Seminariorum, & Collegiorum directores, a recta, & pia juventutis inſtitutione, diſciplinaque,

Digitized by Google

naque, ob hujuſmodi malevolorum rumores, non eſſe deflectendum, aut remittendum.

XII. Verum quia Epiſcopi, variis Eccleſiæ negotiis diſtracti, nequaquam poſſunt per ſe ſemper Seminariſtis intendere, ac Seminariorum curam habere, ſingulis Seminariis neceſſarius viſus eſt Præfectus aliquis, quem S. Carolus in ſuis Inſtitutionibus vocat *Rectorem*, nos vero plerumque *Præſidem* Seminarii vocare ſolemus.

Huic primaria poſt Epiſcopum, & ſub Epiſcopo cura, & directio Seminarii incumbit, atque ab illo dependere ſolet ipſius Seminarii bona, vel mala diſciplina, & inſtitutio.

XIII. In ſæpe citatis Inſtitutionibus Sancti Caroli *part.* 2. *cap.* 2. de Rectore ſcribitur: " Illud ſæpius Rector animo repe„ tat, quam grave ſuis humeris onus in„ cumbat; cum ab eorum, qui in Semina„ rio vivent rectâ inſtitutione, totius Diœ„ ceſis reformatio pendeat „.

" Quapropter, ut qui illius fidei com„ miſſi ſunt, eos e Seminario fructus per„ cipiant, quos Eccleſia ſancta, ac Tri„ dentinum præcipue Concilium ſibi pro„ poſuit, quam diligentiſſime curet, ut „ in ſeipſo eas ad vivum virtutes expri„ mat, quas in Clericis requiret; ita ut „ qui illi ſubjecti ſunt, in eo tamquam „ in ſpeculo expreſſam videant ejus vitæ „ imaginem, quæ illis omni ſtudio ſit ef„ fingenda: memineritque, exemplum vi„ vam eſſe doctrinam: nec ipſi minus cum „ taceat, quam cum loquatur, eſſe alios „ ad pietatem incitandos „.

" Divinæ in primis gloriæ amplificatio„ nem, Clericorum in omni virtute per„ fectionem ſemper ante oculos habeat, „ & ad eum finem omnes cogitationes re„ ferat, & curas „.

" Studeat, ut quæ ad ſpiritualem pro„ greſſum ſpectant, recte atque ordine ad„ miniſtrentur; ut quotidiana, aut alias „ ſtatæ exercitationes, niſi neceſſaria de „ cauſa, non intermittantur „.

" Curam omnium Collegiorum ejuſdem „ Seminarii primam, & præcipuam ha„ beat „. Hæc S. Carolus latius ibidem officium Rectoris, ſive Præſidis Seminarii deſcribens.

Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 21. *cap.* 9. vult, ut " Seminarium ipſum uni „ Rectori, ſeu Præſidenti committatur... „ qui ſit Sacerdos, ſacræ Theologiæ, aut „ Decretorum Doctor, aut Licentiatus „.

XIV. Præter Rectorem, ſive Præſidem, cui primaria ſub Epiſcopo Seminarii Cura, & directio incumbit, debent inſuper eſſe plures inferiores Officiales, & Magiſtri, qui juventuti tum erudiendæ, tum inſtituendæ intendant. Et quidem Synodus Tridentina volens, ut admiſſi ad Seminarium, grammatices, cantus, computi Eccleſiaſtici, aliarumque bonarum artium diſciplinam diſcant: Sacram Scripturam, libros Eccleſiaſticos, homilias Sanctorum, atque Sacramentorum tradendorum, maxime quæ ad confeſſiones audiendas videbuntur opportuna, & rituum ac cæremoniarum formas ediſcant, ſat patenter declarat, ſe deſiderare, ac quaſi ſupponere, in Seminario futuros Profeſſores non tantum, qui ſacram Scripturam, & Theologiam prælegant; ſed & qui Grammatices, aliarumque bonarum artium fundamenta tradant; uti recte notavit Zypæus *Conſult.* 3. *De Magiſtris num.* 8.

XV. In Seminario Sancti Caroli non tantum Theologiæ; ſed & humaniorum ac Philoſophiæ Profeſſores fuiſſe, ex inſtitutionibus Seminarii patet; atque idcirco & *Præfectus ſtudiorum* erat, qui rei litterariæ præeſſet, & curaret, ut juvenes leges Seminarii ad ſtudia ſpectantes inviolate ſervarent, de quo *part.* 2. *cap.* 5. dictarum Inſtitutionum.

Hic in Belgio licet in quibuſdam Seminariis etiam habitent pueri ſtudiis humanioribus incumbentes, nequaquam tamen hæ ſcientiæ in Seminariis tradi ſolent; ſed paſſim ad lectiones, quæ aliis in Scholis habentur, exeunt; & humanioribus abſolutis pro ediſcenda Philoſophia ad Academias mittuntur.

XVI. Quin ad Belgica Seminaria fere ſoli illi admittuntur, qui humanioribus & Philoſophiâ abſolutis, idonei ſunt, ut ſtudio Theologico ſe addicant; quod & ex mente Synodorum eſſe, haud obſcurum eſt.

Præterquam enim quod de ſola Theologia tradenda in Seminariis fere mentio fiat, eam in admittendis ad Seminaria ætatem

„ ſtituenda, ſufficiens contributio fiat „.

Et deinde Synodus P. II. Cameracenſis rurſus mandat: " Ut provideatur de ſumptibus ad ſupradicta, nec non ad ſtudioſorum alimoniam neceſſariis, ſinguli Epiſcopi cum dictis ſuis Deputatis quamprimum fieri poterit, portionem aliquam ex omnibus Beneficiis (ubi hactenus detracta non eſt) detrahant; quæ in ſolos uſus Seminarii convertatur „. *Tit.* 21. *cap.* 18.

Hujus medii meminit quoque Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 21. *cap.* 1. præcipitque, ut " ſexageſimus denarius, aut plus minuſve, prout videbitur Epiſcopo, cum conſilio eorum, qui ex Decreto dicti Concilii Tridentini eidem ſunt adjungendi, e bonis Eccleſiaſticis in qualibet Diœceſi in hunc uſum applicetur „.

Et in ſua Synodo Diœceſana anno *1609*. Archiepiſcopus Mechlinienſis, " ex omnibus, & ſingulis bonis Eccleſiaſticis, quæ ſecundum ſacrum Concilium Tridentinum ad contributionem pro Seminario tenentur, circiter ſexageſimum nummum annuatim contribuendum cenſuit, & contribui mandavit; donec aliâ ratione ita Seminario proviſum eſſe conſtiterit, ut prætactam portionem in totum, vel ex parte remittendam eſſe judicaverit „.

IV. Num hæc Synodorum, & Epiſcoporum Decreta, quoad applicationem hujus medii, aliquem habuerint effectum dubito. Hoc ſat conſtat, generalem executionem iſtius medii, prout a Synodo Tridentina fuit propoſitum, non exiguis difficultatibus eſſe obnoxium. Quis enim neſcit, quam difficulter, præſertim hiſce in Provinciis, Capitula, Abbatiæ, Monaſteria, Hoſpitalia, aliaque ſimilia corpora permittent, ut ſolâ Epiſcopali auctoritate, aut etiam Eccleſiaſticâ quacumque auctoritate pars proventuum annuatim ipſis auferatur, & Seminario Epiſcopali attribuatur: teſtaturque Zypæus *Conſult.* 3. *De Magiſtris*, *num.* 5. " hic detractionem per injuriam temporum ex proventibus Eccleſiaſticis uſquequaque fieri non potuiſſe „.

V. Tertium medium a Synodo Tridentina propoſitum conſiſtit in unione ſimplicium Beneficiorum: illudque tamquam convenientiſſimum variis modis extendit.

In primis concedit aliquot Beneficia ſimplicia, cujuſcumque qualitatis, & dignitatis fuerint, vel etiam præſtimonia, vel præſtimoniales portiones Seminario applicari, & incorporari.

Permittit autem hanc incorporationem fieri *etiam ante vacationem*; ſine tamen cultus divini, & illa obtinentium præjudicio.

Ulterius vult, ut incorporatio locum habeat, etiamſi Beneficia ſint *reſervata*, vel *affecta*.

Declarat præterea, nec hanc incorporationem per reſignationem ipſorum Beneficiorum, uniones, & applicationes ſuſpendi, vel ullo modo impediri poſſe; ſed omnino, quacumque vacatione, etiamſi in *Curia* effectum ſuum ſortiantur, & quacumque Conſtitutione non obſtante, poſſe uniri.

Hæc ſat evincunt, enixam fuiſſe Synodi mentem, ut hoc medio Epiſcopi uti poſſent.

VI. Et ſane cum hæc Beneficia nec reſidentiam, nec aliquod perſonale Officium requirere ſoleant, exigua ex his utilitas aut fructus in Eccleſiam redundare contingit: ut propterea inter articulos nomine Caroli IX. Galliarum Regis in Concilio Tridentino oblatos hic eſſet vigeſimus quartus: " Cumque plura ſint Beneficia, in quibus contra Beneficiorum inſtitutionem invaluerit depravata conſuetudo, ut, qui ea poſſident, nullo teneantur concionandi, Sacramenta adminiſtrandi, aut alio onere Eccleſiaſtico, Epiſcopus cum conſilio Capituli his Beneficiis curam aliquam ſpiritualem imponat, aut ſi utilius videatur, ea Beneficia vicinioribus parochialibus Eccleſiis uniat: Beneficium enim ſine officio eſſe neque debet, neque poteſt „.

VII. Hæc Beneficiorum unio, & incorporatio facile, & ſine oppoſitione fieri poterit, ſi Beneficiorum collatio *pleno* jure ad Epiſcopum pertineat: at ſi ad alium collatio, vel præſentatio ſpectet, difficulter hic admittetur unio, niſi ipſe Collator, aut Patronus, aliique intereſſe habentes legitime fuerint interpellati, & auditi; quemadmodum in unionibus obſer-

ſervandum eſſe Canones præſcribunt.

VIII. Quin ſi ipſa Beneficia fuerint Patronatus laici, nequaquam admittetur unio; niſi ipſius Patroni conſenſus accedat.

In ipſa Concilii Tridentini in Belgio promulgatione appoſita fuit ad dictum *cap.* 18. hæc nota: " Committitur Epiſcopis „ cura erigendi Seminarii pro inſtitutione „ adoleſcentum in diſciplinis Eccleſiaſticis, „ etiam cum incorporatione, & applica- „ tione fructuum Beneficiorum juris Pa- „ tronatus laici, & Hoſpitalium, & de- „ cimarum ſecularibus competentium „. Deinde quædam præſcribuntur obſervanda in collationibus Beneficiorum, quæ ſcholaſticæ dicuntur. Monent hic rurſum, tangi jus Patronatus, decimas laicorum, & fundationes Regias.

Quâ notâ ſat indicant, *conſenſum laicorum* eſſe neceſſarium; quemadmodum notarant ad *cap.* 5. *Seſſ.* 21. ubi de unionibus agitur, & hæc nota appoſita fuit: „ Poteſtas fit Epiſcopis ex juſtis cauſis, „ uniones faciendi Eccleſiarum, & Bene- „ ficiorum. Sed monent Conſilia Regia, „ opus eſſe placito Regio, & conſenſu „ Patronorum laicorum „.

IX. Ut vero facilior eſſet Decreti executio, voluit Synodus, " ut ſi vel pro „ unionibus, ſeu proportionum taxatione, „ vel aſſignatione, & incorporatione, aut „ qualibet alia ratione aliquam difficulta- „ tem oriri contigerit, ob quam hujus „ Seminarii inſtitutio, vel conſervatio im- „ pediretur, aut perturbaretur; Epiſcopus „ cum ſupra deputatis, vel Synodus Pro- „ vincialis, pro regionis more, pro Ec- „ cleſiarum, & Beneficiorum qualitate, „ etiam ſupra ſcripta, ſi opus fuerit, mo- „ derando, aut regendo, augendo, omnia „ & ſingula, quæ ad felicem hujus Semi- „ narii profectum neceſſaria, & opportu- „ na videbuntur, decernere ac providere „ valeat „.

X. Hic apparet, Epiſcopum circa uniones, aſſignationes, & taxationes cum plenaria, & ampliſſima poteſtate judicem conſtitui; nihilominus ſi Epiſcopus, vel uniendo, vel taxando, aliove modo decernendo, videatur aliquid contra juris ordinem, & perperam decreviſſe, hæc quæſtio non coram ipſo Epiſcopo ejuſve tribunali erit agitanda; ſed coram legitimo judice ſuperiore; quemadmodum in caſu occurrente reſpondit, & ſolide oſtendit Zypæus *Reſp.* 1. *de Magiſtris*.

XI. Porro ad evitandas difficultates; nec non ad faciliorem operis executionem, Epiſcopi Seminaria extruere intendentes ſolent implorare anctoritatem Regiam, atque Litteras Regias impetrare, quibus & ipſa Seminarii conſtructio probetur; nec non inſuper auctoritas uniendi Beneficia; aut certas penſiones ſuper quibuſdam Beneficiis imponendi conceditur; quarum Litterarum plura exemplaria extant in actis Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 1. *cap.* 5. (*a*).

XII. Ut tamen Epiſcopi in hac Seminariorum extructione, & mediorum applicatione ſecurius, ac majore cum circumſpectione procedant, Synodus Tridentina præcipit, ut Epiſcopi hæc omnia agant cum conſilio duorum de Capitulo, quorum alter ab Epiſcopo, alter a Capitulo eligatur. Itemque duorum de Clero civitatis, quorum quidem alterius electio ſimiliter ad Epiſcopum, alterius vero ad Clerum pertineat.

XIII. Hi quatuor diſtincti ſunt ab illis duobus Canonicis ſenioribus, & gravioribus a ſolo Epiſcopo eligendis, quorum conſilio, quæ ad diſciplinam Seminarii ſpectant, ab Epiſcopo ordinanda ſunt.

Sex illos Deputatos in Synodo Diœceſana, partim a ſe, partim a Capitulo & Clero electos pronuntiavit Archiepiſcopus Mechlinienſis *tit.* 20. *cap.* 1. & 2. Duos quidem " quorum conſilio in conſtituendis „ regulis, electione puerorum ſingulorum „ introducendorum, diſcipulorum expulſio- „ ne, Magiſtris conſtituendis, viſitatione „ ac ſimilibus ſemper utatur „.

Quatuor vero aliorum Deputatorum "con- „ ſilio in tota temporali adminiſtratione, „ Beneficiorum unionibus, ceteriſque hu- „ juſmodi utatur „.

Simi-

(*a*) Ad conſtituenda Seminaria litterarum Regiarum neceſſitas probatur Edicto, quod Rex Ludovicus XV. Gallis dedit menſe Auguſto an. 1749.

Digitized by Google

Similiter Epiſcopus Namurcenſis anno 1659. in ſua Synodo *tit.* 21. *cap.* 8. 9. & 10. ſex Deputatos eumdem in finem electos declaravit.

XIV. Hi omnes Seminarii Deputati habent votum duntaxat *conſultivum*, non *deciſivum*; & quamvis eorum conſilium Epiſcopus requirere teneatur, non tamen ſequi jubetur; uti deciſum refert Barboſa in Collectaneis ad *cap.* 18. *Seſſ.* 23. Concilii Tridentini.

CAPUT IV.

De Collegiis Academicis.

1. *Olim etiam fuerunt Scholæ publicæ.*
2. *Erigere Scholas publicas pertinet ad ſupremam poteſtatem.*
3. *Synodus Pariſienſis ſeculo* IX. *erectionem hujuſmodi Scholarum poſtulavis.*
4. *Cur hæ Scholæ dictæ* Univerſitates*?*
5. *Varia Privilegia, & prærogativæ his Scholis conceſſa.*
6. *Ad has Scholas plures viri eruditi, & major copia ſtudioſorum ſolent confluere.*
7. *In Univerſitatibus, & ſignanter in hac Lovanienſi varia erecta Collegia, & quare?*
8. *Collegia hæc ſuos ſpeciales habent proventus, diverſimodo impendendos.*
9. *Ad Collegia, ſumptibus Collegii alendi, ordinarie non niſi pauperes admittendi.*
10. *Præter Præſidem Collegii ſunt & Collegiorum Proviſores, & quod horum officium?*
11. *Diſciplina Collegiorum præcipue dependet a Præſide.*
12. *Norma vivendi præſcripta Collegiorum non abſimilis diſciplinæ Seminariorum.*
13. *Oſtenditur exemplo Collegii Adriani VI. ſive Pontificii.*
14. *A quo, & quando hoc collegium fundatum?*
15. *Quis huic præſit? & qui admittendi?*
16. *Examen, quod circa admittendos inſtituitur.*
17. *Non convenit, ut Fundatores paſſim conſanguineis ſuis dent prærogativam ad Burſas.*
18. *Judicium Tilmanni Clerici de Fundatoribus Burſarum cum conſanguineorum prærogativa.*
19. *Admiſſi ad Collegium per exercitia ſpiritualia ſe recolligunt; quæ in decurſu Theologico ſæpius reiterant.*
20. *Quæ hujus Collegii exercitia quotidiana ante meridiem?*
21. *Quæ pomeridiana?*
22. *Plures habentur hebdomadatim lectiones collegiſlicæ.*
23. *Quæ ſint ſpecialia exercitia diebus Dominicis & Feſtivis?*
24. *Comeſſationes & potationes non frequentantur.*
25. *Quomodo ad Ordines accedant?*
26. *Epiſcopi capaciores ad Collegia Academica mittere ſolent; & quare?*
27. *Quid in hac Miſſione Epiſcopi attendere debeant?*

I. PRæter Scholas Epiſcopales ſive Seminaria, in quibus Clerici aut ad Clerum aſſumendi inſtituebantur, & erudiebantur, jam pridem etiam inſtitutæ fuere Scholæ publicæ; non quidem in ſingulis civitatibus, ſed quibuſdam duntaxat celebrioribus; idque ſupremâ auctoritate.

II. " Regium plane munus eſt (ait Chop„ pinus *lib.* 3. *De Domanio Gallico tit.* 27. „ *num.* 1.) Scholaſticas Univerſitates in„ ſtituere, non Procerum Galliæ inferio„ rum. Et ſane in partibus Regaliorum „ recenſendis, hanc non tranſmiſerunt Ra„ phaël *Conſil.* 162. Barbatias, Baldus. „ Unde ſi vel Regius frater, cui fiduciæ „ lege data ſit ampliſſima civitas, publici „ in ea Muſæi reſtitutionem, reformatio„ nemque mandarit nonnullis, puto Regiæ „ auctoritatis jus imminutum „.

III. Unde anno 829. Patres Concilii Pariſienſis ad Ludovicum Pium Imperatorem ſermonem convertunt, eum exhortantes, ut tres Scholas publicas, quas Carolus pater ejus inchoaverat, perficere dignaretur. " Similiter etiam (inquiunt) obni„ xe ac ſuppliciter veſtræ Celſitudini ſug„ gerimus, ut morem paternum ſequen„ tes, ſaltem in tribus congruentiſſimis „ im-

„ imperii veſtri locis Scholæ publicæ ex „ veſtra auctoritate fiant, ut labor patris „ veſtri, ac veſter per injuriam (forte „ *incuriam*) quod abſit, labefactando non „ depereat: quoniam ex hoc facto & ma„ gna utilitas, & honor ſanctæ Dei Ec„ cleſiæ, & vobis magnum mercedis emo„ lumentum, & memoria ſempiterna ac„ creſcet „.

Hic agi de Scholis *publicis*, quas hodie *Academias*, ſeu *Univerſitates* dicimus, ex ipſo contextu ſat manifeſtum eſt, & multis oſtendit Cæſar Bulæus in hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis ad annum 829.

IV. Hæ Scholæ dictæ fuerunt publicæ, quod paſſim omnes artes & ſcientiæ in illis traderentur; nec tantum Clericis aut ad Clerum aſſumendis, prout Scholæ *Epiſcopales*, ſed omnibus indifferenter adoleſcentibus paterent; atque inde paulatim *univerſitates*, id eſt, *Scholæ univerſales* dici cœperunt.

V. His Scholis, eorumque Profeſſoribus & Scholaribus varia tum a Principibus, tum a Romanis Pontificibus privilegia data fuerunt; nec non mercedes ſive honoraria etiam e publico Principis ærario, aut civitatum attributa fuerunt; æqualia huic noſtræ Univerſitati tum Pontificum, tum Principum liberalitate plurima, eaque valde ampla privilegia indulta fuerunt: quæ in Faſtis Academicis ipſius Univerſitatis Lovanienſis refert Andreas Valerius. Hujuſmodi privilegiis, & juribus ſcholæ Epiſcopales gaudere non ſolent.

VI. Privilegiis hiſce, nec non conſtitutis honorariis, hæ Scholæ ſive Academiæ inſtructæ, facile doctiores atque capaciores, tam Profeſſores, quam Scholares ad ſe alliciunt; quin & Principibus curæ eſſe ſolet, ut hæ Scholæ in omni ſcientiarum genere floreant, & emineant; ideoque Scholæ *publicæ* in ſcientiis doctrinaque tradendis privatas quaſque Scholas multo antecellere conſueverunt.

Unde de Academiis loquens Morinus *De SS. Ordinat. part. 3. Exercit. 13. cap. unico, num.* 14. ait: “ Inſtitutæ Academiæ „ ſunt, ad quas velut ad ſtudiorum & ſcien„ tiarum emporia undique concurſum eſt, „ in quibus doctrina Chriſtiana perfectius, „ diligentius & ſplendidius, quam in Col„ legiis, & Seminariis Clericorum tradi„ ta eſt „.

VII. Ut autem non tantum ſcientiâ, ſed & optimis moribus, & diſciplinis juventus Academica inſtitueretur, erecta fuere in ipſis Academiis ſpecialia Collegia, ad quæ cum quodam delectu juvenes admitterentur, & ſub ſpeciali Magiſtrorum cura in morum diſciplina imbuendi traderentur.

Hujuſmodi Collegiis præ reliquis Academiis abundat hæc noſtra Lovanienſis.

Præter Collegia docendæ Philoſophiæ atque juventuti Philoſophicæ, nec non linguis, ac litteris, hiſtoriæque, ac politicæ ſcientiæ tradendis deputata, plura ſunt ſuperiorum Facultatum alumnis deſtinata, quæ Seminariis Epiſcopalibus, præcipue ea, quæ Theologicæ Facultatis alumnis deſtinata ſunt, admodum ſimilia ſunt; adeo ut nonnulla quoque illorum *Seminaria* dici conſueverint.

VIII. In primis Collegia hæc non ſecus atque Epiſcoporum Seminaria, ſuos habent ſpeciales proventus, quibus & Collegii Rector, ſeu Præſes, & alumni, quos *Burſarios* vocant, aluntur; eſtque horum conditio, pro Collegiorum conditione, & fundatione alia atque alia. “ Sunt Colle„ gia, in quibus certa pecuniaria ſumma „ annua ex fundatorum diſpoſitione ali„ mentariis præbetur, quæ ſi alimentis „ non ſufficit de ſuo addant neceſſe eſt „ quod victui deeſt. Sunt alia, in quibus „ ex inſtitutione alimenta, focus, lumina, „ aliave quædam ſimilia accedunt „. Ita Andreas Valerius in Faſtis Academicis ſtudii Generalis Lovanienſis, *pag.* 286. edit. 1650.

IX. Porro quemadmodum ad Seminaria Epiſcopalia, ſumptibus Seminarii alendi, ſoli pauperum filii admittendi ſunt, ita omnibus fere Collegiis ex fundationis, vel dotationis lege commune eſt, ut ſolos *pauperes* ad Burſas admittant, ipſique Collegiorum proventus in pauperum uſus impendi debeant; nec id dumtaxat in Collegiis Theologiæ Studioſis deſtinatis, ſed & pro Juriſperitis, aliarumque ſcientiarum Studioſis fundatis, verum eſt.

De Joanne de Winckele Fundatore Collegii Winckeliani Juris alumnis deſtinati, refertur in citatis Faſtis Academicis *pag.* 300. “ Studentes, ſeu Burſarios Wincke-

„ lius

„ lius pater aſſumi voluit *pauperes* , qui-
„ bus in ſtudio Juris alendis Scholiſque
„ continuandis , parentes commode dare
„ aut ſuppeditare annue non poſſint „.

Similiter de Euſtachio Chapuys Collegii Sabaudici , ſtudioſis tam Juris , quam Theologiæ communis , fundatore , in eisdem Faſtis *pag.* 310. legitur . " Hæredes
„ inſtituit *pauperes* Burſarios per eum in
„ Collegio Lovanii erecto, & fundato pro
„ tempore futuros , ipſumque Collegium
„ pro perpetua ejus fundatione , dotatio-
„ ne , & intertentione, ſive prædicti Col-
„ legii proviſores , nomine & ad opus eo-
„ rumdem *pauperum* „ &c.

Si Collegiorum pervolvantur , & examinentur fundationes , & dotationes , apparebit , paſſim omnium fuiſſe mentem , Burſas non niſi pro *pauperibus ;* hoc eſt , qui attentis omnibus , commode a parentibus in ſtudiis ali non poſſent , fundatas eſſe ; atque ita Fundatores voluiſſe , bona ſua Chriſti pauperibus in bonum Eccleſiæ, & Reipublicæ impendi ; ac propterea proventus illos poſſe dici *Patrimonium Chriſti.*

Ut proinde non immerito Franciſcus Hovius , qui anno 33. ſeculi XVII. fundans Collegium , voluerit " illud inſtitui cum
„ hac inſcriptione ; *Patrimonium Chriſti ;*
„ atque intrinſecus ad ingreſſum Collegii
„ ſcribi , aut inſculpi hæc verba : *De ſter-*
„ *core erigens pauperem* „. Faſti Academici *pag.* 328.

X. Præter Præſidem ſive Regentem , penes quem ſtudiorum , & morum directio , & correctio , totiuſque familiæ cura immediate reſidet , habent ſingula Collegia ſuos particulares Proviſores , vel ab ipſis Fundatoribus deſignatos , vel ab Univerſitate , aut certis Facultatibus pro tempore eligendos .

Horum munus eſt : ſtatis anni temporibus Collegia viſitare , in mores ac ſtudia Burſariorum inquirere , imo & horum adverſus Præſidem querelas audire , examinare caſus difficiliores , majoriſque momenti negotia una cum Præſide reſolvere , rationes adminiſtrari Collegii quotannis exigere , & audire . Quin & Præſidem conſtituendi auctoritas penes Proviſores eſſe conſuevit , niſi in ipſa fundatione aliter cautum ſit ; ex hac enim dependet plurimum ipſa Proviſorum auctoritas , præſertim circa Præſidis electionem , burſariorumque admiſſionem .

Diſciplina in Collegiis ſervanda dependet partim ex generalibus legibus Univerſitatis ; partim ex ſingulorum Collegiorum ſtatutis , ac ordinationibus , tum a Fundatoribus , tum a Proviſoribus , aliiſque Superioribus pro varia Collegiorum , & temporum conditione , præſcriptis .

XI. Ceterum ſicuti Seminariorum bona malave diſciplina præcipue non dependet a legibus , ſed ab exacta rectaque harum executione ; ita circa diſciplinam Collegiorum contingit .

Hinc ulterius fit , ut quemadmodum Seminariorum recta inſtitutio maxime habetur a provida Rectoris , aliorumque , quibus eorum regimen commiſſum eſt , vigilantia ; ita quoque Collegiorum recta inſtitutio unice fere a Præſidum vigilantia dependet : ut propterea qui Collegia bene regi , ac inſtitui deſiderant , ante omnia ſolliciti eſſe debeant , ut providus , prudens , doctus , piuſque Præſes præficiatur ; qui legum ac ſtatutorum executionem verbo , & exemplo urgeat , & perſuadeat .

XII. Statuta , legeſque Collegiorum præſertim Theologiæ ſtudioſis deſtinatorum , ſi attendantur , apparebit , diſciplinam normamque regiminis , ſaltem quoad præcipua puncta , eſſe non abſimilem diſciplinæ , quam Seminariis Epiſcopalibus jam pridem Canones præſcripſere , & S. Carolus in ſuis ſervatam voluit ; neque horum Collegiorum diſciplinam minus aptam , & convenientem eſſe formandis Eccleſiæ miniſtris , & Paſtoribus , quam Seminariorum , ſi modo rite ſervetur .

XIII. Et ne fuſior ſim , quam præſens hoc meum inſtitutum permittit in recenſendis omnium Collegiorum ſtatutis , & legibus , aut eorum vivendi diſciplina , unius duntaxat Collegii Pontificii (quod per viginti tres circiter annos continuos pro domicilio habui , & habere pergo , cujuſque propterea diſciplina regimenque , atque inſtituendæ juventutis norma perfectius mihi perſpecta eſt) diſciplinam referam .

XIV. Collegium vulgo *Pontificium* dicitur a primo ſuo Fundatore Adriano VI. Pon-

Pontifice Maximo, qui illud anno 1523. erigi juſſit; relictâ eum in finem domo aliiſque nonnullis, quæ ante Pontificatum ſibi comparaverat; quemadmodum ſuo teſtamento declaraverat; uti videri poteſt in Faſtis Academicis *pag.* 304. ubi plura ad hanc fundationem ſpectantia, nec non dotationes ſive Burſarum fundationes, quæ primæ fundationi acceſſerunt, referuntur.

XV. Anno circiter 1677. huic Collegio præfectus eſt eximius Vir Gummarus Huygens Doctor Theologus, a doctrina, eruditione, morum integritate, & in agendis prudentia, & regendo ſuavitate, & moderatione ſingulari, atque converſandi affabilitate omnibus notus.

Ad hoc Collegium ſoli admittuntur, qui ſtudio Theologico incumbere, idque animo ſtatum Eccleſiaſticum aſſumendi intendunt.

XVI. In aſſumptione ſerium circa capacitatem, indolem, moreſque admitti poſtulantium examen a Præſidente inſtituitur; præſertim cum de aſſumendis ad Burſas, ſive ſumptibus Collegii alendis tractatur.

Hic vel maxime ſollicitus eſſe debet Præſes, ut ſine ulla perſonarum acceptione, magis merentibus, & de quibus major ſpes affulget, ut in ſtrenuos Eccleſiæ operarios evadant, diſtribuantur; hoc tenetur frequenter ingemiſcere, quod nonnulli Burſarum Fundatores nimium carni, & ſanguini indulgentes, conſanguineis ſuis, tametſi ſæpe exiguæ capacitatis, & expectationis prærogativas dederint; atque hinc impediatur, capaciſſimos quoſque promovere, & aſſumere.

XVII. Fundatores Burſarum, qui conſanguineis ſuis, etiam cum extenſione ad multos gradus, & nullis pene terminis circumſcriptam prærogativam tribuunt, merito attendunt, quod ſi eas ex bonis Eccleſiaſticis fundent, reipsâ ſuos conſanguineos quodammodo hæredes faciant.

Ulterius ex illa, præſertim illimitata conſanguineorum prærogativa ad Burſas Theologis deſtinatas, contingit, quod frequenter inepti plane, nec ullatenus a Deo vocati ſtudio Theologico, & ſtatui Eccleſiaſtico a parentibus, commodo harum Burſarum allectis, applicentur, imo quaſi intrudantur; atque ita fundatores plus ſubinde Eccleſiæ per ſimiles fundationes obſint, quam proſint.

XVIII. D. Tilmannus ſecundus Præſes Collegii Adriani VI. qui obiit 1550. 3. Oct. inter alia ſic habet: " Si Præſidens „ & Proviſores velint Collegio proſpectum „ eſſe de concordi & perſeverante diſcipli„ na, caveant ſuſcipere fundationes Burſa„ rum ad ullos de ſanguine aut patria ad„ ſtrictas, niſi forte, ceteris paribus, aut „ parum diſcrepantibus, ita quod Præſi„ dens habeat illarum, ſicut aliarum, colla„ tionem, & diſpoſitionem „.

XIX. Admiſſi ad Collegium ſive expenſis Collegii, ſive ſumptibus parentum alendi, per dies aliquot ad locum exercitiis ſpiritualibus deſtinatum ſe retrahunt; ut de vitæ Clericalis ratione, ſtudioque Theologico rite inſtruendis ſerio deliberent; & per ſanctas Meditationes ſe præparent, & ſpecialiter inſtruantur.

Quod ipſum ab admittendis ad Seminarium obſervari voluit Sanctus Carolus; eodem modo, ait, quo ex Conſtitutione noſtra conſueverunt, qui ad majores Ordines ſunt promovendi.

Quin S. Carolus vult, ut " tranſacto „ vacationum tempore, reverſi in Semina„ rium exercitationes ſpirituales, unius „ ſaltem hebdomadæ ſpatio illi ineant Cle„ rici, quibus a Rectore juſſum fuerit „.

Licet circa exercitationes ſpirituales in decurſu Theologico inſtituendas, nulla ſit in hoc Collegio ſpecialis lex; nec ſoleant a Præſide ad eas urgeri priuſquam ſacris Ordinibus ſint initiandi, nihilominus is ſere mos invaluit, ut plerique annis ſingulis aut circiter has ſpirituales exercitationes repetant.

XX. Quotidiana tum ſtudiorum, tum pietatis, aliaque communia exercitia hac fere ratione & ordine inſtituuntur.

Mane ad mediam horæ quartæ excitatur, & ad horam quintam omnes in Sacellum Collegii conveniunt; ibique per ſemihoram meditationi, ſeu orationi mentali vacant: hanc immediate ſubſequitur Sacrum, cui omnes aſſiſtunt. Hoc finito, retrahunt ſe ſinguli ad ſua cubicula, ibique ſtudiis incumbunt quouſque tempus lectionum publicarum, aliave exercitia ſcholaſtica alio vocent.

Die-

Digitized by Google

Diebus tamen Sabbatinis ſolet, finito Sacro, per Præſidem haberi aliqua brevis exhortatio de iis, quæ præcipue Theologis, & Clericis conveniunt; ac præſertim ut ipſis neceſſitatem, utilitatemque orationis inculcet; nec non ut omnis ex ipſorum animis ſitis, & aviditas Beneficiorum tollatur, & oſtendatur quam inordinatum ac turpe ſit, ut in militia Chriſti lucra ſeculi quærantur.

Ad mediam poſt undecimam rurſus ad Sacellum convenitur, ibique per quadrantem meditationi ſive orationi mentali vacatur; quâ finitâ, ad menſam acceditur, & ſub initium prandii aliquid e Sacra Scriptura prælegitur.

XXI. A ſumpto prandio recreationis tempus datur uſque ad horam ſecundam, quando ad publicas rurſus lectiones aut ſtudia ſe retrahere debent. Media ante ſeptimam iterum ad Sacellum conveniunt uſque ad horam ſeptimam, meditationi, & recollectioni vacantes.

Diebus Sabbatinis cantantur Laudes; atque initium ſemper fit a Litaniis Lauretanis D. Virginis.

Horâ ſeptimâ ad menſam cœnaturi accedunt, atque iterum initium fit a lectione Sanctæ Scripturæ; & ſub finem aliquid ex alio pio libro a Præſide deſignando legitur.

Poſt cœnam vacatur uſque ad mediam ante nonam; horâ vero nonâ liberum eſt ſe quieti dare.

XXII. Præter lectiones, & exercitationes publicas, habentur in hoc Collegio hebdomadatim tres lectiones domeſticæ, nimirum feriâ ſecundâ, quartâ, & ſextâ, præter diſputationes, quas antiquo vocabulo *Sabbatinales* dicimus, quæ feriâ quintâ inſtituuntur.

XXIII. Diebus Dominicis, & Feſtivis præter jam dicta exercitia pietatis, habetur horâ octavâ matutinâ concio per unum Baccalaureum, cui Præſes ſemper aſſiſtit, ſedulo in defectus advertens, quos mox, finitâ concione, concionanti corrigendos exponit. Concionem ſequitur ſolemne Sacrum.

Poſt meridiem horâ ſecundâ decantantur veſperæ, & circa ſextam Completorium: quo finito, fit concio per unum e junioribus, ſive non Baccalaureis: ei quoque Præſes intereſt, ut defectus obſervet, & corrigat.

Diebus ſolemnioribus, totum Officium etiam matutinale ſolemniter decantarur, ipſo Præſide officiante; omneſque non Sacerdotes ſacra Synaxi ſub Sacro reficiuntur.

Quin & diebus Dominicis Feſtiſque, ſemper plures ſub Sacro communicare conſueverunt; adeo ut ſingulis ſaltem duabus tribuſve hebdomadis plerique ad ſacram Communionem accedant; plures etiam ſingulis octiduis.

Inſuper diebus quibus Venerabile aſſervatur, tota nocte duo ſolent per horas ſucceſſivas coram eodem orare, atque per totam octavam Venerabilis diu noctuque duo ut minus ſemper ſunt coram Venerabili ſuperpelliceo induti orantes.

XXIV. Comeſſationes, potationeſque pomeridianæ hic non permittuntur, nec diſſimulantur; at ſi quis amico honoris aut benevolentiæ causâ hauſtum cereviſiæ ſubinde propinare velit, hoc ei a Præſide benigne, & cum diſcretione indulgetur.

XXV. Plerique ita ſunt inſtituti, ut nec ad ſacros Ordines, nec ad Eccleſiaſticas functiones, niſi Præſide præmonente, & movente, accedant: ſcientes ex crebris monitionibus, quam periculoſum ſit ſine legitima vocatione in miniſteria Eccleſiæ ſe intrudere.

Hanc Collegiorum Academicorum diſciplinam ſi quis attenderit, atque una expendat, quanto felicius & doctius doctrina Theologica in publica Univerſitate, quam particularibus Epiſcoporum Seminariis tradi ſoleat, non mirabitur, ſi doctiores, aptioreſque operarii, & Paſtores e Collegiis Academicis, quam e privatis Seminariis prodire ſoleant.

XXVI. Quare etiam ipſi Epiſcopi majoris capacitatis, & ſpei adoleſcentes ad Univerſitates potius mittere conſueverunt, quam in ſuis Seminariis retinere.

Synodus Namurcenſis anno 1604. *tit.* 3. *cap.* 5. ait: " In dicto autem Seminario „ remanebunt, donec ſtudia bonarum litte- „ rarum abſolverint; poſtea ad *Univerſita-* „ *tem* ſtudii generalis ſumptibus ejuſdem „ Seminarii mittentur illi, de quibus *ſpes* „ ſit, quod in Philoſophiæ, & ſacræ Theo- „ logiæ ſtudiis *inſignem* fructum facient,

neglectu barum Scholarum craſſa in populo ignorantia, & morum corruptela ex neglecta teneræ juventutis educatione deprehenderetur, curæ fuit Epiſcopis, & Magiſtratibus etiam Civilibus, ut ubique per civitates & pagos *Scholæ* inſtituerentur ad inſtructionem, & efformationem puerorum.

Synodus P. I. Cameracenſis *titul. De Scholis*, *cap.* 1. ait: " Cum non minore cura „ parentes proles ſuas inſtituere, quam nu„ trire, ac fovere debeant; æquum eſt Ec„ cleſiam liberos, quos Chriſto per lava„ crum regenerationis peperit, omni diſci„ plinâ, ac ſalutaribus præceptis erudire. „ Docet enim Scriptura *Eccleſiaſtici cap.*7. „ *verſ.* 25. *Filii tibi ſunt? illos erudi:* ne„ que enim juſta crementa juventus ad „ capeſſendam virtutem ſuſcipere facile „ poteſt, niſi a pueritia iis doctrinis im„ buatur, quibus robur capere ad pieta„ tem, & religionem colendam poſſit. „ Quod quia pleriſque locis partim paren„ tum incuriâ, partim Paſtorum negligen„ tiâ contemptum eſt, excuſſo timore di„ vino, multorum temeritas, audacia, & „ peccandi licentia crevit. Quare, ut huic „ malo ſemel occurratur, ſtatuit ſancta Sy„ nodus: Id curent Epiſcopi, ut quam„ primum Scholæ in urbibus, oppidis, & „ pagis Diœceſium ſuarum, ſi collapſæ „ fuerint, reſtituantur: ſi conſervatæ, co„ lantur, & augeantur „.

Similiter Synodus P. I. Mechlinienſis, *tit. De Scholis*, *cap.* 2. decrevit, " ut cu„ rent Epiſcopi, ut quamprimum in op„ pidis & pagis ſuarum Diœceſium Paro„ chiales Scholæ, ſi collapſæ ſint, reſti„ tuantur; ſi conſervatæ, colantur, & au„ geantur: ſed præter Parochiales, non „ admittantur multæ „.

III. Rurſus Synodus P. II. Mechlinienſis eamdem erectionem, & inſtaurationem urget; vultque, ut ubicumque Scholæ adhuc requiruntur, " agant Archi-Presbyteri „ cum Magiſtratibus, & Præfectis loco„ rum, ut eæ mox erigantur, ſimulque „ rationem ineant, ipſis Ludimagiſtris de „ annuis ſtipendiis providendi „. *Titul.* 20. *cap.* 1.

Idipſum omnes Synodi uno conſenſu deſiderant; & vehementer urgent: optatque Synodus Namurcenſis anno 1604. *tit.* 2. *cap.* 1. hujuſmodi ſtipendium Ludimagiſtro aſſignari, " quo mediante, ſi fieri poteſt, „ doceantur *gratis;* ſic enim fiet ut a pa„ rentibus pueri lubentius ad Scholas mit„ tantur „.

IV. Quia autem " multos inopia prohi„ bet, ne filios in Scholis litterariis enu„ triant, quorum tamen ſalutis habenda „ eſt ratio, cum ſint & ipſi in Chriſti „ corpore & familia „: ait Synodus P. I. Cameracenſis *cap.* 2. hæc ſubjiciens. " Quam„ obrem diebus feſtis, & maxime Domi„ nicis, expleto Veſpertino Officio, jubet „ ſancta Synodus Ludimagiſtros docere ea„ dem rudimenta fidei & catechiſmi pro „ captu, & ingenio juventutis, quæ litte„ ras non didicit. Nec non ſubinde per „ vices interrogare, ut ſciatur an profi„ ciat, atque huic negotio tam in pagis, „ quam oppidis Paſtores incumbant, aut „ Sacellani, aut Clerici, ſeu matricularii. „ Parentes ſi ſuos mittere negligant, mo„ neantur; moniti, niſi pareant, Magi„ ſtratui deferantur. Paſtores vero, aut „ Ludimagiſtri, ſi id contempſerint, ab „ Epiſcopo corrigantur: &, quantum fieri „ poſſit, in Scholis puerilibus puellæ ſe„ parentur a pueris „.

Similium Scholarum neceſſitatem, earumque inſtitutionem paſſim urgent & præſcribunt Synodi Belgicæ; additque Synodus P. II. Cameracenſis *cap.* 4. " ut in his lo„ cis, ubi dictæ Scholæ commode inſtitui „ non poterunt, Parochus ipſe a prandio „ commodiore ante vel poſt Veſperas ho„ râ, pueros campanæ pulſu convocatos, „ ex parvo Catechiſmo, qui ad hoc pro „ tota Provincia imprimetur, prima fidei „ rudimenta doceat, eumque memoriter „ ab iis recitari faciat „.

V. Deſiderans autem Synodus hoc adeo pium ac neceſſarium inſtructionis exercitium non intermitti, addit *cap.* 6. " Ut autem „ ipſi etiam Parocho ſuccurratur, omnibus „ Sacerdotibus, & Clericis, qui intra fi„ nes Parochiæ degunt, præcipit hæc ſan„ cta Synodus, ut eum in hoc ſancto mu„ nere, pro ſua quiſque virili, adjuvent „.

VI. Hæ Scholæ *Dominicales*, quarum frequens occurrit mentio in Synodis noſtris, reſpondere fere videntur catechizationi puerorum, quæ diebus Feſtis, & Domi-

minicis in Parochiis recte inſtitutis, per Parochos, eorumve Vice-Paſtores fieri ſolet, de qua late actum eſt ſupra *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 4.

Etſi hæ Scholæ (ait Synodus P. I. Mechlinienſis *cap.* 2.) "non proprie inſtituan„ tur ad litteras, aut artem ſcribendi at„ que legendi, poterit nihilominus juven„ tus in his doceri, poſtquam in prædi„ ctis utcumque inſtituta fuerit „.

VII. Synodus P. II. Mechlinienſis *cap.* 5. præcipit, ut Scholas Dominicales frequentantes, non tantum doceantur legere & ſcribere, verum etiam & quidem *præcipue*, inſtituantur in rudimentis fidei.

Hoc decreto ſat oſtenditur, quod tempore hujus Synodi, id eſt, ſub initium decimi ſeptimi ſeculi, in his Scholis pueri præcipue docerentur legere & ſcribere, neglectâ inſtructione in rudimentis fidei: quod Synodus reprobat; nequaquam tamen vetat, in utriſque pueros inſtrui: licet poſterius merito tamquam *præcipuum* majoriſque momenti priori præferat.

VIII. Principes noſtri in Edicto ad hanc Synodum *art.* 19. injungunt omnibus ſuis Officialibus, Magiſtratibus, & Vaſallis, ut in erigendis Scholis *Dominicalibus* aſſiſtant Epiſcopis, eorumve Deputatis; tum etiam in conquirendis pecuniis neceſſariis ad dictam erectionem, ac inſuper pro annuo ſtipendio Magiſtrorum, & Magiſtrarum.

Hic rurſus non obſcure innuitur, in his Scholis non tantum fidei rudimenta, ſed & litterarum tradenda eſſe per Magiſtros, & Magiſtras.

IX. Quapropter licet præcipuo ſcopo harum Scholarum ſatisfieri videatur per Paſtorum pomeridianas puerorum catechizationes, in Parochiis bene inſtitutis fieri ſolitas diebus Feſtis, & Dominicis; nihilominus fatendum eſt, admodum laudabile eſſe, & harum Scholarum inſtituto conforme, ſi pauperes etiam legere doceantur: cum indubitatum ſit, quod magno ſubſidio eſſe poſſit ipſis pauperibus piorum librorum lectio, ut circa Religionis noſtræ myſteria rite inſtruantur, & in pietate foveantur.

X. Ut vero optatus fructus Scholarum, ſeu quotidianarum, ſeu Dominicalium habeatur, prima cura habenda circa Magiſtros, & Magiſtras; a quorum pietate & capacitate præcipue dependet bona juventutis inſtitutio, & inſtructio.

XI. In primis jubentur Magiſtri, & Magiſtræ in ſua admiſſione emittere profeſſionem fidei Catholicæ juxta formam in Synodis expreſſam: idque iis in locis, ubi eſt Scholaſticus, in manibus *Scholaſtici*; alibi vero in manibus Decani Ruralis, uti ſtatuit Philippus II. in Edicto ad Synodum Cameracenſem *art.* 4.

Idipſum expreſſit Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 1. *cap.* 3. At Edictum Principum noſtrorum ad hanc Synodum *art.* 1. jungit Archi-Presbytero primarium loci Officialem Regium; ut & hic in receptione Profeſſionis fidei interveniens auctoritatem habere videatur. Interim in ſimilibus locorum conſuetudines præcipue attendendæ ſunt: quemadmodum de juramento ÆditEcclefiarum, & Magiſtrorum menſæ pauperum, monuimus ſupra *part.* 1. *tit.* 5.

XII. Quantum autem ex aſſumptione Magiſtrorum dependeat, non ignorantes Patres Synodi Cameracenſis anni 1550. „ in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub in„ terminatione divini judicii diſtricte præ„ cipiunt, & inhibent omnibus, & ſingu„ lis Prælatis, & Capitulis, ac aliis, qui „ in Diœceſi Cameracenſi Magiſtros, & „ Rectores Scholarum recipiunt ſeu aſſu„ munt, ne quemquam in Magiſtrum re„ cipiant, ſeu aſſumant, niſi de cujus vi„ ta, integritate, ſcientia, moribus, ac „ converſatione, plenam habeant notitiam, „ & qui perverſorum dogmatum fermento „ minime fuerit conſperſus „.

Conſentiunt & reliquæ Synodi præcipientes, ut non alii in Præceptores aſſumantur, quam qui probatæ ſunt fidei, vitæ, & doctrinæ. Edictum Principum noſtrorum ad Synodum Mechlinienſem *art.* 1. nulli concedendam licentiam docendi juventutem decernit, niſi de cujus bona vita, religione, ſufficientia, & doctrina omnimoda ſatisfactio habetur.

XIII. Ut autem in Magiſtrorum admiſſione ſecurius procedatur, decretum eſt tum Synodorum, tum Principum Edictis, ut nullus ad docendum pueros, ſive in Scho-

Scholis quotidianis, ſive Dominicalibus, admittatur iis locis, ubi eſt *Scholaſticus*, niſi prævià ejus approbatione. Ita habet Edictum Caroli V. datum Bruxellis die 29. Aprilis anno 1550. & habetur in primo volumine Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubricâ* 7.

Et in citato Edicto Principum ad Synodum Mechlinienſem *art.* 1. dicitur, nemini licitum eſſe Scholas tenere ad inſtruendum pueros, ſive maſculos, ſive puellas, niſi prævià licentià Scholaſtici, ſi ibidem aliquis ſit.

Hoc Jus Scholaſtici, non tantum quoad Scholas ordinarias, & Parochiales; ſed & *charitatis*, id eſt, in quibus pauperes *gratis* docentur, non ſemel in judicio contradictorio firmatum eſt, ac notanter in Parlamento Pariſienſi 23. Jan. 1680. pro Scholaſtico Ambienenſi contra ejuſdem civitatis Parochos; uti refertur in compilatione quadam Arreſtorum, cui titulus *Journal des Audiences*, *tom.* 4. *lib.* 3. *cap.* 4.

XIV. Ubi vero Scholaſticus deeſt, juxta citatum Caroli V. Edictum, nullus ad inſtructionem puerorum admitti poteſt, niſi prævià admiſſione, & approbatione primarii Officialis loci, & Parochi Eccleſiæ Parochialis, infra cujus fines reſidere intendit. Edictum vero Principum ad Synodum Mechlinienſem *art.* 1. requirit licentiam Archi-Presbyteri, ſeu Decani Ruralis, & primarii Officialis.

Synodus Antuerpienſis ſub Miræo *tit.* 9. *cap.* 2. cum præcepiſſet in pagis inſtitui Scholas, ſubjungit: " Ludimagiſter conſtituatur a *Paſtore*, *Magiſtratu*, & *Primariis* Parochiæ Incolis (qui curabunt de neceſſario ſtipendio ei provideri) cum conſenſu Decani Ruralis ".

XV. Ceterum circa jus aſſumendi, aut præſentandi Magiſtros, aut Magiſtras Scholarum, lex fundationis, & conſuetudo loci plurimum attendenda ſunt; quemadmodum de nominatione, vel electione Æditorum, & Magiſtrorum menſæ pauperum alibi notatum eſt.

XVI. Certum nihilominus eſt, Scholaſtico tamquam Scholarum Magiſtro generali curam, & ſuperintendentiam Scholarum civitatis, & ſibi ſubjectarum primario incumbere.

Hinc paſſim Synodi præcipiunt, ut Scholæ ſæpe viſitentur a *Scholaſticis* Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum; ita Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 2. *cap.* 2. Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 20. *cap.* 4. vult, ut " Scholæ Scholaſticis Capitulorum ſubjectæ, ab iiſdem Scholaſticis, ceteræ omnes ab Archi-Presbyteris, vel aliis ab Ordinario deputatis, ſingulis ſaltem *ſemeſtribus ſerio* viſitentur ".

XVII. Scopus hujus viſitationis eſſe debet, ut ſciatur, an juventus rite inſtituatur; quis ſit puerorum in litteraria ſcientia, & ſcriptionis peritia profectus; an Magiſtri, Magiſtræve inſtruendæ, erudiendæque juventuti ſedulo ſe impendant; modum convenientem, prudentiamque in regenda juventute teneant; quos libros pueris prælegant, aut legendos tradant, aut legere permittant; an nulli prælegantur, qui turpe, aut obſcœnum quid contineant, aut bonis moribus, vel fidei Catholicæ adverſum; curentque ut libri legantur, qui pueris pietatem, & morum honeſtatem inſtillent: qua de re frequentes ſunt Synodorum monitiones.

XVIII. Ulterius monet citata Synodus Antuerpienſis *cap.* 3. " Habeant autem rationem Ludimagiſtri, ut tenera ætas in pietate, & morum modeſtia inſtituatur; ideoque ad catechizationem diſcipulos ſuos deducant, eoſque ibi exiſtentes in diſciplina contineant, & ipſimet præceptores pro captu diſcipulorum ſuorum diebus Sabbati poſt meridiem fidei noſtræ rudimenta explicent. Diebus Dominicis, & Feſtis ad Miſſam parochialem, atque ut minimum quater in anno ſimul ad Confeſſionem Sacramentalem deducant; ipſique Magiſtri bono vitæ ſuæ exemplo diſcipulos ad virtutem provocent, & ab omni tabernarum frequentatione, aliiſque levitatibus abſtineant. Ubi autem conſuetudo Laudes Beatæ Mariæ quotidie, vel ſaltem Sabbato decantandi a Scholaribus intermiſſa eſt, quamprimum reſtituatur ".

XIX. Et quidem prima Scholaſtici, aliorumque Scholis ſuperintendentium, ac viſitantium ſollicitudo, & ſtudium eſſe debet, ne tenera ætas in Scholis vel ab ipſis Magiſtris, vel ſociis corrumpatur; ſed in

Ba-

Digitized by Google

Baptiſmali innocentia, quantum fieri poteſt, conſervetur.

Hunc quoque in finem optant Synodi noſtræ, ut "tam in Dominicalibus, quam „ in aliis quibuſcumque Scholis maſculi a „ a viris, & puellæ a mulieribus tantum „ inſtruantur: ubicumque tamen id obtineri non poterit, ſaltem locis, & interſtitiis maſculi a puellis ſeparentur„. Ita Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 20. *cap.* 3. Similiter Synodus Cameracenſis anno 1604. *tit.* 2. *cap.* 2. ait. " Eaſdem Scholas in „ oppidis præſertim, & aliis locis celebrioribus ſimul non frequentent pueri, & „ puellæ; ſed viri maſculis, feminæ puellis, quantum fieri poteſt, inſtruendis „ præſint „.

Cumque Scholaſticus Ambianenſis viſitando Scholas deprehendiſſet, nonnullos Ludimagiſtros ad ſuas Scholas admittere puellas, & Ludimagiſtras admittere maſculos, querelâ delatâ ad Parlamentum Pariſienſe, declaratum fuit 5. Jan. 1677. vetitum eſſe viris admittere puellas, & feminis admittere maſculos; idque antea non ſemel judicatum fuerat; uti refertur ad calcem citati capitis libri, cui titulus *Journal des Audiences.*

XX. Quamvis Scholarum viſitatio præcipue ruralium, & quæ Capitulorum Scholaſticis non ſubſunt, Decano Rurali in Synodis ſit commendata, nequaquam Parochis earum cura adempta eſt; quæ ipſis jure quaſi naturali incumbit.

Quin citata Synodus Antuerpienſis *cap.* 1. vult, ut Scholæ in pagis ſint in loco aliquo juxta Templum; rationem ſubjiciens: " Ut tam Præceptores, quam diſcipuli „ frequentiſſime a Paſtoribus, aliiſque viſitari, obſervari, & in Religionis noſtræ „ initiis commodius exerceri poſſint „.

Synodus P. I. Cameracenſis *tit. De Scholis cap.* 5. " In omnibus Parochiis ſint, qui „ doceant primam juventutem, maxime „ in his, quæ numeroſam plebem habent: „ Paſtorque ſingulis menſibus diligenter „ inquirat, quantum proficiat pueritia: „ idque maxime provideat, ut a teneris „ imbuatur timore, & amore Domini, „ ne corrumpatur ullâ licentiâ, aut doctrinâ; quæ nec Religioni, nec bonis „ moribus reſpondeat „.

T I T U L U S XII.

De Sponſalibus, & Matrimonio.

CAPUT I.

Quomodo Sponſalia contrahenda, & quod circa illa Parochorum officium?

1. *Sponſalia proprie ſignificant Sponſalia* de futuro.
2. *Horum Definitio.*
3. *Olim Matrimonio præmitti ſolita; & merito hodie præmittuntur.*
4. *Sponſalia publice coram Parocho contrahenda.*
5. *Potius coram Parocho Sponſæ, quam Sponſi, & quare?*
6. *Quo loco Sponſalia contrahenda, & qualiter deſponſandi debeant eſſe diſpoſiti?*
7. *De Teſtium, & Conſanguineorum præſentia in celebratione Sponſalium requiſita.*
8. *Quæ per Parochum a deſponſandis inquirenda?*
9. *Formula contrahendorum Sponſalium.*
10. *Conſuetudo contrahendi publice coram Parocho Sponſalia non videtur univerſalis.*
11. *Conſuetudo hæc laudabilis, & merito conſervanda.*
12. *Sponſalia clandeſtina licet illicita, ſunt tamen valida.*
13. *Sponſalia impuberum de jure valida ſunt.*
14. *A Parochis hic non admittenda.*
15. *Deſponſati intra breve tempus debent ad Matrimonium procedere; & quare?*

16. *Mo-*

Digitized by Google

16. Monendi Deſponſi, ne ſimul habitent; aut familiarius ſimul converſentur.

I. SPONSALIORUM ſive Sponſalium nomen, tametſi diverſimode præſertim apud Juriſconſultos ſumatur; atque ſubinde Sponſalia *de præſenti*, etiam veniant nomine Sponſalium, & ante conſummationem Matrimonii, vir & uxor dicantur *Sponſus*, & *Sponſa*, nihilominus magis proprie ac frequentius in Legibus, & Canonibus accipitur pro Sponſalibus *de futuro*; neque hodie alia eſt Sponſalium ſignificatio. Sponſalia enim de præſenti ſunt ipſum Matrimonium ratum non conſummatum; nec hodie nomine Sponſalium ſignificari ſolet, niſi expreſſe addatur, *de præſenti*; cenſeturque quaſi particula *alienans*, quaſi nomen *Sponſalium*, ad alienam ſignificationem transferens.

II. Sponſalia proprie dicta, ſive *de futuro* dicuntur in *Canone 3. cauſ. 30. q. 5. Futurarum nuptiarum promiſſio*, & in *l. ff. De Sponſalibus: Mentio & repromiſſio nuptiarum futurarum*; quæ quidem definitio oſtendit, tanto Sponſalia differre a nuptiis, quanto ſpes diſtat a re ipſa, ut notat Cujacius in recitationibus ad titulum Codicis *De Sponſalibus*.

III. Olim apud Romanos fere ſemper Sponſalia nuptias præcedebant, uti teſtatur Juriſconſultus in *l. 2. ff. De Sponſalibus:* „ Sponſalia (ait) dicta ſunt a ſpondendo: „ Nam moris fuit Veteribus ſtipulari, & „ ſpondere ſibi uxores futuras „.

Nec tantum apud Romanos Gentiles, ſed & Chriſtianos, & Catholicos hæc fuit olim conſuetudo, ut nuptiis Sponſalia præmitterentur; quare in libris Juris Canonici Sponſalia Matrimonio præmitti ubique videmus; ac ſi ſupponeretur, hæc tamquam præambula ipſum Matrimonium præcedere debere.

Unde & ipſum Paſtorale Mechlinienſe, ubi de Sacramento Matrimonii Parochos inſtruere intendit, antea de Sponſalibus agere voluit, monetque: " Matrimonii Sa„ cramentum, juſtas ob cauſas ex *Eccle„ ſiæ conſuetudine*, præcedere debent Spon„ ſalia „.

IV. Sponſalia hæc tamquam præambula, ac quaſi initialia Matrimonii, juxta mentem Eccleſiæ etiam publice, non clandeſtine coram Sacerdote ineunda ſunt.

Et quidem juxta Manuale Cameracenſe, " Sponſalia a nemine, præterquam a „ *Parocho* alterutrius Deſponſandorum, vel „ ejus Vicario, ſeu alio de ipſius vel Or„ dinarii *licentia*, ſunt celebranda (*a*) „.

Idipſum paſſim omnia Ritualia inſinuant; Parochum ubique legitimum ac ordinarium Sponſalium Miniſtrum, coram quo Sponſalia ineunda ſint, ſupponentia.

V. Notat inſuper Rituale Mechlinienſe, quod dum Deſponſandi ſunt diverſarum Parochiarum coram Paſtore Sponſæ Sponſalia iniri conſueviſſe. Merito, tum ob honeſtatem quamdam; honeſtius ſiquidem eſt, ut Sponſus videatur Sponſam in ſua Parochia quærere, quam econtra: tum ad vitandas æmulationes inter Parochos. Quapropter ſive in Sponſalibus, ſive in Matrimonio hæc conſuetudo mutari non debet: Neque tamen Parochus Sponſæ nimis eſſe difficilis debet ad alium ob rationes permittendum.

VI. Synodus P. I. Cameracenſis *titulo De Matrimonio*, *cap. 6.* vult, ut " Spon„ ſalia loco ac tempore fiant commodo, „ id eſt, non in œnopoliis, aut tabernis „ potatoriis; ſed in loco ſacro: non poſt „ diſſolutas compotationes, cureturque, „ ut & Sponſus, & Sponſa ſobrii, non „ ebrii, neque alias mente capti Sponſa„ lia ineant „.

Illius Eccleſiæ Manuale magis ſpecifice locum Sponſalium deſignans, ait: " Non „ aliter quam publice, aut alibi quam in „ Eccleſia, vel ſacra Capella, vel Cœ„ meterio fiant „. Addit Mechlinienſe: *Aut alio loco publico ſeu honeſto loco: minime vero in cauponis*.

Deinde monet Parochum: *Videat num deſponſandi ſobrii ſint, ac animo bene de-*

(*a*) Sunt plurimæ Diœceſes, in quibus non viget mos ineundi ſponſalia coram Parocho in facie Eccleſiæ, V. G. in Italia, in Occitania, &c. Quapropter in Rituali Romano nulla fit mentio de ſponſalibus in facie Eccleſiæ ineundis: unuſquiſque ritum ſuæ Diœceſeos ſequatur.

liberato. Nequaquam igitur recentes a poſitiatione, & nugis procatoriis ad Sponſalia admittendi.

VII. Requirunt inſuper Ritualia, ut adſint ad minus duo teſtes; imo vult Mechliníenſe, " videat Sacerdos, an adſint „ utriuſque partis parentes, aut alii eo- „ rum nomine, ſine quibus temere pro- „ cedere non debet „.

VIII. Inquirat præterea, an contracturi Catholici ſint, ſcientes noſtræ fidei rudimenta, & an confirmati ſint, an ſciant intereſſe aliquod impedimentum Canonicum.

Quia Sponſalia ob connexionem cum Matrimonio res quaſi Sacra cenſetur, & ad Sacramentum proxime diſponens, ac quodammodo ipſius Sacramenti inchoativa ab Eccleſia reputantur; volunt Ritualia, ut Sacerdos illa celebraturus, ſtolâ ſeu ornamento Officii ſit indutus, uti loquitur Rituale Mechlinienſe.

Addit deinde idem Rituale, ut ubi de omnibus jam dictis certior factus eſt, futurum Sponſum interroget: *Veniſti huc tuâ liberâ voluntate, a nullo coactus, nec ulli alii alligatus, ut promittas te ducturum in legitimam uxorem N. quam hìc manu tenes?* Sub eadem verborum formula dein Sponſam interrogare debet.

Hoc merito notandum, ut hæ aliæve interrogationes non inſtituantur aut proponantur, modo plane perfunctorio, & tamquam cæremoniales quædam formulæ, ad quas vix attendi ſolet: ſed ita, ut deſponſandi ad omnia attenti reddantur, jubeanturque ſerio ſingula expendere; præſertim ſi Parocho ſuſpicio aliqua non infundata ſit, quod aliqua ſubſint, quæ ipſa Sponſalia, aut futurum Matrimonium impedire, aut etiam invalidum reddere poſſent.

IX. Ad interrogata affirmative reſpondentes deſponſandi, fidem ſibi mutuo faciunt hac formulâ idiomate vulgari expreſſa. *Ego in præſentia aſtantium promitto me daturum fidem meam tibi N. quam hìc manu teneo, & te ducturum in legitimam uxorem meam, ſi non obſtiterit aliquod Canonicum impedimentum.*

Simili promiſſione a Sponſa facta, ſubjungit Sacerdos: *Et ego tamquam Miniſter Eccleſiæ Dei ejus nomine, hanc veſtram mutuam promiſſionem accepto, & approbo.*

X. Hæc ſunt publica ac legitima Sponſalia, quæ Matrimonio ob juſtas cauſas ex conſuetudine Eccleſiæ præmitti debere cenſet Rituale Mechlinienſe; de quibus tamen nihil Rituale Romanum; ut ſat veriſimile ſit, conſuetudinem præmittendi Sponſalia cum his cæremoniis non eſſe univerſalem.

XI. Interim *juſtæ cauſæ* iſtius conſuetudinis eſſe poſſunt hæ, & ſimiles. Ut conjugandi tempore aliquo antequam ſint Matrimonium contracturi, nomen ſuum dent Eccleſiæ ſeu ejus Miniſtris; quo interea de eorum qualitatibus, atque de his, quæ in contractu Matrimoniali requiruntur inquiri poſſit: uti olim pro Baptiſmo nomen ſuum dabant Catechumeni; pro abſolutione obtinenda pœnitentes; & pro Ordinibus adhuc hodie vult Eccleſia, ut antea nomen ſuum dent Candidati. Deinde ut de eorum conſenſu conſtet, antequam procedatur ad proclamationes. Denique ut obvietur Sponſalibus ſeu promiſſionibus clandeſtinis, unde plurima oriuntur incommoda; quæque propterea multum diſſuaderi debent utriuſque ſexus juventuti.

XII. Porro quamvis Ritualia Sponſalia publice celebrari exoptent, atque clandeſtina improbent, nequaquam tamen ea invalida, aut non obligatoria exiſtimant. Imo Manuale Cameracenſe poſtquam dixit Sponſalia a nemine præterquam a Parocho alterutrius Deſponſandorum vel ejus Vicario, ſeu alio de ipſius, vel Ordinarii licentia eſſe celebranda, immediate ſubjicit: *Et ſi aliter facta irrita non ſunt.*

Cumque nonnulli crederent ex Sponſalibus clandeſtinis nullam oriri obligationem; ſed ea ex Decreto Concilii Tridentini eſſe irrita, nullamque obligationem inducere, Synodus Diœceſana Mechlinienſis huic errori occurrere volens Decretum ſeu declarationem edidit his verbis: " Cum „ Sponſalia de futuro a ſacro Concilio ſint „ relicta intacta, atque ita relicta in ter- „ minis & diſpoſitione Juris communis, „ præterquam quod per copulam carna- „ lem non tranſeant in Matrimonium, „ certum eſt, ea eſſe valida, & ſervari „ de-

„ debere, etiamſi coram Parocho, & Te-„ ſtibus contracta non fuerint „.

Ut ergo *de validitate*, & obligatione Sponſalium ſtatuatur, inſpiciendum eſt etiam hodie jus commune.

Hoc jure autem Sponſalia contractibus, qui ſolo conſenſu ineuntur, annumeranda ſunt, utpote quæ ad actus *validitatem* ſolum conſenſum externe ſufficienter expreſſum requirunt. Unde juxta jus commune Sponſalia nihil aliud ſunt, quam futurarum nuptiarum promiſſio.

Sicuti autem in contractibus civilibus *ſolo conſenſu* conſtantibus requiritur, ut de conſenſu illo externe ſufficienter conſtet: ipſorumque validitas ab illo unice dependet, neque attenditur conſenſus *mere* internus nullo ſigno exteriore expreſſus; ita quoque circa Sponſalium validitatem unice attendi debet conſenſus externe manifeſtatus, inſuper habito conſenſu *mere* interno ſoli Deo cognito, quique hominibus innoteſcere nequit: ac per conſequens non permittit humana ſocietas, ut ab illo dependeant contractus, qui inter homines ineuntur.

XIII. Si jus commune ſpectemus, impuberum Sponſalia valida ſunt, toto titulo Decretalium *De Deſponſatione impuberum*; atque ad eorum validitatem ſufficit ætas ſeptem annorum; imo & minor, ſi malitia ſuppleat ætatem; id eſt, ſi uſus rationis ætatem illam præveniat, ut multis probat Thomas Sanchez loco citato, *Diſp.* 16.

XIV. Verum hodie Sponſalia ſaltem publica, quæ coram Parocho ritu præſcripto contrahuntur inter impuberes ſine Superiorum auctoritate, non ſunt admittenda, atque ætatem in Deſponſandis, quæ proxime ad Matrimonium ſufficit, ſat aperte requirunt Ritualia, & Synodi.

XV. Manuale enim Cameracenſe expreſſe vult moneri Deſponſatos, ut infra *quadraginta* dies ad Matrimonium promiſſum procedant, alioquin deferendi ad Officialem, nempe poſtquam adhuc moniti fuerint.

Similiter Synodus Audomarenſis *tit.* 10. *cap.* 4. " Præcipiant Parochi eis, quos ad „ Sponſalia contrahenda admittunt, ut „ intra *quadraginta* dies proximos (niſi „ Canonicum impedimentum obveniat) „ Matrimonium ipſum contrahant, nec „ diutius illius ſolemnizationem differant, „ abſque noſtra, aut Curiæ noſtræ licen-„ tia ".

Synodus Diœceſana Mechlinienſis *tit.* 9. *cap.* 5. præcipit, ut " Parochi Sponſalia „ coram ſe contrahentes admoneant; ut „ ad periculum incontinentiæ, aliaque in-„ convenientia evitanda, intra *ſex ſeptimanas* poſt factas proclamationes, ſi „ Canonicum impedimentum denuntiatum „ non fuerit, ad Matrimonii ſolemnizatio-„ nem procedant „. Idem habet Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit.* 10. *cap.* 6. inſuper addens: " Et ſi præſcripto tem-„ pore non proceſſerint, eos Curiæ no-„ ſtræ inſinuent " (*a*).

Hæc manifeſte indicant, ſupponi Deſponſandos in ea eſſe ætate, ut infra tempus illud ad Matrimonium procedere poſſint: quamvis Sponſalia ab impuberibus inita non irritent, aut abſolute reprobent; quare nec ea, quæ de jure communi circa deſponſationem impuberum decreta ſunt, hodie abrogata ſunt; ſed quia hujuſmodi Sponſalium uſus rarior eſt, ſufficiet, caſu aliquo occurrente, conſulere Commentatores Decretalium titulum *De Deſponſatione impuberum*.

XVI. Monendos inſuper volunt Deſponſos conformiter ad Synodum Tridentinam *Seſſ.* 24. *cap. De Reformatione Matrimonii*, " ne ante contractum Matrimonium „ ſub eodem tecto ſimul habitent, aut „ carnale commercium mutuo habeant „: uti loquitur Rituale Mechlinienſe: vel ut diſertius Manuale Cameracenſe: " Hone-„ ſte ſe gerant, nec in eadem domo coha-„ bitent; aut ſimul maneant „: vel quemadmodum ait Synodus Audomarenſis *tit.* 10. *cap.* 4. " Ne ita cum altera alter ver-„ ſetur, ut fornicationis periculum aut „ ſuſpicio eſſe poſſit „.

Merito ſane inhibentur Deſponſis ea, quæ aliis vetita non ſunt: eo quod hæc jam

(*a*) Rituale Pariſienſe hortatur, ut quam primum poterunt ſponſi & ſponſæ matrimonium ineant, ſi ſint puberes, nec ultra annum differant.

Digitized by Google

jam tanto ipſis periculoſiora ſint, quo magis creſcit affectus & ſpes propediem Matrimonio potiendi, & ſecuritas a dedecore, quod nondum deſponſati timent.

Itaque ſerio a Parochis dehortandi ſunt Deſponſi ab omni eo quod ipſis hactenus non licuit, nec proinde adhuc licet. Nec tantum timor inferni, amorque puritatis ipſis inculcandus; ſed etiam infamiæ metus, nec non periculum infauſti Matrimonii, quod ſæpe accidit ob impuritates iſtas præcedentes. Ceterum notum eſt, has etiam in Belgio, præſertim inter homines tenuiores, eſſe non parum frequentes; quapropter ſeriam admodum oportet eſſe hanc monitionem.

CAPUT II.

De Vinculo Sponſalium, eorumque Diſſolutione.

1. *Sponſalia ſolo conſenſu contracta pariunt obligationem ad contrahendum Matrimonium.*
2. *An Deſponſi* abſolute *ſint cogendi ad contrahendum Matrimonium?*
3. *An per cenſuram cogi debeant?*
4. *Aliquando ob ſcandala, aliaque incommoda deſiſtendum a coactione.*
5. *Quomodo de his judici conſtare debeat?*
6. *Judex in his prudenter procedere debet.*
7. *In Gallia Judex Eccleſiaſticus cogere non poteſt per cenſuras vel condemnare ad* dotandum.
8. *Nequidem incidenter de dote aut alimentatione cognoſcere poteſt.*
9. *Officialis Epiſcopi non poteſt condemnare alternative* Duc *vel* dota.
10. *Quid circa hæc in Belgio obtineat?*
11. *Sponſalia ſolo conſenſu inita, mutuo conſenſu diſſolvuntur.*
12. *Fallit regula in Sponſalibus impuberum; & quare?*
13. *Sponſalia ſæpius etiam ſine mutuo conſenſu diſſolvuntur.*
14. *Ad diſſolvendum Sponſalia non ſufficit ſuperveniens cauſa, quæ retraxiſſet a Sponſalibus contrahendis.*
15. *Quid præcipue attendendum ut ſciatur, an ob ſupervenientem aut detectam circumſtantiam diſſoluta ſint Sponſalia?*
16. *Nonnulla ſunt quæ impedivissent contrahi Sponſalia, & non diſſolvunt contracta.*
17. *Attendenda conditio perſonarum.*
18. *Attendendus modus initorum ſponſalium.*
19. *Sponſalia ſubinde diſſolvuntur duntaxat ex parte unius.*
20. *Interdum tantum effectus ad tempus ſuſpenditur.*
21. *Per abſentiam unius diſſolvuntur ſubinde.*
22. *Quid circa diſſolutionem Sponſalium hodie in Belgio requiratur?*

I. Sicuti ea eſt omnium contractuum, qui ſolo conſenſu perficiuntur, natura & conditio, ut mox a præſtito conſenſu obligationem pariant, ipſoſque contrahentes ad contractuum adimpletionem adſtringant; ita quoque Sponſalia mox ut vel ſolo conſenſu, ſive verbis, ſive nutibus, ſive ſignis externis ſufficienter exterius expreſſo, contracta ſunt, obligationem pariunt, ipſoſque contrahentes obligant, ut tempore debito, quod promiſſum eſt, impleant, id eſt, nuptias promiſſas contrahant.

Unde in *cap. 2.* ;; *De Sponſalibus*, ſcribit Pontifex: " Præterea hi, qui de Ma„ trimonio contrahendo *pure*, & ſine omni „ conditione fidem dederunt, commonen„ di ſunt, & omnibus modis inducendi, „ ut fidem præſtitam obſervent „.

II. Poſt hæc tamen ſubjungit Pontifex: „ Si autem ſe ad invicem admittere no„ luerint: ne forte deterius inde contin„ gat, ut talem ſcilicet ducat, quam odio „ habet; videtur, quod ad inſtar eorum, „ qui ſocietatem interpoſitione fidei con„ trahunt, & poſtea tandem ſibi remit„ tunt, hoc poſſit in patientia tolerari „.

Ex hoc textu nonnulli credunt, vi promiſſionum Matrimonialium ſeu Sponſalium obligari quidem promittentem etiam *ex juſtitia* ad contrahendum Matrimonium, & promiſſionem adimplendam; ſed tamen *abſolute* renitentem per cenſuras non eſſe cogen-

cogendum, ne invitus ad Matrimonium cogatur. Quod clarius indicare videtur Pontiſex in *cap.* 17. ;; *eod.* Interrogatus enim, “ quâ cenſurâ mulier compelli debeat, quæ jurisjurandi religione neglectâ nubere renuit, cui ſe nupturam interpoſito juramento firmavit: “ reſpondit: „ Quod cum libera debeant eſſe Matrimonia, *monenda* eſt potius, quam *cogenda*, cum coactiones difficiles ſoleant „ exitus frequenter habere „.

III. Verum quidem eſt, Pontificem in *cap.* 10. ;; *eod.* reſpondiſſe, quod ſi is, qui jurejurando aliquam in uxorem ducere promiſit, *monitis* Epiſcopi non acquieverit, *Eccleſiaſtica cenſura* eum compellat, ut ipſam in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet; ſed tamen addit hanc parentheſim: *Niſi rationabilis cauſa obſtiterit*.

Ad hanc parentheſim reflectens Cujacius in expoſitione hujus Decretalis, ait: „ Exempli gratiâ, rationabilis cauſa eſt, „ ſi illo coacto ad peragendas nuptias „ proſpiciatur periculum aliquod grande „ diſcordiæ & odii acerbioris „.

Itaque aliud non videtur hìc velle Pontiſex, quam judicem omni modo anniti debere, ut promiſſionem ſuam, præſertim juramento firmatam, partes adimpleant; idque etiam per cenſuram; niſi perſpiciat, quod hæc coactio difficiles exitus ſit habitura; ut propterea merito ab illa *abſoluta* coactione abſtineatur, & contraveniens ſuæ promiſſioni in *patientia toleretur*; uti loquitur Pontiſex in *cap.* 2. ;; *eod.*

IV. Hanc interpretationem, & conciliationem textuum probat quoque Thomas Sanchez *De Matrimonio lib.* 1. *diſputat.* 29. rationem ulteriorem aſſignans cur eo caſu merito a coactione judex abſtineat: “quia „ judicis eſt (ait) compellere ubi fini Matrimonii expediret (ex fine enim deſumenda eſt neceſſitas) ſed in eo caſu non „ expedit fini Matrimonii cogere, ſed potius mutuum obſequium, quod ipſius „ finis eſt, impedietur... Item quia tunc „ judex coactionem denegans, actori ſavet; vitat enim ipſius grave damnum, „ ut ſi petendi proprium gladium ad ſe „ necandum judex denegaret. Tandem, „ quia expedit, Eccleſiam minus malum „ permittere, ut majus vitet; majus autem malum eſt ſcandala, & perpetuas „ inimicitias oriri, quam fidem Sponſalium frangere; juſte igitur Eccleſia hoc „ permittet, gratiâ illud vitandi „.

V. Hæc ille, qui deinde *num.* 6. notat, neceſſe non eſſe, ut judici conſtet juridice de ſcandalo, ob quod a coactione deſiſtat; ſed ſufficere ut judex ex circumſtantiis, quas præ oculis habet, prudenter arbitretur ea ſcandala ſecutura eſſe: totum enim id negotium arbitrio, & prudentiæ judicis videtur eſſe commiſſum.

VI. Inſuper *num.* 7. monet, id eſſe concedendum primæ ſententiæ (id eſt illi, quæ ait non eſſe cogendum, ſed ſi monitis non acquieverit, relinquendum, cujus Auctores citat *num.* 2.). “ Judicem prudenter debere procedere abſque ſtrictiſſima coactione, ne conſenſus requiſitus „ ad Matrimonium deficiat: quare ſi ſponſum ita obſtinatum eſſe videat, ut libere Matrimonio conſentire repugnet, monitione potius, quam coactione utatur „.

VII. Cum autem vix ſperari queat proſper ſucceſſus Matrimonii, dum alterutra pars per cenſuras, ſimileſque pœnas ad contrahendum plane invita, & coacta accedit, hodie receptum eſſe in Gallia teſtatur Claudius De Blondeau in Bibliotheca Canonica, verbo *Mariages* pag. 87. edit. 1689. “ Quod ſi de initis Sponſalibus, ſive ſacta promiſſione conſtet, judicem Eccleſiaſticum pronuntiare poſſe, fidem eſſe „ exſolvendam, & Matrimonium contrahendum; quod ſi Sponſus recuſet, ipſi „ eſſe imponendam pœnitentiam, aut erogationem eleemoſynæ ob fidem violatam: „ ſed ad dotandam, vel intertinendam ſponſam cogere ſponſum non poſſe, etiamſi „ id olim fieret per excommunicationem. „ Diſſolvit autem Deſponſos (ait) & „ permittit, ut ad damnum, & intereſſe „ agant coram judice ſeculari (*a*) „.

VIII.

(*a*) Extat conſultum Supremi Senatus Pariſienſis, datum an. 1645. quo reſciſſa fuit Sententia Officialis Andegavenſis, qui damnaverat Margaritam Coudrier ad ſolvendam fidem, quam de matrimonio contrahendo dederat, pœnâ cenſurarum Eccleſiaſticarum interpoſitâ.

VIII. Obſervat quoque Choppinus *De Sacra Politia lib.* 2. *tit.* 1. *num.* 15. " uſu „ receptum non eſſe in Gallicis Tribunalibus Reſcriptum Clementis III. in *Cap.* „ De PRUDENTIA ;; *De Donat. inter virum, & uxorem*, Pontificiæ notionis eſſe jura dotium, perinde ac nuptialis „ ſponſionis, judicioque terminatâ Matrimonii controverſiâ, *dotis* cognitionem „ in Prætorio Epiſcopi ſuperſore. Aſt moribus noſtris (ait) vinculo tenus connubiali Præſulum eſt profanis jus reddere, „ tamquam de Eccleſiaſtico Sacramento. „ Eo autem functis nullum ſupereſt de dote judicium, nec de nuptialis quidem „ muneris reſtitutione, tametſi conjugalium pactionum arrhabonis, & appendicis cujuſdam „.

IX. Unde ſi Officialis Sponſum condemnaret non ſimpliciter ad contrahendum Matrimonium; ſed alternative *duc*, vel *dota*, cenſeretur abuti ſuâ juriſdictione, atque per appellationem tamquam ab abuſu ſententia caſſaretur, uti tradit Carolus Fevretius tractatu *De Abuſu lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 16. quia in Gallia nullo modo poteſt judex Eccleſiaſticus, ne quidem *acceſſorie*, de *dote* cognoſcere; refertque anno 1604. ſolemni Arreſto Parlamenti Divionenſis caſſatam ſententiam Officialis Cabilonenſis, quâ condemnatus fuerat ſponſus ad ducendam ſponſam, aut aſſignandam competentem dotem, prout intra octiduum elegiſſet, dictumque fuit per Curiam, Officialem tantum poſſe cognoſcere de validitate, & obſervantia promiſſionis nuptialis; non autem de dote: unde & citationes in cauſa *dotis*, deflorationis, ſuſceptionis partus, alimentorum, & ſimiles declarantur abuſivæ; uti ibidem notat Fevretius.

X. Juxta Concordata inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem poteſt judex Eccleſiaſticus *incidenter* de dote, vel donatione propter nuptias cognoſcere; cum aditus ſuper divortio, actor in libello *principaliter* concluſerit ad divortium propter adulterium, & conſecutive ad lucrandam, vel perdendam dotem, vel donationem propter nuptias. Similiter & de alimentis, quæ per virum, aut mulierem peti contigerit, pendente divortii cauſâ, vel de tractamento alterius eorumdem cognoſcere poterit judex Eccleſiaſticus, ſi hæc coram eo incidant, vel judicialiter petantur. Ita prædicta Concordata *tit.* 2. §. 3. & 5. Habentur *part.* 1. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 8.

Notat præterea Zypæus in Jure Novo titulo *De Foro competenti num.* 8. quod licet juxta citata Concordata, cum ſine prævio contractu agitur de dote conſtituenda inter laicos, ſolus judex ſecularis cognoſcat, ſeparatim tamen ſuper *emenda* (*Amende on ſatisfaction*) tantum deflorationis in Brabantia coram Eccleſiaſtico actio inſtitui poſſit; atque ita non ſemel a Senatu Brabantiæ fuiſſe judicatum teſtatur, etſi ſecus in Gallia juxta Paponium *lib.* 1. *tit.* 5. *art. fin.* Quod ad Sacramentum Matrimonii eatenus ſpectat (ait Zypæus) quatenus alternative deflorans ducere, aut dotare cogitur, & ſemper fere quæritur quod ex his debeat.

Notat quoque Thomas Sanchez loco ſupra citato *num.* 10. quod ſi non diſputetur de validitate Sponſalium, ſed Sponſalia certa ſint, atque de iis conſtet, poteſt judex ſecularis ad ea compellere, quamvis juramento confirmata non ſint: ſicut cogit ad aliorum contractuum fidem non violandam.

XI. Sponſalia, quæ ſolo conſenſu inita ſunt, & hactenus ſolo partium conſenſu ſubſiſtunt, etiam ſolo utriuſque conſenſu ſolvi poſſunt, juxta illud vulgatum: nihil tam naturale, quam unumquodque diſſolvi eo modo, quo colligatum eſt, *L.* 35. *ff. De Regulis Juris;* quod & procedit, tametſi juramento firmata ſint: quia juramentum ipſam naturam contractus non immutat, *Cap.* 2. ;; *De Sponſalibus;* ubi id exemplo ſocietatis juramento firmatæ decidit Pontifex.

XII. Fallit nihilominus hæc regula in Sponſalibus impuberum, quæ ex poſitiva Juris diſpoſitione diſſolvi, etiam mutuo conſenſu, non poſſunt, niſi poſtquam ad annos pubertatis pervenerint *Cap.* 8. ;; *De Diſpenſat. Impuberum*, idque ſtatutum eſt, ob inconſtantiam, & levitatem puerorum, ne quotidie nova contrahant ſponſalia, & rurſus ab iis reſiliant.

XIII. Ulterius ſponſalia puberum licet ab initio valida, frequenter ex cauſa ſupervenienti, etiam præveniendo mutuum con-

Digitized by Google

conſenſum ſolvuntur; tametſi juramento fuerunt firmata, quemadmodum Januenſi Archiepiſcopo reſpondit Innocentius III. in *Cap.* 25. *de Jurejurando*, ſolvi hujuſmodi Sponſalia, ſi Sponſa fuerit fornicata: „ quoniam (ait) in illo juramento talis „ debet conditio ſubintelligi, ſi videlicet „ illa contra regulam deſponſationis non ve„ nerit „. Idem eſſe ſi mulier poſt contracta Sponſalia fieret non tantum leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos, aut naſum amitteret, ſeu quidquam ei turpius eveniret, manifeſte ſupponit ibidem Pontifex.

XIV. Pro quo tamen notandum, non ſufficere ad diſſolutionem Sponſalium, quod ſuperveniat, aut detegatur talis circumſtantia, quæ ſi præſcita fuiſſet, Sponſalia inita non fuiſſent: quia certum eſt, multa poſſe ſufficere, ut contractus nondum initus, iniri non deberet, nec iniri conveniret; quæ nullatenus tamen ſufficiunt, ut contractum diſſolvant: eo quod contractu nondum inito plena ſit libertas non contrahendi: quæ libertas non ſubeſt, poſtquam contractus fuit perfectus.

XV. Itaque ut judicetur, an ob ſupervenientem, aut detectam aliquam circumſtantiam, Sponſalia cenſeantur eſſe ſoluta; ipſique Deſponſi, aut alteruter eorum ab obligatione ſoluti, expendendum, an tales perſonæ ſecundum prudens judicium talibus verbis, & in talibus circumſtantiis conſenſum ante datum cenſeantur extendiſſe ad caſum, quo talia ſuperveniunt. Si cenſeantur extendiſſe ad caſum, quo talia ſuperveniunt, Sponſalia non ſolvuntur. Si non cenſeantur extendiſſe ad iſtum caſum, dicendum eſt, quod ſolvantur.

XVI. Hinc non difficile eſt colligere, multa poſſe etiam ſine ulla culpa alterutrius ſupervenire, quæ Sponſalia diſſolvant, ſive ex parte ſponſæ, ſive ſponſi: item quædam etiam eſſe, quæ quidem præſcita impediviſſent Sponſalia contrahi, quæ tamen ſupervenientia jam inita Sponſalia non diſſolvant.

XVII. Ad hæc, non difficulter intelligitur, quod dum de diſſolutione Sponſalium agitur ob ſupervenientem, aut detectam aliquam circumſtantiam, expendendas eſſe conditiones, & qualitates perſonarum: quandoquidem dubitari nequeat, quin ex diverſitate perſonarum natum ſit contingere, ut conſenſus in Sponſalia cenſeatur, vel non cenſeatur extenſus ad caſum, quo ſimilia superveniſſent, aut detecta fuiſſent.

XVIII. Illud quoque expendendum, quibus verbis, & quo modo Sponſalia inita ſint. Quo enim verba fortius exprimunt voluntatis firmitatem atque conſtantiam; ut ſi juramentum quoque accedat; quo inſuper magis præmeditate majorique cum ſolemnitate, eo difficilius ordinarie diſſolvuntur, & conſenſus ad plura poſtea ſupervenientia fuiſſe extenſus merito præſumitur.

Hæc omnia ſecum expendere, & prudenti judicio expendenda committere debet, ut quis a Sponſalium obligatione ſe in conſcientia coram Deo ſolutum exiſtimet. Si autem coram judice in foro exteriore agatur, hæc judici expendenda, & ponderanda erunt, uti late deducit Zypæus *Conſult. 1. de Sponſalibus*, ubi oſtendit, admodum difficulter ex parte ſponſi diſſolvi Sponſalia, ſi ultra promiſſionem defloratio ſponſæ ſecuta ſit.

XIX. Verum & hoc notandum, quod etſi ratione alicujus ſupervenientis circumſtantiæ ſolvantur Sponſalia ex parte unius, non propterea ſemper ſolvi ex parte alterius. Ita fornicatio ſponſi tollit obligationem ex parte ſponſæ, non tamen eam tollit ex parte ſponſi: ſed hic Sponſalia adimplere tenetur, ſi ipſa velit. Idem in paupertate, lepra, infamia, & ſimilibus ſupervenientibus locum habere poteſt.

XX. Sponſalia de futuro ſolvi, licet illicite, per Matrimonium cum ſecunda, tamquam per fortius vinculum, deciditur in *Cap.* 32. ;; *De Sponſalibus*; eatenus nimirum, quod Matrimonium, non obſtantibus Sponſalibus prius initis, ſubſiſtat, & ſecundam hanc uxorem habere debeat.

Sed licet ipſa Sponſa mox a contracto Matrimonio per Sponſum a Sponſalibus liberetur, poſſitque libere cum alio contrahere; nequaquam tamen ex parte Sponſi Sponſalia plane ſoluta ſunt; ſed duntaxat pro tempore durantis hujus Matrimonii effectus ipſorum ſuſpenditur: atque ideo Matrimonio per mortem uxoris ſoluto, rurſus reviviſcunt, & ſi Sponſa velit, Sponſus in vim Sponſalium eam ducere tenetur:

netur : uti poſt Baſilium Pontium advertit Zypæus in Jure Novo titulo *De Sponſalibus num.* 8.

Similiter, ſi alteruter Deſponſatorum ingrediatur Religionem, mox ab ingreſſu, etiam ante profeſſionem, ſolvuntur Sponſalia ex parte non ingredientis; ut nimirum liberum ei ſit cum alio contrahere; ſed ex parte ingredientis tantummodo ſuſpenduntur, quamdiu in Religione permanſerit; ſed ſi eam deſeruerit, reviviſcit ex parte ipſius obligatio : ut recte notavit Andreas Vallenſis ad hunc titulum §.4. *num.* 2.

XXI. Sponſalia quoque ex parte ſolius Sponſæ ſolvuntur, ſi Sponſus patriam deſerat, & ſe ad alias partes transferat, ita reſpondit Pontifex in *Cap.* 5. ;; *De Sponſalibus*. Quanti temporis autem abſentia requiratur, ut hoc titulo Sponſa libera cenſeatur a promiſſione ſua, nullibi determinatur; ſed arbitrio judicis relinquitur; niſi certum tempus, intra quod Matrimonium contrahi debeat, Sponſalibus adjectum ſit : eo enim elapſo, certum eſt, Sponſalia ulterius non obligare. *Cap.* 22. ;; *De Sponſalibus*.

XXII. Inſpecto jure communi, ad ſolutionem Sponſalium non requiritur ſententia judicis, aut ſolemnitas aliqua, præter utriuſque Deſponſatorum conſenſum. Ritualia Belgica autem nolunt Sponſalia propriâ Deſponſatorum auctoritate ſolvi.

" Non conſentiant Parochi (ait Rituale Mechlinienſe) ut illi, qui in ætate legitima conſtituti Sponſalia contraxerunt, ſe mutuo ab ejuſmodi promiſſione futurarum nuptiarum propriâ auctoritate abſolvant; ſed illos ſpiritualis Curiæ Promotori denuntient: ut causâ per Epiſcopum ejuſve Officialem diſcuſsâ, ſi ea ſecundum juris diſpoſitionem legitima ſit, ab ejuſmodi promiſſione abſolvantur ".

Idem habet Manuale Cameracenſe. Et Synodus Cameracenſis anno 1604. *tit.* 11. *cap.* 9. ait : " Sponſalia contracta non dirimant Parochi, ſed rei cognitionem ad Officialem noſtrum remittant ". Idipſum habent Synodi Audomarenſis *tit.*10. *cap.*18.

Hæc vero intelligi oportet de Sponſalibus publicis, & coram Eccleſiæ Miniſtro ritu ſolemni contractis : quibus dum Eccleſia ſemel manum appoſuit, nihil, ſe inconſultâ, fieri permittit. Impeditur etiam hoc pacto levitas, quæ aliter in re tam gravi, & frequenter non ſine ſcandalo, aliiſque incommodis interveniret.

CAPUT III.

De Proclamationibus, ſeu Bannis Matrimonialibus.

1. *Quid ſignificet vox* Bannum.
2. *Bannum jam pridem in Eccleſia Gallicana ſumptum fuit pro Proclamatione Matrimoniali.*
3. *Proclamationes illæ in aliquibus Eccleſiis receptæ, extenſæ ſunt ad omnes per Concilium Lateranenſe.*
4. *Earum uſum probavit Synodus Tridentina.*
5. *Proclamationes faciendæ poſt contracta Sponſalia ante contractum Matrimonium.*
6. *Scopus Proclamationum requirit, ut fiant in Parochiis utriuſque contrahentis.*
7. *Quid ex præſcripto Synodorum, & Ritualium obſervandum, dum Deſponſi ſunt diverſarum Parochiarum, Decanatuum, aut Epiſcopatuum.*
8. *Quod ſervandum, quando Deſponſi domicilium mutarunt, aut plura habent domicilia.*
9. *Quibus diebus fieri debeant?*
10. *Debent fieri quando populus eſt maxime attentus, & voce intelligibili.*
11. *Populus monendus ut impedimenta etiam* occulta *revelet.*
12. *Idque etiamſi* judicialiter *probari nequeant; interdum tamen revelatio omittenda.*
13. *Deſponſi in confeſſione de impedimentis interrogandi; cavenda tamen revelatio confeſſionis.*
14. *Synodus Tridentina non irritavit Matrimonium, omiſſis Proclamationibus, contractum.*
15. *Neque in Gallia hujuſmodi Matrimonium eſt* invalidum.

16. Sy-

Digitized by Google

16. *Synodus Tridentina permittit Epiſcopis diſpenſare ſuper Proclamationibus.*
17. *Unicam cauſam diſpenſandi expreſſit Synodus Tridentina.*
18. *Duplicem cautionem addit Synodus; quarum una hic in Belgio non obſervatur.*
19. *Synodus Tridentina deſiderat, ut Epiſcopi in concedenda diſpenſatione ſint admodum moderati.*
20. *Quæ fuerit in his concedendis moderatio S. Caroli.*
21. *An ad evitanda maleficia concedenda diſpenſatio?*
22. *Quid in Gallia circa hanc diſpenſationem habeant Edicta Regia, & quæ ſit praxis?*
23. *Optandum ut raro diſpenſaretur; idque innuunt Synodi Belgicæ.*
24. *Quâ cautione Parochi teſtimonium dare debeant pro obtinenda diſpenſatione.*
25. *Pernicioſus eſt abuſus, diſpenſare indifferenter ſine gravi cauſa ſuper omiſſione Proclamationum.*
26. *Hunc abuſum aboleri poſſe oſtendit praxis plurium Diœceſium; nec non praxis Hæreticorum in Provinciis Unitis.*
27. *Quid circa hæc Parochi facere debeant?*

I. HUjus vocabuli *Bannum* non una, ſed multiplex apud Scriptores, & in antiquis tabulis eſt notio, ait D. Du-Cange in Gloſſario, verbo *Bannum*; ſed potiſſimum *Bannum* trino ſignificatu ut plurimum accipitur. Ac primo quidem pro Edicto publico; rurſum pro multa judiciaria; tertio pro diſtrictu ac juriſdictione. Quas notiones ibidem latius expendit, & ex veteribus Scriptoribus, & monumentis deducit citatus Auctor.

II. Itaque *Bannum* jam pridem, præſertim in Eccleſia Gallicana, acceptum fuit pro Proclamatione ſeu *Edicto*, quo Matrimonium proclamatur, ſive edicitur, ut ſi quis futuro Matrimonio, quod *publice* proclamatur, aliquid opponendum ſciat, edicat ſive opponat, quemadmodum manifeſte inſinuat Innocentius III. in *cap.* 27. ;; *De Sponſalibus*, reſcribens Epiſcopo Beluacenſi, præſertim ſi legatur Decretalis, ut extat in veteri collectione apud Antonium Auguſtinum, ubi hæc leguntur: „ Sane quia contingit interdum, quod aliquibus volentibus contrahere Matrimonium, *Bannis*, ut ſuis verbis utamur, „ in Eccleſiis, *ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ Gallicanæ* editis „, &c. Quæ poſtrema verba omiſit Raymundus, e quibus interim poſt Cujacium elicit Fileſacus libro *De Origine Parochiarum cap. fin.* Proclamationum ſeu *Bannorum* matrimonialium inſtitutum ab Eccleſia Gallicana ad ceteras manaſſe.

III. Quidquid ſit, illud conſtat, quod tempore Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. celebrati, uſus Proclamationum, ſeu *Bannorum* matrimonialium tantum in quibuſdam Eccleſiis eſſet notus: ac demum ad omnes Eccleſias per Decretum hujus Concilii in *cap.* 3. ;; *De clandeſtina Deſponſatione*, ſit extenſus.

Intelligens enim Concilium, frequenter contingere, ut contrahendo *clandeſtine*, ob occultum dirimens impedimentum, Matrimonia nulliter contraherentur: "*ſpecialem* „ quorumdam locorum conſuetudinem (ait) „ ad alia *generaliter* prorogando, ſtatuimus, „ ut cum Matrimonia fuerint contrahenda, „ in Eccleſia per Presbyteros proponantur „ competenti termino præfinito, ut intra „ illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat „.

IV. Synodus Tridentina ſimiliter deſiderans occurrere multiplicibus incommodis, quæ ex Matrimoniis clandeſtinis quotidie oriebantur, dicti ſacri Concilii Lateranenſis veſtigiis inhærendo præcipit, " ut in „ poſterum antequam Matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium „ Parocho tribus continuis diebus feſtivis „ in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publice denuntietur, inter quos Matrimonium ſit contrahendum „.

V. Vult Synodus, Proclamationes fieri *antequam* Matrimonium contrahatur, id eſt, poſtquam Sponſalia jam publice & coram Parocho contracta ſunt; aut ſi clandeſtine inita ſint, ſaltem Parocho de conſenſu in Matrimonium ſufficienter conſtet.

„ Quando aliter quam coram proprio „ Parocho Sponſalia contracta ſunt, Matrimonii denuntiationes non ante ab eo „ fiant, quam ipſimet ſponſus, & ſponſa „ id

„ id exigant, aut coram aſſenſum præbeant. „ Qui quidem aſſenſus, ſi non ejuſdem „ Parochiæ ſint, a proprio cujuſque Parocho cognoſci, atque alteri ab altero teſtimonii litteris ſignificari debet „. Hæc Synodus Diœceſana Mechlinienſis *tit. 9. cap. 9.*

VI. Cum ſcopus harum Proclamationum, ſeu Bannorum ſit detegere impedimenta Matrimonii contrahendi, merito requirit Synodus, ut non tantum illæ fiant ab alterutrius contrahentis Parocho, ſed a *Contrahentium*, id eſt, *utriuſque* proprio Parocho, ſi Deſponſi diverſæ Parochiæ fuerint; quod expreſſe notavit Rituale Romanum, & noſtra Ritualia Belgica, nec non Synodi fieri præcipiunt (*a*).

VII. Vult Synodus P. II. Mechlinienſis *tit. 10. cap. 3.* " Quandocumque Matrimonium contrahere volentes ſunt diverſarum Diœceſium, Decanatuum, vel Parochiarum, Parochus unius ad Matrimonii ſolemnizationem non procedat, niſi & omnes proclamationes in Eccleſia ſua fecerit, nullumque intellexerit Canonicum impedimentum; & ſimiliter Parochum alterius Deſponſorum omnes tres proclamationes feciſſe, nullum Canonicum impedimentum denuntiatum eſſe ex teſtimonio ejuſdem Paſtoris certo cognovetit, vel de diſpenſatione Ordinarii ipſi conſtiterit. Etſi forte ſignaturam illius Paſtoris non noverit, & teſtimoniales ſibi exhibitas de falſo ſuſpectas habeat, exigat teſtimonium ſaltem unius perſonæ fide dignæ, quod teſtimoniales illæ ſint ſcriptæ vel ſubſignatæ manu ejus, a quo ſcriptæ, vel ſubſignatæ eſſe dicuntur: vel ſi hujuſmodi teſtimonium haberi non poſſit, exigat juramentum ab altero Deſponſorum, quem teſtimoniales illæ concernunt, quod eas a Parocho ſuo acceperit, vel ab eo ſcriptas eſſe ſciat. Et ſi quem hic perjurum eſſe, aut crimen falſi committere contigerit, is graviſſime puniatur „.

Similia habet Rituale; addit tamen: „ Si vero Deſponſi ſint diverſorum Epiſcopatuum, aut Decanatuum, corroborandæ erunt litteræ Parochi illius, qui Matrimonium non ſolemnizabit, Epiſcopi aut Decani Chriſtianitatis teſtimonio „.

VIII. Ut vero finis proclamationum obtineatur, merito monet Synodus Diœceſana Mechlinienſis *tit. 9. cap. 8.* " Si Matrimonium contracturi in Parochia, in qua eſt moderna eorum habitatio, *brevem* moram traxerint, ita ut ibidem non ſint ſatis noti; etſi ibidem Matrimonio jungi poſſint, nihilominus in Parochia, in qua prius habitarunt, ubi veriſimilius eſt fore ut impedimenta ſciantur, denuntiationes omnes fieri volumus „.

Hæc Synodus, ubi & in margine notatur, Congregationem Concilii Tridentini ita reſpondiſſe. Sane menti Concilii Tridentini conforme eſſe, ut ſi quis plura habeat domicilia in diverſis Parochiis, fiant denuntiationes in ea, in qua diutius habitat, & principaliorem habet larem, vel potius in ea, in qua veriſimilius eſt ſciri impedimenta, pluribus citatis auctoribus reſolvit Barboſa *De officio & poteſtate Epiſcopi, part. 2. Allegat. 32. num. 11.*

IX. Denuntiationes ſeu proclamationem Synodus Tridentina fieri vult diebus feſtivis; idque in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia; quando nimirum ſolet eſſe major populi concurſus; ut ita Matrimonium contrahendum magis innoteſcat, & impedimenta facilius detegantur, qui eſt hujus Decreti ſcopus.

Unde eas fieri poſſe alio die, quam feſto, ſi ob aliquam *ſolemnitatem* in Eccleſia celebrandam, quamvis ſine feſto in populo, *magnus* ad Eccleſiam fiat populi concurſus, reſolvit Barboſa, aliique ab eo citati dicta *Allegat. 32. num. 15.* & ſat patenter ſupponit Synodus P. II. Mechlinienſis *tit. 10. cap. 2.* præcipiens, proclamationes fieri Dominicis, vel Feſtivis diebus ſub ſummo Sacro, vel concione, aut *ſub frequenti populi conventu*.

X. Debent ergo ad mentem Synodi fieri ſub concione, aut in Miſſa, quando ipſe populus ſolet eſſe frequentior; idque voce & idio-

(*a*) Vide quid hac de re Gallis præſcripſerit Ludovicus XIV. in ſuo Edicto an. 1697.

Digitized by Google

& idiomate intelligibili: qua de re anno 1663. in Congregatione Archi-presbyterorum Mechlinienſium præſidente Archi-epiſcopo, hæc reſoluta ſunt *art.* 20. " Proclamationes publicæ, quæ ad Matrimonium contrahendum prærequiruntur, fiant *in initio* concionis, aut poſt lectum in ea Evangelium, aut alio non minus *commodo* tempore, *altâ* tamen ſemper & *intelligibili* voce, expreſſo nomine uſitato Deſponſandorum, & caveatur ne illa alterentur, aut in aliud idioma inflectantur ſub pœna arbitraria ".

XI. Cum hæ proclamationes omnes tendant ad impedimentorum detectionem, Parochi eſt, frequenter monere populum, ut ſi quæ impedimenta, etiam *occulta* ſciat, ipſi Parocho ſaltem revelet; ne alioquin ex ſilentio, & occultatione reus reddatur omnium malorum, quæ ex Matrimonio cum impedimento, præſertim dirimente contracto, nata ſunt oriri.

XII. Neque excuſatur quis a revelatione eo ſolo titulo, quod illud ſubeſſe in judicio probare non poſſit: quia equidem hujuſmodi manifeſtatio impedimenti Parocho occaſionem dare poteſt ulterius inquirendi; qua inquiſitione forſan ita deteget impedimentum, ut etiam in judicio probari poterit.

Ad hæc, licet forſan impedimentum numquam ſic eſſet detegendum, ut *judicialiter* probari poſſet; nihilominus conducet ejus manifeſtatio, ut Parochus accipiat inde occaſionem ſedulo monendi Deſponſatos, de longa illa peccatorum, aliorumque incommodorum catena, cui ſe innectunt, qui cum impedimento dirimente contrahunt: qua monitione forſan fiet, ut ipſi contrahentes, aut alter eorum impedimenti conſcius illud fateatur; atque ita Matrimonium impediatur.

Accedit, quod vel unius etiam teſtimonium de impedimento ſufficere ſoleat ad impediendum Matrimonium, & juxta diſpoſitionem juris in *cap.* 22. ;; *De Teſtibus*, & *cap.* 12. ;; *De Sponſalibus*, idque ob periculum peccati, quod ex Matrimonio ſic contrahendo timetur: de quo late Sanchez *de Matrimonio lib.* 1. *diſp.* 71.

Poſſet nihilominus contingere, ut occulti impedimenti manifeſtatio fieri non deberet; ſi ſcilicet ex ipſa manifeſtatione graviſſima mala merito timeantur; nullum vero aut valde exiguum bonum ex revelatione ſperetur: quod ex circumſtantiis prudenti judicio metiendum eſt.

XIII. Monet quoque Synodus Audomarenſis *tit.* 10. *cap.* 10. ut ſub finem confeſſionis, quæ ſolemnizationi Matrimonii præmitti ſolet, " Parochus ultro pœnitentem roget, an nulla ſciat impedimenta. Non tamen (ait) quod a Parocho revelanda aut aperienda aliquando ſint peccata pœnitentis, aut ea, per quæ in peccatorum illius notitiam veniatur: ſed quod adduci eo & perſuaderi pœnitens poſſit, ut aut aperiat ipſe, aut aperiri permittat, propoſito ipſi æternæ ſalutis ſuæ hinc pendentis diſcrimine. Nam ſi huc adduci non poteſt, neganda quidem ipſi eſt abſolutio a peccatis, ſed a Matrimonio, etiamſi forte illud vere non ineat, invitus repellendus non eſt, quando res non niſi ex confeſſione nota eſt ".

XIV. Quantumvis autem Synodus Tridentina enixe deſideret, ne Matrimonia ſine præviis hiſce Proclamationibus contrahantur; noluit tamen ab iis validitatem Matrimonii dependere; neque earum omiſſionem impedimentum dirimens eſſe, uti declaravit Sancta Congregatio Concilii Tridentini Interpres: & unanimi conſenſu fatentur Doctores, eſtque conformis ipſa quotidiana praxis; uti noviſſime oſtendit Gerbeſius Doctor Sorbonicus in ſuo Tractatu Gallico, *De Poteſtate Eccleſiæ*, & *Principum circa impedimenta Matrimonii*.

XV. Oſtendit quoque in Gallia Matrimonia contracta ſine præviis proclamationibus, aut legitima diſpenſatione, haberi pro *validis*, non obſtante *articulo* 40. Edicti Bleſenſis, quo ita decernitur: " Ad occurrendum abuſibus & damnis, quæ ex Matrimoniis clandeſtinis oriuntur decrevimus, & decernimus, quod ſubditi noſtri, cujuſcumque ſtatus, qualitatis, & conditionis exiſtant, contrahere *valide* non poterunt, ſine publicis *Bannorum* proclamationibus cum competenti temporis intervallo ": id enim intelligendum eſſe, *valida* non eſſe quoad effectus *civiles*, ex variis Auctoribus Gallicis, nec non Parlamentorum Arreſtis oſtendit

pag. 500. & *ſequentibus* , *edit.* 1696. (*a*).

XVI. Poſt hæc ſubjungit Synodus Tridentina : " Quod ſi aliquando probabilis „ fuerit ſuſpicio , Matrimonium malitioſe „ impediri poſſe , ſi tot præceſſerint denuntiationes , tunc vel una tantum fiat , „ vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus Matrimonium „ celebretur. Deinde ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant, „ ut, ſi aliqua ſubſunt impedimenta, facilius detegantur: niſi Ordinarius ipſe expedire judicaverit , ut prædictæ denuntiationes remittantur , quod illius prudentiæ & judicio ſancta Synodus relinquit „.

Hoc Decreto permittit Synodus diſpenſationem ſuper denuntiationibus ipſi Ordinario , id eſt, Epiſcopo Diœceſano; quem hoc loco per Ordinarium intelligi , non autem alios inferiores Prælatos , juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes , oſtendit Fagnanus ad *cap.* 3. ;; *De clandeſtina Deſponſ.* atque ita a ſacra Congregatione , probante Gregorio XIII. reſponſum fuiſſe teſtatur.

XVII. Unam duntaxat cauſam diſpenſationis expreſſit Synodus , nimirum cum advertitur periculum , Matrimonium *malitioſe* impediendum , ſi tanto tempore differendum ſit , quouſque tres denuntiationes præceſſerint.

XVIII. Addit nihilominus duplicem limitationem Synodus. Una, ut tunc ſaltem una denuntiatio præcedat ; altera , ut periculum tale ſit , ut nec tantillo tempore differri queat , permittatur ſine prævia denuntiatione Matrimonium ſolemnizari ; ſed ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant . At poſterior cautio hic in Belgio non ſolet adhiberi, teſte Zypæo titulo *De Sponſalibus*, *num.* 10. dicitque , quod non audiverit unquam , poſt contractum jam Matrimonium proclamationes fuiſſe factas.

XIX. Ad hæc, tametſi dubitari nequeat, quin præter cauſam expreſſam , crediderit Synodus poſſe alias cauſas occurrere , quæ diſpenſationem in una aut pluribus , aut etiam omnibus proclamationibus requirant, cum id relinquat judicio ipſius Ordinarii ; nihilominus ſat oſtendit, Ordinarium debere eſſe admodum moderatum in relaxandis hiſce proclamationibus. Et profecto , qui attenderit incommoda, quæ clandeſtina Matrimonia frequenter adferunt , haud difficulter agnoſcet, quod ſicuti juſtiſſimâ ratione has proclamationes præmitti voluit Eccleſia, ita quoque merito velit, ſummam in diſpenſando ſervari moderationem.

XX. Sanctus Carolus in Concilio V. Mediolanenſi *part.* 3. *cap.* 17. ſolam cauſam in Synodo Tridentina expreſſam pro legitima agnoſcit; ac dein ſubjicit : " At „ vero ſi hæc cauſa non ſubeſt , quamobrem illas remittat , ea certe ſola quod „ inſtat ſacri Adventus, Quadrageſimæve „ tempus, neque neceſſaria eſt , nec vero „ cum ratione conſentiens „. Rationem notandam ſubjiciens: " Cum præſertim eo „ ſacro tempore , qui jam Matrimonio „ juncti ſunt , ab illius uſu abſtinere potius conveniens ſit , nedum Sponſos una „ conjungi „.

XXI. Synodus Rothomagenſis , anno 1581. titulo *De Matrimonio* , advertens diſpenſationes ſuper proclamationibus frequentius peti ad ſavenda maleficia , quæ in celebratione nuptiarum nonnumquam dicuntur intervenire , eam cauſam ut ſufficientem rejiciens, medium aptius " contra „ maleficia ſuggerit, & ut digne hoc Sacramentum recipiant , hortatur conjuges, ut antequam contrahant , vel ſaltem triduo ante conſummationem Matrimonii ſua peccata diligenter confiteantur, & ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum accedant. Sacerdos vero, ne „ ullum det maleficiis locum , cautius & „ circumſpectius ſe gerat „.

XXII. In Gallia Edicto Bleſenſi *art.* 40. cautum eſt , " quod Bannorum non „ poterit obtineri diſpenſatio , niſi poſt „ primam promulgationem factam ; idque „ ſolum

(*a*) Hanc quæſtionem fuſe ac erudite pertractavit auctor Collectaneorum Cleri Gallicani *tom.* 5. *tit.* 8. *part.* 3. a *col.* 1114. uſque ad *col.* 1121. vide quoque Dictionarium Arreſtorum , verbo , *Bans de Mariage*.

„ ſolum propter aliquam urgentem, &
„ legitimam cauſam, & ad requiſitionem
„ præcipuorum, & proximiorum paren-
„ tum ipſorum contrahentium „.

Quamvis hic rigor hodie nonnihil ſit mitigatus; atque ob neceſſariam cauſam nonnumquam in omnibus tribus denuntiationibus Epiſcopi diſpenſent: nihilominus ſi parentes, aliique intereſſe habentes prætendant, non fuiſſe legitimam cauſam remittendi omnes Proclamationes, admittitur appellatio *tamquam ab abuſu*, ob contraventionem Edicto Regio; uti poſt Carolum Fevretium *lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 31. notat Gerbeſius in citato tractatu *p.* 508. una obſervans, raro admodum ſuper tribus denuntiationibus diſpenſari; tuncque etiam caute, ut ſi forſan ſuper data diſpenſatione lis intentata fuerit, rationes proferre Ordinarii queant, quibus juſtam fuiſſe diſpenſationem doceant.

XXIII. Optandum eſſet (ait Gerbeſius) ut conformiter ad Edictum Bleſenſe, publicatio Bannorum fieret, & diſpenſatio non concederetur, niſi ad requiſitionem primariorum, & proximiorum parentum: id eſſet medium aptiſſimum, ad præveniendum Matrimonia clandeſtina filiorumfamilias, quæ frequenter adeo turbant familias, atque rixis, & litibus intricant.

Synodi Belgicæ tam enixe præcipiunt Parochis has denuntiationes præmitti, ut non ſit obſcurum, quod earum publicationem ſummi momenti eſſe exiſtimarint; & per conſequens, non niſi *gravi* de cauſa in illis eſſe diſpenſandum ſuppoſuerint.

XXIV. Ad calcem Manualis Paſtorum compendioſe complectentis Canones, & ritus Eccleſiaſticos pro adminiſtrandis Sacramentis, juxta uſum Paſtoralis Mechlinienſis, extat formula ad ſcribendum teſtimonium pro iis, qui egent diſpenſatione ſuper proclamationibus antenuptialibus; una cum quibuſdam reflexionibus ad inſtructionem Paſtorum, quas cum ipſa formula hic apponendas cenſui, ut ex his appareat, quanta cum cautione ad diſpenſationem ſecundum regulas hic præſcriptas ſit procedendum.

Formula teſtimonii hæc eſt: " Facta
„ per me infraſcriptum Rectorem Paro-
„ chialis Eccleſiæ loci de.... Diſtrictus....
„ Diœceſis N. diligenti inquiſitione apud
„ perſonas fide dignas ſuper libertate N.N.
„ & N. N. ſubditorum prætactæ Paro-
„ chialis, cupientium inter ſe rite con-
„ trahere Matrimonium, ſcio, & teſtifi-
„ cor eos ad id eſſe liberos, & ab eo
„ non prohiberi per aliquod Canonicum
„ impedimentum. Inſuper ipſos eſſe boni
„ nominis, & famæ, & in Catholica fide
„ quam profitentur, eſſe ſufficienter in-
„ ſtructos, uti per examen deprehendi:
„ denique eorumdem Parentes conſentire
„ in prædictum prætenſum Matrimonium,
„ prout ex ore eorumdem Parentum co-
„ ram didici. Et quia prædicti nupturien-
„ tes excurrunt, ut gratiam diſpenſationis
„ obtineant, & allegant pro cauſa, quod,
„ &c. Fidem facio cauſam illam revera
„ ſubeſſe. Datum, &c.

„ *Dicitur ſupra* apud perſonas fide di-
„ gnas, *quia non oportet ſtare dicto ipſo-
„ rum nupturientium, qui ſoli in propria
„ cauſa non ſunt idonei teſtes; ſed neceſ-
„ ſum eſt audire, & examinare eorum pa-
„ rentes, propinquos, condomeſticos, vici-
„ nos, dominos, ac alios ſimiles.*

„ *Dicitur præterea* eorumdem parentes
„ conſentire: *debet de hoc conſenſu con-
„ ſtare, parentes perſonaliter audiendo,
„ quando id fieri poteſt, vel eos qui paren-
„ tum loco ſunt. Aut, ſi nupturientes ſint
„ ſui juris, exprimatur.*

„ *Dicitur denique*, & allegant pro cau-
„ ſa: *Cauſa hæc non debet eſſe futilis, ſed
„ concludens, & debet D. Paſtor de ejus
„ veritate teſtari, & nupturientes examina-
„ re num ſint Catholici, confirmati, &
„ num ea ſciant, quæ ſcitu ſunt neceſſaria
„ ad ſalutem. Si neſciant, debet eos de-
„ ſuper inſtruere, & non dimittere pro pe-
„ tenda diſpenſatione prædicta, niſi ea cal-
„ leant.*

„ *Quod ſi nupturientes diverſarum ſint
„ Parochiarum, eorumdem reſpectivi Pa-
„ ſtores debent ſe conformare ſupradictis* „.

XXV. Si hæc toties iterata Eccleſiæ mandata, nec non mala, quæ ex omiſſione proclamationum oriuntur, ſerio attendantur, apparebit facilem illum, qui in quibuſdam Diœceſibus inolevit, diſpenſationum uſum eſſe ſummum ac pernicioſum abuſum, nullâ conſuetudine, quæ potius corra-

Digitized by Google

corruptela dicenda eſt, juſtificandum; ipſiſque Epiſcopis omnino adlaborandum eſſe, ut tam nocivus abuſus tollatur, atque regulæ Eccleſiæ toties iteratæ, & inculcatæ ſerventur.

XXVI. Neque id adeo difficile eſſe, oſtendit non tantum multarum Diœceſium praxis, numquam, aut raro admodum ſuper denuntiationibus, ſaltem omnibus, diſpenſandi; ſed & exemplum vicinorum Hæreticorum, qui quamvis ſe nec Synodi Tridentinæ, nec aliarum Catholicarum Synodorum Decretis ſubjectos agnoſcunt, nihilominus ad præcavenda incommoda ex Matrimoniis *clandeſtinis* nata oriri, politicâ ordinatione anno 1580. *art.* 3. caverunt, ne aliter conſiſtant nuptiæ, quam ſi tribus publicis Proclamationibus, a Magiſtratu loci, ſingulis diebus Dominicis intercedentibus, poſt cauſæ cognitionem conceſſis in Eccleſiis, e ſuggeſtu in facie Eccleſiæ, aut ſi Reformati non ſint, e Curiæ loco publicationi deſtinato, coram Magiſtratu pactum connubiale certis ſolemniis conſummetur. Ita Simon Van Leeuwen J. C. Batavus, in ſua Cenſura forenſi *lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 1. qui dein *num.* 2. addit: " Quarum proclamatinnum „ præcipuus effectus eſt, ut interea quicumque voluerit, & valuerit legitimum „ impedimentum exponere, ſe Matrimonio contrahendo opponat. Quod ut magis innoteſcat, non ſolum eo in loco, „ in quo ſponſus aut ſponſa degunt: ſed „ etiam in quo uterque vel alteruter natus aut educatus eſt, vel ubi per annum, & diem proximum fixum habuerint domicilium, publicatio illa fieri „ debet, ne ſi ſponſus vel ſponſa peregre „ advenerint, fraus aut fallacia committatur „.

Si hi prætenſi Reformati, ſolis incommodis ex nuptiis clandeſtinis orituris permoti, adeo ſollicite has proclamationes præmitti velint; nec cum aliquo cujuſcumque conditionis diſpenſare ſoleant, utl notorium eſt: indignum ſane, & ſcandaloſum Epiſcopos nonnullos, tot etiam Eccleſiæ ſanctionibus conſtrictos, adeo faciles eſſe in remittendis proclamationibus, ut leges Eccleſiæ tantum pauperibus, & infimæ quaſi plebi præſcriptæ videantur; imo, quod pudet dicere, ſola nummi carentia ad obſervantiam legis conſtringere videatur.

XXVII. Interim cum frequenter Parochi non poſſint huic abuſui totaliter occurrere; ſed id præcipue ab Ordinariis, eorumque Officialibus dependeat, ipſi interim ſaltem ſoliciti ſint, ut juxta Synodorum, & Ritualium ſuorum præſcriptum, non niſi causâ cognitâ, & cum magna cautione teſtimonia pro obtinenda diſpenſatione expediant, ut ſi quis in diſpenſatione committatur abuſus, is ipſis equidem imputari nequeat.

Deinde Parochus ut ſolicitus pro Legum Eccleſiaſticarum executione zelator, ſubditos ſuos ſæpius ad hujus legis obſervantiam adhortetur; exponendo rationes, ob quas Eccleſia tam ſerio has denuntiationes præmitti voluerit; quam periculoſum, & Deo ingratum ſit, in ipſa Sacramenti ſuſceptione Leges Eccleſiaſticas infringere: neque ipſam diſpenſationem, ſi causâ legitimâ deſtituta ſit, ipſos in totum ſemper excuſare. Denique perſuadendo honeſtioribus, ut ſe huic legi ſubjiciant; ut ita ſuo exemplo alios ad ejus obſervantiam alliciendo, & oſtendendo Legem Eccleſiæ non tantum pauperibus, & infimæ plebi eſſe præſcriptam, benedictionem ampliorem a Deo accipere mereantur.

CAPUT IV.

De Matrimonio, & Conſenſu Matrimoniali.

1. *Matrimonii definitio.*
2. *Matrimonium* legitimum.
3. *Matrimonium* ratum *tantum.*
4. *Matrimonium* conſummatum.
5. *Matrimonium ratum inter Fideles verum Sacramentum.*
6. *Definitio Matrimonii in Decreto pro Armenis, quomodo accipienda.*
7. *Quæ ſit cauſa efficiens Matrimonii?*
8. *Conſenſus Matrimonialis per* ſigna *exprimi poteſt.*
9. *Non facile admittenda hujuſmodi expreſſio; & quare?*

10. *Etiam*

10. *Etiam inter abſentes poteſt celebrari.*
11. *Requiritur mandatum ſpeciale.*
12. *Mandatarius ad contractum matrimonialem alium ſubſtituere non poteſt.*
13. *Cenſetur revocatus, etiamſi revocatio non ſit intimata.*
14. *Diſſuadenda Matrimonia per Procuratores.*
15. *Matrimonio conditio adjici poteſt, & quid conditio de præſenti, aut de præterito operetur?*
16. *An contractus Matrimonialis ſub conditione de futuro contingenti, ante eventum conditionis ſit Matrimonium?*
17. *An eveniente conditione conſenſus ſit renovandus?*
18. *Quem effectum habeant conditiones turpes aut impoſſibiles contractui Matrimoniali adjectæ?*
19. *Ad validitatem Matrimonii non requiritur conſenſus Parentum.*
20. *In Belgio Matrimonium invitis parentibus contractum eſt validum; & quid in Gallia?*
21. *Hujuſmodi Matrimonia Eccleſia deteſtatur.*
22. *Pœnæ in filios-familias ſine conſenſu parentum decretæ in Gallia.*
23. *Qui Edictis pœnalibus non comprehenduntur.*
24. *Quomodo puniendi Sacerdotes hujuſmodi Matrimonio aſſiſtentes.*
25. *Edicta Principum noſtrorum contra ſimilia Matrimonia.*
26. *Conſenſum parentum judex ſupplere poteſt; & quis ſit is judex?*
27. *Quod ſit Parochorum officium in diſſuadendis Matrimoniis ineundis ſine conſenſu parentum.*
28. *Non ſemper illicitum contrahere* invitis *parentibus, dum* irrationabiliter *ſunt inviti.*
29. *Monendi parentes ne ſine juſta cauſa denegent conſenſum.*
30. *Quid Parocho agendum poſt contractum Matrimonium invitis parentibus?*

I. Matrimonium generaliter ſumptum definitur in *cap.* 11. ;; *De Præſumpt.* Maris & feminæ conjunctio individuam vitæ conſuetudinem retinens; eaque jam ante tradita erat a Juſtiniano in *Inſtitutis de Patria Poteſtate* §. 1.

II. Matrimonium generaliter ſic ſumptum tripliciter diſtinguitur. Aliud dicitur *legitimum*, id eſt, ſecundum leges Gentium legitime contractum, non autem in fide Chriſti, quale eſt Judæorum, & Infidelium.

III. Aliud Matrimonium *ratum*, id eſt in Eccleſia approbatum, quod inter Chriſti Fideles legitime contrahitur: quam diſtinctionem aperte ponit Pontifex in *cap.* 7. ;; *De Divortiis*, dicens: " Nam etſi „ Matrimonium *verum* inter Infideles exiſtat, non tamen eſt *ratum*: Inter Fideles autem verum, & *ratum* exiſtit: „ quia Sacramentum fidei, quod ſemel eſt „ admiſſum numquam amittitur; ſed *ratum* efficit conjugii Sacramentum, ut „ ipſum in conjugibus illo durante perduret „.

IV. Si poſtquam Matrimonium legitime contractum eſt, conjunctio carnalis interceſſerit, jam Matrimonium a conſummatione operis Matrimonialis dicitur *conſummatum*.

Quamvis Matrimonium *ratum* etiam ante conſummationem ſit verum Matrimonium, nihilque ipſi deſit ad rationem Matrimonii; nihilominus per conſummationem accipit quamdam perfectionem, quantum ad ſignificationem; redditurque vinculum Matrimonii magis indiſſolubile, ut infra titulo *De Divortiis* oſtenditur.

V. Matrimonium *ratum* inter Fideles eſſe verum Sacramentum nemo Catholicorum dubitat, idque tamquam indubitatum expoſuit Eugenius IV. in Decreto pro Armenis, dicens: " Septimum eſt Sacramentum Matrimonii, quod eſt ſignum „ conjunctionis Chriſti & Eccleſiæ ſecundum Apoſtolum dicentem *Eph. c.* 5. „ *v.* 32. *Sacramentum hoc magnum eſt,* „ *ego autem dico in Chriſto & Eccleſia* „.

Et Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *Can.* 1. *De Sacramento Matrim.* ait: " Si quis dixerit Matrimonium non eſſe vere, & „ proprie unum ex ſeptem legis Evangelicæ Sacramentis a Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia „ inventum; neque gratiam conferre; anathema ſit.

Hæc

Hæc dogmata contra noſtri temporis Hæreticos, qui negant Matrimonium eſſe verum Sacramentum, aut gratiam conferre, adſtructa, & ex Patribus, & Scriptura deducta, videri poſſunt apud Theologos, præſertim illos, qui ex profeſſo contra Hæreticos puncta Fidei Catholicæ adſtruxerunt.

VI. Porro definitio jam data, uti paſſim notant Theologi, & Canoniſtæ, non exprimit aut declarat cauſam efficientem Matrimonii, nec ejus ſubſtantiam, ſed tantum effectum, qui ſequitur, & promanat a præcedenti cauſa; ſocietatem nimirum perpetuam omnis vitæ, quam Tertullianus *libro ad uxorem*, conjunctum appellat, & individuum uſum, corporum & animorum conjunctionem individuam.

VII. Cauſa igitur efficiens, & perficiens Matrimonium eſt mutuus contrahentium conſenſus, ut ſicuti Sponſalia de futuro contrahuntur ſolo conſenſu in nuptias futuras, ita Matrimonium per conſenſum de præſenti in nuptias perficitur, juxta Regulam Juris; *Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit*, L. Nuptias *ff. De Regulis Juris*. Unde Pontifex in *cap.* 23. ;; *De Sponſalibus*, tamquam indubitatum ſuæ reſolutionis fundamentum aſſumit, quod *ſufficiat ad Matrimonium ſolus conſenſus illorum, de quorum quarumque conjunctionibus agitur*.

Quod autem dicit Eugenius IV. in citato Decreto pro Armenis: " Cauſa efficiens Matrimonii, *regulariter* eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus "; nullatenus ſic intelligendum, quaſi aliquando alia eſſet cauſa efficiens Matrimonii, quam *mutuus conſenſus;* ſed quod is conſenſus non ſemper ſit exprimendus per *verba:* ideoque vocula *regulariter* non refertur ad *mutuum conſenſum*, ſed refertur ad conſenſum *per verba* de præſenti expreſſum.

VIII. Sicuti enim in aliis contractibus conſenſus non *verbis* duntaxat, ſed etiam *ſignis*, & *nutibus* exprimi, & manifeſtari poteſt; ſimiliter & in contractu Matrimoniali; quemadmodum dicitur *cap.* 13. ;; *De Sponſalibus*, ibi reſpondet Pontifex, ſurdum & mutum poſſe Matrimonium contrahere: *Cum quod verbis non poteſt*, Signis *valeat declarare*,

IX. Verum quia *ſigna* frequenter dubia, & æquivoca ſunt, nec tam clare conſenſus per illa, quam per verba exprimi poteſt; hinc non niſi neceſſitate quodammodo cogente, ſigna admittenda aut adhibenda ſunt. Imo ut certius de conſenſu conſtet, claram & nullis ambiguitatibus, aut æquivocationibus obnoxiam verborum formulam in contractu Matrimoniali adhibendam paſſim Ritualia præſcribunt; a qua nec Parochi recedere, nec ut aliâ formâ contrahatur, permittere poſſunt: quantumvis alio modo etiam per *ſola* ſigna expreſſus conſenſus Matrimonium *validum* conſtituat; ſi aliud Canonicum non obſtet impedimentum.

X. Cum Chriſtus elevando contractum Matrimonialem ad rationem Sacramenti, nihil immutaverit de natura contractus, conſequens eſt, quod ad inſtar aliorum contractuum, qui conſenſu ineuntur, poſſit & hic inter abſentes per litteras, aut per Mandatarios ſive Procuratores perfici; quod ultimum inter Principes non raro contingit.

XI. Sed quia hic de re ſummi momenti tractatur, Procurator non aliter cenſetur idoneus ad Matrimonium contrahendum, quam ſi ad hoc mandatum habet *ſpeciale*, uti declaratur in *cap. fin. De Procuratoribus in VI.*

XII. " Et quamvis alias is, qui conſtituitur ad negotia Procurator, alium dare poſſit, in hoc tamen caſu (propter magnum quod ex facto tam arduo poſſet periculum imminere) non poterit deputare alium, niſi hoc eidem *ſpecialiter* ſit commiſſum ". Ita Pontifex in citato Capitulo finali.

XIII. Quin & ibidem tamquam in hoc contractu omnino ſingulare additur: " Sane ſi Procurator antequam contraxerit, a Domino fuerit revocatus: contractum poſtmodum Matrimonium ab eodem (licet tam ipſe, quam ea, cum qua contraxit, *revocationem* hujuſmodi penitus *ignoraverint*) *nullius* momenti exiſtit, cum illius conſenſus defecerit, ſine quo firmitatem habere nequivit ".

XIV. Ex his ſat apparet, quâ ratione Matrimonia per Procuratores, & inter abſentes multis difficultatibus poſſint eſſe obno-

obnoxia; ut proinde conſulendum ſit, ut inter præſentes fiant; nec Parochi propriâ auctoritate hujuſmodi Matrimonia admittere debeant; attento quod nec inter Theologos omnino conveniat, num hæc Matrimonia veram Sacramenti rationem habeant.

XV. Si ſolam rationem contractus in Matrimonio ſpectemus, etiam conditiones & modos ad inſtar aliorum contractuum adjici patitur.

Conditiones quidem de *præterito*, vel *præſenti* ſi adjiciantur, ipſum conſenſum non ſuſpendunt; ſed ſi verum ſit quod exprimitur, conſenſus adeſt; ſi falſum ſit, conſenſus deeſt, & conſequenter Matrimonium non eſt: exempli gratiâ, ſi ſponſus dicat, accipio te in uxorem ſi nobilis ſis, vel ſi hoc illudve *feciſti*, aut *non feciſti*.

XVI. Quoad conditionem de futuro contingenti, exempli gratiâ, *ſi pater conſenſerit*, certum eſt, quod ſi hæc per modum veræ, & proprie dictæ conditionis ſit adjecta, conſenſus matrimonialis ſuſpendatur, & per conſequens Matrimonium non cenſeatur contractum ante conditionis eventum.

Quia autem repugnare videtur, ut quis contrahat Matrimonium requirens conſenſum *de præſenti*, atque translationem mutuorum corporum; & tamen in futurum a conditionis incerto eventu ſuſpendatur conſenſus; credunt nonnulli, hoc caſu Sponſalia *de futuro* contracta eſſe potius, quam Matrimonium; atque ita Emanuel Gonzales Sacrorum Canonum in Univerſitate Salmanticenſi Profeſſor in Commentario ad *cap.* 3. ;; *De Conditionibus appoſitis*; ſiquidem (ait) non adeſt conſenſus *de præſenti*, ſed *de futuro* pendens a conditionis eventu. Idipſum non obſcure tradit Sanctus Thomas in 3. *part. quæſt.* 47. *art.* 5. ubi loquens de Matrimonio contracto per verba de præſenti, ſed ſub conditione de *futuro*, quæ ſit *contingens*, ut datio pecuniæ, vel acceptatio parentum, ait: " Et „ tunc idem eſt judicium de tali conſenſu „ ſicut de conſenſu, qui ſit per verba de „ futuro, unde non facit Matrimonium „.

XVII. Cum certum ſit, contractum per conditionem appoſitam ſuſpendi, & eatenus ſapere naturam Sponſalium *de futuro*; credunt aliqui, quod eveniente conditione, requiratur novus conſenſus; præſertim hodie poſt Concilium Tridentinum, coram Parocho, & teſtibus renovandus; quod affirmat poſt plures citatos Gonzales loco citato; quod licet in rigore verum non videatur, tamen non eſt dubium, quin in praxi hoc tutius ſit; præcipue ſi conditio longo temporis intervallo poſt contractum eveniat; ut merito dubitari queat, num primus conſenſus adhuc virtualiter perſeveret.

XVIII. Conditiones turpes, & impoſſibiles, propter favorem Matrimonii, pro non adjectis habendas eſſe conſtituit Pontifex in *cap. fin.* ;; *De Conditionibus appoſitis*.

Porro hæc Decretalis intelligenda videtur de conditionibus appoſitis, non proprie conditionaliter, ſed ut modus quidam. Si enim contrahentes abſolute voluiſſent ſuum conſenſum ab eventu conditionis turpis ſuſpendi, non apparet, quâ ratione poſſet ante eventum hujus conditionis dici verum Matrimonium: cum hoc ſine conſenſu contrahentium haberi nequeat; quemadmodum conſtat ex *cap.* 26. ;; *De Sponſalibus*.

Similiter quod in eadem Decretali dicitur de conditionibus *ſubſtantiæ* Matrimonii repugnantibus; has ſcilicet Matrimonium invalidum reddere, etiam de conditionibus modaliter potius, quam conditionaliter expreſſis intelligendum, & juri mere poſitivo, ſaltem quoad aliquas conditiones, adſcribendum videtur.

Ceterum plura de conſenſu conditionato addere non eſt viſum: tum quod raro Matrimonia ſub conditione ineantur, & merito ob difficultates, & quæſtiones inde orituras diſſuadeantur; neque a Parocho, ut coram ſe ineantur, admittenda; vel ab ipſo conſulatur Epiſcopus.

XIX. Præter conſenſum ipſorum contrahentium, aliorum conſenſum, nequidem parentum, etiam reſpectu filiorum-familias, quantumvis *minorennium*, requiri ad validitatem Matrimonii declarat Synodus Tridentina, anathemate damnans eos, " qui „ falſo affirmant, Matrimonia a filiis-familias ſine conſenſu parentum contracta „ irrita eſſe, & parentes ea rata vel irri- „ ta

„ ta facere poſſe „. *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *De Reformat. Matrim.*

XX. Quapropter hic in Belgio Matrimonia filiorum-familias *invitis*, aut *non conſultis* parentibus pro *validis* habentur; quamvis in Gallia, ſi Regia Edicta in rigore verborum accipiantur, hujuſmodi Matrimonia *invalida* videantur; ſaltem ſi probari queat, quod *ſeductio*, quæ ſpeciem *raptus* præfert, intercesſerit; quemadmodum deducit Claudius De Blondeau in Bibliotheca Canonica, verbo *Mariages*, *pag.* 84. ut ita invaliditatem Matrimonii non refundant in defectum conſenſus parentum; ſed in crimen *raptus*; quod eſſe impedimentum dirimens ipſa Synodus Tridentina agnoſcit (*a*).

XXI. Illud equidem conſtat, quod ſimilia Matrimonia filiorum ſine conſenſu parentum contracta, ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis ſemper deteſtata ſit atque prohibuerit, uti loquitur Synodus Tridentina dicto *cap.* 1.

Nequaquam proinde menti Eccleſiæ contrariantur Principum leges, dum hujuſmodi Matrimonia etiam ſuis legibus prohibent; atque contrahentes, aut ad ea quomodolibet concurrentes puniunt, quin & effectibus civilibus ſimilia Matrimonia evacuant: ſed potius Eccleſiæ obſecundant, & ejus ſanctiones ſuis legibus adjuvant.

XXII. Henricus II. Rex Galliæ Edicto ſuo anni 1556. *art.* 1. ſtatuit, quod filii-familias, qui contraxerint, aut contrahent in poſterum Matrimonia clandeſtina, invitis, aut inſciis patre & matre, poterunt propter commiſſam hanc ingratitudinem, vituperium, & contemptum ſuorum dictorum parentum, tranſgreſſionem legis divinæ, & læſam honeſtatem publicam a ſuis reſpective parentibus exhæredari, & excludi ab eorum ſucceſſione, abſque ſpe alicujus querelæ adverſus hujuſmodi exhæredationem recipiendæ. Quin & liberum ſit parentibus revocare omnes, & ſingulas donationes liberis ſuis factas. Inſuper liberi ſic juncti Matrimonio, in caſum hujuſmodi exhæredationis declarantur incapaces omnium jurium, & emolumentorum, vi matrimonialium contractuum, & teſtamentorum, legumve, aut conſuetudinum municipalium beneficio illis alias quærendorum.

Inſuper decernit, ut liberi inſciis aut invitis parentibus juncti, & quicumque operam, aut conſilium hujuſmodi Matrimoniis perficiendis præſtiterint, ſubjiciantur pœnis arbitrariis ſtatuendis pro caſus exigentia per Judices Regios; ad quos horum cognitionem pertinere vult, & quorum conſcientiam onerat.

XXIII. Declarat tamen, quod non intendat hoc ſuo Edicto comprehendi Matrimonia contracta a filiis-familias excedentibus annos triginta; aut filiabus excedentibus annos viginti quinque, modo ſaltem requiſiverint conſilium parentum. Similiter ſi eorum mater tranſierit ad ſecundas nuptias, ſufficiet ejus conſilium expetere.

XXIV. Per Edictum Henrici III. an. 1579. Bleſis editum *art.* 40. inhibetur Parochis, Vicariis, aliiſque, qui ſolemnizationi Matrimonii aſſiſtunt, ut ſi conjungendi ſint filii-familias, aut aliorum poteſtati ſubjecti, ad ſolemnizationem procedere, niſi ipſis conſtet de conſenſu parentum, tutorum, aut curatorum, alias puniendi ut fautores criminis raptus.

XXV. Eadem pene Edictis Caroli V. 4. Oct. 1540. & Philippi IV. 29. Novemb. 1623. pro Belgicis hiſce Provinciis decreta ſunt; ac præſertim Edicto poſteriore; quo decernitur, " ut filii-familias minores „ 25. annis, qui inſciis aut invitis parentibus, & omnes minores, qui ſine conſilio, & conſenſu proximorum conſanguineorum, paterni & materni lateris, „ & tutorum, ſeu curatorum cujuſcumque ſint qualitatis, contraxerint, incapaces ſint omnium lucrorum, quæ directe, vel indirecte alter ab altero petere poſſet, per conventiones, donationes „ inter vivos, aut causâ mortis, teſtamenta, ſucceſſiones, conſuetudinem, ſeu „ alium quemcumque modum; declarando „ irritas quaſcumque conventiones, & donationes in alterutrius utilitatem pactas; „ eaque diſpoſitio vigeat, quamvis poſtea „ parentum conſenſus ſuperveniat „.

„ Poſſint hujuſmodi etiam filii-familias a „ patre,

(*a*) Id docte expoſitum eſt ab auctore Collectaneorum Cleri Gallicani *tom.* 5. *tit.* 8. *part.* 3. *col.* 1108. 1109. &c.

Digitized by Google

„ patre, & matre exhæredari, nec recipiatur querela ſub prætextu legitimæ dotis, alimentationis, aut conſuetudinariæ devolutionis, quoad bona profecta a latere ſuperſtitis, qui ex eis filio inobedienti jus adimere poterit; non aliis tamen, quibus ex eadem devolutione jus aliquod debitum ſit „.

Habetur prius Edictum *part. 1. Edictorum Flandriæ lib. 3. Rubrica 1.* Poſterius vero *part. 2. lib. 3. Rubrica 1.*

Non comprehenduntur hoc Edicto filiifamilias majores 25. annis, dummodo *conſilium* parentum requiſierint; quod etiam a matre, quæ ad ſecundas nuptias tranſivit, requiri ſufficit.

Itaque juxta Edicta hæc, licet Matrimonia filiorumfamilias etiam minorennium ſine conſenſu parentum non ſint irrita, ſeu invalida in ratione Sacramenti, verumque vinculum Matrimonii inter taliter conjugatos conſiſtat, ſunt tamen quodammodo nulla quoad effectus civiles, quibus vi horum Edictorum deſtituuntur.

XXVI. Neque effectus hos hujuſmodi Matrimonia obtinebunt, tametſi prætendatur, contractis jam nuptiis, parentes *irrationabiliter* contradixiſſe, niſi judex ipſe jam prius de hac irrationabilitate cognoverit, & pronuntiaverit; atque ita *auctore* judice Matrimonium celebratum fuerit.

Edictum enim Caroli, ad quod & Edictum Philippi IV. ſe refert, diſſenſum ad cenſuram judicis remittit, qui rationes exiget; quæ ſi legitimæ non fuerint, Magiſtratus parentum officium ſupplebit, & auctoritate ſuâ contrahendi facultatem faciet, & tunc pœnæ eximitur quod auctore judice fit.

Sub Magiſtratu ſeu judice, tam Eccleſiaſticum, quam civilem intelligi vult Zypæus in Notitia juris Belgici *titulo De Sponſalibus num.* 8. quod eo magis (ait) apud nos rationabile eſt, ſi apud Batavos Miniſtri Hæretici hac in parte vicem Magiſtratus obeant, quemadmodum teſtatur Grotius in Iſagoge ad Jus Hollandicum *lib. 1. part.* 5.

Quidquid ſit, cum hic præcipue agatur de validatione Matrimonii, quoad effectus *mere civiles*, & de obſervantia aut contraventione Regiorum Edictorum, conſultius eſt, & Judicis Regii auctoritatem interponere; quod & Zypæus agnoſcit, verbis ſupra relatis ſubjungens: ad "vitandas tamen calumnias ſuaſero, ut civilis etiam Magiſtratus judicium interveniat „.

XXVII. Ut autem infauſtis his filiorum-familias Matrimoniis occurratur, Parochi ſæpius oſtendere debent, quam grave ſit, atque ipſi divino præcepto de honorandis parentibus directiſſime oppoſitum, in re tanti momenti negligere parentes, nec eorum deſiderio obſequi.

Ad hæc, ut parentes conſulantur, non tantum debitam erga parentes reverentiam exigere, ſed etiam bonum ipſorum filiorum, quos in delectu uxoris non raro excæcat libido, præcipitantia, & juvenilis incircumſpectio; ac inſuper utriuſque familiæ diſcordia, aliaque innumera, quæ ex Matrimoniis hujuſmodi oriri ſolent mala, & quod ſicuti Matrimoniorum contractorum peſſimum eſt initium, ita quoque infauſtus eſſe ſoleat progreſſus, & finis.

XXVIII. Oſtendendum quoque filiis, non eſſe licitum ſemper invitis parentibus contrahere Matrimonium, quantumvis etiam *irrationabiliter* eſſent inviti: eo quod non raro mala ſequutura ex hujuſmodi Matrimoniis invitis parentibus contractis, ſint majora, quam bonum ex Matrimoniis illis ſperandum.

XXIX. At dum de his monentur filii, una quoque parentes inſtruendi ſunt de culpa, quam incurrunt, ſi conſenſum ſuum negando, aut protelando prolium ſuarum Matrimonia ex motivis humanis ſæpius inſufficientibus, ac parum Chriſtianis, cauſa ſint quod proles in peſſima quæque ruant.

XXX. Contracto autem Matrimonio, Parochi erit, pacem inter filium & parentes conciliare; atque filium ad ſatisfactionem, & veniæ poſtulationem, & patrem ad benignitatem & indulgentiam inflectere; atque Sancti Ambroſii modum agendi cum Siſinnio, quo invito filius uxorem duxerat, imitari. Patrem filio jure iratum agnovit Ambroſius, filium ad officium revocavit, & ad veniam rogandum adducit, patrem filio reconciliavit, ejuſque ac nurus benevolam ſuſceptionem Siſinnio gratulatus, *Epiſt. 64.* quæ a Parochis merito in ſimili occaſione legetur.

Aaa 2 Præ-

Prædicta ſere brevi decreto comprehendit Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 7. *cap.* 43. Poſtquam dixit, " optandum eſſe, „ ut Canon Evariſti Pontificis (apud „ Gratianum *cauſ.* 20. *quæſt.* 5. *Can.* 1.) „ Concilio Generali renovetur, tollanturque illa clandeſtina Matrimonia, quæ „ invitis parentibus ac propinquis Veneris „ potius quam Dei cauſâ contrahuntur: „ Nam quanta ex his clandeſtinis Matrimoniis mala ſuboriantur in aperto eſt „. Dein addit: " Quantum fieri poteſt, cavebit Parochus, ne liberos citra parentum auctoritatem conjungat. Quod ſi „ parentes negligentes fuerint, aut in admittendo Matrimonio jam contracto rigidiores negatores, admonebit eos, ut „ liberos maturæ ætatis elocent, neve vinculo jam per Eccleſiam indiſſolubili pertinacius obluctentur „.

CAPUT V.

Coram quo Matrimonium contrahendum.

1. *Olim coram Sacerdote nuptiæ contrahebantur.*
2. *Cur Eccleſia voluerit publice coram Sacerdote Matrimonium contrahi?*
3. *Decretum Concilii Tridentini contra Matrimonia clandeſtina.*
4. *Vi illius Decreti præſentia Parochi, aut alterius Sacerdotis de ejus licentia requiritur ad* validitatem *Matrimonii.*
5. *Sufficit Parochus alterutrius contrahentium.*
6. *Parochus proprius, intelligitur Parochus* domicilii.
7. *Unde æſtimandum ſit, an quis certo loco domicilium habeat?*
8. *Poteſt quis duplicem Parochum proprium habere.*
9. *Qui cenſeantur nullum domicilium, neque* proprium *Parochum habere?*
10. *An carentes proprio domicilio debeant contrahere coram Parocho loci, in quo tempore contrahendi Matrimonii conſiſtunt.*
11. *Quid ſi alteruter Deſponſorum* proprium *Parochum habitationis habeat, an coram eo contrahendum?*
12. *Decretum Synodi Tridentinæ circa Matrimonia Vagabundorum.*
13. *Quid circa hæc ab Ordinariis, & Parochis obſervata velint Synodi Belgicæ.*
14. *Si ex conſuetudine aut ſtatuto ſit aliquis* proprius *Vagabundorum Parochus, coram eo erit contrahendum.*
15. *Milites ubi domicilium habere cenſeantur?*
16. *Quid de Militum Matrimonio hìc in Belgio; & quis pro milite habendus?*
17. *Aſſiſtentia Parochi non eſt actus juriſdictionis proprie dictus; & quæ inde conſectaria?*
18. *Poteſt auctoritatem aſſiſtendi alteri Sacerdoti delegare.*
19. *Quomodo & quando hæc auctoritas dari debeat.*
20. *An Vice-Paſtores, Deſervitores, aut Vicarii amovibiles poſſint alteri licentiam aſſiſtendi dare?*
21. *Ordinarius per totam Diœceſim aſſiſtere, & alteri licentiam aſſiſtendi dare poteſt: & quis habeatur* Ordinarius?
22. *An invito Parocho dare queat alteri licentiam?*
23. *Requiritur præſentia teſtium; eaque ſimultanea cum Parocho.*
24. *Non requiruntur teſtes* omni exceptione *majores; & quare?*
25. *Præſentia Parochi debet eſſe moralis.*
26. *Matrimonium initum coram Parocho reluctante & invito, poteſt eſſe validum.*
27. *Nec ignorantia, nec impoſſibilitas præſentiam Parochi ſupplent.*
28. *Matrimonium contractum in articulo mortis coram Parocho & teſtibus, ſubinde eſt invalidum in Gallia quoad effectus civiles.*
29. *Matrimonia clandeſtina non ſunt* invalida *in locis, in quibus Decretum Concilii Tridentini non eſt promulgatum.*
30. *In his viciniſque Provinciis ſufficienter eſt publicatum.*
31. *Defectum Parochi generalis quædam neceſſitas ſupplere poteſt, etiam in locis ubi Decretum eſt publicatum.*
32. *Matrimonia Acatholicorum coram Magiſtratu aut Miniſtro Acatholico in Provinciis Confœderatis* reputantur valida.

33. Pri-

33. *Prima ratio ab incommodis.*
34. *Secunda ex morali impoſſibilitate.*
35. *Tertia ratio ex fine ipſius Decreti.*
36. *Quod obtinet in Matrimonio utriuſque partis Acatholicæ, etiam obtinet ſi altera duntaxat ſit Acatholica.*
37. *Sententia Doctorum Pariſienſium de validitate ſimilium Matrimoniorum.*
38. *Fortiter reſiſtendum Matrimoniis partis Catholicæ cum Acatholica.*
39. *Sine licentia Vicarii Apoſtolici non licet Miſſionariis hujuſmodi Matrimonio aſſiſtere.*

I. JAm pridem moris fuiſſe, ut Chriſtianorum nuptiæ non niſi cum benedictione Sacerdotali, ac ipſo Sacerdote Eccleſiæ nomine eas probante contraherentur, diſertis verbis expreſſit Tertullianus *libro de Pudicitia*. " Ideo penes nos (ait) *occultæ* quoque conjunctiones, id eſt, non „ prius apud *Eccleſiam* profeſſæ, juxta mœ„ chiam & fornicationem judicari periclitantur „.

Et ante Tertullianum Martyr Ignatius Epiſtolâ ad Polycarpum: " Decet vero ut „ ducentes uxores & nubentes, cum *Epiſcopi* arbitrio conjungantur, ut nuptiæ „ juxta Domini præceptum ſint, non autem ad concupiſcentiam „.

Legitur quoque in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *cap.* 179. " Prius conveniendus eſt Sacerdos, in cujus Parochia „ nuptiæ fieri debent in Eccleſia coram „ populo. Et ibi inquirere una cum populo ipſe Sacerdos debet, ſi ejus propinqua ſit an non, aut alterius uxor, vel „ ſponſa, vel adultera. Et ſi licita & honeſta omnia pariter invenerit, tunc per „ conſilium, & benedictionem Sacerdotis, „ & conſultu aliorum bonorum hominum „ eam ſponſare & legitime dotare debet „.

Idipſum legitur in Canonibus Iſaaci Epiſcopi Lingonenſis *tit.* 5. *Can.* 6. & anno 909. in Synodo Trosleana ſub Heriveo Archiepiſcopo Remenſi *cap.* 8. renovatum fuit.

II. Rationem vero cur occultas conjunctiones vetarent, eaſque publice coram Sacerdote fieri vellent, præmittunt: " Quia „ ſæpe in nuptiis *clam* factis gravia peccata tam in Sponſis aliorum, quam & „ in propinquis ſive adulterinis conjugiis, „ & quod pejus eſt dicere, conſanguineis „ adcreſcunt & adcumulantur „.

Ob hæc aliave graviſſima incommoda ex clandeſtinis Matrimoniis oriri ſolita, ſemper Eccleſia ea deteſtata eſt; iteratiſque Decretis, etiam ſub graviſſimis pœnis prohibuit.

III. At Synodus Tridentina animadvertens, prohibitiones illas, propter hominum inobedientiam jam non prodeſſe; ac inſuper perpendens gravia peccata & incommoda, quæ ex hujuſmodi clandeſtinis conjugiis quotidie oriuntur; præſertim vero eorum, qui in ſtatu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua *clam* contraxerant, relictâ, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt; cui malo cum ab Eccleſia, quæ de *occultis* non judicat, ſuccurri non poſſit, efficacius aliquod remedium adhibendum cenſuit: atque præter publicas denuntiationes, quas juxta modum ſupra *cap.* 3. deſcriptum præmitti voluit, inſuper declaravit, & ſtatuit: „ Qui aliter quam præſente Parocho, vel „ alio Sacerdote de ipſius Parochi ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus „ teſtibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit: & „ hujuſmodi contractus irritos, & nullos „ eſſe decernit, prout eos præſenti Decreto irritos facit, & annullat „.

IV. Quantumvis etiam non obſtante Decreto Concilii Tridentini diſputetur inter Theologos, an Parochus ſit verus Miniſter Sacramenti Matrimonii, an vero ipſi contrahentes; atque veriſimilior videatur ſententia affirmantium hos eſſe Miniſtros: nihilominus illud certum eſt, Parochi alteriuſve Sacerdotis de Parochi ſeu Ordinarii licentia adeo neceſſariam aſſiſtentiam, ut nî aſſiſtat, ex Decreto Concilii Tridentini non illicitum duntaxat, ſed & *invalidum* ſit Matrimonium.

V. Cum Synodus ſimpliciter requirat præſentiam Parochi, non *Parochorum*; neque exprimat, an viri, an mulieris, receptum eſt, ſi Deſponſi ſint diverſarum Parochiarum, alterutrius contrahentium Parochi præſentiam ſufficere; & ita ſanctam Congregationem declaraſſe refert Fagnanus ad *cap.* QUOD NOBIS ;; *De cland.* eique moder-

moderna, & notoria praxis ſuffragatur.

Conſuetudo in multis locis habet, ut potius coram Parocho mulieris, quam viri Matrimonium contrahatur: quæ conſuetudo in honeſtate fundamentum habet, adeoque eſt merito ſervanda, uti ſupra *cap.* 1. circa Sponſalia notatum eſt.

VI. Eſt autem proprius Parochus, qui vi Decreti Concilii Tridentini Matrimonio aſſiſtere debet, is, in cujus Parochia alter domicilium habet, ait Rituale Mechlinienſe; & communis praxis ſuffragatur.

Non ſufficit ergo Parochus *originis*, ſed requiritur Parochus *domicilii*, ſive illius Parochiæ, in qua tempore contracti Matrimonii alter ſaltem contrahentium morabatur, ut juxta vulgarem, & communem modum loquendi, ibi domicilium habere, ſive habitare cenſeretur; quamvis non ita fixum, nec eo animo, ut eo loco perpetuo manere intenderet.

VII. Imo quis domicilium ſufficienter ad hunc effectum habere cenſendus eſt, tametſi eo animo ibidem moretur, ut poſt certi temporis lapſum inde ſit recurſurus; quin & ipſa negotia, ob quæ ibidem moratur, id aperte ſignificent: uti in Scholaribus Academicis manifeſtum eſt. Licet enim hi duntaxat pro tempore ſtudiorum Academicum Domicilium eligant; quia tamen pro eo tempore, juxta communem, & vulgarem loquendi modum, in Academia habitare dicuntur, Parochus Parochiæ, in qua pro eo tempore morantur, *proprius* ipſorum Parochus in ordine ad contrahendum Matrimonium habetur.

E contrario, ſi quis tantum recreationis, aut litis, alteriuſve negotii proſequendi cauſâ in aliquo loco, tametſi notabili etiam tempore, ſubſiſtat, non propterea ibi domicilium elegiſſe cenſebitur: eo quod juxta moralem modum loquendi ibidem habitare non judicetur. Ex vulgari itaque æſtimatione, & loquendi modo multum dependet, ut definiatur, ubinam quis domicilium dicendus ſit habere, ut coram Parocho loci Matrimonium valide contrahere queat. Et quidem in particularibus caſibus ex circumſtantiis concurrentibus facilius, & ſecurius id determinari poteſt, quam per generalem aliquam regulam definiri aut deſcribi.

VIII. Hoc conſtat, quod ſubinde quis poſſit in duabus Parochiis eodem tempore habere domicilium; ſi nimirum juxta moralem loquendi modum in utraque ſic familiam inſtituat, ut utrobique juxta moralem, & vulgarem loquendi modum habitare cenſeatur; licet in uno forſan loco frequentius perſonaliter reſideat, quam in altero.

IX. Cum proprius Parochus dicatur a domicilio habitationis, conſequens eſt, quod hi, qui tale domicilium non habent, nec *proprium* quoque Parochum habere cenſendi ſint.

Porro qui hujuſmodi domicilio carent, dicuntur *Vagi*, ſeu Vagantes, & incertas ſedes habentes. Unde tales etiam habendi ſunt, qui priſtinum domicilium deſerentes, navigant, vel iter faciunt, quærentes ubi ſe collocent: Hi enim domicilio carentes, eatenus Vagantes dicuntur, & incertas ſedes habentes: uti notat Sanchez *lib.* 3. *De Matrimonio*, *diſput.* 25. *num.* 2. qui dein *num.* 3. notat, etiam & illum merito poſſe *vagum* appellari, qui relicto ſuo domicilio iter facit ad locum, in quo domicilium conſtituere deſtinavit, eo quod hactenus pro eo tempore quo eſt in itinere, nullum domicilium habeat; utpote priore deſerto, & ſecundo nondum occupato.

X. Cum igitur Tridentina Synodus exigat ad validitatem Matrimonii præſentiam *proprii* Parochi habitationis ſive domicilii, non apparet, qua ratione in vagis, ſive vagabundis illis hoc Decretum in omni ſuo rigore ſervari queat, quandoquidem hi, ex ſuppoſito, *proprio* Parocho habitationis ſeu domicilii careant.

Concludendum ergo apparet, quod dum hoc Decretum reſpectu vagantium non poteſt quoad omnia exacte ſervari, eo quod *proprii* Parochi præſentia haberi nequeat; ſaltem ſervetur quantum poteſt: uti notat Zypæus *Conſ.* 7. *De Sponſalibus*.

Hinc conſequens eſt, quod dum vagabundi non poſſunt coram ſuo *proprio* Parocho contrahere, ſaltem contrahere debeant in præſentia *Parochi* loci, in quo tempore contrahendi Matrimonii conſiſtunt; neque poſſint eo loco coram alio Parocho, aut Sacerdote ſine licentia Parochi loci Matrimonium inire. Quin & ipſa Synodus Tri-

Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 7. *De Reformat. Matrim.* ſat oſtendit: Vagabundos coram Parocho debere contrahere, ubi *Parochis præcipit, ne illorum Matrimoniis interſint*, niſi ſervatis iis, quæ ibidem præſcribuntur; cui & communis praxis conſonat.

XI. Ulterius, ſi ſupponatur Sponſus eſſe vagabundus ſive omni domicilio deſtitutus, Sponſa autem domicilium fixum habeat, & conſequenter *proprium* Parochum habitationis, videtur coram hoc Parocho contrahendum: eo quod ſic Concilio Tridentino ſatisfieri queat, quod requirit præſentiam *proprii* Parochi.

Dum enim vagabundi coram Parocho loci, in quo tempore contrahendi Matrimonii reperiuntur, contrahunt, nequaquam in rigore coram *proprio* Parocho habitationis contrahunt; & eatenus ob neceſſitatem a Decreto Concilii receditur: qui receſſus admittendus non apparet, dum alteruter contrahentium *proprium* habitationis Parochum habet: eo quod hoc caſu Decreto Concilii Tridentini ſatisfieri queat, contrahendo coram *proprio* Parocho Sponſæ non vagabundæ.

XII. Synodus Tridentina advertens, quod multi, " qui vagantur & incertas
" habent ſedes, primâ uxore relictâ, aliam
" & plerumque *plures* illâ vivente, diver-
" ſis in locis ducant, omnes, ad quos ſpe-
" ctat, paterne monet, ne hoc genus ho-
" minum vagantium ad Matrimonium fa-
" cile recipiant, Magiſtratus etiam ſecu-
" lares hortatur, ut eos ſevere coërceant.
" Parochis autem præcipit, ne illorum Ma-
" trimoniis interſint, niſi prius diligentem
" inquiſitionem fecerint, & re ad Ordi-
" narium delatâ, ab eo licentiam id fa-
" ciendi obtinuerint ". Citato *cap.* 7.

XIII. Decreti hujus executionem Synodi Belgicæ uno conſenſu urgent, vultque Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 10. *cap.* 6. ut licentia ab Ordinario obtineatur *in ſcriptis; neque ea licentia ſine cauſæ cognitione & maturâ deliberatione detur.*

Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 11. *cap.* 5. vult, ut " ignoti, & qui certas ſedes non
" habent, non admittantur ad contrahendum
" Matrimonium, niſi præviis atteſtationi-
" bus Paſtoris, ubi noviſſimam fecerint re-
" ſidentiam, aut aliorum fide dignorum,
" quorum ſigilla vel ſignaturæ ſint Paſto-
" ri, coram quo contrahere volent, bene
" notæ, aut ſufficienti aliorum depoſitione
" apud eumdem comprobatæ ".

Non dubium ergo ſummâ circumſpectione, & non niſi auctoritate Superiorum, a Parochis hujuſmodi Matrimonia eſſe ſolemnizanda. Sed tamen quia in hoc Decreto nulla clauſula irritans appoſita eſt, ſi Parochus neglectis iis, quæ a Synodis ſunt præſcripta, Matrimonio aſtiterit, *validum* erit Matrimonium; quamvis Parochus graviter deliquerit, & a Superiore pro merito caſtigandus ſit, uti poſt Sanchez notat Zypæus in Jure novo *tit. De Sponſalibus num.* 13.

XIV. Advertit quoque Zypæus *Conſ.* 7. *De Sponſalibus*, quod omnia Concilii in citato *cap.* 7. verba ſint prohibitiva, non permiſſiva libertatis alicujus quoad vagos; aut conceſſiva juriſdictionis quoad Parochos.

Hinc ulterius concludit: " Si qua in
" civitate peculiaris ac proprius conſti-
" tuatur vagorum hujuſmodi Parochus,
" coram aliis ibi contractum Matrimo-
" nium erit irritum, tamquam non co-
" ram proprio contractum, cum is ibi
" exſtet ".

XV. Milites nomine vagorum non veniunt, eo quod ordinarie domicilium, propriumque Parochum habere cenſeantur. Et quidem miles domicilium habere dicitur, *Ubi meret* (a) *ſi nihil in patria poſſideat*. *L.* 23. §. 1. *ff. Ad Municipalem*.

Multi autem ex hodiernis militibus in patria nihil poſſident, adeoque ii ubi *merent* domicilium habere videntur; & ſic facile ibi Parochum, ut proprium ſortiri, ubi in præſidiis, aut aliter morantur, non tamen per modum tranſitus. *L.* Hæres Absens §. Proinde *ff. de Judiciis*. Ita Zypæus *Conſult.* 2. *num.* 7. *De Off. Ordinarii*.

XVI. Milites in exercitu Regis Catholici hic in Belgio militantes habent ſuos

(a) Ubi meret, *le lieu de ſa garniſon, ou le Soldat reçoit ſa ſolde.*

ſuos reſpective cohortium, aut legionum Cappellanos Caſtrenſes, qui ipſis Sacramenta adminiſtrant juxta datam ipſis facultatem a Vicario Apoſtolico ad Exercitus Regios per Breve Apoſtolicum conſtituto.

Quare nec dubium, quin milites in exercitu actu exiſtentes coram ſuis reſpective Cappellanis tamquam propriis Parochis Matrimonium contrahere poſſint (*a*).

Inter Concordata Ordinariorum 23. Jan. 1595. inita, & denuo in Septembri anno 1628. inter Archiepiſcopum Mechlinienſem, ut Delegatum exercitus, & Epiſcopos Comprovinciales renovata, relatum eſt, " ut Parochis liberum ſit adminiſtra„ re Sacramenta omnibus divertentibus ad „ ſuas Parochias, & ſepulturas iis mo„ rientibus, ſalvis juribus: Non licebit „ tamen Parochis aſſiſtere militibus ſeu „ perſonis de exercitu Matrimonium con„ trahere volentibus; niſi tamquam Præ„ ſidiarii in eorumdem Parochorum Pa„ rochiis reſideant „. Ita Zypæus, *Conſult.* 2. *De Officio Ordinarii n.* 1. qui ibidem Breve Apoſtolicum Delegationis ad Exercitus Regios diſcutit; & ſub eodem titulo in *Jure novo* plures dictorum Concordatorum articulos refert; nec non de militum Matrimoniis in Belgio late tractat, *Conſult.* 14. *De Sponſalibus*. Ibi ſpecialiter examinat, quandonam hodie aliquis pro milite habendus ſit, ut jure militari gaudeat; atque recte monet *num.* 19. " Si quis non animo militandi per collu„ ſionem nomen dederit, ut contra in„ terdictum forſan Ordinarii a Caſtrenſi „ Sacellano conjungatur Matrimonio, & „ mox quaſi a militia mittatur, dicen„ dum erit revera, quod ſimulata militia „ verum effectum veri, & proprii Paro„ chi ei non potuerit producere, adeoque „ nec Sacellanus Caſtrenſis Matrimonio „ rite & rate præeſſe; nec ille valide „ conjungi „.

XVII. Parochi aſſiſtentia ad validitatem Matrimonii a Synodo Tridentinâ requiſita, non eſt proprie actus juriſdictionis, ſed ſimpliciter actus Paſtoralis, quemadmodum adminiſtratio aliorum Sacramentorum; unde & *validum* erit Matrimonium, ſi Parochus aſſiſtat Matrimonio ſui Parochiani in aliena Parochia, etiam renitente ac reclamante Parocho iſtius Parochiæ; quin & in alieno Epiſcopatu invito Epiſcopo; uti poſt alios notat Barboſa, *De Officio Epiſcopi part.* 2. *Alleg.* 32. *num.* 95. ibidem quoque notans, Parochum quantumvis excommunicatum, ſuſpenſum, aut interdictum poſſe *valide* Matrimonio aſſiſtere; eo quod maneat verus Parochus; nec aſſiſtendo actum juriſdictionis exerceat.

XVIII. Sicuti Parochus alteri Sacerdoti adminiſtrationem Sacramentorum, tamquam eorum *Ordinarius* Miniſter, delegare poteſt; ita quoque alteri Sacerdoti facultatem aſſiſtendi Matrimonio ſuorum delegare; uti evidenter ſupponit Synodus Tridentina in verbis, *vel alio Sacerdote de ipſius Parochi licentia*.

Ex contextu Synodi manifeſtum eſt, facultatem hanc non poſſe a Parocho concedi niſi *Sacerdoti*; unde poſt Navarrum, alioſque reſolvit Barboſa loco citato *n.* 13. Matrimonium de licentia Parochi tempore paſſis coram Acolytho contractum eſſe nullum.

XIX. Sufficit autem quocumque modo, ſive voce, ſive ſcripto data fuerit hæc licentia; modo revera data ſit tempore illo, quo Matrimonio aſſiſtitur; nam ſi eo tempore deſuiſſet, licet Parochus poſtmodum licentiam daret, aut aſſiſtentiam ratam haberet, nihilominus invalidum eſt Matrimonium: " Nam etſi (ait Barboſa „ ibidem *n.* 129.) regulariter ratihabitio „ retrotrahatur, & mandato comparetur, „ *Reg.* Ratihabitionem *cum vulgaribus*, „ *De Regulis Juris in VI.* tamen ubi lex „ vel ſtatutum præſentiam requirit corpo„ ream, ratihabitio ſequens non ſufficit „ ad actum validandum „.

☞ At inter alios monet Zypæus *Conſultatione* 2. *num.* 11. *de Officio Ordinarii*, a nonnullis in dubium vocari, utrum ſufficienter data ſit licentia Sacerdoti aſſiſtendi matrimonio, ſi Parochus illi dederit facul-

(*a*) Vide Decretum Archiepiſcopi Mechlinienſis ad hujus tomi calcem inter monumenta poſitum ſub littera P.

facultatem adminiſtrandi *omnia* Sacramenta. Ad tollendam hanc ambiguitatem, convenit, ut Parochus eam licentiam concedere intendens, *ſpecialem* licentiam aſſiſtendi matrimonio concedat, vel ſi eam concedere non inteodat, etiam idipſum exprimat, dum alteri Sacerdoti curam ſuæ Parochiæ committit; ut ita tollantur dubia de validitate matrimonii, quæ ex ambigua delegatione, ſive commiſſione alteri Sacerdoti a Parocho facta, oriri poſſunt.

XX. Hanc licentiam an etiam dare queant Vice-Paſtores, dependet ab auctoritate, quam a Parocho acceperunt; nî enim hæc ſubdelegandi poteſtas ſpecialiter ipſis ſit data, eâ etiam uti non debent: quia cum ipſorum licentia adminiſtrandi Sacramenta tantum ſit *delegata* & *vicaria*, ea proprie non delegat: cum Delegatus de jure communi ſubdelegare ordinarie non poſſit. Deſervitor tamen, aut Vicarius etiam amovibilis *alteri Sacerdoti* licentiam dare poteſt; quia, ut inquiunt Canoniſtæ, delegatus eſt ad *univerſitatem cauſarum*, cui ſubdelegandi auctoritas competit: atque ita in praxi ſervatur.

XXI. Quia Epiſcopus per totam ſuam Diœceſim manet una cum Parochis tamquam ſubſidiariis ordinarius Sacramentorum Miniſter; etiam ipſe non tantum Matrimonio aſſiſtere, ſed & alteri Sacerdoti licentiam aſſiſtendi dare poteſt; quemadmodum & Synodus Tridentina declarat in verbis: *Vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, aut* Ordinarii *licentia*.

Nomine *Ordinarii* hìc intelligitur Epiſcopus Diœceſis, in qua contrahentes domicilium habent, iique omnes, qui in auctoritatem, & juriſdictionem ſuccedunt; ut Capitulum, Sede vacante: Vicarius generalis Epiſcopi, & etiam Capituli, Sede vacante: niſi horum auctoritas ſpecialiter in hoc puncto reſtricta ſit.

XXII. Poteſt quidem Ordinarius hanc licentiam alteri Sacerdoti etiam *invito* Parocho delegare; at id raro, & non niſi urgente de cauſa faciendum: eo quod per hanc delegationem Parocho aſſiſtentia matrimonialis jure *ordinario* competens adimatur; ideoque jure ſuo quaſi ſpolietur, dum hæc licentia alteri datur.

XXIII. Præter præſentiam Parochi, alteriuſve Sacerdotis de Parochi ſeu Ordinarii licentia, neceſſaria eſt ad validitatem Matrimonii ex præſcripto Synodi Tridentinæ, duorum aut trium teſtium præſentia; quæ *ſimultanea* debet eſſe, nec ſufficit *ſucceſſiva*, quia Tridentinum copulative exigit præſentiam Parochi, & teſtium, per dictionem *&*, quæ copulat; uti poſt plures citatos advertit Barboſa *num.* 137.

Juxta Edictum Bleſenſe *art.* 40. requiruntur in Gallia *quatuor* teſtes; ſed quoad hunc numerum teſtium, articulum illum in nulla Regni Provincia receptum fuiſſe, teſtatur Juenio *pag.* 989. unde paſſim, & ibidem receptum eſt, duos ad validitatem Matrimonii ſufficere.

XXIV. Qualitatem teſtium nullam expreſſit Synodus Tridentina; neque poſteriores Synodi, aut Ritualia aliquam requirunt. Unde admittuntur in teſtes quicumque mentis compotes, atque intelligere apti quid agatur; viri & mulieres, etiam proximi conſanguinei contrahentium, ſine exceptione, quæ hìc non habet locum: ſecus in aliis negotiis ubi requiruntur teſtes *omni exceptione majores*.

Ratio autem cur Synodus conſtitutionem non reſtrinxerit ad teſtes omni exceptione majores, fuiſſe poteſt, ne obtentu *exceptionum* multoties Matrimonia irritarentur; aut ſaltem in dubium vocarentur.

XXV. Præſentia Parochi, & teſtium requiritur non corporalis duntaxat, ſed moralis, ita ut ſciant, & intelligant, quid agatur, ipſiuſque Parochi atque teſtium teſtimonio Matrimonium probari poſſit, eoque pacto occurri incommodis ex Matrimoniis clandeſtinis metuendis.

Quare licet Parochus corporaliter eſſet præſens; ſed non intelligeret, aut adverteret, quid ageretur, invalidum eſſet Matrimonium defectu præſentiæ Parochi; tametſi malitioſe intelligere, aut advertere detrectaſſet. Quia equidem eo caſu verum eſt, non eam fuiſſe præſentiam Parochi, ut de Matrimonio coram ſe contracto teſtari poſſet; quacumque demum ratione id factum ſit; uti probat Zypæus, *Conſult.* 3. *De Sponſal.*

Digitized by Google

Similiter inſufficiens erit Parochi præſentia, ſi contrahentes Matrimonium eſſent retro aliquem parietem, vel Parochus cæcus eſſet; quia licet verba audiret, & intelligeret, non poſſet ſecure, & certo teſtari, hos in individuo contraxiſſe; cum ipſos non vidiſſet, vox autem facile fallere poſſet; & ita poſt alios docet Barboſa.

XXVI. Præſentia autem moralis ſufficit, tametſi Parochus invitus, ac plane reluctans præſens fuerit, modo omnia eo modo coram ipſo geſta ſint, ut certum de iis teſtimonium dare queat. Idem erit, ſi alium in finem, & per dolum eo vocatus fuerit; aut caſualiter ibidem præſens ſit, aut etiam quaſi tranſeat: Barboſa ibidem *num.* 85. & 88. Quæ enim ultra moralem præſentiam Parochi, & teſtium requiruntur, tametſi ordinarie citra grave peccatum non omittantur, omiſſa nihilominus Matrimonium non irritant: ut in his obtineat illud vulgatum, *Multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent*.

XXVII. Hæc Parochi, teſtiumque præſentia adeo neceſſaria eſt pro validitate Matrimonii, ut nec *ignorantia* etiam *invincibilis* ejus defectum ſupplere queat; uti nec *privati* alicujus neceſſitas: ideoque Matrimonium ſine Parochi, teſtiumque præſentia contractum in articulo mortis, aut tempore belli, aut peſtis, licet Parochi præſentia haberi nequeat, invalidum eſſe poſt alios reſolvit Barboſa *num.* 147.

XXVIII. Quin & Matrimonia contracta in articulo mortis etiam in præſentia Parochi, & teſtium ab iis, qui huc uſque in concubinatu vixerunt, & proles illegitimas procrearunt, habentur in Gallia pro *invalidis* ad effectus civiles, per Edictum Ludovici XIII. anni 1639. de quo videri poteſt Carolus Fevretius in Tractatu *De Abuſu lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 43.

XXIX. Quæ hactenus dicta ſunt de neceſſitate præſentiæ Parochi & teſtium, & *invaliditate* Matrimonii ex ejus defectu reſultante, obtinent in locis, in quibus ipſum Tridentinum Concilium quoad hoc punctum publicatum fuit (*a*).

Decernit quippe Concilium in fine ſui Decreti, " ut hujuſmodi Decretum in
„ unaquaque Parochia ſuum robur poſt
„ *triginta* dies habere incipiat, a die *pri-*
„ *mæ publicationis* in eadem Parochia fa-
„ ctæ, numerandos„.

Hic ſat oſtendit Synodus, ſe noluiſſe Decretum vim ſuam habere ad *irritandum* Matrimonium iis in Parochiis, in quibus publicatum numquam fuit, quacumque tandem ratione publicatio impedita fuerit.

XXX. In hiſce viciniſque Provinciis, & Regnis, ſi Angliam, & Poloniam exceperis, Concilium Tridentinum ſufficienter quoad hoc Decretum promulgatum eſſe, oſtendit eximius D. Huygens in ſuis Obſervationibus, *De Sacramento Matrimonii*, *cap.* 36. neque de Gallia quoad nullitatem Matrimonii clandeſtini ex defectu præſentiæ Parochi, & teſtium, ulla hodie videtur vel minima dubitandi ratio amplius ſubeſſe.

Cum ergo in omnibus pene locis hic circumjacentibus publicatio Concilii Tridentini ſufficienter facta ſit; atque ita nullitas Matrimonii clandeſtini habeatur, admodum rari incidunt caſus contracti Matrimonii in loco, ubi Concilium non eſt publicatum, ab incolis loci, in quo illud publicatum fuit, aut econtra: qui ubi occurrerint, conſuli poterit citatus eximius Auctor, qui caſus illos ſolide ibidem reſolvit; atque inter alia recte advertit *num.* 13. quod hoc Concilii Decretum non afficiat perſonas ratione loci, ad quem divertunt, vel per quem tranſeunt; ſed ratione loci, in quo habitant, ac propterea incolas loci, in quo Decretum eſt publicatum, non poſſe valide contrahere clandeſtine in loco diverſorii, vel tranſitus, ubi non eſt publicatum.

XXXI. Porro quod ſupra dictum eſt, nec *neceſſitatem* ſupplere defectum Parochi, id expreſſe reſtrinxi ad neceſſitatem *particularem*; nam ſi generalis aliqua, & inevitabilis neceſſitas fuerit, etiam Conci-
lii

(*a*) Clandeſtinitas, quæ nihil aliud eſt quam defectus præſentiæ Parochi & teſtium, eſt impedimentum dirimens Matrimonium.

Digitized by Google

lii Decretum ceſſabit; uti notatum fuit ob ſimilem inevitabilem neceſſitatem, Vagantes poſſe contrahere coram Parocho loci, io quo conſiſtunt duotaxat, & non habitant; eo quod Parochum domicilii oon habeant.

Hac ratione fertur Congregatio Cardinalium declaraſſe: " Quod ubi etiam conſtat Decretum Concilii eſſe publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tamquam Decretum Concilii obſervatum, ſed Parochialis Eccleſia utpote vacans proprio Parocho careat, & Cathedralis itidem Epiſcopo atque Capitulo habentibus a Coocilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi; nullusque alius ibi ſit, qui vices Parochi, aut Epiſcopi ſuppleat, Matrimonium valere abſque præſentia Parochi: ſervatâ tamen io eo, in quo poteſt, formâ Concilii, nempe adhibitis ſaltem duobus teſtibus ". Apud Zypæum titul. *De Sponſalibus*, *num.* 16.

XXXII. Matrimonia Acatholicorum coram Magiſtratu politico, aut Miniſtro Acatholico contracta etiam io illis locis, ubi Decretum Concilii Tridentini aliquando fuit publicatum, eſſe valida, etſi nec deſit copia Parochi Catholici, neque ſic conjunctos ad Eccleſiam Catholicam redeuntes, eſſe urgendos coram Parocho conſenſum matrimonialem renovare, noo tantum in Gallia, & Germania, ſed in Provinciis Confœderatis, ubi Calviniſtæ dominantur, jam a ſexaginta decem, & amplius annis communiter receptum fuit; (*a*) atque toto quaſi orbe ſpectante pro validis reputata fuere, quemadmodum nuper io quadam Diſſertatione ſub titulo Theſeos *De Sponſa duorum*, oſtendit eximius D. Martinus de Swaën in hac Academia Sacræ Theologiæ Doctor; eorumque validitatem ſolide adſtruit, profertque varias eaſque urgentiſſimas rationes, ob quas merito Pontificibus, & Epiſcopis viſum ſit, Decretum Coocilii Tridentini non comprehendere Matrimonia Acatholicorum in Proviociis confœderatis, ſub temporali domioio Hæreticorum conſtitutis.

XXXIII. Prima ratio petitur ab utilitate Eccleſiæ, & ſalute animarum. Si enim Matrimonia Acatholicorum coram Magiſtratu Politico, vel Miniſtro Acatholico contracta, ſint invalida, ſequetur, " nullum conjugatum Calviniſtam poſſe ad fidem Catholicam converti, & Eccleſiæ Catholicæ reconciliari, niſi aut deſerat uxorem hæreticam converti nolentem, & niſi agnoſcat ſe hucuſque in materiali ſaltem fornicatione cum putatitia ſua uxore vixiſſe; vel niſi illa conſentiat, (quod raro hodie contingere videmus) de novo ioire contractum conjugalem coram Presbytero ". Hæc ille §. 5.

" Quaotum converſioni Acatholicorum hæc ſententia ponat impedimentum; & quantam contra Catholicos perſecutionem excitare nata ſit, (pergit Swaënius) nemo eſt qui non percipiat. Ecoontra autem ſi valida cenſeantur Matrimonia coram Acatholico Magiſtratu, vel Miniſtro Calviniſtico in fœderato Belgio inita, ceſſant incommoda enarrata, & converſioni Acatholicorum oſtium aperitur.

Refert deinde eximius Auctor, hanc rationem purpuratis Patribus expoſuiſſe magnum illum ac nominatiſſimum Præſulem Epiſcopum Caſtorienſem per Provincias confœderatas Vicarium Apoſtolicum, cum anno 1671. Romæ negotia ſuæ miſſionis ageret; eoſque reſpondiſſe, *non convenire, ut quæſtio illa a ſancto Officio definiatur, verum ſtatueret ipſe, quod crederet animarum ſibi creditarum ſaluti maxime expedire*. Et eodem anno reſpondit eidem Antiſtiti Pœnitentiaria Romana, ſe ſentire, quod Matrimonia Acatholicorum in Belgio fœderato inita coram Magiſtratu vel Miniſtro Calviniſta, deberent haberi *valida*.

Quanto autem ſtudio, & zelo præfatus Præſul poſt ſuum ex Urbe reditum Paſtoribus ſibi ſubditis inculcare conatus ſit, hujuſmodi Matrimonia habenda eſſe pro validis, multis oſtendit Swænius.

XXXIV. Secundam rationem pro validitate hujuſmodi Matrimooiorum petit cita-

(*a*) Ut illa computatio accurata quodammodo cenſeatur, advertendum eſt quod D. Van-Eſpen illam peregerit exeunte XVII. ſeculo, cum ſuum jus Eccleſiaſticum elaboraret.

Digitized by Google

citatus Auctor ex eo, quod moraliter ſit impoſſibilis obſervatio Decreti Concilii Tridentini de contrahendo Matrimonio coram *Parocho Catholico* inter Acatholicos, quamdiu in his Provinciis Religio Acatholica dominatum tenet: quam moralem impoſſibilitatem multis iiſque ſolidiſſimis rationibus evincit.

XXXV. Tertia ratio pro validitate horum Matrimoniorum deſumitur ex ſcopo ipſius Decreti Concilii Tridentini, qui eſt, ut incommoda ex Matrimoniis clandeſtinis, quæ in foro externo probari non poterant, provenientia evitarentur. Scopus autem hic in Provinciis hiſce obtinetur, dum Matrimonia publice coram Magiſtratu vel Miniſtro Acatholico, & teſtibus contrahuntur; idque non aliter, quam præviis tribus diſtinctis publicis proclamationibus; adeo ut non minus apud ipſos Acatholicos, quam apud Catholicos exulent Matrimonia clandeſtina, ideoque fine Decreti ceſſante, non apparet ratio cur ejus obſervantia urgeri debeat, præſertim cum maximis illis incommodis, quæ ex urgendâ hac obſervantiâ ſequerentur; uti latius videre licet apud Swaënium, nec non eximium D. Huygens, qui in ſuis Obſervationibus *De Sacramento Matrimonii* horum Matrimoniorum validitatem ſimiliter adſtruit, & argumentis in contrarium adduci ſolitis reſpondet; atque ſignanter notat ex Swaënio, reſolutionem Cardinalium datam Saſboldo Vicario Apoſtolico, relatam a Zypæo titulo *De Sponſalibus num.* 16. quâ dicta Matrimonia declarantur *invalida*, emanaſſe id temporis, quo Rex Catholicus nullum adhuc jus liberæ Reipublicæ Provinciis illis ceſſerat; atque nullius adhuc Religionis pacificum, niſi ſolius Catholicæ, indulgeret exercitium, exturbans ubicumque poterat Miniſtros Acatholicos. Quidni pro hoc tempore declarare potuit ſancta Congregatio Decretum Concilii Tridentini, etiam Acatholicos obligare; cum nec tunc ſubeſſent, nec timerentur incommoda illa, & obſervantiæ impoſſibilitas, quæ hodie mutato politico regimine, & publico Religionis exercitio, ex neceſſitate obſervantiæ iſtius Decreti orirentur; uti fuſius exponit Swaënius §.6.

XXXVI. Quod de validitate Matrimonii Acatholicorum coram Magiſtratu vel Miniſtro Hæretico dictum eſt; id quoque obtinere, tametſi altera pars contrahentium ſit Catholica, multis ſolidiſque argumentis evincit Swaënius §.7. (*a*).

Si enim Matrimonia ſint *valida* contracta coram Magiſtratu vel Miniſtro Hæretico, dum utraque pars eſt Acatholica, etiam *valida* dicenda videntur, tametſi una pars duntaxat ſit Acatholica; eodem argumento, quo Matrimonium contractum in loco ubi Decretum Concilii Tridentini non eſt publicatum, eſſet *validum* clandeſtine initum, licet una tantum pars in loco iſto domicilium haberet, altera vero in loco, in quo Decretum eſt publicatum, & ita decifum fuiſſe a ſancta Congregatione refert Wameſius *Conſilio*, *Can.* 530.

Plura argumenta pro validitate hujuſmodi Matrimonii adducit ibidem Swaënius, dicitque ſe non ita pridem ex ampliſſimo D. Van-Heuſſen Provicario Ultrajectino, Viro rerum Provinciarum iſtarum apprime gnaro, didiciſſe ſequentia. " Primo, „ quod Presbyteri de Clero eos, qui coram Miniſtro, vel Magiſtratu Acatholico conjuncti ſunt, & quorum pars altera eſt Acatholica, paſſim non ſoleant „ de novo conjungere.

„ 2. Quod conſtet, plures ex Religioſis, & inter illos etiam PP. Societatis „ eidem ſententiæ, praxique ſe conformare.

„ 3. Quod conſtet, ſimilia conjugia ante tempora Illuſt. Caſtorienſis (quamvis non ita univerſaliter) uti valida „ fuiſſe habita.

„ 4. Quod præfatus Præſul poſt ſuum „ ex Urbe, id eſt, Româ reditum (scilicet is an. 1671.) expoſitis S. Congregationi ſententiæ ſuæ in hoc motivis, „ acceptoque ab eadem reſponſo, faceret „ ipſe, *quod magis in his regionibus congrueret*, praxim jam dictam efficacius „ frequentiuſque promoverit.

„ 5. Quod Matrimonia memorata ab „ Aca-

(*a*) Quod ſi Matrimonium illud in Galliis celebretur, invalidum erit, ut conſtat Edicto quod Ludovicus XIV. dedit an. 1680. niſi ante Matrimonii celebrationem diſpenſatio obtenta fuerit.

„ Acatholicis , dum juxta Patriæ leges, „ & conſuetudines ſunt contracta , ſimili- „ ter tamquam valida reputentur „.

XXXVII. Quin & §. 8. teſtatur quatuor Doctores, & Paſtores Pariſienſes conſultos ab Epiſcopo Caſtorienſi reſpondiſſe, quod Hæretici iis in locis Franciæ, ubi libere habitare permittuntur , & ubi ſui exercitii liberam habent Eccleſiam , Matrimonio jungantur coram Pſeudo-Miniſtris ſuis , non coram Parochis , quos Pſeudo-Miniſtros pariter Eccleſia vicem Parochorum illis gerere hac in parte . Si vero hi ad fidem Catholicam convertantur , ad S. Communionem, vel Sacramentalem abſolutionem admittantur , etiamſi non celebraverint de novo Matrimonium coram proprio Parocho . Ulterius , ſi alter convertatur , alterâ in hæreſi manente , non negetur converſo S. Communio, vel abſolutio in Francia , donec ambo compareant coram Parocho ; neque liceat converſo ad fidem deſerere partem hæreticam, & alteri nubere ; etſi hæc nolit coram Parocho conſenſum renovare . Denique non ſit *invalidum* Matrimonium contractum non coram Parocho , ſed tantum coram Pſeudo-Miniſtro , tametſi altera pars eſſet *Catholica*.

XXXVIII. Reſolutioni tamen caſus finalis merito addunt hanc ſalutarem clauſulam : *Ceterum non licet , & graviſſime Catholicus peccat* . Neque enim ullus negat, quin Catholici graviſſime peccare ſoleant, cum hæreticis Matrimonia ineundo; hæcque Matrimonia ob multiplicia incommoda, ac præſertim præſentaneum periculum perverſionis ad hæreſim, & parti Catholicæ, nec non prolibus imminens , eſſe plane deteſtanda ; atque Parochos debere merito ſollicitos eſſe, ut tum in concionibus, & Confeſſionibus , tum privatis colloquiis exponant gravitatem peccati , quod in contrahendis hujuſmodi Matrimoniis incurritur, & ut quibuſcumque motivis ſimilia Matrimonia diſſuadere conentur ; quemadmodum, motiva plura allegando , oſtendit Swenius §. 10. qui dein §. 11. exponit, quam graviter Sacerdotes delinquant; & quâ pœnâ puniantur , qui partem Catholicam cum Acatholica conjunxerunt , vel ut in Eccleſia Acatholicorum a Miniſtro conjungerentur, ſuaſerunt , vel permiſerunt , dum potuerunt impedire.

XXXIX. Teſtatur inſuper §. 10. fuiſſe aliquando ex mandato Congregationis Cardinalium prohibitum omnibus Paſtoribus, ac Miſſionariis , ne ullo modo Matrimonio conjungerent perſonas , quarum altera eſſet hæretica , ac tam urgentes ex parte Miſſionis allegatas fuiſſe rationes , ut in benigniorem ſententiam haud multo poſt inflecti ſeſe paſſi fuerint Cardinales ; concedentes ut obtentâ licentiâ Vicarii Apoſtolici, Paſtores, aliique Miſſionarii perſonas diſparis religionis coram Miniſtro, aut Magiſtratu Acatholico , juxta patriæ mores , & ſtatuta conjunctas , in præſentia ſua demum conjungant. Hinc vetitum Miſſionariis, ne id ſine licentia Vicarii attentent. " Prohibemus (inquiunt Conſtitutio- „ nes) ſub pœna ſuſpenſionis ab officio „ Miſſionis omnibus Miſſionariis, ne quis „ perſonas, quarum altera eſt Acatholica, „ nobis inconſultis, & ſine *ſpeciali* noſtro „ conſenſu, præſumat conjungere „. Deinde addunt : " Sæpe deterreant Paſtores, „ aliique Miſſionarii plebem Catholicam, „ ne conjugii jugum ducant cum infideli- „ bus , nec cum illis velint unum corpus „ fieri, cum quibus non poſſunt fieri unus „ ſpiritus „.

CAPUT VI.

De Ritibus contrahendi Matrimonii .

1. *Matrimonium certis ritibus celebrari vetus eſt inſtitutum.*
2. *Ritus hi ad eſſentiam Matrimonii non ſpectant ; non tamen temere negligendi.*
3. *Monendus populus ne Matrimonium, iis neglectis, contrahat : atque eum in finem ritus populo exponendi.*
4. *Laudabilis eſt ritus celebrandi Matrimonium in Eccleſia.*
5. *Hic ritus licet non univerſalis, a Synodo Tridentina non improbatus.*
6. *Ritus Vinculum Matrimoniale deſignans deſcribitur.*

7. For-

7. *Formula a contrahentibus, & Parocho pronuntianda, quâ contractus Matrimonialis exprimitur.*
8. *Benedictio, & traditio* Annuli *nuptialis.*
9. *Vetus Annuli uſus; & ad quid primum introductus?*
10. *Myſtica Annuli ſignificatio.*
11. *Benedictio Sacerdotalis ſuper novos Deſponſos.*
12. *Miſſæ celebratio in aliquibus locis eſt vice Benedictionis; & olim non niſi intra Miſſarum ſolemnia fiebat benedictio.*
13. *Oſculum pacis Deſponſis dandum.*
14. *Olim Fideles inter Miſſarum ſolemnia, ſe mutuo oſculabantur; & quomodo hic ritus mutatus?*
15. *Benedictio Deſponſorum poſt Miſſam; & recitatio Evangelii ſuper eoſdem.*
16. *Plerique ritus deſiderantur in Rituali Romano; eos tamen non improbat.*
17. *Parochi ſequi debent ritus in ſuis reſpective Ritualibus præſcriptos.*
18. *Monendi novi Conjuges, ut exemplo Tobiæ ab uſu Matrimonii ſe aliquo tempore temperent.*
19. *Monendi quoque de licito Matrimonii uſu; ſed parce, & honeſte.*
20. *Annotatio Matrimonii a Parocho facienda.*
21. *Quid circa conſervationem Regiſtrorum Edicto Principum noſtrorum cautum.*
22. *In celebratione nuptiarum indecoræ ſaltationes, & exceſſiva convivia vitanda.*
23. *Quid pro moderandis conviviis nuptialibus per Principes Belgii ſtatutum.*

I. MAtrimonium apud Chriſtianos etiam primis ſeculis quibuſdam ſacris ritibus, precibuſque coram Sacerdote celebratum fuiſſe expeditum eſt; ſed hi ritus, preceſque, varii fuere pro locorum, & temporum varietate; uti & hodie non omnium eſt in his Eccleſiarum uniformitas; quam varietatem agnoſcens Synodus Tridentina vult, ut Sacerdos in conjungendis Sponſis utatur verbis, juxta receptum uniuſcujuſque Provinciæ ritum. *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *De Reformat. Matrimonii.*

II. Hi quidem ritus ac preces ad eſſentiam non ſpectant Matrimonii; nec earum omiſſio validitatem ejus impedit: eas tamen omittere citra neceſſitatem aut legitimam diſpenſationem omnino illicitum eſt.

Ulterius, quia ab Eccleſia inſtituti ſunt, Matrimonio benedictionem accerſere ſolent; & eorum temeraria omiſſio, & profanus contemptus maledictionem in ipſos contrahentes, ipſumque Matrimonium non raro accerſere.

III. Monendi proinde Fideles, ne clandeſtine, & prætermiſſis præſcriptis ab Eccleſia ritibus Matrimonia inire præſumant.

Hoc ut perſuadeatur, multum conducit, oſtendere, pleroſque ritus hodie adhiberi ſolitos, non eſſe recenter inventos, & inſtitutos; ſed ex Antiquorum traditione ad nos perveniſſe.

IV. Primo, in Belgio hodierna conſuetudo habet, ut Matrimonium, quemadmodum alia Sacramenta, in Eccleſia celebrari debeant.

An olim quoque ipſum Matrimonium in Eccleſia celebratum fuerit, non perinde conſtat.

Legitur quidem antiquitus Matrimonia in *facie Eccleſiæ*, aut *coram Eccleſia* fuiſſe contracta; ſed ſciendum, *Eccleſiam* ibi ſumi pro congregatione, ſeu cœtu Fidelium; ideoque Matrimonia in *facie Eccleſiæ* celebrari, idem valet ac *publice* coram cœtu Fidelium celebrari, hujuſmodique Matrimonia *clandeſtinis* conjunctionibus opponebantur.

Quidquid ſit, non dubium, quin laudabilis ſit Eccleſiarum Belgicarum hæc conſuetudo, eamque retinendam præcipit Synodus D. Mechlinienſis anno 1609. *tit.* 9. *cap.* 6. " Laudabilis eſt hujus noſtræ Diœ„ ceſis conſuetudo (ait) quod Matrimo„ nia & in Eccleſia, quæ Sacramento„ rum proprius locus eſt, & inter Miſſa„ rum ſolemnia contrahantur. Quare cùm „ ſacrum Concilium Tridentinum ejuſmo„ di conſuetudinem retineri vehementer „ optet, præcipimus, ne quis abſque ſpe„ ciali noſtra licentia ei contravenire au„ deat „.

Idipſum decernit Synodus Antuerpienſis ſub Miræo, *tit.* 10. *cap.* 9. additque, *potiſſimum diebus Dominicis, & Feſtis*. Ac deinde: " Nullus autem Paſtor ſub gra„ vi pœna *poſt meridiem* Matrimonium ſo„ lemni-

„ lemnizare præſumat „ . Et *cap. 6.* proſcribit juvenum quorumdam inſolentias, quæ etiam in ipſo templo circa novos Deſponſos contingere ſolebant.

Synodus Andomarenſis, *tit.* 10. *cap.* 12. ait: " Sancta igitur cum ſit res (Matri„ monium) non contrahatur niſi in Ec„ cleſia, nequaquam in privatis ædibus „ quantumvis honeſtis „.

V. Advertit Zypæus titulo *De Sponſalibus*, *num.* 19. quod " Concilium Tri„ dentinum benedictionem quidem in tem„ plo ſuſcipi mandet, non æque Matri„ monium ibi contrahi: adeo ut Sacra „ Congregatio cenſuerit, Ordinarium non „ poſſe prohibere, quin Matrimonia domi „ celebrentur, ſervatâ Concilii formâ, re„ ferente Sanchez, *lib.* 3. *diſp.* 15. *num.* 20. „ *aliiſque*; ſed id quidem pro iis regioni„ bus non improbo (ait Zypæus) ubi vir„ gines raro in publicum prodeunt, ſed „ in liberioribus gentibus, ut ſunt noſtræ „ Belgicæ, probare non poſſum; ubi qui„ dem uſus hactenus obtinuit, ut non ex„ tra templi parietes Matrimonia ſolemni„ zentur „ . Hæc ille, qui ibidem oſtendit, hunc uſum in his regionibus eſſe laudabilem; atque referendum inter laudabiles conſuetudines, quas Synodus Tridentina retineri voluit.

VI. Sponſis Eccleſiam ingreſſis, atque utroque per Parochum ſpecialiter, & ſigillatim interrogato, utrum venerint huc liberâ ſuâ voluntate, & a nullo coacti ad contrahendum inter ſe Matrimonium, & utroque reſpondente *affirmative*, tunc Sacerdos juxta Rituale Mechlinienſe, conjunctis dextris amborum, & ſtolâ involutis, cum ſigno crucis, invocatâ SS. Trinitate dicat: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; inchoetur myſterium.*

Ex Iſidoro refert Gratianus, *cauſ.* 30. *quæſt.* 5. *Can.* 7. " quod nubentes poſt be„ nedictionem vittâ invicem quaſi *uno* vin„ culo copulantur, videlicet ideo fit, ne „ *compagem* conjugalis *unitatis* diſrum„ pant „.

Vittam hanc fuiſſe candido purpureoque colore variegatam teſtatur ibidem Iſidorus; myſticam horum colorum rationem ſubjiciens: " Candor (ait) ad munditiam vi„ tæ, purpura ad poſteritatem ſanguinis „ deſignandam adhibetur: ut hoc ſigno & „ continentiæ lex tenenda ab utriſque ad „ tempus admoneatur, & poſt hæc red„ dendum debitum non negetur „.

VII. Poſt hæc præmiſsâ monitione de indiſſolubili Matrimonii vinculo, monet primo Sponſum, ut ſecum & intelligibiliter pronuntiet formam contractus Matrimonialis; ſive verba diſtincte conſenſum Matrimonialem exprimentia: quibus pronuntiatis, eadem proponit Sponſæ pronuntianda; ac dein datâ ſic utrinque fide, dicit Sacerdos: *Et ego tamquam Dei Miniſter, vos in Matrimonium conjungo: In nomine Patris, &c.*

Ita Rituale Mechlinienſe; quibus fere conſonat Rituale Romanum. Et quamvis nec verba a Contrahentibus, nec formula a Sacerdote pronuntianda, ſint de ſubſtantia Matrimonii (*a*); ſufficiatque & hodie conſenſum Matrimonialem, etiam ſine verbis coram Parocho nulla verba proferente, neque Matrimonium confirmante, imo poſitive improbante, præſtari, ut validum ſit Matrimonium: tamen nec Parocho licet his omiſſis, aut aliâ formâ Matrimonium ſolemnizare, aut ei conſenſum præbere, alias graviter puniendus; uti & Contrahentes præſcriptos ritus contemnentes.

VIII. Sequitur ex præſcripto Ritualium, benedictio *annuli* ſecundum formam in Rituali cujuſque Diœceſis præſcriptam. Rituale Romanum præſcribit, ut Sponſus *annulum* benedictum de manu Sacerdotis acceptum imponat digito *annulari* ſiniſtræ manus Sponſæ, Sacerdote dicente: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Ex præſcripto Paſtoralis Mechlinienſis, Sacerdotes poſtquam annulum aſperſit aquâ benedictâ, infert illum digito annulari dextræ manus Sponſæ, aut alteri ſecundum morem loci, dicendo: *Accipe annulum fi-*

dei

(*a*) Hæc ſane reiiciuntur a Theologis, qui Sacerdotem Miniſtrum Sacramenti Matrimonii nuncupant, quique hujus Sacramenti formam eſſentialem conſtituunt in his, vel ſimilibus verbis; *ego vos*, &c. a Sacerdote prolatis.

Digitized by Google

dei Matrimonialis, *in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis*, *ut illum portans*, *ſis armata virtute cœleſtis benedictionis*, *& proficiat tibi ad ſalutem æternam*.

IX. Antiquiſſimus eſt *annuli* uſus apud Veteres. Et quidem tam apud Romanos, quam apud Hebræos moris fuiſſe, ut in omni pactione loco arrhæ annulus daretur, ex Plinio, & Hiſtoria Sacra *Geneſis* 38. obſervat Baronius ad *annum* 57. atque ex hujuſmodi uſu fluxiſſe videtur (pergit Baronius) ut cum ſpondentur nuptiæ, Sponſus loco arrhæ Sponſæ det annulum.

Annuli Sponſalitii meminit quoque Tertullianus in Apologetico *cap.* 6. ubi exponens priſtinam mulierum Chriſtianarum modeſtiam, ait: " Cum aurum nulla no„ rat præter unico digito, quem Sponſus „ oppignoraſſet *pronubo annulo* „.

Meminit quoque hujus annuli Clemens Alexandrinus in Pædagogo ſuo Chriſtiano *lib.* 3. *cap.* 11. aſſeritque, quod *daretur uxori non ornatus gratiâ*, *ſed ut obſignaret quæ domi erant*. In ſignum nimirum curæ rei domeſticæ: in quem quoque finem claves novæ nuptæ tradi ſolitas teſtatur Feſtus. Obſignari enim ſolitas penarias arcas, ne ſurriperentur a ſervis, ex Plinio notat Baronius loco citato: Obſervans inſuper, annulos ſponſalitios olim apud Romanos fuiſſe plerumque ex *ferro*; unde & Tertullianus de habitu mulierum *cap.* 15. generatim dicit: *Nam & annuli ferro fiunt*.

X. Apud antiquos Chriſtianos annulis ſponſalitiis inſculptum fuiſſe ſignum fidei, quod eſt Hieroglyphicum amoris, & concordiæ, monet ibidem Baronius.

Hanc annuli ſignificationem non obſcure inſinuat Nicolaus I. in reſponſis ad Bulgaros apud Gratianum *Cauſ.* 30. *quæſt.* 5. *Can.* 3. " Poſtquam arrhis Sponſam ſibi „ Sponſus per digitum fidei annulo inſi„ gnitum deſponderit „.

Et apertius Iſidorus, apud Gratianum ibidem *Can.* 7. " Quod in primis nuptiis „ annulus a Sponſo Sponſæ datur, fit hoc „ nimirum, vel propter *mutuæ fidei* ſi„ gnum, vel propter id magis, ut eodem „ pignore eorum corda jungantur. Unde „ & quarto digito annulus idem inſeritur, „ quod in eo vena quædam (ut fertur) „ ſanguinis ad cor uſque perveniat „.

Eamdem myſticam annuli ſignificationem indicat formula traditionis annuli ex Paſtorali Mechlinienſi ſupra relata. Et in ejus benedictione dicitur juxta Rituale Romanum: " Benedic, Domine, annu„ lum hunc, quem nos in tuo nomine be„ nedicimus, ut quæ eum geſtaverit, *fide*„ *litatem integram* ſuo Sponſo tenens, in „ pace, & voluntate tua permaneat; at„ que in *mutua charitate* ſemper vivat „.

XI. Poſt annuli benedictionem, & traditionem, ſequitur Sacerdotalis Benedictio; quam flexis genibus ante Altare a Sacerdote noviter conjuncti ſuſcipere debent.

Quamvis formulæ Benedictionis nuptialis, quæ hodie exſtant in Ritualibus ſint recentioris ævi; atque in variis Eccleſiis diverſæ, ipſa tamen Sacerdotalis Benedictio antiqua eſt, & apud Chriſtianos jam pridem uſitata.

Hujus Benedictionis meminit Clemens Alexandrinus loco citato loquens de comis fictitiis mulierum quaſi benedictionem impedientibus, ait: " Cui autem manum „ imponit Presbyter, cui autem *Benedi*„ *cit?* Non mulieri, quæ eſt ornata, ſed „ *alienis* capillis, & per hoc alii capiti „.

Synodus Carthaginenſis IV. *Can.* 13. apud Gratianum *Cauſ.* 30. *quæſt.* 5. *Can.* 5. ait: " Sponſus & Sponſa cum *benedicendi* „ ſunt a Sacerdote, a parentibus ſuis & „ paranymphis offerantur „.

Plures ibidem Canones, qui hujus benedictionis meminerunt, recitat Gratianus; licet forſan non tam antiqui ſint, quam ſunt Auctores, quorum nomina referunt.

XII. Benedictione abſolutâ ex præſcripto Paſtoralis Mechlinienſis, " novi con„ juges honeſtiori loco collocati, audiunt „ Miſſam, orantes Deum pro Matrimonii „ jam initi proſpero ſucceſſu „.

Rituale Romanum indicat, Miſſam duntaxat celebrandam, ſi nuptiæ ſint benedicendæ; atque ita ipſam Miſſæ celebrationem eſſe vice benedictionis. Poſt benedictionem enim *annuli* immediate ſubjicit: „ His expletis, *ſi benedicendæ ſint nuptiæ*, „ Parochus Miſſam pro Sponſo, & Spon„ ſa, ut in Miſſali Romano, celebret, „ ſervatis omnibus, quæ ibi præſcribun„ tur „. Neque alterius benedictionis meminit.

Et

Digitized by Google

Et ſane pridem benedictio nuptiarum intra Miſſarum ſolemnia " fiebat poſt *Orationem Dominicam*, & omnia alia quæ intra Miſſarum ſolemnia olim benedicebantur, uti clarum eſt ex noſtris Sacramentariis " inquit Hugo Menardus in notis ad Sacrament. *pag.* 414. qui primus edidit ex Codice Remenſi exarato circa annum milleſimum, *Actionem* ſeu Miſſam propriam *nuptialem*, in qua inter alia dicitur: " Et dicis Orationem Dominicam, & ſic eam (Sponſam) *benedicis*, his verbis: *Deus qui mundi creſcentis exordium* " &c.

Hujus veteris ritus veſtigium eſt, quod in Paſtorali Mechlinienſi præſcribitur: " Dicto *Pater noſter*, Sacerdos antequam dicat, *Libera nos quæſumus Domine*, ſtans in cornu Epiſtolæ verſus Sponſum & Sponſam ante Altare genuflexos, dicit ſuper eos ſequentes Orationes ": Hæ enim Orationes locum priſtinæ benedictionis ſupplent.

Ad benedictionem Sacerdotalem, ſeu potius benedictionem Eccleſiæ miniſterio Sacerdotis impertiendam, nec non ipſum Miſſæ Sacrificium in nuptiarum benedictione celebrari conſuetum, non obſcure alludit Tertullianus *lib.* 2. *ad Uxorem cap.* 8. dicens. " Unde ſufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus Matrimonii, quod Eccleſia conciliat, & confirmat *oblatio*, & obſignat benedictio ".

Ad hæc verba, *confirmat oblatio*, reflectens Vir eruditus Nicolaus Rigaltius, ait: " Cum ab Eccleſiæ Præpoſitis conjugium, ut Septimius dixit, conciliatum ſolemni die Eccleſiæ ſiſtitur, communibus fidelium votis inter Sacrificiorum Orationes benedicendum ".

XIII. Addit præterea Paſtorale Mechlinienſe: " Miniſter celebrantis, *oſculum* pacis a ſacrificante acceptum defert primum Sponſo, ac deinde Sponſæ (cum gratiarum actione, ac mutuæ charitatis deſiderio illud accipient in ſignum charitatis, ac perpetuæ pacis Chriſti cum Sponſa ſua Eccleſia), & poſtea ordinate ceteris in honorem nuptiarum præſentibus ".

Oſculi nuptialis meminit Tertullianus *libro de Velandis Virginibus cap.* 11. Nec dubium quin ſibi mutuo olim Sponſi oſculum darent.

XIV. Fideles enim in ipſa Sacra Synaxi ſe mutuo oſculo ſalutaſſe, ſeu pacem dediſſe, multis oſtendit Cardinalis Bona *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 16. & concludit: " Signum igitur mutuæ dilectionis, & pacis, erat oſculum inter Chriſtianos, a quo procul aberat omnis ſuſpicio impuri effectus ".

Deinde paucis interpoſitis, ſubjungit: " Veteri tandem ſimplicitate in malitiam degenerante, ſubtractum paulatim eſt oſculum, & ejus vice mos introductus porrigendi tabellam cum Crucis, vel Chriſti imagine, quam ſuperioris ſeculi Scriptores *oſcularium* vocant, de quo vocabulo agit Spelmannus in Gloſſario ".

XV. Abſolutâ Miſſâ poſtquam novis Conjugibus, ac toti populo communis fuerit impenſa Miſſæ benedictio, priuſquam Sacerdos incipiat Evangelium Sancti Joannis, adducendi ſunt novi Conjuges ad Altare ex præſcripto Paſtoralis Mechlinienſis, ad quos converſus Sacerdos dicit: " Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob ſit vobiſcum, & ipſe impleat benedictionem ſuam in vobis, ut videatis filios filiorum veſtrorum uſque ad tertiam, & quartam generationem, & poſtea vitam æternam habeatis ſine fine, &c.

Ex ejuſdem Paſtoralis præſcripto Sacerdos legere debet Evangelium S. Joannis *In Principio erat Verbum*, ſuper novos conjuges; atque lectum Evangelium Crucis impreſſione ſignatum exhibere utrique oſculandum.

XVI. Pleræque hæ ſacræ cæremoniæ, & iteratæ Benedictiones deſiderantur in Rituali Romano; ibi brevis admodum formula ſolemnizandi Matrimonium habetur, ſubjiciens propterea hanc cautionem Synodi Tridentinæ: " Ceterum, ſi quæ provinciæ aliis, ultra prædictas, laudabilibus conſuetudinibus, & cæremoniis in celebrando Matrimonio utuntur, eas Sancta Tridentina Synodus optat retineri ".

XVII. Parochi igitur in hiſce præſcripta Ritualium ſuorum ſequi debent; ac frequenter oſtendere populo ſalutarem uſum harum cæremoniarum; ac ſignanter efficaciam

ciam precum, & Benedictionum, quæ nomine Eccleſiæ ſuper novos conjuges funduntur; quodque merito timeant, qui iis contemptis contra Eccleſiæ præſcriptum Matrimonia ineunt, ne maledictionem pro benedictione in ſe, & proles ſuas acerſant.

Deinde hic notandum, Benedictiones in Ritualibus præſcriptas duntaxat primas nuptias concernere, uti infra ubi de ſecundis nuptiis agetur, latius dicetur; ratioque illius diverſitatis aſſignabitur.

XVIII. Matrimonii ſolemnizatione abſolutâ monet Paſtorale Mechlinienſe Parochum, ut " novos conjuges egregie etiam „ coram populo hortetur, ut ad exemplum „ Tobiæ, & ſacrorum Canonum *conſi-* „ *lium*, propter reverentiam Sacramenti, „ & Benedictionis biduo, vel triduo ora- „ tionibus vacent, & caſtitatem ſervent, „ ut ſic tamquam filii Sanctorum conju- „ gium Chriſtianum cum Dei timore con- „ ſummantes, ſciant uterque *vas ſuum poſ-* „ *ſidere in ſanctificatione, & honore, non* „ *autem in paſſione deſiderii, ſicut gentes* „ *quæ ignorant Deum.* 1. *Theſſ. c.* 4. *v.* 5.

Ex Concilio Carthaginenſi IV. *Can.* 13. refert Gratianus *cauſ.* 30. *quæſt.* 5. *Can.* 5. „ Qui (Sponſus & Sponſa) cum accepe- „ rint Benedictionem, eâdem nocte pro „ reverentia ipſius benedictionis in virgi- „ nitate permaneant „.

Gloſſographus reflectens ad hæc verba: PRO REVERENTIA, ait, *Ergo non erit peccatum ſi aliter fiat:* quod concidit cum eo, quod Paſtorale dixit, *ad ſanctorum Canonum* CONSILIUM.

XIX. Recte quoque monet Synodus Audomarenſis *tit.* 10. *cap.* 17. Parochos, ut novos conjuges " inſtruant, ubi res poſtu- „ lat, verecunde & modeſte, ut non exi- „ ſtiment, ſibi quidvis inter ſe licere, nec „ ſe habere mutuam corporum poteſtatem, „ ita ut quidvis alteri liceat, cum alte- „ rius corpore; nec enim aliud corporis „ nomine Apoſtolum intelligere 1. *Cor.* „ *cap.* 7. *v.* 4. ubi ait: *Mulier ſui corporis* „ *poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter* „ *autem & vir ſui corporis poteſtatem non* „ *habet, ſed mulier;* quam membra ad „ generationem a natura deputata, quibus „ utantur eo modo, quo ex naturæ inſti- „ tutione generationi ſerviunt, non alio: „ Nam ſi alio, non conjuges, ſed virum „ quidem uxoris adulterum, mulierem au- „ tem mariti meretricem eſſe, quod quo- „ dam loco ait D. Auguſtinus „.

Poterit hic ſervire Parocho quod habet S. Franciſcus Saleſius in Introductione ad vitam devotam *part.* 3. *cap.* 39. ubi pie, & caſte exponit, quomodo conjuges ſe circa actum conjugalem gerere debeant.

XX. Ut contracti Matrimonii certa ſemper fides haberi queat, mandat Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *De Reformat.* ut " habeat Parochus librum, in quo „ conjugum, & teſtium nomina, diemque „ & locum contracti Matrimonii deſcri- „ bat; quem apud ſe diligenter cuſtodiat „.

Hoc Decretum renovans Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 10. *cap.* 7. addit: " Et „ quotannis in viſitatione Archi-presbyte- „ ro exhibeant. Qui quidem liber ubi jam „ completus fuerit, ſervabitur in archivis „ Eccleſiæ „.

XXI. Edicto perpetuo Principum noſtrorum anni 1611. *art.* 20. mandatur Magiſtratibus quorumcumque locorum, ut quotannis accipiant exemplum ſive copiam (ut vocant) authentizatam cum regiſtro Parochiali in quo notantur Baptiſmata, Matrimonia, & Sepulturæ, omnium eorum, quæ hoc toto anno occurrunt; quod exemplum Paſtor ipſi Magiſtratui dare tenebitur, ut in ſua quiſque Magiſtratus reſpective archiva referat, diligenterque cuſtodiat. Inſuper ut Magiſtratus pagorum confici jubeant duo exempla, quorum alterum mittant ad ſuperiorem ſui territorii judicem, ut ibidem reſervetur; idque ſub pœna arbitraria in negligentes. Volentes dictis regiſtris eorumque exemplis plenam fidem adhiberi abſque ulteriore probatione: cum nimirum de ætate, conjugio, morte, promotione ad Ordines, proviſione beneficiaria, ſeu ſecularis officii collatione, & reſtitutione agetur; de quibus in ipſo articulo mentio fit (*a*).

Ad

(*a*) Id in Galliis ſancitum eſt Edicto, quod Lud. XIV. dedit an. 1667. quod quidem Ludov. XV. renovavit in ſua Declaratione 9. Aprilis an. 1736.

Digitized by Google

Ad hoc Edictum reflectens Zypæus titulo *De Parochiis num. 6.* ait, " quod valde expediret, omnes Epiſcopi ſuâ ſaltem „ auctoritate Paſtoribus mandarent, & „ exequerentur, ut in archivis Epiſcopa- „ libus hujuſmodi exemplaria reſervaren- „ tur „.

XXII. Mandat denique Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 10. *De Reformat. Matrimonii*, curent Epiſcopi, " ut nuptiæ eâ „ quâ decet modeſtiâ & honeſtate fiant : „ ſancta enim res eſt Matrimonium, & „ ſancte tractandum „.

„ Nuptias ſolemnibus conviviis, ſaltibus, „ ſcœnis fœdare potius quam ornare, eſt „ abuſus antiquus a Gentilibus devolutus „ in Eccleſiam „, ait Chriſtianus Lupus in Scholiis ad *Can.* 24. *Trullanum ;* quo Canone cavetur, " ſi quis Clericus ad nu- „ ptias vocetur, quando ad deceptionem „ comparata ludicra ingreſſa fuerint, ſur- „ gat & diſcedat, Patrum noſtrorum ſic „ jubente doctrinâ „.

Et antiquior Synodus Laodicæna *Can.* 53. ſtatuit, quod non oportet Chriſtianos ad nuptias venientes ſe turpiter & indecore gerere, vel ſaltare, ſed modeſte cœnare, & prandere, ut decet Chriſtianos.

Rurſus Synodus Agathenſis anno 506. *Can.* 39. injunxit ſacratis hominibus, " ut „ nuptiarum evitent convivia, nec his cœ- „ tibus admiſceantur, ubi amatoria can- „ tantur & turpia, aut obſcœni motus „ corporum choreis, & ſaltationibus effe- „ runtur, ne auditus aut obtutus ſacris „ myſteriis deputati turpium ſpectaculorum „ atque verborum contagione polluantur„. Apud Gratianum *Diſt.* 34. *Can.* 19.

Synodus Coyacenſis in Diœceſi Ovetenſi anno 1050. celebrata, ſub Ferdinando Rege primo Caſtellæ, qui cognominatus eſt Pius, præſentibus omnibus Epiſcopis, & Optimatibus ejuſdem Regni *Can.* 5. ait : „ Presbyteri ad nuptias causâ edendi non „ eant, niſi ad benedicendum „.

Cum nec in hodiernis conviviis nuptialibus leges ſobrietatis, & honeſtatis Chriſtianæ per omnia ſervari ſoleant, etiamnum Canonum ratio manet ; atque ſingulariter hæc convivia a Parochis, & Sacerdotibus evitanda ſunt ; ut nec rogati accedant.

XXIII. Quia in hiſce conviviis inſtruendis magnus exceſſus, præſertim in pagis, committi ſolet, per nimiam ad ea convivia ſolitam perſonarum invitationem ; Carolus V. Edicto 7. Octobris 1531. *art.* 28. cavit, ut ſi qui convivium nuptiale inſtruere velint, non poterunt ad illud vocare niſi proximiores conſanguineos utriuſque conjugatorum ; neque numerus perſonarum excedere queat numerum viginti ; nec convivium illud protrahi poſſit ultra ipſum diem nuptiarum & ſequentem uſque ad tempus pomeridianum. Habetur *part.* 1. *Edict. Flandriæ lib.* 3. *Rubricâ* 1.

Hoc Edictum renovatum eſt 10. Decembris 1611. ſed extenſum ad quadraginta paria, ſub pœna, quod tam ſponſi, quam convivæ mulctam 20. florenorum incurrant: cum declaratione, quod Magiſtratibus, aut Officiariis facultas deſuper diſpenſandi tributa non ſit, & diſpenſantes ipſi ad 25. florenos mulctentur. Iterum Edicto ult. Decemb. 1613. Principes idem vetuerunt reſtricto numero ad 32. paria cum prorogatione ad ſecundum diem, ſub pœna 20. florenorum, quam ſponſi incurrent pro numero, aut tempore excedente.

Digitized by Google

T I T U L U S XIII.

De Impedimentis Matrimonii.

CAPUT I.

Penes quem ſit auctoritas inducendi Impedimenta Matrimonii.

1. *Quid nomine impedimenti hîc intelligatur; & quotuplicis generis ſit?*
2. *Impedimenta Matrimonii etiam apud Gentiles nota fuere.*
3. *Magiſtratuum civilium eſt leges Matrimoniis ineundis præſcribere.*
4. *Quâ ratione hodie competat Eccleſia Matrimonia ordinare.*
5. *Hæc compendioſe expreſſit S. Thomas.*
6. *Ex ſententia S. Thomæ juxta diverſos fines, diverſorum juriſdictioni ſubjacet Matrimonium.*
7. *Sequitur, quædam eſſe, quæ jure naturæ impediant, & dirimant Matrimonium.*
8. *Conſectarium eſt, Magiſtratum Politicum poſſe ſtatuere impedimenta Matrimonii.*
9. *Certum eſt, Principes Gentiles quoad ſuos ſubditos Gentiles, poſſe inducere impedimenta etiam dirimentia.*
10. *Principibus etiam Catholicis competit auctoritas ſtatuendi impedimenta impedientia.*
11. *An etiam* dirimentia *quoad ſubditos Catholicos? Opinio Sanchez.*
12. *Quid ſentiat Petrus Soto?*
13. *Principum auctoritatem in ſtatuendis impedimentis Matrimonii, adſtruit Gerbeſius Doctor Sorbonicus.*
14. *Hac auctoritate a multis ſeculis uſi non ſunt Principes Catholici.*
15. *Non tamen poteſtas ipſis Principibus abſolute adempta videtur.*
16. *A multis ſeculis invaluit, ut ſola Eccleſia inter Catholicos ſtatuerit impedimenta dirimentia.*
17. *Hac poteſtate a primis ſeculis uſa fuit Eccleſia.*
18. *Hanc poteſtatem habuit Eccleſia independenter a conceſſione Principum ſecularium.*
19. *Poteſtas Eccleſiæ corrigendi leges civiles.*
20. *Definitio Synodi Tridentinæ circa auctoritatem Eccleſiæ ſtatuendi impedimenta.*
21. *Conſuetudine induci poſſunt impedimenta Matrimonii.*

I. IMPEDIMENTORUM nomine hîc intelligitur, quidquid Matrimonium jure reddit nullum, aut illicitum.

Nonnulla enim ſunt, quæ ipſum contractum Matrimonialem non tantum reddunt *illicitum*, ſed & *invalidum* ac *nullum;* vocanturque impedimenta *dirimentia*, eo quod *dirimant*, ſeu *irritent* Matrimonia cum ſimilibus impedimentis contracta.

Alia ſunt, quæ Matrimonia quidem contrahi prohibent; ſed contracta non *dirimunt*, vel *irritant;* dicunturque impedimenta *impedientia*.

II. Similia impedimenta non tantum apud Chriſtianos; ſed etiam apud Infideles, & Gentiles nota ſemper fuerunt.

Ut enim contractus Matrimonialis finem, ad quem a natura ordinatus eſt, obtineret, ſollicitæ fuere Gentes etiam lumine fidei deſtitutæ, ſuis legibus contractum hunc ſic circumſcribere, ne extra finem a natura præſcriptum exorbitaret. Hinc tot Romanorum Principum circa ætatem, qualitatem, ceteraque ad Matrimonium ſpectantia leges; quæ etiam hodie in Corpore Juris adhuc leguntur.

III. Ulterius, quia Matrimonium ad bonum politicum quoque ordinatur: atque ex Matrimoniis convenienter, aut inconvenienter initis multum dependet bonum politicum, ſeu Reipublicæ tranquillitas aut turbatio, indubie Magiſtratus Civiles proſpicere debent, ut Matrimonia ſic ineantur, ut bonum politicum & regimen Reipublicæ inde non patiatur, nec tranquillitas familiarum turbetur.

IV. De-

IV. Denique, quia Matrimonium Chriſtianorum per Chriſtum ad Sacramenti dignitatem & efficaciam fuit elevatum; ac jam etiam ordinatur ad ſanctificationem Fidelium, quidnî ad Eccleſiam ſpectet providere, ut per Matrimonium hunc finem Fideles aſſequantur?

V. Hæc omnia brevi compendio comprehendens Sanctus Thomas, ait: " In „ quantum igitur ordinatur ad bonum na„ turæ, quod eſt perpetuitas ſpeciei, di„ rigitur in finem a natura inclinante in „ hunc finem, & ſic dicitur eſſe naturæ „ officium: in quantum vero ordinatur, „ ad bonum politicum, ſubjacet ordinatio„ ni legis civilis; in quantum igitur ad „ bonum Eccleſiæ ordinatur, oportet, quod „ ſubjaceat regimini Eccleſiaſtico „. *Lib.* 4. *contra Gentes cap.* 78.

VI. Et rurſus ibidem: " Conſideran„ dum eſt, quod quando aliquid ad diver„ ſos fines ordinatur, indiget habere di„ verſa dirigentia in finem, quia finis eſt „ proportionatus agenti: generatio autem „ humana ad multa ordinatur, etiam ad „ perpetuitatem Eccleſiæ, quæ in fidelium „ collectione conſiſtit; unde oportet, quod „ hujuſmodi generatio a diverſis dirigatur: „ in quantum igitur ordinatur ad bonum „ naturæ, quod eſt perpetuitas ſpeciei, „ dirigitur in finem a natura inclinante „ in hunc finem, & ſic dicitur eſſe natu„ ræ officium: in quantum vero ordinatur „ ad bonum politicum, ſubjacet Ordina„ tioni legis civilis: in quantum igitur „ ordinatur ad bonum Eccleſiæ, oportet, „ quod ſubjaceat regimini Eccleſiaſtico „.

VII. Hoc principio præſuppoſito, evidenter ſequitur, jure naturæ quædam poſſe requiri, ſine quibus Matrimonium vel *illicite*, vel *invalide* ineatur; eo quod ſine his finis a natura intentus haberi nequeat: quapropter nemo dubitat quin quædam ſint, quæ jure naturæ Matrimonia impediant, & annullent.

VIII. Similiter ſi juxta S. Thomam, Matrimonium, in quantum ordinatur ad bonum politicum, ſubjaceat Ordinationi legis civilis; conſequens eſt, poſſe per civilem legem ſeu Magiſtratum ſtatui quædam impedimenta, quæ ſunt neceſſaria aut convenientia, ut Matrimonium hunc finem aſſequatur; unde etiam verbis ſupra relatis ſubjicit hanc concluſionem: " Ideo ex „ qualibet dictarum legum naturæ, huma„ næ, & divinæ, poteſt perſona effici ad „ Matrimonium illegitima „.

IX. Atque in primis Principes *infideles* potuiſſe, & hodie adhuc poſſe ſtatuere impedimenta non tantum impedientia; ſed etiam *dirimentia* inter ſubditos ſuos *infideles*, omnes agnoſcunt: eo quod hujuſmodi Matrimonia maneant etiam hodie contractus *mere* civiles.

X. Ad hæc, Principes ſeculares Catholicos & quoad ſubditos ſuos Catholicos poſſe ſtatuere impedimenta *impedientia*; ita ut ob has Principum Ordinationes *illicite* cum hiſce impedimentis Matrimonia contrahantur; quin & contravenientes puniri, atque effectibus civilibus, Matrimonio alioquin annexis privari queant, indubitatum eſt; & praxis hodierna circa nuptias filiorum-familias ſine conſenſu parentum initas evincit.

XI. Quinimo (uti recte notat Sanchez De Matrimonio *lib.* 7. *Diſputat.* 3. *num.* 2.) „ abſque dubio dicendum eſt, poſſe Prin„ cipem ſecularem ex *genere & natura* ſuæ „ poteſtatis, Matrimonii impedimenta *di„ rimentia* fidelibus ſibi ſubditis ex juſta „ cauſa ſuis legibus indicere...... Ratio„ que potiſſima eſt, cum poteſtas Regia „ ad tranquillitatem & bonum Reipublicæ „ tuenda potiſſimum ſit inſtituta: ejus eſt, „ id quod ad hunc finem obtinendum deſi„ deratur, providere: quale eſt circa Ma„ trimonia ineunda ſancire, illa impedien„ do vel irritando: unde enim maxime „ pendent tranquillitas & recta Reipubli„ cæ gubernatio „.

„ Nec obſtat (ait Sanchez) Principis „ ſecularis poteſtati, Matrimonium eſſe „ Sacramentum: quia ejus materia eſt con„ tractus *civilis*, quâ ratione perinde po„ teſt ex cauſa juſta illud irritare, ac ſi „ Sacramentum non eſſet: reddendo per„ ſonas inhabiles ad contrahendum, & ſic „ illegitimum & invalidum contractum „.

XII. Petrus Soto *lect.* 4. *De Matrimonio*, eodem fundamento ex S. Thoma aſſumpto, hanc auctoritatem Principibus ſecularibus aſſerit: " Nec debent (ait) „ Prælati Eccleſiæ gravate ſuſcipere, ſi „ quod

„ quod temporali paci viderint neceſſarium, „ ſeculares Principes ſtatuant. Nec eſt cur „ ſe illis opponant: ſed permittant potius „ Matrimonium legibus humanis ordinan„ dum, cum officium humanum ſit: & „ addant poſtea ipſi, ſi videbitur, quod „ ad bonum Religionis pertinet „.

Deinde ſubjicit hanc clauſulam: “ Quam„ quam civiles leges in his omnibus ex „ pietate certe & voluntate Principum fa„ cile ceſſerint Eccleſiæ, ut jam nullum „ cenſeatur Matrimonium illegitimum, quod „ Eccleſia tale non judicat „.

XIII. Hanc poſitionem Petri Soto nuperrime latius expoſuit atque adſtruere ſtuduit Gerbeſius Doctor Sorbonicus in Tractatu *De Poteſtate Eccleſiæ & Principum ſuper impedimentis Matrimonii*; in cujus ſecunda parte duo præcipue evincere conatur.

Primo, Principibus etiam Catholicis inter ſubditos ſuos Catholicos competere poteſtatem ſtatuendi impedimenta dirimentia; & Principes eâ poteſtate per aliquot ſecula uſos fuiſſe. Secundo, neque hanc poteſtatem ullatenus repugnare poteſtati, quam Eccleſia ſemper habuit ſimilia impedimenta ſtatuendi.

XIV. In tertia parte ſui tractatus adſtruit ſecundam partem aſſertionis Petri Soto; nimirum, quod ex pietate, & voluntate Principum, *exercitium* ponendi impedimenta *dirimentia* jam ſit penes ſolam Eccleſiam; ſive quod jam nullum cenſeatur Matrimonium illegitimum, quod Eccleſia tale non judicat: creditque circa ſeculum ſextum cœpiſſe cauſas matrimoniales, præſertim quæ *vinculum* matrimoniale ex ratione Sacramenti reſultans concernebant, ad tribunal Eccleſiæ cœpiſſe remitti; quod tempore Caroli M. & ſequentium Imperatorum frequentius factum; donec tandem ad modernam diſciplinam, quæ circa ſeculum XII. ſtabilita fuiſſe videtur, deventum fuit; ut ipſi Principes nihil amplius circa *vinculum* Matrimonii ſuâ auctoritate ſtatuerent; ſed integrum illius uſum Eccleſiæ permitterent; ipſique pro impedimento dirimente ſuſciperent, quod ipſa ut tale declaraſſet.

XV. Hanc eſſe modernam a ſeculis aliquot ſtabilitam diſciplinam, non uno argumento evincit; ac dein *cap.* 4. docet, eam diſciplinam ex pietate, & voluntate Principum deſcendentem nullum inferre præjudicium Principum auctoritati inducendi impedimenta Matrimonii: quantumvis a poteſtatis hujus exercitio quoad ſubditos ſuos Catholicos abſtineant; idque rurſus conformiter ad doctrinam Petri Soto, qui verbis mox relatis immediate ſubjicit: „ Non tamen propterea vel legi, vel con„ ſuetudini Reipublicæ hoc auferendum eſt, „ ut illegitimos aliquos reddere, ſi velint, „ poſſint: ſed potius, ſi opus foret, con„ firmandum eſſet ab Eccleſia.

XVI. Quidquid ſit, hoc conſtat, jam a pluribus ſeculis Eccleſiam, & quidem privative, & cum excluſione Principum ſecularium, (*a*) impedimenta *dirimentia* inter Catholicos ordinaſſe; eaque pro temporum, & locorum circumſtantiis, nonnumquam extendiſſe, vel limitaſſe, aut etiam relaxaſſe; ac per conſequens negari non poteſt, quin Eccleſia hac poteſtate a primis ſeculis pacifice uſa fuerit.

XVII. Quod jam pridem hac poteſtate Eccleſia uſa fuerit, ſat aperte innuit *Canon* 26. vulgo Apoſtolorum: “ Ex iis (ait) „ qui non ductâ uxore ad Clerum pro„ moti

(*a*) Illud in Galliis non accurate diceretur. Conſtat enim plurimis ultimorum Regum Edictis jus apponendi impedimenta dirimentia a Monarchis Francorum decimo ſeptimo ſeculo fuiſſe exercitum. Unum laudabo Edictum quod Lud. XIV. an. 1697. dedit. Ante illud tempus in quibuſdam Galliarum Diœceſibus, quatuor menſes habitationis in eadem parœcia requirebantur; in cæteris vero ſex menſes, ut quis coram Parocho ejuſd domicilii poſſet validum contrahere Matrimonium. At Lud. XIV. Edicto anni 1697. declaravit ad contrahendum valide Matrimonium, domicilium non eſſe ſufficiens, niſi per ſex menſes in eadem, vel diverſa Parochia contrahentes habitaverint, ſi eſſent ejuſd Diœceſeos; per annum vero, ſi eſſent diverſæ Diœceſeos. Quapropter auctor Conferentiarum Pariſ. de Matrim *c.* 3. *l.* 4. *confer.* 5. §. 1. *edit* 1715. obſervat his verbis *le domicile de ſix mois, ou d'un an, pour être reputé Paroiſſien, doit empecher ces ſortes de Mariages* (contraires à cet article) *on doit même les regarder comme nuls, parcequ'ils ſont faits en fraude de la Loi par un Curé, qui n'eſt pas le propre Curé des Parties.*

„ moti ſunt, jubemus, ſi velint, uxorem „ ducere, Lectores, & Cantores ſolos „: ſive ut legit Dionyſius Exiguus: *Sed Lectores Cantoreſque tantummodo*.

Et licet Canones hi tribui nequeant Apoſtolis tamquam eorum auctoribus, eos tamen admodum antiquos, & primis ſeculis collectos fuiſſe, negari non poſſe videtur; uti pluribus oſtendi in diſſertatione in Canones Apoſtolorum; buncque Canonem tamquam Apoſtolorum non tantum citant, ſed & tamquam fundamentum ſui Decreti aſſumpſerunt ſeculo VII. Patres Concilii Trullani; ſignum, quod tunc temporis indubitata Canonis hujus auctoritas haberetur: " Quoniam in *Apoſtolicis Canonibus* dictum eſt (inquiunt *Can. 6.*) „ eorum, qui non ductâ uxore in Clerum „ promoventur, ſolos Cantores, & Lectores poſſe uxorem ducere; & nos hoc „ ſervantes decernimus „, &c.

Siricius Papa Epiſtolâ ad Himerium Tarraconenſem *cap. 6.* ſcribens de nonnullis Monachis, qui abjecto ſanctitatis propoſito nuptias ambibant, ait: *Quod, & publicæ leges*, & ECCLESIASTICA JURA *condemnant*. Ergo ſupponit Siricius jam tum ſeculo IV. dum hæc ſcribebat, *Eccleſiaſtica jura* hujuſmodi ſacrilegas nuptias condemnantia, fuiſſe ſtabilita.

Similiter eodem ſeculo ſcribens ad Diodorum S. Baſilius de viduo, qui ſororem mortuæ ſuæ uxoris duxerat, atque hujuſmodi Matrimonium reprobans, ait: " Principio igitur, quod in ejuſmodi rebus „ maximi momenti eſt, morem, qui apud „ nos eſt, objicere poſſumus, quod is legis vim habeat; propterea quod ſanctiones iſtæ a ſanctis viris nobis ſunt „ traditæ „.

XVIII. Plura alia antiquitatis teſtimonia, & exempla, quæ Eccleſiæ poteſtatem ponendi impedimenta Matrimonii evincunt, per omnia ſecula deducit Gerbeſius in citato tractatu *part. 1. cap. 4.* oſtenditque hanc auctoritatem non accepiſſe Eccleſiam a Principibus ſecularibus, ſed a Chriſto, eamque jure proprio a primis ſeculis uſque ad hæc tempora ſemper hac auctoritate uſam fuiſſe; eamque quodammodo neceſſariam eſſe, ut Eccleſiæ Paſtores providere queant, quo Fideles Matrimonium ita ineant, ut Sacramenti effectum, & finem ejus ſpiritualem aſſequantur; quod argumentum docte, & ſolide proponit, & explicat *cap. 2.* una tamen oſtendens, quod hæc Eccleſiæ auctoritas, nec non auctoritatis exercitium nullatenus elidant aut diminuant auctoritatem Principum in decernendis circa Matrimonia ſuorum ſubitorum iis, quæ ad bonum politicum, & tranquillitatem Reipublicæ convenire, judicaverint; ſed has duas poteſtates optime convenire, modo utraque ad finem ſuum unice collimet, & intra ea, quæ ad finem illum conducunt, ſe contineat.

XIX. Illud tamen fatetur, pluribuſque exemplis demonſtrat, penes Eccleſiam eſſe auctoritatem, leges civiles corrigendi, ſi forſan quidquam contra jus divinum, aut naturale in illas irrepſerit; quemadmodum circa leges permittentes divortium, quoad vinculum, ob conjugis diuturniorem abſentiam, contigiſſe infra oſtendemus.

XX. Igitur filum traditionis inſecuta Synodus Tridentina recte anathema dixit in eum, qui dixerit: " Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta *dirimentia*, vel in iis conſtituendis erraſſe.

XXI. Porro ſi jure Eccleſiaſtico poſitivo impedimenta dirimentia conſtitui queant, nihil etiam obſtat, quominus longâ conſuetudine, quæ vim legis habet, ſimilia induci poſſint; illudque non obſcure innuit Pontifex in *cap. 1.* ;; *De Cognatione ſpirituali*, reſpondens, filios, & filias ante vel poſt compaternitatem genitos ſimul poſſe conjungi; *niſi conſuetudo Eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habere noſcatur* (a).

Ex quo ulterius conſequitur, quod ſecundum diverſas Eccleſiarum conſuetudines, poſſint quoque eſſe varia impedimenta Matrimonii. Sed tamen, quia non facile inducuntur impedimenta dirimentia ob multa incommoda, quæ ex diſſolutione contracti

(a) Anno 1634. Clerus Gallicanus in Comitiis declaravit veterem eſſe conſuetudinem in Galliis, & legitimâ præſcriptione ſtabilitam, ut Regiæ ſobolis principes, præſertim viciniores coronæ hæredes non poſſint ſine Regis conſenſu Matrimonium contrahere.

cti Matrimonii, vel ejus nullitate nata ſunt oriri, etiam impedimenta per conſuetudinem inducta potius *impedientia*, quam *dirimentia* judicanda ſunt: nî manifeſte appareat, ea pro *dirimentibus* eſſe recepta, & ut talia vulgo haberi.

CAPUT II.

An impedimentum, quod Matrimonio jam contracto ſupervenit, illud dirimat. Iterum exponitur jus Principum in apponendis impedimentis.

1. *Statuitur quid de ejuſmodi impedimentis ſit ſentiendum.*
2. *Sententia Gregorii II. vel III. exponitur circa impotentiam, quæ uni e conjugatis ſupervenit.*
3. *Adverſatur Evangelicæ, & Apoſtolicæ doctrinæ, ut Gratianus docet.*
4. *Gratiani doctrinam amplexi ſunt Theologi, & Canoniſtæ.*
5. *Gregorii II. reſponſum conforme eſt menti Bonifacii ſummum Pontificem conſultantis.*
6. *Locutum fuiſſe ex Cathedra Gregorium probabile eſt.*
7. *Principes ſeculares declarare non poſſunt dirimi Matrimonium per impedimentum ſubſequens.*
8. *Quæſtioni de jure principum in apponendis impedimentis adduntur quædam non ſuperflua.*
9. *An olim, an hodie ſit auctoritas penes principes inducendi impedimenta Matrimonium dirimentia.*
10. *Sententia Petri Soto hac de re exponitur.*
11. *In Gallia dicuntur Reges ſemper habuiſſe auctoritatem apponendi impedimenta.*
12. *Paucis controvertitur origo juris, quod Eccleſia habet apponendi impedimenta.*

☞ I. QUod dictum eſt ſuperiori capite, Matrimonium contractum cum impedimento dirimente, eſſe nullum, ſive impedimenta dirimentia Matrimonium dirimere, id intelligi debet de impedimento, quod erat inter deſponſos tempore initi Matrimonii: non autem de impedimento poſt contractum Matrimonium ſuperveniente.

Indubitatum enim eſt, impedimentum quantumvis dirimens, poſt contractum Matrimonium ſuperveniens, nequaquam Matrimonium contractum dirimere.

II. Legitur quidem Gregorium II. reſcripſiſſe Bonifacio Epiſcopo Moguntino: „ Quod propoſuiſti; ſi mulier infirmitate „ correpta non valuerit viro debitum red„ dere, quid ejus faciat jugalis? Bonum „ eſſet ſi ſic permaneret, ut abſtinentiæ „ vacaret; ſed quia hoc magnorum eſt, „ ille qui ſe non poterit continere, *nu*„ *bat* magis: non tamen ſubſidii opem ſub„ trahat ab illa, quam infirmitas præpe„ dit, non deteſtabilis culpa excludit „: Integra epiſtola extat *tom. 6.* Concil. General. *colum.* 1448., & citata verba apud Gratianum *cauſa* 32. *quæſt.* 7. *Can.* 18. ſub nomine Gregorii III. ſed Jacobus Sirmundus in nota huic Epiſtolæ ſubjecta obſervat, eam non eſſe Gregorio III. ſed Gregorio II. adſcribendam.

Fatendum eſt, Gregorium, ſive II. ſive III. ſat aperte reſolviſſe, ob impedimentum *impotentiæ*, quod mulieri, ſtante Matrimonio, infirmitate correptæ ſupervenerat, eatenus Matrimonium diſſolvi, ut ſi vir ejus ſe non poſſit continere, alteri nubere queat.

III. Idipſum jam pridem notavit Gratianus, qui & propterea ad hunc Canonem monere non dubitavit: *Illud Gregorii ſacris Canonibus, imo & Evangelicæ, & Apoſtolicæ doctrinæ penitus invenitur adverſum.*

Et antiquus Gloſſographus ad citatum Canonem Gratiani, verbo *adverſum* ſibi objiciens, *quod Leo IV. dicta Gregorii minoris* (id eſt II. vel III.) *ſine exceptione mandavit tenenda*, reſpondet: *ſed illud in aliis, in quibus bene dixit*: Evidenter ſupponens Gregorium in hoc reſponſo *non bene dixiſſe*.

IV. Hanc Gratiani, atque Gloſſographi ſententiam uno conſenſu amplexi ſunt Theologi, & Canoniſtæ ſuſtinentes Matrimonium legitime contractum, nequaquam diſſolvi ob alterius conjugis impotentiam ſuper-

Digitized by Google

perveníentem ; neque liberum eſſe alteri conjugi ad alias nuptias , vivente conjuge impotente , tranſire.

V. Ex Præfatione hujus Epiſtolæ Gregorii ad Bonifacium inſuper habemus, Bonifacium poſtulaſſe a Gregorio Papa , non quid ipſe Gregorius tamquam Doctor particularis de capitulis in Epiſtola propoſitis ſentiret ; *ſed qualiter teneat , vel doceat hæc ſancta Apoſtolica Romana Eccleſia* . Præterea ex eadem Præfatione habetur , Gregorium conformiter ad poſtulationem Bonifacii reſpondiſſe : Relato enim prædicto Bonifacii poſtulato , ſubjungit : " Bene facis , quia beatus Petrus Apoſtolus , & Apoſtolatus , & Epiſcopatûs principium extitit : & conſulenti tibi de ſtatu Eccleſiæ , *non ex nobis quaſi ex nobis* , *ſed ejus gratiâ* , *qui aperit os mutorum* , *&* *linguas infantium facit diſertas* , qualiter tenere debeas Apoſtolici vigoris doctrinam , dicimus ".

VI. Expendere poterunt Theologi , num Gregorius non ſit dicendus ſuper capitulis a Bonifacio propoſitis , *reſpondiſſe ex Cathedra* ? Præſertim cum hic Bonifacius a Gregorio II. miſſus eſſet ad convertendos populos , *ubicumque* eos reperiret , uti habetur ex Epiſtola III. hujus Pontificis : ut proinde , dum ſic ſcripſit ad Bonifacium, ſcripſiſſe cenſeatur ad *univerſos* , ad quos inſtruendos Bonifacium miſerat ; & conſequenter voluiſſe ab univerſis teneri circa diſſolubilitatem Matrimonii ob ſuperveniens impotentiæ impedimentum , quemadmodum tenendum reſponderat ad Bonifacium.

VII. Quod ſi ſummi Pontifices jus non habeant declarandi impedimento ſuperveniente poſt contractum Matrimonium , hoc eſſe irritum ; nec principes ſeculares poſſunt ſibi illud privilegium vindicare ; quippe illa declaratio foret contraria Evangelicæ , & Apoſtolicæ doctrinæ , quæ immota manet , a jure enim , quod continet , nemo poteſt diſpenſare.

VIII. At non eadem occurrit difficultas ſi agatur de impedimentis , quæ antecedunt Matrimonium , & de jure quod in iis apponendis tribuitur principibus ſecularibus . *Num.* 12. &c. ſuperioris capitis ea quæſtio perpenſa eſt : quædam addere juvat , quæ non erunt ſuperflua.

IX. Ex Petro Soto aliiſque *num.* 12. *cap. præced.* citatis probatum eſt , jam pridem auctoritatem inducendi impedimenta *dirimentia* Matrimonia fuiſſe penes Principes ſeculares ; quod & notavit Chriſtianus Lupus in *Diſſert.* 1. *Proœmiali cap.* 10. *præfixa tom.* 3. Scholiorum in Canones : " Etenim (ait) Matrimonium non ſolum eſt Chriſtianum Sacramentum , ſed & civilis contractus , unde dirimentia impedimenta ſtatuere *dudum* ſibi arrogarunt ac reſervarunt Chriſtiani Romanorum Auguſti : poſterioribus duntaxat ſeculis Eccleſia fuit nacta iſtam poteſtatem : hinc antiqui Patres , & Canones raro iſtorum impedimentorum , utpote ad ſuam poteſtatem non ſpectantium , ex profeſſo meminerunt.

X. Itaque ex ſententia hujus auctoris , primaria auctoritas inducendi impedimenta dirimentia Matrimonium reſidet penes ipſos Principes ſeculares , utpote ad quorum juriſdictionem ipſum Matrimonium tamquam contractus civilis præcipue pertineat ; ita ut nonniſi (ſi huic auctori credimus) auctoritatem inducendi ſimilia impedimenta Eccleſia poſterioribus ſeculis nacta videatur.

Quapropter , quod *num.* 17. probatum fuit , Eccleſiam a *primis* ſeculis poſuiſſe impedimenta Matrimonii , ex ſententia hujus auctoris intelligi debet , de impedimentis duntaxat *impedientibus* , non autem dirimentibus Matrimonium.

Et ſane aliud eſt , Regulas præſcribere fidelibus , juxta quas ipſum Matrimonium oporteat a Chriſtianis honeſte , & juxta Legem Evangelicam contrahi ; & aliud eſt ipſum contractum civilem *irritum* reddere: vel ea præſcribere , quæ eum etiam in foro externo invalidum , & ſine effectu redderent.

Quis enim ambigat quin Eccleſia , ejuſque Epiſcopi , & Paſtores potuerint fidelibus præſcribere , eoſque inſtruere , quomodo de rebus ſuis temporalibus , juxta legem juſtitiæ , & charitatis diſponere debeant ; vel quid juſtitia , & charitas Chriſtiana ab ipſis in hac diſpoſitione requirat, licet contractus ipſos civiles irritos reddere , aut legem eos dirimentem præſcribere numquam ſibi aſſeruerint Paſtores Eccleſiæ; ſed id Principibus ſecularibus reliquerint ,

ad quorum juriſdictionem has rerum temporalium diſpoſitiones proprie ſpectare ſciebant.

XI. In Gallia miniſtri Regii auctoritatem inducendi impedimenta *dirimentia* penes Reges ſemper fuiſſe, & etiamnum hodie eſſe acerrime propugnant tanquam jus coronæ Principis indivulſe annexum.

Unde cum quidam Theologus Pariſienſis in theſibus veſperiarum, hanc auctoritatem negaſſe videretur; inferendo hanc propoſitionem: *Non audiendus quiſquis hanc poteſtatem Eccleſiæ eripit, ut Principibus ſecularibus eam attribuat.* De hac theſi tamquam auctoritati Regiæ, & doctrinæ Eccleſiæ Gallicanæ oppoſita, querelas ad Parlamentum detulit Procurator Regius; eâque occaſione Advocatus Regius amplum diſcurſum pro adſtruenda hac Regia auctoritate, coram Regio Parlamento pronuntiavit.

Hic diſcurſus integer una cum diſcurſu Præſidis Parlamenti inſertus habetur in notis Gallicis ſuper Concilio Tridentino *pag.* 316. Editionis 1706.

XII. Quidquid ſit de hac Gallorum opinione, nequaquam dubitamus, quin Eccleſia habeat auctoritatem ſimilia impedimenta inducendi, prout per Concilium Tridentinum definitum eſt. *Can.* 4. *de Sacramento Matrimonii.*

Sed & hoc fatendum eſt, Concilium non definiviſſe, utrum ex *Chriſti* inſtitutione, vel utrum ex *Principum* indulgentia tacita, vel expreſſa, hæc auctoritas inducendi impedimenta dirimentia Eccleſiæ competat: quod poſtremum poſt Petrum Soto *num.* 12. relatum credidiſſe videtur Chriſtianus Lupus *num.* 9. & 10. hujus capitis.

CAPUT III.

De Impedimentis impedientibus; ac ſignanter de *tempore clauſo*, & *Eccleſiæ interdicto.*

1. *Olim frequens erat graviorum criminum pœnitentia, perpetua Matrimonii interdictio.*
2. *Quædam ſpecies inceſtus inter ea crimina computata.*
3. *Item mulieris adulterium, & uxoricidium.*
4. *Crimina pœnitentiæ* publicæ *ſubjecta ſaltem temporale impedimentum inducebant.*
5. *Aliquod hujus diſciplinæ veſtigium ſupereſt in Hiſpania.*
6. *In pleriſque orbis partibus impedimenta* impedientia *ex crimine abolita ſunt.*
7. *Hodierna impedimenta* impedientia.
8. *Impedimentum temporis* clauſi *provenit ex poſitivo Eccleſiæ interdicto.*
9. *Interdum aliud eſt a judice, aliud a lege; hujus ſpecies eſt tempus* clauſum.
10. *Celebratio nuptiarum diebus* pœnitentiæ *conveniens non videtur.*
11. *Varietas Eccleſiarum circa hoc impedimentum proveniebat ex varietate circa tempora jejuniorum.*
12. *Decretum Concilii Tridentini de hoc impedimento.*
13. *Synodus Tridentina novas nuptiarum prohibitiones non induxit.*
14. *Tempore* clauſo *vetitæ* ſolemnes *nuptiarum benedictiones; item nuptialia convivia.*
15. *An traductio uxoris ad domum viri tempore* clauſo *ſit vetita?*
16. *Quid de actu conjugali, & qualiter de hoc coram populo differendum?*
17. *An contractus Matrimonialis ſit ſimpliciter vetitus tempore* clauſo?
18. *In hoc impedimento Ordinarius diſpenſare poteſt.*
19. *Hoc impedimentum aliquando fuit* dirimens; *at hodie tantum* impediens.
20. *Interdictum judicis ponit impedimentum impediens.*
21. *Interdictum Epiſcopi, aut etiam Synodi Provincialis non irritat Matrimonium.*
22. *Judex ob ſuſpicionem impedimenti dirimentis inter Deſponſos interdicens, non ponit impedimentum* dirimens.
23. *Parochus contra interdictum aſſiſtit* valide, *licet etiam ſpecialiter ei eſſet interdictum.*
24. *Quid de Vicario aut Deſervitore?*

I. Impedimenta *impedientia*, quæ nimirum Matrimonium contrahi impediunt,

diunt, ſed contractum non *irritant*, plura leguntur in antiquis Canonibus.

Erat enim hæc pœna olim in Eccleſia frequentiſſima, ut qui atrox aliquod crimen admiſiſſent nuptiis impedirentur; ne vel ipſi delicatius viverent, vel ex illorum ſtirpe infecta filii ejuſdem criminis ſuſpicione notati naſcerentur, ait Ferdinandus Mendoza De Confirm. Concilio Eliberitano *lib.* 2. *cap.* 21.

II. Hujuſmodi crimen erat inceſtus cum ſua privigna, ſive filia uxoris in alio Matrimonio procreata; uti habetur in *cap.* 3. ;; *De eo qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ*, & in *Can.* 20. *cauſ.* 32. *quæſt.* 1. additurque: " Seu cum duabus ſororibus, „ aut ſi qua cum duobus fratribus, ſeu „ cum patre & filio, ſi quis relictam fra- „ tris, ſi quis neptem, aut novercam, aut „ nurum, aut conſobrinam, aut filiam „ avunculi, aut ejus relictam, aut privi- „ gnam polluerit, eos disjungi, & ulterius „ *numquam* conjugio copulari præcipimus „.

III. Rurſus *Canone* 22. dicitur, quod *adultera* nubat *numquam*, *etiamſi mortuus fuerit vir ejus: omnibus tamen diebus vitæ ſuæ acerrimæ pœnitentiæ lamenta perſolvat*.

Videmus quoque occiſori uxoris ſuæ inter cetera pœnitentiæ exercitia injungi, *uxorem* NUMQUAM *ducere*, Can. 8. *cauſ.* 33. *quæſt.* 2.

IV. Uno verbo, crimina publicæ pœnitentiæ ſubjecta, Matrimonii impedimentum, ſaltem pro tempore peragendæ pœnitentiæ ſecum trahebant, *Can.* 12. *cauſ.* 33. *quæſt.* 2. & *Can.* 5. eodem, in quo Nicolaus I. ita argumentatur: " Interfe- „ ctores ſuarum conjugum ſine judicio... „ quid aliud habendi ſunt, quam homici- „ dæ, ac per hoc ad pœnitentiam redi- „ gendi? Quibus penitus conjugium de- „ negatur „.

V. Ad hanc diſciplinam reflectens Mendoza loco citato, eamque confirmans auctoritate Leonis M. & Concilii Toletani VI. *Can.* 8. ſubjicit: " Quod & hodie „ obſervatur in his, qui ob crimen viola- „ tæ Religionis, ab Inquiſitoribus hæreti- „ cæ pravitatis *perpetuâ pœnitentiâ* pu- „ niuntur „.

VI. In Gallia vero, uti & in pleriſque orbis Chriſtianæ Provinciis, impedimenta *impedientia* ex *crimine* provenientia, pene nota non ſunt, quemadmodum notat ex Cabaſſutio Gaſpar Juenin De Sacramento Matrimonii *quæſt.* 7. *cap.* 13. *art.* 3. neque in Belgio ullus eorum uſus eſſe noſcitur.

VII. Hinc hodierna impedimenta *impedientia* his ſolent verſiculis exprimi:

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque catechiſmus, ſponſalia, jungito votum,
Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

De Sponſalibus titulo præcedenti *cap.* 1. actum eſt: de Catechiſmo autem agetur una cum cognatione ſpirituali: de *Voto* vero, prout impedimentum *impediens* conſtituit, tractabitur, ubi de *voto ſolemni* ſive *dirimente* Matrimonium agetur.

VIII. Tempus feriatum ex ſola prohibitione Eccleſiæ impedimentum Matrimonii conſtituit; neque enim jus naturale, aut divinum contractum matrimonialem ad ullos dies adſtringit; aut dies ullos, quibus nuptiæ celebrari non poſſunt, definivit; ſed circa hæc omnis diſciplina a poſitivo Eccleſiæ Decreto dimanat: ideoque quod ſit tempus hoc impedimentum conſtituens, ex poſitivo Eccleſiæ interdicto deſumendum eſt.

IX. Quare cum aliqua interdici queant, vel per legem generalem, vel per particulare judicis, vel Superioris præceptum aut ſententiam: inde paſſim Canoniſtæ concludunt, Interdictum Eccleſiæ circa Matrimonia intercedere poſſe, vel per legem ſeu Canonem, vel per judicem, ſeu ſuperiorem Matrimonium contrahere prohibentem.

Per legem ſeu Canonem, quando generaliter omnibus certo tempore Matrimonium, ſeu nuptiæ celebrari vetantur; vocarique hodie ſolet *tempus clauſum*.

X. Quemadmodum Patribus jam pridem viſum fuit, quod pœnitentibus nec actus conjugalis, nec nuptiarum celebratio conveniret, ita nec hæc diebus pœnitentiæ, & luctus convenientia judicarunt.

Synodus Laodicæna *Can.* 52. ait: " Non „ oportet in *Quadrageſima*, aut *nuptias*, „ vel qualibet natalitia celebrare „. Apud Gratianum *cauſ.* 33. *quæſt.* 4. *Can.* 8. qui ibi-

ibidem alios nonnullos in eamdem rem refert.

XI. Quin & ibidem refert *Can.* 10. ex Concilio Ilerdenſi: " Non oportet a Septuageſima uſque in Octavas Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante feſtivitatem ſancti Joannis Baptiſtæ, & ab Adventu Domini uſque ad Epiphaniam *nuptias* celebrare. Quod ſi factum fuerit, ſeparentur ".

Ad hunc Canonem reflectitur in *Cap.* 4. ☩ *De Feriis*, ubi quæſtio proponitur, quomodo tres hebdomadæ ante feſtum S. Joannis, de quibus in citato Canone, eſſent computandæ; reſponditque Pontifex, conſuetudinem ſingularum Eccleſiarum in hac computatione eſſe ſequendam.

Pro intellectu hujus Decretalis, & reſponſi Pontificis notandum, olim ante feſtum S. Joannis Baptiſtæ fuiſſe ſpeciem quamdam quadrageſimæ; at variam pro diverſitate Eccleſiarum, de qua tractat Fileſacius in ſuo opuſculo *De Quadrageſima Chriſtiana cap.* 3.

Quia vero varia erat in variis Eccleſiis circa tempora *jejuniorum* diſciplina; erat quoque circa *tempus clauſum*, ſive *Feriatum*, quo nuptiarum celebratio interdicebatur, varia diſciplina: Nam hæc illi quaſi correſpondebat.

XII. Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *De Reformat. Matrim. cap.* 10. eam Eccleſiarum varietatem ad uniformitatem reduxit; ac una Canonum rigorem, quoad prolixitatem *temporis clauſi* nonnihil mitigavit. " Ab adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti (ait) uſque in diem Epiphaniæ, & a feria quarta Cinerum uſque in Octavam Paſchatis incluſive antiquas ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſervari ſancta Synodus præcipit: in aliis vero temporibus nuptias ſolemniter celebrari permittit ".

Cumque hanc Eccleſiæ prohibitionem Hæretici noſtri temporis tamquam ſuperſtitioſam rejicerent, Synodus Tridentina *Can.* 11. eâdem Seſſione eum Hæreticorum errorem proſcripſit, his verbis: " Si quis dixerit, prohibitionem ſolemnitatis nuptiarum certis anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tyrannicam, ab Ethnicorum ſuperſtitione profectam.... anathema ſit ".

XIII. Notandum, quod Synodus Tridentina nullam hoc ſuo Decreto novam prohibitionem induxerit; ſed tantum *antiquas ſolemnium* nuptiarum probibitiones, certis temporibus ſuo Decreto expreſſis, diligenter ab omnibus obſervari præceperit. Unde pro intellectu hujus Decreti ad *antiquas* prohibitiones potiſſimum recurrendum ſit.

Igitur ex ipſis antiquis Canonibus eruendum eſt, quid nomine *ſolemnium* nuptiarum intelligat Synodus Tridentina.

XIV. Hanc difficultatem diſcutiens poſt alios Theologos, & Canoniſtas Proſper Fagnanus ad *Cap.* CAPELLANUS ☩ *De Feriis*, ait *num.* 6. Conveniunt omnes, his temporibus prohibitas eſſe nuptiarum benedictiones, de quibus habetur *Can.* Aliter *cauſ.* 30. *quæſt.* 5. ibi: *Sacerdotaliter, ut mos eſt, cum precibus, & oblationibus a Sacerdote benedicetur.* Et in Concilio Tridentino *cap.* 1. ibi: *Benedictionem in templo ſuſcipiendam.*

Deinde *num.* 7. ait: " Similiter nuptialia convivia his temporibus Feriarum prohiberi, ſatis conſtat ex *Can.* NEC UXOREM *cauſ.* 33. *quæſt.* 4. ibi: *nec convivia facere* ". Hæc ille.

XV. Et ulterius *num.* 7. " Sed & traductionem uxoris ad domum viri bis temporibus eſſe interdictam, ſatis liquet ex dicto *Canone*, NEC UXOREM, nam verba illa, *nec uxorem ducere*, communiter exponuntur, id eſt *Traducere*.... Rationem reddit D. Thomas in *IV. Sent. Diſt.* 32. *quæſt.* 1. *art.* 5. *quæſt.* 4. Quia quando novæ ſponſæ traducuntur, animus conjugum magis ex ipſa novitate ad curam carnalium occupatur, & ideo in nuptiis conſueverunt ſigna multa lætitiæ diſſolutæ oſtendi, & propter hoc illis temporibus, in quibus homines præcipue debent ſe ad ſpiritualia elevare, prohibitum eſt nuptias celebrari ".

XVI. Nec tantum traductionem, quæ fit cum *ſolemnitate*; ſed *quamcumque* traductionem uxoris ad domum viri temporibus hiſce vetitam eſſe, ſuſtinet; idque potiſſimum eo fundamento, quod temporibus illis vetita ſit *Matrimonii conſummatio;* uti ibidem fuſe adſtruere conatur; atque pluribus pro hac opinione adductis auctoribus con-

concludit : " Ex quibus patet hanc eſſe „ unanimem Canoniſtarum ſententiam , „ quam etiam tenuerunt ex Theologis Petrus de Palude , Cardinalis Cajetanus , „ S. Antoninus , & alii relati a Sanchez; „ eamque probavit S. Congregatio Concilii : Nam propoſito dubio , an Matrimonium coram Parocho quocumque tempore contrahi poſſit? Sacra Congregatio „ cenſuit , poſſe contrahi Matrimonium „ *quocumque* tempore ; ſed temporibus comprehenſis in *Cap. 16. Seſſ.* 24. *De Reformat. Matrim.* nuptiarum ſolemnitates, „ traductiones ad domum , & *carnalem* „ copulam prohiberi „. Hæc Fagnanus.

Quidquid ſit de hac ſententia , attentâ Canonum antiquorum rigorosâ expreſſione, hoc certum eſt , hodie dictis temporibus nequaquam vetitum eſſe actum matrimonialem , ſed ad ſummum *conſilii* eſſe eis temporibus abſtinere ; ut mente elatiore , & a carnalibus voluptatibus magis liberâ vacent orationi , & pietatis exercitiis ; qua de re interdum ſuos ſubditos Parochus monere poteſt ; at magnâ cautelâ hìc opus eſt, præſertim coram multitudine, cui homines carnales ſolent eſſe immixti , qui ſpiritualia hæc minime intelligentes , ſed carnalia ſapientes , facile monitionem hanc in riſum converterent, & occaſionem libidinoſa quæque effutiendi inde arriperent.

XVII. Ad hæc , quamvis inſpectis nudis verbis Canonum , & Concilii Tridentini non appareat , temporibus deſignatis abſolute eſſe vetitus contractus matrimonialis coram Parocho , & teſtibus, ſine ſolemni benedictione , aliiſque pompis , aut ſolemnitatibus ; quemadmodum multis probat Sanchez *De Matrimonio lib. 7. diſp.* 71. nihilominus de conſuetudine Belgii non ſolemnes nuptiæ duntaxat , ſed etiam ſimplex contractus matrimonialis vetitus cenſetur. Hanc conſuetudinem clare ſupponit Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 10. *cap.*8. ubi ſtatuit : " Tempus clauſum diligenter „ obſervetur , & ſi quando ex *legitima* „ *cauſa* aliqui ad Matrimonium tunc contrahendum per *Ordinarium* admittantur, „ abſtinendum tamen erit a ſolemnitatibus „ nuptialium conviviorum , choreis , ſponſarum publicis traductionibus , & ſimilibus, quæ temporis ſanctitati repugnant; „ a quibus ſimiliter abſtinendum erit , etſi „ Matrimonium antea contractum fuerit , „ ſub pœna arbitraria „.

Ratio hujus inductæ conſuetudinis ea fuiſſe videtur , quod Belgica conſuetudo in Synodis ſæpius probata habeat , nuptias ſemper eodem tempore eſſe in Eccleſia publice benedicendas , quo contrahuntur ; uti titulo præcedenti *cap.* 4. dictum eſt : ideoque cum Canones , & Synodus Tridentina *tempore clauſo* fieri *benedictiones* nuptiarum prohibeant , conſequens viſum fuit , etiam prohibitum eſſe contractum matrimonialem iis in regionibus , ubi contractus ille ſine hujuſmodi benedictione iniri vetatur.

XVIII. Supponit inſuper citata Synodus , contra hanc temporum prohibitionem per *Ordinarium* diſpenſari poſſe ; quod quotidiana etiam praxis probat ; quamvis de jure communi Ordinarium diſpenſare non poſſe , nonnulli ſuſtineant ; uti advertit Zypæus poſt Sanchez in Jure novo , titulo *De Matrimonio contracto contra Interdictum Eccleſiæ num. 6.*

XIX. Ulterius conſuetudo non tantum Belgica , ſed & univerſalis Eccleſiæ , ita hanc prohibitionem interpretatur, ut Matrimonium quidem *illicite* contra eam ineatur ; ſed non *invalide* ; id eſt , ut conſtituat quidem impedimentum *impediens*, ſed non *dirimens* ; quamvis ex Antiquis nonnulli aliter cenſuerint , uti monet Gloſſa ad *Canonem 7. cauſ.* 33. *quæſt.* 4. quin & Chriſtianus Lupus *tom.* 4. Scholiorum in Canones *pag.* 43. ait : " Quod contractum „ extra tempora conjugium fuerit olim „ *ſubſtantialiter nullum*, fateor cum S. Petro Damiano „. Hìc rurſum apparet , quid etiam conſuetudo circa impedimenta Matrimonii valeat; poſſitque de dirimente facere impediens.

XX. Quemadmodum Canones nuptias celebrari certis temporibus jam pridem vetuerunt ; ita ob cauſas varias intercurrentes , poteſt judex Eccleſiaſticus Matrimonium inter certas perſonas ad tempus ſaltem interdicere ; de quo interdicto agitur ſub titulo Decretalium *De Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ*.

Hæc judicis prohibitio ſi juſta fuerit, indubie ſervanda eſt ; & ei contraveniens puniendus ; ſed tamen ipſum Matrimonium non

non irritat, quemadmodum deciditur in *cap.* 1. 2. *&* 3. dicti tituli: " Licet enim ,, (ait *Capit.* 2.) contra interdictum Ec- ,, cleſiæ ad ſecunda vota tranſire non de- ,, buerint, non eſt tamen conveniens, ut ,, ob id ſolum Sacramentum conjugii *diſ-* ,, *ſolvatur*: alia tamen pœnitentia eis de- ,, bebit imponi, quia contra prohibitio- ,, nem Eccleſiæ id fecerunt ,,.

XXI. Si Epiſcopus aut etiam Synodus Epiſcopalis, vel Provincialis Matrimonium quacumque formulâ verborum interdixerit, *interdictam* quidem *illicitum* reddere Matrimonium, non tamen *invalidum*, apud omnes in confeſſo eſt: eo quod juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam, nemo Pontifice inferior impedimentum *dirimens* inducere queat (*a*).

XXII. Si judex ob fundatam ſuſpicionem conſanguinitatis, alteriuſve impedimenti dirimentis inter conjungendos intercedentis, conjungi vetuerit, donec cognitum fuerit an impedimentum ſubſit, ſi contra interdictum conjuncti ſint, potuerunt indubie per pœnas, imo interdictum, & cenſuras adigi, ut a ſe mutuo ſeparentur, quouſque legitime cognoſcatur, utrum eorum Matrimonium poſſit, & debeat jure ſtare, ut reſpondit Pontifex in citato *cap.* 3.

Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 10. *cap.* 4. vult, ut " impedimento aliquo denun- ,, tiato, vel Matrimonio Deſponſorum op- ,, poſitione aliquâ factâ, non prius ad ul- ,, teriores proclamationes aut Matrimonii ,, ſolemnizationem Parochus procedat, quam ,, re ad Ordinarium, vel Vicarium ejus, ,, aut Officialem delatâ, ab eodem intelle- ,, xerit quid facere debeat ,,.

XXIII. Ulterius contra hoc interdictum illicite Matrimonio aſſiſtet Parochus; ſi tamen adſtiterit, Matrimonium coram eo, & teſtibus contractum, non obſtante hoc *interdicto* validum erit, niſi aliud impedimentum dirimens inter contrahentes ſubeſſe inveniatur.

Imo tametſi Epiſcopus *ſpecialiter* inhibuiſſet, ne huic Matrimonio individuo Parochus aſſiſteret; nec ulli alteri Sacerdoti licentiam aſſiſtendi daret; nihilominus validum erit Matrimonium coram Parocho, aut Sacerdote ab eo delegato, contra Epiſcopi interdictum contractum; uti poſt Sanchez *De Matrimonio Lib.* 3. *Diſp.* 32. advertit Zypæus loco citato *num.* 7.

XXIV. Idem erit, tametſi tantum eſſet Vicarius ad nutum amovibilis, modo tamen eſſet loco Parochi ad integram curam animarum; quemadmodum declaraſſe S. Congregationem refert Sanchez ibidem; idque ideo, quia non obſtante hac ſimplici prohibitione manet delegatus ad curam animarum, & loco Parochi; cui conſequenter competit jus aſſiſtendi Matrimonio; aliud eſſet, ſi Epiſcopus non tantum ſimpliciter interdiceret aſſiſtere huic Matrimonio; ſed eum utpote ad nutum amovibilem, a cura animarum amoveret, uti recte monet Zypæus loco allegato.

CAPUT IV.

De Impedimento erroris, & conditionis.

1. *Error alius antecedens, alius concomitans.*
2. *Aliquando error eſt circa perſonam, aliquando circa qualitatem.*
3. *Error circa perſonam ſemper dirimit Matrimonium.*
4. *Error qualitatis non ſolet Matrimonium dirimere.*
5. *Error qualitatis quando cenſeatur redundare in* perſonam.
6. *Error qualitatis facilius in Sponſalibus, quam in Matrimonio cenſetur* redundare in perſonam; *& quare?*
7. *Ob errorem qualitatis hodie non ſolent Matrimonia dirimi.*
8. *Conditio* ſervilis *apud Romanos dirimebat Matrimonium, ſi voluntas Dominorum non adeſſet.*
9. *Multis ſeculis idem impedimentum agnovit Eccleſia.*
10. *Quâ occaſione mutata eſt diſciplina circa impedimentum conditionis ſervilis.*

11. *Im-*

(*a*) Hanc prærogativam ſoli ſummo Pontifici non tribuunt Galli; requirunt inſuper Cleri Gallicani, & Principis conſenſum.

Digitized by Google

11. *Impedimentum hoc uſque ad ſeculum XII. videtur duraſſe.*
12. *Hodie conditio ſervilis non dirimit, niſi* error *interveniat.*
13. *Error conditionis* ſervilis *dirimit Matrimonium, etiam non redundans in perſonam.*
14. *Belgium* ſervos *non agnoſcit.*

I. DUo hæc impedimenta ſimul jungi, & explicari ſolent, eo quod alterum ſub altero quodammodo contineatur; error namque generatim hic ſumptus etiam errorem *conditionis* comprehendit.

Pro intellectu impedimenti *Erroris* notandum errorem eſſe duplicem: nimirum *antecedentem*, & *concomitantem*, uti Theologi loquuntur; vel ut Juriſperiti loqui amant, dantem cauſam contractui, & in eum incidentem.

Antecedens enim vocatur, qui eſt cauſa actus; ita ut ſi erratum non eſſet, revera actus poſitus non fuiſſet; unde eleganter Juriſconſulti, hunc errorem, ſi cum dolo conjunctus fuerit, vocant dolum *dantem cauſam* contractui.

Error concomitans dicitur, qui non inducit ad agendum, ſed ita concomitatur actum, ut eo non exiſtente, propterea non fuiſſet omiſſus, atque ita recte appellatur a Juriſconſultis error *incidens*; & dolus conjunctus, dolus *incidens*.

II. Porro error in Matrimonio contingere poteſt, vel circa perſonam, vel circa qualitatem perſonæ, vel ejus conditionem.

Error circa perſonam eſt, quando unus Contrahentium errat in perſona, cum qua contrahere intendit; credens nimirum per errorem aliam eſſe perſonam, eum qua contrahit, quam revera eſt.

III. Error hic circa perſonam omnium conſenſu dirimit Matrimonium *jure naturæ*; etiamſi error non ſit conjunctus cum ullo dolo partis alterius; idque ſive ſit *antecedens*, ſeu dans cauſam contractui; ſive ſolum *concomitans*, ſive *incidens* in contractum.

Licet enim error *incidens* non cauſet abſolute, & poſitive *involuntarium;* impedit tamen fuiſſe tempore contractus poſitive voluntarium conſenſum in perſonam, quia non potuit actu fuiſſe volitum, quod ignoratum & incognitum fuit.

Ut autem Matrimonium ſit jure naturæ validum, non ſufficit, quod in perſonam conſenſiſſet, ſi noviſſet eam fuiſſe præſentem; ſed requiritur, ut *poſitive* conſenſerit, & cum ea contraxerit.

IV. Error qualitatis eſt, quando in certa qualitate perſonæ erratur: v. g. creditur eſſe nobilis, qui eſt ignobilis, aut dives, qui eſt pauper, &c.

Hic error ordinarie ſive ſit antecedens, ſive incidens, non dirimit Matrimonium, niſi annexum habeat errorem perſonæ; ſive ut vulgo loquuntur, *redundet in perſonam.*

Dum enim error duntaxat verſatur circa aliquam qualitatem perſonæ, nullatenus tollit conſenſum matrimonialem; ſive conſenſum circa ſubſtantialia contractus matrimonialis. Cum enim talis qualitas non ſit neceſſaria ad contractum matrimonialem, nec eſſentiam ejus intret, error hic relinquit ſufficiens voluntarium circa *eſſentialia* ipſius contractus; adeoque ipſum contractum defectu neceſſarii conſenſus involuntarium reddere nequit.

V. Si autem *error* ille impediret una conſenſum in perſonam, tunc indubie ipſum Matrimonium dirimeret, non tamquam error *qualitatis;* ſed tamquam error *perſonæ;* diciturque hic error qualitatis redundare *in perſonam.*

Tunc autem error circa qualitatem dicitur redundare *in perſonam*, quando animus contrahentis ſic fertur in certam qualitatem, ut implicite nolit perſonam, ſi ipſi deſit qualitas in qua errat. Exemplum aſſignat S. Thomas *in IV. Sent. Diſt.* 30. *quæſt.* 1. *art.* 2. *ad* 5. ſi Principi offeratur filia tamquam primogenita, & hæres Regni. Solet enim illius animus ita ferri in hanc qualitatem, ut, ſi circa illam ſit error, nolit iſtam perſonam, vel potius quia juxta prudens judicium judicari debet, quod cenſeatur noluiſſe illam filiam hac qualitate deſtitutam: nam in hujuſmodi, dum exterius nihil exprimitur, potius examinandum eſt, quid juxta prudens judicium quiſpiam cenſeatur nolle, aut velle, quam quid reipsâ nolit, aut velit.

VI. Quandonam autem juxta prudens judicium quis cenſeatur non velle perſonam,

nam, ſi huic deſit qualitas, circa quam errat, frequenter eſt incertum.

Hoc porro certum eſt, cenſendum eſſe juxta prudens judicium, multo facilius contrahentes ſponſalia, alioſve civiles contractus ſuſpendere ſuum conſenſum ab aliqua qualitate perſonæ aut rei, quam contrahentes Matrimonium.

Ratio hujus differentiæ eſt: quod cum Matrimonium ſit contractus completus, qui conſenſum de præſenti, & abſolutum præfert, difficillime admittat conditiones hujuſmodi impliciras: ſecus quoad ſponſalia de futuro; quæ cum exprimant tantum conſenſum in actum *futurum*, facilius conditiones tales admittunt.

Ad hæc cum Matrimonium ſit contractus ex natura ſua indiſſolubilis, & maximi momenti, haud facile præſumendum, quod contrahentes voluerint ab aliqua qualitate *accidentali* conſenſum ſuum dependere.

VII. Neque hodie ob errorem qualitatis Matrimonia diſſolvi videmus; quin autem conſuetudo regionis hìc quoque attendenda ſit, non dubium; cum contrahentes præſumantur ſe conſuetudini loci conformare; & contractus ex ipſa conſuetudine recepta interpretationem accipere ſoleant.

VIII. Conditio, quæ inter impedimenta Matrimonii refertur, intelligitur conditio *Servilis*.

Apud Romanos hæc conditio Matrimonium eo ſenſu dirimebat; ut *Servitus* ſive conditio ſervilis contractum Matrimonialem dirimeret; atque inter perſonas conditionis ſervilis non Matrimonium, ſed contubernium eſſe cenſebatur, *L.* 14. *ff. De ritu Nuptiarum*; maxime vero ſi *ignorantibus*, aut *invitis Dominis* Matrimonium contraheretur.

IX. Cum autem Eccleſia nata, & adulta ſit in Imperio, & Republica, non Reſpublica in Eccleſia, ut loquitur Optatus Milevitanus, ipſa quantum fieri poterat, ſe legibus Reipublicæ conformabat: ne ipſa lex Evangelica Rempublicam turbare videretur.

Hinc primitus Eccleſia conjugia inter perſonas conditionis ſervilis pro nullis habuit; atque dirimi permiſit, ſi conſenſus Dominorum non intervenifſet; ut eſt apud Gratianum *Cauſ.* 29. *qu.* 2. *Can.* 8. ubi ex Concilio Cabilonenſi II. refertur: " Nobis viſum eſt, ut conjugia Servorum non dirimantur, etiamſi diverſos Dominos habeant, ſed in uno conjugio permanentes, Dominis ſerviant ſuis: & hoc in illis obſervandum eſt, ubi legalis conjunctio fuit, & per *voluntatem Dominorum*,,. Et apertius S. Baſilius in Epiſtola Canonica ad Amphilochium *Can.* 42." Quæ ſine iis, qui habent poteſtatem, ſiunt Matrimonia, ſunt fornicationes. Vivente ergo patre, vel *Domino*, ii, qui conveniunt, non ſunt ab accuſatione liberi, donec conjugio *Domini annuerint*; tunc enim firmitatem accipit conjugium,,.

Hic videmus quomodo Eccleſia impedimentum dirimens per leges inductum, etiam probaverit, quemadmodum ſupra notavimus.

☞ X. Ex dictis conſtat, pluribus ſeculis Eccleſiam, conformiter ad Leges civiles, Matrimonia *ſervi* cum ingenua, aut *ingenui* cum ſerva reputaſſe irrita, licet error *conditionis ſervilis* nullus intervenifſet: at circa ſeculum XII. impedimentum hoc cœpiſſe refundi in *errorem conditionis ſervilis*.

Huic mutationi diſciplinæ occaſionem dedit Apocryphum Decretum, quod ſub nomine Lucii Papæ retulit Gratianus *cauſa* 29. *quæſt.* 2. *Can.* 1.

Hoc enim Decreto æque indiſſolubile pronuntiatur Matrimonium ſervorum, ac ingenuorum: quod Decretum conciliare volens Gratianus cum aliis, quæ ejuſmodi Matrimonia irrita ſupponebant, diſtinctionem adhibuit inter *ſcienter*, & *ignoranter* cum perſonis ſervilis conditionis contrahentes.

Hac Gratiani auctoritate permoti Pontifices, eâ diſtinctione in ſuis reſponſis paſſim uſi fuere: quæ poſtmodum in Decretales Gregorii IX. relata, Canoniſtas, necnon Theologos Scholaſticos permoverunt eâdem diſtinctione uti; atque ita ſenſim hæc diſtinctio recepta fuit.

Ex hoc intelligitur, quantæ auctoritatis fuerit decretum Gratiani; ut per diſtinctionem ab ipſo primum propoſitam, tandem impedimentum dirimens inter perſonas conditionis ſervilis, etiam *invitis* dominis

Digitized by Google

minis per leges civiles primitus inductum, & tandem etiam ab Eccleſia probatum, & receptum fuerit reſtrictum ad caſum, quo circa conditionem ſervilem *error* interveniſſe probatur. ☜

XI. Videtur impedimentum ſervilis conditionis duraſſe uſque ad ſeculum XII. aut circiter: Nam in *Cap.* 1. ;; *De Conjugio Servorum*, refertur conſultatio Archiepiſcopi Salsburgenſis ſuper Matrimoniis Servorum, quæ invitis, & contradicentibus Dominis contrahuntur; reſponſumque Adriani Papæ in hæc verba: " Sane juxta verbum Apoſtoli, ſicut in Chriſto Jeſu, neque liber, neque ſervus eſt a Sacramentis Eccleſiæ removendus, ita nec inter ſervos Matrimonia debent ullatenus prohiberi: & ſi contradicentibus Dominis, & invitis contracta fuerint, nullâ ratione ſunt propter hoc diſſolvenda. Debita tamen, & conſueta ſervitia non minus debent propriis Dominis exhiberi ".

Quamvis in noſtra hodierna Decretalium collectione non notetur quis fuerit hic Archiepiſcopus Salsburgenſis, qui Papam conſuluit, in appendice tamen ad Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. *part.* 45. *cap.* 7. exprimitur *Eberardus*, qui rexit dictam Eccleſiam ab anno 1145. uſque ad annum 1164. uti notavit Gonzales in notis ad hoc Capitulum.

XII. Hinc patet eo tempore nondum ubique indubitatum fuiſſe, num inter perſonas ſervilis conditionis conſiſteret Matrimonium, *invitis* Dominis: una tamen conſtat illud impedimentum jam tum cœpiſſe abrogari, & hodie certum eſt, conjugia hujuſmodi valere; eâ tamen moderatione, quæ in hac Decretali adjicitur: " Debita tamen, & conſueta ſervitia non minus debent propriis Dominis exhiberi.

XIII. Et hoc quidem ſi perſonæ conditionis ſervilis inter ſe contrahant; aut etiam una libera, & altera ſerva, modo illa non fuerit *ignara* conditionis ſervilis.

Si enim error ſit circa *conditionem*; hoc eſt, ſi filia liberæ conditionis contrahat cum homine *Servo*, quem credebat eſſe *liberum*, hujuſmodi error, licet non redundet in *errorem perſonæ*, dirimit Matrimonium; liberumque eſt parti deceptæ, poſtquam error detectus eſt, aliud Matrimonium contrahere, quemadmodum reſpondit Innocentius III. in *Cap. fin. eod.*

Hanc dirimendi vim huic *errori* jure mere poſitivo competere, una eſt Canoniſtarum, & Theologorum opinio, & veriſimiliter Legum Romanarum, & antiquorum Canonum, quæ ſervorum conjugia ægre admiſerunt, reliquiæ ſunt.

XIV. Quidquid ſit, hodie hoc impedimentum in hiſce ac vicinis Provinciis parum uſui venit; eo quod ſervos hic non agnoſcamus; imo ſervos in Gallia, & Belgio beneficio regionis liberos fieri, notat Zypæus in Notitia Juris Belgici *titulo De ſervis num.* 5. (*a*).

CAPUT V.

De Impedimento Voti, & Ordinis.

1. *Canones ſemper improbarunt Matrimonium contra votum caſtitatis initum.*
2. *Idipſum per leges improbatum.*
3. *Virginum aut Monachorum Matrimonia non videntur olim fuiſſe invalida.*
4. *Sanctus Auguſtinus ea eſſe valida ſtatuit.*
5. *Quid hic ſenſerit S. Bernardus?*
6. *Ex hodiernis moribus non recte judicatur de Monachis primæ ætatis.*
7. *Quando cœperit diſtinctio inter votum* ſimplex, *&* ſolemne *ad dirimendum Matrimonium?*
8. *Gratianus videtur dediſſe occaſionem huic diſtinctioni.*
9. *Seculo* XII. *ea diſtinctio cœpit recipi.*
10. *Nondum definitum erat, in quo conſiſteret* ſolemnitas *voti ad dirimendum Matrimonium.*
11. *Id definivit Bonifacius VIII.*

(*a*) Anno 1252. Margarita Belgarum Princeps, & ineunte XIV. ſeculo Ludovicus X Rex Galliarum ſervis omnibus libertatem in ſuis ditionibus dederunt. Deinde tum in Gallia, tum in Belgio mos nullum agnoſcendi ſervum conſuetudine potius, quam lege aliquâ invaluit.

12. *Hodie externa* ſolemnitas *non ſufficit ad dirimendum Matrimonium.*
13. *Quâ ratione* ſolemnitas *voti ſit ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ.*
14. *Recte definivit Synodus Tridentina vota ſolemnia dirimere Matrimonia.*
15. *Synodus non definivit, quo ex capite Ordo dirimat Matrimonium.*
16. *Rationes morales, ob quas Matrimonium Clericis ſit interdictum.*

I. TAm mulieribus, quam viris voto caſtitatis obſtrictis, ſemper interdictum fuiſſe Matrimonium, in quantum ipſe uſus matrimonialis contrarius eſt voto caſtitatis, extra dubium eſt.

„ Si nupſerit virgo non peccat, non illa virgo, quæ ſemet Dei cultui dedicavit. Harum enim ſi qua nupſerit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit „ ait S. Hieronymus apud Gratianum *Diſt.* 27. *Can.* 5.

Et Synodus Chalcedonenſis *Can.*16. “Si qua virgo ſe dedicavit Deo, ſimiliter Monachus, non licet eis nuptiis jungi, ſi vero inventi fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus vero eis poſſe fieri humanitatem, ſi ita probaverit Epiſcopus loci „. Ita apud Gratianum *cauſ.* 27. *quæſt.* 1. *Can.* 22. ex verſione Iſidori.

II. Ipſi quoque Principes Chriſtiani nuptias Virginum Deo ſacratarum exhorruerunt, variaſque pœnas adverſus ſolicitantes nuptias hujuſmodi virginum decrevere, quæ leguntur in Codice Theodoſiano *lib.*9. *tit.* 25. Imperatoris Joviniani lata de hac re Conſtitutio refertur his verbis in Codice Juſtinianæo *leg.* 5. *De Epiſcopis, & Clericis:* “ Si quis non dicam rapere, ſed attentare tantum, jungendi causâ Matrimonii, ſacratiſſimas virgines auſus fuerit, capitali pœnâ feriatur „.

Relata eſt hæc lex a Gratiano *De Pœnitentia Diſt.* 1. *Can.* 6.

Num vero Matrimonia cum hujuſmodi virginibus voto caſtitatis obſtrictis, fuerint non tantum illicita, ſed inſuper *invalida*, non æque certum eſt.

III. Primis ſeculis ea nequaquam irrita fuiſſe ſat dilucide indicare videtur Innocentius I. Epiſtolâ ad Victricium Rothomagenſem, ſcribens, non eſſe admittendam ad pœnitentiam mulierem religioſam, quæ poſt fidem Deo promiſſam ad nuptias convolaverat, niſi *poſt viri obitum;* idque indubie, ne pœnitentia cedat in Matrimonii initi injuriam: tunc enim publice pœnitentibus actum conjugalem exercere non licebat. Verba Innocentii ſunt: “ Quæ Chriſto ſpiritualiter nupſerunt, & velari a Sacerdote meruerunt, ſi poſtea vel *publice* nupſerint, vel ſe clanculo corruperint, non eas admittendas eſſe ad agendam pœnitentiam, niſi is, cui ſe junxerant, de ſeculo receſſerit „.

Et citatus Canon Chalcedonenſis, virginibus illis, & Monachis nequaquam injungit ſeparationem a conjugibus; ſed hoc unum præcipit, ut pœnitentiæ addicantur, de qua loci Epiſcopus, pront prudentia ſuggeſſerit, aliquid poſſit remittere.

Similiter Sanctus Leo, qui Synodo Chalcedonenſi per ſuos legatos præfuit, interrogatus a Ruſtico Epiſcopo Narbonenſi de Monachis, qui uxores acceperunt, non reſpondit, eos ab uxoribus ſeparandos; ſed publicæ pœnitentiæ ſatisfactione purgandos. Verba Leonis ex *Epiſt.* 2. referuntur a Gratiano *cauſ.* 20. *quæſt.* 3. *Can.* 1.

IV. In Africa fuiſſe videntur tempore S. Auguſtini nonnulli, qui hujuſmodi virginum Matrimonia non nuptias, ſed adulteria eſſe aſſererent; at his ſe oppoſuit Auguſtinus *libro De bono viduitatis cap.*10. ſcribens: “ Proinde qui dicunt talium nuptias non eſſe nuptias, ſed potius *adulteria, non mihi* videntur diligenter, & acute conſiderare quid dicant .... Fit autem per hanc minus conſideratam opinionem, quâ putant lapſarum a ſancto propoſito feminarum, ſi nupſerint, *non eſſe conjugia*, non parvum malum, ut a maritis ſeparentur uxores, & cum volunt eas ſeparatas reddere continentiæ, faciunt maritos earum adulteros veros, cum, ſuis uxoribus vivis, alteras duxerint. Quapropter non poſſum quidem dicere a propoſito meliori lapſas, ſi nupſerint, feminas, adulteria eſſe, non conjugia: ſed plane non dubitaverim dicere, lapſus & ruinas a caſtitate ſanctiore, quæ vovetur Deo, adulteriis eſſe pejores „.

Evi-

Evidentius videtur, quam ut probari debeat, Auguſtinum hìc agere de feminis, quæ caſtitatem Deo voviſſent: Unde Gratianus compendium verborum S. Auguſtini hoc modo expreſſit: " Quidam nubentes „ *poſt votum* aſſerunt adulteros eſſe: ego „ autem dico, quod graviter peccent, qui „ tales dividunt „. *Diſt.* 27. *Can.* 2. Ad „ hunc Gratiani Canonem notant Correctores Romani: " Verba propria hujus capitis non ſunt inventa apud B. Auguſtinum; *ſententia* tamen habetur in libello de bono viduitatis „. Integrum locum Auguſtini retulit ipſe Gratianus *cauſ.* 27. *quæſt.* 1. *Can.* 41.

V. Hanc fuiſſe Auguſtini ſententiam etiam ipſe S. Bernardus agnovit; eâque occaſione dignam tanto Doctore protulit reſolutionem libro *De Præcepto*, & *diſpenſat. cap.* 17. Monachi nonnulli poſtulaverant a S. Bernardo inſtrui, cur vel B. Gregorius neſcio " quem Venantium, habitum Monachalem, quem pie ſuſceperat, impie rejecerat; non ſolum reſumere non coëgit, ſed etiam omnem legitur indulſiſſe communionem Apoſtatæ perduranti: vel S. Auguſtinus conjugii legi votum quodammodo ſubjiciat continentiæ: ita ut in libro de Virginitate aſſerere videatur, ne cælibis quidem vitæ propoſitum copulæ poſſe præſcribere conjugali, quominus *indiſſolubile* maneat, etiam quod a continentibus fallente diabolo, fracto ſanctitatis voto initum fuerit Matrimonium „.

Huic dubio reponit Bernardus: " Et ad hæc nihil ad præſens certius breviuſque reſpondendum occurrit, niſi quod ita ſancti Antiſtites ſapuerunt: rectene? ipſi viderint. Nam ego in ſenſibus actibuſque illuſtrium Patrum cautus profecto ſum omnino non aliud æſtimare, quam quod 1. *Cor. c.* 4. Beato Apoſtolo teſte *quæritur jam inter diſpenſatores, ut* videlicet *fidelis quis inveniatur*. Certus ſum enim, ſive in ſuo abundaverint ſenſu, ſive in Dei ſpiritu: ſicut & in ceteris, ita & in his ambos extitiſſe fideles, illum in diſpenſando quod præ manibus erat, iſtum in ſcribendo quod ſenſerat „.

Quæſtionem hanc ævo S. Bernardi agitatam multis præterea argumentis probat Joannes Mabillonius in notis ad hunc Bernardi textum in editione operum noviſſima anni 1690.

VI. Locus S. Gregorii de Venantio, cujus hic mentio fit, habetur in *Epiſtola* 33. *Lib.* 1. obſervatque ibidem eruditus Notator, quod S. Gregorius tam fuerit indulgens Venantio, ut S. Bernardus ex iſto exemplo, quaſi ex cautionibus ſcrupuloſis vix enavigaverit; ac tum ſubjicit hoc notandum monitum: " Certe qui Monachos, „ & Virgines primæ ætatis ex hodiernis „ moribus æſtimant, totâ errant viâ „.

VII. Ex pœnitentiali Theodori Cantuarienſis refert Gratianus citatâ *Diſt.* 27. *Can.* 3. " Si Vir *ſimplex* votum Virginitatis habens adjungitur uxori, poſtea „ non dimittat uxorem, ſed tribus annis „ pœniteat „.

Notant Correctores Romani, hanc vocem *ſimplex* abeſſe ab omnibus manuſcriptis. Eam additam eſſe juxta diſciplinam illius ætatis, quando jam diſtinctio inter votum *ſimplex*, & *ſolemne* invaluerat, admodum veriſimile eſt: idque conformiter ad notam, quam ipſemet Gratianus ad calcem hujus diſtinctionis adjecit. " Hìc diſtinguendum (ait) quod voventium alii „ ſunt *ſimpliciter* voventes, de quibus Auguſtinus, & Theodorus locuti ſunt: „ alii ſunt, quibus poſt votum, benedictio accedit conſecrationis, vel propoſitum religionis, de quibus Hieronymus, „ Nicolaus, & Calixtus ſcripſerunt „.

Hujus diſtinctionis ſub nomine voti *ſolemnis*, & *ſimplicis*, nulla apud Veteres mentio habetur; quo vero tempore votum caſtitatis Matrimonia dirimere, atque vota alia *ſolemnia*, alia *ſimplicia* dici cœperint; illiſque vis Matrimonia dirimendi, his tantum impediendi data ſit, admodum incertum atque obſcurum eſt.

Veriſimile eſt, hæc ſenſim invaluiſſe; neque ubique eodem tempore; ſed alibi citius, alibi ſerius.

☞ VIII. Credit non ſine fundamento Baſilius Pontius *De Matrimonio lib.* 7. *cap.* 17. nullum Canonem declaraſſe Matrimonium *irritum* a Monacho, aut Moniali initum poſt votum Religionis emiſſum ante *Canonem* 7. Concilii Romani ſub In-

Digitized by Google

Innocentio II. anno 1139. relatum apud Gratianum *cauſa* 27. *quæſt.* 1. *Can.*40. in quo decernitur: "Quatenus Canonici Regulares, Monachi, atque Converſi profeſſi, qui ſanctum tranſgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur: hujuſmodi namque copulationem, quam contra Eccleſiaſticam regulam conſtat eſſe contractam, *matrimonium* non eſſe cenſemus: qui etiam ab invicem ſeparati, pro tantis exceſſibus condignam pœnitentiam agant. Idipſum quoque ſanctimonialibus feminis, ſi (quod abeſt) nubere attentarint, obſervari decernimus".

Porro quia præſens Canon nullitatem Matrimonii nequaquam refundit in voti *ſolemnitatem*, ſed in hoc quod hujuſmodi copulationem, ſive conjunctionem contra *Eccleſiaſticam Regulam* conſtat eſſe contractam, dubitari poſſet, num eo adhuc tempore ab Eccleſia Romana diſtinctio inter votum *ſolemne*, & *ſimplex* caſtitatis, ad effectum dirimendi Matrimonium recepta fuerit.

Hoc interim conſtat, quod Gratianus, qui aliquot annis poſt hunc editum Canonem, Decretum ſuum compilavit, eam inter votum *ſolemne*, & votum *ſimplex*, quoad effectum dirimendi Matrimonium adhibuerit; idque ut textum Sancti Auguſtini deſumptum ex libro de *Bono viduitatis*, qui Matrimonia a voventibus contracta valida eſſe declarat, cum præſente Canone Concilii Romani conciliaret.

Relato enim hoc Canone, & textu ſancti Auguſtini, pro utriuſque conciliatione remittit Lectorem *ad diſtinct.* 27. ſui Decreti, ubi ad calcem *Canonis* 8. hanc inter ſolemniter, & ſimpliciter voventes differentiam adhibendam eſſe monuerat. ☞

IX. Ex relata ſolutione Gratiani, non obſcurum eſt ante medium ſeculi XI. quo floruit Gratianus, cœpiſſe recipi eam diſtinctionem votorum inter ſolemnia, & ſimplicia. Unde & eodem, & ſub initium ſequentis ſeculi de validitate Matrimonii contra votum caſtitatis initi, interrogati Romani Pontifices, juxta hanc votorum diſtinctionem, tamquam indubitanter tunc receptam reſponderunt; uti videre eſt in *cap.* 4. 5. & 6. ;; *Qui Clerici*, *vel Voventes*, &c.

X. Verum cum nondum ſat aperte definitum eſſet, in quo ipſa ſolemnitas voti, quâ votum illud a voto *ſimplici* quoad effectum dirimendi Matrimonium diſtingueretur, frequentes fuere quæſtiones ſuper validitate, aut invaliditate Matrimonii contra votum caſtitatis contracti, uti videre eſt in reſponſis Pontificum, quæ tum ſub titulo *De Regularibus*; tum ſub titulo, *qui Clerici*, *vel Voventes Matrimonium contrahere poſſunt*, referuntur.

XI. Has difficultates, & quæſtiones tandem diremit Bonifacius VIII. in *cap. unico De Voto*, & *voti redemptione in 6.* declarans, "illud ſolum votum debere dici ſolemne, quantum ad poſt contractum Matrimonium dirimendum, quod ſolemnizatum eſt per ſuſceptionem ſacri Ordinis, aut per profeſſionem Religioſam".

Hoc Bonifacii reſponſum relatum in Corpus Canonicum, hodie pro jure communi receptum eſt; conſtituitque modernam Eccleſiæ diſciplinam.

XII. Hinc deducitur, votum virginitatis etiam emiſſum ſub certa verborum formula, atque exhibitis externis cæremoniis, etiam *publice* in Eccleſia in manibus alicujus Prælati, non dirimere Matrimonium; neque ad hunc effectum dici ſolemnizatum, niſi emiſſum ſit in aliqua Religione per Sedem Apoſtolicam approbata; tametſi alias ratione iſtarum externarum cæremoniarum, præſertim ſi & *perpetuum* eſſet, recte dicatur *ſolemne*; atque indubie ante hanc Decretalem Bonifacii votum *ſolemne* dictum fuiſſet.

Ulterius inde conſectarium eſt, quod, tametſi forſan ante editam Bonifacii Decretalem, ſaltem aliquot ſeculis omne votum *ſolemne* diremerit Matrimonium, hodie nullum dirimat vi hujus ſolemnitatis, niſi ad hunc effectum ſolemnizatum fuerit per ſuſceptionem Sacri Ordinis, aut per profeſſionem expreſſam, vel tacitam factam alicui de Religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis.

XIII. Quod ergo in principio ſuæ Decretalis aſſerit Bonifacius, ſolemnitatem voti ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ eſſe inventam, præcipue procedit ad hunc effectum dirimendi Matrimonium; uti ſupra *part.* 1. *tit.* 30. *cap.* 1. ibi quoque notavi, votum

ſim

ſimplex Scholarium S. J. quoad hunc effe-ctum eſſe ſolemnizatum a Gregorio XIII. per Bullam, quæ incipit, *Aſcendente Domino* (*a*).

XIV. Ex his facile intelligitur, quod licet primis ſeculis nec votum Monachorum, nec votum annexum Ordini ſacro diremiſſet Matrimonium, nihilominus poſtquam per Eccleſiam efficacia dirimendi votis illis facta fuit, negari eis non poſſit ea efficacia: nî una velimus Eccleſiæ negare poteſtatem inducendi impedimenta dirimentia; ideoque merito Synodum Tridentinam *Seſſ.* 24. *Can. De Reformat. Matrimonii*, pronuntiaſſe: "Si quis dixerit Clericos in „ Sacris Ordinibus conſtitutos, vel Regu„ lares, caſtitatem ſolemniter profeſſos, „ poſſe Matrimonium contrahere, contra„ ctumque *validum* eſſe, non obſtante le„ ge Eccleſiaſtica, vel voto; & oppoſitum „ nil aliud eſſe, quam damnare Matrimo„ nium, poſſeque omnes contrahere Ma„ trimonium, qui non ſentiunt ſe caſtita„ tis, etiamſi eam voverint, non habere „ donum, anathema ſit: cum Deus id re„ cte petentibus non deneget, nec patiatur „ nos ſupra id, quod poſſumus tentari„.

XV. Expreſſe in ſuo Canone Synodus Tridentina uſa eſt hac alternativâ: *lege Eccleſiaſticâ*, *vel voto*; eo quod inter Doctores Catholicos quæſtio eſſet, num Ordo Sacer dirimeret Matrimonium, *ex voto*, an *ex lege Eccleſiaſtica*; nec hanc quæſtionem, quæ parum utilitatis habet, decidere voluerit; hoc unum ſufficere arbitrata definire, Ordinibus Sacris initiatos teneri ad ſervandam caſtitatem; atque Matrimonium ab iis initum eſſe invalidum.

XVI. Hoc magis refert ſcire, quod Eccleſia jam a primis Eccleſiæ ſeculis Clericis præſertim in Sacris Ordinibus conſtitutis nuptias interdixerit; ne rerum temporalium ſollicitudine, ac carnalibus deſideriis voluptatibuſque implicati, a divinis Officiis, & Eccleſiaſticis miniſteriis (quibus vi ſuæ vocationis mancipati ſunt) impediantur, & retrahantur; quaſi ad Clericos verbis Apoſtolicis diceret Eccleſia: *Volo vos autem ſine ſollicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt*. 1. Corinth. 7.

Hanc Eccleſiæ mentem non obſcure expreſſit Alexander III. in *cap.* 2. *De Clericis conjugatis*, in prima compilatione Decretalium apud Antonium Auguſtinum, ubi rationem Matrimonii Clericis interdicti reddit his verbis: "Quoniam uxorati, „ cum diviſi ſint, & eos cogitare opor„ teat, quomodo uxoribus placere valeant „ & ſervire, obſequiis non ſolummodo „ poſſunt intendere divinis„. Vel ut paucioribus expreſſit *cap.* 3. *ex eodem*: "Quod „ ſimul voluptatibus, & carnalibus deſide„ riis, ac divinis, & Eccleſiaſticis obſe„ quiis vacare non valeant„.

Hinc facile intelliget Canonum diligens ſcrutator, Clericos illos, qui a nuptiis abſtinent, ſed ſecularibus negotiis, ac ſenſualibus deſideriis ſeſe immergunt, licet verba Canonum externamque diſciplinam tenere videantur, ipſam tamen ſententiam & rationem Canonum negligentes, revera in ipſos Canones dici poſſe impingere.

Hanc aliaſque rationes congruentiæ fuſius deducit D. Huygens in ſuis Obſervationibus titulo *De Matrimonio cap.* 2.

CAPUT VI.

De Impedimento Conſanguinitatis, & Affinitatis.

1. *Quo ſenſu* conſanguinitas *hîc ſumatur?*
2. *Quid* linea, *quid* gradus?
3. *Quid linea recta; & quotuplex?*
4. *Quid linea collateralis?*
5. *Oſtenditur quæ ſit æqualis, quæ inæqualis.*

6. *Re-*

(*a*) Ex-Jeſuitæ, ante ſuum e Societate egreſſum, fuerunt vel Scholares, vel Coadjutores: ſi de conſenſu Superioris Generalis egreſſi ſint, poſſunt ad nuptias convolare, modo Sacris Ordinibus non ſint inſigniti. An in Galliis alicujus hæreditatem adire poſſint? Conſulatur hac de re declaratio, quam Ludovicus XIV. dedit 16. Julii an. 1715.

Digitized by Google

6. *Regula pro dignoſcenda diſtantia in linea* recta.
7. *Regulæ pro linea collaterali.*
8. *Regulæ hæ non procedunt ſecundum computationem Civilem; & quæ hìc ſervandæ.*
9. *Veriſimile eſt, Eccleſiam primitus uſam fuiſſe computatione Civili.*
10. *Seculo* XI. *diverſitas computationis nota fuit; ſed necdum ubique recepta, neque extra quæſtionem.*
11. *Primitus non videtur Eccleſia extendiſſe hoc impedimentum ultra gradus a legibus præſcriptos.*
12. *Quando impedimentum ultra hos gradus extenſum ſit.*
13. *Videtur circa ſeculum* VIII. *aut* IX. *cœpiſſe extendi ad ſeptimum gradum.*
14. *Sed gradus computabantur juxta computationem Civilem.*
15. *Poſtmodum computari cœperunt juxta computationem Canonicam; & ita impedimentum extenſum fuit.*
16. *Extenſionem hanc reſtrinxit Concilium Lateranenſe ad quartum gradum.*
17. *Quartus gradus hìc intelligitur juxta computationem Canonicam.*
18. *Primus gradus conſanguinitatis in linea laterali ponit impedimentum jure naturæ.*
19. *In ulteriore gradu tantum jure poſitivo.*
20. *Ratio inducti hujus impedimenti petita a propagatione concordiæ & charitatis.*
21. *Altera ratio petita ab honeſtate & reverentia præcipue militat in linea recta.*
22. *Matrimonium inter conſanguineos in linea recta eſt jure naturæ vetitum.*
23. *Quid affinitas; & unde dicta; & quâ ratione contrahatur?*
24. *Triplex genus affinitatis deſcribitur?*
25. *Olim omnia tria genera affinitatis Matrimonium dirimebant; hodie primum duntaxat.*
26. *Affinitatis nulli proprii ſunt gradus; & unde deſumi debeat conjunctio Affinium inter ſe?*
27. *Circa impedimentum conſanguinitatis, & affinitatis ex conjunctione licita & matrimoniali nihil innovavit Synodus Tridentina.*
28. *Canon Synodi Tridentinæ de hoc impedimento.*
29. *Decretum Synodi Tridentinæ reſtringens impedimentum affinitatis ortæ ex fornicatione ad ſecundum gradum.*
30. *Decretum intelligitur etiam de impedimento* impediente; *& Sponſalibus* de futuro.

I. Conſanguinitas ſumitur hìc pro vinculo perſonarum ab eodem ſtipite propinquo deſcendentium; vel quarum una deſcendit ab altera, carnali conjunctione contracto.

Ut intelligantur quæ de impedimento conſanguinitatis Canones, vel leges decernunt, attendi debent lineæ, & gradus conſanguinitatis.

II. Per lineam intelligitur ſeries perſonarum, quæ ſunt ejuſdem ſanguinis participes, Gradus vero generationis progreſſus, ſive diſtantia conſanguineorum inter ſe per unum generationis progreſſum: ſive potius eſt habitudo diſtantium perſonarum, quâ propinquitatis diſtantia inter perſonas duas, vel plures diſcernitur. Linea duplex eſt, recta & collateralis, ſive tranſverſalis.

III. Recta dicitur illa, juxta quam plures perſonæ ita ab uno ſtipite mediate, vel immediate carnali generatione deſcendunt, ut una ſit ab altera genita; veluti filius a patre, nepos a filio, &c.

Dividitur hæc linea in deſcendentium, & aſcendentium lineas, nam licet reipsâ ſint una eademque linea, eâ tamen ratione diſtinguuntur, quod linea aſcendentium dicatur, quâ a genitis ad progenitores progredimur, illorum ſtipitem quærendo; numerando patrem, avum, proavum, & alios.

Linea vero deſcendentium dicitur illa, quâ deſcendimns a progenitoribus ad progenitos; ſcilicet a patre ad filium, nepotem, pronepotem, & ceteros.

IV. Linea collateralis, ſive tranſverſalis eſt illa, ſecundum quam variæ perſonæ ab uno ſtipite mediate, vel immediate proveniunt, ipſæ tamen perſonæ a ſe invicem non deſcendunt. Quare filii Joannis qui ſunt fratres, inter ſe lineam collateralem conſtituunt, quia unus frater non deſcendit ab alio, ſed ambo immediate ab ipſo patre procedunt.

V. Hæc

Digitized by Google

V. Hæc linea collateralis duplex eſt: una nimirum *æqualis*, quæ eſt inter perſonas *æqualiter* diſtantes a communi ſtipite. Alia *inæqualis*, inter perſonas *inæqualiter* a communi ſtipite diſtantes.

Inter duos fratres eſt linea *æqualis;* quia ambo æqualiter a communi *ſtipite*, ſcilicet patre diſtant. Patruus autem, & conſobrinus ſunt in linea *inæquali;* quia diſtant a communi ſtipite inæqualiter: conſobrinus ſcilicet ſecundo gradu a ſuo avo; patruus utpote filius hujus avi, tantum primo gradu.

VI. Ut ſciatur, quoto gradu conſanguinei ſe contingant, vel quo gradu inter ſe diſtent, triplex regula aſſignari ſolet. Una pro linea *recta*, & duæ pro linea *collaterali*.

Regula pro linea *recta*, ſeu aſcendentium, & deſcendentium, eſt: quot ſunt perſonæ, de quibus quæritur, computatis intermediis, unâ demptâ, tot ſunt gradus inter eas.

Si ergo quæras, quo gradu diſtet proavus a pronepote, numerandæ in primis ſunt perſona proavi, & perſona pronepotis; ac dein avi, & patris, per quos deſcendit pronepos, quæ cum faciant quatuor perſonas, unâ demptâ, nimirum perſonâ proavi communi ſtipite, remanent *tres*, ac ita conficitur, proavum & pronepotem eſſe in tertio gradu lineæ rectæ.

VII. Circa lineam collateralem *æqualem*, hæc regula ſervanda eſt: quoto gradu diſtant a communi ſtipite, tanto diſtant inter ſe, vel mutuo contingunt.

In linea autem *inæquali*, hæc eſt, collateralium in linea *inæquali*, quoto gradu *remotior* diſtat a communi ſtipite, tanto diſtant inter ſe.

Hæc ex declaratione arboris conſanguinitatis, quæ habetur in Decreto Gratiani ad calcem *quæſt.* 5. *cauſ.* 35. ubi & hæ regulæ fuſius exponuntur.

VIII. Id quoque in hac declaratione notatur, regulas aſſignatas pro computandis gradibus in linea collaterali, tantum procedere ſecundum Canones, non autem ſecundum leges civiles.

Juxta leges civiles enim eadem regula ſervatur in linea collaterali, ſive *æquali* ſive *inæquali*, quæ juxta Canones aſſignatur pro linea *recta;* ut ſcilicet tot ſint gradus, quot ſunt perſonæ, quouſque perveniatur ad communem ſtipitem, qui communis ſtipes ſubdicitur: adeoque juxta hanc computationem civilem, etiam in linea *collaterali* unaquæque perſona facit unum gradum; cum tamen ſecundum Canones duæ perſonæ tantum faciant unum gradum. Unde duo fratres ſecundum computationem civilem ſunt in ſecundo gradu; quia computato communi ſtipite ſcilicet patre, ſunt *tres* perſonæ, & conſequenter unâ demptâ, ſcilicet perſonâ patris tamquam communi ſtipite, manent equidem *duæ* perſonæ. Juxta computationem Canonicam vero contingunt ſe in *primo* gradu; quia uterque non duntaxat gradu diſtat a communi ſtipite, ſcilicet *patre:* adeoque inter ſe non niſi uno gradu diſtare poſſunt juxta computationem Canonicam.

IX. Admodum autem veriſimile eſt, quod Veteres computaverint gradus, non juxta dictam computationem Canonicam, ſed juxta computationem civilem. Eccleſia enim in ſimilibus ſolita fuit regulas ſuas legibus Imperii conformare; ne videretur jura Imperii ſubvertere velle, & ita obſervat Cujacius ad *cap. pen.* X. *De Conſang.*

X. Quandonam hæc computatio a civili diſtincta invaluerit, incertum eſt: eam ſeculo undecimo notam fuiſſe colligitur ex Epiſtola Alexandri II. apud Gratianum *cauſ.* 35. *quæſt.* 5. *Can.* 2. in qua redarguit quoſdam, qui contendebant etiam juxta Canones computationem graduum inſtituendam modo a legibus præſcripto; aſſeritque, diſcuſſam " quæſtionem in Lateranenſi Conſiſtorio, convocatis ad hoc opus „ Epiſcopis, & Clericis, atque judicibus „ diverſarum Provinciarum; denique diu „ ventilatis legibus, & ſacris Canonibus „ diſtincte, inveniſſe ob aliam cauſam, „ alteram *legum* fieri, alteram Canonum „ computationem.... Hac igitur de cauſa, quia hæreditates nequeunt deferri „ niſi de una ad alteram perſonam, idcirco curavit ſecularis Imperator in ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus. „ Quia vero nuptiæ ſine duabus non valent fieri perſonis, ideo ſacri Canones „ duas in uno gradu conſtituere perſonas „.

Poteſt

Poteſt in eamdem rem videri ejuſdem Epiſtola ad Clericos Neapolitanos, quæ extat *tom. 9. Concil. general. col.* 1134. Hinc habemus eo ſeculo computationum harum diverſitatem nondum ubique receptam, nec extra quæſtionem fuiſſe; una tamen ſatis colligitur, eam eo tempore invaluiſſe ac communiter probatam fuiſſe. Idipſum indicat opuſculum octavum Beati Petri Damiani, quod inſcribitur, *De Parentelæ gradibus;* in quo fuſe contra quoſdam Juriſperitos contendit, gradus conſanguinitatis in linea collaterali computandos eſſe juxta ſupra expreſſam computationem Canonicam.

XI. Porro ſicuti in computandis conſanguinitatis gradibus, Eccleſia ſe videtur primis ſeculis conformaſſe legibus Imperialibus; ita nec conſanguinitatis impedimentum ultra gradus a legibus præfixos extendiſſe apparet.

Id non obſcure innuit S. Auguſtinus, *lib.* 15. *De Civit. Dei*, *cap.* 16. ſcribens: „ Experti etiam ſumus in connubiis *conſobrinarum*, etiam noſtris temporibus „ propter gradum propinquitatis fraterno „ gradui proximum, quam raro per mores fiebat, quod fieri per *leges* licebat; „ quia id nec divina lex prohibuit, & „ *nondum* prohibuerat *lex humana*„.

Hîc Auguſtinus ſupponit, nuptias conſobrinarum, quantumvis minus honeſtas, aliquando licitas fuiſſe; *quia id nec divina lex prohibuit*, *& nondum prohibuerat* LEX HUMANA.

Quod autem dicat Auguſtinus, NONDUM *prohibuerat lex humana*, reflexiſſe videtur ad legem a Theodoſio ſeniore latam, ne inter conſobrinos inirentur Matrimonia; cujus legis meminit Sanctus Ambroſius, *lib.* 8. *Epiſt.* 66. “ Nam Theodoſius Im„ perator etiam patrueles fratres, & CON„ SOBRINOS vetuit inter ſe conjugii con„ venire nomine, & ſeveriſſimam pœnam „ ſtatuit, ſi quis temerare auſus eſſet fra„ trum pia pignora „.

Honorius Theodoſii filius eam quoque legem memorat in *Lege unica Cod. Theod. Si nuptiæ ex reſcripto petantur;* uti recte ibidem notat Jacobus Gothofredus; unà obſervans legem 19. *Cod. de Nuptiis*, quæ nuptias conſobrinorum permittit, non eſſe Honorii; ſed ſolius Arcadii, qui Theodoſio patri in Orientis Imperium ſucceſſerat, Honorio Occidentis Imperium moderante; quamvis dicta lex 5. tam Honorii, quam Arcadii nomen præferat.

Itaque NONDUM *lex humana* prohibuerat conjugia conſobrinarum; quia lex Theodoſii *nondum* edita fuerat; at cum libros de Civitate Dei Auguſtinus ſcribebat, jam lex hæc evulgata erat; ideoque verbis ſupra relatis ſubjungit: “ Verum quis du„ bitat, honeſtius hoc tempore *conſobrino„ rum prohibita* eſſe conjugia.

Itaque videtur Auguſtinus a legum prohibitione deſumpſiſſe prohibitionem conjugiorum inter conſanguineos; nec eam ultra legis prohibitionem extendiſſe.

Hinc quiſque facile intelliget, quid cenſendum de Decretis, quæ ſub nomine primorum Pontificum Fabiani, Calixti, & Julii referuntur apud Gratian. *cauſ.* 35. *q.* 2. ubi impedimentum hoc, etiam ultra conſobrinos extenditur.

XII. Quo vero tempore impedimentum conſanguinitatis ultra præfixum a legibus Imperatorum gradum extendi cœperit, incertum eſt; illud ſat certum ſenſim ea impedimenta invaluiſſe; nec ubique eodem tempore recepta fuiſſe.

Reſponſio ſancti Gregorii ad ſextam interrogationem Auguſtini Anglorum Apoſtoli non obſcure ſupponit, ætate Gregorii impedimentum hoc ad ſeptimum gradum fuiſſe extenſum: quod & apertius indicat *Epiſt.* 32. *lib.* 12. ejuſdem Pontificis.

Verum “ prædictam reſponſionem ſi quis „ ex varietate lectionum, ex contextus „ inæqualitate, ex doctrinæ merito pru„ denter attenderit, de Auctore forſan du„ bitabit „: ait eruditus operum ſancti Gregorii Reviſor, in notis ad hanc reſponſionem; qui & de citata *Epiſt.* 32. hoc judicium ſubjicit: “ Verum quam ſit cor„ rupta & deformata, clarum eſt ex mul„ tis interpolationibus, & repetitionibus „ inutilibus, quas Lector ſtudioſus, & pru„ dens inter legendum obſervabit. Ideo „ a quibuſdam reprobata eſt, tamquam „ Gregorio magno indigna„.

☞ Hoc momentum quod a Petro Guſſanvilleo in notis ad Epiſtolam S.Gregorii allatum eſt, non arridet eruditis Monachis Benedictinis Congregationis ſancti Mauri in

Digitized by Google

in accurata Editione Operum Sancti Gregorii, ubi hanc Epiſtolam ſancto Gregorio vindicant; credunt enim rationes a Guſſanvilleo in contrarium adductas, leviores eſſe, quam ut vel dubiam reddant Epiſtolam ſancti Gregorii ad Auguſtinum. Lector rationes utrimque adductas poterit expendere.

XIII. Quidquid ſit, hoc interim vel ex ſuppoſititiis Epiſtolis primorum Pontificum a Pſeudo-Iſidoro circa ſeculum VIII. aut IX. confictis, & in Decretum Gratiani poſtmodum relatis intelligitur, circa tempus Pſeudo-Iſidori impedimenta conſanguinitatis ad ſeptimum gradum cœpiſſe extendi: ſed an etiam eodem tempore graduum computatio fieret juxta computationem canonicam ſupra deſcriptam; an vero juxta computationem civilem, non ſat expeditum eſt.

XIV. Veriſimile eſt, primitus computatos fuiſſe ſecundum leges; & conſequenter Matrimonium tantum fuiſſe vetitum uſque ad quartum gradum inter inæquales; uti notat Cujacius ad *cap. penultimum* ;; *De Conſanguinitate*, quod & indicat ſuppoſititia Epiſtola Calixti I. apud Gratianum, *cauſ.* 35. *q.* 2. *Can.* 2. quæ poſtquam dixit conſanguineorum conjunctiones vetitas, tandem ſubjungit: " Eos autem conſanguineos dicimus, quos Divinæ, & Imperatorum Romanorum atque Græcorum leges conſanguineos appellant, & in hæreditatem ſuſcipiunt, nec repellere poſſunt ".

Et ibidem *Can.* 1. ex Concilio Meldenſi dicitur: " De affinitate *conſanguinitatis* per gradus cognationis placuit uſque ad ſeptimam generationem obſervare. Nam & hæreditas rerum per legales inſtrumentorum definitiones ſancita uſque ad ſeptimum gradum protendit hæredum ſucceſſionem. Non enim ſuccederent, niſi eis de propagine cognationis deberetur ".

Hæc probatio ex ſucceſſione legali in hæreditatem deſumpta inefficax plane, & a ſcopo aliena fuiſſet, niſi gradus conformiter ad legum præſcriptum computati fuiſſent.

XV. Interim ſeculo undecimo invaluit computatio Canonica; & ſeptimus gradus de quo in præcitatis Epiſtolis juxta eam computationem accipi cœpit; idque præcique auctoritate præallegatæ reſponſionis, & Epiſtolæ ſancti Gregorii; uti videre licet apud Petrum Damiani in citato opuſculo; atque ita impedimentum conſanguinitatis in linea collaterali tandem ad *ſeptimum* gradum juxta computationem canonicam, & decimum quartum juxta computationem civilem extenſum fuit; idque tempore Alexandri III. pro jure receptum fuiſſe, non tantum quoad conſanguineos, ſed etiam affines, conſtat ex Decretali hujus Pontificis in *cap.* 1. ;; *De Conſanguinitate.*

XVI. Porro Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. perpendens hanc impedimenti extenſionem abſque gravi incommodo non poſſe obſervari, voluit " ut prohibitio copulæ conjugalis *quartum* conſanguinitatis gradum de cætero non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt abſque gravi diſpendio hujuſmodi prohibitio generaliter obſervari ". Hac Conſtitutione relatâ in *cap.* 8. ;; *De Conſanguinitate*, hodie utimur.

XVII. Indubitatum eſt, quartum gradum hic ſumendum eſſe juxta computationem Canonicam; unde reſolvit Gregorius IX. in *cap. fin.* ;; *De Conſanguinitate:* " Vir, qui a ſtipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere diſtat quinto, ſecundum regulam approbatam quâ dicitur: Quoto gradu remotior differt a ſtipite, & a quolibet per aliam lineam deſcendentium ab eodem; licite poſſunt matrimonialiter copulari ".

XVIII. In primo gradu conſanguinitatis lineæ collateralis Matrimonium illicitum eſſe, non tantum jure humano poſitivo, ſed *naturali*, non pauci contendunt, ipſeque Auguſtinus *lib.* 15. *De Civitate Dei*, *cap.* 16. fatetur, etiam Gentiles lumine naturali hujuſmodi conjugia exhorruiſſe: " Quod humano genere creſcente, & multiplicato (ait) etiam inter impios Deorum multorum falſorumque cultores ſic obſervari cernimus, ut etiamſi perverſis legibus permittantur fraterna conjugia, melior tamen conſuetudo ipſam malit exhorrere licentiam, & cum ſorores accipere in Matrimonium primis humani generis temporibus omnino licuerit,

„ rir, ſic averſetur, quaſi numquam lice-
„ re potuerit „.

XIX. In ulteriori gradu lineæ collateralis, Matrimonium hodie *ſolo Jure Eccleſiaſtico* vetitum eſſe, & contractum dirimi expeditum eſt, ſupponitque evidenter Innocentius III. in *cap.* 8. ;; *De Divortiis*, reſpondens, infideles, qui in ſecundo, aut tertio conſanguinitatis gradu contraxerunt, ſi ad fidem convertantur, non eſſe ſeparandos: eo quod " in præmiſſis gradibus a Pa-
„ ganis quoad eos Matrimonium licite ſit
„ contractum, qui Conſtitutionibus Ca-
„ nonicis non arctantur „.

XX. Cur vero jam pridem, tum per Leges, tum per Canones inter conſanguineos conjugia vetita fuerint, tradit Auguſtinus loco citato. " Habita eſt enim (ait)
„ ratio rectiſſima charitatis, ut homines,
„ quibus eſſet utilis atque honeſta concor-
„ dia, diverſarum neceſſitudinum vinculis
„ necterentur; nec unus in una multas
„ haberet, ſed ſingulæ ſpargerentur in ſin-
„ gulos; ac ſic ad ſocialem vitam diligen-
„ tius colligandam plurimæ plurimos ob-
„ tinerent. Pater quippe, & ſocer dua-
„ rum ſunt neceſſitudinum nomina. Ut
„ ergo alium quiſque habeat patrem,
„ alium ſocerum, numeroſius ſe charitas
„ porrigit „.

XXI. Hæc Auguſtinus, cujus fragmentum eſt apud Gratianum, *cauſ.* 35. *q.* 1. *Can.* 1. qui ibidem hanc rationem conciliandæ concordiæ per familias pluribus exponit, ac dein aliam adjungit his verbis:
„ Non ſolum ſecundum ea, quæ diſputa-
„ vimus, propter multiplicandas affinita-
„ tes, ne habeat duas neceſſitudines una
„ perſona, cum duæ poſſint eas habere,
„ & numerus propinquitatis augeri; ſed
„ etiam quia neſcio quomodo ineſt huma-
„ næ verecundiæ quiddam naturale atque
„ laudabile, ut cui debet cauſâ propinqui-
„ tatis reverendum honorem, ab ea con-
„ tineat, quamvis generatricem, tamen li-
„ bidinem, de qua erubeſcere videmus
„ & ipſam pudicitiam conjugalem „.

XXII. Hæc poſterior ratio potiſſimum obtinet in linea recta ſeu aſcendentium, & deſcendentium; inter quos etiam in omni gradu matrimonia illicita, & invalida eſſe, atque ſemper fuiſſe jure naturali, expeditum eſt, juxta illud Nicolai I. in Reſponſis ad Conſultationes Bulgarorum *cap.* 39.
„ Inter eas perſonas, quæ parentum libe-
„ rorumque locum inter ſe obtinent, nu-
„ ptiæ contrahi non poſſunt, veluti inter
„ patrem, & filiam, vel avum, & ne-
„ ptem, matrem, & filium, aviam, &
„ nepotem, & uſque *ad infinitum* „.

XXIII. Uti varia fuit circa conſanguinitatis impedimentum diſciplina; ita & circa affinitatis.

Affinitas, ſecundum Canones, eſt perſonarum proximitas ex copula carnali proveniens, & omni carens parentelâ. Et dicitur *affinitas*, quaſi duorum ad unum finem unitas, eo quod duæ cognationes diverſæ per copulam copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit.

Juxta Canones affinitas contrahitur non tantum per actum matrimonialem licitum, ſed etiam per fornicarium, aut alias illicitum, *cap.* 8. & 9. ;; *De eo qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ*.

XXIV. Olim triplex erat affinitatis genus, quod copioſe, & ſat clare exponit Gloſſa ad *cap.* 8. ;; *De conſanguinitate*; ſufficietque exemplo ſequenti paucis exponere: Uxor fratris mei eſt mihi, conſanguineiſque meis affinis in primo genere affinitatis: mortuo vero fratre meo, ſi illa alteri nubat, hic ſecundus ejus maritus erit mihi, meiſque conſanguineis affinis in ſecundo genere affinitatis: & rurſus, mortuâ uxore fratris mei, ſi hic ſecundus ejus maritus aliam uxorem duxerit, illa me, cæteroſque conſanguineos meos continget in tertio affinitatis genere: nam copula addita copulæ efficit hæc diverſa genera affinitatis.

XXV. Hæc tria genera affinitatis olim matrimoniis impedimento fuiſſe docent Canoniſtæ, atque ſecundo, & tertio generi occaſionem dediſſe videntur Decreta, quæ ſub nomine Fabiani Papæ, & Paſchalis II. referuntur a Gratiano, *cauſ.* 35. *quæſt.* 3. *Can.* 3., & 22., quæ ſola a Canoniſtis in hanc rem allegari ſolent. Quidquid ſit, tria illa genera aliquando impedimentum dirimens Matrimonium feciſſe, evidenter ſupponit Concilium Lateranenſe in citato *cap.* 8. declarans, quod prohibitiones de conjugio in ſecundo, & tertio affinitatis ge-

genere minime contrahendo, difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum; ac dein ſubjungit: „ Conſtitutiones ſuper hoc editas ſacri approbatione Concilii revocantes, præſenti „ Conſtitutione decernimus, ut ſic contrahentes de cetero libere copulentur „.

Unde juxta hoc Decretum impedimentum affinitatis ad primum genus affinitatis reſtrictum eſt; neque ulla hodie habetur ratio ſecundi, aut tertii generis affinitatis.

XXVI. Porro affinitatis proprie nulli ſunt gradus, ut ait Juriſconſultus in *l.* 4. §. *Gradus ff. De Gradibus*, quia cum nullæ ſint affinium generationes, etiam nulli gradus proprie haberi poſſunt: nam juxta generationes gradus inſtitui ſolent, uti obſervat Cujacius ad titulum *De Conſanguinitate*: ſed gradus affinitatis, ſi qui ſunt, ex ipſa cognatione, ſive conſanguinitate deſumuntur.

Eo enim gradu affinitatis quis alteri partium jungitur, quo alteri per conſanguinitatem junctus eſt, & mulier eo gradu eſt affinis conſanguineis viri, quo vir illis eſt junctus gradu conſanguinitatis.

Hinc qui marito eſt conſanguineus in linea recta deſcendentium, aut aſcendentium, in eadem linea cenſetur affinis ejus uxori; idque eodem gradu affinitatis, quo attingit maritum per conſanguinitatem. Idem eſt quoad lineam collateralem.

XXVII. Circa impedimentum conſanguinitatis, aut affinitatis, quæ oritur ex conjunctione licita, & matrimoniali, nihil innovavit Synodus Tridentina; adeoque ſecundum juris communis diſpoſitionem, manet impedimentum conſanguinitatis in linea recta in infinitum; quoad lineam vero collateralem uſque ad quartum gradum, juxta computationem Canonicam ſimiliter, & quoad affinitatem ex conjunctione legitima matrimoniali.

XXVIII. Pronuntiavit autem Synodus anathema in eum, qui dixerit, “ eos tantum conſanguinitatis, & affinitatis gradus, qui Levitico exprimuntur poſſe impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere contractum; nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut conſtituere, ut plures impediant, & dirimant „.

XXIX. Impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducebatur, & Matrimonium contractum dirimebat, Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 4. *De Reformatione Matrimonii*, “ ad eos tantum, qui in primo, & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit: in ulterioribus vero gradibus ſtatuit, hujuſmodi affinitatem Matrimonium poſtea contractum non dirimere „.

XXX. Quamvis Synodus tantum loquatur verbis expreſſis de hoc impedimento quatenus *dirimit* Matrimonium, tamen Pius V. in ſuo motu proprio incipiente *Ad Romanum*, edito anno 1566. die 20. Auguſti declaravit, prædictam affinitatem ultra ſecundum gradum nec dirimere, nec *impedire*; uti refert Fagnanus ad *cap.* NON DEBET; *De Conſanguinitate*, *num.* 19.

Refert quoque ibidem, *num.* 18. Sacram Congregationem cenſuiſſe, “ hujuſmodi reſtrictionem ad primum, & ſecundum gradum, extendi etiam ad Sponſalia per verba de futuro contracta; adeo ut niſi in primo, & ſecundo gradu hujuſmodi affinitatis non dirimantur.

CAPUT VII.

De Impedimento Cognationis Legalis, & Spiritualis, nec non publicæ honeſtatis.

1. *Cognatio* legalis *unde orta; & cur ita dicta?*
2. *Rationes, quæ ſuadent conjunctos hac cognatione Matrimonio non jungendos.*
3. *Apud Romanos quouſque impedimentum hoc extenſum.*
4. *Quando ſolutâ adoptione maneat impedimentum.*
5. *Impedimentum hoc legibus inductum recepit Eccleſia.*
6. *Synodus Tridentina nihil circa hoc impedimentum immutavit.*
7. *Impedimentum cognationis* ſpiritualis *ad exemplum hujus inductum.*
8. *Probatur auctoritate Nicolai I.*
9. *Hujus impedimenti meminit Juſtinianus; rationemque illius aſſignat.*

 10. *Sy-*

10. *Synodus Trullana hoc impedimentum probavit.*
11. *Quâ ratione hoc impedimentum paulatim fuerit extenſum.*
12. *Hoc non ex lege divina, ſed mere poſitiva oritur.*
13. *Cur Synodus Tridentina hoc impedimentum judicaverit reſtringendum?*
14. *Ad ſummum duas perſonas ad ſuſcipiendum infantem adhiberi voluit.*
15. *Inter quas perſonas ex Decreto Synodi Tridentinæ ſpiritualis cognatio contrahatur.*
16. *Quid de conjugibus prolem alienam, vel propriam ſuſcipientibus?*
17. *Parochus baptizaturus inquirere debet, qui in Patrinos deſignati ſint, & hos ſolos admittere.*
18. *Quid ſi hæc a Parocho ſint omiſſa; item, quid ſi plures quam* duo *admiſſi ſint?*
19. *Quid de deſignato, & admiſſo a ſolo Parocho?*
20. *Suſcipiens per procuratorem contrahit cognationem ſpiritualem.*
21. *Videtur ſublatum impedimentum, quod olim ex* Catechiſmo *oriebatur.*
22. *Summâ curâ conſervandi ſunt libri Baptiſmales.*
23. *Quæ de cognatione* ſpirituali *orta ex Baptiſmo decreta, eadem obtinent in illa, quæ ex Confirmatione.*
24. *Eccleſia hanc cognationem inducens, oſtendit a ſuſcipiente curam ſuſcepti habendam.*
25. *Ratio impedimenti* publicæ honeſtatis.
26. *Impedimentum hoc oritur ex Matrimonio* rato, *& Sponſalibus de* futuro.
27. *Ortum ex Matrimonio olim ad ſeptimum, hodie ad quartum gradum extenditur.*
28. *Quouſque olim extenſum, ſi ex Sponſalibus* de futuro *oriebatur.*
29. *Reſtrictio hujus impedimenti per Synodum Tridentinam.*
30. *Synodus tantum loquitur de Sponſalibus* de futuro.
31. *Nihil immutavit quoad impedimentum ex Matrimonio rato.*
32. *Etiam ex Matrimonio* nullo *oritur hoc impedimentum.*
33. *Ex Sponſalibus* quavis *ratione* nullis *non oritur hoc impedimentum; ſecus ſi ab initio fuerint valida.*
34. *Ex Sponſalibus validis, non conditionatis, oritur tantum impedimentum uſque ad* primum *gradum.*

I. Cognatio legalis oritur ex adoptione, qua quis liberos naturales non habens, alienum ſibi in filium adoptat.

Adoptionis iſtius uſus jam pridem apud Romanos uſitatiſſimus fuit; variæque de ea in Jure Romano extant Imperatorum Leges, & Juriſconſultorum Reſponſa.

Cognatio autem, quam adoptio parit, *civilis*, *legitima*, ſeu *legalis*, ad differentiam cognationis *naturalis*, appellatur *L.* 4. §. 2. *ff. De gradibus*; quia ſolâ lege adoptio nititur, & actus eſt mere civilis.

II. Cum autem per legem ideo inducta eſſet adoptio, ut is, qui *naturâ* filius non erat, filius per *legem* efficeretur adoptanti, ſeu potius poteſtate Legum naturam quodammodo ſupplente, filius fingeretur adoptatus; conſequens viſum fuit, ut nec inter hos per Matrimonii vinculum alia connexio, ſeu neceſſitudo intercedere deberet.

Hic quoque militare credebatur illud Auguſtini capite præcedenti relatum: "Neſcio quomodo ineſt humanæ verecundiæ quidquam naturale atque laudabile, ut cui debet causâ *propinquitatis reverendum honorem*, ab ea contineat quamvis generatricem, tamen libidinem, de qua erubeſcere videmus & ipſam pudicitiam conjugalem".

III. Itaque jam pridem, & apud Romanos, hæc civilis cognatio impedimentum Matrimonii contrahendi inter adoptantem, & adoptatam, & generaliter inter omnes perſonas, quæ per adoptionem liberorum, & parentum loco ſunt, induxit, idque etiam ſolutâ adoptione per emancipationem. *L.* 17. *&* 55. *ff. De Ritu Nuptiarum.*

Ulterius, etiam impedimentum hoc Leges extendunt ad adoptatum, & filias naturales adoptantis; quaſi jure *fraternitatis*, quod inter adoptatum tamquam filium Legalem adoptantis, & hujus proles *naturales* intercedit; hac tamen differentiâ, quod hoc *fraternitatis* impedimentum ſolvatur, ſolutâ per emancipationem *adoptione*, dictâ *L.* 55. §. 1. quia poſt emancipationem (ait) *extraneus* intelligitur.

IV. So-

IV. Solutâ adoptiône nuptiæ non permittuntur, ut dictum eſt, inter eos, qui parentum liberorumque loco aliquaodo fuerunt, quia hâc ſolutâ, manet pudoris & honeſtatis ratio, quæ impedit ſimiles nuptias, §. 1. *Inſtit. De Nuptiis;* quæ pudoris ratio non æque militat inter collaterales, poſtquam per adoptionem quæſita *fraternitas*, aliave ex tranſverſo cognatio, eâdem ſolutâ adoptione evanuit: nec tanta religione colenda memoria fratris alteriuſve cognati olim adoptivi, quam eorum qui loco parentum aliquando fuere.

V. Hoc impedimentum a legum auctoritate primum inductum, Eccleſia quoque recepit; ejuſque mentio fit apud Gratianum in *Can. 6. cauſ. 30. quaſt. 3.* & in *cap. unico* ;; *De Cognatione legali*, ubi ex reſponſis Nicolai I. ad conſulta Bulgarorum refertur: " Si qua per adoptiooem „ mihi ſoror eſſe cœperit, quamdiu du„ rat adoptio ioter me, & ipſam, nuptiæ „ conſiſtere non poſſunt „.

VI. Quod reſponſum ex Legibus civilibus ſumptum eſſe evidens eſt; neque legitur, Eccleſiam circa hoc impedimentum aliquid mutaſſe; ſed illud prout legibus decretum erat, recepiſſe apparet: nec Synodus Tridentina quidquam hic innovavit, uti monet Cujacius ad titulum Decretalium *De Cognatione Legali;* creditque etiam hodie, fraternitatem legalem conſtituere impedimentum dirimens; nimirum durante adoptione; quemadmodum Legibus conſtitutum erat, & ipſe Nicolaus I. reſpondit.

VII. Ad hujus cognationis legalis Imitationem, & exemplum comparata eſt cognatio ſpiritualis; atque impedimentum Matrimonii ex ipſa profluens.

Sicuti enim Adoptans Adoptatum ſibi in locum filii aſſumit, & babet; ita quoque Suſceptor, ſive Patrinus recipit Baptizatum in filium ſuum ſpiritualem; id eſt, ut illi Patris ſpiritualis loco ſit, ſive ejus curam ſpiritualem tamquam alter Pater gerat, quemadmodum ſupra *tit. 2. cap. 5.* oſtenſum eſt.

VIII. Unde de hac eognatione, & ex ea reſultante impedimento ita loquitur Nicolaus I. in citatis Reſponſis ad Conſulta Bulgarorum *cap. 2.* " Ita diligere debet „ homo eum, qui ſe ſuſcipit ex ſacro fon„ te, ſicut *patrem*. Quinimo quanto præ„ ſtantior eſt ſpiritus carne, quod illud „ ſpiritale eſt patrocinium, & ſecundum „ Deum *adoptio*, tanto magis ſpiritalis pa„ ter io omnibus eſt a ſpiritali *filio* dili„ gendus.... Nulla vero inter eos, & fi„ lios eorum conſanguinitas eſt, quoniam „ ſpiritus ea, quæ ſanguinis ſunt, neſcit: „ *Caro enim* ſecundum Apoſtolum Gal. 5. „ *concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiri„ tus adverſus carnem: hæc ſibi invicem ad„ verſantur*. Eſt tamen alia inter eos gra„ tuita, & ſancta communio, quæ non „ eſt dicenda conſanguinitas, ſed potius „ habenda ſpiritalis proximitas. Unde in„ ter eos non arbitramur eſſe quodlibet „ poſſe conjugale conoubinm; quandoqui„ dem nec inter eos, qui naturâ, & eos „ qui *adoptione* filii ſunt, venerandæ Ro„ manæ leges matrimonium contrahi per„ mittunt „.

Deinde tamquam conſequens infert: " Si „ ergo inter eos non contrahitur matri„ monium, quos *adoptio* juogit; qnanto „ potius a carnali oportet inter ſe contu„ bernio ceſſare, quos per cœleſte Sacra„ mentum regeneratio ſancti Spiritus vin„ cit? Longe igitur congruentius filius pa„ tris mei, vel frater meus appellatur is, „ quem gratia divina, quam quem huma„ na voluntas, ut filius ejus, vel frater „ meus eſſet, elegit; prudentiuſque ab al„ terna corporis commixtione ſecernimur, „ quoniam Spiritus ſanctus ſuâ nos chari„ tate coadunavit, quam ſi vel carnalis „ neceſſitudo, vel invicem nos mutabile „ cujuſdam corruptibilis hominis arbitrium „ copulaſſet „.

Hoc reſponſum Nicolai I. extat apud Gratianum, *cauſ. 30. quaſt. 3. Can. 1.* atque hinc intelligitur, Pontificem cognationem legalem, & exinde ortum impedimentum in confirmationem hujus impedimenti aſſumpſiſſe.

IX. Hujus impedimenti ſeculo VI. meminit Juſtinianus in *L. 26. Cod. de Nuptiis;* ubi " ea perſona omnimodo ad nu„ ptias venire prohibenda declaratur, „ quam aliquis, ſive alumna ſit, ſive non, „ a *ſacro* ſuſcepit Baptiſmate „. Ratio ſubjungitur: „ Cum nihil aliud ſic inducere „ po-

Digitized by Google

„ poteſt paternam affectionem, & juſtam „ nuptiarum prohibitionem, quam hujuſmodi nexus, per quem, Deo mediante, „ animæ eorum copulatæ ſunt„.

X. In Eccleſia Græca hanc cognationem ſpiritualem, & ex hac reſultans impedimentum Matrimonii, notam fuiſſe ſeculo VII. manifeſtum eſt ex *Canone* 53. Synodi VI. in Trullo, ubi Patres dicunt. " In „ nonnullis autem locis cognovimus quoſdam, qui ex ſancto & ſalutari *Baptiſmate* infantes ſuſcipiunt, poſteaquoque „ cum *matribus* eorum viduis Matrimonium contrahere: ſtatuimus, ut in poſterum *nihil* fiat hujuſmodi. Si qui autem poſt præſentem Canonem hoc facere deprehenſi fuerint, ii quidem ab *illicito* Matrimonio deſiſtant: deinde & fornicatorum pœnis ſubjiciantur„.

Rationem ſui Decreti præmiſerunt. *Quoniam ſpiritualis affinitas corporum conjunctione major eſt*.

XI. Ubi autem perſuaſum fuit, hanc ſpiritualem affinitatem eſſe majorem corporum conjunctione; ipſumque ſuſcipientem, & ſuſceptum eſſe adinſtar patris, & filii adoptivorum, difficile haud fuit, hoc impedimentum paulatim adinſtar impedimenti ex cognatione carnali, & legali profluentis extendere; quemadmodum ſenſim extenſum fuiſſe tum ex Canonibus relatis apud Gratianum, *cauſ.* 30. *quæſt.* 3. tum ex Decretalibus ſub titulo *De Cognatione ſpirituali*, videre eſt.

XII. Et quidem ſub nomine Zachariæ, & Deuſdedit Pontificum, extat Decretum apud Gratianum loco citato *Can.* 3. " Quod „ non oporteat filiam, quam de ſacro fonte ſuſceperit aliquando, filio ſuo in Matrimonium tradere„: hac ſubjectâ ratione: *Quia in* DIVINA *ſententia* GERMANI *eſſe inveniuntur*.

Hujus Canonis auctoritate aliquando uſus Cœleſtinus III. reſpondit, hujuſmodi Matrimonium eſſe dirimendum, licet ambo 30. annis pariter ſine quæſtione manſiſſent; quia diuturnitas temporis non minuit, ſed auget peccata, *cap. De Cognatione ſpirituali*, in ſecunda compilatione Decretalium apud Antonium Auguſtinum.

Verum, ut recte advertit Cujacius ad titulum *De ſpirituali cognatione*, nuſquam id reperies in *Lege divina*. Reperies quidem in veteri lege Longobardorum, *lib.* 2. *tit.* 8. ne ſuſceptus audeat filiam ſuſceptoris uxorem ducere, *quia ſpirituales germani eſſe noſcuntur;* ſed in Lege divina nuſquam.

Et revera hanc omnem cognationem, atque exinde reſultans impedimentum eſſe ex jure mere poſitivo, ſat oſtendit varia, quæ diverſo tempore, & in diverſis Eccleſiis circa hæc fuit, diſciplina.

XIII. Synodus quoque Tridentina nullam hic divinam Legem, quæ impedimentum hoc induxiſſet, aut ad certas perſonas extendiſſet, agnoſcens, illud contra jam pridem ſtabilitam diſciplinam in multis reſtrinxit; eo quod " doceret experientia, propter multitudinem prohibitionum „ multoties in caſibus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonium: in quibus „ vel non ſine magno peccato perſeveratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur„ uti loquitur *cap.* 2. *Seſſ.* 24. *De Reformat. Matrimonii*.

XIV. His incommodis occurrere volens Synodus ſtatuit, " ut unus tantum, ſive „ vir ſive mulier, juxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum *unus*, „ & *una* baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiant„.

Pluribus ſeculis uſitatum fuiſſe, ut non niſi viri viros, & mulieres mulieres de fonte Baptiſmatis ſuſciperent, notatum eſt *tit.* 2. *cap.* 5. *num.* 4. ut proinde merito hoc ſalubre Synodi Tridentinæ Decretum exacte ſervetur.

XV. Poſt hæc ſubjicit Synodus: " Inter quos ac Baptizatum ipſum, & illius „ patrem, & matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique „ patrem, ac matrem *tantum* ſpiritualis „ cognatio contrahatur„.

Hoc Decretum hodie ubique receptum eſt; ipſamque modernam Eccleſiæ diſciplinam circa cognationem ſpiritualem ex hoc Decreto metiri debemus.

Hinc contra diſpoſitionem veterum Canonum, & *cap.* 1. ;; *De cognat. ſpirituali*, hodie valet Matrimonium contractum inter filiam ſuſcipientis, & baptizatum, uti cenſuit ſacra Congregatio apud Fagnanum ad dictum *cap.* 1. *num.* 4. neque ultra per-

Digitized by Google

perſonas in Decreto expreſſas impedimentum extenditur: vultque Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 10. *cap.* 5. ſubinde moneri populum, nullam omnino cognationem ſpiritualem contrahi inter ſuſceptorem, & ſuſceptricem; nec etiam inter baptizatum, vel ſuſceptum, & ſuſcipientis conjugem. Quod & expreſſe declaravit Pius V. in Conſtitutione, quæ incipit *Ad Romanum* 14. in Bull. Rom.

XVI. Inde conſequens, nihil obſtare, quominus duo conjuges levent eumdem de fonte: ſed ſi alter conjugum propriam utriuſque prolem levaret, vel etiam baptizaret, cognationem hanc contraheret cum altero, quæ conjugii *uſum* impediret, ſaltem donec Ordinarius diſpenſaſſet: excipitur autem caſus neceſſitatis juxta reſponſum Joannis VIII. in *Can.* 7. *cauſ.* 30. *quæſt.* 1. quod tamen in *fornicario*, qui *propriam* prolem in neceſſitate baptizaret, non procedere, probat Fagnanus ad *cap.* 2. ;; *De Cognat. ſpirit. num.* 8. *& ſequentibus;* huncque conſequenter cum fornicaria matre prolis baptizatæ *valide* contrahere non poſſe.

XVII. Ulterius ſtatuit Synodus Tridentina: " Parochus, antequam ad Baptiſmum „ conferendum accedat, diligenter ab iis, „ ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, quem „ vel quos elegerint, ut baptizatum de ſa„ cro fonte ſuſcipiant, & eum vel eos ad „ ſuſcipiendum tantum admittat, & in li„ bro eorum nomina deſcribat: doceatque „ eos quam cognationem contraxerint, ne „ ignorantiâ ullâ excuſari valeant. Quod „ ſi alii ultra deſignatos Baptizatum teti„ gerint, cognationem ſpiritualem nullo „ pacto contrahant; Conſtitutionibus in „ contrarium facientibus, non obſtanti„ bus „.

XVIII. Hæc quidem a Parochis diligenter ſervanda ſunt; attamen ſi neglecta fuerint, nulluſque in particulari deſignatus fuerit, & nihilominus infantem de ſacro fonte ſuſceperint, & baptizatum tetigerint, cognationem eſſe contractam veriſimilius eſt. Quin ſi plures, quam duo contra Synodi præſcriptum tenent, aut ſuſcipiunt baptizatum, omnes contrahere cognationem, reſolvit poſt alios Barboſa in Collectaneis Doctorum ad citatum *cap.* 2. Concilii Tridentini *num.* 38. & ita ſanctam Congregationem reſpondiſſe teſtatur Fagnanus ad *cap.* 1. *De Cognat. ſpirituali*, *num.* 5.

XIX. Si parentes nullum deſignaverint, nec etiam præſentes ſint, atque Parochus aliquem, forſan fortuito præſentem, in patrinum aſſumpſerit, eum, ſi baptizatum ſuſceperit, contrahere cognationem ſpiritualem expeditum eſt: imo ſi deſignatum a parentibus Parochus non admittat, & alium caſu ingredientem in Eccleſiam vocaverit, ut baptizandum puerum ſuſciperet ac tangeret, cum eo ſpiritualem cognationem contrahi reſolvit Ludovicus Beja apud Barboſam loco citato *num.* 41.

XX. Nonnumquam contingit, ut quis per procuratorem, ſeu mandatarium infantem de fonte ſuſcipiat; quo caſu aliquando inter Doctores diſputatum fuit, a quo cognatio ſpiritualis contraheretur, an a mandante, an a mandatario, & immediate tangente: ſed de conſuetudine univerſali receptum eſt, cognationem contrahi a mittente, non vero a procuratore: quia quæ agit procurator, non agit proprio nomine, ſed nomine mittentis: tum quia mittens fuit deſignatus, non vero procurator. Ita poſt alios Canoniſtas doctiſſimos refert Barboſa, *De Officio Epiſcopi*, *part.* 2. *Allegat.* 30. *num.* 50.

XXI. Cum Synodus Tridentina tantum velit contrahi cognationem inter eos, qui infantem de fonte levarunt, apparet etiam ſublatum eſſe impedimentum impediens, quod per aſſiſtentiam in *Catechiſmo*, ſeu inſtructione ante Baptiſmum olim contrahebatur juxta *cap.* 2. *De Cognatione ſpirituali in VI.* maxime ob generalia verba in fine Decreti a Synodo Tridentina adjecta; *omnibus inter alias perſonas hujus cognationis ſpiritualis impedimentis* OMNINO *ſublatis*.

Unde recte monet Zypæus in Jure Novo ad titulum *De Cognat. ſpirituali*, cum pueri domi baptizati ſunt, & poſtea ſupplentur preces, & ſolemnia in Eccleſia, Patrinos hîc *tantum* adhibitos, in libro baptizatorum non eſſe ſimpliciter ut Patrinos deſcribendos; ſed ut *Patrinos Catechiſmi*.

☞ XXII. Quamvis Concilium Trident.

imminuerit cognationis ſpiritualis ſpecies, quæ impedimentum dirimens pariunt, non deſunt tamen adhuc difficultates, quæ in conſcientias ſcrupulos legitimos poſſunt injicere. Quotidie occurrunt dubia circa conſanguinitatem inter baptizatos, & ſuſceptores, vel baptizatorum parentes contractam; necnon ſuper natalibus, vel ætate baptizatorum; quorum probatio, & certitudo vix aliunde, quam ex Libris, ſeu Regiſtris, quæ dicuntur *Baptiſmalia* haberi poteſt: merito proinde tam Eccleſiaſticis, quam civilibus decretis, & ſanctionibus injunctum fuit Parochis, ut diligenter ſingulorum baptizatorum, necnon parentum, & patrinorum, & matrinarum nomina, diemque baptiſmi in libro annotent. Inſuper injungitur Parochis, ut ſi qui forte ex illicito concubitu nati ſint, etiam eos ut tales in ipſo, ſive Regiſtro baptiſmali deſignent.

Ulterius ut hæc Regiſtra fidelius conſerventur, & ad illa facilior pateat acceſſus, Principes noſtri ſignanter in Edicto perpetuo de anno 1611. *art.* 20. ordinarunt, ut Magiſtratus quorumcumque locorum, quotannis exemplum deſumant ex Regiſtris Parochialibus, in quibus notantur baptiſmata, & in Archiva ſua referant: alterumque ad ſuperiorem territorii judicem tranſmittant.

Hæc ſi ſedulo obſervarentur, quantæ evitarentur difficultates, & lites, aliaque incommoda!

XXIII. Quæ de cognatione contrahenda in Baptiſmo decrevit Synodus Tridentina, eadem ſervari voluit in ea cognatione, quæ ex Confirmatione contrahitur; ut ſcilicet hæc extra confirmantem, & confirmatum, illiuſque patrem, & matrem, ac tenentem non egrediatur.

Præterea, quæ ad reſtringendum hoc impedimentum ex ſuſceptione in Confirmatione proveniens, decreverint Synodi noſtræ Belgicæ, quoſque in Patrinos eligi deſiderent, retulimus ſupra *titulo* 3. *cap.* 5.

XXIV. Cæterum, quia jam pridem Eccleſia hoc impedimentum, & hanc ſpiritualem cognationem, præſertim in Baptiſmo ideo induxit, quod Patrinus credatur fieri quaſi pater ſpiritualis ſuſcepti; ſatis inſinuat, curam ſpiritualem a ſuſcipiente tamquam patre ipſi ſuſcepto tamquam filio eſſe impendendam; de qua latius actum ſupra *titulo* 2. *cap.* 5. & *titulo* 3. *cap.* 3.

XXV. Non tantum ob conjunctionem carnalem, & exinde ortam conſanguinitatem impediri matrimonium; ſed etiam ob quamdam honeſtatem, & reverentiam, quæ ab una perſona alteri debetur, ſupra oſtenſum eſt ex Auguſtino; ac inſuper notatum, ob eam rationem manere impedimentum inter filium adoptatum, & uxorem adoptantis poſt ſolutam adoptionem: quia inhoneſtum videtur, nuptias intercedere inter perſonas, quæ aliquando inter ſe parentum, & filiorum loco fuerunt.

Hac ratione inductum quoque fuit impedimentum, quod vulgo dicitur *publicæ honeſtatis*.

XXVI. Oritur hoc impedimentum ex duobus; nimirum Matrimonio *rato non conſummato*, & *Sponſalibus de futuro*. Licet enim nulla intervenerit conjunctio carnalis, atque ita proprie conſanguinitas orta dici nequeat; tamen quia per Matrimonium mulier facta eſt vera uxor mariti; & per Sponſalia Deſponſi ſaltem imperfecte jam conjuncti cenſeantur, & quaſi inchoarint contractum matrimonialem; minus honeſtum viſum fuit, ut maritus cum conſanguineis ſuæ uxoris quamvis nondum cognitæ, aut ſponſus cum conſanguineis ſponſæ ſuæ nuptias contraheret.

XXVII. De hoc impedimento agit Gratianus *cauſ.* 27. *q.* 2. atque inter alia Decreta profert unum ſub nomine Julii Papæ, quo dicitur: „ Si quis deſponſaverit „ uxorem, vel ſubharraverit, & ſive præ- „ veniente die mortis, ſive irruentibus qui- „ buſdam aliis cauſis minime eam cogno- „ verit, neque ejus ſuperſtes frater, ne- „ que ullus de conſanguinitate ejus, eam- „ dem ſibi tollat in uxorem ullo unquam „ tempore „.

Si authenticum eſſet hoc Decretum, de antiquitate hujus impedimenti ambigi non poſſet; ſed cum Eruditis ſit hodie ſat perſuaſum, eſſe ſuppoſititium, nihil inde certi haberi poteſt; uti nec ex aliis, quæ eam in rem allegat Gratianus, eo quod nihilo magis authentica ſint. Illud ſat certum, impedimentum hoc, in quantum ex Matrimonio rato oritur, ſe extendiſſe olim ad

Digitized by Google

ad ſeptimum gradum, exemplo impedimenti affinitatis; atque una cum hoc per Concilium Lateranenſe cenſeri reſtrictum ad quartum gradum.

XXVIII. Ortum vero ex Sponſalibus de futuro ſimiliter olim ſe extendebat ad eumdem gradum, modo eſſent *pura* & *certa*; id eſt, cum *certa*, & *determinata* perſona, licet quavis ratione *invalida*: & dummodo non eſſent nulla ex *defectu conſenſus*, oriebatur impedimentum efficax ad impediendum, & dirimendum ſequentia Sponſalia, vel Matrimonia, *cap. unico*, *De Sponſalibus in VI.*

XXIX. At Synodus Tridentina edocta per experientiam de incommodis ex multitudine impedimentorum provenientibus, hoc quoque impedimentum limitavit; decrevitque citatâ *Seſſ.* 24. *cap.* 3. " Juſtitiæ „ publicæ honeſtatis Impedimentum, ubi „ Sponſalia *quâcumque* ratione *valida non* „ *erunt*, ſancta Synodus prorſus tollit, „ ubi autem valida fuerint, *primum* gra- „ dum non excedant: quoniam in ulterio- „ ribus gradibus jam non poteſt hujuſ- „ modi prohibitio abſque diſpendio obſer- „ vari „.

XXX. Synodum hic agere de Sponſalibus proprie dictis, ſive *de futuro*, editâ ſpeciali Conſtitutione, quæ incipit *Ad Romanum* 62. in Bull. Rom. declaravit Pius V. „ Attendentes (ait) quod Sponſaliorum „ appellatione, quâ dictum Concilium uti- „ tur, non niſi *improprie* Matrimonium „ verbis de *præſenti* conceptis contractum „ continentur; quodque agitur de corre- „ ctione juris veteris, quo caſu ſecundum „ proprietatem verborum duntaxat proce- „ dendum eſt, præſertim cum longe majo- „ rem rationem prohibitionis in Matrimo- „ nio per verba de præſenti contracto, „ quam in Sponſalibus *de futuro* vigere a „ nemine dubitetur „.

XXXI. Nihil ergo circa impedimentum *publicæ honeſtatis* proveniens ex Matrimonio *rato non confirmato*, innovavit Synodus Tridentina; ideoque ex priſtino jure illud etiam hodie extenditur ad quartum gradum: ita ut, qui Matrimonium contraxerit cum Catharina, eâ mortuâ ante conſummationem, non poſſit valide contrahere citra diſpenſationem cum illa, quæ Catharinam in quarto conſanguinitatis gradu attingebat.

XXXII. Quin & hinc ulterius deducitur, hodie ex Matrimonio *quavis* ratione *nullo*, præterquam *defectu conſenſus*, oriri hoc impedimentum: quandoquidem jure veteri oriretur, & Synodus Tridentina nihil circa hoc impedimentum, quatenus ex contracto Matrimonio oritur mutaverit: & hanc ſententiam multis adſtruit Fagnanus ad *cap.* Ad audientiam ;; *De Sponſalibus*.

Quoad impedimentum hoc ut proveniens ex *Sponſalibus de futuro* in duobus, jus commune correxit Synodus Tridentina.

XXXIII. Primo quidem contra Decretalem Bonifacii VIII. in *cap. unico De Sponſalibus in VI.* ſublatum prorſus eſt hoc impedimentum ex Sponſalibus *nullis*, non tantum *defectu conſenſus*, ſed *quâvis* etiam aliâ ratione.

Sed quid, ſi valida quidem ab initio fuerint, ſed mutuo conſenſu poſtmodum diſſoluta? Cum revera fuerint Sponſalia valide contracta; adeoque verum fuerit, ipſos fuiſſe Deſponſos, non apparet ex mente Synodi, ea poſſe comprehendi ſub Sponſalibus *invalidis*, nec conſequenter impedimentum *publicæ honeſtatis* ex hujuſmodi Sponſalibus ortum, a Synodo eſſe omnino ſublatum: atque ita non ſemel reſolviſſe ſanctam Congregationem teſtatur Fagnanus loco citato *num.* 29., ac ſignanter 6. Julii anno 1658. Quâ reſolutione ad Sanctiſſimum cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejuſdem Congregationis in hac materia reſponſis, ipſe Sanctiſſimus die 10. ejuſdem menſis prædictam Congregationis reſolutionem probavit, eamdemque juſſit in dubium deinceps non revocari.

XXXIV. Secundo, quoad Sponſalia *valida* reſtrinxit Synodus hoc impedimentum ad *primum* gradum; cum jure communi extenderetur ad quartum: ideoque Sponſus hodie poteſt contrahere cum conſanguinea Sponſæ in ſecundo gradu.

Et quidem ut oriatur hoc impedimentum etiam uſque ad *primum* gradum, requiritur, ut ſint Sponſalia abſoluta, & valida; id eſt non conditionata, quorum effectus ſuſpenditur a conditionis eventu; cum

Digitized by Google

cum revera non ſint abſolute Sponſalia ante conditionis eventum. Barboſa in Collectaneis Doctorum ad citatum *cap.* 3. Synodi Tridentinæ *num.* 10.

CAPUT VIII.

De Impedimento Criminis.

1. *Adulterium apud Romanos impedimentum fuit.*
2. *Auguſtinus videtur* Adulterium *pro impedimento agnoviſſe.*
3. *Etiam ſeculo IX. idem obtinuiſſe veriſimile eſt.*
4. *Gratianus non videtur intellexiſſe Canonem Concilii Triburienſis.*
5. *Gratianus Canones generaliter de* Adulterio *loquentes reſtrinxit.*
6. *Gratiani auctoritas fecit, ut hæc reſtrictio pro jure ſit recepta.*
7. *Eam inſinuat Alexander III.*
8. *Innocentius III. eam pro jure habuit.*
9. *Adulterium dirimit, ſi ſibi mutuo fidem dederint.*
10. *Ignorantia poteſt eatenus excuſare, ut non oriatur impedimentum dirimens.*
11. *Alter caſus quo Adulterium hodie dirimit Matrimonium.*
12. *Homicidium quandonam dirimat Matrimonium?*
13. *Hæc impedimenta ſunt juris poſitivi.*
14. *Quomodo de his populus monendus?*

I. MUlta olim crimina impediviſſe matrimonium, ſupra notatum fuit. Inter hæc autem fuiſſe *Adulterium*, dubium non eſt; neque illud ſolum impediviſſe, ſed & diremiſſe Matrimonium inter adulterum & adulteram, non obſcure indicat Novella Juſtiniani 134. *cap.* 12. quod & apud Romanos cautum fuiſſe, colligitur non obſcure ex *l.* 11. §. 11. & *l.* 40. *ff. Ad L. Juliam de Adulteriis*. Unde ad dictam *l.* 40. notat Gothofredus: *Mulier nubere poteſt ei, cum quo Adulterii tantum inſimulata eſt, non convicta.*

II. Idipſum probare videtur Auguſtinus, *lib.* 1. *De Nuptiis & concupiſcentia*, *cap.* 10. ubi ita legitur: " Marito mortuo, cum „ quo verum connubium fuit, fieri verum „ connubium *non poteſt*, cum quo prius „ *Adulterium* fuit.

Refert quidem Gratianus *cauſ.* 31. *qu.* 1. *Can.* 2. hunc textum Auguſtini ſine negatione, ſed perperam, uti poſt Correctores Romanos notavit Cujacius ad *cap.* 1. ;; *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per Adulterium*; ubi quoque obſervat, juxta antiquos Canones, mulierem, quæ ſciens ſe præbuit alieno marito, numquam potuiſſe cum eo Matrimonium inire.

III. Et quidem multis ſeculis eam diſciplinam viguiſſe veriſimile eſt ex *Can.* 40. Concilii Triburienſis anno 895. in quo generaliter definitur: " Non licet ergo, „ nec Chriſtianæ religioni oportet, ut ul„ lus eâ utatur in Matrimonio, cum qua „ prius pollutus eſt adulterio „.

IV. In illo quidem Canone ſpecialis caſus proponitur, & deciditur; nimirum quo adulteri ſibi *mutuo fidem* dederant, interpoſito juramento de ineundo Matrimonio poſt mortem alterius legitimæ partis; ſed poſt deciſionem caſus, prædictam generalem concluſionem Patres ſubjiciunt: quod non advertens Gratianus, fragmentum Canonis tantum referens, hanc ei epigraphen præfixit: *Poſt mortem viri non poteſt adulteram in conjugium ducere, qui, viro vivente*, JURAMENTUM *ſibi futurarum nuptiarum præbuit.*

V. Quin & Canonibus generaliter loquentibus ipſe Gratianus hanc reſtrictionem adhibendam cenſuit: " Si nihil in mortem „ viri machinatus fuerit, vel ſi vivente vi„ ro fidem adulteræ non dedit, ſe ſum„ pturum eam ſibi in conjugem, ſi viro „ ejus ſuperviveret „. Habetur poſt *Can.* 3. *cauſ.* 31. *quæſt.* 1.

VI. Cum autem circa ſeculum XII. & XIII. auctoritas Decreti Gratiani ita invaluiſſet, ut vix aliunde quam ex illo deſumerentur, quæ quæſtionibus diſciplinæ decidendis ſervire poſſent, tandem hæc reſtrictio Gratiani pro jure invaluit; uti obſervat Cujacius loco citato.

VII. Hinc Alexander III. ſeculo XII. hanc reſtrictionem non obſcure admittit in *cap.* 1. ;; *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium*, dicens: " Li„ cet in Canonibus habeatur, ut nullus „ co-

„ copulet Matrimonio, quam prius polluerat adulterio, & illam *maxime*, cui fidem dederat uxore ſuâ viveote; vel quæ machioata eſt in mortem uxoris, &c.„.

VIII. Sed apertius ſubſequentes Pontifices eam admiſere: quin & definierunt, legitimum eſſe Matrimonium *adulteri* cum *adultera*, poſt mortem legitimæ uxoris, „ niſi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel, eâ vivente, ſibi fidem dederit de Matrimonio contrahendo. " Uti reſpondit, & „ definiit Innocentius III. in *cap. 6.* ;; *eod.* quæ definitio, & reſponſum pro jure hodie recepta ſunt.

IX. Itaque juxta moderoam diſciplinam, adulterium generaliter non dirimit matrimonium cum adultera initum, ſed his duntaxat caſibus.

Primo, ſi *ſibi fidem* dederint de contrahendo Matrimonio; vel ſi de facto Matrimonium initum ſit, licet ſciretur alter conjugum adhuc vivere; ſive id contigerit ante, vel poſt commiſſum adulterium; uti deciditur in *cap. fin.* ;; *eod.*

X. Si autem mulier ignoraverit, adulterum junctum eſſe matrimonio, non prohibetur eo caſu Matrimonium, mortuâ uxore, cum eo contrahere, *cap. 7.* ;; *eod.* quia non intervenit *formale* adulterium. Imo, ſi *de facto* contractum ſit matrimonium, licet *nulliter* ob prius Matrimonium mariti adhuc ſubſiſtens; ſi tamen mulier, quæ hoc matrimonium ignorabat, in ſecundo manere velit, vir ab ea recedere non poteſt, *cap. 1.* ;; *eod.* quia *dignum non eſt, ut vir, qui ſcienter contra Canones venerat, lucrum de ſuo dolo reportet.*

XI. Alter caſus, quo non ſubſiſtit Matrimonium ioter adulterum & adulteram, eſt, ſi vel maritus adulter aliquid machinatus fuerit in mortem coojugis ſuæ; vel mariti adulteræ, ut cum ea contrahere poſſet; vel adultera io mortem ſui mariti, vel uxoris adulteri, *cap. 3.* ;; *eod.*

XII. Homicidium quoque dirimit Matrimonium ſine adulterio, dum ſcilicet vir aut uxor cum tertio conſpiravit in mortem ſuæ compartis: quo caſu ſi fuerit mors ſequuta non poterit ſuperſtes cum tertio illo matrimonium inire, *cap. 1.* ;; *De converſione infidelium*; licet alter eſſet infidelis, & ad ejus cooverſionem patrata eſſet talis occiſio, & ioitum matrimonium: *Cum tale damnum tali lucro Eccleſia compenſare non velit.*

XIII. Impedimentum adulterii etiam junctâ machinatione in mortem mariti adulteræ eſſe tantum juris poſitivi, colligitur ex Matrimonio Davidis cum Bethſabee; illud tameo recte inductum eſt, ut hoc ſaltem pacto hujuſmodi ſcelera cohiberentur, dum ſcirent, his criminibus ad matrimonia pervenire oon poſſe.

XIV. Merito ſubinde, ſed tamen caſte, & prudenter, populus de hoc monendus; præcipue de *adulterio cum promiſſione*; quia natum eſt ut frequentius uſu veniat. Et generatim ſubinde ſaltem moneantur, ut ſi adulterium, aut homicidium intervenerit, tunc inquirant an impedimentum non ſit.

CAPUT IX.

De Impedimento ex Cultus diſparitate.

1. *Quinam dicantur diſpares cultus?*
2. *Rarus hodie hic impedimenti hujus uſus.*
3. *Impedimentum hoc olim incognitum.*
4. *Hoc impedimentum conſuetudine videtur introductum.*
5. *Juſta de cauſa Eccleſia hoc impedimentum probavit.*
6. *Matrimonia Catholici cum Hæretica apud Græcos fuerunt jam pridem invalida.*
7. *Eccleſia Latina ejuſmodi Matrimonia non habet pro irritis.*
8. *Parochi a ſimilibus Matrimoniis deterrere debent ob periculum perverſionis.*
9. *Secundo, oſtendere debent Parochi periculum ex iſtis Matrimoniis prolibus imminens.*
10. *Inſuper quam facile pars Catholica ab Acatholica perverti poſſit.*
11. *Cur Eccleſia potius Matrimonium cum non baptizato, quam cum Hæretico irritum fecerit.*
12. *Quomodo Matrimonium Catholici cum Hæretica aliquando permitti poſſit.*

I. Cultus diſparitas hic non accipitur pro quavis in religione diſparitate; quaſi *diſpares* in *cultu* cenſerentur, qui diverſam profitentur religionem, v. g. Catholicam, & Calviniſticam, ſeu Lutheranam; ſed ſoli & omnes illi dicuntur hic *diſpares cultu*, quorum unus eſt valide baptizatus, & alter non eſt valide baptizatus; tametſi etiam ambo profiterentur eamdem Religionem Catholicam; modo unus eorum eſſet tantum baptizatus, alter vero adhuc eſſet Catechumenus: ſi autem uterque ſit baptizatus, quantumvis diſparem religionem profiteantur, nequaquam inter ipſos, juxta vulgarem, & jam receptum modum loquendi, eſt *diſparitas cultus*.

II. Cum hodie, præſertim hiſce in regionibus pauci ſint non baptizati, & pauciores, qui cum non baptizatis conjugia inire prætendant, rarus admodum eſt in hiſce regionibus hujus impedimenti uſus.

III. De hoc inter omnes paſſim convenit, hoc impedimentum multis ſeculis fuiſſe incognitum; atque olim inter diſpares cultu eo modo ſumptos, conſtitiſſe verum Matrimonium; taleque fuiſſe Matrimonium Sanctæ Monicæ matris Sancti Auguſtini cum Patricio viro ethnico non baptizato; quod narrat ipſe Auguſtinus, *lib.* 9. *Confeſſ. cap.* 9. nec quidquam ſcribit, unde colligatur Matrimonium improbaſſe.

IV. Hoc inſuper ſat communiter receptum, hoc impedimentum non aliquo poſitivo Eccleſiæ Decreto, ſed jure quodam conſuetudinario eſſe introductum; atque hinc deducitur, conſuetudine impedimenta dirimentia induci poſſe: quod & exprimitur in *cap.* 1. ;; *De Cognatione ſpirituali;* ubi reſpondet Alexander III. inter certas perſonas ibidem expreſſas conjugium iniri poſſe, *niſi conſuetudo Eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habeat*.

V. Illud negari nequit, quin juſtiſſimis de cauſis Eccleſia hoc impedimentum receperit; ſemperque viſum eſſe, hujuſmodi conjugia multis incommodis ſolere eſſe obnoxia; quæ fuſe & eleganter jam pridem deſcripſit Tertullianus, *lib.* 2. *Ad uxorem, cap.* 2.

VI. Quoad Matrimonia baptizatorum, quorum una partium eſt Catholica, altera vero hæretica, apud Græcos jam pridem invalida fuiſſe videntur juxta *Can.* 72. Trullanum, quo decernitur: " Non licere virum orthodoxum cum muliere hæretica conjungi, neque vero orthodoxam cum viro hæretico copulari: ſed & ſi quid ejuſmodi a quopiam factum apparuerit, *irritas* nuptias exiſtimare, & nefarium conjugium diſſolvi. Neque enim ea quæ non ſunt miſcenda miſceri, nec ovem cum lupo, nec peccatorum ſortem cum Chriſti parte conjungi oportet " (*a*).

Hæc conjugia *invalida* hic declarari notant Balſamon, & Zonaras in notis ad hunc Canonem: " Nam qui ſimul ita vivunt (ait Zonaras) ut eorum animi in iis, quæ ad fidem pertinent, contrario modo affecti ſint, quo pacto eos in aliis rebus convenire poſſe, quiſpiam arbitretur? Quorumque ſenſus, in iis quæ ſunt fidei, quorum prima eſt atque præcipua ratio, minime congruunt, quo pacto inter ſe æquis animis in reliqua vitæ ſocietate communicabunt ".

VII. Quamvis Eccleſia Latina nullum impedimentum ſaltem dirimens hactenus ſtatuerit, quo matrimonium Catholici cum hæretica irritetur, nihilominus jam pridem ob plura ex ſimilibus matrimoniis ſequi nata incommoda, ea improbavit, & hodie improbat; ac noviſſime conformiter ad mentem Eccleſiæ Epiſcopus Caſtorienſis per Provincias confœderatas Vicarius Apoſtolicus hoc edidit Decretum: " Prohibemus ſub pœna ſuſpenſionis ab officio Miſſionis omnibus Miſſionariis, ne quis perſonas, quarum altera eſt Acatholica, nobis inconſultis, & ſine ſpeciali noſtro conſenſu, præſumat conjungere ".

VIII. Deinde in eodem Decreto, ſive Conſtitutionibus additur: " Sæpe deterreant Paſtores, aliique Miſſionarii plebem Catholicam, ne conjugii jugum ducant cum infidelibus, ne cum illis velint unum corpus fieri, cum quibus non poſſunt fieri unus ſpiritus ".

Mo-

(*a*) Hunc Canonem fuſius expoſuit Auctor noſter in ſuis Scholiis ad Canones Concilii Quiniſexti. *Canone* 72.

Digitized by Google

Motiva, quibus Parochi fideles a ſimilibus Matrimoniis deducant, deſumi in primis poſſunt ex periculo perverſionis, non tantum prolibus, ſed & nepotibus, & pronepotibus ſubinde in multas generationes imminente ex hujuſmodi Matrimonio cum perſona Acatholica.

IX. Et quidem advertendum, periculum prolibus imminens non ſatis præcaveri per juramentum, & promiſſiones conjugis hæretici, ſi quidem Miniſtri Acatholici facile dicturi ſunt iſtiuſmodi juramenta non eſſe tantum non ſervanda; ſed & ſervari illicite. Accedit non leve periculum hæreticæ educationis prolibus imminens, etiam vivente parente Catholico, ſeu a blanditiis matris hæreticæ, ſeu a minis Patris hæretici, potiſſimum iis in locis, ubi penes Acatholicos eſt ſuprema poteſtas. Et quod ſemper adeſt, exemplum parentis hæretici; nec non quotidiana de hæreſi colloquia, & de fide quæſtiones, & contentiones, quæ nata ſunt, ſi non extinguere, ſaltem imminuere fidem Catholicam, ipſaſque proles in fide Catholica vacillantes, & flaccidas reddere.

X. Oſtendi inſuper poteſt, non infrequenter etiam parti Catholicæ perverſionis periculum imminere; eo quod tam arcta conjunctio, qualis eſt matrimonialis, ſoleat mores partis hæreticæ facile derivare in partem Catholicam; atque ſenſim parte Catholicâ ex naturali erga compartem affectu, & morum imitatione nonnihil excæcatâ, incipiat hæreſis ipſi minus horrida apparere: ſicque minus ab hæreſi abhorrere; & tandem ut comparti placeat, eam amplecti: præſertim quod qui hujuſmodi Matrimonia ineunt, non ſoleant ab hæreſi eſſe tantopere alieni: quia ſi multum eam exhorruiſſent, noluiſſent tam arcto vinculo perſonæ hæreticæ jungi.

XI. Plura alia motiva ex incommodis, & infauſtis ſimilium matrimoniorum effectibus deſumenda, facile Parochis, præcipue in Provinciis ubi frequentiora eſſe conſueverunt talia matrimonia, per quotidianam experientiam occurrent, nec dubium quin reperient, non raro ex matrimoniis perſonæ Catholicæ cum Acatholica eadem incommoda oriri, quæ ſuo tempore matrimonia Fidelis cum Infideli ſecum trahere; dixit Tertullianus loco ſupra allegato: potius tamen Eccleſia induxit, aut induci paſſa eſt impedimentum dirimens matrimonium Fidelis cum Infideli, ſeu baptizati cum non baptizata, quam Catholici cum Hæretica: eo quod facilius ſciri queat quis non ſit baptizatus, quam quis dicendus ac reputandus ſit Hæreticus.

XII. Ad hæc, licet incommoda, quæ matrimonia Catholici cum Hæretica comitari ſolent, non evincant, ſimile Matrimonium ſemper jure naturæ eſſe illicitum; eo quod queant eſſe circumſtantiæ, quæ ſperari faciant tanta bona ex ſimili matrimonio; aut hujuſmodi neceſſitas concurrat, ut prævaleant incommodis, quæ timentur, nihilominus hoc concludunt, ſimilia Matrimonia ut plurimum etiam jure naturali eſſe illicita: prudenterque poſitivo Decreto inferioribus Parochis, ſeu Miſſionariis eſſe interdictum, ne iſtiuſmodi Matrimoniis aſſiſtant; nî prius Epiſcopus conſenſerit (a).

CAPUT X.

De Metu.

1. *Quid metus, & an cauſet involuntarium?*
2. *Quâ ratione in actione ex metu interveniat involuntarium?*
3. *Quis ſit metus cadens in virum* conſtantem?
4. *Quis dicendus metus* levis?
5. *Metus* levis *non eſt facile attendendus.*
6. *Quis conſiderandus in metu?*
7. *Quis cenſendus ſit hic & nunc metus* gravis; *a judice determinandum; & unde?*
8. *Qualiter judex hic procedere debeat?*

9. *Me-*

(a) D. de Hericourt de Legibus Eccleſ. *part.* 2. *num.* 48. Edit. an. 1741. arbitratur Matrimonium, quod Catholicus cum hæretica in Galliis contraxit eſſe invalidum: nititur articulo Edicti, quod an. 1680. dedit Ludovicus XIV. ubi de ejuſmodi Matrimoniis legitur. *Déclarant tels Mariages, non valablement contractés.* Quod intelligi debet de Hæreticis notorie declaratis.

Digitized by Google

9. *Metus gravis reddit Matrimonium* nullum.
10. *Impedimentum hoc potius juri naturali, quam poſitivo adſcribendum.*
11. *An metus* de ſe levis *aliquando irritet Matrimonium?*
12. *In his Provinciis non facile ob prætenſum metum Matrimonia* invalida *declaranda; & quare?*
13. *Quid Parocho agendum, ſi metum ſubeſſe ſuſpicetur.*
14. *Metus* gravis *voluntarius in cauſa non dirimit Matrimonium.*
15. *Debet eſſe incuſſus ad Matrimonium contrahendum.*
16. *Non refert a quo fuerit incuſſus.*

I. Metus eſt, inquit Juriſconſultus in *l.* 1. *ff. Quod metus cauſâ geſtum eſt*, inſtantis, vel futuri periculi cauſâ mentis trepidatio.

Metus non cauſat abſolute involuntarium; quia qui ex metu aliquid agit, voluntarie id agit, ut illud, quod metuit, evadat. Exempli gratiâ, qui ex navi ejicit merces ob periculum naufragii, voluntarie eligit ejectionem mercium, ut evitet imminens naufragium; ipſamque ejectionem mercium præeligit potius, quam ſuſtinere periculum naufragii, eamque electionem voluntarie facit; id eſt, cum plena advertentia rationis, ac deliberatione voluntatis.

II. Advertendum tamen, quod is qui metu adactus aliquid agit, licet id voluntarie agat, ideoque coacta voluntas ſit, uti loquuntur Juriſconſulti, nihilominus & illud certum eſt, in actione metu elicita intervenire quoddam involuntarium contrarium libertati.

Qui enim ob inſtans aut præviſum aliquod malum ſibi imminens quidquam agit, non facturus niſi illud malum ſibi immineret, non omnino libere; ſed ab imminenti illo malo quaſi adactus, hoc præ alio eligit.

III. Et quidem ſi malum imminens ſit hujuſmodi, ut hominem alioquin prudentem, & in rebus agendis non levem moveret, ut faceret iſtud, quod alias non feciſſet, ſi periculum illius mali non adfuiſſet, dicitur is egiſſe ex metu gravi, ſeu prudenti: dicitur is metus vulgo metus *cadens in virum conſtantem*, in *cap.* 15. *De his quæ vi metuſve causâ*, & *cap.* 15. & 28. *De Sponſalibus*.

IV. Si vero malum imminens ſit adeo leve, aut periculum illius ita remotum, aut tam parum veriſimile: ut nullum virum prudentem, & conſtantem moveret ad faciendum, quod factum eſt, dicitur id factum ex metu levi & vano; neque jura illius rationem haberi voluerunt.

V. Unde ſcribit Juriſconſultus in *L.* 6. *ff. Quod vi metuſve causâ geſtum erit*; „ Metum autem non *vani* hominis, ſed „ qui merito & in hominem *conſtantiſſimum* cadat, ad hoc Edictum pertinere „ dicemus „. Edictum nimirum Prætoris de quo in *L.* 1. *ff. eod. Quod metus causâ geſtum erit, ratum non habebo*. Deinde eodem fundamento dicitur in *L.* 7. *ff. eod.* „ Proinde ſi quis meticuloſus rem nullam „ fruſtra timuerit, per hoc Edictum non „ reſtituitur: quoniam neque vi, neque „ metus causâ geſtum eſt.

Similiter in citato *cap.* 28. reſpondet Pontifex: " De illato metu eſt cum diligentia inquirendum, & ſi talis metus inveniatur illatus, qui potuit cadere in conſtantem virum, erunt non immerito audiendi „. Sat innuens, ob metum levem, & vanum neminem audiendum.

VI. Itaque recte ait Covarruvias *De Matrimonio*, *part.* 2. §. 4. *num.* 5. " Virum „ interpretor prudentem, qui ſciat eligere minus malum ob majoris mali periculum evitandum.

Hinc infert *num.* 6. " Non eſſe metum „ cadentem in virum conſtantem, nec ex„ cuſare, ſi quis etiam ad evitandam mor„ tem eligeret peccare mortaliter: impru„ dens enim eſſet omnino, qui mallet mor„ taliter peccare, quam mortem ipſam „ corporis ſubire „.

Inde ulterius patet, metum aliquem poſſe de ſe, ac ſimpliciter conſideratum eſſe *metum gravem*, & qui moveret virum prudentem, ſi comparetur ad unam actionem, & tamen non eſſe talem comparatum ad aliam actionem.

Quis enim ambigat, quin metus imminentis mortis ſit metus, qui merito moveret virum prudentem ad eligendam amiſſio-

ſionem notabilis ſummæ pecuniæ ; qui tamen non ſit ſufficiens , ut eumdem moveat ad peccandum mortaliter.

VII. Similiter & perſonarum ſexum , conditionem , aliaſque circumſtantias expendendas eſſe , ut judicetur , an hìc & nunc fuerit metus gravis, an levis, dubium non eſt : atque communiter tradunt Canoniſtæ poſt Gloſſam , in *cap.* Cum dilectus ;; *De iis quæ vi metuſve causâ* , arbitrio judicis relinquendum eſſe , quinam metus dicatur cadere in conſtantem virum. „ Judex enim (ait Covarruvias *num.* 15.) „ ut ipſe intelligo , arbitrabitur, an vir „ prudens , & conſtans eligeret potius id „ agere, quod timoris causâ fit , quam periculum quod imminet ſubire „.

VIII. Ex quo dein *num.* 16. infert : „ Judex arbitrio proprio decernere debet , „ non ita anxie , atque ſtricte hanc eligendi prudentiam exigendam eſſe in fe„ minis, quibus a natura ineſt minor ani„ mi vigor , corporiſque fortitudo : ſed „ conſiderandum eſſe, quid femina *conſtans* „ eligeret , penſatâ naturali feminarum pru„ dentiâ. Aliquid enim cogeret feminam , „ etiam conſtantem , ad eligendum id , „ quod vir conſtans minime eligeret „.

IX. His præmiſſis , indubitatum eſt , metum gravem , ſeu cadentem in *virum conſtantem* , non tantum contractum matrimonialem ſubjicere legi reſciſſionis , ſive metu adactum, contractum matrimonialem officio judicis reſcindi petere poſſe ; quemadmodum in aliis contractibus metu initis jura ſtatuunt ; ſed ipſum Matrimonium dirimere , ſive matrimonium ex ſimili metu initum eſſe *nullum* ; uti aperte ſupponitur in *cap.* 15. & 28. ;; *De Sponſalibus* , & *cap.* 2. ;; *De eo qui duxit in Matrimonium , quam polluit per adulterium* . Ratio indicatur in *cap.* 17. ;; *De Sponſalibus* , cum libera debeant eſſe Matrimonia, & coactiones difficiles ſoleant frequenter exitus habere.

X. Illud hìc notandum , Pontifices in citatis Decretalibus non inducere impedimentum *dirimens ;* ſed reſolvere ſimpliciter, Matrimonia per metum inita eſſe *invalida ;* adeoque impedimentum illud ſupponere. Et revera cum contractus matrimonialis ſit præ ceteris contractibus mutui amoris, & dilectionis conjunctio , etiam præ ceteris exigit quamdam libertatem , atque omnem coactionem abhorret : præſertim quia ſemel validus, & perfectus quamdam habet indiſſolubilitatem : neque adinſtar aliorum contractuum reſcindi facile poteſt: ut proinde merito hoc impedimentum non ſoli juri poſitivo ; ſed naturali adſcribendum ſit .

XI. Porro quamvis metus de ſe *levis* , neque aptus ut virum , aut etiam mulierem prudentem ad eligendum Matrimonium moveret , queat ſubinde in aliqua perſona meticuloſa cauſare involuntarium , ſeu libertatem adimere , hujus tamen rationem Eccleſia habere non ſolet ; ne alias paſſim *invalida* prætendi poſſent Matrimonia , & quia " non facile Eccleſia , quæ „ non judicat de occultis , præſumit, aut „ probatum habet ſpontaneum conſenſum „ defuiſſe ex leviuſculo metu , quamvis a „ parte rei aliud ſit „ ; ait Zypæus, *Conſult.* 1. *De iis quæ vi vel metu:* qui addit: „ Quando tamen revera ex judicio viri „ prudentis conſtaret, levem licet cauſam, „ vere tamen gravem metum incuſſiſſe , „ tantumque ut ſpontaneum conſenſum de„ fuiſſe commonſtretur, non dubitem Ma„ trimonium pro irrito haberi : quia certe „ nihil intereſt , quo metu quis compulſus „ ſit , dum conſtat compulſum eſſe „.

XII. Non facile tamen judicandum eſt, ob levem metum conſenſum ſpontaneum , & ſufficientem defuiſſe ; neque præſertim hiſce in Regionibus , facile Matrimonium, ob metum prætenſum *nullum* declarandum; cum juxta Ritualia non antea conjungendi ſint , quam interrogati a Parocho, an venerint ad contrahendum ſuâ voluntate , & a nullo coacti , reſponderint affirmative.

XIII. Si tamen Parocho ſuſpicio ſuboriatur , quod metus ab alterutra parte ſubeſſet , poterit non tantum in ipſo actu conjunctionis , modo prædicto interrogando ; ſed vel maxime prævie id examinare ; puta dum uterque examinatur ſeorſum , an ſciat ſcitu neceſſaria ; aut aliâ occaſione , quæ Parocho convenientior videbitur.

Hanc inquiſitionem commendat Synodus P. I. Mechlinienſis, titulo *De Sponſalibus*, *cap.* 2. his verbis : " Quia coactæ nuptiæ „ triſtem plerumque, & luctuoſum habent

„ exi-

„ exitum, diligenter inquirant Paſtores, „ an Matrimonium contracturi ſponte, & „ animo deliberato, non vi aut metu pa„ rentum, amicorum, aut aliorum coacti „ ad Matrimonium procedant. Quod ſi „ invenerint aliquem, vel aliquam ex con„ trahentibus coactum ad contrahendum, „ nullo modo ad conjunctionem eorum „ procedere audeant; neque alteri vices „ ſuas committant, ſub pœna ſuſpenſionis „ ab officio, & beneficio „.

XIV. Metum gravem dirimere Matrimonium, quia impedit ſpontaneum ac liberum conſenſum ſupra notavimus; unde ſi ipſe ſponſus cauſam metus voluntarie poſuerit, ita ut metus proveniat ex *cauſa* ab ipſo metum patiente, voluntarie *poſitâ;* metus *juſte* ob illam cauſam incuſſus Matrimonium non irritabit. Exempli gratiâ, ſi judex carcerem aliamve pœnam minetur juveni, nî contrahat cum puella, quam ſub promiſſione Matrimonii ſtupravit, & ipſe juvenis ex metu comminatæ pœnæ Matrimonium contrahat cum illa, alias non contracturus, Matrimonium erit validum; quia voluntarium, quod fuit in ponendo actu, qui comminatæ pœnæ, & metui cauſam dedit, ſupplet, ſi quid forſan modo circa voluntarium in contractu matrimoniali deeſſet.

XV. Ad hæc requiritur, ut metus ſit incuſſus in finem Matrimonii conſenſus extorquendi: aliter enim vis directa non fit huic contractui: v. g. ſi quis metu inferni, vel mortis aliunde imminentis aliquam ducit; vel (ut ſæpe fit) metu incontinentiæ, paupertatis, &c. validum eſt Matrimonium.

XVI. Illud autem non refert a quo inferatur, an ab altero contrahentium, an a tertio, v. g. a parentibus, modo injuſte & directe ad extorquendum Matrimonium: eo quod & per metum taliter incuſſum revera ſpontaneus conſenſus impediatur; quod aperte ſupponit prædictum Decretum Synodi Mechlinienſis (*a*).

CAPUT XI.

De Impedimento Raptus.

1. *Plures pœnæ per leges Romanas contra Raptorem.*
2. *Etiam in Belgio.*
3. *Ex lege Juſtiniani Raptus videtur fuiſſe impedimentum perpetuum.*
4. *Idipſum indicant Capitularia Regum Francorum.*
5. *Videtur quod olim numquam licitum, aut validum fuerit inter Raptorem & raptam.*
6. *Aliquando relaxatum fuit hoc impedimentum.*
7. *Quid ſtatuerit circa hoc impedimentum Synodus Tridentina?*
8. *Quâ ratione dicatur per Synodum Tridentinam inductum* novum *impedimentum.*
9. *In quibus Decretum Tridentinum diſcordet a priſtina diſciplina.*
10. *Quæ ſint pœnæ contra Raptum ex Decreto Concilii Tridentini.*
11. *In quibus hæ pœnæ locum habeant.*
12. *Synodus Tridentina videtur loqui de raptu, qui violentiam adjunctam habet.*
13. *In Gallia etiam attenditur Raptus* ſeductionis *ſine violentia.*
14. *Hic Raptus frequentior, & quando Matrimonium dirimat?*

I. QUam graves acerbæque pœnæ olim per leges Imperiales contra raptum decretæ fuerint, videri poteſt in legibus Conſtantini Magni, ejuſque filii Conſtantii, nec non Gratiani, quæ referuntur in Codice Theodoſiano, *lib. 9. tit. 24. De Raptu Virginum, vel Viduarum;* nec non in *L. unica Cod. Juſtin. eod. tit.* quas paſſim interpretes ac ſignanter Gothofredus, ad citatum titulum Codicis Theodoſiani late explicant; notatque ſpeciatim Gothofredus, quod Conſtantinus Magnus, ut omnis via obſtrueretur ad hoc crimen committendum, neque Raptæ conſenſu, neque paren-

(*a*) Qui in Galliis perſonas ſibi ſubditas per vim ſeu metum gravem adigunt ad contrahenda Matrimonia, illi excidunt gradu nobilitatis, ſiuntque rei criminis raptus, ut conſtat Edicto Bleſenſi.

parentum ratihabitione, patientiâ, ſilentio hoc crimen elui voluerit; aut raptum hoc patrocinio ſuſtineri, Raptoremque denique ea ſpe ſibi blandiri.

II. Hic in Belgio olim graviſſimis pœnis quoque raptus puniebatur; uti ex antiquis Principum noſtrorum tabulis cognoſci poteſt, quas recitat Zypæus ad titulum *De Sponſalibus*, *num.* 25.

III. Sed quod ad præſentem materiam, nimirum impedimenti Matrimonii, propius accedit, Juſtinianus in citata Lege unica decrevit: " Nec ſit facultas raptæ virgini, „ vel viduæ, vel cuilibet mulieri, *raptorem* in ſuum ſibi maritum expoſcere, „ ſed cui parentes voluerint (excepto *raptore*) eam legitimo copulent Matrimonio: quoniam *nullo* modo, nulloque tempore datur a noſtra Serenitate licentia „ eis conſentire, qui hoſtili more in noſtra republica Matrimonia ſtudent ſibi „ conjungere. Oportet etenim ut quicumque uxorem ducere voluerit, ſive ingenuam, ſive libertinam, ſecundum noſtras leges, & antiquam conſuetudinem; „ parentes, vel alios, quos decet, petat, „ ut cum eorum voluntate fiat legitimum „ conjugium „.

Quin ibidem Juſtinianus voluerit eſſe impedimentum *perpetuum*, nullo quantumvis *ſpontaneo* conſenſu ipſius raptæ abolendum, inter raptorem & raptam, evidens eſt.

IV. Ipſa quoque Regum Francorum Capitularia idipſum indicant. Legitur enim *lib. 6. cap. 69.* " Si quis alterius ſponſam, „ virginem, aut viduam necdum deſponſatam *rapuerit*, vel furatus fuerit, placuit „ ut ſive eam poſtea ſponſaverit, ſive dotaverit, ſeu non, ſive cum parentum „ ejus voluntate quocumque commento „ ipſam accipere, vel tenere potuerit, „ *numquam* illam uxorem habeat; ſed raptori, aut furi auferatur, & proximis „ ſuis alio viro tempore congruo, ſi ipſa „ hoc malum non conſenſerit, nuptura legibuſque acceptura reddatur „. Et *lib.7. cap.* 395. " Placuit, ut hi qui *rapiunt* „ feminas, vel furantur, aut ſeducunt, ut „ eas *nullatenus* habeant uxores, quamvis „ eis poſtmodum conveniat, aut eas dotaverint, vel nuptialiter cum conſenſu parentum ſuorum acceperint „. Extat apud Gratianum. *Cauſ. 36. quæſt.* 2. *Can.* 11. ſed ſub nom[illegible] notantque Correctores Romani idipſum Decretum inveniri in Concilio Remenſi Troslejano *cap.* 8.

In Synodo Regiaticina, ſive Ticinenſi anno 850. *cap.* 10. decernitur, quod puellæ " ipſis, a quibus raptæ ſunt, legitimæ „ demum uxores *nullatenus* eſſe poſſint „.

V. Ex his aliiſque nonnullis Canonibus ſeculis ſeptimo, & ſequentibus editis, credunt nonnulli, raptum fuiſſe ſaltem in quibuſdam Eccleſiis impedimentum dirimens perpetuum inter raptorem & raptam; adeo ut nec per ſpontaneum conſenſum raptæ, tametſi a rapta in loco tuto, & extra poteſtatem raptoris conſtituta præſtitus fuiſſet.

VI. Quidquid ſit, illud conſtat, ſeculo undecimo, & ſequentibus impedimentum hoc relaxatum fuiſſe; atque Matrimonium inter raptorem, & raptam validum reputatum, modo conſenſus raptæ interveniſſet; reſponditque conformiter ad hanc diſciplinam Innocentius III. in *cap.* 7. *De Raptoribus:* " Rapta puella legitime contrahet cum raptore, ſi prior diſſentio tranſeat poſtmodum in conſenſum: & quod „ ante diſplicuit, tandem incipiat complacere „.

VII. Synodus Tridentina expendens, quam parum fidendum ſit conſenſui, quem puella quamdiu eſt in poteſtate raptoris præfert, decernit *Seſſ.* 24. *cap. 6. De Reformatione Matrimonii;* Inter raptorem & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium.

VIII. Itaque juxta hoc Decretum ſubſiſtit impedimentum dirimens inter raptorem & raptam, quamdiu hæc manet in poteſtate raptoris; ut quamvis eo tempore puella revera conſentiret in matrimonium cum raptore, nihilominus matrimonium ſic contractum eſſet *nullum;* licet Jure Decretalium fuiſſet validum: atque hoc ex capite dicitur a Synodo Tridentina, novum impedimentum dirimens hic inductum.

IX. Quod vero permittit Synodus Tridentina, ſi rapta a raptore ſeparata, & in loco tuto, & libero conſtituta, illum in virum

Digitized by Google

virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat: eatenus a Lege Juſtinianæa, & C[illegible] relatis recedit, a quibus jam tempore Synodi receſſum erat.

X. Addit quoque Synodus pœnas: ut nimirum " raptor ipſe, ac omnes illi con-
„ ſilium, auxilium, aut favorem præben-
„ tes, ſint ipſo jure excommunicati, ac
„ perpetuo infames; omniumque dignita-
„ tum incapaces, & ſi Clerici fuerint, de
„ proprio gradu decidant. Teneatur præ-
„ terea raptor mulierem raptam, ſive eam
„ uxorem duxerit, ſive non duxerit, de-
„ center arbitrio judicis dotare „.

XI. Tridentina Synodus hic duntaxat loqui videtur de raptu in ordine ad matrimonium contrahendum, ut fuſius probat Sanchez, *lib.* 7. *De Matrimonio*, *Diſp.* 13. *num.* 4. hoc una monens, *num.* 10. " His
„ pœnis locum eſſe, quamvis rapta causâ
„ matrimonii non ſit perducta ad locum
„ deſtinatum, ſed in ipſo itinere reſipiſcat
„ raptor; quod delictum hoc raptoris in
„ ipſa adductione conſummetur, & tunc
„ perfecte irrogetur matrimonii libertati
„ injuria: nec conſilium ſpectet, ut raptor
„ in aliquo loco jam raptam conſtituerit,
„ vel eam duxerit: ſed tantum ut rapue-
„ rit causâ matrimonii, illamque ſub
„ ſuam poteſtatem repoſuerit „.

XII. Quia Synodus permittit matrimonium raptæ cum raptore, ſi illa in loco tuto ac libero extra poteſtatem raptoris conſentiat, creditur a pleriſque, Synodum tantum hoc decreto comprehendiſſe raptum, qui ipſi raptæ violentiam infert, & quo ipſa cum reniſu, & violentia corporali rapitur causâ contrahendi matrimonium; neque eſſe raptum ad mentem Synodi, ſi quis aliquam, vel aliquem minorennem blanditiis, & amatoriis incitamentis, ac lenociniis ſeducat, ut conſentiat, & inſciis, aut etiam invitis parentibus matrimonii contrahendi causâ recedat, eo quod ipſi ſeductæ nulla violentia illata videatur; ipſaque licet mediis inhoneſtis ac fallacibus inducta, revera conſenſerit: hæcque interpretatio hiſce in regionibus recepta videtur; neque hujuſmodi matrimonia *invalida* habentur.

XIII. In Gallia vero duplicem raptum diſtinguunt, alterum ſcilicet per violentiam, ſive per vim apertam; rapiendo violente perſonam causâ matrimonii contrahendi; alterum vero vocant per *ſubornationem*, ſive *ſeductionem*; huncque frequentiorem, & periculoſiorem dicunt, committiturque quando raptor corrumpit, & ſeducit mentem, & ſpiritum perſonæ raptæ, & per lenocinia, & incitamenta libidinis, aliave allicientia inhoneſta motiva, & occultas ac artificioſas ſollicitationes, & praxes inducit ad conſenſum matrimonialem.

XIV. Raptus hic *ſubornationis*, ſive *ſeductionis* locum non habet in omni genere perſonarum, ſed tantum in filiis familias minoribus, qui magis ſunt ſubjecti ſeductioni, & ob auctoritatem parentum, quibus ſubſunt, non creduntur potuiſſe ſeduci, niſi eos circumveniendo, & corrumpendo eorum mentem, quemadmodum latius deducit Claudius Blondeau *in ſua Bibliotheca Canonica*, *pag.* 82. editionis anni 1689. ibidem adſtruens: Raptum hunc eſſe ex uſu Eccleſiæ Gallicanæ impedimentum, ipſiſque parentibus jus eſſe agendi ad nullitatem hujuſmodi Matrimoniorum (*a*).

TITU-

(*a*) In Galliis ſeductio locum non habet ultra annum 25. id conſtat Edicto Bleſenſi.

T I T U L U S XIV.

De Diſpenſationibus Matrimonialibus.

CAPUT I.

De uſu Diſpenſationum Matrimonialium, & cui Auctoritas diſpenſandi competat.

1. *Impedimenta jure humano inducta poſſunt auctoritate humanâ tolli.*
2. *Imperatores in impedimentis a ſe inductis diſpenſarunt.*
3. *Canon Synodi Tridentinæ auctoritatem diſpenſandi adſtruens.*
4. *Eccleſia primitus parce admodum diſpenſabat.*
5. *Romani Pontifices veterum Canonum cuſtodes, & executores.*
6. *Quâ occaſione per diſpenſationes cœperint a præſcripto canonum recedere?*
7. *Primus fere diſpenſavit Innocentius III.*
8. *Facilior ſemper fuit diſpenſatio ſuper Matrimonio jam contracto, quam contrahendo.*
9. *Decretum Synodi Tridentinæ circa diſpenſationes ſuper impedimentis Matrimonii.*
10. *Regulæ a Synodo Tridentina præſcriptæ ad Romanum Pontificem diriguntur.*
11. *Ex mente Synodi raro diſpenſandum præſertim ſuper Matrimoniis contrahendis.*
12. *Diſpenſatio non niſi ex juſta ratione, & cauſa cognita concedenda.*
13. *Auctoritas diſpenſandi ſuper impedimentis* dirimentibus, *fere ſoli Sedi Apoſtolicæ competit.*
14. *Auctoritas diſpenſandi competens Epiſcopo Leodienſi.*
15. *An eadem competat Epiſcopis Belgii?*
16. *Quando Epiſcopi poſſunt diſpenſare in Matrimonio cum impedimento* dirimente *nulliter contracto.*
17. *Quandonam diſpenſandi reſervatio Papæ facta dicenda ſit ceſſare?*
18. *Epiſcopus diſpenſat ſuper impedimento ſuperveniente jam Matrimonio contracto.*
19. *Quid de impedimentis impedientibus tantum?*

I. IN his, quæ juris humani ſunt, nonnumquam auctoritate eorum, qui legem tulerunt, diſpenſari poſſe, nemo unquam dubitavit; atque de hac diſpenſatione recte ſcripſit ad ſanctum Anſelmum Cantuarienſem Paſchalis II. *Epiſt.* 42. " Diſpenſationis modus, ſicut Beatus Cyrillus in Epiſtola Epheſinæ Synodi loquitur, nulli unquam Sapientum diſplicuit. Novimus enim ſanctos Patres noſtros, & ipſos Apoſtolos, pro temporum articulis, & qualitatibus perſonarum diſpenſationibus uſos ". Plura in hanc rem videri poſſunt apud Gratianum, *Cauſ.* 1. *quæſt.* 7.

Porro inter impedimenta Matrimonii plura hodie eſſe, & jam pridem fuiſſe, ſolo jure humano inducta, ſuperiori titulo oſtenſum fuit. Hæc itaque eâdem auctoritate, quâ conſtituta ſunt, vel generaliter tolli, vel in particularibus circumſtantiis ſuſpendi poſſe, ut matrimonium, non obſtante hoc impedimento, licite & valide contrahi queat, nemo dubitaverit, niſi qui inficiari audeat, eum, qui legem tulit, poſſe legem tollere, aut juſtâ causâ interveniente, diſpenſare.

II. Quapropter Imperatores dum nuptias inter certas perſonas lege generali vetuerunt, eas ex juſta cauſa inter hujusmodi perſonas permittere poſſe non dubitarunt.

Inter tutorem & pupillam Jure Romano vetitæ erant nuptiæ, toto titulo Codicis, *De Interdicto Matrimonio inter pupillam & tutorem*; interveniente Principis auctoritate, ſeu diſpenſatione, nuptiæ inter pupillam & tutorem iniri poterant, ut manifeſtum eſt ex *penult. Cod. dicto titulo.*

 Simi-

Digitized by Google

Similiter, ut præcedenti titulo *cap. 6.* notatum eſt, lege Theodoſianâ vetitæ erant nuptiæ conſobrinorum, eas tamen impetrari potuiſſe Reſcripto Principis, oſtendit *Lex unica, Cod. Theod. Si nuptiæ ex reſcripto petantur*; notatque Gothofredus in Commentario ejuſdem legis; una obſervans, S. Ambroſium, *Epiſt. 66.* ſat aperte teſtari, hujuſmodi nuptias a Principe impetrari potuiſſe.

III. Nemo ergo auctoritatem diſpenſandi Eccleſiæ negabit, qui auctoritatem ſtatuendi impedimenta ei competere agnoſcit; ut proinde merito Synodus Tridentina eodem Canone anathemate feriat eos, qui negant Eccleſiam in nonnullis impedimentis *diſpenſare* poſſe, quo damnat negantes Eccleſiam poſſe conſtituere, ut plures gradus conſanguinitatis, & affinitatis impediant, & dirimant Matrimonium, quam qui Levitico exprimuntur.

IV. Fatendum quidem eſt, Eccleſiam olim in hoc, quemadmodum in aliis diſciplinæ articulis, raro admodum diſpenſare ſolitam fuiſſe. Ægre enim Patres a fixis ſemel Regulis, ſive Canonibus recedi permittebant.

Et quidem ſi Chriſtiano Lupo credimus, etiam ſeculo x. " nulla tunc etiam Regia, „ vel Auguſta, licet in ſexto duntaxat, „ aut ſeptimo ſanguinis, vel affinitatis „ gradu, vel ignoranter contracta, longe „ minus contrahenda Matrimonia diſpen- „ ſabantur, ſed cuncta dirimebantur juxta „ rigorem ſacrorum Canonum. Ejuſmodi „ diſpenſationes adeo tunc ignorabat Ec- „ cleſia (pergit Lupus) ut Francus qui- „ dam Româ redux, ſimilem ſibi datam „ aſſeverans a Gregorio III. Pontifice, ac „ ejus vigore prætendens inire matrimo- „ nium, graviſſime ſcandalizarit omnem „ Galliam, & a noſtro Apoſtolo Bonifa- „ cio, credere id recuſante, conſultus „ Zacharias Pontifex reſponderit. *Abſit* „ *ut Prædeceſſor noſter hoc ita credatur præ-* „ *cepiſſe. Nec enim ab hac Apoſtolica Se-* „ *de illa diriguntur, quæ contraria eſſe* „ *Patrum ſive Canonum inſtitutis repe-* „ *riuntur* „.

☞ V. Ea regula erat Romanis Pontificibus priſtinis ſeculis adeo infixa, ut ſcribere non dubitaret Zoſimus Papa " contra Statuta „ Patrum condere aliquid, vel mutare, „ nec hujus quidem Sedis poteſt aucto- „ ritas: apud nos enim inconvulſis radicibus „ vivit Antiquitas, cui Decreta Patrum „ ſanxere reverentiam „. Apud Gratianum *causâ* 25. *quæſt.* 1. *Can.* 6.

Et Hormiſdas ibidem relatus *Can.* 9. „ Prima ſalus eſt, rectam fidei regulam „ cuſtodire, & a Conſtitutis Patrum nul- „ latenus deviare „.

Et ſicuti Romana Eccleſia prima eſt aliarum Eccleſiarum, ita & præ ceteris Canonum executricem, & cuſtodem ſe eſſe jam pridem gloriabatur.

„ Confidimus (ait Gelaſius ibidem *Can.* „ 1.) quod nullus jam veraciter Chriſtia- „ nus ignoret uniuſcujuſque Synodi Con- „ ſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ pro- „ bavit aſſenſus, nullam magis exequi Se- „ dem præ ceteris oportere, quam pri- „ mam, quæ & unamquamque Synodum „ ſuâ auctoritate confirmat, & continuâ „ moderatione cuſtodit „.

Huic Canoni hoc ſummarium præpoſuit Gratianus: *Conſtitutum Synodi, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, Romanam Sedem ſervare oportet.*

Proinde nec tunc temporis Pontifices, neque ſeculo XII. Gratianus dubitarunt, quin & ipſi Romani Pontifices Conſtitutum Synodi, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, Romanam Sedem ſervare oporteret.

Quare nec Gratianus aſſerere dubitavit, quod *Miniſtri ſacrorum Canonum, & Decretorum Pontificum, ſint ſummi Pontifices.*

Quamdiu hæc fuit Romanorum Pontificum perſuaſio, illibata permanſit ſacrorum Canonum cuſtodia, & vix quoque fuit circa exceſſum diſpenſationum audita querela.

VI. At poſtquam ſeculis poſterioribus invaluit quorumdam Juriſperitorum opinio, Romanum Pontificem, Canonibus aut Decretis eccleſiaſticis, etiam Conciliorum Generalium, non ligari, nec conſtringi poſſe; hacque tandem opinione a Romanis Pontificibus probatâ & receptâ, mirum quantâ facilitate cœptum ſit, a præſcripto Canonum recedi, & contra eos diſpenſationes a Romanis Pontificibus impetrari, quemadmodum ex querelis contra hunc exceſſum virorum piorum hiſce poſterio-

Digitized by Google

ſterioribus ſeculis depoſitis, abunde conſtat, & etiam hodierna praxis, ſeu potius abuſus nimium evincit. ☜

VII. Ab impedimentis Matrimonii fere primus diſpenſavit Innocentius III. ait Chriſtianus Lupus: " Othonis IV. & Phi-
" lippi pro Imperio Germanico horrenda
" bella quis ignoret? Poſt Philippi cædem
" lucidum erat Othonis jus, verum Phi-
" lippi filia obviabat. Hinc omnibus paci-
" ficandis Othonis cum illa filia conjugium
" convenire cenſuerunt Imperii Proceres,
" ac Epiſcopi, quin & ipſi Apoſtolicæ
" Sedis Cardinales Legati; ſed obſtabat
" quartus conſanguinitatis gradus (a). Hinc
" tandem ad totius Imperialis Cleri, &
" populi preces diſpenſavit laudatus Pon-
" tifex, eâ tamen lege, ut duo ampliſſima
" Monaſteria Otho fundaret, omneque
" Imperium largis eleemoſynis, & ferven-
" tibus orationibus iſtud Eccleſiaſticæ di-
" ſciplinæ vulnus compenſaret. Ita habes
" apud Arnoldum Abbatem Lubecenſem
" in Chronico Sclavorum. Otho de ſancto
" Blaſio addit, quod Cluniacenſis, & Ci-
" ſtercienſis Ordinis Abbates eamdem com-
" penſationem per varia ſuorum Monacho-
" rum pia opera complere promiſerint,
" iſtudque Canonis vulnus acceperint in
" ſuas conſcientias, & quod ſpondere Otho
" debuerit ſingularum omnium Eccleſiarum
" defenſionem, ac reſumptionem ſacri bel-
" li. Rima facta facile dilatatur, tandem-
" que creſcit in grande foramen, imo &
" in apertam portam ".

VIII. Hæc tamen, uti monet idem auctor, intelligenda præcipue de diſpenſatione impedimentorum ad *contrahendum* Matrimonium; nam ante Innocentium III. multas diſpenſationes conceſſas fuiſſe fatetur; at " hæ omnes fuerunt (ait) non
" præviæ ad contrahendum, *ſed duntaxat*
" *poſteriores* male contracti Matrimonii to-
" leratrices diſpenſationes: Adeoque di-
" ſpenſationes prævias initiavit Innocen-
" tius III. ac ejus ſucceſſores viam am-
" pliarunt ".

Et revera Eccleſiam ſemper fuiſſe faciliorem in diſſimulanda infractione Canonum, ubi jam infractio contigerat, nec ſine magnis incommodis in totum reparari poterat, aut pœna infracti Canonis urgeri, quam in concedenda Canonis nondum infracti contraventione, ex hiſtoriis, & Pontificum ac Conciliorum Decretis eſt manifeſtum.

IX. Synodus Tridentina perpendens, quod frequentius legem ſolvere, exemploque potius, quam certo perſonarum rerumque delectu, petentibus indulgere, nihil aliud ſit, quam unicuique ad leges tranſgrediendas aditum aperire, ut loquitur *Seſſ.* 25. *cap.* 18. *De Reformat.* reformationi Matrimonii intenta, avitam Patrum diſciplinam in concedenda diſpenſatione ſuper impedimentis reducere, quantum temporum conditio patiebatur, voluit, ſtatuens, *Seſſ.* 24. *cap.* 5. *De Reformat. Matrimonii:* " Si quis intra gradus prohibitos ſcien-
" ter Matrimonium contrahere præſumpſe-
" rit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis con-
" ſequendæ careat; idque in eo multo ma-
" gis locum habeat, qui non tantum Ma-
" trimonium contrahere, ſed etiam con-
" ſummare auſus fuerit. Quod ſi ignoran-
" ter id fecerit, ſi quidem ſolemnitates
" requiſitas in contrahendo Matrimonio
" neglexerit; eiſdem ſubjiciatur pœnis:
" non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ be-
" nignitatem facile experiatur, cujus ſalu-
" bria præcepta temere contempſit. Si ve-
" ro ſolemnitatibus adhibitis impedimen-
" tum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur,
" cujus ille probabilem ignorantiam ha-
" buit; tunc facilius cum eo, & gratis
" diſpenſari poterit. In contrahendis Ma-
" trimoniis vel nulla omnino detur di-
" ſpenſatio, vel raro: idque ex cauſa, &
" gratis concedatur. In ſecundo gradu
" numquam diſpenſetur, niſi inter magnos
" Principes, & ob publicam cauſam ".

☞ X. Cum tempore Concilii Tridentini diſpenſandi auctoritas in pluribus materiis, ac ſignanter ſuper impedimentis diri-men-

(a) Quartus erat conſanguinitatis gradus ſecundum modum computandi a Canoniſtis obſervatum; ſeptimus autem gradus juxta computum a legum peritis inventum; ut notavit P. Barre in ſua Allemaniæ Hiſtoria tit. 5. pag. 573. edit. Pariſ. 1748. Otho & Beatrix filia Philippi ſeptimo conſanguinitatis gradu erant juncti, inquit Struvius per. 7. pag. 442. not. 25.

Digitized by Google

mentibus Matrimonium, eſſet ad Sedem Apoſtolicam devoluta, ſive Sedi Apoſtolicæ reſervata, non ſine fundamento docet, multiſque probat Dominus Du-Caſſe in ſuo Tractatu de Juriſdictione Eccleſiaſtica, *tom.* 1. *cap.* 10. §. 5. poſt Thomam Sanchez *lib.* 3. *De Matrimonio diſp.* 45. *num.* 3. Synodum Tridentinam, regulas in materia diſpenſationis, ac notanter ſuper impedimentis Matrimonii præſcriptas, ad Romanum Pontificem præcipue direxiſſe; ut ipſe tamquam fidelis diſpenſator conformiter ad has regulas, ſuâ in diſpenſando auctoritate uteretur.

Unde non ſine fundamento aſſerit Vir clariſſimus Ludovicus Dupin, de antiqua Eccleſiæ diſciplina in Præloquio Diſſertationis 6. " Se non ſatis mirari poſſe Petrum de Marca Pariſienſem Archiepiſcopum, virum alioquin acerrimi judicii, pronuntiaſſe controverſiam hanc (de Superioritate Concilii Generalis ſupra Pontificem) nullius eſſe ad diſciplinam Eccleſiaſticam, libertateſque Eccleſiæ Gallicanæ vindicandas momenti; nam (ut hic auctor reflectit) ſi Romanus Pontifex Conciliis etiam Generalibus Superior ſtatuatur, *Concilia ſuâ auctoritate ſpoliantur*, Canones in irritum mittuntur, & omnia ad unius Pontificis nutum, & arbitrium revocantur ".

" Ulterius (ait) ſi Papa ſit ſupra Concilium, ſequitur eum Summum eſſe Monarcham & Dominum, ipſumque ex animi ſui arbitrio poſſe Canones abrogare ".

XI. Dum regulas in materia diſpenſationis ad Romanum Pontificem dirigit Synodus Tridentina, oſtendit ſimul ſe voluiſſe inhærere Patrum regulis; ut numquam aut raro infringendi Canonis licentia daretur, adeoque numquam aut raro, idque ex cauſa, & gratis diſpenſatio, præcipue in ſecundo gradu, ſuper contrahendis concederetur: facilius autem ſuper *contractis invalide*, cum aliquo impedimento, ſi nimirum cum ignorantia non affectata, aut non culpabili iſtius impedimenti contracta fuerint.

XII. Hinc ulterius patet, ex mente Synodi etiam hic ſervandam eſſe regulam, quam eadem Synodus poſtmodum, *Seſſ.* 25. *cap.* 18. expreſſit, atque omnibus intimatam voluit, his verbis: " Sciant univerſi ſacratiſſimos Canones exacte ab omnibus, & quoad ejus fieri poterit, indiſtincte obſervandos. Quod ſi urgens juſtaque ratio, & major quandoque utilitas poſtulaverit, ut cum aliquibus diſpenſandum eſſet, id cauſâ cognitâ, ac ſummâ maturitate atque gratis, a quibuſcumque, ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum, aliterque facta diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur ".

XIII. Quibus vero diſpenſandi auctoritas ſuper impedimentis Matrimonii competat, nec in Canonibus, imo nec in Decretalibus Gregorii IX. determinatur; neque legitur aliquo Decreto generali auctoritas hæc Epiſcopis adempta, & Pontifici reſervata.

At conſuetudine tandem invaluit, & moderna habet diſciplina, ut ſi agatur de impedimentis dirimentibus, & de Matrimonio cum tali impedimento contrahendo, ſoli Pontifici diſpenſatio competat; niſi Epiſcopi oſtendant, ſpeciali conſuetudine, aut privilegio diſpenſandi auctoritatem ſibi competere.

XIV. Eccleſia Leodienſis prætendit ſibi competere auctoritatem diſpenſandi in quarto, & in tertio hinc inde gradu conſanguinitatis, quemadmodum colligitur ex inſtrumento appellationis interjectæ per Syndicum Epiſcopi, & Vicarii Leodienſis, a Decretis Nuntii Apoſtolici 7. Aprilis 1606. ubi *art.* 10. his verbis utitur: " Quod ad hæc Epiſcopi Leodienſes habeant antiquiſſimam, & immemorialem conſuetudinem diſpenſandi ex cauſis legitimis in quarto Matrimonii gradu, & in tertio hinc inde; ſi imminens appareat periculum defectionis partium ad vicinos fidei hoſtes, mutuæ internecionis parentum, & amicorum inter ſe, ob corruptam puellam; & partes non habeant media recurrendi ad Urbem. Quod hujuſmodi diſpenſandi conſuetudo in publicatione Concilii Tridentini, fuerit Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo Epiſcopo Vercellenſi piæ memoriæ in his partibus Nuntio Apoſtolico, per Livinum Torrentium tunc Vicarium Leodienſem, poſt-

" ea

„ ea Epiſcopum Antuerpienſem factum, „ expoſita, & per eumdem Illuſtriſſimum, „ & Reverendiſſimum Nuntium laudata, „ & approbata. Quod hujuſmodi conſuetudo habeat vim privilegii, & indulti „ Apoſtolici, atque a privilegio, & indulto Apoſtolico initium ſumpſiſſe cenſenda „ ſit. Quod Epiſcopatus, & Eccleſia Leodienſis ob ſui ſplendorem, & antiquitatem, perpetuamque in fide Catholica „ conſtantiam, Eccleſiæ Romanæ filia dicta, alias multis a ſancta Sede adornata „ ſit privilegiis, & prærogativis ſupra alios „ communes Epiſcopatus „.

XV. Hæc ex Zypæo in Jure novo, titulo *De eo qui cognovit conſanguineam uxoris*, *num.* 3. additque: " At vero non audio vicinos aliquos Epiſcopos eodem jure, privilegio, aut conſuetudine uti, „ non eos quidem, qui noviter in Belgio „ inſtituti ſunt, intra eos limites, qui a „ finibus Diœceſis Leodienſis, per Paulum IV. abſciſſi ſunt 4. Idus Maii 1559. „ cum toto eo jure, auctoritate, & prærogativis, quibus anteriores Epiſcopi, „ in locis dimembratis uſi fuerant, quod „ forte tamen poſſent, & an aliquando „ expediret, perpendi poteſt; imo hodie „ Archiepiſcopus Mechlinienſis in locis „ primum Leodienſi Epiſcopo ſubjectis diſpenſat „.

XVI. Quoad matrimonia cum impedimento dirimente præcedentibus proclamationibus bonâ fide contracta; cum ſuper iis Synodus Tridentina declaret, facilius & gratis diſpenſari poſſe, nec exprimat per *quem*; videbatur Epiſcopis competere hæc auctoritas; eo quod juxta regulam a Canoniſtis communiter probatam, quando diſpenſandi auctoritas a Canone conceditur, neque exprimitur a quo diſpenſandum ſit, cenſeatur Epiſcopo data diſpenſandi facultas. Nihilominus, quia totus contextus Decreti Synodalis ad Pontificem refertur, communiter creditur, & hîc Synodum diſpenſationem ſoli Pontifici deferre; ſicque conſuetudine Decretum hoc explicatum eſſe notat Sanchez, *De Matrimonio*, *lib.* 8. *diſput.* 6. *num.* 19. Si tamen Matrimonium ſit publicum, impedimentum autem occultum, & ſit ſcandalum in ſeparatione, nec ad Pontificem pateat aditus, inopiâ, aut aliâ juſtâ causâ impediente, Epiſcopum diſpenſare poſſe docet poſt alios Sanchez, *lib.* 2. *diſput.* 40. *num.* 3. & ita conſuetudine invaluiſſe monet Gerbeſius in tractatu de Auctoritate Eccleſiæ, & principum in conſtituendis impedimentis, *pag.* 533.

☞ XVII. Ea opinio huic innititur fundamento, quod credatur ceſſare reſervatio jure duntaxat mere poſitivo inducta, dum charitas, aut neceſſitas proximi id exigit: quemadmodum omnem caſuum, & cenſurarum reſervationem, ſive Epiſcopalem, ſive Papalem ceſſare non ambigitur, ſi charitas, vel neceſſitas proximi, ſeu ſalus animarum, quæ ſuprema lex eſt, id exigat.

Quidni igitur dicamus generaliter, & hanc reſervationem ceſſare, atque Epiſcopis liberam eſſe diſpenſandi auctoritatem, ſi ſalus animarum, ſeu charitas, aut neceſſitas proximi id requirat. ☜

XVIII. Notat Gerbeſius loco ſuperius citato, quod ſi impedimentum jam matrimonio contracto ſuperveniat, nec diſſolvat quidem matrimonium; ſed ejus uſum impediat; ut v. g. cognatio ſpiritualis ex Baptiſmo, vel Confirmatione; vel affinitas ex inceſtu, Epiſcopos eſſe in poſſeſſione ſuper his diſpenſandi; eamque auctoritatem in in Epiſcopis Canoniſtas agnoſcere.

XIX. Super impedimentis *impedientibus tantum*, Epiſcopos generaliter diſpenſare poſſe; ſi duo exceperis, ſcilicet ſponſalia cum tertia perſona contracta, & votum perpetuæ caſtitatis, notat Gerbeſius loco citato, *pag.* 543. eoſque eſſe in pacifica poſſeſſione; neque Canonem, aut uſum contrarium eſſe, qui diſpenſationem Papæ reſervet.

CAPUT II.

Sub qua forma hodie Diſpenſationes Matrimoniales in Curia Romana expediri, & cui committi ſoleant.

1. *Olim in forma* gratioſa, *hodie in* commiſſoria *diſpenſationes Matrimoniales expediri ſolent.*
2. *Quare diſpenſandi reſervationes viſæ ſint olim odioſæ?*

3. *Quan-*

Digitized by Google

3. *Quandonam diſpenſationes in forma* commiſſoria, *&* gratioſa, *ſuum ſortiantur effectum?*
4. *Quid fieri expediret, ut fideles non gravarentur illarum diſpenſationum petitione?*
5. *Commiſſarii Apoſtolici debent narrata in literis, earumque contenta mature expendere.*
6. *Dataria committere ſolet litteras diſpenſationum Ordinario: Nomine Ordinarii venit etiam Officialis Epiſcopi.*
7. *Delegatio non ſolet fieri Epiſcopo, & Officiali, ſed alteri duntaxat.*
8. *Non exprimitur nomen proprium Ordinarii; & quare?*
9. *Litteræ directæ Officiali, non poſſunt expediri per Epiſcopum.*
10. *Commiſſio facta Ordinario non tranſit ad Capitulum, Sede vacante, aut ejus Officialem.*
11. *Sede vacante, non diriguntur ad Officialem Capituli.*
12. *Si contrahere volentes ſint diverſæ Diœceſis, utriuſque Diœceſis in ſupplica exprimenda; & litteræ diriguntur ad Ordinarium mulieris.*
13. *Cui inſcribantur Litteræ diſpenſationum expeditæ in Pœnitentiaria.*

I. „ OLim diſpenſationes matrimoniales „ in Romana Curia, cauſæ cognitione, narratorumque verificationem præcedente in forma *gratioſa* ut plurimum concedebantur: & quidem, ut *rarior*, ita „ & *tutior* erat illarum uſus „ ait Pyrrhus Corradus a Paulo V. in Collegium Officialium earumdem diſpenſationum in ipſa Cancellaria Apoſtolica alias cooptatus, Reſcriptorumque S. Pœnitentiariæ muneri deputatus, *lib. 7. Praxis diſpenſat. cap. 1. num.* 1. qui deinde ſubjicit: “ At quoniam „ difficile, valdeque incommodum id comperiebatur, optimâ profecto ratione ita „ ſacri Canones ſancivere, ut omnes diſpenſationes extra ipſam Curiam committantur *Ordinariis* locorum in forma „ communi, ſive *commiſſoria* dirigerentur, „ qui non niſi cauſis in partibus verificatis, tum demum Apoſtolicâ auctoritate „ diſpenſarent „.

☞ II. Duobus abhinc circiter ſeculis in forma *commiſſoria* potius quam *gratioſa*, Romæ expediuntur diſpenſationes. Ratio hujus agendi rationis hæc eſt; cum difficile admodum ſit, de negotiis in diſſitis Provinciis occurrentibus, Romanam Curiam, Summoſque Pontifices rite informari, & plenam ac ſufficientem accipere negotiorum illorum notitiam; propterea viſum eſt, diſpenſationes potius in forma *commiſſoria* quam *gratioſa* expedire: quare facile intelligitur, merito reſervationes cauſarum, & diſpenſationum, quas recentior ætas, contra priſtinas Eccleſiæ regulas induxit, ſemper reputatas fuiſſe odioſas; & e contrario, æquam ſemper viſam eſſe Patrum regulam, quæ ſingula negotia in ſuis reſpective Provinciis, ubi orta ſunt, terminari voluit, & ſingulis Epiſcopis auctoritatem integram permiſit gubernandi Eccleſiam ſibi commiſſam, & incidentia negotia Eccleſiaſtica, in ædificationem populi ſibi commiſſi, dijudicandi, & terminandi.

Unde nec priſtinis Eccleſiæ ſeculis nota fuit formula *commiſſoria*, qua cauſarum diſcuſſio, aut examen factorum pro obtinenda diſpenſatione allegatorum, e Curia Romana Ordinariis locorum committeretur; quaſi tota auctoritas penes unum Romanum Pontificem reſideret, Epiſcopi vero & Ordinarii, nonniſi tamquam Pontificis delegati & Vicarii, hujuſmodi negotia, & quidem juxta tenorem commiſſionis, & auctoritate Pontificiâ abſolvere, aut diſpenſare poſſent.

III. Verum cum tempore Concilii Tridentini omnem pene diſpenſandi auctoritatem ſibi aſſereret Curia Romana, intelligerentque Patres Tridentini in prædicta Curia ſine ulla pene narratorum notitia, ſeu verificatione, diſpenſationes relaxari, huic abuſui, quantum temporis conditio, & Romanæ Curiæ pro tuenda ſua auctoritate, & recepta praxi zelus patiebatur, occurrere volentes, præſcribendum cenſuerunt, ut diſpenſationes *extra* Curiam Romanam concedendæ, ſuum ſaltem ultimum complementum non eſſent habituræ, niſi prius Ordinarii locorum narrata eſſe vera cognoſcerent. ☜

Id enim oſtendit decretum Concilii Tridentini *Seſſ. 22. cap. 5. De Reformat.* quo ſancitum eſt “ ut diſpenſationes quâcumque aucto-

Digitized by Google

„ auctoritate concedendæ, ſi extra Romanam Curiam committendæ erunt, committantur *Ordinariis* illorum, qui eas impetraverint; eæ vero, quæ gratioſe concedentur, ſuum non ſortiantur effectum, niſi prius ab eiſdem, tamquam Delegatis Apoſtolicis, ſummarie tantum, & extrajudicialiter cognoſcatur, expreſſas preces ſubreptionis vel obreptionis vitio non ſubjacere „.

☞ IV. Cum itaque Ordinarii, ſive eorum Officiales jubeantur examinare, & diſcutere veritatem narratorum, atque judicare, num cauſæ, ſeu rationes diſpenſandi in litteris expreſſæ, revera ſubſint; indubie ſatius eſſet, ut conformiter ad avitam Patrum diſciplinam, integra auctoritas diſpenſandi Epiſcopis (prout in *num.* 2. obſervatum fuit) ad ædificationem Eccleſiæ, & ſalutem fidelium permitteretur: & ita quoque fideles ſumptibus, & difficultatibus ſublevarentur, quibus per recurſum ad Curiam Romanam pro obtinendis hiſce litteris commiſſionis non parum gravantur. ☜

V. Quidquid ſit de hoc voto reſtaurandæ antiquæ Patrum Diſciplinæ; hodie conformiter ad Concilii Tridentini Decretum ex moderno ſtylo Curiæ Romanæ diſpenſationes matrimoniales ſive in Dataria, ſive Pœnitentiaria petantur, non ſolent concedi niſi in forma *Commiſſoria*, ſic nuncupata, eo quod diſpenſandi auctoritas alteri committatur auctoritate Apoſtolicâ; idque ſub certis conditionibus. Ideoque, uti recte monet Corradus *lib.* 7. *cap.* 1. falluntur Commiſſarii ſive Ordinarii, quibus Bullæ ſeu Litteræ diſpenſationum mittuntur, " dum „ tantæ rei pondus non æſtimantes, expoſitâ (per Oratores) quâ par eſt diligentiâ, veritate, niti negligunt edoceri, „ Pontificem diſpenſaſſe contenti: cum revera non diſpenſaverit, ſed ipſis diſpenſandi auctoritatem certis ſub conditionibus demandaverit; quæ niſi, ut jubetur, impletæ fuerint, quidquid ſuperſtruxerint, corruet „.

VI. Si Litteræ diſpenſationum expediantur in Dataria, tunc conformiter ad allegatum Decretum Concilii Tridentini, diſpenſandi auctoritas committitur Ordinario. Sub nomine *Ordinarii* juxta hodiernum ſtylum Curiæ Romanæ venit non tantum Epiſcopus, ſed etiam Vicarius Generalis Epiſcopi; qui eſt idem, quem in Belgio viciniſque Provinciis Officialem Epiſcopi dicimus, uti ſupra *parte* 1. *titul.* 12. *cap.* 4. notavimus; & monet Corradus *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 15.

VII. Notat Corradus *lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 37. quod " Cancellaria Romana numquam „ ſoleat committere has Litteras Epiſcopo „ & ejus Vicario *inſimul*. Quinimo (ait) „ hujuſmodi diſpenſationes numquam committuntur alternative; ſcilicet Epiſcopo „ ſive ejus Vicario, ſed uni tantum eorum, ſicut docet notorius ſtylus „.

VIII. Ad hæc numquam in delegatione conſuevit exprimi nomen proprium Epiſcopi, aut Vicarii, ſive Officialis; ut non tam perſonæ, quam dignitati vel tribunali facta appareat. Unde mortuo Officiali ante expeditionem Litterarum, poterit ejus ſucceſſor ſine nova delegatione eas exequi; idque per totum orbem ſervari, & practicari teſtatur Corradus loco citato *num.* 36.

IX. Quia tamen hæc delegatio tota dependet ex ipſo tenore Reſcripti Apoſtolici, nemo in vim illius procedere poteſt, niſi cui expreſſe dirigitur. Unde ſi Vicario, ſeu Officiali inſcripta ſit, non poterit expediri per Epiſcopum etiam ipſo Vicario ab officio remoto, ait Corradus *num.* 40. quin & addit *num.* 44. " hæc etiam locum „ ſibi vindicare, etiamſi contingat, ipſum „ Vicarium creari in Epiſcopum ejuſdem „ Diœceſis, vel quocumque alio modo deſinat eſſe Vicarius, quia adhuc ceſſat „ commiſſio reſpectu ſuæ perſonæ, & ſic „ tranſit in ſuum ſucceſſorem in Vicariatu „.

☞ Stylus iſte profluxit ex perſuaſione Curialium Romanorum, quod totalis diſpenſandi auctoritas ita ſit in perſona Romani Pontificis, ut Epiſcopi, dum ipſis hæ litteræ diriguntur, reputandi ſint ſimplices Romani Pontificis Mandatarii, aut Vicarii, ſeu delegati, nullâ habitâ ratione primigeniæ auctoritatis diſpenſandi in Epiſcopo ſemper remanentis; & ratione cujus non dubium, quin Synodus Tridentina ad Ordinarios voluerit diſpenſationes extra Curiam Romanam exequendas dirigi; utpote quibus, præveniendo poſitivam reſervatio-

nem, auctoritas diſpenſandi quodammodo naturaliter competit.

X. Corradus *num.* 10. *& ſequentibus* monet, commiſſionem factam Epiſcopo aut Officiali ejus, non tranſire, Sede vacante, in Capitulum aut Vicarium, ſive Officialem Capituli; idque ex notoria praxi Curiæ Romanæ. " Unde ſi Litteræ diſpenſationis directæ Vicario ſeu Officiali Epiſcopi, exequerentur per Vicarium Capitularem, Sede Epiſcopali vacante, deputatum, executio eſſet nulla, nullumque Matrimonium vigore talis diſpenſationis contractum, ait Corradus *num.* 13. „

XI. Attento ſtylo Curiæ, & Cancellariæ, Sede Epiſcopali vacante, non diriguntur hæ diſpenſationes Vicario Capituli, quia de illo Papa non confidit, ſed Epiſcopo viciniori, ſive ejus Vicario in ſpiritualibus generali.

XII. Præterea monet Corradus *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 25. quod notorius ſtylus Curiæ Romanæ requirat, ut ſi Oratores ſeu ſupplicantes pro diſpenſatione ſint diverſæ Diœceſis, utraque Diœceſis neceſſario exprimantur in ſupplica; Litteræ autem dirigantur ad Ordinarium *Oratricis*, ut illas exequatur; cumque ipſius Papæ, ejuſque Cancellariæ ſit, ſemper committere earumdem executionem Ordinario *Oratricis*, niſi utriuſque Diœceſis fieret expreſſio, ubi Oratores ex duabus Diœceſibus orti eſſent, poſſet contingere, Litteras ipſas dirigi non *Oratricis*, ſed Oratoris Ordinario contra mentem ipſius Papæ; ac propterea earum executor, ſi hujuſmodi ſtylum ignoret, perperam Litteras ipſas exequeretur; ita Corradus *ibid.*

XIII. Hæc quidem quoad commiſſiones diſpenſationum, quæ pro utroque foro expediuntur in Dataria aut Cancellaria; at quæ pro foro conſcientiæ tantum expediuntur in Pœnitentiaria, committuntur & diriguntur Confeſſario Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario, ab Oratore eligendo; quemadmodum notavi ſupra *part.* 1. *tit.* 23. *cap.* 4. ubi & clauſulam hanc latius expoſui.

CAPUT III.

De Formula Litterarum Diſpenſationum, & quomodo ſe Delegatus informare debeat de impedimento allegato.

1. *Tres partes Litterarum diſpenſationum, & quid ſingulæ contineant?*
2. *Proponitur formula delegationis.*
3. *Delegatus inquirere debet de veritate narratorum.*
4. *Quomodo continget commiſſarios facilius, quam oportet diſpenſare?*
5. *Hæc informatio ex mente Pontificis non perfunctorie facienda.*
6. *Inſtrumenta pro examine teſtium evincunt, quam ſeria eſſe debeat informatio.*
7. *Delegatus occaſione diſpenſationis nihil etiam* ultro *oblatum poteſt accipere.*
8. *Nihil quoque pro* mercede *laboris, aut* ſigillo *accipi poteſt.*
9. *Non poteſt Delegatus deferre nudæ aſſertioni Oratorum.*
10. *Delegatus examen teſtium alteri committere poteſt.*
11. *Tenetur Delegatus inquirere, utrum impedimentum vere fuerit expreſſum.*
12. *Si expreſſus ſit gradus remotior pro proximiore, Litteræ ſunt invalidæ; licet per ignorantiam ſit factum.*
13. *Subinde Litteræ erunt invalidæ, etiamſi impedimentum majus pro minore fuerit expreſſum.*
14. *Juxta ſtylum Curiæ, expreſſio conſanguinitatis pro affinitate reddit diſpenſationem invalidam.*
15. *Si conſanguinitas procedat ex duplici ſtipite, id exprimendum eſt.*
16. *Quid? ſi* ſecundus *gradus conſanguinitatis pro* tertio *ſit expreſſus.*
17. *Si duo ſubſint impedimenta, quomodo exprimenda?*
18. *An ſufficiat exprimere gradum remotiorem, quando eſt inæqualitas gradus?*
19. *Quid potiſſimum inquirendum circa expreſſionem cognationis* ſpiritualis?
20. *Inquiſitio fieri debet ſuper quocumque impedimenta allegato.*

21. *Si*

21. *Si inter conſanguineos ante executionem Litterarum copula interceſſerit, ab executione ſuperſedendum eſt*.

I. Litteræ diſpenſationum matrimonialium, primo continent ipſam commiſſionem diſpenſandi auctoritate Apoſtolicâ ſuper impedimento. Poſtmodum ſequitur altera pars, quæ vocatur *Narrativa*, in qua exprimuntur, quæ ab Oratoribus ſeu ſupplicantibus Pontifici expoſita fuerunt; ac dein ſequitur tertia pars Litterarum, quæ *Diſpoſitiva* dicitur; continetque gratiam, quam Pontifex Oratoribus facere intendit; ac una conditiones in executione hujus gratiæ a Commiſſario ſervandæ.

II. Primo ergo dicit, quod certam de narratis notitiam habentes ipſi Commiſſario (de quo *in his ſpecialem in Domino fiduciam obtinemus*, ait) " per Apoſtolica „ ſcripta mandantes, quatenus depoſitâ per „ te *omni* ſpe *cujuſcumque* muneris, aut „ præmii, etiam *ſponte* oblati, a quo te „ omnino abſtinere debere monemus, te „ de præmiſſis diligenter informes, & ſi „ per informationem eamdem preces veri„ ritate niti repereris, ſuper quo tuam „ conſcientiam oneramus, tunc cum eiſdem „ (Oratoribus N. & N.) auctoritate no„ ſtra diſpenſes.... Volumus autem, quod „ ſi ſpretâ monitione noſtrâ hujuſmodi, „ aliquid muneris, aut præmii occaſione „ dictæ diſpenſationis exigere, aut obla„ tum recipere temere præſumpſeris, ex„ communicationis latæ ſententiæ pœnam „ incurras „.

III. Ex hac diſpoſitiva intelligimus, auctoritatem diſpenſandi committi in primis ſub conditione, ſive obligatione inquirendi, ſeu accipiendi informationem de veritate eorum, quæ Pontifici in ſupplica per Oratores expoſita fuerunt; quæ his verbis exprimitur: Mandamus quatenus depoſita, &c. *Te de præmiſſis diligenter informes*.

Hæc autem informatio per Commiſſarium fieri debet tam ſuper omnibus in narrativa contentis; id eſt, an vera ſint, quæ tum circa impedimenta, vel circa cauſam & motiva diſpenſandi ab Oratoribus propoſita fuerunt; ſive quod idem eſt, *an preces veritate nitantur*; dein ſi quæ Pontifex addat, & velit verificari; etiam ſuper his informatio ſumi debet.

☞ IV. Porro Commiſſarius ad hanc informationem, vel executionem litterarum procedere nequit, niſi prius litteræ commiſſionis in Curia Romana, ſolutis taxis pecuniariis, fuerint levatæ, & Commiſſario exhibitæ.

Hinc eſt, quod Miniſtris hujus Curiæ nihil de taxis iſtis decedat, tametſi narrata, & contenta litterarum coram Commiſſario verificari, nequeant & conſequenter nec ob defectum hujus verificationis, Commiſſarius diſpenſare queat, ipſæque litteræ diſpenſationis ſic obtentæ ſuo careant effectu: nihil tamen de juribus ſeu *taxis* in Curia ſolutis reſtituitur: imo nec novæ litteræ diſpenſationis, quibus vitium priorum tollatur, expediuntur vel relaxantur, niſi rurſus juribus & taxis ſolutis.

Hinc & natum eſt contingere, ut Commiſſarii importunitate Oratorum, ob factas expenſas, & novas faciendas, victi, ad diſpenſationem nonnumquam procedant, licet precum veritas in libello ſupplici enunciata juxta tenorem Bullæ commiſſionis non ſit ſufficienter probata. ☜

V. Quod hæc informatio non perfunctorie, ſed ſummâ cum circumſpectione, & ſtudio fieri debeat, in primis indicat Pontifex, dum expreſſe mandat, ut ſe *diligenter* informet.

Deinde addendo *ſuper quo conſcientiam tuam oneramus*, ſat indicat, ſerio hoc negotium peragendum eſſe.

VI. Ad hæc inſtructiones pro examine teſtium, qui producuntur pro contrahendis Matrimoniis, ſive verificatione eorum, quæ in Litteris diſpenſationum verificanda ſunt, ſufficienter evincunt, quam ſerium examen Sedes Apoſtolica in hiſce requirat.

Primus articulus habet: " Teſtis mo„ neatur de gravitate juramenti, in hoc „ præſertim negotio *pertimeſcendo*, in quo „ divina ſimul ac humana Majeſtas lædi„ tur ob rei, de qua tractatur, importan„ tiam, & gravitatem „.

Hic articulus, qui ſupponit, teſtes, priuſquam teſtimonium dent, debere præſtare juramentum de dicenda veritate; nec non rei gravitatem teſtibus exponi jubet, manifeſtum facit, quam anxie de veritate inquirendum ſit; quod & alii articuli non minus oſtendunt, quos refert Pyrrhus Corradus

radus *lib. 7. cap. 6. num. 22. &c.*

VII. Et ne Commiſſarius forſan ſpe lucri lactatus, aut muneribus excæcatus, non eâ, quâ par eſt, maturitate ad informationem procedat, aut captâ informatione in formando judicio ſuper precum veritate aberret, ſpeciali clauſulâ ſupra expreſsâ, vult eum ab omni munere, aut præmio etiam *ſponte* oblato abſtinere, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ; imo ſi diſpenſatio fuerit data in *forma pauperum*, apponitur quoque pœna *nullitatis* abſolutionis, & diſpenſationis per hæc verba: *Et nihilominus abſolutio, & diſpenſatio hujuſmodi a te facienda prædicta, nullius ſint roboris vel momenti.*

Speciale autem eſt in diſpenſationibus matrimonialibus, quod apponatur hæc clauſula; nam iſtæ reputantur ceteris diſpenſationibus graviores, & in eiſdem magis imminet periculum, ne corrumpatur judex executor, ait Corradus, *lib. 7. cap. 6. num.* 11.

VIII. Refert ibidem *num.* 14. reſpondiſſe ſanctam Congregationem, quod "pro „ diſpenſationibus matrimonialibus non li- „ cebat Epiſcopo, ſive ejus Vicario quid- „ quam recipere, nec ratione ſigilli, vel „ alicujus alterius rei; quapropter Decre- „ tum illud, quod ſolet poni in Litteris „ diſpenſationum matrimonialium, ut nihil „ muneris, aut præmii *ſponte* oblati acci- „ pi poſſit pro illarum executione; ita in- „ telligendum eſſe, ut neque Ordinarius „ ipſe, nec Vicarius ejus quidquam pro „ *mercede* laboris, quem in ea re ſuſcipe- „ rent, capere poſſent „.

IX. Itaque per hanc clauſulam, *Te de præmiſſis diligenter informes*, " prohibet „ omnino ſummus Pontifex (inquit Cor- „ radus *num.* 29.) Executori, ne ſuper „ narratis velit ſtare aſſertioni ipſorum „ Oratorum contrahentium „. Debet inſuper ipſe Delegatus perpendere qualitatem ipſorum teſtium: "Nam (uti advertit Cor- „ radus *num.* 3.) ut plurimum deponunt „ per unum eumdemque præmeditatum ſer- „ monem, cum præciſa verba per ipſos „ ſponſos teſtibus ſuggeruntur, qui a ve- „ ritatis tramite ſæpe ſolent deviare.... „ Quia clauſula prædicta non ad ornatum „ Litterarum apponitur, ut dicebat qui- „ dam Juriſconſultus; ſed ut per eam in- „ telligat Delegatus, ſe debere procedere „ ſuper hoc cum *pede plumbeo:* quia tan- „ tum negotium committitur conſcientiæ „ ſuæ „.

X. Tametſi in hac commiſſione electa ſit induſtria perſonæ, neque poſſit Officialis alteri auctoritatem diſpenſandi delegare, ut oſtendit clauſula, *tuam conſcientiam oneramus*, examen tamen teſtium alteri delegari poteſt, quemadmodum obſervat Corradus *num.* 41. ſed quia admodum periculoſum eſt hoc examen, hujuſmodi examen committi debet alicui viro integerrimæ fidei, & bonitatis, ait idem *num.* 45. monet quoque idem Auctor *lib. 8. cap.* 1. *num.* 19. quia complures ſunt Diœceſes talis amplitudinis, ut non ſit facilis acceſſus ad Officialem Epiſcopi, conſuetudine introductum eſſe in Curiis Eccleſiaſticis, ut committatur etiam Parocho Oratorum, ut exequatur dictas Litteras; ac etiam juramentum, ſi opus ſit, ab Oratoribus recipiat: uti contingit, dum diſpenſatio petita eſt ob copulam præcedentem.

XI. Debet ergo Commiſſarius inquirere, num preces ſive allegata Oratorum in ſupplica Pontifici pro obtinenda diſpenſatione oblata veritate nitantur; id eſt, an expreſſio impedimentorum, ſuper quibus diſpenſatio petitur, & cauſa, ob quam petitur, ſint ſecundum veritatem expreſſa. Neque enim Commiſſarius, juxta tenorem Reſcripti Apoſtolici ad diſpenſationem procedere poteſt, niſi prævià informatione diligenti repererit, *preces veritate niti*.

Itaque ſi ſuper impedimento conſanguinitatis, aut affinitatis poſtulata ſit diſpenſatio; inquirendum erit, num gradus conſanguinitatis, aut affinitatis, quo ſponſi ſe invicem attingunt, ſincere & veraciter ſit expreſſus; ut hinc appareat, num quoad hanc expreſſionem *preces veritate nitantur;* neque ipſum Reſcriptum ratione hujus expreſſionis ſubreptionis, vel *obreptionis* argui queat.

XII. Si ergo Oratores dixerint, quod ſe contingant in tertio conſanguinitatis, aut affinitatis gradu; deprehendatur autem per informationem ipſos eſſe in ſecundo gradu conſanguineos aut affines, non poterit Commiſſarius vi hujus Reſcripti procedere ad diſpenſationem; eo quod reperiat

periat preces veritate non niti.

Neque referret, tametſi ipſi Oratores inculpabiliter ignoraverint ſe in ſecundo gradu eſſe conſanguineos: quia ſimilis ignorantia ſufficere poteſt, ut Oratores non arguantur de malitioſa expreſſione, & deceptione; ſed efficere nequit, ut verum ſit, *preces veritate niti;* aut cenſeri debeat diſpenſatum in impedimento *ſecundi* gradus conſanguinitatis, aut affinitatis: cum ſuper hoc diſpenſatio nequidem fuerit poſtulata; ſed tantum ſuper impedimento *tertii* gradus, quod diverſum eſt a priore; præſertim quod quo gradus conjunctior eſt, eo difficilior ſit diſpenſatio, urgentioreſque cauſæ requirantur.

XIII. Quinimo quamvis impedimentum expreſſum ſit gravius, atque ſuper eo rarius, & difficilius ſoleat diſpenſari, quam ſuper eo, quod revera ſubeſſet, ſed expreſſum non fuit, Reſcriptum carebit ſuo effectu, nec poterit Commiſſarius procedere; ſi impedimentum omiſſum ſit diverſæ ſpeciei ab expreſſo, nec ſub hoc includatur; tametſi etiam ſciretur, quod Pontifex fuiſſet diſpenſaturus, ſi impedimentum omiſſum fuiſſet expreſſum: quia non ſufficit, quod Pontifex fuiſſet diſpenſaturus, aut dediſſet auctoritatem diſpenſandi, ſi hoc illudve factum eſſet; ſed requiritur, ut reipsâ diſpenſandi ſuper hoc impedimento auctoritatem dederit.

XIV. Unde licet facilius ſoleat diſpenſari in affinitate, quam conſanguinitate in paritate gradus; nihilominus ſi expreſſus ſit tertius gradus conſanguinitatis pro tertio gradu affinitatis, ſubreptitia cenſebitur diſpenſatio; neque poterit Commiſſarius diſpenſare; dicitque Corradus *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 72. quod ſimiles Litteras diſpenſationum perperam exequantur; *cum totum id ſit etiam contra mentem Papæ, ac notorium Curiæ ipſius ſtylum*.

XV. Si Oratores expreſſerint ſimpliciter ſecundum, aut tertium conſanguinitatis gradum, *ſubreptitia* cenſebitur diſpenſatio, ſi deprehendatur, impedimentum illud provenire ex *duobus* ſtipitibus; ſive quod ſe contingant in gradu expreſſo ratione duplicis conjunctionis; quo caſu in effectu eſt *duplex* impedimentum, cum tamen fuerit expreſſum tamquam *ſimplex*, ſive *unum*; uti latius exponit Corradus loco citato *num.* 70.

XVI. Docet quoque ibidem *num.* 94. & *ſequentibus*, quod ſi per errorem expreſſus ſit *ſecundus* gradus conſanguinitatis pro *tertio* non eſſe procedendum; idque potiſſimum ob conſuetum modum, & ſtylum ſummi Pontificis, "nempe quia diverſimode eas (diſpenſationes concedit, ut videlicet, ſi in remotioribus puta in quarto ſeu tertio & quarto gradibus, eas mandat expediri per officium minoris gratiæ. Si in non tam remotioribus, puta in tertio, per Cancellariam (*a*). Si in ſecundo, ſeu primo & ſecundo, per Præfecturam Brevium, & ſub annulo Piſcatoris, ſicut alias diximus, ac propterea juxta qualitatem graduum præfatorum, diverſa officia cum diverſis Officialibus ſunt conſtituta. Unde cum mens Pontificis ea ſit, & Litteræ diſpenſationis non alias, quam per ſuos Officiales diſtinctos, diſtinctaque Collegia conſtituentes, expediantur, profecto cum ſic inveteratus ſtylus obtinuerit, ſi Litteræ ipſæ præter dictum ſtylum, ac morem, & obſervantiam Romanæ Curiæ expediantur, tamquam ſuſpectæ de falſo erunt rejiciendæ".

XVII. Inſuper ſi duo intercedant impedimenta, atque ſuper utroque quidem poſtulata ſit diſpenſatio; ſed *ſeparatim* ac diverſo tempore; utraque diſpenſatio erit ſubreptitia: eo quod utraque diſpenſatio ita fuerit impetrata, ac ſi unum duntaxat impedimentum ſubeſſet, cum tamen duplex ſubeſſet. Duo autem impedimenta *ſimul* concurrentia fortius ligant, & difficilioris ſunt diſſolutionis.

XVIII. Si dictum ſit, Oratores ſe contingere tertio gradu; poſtmodum autem deprehendatur, quod ſe contingant ſecundo & tertio, non poterunt Litteræ diſpenſationis propter proximioris gradus hujuſmodi non expreſſionem, de ſubreptionis vel obreptionis vitio, ſeu intentionis defectu notari; ſed in omnibus, & per omnia ſuffragari; uti declaravit Pius V. in Conſtitutio-

(*a*) An Cancellariæ Romanæ auctoritas circa impedimentorum matrimonialium diſpenſationem in Galliis agnoſcatur, docet Auctor Confer. Pariſ. t. 3. l. 5.

tutione, quæ incipit *Sanctiſſimus* 13. in Bull. Roman. revocatâ contrariâ declaratione Pii IV. Si tamen expreſſus eſſet ſimpliciter *ſecundus* gradus, dum ſe contingunt in *primo* & ſecundo, Litteræ haberentur ſubreptitiæ ex dicta Conſtitutione Pii V. eum caſum expreſſe excipienti, additâ hac ratione; *Cum in eo Sanctitas ſua numquam diſpenſare intendat*. Vide latius Sanchez *lib.* 8. *Diſp.* 24. *num.* 25. ubi etiam oſtendit Matrimonium contractum in vim diſpenſationis, in qua proximior gradus non eſt expreſſus (modo non ſit primus) eſſe validum; tametſi *Litteræ declarativæ*, quarum meminit Pius V. non ſint obtentæ.

XIX. Eodem fundamento ſi diſpenſatio poſtulata ſit ſuper cognatione ſpirituali, inquirendum erit, num recte expreſſum ſit, unde hæc cognatio orta ſit, ſive proveniat. Si enim ſubeſſet *Filiatio*, ſeu quod Oratorum unus alterum de fonte levaſſet, & tantum eſſet expreſſa *Compaternitas*, *ſubreptitia* eſſet diſpenſatio; eo quod impedimentum ex filiatione proveniens, ſit aliud quam proveniens ex compaternitate: multoque difficilius in illo, quam in hoc diſpenſetur: teſtaturque Corradus, *lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 15. Paulum V. ſemper recuſaſſe diſpenſare ſuper impedimento *Filiationis* ſpiritualis. Refert quoque Fagnanus ad *cap. fin.* ;; *De Cognat. ſpirit.* cum in caſu occurrente Congregatio exiſtimaſſet diſpenſationem annuendam ſuper *Filiatione* ſpirituali, relatâ ad Gregorium XIII. ſententiâ, Sanctitas ſua noluit diſpenſare: ſubditque Fagnanus: " Et quamvis nonnumquam poſt tempora Gregorii XIII. diſpenſatum fuerit ob dotis incompetentiam cum illius ſufficienti augmento; non tamen eſt judicandum *exemplis*, nec quod aliquando factum eſt, ſed quod fieri debet, eſt ſpectandum ".

XX. Hactenus dicta de informatione circa expreſſionem impedimenti conſanguinitatis, & affinitatis, obſervanda quoque circa alia ſeu dirimentia, ſeu impedientia impedimenta; ut nimirum diligenter ſe informet Commiſſarius, num circa expreſſionem impedimenti *preces veritate nitantur*; nihilque veri omiſſum, aut falſi expreſſum ſit, quod diſpenſationem *ſubreptitiam* vel *obreptitiam* reddere poſſet.

XXI. Si inter conſanguineos, aut affines, vel etiam conjunctos ſpirituali cognatione copula intercеſſerit, ea neceſſario erit exprimenda; alias eâ omiſſâ, diſpenſatio cenſebitur ſubreptitie impetrata, uti non ſemel ſancta Congregatio declaravit apud Pyrrhum Corradum *lib.*8. *cap.*1. *num.* 37. qui & addit, id etiam ſibi locum vindicare, quamvis copula prædicta habita fuerit poſt Litteras diſpenſationis, ſeu mandati de diſpenſando obtentas, nondum a Delegato executioni demandatas; aſſeritque eo caſu opus eſſe Litteris in forma *perinde valere*, priuſquam ad executionem priorum Litterarum Delegatus procedere poſſit.

CAPUT IV.

De Cauſis Diſpenſationis, & Informatione ſuper veritate earum.

1. *Informatio a Delegato inſtituenda etiam eſt circa cauſam diſpenſationis.*
2. *Plures cauſæ cum ſuis formulis in Curia Romana admiſſæ.*
3. *Cauſa* ob anguſtiam *loci*, *quâ formulâ exprimatur.*
4. *Formula cauſæ* ob incompetentiam dotis.
5. *Eadem cauſa cum clauſula* cum augmento.
6. *Item cum clauſula* pro indotata.
7. *De cauſa vulgo dicta*, Pro Oratrice excedente vigeſimum quartum annum.
8. *Cauſa communiter nuncupata*, Pro Belgis.
9. *Pro verificatione cauſarum attendendæ* formularum *Expreſſiones; harum vero ſenſus ex ſtylo Curiæ Romanæ.*
10. *Veritas cauſæ requiritur tempore executionis Litterarum.*
11. *Tenor Litterarum diſpenſationis ſuper impedimento cum adjuncta copula, aut familiariore converſatione.*
12. *De cauſa diſpenſationis ſuper voto caſtitatis.*
13. *Quid Delegatus diſpenſato imponere debeat?*
14. *Qui vigore hujus diſpenſationis uxorem duxit, eâ mortuâ aliam ducere nequit.*

I. Non

Digitized by Google

I. NOn tantum circa allegatum impedimentum verſari debet Commiſſarii informatio; ſed etiam circa cauſam pro obtinenda diſpenſatione allegatam, utrum ſcilicet, & quoad illam *preces veritate nitantur*.

Ut autem exactior notitia omnium eorum, quæ hìc verificari debent, & narratorum veritas habeatur, cauſas famoſiores, & magis ordinarias, una cum ſuis formulis, quibus juxta ſtylum Curiæ Romanæ proponi conſueverunt, proferam, breviterque exponam.

II. Hoc unum prænotandum, plures variaſque cauſas, ob quas diſpenſationes matrimoniales judicantur indulgendæ, jam pridem in variis Congregationibus hunc in finem habitis, eſſe admiſſas, ac ſuis ſpecialibus formulis expreſſas; neque alias præter probatas, nec ſub alia expreſſione ſeu formula a Curia Romana admitti ſolere.

III. Prima eaque una ex frequentioribus cauſis, cum quibus conceduntur diſpenſationes matrimoniales, præſertim in gradibus conſanguinitatis, ſeu affinitatis remotioribus, eſt *ob anguſtiam loci*, ait Pyrrhus Corradus *lib. 7. cap. 5. num.* 34. Exprimitur hæc cauſa ſub hac formula. *Quod cum dicta Oratrix in dicto loco, propter illius* ANGUSTIAM, *virum ſibi non conſanguineum, vel affinem paris conditionis, cui nubere poſſit, invenire nequeat*, cupiunt, &c.

Si ſint conſanguinei in gradibus proximioribus v. g. ſecundo aut tertio, ſuperior formula non ſufficit, ſed tunc poſt verba *nubere nequeant*, addenda ſequens clauſula: *Et ſi extra dictum locum nubere cogeretur, dos, quam ipſa habet, non eſſet competens, neque ſufficiens, ut cum ea virum, cui juxta ſtatus ſui conditionem nubere poſſit, invenire valeret*.

IV. Secunda cauſa, eaque hodie ſat uſitata, dicitur *ob Incompetentiam dotis* ſequenti formulâ exprimi ſolita: *Quod cum dicta Oratrix dotem habeat minus competentem, juxta ſtatus ſui conditionem, cum qua virum ſibi non conſanguinem vel affinem paris conditionis, cui nubere poſſit, invenire nequeat, & dictus Orator illam cum dicta minus competente dote, uxorem ducere intendat*, cupiunt, &c.

V. Interdum poſt verba *uxorem ducere*, additur hæc clauſula: *Illiuſque dotem, uſque ad quantitatem, ſecundum dictæ Oratricis qualitatem, competenter augere intendat*. Diciturque hæc cauſa ſic expreſſa: *propter dotem cum augmento*; & requiritur hoc augmentum, ut obtineatur diſpenſatio in quibuſdam gradibus proximioribus, puta in ſecundo & tertio tantum; etiamſi hujuſmodi gradus duplicentur ſeu multiplicentur ex diverſis ſtipitibus, quemadmodum monet Pyrrhus Corradus *lib. 2. cap. 2. num.* 37.

VI. Subinde intitulatur hæc cauſa: *Pro indotata*; quando Oratrix dicitur *indotata*; & dicitur quod Orator *eam ſic* INDOTATAM *ducere; ac uſque ad quantitatem, ſecundum dictæ Oratricis qualitatem* EX INTEGRO *dotare intendat*.

Non poterit Commiſſarius diſpenſare vigore Litterarum cum cauſa ſic expreſſa, niſi prius re ipſa Oratrix ex integro dotetur, ſi ſit pro *indotata*; vel augeatur, ſi fuerit, *propter dotem* cum *augmento*. Solet enim in Litteris adjici: *Et poſtquam dictæ* Oratricis dos competenter aucta fuerit: vel in cauſa *pro indotata*: *Poſtquam dicta Oratrix ex integro dotata fuerit, ut præfertur*.

VII. Tertia cauſa hodie uſitata vocatur, *Pro Oratrice excedente vigeſimum quartum annum* exprimiturque hac formulâ: *Quod dicta Oratrix vigeſimum quartum annum, & ultra ſuæ ætatis agens, hactenus virum paris conditionis, cui nubere poſſit, non invenit*, cupiunt, &c.

„ Hæc cauſa (ait Corradus loco citato
„ *num.* 28.) paſſim admittitur pro obtinen-
„ da diſpenſatione in quibuſcumque gra-
„ dibus; nec tamen ſufficit ſuper aliquo
„ ex proximioribus, puta ſecundo, ſeu pri-
„ mo & ſecundo; & eo magis admittitur,
„ quo magis tempus effluxit ab ætate Ora-
„ tricis ad contrahendum Matrimonium„.

Monet tamen Corradus ibidem *num.* 87. hanc cauſam non admitti in muliere vidua, quæ velit ad ſecundas nuptias convolare; ſicut docet notoria praxis Curiæ Romanæ.

VIII. Quarta cauſa vulgo dicta, *Pro Belgis*, exprimitur his verbis: *Quod cum dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores exiſtant, ac Deo dante, ſub obedientia ſanctæ Ro-*

Romanæ Eccleſiæ vivere, & mori intendant, & in illis partibus, in quibus multi ſunt Hæretici, non poſſint animos ſingulorum explorare, & qui Catholicam Religionem vere profitentur, internoſcere: ac propterea, ne contingat eos cum Hæreticis Matrimonium contrahere, cupiunt, &c.

IX. Quæ pro veritate cauſarum prædictis formulis propoſitarum verificanda ſint, ex attenta formularum lectione, & conſideratione facile poteſt intelligi. Nequaquam tamen dubitandum, quin multum attendi debeat, quomodo prædictas formulas intelligat Curia Romana; quidque pro verificatione earum requirere ſoleat. Quamdiu autem de praxi Curiæ Romanæ certo non conſtat, tenenda erit proprietas verborum, quibus formulæ ſunt conceptæ. Unde merito monet Corradus, non eſſe eligendum in Vicarium, ſeu Officialem Epiſcopi, cui Reſcripta diſpenſationum dirigi ſolent, qui ſaltem non mediocrem Reſcriptorum illorum notitiam habeat, vimque ac efficaciam clauſularum noverit.

Indubie convenit pro executione hujuſmodi Litterarum conſulere, qui ſpecialiter praxim Curiæ Romanæ referunt; ac notanter ſæpe citatum Pyrrhum Corradum, qui praxim, & ſtylum illius Curiæ non mediocriter calluiſſe, ac ſat fideliter retuliſſe videtur; licet in doctrinalibus parum ſolidus ſit, & ad laxitatem propendeat.

X. Hoc commune eſt omnibus prædictis cauſis, quod pro verificatione cauſæ requiratur, ut vera ſit tempore executionis, ſive tempore quo Vicarius ſeu Officialis auctoritate Apoſtolicâ ad diſpenſationem vigore Reſcripti Apoſtolici procedit; & niſi eo tempore ſubſit veritas cauſæ, licet ſubfuerit tempore ſupplicationis, aut confecti Reſcripti, Commiſſarius diſpenſare non poterit, uti late probat Garcias, *De Beneficiis, par. 6. cap. 2. num.* 284.

XI. Interdum autem contingit, diſpenſationem peti, ubi copula carnalis, aut familiarior converſatio inter conſanguineos interceſſit.

Supplica pro ſimili diſpenſatione obtinenda concipi ſolet hoc tenore: *Exponunt N. & N.... Quod ipſis alias ſcientibus ſe tertio conſanguinitatis gradu invicem eſſe conjunctos, Orator prædictus, non quidem peccandi datâ operâ, ut criminis admiſſo, hac cauſa foret S. V., & Sedem Apoſtolicam ad miſericordiam & gratiam erga ipſos faciliores reddendi; ſed ſolum veſanâ libidine victus, Oratricem cognovit. Cum autem, Pater Sancte, niſi Matrimonium inter dictos Oratores contrahatur, dicta mulier diffamata & innupta remaneret, graviaque exinde ſcandala poſſent veriſimiliter exoriri*, cupiunt, &c.

Tum ſubjicitur diſpoſitiva ſupra relata, ac inter alia, *diligenter ſe informet, an preces veritate nitantur*, antequam diſpenſet; inſuper additâ hac ſpeciali cautione ex uſitato ſtylo Curiæ Romanæ: *Et recepto ab iis* (Oratoribus) *juramento, quod ſub ſpe facilius habendæ diſpenſationis inceſtum hunc* (idem eſt de familiariore & ſuſpecta converſatione) *non commiſerint.*

XII. Quando petitur diſpenſatio ſuper voto caſtitatis ad contrahendum Matrimonium, cauſa frequentius exprimi ſolet hâc formulâ: *Quod Orator ita ſtimulis carnis agitetur, ut continentiam ſervare poſſe non ſperet; ac propterea Matrimonium contrahere deſideret.*

Indubie hæc allegata impoſſibilitas moralis ſervandi caſtitatem intelligitur ex mente Pontificis, ſi ea revera perduret, poſtquam occaſiones peccandi vitavit; jejunia, aliaque corporis afflictiva opera ex præſcripto docti ac pii Confeſſarii, aliaque pro ſervanda caſtitate convenientia remedia adhibuit; cum alias juſta diſpenſationis cauſa non eſſet.

XIII. In diſpoſitiva injungit Pontifex Commiſſario, ut ſi ei de præmiſſis conſtiterit, votum prædictum dicto Oratori, ad hoc " ut Matrimonium SEMEL duntaxat
„ legitime contrahere poſſit, in frequen-
„ tiam Confeſſionis Sacramentalis pecca-
„ torum ſuorum, ſingulis ſcilicet menſi-
„ bus, ſemel, vel quoties tibi videbitur,
„ ac in alia pœnitentiæ opera per te in-
„ jungenda, inter quæ ſint, etiam aliqua,
„ quæ quotidie facere teneatur, ad eum
„ finem ut ea adimplens, meminiſſe ſem-
„ per poſſit obligationis, quâ hujuſmodi
„ voto adſtringebatur, prout ſecundum Deum
„ ipſius animæ ſaluti expedire judicaveris,
„ ſecumque deſuper dictum votum, diſpen-
„ ſando, dictâ auctoritate commutes „.

XIV.

XIV. Denique additur hæc clauſula finalis : *Quod ſi dictus Orator mulieri , cum qua contrahet , ſupervixerit , maneat poſtea cælebs , & eodem voto ut prius obligatus*.

Per hæc quidem verba clarius declaratur , Oratorem ipſum ex vi hujus diſpenſationis , non poſſe niſi ſemel uxorem ducere ; unde ſi ſupervixerit , non poteſt aliam uxorem ducere ſine nova diſpenſatione , uti notat Pyrrhus Corradus *lib.* 8. *cap.* 10. qui tamen obſervat , quod ſi Matrimonium tantum fuerit contractum , & non conſummatum , diſpenſatio non videatur habuiſſe effectum ; adeoque poſſit vigore ejuſdem diſpenſationis aliam uxorem ducere : quia non tam matrimonialis contractus , quam ipſa conſummatio hìc attenditur.

CAPUT V.

De Diſpenſatione ſuper Matrimonio cum impedimento dirimente contracto.

1. *Matrimonio cum impedimento dirimente contracto, neceſſaria diſpenſatio.*
2. *Si* ſcienter *ita contractum fuerit , id in ſupplica exprimi debet.*
3. *Exprimendum quoque ſi* conſummatum *fuerit.*
4. *Omiſſio ſolemnitatum exprimenda eſt.*
5. *Etiamſi de licentia Ordinarii omiſſæ eſſent.*
6. *Conſummatio Matrimonii ante detectum impedimentum , an exprimenda ?*
7. *Perſeverantia in uſu Matrimonii , detecto impedimento , ſpecifice exponenda.*
8. *Cauſa ordinaria hujus diſpenſationis cum ſua formula ; quæ tamen non ſemper admittitur.*
9. *Matrimonium nulliter contractum , obtentâ diſpenſatione , de novo contrahi debet.*
10. *Non ſufficit ſi ad interrogationem alicujus ſe mutuo agnoſcant pro conjugibus.*
11. *Ut de novo contrahatur , an utrique parti innoteſcere debeat Matrimonii invaliditas ?*
12. *Si diſpenſatio obtenta ſit in Dataria ; Matrimonium de novo contrahendum eſt coram Parocho & teſtibus.*
13. *An idem faciendum , ſi pro foro conſcientiæ duntaxat obtenta ſit in Pœnitentiaria ?*

I. INterdum Matrimonium cum impedimento dirimente de facto quidem, ſed *nulliter* contrahitur ; quo caſu neceſſaria eſt diſpenſatio , ut Matrimonium ſic contractum validetur ; & conjuges matrimonio uti queant.

II. Pro cujus diſpenſationis praxi ſciendum, quod ſi *ſcienter* contraxerint cum impedimento dirimente , illud neceſſario ſit in ſupplica exprimendum : eo quod hæc *ſcientia* difficiliorem reddat diſpenſationem: imo Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 5. *De Reformatione Matrimonii* , vult quod „ ſi quis intra gradus prohibitos *ſcienter* „ Matrimonium contrahere præſumpſerit, „ ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat „.

III. Si inſuper Matrimonium conſummatum fuerit , id quoque exprimendum erit ; quia conſummatio matrimonii diſpenſationem difficiliorem facit , juxta clauſulam in Decreto Concilii Tridentini verbis jam citatis ſubjectam : " Idque in eo *mul*„ *to magis* locum habeat , qui non tan„ tum contrahere, ſed etiam conſummare „ auſus fuerit „.

IV. Quod ſi *ignoranter* cum impedimento dirimente contractum ſit matrimonium, ſiquidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio , v. g. proclamationes prævias, neglexerit , id omnino erit exprimendum , eo quod ratione hujus neglectus, contrahentes ſpe conſequendæ diſpenſationis carere velit Synodus Tridentina ; volens eos iiſdem pœnis ſubjici , quibus ſubjectos declaraverat contrahentes *ſcienter* cum impedimento dirimente : " Non enim di„ gnus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem fa„ cile experiatur , cujus ſalubria præcepta „ temere contempſit „ ait Synodus Tridentina.

V. Quinimo ſi de licentia Ordinarii ſint omiſſæ proclamationes præviæ, nihilominus id exprimendum ; & ſi non eſſet expreſſum , Reſcriptum eſſet ſubreptitium , id-

que juxta receptum ſtylum Curiæ Romanæ, uti monet Pyrrhus Corradus *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 8.

VI. Quando etiam ignoranter matrimonium cum impedimento dirimente contractum eſt, ſi conſummatum fuerit etiam ante detectum impedimentum, nihilominus conſummatio erit exprimenda; ita de ſtylo & praxi receptum, ait Corradus *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 29.

VII. Detecto impedimento, ſi perſtiterint in uſu matrimonii, hoc ſpecifice erit exprimendum: quia difficiliorem reddit diſpenſationem, iſtâ perſiſtentiâ in actu matrimoniali poſt detectum impedimentum inſinuante, quod nequaquam alieni fuerint a contrahendo *ſcienter* cum impedimento dirimente.

VIII. Cauſa ordinaria diſpenſationis ſuper Matrimonio contracto cum impedimento dirimente ſolet exprimi per hanc formulam: *Cum autem, ſi divortium inter eos fuerit, gravia exinde ſcandala poſſint veriſimiliter oriri.*

Hanc cauſam minime ſufficientem ad diſpenſandum cum eis, qui *ſcienter* contraxerunt, & conſummarunt Matrimonium cum impedimento *in ſecundo* conſanguinitatis, aut affinitatis gradu, declaravit Paulus IV. dicens: " Abſolutiones & diſpenſationes „ hujuſmodi ex prætextu prædicto „ (nimirum quod ex divortio gravia ſcandala inter eos & eorum conſanguineos & affines poſſent veriſimiliter oriri) " etiamſi proles ex matrimonio ſic contracto ſubſecuta fuerit, nullatenus, ſed ſolum ex „ cauſa urgentiſſima pro bono publico & „ a jure conſiderata, per Nos tantum, & „ non alium approbanda concedemus, & „ quod diſpenſationes ex alia cauſa noſtris „ temporibus exulabunt: & quod nobis licere non patimur noſtris ſucceſſoribus „ indicantes „. Extat integra Bulla apud Corradum *lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 5.

IX. Poteſtatem autem diſpenſandi tribuit Pontifex eâ cautione, *ut Matrimonium inter ſe de novo publice, ſervatâ formâ Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Eccleſiæ ſolemnizare, & in eo poſtmodum remanere libere & licite valeant.*

Cum enim matrimonium contractum ratione impedimenti dirimentis fuerit *nullum* ac *invalidum;* neceſſario debet de novo de utriuſque conſenſu renovari, ſeu de novo contrahi: eo quod prior contractus nullus fuerit.

X. Hinc conſequens eſt, diſpenſatione obtentâ, non ſufficere, quod Parocho interrogante mulierem, num hic ſit ſuus maritus, & virum, num hæc ſit ſua uxor, uterque affirmative reſpondeat: quia hæc dicendo, non contrahitur de novo matrimonium; ſed potius declaratur, quod ſit inter ipſos matrimonium; atque in eo perſiſtere intendant: præſertim ſi impedimentum fuerit utrique parti ignotum.

XI. Et quia de novo contrahere debent matrimonium, neceſſario utrique parti invaliditas prioris matrimonii nota ſit oportet: alias enim conſenſus in novum matrimonium, ſaltem non ea, quæ requiritur, libertate habebitur. Facile enim continget, in matrimonium conſentire aliquos, ſi prius matrimonium neſciant invalidum; aut etiam tantum de eo dubium eſſe ſciant, qui haud conſentirent, ſi certo ſcirent matrimonium eſſe invalidum. Quapropter ſi certa ſit matrimonii invaliditas, etiam ut *talis* utrique conjugi proponenda eſt, priuſquam de novo Matrimonium contrahant.

XII. Vult inſuper Pontifex, ut matrimonium publice, & ſervatâ formâ Conc. Trident. contrahatur; nimirum coram Parocho & teſtibus. Et recte. Cum enim hic agatur de diſpenſatione pro *utroque* foro ſuper impedimento *non occulto*, niſi ſecundum matrimonium publice, dictâ formâ ſervatâ, iniretur, ſed clam inter ſolos conjuges renovaretur conſenſus matrimonialis; incommoda, quibus Synodus Tridentina annullando matrimonia clandeſtina occurrere voluit, ex ſimili matrimonio clandeſtine contracto oriri facile poſſent.

Primum enim matrimonium *publice* contractum probari poſſet *nullum*, ob impedimentum dirimens; ſecundum vero probari non poſſet; ut pote, uti ſupponitur, inter ſolos contrahentes *privatim* & *occulte* contractum: atque ita liberum eſſet alteri partium convolare ad alias nuptias, non obſtante hoc matrimonio, valide, ſed clandeſtine contracto; neque etiam per Eccleſiam ſeu Judicem ſeparari poſſet, defectu probationis hujus ſecundi matrimonii.

XIII.

XIII. Num idem ſtatuendum ſit, ſi impedimentum fuerit tale, ut ſolis contrahentibus innoteſcat; nec aliis facile innoteſcere poteſt, neque in foro exteriori probari; ſuper quo diſpenſatio petitur in Pœnitentiaria pro foro conſcientiæ tantum, capite ſeptimo dicetur.

CAPUT VI.

De Diſpenſatione in *forma pauperum*.

1. *Diſpenſationes in* forma paoperum *ſic dictæ a paupertate Oratorum*.
2. *Quomodo hæc qualitas in litteris exprimatur ?*
3. *Debet eſſe ex parte utriuſque ; & teſtimonio fide digno probari*.
4. *Formula atteſtationis ſuper paupertate a Parocho expedienda*.
5. *Quid circa* paupertatem *obſervare debeat Parochus ?*
6. *Quid circa impedimentum, quod allegatur ?*
7. *Valde circumſpecti eſſe debent Parochi in danda hac atteſtatione*.
8. *Quo tempore paupertas Oratorum verificanda ?*
9. *Hæ diſpenſationes concedi ſolent ob inceſtum prævium, aut ejus ſuſpicionem*.
10. *Si poſt indictam ſeparationem, aut obtentum Decretum* copula *intervenerit, novis litteris opus eſt*.
11. *Oratoribus ob inceſtum prævium imponenda pœnitentia publica*.
12. *Qualis debeat eſſe pœnitentia publica ?*
13. *Oratori injungendum ut operam ſuam in aliquod pium opus conferat*.
14. *Hæc pecuniâ redimi nequit*.
15. *Speciales clauſulæ diſpenſationis in forma pauperum*.
16. *Ad diſpenſationem non procedendum, niſi peractâ Oratori impoſitâ pœnitentiâ*.
17. *Delegatus non poteſt diſpenſare, ſi prævideat ex diſpenſatione oritura ſcandala*.

I. Interdum expediuntur in Curia Romana diſpenſationes in *forma pauperum*, ita dictâ, quod nonniſi pro pauperibus hujuſmodi diſpenſationes expediantur.

II. Unde in ipſis litteris diſpenſationis expreſſe ſupponitur, & exprimitur hæc Oratorum qualitas, his verbis: *Qui pauperes, & miſerabiles exiſtunt, & ex labore & induſtria ſua tantum vivunt*.

III. Et quidem ad implendam hanc diſpenſationem, requiritur *paupertas* & *miſerabilitas* otriuſque, ſcilicet tam Oratoris, quam Oratricis, ait Pyrrhus Corradus *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 3.

Debet autem hæc qualitas, quæ extrinſeca eſt, probari; neque admittitur ſola Oratorum aſſertio, in Curia Romana; ſed ſolet in his proferri teſtimonium Parochi alteriuſve fide digni.

IV. In libello nuper Leodii impreſſo ſub hoc titulo: *Manuale Paſtorum compendioſa complectens Canones & Ritus Eccleſiaſticos, pro adminiſtrandis Sacramentis juxta uſum Paſtoralis Mechlinienſis*, pag. 192. extat formola ad ſcribendum teſtimonium pro iis, qui egent diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, titulo paupertatis, tenoris ſequentis: " Ego „ infraſcriptus Rector Parochialis Eccleſiæ „ loci de N. ſub diſtrictu Diœceſis N. „ ſcio & teſtificor NN. & NN. ſubditos „ præfatæ Parochialis Eccleſiæ eſſe orthodoxæ Romanæ fidei cultores, verum adeo „ pauperes, ut de ſuis labore & induſtriâ „ tantum vivant. In cujus fidem ſubſcripſi „ hâc..... Menſis..... Anni.....

V. Poſt hæc ſubjicitur duplex monitum. Primum ſuper veritate ipſius paupertatis: „ Atteſtatio hæc non eſt in iſta forma „ expedienda, niſi ejus contenta nitantur „ veritate, & hæc habeatur, vel ex particulari notitia ipſiuſmet Paſtoris atteſtantis, vel ex teſtimoniis fide dignorum „ teſtium. Si omiſſa fuerit particula *tantum*, non utilis eſt atteſtatio ad finem, „ qui intenditur „.

VI. Alterum monitum concernit gradus affinitatis aut conſanguinitatis,qoi inter Oratores intercedere dicontur. " Neceſſum „ etiam eſt (ait) ut Paſtor antequam relaxet teſtimonium, quod Oratores ſunt „ conſanguinei vel affines in tali vel tali „ gradu, exacte ſit informatus de hujuſ-

Digitized by Google

„ modi gradu, & quamdam ejus habeat
„ certitudinem. Alias pauperes Oratores,
„ expeditis Bullis juxta vitioſam gradus
„ expreſſionem, incidunt in varia incommoda„.

VII. Admodum circumſpecti eſſe debent Parochi in hujuſmodi teſtimoniis expediendis, ſingulaſque particulas ſerio & attente expendere, atque mature examinare, num prædicta formula per omnia, uti ſonat, verificari queat.

Cum enim hæc formula ſemper inſeratur, & coram Commiſſario, priuſquam ad diſpenſationem procedere queat, verificari debeat; ſi tunc quoad omnes ſuas partes verificari nequeat, diſpenſatio in ſimili forma obtenta ſuo effectu carebit; frequenter non ſine multis impetrantium incommodis.

VIII. Notandum, quod juxta hodiernum ſtylum non ſufficiat paupertas, & miſerabilitas Oratorum tempore ſupplicationis; ſed ea adeſſe & probari debet, dum litteræ diſpenſationis a Commiſſario Apoſtolico eximuntur, & executioni mandantur, uti obſervat Corradus loco citato *num.* 30.

IX. Hæ diſpenſationes ſolent expediri ob inceſtum prævium, aut ejus vehementem ſuſpicionem, ne ob copulam jam inter eos quovis modo ſubſequutam, aut illius ſuſpicionem ortam, contingat eos cum animarum jactura, & cum gravi ſcandalo in ſimili copula, aut ejus ſuſpicione perſeverare; ipſaque Oratrix infamata & innupta remanere cogatur.

Quapropter in litteris in hac forma expeditis injungitur Exequutori ſeu Commiſſario, ut Oratores *ab invicem ſeparet*, idque ſive agatur de contracto, ſive contrahendo matrimonio.

X. Quin in hac ſpecie diſpenſationis ſingulare eſt ex declaratione Pauli V. ut ſi durante hac indictâ ſeparatione, aut ante obtentum Decretum diſpenſationis Oratores ſe rurſus carnaliter cognoverint, de novo recurrendum ſit ad Sedem Apoſtolicam pro litteris *perinde valere*; uti monet Pyrrhus Corradus *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 38. ubi & late de hujuſmodi litteris diſcurrit; variaſque earum, pro varietate caſuum, formulas proponit.

XI. Ulterius in hac diſpenſatione ſpeciale eſt, quod Oratoribus ob inceſtum prævium per Exequutorem, ſive Commiſſarium debeat imponi *pœnitentia publica*, quod ita in litteris exprimi conſuevit. *Eam illis pœnitentiam publicam imponas, quæ alios deterreat a ſimilibus committendis.*

XII. Non exprimitur quidem ſpecies pœnitentiæ publicæ; ſed ea pro perſonarum, locorum, ac criminis circumſtantiis determinanda relinquitur Commiſſario; ita tamen publica eſſe debet, ait Corradus *lib.* 8. *cap.* 6. *num.* 7. " Ut omnibus fere loci
„ ſeu oppidi, aut civitatis, ubi ipſos Ora-
„ tores hujuſmodi pœnitentiam peragere
„ contingit, innoteſcat„.

Teſtatur quoque ibidem *num.* 9. conſuetudine introductum, ut pro hujuſmodi inceſtu, & exceſſibus, in pluribus mundi partibus tale ſcelus perpetrantibus, vigore dictarum litterarum injungatur, ut dum Miſſa ſolemnis decantatur in Eccleſia Parochiali Oratorum, in ſuis manibus teneat unuſquiſque ipſorum candelam accenſam.

Hinc apparet, Eccleſiam Romanam in ea eſſe opinione, quod delicta publica etiam pœnitentiâ publicâ ſint expianda; eatenus ſaltem, ut ſcandala reparentur; & alii a ſimilibus committendis deterreantur, conformiter ad Decretum Concilii Tridentini *Seſſ.* 24. *cap.* 8. *De Reformat.* de quo latius ſupra *tit.* 6. *cap.* 2.

XIII. Occurrit deinde in hac ſpecie diſpenſationis hoc ſingulare, quod Oratori injungi debeat a Commiſſario, *ut operam ſuam fabricæ, vel in aliud ſervitium alicujus Eccleſiæ, vel pii loci, tribus ſaltem menſibus conferat.*

Hæc pœna imponitur in caſu hujuſmodi diſpenſationis, tam civilibus, quam vilibus perſonis, ut docet quotidiana praxis, ait Corradus loco citato *num.* 15.

XIV. Monet quoque ibidem *num.* 16. pœnam illam pecuniâ redimi non poſſe, nec per alium perſolvi; etiamſi vellet ſolvere pecuniam alicui volenti dictam pœnitentiam pro ipſo peragere: " Quod qui-
„ dem (ait) optimâ ratione ſervatur; quia
„ juxta dictum Iſidori nullam reus perti-
„ meſcit pœnam, quam ſcit pecuniâ poſſe
„ redimere, per textum in *Canone* PAU-
„ PER *cauſ.* 11. *quæſt.* 3. Debent enim,
„ qui

„ qui tale ſcelus perpetrarunt caſtigari pœ-
„ nitentiis ſalutaribus, & afflictivis, quæ
„ non debent in aliud gravamen commu-
„ tari; cum non ſint res quæ delinquunt,
„ ſed ipſæ perſonæ, & ſic non debent pu-
„ niri burſæ, ubi ſunt homines puniendi:
„ quia crimina non ſic debent tranſire im-
„ punita „.

☞ XV. Ex dictis Corradi mirum ſuboriri debet, quod inceſtum, qui in divitibus non eſt crimen minus, quam in pauperibus; imo ab illis nonnumquam committitur majori cum ſcandalo, Curia Romana nullâ impoſitâ *corporis afflictivâ* pœnitentiâ ab omnibus divitibus pretio ſtatuto redimi permittat: neque injungatur Commiſſario, ut Oratori ob prævium inceſtum pœnitentia corporis afflictiva nullo pretio redimenda imponatur.

Similiter ſi, teſte Pyrrho Corrado, Pontifex clauſulam hanc, *nec ſcandalum ſit ex eo oriturum*, in litteris diſpenſationis in *forma pauperum*, expreſſam velit, ut oſtendat enixam ſuam eſſe voluntatem, diſpenſationem non eſſe concedendam, ſi prævideatur ex ea diſpenſatione ſcandalum *oriturum*, uti inferius *num.* 17. eſt obſervatum, mirum videri debet, cur eamdem clauſulam exprimendam non cenſuerit Curia Romana in ordinaria formula diſpenſationis: quandoquidem non magis ex diſpenſatione in *forma pauperum*, ſcandalum ſit timendum, quam ex diſpenſatione expedita in forma ordinaria; neque minus ſcandalum ex hac, quam ex illa diſpenſatione præviſum, præcavendum ſit. ☜

XVI. Cum diſpenſationis litteræ obtentæ fuerint, non poterit Commiſſarius ad diſpenſationem procedere, niſi publicâ pœnitentiâ, juxta præſcriptam formam *integre* peractâ; " etiamſi Orator, quoad ope-
„ ram ſuam conferendam, voluit præſtare
„ quantumcumque idoneam cautionem de
„ ea conferenda poſt contractum matri-
„ monium (inquit Corradus ibi *num.* 53.)
„ quia ſicut Ordinis ſuſceptio non debet
„ concedi Clerico in publica pœnitentia
„ exiſtenti; ita ad matrimonium tranſire
„ non permittitur, ipſâ pœnitentiâ duran-
„ te, ut habetur in Concilio Arelatenſi
„ II. *Can.* 21. „

XVII. Denique in litteris hujuſmodi diſpenſationis ſpeciali modo committitur diſpenſatio arbitrio Exequutoris: poſt enim peractam pœnitentiam publicam, operamque præſtitam; *demum* (ait Pontifex) *ſi tibi expediens videbitur, quod diſpenſatio hujuſmodi ſic eis concedenda; nec ſcandalum ſit ex eo oriturum*.

Itaque poſt omnia injuncta juxta tenorem litterarum peracta, committitur arbitrio Exequntoris, an diſpenſari conveniat; ac præcipue an ſine ſcandalo diſpenſatio concedi queat.

Et quamvis diſpenſatio quæcumque ſuſpendi, imo matrimonium impediri debeat, ſi ſine ſcandalo fieri nequeat; ideoque etiam ſi prædicta clauſula non eſſet in litteris appoſita, nihilominus ſubintelligeretur, voluit hìc tamen Papa exprimi, ut magis dignoſcatur ſua enixa voluntas, ait Pyrrhus Corradus *lib.* 8. *cap.* 6. *num.* 64.

CAPUT VII.

De Diſpenſatione pro foro conſcientiæ expedienda per Pœnitentiariam.

1. *Delegatus debet ſe ſuper veritate contentorum in Bulla informare.*
2. *Quomodo hæc informatio fieri debeat?*
3. *Quid ſi ex informatione non innoteſcat falſitas narratorum, ſed aliunde Delegato nota ſit.*
4. *Diſpenſatio in ſolo foro interno ſuffragatur.*
5. *Commiſſarius diſpenſare nequit, niſi prius auditâ Oratoris Sacramentali Confeſſione.*
6. *Impedimentum debet eſſe* occultum, *&* *quando dicatur occultum?*
7. *Debet inquiri quod incommodum ſit ſequuturum, ſi non diſpenſetur.*
8. *Matrimonium de novo contrahi debet, ſed prius de nullitate Matrimonii utrique parti conſtare debet.*
9. *Hic magnâ circumſpectione Commiſſarius uti debet.*
10. *Conſenſus matrimonialis non eſt renovandus coram Parocho, & teſtibus.*
11. *Diſpenſatio hæc in ſolo foro conſcientiæ prodeſſe poteſt.*

12. *Quam*

Digitized by Google

12. *Quam ſecreto hìc omnia peragenda ſint.*
13. *Quâ ratione invalida cenſeatur diſpenſatio, ſi litteræ diſpenſationis Oratori reſtituantur.*

I. DE forma & inſcriptione diſpenſationum, quæ in Pœnitentiaria Romana expediuntur, aliqua diximus *Tom.I. part.* 1. *tit.* 23. *cap.* 4. ubi de Pœnitentiario, & Pœnitentiaria Romana egimus; hìc pauca duntaxat ſpecialia in hac diſpenſatione occurrentia notabimus.

Clauſula ſpecialis occurrit, modum inquirendi ſuper veritate narratorum continens, his verbis exprimi ſolita: *Si ita eſſe per diligentem Oratoris examinationem, ac poſt monita, & conſilia opportuna illi præſtita, inveneris.*

II. Non debet ergo Delegatus ſe ſuper veritate allegatorum informare auditis teſtibus; quemadmodum contingit in diſpenſatione obtenta in Dataria, quæ etiam pro foro externo valet, ſed ſufficit, ut Delegatus diligenter examinet Oratores pro veritate expoſitorum, idque præviis monitis, & conſiliis opportunis; e quibus ſcilicet ipſi Oratores percipiant momentum hujus examinis; quod a ſincera vel non ſincera expoſitione narratorum dependeat validitas, vel invaliditas diſpenſationis, & inde conſequens etiam validitas, aut invaliditas matrimonii; atque hinc ulterius dependeat, num forſan totâ vitâ durante non ſint victuri in perpetuo inceſtu cum evidenti periculo æternæ damnationis.

III. Sed quid ſi ex Oratoris examine, ac interrogatione falſitas precum non deprehendatur; aliunde tamen illa Delegato innotuerit? Nullatenus diſpenſare poterit: diſpenſando enim contingeret, quod forte conjuges, aut alter eorum in perpetuo viverent inceſtu.

Accedit, quod cum hìc petatur diſpenſatio occulte, nullum ſit inconveniens ſi privatâ, & occultâ ſcientiâ Delegatus utatur; præſertim cum præſumendum ſit, Pontificem nolle diſpenſationem indulgere, quando revera cauſa diſpenſationis allegata non ſubſiſtit.

IV. Tertia clauſula exprimitur hac formulâ: *Ita quod hujuſmodi diſpenſatio, & abſolutio in foro judiciario nullatenus ſuffragetur.*

Quapropter, ſi vel per Superiorem ex officio, vel a quocumque privato matrimonii validitas in quæſtionem ducatur, nullatenus diſpenſatio in Pœnitentiaria obtenta ſuffragabitur; ſed quæſtio diſcutienda, & terminanda erit, ac ſi nulla diſpenſatio intervenisſet.

V. Ex ſtylo hodierno additur: *Auditâ prius Oratoris Sacramentali Confeſſione, eumdem hâc vice in forma Eccleſiæ conſueta, & injunctâ ei pœnitentiâ abſolvas.*

Per hanc clauſulam jam ſublatum eſt dubium olim a Doctoribus motum, num diſpenſationem præcedere deberet Confeſſio Sacramentalis: hanc enim præmittendam eſſe expreſſio hodierna iſtius clauſulæ aperte ſupponit.

VI. Altera clauſula in omnibus diſpenſationibus a Pœnitentiaria emanantibus eſt: *Dummodo impedimentum ex præmiſſis proveniens ſit occultum.*

Pro intellectu hujus clauſulæ obſervandum quod dicit Pyrrhus Corradus *lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 12. " Non ſufficit illud eſſe „ occultum, tantummodo tempore impetrationis diſpenſationis ſuper eo; ſed „ opus eſt, quod nullus adſit timor, quod „ aliquo modo poſſit fieri publicum in futurum; alias enim major Pœnitentiarius „ remitteret ſupplicationem ad Datariam, „ ut Oratores petant ſecum diſpenſari in „ utroque foro; quia non occultum; ſed „ manifeſtum dicitur, quod poteſt probari, „ per gloſſ. in *cap.* VESTRA, in verbo „ NOTORIUM *De Cohab. Cler. & mul.* Impedimentum autem occultum dicitur, „ quando non publice conſtat nec facile „ conſtare poteſt, ac periculum non eſt, „ ut in foro externo detegatur „.

VII. Poſt hæc eodem contextu in formula ſubditur: *Et ſeparatio inter latorem, & dictam mulierem fieri non poſſit abſque ſcandalo; ex cohabitatione vero de incontinentia probabiliter timendum eſſe tibi viſum fuerit, aliudque Canonicum non obſtet impedimentum.*

Dictio *dummodo* præcedens, cum qua hæc clauſula connectitur, ſat oſtendit, mentem Committentis eſſe, ut non diſpenſetur, niſi præmiſſa verificentur.

VIII. Sequitur deinde in formula: *Cum eodem latore, ut dictâ muliere de nullitate præ-*

Digitized by Google

prædicti conſenſus certioratâ, ſed ita eaute, ut latoris delictum nuſquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter ſe de novo, ſecrete ad evitanda ſcandala, præmiſſis non obſtantibus, contrahere, & in eo poſtmodum remanere licite valeant, miſericorditer diſpenſes.

Ex hac clauſula patet primo, quod ſi impedimentum uni duntaxat partium notum ſit, nequeat Matrimonium *de novo* contrahi, niſi prius altera pars de nullitate prioris conſenſus ſit certiorata. Ratio illius facile colligi poterit ex dictis *cap.* 5. *num.* 11.

IX. Magnâ hìc prudentiâ ac circumſpectione opus eſt: unde merito Exequutor hìc non tantum humana, ſed vel maxime divina conſilia, & auxilia adhibebit; recurrendo ad Patrem luminum, ut eum lumine ſuo illuminet, quid in caſu adeo perplexo agere debeat.

X. Patet quoque ex eadem clauſula, conſenſum hìc non eſſe publice renovandum coram Parocho, & teſtibus, quemadmodum in caſu diſpenſationis in Dataria expeditæ ſuper impedimento non occulto, ſed *ſecrete* inter partes renovari ſufficiat; eo quod impedimentum ſit *occultum*, & diſpenſatio pro ſolo foro interno. Imo hæc diſpenſatio non admittit, Matrimonium publice coram Parocho, & teſtibus renovari vigore ipſius diſpenſationis: quia omnia vult *ſecretiſſime* peragi, neque incommoda, quæ ex clandeſtinis matrimoniis timebantur, hìc timeri poſſunt; uti bene notat Corradus *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 43.

XI. Eſſentialis differentia hujus diſpenſationis in Pœnitentiaria obtentæ, & diſpenſationis in Dataria expeditæ, in hoc conſiſtit, quod hæc valeat pro utroque foro; illa vero *pro ſolo foro interno*, ut his verbis exprimitur: *In foro conſcientiæ, & in ipſo actu confeſſionis* TANTUM, *& non aliter, neque ullo modo; ita quod hujuſmodi abſolutio, & diſpenſatio in foro judiciario nullatenus ſuffragatur*.

XII. Ut omnis occaſio utendi hac diſpenſatione in foro judiciario amputetur, additur: *Nullis ſuper his adhibitis teſtibus, aut litteris datis, ſeu proceſſibus confectis; Præſentibus laniatis, quas ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ laniare tenearis, ita ut nullum illarum exemplum extet, neque eas latori reſtituas; quod ſi reſtitueris nihil ipſi præſentes litteræ ſuffragentur*.

Nulli ergo omnino teſtes in actu diſpenſationis intervenire poſſunt; nec ullæ omnino litteræ etiam privatæ qualeſcumque dari de diſpenſatione facta, multo minus proceſſus judicialis confici, quibus quovis modo in foro externo hæc diſpenſatio probari poſſet. Et ne aliquod veſtigium ſeu indicium externum diſpenſationis ſupereſſet, litteras ita laniari mandat, ut nullum exemplum extet.

XIII. Quod addit in fine, quod ſi latori reſtituantur litteræ diſpenſationis, ipſi eædem litteræ nihil ſuffragentur, ſubintelligitur in *foro externo*, uti poſt Sanchez De Matrimonio *lib.* 8. *Diſ.* 34. *num.* 42. notat Marcus Paulus Leonis in Praxi Pœnitentiariæ *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 88. ita ut ſi dictæ litteræ in prædicto foro exhibeantur, careant omni fide & probatione: quia illa eſt mens Magni Pœnitentiarii concedentis; nequaquam vero ut diſpenſatio facta fruſtretur ſuo effectu in foro conſcientiæ.

CAPUT VIII.

Quæ circa diſpenſationes a Parocho populo exponenda.

1. *Parochus merito monet oratores, ut expendant, an ſubſit juſta cauſa petendi diſpenſationem.*
2. *Oſtendet quam periculoſum ſit mediante diſpenſatione Matrimonium contrahere.*
3. *Diſpenſatio non ſemper reddit aliquem coram Deo ſecurum.*
4. *An ſatisfaciant dicendo, Pontifex judicet utrum ſit juſta cauſa?*
5. *Inſtruendi quod non omnes cauſæ in Curia Romana admittantur.*
6. *Exponenda clauſula litteris inſeri ſolita,* Si preces veritate nitantur.
7. *Monendi de clauſulis hujuſmodi litterarum; necnon de juramento præſtando.*

8. *Lit-*

Digitized by Google

8. *Litteræ in* forma pauperum *ſingulariter exponendæ*.
9. *Notitia formularum*, & *clauſularum*, *quibus diſpenſationes concipiuntur*, *Parochis admodum conveniens*.
10. *Epiſcopi mandant a Parochis eas ſubinde populo exponi*.

I. IN primis Parochus intelligens, aliquos e ſuis Parochianis meditari diſpenſationem ſuper impedimento Matrimonii a Sede Apoſtolica petere, utiliter eos monebit, ut ſerio expendant, an revera coram Deo ſit juſta cauſa diſpenſandi, id eſt, juſta cauſa recedendi a Decretis, & legibus Eccleſiæ.

II. Ut autem efficacius ad id expendendum moveat, oſtendet, quam periculoſum ſit ſtatum aliquem aſſumere recedendo a regulis Eccleſiæ. Niſi enim cauſa talis ſit, quæ Deo probetur, verendum, ne ob hunc a regulis Eccleſiæ receſſum, ipſum matrimonium etiam divinâ benedictione fruſtretur: viſumque non raro quam infelix fuerit exitus eorum, qui neglectis ſacris Eccleſiæ ordinationibus vitæ conditionem elegerunt. Et quidem primum in Eccleſia Romana excitatum ſchiſma, in ordinationem auctoris ipſius ſchiſmatis diſpenſative factam refundere non dubitavit Cardinalis Baronius, qui & illius occaſione hoc notandum, & huic materiæ appoſitum monitum ſubjungit: " At plane ex facto Novatiani apparet, quanto periculo quæratur per *diſpenſationem*, quod eſt alias Eccleſiaſticis legibus interdictum ".

Quam infauſtus ſæpe ſit exitus matrimoniorum, mediante diſpenſatione, præſertim in gradu admodum propinquo, contractorum, quotidianâ experientiâ ſat notum eſt.

III. Ad hæc proponet Parochus, quod non ſemper coram Deo aliquis ſit ſecurus, licet diſpenſationem a Sede Apoſtolica obtinnerit, ſi legitima diſpenſandi cauſa deſit. Neque hanc eſſe juſtam excuſationem, quâ plerique ſe ſecuros exiſtimant, dicentes: *Papa diſpenſavit*, *ipſe viderit*, *ego ſum immunis*.

Quin uti recte monet Bellarminus *Epiſtolâ* ad Nepotem ſuum *Controv*. 5. " Hic cavillus ſecuros multos reddit, tutum vero neminem: quoniam Papa non eſt Dominus, ſed diſpenſator; ideoque qui iniquam diſpenſationem petit, iniquitatis cauſa eſt, & qui eâ utitur, eâdem ſemper irretitur iniquitate ".

IV. Si forſan dicant, num cauſa ſufficiens ſubſit, Pontifici expendendum relinquimus, ejuſque conſilium expetimus; regeri poterit, quod ſimilibus olim dixit Bernardus *Epiſt*. 1. *Utinam non licentiam quæſiiſſetis*, *id eſt*, *non ut liceret*, *ſed an liceret*.

Verendum ſane, ne pluribus a Sede Apoſtolica diſpenſationem efflagitantibus, improperari queat illud, quod verbis citatis ſubjungit Bernardus: " Malum in corde conceperant, opere tamen auſi non ſunt adimplere niſi cum licentia. Conceperunt dolorem, ſed non pepererunt iniquitatem, donec iniquo Papa conceptui præbuiſſet aſſenſum .... Quod tamen ſummum feciſſe Pontificem nequaquam crediderim, niſi aut circumventum mendacio, aut importunitate victum ".

V. Exponere quoque convenit diſpenſationem petere meditantibus, quomodo non ſit ſatis, quod cauſa aliqua forſan de ſe ſufficiens ſubſit, hæcque verificari poſſit; ſed quod verificanda erit una ex cauſis in Romana Curia admiſſis; idque cum formula, quâ in litteris diſpenſationis exprimi conſuevit.

VI. Oſtendendum inſuper, quomodo poteſtas diſpenſandi ipſi Officiali delegari ſoleat ſub hac conditione, *ſi preces veritate nitantur*: cujus conditionis effectus exponendus erit; atque demonſtrandum, quomodo ipſa diſpenſatio ſæpe periclitetur, quia hæc conditio impleri nequit; eo quod preces, prout in litteris juxta ſtylum Curiæ expreſſæ ſunt, verificari nequeant.

VII. Ad hæc monendi ſunt de aliis clauſulis hujuſmodi diſpenſationum litteris inſeri ſolitis; nec non inſtruendi ſuper præſtando juramento, præſertim ſi diſpenſatio petatur ob inceſtum, aut familiariorem converſationem præcedentem.

VIII. Denique cum frequenter contingat in Parochiis ruralibus diſpenſationem poſtulari in *forma pauperum*, convenit, ut Parochus exponat clauſulas ſpeciales, quæ in Reſcripto diſpenſationis in tali forma expedito inſeri conſueverunt ex ſolito ſtylo Curiæ Romanæ.

IX. Ex

Digitized by Google

IX. Ex his facile intelligitur, formularum, & clauſularum, quæ hoc titulo præpoſitæ, & expoſitæ ſunt, notitiam non tantum Officialibus, quibus executio litterarum diſpenſationum committi conſuevir, ſed & Parochis multum utilem, & quodammodo neceſſariam eſſe, ut nimirum ipſi ſubditis ſuis, quos mediante diſpenſatione contrahere velle ſciunt, proponant ea omnia, quæ obtentâ diſpenſatione verificare ac facere tenebuntur; eoſque moneant, ut ſerio attendant, priuſquam ſupplicam ſuam Romam mittant expenſaſque faciant, vel rumor de ineundo matrimonio ſpargatur, num revera credant ſe ea omnia verificaturos, & quidem illâ certitudine, ut matrimonium de nullitate non periclitetur; nec non juramenta præſtanda cum veritate præſtituros.

X. Unde, teſte Pyrrho Corrado, nonnullis Epiſcopi in Synodo Diœceſana ad hos errores vitandos mandare ſolent, ut, cum Parochi de prohibitis matrimoniis verba faciunt, diligenter doceant, & caute demonſtrent, nullo modo cenſeri diſpenſatum, niſi verificatis narratis; ac præcipue, ut in ſupplicationibus curent verum exprimi (a).

T I T U L U S XV.

De Divortiis, & ſecundis Nuptiis.

CAPUT I.

De Divortio quoad vinculum, & Converſione conjugatorum.

1. *Divortium dupliciter ſumitur.*
2. *Matrimonium legitimum non ratum facilius diſſolvitur, quam Matrimonium ratum.*
3. *Matrimonium legitimum Infidelium non ſemper diſſolvitur altero conjugum ad fidem converſo.*
4. *Licet etiam cum impedimento dirimente fuerit contractum.*
5. *Poteſt conjux converſus ad alias nuptias tranſire, ſi alter renuat ſine contumelia Creatoris converſo cohabitare.*
6. *Hic tamen recipiendus, ſi convertatur ante tranſitum prioris ad alias nuptias.*
7. *Matrimonium ratum non conſummatum interdum quoad vinculum diſſolvitur.*
8. *Jam pridem per profeſſionem Religioſam Matrimonia credebantur diſſolvi.*
9. *Id Alexander III. intellexit de matrimonio rato non conſummato.*
10. *In probationem hujus diſſolutionis adducuntur exempla Sanctorum.*
11. *Diſſolutionem hanc probavit Synodus Tridentina.*
12. *Efficacia diſſolvendi matrimonium ratum, non voto ſolemni, ſed profeſſioni ſolemni tribuitur.*
13. *Matrimonium conſummatum juxta ſacros Canones per profeſſionem Religioſam non diſſolvitur quoad vinculum.*
14. *Poſt conſummationem matrimonii non licet conjugi, altero invito, profeſſionem Religioſam emittere, aut continentiam vovere.*
15. *Qui ſine conſenſu conjugis intravit Monaſterium, ad eum redire compellitur.*
16. *De conſenſu mutuo licitum eſt conjugibus continentiam vovere, & Religionem ingredi.*
17. *Uno conjugum Religionem ingrediente ordinarie; alter etiam ingredi debet, & quare?*
18. *Sacri Canones non permittunt uxoratum in Epiſcopum ordinari, niſi ejus uxor continentiam voveat, & veſtem Religioſam aſſumat.*
19. *Ratio hujus diſciplinæ.*
20. *Providendum ne uno conjugum Monaſterium ingreſſo, alter de incontinentia fiat ſuſpectus; aut ejus periculum incurrat.*
21. *In hac conjugum ſeparatione convenit, ut interponatur auctoritas Epiſcopi.*
22. *Ob adulterium non diſſolvitur matrimonium quoad vinculum.*

(a) Plura dare poterit Diſſertatio Canonica, cui D. Van-Eſpen fecit hunc Titulum *De Diſpenſationibus præſertim Matrimonialibus.*

I. DIVORTIUM ſumitur dupliciter. Primo quidem, idque frequentius, pro diſſolutione matrimonii quoad vinculum, diciturque hæc diſſolutio proprie Divortium. Secundo, accipitur pro ſeparatione conjugum quoad torum, & cohabitationem, durante interim adhuc matrimonii *vinculo*; hæcque ſeparatio conjugum improprie Divortium appellatur.

II. Quoad divortium primo modo ſumptum, indubitatum eſt, illud facilius admitti circa matrimonium legitimum non ratum, quam circa matrimonium *ratum*, licet non conſummatum; quamvis & quoad matrimonium ratum tantum aliquando admittatur.

Matrimonium legitimum non ratum, dicitur matrimonium inter Infideles ſive non baptizatos ſecundum eorum leges, & inſtituta contractum.

III. Hoc matrimonium rationem contractus civilis duntaxat habens, neque ad rationem Sacramenti hactenus elevatum, indiſſolubilitatem ex Chriſti inſtitutione non habet; altero tamen ad fidem converſo, altero in Paganiſmo ſeu infidelitate remanente, ſeparationem vetuit Eccleſia; ut per converſionem unius conjugis & alter ſalvari poſſit; cum juxta Apoſtolum 1. *ad Corinth.* 7. contingat, *ſanctificari virum infidelem per mulierem fidelem*, & e contra.

IV. Imo etſi inter ipſos Infideles tempore contractus matrimonialis interceſſerit impedimentum dirimens, non tamen propterea conjux ad fidem converſus ab alio ſeparari debet; modo impedimentum illud non a jure naturæ; ſed a jure mere poſitivo inductum ſit; ſuper quo Eccleſia diſpenſat, " in favorem præſertim Chriſtia-
,, næ Religionis, & fidei, a cujus perce-
,, ptione per uxores ſe deſeri timentes vi-
,, ri, poſſunt facile revocari ,, ait Pontifex in *cap.* ;; *De Divortiis*.

V. Addit tamen Pontifex hanc exceptionem: " Niſi poſt converſionem illa re-
,, nuat cohabitare cum ipſo, aut etiamſi
,, conſentiat, non tamen abſque contume-
,, lia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad
,, mortale peccatum: in quo caſu reſtitu-
,, tionem petenti, quamvis de injuſta ſpo-
,, liatione conſtaret, reſtitutio negaretur:
,, quia ſecundum Apoſtolum 1. Corinth.
,, cap. 7. verſ. 15. *Frater, aut ſoror non eſt*
,, *hujuſmodi ſubjectus ſervituti*: hoc eſt, po-
,, terit conjux fidelis tali caſu tranſire ad
,, novas nuptias ,,.

VI. Deinde ſubjungit Pontifex: " Quod
,, ſi converſum ad fidem, & illa converſa
,, ſequatur, antequam propter prædictas
,, cauſas legitimam ille ducat uxorem, eam
,, recipere compelletur ,,.

Porro cum rarus circa hujuſmodi matrimonii diſſolutionem caſus incidat, plura dicere neceſſe non eſt; ſi quando caſus occurret, facile conſuli poterunt Commentatores ad citatum *cap.* 8. *&* 7. *eodem in titulo*.

VII. Matrimonium *ratum* non conſummatum, quamvis ſit perfectum in ratione matrimonii ante conſummationem; facilius ſolvi nihilominus quoad vinculum, quam matrimonium ratum, & *conſummatum*, nemo Catholicorum dubitat.

VIII. Et quidem illud diſſolvi per profeſſionem Religioſam non obſcure expreſſum eſt apud Gratianum *Cauſ.* 27. *quæſt.* 2. *Can.* 26. ibi ex Epiſtola Nicolai I. refertur hoc fragmentum: " Nam licet *Mat.* 19.
,, *verſ.* 6. ſcriptum ſit, *quod Deus conjun-*
,, *xit, homo non ſeparet*, Deus tamen, &
,, non homo ſeparat, quando divini amo-
,, ris intuitu ex conſenſu utriuſque conju-
,, gis matrimonia diſſolvuntur ,,.

Hic quidem non ſat clare exprimitur, num per matrimonia, de quibus hic agitur, intelligantur *rata* tantum, an generaliter rata, & conſummata; ſed Eccleſia hos alioſque Canones de hac diſſolutione loquentes, de matrimonio *rato tantum* intellexit; hocque per profeſſionem diſſolvi poſſe, nequaquam autem matrimonium *conſummatum*, declaravit.

IX. Alexander III. reſcribens Salernitano Archiepiſcopo in *cap.* 2 ;; *De Converſione conjugatorum*, ait: " Verum poſt
,, conſenſum legitimum de præſenti, lici-
,, tum eſt alteri, altero etiam repugnante,
,, eligere Monaſterium, dummodo *carnalis*
,, commixtio non intervenerit inter eos,
,, & alteri remanenti (ſi commonitus con-
,, tinentiam ſervare voluerit) licitum eſt
,, ad ſecunda vota tranſire. Rationem ſub-
,, jungit: Quia cum non fuiſſent una caro
,, ſimul effecti ſatis, poteſt unus ad Deum
,, tranſire, & alter in ſeculo remanere ,,.

Idipſum reſcripſit Brixienſi Epiſcopo in *cap.* 7. ;; *eod.* dicens: " Quod Dominus
,, in Evangelio dicit, non licet viro niſi
,, ob

Digitized by Google

„ ob cauſam fornicationis uxorem ſuam di-
„ mittere, intelligendum eſt ſecundum in-
„ terpretationem Sacri Eloquii de his,
„ quorum matrimonium *carnali* copula eſt
„ conſummatum „.

X. Alexander III. *Capitulo* 2. in ſuæ reſolutionis probationem adducit exempla Sanctorum, dicens: *Sicut quidam Sancti de nuptiis vocati fuerunt;* ex quo non obſcure colligitur, Pontificem hic reflexiſſe ad ea, quæ habet Gratianus ad calcem allegati *Canonis 26.* ubi probans ſponſos poſſe ſine mutuo conſenſu continentiam vovere, ſubjungit: " Ut enim refert Beatus
„ Hieronymus, Macarius præcipuus inter
„ Chriſti Eremitas, celebrato nuptiarum
„ convivio cum veſpere thalamum eſſet in-
„ greſſurus, ex urbe egrediens tranſmari-
„ na petiit, & eremi ſolitudinem ſibi ele-
„ git. Item Beatus Alexius Euphemiani
„ clariſſimi filius, ſimiliter ex nuptiis di-
„ vinâ gratiâ vocatus, ſponſam deſeruit,
„ & nudus Chriſto famulari cœpit. Ho-
„ rum exemplo patet, quod ſponſi, ſpon-
„ ſarum ſuarum non exquiſito conſenſu,
„ continentiam valent profiteri „.

XI. His aliiſque moti Patres Tridentini dixerunt, *Seſſ.* 24. *Can. 6. De Reformat. Matrimonii:* " Si quis dixerit, matri-
„ monium ratum non conſummatum, per
„ ſolemnem Religionis profeſſionem alterius
„ conjugum non dirimi, anathema ſit „.

XII. Hanc efficaciam dirimendi matrimonium rite contractum Synodus non tribuit voto ſolemni; *ſed ſolemni profeſſioni Religionis:* nec enim omne votum ſolemne hanc vim habet, quemadmodum quoad votum ſolemne Ordini ſacro annexum declaraverat jam pridem Joannes XXII. in ſua *Extravagante unica De voto*. Similiter licet vota emiſſa a Patribus Societatis poſt probationem biennalem ſint efficacia ad dirimendum matrimonium contrahendum, non tamen dirimunt jam ante contractum, uti poſt alias notat Gonzales in Commentario ad *cap.* 2. ⁒ *De Converſ. Conjugat. num.6.*

XIII. Si leges civiles attendamus, non tantum matrimonium ratum diſſolvitur per profeſſionem Religioſam, ſed etiam *conſummatum*, *Novellâ* 23. *cap.* 40. quam legem non obſcure indicat Sanctus Gregorius *lib.* 9. *Epiſt.* 39. eamque tamquam legi divinæ haud conſonam rejicit: " Si
„ enim dicunt (ait) Religionis causâ con-
„ jugia debere diſſolvi, ſciendum eſt, quia
„ etſi hoc Lex humana conceſſit, Lex di-
„ vina tamen prohibuit. Per ſe enim Ve-
„ ritas dicit: *Quod Deus conjunxit, homo*
„ *non ſeparet*. Quæ etiam, ait *Matt. cap.*
„ 5. *verſ.* 32. *Non licet dimittere uxorem*
„ *exceptâ fornicationis causâ*. Quis ergo
„ huic cœleſti Legislatori contradicat? Sci-
„ mus quia ſcriptum eſt *Gen. cap.* 2. *verſ.*
„ 24. *Erunt duo in carne una*. Si ergo vir
„ & uxor una caro ſint, & Religionis
„ causâ vir dimittit uxorem, vel mulier
„ virum in hoc mundo remanentem, vel
„ etiam fortaſſe ad illicita vota migran-
„ tem; quæ eſt iſta migratio, vel conver-
„ ſio, in qua una eademque caro, & ex
„ parte tranſit ad continentiam, & ex par-
„ te remanet in pollutione „?

Idipſum repetit eodem libro *Epiſt.* 44. dicens: " Quia etſi mundana lex præcipit,
„ converſionis gratiâ, utrolibet invito poſſe
„ ſolvi conjugium: divina hoc tamen Lex
„ fieri non permittit „: Extant hæc S. Gregorii ſcripta apud Gratianum *Cauſ.* 27. *q.* 2. *Can.* 19. & 21.

Hanc S. Gregorii, aliorumque Patrum ſententiam amplexa Eccleſia, docet matrimonium ratum & conſummatum per profeſſionem Religioſam non diſſolvi; quin & vinculum matrimonii inter conjuges manere, tametſi de mutuo conſenſu uterque ſolemnem profeſſionem Religioſam emiſiſſet.

XIV. Ulterius hinc conſequens eſt, conjugem alterum non poſſe altero *invito* Religionem ingredi, aut etiam continentiam vovere, ita ſcilicet ut alter debito conjugali ob illud votum fraudari deberet invitus. Unde ſcribit S. Auguſtinus *Epiſt.* 227. ult. edit. " Una ſola cauſa eſſe poſſet, qua
„ te id quod voviſti, non ſolum non hor-
„ taremur, verum etiam prohiberemus im-
„ plere, ſi forte tua conjux hoc tecum ſu-
„ ſcipere, animi, ſeu carnis infirmitate
„ recuſaret. Nam & vovenda talia non
„ ſunt a conjugatis, niſi ex conſenſu, &
„ voluntate communi: & ſi præpropere fa-
„ ctum fuerit, magis eſt corrigenda te-
„ meritas, quam perſolvenda promiſſio „.
Gratianus *Cauſ.* 33. *q.* 5. *Can. 6.*

Et in *cap.* 5. ⁒ *De Converſione Conjug.* reſcribit Alexander III. Strigonienſi Archiepiſcopo: " Nullus conjugatorum eſt ad

„ ſacros Ordines promovendus , niſi ab uxore continentiam profitente fuerit abſolutus „.

XV. Quin & idem Pontifex Piſano Epiſcopo reſpondit in *cap.* 3. ;; *eodem*, quod qui invitâ uxore intravit Monaſterium, ad eam redire compellatur ; aſſeritque , votum ſic emiſſum non tenuiſſe: " Unde ratione voti (ait) ad Monaſterium non tenetur redire , ulterius vero non poterit uxorem accipere : promiſit enim ſe non exigere debitum, quod in ejus poteſtate erat ; & ideo quoad hoc tenuit votum ; non reddere autem non erat in ejus, ſed mulieris poteſtate „. Idem reſpondit Cæleſtinus III. in *cap.* 12. ;; *eod.* „.

XVI. De conſenſu conjugis , alterum conjugem poſſe ad Religionem tranſire, aut continentiam vovere, indubitatum eſt: quod & in citata Epiſtola expreſſit S. Gregorius dicens : " Si vero utriſque conveniat continentem vitam ducere ; hoc quis audeat accuſare , quando certum eſt , quod omnipotens Deus, qui minora conceſſit, majora non prohibuit „.

XVII. Verum cum ſat periculoſum ſit, uxorem in ſeculo remanere , viro Religionem ingreſſo , Exonienſi Epiſcopo ſcribit Alexander IV. in *cap.* 4. ;; *De Converſione Conjugat.* " Cum ſis præditus ſcientiâ litterarum ignorare non debes ſanctorum Patrum Conſtitutioni eſſe contrarium, ut vir uxore ſuâ, aut uxor viro ejus non aſſumente Religionis habitum, debeat ad Religionem tranſire. (Quia cum vir & uxor una caro ſint, ſicut docet Apoſtolus, non poteſt unus ad Deum converti, & alter in ſeculo remanere .) Inde eſt quod auctoritate Apoſtolicâ prohibemus, ne in Epiſcopatu tuo virum , vel uxorem (niſi uterque ad Religionem migraverit) tranſire permittas „ . Ita legitur in prima Decretalium collectione apud Antonium Auguſtinum ; Raymundus autem verba anſulis incluſa omiſit.

XVIII. Rurſus idem Pontifex Strigonienſi , & Colonienſi Archiepiſcopis ſcribit in *cap.* 6. ;; *eod.* " Fraternitati veſtræ auctoritate Apoſtolicâ prohibemus, ne uxoratum præſumatis in Epiſcopum ordinare, niſi uxor prius profeſſa continentiam, ſacrum ſibi velamen imponat , & religioſam veſtem aſſumat „.

XIX. Ratio hujus additur in integra Decretali in prima Decretalium collectione : " Quod ſi in quibuslibet Eccleſiaſticis gradibus providenter, ſolerterque curandum eſt, ut in domo Dei nil ſit inordinatum nihilque præpoſterum : multo magis laborandum eſt , ut in ejus promotione , qui ſuper omnes gradus continetur , non erretur . Inde eſt quod Fraternitati veſtræ, &c. „

Ne uxoris incontinentia in Epiſcopi contumeliam vergat , eam ab omni periculo , & ſuſpicione incontinentiæ exemptam oportet; quare & jam pridem in Synodo VI. *Can.* 48. decretum fuit, ut " uxor ejus, qui ad Epiſcopalem dignitatem promovetur, communi ſui viri conſenſu prius ſeparata, poſtquam in Epiſcopum ordinatus eſt ac conſecratus, *Monaſterium ingrediatur*, procul ab Epiſcopi habitatione extructum „.

Uxor ergo illius, qui in Epiſcopum conſecratus eſt , juxta ſacros Canones Monaſterium ingredi debere veriſimilius eſt.

XX. De cetero , ſemper ſollicite providendum , ut uno conjugatorum Monaſterium ingrediente, aut continentiam vovente , alter cum periculo aut ſuſpicione incontinentiæ in ſeculo non maneat : quod præcipue Pontifices in ſuis Reſponſis præ oculis habuere.

Unde Priori & Fratribus Sancti Joannis ſcribit Alexander III. *cap.* 8. ;; *De Converſione Conjugat.* " Uxoratus ſine licentia uxoris inter vos nullatenus recipiatur, quæ *integræ opinionis* exiſtat, ita quod *nulla* marito ſuſpicio habeatur, eam ad ſecunda vota velle migrare, vel quod minus continenter debeat vivere : quæ ſi talis exſtiterit, marito ejus in conſortio veſtro recepto, ipſa publice in conſpectu Eccleſiæ continentiam profeſſa, in domo propria cum filiis ſuis , & familia poterit permanere. Si autem talis fuerit, quæ ſuſpicione non careat: voto continentiæ celebrato, a ſecularium hominum ſe converſatione removeat : & in loco religioſo, ubi Deo ſerviat, perpetuo commoretur „.

Præcipue ergo providendum, ut incontinentiæ periculum , & ſuſpicio amoveantur; quod clarius innuitur in citato *cap.* 4. ubi verbis ſupra relatis immediate ſubditur hæc cautio : " Verum , ſi ita uxor ſenex

„ eſt

„ eſt & ſterilis, quod ſine ſuſpicione poſſit „ eſſe in ſeculo, diſſimulare poteris, ut ea in „ ſeculo remanente, & caſtitatem promittente, „ te, ad Religionem tranſeat vir ejuſdem„.

Eadem cautio occurrit in Reſponſo Innocentii III. in *cap.* 18. ¦¦ *eodem*.

XXI. Ut autem circa hæc prudenter procedatur, convenit, ut in hujuſmodi conjugatorum ſeparatione ſententia, ſive judicium Epiſcopi interveniat, de quo ita legitur apud Gratianum *Cauſ.* 27. *qu.* 2. *Can.* 23. " Si vir & uxor divertere pro ſola „ religioſa inter ſe conſenſerint vita, *nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia* fiat, ut ab eo „ ſingulariter proviſo conſtituantur loco„.

XXII. Olim quidem a nonnullis etiam Catholicis dubitatum fuiſſe, num ob adulterium alterius conjugis matrimonii vinculum non diſſolveretur, certum eſt; quam in rem videri poſſunt, quæ habet Gratianus *Cauſ.* 32. *quæſt.* 7. & hodie ipſi Græci tenent matrimonium per adulterium quoad vinculum diſſolvi; quod & Oratores Veneti in Synodo Tridentina expoſuiſſe ſcribit Cardinalis Pallavicinus *lib.* 22. *Hiſtoriæ Concilii Tridentini*, *cap.* 4. qui & poſtularunt aliquam Canonis concepti moderationem, ne nimium offenderentur, & perpetuam ab Eccleſia Romana ſeceſſionem facerent Græci in Inſulis Reipublicæ Venetorum ſubjectis commorantes; quod & obtinuerunt, quemadmodum ibidem fuſius narrat Pallavicinus.

Canon Concilii Tridentini tandem reformatus ita ſonat: " Si quis dixerit, Eccleſiam errare cum docuit & docet, juxta Evangelicam, & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe, altero conjuge vivente, aliud matrimonium contrahere; mœcharique eum, qui, dimiſsâ adulterâ, aliam duxerit, & eam, quæ dimiſſo adultero, alii nupſerit; anathema ſit„. *Seſſ.* 24. *Can.*7.

Conformiter ad hanc Synodi œcumenicæ definitionem profitemur, matrimonium ob adulterium non diſſolvi; nec poſſe innocentem, vivente adultero, ad alias nuptias tranſire; quamvis ſeparationem fieri poſſe quoad torum & cohabitationem fateamur, de qua capite ſequenti.

CAPUT II.

De Separatione Matrimonii quoad torum & cohabitationem.

1. *Matrimonium Fidelium etiam conſummatum variis de cauſis diſſolvi poteſt quoad torum.*
2. *Adulterium uxoris juſta eſt cauſa ſeparationis.*
3. *Ratio hujus ſeparationis.*
4. *Eccleſia in hac cauſa non agnoſcit differentiam inter virum & uxorem.*
5. *Secundum Canones vir mulierem adulteram ante actam pœnitentiam recipere non poteſt.*
6. *Actâ pœnitentiâ poteſt vir recipere uxorem adulteram.*
7. *Nequaquam invitus ad eam recipiendum adigi poteſt.*
8. *Interdum Lex charitatis ad recipiendum obligat.*
9. *An maritus propriâ auctoritate uxorem adulteram recipere queat, ſi ſeparatio judicis auctoritate facta fuerit?*
10. *Maritus adulterii conſcius injuriam remiſiſſe cenſetur, ſi eam cognoverit.*
11. *Maritus adulter non poteſt dimittere uxorem adulteram.*
12. *Separatio quoad torum fit quoque ob hæreſim alterius conjugis.*
13. *Aliquando dubitatum, num ob hæreſim matrimonium non diſſolveretur* quoad vinculum: *at hodie certum eſt, non diſſolvi.*
14. *Ob vitia corporis, an indicenda ſeparatio?*
15. *Ob furtum, aliudve ſimile crimen conjugis, an ſeparatio facienda?*
16. *Ob ſævitiam viri, poteſt mulier ſeparationem petere.*
17. *Separatio ex cauſa adulterii ex ſe perpetua, aliæ vero temporales eſſe ſolent.*
18. *Separatio quoad torum, & cohabitationem a conjuge innocente non facile petenda.*
19. *Separatio quoad habitationem ſine auctoritate Judicis fieri nequit.*
20. *Cauſa ſeparationis Judici probari debet.*
21. *Quid? ſi conjux, qui certo novit nullitatem Matrimonii, a Judice cogatur ad reddendum debitum ſub pœna excommunicationis.*

22. *Sum-*

22. *Summâ prudentiâ opus eſt in decernenda ſeparatione.*
23. *Sententia ſeparationis numquam tranſit in rem judicatam.*
24. *Factâ ſeparatione, adimenda conjugibus incontinentiæ occaſio.*
25. *Ex Concordato inter Carolum V., & Epiſcopum Leodienſem, quæſtio Divortii ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum ſpectat.*
26. *Quid de alimentis conjugi decernendis?*
27. *Quis de dote, & donatione propter nuptias lucranda aut petenda; item de diviſione bonorum judicare debeat?*

I. QUamvis Eccleſia teneat Matrimonium Fidelium ratum & *conſummatum*, eſſe indiſſolubile *quoad vinculum*; neque poſſe quacumque ex cauſa, etiam *adulterii* diſſolvi quoad vinculum, fatetur tamen, Matrimonium etiam conſummatum, non una ex cauſa diſſolvi poſſe quoad *torum*; ipſoſque conjuges ſeparari quoad torum & cohabitationem, ſalvo interim vinculo matrimoniali inter ipſos Conjuges ita ſeparatos; quod Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *Can.* 8. *De Reformat. Matrimonii*, definivit bis verbis: " Si quis dixerit, „ Eccleſiam errare, cum ob multas cauſas „ ſeparationem inter conjuges quoad torum, ſeu quoad cohabitationem ad certum incertumve tempus fieri poſſe decernit; anathema ſit „.

II. Adulterium uxoris eſſe cauſam legitimam ſeparationis, poſſeque virum uxorem adulteram dimittere, nemo unquam dubitavit, ob claram ſententiam Chriſti dicentis: *Omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam, exceptâ fornicationis cauſâ, facit eam mœchari*. Matth. cap. 5. verſ. 32.

De hac dimiſſione loquens Sanctus Auguſtinus *lib.* 1. *De Adulterinis Conjugiis*, *cap.* 5. ait: " Licite itaque dimittitur Conjux ob cauſam fornicationis; ſed manet „ *vinculum prioris*, propter quod fit reus „ adulterii, qui dimiſſam duxerit etiam „ ob cauſam fornicationis „.

III. Cauſam dimiſſionis aſſignat S. Thomas in *IV. Sent. Diſt.* 35. *quæſt.* 1. *art.* 1. „ Dominus dimittere uxorem conceſſit propter fornicationem, in pœnam illius, qui „ fidem fregit, & in favorem illius, qui „ ſervavit; ut non ſit adſtrictus ad reddendum debitum ei, qui non ſervavit fidem „.

IV. Porro utriuſque conjugis hic par conditio eſt; neque majus in uxore, quam in marito crimen adulterii eſſe credit Eccleſia; quantumvis leges civiles plus viris, quam mulieribus indulſiſſe videantur; de quibus loquens Sanctus Ambroſius *lib.* 1. *De Abraham*, ait: " Neque ſibi blandiatur de legibus hominum, omne ſtuprum „ adulterium eſt, nec viro licet, quod „ mulieri non licet „. Et Sanctus Hieronymus *Epiſt.* ad Oceanum acrius in has Romanorum leges inſurgens, aperte dicit, aliæ ſunt leges Cæſarum: aliud Papinianus, aliud Paulus noſter præcipit; ac tandem concludit: *Apud nos, quod non licet feminis, æque nec licet viris.*

V. Quin & ſacris Canonibus, & Patrum decretis jam pridem proditum eſt, virum conjugem adulteram, niſi pœnitentiam egerit, dimittere debere; uti pluribus adductis oſtendit Gratianus, *Cauſ.* 33. *quæſt.* 1. in cujus quæſtionis titulo ſeu ſummario dicitur: " Illa enim quæ adulterii „ rea convincitur, niſi poſt peractam pœnitentiam in conjugii conſortio retineri „ non debet „. Et quidem in Pœnitentiali Sancti Theodori Cantuarienſis legitur: „ Si quis uxorem ſuam ſcit adulteram, & „ non vult dimittere eam, ſed in matrimonio habere, tribus annis pœniteat, „ & quamdiu illam pœnitet, abſtineat ſe „ ab illa „. Vide *Canonem* 6. apud Gratianum loco citato, & notas Romanas. Ratio hujus diſciplinæ inſinuatur ibidem *Canone* 1. *Nam patronus turpitudinis ejus eſt, qui crimen celat uxoris.*

Unde Sanctus Auguſtinus *lib.* 1. *Retract.* *cap.* 19. quaſi alibi dicta retractans, ait: „ Ubi dixi hoc permiſſum eſſe non juſſum, non attendi aliam Scripturam dicentem: *Qui tenet adulteram, ſtultus & impius eſt* „. Prov. cap. 18. verſ. 22.

VI. Actâ pœnitentiâ conjux conjugem adulteram poteſt recipere, & maritali affectu retinere, uti dicitur in *cap.* 3. ... *De Adulteriis*: " Quod ſi mulier dimiſſa „ egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum ſuum reverti, debet, ſed non ſæpe „ recipere peccatricem „.

VII. Hic tamen recte notat Gloſſographus: " *Debet*, debito honeſtatis, non neceſſitatis, quia etiam poſt pœnitentiam „ poſ-

„ poſſet eam accuſare de adulterio „.

Admiſſo enim ab uno conjugum adulterio, facta eſt innocenti poteſtas in perpetuum ab ea quoad torum divertendi; atque in perpetuum liber manet a debito conjugali reddendo; poteſtque ſine ejus conſenſu vitam Religioſam amplecti, vel ad ſacros Ordines aſcendere, uti deciditur in *cap.* 15. *&* 16. ;; *De Converſ. Conjug.*

VIII. Quin tamen lex charitatis nonnumquam exigat, ut vir conjugem adulteram pœnitentem ac reſipiſcentem recipiat & ſibi reconciliet; dubium non eſt; multiſque probat Sanctus Auguſtinus *lib.* 2. *De Adulterinis Conjugiis*, *cap.* 6. & Joan. cap. 8. v. 11. adductis verbis Chriſti ad mulierem in adulterio deprehenſam, *Nec ego te damnabo, vade, deinceps noli peccare*, ſubjungit: " Quis non intelligat, debere ignoſcere maritum, quod videt ignoviſſe Dominum amborum, nec ſe jam adulteram dicere, cujus pœnitentis crimen divinâ credit miſeratione deletum „. Idem proſequitur *cap.* 9. Apud Gratianum loco citato *Can.* 7. *&* 8.

IX. Hujuſmodi autem reconciliatio cum adultera conjuge proprio judicio & auctoritate fieri poteſt, quamvis divortii ſententia a judice lata ſit; eo quod ad renuntiandum juri ſuo liberam quilibet habeat facultatem *cap. fin.* ;; *De Crimine Falſi*. Si tamen adulterium notorium fuerit, cavendum, ne, ſi pœnitentia, & reſipiſcentia etiam notoriæ non fuerint, ſcandalum detur; videaturque vir adulterium fovere, eique aliquo modo conſentire.

X. Maritus uxori injuriam remiſiſſe videtur, ſi poſt adulterium commiſſum, & a ſe cognitum, eam cognoverit, uti poſt Sanctum Thomam & Theologos, ac Canoniſtas probat Sanchez, *lib.* 10. *De Matrim. Diſputat.* 10.

XI. Similiter maritus adulter nequit ob adulterium uxoris eam dimittere; quod jam pridem docuit Sanctus Auguſtinus, *lib.* 1. *De Sermone Domini in Monte*, *cap.* 28. e quo ſumptus eſt *Can.* 1. *cauſ.* 32. *q.* 6. " Nihil iniquius (ait) quam fornicationis causâ dimittere uxorem, ſi & ipſe convincitur fornicari. Occurrit etiam illud ad Rom. cap. 2. v. 1. *In quo enim judicas alterum, teipſum condemnas: eadem enim agis, quæ judicas*. Quapropter quiſquis fornicationis causâ vult abjicere uxorem, prior debet eſſe a fornicatione purgatus. Quod ſimiliter & de femina dixerim „.

Hunc ſequutus eſt Alexander III. in *cap.* 4. ;; *De Divortiis*, & Innocentius III. in *cap. fin.* ;; *De Adulteriis*, dicens: „ Cum paria crimina compenſatione mutuâ deleantur, vir hujuſmodi fornicationis obtentu ſuæ uxoris nequit conſortium declinare „.

XII. Separatio ſive divortium quoad torum & cohabitationem fieri poteſt, non tantum ob corporalem fornicationem, ſed & ob ſpiritualem; ſi ſcilicet alter conjugum in hæreſim aut Paganiſmum labatur, uti dicitur in *cap.* 6. ;; *De Divortiis*, & *cap. fin.* ;; *De Converſ. Conjugat.* atque communiter docent Canoniſtæ.

XIII. Imo etiam *quoad vinculum* matrimonium diſſolvi ob hæreſim alterius conjugis olim nonnullos aſſeruiſſe conſtat; & ita aliquem ſuorum Prædeceſſorum ſenſiſſe videri aſſerit Innocentius III. in *cap.* 7. ;; *De Divortiis:* dogma tamen Catholicum, ſcilicet ob hæreſim matrimonium quoad vinculum non diſſolvi, adſtruit Innocentius; & contra noſtri temporis Hæreticos declaravit Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *Can.* 5. *De Reformat. Matrim.* " Si quis dixerit, propter hæreſim aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam a conjuge diſſolvi poſſe matrimonii vinculum; anathema ſit „.

XIV. Ob alia ſeu corporis, ſeu animi vitia non facile admittenda conjugum ſeparatio. " Si uxorem quis habeat (ait Sanctus Auguſtinus) ſterilem vel deformem corpore, ſive debilem membris, vel cæcam, vel ſurdam, vel claudam, vel ſi quid aliud, ſive morbis, & doloribus, languoribuſque confectam, & quidquid (exceptâ fornicatione) cogitari poteſt vehementer horribile, pro fide, & ſocietate ſuſtineat „.

Apud Gratianum, *Cauſ.* 32. *q.* 5. *Can.* 18. Et *cap. pervenit*, ;; *De Conjug. Leproſorum*, dicitur, nec ob ſupervenientem lepram liberum eſſe dimittere conjugem.

XV. Et interrogatus Alexander III. „ Utrum mulier pro latrocinio, aut quolibet alio crimine a viro ſuo debeat ſeparari, & alii nubere; & de viro ſimi-

„ li

„ li modo , utrum pro quolibet flagitio „ poſſit a conjuge dividi, & aliam ſibi le- „ gitime matrimonio copulare „ . Reſpondit : “ Quod mulier pro furto , vel alio „ crimine ab eo ſeparari non debeat „ .

Addit tamen hanc exceptionem : “ Verum ſi conjugem ſuam ad maleficium „ traxerit, mulier a viro recedere poterit „ & ſeparari ; ita quod alii nubere non „ licebit ; quia licet ſeparentur , tamen „ ſemper conjuges erunt. In viris quoque „ præſentis ſententiæ forma ſervetur „ . Hæc in *cap.* 2. ẍ *De Divortiis* , præſertim ſi integra Decretalis prout habetur in prima collectione Decretalium , legatur.

XVI. Similiter ob ſævitiam conjugis alterius , divortium ſive ſeparationem alter conjux petere poteſt , ut conſtat ex *cap. litteras* ẍ *De Reſtitutione Spoliatorum* , ubi dicitur : “ Si vero tanta ſit viri ſævitia , ut mulieri trepidanti non poſſit „ ſufficiens ſecuritas provideri , non ſolum „ non debet reſtitui ; ſed ab eo potius re- „ moveri „ . Idem deciditur in *cap.* 8. ẍ *eod.* additurque : “ Si autem capitali odio ita „ mulierem vir perſequitur , quod merito „ de ipſa diffidat , alicui probæ & honeſtæ „ mulieri uſque ad cauſæ deciſionem cu- „ ſtodienda ſtudioſius committatur , in lo- „ co ubi vir , vel parentes ejus mulieri „ nullam poſſint violentiam inferre „ . In antiqua collectione Decretalium.

XVII. Inter has ſeparationes , & eam , quæ ratione fornicationis contingit , ea eſt differentia ; quod hæc ſola tamquam immediate perfluens ex violatione fidei conjugalis ſoleat eſſe perpetua ; aliæ vero duntaxat ad tempus , quouſque malum , vel incommodum , quod ex mutua cohabitatione, aut conſortio maritali timetur , ceſſet.

Hinc in citato *capitulo* 13. verbis ſupra relatis immediate ſubjungit hanc cautionem: „ Alioquin ſufficienti (ſi fieri poteſt) ſe- „ curitate proviſâ profecto videtur conjux „ ante cauſæ cognitionem reſtituenda ma- „ rito „ : quia ſecuritate hâc præſtitâ , ceſſat cauſa ſeparationis.

XVIII. Porro cum ex ſeparatione matrimonii ſive quoad torum , ſive quoad cohabitationem ſæpe oriri ſoleant maxima incommoda , tam quoad ipſos conjuges , quam liberos , totamque familiam , frequenter ſi non ſtricta juſtitia , charitas ipſa exigit , ut conjux innocens , & juſtam alioquin cauſam ſeparationis habeus, diſſimulet, atque a ſeparatione petenda abſtineat.

XIX. Ad hæc , ne conjuges ſæpius ob cauſas frivolas , & cum publico ſcandalo fœdus matrimoniale ſolvant , nequaquam propriâ auctoritate unus conjugum ab altero divertere , præcipue quoad habitationem , poteſt ; ſed a judice ſimilis ſeparatio probanda , & decernenda eſt *cap.* 3. ẍ *De Divortiis ;* & in *Can.* 1. *cauſ.* 33. *quæſt.* 2. damnantur , qui uxores ſuas dimittunt , antequam apud Epiſcopos comprovinciales diſſidii cauſas dixerint , & priuſquam in judicio damnentur.

XX. Judici proinde cauſa ſeparationis ſeu divortii legitime probanda eſt ; neque ſufficit , eam alteri conjugi eſſe certam , niſi ipſi judici talis probetur. Hinc contingit , ut maritus ad recipiendam conjugem a judice juſte ſubinde cogi poſſit , etiam ſub pœna excommunicationis ; eique obedire quoad forum externum teneatur , quamvis adulteram eſſe certo ſciat.

XXI. Quin fieri poteſt , ut conjux ad reddendum debitum conjugi a judice adigatur , quamvis illud præſtare in conſcientia non poſſit ; imo & ſententiam excommunicationis patienter ſuſtinere debeat. Fieri quippe poteſt, ut alteri conjugi certo conſtet matrimonium publice in facie Eccleſiæ contractum , eſſe nullum ob impedimentum dirimens ; ſed occultum , quodque judici probari nequit : qui caſus deciditur in *cap.* 44. ẍ *De Sententia Excommunicationis.*

XXII. Magnâ prudentiâ & moderatione in decernenda ſeparatione conjugum ; præſertim , ſi ex matrimonio etiam proles ſuſcitatæ ſint , judex procedere debet ; ſolerterque & cauſas ſeparationis , & incommoda , tum conjugibus , tum prolibus , totique familiæ ex ſimili ſeparatione timenda , attendere , & æquâ lance inter ſe librare. Vide Zypæum , *Conſul.* 3. *De Sententia , & Re judicata.*

XXIII. Hic & oſtendit , ſententiam divortii etiam quoad torum , & cohabitationem numquam tranſire in rem judicatam ; debereque judicem ex Officio ſæpius monere conjuges , ut ſibi concilientur ; neque unquam hic officium judicis ceſſare , ut nocentem ad meliorem frugem , & reconciliationem cum conjuge ſua inducat.

XXIV.

XXIV. Providere quoque debet judex, ut quantum poſſibile eſt, factâ ſeparatione, ipſis incontinentiæ periculum adimatur; neque publico cum ſcandalo vivant; quemadmodum deciditur in *Can.* 5. *cauſ.* 32. *quæſt.* 2. & in *cap.* 19. ⁏ *De Converſ. Conjug.* ubi eam regulam tradit Gregorius IX. his verbis. " Mulieres vero, quæ relicto maritali toro, lapſu carnis ceciderint, ſi mariti earum a te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitæ converſas noluerint recipere propter Deum, in clauſtris cum religioſis mulieribus ſtudeas collocare, ut perpetuam pœnitentiam ibi agant ,,.

XXV. De divortio inter conjuges celebrando ex Concordato inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem, *tit.* 2. §. 2. ,, Solius judicis Eccleſiaſtici eſt cognitio: etiamſi quæſtio fœderis matrimonialis inciderit coram judice ſeculari: quo caſu judex ſecularis ſuperſedere tenebitur, & hunc articulum (tamquam ſpiritualem) ad judicem Eccleſiaſticum, per eum infra anni ſpatium terminandum, remittere ,,.

XXVI. Juxta idem Concordatum §. 3. ,, De alimentis forte, quæ per virum, aut mulierem peti contigerit; pendente divortii cauſâ, vel de tractamento alterius eorumdem, cognoſcere poterit judex Eccleſiaſticus, ſi hæc coram eo incidant, vel incidenter petantur. Per hoc tamen non impedietur alter conjugum quid horum coram judice ſeculari petere; etiam judicio divortii coram Eccleſiaſtico judice pendente ,,.

XXVII. De dote autem vel donatione propter nuptias lucranda, vel perdenda, judex Eccleſiaſticus non cognoſcit, niſi incidenter duntaxat: ubi ſcilicet ob adulterium concluditur ad divortium, & conſecutive ad lucrandam dotem. " Tametſi ,, quæſtio poſſeſſorii, pendens in Conſilio Brabant. non ſuſpendatur per quæſtionem motam coram Eccleſiaſtico ſuper viribus, vel non viribus contractuum antenuptialium ,,.

De diviſione bonorum judex Eccleſiaſticus, qui cognovit de divortio, cognoſcere non poterit, niſi ex prorogatione expreſſa partium, non procuratorum.

Quid circa hæc obtineat in Gallia late deducit Carolus Fevretius, tractatu de Abuſu *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 16. & 17.

CAPUT III.

De ſecundis Nuptiis.

1. *Apoſtolus probat ſecundas Nuptias.*
2. *Patres pro Hæreticis habuerunt, qui ſecundas nuptias reprobabant.*
3. *Quæ nuptiæ veniunt nomine* ſecundarum?
4. *Secundæ nuptiæ demum licitæ ſunt, priori matrimonio per mortem alterius ſoluto.*
5. *Mulier ob diuturnam mariti abſentiam ad ſecundas nuptias tranſire non poteſt.*
6. *Nec ſufficit, ſi neſciat eum vivere.*
7. *Quomodo mulier de morte certa eſſe poſſit?*
8. *Legibus Romanorum vetitum erat mulieri intra annum luctus ad alias nuptias tranſire.*
9. *Rationes, quibus leges hæ innitebantur.*
10. *Eccleſia credit mox a morte mariti, mulieri licitum eſſe tranſire ad alias nuptias.*
11. *Juxta ſacros Canones mulier intra annum luctus nubens* infamiâ *non notatur.*
12. *Ceſſant quoque aliæ pœnæ legales decretæ in mulieres intra annum luctus nubentes.*
13. *Quid, ſi intra annum luctus non nubat, ſed ex ſtupro pariat?*
14. *Qualiter pœnæ ſecundarum nuptiarum abrogatæ.*
15. *Quo ſenſu iterantes nuptias a Patribus reprehenſi?*
16. *Quare olim bigamis pœnitentia impoſita?*
17. *Presbyter olim prohibitus ſecundis nuptiis intereſſe; & quare?*
18. *Hodie Presbyter ſecundis nuptiis, præſertim ſi ſint tales ex parte mulieris, benedictionem non impetiit.*
19. *Commendata viduitas, non tamen improbandæ iteratæ nuptiæ.*

I. APoſtolus 1. *ad Corinth.* 7. v. 8. de Viduis ait: *Dico autem non nuptis, & viduis, bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego. Quod ſi non ſe contineant, nubant.* Et in prima ad Timotheum *cap.* 5. v. 14. de Viduis junioribus, dicit:

dicit: *Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres-familias eſſe, nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratiâ*.

Denique generaliter in citato *cap*. 7. verſ. 39. Epiſtolæ ad Corinthios: *Mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir ejus vivit: quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt, cui vult nubat tantum in Domino*.

II. Ex his Apoſtoli clariſſimis verbis uno conſenſu tradidere Patres, conjuges, vinculo Matrimonii per mortem ſoluto, poſſe libere ad alias nuptias tranſire; unaque Hæreticis annumeraverunt, qui ſecundas nuptias tamquam malas & vetitas reprobabant.

Unde Patres Synodi Nicænæ *Can*. 8. ſtatuerunt, ut Hæretici, qui ſe *Catharos* ſive *Puros* appellabant, ad Eccleſiam redeuntes, ante omnia in ſcriptis profiteri deberent, quod adhærebunt, & ſequentur Catholicæ Eccleſiæ Decreta, id eſt, *& cum Bigamis ſe communicare*.

Bigami autem ſunt, qui ſecundas nuptias inierunt; cum iis ergo communicare, erat ſecundas nuptias ipſo facto probare.

III. Nomine ſecundarum nuptiarum intelliguntur non tantum illæ, quæ primas immediate ſequuntur, ſed & tertiæ, quartæ, & aliæ, quæ ſequuntur: neque ullas reprobat Eccleſia; Apoſtolus enim dicens 1. *Cor. cap*. 7. *verſ*. 39. " *Quod ſi dormie-* „ *rit vir ejus*, non dicit, primus, vel ſe- „ cundus, vel quotus, nec nobis definien- „ dum eſt, quod non definit Apoſtolus. „ Unde nec ullas debeo damnare nuptias, „ nec eis verecundiam numeroſitatis infer- „ re„ ait Sanctus Auguſtinus, *libro De Bono Viduitatis, cap*. 11. apud Gratianum, *Cauſ*. 31. *quæſt*. 2. *Can*. 13. Idem adſtruitur ibidem *Can*. 11.

IV. Has ſecundas nuptias demum ut licitas agnoſcit Eccleſia, ſi mulier ſit ſoluta a lege viri, vel econtra: id eſt, ſi *dormiverit* vir ejus; ſcilicet dormitione mortis: neque aliter quam per mortem corporalem vinculum Matrimonii rati, & conſummati diſſolvi poſſe credit Eccleſia.

V. Unde quantumvis leges civiles ob captivitatem, aut diuturnam abſentiam mariti permiſerint aliquando mulieri tranſire ad ſecundas nuptias, Eccleſia tamen ob nullam quantumvis diuturnam conjugis abſentiam, conjugi tranſire ad ſecundas nuptias permittit; ſed eam expectare jubet, quousque de morte conjugis certiorata fuerit.

Sanctus Baſilius in Epiſtola Canonica ad Amphilochium *Can*. 31. ait: " Quæ, „ cum vir receſſit, & non apparet, ante- „ quam de ejus morte *certior* facta ſit, „ cum alio cohabitavit, mœchatur„. Et *Can*. 36. " Militum uxores, quæ, cum mariti ipſarum non appareant, nupſerunt, „ eidem rationi ſubjiciuntur, cui eæ, quæ „ propter maritorum peregrinationem ac „ abſentiam, reditu non expectato, nupſe- „ rint. Sed res nonnullam hìc veniam ad- „ mittit, quod major ſit mortis ſuſpicio„.

Plures eamdem in rem Canones reperiuntur apud Gratianum, *cauſ*. 34. *quæſt*. 2.

VI. Hinc interrogatus Clemens III. „ de mulieribus, quæ viros ſuos captivita- „ tis, vel peregrinationis cauſâ abſentes „ ultra ſeptennium fuerint præſtolatæ; nec „ certificari poſſunt de vita, aut morte „ ipſorum, licet ſuper hoc ſollicitudinem „ adhibuerint diligentem, & pro juvenili „ ætate ſeu fragilitate carnis humanæ ne- „ queunt continere, petentes aliis copula- „ ri: reſpondit, quod quantocumque an- „ norum ſpatio ita remaneant, viventibus „ viris ſuis, non poſſunt ad aliorum con- „ ſortium Canonice convolare; nec (ait) „ auctoritate Eccleſiæ permittas contrahere, „ donec *certum* nuntium recipiant de morte „ virorum„: *cap*. 19. ꝟ *De Sponſalibus*.

Et univerſis Chriſtianis in captivitate Saracenorum poſitis, ſcribit Lucius III. in *cap*. 2. ꝟ *De Secundis Nuptiis*, " ut nul- „ lus ex vobis amodo ad ſecundas nuptias „ migrare præſumat, donec ei *firmâ certi-* „ *tudine* conſtet, quod ab hac vita migra- „ verit conjux ejus„.

His inſiſtens Synodus Diœceſana Mechlinienſis anno 1609. *tit*. 9. *cap*. 10. decernit: " Cum ex longa conjugis abſentia „ non reſultet certitudo de ejus obitu, & „ mors non præſumatur, ſed probanda ſit, „ (quilibet enim vivere præſumitur) ad „ ſecundas nuptias convolare deſiderans, „ matrimonio non jungatur, niſi habitâ „ prius legitimâ certitudine de morte prio- „ ris conjugis; etiamſi non ſeptem tan- „ tum, ut multis perſuaſum eſt, ſed etiam „ viginti, triginta, & plures annos conti-

„ nuos

„ nuos eum abſuiſſe conſtiterit „ .

VII. Certitudinem ergo de morte conjugis requirunt Canones, priuſquam ad ſecundas nuptias tranſire conjux poſſit, aut Judex tranſitum permittere queat; at certum probationis genus non exprimunt; ſed judicio, & examini judicis permittitur, ut hic ex allatis teſtimoniis, aliiſque concurrentibus circumſtantiis judicet, num certitudo ſufficiens habeatur de morte conjugis, ut ſecundæ nuptiæ permitti queant; uti reſolvit Zypæus *Conſult.* 1. *De Secundis Nuptiis*.

VIII. Matrimonio per mortem naturalem mariti ſoluto, adhuc integrum non erat juxta leges civiles uxori ſuperſtiti mox ad ſecundas nuptias tranſire; ſed jubebatur per annum defunctum maritum lugere, & a nuptiis abſtinere; alias tam ipſa, quam maritus, qui eam ducebat, nec non pater, qui eam nuptui collocabat, & pater mariti, cum poſſet filium prohibere, infamiâ notabantur, *L.* 1. & 11. §. 1. *De his qui notantur infamiâ*. Item *L.* 1. & 2. *Cod. de Secundis Nuptiis*, in quarum prima plures pœnæ in mulierem intra annum luctus nubentem decernuntur, & in ſecunda, annus, qui juxta anteriores leges concludebatur intra decem menſium ſpatium, qui erat annus lunaris, extenditur ad annum ſolarem duodecim menſium.

IX. Plures ſane nec contemnendæ fuere harum legum rationes. Prima quidem eaque præcipua, ut evitaretur ſanguinis turbatio, & ne frequenter incertum fieret, quis natæ prolis pater eſſet, an primus, an ſecundus maritus; quæ ratio occurrit in citata *leg.* 11. §. 1.

Ad hæc vetitum fuit mulieri mox a morte mariti alteri nubere, ne alias ſuſpicionem ingereret perpetrati, viro adhuc vivente, adulterii, vel ſaltem de ſecundis nuptiis cogitaſſe cum eo, cui nubere adeo feſtinat.

Accedit reverentia, quam uxor debet memoriæ ſui mariti: Nam ut Pompejus ad uxorem Corneliam ait apud Lucanum, *Ultima debet eſſe fides lugere virum:* præſertim quia commune eſt conjugum morientium votum, ne conjux ſuperſtes ad ſecundas nuptias tranſeat.

X. His tamen rationibus non obſtantibus, Eccleſia credidit, conjugi ſuperſtiti mox a morte mariti liberum eſſe ad ſecundas nuptias tranſire, eo quod Apoſtolus ſimpliciter pronuntiet, mulierem, ut dormierit vir ejus, eſſe liberatam a lege quâ viro tenebatur, ut cui velit, nubat.

XI. Hinc ulterius credidit, mulierem ſecundum indulgentiam ſibi ab Apoſtolo datam, ad ſecundas nuptias inter annum a morte viri tranſeuntem infamiæ notam non mereri, atque in terminis reſponderunt Urbanus III. & Innocentius III. in *cap.* 4. & 5. ** De ſecundis Nuptiis*. " Cum „ Apoſtolus dicat (ait Urbanus); *Mulier,* „ *viro ſuo mortuo, ſoluta eſt a lege viri* „ *ſui, in Domino nubat, cui voluerit:* per „ licentiam, & auctoritatem Apoſtoli ejus „ *infamia* aboletur „ . Et Innocentius eâdem Apoſtoli auctoritate adductâ, ait: „ Non debet *legalis infamiæ* ſuſtinere jacturam, quæ licet poſt viri obitum intra tempus luctus (ſcilicet unius anni ſpatium) nubat, conceſsâ ſibi ab Apoſtolo utitur poteſtate, cum in his præſertim ſeculares leges non dedignentur ſacros Canones imitari „ .

XII. Nec tantum pœna infamiæ; ſed eâdem ratione omnes aliæ pœnæ contra viduas intra annum luctus nubentes legibus civilibus decretæ, hodie omnino ſunt ſublatæ, & ita judicatum refert Antonius Faber ad Codicem *Lib.* 5. *tit.* 5. *Definit.* 1. & ibidem *nota* 5. infertur: " Itaque non „ eſt deterior conditio viduæ intra annum, „ quam poſt annum nubentis „ .

XIII. Idipſum notavit Gudelinus *lib.* 1. *De Jure noviſſimo cap.* 12. ubi etiam ex Julio Claro monet, quod ſi mulier non quidem intra annum luctus nubat, ſed luxurioſe vivat, & ex ſtupro pariat, eam hanc infamiam, & alias pœnas a Legibus decretas non evadere.

XIV. Inſuper ſi quæ pœnæ in odium ſecundarum nuptiarum per Leges decretæ fuerunt, hodie ſublatæ ſunt: at ea, quæ non tam in pœnam iterantium nuptias, quam in favorem liberorum primi matrimonii, aliâve conſideratione ſtatuta ſunt, etiamnum hodie in uſu ſunt; uti obſervat Gudelinus *loco citato*, & Zypæus in notitia Juris Belgici titulo *De ſecundis nuptiis:* „ non enim (ait) mens D. Pauli fuit aliquid corrumpere ex publicis legibus, ju-

 „ ra

„ ra parentum, & liberorum juſte mode-„ rantibus „.

XV. Porro quamvis Eccleſia ſecundas, & ulteriores nuptias numquam improbaverit, ſemper tamen agnovit, iteratas nuptias aliquam incontinentiæ ſuſpicionem ingerere, ipſoſque iterantes de ea nonnihil reddi ſuſpectos. Hæc vero præſumptio fortior eſſe ſolet in iis, qui tertio, quam in iis, qui ſecundo; ac rurſus ſervatâ proportione vehementior in iis, qui quarto, quam qui tertio nuptias iterant. Hinc pridem Patres mitius cum Bigamis, quam cum Trigamis egerunt; hancque intemperantiæ ſpeciem increpantes aſperioribus verbis uſi fuerunt; trigamiam ipſam ſubinde *honeſtam fornicationem* vocantes; non ſecundas, tertias, quartas, aut ulteriores abſolute improbantes; ſed incontinentiam toties nuptias iterantium redarguentes.

XVI. Eodem ſenſu accipiendi ſunt Canones pœnitentiam Bigamis, ſive nuptias iterantibus imponentes; atque inter alios Synodi Neoceſarienſis *Canon* 3. qui ex verſione Iſidori refertur apud Gratianum *Cauſ.* 31. *quæſt.* 1. *Can.* 8. his verbis: „ De his, qui frequenter uxores ducunt, „ & de his, quæ ſæpius nubunt, tempus „ quidem pœnitentiæ his manifeſtum con-„ ſtitutum eſt, ſed converſatio & fides eo-„ rum tempus abbreviat „.

Hoc Canone pœnitentiam veris Bigamis imponi etiam Baronius agnoſcit ad *annum* 314. *num.* 91. “ Non quod ſecundum Ma-„ trimonium contrahendo peccent (inquit); „ ſed quod ſuam ipſius incontinentiam ma-„ nifeſtent, & bigamiam, quæ in humanæ „ imbecillitatis remedium inſtituta eſt, li-„ centius uſurpent „.

XVII. Prædicto Canoni Gratianus conjungit Canonem 7. ejuſdem Synodi, quem his verbis expreſſit: “ Presbyterum vero „ convivio *ſecundarum* nuptiarum intereſſe „ non debere: Maxime cum præcipiatur „ ſecundis nuptiis *pœnitentiam* tribuere: „ quis erit Presbyter, qui propter con-„ vivium illis conſentiat nuptiis „?

Hoc eſt, ait Zonaras ad hunc Canonem: „ Quî fieri poteſt, ut pœnam a Digamo „ exigere non pudor ſit ei, qui Digami „ factum a ſe non improbari, cum nuptiis „ ſecundis ipſe interfuerit, ſatis oſtendit „.

XVIII. Quamvis hodie nulla pœnitentia iterantibus nuptias imponatur; atque nuptiæ ſecundæ etiam a Presbytero aſſiſtente probentur, nihilominus oſtendit Eccleſia, non æque ſecundas ac primas nuptias ſibi probari, dum has & non illas a Sacerdote ſpecialiter benedici jubet, *cap.* 3. ꝫ *De ſecundis nuptiis*, & in *cap.* 1. ꝫ *eodem*, vult Alexander III. Capellanum, qui benedictionem ſecundis nuptiis impendit, ab officio, beneficioque ſuſpenſum, cum litterarum Epiſcopalium teſtimonio ad Sedem Apoſtolicam deſtinari.

Licet hæc pœna ac remiſſio ad Sedem Apoſtolicam hodie non ſit in uſu, paſſim tamen moderna Ritualia præſcribunt, ſecundas nuptias non eſſe benedicendas; præſertim ſi ſint ſecundæ ex parte uxoris; hæcque ſemel benedicta fuerit.

XIX. Viduitatem ſecundis nuptiis præferendam eſſe, nec has tamen improbandas late probat Auguſtinus libro de *Bono Viduitatis*, ſeu Epiſtola ad Julianam Viduam, atque inter alia ibidem *cap.* 4. *num.* 6. ſcribit: “ Quapropter hoc primum opor-„ tet ut noveris, bono quod elegiſti, non „ damnari ſecundas nuptias, ſed inferius „ honorari. Nam ſicut bonum ſanctæ Vir-„ ginitatis, quod elegit filia tua, non „ damnat unas nuptias tuas; ſic nec vi-„ duitas tua cujuſquam ſecundas.... Nec „ ita extollas bonum tuum, ut quod ma-„ lum non eſt tamquam malum crimine-„ ris alienum: ſed tanto magis gaude de „ bono tuo, quanto magis vides, non tan-„ tum illo devitari mala, ſed quædam „ bona etiam ſuperari „.

JURIS

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI
PARS SECUNDA.
DE REBUS.

SECTIO SECUNDA.
DE ECCLESIIS ET FESTIS.

TITULUS PRIMUS.
DE ÆDIFICANDIS, CONSECRANDIS, & REPARANDIS ECCLESIIS.

CAPUT PRIMUM.

De Scopo Templorum, & eorum Ornatu.

1. *Loca cultui divino deſtinata jam pridem dicta fuere Eccleſiæ.*
2. *Chriſtiani primitus loca hæc nolebant vocare* Templa.
3. *Primis Eccleſiæ ſeculis hujuſmodi loca habuere Chriſtiani.*
4. *Prima ratio extruendis hujuſmodi loca.*
5. *Secunda ratio.*
6. *Tertia ratio.*
7. *Sancti Patres credebant convenientius orationis cauſâ convenire ad Eccleſiam, quam domi orare.*
8. *Ut ſcopus Eccleſiarum obtineatur, omnia ita diſponenda, ut ad pietatem excitent.*
9. *Actiones profanæ ab Eccleſiis arcendæ.*
10. *Quid de arcendis profanis actionibus decreverint Synodi Belgicæ?*
11. *Neque in Cœmeteriis permittendæ.*
12. *Nec mercatus rerum ad uſum Eccleſiæ ſpectantium in Templis permittendus.*
13. *Non ſunt permittendi pauperes eleemoſynarum cauſâ diſcurrere per Eccleſias.*
14. *Interior Templorum ornatus debet eſſe compoſitus ad excitandam populi devotionem.*
15. *Hinc receptus uſus ſacrarum Imaginum; & quomodo eum probaverit Synodus Tridentina?*
16. *Populus docendus, cultum Imaginibus non deberi ob earum materiam, aut elegantiam.*
17. *Ne populus in hunc errorem, & abuſum incidat, aliquando certæ imagines tollendæ.*

18. *In*

18. *In hac amotione cum magna cautione, & prudentia procedendum.*
19. *Imagines in Templis proponuntur ceu quidam idiotarum libri.*
20. *Quare hiſtoriæ Redemptionis, & Sanctorum in picturis proponantur?*
21. *Solicite cavendum, ne falſi dogmatis imagines in Eccleſiis proponantur.*
22. *Non ſemper tollendæ imagines aliquid falſi exprimentes.*
23. *An conveniat proponi imagines Sanctiſſimæ Trinitatis?*
24. *Superſtitio in imaginibus vitanda.*
25. *Omnis laſcivia & inhoneſtas in picturis, & imaginibus ſedulo cavenda.*
26. *Imagines Ethnicorum fabulas exprimentes e Templis tollendæ.*
27. *Nec in domibus aut hortis imagines laſcivæ tolerandæ.*
28. *Imagines Divorum ita pingendæ, ut homines ad pietatem excitent.*
29. *Abuſus eſt ſtatuis D. Virginis, aliorumque Sanctorum, profanum & levem ornatum adjicere.*
30. *Imaginibus & ſtatuis Salvatoris hiſtorias Scripturæ exprimentibus, ſubinde aliquid minus honeſtum immiſcetur.*
31. *Nemo inſolitam imaginem publice colendam exponere poteſt ſine approbatione Epiſcopi.*
32. *Quæ attendere debeant Epiſcopi, priuſquam imagines probent.*
33. *Omnia in Templis ordinate agenda ſunt; hoc ut fieret, olim invigilabant Diaconi.*
34. *Hunc in finem olim Clericorum, & Laicorum loca erant diſtincta.*
35. *Locus Clericorum hodie dicitur* Chorus.
36. *Solebat velo a reliqua parte Templi ſeparari: & ejus hodie ſuperſtes veſtigium.*
37. *Quomodo Laicis chorus patere debeat juxta SS. Canones?*
38. *Patronis hodie in choro locus competere ſolet.*
39. *Similiter & Magiſtratibus.*
40. *Mulieres ad chorum non admittendæ.*
41. *Convenit, ut mulieres a viris in Eccleſia ſeparatæ ſint.*

I. ECCLESIA vox Græca proprie ſignificans *concionem* ſive *Fidelium Congregationem*, a temporibus Apoſtolorum frequenter etiam ſumpta fuit pro Æde ſacra, publico pietatis exercitio, & cultui divino deſtinata; uti patet ex Apoſtolo 1. *ad Corinthios cap.* 11. *verſ.* 18. ubi ait: *Convenientibus vobis in* ECCLESIAM *audio ſciſſuras eſſe inter vos.* Et paucis interjectis, ſcilicet *verſ.* 22. *Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? aut* ECCLESIAM *Dei contemnitis?* Hìc Apoſtolum loqui de loco, ad quem Fideles conveniunt, evidens eſt, & ita locum poſt S. Baſilium *in Regulis brevioribus interrogat.* 310. exponit S. Auguſtinus *quæſt.* 57. in Leviticum, dicens: „ Eccleſia dicitur locus, quo Eccleſia congregatur. Nam Eccleſia homines ſunt, de quibus dicitur, ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam. Hoc tamen vocari etiam ipſam domum orationum, idem Apoſtolus teſtis eſt, ubi ait: Numquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut Eccleſiam Dei contemnitis? Et hoc quotidianus loquendi uſus obtinuit, ut in Eccleſiam confugere non dicatur, niſi qui ad locum ipſum parieteſque prodierit, quibus Eccleſiæ congregatio continetur „.

II. Quin & Chriſtiani multo tempore loca, ad quæ orationis & cultus divini peragendi causâ conveniebant, *Eccleſias* potius, quam *templa* dixere; imo a *templi* vocabulo ſollicite abſtinuere; ut non ſolum a ritibus Ethnicorum, verum etiam a vocabulis ſe abhorrere indicarent. Uſus enim eo tempore obtinebat, ut *templi* nomine intelligeretur locus ad ſacrificia & cultum falſis gentium Diis exhibenda deſtinatus; atque hoc ſenſu Octavius apud Minutium Felicem, Optatus Milevitanus, & Hieronymus negant, Chriſtianos habere templa; uti monet Bellarminus *lib.* 3. *De Cultu Sanctorum cap.* 4.

III. Porro loca jam pridem ſpecialiter fuiſſe deſtinata, ad quæ Fideles convenirent orationis, Sacrificii incruenti offerendi,

di, aliaque Religionis, & pietatis opera peragendi cauſâ, non tantum ipſe Apoſtoli locus ſupra relatus; ſed omnes priſtini Scriptores manifeſte evincunt; & pluribus probat Bellarminus loco citato; ibique notat; quatuor præcipue de cauſis Eccleſias a Chriſtianis fuiſſe extructas.

IV. Licet enim ſcirent, divinitatem loco non concludi, jamque horam veniſſe de qua ad mulierem Samaritanam dixerat Salvator, quando *veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate, nam & Pater tales quærit qui adorent eum. Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu, & veritate oportet adorare. Joannis* 4. *verſ.* 23. & 24. Nec non Apoſtolus: *Volo viros orare in omni loco levantes manus puras*, 1. *ad Timoth.* 1. *verſ.* 8. ſciebant tamen ſummam eſſe utilitatem, imo & neceſſitatem, ut loca quædam eſſent ſpecialiter deputata, ad quæ divina audituri una & oraturi Fideles convenirent; eo quod hujuſmodi loca ad cultum divinum, orationemque ſpecialiter dedicata, etiam ſpeciali titulo præſentes ad pietatem excitent: præſertim dum omnia, quæ in locis illis aguntur, nec non totus eorum ornatus, compoſita ſunt ad imprimendam majorem de Dei majeſtate ideam, & erga res ſacras & Religionis noſtræ myſteria reverentiam provocandam; omniaque decentius in locis ſic ad uſum ſacrorum dedicatis, & adornatis nata ſunt peragi, quam ſi quibuſvis locis, uſibus profanis indifferenter ſubſervientibus agerentur.

V. Deinde omnino conveniens eſt, populum orationis, & inſtructionis cauſâ in unum convenire: eo quod piorum hominum frequenti conſenſu excitetur animus, & objecto aliorum exemplo ad Dei cultum magis erigatur. Ut enim propius admoti titiones facibus ardent, iidem ſepoſiti langueſcunt: ſic in Chriſtianorum ampliori conventu ſtudium pietatis accenditur; in ſolitudine vero aliorum Fidelium exemplo deſtitutum ſæpe remittitur.

VI. Denique Patribus indubitatum fuit, quod in locis Deo ejuſque cultui peculiariter conſecratis; quæ propterea jam pridem *Domus Dei*, vel etiam *Dominica*, aut *Oratoria*, ſive *domus orationis* dicta ſunt, Deus ſpeciali modo preces, & vota Fidelium benignus ſuſcipiat & exaudiat; quemadmodum Salomoni in dedicatione templi Hieroſolymitani promiſſum legitur. *l.* 2. *Paralip. cap.* 7.

VII. Unde S. Chryſoſtomus *Homilia* 30. contra Anomæos Eccleſias contemnentes, dicenteſque *orare domi poſſumus*; ita reſpondet: " Te homo decipis, & magno „ in errore verſaris; nam etſi domi quo„ que detur orandi facultas, tamen fieri „ non poteſt, ut domi tam bene ores, „ quam in Eccleſia „. Et alibi: " Et do„ mi quidem orari poteſt: ſic autem ut „ in Eccleſia, non poteſt „. *Homil.* 6. *ad Populum Antioch.*

Sanctus Baſilius libro de Baptiſmo *cap.* 8. de neceſſitate peragendi divina myſteria in locis ſacris, & divino cultui ſpeciali titulo conſecratis, hæc habet: " Nobis pe„ riculum eſt male obiti mandati; ſi loci „ rationem neglexerimus, maxime ſi Sa„ cerdotii myſteria in locis profanis cele„ braverimus: propterea quod ea res in„ dicium haberet contemptus in celebran„ te, offendiculum quoque generaret ".

VIII. Ut ſcopum ſeu finem Eccleſiarum ſive locorum ad divinum cultum dedicatorum populus aſſequeretur, admodum ſolliciti fuere Patres, ut omnia, quæ populum ab oratione pietateque aut reverentiâ avocare poſſent, a locis illis arcerentur; omniaque ita diſponerentur, ut nihil in iis occurreret, quod non pietati, ac reverentiæ erga res ſacras fovendæ conduceret; eamque in populo excitaret.

IX. Hinc in primis ut Eccleſia vere dicatur *Oratorium*, ſive domus *Orationis*, & domus Dei, omnem ab ea abeſſe profanam actionem, tametſi alias de ſe non illicitam, voluerunt.

Synodus VI. vulgo Trullana *Can.* 76. „ Quod non oportet intra ſanctos ambitus „ cauponariam officinam, vel ciborum ſpe„ cies proponere, vel alias venditiones fa„ cere, ſuam venerationem Eccleſiis ſer„ vantes. Salvator enim noſter & Deus, „ per ſuam in carne vivendi rationem nos „ inſtituens, non facere domum patris ſui „ domum negotiationis juſſit, qui etiam „ nummulariorum menſas effudit, & eos „ qui ſacrum commune faciunt, ejecit „ *Joan. cap.* 2.

Huic

Huic Canoni conformis eſt Canon 13. Synodi Exonienſis anno 1287. his verbis expreſſus: " Pius & miſericors Dominus, „ qui dum pro peccatis noſtris iraſcitur, „ miſericordiæ recordatur, templa domini„ ca conſtrui, & divinis precibus conſe„ crari voluit, & præcepit: in quibus „ plebs fidelis ab omnibus forinſecis, & „ ſecularibus operibus abſtinens, per obla„ tiones, & pacificas hoſtias, devotæ præ„ cipue orationis iram judicis mitigaret, „ ipſius clementiam humiliter poſtulando. „ Quod idem omnium Dominus tam ver„ bis, quam operibus, ſpecialiter volens „ deſignare, flagello facto de funiculis „ ementes, & vendentes ejecit de templo: „ aſſeverans domum ſuam domum fore ora„ tionis, & per tale commercium factam „ fuiſſe ſpeluncam latronum. Ne igitur „ ubi deliſtorum eſt venia impetranda, „ delicta delictis gravius accumulentur: „ diſtricte prohibendo ſtatuimus, ne in „ quibuſdam Eccleſiis noſtræ Diœceſis, „ atriis earum, vel cœmeteriis, mercata „ ſeu placita ſecularia de cetero teneantur: „ nec ullas negotiationes quiſquam exerce„ re præſumat „.

Poſt hæc Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. in *cap.* 2. *De Immunitate Eccleſ. in VI.* perpendens quod " deceat do„ mum Dei ſanctitudo; deceat ut cujus „ in pace factus eſt locus, ejus cultus ſit „ cum debita veneratione pacificus, edixit „ ſequentia: Ceſſent in locis illis Univer„ ſitatum, & ſocietatum quarumlibet con„ cilia, conciones (*a*), & publica parlamen„ ta. Ceſſent vana, & multo fortius fœ„ da, & profana colloquia. Ceſſent con„ fabulationes qualibet. Sint poſtremo „ quæcumque alia, quæ divinum poſſunt „ turbare officium, aut oculos divinæ ma„ jeſtatis offendere, ab ipſis prorſus ex„ tranea: ne ubi peccatorum eſt venia po„ ſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, aut „ deprebendantur peccata committi. Ceſ„ ſent in Eccleſiis, earumque cœmeteriis „ negotiationes, & præcipue nundinarum „ ac fori cujuſcumque tumultus, omnis in „ eis ſecularium judiciorum ſtrepitus con„ quieſcat, nulla inibi cauſa per laicos „ criminalis maxime agitetur, ſint loca ea„ dem a laicorum cognitionibus aliena „.

X. Synodi Belgicæ ſimiliter omnem profanam actionem a locis ſacris remotam volentes, in primis ſtatuerunt, ut Epiſcopi „ deambulationes, ac profana colloquia im„ pediant; convivia quoque, & negotiatio„ nes in loco ſacro nullo modo admittan„ tur. Proclamationes vero forenſes non „ niſi extra templum, & poſt divinum „ Officium plene abſolutum fiant; atque „ ut laici ab his efficacius comprimantur, „ Magiſtratuum locorum aſſiſtentiam im„ plorent Epiſcopi, ut etiam ipſorum au„ ctoritate ordinatio ad impediendum hu„ juſmodi inſolentias fiat, & publicetur „.

Hæc Synodus P. II. Mechlinienſis titulo *De Divino Officio*, *cap.* 10. & 11. Et Synodus P. II. *tit.* 12. *cap.* 9. addens: „ Nemo in loco ſacro.... etiam poſt Of„ ficium divinum deambulet, ſub pœna „ arbitraria „.

XI. Similia in omnibus paſſim Synodis occurrunt: nec ab ipſis templis; ſed & eorum cœmeteriis tamquam locis ſacris, profanas omnes actiones abeſſe volunt.

„ Nec ſine gravi injuria loci ſacri tole„ rari poteſt, ut in cœmeteriis tripudie„ tur, ideoque id diſtricte prohibemus „ ait Synodus Mechlinienſis *tit.* 11. *cap.* 17. Deinde *cap.* 18. addit: " Liba quoque, „ placentæ, & ſimilia in cœmeteriis non „ vendantur: neque ſtrues lignorum in iis „ fiant, & generaliter nihil in iis permit„ tatur, quod loci religioni ac ſanctitati „ repugnet „.

XII. Notandum, quod citatus Canon Synodi VI. Trullanæ, uti & relatus Canon Synodi Exonienſis expreſſe adducant factum Chriſti ejicientis ementes, & vendentes e templo; quo non obſcure innuunt, etiam Canonum horum prohibitionem ſpectare mercatum eorum, quæ in Sacrificium aut uſum Eccleſiaſticum cedere poſſent. Oves enim, & boves, aliaque, quæ in templo Hieroſolymitano vendebantur, ad Sacrifi-

(*a*) D. Van-Eſpen in ſuis obſervationibus in decreta, quæ ſub nomine Gregorii X. in Concilio Lugdunenſi facta dicuntur, notat concionum nomine hic deſignari communem populi alicujus congreſſum.

crificia illius temporis pertinebant, uti mo-
net Venerabilis Beda.

Hunc Canonum ſenſum expreſſit S. Ca-
rolus in Synodo ſua P. I. *part.* 2. *cap.* 57.
ſtatuens: " Ne Clericus, aut alius quivis
,, in Eccleſiis, earumque cœmeterio, atrio,
,, veſtibulo, aut porticu, foribuſve, quid-
,, quam venale exponat, ne ſi ad *uſum*
,, quidem *Sacrificii*, vel *Eccleſiæ* futurum
,, ſit ,,. Idipſum iiſdem verbis decrevit Sy-
nodus Aquenſis anno 1585. plureſque aliæ
Synodi.

XIII. Multum ad devotionem populi
conciliandam conduceret executio Decreti
Synodi P. II. Mechlinienſis *tit.* 12. *cap.* 17.
,, Pauperes per Eccleſias tempore Miſſa-
,, rum, prædicationum, aliorumve divino-
,, rum officiorum, mendicare ſeu eleemo-
,, ſynas petere non permittantur, ſed ad
,, valvas Eccleſiæ ſtare jubeantur: depu-
,, tenturque ubique a Superioribus, vel
,, Adminiſtratoribus Eccleſiarum, qui pau-
,, peres mendicantes ab Eccleſiis arceant,
,, & expellant, & quidem, ſi neceſſe fue-
,, rit, ſub certo honorario ex bonis men-
,, ſarum pauperum perſolvendo ,,. Adde
quæ habet S. Carolus in Actis Eccleſiæ
Mediolanenſis *pag.* 355.

XIV. Ipſe inſuper interior templorum
ornatus talis ſit oportet, ut ipſum popu-
lum ad ſolidam veramque pietatem, ac ſin-
cerum Dei cultum excitare queat; atque
ita hoc titulo templa dici queant, domus
Dei, & domos *Orationis*.

XV. Hunc in finem jam pridem uſus
ſacrarum imaginum in templis, ſeu Eccle-
ſiis probatus fuit; atque noviſſime contra
noſtri temporis Hæreticos retinendum eſſe
declaravit Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. in
Decreto *De Invocatione*, *Veneratione*, *&
Reliquiis Sanctorum*, *& Sacris Imaginibus;*
,, non quod credatur ineſſe aliqua in iis
,, Divinitas, vel virtus, propter quam ſint
,, colendæ; vel quod ab iis ſit aliquid pe-
,, tendum; vel quod fiducia in imaginibus
,, ſit figenda; veluti olim fiebat in genti-
,, bus, quæ in idolis ſpem ſuam colloca-
,, bant; ſed quoniam honos, qui eis exhi-
,, betur, refertur ad prototypa, quæ illæ
,, repræſentant: ita ut per imagines, quas
,, oſculamur, & coram quibus caput ape-
,, rimus & procumbimus, Chriſtum ado-
,, remus, & Sanctos, quorum illæ ſimili-
,, tudinem gerunt, veneremur ,,.

XVI. Idipſum populo ſedulo inculcari
Synodi noſtræ Belgicæ Parochis præcipiunt;
vultque Synodus P. I. Cameracenſis titulo
De Imaginibus cap. 3. " Doceatur præterea
,, populus imagini cultum nullum deberi,
,, aut propter materiam, aut propter ele-
,, gantiam, aut propter pretium operis,
,, aut propter quidvis aliud, quod ſit in
,, artificio, aut imaginis ſubſtantia; ſed
,, propter rem ſignificatam, ad quam hic
,, cultus, & honos præcipue refertur. Et
,, ſic admonendus eſt, animum orantis, aut
,, venerantis in rem ſignificatam referri,
,, & non in ſignum; quod nec audit, nec
,, videt, nec ſentit ,,.

XVII. Quare in Concilio Colonienſi
anno 1452. celebrato per Dominum Nico-
laum de Cuſa Cardinalem, & Legatum
de latere per Alemaniam, comprobante
Domino Archiepiſcopo Colonienſi Theo-
dorico, ſtatutum fuit, ut " ſi Ordinarii in
,, viſitationibus ſuarum Diœceſium, vel
,, alias reperiant concurſum populi ad ali-
,, quas imagines, cognoverintque informa-
,, tione ſummariâ receptâ, populum am-
,, plius ad diſpoſitionem figuræ talis ima-
,, ginis, quam ſalvâ fide expediat, inclina-
,, ri; quod tunc imaginem tollant, &
,, alias omnino provideant, ne idololatriam
,, committant ,,. Habetur tom. 13. Concil.
general. *col.* 1382.

Similiter Synodus Moguntina anno 1549.
Can. 42. " pravæ ſuperſtitioni viam præ-
,, cludere volens, omnibus locorum Ordi-
,, nariis injungit, ut ſi forte in territoriis
,, ſuis ad imaginem aliquam concurſus fie-
,, ri, & homines ad ipſius imaginis figu-
,, ram reſpectum habere, & quaſi quam-
,, dam Divinitatis opinionem illi tribuere
,, animadverterint, ipſam imaginem pro
,, cauſæ qualitate aut tollant, aut mutent,
,, & aliam a prima notabili quantitate dif-
,, ferentem reponant, ne rudis populus,
,, in intellectu ſuo depreſſus, & ideo per
,, media corporalia ad divina erigendus,
,, ſpem ſuam contra Eccleſiæ intentionem,
,, in corporali, & quidem certâ imagine,
,, privatâ phantaſiâ atque inhæſione collo-
,, cet: quaſi in illa ſit quædam neceſſitas,
,, ut per eam, & non aliter, inducatur

„ Deus & Sancti id facere, quod petun-
„ tur „.

XVIII. Monet tamen Synodus, & quidem iterato in eodem illo Canone, ut in hac re procedant " adhibitis prius in con-
„ ſilium Theologis, & Chriſtianarum an-
„ tiquitatum ſcientiſſimis juxta ac pientiſ-
„ ſimis viris; ut ſic ſalubri Ordinariorum
„ providentiâ a pernicioſo idololatriæ ſce-
„ lere populi præſervetur ſimplicitas „ ait Synodus.

XIX. Scopum ſeu finem imaginum jam pridem brevi verborum compendio expreſſit S. Gregorius *lib.* 7. *Epiſt.* 110. Sereno Epiſcopo Maſſilienſi inſcripta: " Idcirco
„ enim pictura in Eccleſiis adhibetur, ut
„ hi qui litteras neſciunt, ſaltem in pa-
„ rietibus videndo legant, quæ legere in
„ codicibus non valent. Tua ergo Fra-
„ ternitas (ait) & illas ſervare, & ab
„ earum adoratu populum prohibere de-
„ buit: quatenus & litterarum neſcii ha-
„ berent, unde ſcientiam hiſtoriæ collige-
„ rent, & populus in picturæ adoratione
„ minime peccaret „. Idem latius exponit *lib.* 9. *Epiſt.* 9. ad eumdem Serenum.

Quin & uſum imaginum ſupra uſum librorum extollere videtur Synodus VII. *actione* 6. dicens: " Lectio enim minus
„ nonnumquam recitatur in venerabilibus
„ templis, imaginalis vero formatio veſpe-
„ re, mane, & meridie tamquam in eis
„ ſtabilita, narrat nobis & annuntiat ve-
„ ritatem geſtorum „. Habetur tom. VII. Concil. General. *col.* 539.

XX. Patrum ac Synodorum doctrinæ inſiſtens Synodus Tridentina monet in citato Decreto: " illud diligenter doceant Epiſco-
„ pi, per hiſtorias myſteriorum noſtræ
„ Redemptionis, picturis, vel aliis ſimili-
„ tudinibus expreſſas, erudiri, & confir-
„ mari populum in articulis fidei comme-
„ morandis, & aſſidue recolendis: tum ve-
„ ro ex omnibus ſacris imaginibus magnum
„ fructum percipi; non ſolum quia admo-
„ netur populus beneficiorum, & mune-
„ rum, quæ a Chriſto ſibi collata ſunt;
„ ſed etiam quia Dei per Sanctos miracu-
„ la, & ſalutaria exempla oculis fidelium
„ ſubjiciuntur: ut pro iis Deo gratias
„ agant, ad Sanctorumque imitationem vi-
„ tam, moreſque ſuos componant, exci-
„ tenturque ad adorandum, ac ad diligen-
„ dum Deum, & ad pietatem colendam „.

Hæc verba expreſſit Synodus P. I. Cameracenſis titulo *De imaginibus cap.* 4. dicens: " Præterea admoneatur populus, im-
„ peritæ plebis cauſâ maxime poſitas eſſe
„ imagines: ut illarum aſpectu docti &
„ moniti, patrocinium Divorum, & pieta-
„ tem in Chriſto conſervemus, & eorum
„ vitam imitemur „.

XXI. Sicuti ergo Eccleſia ſemper admodum ſolicita fuit, ne quid falſi in divino officio, aut publice in Eccleſiis prælegeretur; ne ipſa lectio populo erroris occaſionem præberet, uti ſupra *part.* 1. *tit.* 16. *cap.* 12. oſtenſum eſt, ita quoque cavendum eſt, ne in ipſis picturis & imaginibus quidquam falſi exprimatur, ne alias ex ipſis imaginibus ſeu idiotarum libris in falſitatem, & errorem populus incidat; quemadmodum monet Synodus Tridentina vehementer cupiens, " ut nullæ falſi dogma-
„ tis imagines, & rudibus pericoloſi erro-
„ ris occaſionem præbentes ſtatuantur „.

Hac de cauſa puerperium B. Virginis decumbentis, & ægrotantis, non eſſe pingendum oſtendit Joannes Molanus in Hiſtoria SS. Imaginum *lib.* 2. *cap.* 27. eo quod ex hujuſmodi imagine facile inducerentur rudiores in eum pernicioſum errorem, quod Beata Virgo adinſtar aliarum mulierum dolores partus fuiſſet experta, & puerperium ſubiiſſet.

Et S. Carolus in Synodo Mediolanenſi I. *tit.* 1. *cap.* 7. ait: " Illud in primis caveant
„ Epiſcopi, ne quid pingatur, aut ſculpa-
„ tur, quod veritati Scripturarum, Tra-
„ ditionum, aut Eccleſiaſticarum hiſtoria-
„ rum adverſetur: ne cujus lectio probi-
„ betur, ejus imago populo proponatur „.

XXII. Verum licet Epiſcopi, & Parochi, aliique, quibus cura incumbit, ſatagere debeant, ne quid falſi per imagines repræſentetur, vel ne alicujus erroris occaſio populo detur; nihilominus ſubinde ob majora mala evitanda, & ne ex earum amotione quorumdam infirmitas nimium turbaretur, expedit aliquas imagines jam poſitas tolerare, licet quæ in iis repræſentantur, non ſint adeo certa; imo ſciantur etiam falſa; modo non talis ſit falſitas, quæ nata ſit in pernicioſum errorem, aut circa

Digitized by Google

circa dogmata, aut mores populum inducere, quemadmodum oſtendit Molanus loco citato *cap.* 28. monens, ut interim doceantur ſimpliciores, quid ex hujuſmodi imaginibus ſit diſcendum, quid non diſcendum.

Similiter ne ex inſpectione imaginum in periculoſum errorem rudiores incidant, vult Synodus Tridentina: "Quod ſi aliquando
„ hiſtorias, & narrationes Sacræ Scriptu-
„ ræ, cum id indoctæ plebi expediet, ex-
„ primi & figurari contigerit: doceatur
„ populus, non propterea Divinitatem fi-
„ gurari, quaſi corporeis oculis conſpici,
„ vel coloribus, aut figuris exprimi poſſit„.

XXIII. Hic ſat indicat Synodus, magnâ cautione imagines Divinitatem, ſive Sanctiſſimam Trinitatem ſub corporali ſpecie exprimentes, eſſe populo proponendas.

Et quidem multis ſeculis imagines SS. Trinitatis in Eccleſia Romana ignotas fuiſſe conſtat. Eas tempore Nicolai I. adhuc Eccleſiam Romanam ignoraſſe, notat ex ejus Epiſtola ad Michaëlem Auguſtum Chriſtianus Lupus *tom.* 2. Scholiorum in Canones *pag.* 1175. "adducit tamen (inquit)
„ licet alio fine, rationem, ex qua poſt-
„ modum Dei Patris imagines Romana
„ Eccleſia admiſit: *Deus, qui eſt inviſibi-*
„ *lis, & incorporeus, non per propriam*
„ *ſubſtantiam Deitatis, ſed per ſubjectam*
„ *creaturam apparuit mortalium oculis*, in
„ forma Antiqui dierum. Hinc in eadem
„ ipſum Eccleſia pingit. Quod quando cœ-
„ perit, fateor me ignorare „.

Similiter Vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad partem I. ſeculi IV. Benedictinorum §. 3. *num.* 19. reflectens ad definitionem Synodi VII. ſuper cultu SS. Imaginum, inter alia notat, in illa definitione, nihil decerni de SS. Trinitatis, Dei Patris, aut Spiritus Sancti picturis, *quas* (ait) *necdum etiam admittebat ætas illa*.

Uſum tamen earum nemo hodie improbat, modo ea adhibeatur moderatio, quam Synodus Tridentina requirit: ut nimirum primum expendatur, *an id indoctæ plebi expediat:* & inſuper populus rite doceatur, *non propterea Divinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus, aut figuris exprimi poſſit*. Videri poterit Molanus *lib.* 2. *Hiſtoriæ SS. Imaginum cap.* 3. & 4.

XXIV. Poſt hæc monet Synodus, ut *omnis ſuperſtitio in imaginum ſacro uſu tollatur*.

De hoc abuſu tollendo ſcribit Molanus *lib.* 2. *cap.* 33. & 35. notatque, quod "ſi-
„ cut Synodus Cameracenſis ſub Maximi-
„ liano Archiepiſcopo primocelebrata, abo-
„ minandam dicit eſſe vanitatem, & ſu-
„ perſtitionem eorum, qui certo pollice-
„ rentur non ex hac vita migraturos ſine
„ pœnitentia & Sacramentis, qui hunc il-
„ lumve ex Divis coluerint: ſic etiam va-
„ niſſimæ ſuperſtitionis arguendum eſt, ſi
„ quid tale ſacris imaginibus alicubi ſub-
„ ſcriptum habeatur „.

Sed quid? ſi tale quidem imaginibus non ſit ſubſcriptum; ſed hiſtoriæ aut miracula ita repræſententur, ut ex ea repræſentatione populus in hanc abominandam vanitatem, & ſuperſtitionem facile ſit inducendus: quemadmodum non raro contingere poſſe, haud difficulter judicabit, qui attenderit imagines in ſacellis quibuſdam depingi ſolitas.

XXV. Addit demum Synodus Tridentina: " Omnis denique laſcivia vitetur; ita
„ ut procaci venuſtate imagines non pin-
„ gantur, nec ornentur . . . . . Poſtremo,
„ tanta circa hæc diligentia & cura ab
„ Epiſcopis adhibeatur, ut nihil inordina-
„ tum, aut præpoſtere, & tumultuarie ac-
„ commodatum, nihil profanum, nihilque
„ inhoneſtum appareat; cum domum Dei
„ deceat ſanctitudo „.

Hoc decretum renovans Synodus P. II. Mechlinienſis *titulo* 14. *cap.* 1. præcipit, ut
„ curent diligenter Epiſcopi, ut in imagi-
„ nibus tam ſculptis, quam pictis loco ſa-
„ cro jam illatis, vel deinceps inferendis,
„ nihil inordinatum, nihil profanum, ni-
„ hil inhoneſtum appareat: neque in in-
„ tima altarium tabula, vivorum effigies
„ depingantur „.

XXVI. Et Synodus P. I. *titulo De imaginibus* vult: " ut e templis, & locis ſa-
„ cris tollantur imagines, ſculpturæ, au-
„ læa, quæ Gentilitatem, aut mendaces
„ Ethnicorum fabulas, Satyrorum, Fau-
„ norum, Sirenarum, Terminorum, &
„ Nympharum, ac id genus alia repræ-

 „ ſen-

Digitized by Google

„ ſentant. Similiter quæcumque figuræ la-
„ ſcivæ, procaces, & ob pudendam nudi-
„ tatem, vel alias obſcœnæ & ſuperſtitio-
„ ſæ, quæ Fidelium mentes a religione,
„ & devotione diſtrahunt, & ſæpius gra-
„ viter offendunt „.

Deinde *cap.* 2. ſubjungit: " Provideant
„ præterea Epiſcopi, ne ad ornatum ſup-
„ plicationum Venerabilis Sacramenti, aut
„ Reliquiarum quarumcumque, exponat
„ quiſquam ullas ſimiles imagines, ſcul-
„ pturas, aut aulæa, idque ſub pœna ar-
„ bitrio eorum infligenda; implorato etiam
„ ad hoc, ſi opus ſit, contra ſeculares
„ auxilio brachii ſecularis „.

XXVII. Nec tantum indecens eſſe ut hujuſmodi picturæ aut imagines laſcivæ habeantur in Eccleſiis, ſed etiam in hortis, aut domibus Eccleſiaſticorum merito eadem Synodus *cap.* 3. judicat; easque e domibus & hortis tolli jubet; & niſi Clerici obedierint, vult ut curent Epiſcopi contra illos ad condignam punitionem procedi.

XXVIII. De laſcivia vitanda in picturis ac ſtatuis agit pluribus in locis Molanus in citata hiſtoria, ac ſignanter *lib.* 2. *cap.* 37. ubi adductis relatis verbis Concilii Tridentini, infert: " Ut ergo ſacris Di-
„ vorum imaginibus honor, & veneratio
„ major impendatur, oportet eas ſic de-
„ pingi, ſculpi, & effigurari, ut quoſdam
„ velut igniculos in hominum pectoribus
„ ſuccendant: omni levitatis atque laſci-
„ viæ, quod contuentium oculos offendere
„ queat, offendiculo ſublato „.

XXIX. Tum contra pictores, & ornatores imaginum, & ſtatuarum, qui etiam ipſis imaginibus, & ſtatuis D. Virginis, & aliorum Sanctorum ornatum levem, & laſcivum appingere aut adjicere non verentur, ſuâ expoſitâ querelâ, concludit:
„ Quid commune Virgini ſanctiſſimæ, pu-
„ dicitiæ numeris omnibus perfectæ atque
„ expletæ, cum ornatu illo pene dixerim
„ meretricio? Quid ſanctis Martyribus,
„ Chriſtique Confeſſoribus cum pluſquam
„ profano apparatu „?

XXX. Rurſus *cap.* 42. merito invehitur in pictores, qui Infantem Jeſum *nudum* ſculpunt, aut pingunt. " Quid enim (ait)
„ in hac nuditate eſſe poteſt ædificationis?
„ Atque utinam nulla hinc oriretur in
„ parvulis deſtructio, nullum in puſillis
„ ſcandalum? .... Certe ſi antiquas pi-
„ cturas conſulere velint, facile advertent
„ in eis puerum Jeſum decenter & hone-
„ ſte depictum eſſe, ac ſeſe multum a Ma-
„ jorum ſimplicitate degeneraſſe „.

Deinde nonnullis interpoſitis contra illos, qui in hortis, domibusque ſuis retinent picturas laſcivas, ſubjicit: " Quid eſt neceſ-
„ ſe in templo depingere David contemplan-
„ tem e feneſtra Bethſabeam, & ad ſtu-
„ prum evocantem; aut amplectentem ad
„ ſe delatam Sunamitim? Herodiadis fi-
„ liam ſaltantem? Argumenta ſumpta ſunt
„ e divinis libris, ſed in exprimendis ſe-
„ minis quantum admiſcent artifices ne-
„ quitiæ „?

Refert quoque eodem capite ex Guilielmo Durando in Rationali Divinorum Officiorum *lib.* 1. *cap.* 3. " Græci utuntur
„ imaginibus, pingentes illas, ut dicitur,
„ ſolum ab umbilico ſupra & non infe-
„ rius, ut omnis ſtultæ cogitationis occaſio
„ tollatur „.

XXXI. Ut autem hæc in imaginum uſu vitentur, & earum uſus ad ædificationem populi reducatur, ſtatuit Synodus Tridentina, " nemini licere ullo in loco, vel
„ Eccleſia, etiam quomodolibet exempta,
„ ullam inſolitam ponere vel ponendam
„ curare imaginem, niſi ab Epiſcopo pro-
„ bata fuerit „.

Inſecuta hoc decretum Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 4. *cap.* 1. decrevit: " Ne
„ per falſi dogmatis imagines rudibus pe-
„ riculoſi erroris occaſio præbeatur, nulla
„ unquam in Eccleſiis etiam exemptis in-
„ ſolita imago ponatur, niſi ab Ordinario
„ prius approbata fuerit „.

XXXII. Sanctus Carolus in Synodo Mediolanenſi I. *cap.* 7. *tit.* 7. vult, ut " uniuſ-
„ cujuſque imaginis os, corporis habitum
„ & ſtatum, ornatum, & locum inſpicien-
„ dum curent Epiſcopi; ut hæc omnia ad
„ prototypi dignitatem, & ſanctitatem apta
„ ſint & decora; atque ex imaginis inſpe-
„ ctione pietas excitetur, nulla vero tur-
„ pis cogitationis detur occaſio „.

Si Epiſcoporum, Paſtorumque curâ & auctoritate procuraretur, ut nullæ imagines, aut ſtatuæ in Eccleſia ponerentur, niſi quarum inſpectio ad pietatem virtutesque

que incitaret intuentes ; ipſarumque imaginum proprius ac legitimus uſus populo frequentius exponeretur, ſpes eſſet, fore ut optatus, & intentus ab Eccleſia ex imaginum uſu fructus haberetur, & hæreticis earum legitimum uſum culpandi prætextus ex quorumdam abuſu & indiſcreto imaginum cultu accepto, ſubtraheretur.

XXXIII. Plurimum quoque ad decorem divini officii, nec non ad pietatem reverentiamque erga divina myſteria excitandam, & fovendam conducit, ut omnia ordinate peragantur in Eccleſiis.

Hunc in finem jam pridem erant Diaconi, aliique miniſtri, qui continuo invigilarent, monerentque ut omnia ſuo tempore & loco debita cum reverentia, & ordine fierent; quemadmodum de Diaconis *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. notatum fuit.

Eumdem in finem diſtincta erant Laicorum, & Clericorum, & mulierum, ac virorum loca; nec hi illorum loca occupare; ſed omnes ſuis locis conſiſtere debebant.

XXXIV. Clericorum locum a Laicorum ſeparatum olim fuiſſe notiſſimum eſt, neque laicis eum patuiſſe. " Ut laici ſecus „ altare, in quo ſacra myſteria celebrantur, „ inter Clericos tam ad Vigilias, quam ad „ Miſſas penitus ſtare non præſumant: „ ſed pars illa, quæ cancellis verſus alta„ re dividitur, tantum choris pſallentium „ pateat Clericorum „: ait Synodus Turonenſis II. *Can.* 4. Recte addit Synodus, *tam ad Vigilias, quam ad Miſſam;* ut ſignificet quid per *ſacra Myſteria* Patres intellexerint. Idipſum habemus in *Canone* 69. Synodi VI. ubi dicitur: " Nulli omnium „ liceat, qui quidem ſit in Laicorum nu„ mero, intra ſepta ſacri altaris ingredi „.

XXXV. Locus Clericorum, quem ſubinde *Sacrarium*, ſubinde *Sancta Sanctorum*, & hodie communius, *Chorum* a pſallentium *choris* dicimus, a Laicorum loco cancellis quibuſdam ſeparatus erat, ut ex citato Canone Turonenſi patet, & latius oſtendit Leo Allatius in Epiſtola de *templis Græcorum;* & hodierna antiquarum Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum ſtructura oſtendit.

XXXVI. Quin & velum quoddam ipſis cancellis obductum erat; quod non niſi certis temporibus pandebatur; uti in quibuſdam Monialium Monaſteriis adhuc obſervatur. Videmus enim velum, quod earum locum ab altari ſeparat, pandi cum ad Canonem in Miſſa perventum fuerit.

Hujus veli meminit S. Chryſoſtomus *Homil. 6. ad populum Antiochenum:* " Cum „ vela videris retrahi, tunc ſuperne cœ„ lum aperiri cogita, & Angelos deſcen„ dere „. Et meminit S. Gregorius *lib.* 3. *Epiſt.* 30. nec non ſeculo XII. Petrus Bleſenſis *Sermone* 11. *in Quadrag.* " Interpo„ nitur velum inter pſallentes & popu„ lum, alterius quidem & gratiâ ſignifi„ cationis, ſed ad hoc tamen, ut laſciviam „ tollat oculorum „.

Hæc omnia renovantur in *cap.* 1. *De vita, & honeſtat. Cleric.* ubi ſub nomine Concilii Moguntini refertur: " Ut laici „ ſecus altare, quando ſacra myſteria ce„ lebrantur, ſtare vel ſedere inter Cleri„ cos non præſumant; ſed pars illa, quæ „ cancellis ab altari dividitur, tantum „ pſallentibus pateat Clericis „.

XXXVII. Addit deinde hanc clauſulam: " Ad orandum vero & communi„ candum laicis, & fœminis (ſicut mos „ eſt) pateant ſancta ſanctorum „. Ita legitur in editis, & vulgatis Decretalibus Gregorii IX. uti & in prima Decretalium collectione Antonii Auguſtini; notat tamen ibidem Antonius Auguſtinus aptius in veteri eſſe, *ad adorandum;* uti etiam legitur apud Ivonem *part.* 2. *Decreti cap.* 137. eamque eſſe genuinam Canonis lectionem, multis adſtruit Emanuel Gonzales in notis ad citatum Capitulum primum; docteque advertit, errorem natum " ex more anti„ quariorum notiſſimo, non geminandi eam„ dem litteram ſeu dictionem. Veteres „ enim (ait) non geminabant litteram, „ ſed *ſicilicos* ſupra ponebant, ut eâ notâ „ lector admoneretur, duplicandam eſſe „ litteram „: cujus rei ignoratione vitia quamplurima in Pandectis reſederunt; quod pluribus ibidem adductis exemplis oſtendit. Itaque cum hìc eſſet geminanda dictio *ad*, eam geminandam eſſe notulâ quâdam indicarunt, quod Recentiores non advertentes geminationem omiſerunt; & pro *ad adorandum*, poſuerunt *ad orandum*.

Itaque Patres prohibent, ne laici ſecus altare, dum ſacra myſteria celebrantur, intra can-

cancellos cum Clericis pſallentibus ſtare aut ſedere audeant; ad adorandum vero Corpus Domini, & communicandum ſinunt, ut reſerato *velo pateant* Sancta Sanctorum; non ut ad communicandum accedant: ſed extra chorum exiſtentes communicent: quemadmodum hodie in nonnullis Monialium Monaſteriis videmus obſervari, mox ad ipſum Canonem Miſſæ referari velum, quo Monialium locus ab altare ſeparetur; tametſi nec communicandum ad altare accedant.

XXXVIII. Hanc diſciplinam etiam poſteriores plures Synodi renovarunt; additâ tamen aliquâ moderatione quoad Eccleſiarum Patronos, & alias illuſtriores perſonas. Synodus Wigornienſis anno 1240. *Can.* 3. " Ne laici ſtent in cancellis, dum „ celebrantur divina, ſalvâ tamen reve- „ rentiâ *Patronorum*, & ſublimium perſo- „ narum „. Plures citat Franciſcus De Roye Anteceſſor Andegavenſis *lib.* 2. *De Juribus honorificis in Eccleſia cap.* 3. qui poſtquam dixit: " Sed forte vel ſordidæ „ Clericorum adulationi, vel Patronorum „ inſolentiæ tribuendum eſt, quod etiam „ in choro poſſint habere fixa ſedilia, quæ „ S. Ambroſius Theodoſio Imperatori dene- „ gavit, & poſtea ſacri Canones ſoli con- „ ceſſerunt Imperatori, non etiam aliis „ quibuslibet laicis „: deinde ſubjungit: „ Eo jure utimur, ut qui Clericis Eccle- „ ſiam dederunt, & Canonica ſtipendia, „ honorabiliorem locum in ea teneant, „ ait Chaſſanæus in Catalogo Gloriæ Mun- „ di *part.* 4. *conſid.* 18. „. Hæc ille.

XXXIX. Synodus Aquenſis anno 1585. titulo *De Choro* " priſcum Ordinis deco- „ rem ad divinæ Majeſtatis obſequium „ revocare cupiens, decrevit, laicos homi- „ nes (& multo minus mulieres) dum „ divina celebrantur, intra cancellos cho- „ ri nequaquam eſſe admittendos.... Lai- „ ci vero nobiliores (ait) & qui vel Chri- „ ſtianiſſimi Regis Conſiliarii, & Officia- „ les, aut ex Militaribus Ordinibus, aut „ Communitatum Magiſtratibus fuerint, „ poterunt intra chorum admitti, ſi eo in „ loco divinis officiis intereſſe velint: ita „ tamen (ait) ut poſt Clericos ſedeant, „ nec inter Clericos ipſis ſedere liceat „. Quin tamen tamquam Patroni, aut etiam in qualitate Magiſtratus Regii habere queant ſubinde, vel ex conſuetudine, concordato, aliove jure, locum ante ipſos Clericos, dubium non eſt; & quotidiana praxis evincit.

XL. Feminæ vero (ait citata Synodus) cujuſcumque " conditionis, & ſtatus ſint, „ nullo unquam tempore, nullave ex cau- „ ſa, dum divina Officia celebrantur, „ aut verbum Dei prædicatur: denique iis „ horis, quibus Clerici tam ſeculares, „ quam regulares in choro præſentes eſſe „ debent, intra eumdem chorum, aliquem- „ ve ejus locum ſecretum etiam ſuperiorem „ admittantur „.

Plures tum veteres, tum recentiores, etiam ex Synodis Belgicis Canones, vetantes acceſſum mulierum ad altaria tempore divini officii, relati ſunt hac parte *tit.* 5. *cap.* 3. *num.* 29.

XLI. Ad decorem quoque Eccleſiarum, omnemque confuſionem, & mali occaſionem tollendam jam pridem receptum fuit, ut alio viri, alio loco mulieres in Eccleſia conſiſtant.

Sanctus Auguſtinus *lib.* 2. *De Civitate Dei cap.* 28. ſcribit: " Populi confluunt ad „ Eccleſias caſtâ celebritate, honeſtâ utriuſ- „ que ſexus *diſcretione* „. Plura in eam rem citat Chriſtianus Lupus tom. 2. Schol. in Canones *pag.* 991. hancque diſcretionem virorum a mulieribus tamquam conſtantem expreſſerunt, qui ſeculo decimo, & undecimo de ritibus Eccleſiaſticis ſcripſerunt. „ Diaconus (ait Micrologus) cum legit „ Evangelium; juxta Romanum ordinem „ in ambone vertitur ad meridiem, ubi „ & maſculi conveniunt; non ad aquilo- „ nem, ubi feminæ conſiſtunt „.

Hæc diſciplina in plerìſque Parochialibus præſertim Ruralibus Eccleſiis hodie religioſe ſervatur; at in Eccleſiis civitatum nullus pene ordo retinetur; ſed maxima ac deploranda confuſio in plerìſque Eccleſiis tempore divinorum officiorum videtur. Epiſcoporum, aliorumque Prælatorum officium eſt, juxta ſacros Canones atque iterata Synodorum decreta providere, ut omnia in templis ita ſint ordinata, ut veraciter dici queant *Domus orationis*, & *domus Dei*.

CA-

Digitized by Google

CAPUT II.

Abuſus vitandi in cultu ſanctarum imaginum.

1. *Quid in earum cultu præcavendum?*
2. *Non eadem hac de re extitit Eccleſiarum diſciplina.*
3. *Prioribus ſeculis, nullus aut rarus fuit in Eccleſiis imaginum uſus.*
4. *Ratio hujus diſciplinæ exponitur.*
5. *Obſervatio D. Fleury circa Ruſſos ad fidem recens converſos.*
6. *Canon Concilii Eliberitani ſpectare videtur antiquam diſciplinam circa imagines obſervatam.*
7. *Quarto ſeculo uſus imaginum admitti cœpit.*
8. *Apud Græcos ſæculo VIII. cultus ſacrarum imaginum defenſores acerrimos ſibi vindicabat.*
9. *Cautiones quas illi adhibuerunt ne populus in cultum idololatricum incideret.*
10. *Ætate S. Gregorii Magni uſum imaginum jam receperat Eccleſia Romana.*
11. *Cur ſacræ imagines in Eccleſiis exponuntur.*
12. *S. Gregorius reprehendit Epiſcopum, qui ſanctorum imagines fregerat.*
13. *Docet hunc Præſulem quâ ratione ſuum populum diſperſum propter fractas imagines ad unitatem revocare poterit.*
14. *Diſciplinam circa ſanctarum imaginum cultum a S. Gregorio obſervatam probarunt Galli, &c.*
15. *Huic diſciplinæ adhæſerunt rejectâ Synodi Nicænæ II. auctoritate.*
16. *Adverſus hujus Concilii definitionem ſcriptum eſt opuſculum, & miſſum ad Papam Adrianum I. Synodi Nicænæ defenſorem.*
17. *Huic ſcripto reſpondit ſummus Pontifex.*
18. *Concilium Francofordienſe reprobat Synodi Nicænæ definitionem, quæ ad Præſules Gallos directa fuerat.*
19. *Ludovico Pio imperante Pariſiis habetur Concilium, in quo definitio Nicæna rejicitur.*
20. *Galli ſignificarunt a ſe imagines in Eccleſiis admitti, non adorari.*
21. *In ea ſententia eos videtur confirmaſſe Epiſtola Imperatorum Græcorum.*
22. *Refertur hæc Epiſtola.*
23. *Ex ea conjicitur hujus Epiſtolæ auctoret non rejeciſſe omnem cultum exteriorem imaginum.*
24. *Imaginum diſciplinam in ea Epiſtola contentam Galli putaverunt conformem diſciplinæ Sancti Gregorii Papæ.*
25. *Galli, & hujus Epiſtolæ auctores eodem motivo permoti fuiſſe videntur.*
26. *In ſuis ſcriptis Galli intendebant præcavere ſcandalum puſillorum.*
27. *Hunc ſibi propoſuit finem auctor librorum Carolinorum.*
28. *Ea quoque mens extitit auctoris libelli, quem Ludovicus Pius ad Eugenium II. miſit.*
29. *Ex dictis claret a Gallis honorariam imaginum adorationem non fuiſſe omnino rejectam velut per ſe illicitam.*
30. *Varietas circa cultum imaginum poteſt ſubſiſtere ſalvâ unitate & fide.*
31. *Certum non eſt quo tempore Galli, &c. Decretum ſeptimæ Synodi de cultu imaginum receperint.*
32. *Inquiritur illud tempus.*
33. *Conjicitur ex Bertiniano Annaliſta inclinante nono ſeculo, Gallos colendis Græcanico ritu imaginibus nondum aſſueviſſe.*
34. *Probabile eſt ritum hunc pedetentim invaluiſſe in Eccleſiis Gallicana, Germanica, &c.*
35. *Hic ritus ab omnibus tandem receptus eſt propter auctoritatem ſummi Pontificis.*
36. *In cultum imaginum magno cum fervore deinde effuſi ſunt Galli.*
37. *Abuſus ex vulgi imperitia natus.*
38. *Quid ad eum reformandum obſervare convenit.*
39. *Ab imaginum cultu amovendus omnis turpis quæſtus.*
40. *Inde pro maxima parte originem, & progreſſum ſuperſtitioſus cultus imaginum ſibi ſumpſit.*
41. *Cavendus error Antropomorphitarum in exponendis imaginibus SS. Trinitatis.*

42. *Quid*

Digitized by Google

42. *Quid de iis imaginibus Concilium Tridentinum, quid plurimi ſenſerint Theologi exponitur.*

43. *Quid ex eorum opinione concludi poteſt?*

☞ I. DIctum eſt *cap. præced. num.* 15. Synodum Tridentinam ſerio monuiſſe Epiſcopos, ut diligenter populum inſtruant de ſanctarum imagioum cultu; ne alias populus io ſuperſtitioſum aut idololatricum cultum incidat.

Et ſane jam pridem experientia docuit, quam difficulter omnis plane cultus irreligioſus, ſive ſuperſtitionem aut idololatriam aliquam redolens in hac imaginum & ſtatuarum publica, & externa veneratione præcaveatur, præſertim dum Sacerdotum turpis quæſtus ſe immiſcet, & vulgi ignorantia, aut nimia credulitas accedit.

II. Unde & ſcimus, varias in imaginum externo cultu jam pridem adhibitas cautiones; neque eamdem omnium Eccleſiarum fuiſſe circa huoc cultum diſciplinam; ſed pro temporum & populi conditione variam.

III. Et quidem tribus ut minus ſeculis, nullum aut rarum fuiſſe in Eccleſiis Chriſtianorum ſacrarum imagioum uſum, aut externum cultum fatendum eſt.

IV. Id autem eo creditur contigiſſe conſilio, ne Gentilibus, aut etiam Judæis, occaſio daretur ſuſpicandi, Chriſtianos idola, ſive idololatriam, non tam deſeruiſſe, quam immutaſſe.

Id jam pridem anootavit ſanctus Agobardus Archiepiſcopus Lugdunenſis in Libro *de imaginibus num.* 19. ſcribens: " Si
„ enim Sanctorum imagines, qui dæmo-
„ oum cultum dereliquerant, venerari ju-
„ berentur, puto quod videretur iis, *non*
„ *tam idola reliquiſſe, quam ſimulacra mu-*
„ *taſſe* „.

Accedebat, quod per externum imaginum, & notaoter *ſtatuarum* cultum, receoter ad fidem Chriſtianam e Gentiliſmo converſis occaſio daretur, rurſus in aſſuetum idololatricum cultum iocideodi, ſive ad eum revertendi.

V. Hanc in rem obſervatu dignum eſt, quod narrat D. Fleury *lib.* 7. *ſuæ Hiſtoriæ num.* 54. quod Ruſſii primo converſi a Gentiliſmo ad Chriſtianiſmum per Monachos Corbienſes in Saxonia, rurſus in idololatriam & Gentiliſmum relapſi fueriot occaſione cultus *ſancti Viti*, ejuſque *imaginis*, eamque vertiſſe in ſuum idolum, quod vocarunt *Suantovis*.

Occaſione hujus eventus monet Vir Clariſſimus: " Ita periculoſum eſt idololatris
„ recenter cooverſis proponere cultum San-
„ ctorum, eorumque imaginum, priuſquam
„ plene fuerint inſtructi & radicati in no-
„ titia veri Dei „.

VI. Vix dubium, quin ad eam primis ſeculis pene neceſſariam diſciplinam & cautionem reflexerit Synodus Eliberitana ſtatuens Canone 36. *picturas in Eccleſiis eſſe non debere; nec quod colitur, aut adoratur in parietibus depingi*.

VII. Verum poſtquam ſub Cooſtantino Magno, ac ſequentibus Chriſtianis Imperatoribus Gentiliſmus ſuas amittere cœpit vires; ipſique Chriſtiani adverſus idololatriam ſat inſtructi & roborati viderentur; ſenſim quoque ſacrarum imagioum uſus, earumque cultus apud Chriſtianos admitti & recipi cœpit: nec tamco ubique eodem tempore, oec pari ritu bic uſus, & cultus admiſſus, vel probatus fuiſſe ſcitur.

VIII. Et quidem ſcitur, apud Græcos ſaltem ſeculo VI. aut VII. uſum & cultum ſacrarum imaginum receptum fuiſſe; atque ſeculo VIII. ita fuiſſe probatum & ſtabilitum; ut & illarum partium ſanctiſſimi Epiſcopi, eum adverſus Icoooclaſtas, ſive confractores imagioum, etiam cum profuſiooe ſanguiois aſſerere, & propugoare non dubitaverint.

IX. Sed & illud conſtat, quod hi acerrimi ſacrarum imagioum propugnatores, omnem etiam ſtuduerint adhibere cautionem, ne occaſione uſus aut cultus imaginum populus in cultum idololatricum incideret.

Hac de cauſa noluerunt admittere uſum, aut cultum *ſtatuarum*, uti habetur ex Epiſtola ſaocti Germani Patriarchæ Conſtantinopolitani ad Thomam Epiſcopum Claudiopolitaoum: eo quod *ſtatuæ* nimiam cum idolorum ſimulacris ſimilitudioem habere viderentur; & quaſi ideam ſimulacrorum oculis intucotium objicerent: aſſeritque Molanus in Hiſtoria ſacrarum imaginum etiamnum hodie ſtatuarum uſum, vel cultum

Digitized by Google

cultum apud Græcos non admitti.

Hoc exemplo docemur, ſubinde certarum imaginum, aut ſtatuarum uſum e templis eſſe amovendum, tametſi earum uſus, aut cultus in ſe non eſſet illicitus; ſi prævideatur ex earum uſu & cultu periculum ſuperſtitioſi, & idololatrici cultus populo imminere.

X. Quo vero tempore uſus ſacrarum imaginum in Eccleſia Romana, ceteriſque Latinæ communionis Eccleſiis fuerit receptus, non ſatis conſtat. Hoc ſcitur, eum fuiſſe admiſſum ætate ſancti Gregorii, uti patet ex binis ejus Epiſtolis ad Serenum Epiſcopum Maſſilienſem: e quibus quoque intelligitur, quæ fuerit eo tempore earum Eccleſiarum circa hunc uſum diſciplina.

In priore Epiſtola (quæ eſt 105. *lib. 9.* Editionis Benedictinorum) ſcribit ſanctus Gregorius: " Præterea indico dudum ad
„ nos perveniſſe, quod fraternitas veſtra,
„ quoſdam *imaginum Adoratores* aſpiciens,
„ eaſdem in Eccleſiis imagines confregit,
„ atque projecit „. Poſt hæc ſubjungit " Et
„ quidem zelum vos, ne quid manufactum
„ adorari poſſet, habuiſſe laudavimus; ſed
„ frangere eaſdem imagines non debuiſſe
„ judicamus „.

XI. Rationem cur eas frangi, aut projici non judicaret, ſubjicit Gregorius: " Id-
„ circo enim *pictura* in Eccleſiis adhibe-
„ tur, ut ſi qui litteras neſciunt, ſaltem
„ in parietibus videndo legant, quæ lege-
„ re in codicibus non valent.

" Tua ergo fraternitas, & illas ſervare,
„ & ab earum *adoratu* populum prohibere
„ debuit, quatenus & litterarum neſcii
„ baberent, unde ſcientiam Hiſtoriæ colli-
„ gerent, & populus in picturæ adoratio-
„ ne minime peccaret „.

Intelligens autem ſanctus Gregorius, hunc Epiſcopum nequaquam ejus monitis acquieſcere; ſed in confractione & amotione imaginum pergere; in tantum, ut maxima populi pars ob eam agendi rationem ab ejus ſe communione abſtineret, alteram ad eum Epiſtolam dedit (quæ eſt 13. *lib. 11.* ex Editione Benedictinorum), in qua acrioribus eum verbis ob hanc confractionem, & amotionem imaginum redarguit, ipſum hortando, ut uſum imaginum tamquam populo utilem reſtituat; & ab *adoratu* earum ipſum abſtrahat.

XII. Rurſus in hac Epiſtola ſanctus Gregorius Epiſcopum quidem laudat, quod imagines Sanctorum *adorare* vetuiſſet; ſed quod *confregerit*, reprehendit; ac deinde ſubjicit:
„ Dic, Frater, a quo factum Sacerdote,
„ aliquando auditum eſt quod feciſti? Si
„ non aliud, vel illud te non debuit re-
„ vocare, ut deſpectis aliis fratribus, ſo-
„ lum te ſanctum, & eſſe crederes ſapien-
„ tem? Aliud eſt enim (pergit Gregorius)
„ picturam adorare, aliud per picturæ hi-
„ ſtoriam, quid ſit adorandum addiſcere:
„ frangi ergo non debuit, quod *non ad*
„ *adorandum* in Eccleſiis; ſed ad inſtruen-
„ das ſolummodo mentes neſcientium fuit
„ collatum „.

Quandoquidem ſanctus Gregorius huic Epiſcopo exprobret, quod nullus Epiſcopus hactenus imagines confringendas, aut ejiciendas de Eccleſiis crediderit, nequaquam obſcurum eſt, ætate ſancti Gregorii in omnibus Eccleſiis Gallicanis uſum ſacrarum imaginum fuiſſe receptum.

XIII. Poſt hæc hortatur Epiſcopum ſanctus Gregorius, ut diſperſum populum ad unitatem revocare omni ſtudio ſatagat; eumque in finem populo diceret: " Si ad hanc
„ *inſtructionem*, ad quam imagines *anti-*
„ *quitus* factæ ſunt, habere vultis in Ec-
„ cleſia, eas modis omnibus & fieri, &
„ haberi permitto „.

" Atque indica (pergit Gregorius) quod
„ non tibi ipſa viſio Hiſtoriæ, quæ, pi-
„ cturâ teſte, pandebatur, diſplicuerit: ſed
„ illa *adoratio*, quæ picturis fuerat incom-
„ petenter exhibita; atque in bis verbis,
„ eorum mentes demulcens, eos ad con-
„ cordiam revoca: & ſi quis imagines fa-
„ cere voluerit, minime prohibe, *adorari*
„ vero imagines modis omnibus veta. Sed
„ hoc ſolicite fraternitas tua admooeat,
„ ut *ex viſione* rei geſtæ ardorem compun-
„ ctionis percipiant, & in adoratione ſo-
„ lius Omnipotentis ſanctiſſimæ Trinitatis
„ humiliter proſternantur „.

XIV. Hanc a ſanctiſſimo Pontifice circa imaginum uſum & cultum expreſſam, & probatam diſciplinam, ſummo cum ap-

plauſu amplexæ fuere Gallicana, aliæque Occidentales Eccleſiæ: atque per duo ut minus ſecula tenaciſſime retinuerunt; ut nimirum uſum ſacrarum imaginum ad inſtructionem fidelium retinendum cenſuerint; ſed ab earum *adoratu*, ſive cultu omnino abſtinendum exiſtimarint.

XV. Et quidem huic diſciplinæ circa uſum ſacrarum imaginum citra exteriorem adoratum, ſive cultum, adeo conſtanter inhærendum exiſtimarunt Galli, aliique Latinæ Communionis Epiſcopi, ut nec auctoritate Synodi apud Nicæam, anno 787. celebratæ, nec auctoritate Romanæ Eccleſiæ, quæ conformiter ad decretum hujus Synodi exteriorem cultum, & adorationem ſacrarum imaginum admiſerat, adduci potuerint, ut a ſua diſciplina recederent, & cultum, ſeu adorationem ſacrarum imaginum probarent, vel amitterent.

Cum enim circa annum 790. Adrianus I. Papa acta hujus Synodi, adjunctis litteris ſuis, miſiſſet ad Carolum Magnum, Carolus has litteras Adriani, necnon acta Synodi hiſce annexa communicanda cenſuit Epiſcopis.

Epiſcopi litteris, & actis examinatis & diſcuſſis, reſcripſerunt Imperatori, Synodum hanc nullatenus recipiendam, vel recipi poſſe, eâ potiſſimum ratione, quod in hac Synodo ſtatutum legerent: *Sacras imagines Chriſti, & Sanctorum, non ſecus atque ipſum pretioſæ Crucis typum, & ſanctorum Evangeliorum codicem eſſe adorandas, & colendas*.

XVI. Quin & per Epiſcopos adverſus Synodum, ejuſque acta exaratum fuit Opuſculum in quatuor Libros diviſum, in quo ſingulatim acta hujus Synodi refutare conantur; ipſamque Synodum tamquam erroneam, non minus quam Synodum Iconoclaſtarum *anno* 745. ſub Conſtantino Copronymo celebratam, rejiciunt, & execrantur.

Hoc Opuſculum ſub nomine Caroli Magni miſſum fuit ad Adrianum I. ut ex eo intelligeret, quibus ex cauſis, acta hujus Synodi, quantum ſpectat ad cultum, & adorationem imaginum, recipi, & probari non poſſent: unaque ſignificant, ſe hanc Synodum nullatenus pro Synodo *Œcumenica* reputare, utpote cui nulli, præter Legatos Adriani, Occidentales Epiſcopi interfuerant.

Hinc evidens eſt, Gallos eo tempore credidiſſe, auctoritatem ſolius Papæ non eſſe ſufficientem, ut juberetur aliquod Concilium ſine conſenſu principalium Eccleſiarum recipi, uti notat D. Fleury in ſua Hiſtoria Eccleſ. lib. 44. num. 58. " *Le mépris de ce Concile* (inquit) *faiſoit voir clairement, que les François étoient perſuadés que la ſeule autorité du Pape ne ſuffiſoit pas pour faire recevoir un Concile ſans le conſentement des principales Egliſes* ".

XVII. Huic ſcripto reſpondit Adrianus per Epiſtolam Carolo Magno inſcriptam, in qua Decretum Synodi Nicænæ adverſus oppoſita Gallorum propugnat, ac ſingulatim argumentis ipſorum reſpondet.

XVIII. Neque tamen hæc Epiſtola inclinare potuit Gallicanos, alioſque Epiſcopos, ut a recepta diſciplina, de non adorandis imaginibus recederent: quin & anno 794. juſſu Caroli Magni Francofurti ad Mœnum convenientes trecenti circiter Epiſcopi, una cum Legatis Adriani Papæ, rurſus ipſam Synodum Nicænam, de adorandis imaginibus, *Canone* 2. reprobarunt: verba Canonis ſunt: " Allata eſt in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Conſtantinopoli fecerunt, in qua ſcriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut Deificæ Trinitati, ſervitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui ſupra Sanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem, & ſervitutem renuentes contempſerunt, atque conſentientes condemnaverunt ".

Hoc Canone Patres Francofordienſes indicare voluiſſe Acta ſive Decretum de adorandis imaginibus Synodi Nicænæ II. indubitatum eſt: tametſi loqui videantur de Synodo, quam Græci *Conſtantinopoli* fecerunt.

Uti enim recte notavit Sirmundus: *Conſtantinopoli factam, ſic intelligendum hoc loco, non quod in ea urbe, ſed quod ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis*.

Poſt

Poſt hoc Synodi Francofordienſis Decretum nihil ulterius circa cultum ſacrarum imaginum actum reperitur, regnante Carolo Magno, aut ſedente Adriano I.

Verum ſub Ludovico Pio Caroli filio, & ſedente in Cathedra Petri Eugenio II. quæſtio hæc rurſus revixit, idque, ut apparet, occaſione Legatorum, quos Imperatores Græci Michaël Balbus, & Theophilus miſerunt, & eorumdem Imperatorum ad ipſum Ludovicum ſcriptæ Epiſtolæ.

XIX. Cum enim dicti Imperatores inſtanter poſtularent, ut Ludovicus eorum Legatis, quos ad Eugenium II. Papam deſtinabant, ſuos Legatos adjungeret, qui communi conſilio, & operâ apud Pontificem de uſu, & cultu imaginum (ſuper quo apud Græcos non mediocris erat excitata contentio) tractarent: juſſu Ludovici Pii, & de licentia Eugenii II. Papæ, Conventus Epiſcoporum Pariſiis ſuper cultu imaginum habitus eſt.

Porro in hoc Conventu rurſus Decretum Synodi Nicænæ, de adorandis imaginibus rejectum fuit; multaque a Patribus collecta fuerunt adverſus adorationem, & cultum imaginum, e quibus juſſu ejuſdem Ludovici Pii quædam excerpta fuere, & ad præfatum Eugenium II. tunc Pontificem Romanum tranſmiſſa.

XX. His ſignificabant Gallicani Epiſcopi ſe quidem ſacras imagines recipere, & in Eccleſiis etiam admittere; ſed earum *adorationem* nequaquam probare poſſe: imo tum ex Epiſtola Synodica ad Ludovicum, tum ex Synodalibus geſtis, non obſcurum eſt, in hoc conventu durius contra cultum, & adorationem imaginum actum, & declamatum fuiſſe, quam ſub Carolo Magno.

XXI. Admodum veriſimile eſt, quod zelum Epiſcoporum Gallicanorum pro retinenda diſciplina circa imaginum uſum in litteris ſancti Gregorii ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum expreſsâ, ſcilicet retinendas eſſe imagines in Eccleſiis, ſed eas non adorandas, vehementer accenderit prædicta Epiſtola Michaëlis Balbi, & Theophili Græcorum Imperatorum ad Ludovicum Pium; quæ indictioni Conventus Pariſienſis occaſionem dederat.

XXII. In hac enim Epiſtola exponebant Imperatores, in quas impias ſuperſtitiones occaſione cultus, & adorationis imaginum tandem populi prolapſi eſſent: " Multi
„ (inquiunt) de Eccleſiaſticis, & Laicis
„ viris, alieni de Apoſtolicis Traditioni-
„ bus facti, & neque paternos terminos
„ cuſtodientes, facti ſunt inventores mala-
„ rum rerum. Primum quidem, honorifi-
„ cas, & vivificas Cruces de ſacris tem-
„ plis expellebant, & in earumdem loco
„ imagines ſtatuebant: ponebantque lucer-
„ nas coram eis, ſimul & incenſum ado-
„ lebant, atque eas in tali honore habe-
„ bant, ſicut honorificum & vivificum li-
„ gnum, in quo Chriſtus verus Deus no-
„ ſter crucifigi dignatus eſt propter no-
„ ſtram ſalutem „.

„ Pſallebant & adorabant, atque ab
„ eiſdem imaginibus auxilium petebant:
„ plerique autem linteaminibus eaſdem ima-
„ gines circumdabant, & filiorum ſuorum
„ de Baptiſmatis fonte *ſuſceptrices* facie-
„ bant; alii religioſum habitum monaſti-
„ cum ſumere volentes, religioſiores per-
„ ſonas poſtponebant, qui prius comam
„ capitis eorum ſuſcipere ſolebant, adhibi-
„ tis imaginibus, quaſi in ſinum earum
„ decidere capillos illorum ſinebant „.

„ Quidam vero Sacerdotum, & Cleri-
„ corum, colores de imaginibus radentes
„ immiſcuerunt oblationibus, & vino, &
„ ex hac oblatione poſt Miſſarum celebra-
„ tionem, dabant communicare volentibus;
„ alii autem Corpus Domini in manus
„ imaginum ponebant, unde communicare
„ volentes accipere fecerunt. Nonnulli ve-
„ ro ſpretâ Eccleſiâ, in communibus do-
„ mibus tabulis imaginum pro altariis
„ utebantur, & ſuper eas ſacrum miniſte-
„ rium celebrabant, & alia multa his ſi-
„ milia illicita, & Religioni noſtræ con-
„ traria in Eccleſiis fiebant, quæ a Do-
„ ctoribus, & ſapientioribus viris ſatis in-
„ digna eſſe videbantur „.

Poſt hæc ſubjungitur in Epiſtola:
„ Propterea ſtatuerunt Orthodoxi Impera-
„ tores, & doctiſſimi Sacerdotes locale
„ adunare Concilium, ad inquiſitionem ſu-
„ per his habendam; qui in idipſum con-
„ venerunt, ſancto Spiritu inſpirante: ta-
„ lia ubique communi conſilio fieri prohi-
„ buerunt, *& imagines de humilioribus lo-*

„ *eis efferri fecerunt* , *& eas* , *quæ in ſu-* „ *blimioribus locis poſitæ erant* , *ut ipſa pi-* „ *ctura pro Scriptura haberetur*, *in ſuis lo-* „ *eis conſiſtere permiſerunt* , *ne ab indoctio-* „ *ribus* , *& infirmioribus adorarentur* : *ſed* „ *neque eis lucernas accenderent*, *neque in-* „ *cenſum adolerent*, *prohibuerunt* : quemad- „ modum & nos nunc ſentimus , & te- „ nemus abjicientes de Eccleſia Chriſti eos, „ qui hujuſmodi malignis adinventionibus „ ſtudent „.

XXIII. Ex toto contextu hujus Epiſtolæ evidens eſt , Græcos Imperatores , & Epiſcopos hujus Epiſtolæ Auctores nequaquam exiſtimaſſe , omnem honorariam adorationem , & exteriorem ſanctarum imaginum cultum *per ſe* eſſe ſuperſtitioſum, aut idololatricum , aut exiſtimaſſe eos , qui Imagines eâ adoratione *honorariâ*, ſive cultu exteriori colunt , & venerantur , cenſendos eſſe idololatras; ſed duntaxat reputaſſe, eam ſanctarum imaginum adorationem, & cultum , prædictis ſuperſtitionibus occaſionem præbuiſſe , & imperito vulgo occaſionem dare poſſe in ſuperſtitioſum, & idololatricum cultum incidendi.

Ut igitur fidelibus ſuperſtitioſi hujus cultus occaſionem ſubtraherent , ſatius duxerunt , imagines ex humilioribus locis efferendas, & eas, quæ in ſublimioribus locis poſitæ erant , permittendas, ut *ipſa pictura pro Scriptura haberetur*, *ne* (inquiunt) *ab indoctioribus* , *& infirmioribus adorarentur* .

XXIV. Gallicani Epiſcopi probe intellexerunt , hanc Græcorum circa uſum , & cultum ſanctarum imaginum diſciplinam in litteris Imperatorum expreſſam, eamdem eſſe, quam ſanctus Gregorius in litteris ad Serenum Epiſcopum Maſſilienſem dixerat obſervandam , quamque in ſuis Eccleſiis hactenus conſervabant.

XXV. Si attendantur , quæ Epiſcopi Gallicani dixerunt , circa adorationem & cultum ſanctarum imaginum in Libris vulgo Carolinis , & in Epiſtola Synodica ad Ludovicum Pium , nequaquam obſcurum erit , ipſos eodem fundamento permotos fuiſſe ad tuendam ſuam hactenus conſervatam diſciplinam , quo ſe permotos fuiſſe ad abolendam adorationem imaginum Græci afferebant , ſcilicet ad præveniendum ſcandalum puſillorum , & imperitorum , ſive ſuperſtitioſum, & idololatricum cultum.

XXVI. Certum enim eſt, quod tametſi Gallicani , aliique Latinæ Communionis Epiſcopi , honorariam adorationem , exterioremque cultum ſanctis imaginibus impendendum non judicarent , nequaquam tamen omnem eam adorationem, aut cultum *per ſe* eſſe ſuperſtitioſum, aut idololatricum crederent ; ſed ſcandalum puſillorum , & imperiti vulgi duntaxat præcavere intenderent.

XXVII. Et quidem Auctor Opuſculi Carolini *lib.* 3. *cap.* 16. poſtquam adſtruere ſtuduit, nec eam adorationem, *quæ in honorem tranſire dicitur illius*, *quem repræſentat imago*, imaginibus Chriſti aut Sanctorum impendendam , eo quod per ſimilem adorationem , adoratores imaginum, *omnem ſuæ credulitatis ſpem* in ipſis imaginibus, & picturis collocent , immediate ſubjungit: „ Nam etſi a *doctis* quibuſque vitari poſ- „ ſit hoc , quod illi in adorandis imagini- „ bus exercent , qui videlicet non quid „ ſint, ſed quid innuant, venerantur; *in-* „ *doctis* tamen *quibuſque ſcandalum* gene- „ rant, qui nihil aliud in his, præter quod „ vident, venerantur & adorant „.

Poſt hæc ſubjungitur : “ Unde caven- „ dum eſt , ne Evangelicam ſententiam „ ſubeant, qui tot puſillos ad ſcandalizan- „ dum impellunt: quoniam ſi is, qui unum „ de puſillis ſcandalizaverit, formidoloſiſſi- „ mæ ſententiæ ſubjacet, multo magis exi- „ tiabili ille ferietur ſeveritate , qui pene „ omnem Chriſti Eccleſiam , aut ad ado- „ randas imagines impellit, aut imaginum „ adorationem ſpernentes anathemati ſub- „ mittit „.

Et rurſus *lib.* 4. *cap.* 18. “ Non enim „ nos imagines in Baſilicis poſitas *idola* „ nuncupamus, ſed, ne idola nuncupentur, „ adorare eas, & colere, eiſque ſervitium „ impendere recuſamus: quoniam plerum- „ que non res , ſed cauſa rei pro ſcelere „ reputatur; dum videlicet multa, quibus „ bene poteſt uti, male uſa in flagitium „ convertuntur ; ſicque una eademque res „ bene utentibus eſt cauſa periculi „.

XXVIII. Similiter Auctor Libelli , quem Ludovicus Pius miſit ad Eugenium II, Papam , aperte ſignificat honorariam ado-

Digitized by Google

adorationem, & exteriorem cultum ſanctis imaginibus impendi, *per ſe* non eſſe ſuperſtitioſum, aut idololatricum, nequaquam tamen ad evitandum ſcandalum, eſſe admittendum.

Hinc *cap.* 7. fuſe oſtendit, quod juxta Apoſtolum, etiam a licitis nonnumquam ſit abſtinendum *propter ſcandalum infirmorum:* eamque in rem, utpote ad præſentem materiam proxime accedens adducit factum Ezechiæ Regis: " Legimus (ait) „ ſerpentum morſus mortiferos pœnam juſtiſſimam peccatorum in ligno exaltato, „ atque proſpecto æneo ſerpente ſanatos, „ ut & populo ſubveniretur afflicto, & „ mors morte deſtructâ, vel ut crucifixæ „ mortis ſimilitudine ſignaretur; quem ſane ſerpentem propter facti memoriam „ reſervatum, cum poſtea populus errans „ tamquam *idolum* colere cœpiſſet, Ezechias Rex, religiosâ poteſtate Deo ſerviens, cum magna pietatis laude contrivit „ *a*).

XXIX. Ex his evidens eſt, Epiſcopos Gallicanos, alioſque, adorationem honorariam, & externum cultum ſanctis imaginibus non recuſaſſe, quaſi eum *per ſe* illicitum aut ſuperſtitioſum, ſeu idololatricum arbitrarentur: ſed quia hic cultus rudioribus, & imperitis pernicioſi erroris, & cultus idololatrici, vel ſuperſtitioſi occaſio eſſe poſſet, eam adorationem, ſive cultum, nequaquam recipiendam arbitrabantur, neque a diſciplina hactenus in ſuis Eccleſiis conſervata, & a ſancto Gregorio jam pridem probata, recedendum.

XXX. Itaque varietas circa uſum, & cultum ſanctarum imaginum, quæ eo tempore inter Eccleſias intercedebat, Eccleſiarum illarum Communionem ſcidiſſe non legitur.

Neque enim ignorabant Romani Pontifices, & Epiſcopi, circa uſum & cultum imaginum, variam poſſe eſſe, ſalvâ fide, Eccleſiarum diſciplinam: " Nam, uti recte notavit Dionyſius Petavius lib. 15. „ Theolog. Dogmat. *cap.* 13. imagines ex „ earum rerum genere ſunt, quæ indifferentes nominantur, hoc eſt, quæ ad ſalutem omnino neceſſariæ non ſunt, nec „ ad ſubſtantiam ipſam Religionis attinent; „ ſed in poteſtate ſunt Eccleſiæ, ut eas „ vel adhibeat, vel ableget; pro eo atque „ ſatius eſſe decreverit „.

XXXI. Quo vero tempore Gallicana, ceteræque Occidentales Eccleſiæ honorariam adorationem, & exteriorem cultum ſanctarum imaginum, conformiter ad decretum VII. Synodi; necnon praxim Eccleſiæ Romanæ receperint, non æque certum eſt.

XXXII. Hoc conſtat, circa medium ſeculi IX. quo tempore Anaſtaſius Bibliothecarius Conſtantinopoli pro Concilio VIII. ageret, & ibidem Synodum VII. e Græco in Latinum vertit, apud Gallos nondum decretum VII. Synodi de adorandis imaginibus fuiſſe receptum, uti ipſe Anaſtaſius in Præfatione ſuæ verſioni Latinæ præfixa teſtatur.

Ex hac Præfatione inſuper habetur, quod Galli honorariam adorationem, & exteriorem cultum *Cruci*, necnon *Codici Evangeliorum* exhiberi permitterent; quem tamen nec Chriſti, aut Sanctorum imaginibus impendendum eſſe judicabant.

Hinc ulterius non obſcurum eſt, Canonem III. Concilii VIII. quod inclinante ſeculo IX. ſub Adriano II. ejuſque Legatis præſidentibus habitum eſt, dirigi adverſus Gallicanos, alioſque Epiſcopos, qui adorationem honorariam vivificæ Crucis typo, & codici Evangeliorum impendendam cenſebant, imaginibus tamen & picturis Sanctorum impendi non ſinebant.

Hoc enim Canone nominatim anathemate feriuntur, qui nolebant icones Chriſti, & imagines Sanctorum æquo honore colere, ac adorare, ac ipſum ſalutiferæ *Crucis typum*, & ſanctorum Evangeliorum codicem.

XXXIII. Id ſat intelligens Annaliſta Bertinianus, atque exiſtimans juſto acrius hic carpi Epiſcopos Gallicanos ad annum 872. ubi ſermo de VIII. Synodo incidit, ſcribere non dubitavit: " In qua Synodo „ de imaginibus adorandis, aliter, quam „ orthodoxi Doctores ante definierant, & „ pro favore Romani Pontificis, qui eorum votis de adorandis imaginibus annuit,

(*a*) Hoc factum legitur in Sacris Scripturis *l.*4. *Reg. cap.* 18.

Digitized by Google

„ nuit, & quædam contra antiquos Ca„ nones, ſed & contra ſuam ipſam Syno„ dum conſtituerunt, ſicuti, qui eamdem „ Synodum legerit, patenter inveniet „.

Ad verba hujus Annaliſtæ reflectens Vir eruditiſſimus Joannes Mabillonius in Præfatione ad partem I. ſeculi IV. Benedictinorum *num.* 47. obſervat, quod licet hæc paulo durius ſcribat Bertinianus Annaliſta: *ſed tamen unde* (ait) *intelligamus Gallos nondum colendis Græcanico ritu imaginibus adſueviſſe.*

XXXIV. Quin tamen circa ea tempora ritus colendi, & adorandi imagines, ac picturas Chriſti, & Sanctorum, conformiter ad decretum VII. Synodi, & diſciplinam Eccleſiæ Romanæ pedetentim in Eccleſiis Gallicanis, aliiſque Latinæ Communionis invaluerit; veriſimile eſt: idque auctoritate hujus VII. Synodi, quam Anaſtaſius Bibliothecarius Latine verterat, & in cujus Præfatione Gallos ad recipiendum cultum ſanctarum imaginum vehementius hortatur, eoſque potiſſimum hoc argumento urgens, quod cultus & adoratio honoraria ſanctarum imaginum non videretur magis idololatrica, quam vivificæ Crucis typo, aut Evangeliorum codici impenſa.

XXXV. Non dubium autem, quin ad inducendum hunc Eccleſiæ Romanæ ritum, qui in Gallia, & in toto Occidente cœperat eſſe in uſu, præcipue valuerit Romani Pontificis auctoritas. Scitur enim a tempore Caroli Magni, poſt translatum imperium a Græcis in Francos, auctoritatem Romani Pontificis apud Principes illos plurimum invaluiſſe, atque ſub idem tempus Romanos Pontifices multum allaboraſſe, ut Ritus Eccleſiaſtici, qui hactenus fuerant Romanæ Eccleſiæ proprii, in ceteris quoque Eccleſiis reciperentur.

XXXVI. Et quidem, uti recte monet Mabillonius *num.* 47. tanto cum fervore Galli in cultum imaginum effuſi ſunt, ut *magis retinaculo, quam incitamento jam opus habeat vulgi Religio.*

XXXVII. Et ſane non obſtantibus multiplicibus Synodorum decretis, ac notanter noviſſimi Concilii Tridentini ſaluberrimâ ſanctione, tantus tamque multiplex hodie viſitur vulgi, & imperiti populi ſuperſtitioſus, & quaſi idololatricus imaginum, ac ſtatuarum cultus, ut non videantur Epiſcopi Gallicani ſine fundamento veriti fuiſſe, ne admiſsâ adoratione Imaginum, imperitum vulgus difficulter a ſuperſtitioſo cultu, & adoratione incompetenti abſtraheretur: ut propterea in diſciplina a ſancto Gregorio probata, & in ſuis Eccleſiis hactenus conſervata perſiſtendum ſatius eſſe judicarent, ad præcavendum, & præveniendum fidelium ſcandalum, & ſuperſtitioſum ſanctarum imaginum cultum.

XXXVIII. Quid circa uſum & cultum imaginum, & picturarum, ac ſtatuarum Chriſti, & Sanctorum ſtatui & obſervari conveniat, ad præveniendum puſillorum, & imperiti vulgi ſcandalum, & præcavendum earum ſuperſtitioſum cultum, qui idololatriam ſapere videtur, Romani Pontifices & Epiſcopi, quibus id Synodus Tridentina enixe commendavit, expendere poterunt: & interim Parochorum & Concionatorum eſt, populum de certo uſu & cultu imaginum rite inſtruere.

Numero 17. capitis præcedentis notavimus Synodum Colonienſem, necnon Moguntinam injunxiſſe locorum Ordinariis, ut ſi in viſitatione deprehenderint concurſum ad certam imaginem; atque intelligant ex modo agendi, populum in ea imagine ſpem ſuam collocare, eam amoveant, aut alio modo provideant, quo huic abuſui occurratur.

XXXIX. Non abſimile decretum ad præcavendum ſuperſtitioſum ſanctarum imaginum cultum legitur in Concilio Rothomagenſi *anno* 1445. can. 7. his verbis conceptum: " Item damnat modos illos, qui „ videntur introduci *gratiâ quæſtus;* deno„ minando imagines, utpote, *Notre-Dame* „ *de Recouvrance*, *Notre-Dame de Pitié*, „ *de Conſolation*, *de Grace*, *&c.* Nam ta„ lia ſunt occaſio ſuperſtitionis in multis, „ quaſi ſit plus in una imagine, quam in „ altera, abuſores pœnâ arbitrariâ compe„ ſcantur „. Sapienter notarunt hi Patres hanc ſub variis nominibus ſanctarum imaginum appellationem, multis ſuperſtitionis occaſionem eſſe poſſe, quaſi ſit plus in una imagine, quam in alia, ad certum effectum obtinendum.

Quis enim ambigat, quin proclive ſit, ut imperitus populus credat, ſpeciale nomen

Digitized by Google

men huic imagini inditum eſſe, ut ſignificetur plus aliquid virtutis ineſſe huic imagini ad obtinendum effectum, quem inditum nomen præfert.

Præterea veriſſime adverterunt hi Patres, ſimiles modos certas imagines ſuis ſpecialibus nominibus appellandi videri introduci *quæſtus causâ*.

XL. Certum quippe eſt, quod multiplex ille ſuperſtitioſus ſanctarum imaginum cultus pro maxima parte, ſi non in totum, originem ſuam ſuumque progreſſum, & ſtabilitatem debeat turpi quæſtui Sacerdotum, ſeu Secularium, ſeu Regularium, quem ex populari concurſu, & indiſcreto populi ad certas imagines affectu venantur.

Imo nec dubium, quin extirpandis ſuperſtitionibus, & abuſibus circa imaginum venerationem, medium efficaciſſimum, & pene neceſſarium ſit, omnem ex earum veneratione provenientem quæſtum eliminare, qui directe, vel indirecte cedit in emolumentum Sacerdotum.

XLI. Eſt abuſus vel potius error craſſus vitandus, cum imagines ſanctiſſimæ Trinitatis exponuntur: Memorabile eſt, quod de hæreticis humanam Deo figuram affingentibus Socrates *lib. 6. cap.* 7. & Sozomenus *lib.* 8. *cap.* 11. hiſtoriæ Eccleſiaſt. referunt; ſcribunt enim extitiſſe Monachos rudes, ac litterarum expertes, qui cum præ imperitia ſacræ ſcripturæ verba perperam interpretarentur, Deum eſſe corporeum finxerunt: quod ſi ſacrarum litterarum ignorantia hunc errorem pepererit, a fortiori timendum eſt, ne ignorantia rudis populi occaſione imaginum ſanctiſſimæ Trinitatis Deum Patrem ſibi fingat ut venerabilem ſenem, & Trinitatem corpoream imaginetur.

XLII. Capite præcedenti *num.* 23. obſervatum fuit, quod pluribus ſeculis, etiam poſt admiſſum uſum imaginum Chriſti, & Sanctorum, Eccleſia uſum imaginum *ſanctiſſimæ Trinitatis*, in quibus Deus Pater, & Spiritus ſanctus corporali ſpecie exprimerentur, ignoraverit: quod nec Synodus Tridentina poſitive, & ſimpliciter earum uſum probaverit; quod & notavit Joannes Molanus *lib.* 2. *Hiſtoriæ ſanctarum imaginum*, *cap.* 3. qui & ibidem monet, plures etiam e recentioribus Theologis ſuſtinuiſſe, rudi populo nequaquam expedire, ſimiles imagines ſanctiſſimæ Trinitatis in Eccleſiis publice exponere.

Similiter Cardinalis Bellarminus in controverſia de cultu imaginum fatetur, nonnullos etiam inter Catholicos, puta Toſtatum Epiſcopum Abulenſem, Durandum, Pererium, admiſiſſe cum Calvino, imagines Dei in templis non eſſe collocandas.

XLIII. Unde & concludit, *non eſſe tam certum in Eccleſia, an ſint faciendæ imagines Dei, ſive Trinitatis, quam Chriſti, & Sanctorum: hoc enim docent omnes Catholici, & ad fidem pertinet*.

Illud eſt in opinione, & doctiſſimi illi Fratres Walenburgici fatentur, Synodum Tridentinam nihil decidere ſuper *imaginibus Dei, & ſanctiſſimæ Trinitatis*, eo quod ſuper hoc puncto Doctores Catholici inter ſe eſſent diviſi.

Hinc ulterius concludunt, quod permiſſio conficiendi has imagines, non ſit pars doctrinæ catholicæ ab omnibus receptæ, vel recipiendæ.

Perſpicere poterunt Epiſcopi, quid circa haſce ſanctiſſimæ Trinitatis imagines imperitæ plebi conveniat, & quouſque earum uſus ſit tolerandus.

CAPUT III.

De ædificandis Eccleſiis, & quæ intervenire debeant.

1. *Etiam ſub Imperatoribus Gentilibus Eccleſiæ ædificatæ fuerunt*.
2. *Datâ pace Eccleſiæ, modus ædificandis Eccleſiis præfixus eſt*.
3. *Vetitum fuit ædificare ſine auctoritate Epiſcopi*.
4. *Oratoria privata quomodo ſine auctoritate Epiſcopi licuerit ædificare?*
5. *Quid Epiſcopus attendere debeat in admiſſione novæ Eccleſiæ?*
6. *Quid proprie nomine Oratorii ſignificetur?*
7. *Quid nomine Capellæ?*
8. *Quo loco olim Oratoria Martyrum extruerentur*.

9. *In*

Digitized by Google

9. *In admiſſione novæ Capellæ attendi debet, ne populus a Parochiali Eccleſia abſtrahatur.*
10. *Sacella non ædificanda quæſtus cauſâ.*
11. *Nova Eccleſia Parochialis ob præjudicium veteris ſine rationabili cauſa conſtrui nequit.*
12. *Cauſa legitima eſt, ſi populus ſine* magno *incommodo ad Eccleſiam Parochialem accedere nequeat.*
13. *Ex mente Concilii Tridentini Epiſcopus poteſt exigere novæ Parochiæ erectionem, quando ſalus populi id exigit.*
14. *Non requiritur longinquitas, aut diſcrimen viarum.*
15. *Quod cenſeatur* magnum *incommodum, relinquitur arbitrio judicis.*
16. *Probari non debet, Parochianos aliquando diſceſſiſſe ſine Sacramentis ob Eccleſiæ diſtantiam.*
17. *In erectione novæ Eccleſiæ Parochialis Rector veteris Eccleſiæ audiri debet.*
18. *Reſcriptum Romanum prc erectione novæ Parochiæ in forma gratioſa a Belgis non recipitur.*
19. *Si ſine juſta cauſa conſentire nolit, poteſt Epiſcopus conſenſum ſupplere.*
20. *Unde deſumenda ſuſtentatio Rectoris novæ Parochiæ ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
21. *Unde Sacerdoti novæ Parochiæ providendum?*
22. *Ex decimis percipi debet, quod ad Miniſtrum novæ Parochiæ ſuſtentandum requiritur.*
23. *Vetus Parochia, unde recens Parochia derivata eſt, remanet hujus* Matrix *Eccleſia.*
24. *Exponuntur jura, quæ* Matrici *Eccleſiæ debentur; & quæ non debentur.*
25. *Quid circa hoc Decretum obſervatum in Belgio?*
26. *In Belgio ſine auctoritate Regis difficulter perficitur nova Parochiæ erectio.*
27. *Epiſcopus aliquando inſtare omnibus modis debet, ut nova Pasochia erigatur.*
28. *Si nova Parochia erigi nequeat, per plurium Sacerdotum adjunctionem Parochianis ſubinde ſuccurrendum.*
29. *Interdum etiam per Capellæ exſtructionem.*
30. *In caſu* magni *incommodi non facile omittenda novæ Parochiæ erectio.*

I. ETiam ante Imperatores Chriſtianos fuiſſe Eccleſias ædificatas multis oſtendit Cardinalis Baronius ad *annum* 57. atque idipſum evincunt Edicta Imperatorum Ethnicorum de Eccleſiis Chriſtianorum demoliendis promulgata, quorum meminit Euſebius *lib.* 8. *cap.* 1. additque Euſebius, jam a Chriſtianis, prout in dies numerus augeretur Credentium, ampliores auguſtioreſque antiquis illis eſſe excitatas Eccleſias. Verba ejus ſunt. “ Quo factum „ eſt, ut priſcis ædificiis jam non contenti, „ in ſingulis urbibus ſpatioſas ab ipſis fun„ damentis exſtruerent Eccleſias „.

II. Datâ vero pace Eccleſiæ; ipſis quoque Imperatoribus ad Chriſtum converſis, tot paſſim ædificari cœperunt Eccleſiæ, ut ipſi primi Imperatores Chriſtiani modum earum exſtructioni ponere ſint coacti; quemadmodum ex variis eorum legibus & Edictis in Codice Theodoſiano & Juſtinianæo etiamnum hodie extantibus, pateſcit.

III. Et quidem ea ædificationi Eccleſiarum lex poſita eſt, ne quis eas abſque conſenſu Diœceſani Epiſcopi ædificet; quemadmodum *Can.* 4. Concilii Chalcedonenſis cautum eſt, & a Gratiano *cauſ.* 18. *q.* 2. *Can.* 10. his verbis refertur: “ Placuit igi„ tur neminem aut ædificare, aut con„ ſtruere Monaſteria, aut Oratorii do„ mum ſine conſcientia ipſius civitatis Epi„ ſcopi „.

Idipſum pluribus confirmavit Juſtinianns Imperator, ſignanter *Novella* 67. cujus Rubrica habet: *Ut nullus fabricet Oratorii domos præter voluntatem Epiſcopi.*

Deinde *cap.* 1. ait: “ Sancimus igitur „ præ omnibus quidem illud fieri, & nulli „ licentiam eſſe, neque Monaſterium, ne„ que Eccleſiam, neque Orationis domum „ incipere ædificare, antequam civitatis „ Deo amabilis Epiſcopus orationem in „ loco faciat, & crucem figat, publicum „ proceſſum illud faciens, & cauſam ma„ nifeſtam omnibus ſtatuens. Multi enim „ ſimulantes fabricare quaſi Orationis do„ mos, ſuis medentur languoribus, non „ orthodoxarum Eccleſiarum ædificatores fa„ cti, ſed ſpeluncarum illicitarum „.

Hoc

Digitized by Google

Hoc Juſtiniani decretum, tam Imperatorum, quam Synodorum ſanctionibus ſæpius renovatum fuit; uti videre eſt *lib.* 5. *Capitularium Regum Francorum*, *cap.* 382. nec non apud Gratianum *Diſt.* 1. *De Conſecrat.* ubi plures eam in rem Canones refert.

IV. Notandum eſt tamen, quod eodem libro Capitularium *cap.* 383. dicitur: " Qui „ in domo ſua Oratorium habuerit, orare „ ibi poteſt; tamen non audeat in eo ſa„ cras facere Miſſas ſine permiſſu Epiſco„ pi loci illius „.

Illud quoque ex Synodo Aurelianenſi recitat Gratianus *Can.* 33. *Diſt.* 1. *De Conſecrat.* " Unicuique Fidelium in domo ſua „ Oratorium licet habere, & ibi orare: „ Miſſas autem ibi celebrare non licet „: ſcilicet ſine licentia Epiſcopi.

Sub Miſſarum celebratione comprehendi aliorum quoque Sacramentorum adminiſtrationem, elucet ex multis aliis Canonibus, ac ſignanter *Canone* 31. *Synodi VI.* qui habet: " Clericos, qui in Oratoriis, quæ „ ſunt intra domos, *Sacra* faciunt, vel „ *baptizant*, hoc illius loci Epiſcopi licen„ tiâ facere debere decernimus. Quare ſi „ quis Clericus hoc non ſic ſervaverit, „ deponatur „.

Neque etiamnum hodie vetitum eſt, in domibus quantumvis privatis conſtruere Oratoria orationis causâ; modo nec Miſſæ, aut alia officia publica peragantur.

V. Porro Epiſcopus in admittendis novis Eccleſiis, primo examinare debet, num juſta cauſa ſit ædificandi Eccleſiam; in quo examine alia attendenda ſunt circa ædificationem Eccleſiarum Parochialium; alia circa novam extructionem Oratoriorum ſeu Sacellorum, vel Capellarum.

VI. Oratorium proprie dicitur ædes, ubi oratur, ſive locus orationi dicatus. Hinc illud Auguſtini *Epiſt.* 100. " In Ora„ torio nemo aliquid agat, niſi id, ad quod „ eſt factum, unde & nomen accepit „. Vide latius Du-Cange in Gloſſario, verbo *Oratorium*; qui notat: " *Oratoria* dein„ de dicta eſſe, Sacella Monaſteriis adjun„ cta, quæ non erant omnibus pervia uti „ Eccleſiæ, & in quibus Collectas cele„ brare non licebat, ſed erant tantum ad „ Monachorum preces, & aſſiduos cantus „ accommodata „: quod multis Veterum teſtimoniis confirmat; ac poſt hæc monet: " *Oratoria* tandem dicta Sacella quæ„ dam domeſtica, aut privatæ ædes ſacræ „ in agris, & villis extructæ; quæ Paro„ chiarum jus non habebant, & a Ma„ gnatibus in fundis ſuis dotabantur, & „ ab Epiſcopis conſecrabantur „. Pluribus dein citatis Conciliis, quæ de hiſce Oratoriis agunt, concludit: " Ex quibus doce„ mur, in iis Miſſas teneri propter fati„ gationem familiæ permitti, præterquam „ in maximis feſtivitatibus, quas & Pre„ sbyteri, qui ea deſerviunt, & laici, „ in civitatibus cum Epiſcopo tenere ju„ bentur „.

VII. De *Capellis* varia tradit citatus auctor in eodem Gloſſario, verbo *Capella*; eamque vocem diverſimode ſumptam fuiſſe annotat, atque poſtmodum Capellas dictas eſſe, quaſvis ædiculas ſacras, Oratoria, quæ proprios Sacerdotes non habebant: ſeu ædes ſacras, quæ non erant *baptiſmales*. Hinc & titulus in Decretalibus *De Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum:* eo quod Monachorum Eccleſiæ ſint duntaxat quaſi Oratoria; primario non ad conventum populi, ſed Monachorum duntaxat deſtinata.

Aliqua Oratoria, ſive Capellæ jam pridem extructa fuere ob honorem alicujus Sancti præſertim Martyris, illaque & hodie frequentiſſima ſunt, tum i pſis Eccleſiis majoribus juncta, tum extra illas, & loco ab iis remoto extructa.

VIII. Olim hujuſmodi Oratoria in honorem Martyrum plerumque extruebantur eo loco, quo ſacra ipſorum oſſa reſervabantur, aut ipſi pro Chriſto paſſi fuerant: quæ propterea antiquitus *Martyria* dicta fuere. Martyrum (ait Iſidorus) locus, Martyrium, græca derivatione, eo quod in memoriam Martyris ſit conſtructum, vel quod ſepulchra ſanctorum ibi ſint Martyrum. Plura habes apud Du-Cange in Gloſſario, verbo *Martyrium*.

IX. Circa hæc Oratoria, Capellas, & Sacella, ut hodie vocant, admittenda, in primis attendere debet Epiſcopus, ne per hæc populus a Parochiali Eccleſia nimium abſtrahatur; atque hinc ulterius ex illo Eccleſiæ Parochialis neglectu oriatur in populo

Digitized by Google

pulo craſſa ignorantia, tam circa credenda, quam agenda; proſpicereque, ut obſervetur clauſula de ſtylo ſolita inſeri litteris, quibus uſus Oratorii ſeu Capellæ conceditur, *Sine Parochialis Eccleſiæ præjudicio*; de qua aliquid dictum fuit ſupra, *part.* 2. *ſect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 8. ubi latius de *Oratoriis* domeſticis actum fuit; & *part.* 1. *tit.* 24. *cap.* 3. ubi de ſimili cautione adjici ſolita admiſſioni novi Monaſterii agitur.

X. Apud Gratianum, *Can.* 10. *Diſt.* 1. *De Conſecrat.* refertur ex Concilio Bracharenſi II. " Si quis Baſilicam non pro „ devotione fidei, ſed pro quæſtu cupiditatis ædificat, ut quidquid ibidem de „ oblatione colligitur, medium cum Clericis dividat, eo quod Baſilicam in terra „ ſua quæſtus causâ condiderit (quod in „ aliquibus locis uſque modo dicitur fieri): „ hoc de cetero obſervari debet, ut nullus „ Epiſcoporum tam abominabili voto conſentiat; nec Baſilicam, quæ non pro „ Sanctorum patrocinio, ſed magis ſub „ tributaria conditione eſt condita, audeat „ conſecrare „.

Profecto ſi in extructione Oratoriorum, ſeu Sacellorum, cauſam extructionis Epiſcopi penitius examinarent, veriſimile eſt, quod non raro deprehenderetur, ea potius quæſtus, quam ſolidæ devotionis cauſâ extrui; interdumque miracula ficta ſupponi; falſaſque, aut non ſat probatas reliquias oſtentari, ut oblationes populi ſibi, ſuiſque Sacellis appropriare queant. Hæc prævidens Synodus Tridentina declaravit, " nulla „ etiam admittenda nova miracula, nec „ novas Reliquias recipiendas, niſi eodem „ recognoſcente, & approbante Epiſcopo, „ qui ſimul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in conſilium „ Theologis, & aliis piis viris ea faciat, „ quæ veritati, & pietati conſentanea judicaverit „. In Decreto, *De invocatione, veneratione, & Reliquiis Sanctorum*.

XI. Nova Eccleſia Parochialis erigi nequit, niſi una erigatur nova Parochia. Nec enim eſſe poteſt Eccleſia Parochialis ſine populo, qui communitatem ſeu Parochiam conſtituat.

Cum autem nova Parochia ordinarie conſtitui nequeat, niſi de veteri Parochia, in cujus limitibus nova conſtruitur, aliquid decedat, jure cautum eſſe, Epiſcopum in novam Eccleſiæ Parochialis erectionem ſine rationabili aliqua cauſa conſentire non poſſe, uno conſenſu tradunt Canoniſtæ ad *cap.* 3. ;; *De Eccleſ. ædific.*

XII. Inter cauſas legitimas ædificandi novam Eccleſiam Parochialem, in primis eſt illa, quam aſſignat Pontifex in citato *cap.* 3. & probat Synodus Tridentina, *Seſſ.* 21. *cap.* 4. *De Reformat.* nimirum ſi in aliquibus Eccleſiis Parochialibus, vel Baptiſmalibus " ob locorum diſtantiam, „ ſive difficultatem Parochiani ſine magno „ incommodo ad percipienda Sacramenta, „ & divina Officia audienda accedere non „ poſſunt „: uti loquitur Synodus.

Hinc habemus, legitimam cauſam conſtruendi novam Eccleſiam Parochialem eſſe, ſi ſine *magno incommodo* Parochiani ad Eccleſiam Parochialem accedere nequeant.

☞ XIII. Synodus Tridentina aliquas cauſas expreſſit, ob quas nova Parochia eſſet erigenda; nihilominus cum ex pluribus circumſtantiis dependeat, quæ ſit neceſſitas exigens erectionem novæ Parochiæ, non immerito arguit Cardinalis de Luca *Diſcurſu* 16. *in Concil. Trident.* manifeſtum errorem illorum, qui cum aliquibus ſanctæ Congregationis declarationibus, vel cum Rotæ deciſionibus, aut aliquorum Doctorum traditionibus pro nova Parochiæ erectione facienda, " vel neganda, in ſola „ littera procedunt: cum ſit (ait) potius „ *quæſtio nudi facti*, ex ſingulorum caſuum „ particulari qualitate, ac individuis circumſtantiis decidenda „.

Et ſane unicus ſcopus Concilii Tridentini fuit in hoc decreto de erigendis novis Parochiis, ut meliori modo ſaluti & neceſſitati populi ſuccurreretur. Ut proinde id unum inſpiciendum ſit, an ſalus populi novæ Parochiæ erectionem requirat. ☜

XIV. Itaque non exigitur, quod revera ſit magna longinquitas, aut viarum diſcrimen; ſed ſolum requiritur talis, ut propterea Parochianis ſine *magno incommodo* non pateat acceſſus ad majorem Eccleſiam; uti notat Fagnanus ad *cap.* 3. ;; *De Eccleſiis ædificandis*, *num.* 18. & ita tenere Dominos de Rota teſtatur.

XV. " Quanta autem debeat eſſe hu- „ juſmodi

„ juſmodi diſtantia, ſeu Parochiæ amplitudo, ad hoc ut Parochiani dicantur „ non poſſe *ſine magno incommodo* ad Eccleſiam accedere, cum jure definitum „ non ſit, judicis arbitrio relinquitur „. Fagnanus ibidem.

Ulterius inde refertur, quod ſimiliter juſta ſit erectionis cauſa, ſi inter populum alicujus villæ & Eccleſiam Parochialem torrens, vel flumen aliquod intercedant, quæ nec pontem " habeant, ut nec vado „ tranſiri poſſint, præſertim hyemali tempore cum pluviæ inundant, juxta textum „ hic. Quæ cauſa ſufficiens eſt etiam ſine „ diſtantia loci. Undecumque enim proveniat magna difficultas percipiendi Sacramenta, dicitur ſubeſſe juſta cauſa erigendi novam Parochiam, ut ex dictis „ patet. Ideoque Concilium Tridentinum „ *cap.* 4. *Seſſ.* 21. alternative loquitur ibi, „ locorum diſtantiam ſive difficultatem, „ ita ut propterea alterutrum ſufficiat „.

XVI. Hactenus Fagnanus *num.* 19. qui bene advertit *num.* 17. non requiri ad probandum, ſine *magno incommodo* Parochianos non poſſe ad Eccleſiam Parochialem accedere, " ut Parochiani aliquando deceſſerint ſine Sacramentis, ſed ſatis eſſe ad „ validitatem erectionis, ut immineat periculum, ne ſic decedant; neque (ait) „ hujuſmodi eventus eſt exſpectandus, quin „ potius præveniendum ne contingat, cum „ ſatius ſit occurrere in tempore, quam „ poſt exitum vindicare, ſeu poſt vulnerum cauſam remedium quærere „. Et ita cenſuit Sancta Congregatio.

XVII. Cum autem per novæ Eccleſiæ Parochialis conſtructionem facile jura Rectoris, aliorumque Miniſtrorum, aut Patronorum veteris Eccleſiæ Parochialis lædi poſſent; ad conſtructionem Epiſcopus procedere non poteſt, niſi Rectore Eccleſiæ, nec non aliis intereſſe habentibus citatis, & auditis; uti monet Fagnanus loco citato *num.* 30. aſſeritque, reſolviſſe ſanctam Congregationem, erectionem Eccleſiæ Parochialis factam *non* citato Rectore veteris Eccleſiæ, *nullius momenti* exiſtere.

☞ XVIII. Quandoquidem indubitatum ſit, plures per erectionem novæ Parochiæ poſſe pati intereſſe, puta Rectorem veteris Parochiæ, ejuſque Eccleſiæ Parochialis patronos, & incolas, nulla hiſce in partibus novæ Parochiæ admitteretur conſtructio, etiam ex *Reſcripto Romani Pontificis*, niſi ejuſmodi Reſcriptum dirigatur in *forma commiſſoria*, quemadmodum (ut infra notabitur) nulla unio Beneficiorum, niſi in ſimili forma hic admittitur: eo quod intereſſe habentes, aut prætendentes, in partibus, ſive in ſua Provincia audiri debeant, nec Romam ea de cauſa citari poſſint, ob notorium Privilegium *de non evocando*. ☜

XIX. Si Rector citatus, & auditus in novæ Parochiæ erectionem conſentire renuat, & tamen erectio illa neceſſaria judicetur, poterit tunc etiam illo *invito* procedi, ut uno conſenſu reſolvunt Canoniſtæ ob verba finalia dicti *cap.* 3. " Si vero *Perſona* Matricis Eccleſiæ virum idoneum „ præſentare diſtulerit; vel opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias „ idem opus ad perfectionem deduci, & „ virum honeſtum, appellationis ceſſante „ diffugio, inſtituere non omittas „.

Quidam ex antiquis Canoniſtis poſt Gloſſam ad dictum *cap.* 3. crediderunt, Papam quidem ex plenitudine poteſtatis id facere poſſe, invito Rectore Matricis Eccleſiæ, non autem Epiſcopum: at Synodus Tridentina declaravit, quod Epiſcopi novas Parochias etiam *invitis* Rectoribus, juxta formam Conſtitutionis Alexandri III. quæ incipit, *ad Audientiam* (in citato *cap.* 3.) conſtituere poſſint.

XX. Addit deinde Synodus: " Illis autem Sacerdotibus, qui de novo erunt „ Eccleſiis noviter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus ad Eccleſiam Matricem „ quomodocumque pertinentibus: &, ſi „ neceſſe fuerit, compellere poſſit populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad „ tam dictorum Sacerdotum ſuſtentandam: „ quâcumque reſervatione generali, vel „ ſpeciali, vel affectione, ſuper dictis Eccleſiis, non obſtantibus „.

☞ XXI. In primis æquum, & juſtum apparet Presbytero hujus novæ Parochiæ relinqui, ſive aſſignari oblationes, quæ tum inter Miſſarum ſolemnia, tum in adminiſtratione Sacramentorum, aut in funeribus defunctorum fieri ſolent.

Cum enim hæc a Parochianis offerantur

Ppp 2 Pre-

Digitized by Google

Presbyteris tamquam Sacramentorum, & & Sacrorum miniſtris, nihil juſtius, quam ut hæc cedant Presbyteris novæ Parochiæ, a quibus Parochiani Sacramenta, aliaque ſpiritualia percipiunt; quique ſunt in hac nova Parochia horum Ordinarii Miniſtri.

Et cum Parochus Matricis Eccleſiæ abſolvatur a cura hujus populi, æquum etiam non eſt ut de oblationibus hujus populi participet.

XXII. Inſuper notandum, quod dum de proventibus Eccleſiæ Matris agitur, e quibus dos novæ Eccleſiæ dicitur deſumenda, non tantum debeant attendi decimæ, & proventus, qui *de facto* in ſuſtentationem Parochi, & Miniſtrorum Eccleſiæ Matricis cedunt; ſed & reliquæ decimæ intra limites Matricis Eccleſiæ excreſcentes, quantumvis hoc titulo incorporationis ipſius Eccleſiæ Parochialis, ſive præſcriptionis, aliove titulo ad Monaſteria, vel Capitula tranſierint.

Scitur enim decimas ad Capitula & Monaſteria translatas titulo donationis, vel incorporationis ſub ea reſtrictione, ut ex illis prius eſſet detrahendum, quod ſufficiat ſpirituali populi neceſſitati.

Si igitur neceſſitas ſpiritualis exigat novæ Parochiæ erectionem, non dubium quin vigore hujus reſtrictionis, decimæ intra diſtrictum Parochiæ excreſcentes ad hujus Parochiæ expenſas concurrere debeant.

Unde Fagnanus *ad cap. ad Audientiam de ædificand. Eccleſ.* deſcribens modum, quo in dotatione novæ Eccleſiæ Parochialis ſit procedendum, monet *num.* 37. quod dum proventus proprii Matricis Eccleſiæ non ſufficiunt, nec ſit aliquis, qui velit illos augere, *cogendus erit Abbas, vel Præpoſitus, cui Parochialis illa ſubeſt in temporalibus*, id eſt, cui Eccleſia eſt incorporata quoad temporalia, quique vi hujus incorporationis decimas illius percipit.

XXIII. Quantumvis populus novæ Parochiæ videatur omnino deſinere eſſe de veteri Parochia, nihillominus vetus Parochia, a qua populus novæ Parochiæ ſubtrahitur, remanet quaſi Eccleſia *Matrix*; atque hoc titulo in Decretali Alexandri III. quæ incipit, *Ad Audientiam*, per Concilium Tridentinum innovata, expreſſe mandatur provideri, ut *competens* in ea *honor* pro facultate loci Matrici ſervetur: ſcilicet ut aliquid (ait Gloſſa) *annuatim* in ſignum ſubjectionis præſtetur, moderandum tamen ad arbitrium Epiſcopi.

XXIV. Interpretationem hanc probans Joannes Andreas addit: " Interdum *in* „ *honorem Matris Eccleſiæ* præſcribitur, ut „ novæ Eccleſiæ incolæ, vel miniſtri veniant ad Scrutinium, vel Baptiſma, & „ Capitulum, vel reſervabitur illi ſepultura„.

Conformiter ad hanc Doctorum interpretationem, videmus paſſim quædam jura in ædificatione, aut erectione novæ Parochiæ, reſervata Eccleſiæ Matrici, quæ eidem juxta formam erectionis, exhibenda ſunt.

Præter jura, in erectione ſpecialiter reſervata, nulla ſibi Eccleſia Matrix jura ſubjectionis a nova Eccleſia Parochiali prætendere poteſt, uti poſt Abbatem probat Fagnanus ad citatum cap. *Ad Audientiam*, concludens, jura ſubjectionis non deberi Eccleſiæ Matrici, niſi in quantum prædicta jura ſibi reſervavit in limine erectionis: Epiſcopus enim erigens novam Parochiam, & eam a priori ſeparans, illam partem populi, quæ novæ Eccleſiæ ſupponitur, a jure prioris Eccleſiæ abſolvit, niſi ſpecialiter abſolutionem reſtringat, & declaret in quibuſdam manere ſubjectam.

XXV. Sed illa jurium vel reſervatio, vel limitatio fieri non poteſt abſque auctoritate principis, ut recte obſervant, qui de juribus honorificis ſcripſerunt; ſicut ſine eadem auctoritate populus novæ Parochiæ compelli non poteſt ad ſuum Sacerdotem alendum: hujus rei probatio petitur ex his, quæ ſequuntur. Cum hic in Belgio de promulgatione Concilii Tridentini tractaretur, ipſaque Decreta reformationis ad Conſilia Regia miſſa eſſent, hæc obſervatio facta legitur ad hoc præſens Decretum: " Datur Epiſcopis facultas no„ vas Parochias erigendi, & ſi neceſſe fue„ rit, compellendi populum ea ſubminiſtra„ re, quæ ſufficiant ad vitam Sacerdotum „ ſuſtentandam. Communis nota eſt, com„ pulſionem illam populi & exactionem „ fieri non poſſe, ſine auctoritate Regia; „ neque hanc Juriſdictionem Eccleſiaſticis „ judicibus unquam competiiſſe„.

XXVI.

Digitized by Google

XXVI. Sane in erectione novæ Parochiæ difficulter obices hic perfringent Epiſcopi, niſi auctoritas Regia accedat; idque non tantum ob difficultatem, quæ circa dotem Eccleſiæ noviter conſtruendæ, oriri nata eſt; ſed vel maxime propter oppoſitiones Rectoris, Miniſtrorum, Ædituorum, Patronorum, aliorumque, quorum jura facile quoad aliqua ſaltem per novæ Parochiæ erectionem læduntur: aut tales ut minus difficultates, & quæſtiones movebuntur, quibus terminandis ſola auctoritas Eccleſiaſtica non ſufficeret. Unde nec in Belgio videmus ullas novas Parochias erigi, niſi auctoritas Regia interveniat (a).

XXVII. Interim Epiſcopi, quibus primario cura animarum ſuarum reſpective Diœceſium incumbit, ſi videant, eam eſſe Parochiarum latitudinem, eamque diſtantiam, ut ſalus animarum novam Parochiam exigat, omnibus modis allaborare tenentur, ut ea erigatur; ut ita neceſſitati populi ſatisfiat.

Unde cuidam Epiſcopo dubitanti, num propter *juramentum* de non alienandis rebus ſuæ Eccleſiæ, poſſet novas Eccleſias erigere; eo quod hæc erectio videretur fieri cum aliquo præjudicio ſuæ Eccleſiæ, reſpondit Cæleſtinus III. in *cap. fin.* ;; *De Eccleſiis ædificandis:* " Fraternitati tuæ „ mandamus, quatenus illius *juramenti* occaſione nullatenus prætermittas, quin „ populo indigenti ſuper Baſilicarum inſti„ tutione ſtudeas ſalubriter providere „.

XXVIII. Si Epiſcopus videat, hic & nunc novam Parochiam erigi non poſſe, ſaltem eo caſu ad aliud remedium a Tridentino ſuggeſtum recurrendum erit: ut nimirum cogat Rectores vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum.

XXIX. Quod ſi caſus occurrat, ut ea ſit quorumdam Parochianorum habitatio, ut ſine magno incommodo ad Eccleſiam Parochialem accedere nequeant; atque periculum ſit ob nimiam a Parochiali Eccleſia diſtantiam, aut viarum, aliorumque difficultatem, ne ſine Sacramentis moriantur, erigenda ut minus erit Capella; atque in ea conſtituendus Sacerdos, qui illis Parochianis poſſit Sacramenta, aliaque ad animarum ſalutem neceſſaria impendere; uti in caſu occurrente probavit Sancta Congregatio apud Fagnanum loco citato *num.* 20. & hodie non raro practicatur.

XXX. Sed tamen ſi cauſa legitima erigendi novam Parochiam occurrat, non tam facile ob aliquorum intereſſe ad jam ſuggeſtum remedium confugiendum; tam quod non omnia in Capellis fiant " ad quæ Pa„ rochiani tenentur ex jure communi, & „ Tridentino; quam quod magna ſit di„ ſtantia inter Paſtorem, cujus ſunt oves „ propriæ, ut inſtituitur in novis Paro„ chiis; & Sacerdotes, qui in Capellis „ nec omnia præſtant; nec tamquam ſuis. „ Plenius ergo ſatisfit magno incommodo „ per erectionem novæ Parochiæ, quam „ per Capellam: eaque in caſu magni in„ commodi mens eſſe videtur Concilii Tri„ dentini „. *Reſp.* 1. *De ædificand. Eccleſ.*

CAPUT IV.

De Conſecratione Eccleſiarum, ejuſque Ritibus.

1. *Dedicatio Templorum antiquitus nota.*
2. *Materialis templi dedicatio ſpiritualem Fidelium dedicationem deſignat.*
3. *Ad dedicationem Templi, conveniebant vicini Epiſcopi.*
4. *Occaſione dedicationis ſubinde congregatæ Synodi.*
5. *Magna in veneratione habita olim Eccleſiarum dedicatio.*
6. *Populus, & Clerus ad dedicationem conveniens orationi, aliiſque pietatis officiis intendebat.*
7. *Quæ eſſent Epiſcoporum, & Sacerdotum functiones?*

8. *Pre-*

(a) Quid in Galliis circa novæ Parochiæ erectionem obſervetur accipe ex novis Cleri Gallicani Collectaneis *lib.* 3. *tit.* 3. *cap.* 1. *col.* 28. *num.* 23. ubi articulus 24. Edicti, quod Menſe Aprili an. 1695. datum eſt, his verbis citatur. *Les Archevêques & Evêques, pourront avec les ſolemnités & procedures accoûtumées, ériger des Cures dans les lieux où ils l'eſtimeront néceſſaire.*

8. *Preces adhiberi in dedicatione Eccleſiæ convenit.*
9. *Preces qualiter recitandæ, & quomodo ad eas populus excitandus?*
10. *Dedicatio ſeu conſecratio Eccleſiæ eſt ordinis Epiſcopalis.*
11. *Epiſcopum loci ita ſpectat Eccleſiæ Conſecratio, ut Cardinalis auctoritate Apoſtolicâ munitus eam Eccleſiam licite conſecrare nequeat.*
12. *Non omnium Eccleſiarum idem dedicationis ritus.*
13. *Jam pridem in dedicatione Eccleſiæ requiſitæ fuerunt Sanctorum Reliquiæ.*
14. *Unde originem habuerit ritus adhibendi Reliquias?*
15. *Ritus parandi Reliquias ex præſcripto Ritualis Romani.*
16. *Quomodo hic ritus incœperit; & in quo primitus ab hodierno diverſus.*
17. *De aſperſione aquæ luſtralis; de trino circuitu Templi conſecrandi.*
18. *Origo hujus cæremoniæ.*
19. *Ritus hodierni non omnes eodem tempore adhibiti.*
20. *Cæremoniæ conſecrationis Templi materialis adhibitæ ad ſimilitudinem cæremoniarum conſecrationis Templi ſpiritualis per Baptiſmum.*
21. *Hinc parietum inunctio, uſus* ſalis, *& alphabeti deſcriptio.*
22. *In dedicatione novæ Baſilicæ jam pridem convivia inſtituta; quæ hodie in die* anniverſaria *inſtitui ſolent.*
23. *An olim dies anniverſaria dedicationis celebratus fuerit.*
24. *Ante annum milleſimum celebratus videtur in Gallia, & hodie ubique ſolemniter celebratur.*
25. *Conviviorum, & comeſſationum exceſſus hac die committi ſolitus.*
26. *Synodi voluerunt, ut in omnibus Eccleſiis ejuſdem Diœceſis anniverſaria dedicationis dies eodem die celebraretur.*
27. *Idipſum Principes decreverunt.*
28. *An conveniat, ut Paſtres vicini interſint ſolemnitati dedicationis; & an idcirco omittendum ſolemne Officium in Parochia?*

I. Eccleſiâ ædificatâ, ejus celebranda eſt dedicatio; idque jam pridem receptum fuiſſe clara probant apud antiquiores Scriptores teſtimonia. Ut enim ea, quæ de Eccleſiarum conſecratione, & dedicatione referuntur ex Epiſtola Felicis IV. nec non aliis primorum Pontificum Decretalibus apud Gratianum *Diſt. De conſecrat.* tamquam parum authentica omittamus, celebratæ dedicationis Eccleſiæ teſtimonium luculentum exhibet Euſebius *lib.* 10. *hiſt. cap.* 3. "Poſt hæc votivum nobis „ ac deſideratum ſpectaculum præbeatur „ *dedicationum*, ſcilicet feſtivitas per ſingulas urbes, & Oratoriorum recens ſtructorum *conſecrationes*„.

Meminit quoque hujus feſtivitatis ſub idem tempus Sanctus Athanaſius in *Apologia* 2. ad Conſtantium.

II. Subſequentes Patres variis locis dedicationis Eccleſiarum meminere; extantque eorum ſermones, quos in ipſa templorum dedicatione habuere; atque inter alios, plures ſermones ea de re S. Auguſtini, qui ſunt 336. 337. 338. in nova editione. In horum primo ſic incipit: "Celebritas hu„ jus Congregationis, *dedicatio* eſt domus „ orationis. Domus ergo noſtrarum ora„ tionum iſta eſt, domus Dei nos ipſi. Si „ domus Dei nos ipſi, nos in hoc ſeculo „ ædificamur, ut in fine ſeculi dedice„ mur „. Deinde oſtendit, quomodo ea, quæ in ædificatione templi materialis fieri quotidie videmus, ſpiritualiter in ædificatione templi, quod eſt Eccleſia Chriſti, fiant. „ Credendo enim (ait) quaſi de ſilvis, & „ montibus ligna, & lapides præciduntur: „ cum vero catechizantur, baptizantur, „ formantur, tamquam inter manus fabro„ rum, & opificum dolantur, collineantur, „ complanantur. Verumtamen Domum Dei „ non faciunt, niſi quando charitate com„ paginantur „. Quod poſtremum late ibidem proſequitur. Totus hic ſermo in partes diviſus legitur in Breviario Romano tertiâ, quartâ, & ſextâ die infra octavam Dedicationis Eccleſiæ. Sermo autem, qui legitur ſub nomine S. Auguſtini in ipſa die Dedicationis, eſt S. Cæſarii Arelatenſis, non Auguſtini, uti notarunt eruditi Operum Auguſtini Reviſores, qui illum in

Digitized by Google

in appendicem rejecerunt; conficitque ibidem *Sermonem* 329.

III. Ad majorem dedicationis ſolemnitatem vicinos quoque Epiſcopos evocari ſolitos, teſtis eſt Auguſtinus *Epiſt.* 269. ad Nobilium Epiſcopum, quâ ſe excuſat, quod ad dedicationem novæ fabricæ venire non poſſit. " Tanta eſt (ait) ſolemnitas, „ ad quam me affectus tuæ Fraternitatis „ invitat, ut corpuſculum meum ad vos „ traheret voluntas, niſi teneret infirmi- „ tas „. Deinde quibuſdam de hiemis rigore, ſuâque ſenectute interpoſitis, concludit: " Salutationem debitam reddo me- „ ritis tuis: Salutem vero meam *commen-* „ *do* precibus tuis, poſcens & ipſe a Do- „ mino, ut dedicationem tantæ fabricæ „ pacis proſperitas proſequatur „. Et Gaudentius Brixienſis Auguſtino coætaneus, in tractatu in dedicatione Baſilicæ SS. XL. Martyrum, ſcribit: " Convenerunt igitur „ ſanctiſſimi Antiſtites, & Apoſtolici Vi- „ ri ad perſolvendum beatiſſimis Patri- „ bus, & Præceptoribus ſuis debitæ de- „ votionis obſequium, ut ubertate ple- „ niſſimâ benedictionum ſpiritualium di- „ taremur „.

IV. Quin & occaſione dedicationis Eccleſiæ convenientes Epiſcopi Synodos frequenter celebraſſe notum eſt: atque eâ occaſione famoſa Antiochena Synodus anno 341. celebrata fuit.

Cum enim templum Antiochenum, quod præ magnificentia *Dominicum Aureum* appellari meruit, ſub Conſtantino M. inchoatum, tandem ſub ejus filio Conſtantio eſſet abſolutum, hujus celebritatis prætenſâ occaſione litteris Imperatoris evocati fuere Epiſcopi totius Orientis, etiam ex Thracia, & Palæſtina; conveneruntque ad diem deſignatum 90. Epiſcopi, ut auctor eſt Athanaſius, qui eâ occaſione Synodum celebrarunt, eodem Athanaſio teſte dicente: *Antiochiæ novam Synodum per cauſam* ENCÆNIORUM *coëgerunt*. Propterea hæc Synodus communiter etiam apud Veteres dicta fuit, Synodus *in Encæniis*.

Encænia quippe pro nova Eccleſiæ dedicatione ſumi, jam pridem uſitatum fuit; uti multis oſtendit Du-Cange in Gloſſario, verbo *Encænia*.

V. Hæc oſtendunt, quanta in veneratione apud priſtinos Patres fuerit Eccleſiarum dedicatio; quantâque feſtivitate ac ſolemnitate eam celebrandam crediderint; ut ad eam rite celebrandam abſonum haud putaverint, ut Epiſcopi etiam relictis ſuis Eccleſiis ad hanc ſolemnitatem recurrerent.

VI. In hac ſolemnitate Epiſcopi, Clerus ac populus concurrentes, hymnis, precationibus, orationibus, aliiſque pietatis, & religionis officiis pro ſuo quiſque munere inſtabant; quemadmodum late deſcribit teſtis oculatus Euſebius loco citato; qui ibidem *cap.* 4. refert orationem panegyricam in dedicatione pronuntiatam.

VII. Deinde *lib.* 4. *De Vita Conſtantini*, deſcribens dedicationem Eccleſiæ Hieroſolymorum, ad quam evocaverat Conſtantinus Epiſcopos in Synodo Tyri congregatos, *cap.*45. Sacerdotum, aliorumque in hac ſolemnitate functiones deſcribit: „ At Sacerdotes Dei partim precationibus, „ partim ſermonibus feſtivitatem ornabant. „ Alii ſiquidem comitatem religioſi Impe- „ ratoris erga omnium Servatorem laudi- „ bus celebrabant, & Martyrii magnifi- „ centiam oratione perſequebantur. Alii „ ſacris Theologiæ dogmatibus ad præſen- „ tem celebritatem accommodatis, ſpiri- „ tuale quoddam epulum audientibus præ- „ bebant. Quidam ſacrorum Voluminum „ lectiones interpretabantur; arcanos & „ myſticos ſenſus in lucem proferentes. „ Qui vero ad hæc aſpirâre non pote- „ rant, incruentis ſacrificiis, & myſticis „ immolationibus Deum placabant; pro „ pace communi; pro Eccleſia Dei; pro „ Imperatore tot bonorum auctore; ejuſ- „ que piiſſimis liberis, preces Deo ſuppli- „ citer offerentes, ibi nos quoque, quibus „ majora quam pro meritis noſtris bona „ contigerant, variis ſermonibus publice „ habitis ſolemnitatem decoravimus, nunc „ regalis fabricæ decorem, ac magnificen- „ tiam ſcriptis enarrantes; nunc Propheti- „ corum oraculorum ſenſus apte, & ac- „ commodate ad præſentes figuras, atque „ imagines interpretantes. Hoc modo *de-* „ *dicationis* ſolemnitas, ipſis Imperatoris „ tricennalibus ſumma cum hilaritate ce- „ lebrata eſt „.

VIII. Non igitur recens eſt, in ipſa Eccleſiæ dedicatione, ſeu conſecratione varias

rias preces fundi; quibus divina benedictio ſuper domum iſtam impetretur; fiatque id quod Eccleſia quotannis orat, ut *quiſquis hoc templum beneficia petiturus ingreditur, cuncta ſe impetraſſe lætetur:* Vel uti inter ipſa conſecrationis ſolemnia: *Nulla hic nequitia contraria poteſtatis obſiſtat, ſed virtute Spiritus Sancti operante, fiat hic tibi ſemper purum ſervitium, & devota libertas.*

IX. Preces recitandæ exprimuntur in Pontificali Romano ſub titulo *De Dedicatione Eccleſiæ;* ſed illud dolendum, preces illas frequenter ceu quaſdam formulas duntaxat recitari; nec populum ac Clerum excitari, ut una ad dedicationem Eccleſiæ concurrens, preces ſuas precibus Epiſcopi jungat; quo fiat, ut tota Eccleſia quaſi unita, preces ſuas jungens, facilius & efficacius benedictionem divinam impetraret.

X. Quamvis hodie uſus non habeat, ut plures Epiſcopi ad Eccleſiæ dedicationem convocentur, nullus tamen niſi Epiſcopus eam conſecrare poteſt; neque Epiſcopus Diœceſanus delegare alteri, quam Epiſcopo poteſt, eo quod conſecratio Eccleſiæ inter ea, quæ *Ordinis*, non autem Juriſdictionis Epiſcopalis ſunt, recenſeatur, uti multis relatis docet Barboſa *De Offic. Epiſc. Al.* 27.

☞ XI. Ritus Conſecrationis Eccleſiarum adeo proprius reputabatur ſingulis Epiſcopis per ſuas reſpective Diœceſes ſeculo XI. ut Epiſcopi Gallicani ægerrime tulerint, quod quidam Cardinalis, tametſi Auctoritate Romani Pontificis ſpecialiter munitus, Eccleſiam a quodam Fulcone in Diœceſi Turonenſi magnifice conſtructam, ſine conſenſu Archiepiſcopi Turonenſis, in cujus Diœceſi hæc nova conſtructa Baſilica erat, conſecrare attentaſſet, uti narrat Glaber Rodulphus Monachus, qui, teſte Bellarmino *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, ſcripſit Hiſtorias ſui temporis libris quinque *ſatis accurate*.

Hic Auctor *lib.* 2. *cap.* 4. ſcribit "quod „ quidam Fulco ædificaverit Eccleſiam admodum pulcherrimam, in pago ſcilicet Turonico, milliario interpoſito Alveacenſi Caſtro „.

Poſt hæc ſubjungit Hiſtoricus: "expleto denique quantocius Baſilicæ opere, protinus miſit ad Hugonem Turonicum Archipræſulem, in cujus ſcilicet conſtituta erat Diœceſi, ut illam ſacraturus, quemadmodum decreverat, adveniret. Qui venire diſtulit, dicens ſe minime poſſe illius votum dicando Domino committere, qui videlicet Matri Eccleſiæ Sedis ſibi commiſſæ prædia, & mancipia ſurripuerat non pauca: hocque potius illi videbatur competere, ut primitus, ſi quid injuſte diripuerat, alicui reſtitueret; ſicque deinceps juſto judici Deo propria, quæ voverat, offerre deberet „.

„ Cumque iſta (proſequitur Hiſtoricus) Fulconi a ſuis perlata fuiſſent diutinâ feritate reſumptâ, nimium indigne ferens Epiſcopi reſponſa, inſuper comminatus illum valde, ac ſublimius inde quod valuit, adegit conſilium: mox denique copioſâ argenti, & auri aſſumptâ pecuniâ, Romam pergens, ac Joanni Papæ cauſam ſuæ profectionis expoſuit: ac deinde poſcens quod ab illo optaverat, plurima ei munerum dona obtulit. Qui protinus miſit cum eodem Fulcone ad prædictam Baſilicam ſacrandam unum ex illis, quos In beati Petri Apoſtolorum Principis Eccleſia *Cardinales* vocant, nomine Petrum; cui etiam præcepit, veluti Romani Pontificis auctoritate aſſumptâ, quidquid agendum Fulconi videbatur, intrepidus expleret „.

„ Quod utique audientes Galliarum quique Præſules (pergit Hiſtoricus) præſumptionem ſacrilegam cognoverunt ex cæca cupiditate proceſſiſſe, dum videlicet unus rapiens, alter raptum ſuſcipiens, recens in Romana Eccleſia ſchiſma creaviſſent: univerſi etiam pariter deteſtantes, quoniam nimium indecens videbatur, ut is, qui Apoſtolicam regebat Sedem, *Apoſtolicum primitus ac Canonicum tranſgrediebatur tenorem, cum inſuper multiplici ſit antiquitus auctoritate roboratum, ut non quiſpiam Epiſcoporum in alterius Diœceſi iſtud præſumat exercere, niſi Præſule, cujus fuerit, compellente, ſeu permittente* „.

Poſt hæc exponit, quod eodem die, quo hujus Eccleſiæ per Legatum Pontificium, conſecratio peracta fuiſſet, ſubitò, ab inopinato

Digitized by Google

pinato validiſſimo exorto vento, bujus Eccleſiæ fabrica totaliter corruerit, & verſa fuerit. " Quod cum multi (ait) per re-
„ gionem comperiſſent, nulli venit in du-
„ bium, qnoniam inſolens præſumptionis
„ audacia irritum conſtituiſſet votum, ſi-
„ mulque præſentibus, ac futuris qnibus-
„ que, ne huic ſimile agerent, evidens in-
„ dicium fuit. Licet enim (ſubjungit idem
„ Hiſtoricus) Pontifex Romanæ Eccleſiæ
„ ob dignitatem Apoſtolicæ Sedis, ceteris
„ in orbe conſtitutis reverentior habeatur,
„ non tamen ei licet tranſgredi in aliquo
„ Canonici moderaminis tenorem „.

„ Sicut enim unuſquiſque orthodoxæ Ec-
„ cleſiæ Pontifex, ac Sponſus propriæ Se-
„ dis uniformiter ſpeciem gerit Salvatoris;
„ ita generaliter nulli convenit, quippiam
„ in *alterius* procaciter patrare Epiſcopi
„ Diœceſi „.

Ex his in primis habemus, eo tempore Gallicanis Epiſcopis perſuaſum fuiſſe, Romano Epiſcopo non ſecus, ac aliis Epiſcopis, ſuam eſſe particularem Eccleſiam, uti ſupra *Tom. I. part.* 1. *tit.* 16. *cap.* 5. *ad num.* 5. fuſius oſtendimus.

Inſuper habemus, eo etiam tempore præfatos Gallicanos Epiſcopos nullatenus dubitaſſe, quin Romanus Pontifex ob dignitatem Apoſtolicæ Sedis, ceteris in orbe conſtitutis reverentior habeatur; nequaquam tamen ei ob id licitum eſſe tranſgredi in aliquo *Canonici moderaminis tenorem*, quo conſtitutum eſt, nulli Epiſcopo in alterius Epiſcopi Diœceſi procaciter quidpiam patrare, niſi Præſule, cujus fuerit, compellente, vel permittente. ☜

XII. Circa ritus dedicationis, ſeu conſecrationis, non fuit in omnibus Eccleſiis, nec omni tempore idem uſus.

Et quidem dedicationis ritum fuiſſe olim in Eccleſia Romana diverſum ab eo, quem Mediolani ſervari mos erat, ex S. Ambroſii *Epiſt.* 54. intelligimus: " Cum ego
„ (ait) Baſilicam dedicare vellem, multi
„ tamquam uno ore interpellare cœperunt,
„ dicentes: *Sicut in Romana*, ſic Baſili-
„ cam dedices „. Reſpondi; faciam, ſi
„ Martyrum Reliquias invenero „.

XIII. Ex his verbis S. Ambroſii, hoc quoque intelligimus, eo tempore in dedicatione Eccleſiæ *Ritu Romano* requiſitas fuiſſe Sanctorum Reliquias; cujus ritus meminit quoque ſub idem tempus S. Paulinus *Epiſt.* 12. ubi de Baſilica ſuis expenſis extructa verba faciens, ait: " Verum
„ hanc quoque Baſilicam de benedictis A-
„ poſtolorum, & Martyrum *Reliquiis* ſacri
„ cineris, in nomine Chriſti Sanctorum
„ Sancti, & Martyrum Martyris, & Do-
„ minorum Domini conſecrabunt „.

Eumdem fuiſſe jam pridem Græcorum ritum manifeſtum eſt ex *Canone* 7. Synodi VII. quo decernitur, ut Epiſcopus poſthac templum conſecrans ſine ſanctis *Reliquiis* deponatur; *ut qui (ait) Eccleſiaſticas traditiones tranſgreſſus eſt*.

XIV. De hoc ritu latius agit Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 19. §. 5. ibidem notans, quod mos olim Chriſtianorum fuerit, ut durante Ethnicorum perſecutione, in areis & cœmeteriis, in quibus *Martyrum corpora* quieſcebant, ad Synaxim peragendam convenirent. Poſtquam vero ceſſante perſecutione licuit publice templa erigere, ea cœperunt potiſſimum excitari iis in locis, in quibus paulo ante congregari, & clam myſteria celebrare conſueverant, nimirum in locis, in qnibus Martyrum corpora erant recondita: " Atque hinc
„ (ait) originem traxiſſe mihi videtur ce-
„ leberrimus, & inviolabilis Eccleſiæ ri-
„ tus, ut ſine Martyrum Reliquiis nullum
„ templum, nullumve altare ædificetur „:
Quo nimirum adhuc quodammodo ad ipſa Martyrum ſepulchra ædificari templa viderentur.

XV. Juxta modernum ritum Pontificalis Romani: "Sero ante diem dedicationis,
„ Pontifex parat Reliquias, ponens eas
„ in decenti, & mundo vaſculo, cum tri-
„ bus granis thuris; ſigillans ipſum vaſcu-
„ lum diligenter; & illud ante fores Ec-
„ cleſiæ conſecrandæ ponens cum duobus
„ candelabris, & luminaribus ardentibus;
„ celebrandæque ſunt vigiliæ ante Reliquias
„ ipſas, & canendi Nocturni, & Matuti-
„ næ laudes in honorem Sanctorum, quo-
„ rum Reliquiæ ſunt recondendæ „.

XVI. Quando hic ritus incœperit, incertum eſt. In Sacramentario S. Gregorii vulgo S. Eligii apud Menardum, nulla ejus mentio occurrit; uti nec in Codice, quem ſeculo IX. ſcripſit Rodradus Presby-

Digitized by Google

ter; at in Codice Ratoldi, utpote recentiore, plures adduntur cæremoniæ, uti advertit Menardus in notis ad Sacramentarium; atque inter alias hæc de recondendis reliquiis, & exercendis vigiliis per totam noctem: ita tamen hic ritus deſcribitur, ut ſatis intelligatur, tunc temporis, Epiſcopum primo cum Clericis egiſſe vigilias in Eccleſia aliqua veteri coram Reliquiis in Baſilica nova recondendis; quâ conſecratâ, revertebatur ad veterem Baſilicam, & inde Reliquias ſublatas ſolemni proceſſione in novam transferebat. Hunc codicem ſub finem ſeculi IX. ſcriptum credit Menardus. Et Rabanus Maurus ſub medium ejuſdem ſeculi ſcribens, de vigiliis coram Reliquiis in nocte præcedente agendis, agit *lib.* 2. *De Inſtit. Clericorum cap.* 45. eumque ritum demonſtrare, ait, „ quod arca Teſtamenti cum Sanctis, „ quæ in ea erant, in Tabernaculo Mo„ ſaico ante ædificationem templi per ex„ cubias Levitarum ſervabantur „.

XVII. Epiſcopus ad conſecrationem Eccleſiæ accedens, tertio ipſam Eccleſiam exterius circuit, & aquâ benedictâ parietes ejus aſpergit; ac tertio perveniens ad portam Eccleſiæ eam baculo paſtorali percutit, dicens: *Attollite portas, Principes, veſtras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ; Pſ.* 23. ac tertiâ vice Pontifex facit crucem ſuper liminare in oſtio cum inferiore parte baculi, dicens: *Ecce crucis ſignum, fugiant phantaſmata cuncta*.

XVIII. In antiquo Codice Sacramentarii apud Menardum hæc leguntur: " Et „ cum venerint ad oſtium Eccleſiæ, per„ cutiat Pontifex ter ſuperliminare de cam„ butta ſua, dicens ante portam Antipho„ nam: *Tollite portas, Principes, veſtras*. „ Et canant intrantes ipſum Pſalmum to„ tum ante oſtium, & aperto oſtio intran„ tes dicant: *Pax huic domui* „.

Cambutta ſeu cambuta eſt virga Paſtoralis Epiſcoporum, ait Menardus ibidem in notis *pag.* 189.

Trini circuitus hic Codex non meminit; at meminit illius recentior Codex Ratoldi, uti & Rabanus Maurus loco citato, dicens: " Pontifex ſimul cum Sacerdoti„ bus feretrum portantibus, & omni Cle„ ro, ac cetero populo Laudem, & Lita„ nias canendo, antequam ingrediatur in „ templum *ter foris* illud *circuit* „.

XIX. Aſperſionis aquæ benedictæ in hac circuitione non meminit præcitatus Codex, neque Rabanus; at Ivo Carnutenſis ſeculo XI. in Sermone de Sacramentis dedicationis, poſtquam de benedictione aquæ cum admixtione *ſalis* fuit loquutus, ſubjicit: „ Iſtâ *aquâ* ad quamdam Baptiſmi imagi„ nem *gyrando* Eccleſiam tunc exterius „ aſpergimus: quia ubi more baptizatorum, „ non poteſt fieri trina merſio, neceſſe „ eſt, ut quâ poſſumus Sacramenti ſimili„ tudine trina fiat aſperſio. Unam enim „ habet ſignificationem trina merſio, & „ trina aſperſio.

Ex his non obſcurum eſt, ritus hodiernos in Pontificali deſcriptos non eodem tempore fuiſſe adhibitos; ſed alios eſſe recentiores, alios antiquiores.

XX. Hoc quoque allegata verba Ivonis indicant, aliquas cæremonias in conſecratione templi materialis eſſe adhibitas ad ſimilitudinem eorum, quæ in ſpiritualis templi, ſcilicet animæ, dedicatione per Baptiſmum adhibentur: eo quod a Patribus dedicatio templi materialis repræſentaretur ut figura dedicationis templi ſpiritualis.

XXI. Huic veriſimiliter originem debent ritus ſignandi ipſos Eccleſiæ parietes duodecim crucibus; eoſque oleo ſancto liniendi: ut ſicuti in ſpirituali dedicatione baptizandus crucis ſignaculo, & oleo ſignatur; ita hic ſpiritualis dedicationis figura repræſentetur.

Similiter ut Neophytis ſal datur; ſic & hic *ſal* adhibetur.

Quin & ipſa duplicis *Alphabeti* in ipſo templi pavimento delineatio, ex ritu Baptiſmi derivata videtur. " Quid enim (ait „ Ivo) per *Alphabetum* niſi initia, & ru„ dimenta doctrinæ ſacræ intelligi conve„ nit.... Scribit etiam Pontifex quaſi Al„ phabeti ordinem, cum docet fidei ſim„ plicitatem „. Ut conſequenter in dedicatione templi materialis fiat per Alphabeti deſcriptionem, quod in dedicatione, ſeu conſecratione ſpirituali agitur per inſtructionem, ſeu catechizationem Neophytorum in primis fidei, & religionis elementis.

XXII.

Digitized by Google

XXII. Cum in hac dedicationis ſolemnitate magnus eſſet populi concurſus; & gaudium magnum ob exſtructam novam Baſilicam excitari ſoleret; etiam convivia inſtituta fuiſſe, teſtatur S. Gregorius *lib. 9. Epiſt.* 71. & pluribus probat Du-Cange in Gloſſario, verbo *Dedicatio;* ubi advertit convivia illa in luxum & epulas adeo deflexiſſe, ut " inde poſtmodum *dedicationis* „ vocabulum in malam partem tractum ſit, „ ac pro comeſſatione publica ſumptum, „ quod qui ad ejuſmodi feſta in vicos ire „ ſolent, non tam pietatis, quam comeſ- „ ſationibus, & ludicris indulgendi causâ „ eo confluant: hinc etiamnum apud infe- „ riores Gallos, *faire la Ducace*, eſt ge- „ nio & ebrietati indulgere „. Hæc ille.

Quod de inferioribus Gallis dicit citatus auctor, hoc de Belgis viciniſque populis ſimiliter afferi poteſt; idem namque fit non quidem in ipſa Eccleſiarum prima dedicatione, ſeu conſecratione, ſed in anniverſaria ejuſdem feſtivitate; quando primæ dedicationis memoria recolitur, vocarique hodie ſolet, *Feſtum dedicationis*.

XXIII. An primis ſeculis annua hæc dedicationis feſtivitas fieret, incertum eſt. Eruditi Operum S. Auguſtini Reviſores ad citatum *Sermonem* 317. addunt hanc notam *litt. A.* " Poſſidius in indiculo *cap.* 10. notat *De dedicatione Eccleſiæ tractatus duos:* „ ipſa, putamus, habitos die, quâ pri- „ mum dedicatio fiebat, populi conventu „ celeberrimo, non vero qua poſt annum „ deinceps recolebatur facta jam ante de- „ dicatio. Hujuſmodi quippe anniverſariæ „ ſolemnitatis in vetere Carthaginenſis Ec- „ cleſiæ Kalendario nullum veſtigium „.

XXIV. In Sacramentario Gallicano evulgato per Mabillonium *tom.* 1. Muſæi Italici *part.* 2. ex antiquo codice reperto in Bibliotheca Monaſterii Bobienſis, ſcripto, ut ipſe credit, ante annos mille, habetur *pag.* 354. *Miſſa in dedicatione*, in qua collecta *ad pacem* eadem eſt, quæ hodie recitatur in anniverſaria die dedicationis; ut vel hinc manifeſtum ſit, etiam eo tempore, in Gallia diem *anniverſariam* dedicationis Eccleſiæ fuiſſe celebratam; hodie velut una e præcipuis feſtis ubique celebratur.

XXV. Verum una fere cum feſtivitate, conviviorum, & comeſſationum abuſus paſſim ubique invaluit. Cum vero Eccleſiarum dedicationis dies non ubique in eumdem diem incidat, ſolet per æſtatem omnibus pene diebus Dominicis nunc in hac, nunc in illa Eccleſia dedicatio celebrari: quo ulterius contingit, ut in vicis, ac pagis vicinis ad mutuam dedicationem populus concurrat, idque comeſſationibus, & ebrietatibus, aliiſque inde provenientibus inſolentiis & voluptatibus indulgendi causâ; verbo, ut Gallice exprimitur, *faire la Ducace;* aut ut Flandrice dicitur, *Kermis houden*.

XXVI. Huic abuſui volens occurrere Synodus Cameracenſis anno 1550. *tit.* 8. decrevit, ut anniverſaria dies dedicationis celebraretur in omnibus Eccleſiis eodem die, quo hæc in Eccleſia Cathedrali celebratur.

Similiter Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 9. *cap.* 11. ait: " Cum in diebus fe- „ ſtis, qui dedicationi Eccleſiarum peculia- „ riter dedicati ſunt, plerumque indigna „ committantur, adeo ut videatur populus „ tum potiſſimum comeſſationis causâ con- „ venire: viſum nobis eſt, ut per Diœ- „ ceſes noſtras, uno certo die anni, quo „ hujuſmodi feſtum dedicationis in Metro- „ politana noſtra colitur, in reliquis quo- „ que Eccleſiis omnibus, extra civitatem „ noſtram Coloniam Agrippinam conſti- „ tutis obſervetur „.

Synodus Tornacenſis anno 1589. advertens ſimilem abuſum " præcipit Paſtoribus, „ ut dedicationes omnium hujus Diœceſis „ Eccleſiarum, quæ ſunt in pagis, vel „ etiam in ſuburbiis oppidorum, celebrent „ uno eodemque die, idque quarta Domi- „ nicâ poſt Paſcha „. *Tit.* 4. *cap.* 12.

XXVII. Idipſum ſtatuerunt Principes noſtri, ac ſignanter Carolus V. & Philippus II. & hic quidem anno 1598. 22. Junii edito Edicto renovando præcedens Caroli V. *art.* 9. ſtatuit: Ad amputandas occaſiones ebrietatum, rixarum, contentionum, & homicidiorum ex his provenientium, quæ frequenter oriuntur ex conventibus, qui de pago in pagum fieri ſolent ratione dedicationum, quæ ibi celebrantur, conformiter ad id quod ante decretum fuit per ſuam Cæſaream Majeſtatem, ut omnes dedicationes Pagorum, & Parochiarum ru-

Digitized by Google

ralium in unaquaque Provincia uno eodemque die, per Conſilium Regium Provinciale, audito Epiſcopo loci, ſtatuendo celebrentur: quodque hæ dedicationes non ultra unum diem protrahentur, ſub pœna 50. carolinorum incurrenda per ſingulos, qui alio tempore, aut diutius prædicta dedicationis feſta celebrabunt, aut eis aſſiſtent; idque in ſingulas vices. Habetur Edictum *part.* 2. *Edictorum Flandriæ lib.* 1. *Rubrica* 4.

Noviſſime quoque Epiſcopus Leodienſis 5. Aprilis 1692. per ſpeciale decretum voluit, ut per totum Decanatum Baſtonienſem & Stabulenſem dies anniverſaria dedicationis cujuslibet Eccleſiæ inſimul, ac una eademque die, ſcilicet Dominicâ infra octavam Sancti Lamberti celebretur, nec ultra dictam diem Dominicam quocumque ſub prætextu, causâ, vel colore protrahatur.

Cum vero Diſtrictus Baſtonienſis Decanatus ſe extra dominium temporale Principis Leodienſis extenderet; eſſetque ſub poteſtate Regis Galliæ; ac propterea ſine auctoritate Regia in iis partibus publicari non poſſet, Decanus Baſtonienſis Decreti Placetum petiit in Senatu Regio Luxemburgi, qui audito Procuratore Regio, annuit, ut Decretum quoad hoc punctum publicaretur, conformiter ad Edicta Caroli V. & Philippi II. ante citata, die 30. Julii 1692. (*a*).

Optandum eſſet, ut hæc Decreta ubique vigerent; atque ipſa templi dedicatio pie juxta Eccleſiæ intentionem ubique celebraretur, abrogatis comeſſationibus, & compotationibus, quæ tunc fieri conſueverunt (non mediocri timoratorum ſcandalo) a quibus juramenta, blaſphemiæ, rixæ, & alia ejuſmodi ſequuntur, quæ Dei iram concitant & provocant; ut in ſuo Decreto loquitur Epiſcopus Leodienſis.

XXVIII. In pluribus locis mos invaluit, ut dum alicujus Parochialis Eccleſiæ anniverſaria dedicationis dies celebratur, Paſtores vicini Officia ſolemnia in ſua Eccleſia omittant illo die, ut poſſint tempeſtive ad Eccleſiam, cujus dedicationis annua dies agitur, accedere; ac ibidem Officio aſſiſtere: qui mos forſan ex veteri eaque non contemnenda diſciplina, qua ſolebant vicini Epiſcopi ad Dedicationem novæ Baſilicæ invitari & accedere, originem habet; atque ad mutuam inter Parochos vicinos concordiam, & unitatem fovendam, & celebritatem augendam conducere videtur.

Attamen ex altera parte merito attenditur, quod dum ob dedicationem vicinæ Eccleſiæ ſolita Officia in Eccleſia propria omittuntur, ut Parochus dedicationi Eccleſiæ vicinæ interſit, populus quodammodo invitetur & incitetur, ut una cum ſuo Paſtore ad eamquoque accedat; eâque occaſione non raro in comeſſationes, potationes, & exinde promanantia vitia incidat.

CAPUT V.

De Reconſecratione, & Reconciliatione Eccleſiarum.

1. *Templum ſemel conſecratum iterum conſecrari nequit.*
2. *Hæc diſciplina ex ſimilitudine cum Baptiſmo inducta.*
3. *Hanc inductæ hujus diſciplinæ rationem inſinuant Canones.*
4. *Eccleſia in aliquibus partibus deſtructa, parietibus illæſis reconſecranda non eſt.*
5. *Ratio hujus diſciplinæ.*
6. *Numquam Eccleſia reconſecranda, dum manet eadem moraliter.*
7. *Si dubia ſit conſecratio, poterit denuo conſecrari.*
8. *Seculo XI. perſuaſum fuit, principali Altari everſo totam Eccleſiam eſſe conſecrandam.*
9. *Hæc perſuaſio fundata fuit in Canone falſo Hygino Papæ adſcripto.*
10. *Contraria diſciplina a ſeculo XII. invaluit, & hodie recepta eſt.*
11. *Ratio mutatæ diſciplinæ.*
12. *Eccleſia violata reconciliari poteſt, non reconſecrari.*
13. *Sanguinis effuſione polluitur Eccleſia.*

14. Co-

(*a*) Decretum Epiſcopi Leodienſis, & alterum datum a Senatu Luxemburgenſi reperiuntur inter monumenta hujus tomi ſub littera Q ad ejuſdem voluminis calcem.

Digitized by Google

14. *Copioſa ſanguinis effuſio non ſemper inducit profanationem.*
15. *Sola percuſſio etiam gravis, & enormis ſine ſanguinis effuſione non profanat Eccleſiam.*
16. *Homicidium ſine ſanguinis effuſione profanationem cauſat.*
17. *Mors ſecuta in Eccleſia ex vulnere inflicto extra Eccleſiam violationem non inducit.*
18. *An polluta Eccleſia cenſeatur pollutum Cœmeterium, aut econtra?*
19. *Effectus pollutionis templi materialis.*
20. *Aqua per ipſum Epiſcopum benedicta reconciliatio fieri debet.*
21. *Jure Decretalium reconciliatio facienda per Epiſcopum; nec eam ſimplici Presbytero delegare poteſt.*
22. *Dicitur a Pontifice variis Epiſcopis privilegium delegandi eſſe conceſſum; ac ſimili gaudere videntur Epiſcopi Belgii.*
23. *Quare hæc reconciliatio olim ſoli Epiſcopo reſervata?*
24. *Cur* Cineres & Hyſſopus *adhibeantur;*
25. *Jam pridem a Theologis notatum, hac reconciliatione figurari reconciliationem Pœnitentium.*
26. *Reconciliatio ſolemnis non facienda, niſi violatio fuerit* publica; *& quando Eccleſia fuit ſolemniter conſecrata.*

I. Eccleſiam ſemel ſolemni ritu conſecratam denuo reconſecrari non poſſe, quocumque etiam enormi crimine pollutam, ſeu profanatam, expeditum eſt; multiſque Canonibus apud Gratianum relatis expreſſum.

II. Cum enim receptum eſſet, conſecrationem templi materialis repræſentare conſecrationem templi ſpiritualis per Baptiſmum; atque hac ratione, ritus iſtius conſecrationis ad ſimilitudinem rituum hujus ſpiritualis conſecrationis eſſent plures inducti, etiam viſum fuit, quod ſicuti templum ſpirituale ſemel per Baptiſmum conſecratum, licet poſtmodum per peccatum fuerit violatum, non poteſt iterato per Baptiſmum reconſecrari; ita nec templi materialis ſolemnis conſecratio, huic ſpiritualis templi conſecrationi reſpondens, iteranda ſit.

III. Hanc rationem aperte indicat Decretum, quod ſub nomine Concilii Nicæni refert Gratianus *Diſt. 68. Can. 3.* & rurſus *Diſt. 1. De Conſecrat. Can. 20.* Poſtquam enim dictum eſſet: *Eccleſiis ſemel Deo dicatis, non debet iterum conſecratio adhiberi*, ratio ſubjungitur: " Quia ſicut *infans* „ à qualicumque Sacerdote in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti *ſemel* „ baptizatus, non debet *iterum* baptizari, „ ita nec locus Deo dicatus iterum conſecrandus eſt (a) „.

Quamvis hoc Decretum inter Canones Nicænos non reperiatur; nec ullus veterum Scriptorum illius meminerit; nec conſequenter ex illo æram hujus diſciplinæ ſtatuere poſſumus, nihilominus fundamentum illius inductæ diſciplinæ non obſcure ex illo colligimus.

IV. Hac diſciplinâ ſtabilitâ, quæſitum fuit ab Innocentio III. num " ligneis ædificiis Eccleſiæ caſu conſumptis, parietibus tamen illæſis, ac menſâ principalis „ Altaris in ſua extremitate modicam paſſâ fracturam, ſi propter hoc ipſius altaris, vel etiam totius Eccleſiæ debet „ conſecratio innovari „? Reſpondit Pontifex in *cap. 6.* ;; *De Conſecrat. Eccl.* „ Quod cum *parietes* in ſua integritate „ permanſerint, & tabula altaris mota „ vel enormiter læſa non fuerit, ob cauſam prædictam, nec Eccleſia, nec altare debet denuo conſecrari „.

V. Ratio hujus reſponſi fuit, quod *parietes* præcipuam Eccleſiæ materialis partem, & ipſius quaſi exteriorem formam conſtituant. Hinc ipſi parietes, præ reliquis fabricæ partibus, crucibus ſignantur, & inunguntur, atque aſperguntur. Itaque his manentibus illæſis, licet aliæ nonnullæ partes deſtructæ aut abſumptæ ſint, cenſetur manere moraliter eadem Eccleſia.

VI. Quandocumque ergo manet moraliter eadem Eccleſia, etiamſi per partes ſubinde fuerit reparata; idque tam frequenter, & in tam multis partibus, ut revera totum tandem ædificium conſtet per par-

(a) At Concilium Cæſar-Auguſtanum cap. 3. ſtatuit: " Conſecrationes Eccleſiarum factas ab hæretico iterandas eſſe a Catholico „.

partes renovatum, tamen ſi ſemper manſerit idem ædificium, non erit denuo conſecranda; uti poſt alios late deducit Barboſa de Officio Epiſcopi *Alleg.* 37.

VII. Verum ſicuti Baptiſmus denuo reiterari poteſt, ſi dubitetur, an valide collatus fuerit, ita quoque conſecratio Eccleſiæ reiteranda eſt, ſi de ea dubitetur, *Can.* 18. *Diſt.* 1. *De Conſecrat.* ubi ſub nomine Concilii Meldenſis refertur: " Eccleſiæ „ vel Altaria, quæ *ambigua* ſunt de con- „ ſecratione, conſecrentur, & ſuperflua „ Altaria deſtruantur „.

Hic Canon extat *lib.* 1. *Capitular. cap.* 145. demptis ultimis verbis, *de deſtruendis altaribus ſuperfluis*; atque hinc primitus Canonem deſumptum eſſe, non autem ex Concilio Meldenſi, in quo non reperitur, notat Stephanus Baluzius in notis ad Gratianum, una erroris fontem indicans.

Hinc equidem apparet, tempore Capitularium, id eſt, ſeculo IX. hanc diſciplinam de reiteratione conſecrationis in caſu dubio, notam fuiſſe.

VIII. Seculo undecimo dubitatum fuiſſe, an quando altare motum eſt, aut deſtructum, debeat ipſa Eccleſia de novo conſecrari; illudque tamquam dubium ſibi a quodam Abbate propoſitum fuiſſe, ſignificat S. Anſelmus *lib.* 3. *Epiſt.* 159. " De „ quo quidem neque in Decretis, neque „ in Canonibus (ait) memini me aliquid „ legiſſe: ſed a quodam Epiſcopo audivi, „ quod in Decretis Eugenii Papæ legitur, „ Altare motum iterum conſecrandum. De „ his enim Domino Papæ Urbano locutus „ ſum, aſſiſtentibus quibuſdam Epiſcopis. „ Sed Papa dicebat: menſam Altaris mo- „ tam, nec reconciliandam, nec iterum „ conſecrandam, nec amplius in Altare re- „ putandam. Alii vero dicebant, tantum „ reconciliandam, nullam tamen auctorita- „ tem oſtendentes. In hoc autem omnes „ concordant, quod violato principali, to- „ ta Eccleſia cum altari iterum conſecran- „ da eſt: nec Eccleſia conſecranda eſt ſine „ conſecratione altaris, aut principalis, aut „ alicujus alterius in eadem Eccleſia. In „ his autem omnes concordant, cum qui- „ bus loquutus ſum, exceptâ altaris men- „ ſâ. Item ſi aliqua pars Eccleſiæ deſtru- „ cta reficitur, aut ita ſit altari immoto, „ aquâ tantum ab Epiſcopo benedictâ, „ aſpergendam dicunt „.

Poſt hæc ſubjicit: " Ratio autem, quam „ a me quæſiviſti, hæc mihi videtur ſuper „ his: altare non ſit propter Eccleſiam, „ ſed Eccleſia propter altare, & ideo vio- „ lato principali altari, jam non videtur „ eſſe Eccleſia: quia non eſt illud propter „ quod Eccleſia conſtituitur, & conſecra- „ tur. Quapropter cum illud ſit novum, „ recte videtur cum eo conſecrari, per „ quod recipit ut ſit Eccleſia „.

IX. Quod hic Anſelmus dicit de Decretis *Urbani*, intelligi debet de Decreto, quod ſub nomine Hygini Papæ extat apud Gratianum *Diſt.* 1. *De Conſecrat. Can.* 19. quod ita habet: " Si motum fuerit altare, „ denuo conſecretur Eccleſia: ſi parietes „ mutantur, & non altare, ſalibus tan- „ tum exorcizetur „. Simile quid refertur ſub nomine Vigilii Papæ in *Can.* 24. *eadem Diſt.*

Præcitatum Decretum Hygino Papæ, qui ſeculo II. ſedit, adſcribi non poſſe eruditis hodie ſat perſuaſum eſt. Quin & obſervat Joannes Baptiſta Thiers in ſua Diſſertatione de principalioribus Eccleſiarum altaribus *cap.* 2. ſat veriſimile eſſe, nullam ſpecialem conſecrationem altaribus ante ſeculum quintum fuiſſe impenſam; ſed quod ſolo attactu Corporis, & Sanguinis Domini conſecrata reputarentur, juxta illud Chryſoſtomi Homiliâ 20. in epiſtolam 2. ad Corinth. *Hoc altare naturâ quidem lapis eſt, ſanctum autem efficitur poſtquam Corpus Chriſti excepit.*

Quidquid ſit, hoc conſtat, ſeculo undecimo ſententiam ab Anſelmo relatam communiter fuiſſe receptam, idque auctoritate dicti Canonis Hygino adſcripti. Unde eodem tempore S. Ivo Carnutenſis conſultus ſuper eodem dubio, reſcribit in eamdem ſententiam, idque eodem adducto Canone; quem etiam ipſe tamquam ex Decretis Hygini Papæ deſumptum, retulit *part.* 3. *ſui Decreti cap.* 13.

X. At circa finem ſeculi XII. hæc diſciplina mutari cœpit; uti conſtat ex Decretali Alexandri III. in *Cap.* 1. *De Conſecrat. Eccleſiæ*, ubi ſcribit: " Si altare motum „ fuerit, Eccleſia propter hoc nequaquam „ ſuam *conſuevit* conſecrationem iterare „.

Quæ

Digitized by Google

Quæ verba oſtendunt, Pontificem hic nullum novum jus induxiſſe; ſed reſpondiſſe juxta id quod ſuo tempore *conſueverat* obſervari.

Addens autem Pontifex: *licet id quidem Canones innuere videantur*, ſcilicet altari moto Eccleſiam eſſe reconſecrandam, indubie reſpexit ad relatos Canones apud Gratianum; qui ſat aperte ſignificant *reconſecrationem* eſſe faciendam: ſed cum hæc ſint tantum diſciplinæ, & cæremonialia; ideo facile mutari potuerunt: quare juxta Decretalem Alexandri III. hodie receptum eſt, ob motionem altaris, Eccleſiam non eſſe denuo conſecrandam.

XI. Conſiderarunt enim recentiores, conſecrationem altaris plane ſeparatam eſſe a conſecratione Eccleſiæ; neque hanc ab illa ullatenus dependere: ut proinde nec Sancti Anſelmi, nec Ivonis ratiocinatio fundata ſit; utpote pro fundamento ſupponens, hanc a priori dependere.

Altarium enim conſecratio plane diverſa eſt, etiam quoad ritus, a conſecratione Eccleſiæ, extatque diſtincta in Pontificali Romano; ubi quoque præſcribitur ritus conſecrationis altaris *portatilis*, cujus uſus circa ſeculum VIII. invaluit, & quo hodie paſſim utuntur pro Miſſarum celebratione in locis etiam non conſecratis, aut benedictis; uti notatum eſt *part.* 2. *ſect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 8. *num.* 10.

XII. Quemadmodum templum ſpirituale per crimen profanatum, non poteſt quidem per Baptiſmum reconſecrari, ſed tantum reconciliari debet per aquas pœnitentiæ; ita & templum materiale profanatum ſeu violatum, non quidem ſolemni ritu reconſecrandum eſt, ſed tamen reconciliandum, idque reconciliatione, quæ reconciliationi templi ſpiritualis per pœnitentiam reſpondeat.

XIII. Contingit Eccleſiam pollui variis modis; ac in primis per ſanguinis humani effuſionem in ea factam, de qua in *cap.* 4. & *cap. fin.* ;; *De Conſecrat. Eccleſ.* item in *cap. unico eodem in VI.* in quibus ſimpliciter dicitur, *ſanguinis effuſione Eccleſiam violari:* ſed id indubie de injurioſa, & voluntaria effuſione intelligi debet; quemadmodum Doctores uno conſenſu docent, & communis praxis obſervat. Unde Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 9. *cap.* 7. ait: "Reconciliatur Eccleſia aut cœmeterium ob *enormem* ſanguinis effuſionem, *deditâ* operâ *violenter*, & *injurioſe* commiſſam".

XIV. Cum ergo non ipſa materialis ſanguinis effuſio ipſam Eccleſiæ pollutionem ſeu profanationem præcipue inducat; ſed ipſum crimen, quod in ſanguinis effuſione perpetratur; conſequens eſt, ipſam Eccleſiam ex mente Canonum non pollui, tametſi etiam copioſus ſanguis effluat, ſi tamen percuſſio levis fuerit; ut ſi v. g. pueri in rixa alter alterum percutiat, & ex naribus copioſus ſanguis effluat; uti poſt alios citatos notat Barboſa de Officio Epiſcopi *Allegat.* 28. *num.* 36. Si tamen (ait) ſanguis exiret de naſo ex percuſſione violenta inter majores 14. annorum, Eccleſiam pollui, reſolvit judicatumque refert Marianus Anton. *lib.* 1. *Variarum reſol.* 112. *caſu* 6. Ita Barboſa; quod indubie intelligi debet, ſi ex modo percuſſionis, aliiſque circumſtantiis ſat appareat, percuſſionem hanc gravem fuiſſe & enormem.

XV. Quia tamen ipſæ decretales loquentes de pollutione ob vulnus inflictum, ſpecialiter meminerunt effuſionis ſanguinis, videntur ipſam pollutionem in *effuſionem* ſanguinis refundere: unde & communiter receptum eſt, ex percuſſione quantumvis gravi & enormi factâ in Eccleſia, eam non pollui, ſi nulla ſequuta ſit ſanguinis *effuſio*, uti poſt alios reſolvit Barboſa loco citato *num.* 35. quin etſi modicum ſanguinis effundatur nequaquam cenſebitur polluta. Ipſum enim verbum, *effuſio*, videtur ſanguinis abundantiam, & copioſum fluxum denotare, Barboſa *ibid. num.* 35.

XVI. Si tamen citra ſanguinis effuſionem ex vulnere in Eccleſia inflicto ſequatur mors vulnerati, indubie ipſa Eccleſia cenſebitur polluta *cap.* 4. ;; *De Conſecrat. Eccleſiæ;* ubi ſimpliciter propter homicidia in Eccleſia contingentia Eccleſiam reconciliandam eſſe reſpondit Pontifex.

XVII. Ubi autem vulnus inflictum eſſet extra Eccleſiam; & vulneratus moreretur intra Eccleſiam, non pollui ob eam mortem ipſam Eccleſiam, reſolvit Barboſa *ibidem num.* 23. quia ipſum homicidium, cui ipſa pollutio adſcribitur, non contigit

in

Digitized by Google

in Eccleſia . Unde e contrario ſi vulnus letale inflictum ſit in Eccleſia , & mors ſequatur extra Eccleſiam , polluta cenſebitur Eccleſia .

XVIII. Pollutâ autem Eccleſiâ, cœmeterium ſi ei fuerit contiguum , cenſebitur quoque pollutum ; ſecus ſi remotum fuerit ab eadem .

At e converſo polluto cœmeterio non cenſetur propterea polluta Eccleſia, tametſi contigua, *cap. unico De Conſecratione Eccleſiæ in VI.* ubi una declaratur , quod , ſi duo ſint cœmeteria, quæ pariete medio ſibi junguntur, uno polluto, aliud pollutum cenſeri non debeat .

XIX. Effectus pollutionis eſt , quod in Eccleſia polluta, ante reconciliationem divina officia præſertim Miſſarum ſolemnia, celebrari nequeant *cap. fin.* ;; *De Conſecrat. Eccleſiæ* , *cap.* 11. ;; *De Privilegiis* , & *cap.* 18. *De Sent. Excommunic. in VI.* ubi Bonifacius VIII. reſpondet , quod is qui in Eccleſia polluta ſcienter celebrare præſumit, *temerarie* agat ; ſed tamen irregularis non efficiatur : *cum id* (ait) *non ſit expreſſum in jure* .

XX. Reconciliatio Eccleſiæ, uti & cœmeterii fit mediante aqua cum vino & cinere per Epiſcopum benedicta . Quamvis enim aqua tam pro adminiſtratione Baptiſmi , quam piacularis pro benedictione populi a Presbyteris benedicatur ; tamen hæc aqua, quæ cum cinere miſcetur pro reconciliatione Eccleſiæ, tantum per Epiſcopum benedicitur ; unde & ad diſtinctionem alterius aquæ vocatur hæc , *aqua conſecrata*.

XXI. Porro ſicuti aqua hæc a ſolo Epiſcopo benedicenda eſt ; ita & Eccleſiæ reconciliatio , juxta reſponſum Gregorii IX. in *cap.* 9. ;; *De Conſecrat. Eccleſiæ* , non niſi per Epiſcopum fieri poteſt ; eamque per ſimplices Sacerdotes fieri , etiam ex delegatione Epiſcopi prohibet Gregorius; non obſtante conſuetudine Eccleſiæ Braccarenſis, *quæ* (ait) *dicenda eſt potius corruptela*.

Rationem allegat Pontifex : “ Quia licet Epiſcopus committere valeat , quæ „ juriſdictionis exiſtunt : quæ Ordinis ta„ men Epiſcopalis ſunt , non poteſt infe„ rioris gradus Clericis demandare. Quod „ autem mandantibus Epiſcopis ſuper re„ conciliatione factum eſt hactenus per „ eoſdem , miſericorditer toleramus „ .

Ex hoc textu uno conſenſu concludunt Canoniſtæ , Epiſcopum non poſſe ſimplici Sacerdoti , ſive *non Epiſcopo* committere reconciliationem Eccleſiæ antea conſecratæ; tametſi aqua ab ipſo eſſet benedicta .

XXII. Dicit tamen Innocentius in commentario ad hunc textum , “ ſe ante au„ diviſſe Papam pluribus Epiſcopis indul„ ſiſſe, ut per ſimplices Sacerdotes poſſent „ reconciliari Eccleſias, aquâ tamen prius „ per Epiſcopum benedictâ „. Ita ex Innocentio refert Fagnanus ad *cap.* Aqua ;; *De Conſecrat. Eccleſ. num.* 6.

An Epiſcopis Belgii ſimile a Pontifice privilegium datum ſit , neſcio : hoc equidem ſcio , ipſos reconciliationem Eccleſiæ etiam conſecratæ , Presbytero ſubinde delegare, aquâ ab Epiſcopo prius benedictâ. Inter facultates a Sede Apoſtolica datas Vicario Apoſtolico Silvæducenſi , legitur *num.* 23. facultas “ reconciliandi Eccleſias „ pollutas aquâ ab Epiſcopo benedictâ, & „ in caſu neceſſitatis, etiam aquâ non be„ nedictâ ab Epiſcopo „ . Habentur hæ facultates ad calcem Synodorum Silvæducenſium edit. an. 1692.

XXIII. Quod de jure hæc reconciliatio privative Epiſcopo tribuatur, inde factum videtur , quod hæc publica & ſolemnis templi materialis reconciliatio figura videatur ſolemnis , ac publicæ reconciliationis animæ per peccatum pollutæ ; conſequenter etiam ad exemplum ſolemnis reconciliationis Pœnitentium , hanc reconciliationem Epiſcopo reſervandam fore viſum fuit. Quod autem in caſu delegationis aqua debeat eſſe ab Epiſcopo benedicta , oſtendit auctoritatem Epiſcopalem etiam hic aliquo modo debere intervenire.

XXIV. Ad idem referendum , quod ſicut in publica ac ſolemni Pœnitentia , & Pœnitentium reconciliatione *cinerum* uſus fuit ; ita & hic cineres cum aqua miſceantur.

Similiter aſperſorium de herba *hyſſopi* factum, quo aqua benedicta aſpergenda eſt, quid aliud, quam Pœnitentium reconciliationem exprimit ; juxta illud Pſalmiſtæ : *Aſperges me hyſſopo, & mundabor?* Pſ. 50.

XXV. Et ſane per reconciliationem hanc figurati reconciliationem peccatoris jam

Digitized by Google

jam pridem adverterunt Theologi, uti notat antiquus Gloſſographus ad *cap. unicum de Conſecrat. Eccleſiæ in VI.* verbo *Pollui:* " Dicunt enim (ait) Theologi quod „ ideo reconciliatur Eccleſia, ut videntes „ Laici Eccleſiam ſic lavari, quæ non peccavit, cogitent intra ſe quantum pro „ lavatione peccatorum laborandum ſit „.

Synodus Colonienſis anno 1536. *part. 9.* agens de conſecratione, & reconciliatione Eccleſiarum, oſtendit *cap.* 17. " Locum ſacrum reconciliari ad exemplum, & terrorem, ut videntes locum ſacrum ſeu „ inanimatum templum nullo peccato obnoxium, lavari & purificari, delicti horrore concutiantur, & recogitent, quantum pro expiatione delictorum, & vivo „ Dei templo ſit elaborandum „.

XXVI. Sicuti ſolemnis pœnitentiæ, & reconciliationis uſus eſt duntaxat in peccatore publico, & quidem qui antea per Baptiſmum Deo fuerat conſecratus; ita ſolemnis reconciliatio hæc non impenditur, niſi pollutio ſit *publica*, uti recte monet Synodus Colonienſis *parte* citatâ *cap.* 18. uti nec illa requiritur, ſi Eccleſia antea non fuerit ſolemniter conſecrata. Si enim duntaxat fuerit *benedicta*, tantum aquâ *exorcizatâ* ſeu benedictâ lavanda erit *cap. fin.* ;; *De Conſecrat. Eccleſiæ*, idque etiam per ſimplicem Presbyterum, uti poſt Gloſſam ad hoc Capitulum communiter docent Doctores, & communis praxis ſuffragatur.

CAPUT VI.

De reparandis Eccleſiis.

1. *Jam pridem proventus Eccleſiaſtici in reparationem Eccleſiarum impenſi.*
2. *Redditibus Eccleſiaſticis in quatuor portiones diviſis, una cedebat in reparationem fabricæ.*
3. *In Hiſpania tertia pars cedebat.*
4. *Quomodo bona fabricæ hodie in reparationem Eccleſiarum cedere debeant?*
5. *Decimis onus reparandi Eccleſias, qua ratione incumbat?*
6. *Beneficiati ad reparationem jam pridem fuere adſtricti.*
7. *Hæc Beneficiatorum obligatio auctoritate Canonum adſtruitur.*
8. *Eam declarat Synodus Tridentina; item Edictum Principum Belgii.*
9. *Quomodo jura Beneficiatos ad reparationem conſtringant?*
10. *Parochus habens ſimplicem competentiam, ad reparationem non tenetur.*
11. *Decimatores licet non ſint Beneficiati, ad reparationem tenentur.*
12. *Quid de hac Decimatorum obligatione ſtatuant Synodi Belgicæ?*
13. *Edictum Principum ad reparationem vocat ipſos Decimatores.*
14. *Pro qua parte Decimatores ad reparationem teneantur ex Edicto Principum.*
15. *Quæ decimarum portio in Gallia pro reparatione adjudicari ſoleat?*
16. *Portio decimarum in reparationem impendenda, intelligitur deducto omni alio onere.*
17. *Onus reparationis Decimatoribus, aut Incolis incumbens, ſolet tantum concernere Eccleſiam Parochialem.*
18. *Onus reparandi Capellam ordinarie Parochianis, aut Decimatoribus non incumbit.*
19. *Interdum tamen obligantur.*
20. *Onus reparandi Eccleſiam* neceſſarias *reparationes ſpectat.*
21. *Forma reparationis arbitrio judicis determinanda, & quæ a judice attendenda?*
22. *Reparatio inſtitui non poteſt, niſi vocatis* quorum intereſt; *coram quibus & Æditui computum reddere debeant.*
23. *Interdum Incolæ pro reparatione contribuere debent; ſed ſine auctoritate judicis ſecularis hic cogi non poſſunt.*
24. *Populo ad reparationem adſtricto, qui teneantur, & quomodo onus imponendum?*
25. *Particularis loci conſuetudo, & concordatum juri communi, & generalibus Patriæ regulis in hac materia præferuntur.*
26. *Reparatio* Navis *Incolis, & reparatio* Chori *Decimatoribus multis in locis incumbit.*
27. *Quid* Navis *nomine veniat?*

Digitized by Google

28. *An Decimatores ad reparationem turris teneantur?*
29. *Cui Campanarum reſtauratio incumbat?*
30. *Decimatores ſolent teneri ad ornamentorum ſubminiſtrationem.*
31. *Qualia ſubminiſtranda ornamenta?*
32. *Ornamenta pretioſa cur magis Parochialibus, quam Monachalibus Eccleſiis conveniant?*
33. *Quis ſit judex competens in materia reparationis Eccleſiarum?*

I. NOn tantum jam pridem ſolliciti fuere Patres, ut templa ædificarentur; ſed etiam ut ædificata ſarta tecta conſervarentur.

Hunc in finem certam partem proventuum eccleſiaſticorum in reparationem Fabricæ reſervabant.

„ De oblationibus vel agris, quos Do„ minus noſter Rex Eccleſiis ſuo munere „ conferre dignatus eſt, vel adhuc non ha„ bentibus, Deo ſibi inſpirante, contule„ rit, ipſorum agrorum vel Clericorum „ immunitate conceſsâ, id eſſe juſtiſſimum „ definimus, ut in *reparationibus* Eccleſia„ rum, alimoniis Sacerdotum, & paupe„ rum refectione, vel redemptionibus ca„ ptivorum, quidquid Deus in fructibus „ dare dignatus fuerit, expendatur, & „ Clerici in adjutorium Eccleſiaſtici ope„ ris conſtringantur „. Ita Synodus Au„ relianenſis I. anno 1011. *Can.* 15.

II. Diviſio redditųum Eccleſiaſticorum in quatuor portiones, quarum una *Fabricis* Eccleſiæ impendenda erat, adeo ſtabilita erat ſeculo ſexto, ut ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum ſcribat S. Gregorius: „ Mos eſt Apoſtolicæ Sedis, ordinatis Epi„ ſcopis præceptum tradere, ut de omni „ ſtipendio, quod accedit, *quatuor* fieri de„ beant portiones, una videlicet Epiſco„ po, & familiæ ejus propter hoſpitalitatem, „ & ſuſceptionem, alia Clero, tertia pau„ peribus, quarta Eccleſiis *reparandis* „. Apud Gratianum *Cauſ.* 12. *quæſt.* 2. *Can.* 30. ibi & plures Canones hanc diviſionem ſtabilientes occurrunt.

Hoc autem notandum, quod illa portio, quæ in citato Canone dicitur impendenda Eccleſiis *reparandis*, eadem ſit, quæ in aliis Canonibus dicitur cedere *Fabricis*: eo quod Fabricæ impendi, nihil aliud ſit, quam Fabricæ intertentioni, & reparationi impendi.

III. In Hiſpania olim moris fuiſſe apparet, ut tertia pars proventuum Fabricis cederet; eaque ut reſtaurandis ſeu reparandis Eccleſiis ex Epiſcopi ordinatione impendi debebat ex Canonum præſcripto.

Et quidem Concilium Tarraconenſe anno 516. *Can.* 8. ait: " Decernimus, ut „ *antiquæ* conſuetudinis ordo ſervetur, & „ annuis vicibus ab Epiſcopo Diœceſes vi„ ſitentur, & ſi qua forte Baſilica fuerit „ reperta deſtituta, *ordinatione* ejus *repa*„ *rari* præcipiatur: quia *tertia* pars ex „ omnibus per *antiquam* traditionem, ut „ accipiatur ab Epiſcopis, novimus eſſe „ ſtatutum „. Gratianus *Cauſ.* 10. *quæſt.* 1. *Can.* 10.

Fixum igitur & indubitatum eſt, aliquam partem proventuum Eccleſiaſticorum jam pridem Fabricis Eccleſiarum fuiſſe deſtinatam; atque eamdem reparandis Eccleſiis ex Epiſcoporum ordinatione impendendam fuiſſe.

IV. Quamvis hodie non fiat ea redditųum Eccleſiaſticorum diviſio in partes, quarum tertia aut quarta cedat Fabricæ; tamen ſi quæ pro Fabrica ſpecialiter ſint deputata, ex antiqua diſciplina & hodie in reparationem Eccleſiarum impendenda ſunt. Hinc, ait Peckius in tractatu ſuo *De reparandis Eccleſiis cap.* 14. " Omnes in eo „ conveniunt Interpretes ad *cap.* 1. ;; *De* „ *ædificandis Eccleſ.* quod ceſſante conſue„ tudine, ſtatuto, ſeu diſpoſitione ſpeciali, „ reparatio Eccleſiæ ex ea portione, quæ „ a jure ad Fabricam deputata eſt, fieri „ debeat „.

Unde Edicto Principum noſtrorum ſuper reparatione Eccleſiarum evulgato 2. Octobris 1613. cavetur, quod in primis ceſſantibus *ſpecialibus* tractatibus, aut conventionibus ſuper reparatione facienda inter aliquos initis, proventus *Fabricæ* impendentur, tam in novam ædificiorum conſtructionem, quam in antiquarum reparationem. Habetur Edictum *lib.* 2. Edictorum Flandriæ *pag.* 37.

V. Quod autem quarta, aut tertia pars etiam decimarum olim Fabricæ deputaretur, æquum erat; quia, uti recte poſt Re-

Digitized by Google

Rebuffum in tractatu *De decimis quæſt.* 2. *num.* 4. monet Peckius *ibid. num.* 2. decimæ non tantum ſunt inſtitutæ pro victu Miniſtrorum Eccleſiæ, aut propter pauperum, & hoſpitum receptionem, aut Sacrificiorum oblationem; ſed etiam propter *Fabricæ* Eccleſiæ conſtructionem, & tuitionem.

Deinde ſubjicit Peckius: " Et quamvis „ hodie diſtributio illa antiqui juris, in „ omnibus non ſervetur; illud tamen & „ jure, & conſuetudine receptum eſt, ut „ hoc onus prædictis redditibus, proventibus, & decimis annexum, eum ſequatur, „ qui eorum uſum, fruitionem, perceptionem, & commoditatem habet .... Utique proventus, redditus, & decimæ ejusmodi, cum onere reparationis, ad eum, „ qui percipit & fruitur, tranſire debent. „ Quod ex *Can.* Priscis, & *Can.* Unio „ *Cauſ.* 10. *quæſt.* 3. ſatis confirmatur, ubi „ ſi Epiſcopus portiones Parochiarum percipiat, ad Eccleſiæ reparationem obligatur „.

VI. Unde & jam pridem cautum fuit, ut " quicumque Eccleſiaſticum Beneficium „ habent, omnino adjuvent ad tecta Eccleſiæ reſtauranda, vel ipſas Eccleſias „ emendandas „. Ita ex Concilio Moguntino anni 813. refertur in *cap.* 1. ⁏ *De Eccleſiis ædificandis*, & eodem tempore in quodam Capitulari Caroli M. *cap.* 24. confirmatum legitur. Habetur *tom.* 7. Concil. generalium *col.* 1289.

Concilium quidem Moguntinum, uti & hoc Capitulare de Clericis, aut Beneficiis eccleſiaſticis hic non loquuntur; ſed de Laicis, qui decimas aliave bona Eccleſiæ jure *feudi*, ſeu *Beneficii* tenebant; uti recte notavit, & oſtendit Gonzales in notis ad dictum *cap.* 1. & non obſcure innuit totus contextus Canonis Concilii Moguntini, uti refertur in prima Decretalium collectione apud Antonium Auguſtinum, ubi adduntur hæc verba (a Raymundo Decretalium Gregorii IX. collectore omiſſa) *& nonam, & decimam reddant*, quæ non niſi ad Laicos decimas, & bona ab Eccleſia jure feudi tenentes referri poſſunt.

VII. Interim ex hac Decretali concludunt omnes paſſim Interpretes, habentes Beneficium in Eccleſia, teneri ad ejus reparationem: quæ concluſio, quamvis ex citato Canone Moguntino, prout primitus editus fuit, deduci non poſſet, nihilominus aliis Canonibus, & naturali rationi conſonat.

Canones enim paſſim ipſos Eccleſiæ Beneficiatos ad reſtaurationem ipſius Eccleſiæ obſtrictos declarant; rationi juſtitiæque conſonum judicantes, eos, qui redditus ac proventus Eccleſiæ percipiunt, ad earum quoque reſtaurationem teneri.

„ De deſtructis Eccleſiis, ut ab eis, „ qui eas poſſident, reædificentur, & ſi „ non ſufficiant, a populo adjuventur „: ait Synodus Romana ſub Eugenio II. *Can.* 25.

Et generaliter Synodus Tullenſis *part.* 2. *cap.* 11. " Ut Eccleſiæ ſarciantur, vel re„ ſtaurentur ab iis, qui rebus earum utun„ tur, aut ab unoquoque tale ex earum „ familia præbeatur adjutorium, per quod, „ ſi fieri poteſt, reædificentur „.

VIII. His conformis eſt diſpoſitio Concilii Tridentini *Seſſ.* 21. *cap.* 7. *De Reformat.* quâ decernitur, Epiſcopi " Eccleſias „ Parochiales collapſas reſtaurari procurent „ ex fructibus, & proventibus quibuſcum„ que ad eaſdem Eccleſias quomodocum„ que pertinentibus: Qui ſi non fuerint „ ſufficientes (ait) omnes Patronos, & „ alios, qui fructus aliquos ex dictis Ec„ cleſiis provenientes percipiunt .... ad „ prædicta cogant „.

Edictum quoque Principum noſtrorum ante citatum expreſſe vult, ut contribuant ad reparationem Eccleſiarum, qui Beneficia in iis Eccleſiis poſſident; idque, ait, *juxta juris communis diſpoſitionem*.

IX. Jus commune Beneficiatos ad Eccleſiarum reſtaurationem adſtringit, inſpectâ ipsâ fructuum portione, quam ab Eccleſia percipiunt: " Æquum enim eſt (ait „ Peckius *cap.* 20.) eum qui lucrum ſen„ tit, onus quoque ſentire „.

Ad hæc jus commune eâ conditione Beneficiatos ad reſtaurationem Eccleſiæ obligat, *ſi eis ſuperſit*; quemadmodum reſpondit Alexander III. in *cap.* 4. ⁏ *De Eccleſiis ædificandis*: " De his, qui Paro„ chiales Eccleſias habent, duximus re„ ſpondendum, quod ad reparationem, & „ inſtitutionem Eccleſiarum cogi debent,

 „ cum

„ cum opus fuerit, de bonis, quæ ſunt
„ ipſius Eccleſiæ, ſi *eis ſuperſint*, confer-
„ re, ut eorum exemplo ceteri inviten-
„ tur „.

X. Hinc communiter concluditur, & in praxi ſervatur, quod Parochi, qui nullas decimas habent, ſed ſolâ Paſtorali competentiâ contenti ſunt, ad Eccleſiarum reparationem non teneantur; eo quod nihil eis ex bonis Eccleſiæ ſupereſſe credatur: quandoquidem *competentia* honeſtæ Parochi ſuſtentationi commenſurata ſupponatur.

XI. Sed quia Beneficiati ad reparationem Eccleſiarum vocantur ratione proventuum, quos ab Eccleſia recipiunt, hinc Monaſteria, Capitula, & alii, ad quos decimæ & proventus Eccleſiarum ſunt devoluti, quamvis Beneficia Eccleſiaſtica vere non habeant in iis Eccleſiis, ad earum tamen reſtaurationem ratione perceptionis dictorum proventuum, vocantur.

Synodus habita circa annum 1279. ab Archiepiſcopo Rothomagenſi, ejuſque Suffraganeis apud Pontem Audomari, *cap.* 8. ait: " Statuimus etiam ut Abbates, Prio-
„ res, & aliæ Eccleſiaſticæ Perſonæ, quæ
„ percipiunt *majores decimas* in Parochia-
„ libus Eccleſiis, compellantur ad *reſtau-*
„ *randam* fabricam, libros, & ornamenta,
„ pro *rata*, quam percipiunt in eiſdem „.

XII. Synodus P. I. Cameracenſis titulo *De Decimis cap.* 8. vult, ut " in Eccleſiis,
„ quarum inſtaurari ac refici Chorus eo-
„ rum ſumptu debet, qui decimas capiunt,
„ omnes Eccleſiaſtici, qui eaſdem decimas
„ obtinent, etiamſi Patroni non ſint, ex
„ proportione decimarum, quas recipiunt,
„ pro ſua quiſque proportione conferat;
„ ſive inſtaurari tantum iidem Chori de-
„ beant, ſive de integro ædificari „.

Hoc Decretum quoad concurrentiam in reparatione Eccleſiarum omnium generatim Decimatorum ſervatâ proportione perceptionis, renovatum rurſus fuit in Synodo P. II. *tit.* 14. *cap.* 12. additque: " prædictum De-
„ cretum ad omnes infra limites Parochiæ
„ decimas poſſidentes, prout juris eſt &
„ rationis, extendatur; ubi nimirum in-
„ tegri Chori reparatio ad eos, qui deci-
„ mas poſſident, pertinet „.

XIII. Similiter Edictum Principum noſtrorum vult, ut proventibus Fabricæ, & iis, quæ in eum finem per Æditnos in Eccleſiis ruſticanis ſub Officio divino colliguntur, aut in Gazophilacium ad id in templo poſitum a Fidelibus conjecta ſunt, haud ſufficientibus, ſubſidium ſumatur ab *omnibus* decimis in manu mortua exiſtentibus, ſive liberis ad naturam primigeniam reverſis, ſive adhuc feudali, vel alio nexu adſtrictis, ſive in manu laicali adhuc exiſtentibus, quæ tamen doceri poſſint ab Eccleſia eſſe profectæ poſt Concilium magnum Lateranenſe ſub Alexandro III. anno 1179. celebratum.

In Gallia quoque Decimatores ad reparationem, & inſtaurationem Eccleſiarum condemnantur, quemadmodum videri poteſt apud Brodæum in notis ad Louetium *lit. R. num.* 50. & noviſſime oſtendit Michaël du Perray Advocatus in Parlamento Pariſienſi in tractatu *De Portionibus congruis, &c. part.* 2. *cap.* 28.

XIV. Verum ſicuti olim non niſi tertia, aut quarta proventuum Eccleſiaſticorum pars ſolebat cedere Fabricæ; ita & hodie ſolet ea moderatio circa Decimatores ſervari, ut non niſi certam portionem decimarum contribuere teneantur; ne alias contingat ob Eccleſiarum ruinas, ipſos decimarum poſſeſſores ſubito & inopinato ad egeſtatem deduci.

Et quidem ſæpius citatum Edictum noſtrum, decimas in ſubſidium accipi vult eâ moderatione, ut per annos ſex triens illarum contributioni ſubjiciatur, ſive integræ decimæ duorum annorum in reſtaurationem Eccleſiæ cedant ſpatio ſex annorum, id eſt, ſingulis annis *triens* omnium decimarum: verba Edicti Gallice ita habent: *Requerant y être par eux employé le revenu entier de deux années, à payer en ſix années également; ſçavoir, à chacune des ſix années une tierce du revenu annuel.* Id eſt, Requirentes, ut ad eum finem quolibet ſexennio per eos æqualiter impendantur redditus duorum annorum, videlicet tertia annui redditus pars, in ſingulos ſexennii annos adæquata.

Nequaquam obſcurum eſt, quod *æqualitas*, quam ſervatam vult Edictum, non ſit referenda ad æqualitatem portionum annuarum, quas ex decimis varii Decimatores habent inter ſe; ſed ad æqualitatem

trien-

Digitized by Google

trientis in ſingulos annos ex decimis in reparationem Eccleſiarum impendendi; hoc eſt, ut ſingulis annis habeatur triens omnium decimarum, quæ iis annis colliguntur, uti recte notavit Zypæus in Jure novo, *tit. De Eccleſiis ædificandis, num. 9.*

XV. In Gallia quoque in hac contributione circa decimas ſolet plerumque ea ſervari moderatio, ut nonniſi tertia pars adjudicetur; quemadmodum in ſummis Galliarum Prætoriis ſedulo obſervari ex Joanne Papone, & Guillelmo Benedicto refert Peckius, *cap.* 14. & affirmat Joannes Tournetius in ſua Arreſtorum collectione, *litt. R. cap.* 14. ita ſæpius judicatum; ac ſignanter 18. Decembris 1616. infirmatâ ſententiâ, quâ Incolis adjudicata fuerat *medietas* decimarum impendenda in reparationem Eccleſiæ.

XVI. Hæc autem decimarum portio intelligi debet deducto omni alio onere, uti ibidem Tournetius. Et Zypæus loco citato agens de triente decimarum per Edictum contributioni ſubjecto, ait *num. 6.*
„ Defalcanda autem eſt Canonica portio,
„ quæ Paſtori ex decimis ſolvitur, ſimilia-
„ que onera, atque ex reſiduo tantum *triens*
„ in Eccleſiæ reparationem exigi poteſt:
„ Proventus enim, bona, & fructus cen-
„ ſentur ii, qui deductis oneribus ſuper-
„ ſunt „.

Teſtatur idem Zypæus, *Conſult. 2. de Eccleſiis ædificandis, num.* 27. declaraſſe aliquando Sanctam Congregationem ſub his fructibus reparandæ Eccleſiæ ibi affectis, non comprehendi, quæ Parocho pro victu ſunt neceſſaria.

XVII. Sicuti competentia Paſtoralis ex decimis aſſignanda proprie, & primario tantum concernit Parochum, & Parochiam; atque ita in ejus determinatione hoc providendum, ut illud aſſignetur, quod *Rectoris ac Parochiæ neceſſitati decenter ſufficiat*, ut loquitur Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* ita quoque onus reparationis Decimatoribus injectum, tantum concernit Eccleſiam ipſam *Parochialem*, ſive eam, in qua *de jure* Parochiali divinum Officium audire, & Sacramenta ſuſcipere tenentur; quia, ait Wameſius Conſilio Canonico 511. *num.* 8. ut decima jure communi pertinet ad Parochum, *cap.* CUM CONTINGAT ꝟ *De decimis:* ita ſoli Parochiali Eccleſiæ deſervire debet, non Capellis, veluti inde deductis coloniis.

XVIII. Similiter Peckius in citato tractatu *cap.* 24. inquirens, qui teneantur ad reparationem Capellæ, recte advertit, quod Ruſtici, ad quorum commoditatem Capella fundata eſt, ſe queant ab onere eam reparandi eximere, ſi velint uſu illius carere, & ad Eccleſiam Parochialem potius accedere, quam Capellæ reparandæ impenſas ferre. “ Licet enim Parochiani, ut Eccle-
„ ſiæ Parochialis refectionem evitent, illi
„ renuntiare, & in Parochia nihilominus
„ manere, non poſſunt; in Capella tamen
„ alio jure utendum videtur: quia Paro-
„ chiani ab ea recedentes, ad matrem ſuam
„ redeunt, primævum ſuum ſtatum, vel
„ veterem conditionem reaſſumunt, nulli-
„ que plane in ſuo jure præjudicant, aut
„ detrimentum adferunt „.

Poſt hæc ſubjungit: “ Quod ſi nec Pa-
„ rochiani, nec Patroni Capellam repara-
„ re velint, aut ob paupertatem nequeant,
„ eam juxta Decretum Concilii Tridenti-
„ ni, *Seſſ.* 21. *cap.* 7. *De Reformat.* trans-
„ ferendam eſſe „: Evidenter declarans Decimatores nullatenus ad earum reparationem teneri.

XIX. Addit deinde hanc cautionem:
„ At ſi ejuſmodi Capella ex juſta cauſa
„ Superiorem movente erecta, & conſtru-
„ cta ſit, forte ut periculum animarum,
„ quod evenire poſſet, Eccleſiâ Parochiali
„ nimium diſtante, evitetur, eo caſu non
„ puto renuntiationem Parochianorum quid-
„ quam operari, ſed e contra non obſtan-
„ te illâ, ipſos pro præterito tempore an-
„ tequam inde recedere velint, ſi faculta-
„ tes ipſis ſufficiant, contribuere debere „.

Imo non dubium, quod nonnumquam ipſi Decimatores ad reparationem hujuſmodi Capellæ eſſent pro parte ſaltem aliqua vocandi. Si enim Decimatores non tantum ad ſuſtentationem Parochi; ſed & aliorum Sacerdotum, qui pro adminiſtrandis Sacramentis, & inſtructione populi ſunt neceſſarii, debeant ex decimis contribuere (ut infra titulo *De Portione congrua*, oſtendetur): quidni urgeri poſſint ad inſtaurationem non tantum Eccleſiæ Parochialis, ſed etiam Capellæ, ob diſtantiam a Parochiali Ec-

Eccleſia, populo neceſſariæ? Præſertim cum decimæ totius Parochiæ jure communi cenſeantur ad Eccleſiam Parochialem pertinere; ideoque juxta *cap.* 3. §. *De Eccleſiis ædificandis*, nova Eccleſia, ſeu Capella ex his decimis eo titulo videatur ædificanda, & reſtauranda.

XX. Ulterius, reſtauratio a Decimatoribus, aliiſque, quibus incumbit, ita exigenda, ut neceſſitati & honeſtæ populi commoditati Eccleſia ſufficere poſſit: at ea, quæ ornatum potius quam neceſſitatem, & honeſtam commoditatem ſpectat, requiri non poteſt. Unde Zypæus in Jure novo titulo *De Eccleſiis ædificandis*, monet, Edictum Principum noſtrorum, ad *neceſſarias* " Templi, id eſt, ſubſtantia-„ lium partium, tecti, parietum, chori, „ vel navis, ut loquitur, &c. reparatio-„ nes reſtringendum eſſe, non vero ad or-„ natum interiorem extendendum: ut ali-„ quid materiæ relinquatur devotioni alio-„ rum „.

XXI. Verum uti in determinanda Parochorum competentia non avarâ manu procedendum; atque ipſius Parochiæ amplitudo, nec non decimarum quantitas, aliaque conſideranda; ita quoque in reparandis Eccleſiis juſtum ac æquum eſſe cenſet Peckius *cap.* 1. " ſi expenſis ac ponderatis Eccleſia-„ rum qualitatibus, fructibus, emolumen-„ tis, & conditionibus, ad boni æquique „ judicis arbitrium hoc totum referatur „ ...... Et cum (ait) aliquando in ſu-„ premis Galliarum Prætoriis, quæ vul-„ gus Parlamenta appellat, ſimilis quæſtio „ de reparatione Eccleſiarum incidiſſet, „ præcedente cognitione, miſſiſque, qui „ Eccleſias viſitarent, Commiſſariis, ita „ res temperata, & tractata fuit, ut pro „ ratione proventuum & circumſtantiarum, „ ea refectio publico Senatus decreto de-„ cerneretur; teſte Joanne Papone in li-„ bro *De Arreſtis Gallicis*, *lib.*1. *tit.*1.„. Hæc Peckius.

XXII. Ut in hac reparatione non nimium graventur Decimatores, aliique quibus onus reparandi incumbit; & omnia minore, quo poteſt, ſumptu fiant, ſtatuit Principum noſtrorum ſæpius citatum Edictum; " quod nihil poterunt ſtatuere Ædi-„ les ſine iis, quorum intereſt: quodque „ ſine eorum conſenſu vetus forma non „ mutabitur; ſed inhibitur ratio magis „ conveniens, vocatis in Conſilium peritis, „ & minus ſumptuoſa. Edent etiam Ædi-„ les computus ſuos iis, qui percipient „ decimas, ut videant, an bene admini-„ ſtrentur, & quantum deſideretur „.

XXIII. Ubi autem hactenus aſſignata ad reparationem Eccleſiæ non ſufficiunt, vult Synodus Tridentina citato *cap.* 7. " ut „ in illorum defectum Parochianos omni-„ bus remediis opportunis ad prædicta Epi-„ ſcopi cogant; quâcumque appellatione, „ exemptione, & contradictione remotâ„.

Verum dum de promulgatione Concilii Tridentini hic in Belgio tractaretur, ad hunc articulum notatum fuit a Conſiliis Regiis, " populum ad contributiones pro „ ædificandis Eccleſiis, ſine auctoritate Ju-„ dicis ſecularis conſtringi non poſſe „.

Hinc in Edicto Principum noſtrorum dicitur: " ubi hæc non ſufficiunt, ex in-dultu Principali, tranſibitur ad collectam, „ & capitationem eorum, qui in ea Ec-„ cleſia alimenta ſpiritualia recipiunt„.

XXIV. Porro Edictum ſatis inſinuat, eo caſu collectam illam inſtituendam inter eos, qui revera ſunt Parochiani iſtius Eccleſiæ; ſive qui in ea Eccleſia alimenta ſpiritualia percipiunt; quod & juri communi, & juſtitiæ conſonum eſſe oſtendit Peckius *cap.* 10. una oſtendens, quod hæc collecta perſonis ibidem habitantibus, Eccleſiâ utentibus, & Sacramenta ſua ibidem accipientibus, pro modo & ratione rerum ſuarum imponenda ſit. Dein *cap.* 11. ex hoc fundamento infert, quod Forenſibus ratione bonorum, quæ in locis poſſident, collecta pro reparatione Eccleſiæ imponi nequeat: " quia (ait) hoc onus non eſt „ onus mere reale, ſed mixtum; & im-„ ponitur perſonis principaliter, licet fiat „ taxatio reſpectu rerum„.

Eodem fundamento paſſim ubique receptum eſt, ut ubi alii ſunt termini Parochiarum quoad Juriſdictionem eccleſiaſticam, & alii quoad Juriſdictionem civilem, pro reparatione Eccleſiarum colligentur omnes, qui ſunt intra terminos Parochiarum, quoad Juriſdictionem Eccleſiaſticam; id eſt, qui ſubſunt quoad ſpiritualia iſtis Eccleſiis Parochialibus; licet in civilibus Juris-

Digitized by Google

Juriſdictioni alterius Parochiæ ſint ſubjecti; uti refert Zypæus, *Conſult.1. De Magiſtris*.

XXV. Hactenus dicta fere procedunt, ubi conſuetudo aut particularis contractus, vel concordatum aliam in facienda reparatione legem non dedit; hæc enim ſi probari queat, ſervanda erit; eâ vero ceſſante, demum ad jus commune, vel generales Patriæ leges recurrendum.

XXVI. Et quidem teſte Zypæo, in reparandis Eccleſiis fere paſſim conſuetudo ad populum *Navis* reparationem tranſtulit; teſtaturque ita judicaſſe Conſilium Brabantiæ pro Capitulo Antuerpienſi, contra Incolas De Conteca, anno 1602. additque:
„ Et ita habet generalis conſuetudo loco-
„ rum, quæ nunc & olim ſub Diœceſi
„ Cameracenſi fuerunt „.

Similiter in Gallia uſu receptum, & Arreſtorum auctoritate ſæpius confirmatum eſt, Parochianos teneri ad reparationem *Navis*, Decimatores vero ad reparationem Chori. Uti videri poteſt apud Julianum Brodæum in notis ad Louëtium, *litt. R. num.* 50. qui & rationem ſubjicit, quia *Chorus* Eccleſiæ eſt proprie locus Cleri; *Navis* vero, laicorum; quibus multis ſeculis ingredi Chorum illicitum fuit. Recentiora Parlamentorum Arreſta eamdem diſtinctionem inter onus reparandi Navim Eccleſiæ, & ejuſdem Chorum confirmantia, recitat Michaël du Perray in citato tractatu *De portione congrua*, *cap.* 28. (a).

XXVII. Navim Eccleſiæ eſſe, ait Peckius, *cap.* 1. *num.* 3. eam corporis Eccleſiæ partem, quæ extra cancellum eſt, & in qua Parochiani ſedent.

Monet tamen ibidem: " Non totam
„ quidem illam partem, *Navem* Eccleſiæ
„ appellamus, quæ extra cancellos eſt, ſed
„ eam tantum, quæ in medio templi, co-
„ lumnis, parietibus, feneſtris, & tecto
„ conſtat, ac ſuſtinetur: ſic ut appellatione
„ *Navis*, appendices & Capellæ Eccleſia-
„ rum, in quibus malo & improbato exem-
„ plo plerique ambulare ſolent, non con-
„ tineantur, etiamſi uno eodemque tempo-
„ re ac opere *Navi* Eccleſiæ adjungantur,
„ ipſaque Navis ſine his non aliter, quam
„ avis ſine alis conſtare queat. Id quod
„ nuper, ex informatione, quam in cauſa
„ ſuper ea re controverſa accepi, & in
„ qua deinde ſententiam dictavi, conſue-
„ tudine & antiquâ interpretatione rece-
„ ptum eſſe pleniſſime cognovi „.

Hæc ille, occaſione Recordiarum, ſive Concordatorum Leodienſium, quorum ibi meminit; aſſeritque vi illorum ſubinde ipſius *Navis* reparationem rejici ad illum, qui decimas percipit. Unde etiam Zypæus poſtquam dixit, Parochianos in Diœceſi Cameracenſi ex conſuetudine recepta teneri ad reparationem *Navis* Eccleſiæ addit; *Quamvis Recordia Leodienſis rigoroſius cum decimis agat*.

Hoc caſu *Navis* ſecundum deſcriptionem Peckii merito accipienda eſt. Cum enim laterales Capellæ, & appendices magis ad ornatum, quam ad neceſſitatem ſpectare ſoleant; æquum non eſt, earum ædificatione, aut reparatione Decimatores gravare; ſed ſi eas ad ſuam commoditatem, aut majorem ſuæ Eccleſiæ ornatum deſiderent Parochiani, eorum pietati hoc relinquendum.

XXVIII. Eâdem forſan ratione hic receptum eſt, Decimatores non teneri ad exſtructionem, aut reſtaurationem *Turris*, & ad ejus reparationem (ait Zypæus), neque ante, neque poſt Edictum ſcio aliquem Decimatorem condemnatum. Turris enim, præcipue elatior, magis ad ornatum, quam ad neceſſitatem eſt.

XXIX. Sed quid de *campanis*? Eccleſiam Parochialem poſſe plures habere campanas, optaſſeque Sanctum Carolum, ut in omnibus Eccleſiis Parochialibus haberentur ad minus duæ, *part.* 2. *ſect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 13. tamen quia uſus præcipuus campanæ is eſt, ut per ejus pulſum ad divina officia populus vocetur, conſuetudine paſſim receptum eſt, quod Decimatores ad unius tantum campanæ reſtaurationem te-

(a) Ut certo innoteſcat, quinam in Galliis teneantur ad Eccleſias reparandas, legendum primo eſt Edictum Melodunenſe art. 9. addenda erit declaratio, quæ 18. Februarii an. 1661. data eſt; tandem conſulere non pigeat Diarium Audientiarum tom. 1. ubi reperitur Arreſtum 12. Decembris an. 1623. pronunciatum.

teneantur , & ad eam neceſſariarum trabium . Teſtatur quoque Peckius *cap.* 13. quod Concordata, ſeu recordiæ Leodienſes
„ Prælatum, cui onus reparationis incum-
„ bit , ad *unius* tantum campanæ , quam
„ *Bannalem* vulgo appellant , intertentio-
„ nem adſtringant: eamque (ait) ejuſmo-
„ di eſſe volunt Interpretes ; ut facile in
„ eo loco exaudiri queat „ .

XXX. Ratio, quæ multis locis Decimatores obligat ad reſtaurationem Chori, eadem quoque induxiſſe videtur , ut paſſim conſtringantur Decimatores, ſuppeditare neceſſaria ornamenta pro celebratione divini officii , quemadmodum advertit Brodæus loco citato , ibidem plurima in hanc rem Arreſta Parlamentorum proferens.

Et ſane jam pridem in Synodo Metenſi, anno 888. *Can.* 2. ſtatutum fuit, ut " qui
„ decimas percipit, eas accipiat in ſui ſu-
„ ſtentationem , & ad luminaria concin-
„ nanda, & Baſilicæ ædificia , veſtimenta
„ quoque Sacerdotalia; & cetera utenſilia
„ ſuo miniſterio congrua obtinenda „.

XXXI. Advertit Peckius *cap.* 13. quod in Recordiis Leodienſibus ornamentorum intertentio , & ſubminiſtratio Decimatoribus quoque injungatur , & tametſi *caſulæ*, *calicis* , & *veſtimenti* , in numero *ſingulari* fiat mentio , plerique nihilominus arbitrati ſint, quod locutio illa *ſingularis*, etiam pluralitatem in eodem genere in ſe contineat, ſi pluribus Eccleſia indigeat.

Deinde *num.* 6. ait : Quod ſi inter eos, qui Eccleſiæ præſunt , & eum , ad quem onus reparationis pertinet , de modo , & qualitate iſtiuſmodi veſtium & ornamentorum quæſtio exurgat , utique ratio habenda eſt qualitatum Eccleſiæ , & ipſius facultatum , ut ſecundum quod abundat facultatibus, ſic meliora & pretioſiora habeat ornamenta.

Cum ergo ex varietate Eccleſiarum ſint determinanda , merito ibidem probat ſententiam cujuſdam Guillelmi ; qui hoc totum arbitrio judicis relinquit ; & voluptuarias impenſas excludit.

XXXII. Ceterum optandum eſſet , ut Abbates & Monaſteria decimas poſſidentia ; eoque titulo ad reparationem Eccleſiarum , & ſuppeditationem ornamentorum obligata , & quorum Eccleſiæ clauſtrales ſæpe argento & auro fulgent , & interim Eccleſiis Parochialibus vix de ornamentis ad peragendum honeſte divinum officium provident, attenderent illud Sancti Bernardi in Apologia ad Guillelmum Abbatem *cap.* 11. " Dicite, pauperes, ſi tamen pau-
„ peres, in ſancto quid facit aurum ? Et
„ quidem alia cauſa eſt Epiſcoporum, alia
„ Monachorum. Simus namque, quod illi
„ ſapientibus , & inſipientibus debitores
„ cum ſint , carnalis populi devotionem,
„ quia ſpiritualibus non poſſunt , corpora-
„ libus excitant ornamentis. Nos vero qui
„ jam de populo exivimus, qui mundi quæ-
„ que pretioſa , ac ſpecioſa pro Chriſto re-
„ linquimus, qui omnia pulchre lucentia,
„ canore mulcentia , ſuaveolentia , dulce
„ ſapientia , tactu placentia , cuncta deni-
„ que oblectamenta corporea arbitrati ſu-
„ mus ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifacia-
„ mus: quorum , quæſo , in his devotio-
„ nem excitare intendimus ? Quem , in-
„ quam , ex his fructum requirimus? Stul-
„ torum admirationem , an ſimplicium oble-
„ ctationem ? An quoniam commixti ſu-
„ mus inter Gentes , forte didicimus ope-
„ ra eorum , & ſervimus adhuc ſculptili-
„ bus eorum ?

XXXIII. Edictum Principum noſtrorum clauſulam hanc finalem ſubjicit : " Et
„ ſi caſus occurrat hic non deciſus, recur-
„ retur ad Principem, aut ejus Conſilium
„ ut amicabiliter, aut alioquin ſummarie,
„ & ſine ſtrepitu tranſigatur „.

Quamvis Canones paſſim Epiſcopis injungant curam reparandarum Eccleſiarum, illiſque ſpecialiter mandent , ut Parochiales Eccleſias , etiamſi Juris-Patronatus ſint , collapſas inſtaurari procurent , nihilominus " ex conſuetudine generali paſſim
„ fere obtinente etiam coram laico judice;
„ hoc eſt in his Belgii regionibus, in au-
„ ditorio Principis, ſeu Provincialibus ejus
„ Conſiliis agi poteſt „ : ait Wameſius *Conſilio Canonico* 522. *num.* 2.

Et in Gallia frequenter judicatum refert ex Aufrerio Peckius *cap.* 28. per plura Arreſta , quod Parlamentum Regium de Eccleſiarum reparationibus cognoſcere poſſit ; pronuntiatumque contra Epiſcopos Juriſdictionem Parlamentorum in hac materia declinare volentes . Et plurima extant

Digitized by Google

ſtant in Conſilio Brabantiæ (ait) adverſus" diverſos Prælatos ſuper eadem reparatione, ad inſtantiam incolarum loci, „ in quo ea Eccleſia ſita eſt, pronuntiata „ decreta; quod notorium eſt, ſolcque „ ea coactio de reparandis Eccleſiis per „ Commiſſarios Regios fieri, ſolâ expensâ „ ſine alio ſalario contentos„.

Quinimo cum hîc de publicatione Concilii Tridentini ageretur, nonnulli e Miniſtris Regiis monuerunt ad citatum *cap.* 7. „ totam hanc auctoritatem de Eccleſiis re„ ſtaurandis ab antiquo ad Curiam Pro„ vincialem pertinuiſſe„.

Et notoria, ac quotidiana praxis habet, quod paſſim in hiſce, ac vicinis provinciis quæſtiones refectionem Eccleſiarum ſpectantes in Conſiliis Regiis Provincialibus tractentur.

Cum enim ejuſmodi cognitio tantum reſpiciat proventus, & fructus bonorum Eccleſiæ, qui proveniunt ex temporalibus, ſuper quibus Rex poteſt facere Ordinationes, quæ in ſuo foro ſerventur, caret fundamento, eam Regi negare velle, ut ex Chaſſanæo notat Peckius *cap.* 28. *num.* 4.

CAPUT VII.

De expenſis ad reparationes Eccleſiarum peragendas iterum quæſtio perpenditur.

1. *Primis ſeculis Eccleſiarum refectio fiebat ex liberalitate cujuslibet Chriſtiani.*
2. *Conſtantinus Magnus juſſit, ut pecunia fiſcalis in hanc cauſam converteretur.*
3. *Obſervationes in eam Imperatoris agendi rationem.*
4. *Veterum principum liberalitas eorum ſucceſſores non obligavit.*
5. *Quid de proventibus fabricæ in reparationem Eccleſiarum impendendis ſtatuat Edictum principum Belgarum.*
6. *Circumſtantia, in qua Decimatores poſſunt petere, ut fabrica computus ſibi exhibeantur.*
7. *Decimatores extra Parochiam morantes ad expenſas reparandæ Eccleſiæ neceſſarias cogi poſſunt.*
8. *Quid fieri debet, cum Decimatores de ſuis proventibus aliquid conferre recuſant?*
9. *Monitum, cujus obſervatio expenſas reparationum imminuet.*
10. *Quomodo & quando Decimæ in reparationem fabricæ cedere debeant?*
11. *Quandonam Decimatores ad reparationem turris Eccleſiæ tenentur?*
12. *Quomodo, qui campanam ſubminiſtrant, ad turris reſtaurationem tenentur?*
13. *Quid nomine* Recordiarum *Leodienſium intelligi debeat?*
14. *In Brabantia quæ ſit auctoritas harum Recordiarum, & ſtatutorum Archidiaconalium, ſignanter quoad onus reparandæ turris?*

☞ I. Primis ſeculis, cum pax Chriſtianis reſtituta eſt, ſollicitudo ædificandi, & reficiendi Eccleſias non tam onus habebatur, quam pietatis eximiæ decus, & ad illud conſequendum principes, & ſubditi inter ſe decertabant. Non enim ſolum plures Eccleſiæ noviter extructæ ſunt, ſed deſtructæ reſtitutæ fuerunt: id teſtatur Euſebius *lib.* 10. *hiſt. Eccl. cap.* 2." Loca „ cuncta, quæ tyrannorum impietas ante „ ſubruerat, tamquam ex diuturna, ac „ peſtifera labe reviviſcebant, templaque „ noſtra a ſolo in immenſam altitudinem „ erigebantur, & longe majori cultu & „ ſplendore, quam illa, quæ prius expugnata fuerant, niteſcebant operâ & di„ vitiis Chriſtianorum„.

II. Ipſe Conſtantinus Magnus juſſit, ut *pecunia publica, ſeu fiſcalis* in hanc cauſam converteretur. Quippe *lib.* 2. *cap.* .... vitæ Conſtantini, quam adornavit Euſebius, laudatur ejuſdem principis lex, qua præſides provinciarum admonuit, " ne pecuniis „ largiendis parcerent, ſed ut ex imperia„ libus theſauris ſumptus ad ædium ſacra„ rum extructionem depromerentur„.

Evidentius id apparet ex epiſtola ejuſdem principis ad Euſebium miſſa, quam iſte auctor *cap.* 41. retulit: " quotquot, „ ait imperator, Eccleſiis, aut ipſe præ„ ſes, aut alios in ſingulis locis præſiden„ tes, & Epiſcopos, & Presbyteros, ac „ Diaconos noſtri; cunctos admone, ut in „ opera Eccleſiarum omni ſtudio, ac dili- „ gen-

„ gentiâ incumbant, quo aut reparentur, „ quæ adhuc manent, aut augeantur in „ majus, aut ſicubi uſus poſtulaverit, no- „ va ædificentur. Quæcumque autem ne- „ ceſſaria fuerint, ipſe, & reliqui alii tuo „ interventu tum a præſidibus provincia- „ rum petent, tum ab officio præfecturæ „ prætorianæ „.

III. Ex ea Epiſtola tres erui poſſunt obſervationes. 1. Supremam ſollicitudinem pro reficiendis Eccleſiis ſibi vendicant Imperatores. 2. Specialem nihilominus hanc curam Epiſcopis, & Clericis committunt. 3. Ad hanc refectionem neceſſarios ſumptus e ſuo penu fecerunt.

IV. Verum ſicuti liberalitas Conſtantini Magni in largiendis ſumptibus, qui ad reparandas, aut ædificandas Eccleſias erant neceſſarii, ſucceſſores hujus principis non abſolute obligavit; ita hoc onus ſecundum regulas juris ab aliis, qui eo obſtricti erant, ferendum fuit. De iis agendum eſt. (*a*)

V. Edictum Principum noſtrorum de *anno* 1613. non tantum præcipit proventus fabricæ in reparationem Eccleſiæ impendi, ſed inſuper, ut in augmentum proventuum fabricæ colligi deberent, ſignanter in Eccleſiis ruralibus, eleemoſynæ fidelium, eaſque per Parochos, & concionatores eſſe commendandas in ſacris concionibus, figendumque truncum, in quem intrantium Eccleſiam, & exeuntium Eccleſiâ piæ & liberales oblationes recipiantur.

Inſuper & hoc notandum, ſi forſitan a Paſtoribus primitivis, vel percipientibus Decimas vigore Concordati, vel antiquæ conſuetudinis, aliquid annue pro intertentione, ſeu conſervatione Eccleſiæ, & ornamentorum Fabricæ contribuatur, illud ſolere cum reliquis Fabricæ proventibus confundi, & adinſtar aliorum Fabricæ proventuum in ordinarias reparationes expendi, nullo ordine ſervato.

Quandoquidem igitur proventus Fabricæ in reparationem Eccleſiæ, necnon ornamentorum, & utenſilium, aliaque ad divinum cultum celebrandum neceſſaria impendi debeant, priuſquam Decimatores, aut Beneficiati, in reparationem, aut ſubminiſtrationem illorum contribuere debeant, non dubium quin ipſi Decimatores, & Beneficiati, aliique, quibus onus reficiendi Eccleſias, aut ſubminiſtrandi ornamenta, in defectum proventuum Fabricæ incumbit, pro ſuo intereſſe intendere poſſint, ut hi proventus in conſervationem fabricæ, & ornamentorum rite impendantur, neque in alios uſus convertantur.

VI. Quin ſi ad reparationis expenſas urgeantur, poterunt petere computus Fabricæ ſibi exhiberi, ut videant num proventus Fabricæ ſufficientes non ſint, vel utrum aliis uſibus in eorum præjudicium non impendantur, prout & allegato Edicto Decimatoribus, aliiſque intereſſe habentibus permittitur.

VII. Ubi deficiunt Fabricæ proventus, poſſeſſores decimarum ad reparationem Eccleſiarum vocari debent, tametſi non ſint earum Eccleſiarum Beneficiati.

Imo recte obſervat Zypæus in notitia Juris Belgici tit. de ſanctis Eccleſiis *num.* 11. quod Concilium Tridentinum obliget decimarum poſſeſſores ante Parochianos, etſi apud aliam Eccleſiam, cui aſſignatæ ſunt, reſideant.

„ Jure enim Parochiali (ait) proveniunt, „ etſi per uniones, ſeu incorporationes aliis „ fuerint aſſignatæ „ : notatque ibidem *num.* 10. quod in Diœceſi Leodienſi ſoleat Epiſcopus, vel Archidiaconus viſitans, & Eccleſiam reparatione indigere reperiens, ordinare eam faciendam ſumptu hujus illiuſve decimarum poſſeſſoris: " Quod (ait „ Zypæus) videri poteſt facere, ſicut Præ- „ tores viſitantes vias, mox reparari ju- „ bent per poſſeſſores vicinorum agrorum „.

VIII. Cum vero eo modo procedendo, inchoari videatur ab ipſa executione, monet Zypæus: vix in his partibus eum procedendi modum recipiendum, ſed ſolere hic procedi via *Arreſti*, injiciendo *Arreſtum* in Decimas, aliave bona huic oneri ſubjecta, quorum poſſeſſores extra has ditiones degunt: idque ad fundandam contra eos juriſdictionem, illudque valde convenire menti Concilii Tridentini *Seſſione* 21. *cap.* 7.

Cre-

(*a*) Quod *num.* 1. 2. 3. & 4. continetur, deſumptum eſt ex Epiſtola, quam D. Van-Eſpen, an. 1714. ſcripſit ad Parochum Villæ Evri; quæ Pariſiis ſeptem circiter Leucas diſtat.

Digitized by Google

Credit Zypæus, dum primum cupit Eccleſias reparari per Laicos Patronos, & quoſcumque proventus Eccleſiaſticos poſſidentes, quacumque (inquit) *appellatione, exemptione, & contradictione remotâ* (a).

IX. Ceterum indubitatum eſt, quod ſi Epiſcopi, Archidiaconi, vel Archipresbyteri, Eccleſias Parochiales, vel domos Paſtorales viſitantes, reparationibus ordinariis & minutionibus ſeu receptis faciendis ſolicite intenderent, frequenter contingeret exiguis ſumptibus Eccleſias domoſque Paſtorales ſartas tectas conſervandas, quæ alias defectu ſimilium reparationum poſtmodum in notabilem ruinam decidunt; occaſione cujus plures poſtmodum difficultates ſuper earum reparatione, aut inſtauratione oriuntur.

X. Dictum eſt *num.* 14. *cap. præcedent.* quod Eccleſiarum, & Domuum paſtoralium refectioni ſingulis annis triens omnium decimarum deſtinari debeat. Quod ſi ea ſumma a Decimatoribus ſeparatim aſſervaretur, non ita gravate concederent expenſas, quæ ab iis exiguntur, ubi reparationes Eccleſiarum fieri debent.

Trientem decimarum, de quo aſſertum eſt in Edicto *anni* 1613. computandum eſſe detractis oneribus, quibus decimæ ſunt obnoxiæ, *cap. præced. num.* 16. notatum eſt; & ita ſæpius judicatum refert Laury in ſua Arreſtorum collectione, *Arreſto* 40.

Notat etiam ibidem, Decimatores non defungi abdicatione decimarum factâ conformiter ad præſcriptum Edicti, in reparationem Eccleſiæ, ſi eam *poſt factam reparationem* rurſus in ruinam cadere contigerit; ſed Decimatores iterato teneri cedere trientem decimarum conformiter ad præſcriptum Edicti in hanc novam reſtaurationem.

Verum ſi Decimatores in reſtaurationem Eccleſiæ duorum annorum decimas juxta tenorem Edicti contuliſſent; ſed Parochiani partem duntaxat Eccleſiæ reſtauraſſent, atque integram eam decimarum portionem in hujus partis inſtaurationem impendiſſent, ut ſe interim ab impenſis reſtaurationis eximerent, non poſſent poſtmodum Decimatores obligare ad iteratam decimarum abdicationem, in reſtaurationem partis Eccleſiæ, quam ipſi irreparatam permiſerunt: eo quod Edictum obligare non videatur Decimatores, niſi ad unicam decimarum abdicationem in reſtaurationem *totius* Eccleſiæ, ſive Fabricæ collapſæ, & ita judicatum in Parlamento Mechlinienſi 23. Februarii 1685. ibidem refertur.

XI. Gravior occurrit difficultas circa turris reparationem, de qua *num.* 28. *cap. præced.* mentio brevior, quam par eſt, facta fuit. Illud in primis notandum, quod ubi ex conſuetudine, quemadmodum in patria Leodienſi paſſim obtinuit, Decimatores tenentur ad reparationem navis, etiam teneantur ad reparationem turris, ſi hæc ſit pars ipſius navis, ſive incumbat parietibus ipſius navis; quemadmodum in *Recordiis* Leodienſibus paſſim notatur: modo tamen non agatur de turri elatiori, quæ magis ad venuſtatem, quam ad neceſſitatem ſpectat.

Simili ratione, alibi obtinet, ut ad reparationem turris, quæ ipſi choro Eccleſiæ adhæret, vocentur, qui ad ipſius chori reparationem obligantur.

XII. Denique juri communi conforme eſt, ut Decimatores, qui campanam ſubminiſtrare tenentur, cujus ſonitu Parochiani ad divinum officium vocari debent, etiam obligentur eatenus ad extructionem, vel re-

(a) Eadem fere in Galliis obſervari debet Juriſprudentia: ut conſtat Declaratione, quam Ludovicus XIV. die 18. Februarii an. 1661. promulgandam curavit: *Enjoignons*, ſtatuit Rex, *aux Archevêques, & Evêques de notre Royaume, & où ils ſeront legitimement empêchés, à leurs grand-Vicaires, de viſiter inceſſamment les Egliſes, & Maiſons Presbyterales de leurs Dioceſes, & de pourvoir promptement .... à ce qu'elles ſoient bien, & duement reparées, même leſdites maiſons Presbyterales bâties aux lieux, où il n'y en a pas, enſorte que le Service Divin y puiſſe être duement & commodément fait & célébré, & les Curés & Vicaires convenablement logés: même à ce que leſdites Egliſes ſoient fournies d'ornement, & d'autres choſes néceſſaires, pour la celébration du Service Divin: à quoi faire, ils ſeront contraindre les Décimateurs, Marguilliers, Paroiſſiens & autres, ſuivant qu'ils en peuvent être tenus, même les Curés, pour telle part & portion qu'il ſera par eux arbitré, s'ils jugent que le revenu de leur Cure le puiſſe commodément porter; & ce, par toutes voies dûes & raiſonnables, & par ſaiſies de leurs biens & revenus. Et ſeront les Ordonnances rendues pour raiſon de ce, par leſd. Archevêques, & Evêques, leurs grands-Vicaires & Officiaux, exécutées, non obſtant oppoſitions ou appellations quelconques, & ſans préjudice d'icelles.*

T I T U L U S II.

De Celebratione Feſtorum.

C A P U T I.

De Inſtitutione, & varia Specie Feſtorum.

1. *Celebratio Feſtorum ex traditione Apoſtolica.*
2. *Tempore Auguſtini Feſtum Natalis Domini celebratum; non tamen numeratum inter Feſta ex traditione Apoſtolica deſcendentia.*
3. *Feſta Martyrum primis ſeculis quomodo celebrata?*
4. *Prius celebratum Feſtum S. Joannis-Baptiſtæ, quam ſingulorum Apoſtolorum; & quare?*
5. *Feſtum Annuntiationis Divæ Virginis ſeculo VII. erat receptum.*
6. *Hoc Feſtum non ſemper eodem die celebrabatur; quod corrigit Synodus Toletana X.*
7. *Unde mobilitas illius Feſti provenit.*
8. *Feſtum hoc æquali cum Feſto Nativitatis Dominicæ veneratione celebratum.*
9. *Feſtum hoc proprie erat Feſtum* Incarnationis *Verbi; & tamen dicebatur Feſtum Matris Dei.*
10. *Poteſt & Feſtum Natalis Domini dici Feſtum Divæ Virginis.*
11. *Seculo VII. non videtur, ſaltem in Hiſpania, aliud Feſtum Divæ Virginis notum fuiſſe.*
12. *De Feſto* Aſſumptionis *hæſitavit Carolus Magnus.*
13. *Sub initium ſeculi IX. reſolutum Feſtum hoc eſſe celebrandum; & quid de eo ſcripſerit Uſuardus?*
14. *Feſtum Annuntiationis in Gallia ſeculo IX. nondum videtur fuiſſe notum.*
15. *Feſtum Nativitatis, non autem Conceptionis tempore S. Bernardi erat receptum.*
16. *Quomodo plura Feſta ſenſim invaluerint?*
17. *Præcipua auctoritas inſtituendi dies Feſtos eſt penes Epiſcopos.*
18. *Merito in hac inſtitutione audiendus eſt populus; & quare?*
19. *Interdum Senatus Regius ſe opponit introductioni, aut abrogationi Feſtorum.*
20. *Nimia Feſtorum multiplicatio habet ſua incommoda.*
21. *Querela Synodi Trevirenſis de hac nimia multiplicatione.*
22. *De eadem conqueſtus Urbanus VIII. & quæ rationes querelarum?*
23. *Synodus Trevirenſis voluit aliqua Feſta eſſe dimidiata.*
24. *Similia Feſta jam pridem nota fuerunt apud Græcos.*
25. *Hæc Feſta in pleriſque Diœceſibus tranſierunt in Feſta* devotionis.
26. *In Feſtis minoribus quædam permittuntur, quæ non in majoribus.*
27. *Epiſcopum eſt ordinare quâ ratione ſint inſtituenda.*
28. *Nonnulla feſta a ſolo Clero celebranda.*

I. INTER ea, quæ ex Apoſtolica traditione creduntur in Eccleſia obſervari, certorum dierum feſtorum celebrationem refert S. Auguſtinus *Epiſt.* 54. ad Januarium, dicens: " Illa autem, quæ non „ ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe ſervantur, dantur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel „ a plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata atque ſtatuta retineri, ſicuti quod Domini Paſſio, & Reſurrectio, & Aſcenſio in cœlum, & Adventus de cœlo „ Spiritus Sancti, Anniverſariâ ſolemnitate celebrantur, etſi quid aliud tale occurrerit, quod ſervetur ab univerſa, „ quacumque ſe diffundit Eccleſia „. Apud Gratianum *Diſt.* 12. *Can.* 11.

II. Nec tantum hæc feſta tempore Sancti Auguſtini celebrata fuiſſe ex ipſo Auguſtino conſtat: nam Epiſtolâ ſequenti eidem Januario quærenti: " cur anniverſarius dies celebrandæ Dominicæ paſſionis, „ non ad eumdem redeat anni diem, ſicut „ dies, quâ creditur *natus* „: reſpondit: „ Hic primum oportet noveris diem Natalem Domini non in Sacramento celebrari,

„ brari , ſed tantum in memoriam revo-
„ cari quod natus ſit , ac per hoc nihil
„ opus erat , niſi revolutum anni diem ,
„ quo ipſa res acta eſt , feſtâ devotione ſi-
„ gnari . Sacramentum eſt autem in ali-
„ qua celebratione , cui rei geſtæ comme-
„ moratio ita fit , ut aliquid etiam ſigni-
„ ficari intelligatur , quod ſancte accipien-
„ dum eſt „ .

Hìc clare ſupponit Auguſtinus , diem *Natalis* Domini celebratum fuiſſe : quod & aliis pluribus locis ſignificat . Sed ideo forſan inter feſta ex traditione Apoſtolica deſcendentia non retulit , quia non proinde ut de aliis conſtabat , hujus feſti inſtitutione ab Apoſtolis deſcendere ; neque tam univerſaliter per totam Eccleſiam hoc feſtum celebrabatur : cum conſtet in aliquibus ; ſaltem Orientis Eccleſiis feſtum Nativitatis Dominicæ diſtinctum non fuiſſe a feſto Epiphaniæ , uti teſtatur S. Chryſoſtomus *Homilia 36.* dicens : " Prima feſti-
„ vitas apud nos ſunt *Epiphania* . Quæ
„ porro feſti eſt occaſio ? Quoniam Deus
„ in terris viſus eſt , & cum hominibus
„ converſatus eſt „ .

III. Dies quoque Martyrum etiam ante tempora Sancti Auguſtini celebratos fuiſſe , teſtis eſt Euſebius in Vita Conſtantini *lib.* 4. *cap.* 23. " Miſſa quoque lex eſt
„ (ait) ad Præſides Provinciarum , ut
„ diem Dominicum etiam ipſi veneraren-
„ tur . Idem feſtos Martyrum dies juſſu
„ Principis obſervabant , & Eccleſiaſtica-
„ rum feſtivitatum tempora debito honore
„ proſequebantur „ .

Non meminit autem feſtorum Martyrum S. Auguſtinus enumerans feſta ex traditione Apoſtolica dimanantia : quia feſta Martyrum non niſi in locis Martyrii eorum celebrari conſueverant , vel in Eccleſiis eorum nomini ſpecialiter dedicatis, quemadmodum monet Ludovicus Thomaſſinus tractatu de celebratione feſtorum *lib.* 1. *cap.* 4. ibidem examinans , quæ feſta ſeculo quinto tum in Occidentalibus , tum Orientalibus Eccleſiis celebrarentur .

IV. Deinde *cap.* 5. examinat , quæ feſta celebrata fuerint ab anno 500. uſque ad annum 800. notatque , ſub initium ſeculi ſexti in Concilio Agathenſi inter feſta ſolemniora referri feſtum S. Joannis Baptiſtæ : illudque eſſe e vetuſtiſſimis obſervat *lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 6. quaſi fundatum ſuper ipſo textu Evangelico quemadmodum reflectit S. Bernardus *Epiſt.* 174. " Merito
„ Eccleſia , quæ ceterorum non nativita-
„ tem , ſed mortem Sanctorum judicat ,
„ & prædicat pretioſam : ſingulari quadam
„ exceptione , feſtis præfert gaudiis , vene-
„ raturque ipſius Natalem , de quo nun-
„ tiante Angelo ſingulariter legit , *& multi*
„ *in nativitate ejus gaudebunt* „ .

Serius inſtituta fuiſſe feſta ſingulorum Apoſtolorum ; ſed primitus uno communi feſto, omnium memoriam celebratam fuiſſe oſtendit citato *cap.* 5.

V. Quando celebrari cœperint ſpecialia feſta ſub nomine Dei Genitricis , ſat obſcurum eſt. Hoc ſat conſtat , ſeculo ſeptimo uſitatum , & in multis Eccleſiis ſtabilitum fuiſſe feſtum *Annuntiationis* , quemadmodum fidem faciunt Synodus Trullana *Can.* 52. & Concilium Toletanum X. *Can.* 1. qui poſterior Canon plura notanda docet.

VI. Primo docemur , quod hoc feſtum jam tum in pluribus Eccleſiis celebraretur, & incongruum viſum fuerit Patribus, quod hoc feſtum non ſemper eodem tempore celebrari poſſet ; ſed uno anno citius, altero ſerius ; quam variationem tollendam præcipiunt ; ac una originem illius variationis indicant : verba Canonis ſunt : " In-
„ venitur enim in multis Hiſpaniæ parti-
„ bus hujus Sanctæ Virginis feſtum non
„ uno die per omnes annorum circulos
„ agi . Quoniam tranſducti homines diver-
„ ſitate temporum , dum varietatem ſe-
„ quuntur , unitatem celebritatis non ha-
„ bere probantur . Qua de re , quoniam
„ die , quâ invenitur Angelus Virgini Ver-
„ bi Conceptum & nuntiaſſe verbis , &
„ indidiſſe miraculis , eadem feſtivitas non
„ poteſt celebrari condigne , cum interdum
„ quadrageſimæ dies , vel Paſchale feſtum
„ videtur incumbere , in quibus nihil de
„ Sanctorum ſolemnitatibus , ſicut ex an-
„ tiquitate regulari cautum eſt , convenit
„ celebrari ; cum etiam & ipſam Incarna-
„ tionem Verbi non conveniat tunc cele-
„ britatibus prædicari , quando conſtat idi-
„ pſum Verbum poſt mortem carnis glo-
„ riâ reſurrectionis attolli , ideo ſpeciali
„ Conſtitutione ſancitur , ut ante octavum
„ diem , quo natus eſt Dominus , Genitri-
„ cis

Digitized by Google

,, eis quoque ejus dies habeatur celeberri- ,, mus, & præclarus ,,.

VII. Mobilitas igitur hujus feſti, quemadmodum & hodie adhuc contingit, proveniebat ex eo, quod dies 25. Martii, cui hoc feſtum erat affixum, ſæpius in quadrageſimam, aut Paſchales dies incideret; " in ,, quibus (inquit Concilium) nihil de San- ,, ctorum ſolemnitatibus, ſicut ex antiqui- ,, tate regulari cautum eſt, convenit cele- ,, brari ,,.

VIII. Docemur inſuper ex hoc Canone, Patres exiſtimaſſe, feſtum Annuntiationis non minore feſtivitate, quam feſtum Nativitatis Dominicæ eſſe celebrandum. ,, Ex pari enim honore conſtat, ut ſicut ,, Nativitatem Filii ſequentium dierum in- ,, ſequitur dignitas, ita feſtivitatem Ma- ,, tris tot dierum ſequatur ſacra ſole- ,, mnitas ,,.

Rationem ſubjungunt: " Nam quod fe- ,, ſtum eſt Matris niſi *Incarnatio Verbi?* ,, Cujus utique ita debet eſſe ſolemne, ſi- ,, cut eſt & ejuſdem Nativitas Verbi ,,.

IX. Hic docemur, quod hoc feſtum proprie eſſet feſtum *Incarnationis* Dominicæ; atque propterea merito crediderint Patres, eâdem ſolemnitate celebrandum, quâ ipſius Verbi Nativitas.

Ad hæc docemur, quod feſtum *Incarnationis* Dominicæ ſive Filii habuerint, & reputaverint feſtum *Matris*; quia revera dum Filii *Incarnatio* recolitur, etiam ipſius Matris dignitas, in cujus utero Verbum incarnari dignatum eſt, recolitur.

X. Si ergo multis ſeculis feſtum Incarnationis Verbi reputatum ſit pro feſto Matris, quidni & Nativitatis ſolemnitas, pro ſolemnitate Matris reputari potuit? Uti recte reflectit Thomaſſinus *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 7. monetque, eam forſan fuiſſe rationem cur antiquitus feſta Divæ Virginis non reperiantur inſtituta, quod crederent Patres, ſolemnitates Filii eſſe quodammodo ſolemnitates Matris: cum vix Homo-Deus honorari queat: niſi una per correlationem colatur Hominis-Dei Mater.

XI. Hoc inſuper notat Thomaſſinus, quod hoc feſtum hic ſimpliciter dicatur, *Sanctæ Virginis feſtum*, *feſtivitas glorioſæ Matris*; atque hinc veriſimile fiat, quod ſaltem in Hiſpania aliud feſtum Divæ Virginis nondum celebraretur. Si enim inter feſta tunc numeratum fuiſſet feſtum Aſſumptionis, aut Nativitatis ejus, veriſimile non eſt, quod feſtum Annuntiationis, ſeu Incarnationis Dominicæ ſimpliciter, & ſine aliquo addito vocatum fuiſſet *ſanctæ Virginis feſtum*.

XII. Quoad alia ſpecialia Divæ Virginis feſta, conſtat, ea non eodem tempore, nec ubique ſimul inſtituta eſſe, ſed alia ſerius, alia citius; alia in una, alia in alia Eccleſia primitus fuiſſe celebrata, & ſenſim ad alias Eccleſias propagata.

De feſto Aſſumptionis omnium feſtorum Divæ Virginis hodie ſolemniſſimo, quodque præ omnibus aliis habet præcedentem Vigiliam cum obligatione jejunandi, legitur in Capitulari Caroli Magni, *lib.* 1. *Capitularium cap.* 158. *De Aſſumptione Sanctæ Mariæ interrogandum relinquimus*.

Hic videmus nondum in Regno Galliæ generaliter hoc feſtum eſſe ſtabilitum tempore Caroli Magni ipſumque de eo *interrogandum* decreviſſe; indubie interrogandos ſui Regni Epiſcopos.

XIII. Hi cum anno 813. in Synodo Moguntiaca reſpondiſſent, eam feſtivitatem reponendam eſſe in catalogo feſtorum, Ludovicus pius Caroli filius eam celebrari juſſit; eamque inter alias feſtivitates enumerat, *lib.* 2. *Capitular. cap.* 35.

Uſuardus Monachus Benedictinus, qui juſſu Caroli Magni Martyrologium conſcripſit, quo Romana Eccleſia, ac permultæ aliæ utuntur, propter eam Caroli forſan hæſitationem, hoc feſtum non aſſumptionis, ſed *dormitionis* Dei Genitricis dixit, ad diem 15. Auguſti hæc notans: ,, *Dormitio* Sanctæ Dei Genitricis Mariæ: ,, Cujus ſacratiſſimum corpus, etſi non in- ,, venitur ſuper terram, tamen pia mater ,, Eccleſia ejus venerabilem memoriam ſic ,, feſtivam agit, ut pro conditione carnis ,, eam migraſſe non dubitet. Quo autem ,, venerabile illud Spiritus Sancti templum ,, nutu, & conſilio divino occultatum ſit, ,, plus elegit ſobrietas Eccleſiæ cum pieta- ,, te neſcire, quam aliquid frivolum & ,, & apocryphum inde tenendo docere ,,.

XIV. Nec in hoc Capitulari, uti nec in Concilio Moguntiaco, neque in Regula Crodegangi, ubi omnia feſta recitantur, ulla ſit mentio *Annuntiationis* Divæ Virginis; ut vel inde appareat, quod licet a ſecu-

Digitized by Google

ſeculo ſeptimo in Hiſpania, multiſque aliis Eccleſiis illud feſtum eſſet receptum, nec tamen ſub initium ſeculi noni in Gallia celebratum fuiſſe.

XV. Feſtum Nativitatis Divæ Virginis in citatis locis non occurrit: quando inſtitutum fuerit, haud certo conſtat. Tempore S. Bernardi receptum fuiſſe teſtis eſt S. Bernardus *Epiſt.* 174. ad Canonicos Lugdunenſes, in qua ipſos redarguit, quod feſtum Conceptionis B. Mariæ abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate receperint; " at, „ ait, ortum Virginis didici nihilominus „ ab Eccleſia indubitanter haberi feſtivum „ atque ſanctum, firmiſſime cum Eccleſia „ ſentiens, eam accepiſſe in utero, ut ſancta prodiret .... Nec fallitur omnino „ ſancta Eccleſia ſanctum reputans ipſum „ Nativitatis ejus diem, & omni anno „ cum exultatione univerſæ terræ votivâ „ celebritate ſuſcipiens „.

Ex eadem Bernardi Epiſtolâ intelligimus, feſtum Conceptionis Divæ Virginis In aliquibus minoribus Eccleſiis per Galliam celebrari cœpiſſe; ſed nequaquam generaliter receptum fuiſſe; ipſumque Bernardum reprobaſſe admiſſionem illius feſtivitatis in Eccleſia Lugdunenſi.

XVI. Interim feſtum illud, uti & plura alia tractu temporis primum in una Eccleſia inſtituta, ad alias Eccleſias propagata fuerunt: quin & nonnulla primum ex devotione citra obligationem celebrata, ſenſim in feſta de præcepto tranſierunt, quemadmodum advertit Thomaſſinus *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 19.

XVII. Gregorius IX. in *cap.* 5. ;; *De Feriis*, enumeratis quibuſdam diebus feſtivis, in quibus judicialis ſtrepitus debet conquieſcere, ſubjicit generalem clauſulam; „ ac diebus Dominicis, certiſque ſolemnitatibus, quas ſinguli Epiſcopi in ſuis „ Diœceſibus cum Clero, & populo duxerint ſolemniter venerandas „.

Hic intelligitur, præcipuam auctoritatem novas feſtivas ſolemnitates inſtituendi delatam Epiſcopis; quod & ex Decreto, quod ſub nomine Concilii Lugdunenſis retulit Gratianus *Diſt.* 3. *Can.* 1. *De Conſecrat.* habetur. Ibi enim relatis quibuſdam ſolemnitatibus, quibus feriandum eſt, additur: " Et illæ feſtivitates, quas ſinguli „ Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus cum populo collaudaverint „.

Hanc quoque Epiſcoporum auctoritatem aperte ſuppoſuit Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 12. *de Regularib.* decernens: " Dies „ etiam feſti, quos in Diœceſi ſua ſervandos idem Epiſcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus ſerventur „.

XVIII. Verum quia obſervantia feſtorum laicos in multis concernit; eoſque ab opere manuum, quo victum ſuum lucrari non pauci jubentur, ceſſare oportet; atque ab omni ſtrepitu judiciali Magiſtratus abſtinere, merito præcitatæ Decretales ſpeciatim dixerunt, ſolemnitates illas celebrandas, quas Epiſcopi *cum populo* collaudaverint, aut inſtituerint, ut nimirum populus, aut ſaltem Magiſtratus vice populi in hac inſtitutione audiatur.

Et ſi advertatur, quam difficile ſit, imo quodammodo impoſſibile, ſine Principum & Magiſtratuum civilium adjumento, laicos ad debitam feſtorum obſervantiam adducere, apparebit, recte notaſſe eruditum Notarum in *Epiſt.* 3. *lib.* 11. S. Gregorii auctorem: " Ut feriæ aut imperentur, aut „ eſſent, non ſoli Pontifices, non ſoli „ Principes efficiunt; ſed æquum eſt, ut „ conſpirent populi, juſque divinum tam „ naturale, quam poſitivum conſulatur „.

XIX. Cum anno 1642. Epiſcopi Ducatus Luxemburgenſis publicari juſſiſſent Bullam Urbani VIII. ſuper abrogatione quorumdam feſtorum, & nonnullorum novâ inſtitutione, interpoſuit ſe Senatus Luxemburgenſis ſuſtinens talem abrogationem, & inſtitutionem fieri non poſſe ſine conſenſu Regis; uti & ipſum Conſilium privatum declaravit, & conſultâ ſuâ Excellentiâ per Conſilium reſolutum fuit, nihil innovandum, quouſque adviſamentum Epiſcoporum, & Conſiliorum Regiorum haberetur, tuncque ulterius deliberandum 7. Julii 1643.

XX. Interdum nimium multiplicatas fuiſſe ſolemnitates feſtorum, atque inde magna in populo murmura, quaſi hinc ereptâ ipſi victitandi ex opere manuum occaſione, exorta; quin & ob earum multitudinem, ac frequentiam in neglectum univerſa pene feſta adducta fuiſſe, plures Synodi deplorarunt; numerumque propterea eorum minuendum decreverunt.

XXI. Synodus Trevirenſis anno 1549. *Can.*

Can. 10. narrat, “ numerum feſtorum ad-
„ modum creviſſe, ſed calentem Fidelium
„ devotionem friguiſſe; eoque ventum eſſe,
„ ait, ut bona pars hominum *omnia* feſta
„ negligat, idque impune, nec ſine Ec-
„ cleſiæ dedecore. Pauperes, qui non ha-
„ bent unde alant uxorem, & familiam,
„ clamant omnem fere ceſſationem ſibi
„ damnoſam. Operæ pretium proinde no-
„ bis viſum eſt, feſtorum numerum con-
„ trahere, quo & effrænes coërceantur,
„ & aliquid detur neceſſitati pauperum „.

XXII. Similiter Urbanus VIII. in Bul-
la pro obſervatione Feſtorum anno 1642.
emiſſa, quæ incipit, *Univerſa per orbem*
164. in Bull. Rom. præfatur ad ſe dela-
tum, tantam multitudinem Feſtorum per
diverſas Diœceſes invaluiſſe, “ ut multi
„ jam dubitare videantur (inquit) quæ-
„ nam ex præcepto, quæve ex libera cujus-
„ que voluntate, ſint ſervanda, pietatis fer-
„ vore ob nimiam eorumdem numeroſitatem
„ tepeſcente; quinimo & clamor pauperum
„ frequens oſtendit ad nos eamdem multi-
„ tudinem ob quotidiani victus laboribus
„ ſuis comparandi neceſſitatem, ſibi valde
„ damnoſam conquerentium, & quod ſum-
„ mopere dolendum eſt, magno cum ani-
„ mi noſtri mœrore didicimus tanta ſæpe
„ ſæpius malignatum inimicum in Sancto,
„ ut ipsâ multitudine non ad ædificatio-
„ nem, & ad laudandum in Eccleſiis Deum
„ populi utantur, ſed ad otia, vanitates,
„ & vitia frequenter abuti non formident,
„ ita ut quæ ad glorificandum divinum
„ nomen ſunt primitus inſtituta, temporis
„ decurſu inimicus homo corruperit, &
„ in magnam illius offenſionem, gravem-
„ que jacturam converterit animarum „.

Similiter Jacobus Boonen Archiepiſco-
pus Mechlinienſis in decreto anni 1652.
quo populo permittit *operari* feſtis S. Ni-
colai, Converſionis S. Pauli, Cathedræ
S. Petri, SS. Marci, Lucæ, Martini, &
Catharinæ, inter alias cauſas nominatim
expreſſit: “ quia ob multitudinem feſtorum
„ dierum, plurimi, maxime pauperes, non
„ pro obligatione illos ſanctificant „.

XXIII. Citata Synodus Trevirenſis,
enumeratis feſtis, quæ in poſterum cele-
branda declarat, & præcipit, ſubjungit:
„ Ceterum dies Innocentium, Cinerum,
„ Paraſceves, Cœnæ Dominicæ, Sabbati
„ Magni, Marci, Tres Rogationum,
„ Commemorationis Animarum, & omnes
„ reliquos dies ſtationum, quos Eccleſia
„ noſtra Trevirenſis in diebus aliorum Pa-
„ tronorum, vel pro ſpecialibus rogationi-
„ bus ab antiquo introductis, in civitate
„ noſtra Trevirenſi, vel ejus ſuburbio ob-
„ ſervatis; uſque in meridiem feriari vo-
„ lumus, ita ut facto Sacro, cuique ad
„ *labores*, aut *negotia* ſua redire liceat „.

His dimidiatis feſtis annumerari poſſunt
ea feſta minora, in quibus Synodus Ca-
meracenſis anno 1604. *tit.* 4. *cap.* 6. decla-
rat, *Chriſti-Fideles Miſſam audire teneri*.

XXIV. Similia feſta *dimidiata*, quæ ni-
mirum quaſi pro dimidia diei parte cele-
branda ſunt, jam pridem nota apud Græ-
cos fuiſſe indicat Conſtitutio Imperatoris
Græci Manuelis Commeni *De Feriis*. Poſt
expreſſos enim dies, quibus integre ferian-
dum eſt, dicit: “ Alii vero ex parte a
„ judiciis ceſſent, a mane videlicet uſque
„ ad ipſum divini miniſterii tempus: ut
„ judicibus precationibus, atque glorifi-
„ cando Deo vacare liceat, ac deinde poſt
„ divinum Sacrificium juſtitiæ operam na-
„ vent, ſecundumque legum vim injuriam
„ paſſis auxilium ferant „.

XXV. In aliquibus diœceſibus minora
illa feſta tranſierunt in feſta devotionis.

Synodus Audomarenſis recenſitis diebus,
quibus nulla ſervilia, aut ſecularia opera
fieri, nullum forum aut mercatum rerum
venalium haberi, nulla judicialia exerceri
vult, enumerat plures alios dies, “ qui
„ (ait) & ipſi aliquando indicti fuere,
„ vel *integre*, vel uſque ad finitum divi-
„ num officium obſervandi; ſed quum
„ flacceſcens populi devotio, dies feſtos
„ non raro, ob illorum multitudinem,
„ quæ videbatur, violaret, quin etiam il-
„ lis abuteretur, ſublata eſt hos obſervan-
„ di obligatio, quo tanto integrius &
„ exactius reliqui obſervarentur. Ceterum,
„ cum videamus, a magna populi parte
„ etiamnum obſervari, volumus illos pu-
„ blicari, ut pro *devotione* obſervandos, &
„ quo foveatur populi devotio, Officium
„ in Eccleſiis ita fieri, ac ſi eſſent dies
„ iſti ex præcepto feſti obſervandi: nec
„ quemquam Sacerdotum liberum eſſe ab

„ illarum onere Miſſarum, quas diebus „ feſtis debet. Denique moneri omnes, ut „ audiant ut minimum his diebus Miſ- „ ſam „.

Similiter Jacobus Boonen Archiepiſcopus Mechlinienſis in citato decreto " hor- „ tari vult populum, ut diebus iſtis (citra „ tamen obligationem) audiant Sacrum. „ Fiant autem Officia in Eccleſiis æque „ ſolemniter ac ſi celebrarentur in po- „ pulo „.

XXVI. Synodus Iprenſis ſub Martino Rithovio *tit.* 21. *cap.* 4. " permittit in fe- „ ſtis Cathedræ Sancti Petri: Sancti Mar- „ ci Evangeliſtæ: Inventionis Sanctæ Cru- „ cis: Beatæ Mariæ Magdalenæ: Lauren- „ tii: Michaëlis: Lucæ: Catharinæ: Ni- „ colai: & Sanctorum Innocentium, he- „ bdomadale, aut aliud quodcumque forum, „ hactenus obſervatum, celebrari, & in „ eo mercatum exerceri. Ita tamen, ut „ ab omni opere manuali, ad illius diei „ mercatum non neceſſario abſtineatur; „ divinumque officium, ante tempus foro „ deſignatum, ab omnibus frequentetur „.

Ita quoque Alexander III. diſpenſans cum incolis cujuſdam regionis, quod poſſint diebus feſtis piſcari, addit: *Præterquam in majoribus anni ſolemnitatibus.*

XXVII. Ex his intelligimus, variam fuiſſe diœceſium Belgicarum circa Feſtorum celebrationem diſciplinam, in aliis plus, in aliis minus feſta fuiſſe reſtricta; in nonnullis plus, in aliquibus minus indultum: quid porro debita feſtorum celebratio, tum populi neceſſitas hic & nunc requirat, quidve expediat, Epiſcoporum eſt expendere, iiſque rite expenſis feſtorum celebrationem ordinare.

XXVIII. Allegata Synodus Trevirenſis poſt memorata feſta tum integra, tum dimidiata, addit: " Cetera vero feſta, quâ- „ cumque ratione inſtituta ſunt vel rece- „ pta in foro libera facimus. In Choro „ vero & Eccleſia eadem feſta, prout ab „ antiquo obſervata ſunt, devote celebren- „ tur; ita tamen, ut hiſtoriæ, & lectiones „ parum probatæ omittantur „.

Hujuſmodi feſta in Choro a Clero celebranda, hodie plurima ſunt; atque quotidie Breviario Romano adjunguntur, ut vix dies ferialis ſuperſit: at de his hoc titulo tractare non eſt animus, ſed tantum de Feſtis, quæ a populo celebrari præcepta ſunt, quæque propterea feſta *in populo* communiter vocantur.

CAPUT II.

Quis ſit finis inſtitutionis Feſtorum, & quomodo obſervanda?

1. *Vita Chriſtiana continuum Feſtum.*
2. *Qua ratione vita Chriſtiana poſſit eſſe continuum Sacrificium?*
3. *Quinam ſpirituale Sabbatum obſervent?*
4. *Erronea de Sabbato idea.*
5. *Qua ratione omnes dies hebdomadæ dictæ fuerint* Feriæ?
6. *Ob imperfectiores potiſſimum dies Feſti inſtituti.*
7. *Finis Feſtorum dierum.*
8. *Ut finis hic obtineatur, Officium divinum in plures horas diviſum fuit.*
9. *Officium divinum ſeu Canonicum primitus ad ædificationem populi inſtitutum.*
10. *Etiam deſiderat hodie Eccleſia, ut idem habeatur finis Officii divini.*
11. *Jam pridem ſtatutum, ut populus Officio Canonico, ſaltem diebus Feſtivis, intereſſet.*
12. *Quid de hac obligatione habeant Capitularia Regum Francorum.*
13. *De obſervantia hujus præcepti inquirebant Viſitatores.*
14. *Etiam ſeculo* XI. *vigebat hæc diſciplina.*
15. *Officium Canonicum, quod in Eccleſiis quibuſdam Parochialibus diebus Feſtis perſolvitur, ſapit hanc diſciplinam.*
16. *Idem inſinuat Miſſa ſolemnis, & Veſperæ pomeridianæ.*
17. *Edicta Principum indicant, Officia divina a populo eſſe frequentanda.*
18. *Edicta hæc etiam complectuntur* Laudes *veſpertinas.*
19. *Quare potius fiat mentio Miſſæ ſolemnis, quam Concionis, quando de Celebratione Feſtorum tractatur?*
20. *Error eſt, ſatisfieri ſanctificationi diei Feſti per auditionem Miſſæ* privatæ.

21. *Sa-*

Digitized by Google

21. *Satisfit tamen precepto de audienda Miſſa*.
22. *Totum diem debere ſanctificari probatur.*
23. *Quomodo Sanctus Carolus totum diem ſanctificari voluerit; & quæ pietatis exercitia præſcripſerit?*
24. *Officiorum divinorum ſedula & conveniens perſolutio multum conducit, ut populus diem Feſtum ſanctificet*.

I. Continuum feſtum eſſe vitam hominis *chriſtiane* viventis jam pridem notarunt Patres. Dum enim chriſtiane homo vivit, tunc ex monito Apoſtoli ad Rom. cap. 12. v. 1. jugiter *exhibet membra ſua Hoſtiam viventem*, utendo nimirum illis, ut obtemperet Deo. " Corpus etiam „ noſtrum (ait Auguſtinus) cum per „ temperantiam caſtigamus, ſi hoc, quem„ admodum debemus, propter Deum faci„ mus, ut non exhibeamus membra noſtra „ arma iniquitatis peccato, ſed arma ju„ ſtitiæ Deo, *Sacrificium* eſt „. *Lib.* 10. *De Civit. Dei cap.* 6.

II. Deinde ſubjicit Auguſtinus: " Si „ ergo corpus, quo inferiore tamquam fa„ mulo, vel tamquam inſtrumento utitur „ anima, cum ejus bonus ac rectus uſus „ ad Deum refertur, ſacrificium eſt, quan„ to magis anima ipſa cum ſe refert ad „ Deum, ut igne amoris ejus accenſa, „ formam concupiſcentiæ ſecularis amittat, „ eique tamquam incommutabili formæ ſub„ dita reformetur, hinc ei placens, quod „ ex ejus pulchritudine acceperit, fit ſa„ crificium „?

Imo ea eſt populi chriſtiani dignitas; ut " verum ſacrificium eſſe, dicat Augu„ ſtinus, omne opus, quod agitur, ut ſan„ ctâ ſocietate inhæreamus Deo, relatum „ ad illum finem boni, quo veraciter bea„ ti eſſe poſſimus „.

Itaque chriſtiane per omnia viventes, univerſæ vitæ ſuæ tempus, & ſingula ejus momenta *ſanctificant*, quando totum vitæ ſuæ tempus non impendunt, niſi ut ſanctâ ſocietate inhæreant Deo; quemadmodum impendere debent, ſi utiliter & chriſtiane impendere velint: nam ut idem ſanctus Pater *Epiſt*. 130. *cap*. 7. " Neque enim „ utiliter in tempore vivitur, niſi ad com„ parandum meritum, quo in æternitate „ vivatur „.

III. Quare eodem Patre teſte, " Spi„ rituale Sabbatum obſervant illi, qui „ ſe ita temperate operibus terrenis ac„ commodant, ut tam lectioni, quam ora„ tioni, etſi non ſemper, recte perſrequen„ ter inſiſtant, ſecundum illud Apoſtoli 1. „ ad Tim. cap. 4. verſ. 13. *Attende lectio*„ *ni & doctrinæ:* & iterum 1. ad Theſſ. „ cap. 5. verſ. 17. *Sine intermiſſione orate:* „ qui enim tales ſunt, quotidie ſpirituale „ Sabbatum colunt „.

IV. Parum ergo ſancte præceptum de *ſanctificando Sabbato* proponitur in hæc verba: Deus præcepit, ut poſtquam homo totâ hebdomadâ laboravit pro corpore, tot dies impendit temporalibus, tanto tempore pro ſe ſolicitus fuit, ſeptimam tandem diem animæ ſuæ & Deo impendat. Sic enim vivendum eſt, ut ſive laboret, Deo laboret; ſive otietur, Deo ſancte otietur; quatenus Pſalmiſtæ concinere poſſit Pſ. 73. verſ. 26. *Tuus eſt dies, tua eſt nox; tu fabricatus es auroram, & ſolem*. Hæc ſunt continuæ Chriſtianorum feriæ; hoc Sabbatum continuum, quod jam tum pridem Decalogi præcepto mandavit Deus, dum nullam hominis actionem, nullum vitæ tempus voluit eſſe vacuum dilectione.

V. Reflectens autem Cardinalis Baronius ad loca Patrum, quibus dicitur, Chriſtianos non hanc vel illam ad divinum cultum præſcriptam habere diem: ſed cunctis propenſius divinum numen venerari, ait: " Ex his ..... inferri poſſe videtur, „ eâ potiſſimum ratione in Eccleſia anti„ quitus inſtitutum, ut dies hebdomadæ „ omnes, *feriæ* nomine dicerentur „.

VI. Verum cum non omnium, imo paucorum Chriſtianorum ea ſit perfectio, ut *continuum* illud Sabbatum ſpirituale teneant & agant, viſum eſt Patribus, propter infirmiores certos dies deſignare, quibus a negotiis terrenis ceſſantes, ſpiritualiter Deo, myſteriiſque divinis contemplandis ſe conſecrarent, illoſque ſpecialiter his, quæ ad ſalutem animæ ſpectant, impenderent.

Origenes *lib.* 8. contra Celſum, poſtquam oſtendit, quod " qui perfectus eſt, ratio„ ne, operibus, cogitationibus, *perpetuo* „ hæret Deo Verbo naturali noſtro Domi„ no, ſeper agit diem Domini, & num„ quam non habet diem Dominicam „: tan-

dem ſubjicit: “Vulgus autem eorum, qui
„ credentes magis videntur, quam ſunt:
„ qui vel non vult quotidie feſtum agere,
„ opus habet, ut contineatur talibus ſenſi-
„ bilibus admonitionibus, ne omnino dila-
„ batur ab officio. Hæc, ut opinor, co-
„ gitans Paulus, partem diei feſti nomina-
„ vit feſtum ſtatis diebus recurrens, colla-
„ tum ad feſtum illud aliud. Subindicat
„ autem his verbis, integrum & perpe-
„ tuum feſtum eſſe in vita æterna, ſicut
„ Sacra Scriptura docet„.

Similiter Chryſoſtomus probat omnes quidem dies Chriſtianis ſpiritualem poſſe eſſe feſtivitatem; at non immerito certos dies feſtivos, idque ob aliquorum imbecillitatem eſſe deſignatos: “Neque enim te-
„ mere (ait) & ſine cauſa nobis hæc tem-
„ pora Patres obſervarunt: ſed prudenti
„ aliquâ ratione ducti id egerunt, non ut
„ libertatem noſtram temporum neceſſitati
„ ſubjicerent; ſed ut dum ſe imbecillio-
„ rum ſubjicerent egeſtati, ad cognitionis
„ opes illos proveherent„. *Homil.* 63.

Pluribus hæc proſequitur Thomaſſinus *tractatu De Feſtis lib.* 1. *cap.* 1. 2. & 3.

VII. Hunc ergo in finem Eccleſia quoſdam præter diem Dominicum, qui in locum Sabbati Judaici ſurrogatus eſt, alios nonnullos dies deſignavit, qui ſpecialiter Deo, ejuſque cultui impenderentur, & conſiderandis ejus mirabilibus operibus, etiam in Sanctis ſuis conſecrarentur; & in iis, quæ ad animarum ſuarum ſalutem conducere poſſent, ſedulo ſe occuparent.

Porro ſicut nemo dicet, quod famulus aut operarius diem aliquem impenderit ſuo domino aut hero, qui aliquam duntaxat diei partem domino aut hero ſuo impendit; ita nec dici poteſt diem aliquem Deo impendere, qui partem ſolum ejus diei Deo conſecrat; & piis operibus incumbendo ſanctificat: ſed requiritur, ut diem totum ſaltem moraliter ſanctificet, Deoque impendat.

VIII. Hinc a primis pene Eccleſiæ naſcentis exordiis ſtatutum, obſervatumque fuit, ut divinum officium per certas Horas diſtributum, in Eccleſia publice ageretur; eique diebus ſaltem Dominicis feſtiſque populus aſſiſteret: ut hoc pacto diem integrum ſanctificaret, & Dei cultui ſe impenderet.

IX. Si enim Officii hujus primam inſtitutionem attendamus, illud non tam in Cleri quam Laicorum ædificationem & gratiam, inſtitutum intelligetur.

Unde S. Thomas quærens utrum oratio debeat eſſe vocalis, reſpondet, quod duplex ſit oratio, communis & ſingularis.
„ Communis quidem oratio eſt, quæ per
„ miniſtros Eccleſiæ in perſona totius fi-
„ delis populi Deo offertur. Et ideo opor-
„ tet, quod talis oratio innoteſcat *toti po-*
„ *pulo*, pro quo profertur; quod non poſ-
„ ſet fieri niſi eſſet vocalis. Et ideo ra-
„ tionabiliter inſtitutum eſt, ut Miniſtri
„ Eccleſiæ hujuſmodi orationes etiam al-
„ tâ voce pronuntient, ut ad notitiam
„ omnium poſſint pervenire„. 2. 2. *quæſt.* 83. *art.* 12.

Et poſt Doctorem Angelicum notavit pius Pariſienſis Cancellarius Joannes Gerſonius in *Alphabeto litt. N.* quod inter ceteras “cauſas multiplicationis pſalmodia-
„ rum *vocalium* in Eccleſiis, una ſit vitæ
„ *laicorum* laudabilis occupatio„.

A Sancto Ambroſio inſtitutum fuiſſe, ut in Eccleſia Mediolanenſi juxta morem Orientalium pſalmi *alternatim* decantarentur, *ne* Populus *mœroris tædio contabeſceret.*; teſtis eſt Auguſtinus *lib.* 9. *Confeſſ. cap.* 7.

X. Eadem quoque hodie eſt Eccleſiæ intentio; optatque pariter ut olim, divinum officium ita peragi, ut populi devotionem excitet. Unde præterito ſeculo Concilium Senonenſe anno 1528. *cap.* 17. hæc ſtatuit:
„ Cum in Eccleſiis Dei pſalmodia cantan-
„ da præcipiatur, ut *Fidelium* devotio ex-
„ citetur, in hoc nocturnum diurnumque
„ Officium, & Miſſarum celebritates, aſ-
„ ſidue Clero ac populo ſub maturo teno-
„ re diſtinctâque gradatione cantentur, ut
„ eâdem diſtinctione collibeant, & maturi-
„ tate delectent„.

XI. Optat quidem Eccleſia, ut non tantum Clerus; ſed etiam populus diurno nocturnoque officio, quantum per occupationes licet, *quotidie* aſſiſteret; præcipue tamen ipſi curæ fuit, ut diebus Dominicis Feſtiſque iis intereſſet; atque ita dies illos cultui divino *totos* conſecraret.

Theodulphus Epiſcopus Aurelianenſis in ſuo Capitulari *cap.* 24. ait: “Diei Domi-
„ nici

Digitized by Google

„ nici tanta debet eſſe obſervantia, ut præ„ ter orationes, & Miſſarum ſolemnia, & „ ea, quæ ad veſcendum pertinent, nibil „ aliud fiat .... Conveniendum & Sabba„ to die cum luminaribus cuilibet Chri„ ſtiano ad Eccleſiam: conveniendum & „ ad *Vigilias* ſive *ad Matutinum Officium:* „ concurrendum eſt etiam cum oblationi„ bus ad *Miſſarum* ſolemnia „. Habetur tom. 7. Concil. general. *col.* 1137.

Synodus Turonenſis anno 813. *Can.* 40. „ Die Dominicâ oportet omnes Chriſtia„ nos in Laude Dei, & gratiarum actione „ uſque ad veſperam perſeverare „.

XII. In Capitularibus Regum Francorum legitur, *lib.* 6. *cap.* 205. " Ne in illo „ ſancto die (Dominico) vanis fabulis, aut „ locutionibus, ſive cantationibus, vel ſal„ tationibus, ſtando in biviis & plateis, „ ut ſolet, inſerviant. Sed ad Sacerdotem „ aut aliquem ſapientem & bonum veniant, „ & eorum prædicationibus & bonis locu„ tionibus, quæ ad animam pertinent, „ utantur. Et illo die ſeu Sabbato ad „ *Veſperas*, & ad *Matutinas* ſive ad Miſ„ ſam, cum eorum oblationibus, ſi fieri „ poteſt, omnes canendo *Kyrie eleiſon* ve„ niant, & eundo & redeundo *Kyrie elei„ ſon* decantent. Similiter & paſtores pe„ corum eundo, & redeundo in campum „ & ad domum faciant, ut omnes eos ve„ raciter Chriſtianos & devotos eſſe co„ gnoſcant „.

XIII. Imo adeo conſtans erat hæc diſciplina, atque ad eam conſervandam ita ſollicita Eccleſia, ut inter articulos, de quibus per Epiſcopum, Archidiaconum, vel Archipresbyterum in viſitatione erat inquirendum, hic eſſet ordine decimus ſeptimus: " Eſt aliquis, qui in Die Domi„ nico, vel in præcipuis feſtivitatibus quid„ quam operis faciat; & ſi ad *Matutinas*, „ & ad *Miſſam*, & ad *Veſperas* his diebus „ imprætermiſſe omnes accurrant „. Apud Reginonem *De Eccl. Diſcip. lib.* 2. *in Inquiſit. num.* 57.

XIV. Quin & ſeculo XI. inter decreta Ferdinandi Regis & Sanciæ Reginæ, & omnium Epiſcoporum in diebus eorum in Hiſpania degentium, & omnium ejuſdem Regni Optimatum anno 1050. in Concilio Coyacenſi promulgata, legitur, *cap.* 6. „ Sexto vero titulo admonemus, ut omnes „ Chriſtiani die Sabbati *adveſperaſcente* ad „ Eccleſiam concurrant, & Dominicâ *matu„ tinas*, *Miſſas*, & *omnes Horas* audiant „.

XV. Ex hac diſciplina in pluribus Eccleſiis Parochialibus, præſertim in civitatibus remanſit uſus Horarum Canonicarum ſaltem pro majore parte diebus Dominicis & feſtis decantandarum; ut nimirum populus his diebus ad Eccleſiam iſtis horis conveniret. Verum hæc Officia non raro adeo perfunctorie decantantur, ut mirum non ſit, ſi a populo neglectui habeantur; neque de his frequentandis vel cogitetur.

XVI. Frequentia quoque Synodorum noſtrarum decreta, quibus præcipitur, ut diebus Dominicis præter Miſſam ſolemnem, & Concionem, etiam Veſperæ poſt meridiem, idque horâ ſtatutâ, in omnibus Parochiis decantentur, priſtinæ diſciplinæ luculenta veſtigia ſunt.

XVII. Eodem tendunt Principum noſtrorum Edicta, quibus cavetur, ne quis diebus Dominicis & Feſtis tempore Concionis, ſummi Sacri, & Veſperarum, audeat ambulare in foro, aut locis publicis, aut prope Eccleſiam, neque intrare popinas, aut publice quocumque ludo ſe occupare, vel choreas ducere, vel piſcari, aut ſcholas gladiatorias, vel hortos ſagittariorum frequentare ſub pœna arbitraria; de quibus *Tom. I. part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 12.

Ita Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracenſem *art.* 5. quod datum fuit ad inſtantiam Epiſcoporum iſtius Provinciæ, qui *tit.* 4. *cap.* 1. expreſſe decreverant, hujuſmodi Edictum publicum a Regia Majeſtate, aut Magiſtratibus impetrandum, ut hoc pacto efficacius populus ad frequentationem divinorum officiorum adigeretur, & profanatio dierum feſtorum impediretur.

XVIII. Hic notandum, quod cum Edictorum illorum finis ſit, ut publica officia divina diebus Dominicis, & feſtis non impediantur, & negligantur, nullatenus dubitandum appareat, quin Edicta comprebendant quoque publicas, ac ſolemnes *Laudes*, quæ in Eccleſiis Parochialibus ex præſcripto Synodorum, aut Epiſcoporum, vel ſane ex laudabili conſuetudine, & Parochorum probandâ curâ ſub tempus veſpertinum decantari conſueverunt; utpote

quæ

quæ & partem divini officii hodie conſtituere videntur.

XIX. Sed mirabitur forſan quiſpiam, quod nec in hactenus citatis Canonibus, neque in Decretalibus Gregorii IX. ubi de celebratione feſtorum, aut feriarum agitur, Concionis ſeu inſtructionis vix mentio fiat: at id mirum videri haud debet. Notorium enim eſt, moris fuiſſe in Eccleſia, ut poſt lectionem Evangelii ſequeretur ipſa Evangelii explanatio, quam hodie *Concionem* dicimus; hancque, non ſecus ac ipſam Evangelii lectionem, partem *Miſſæ* conſtituiſſe; uti latius oſtenſum eſt *part.* 2. *ſect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 2. adeoque dum in Canonibus præcipiebatur populo intereſſe *Miſſæ*, una præceptum fuit *Concioni* aſſiſtere.

XX. Ex his facile apparet, omnino a mente Canonum, & Eccleſiæ eſſe alienam quorumdam opinationem, qui arbitrantur, præcepto de ſanctificando die Dominico, aut feſtivo ſatisfieri per unius *Miſſæ privatæ*, quæ ſemihoræ ſpatio abſolvitur, auditionem, tametſi reliquam diei partem actionibus profanis, & inutilibus impendant: quem abuſum expreſſit Synodus Cameracenſis anno 1604. *tit.* 4. *cap.* 1. eumque ut Parochi extirpare ſtudeant, præcepit. "Ut abuſus ille (ait) divino & ec-
„ cleſiaſtico præcepto contrarius ſemel tan-
„ dem penitus aboleatur, quo ſe plerique
„ exiſtimant probe ſuo functos officio, ſi
„ Miſsâ, etiam *privatâ* tantummodo die-
„ bus Dominicis, & feſtis auditâ, reli-
„ quum diem profectioni, negotiationi, lu-
„ ſibus, choreis, potitationibus, & aliis ſe-
„ cularibus, vel etiam illicitis actionibus
„ impendant; Parochi ſuis ſubditis fre-
„ quenter inculcent ea, quæ in Catechiſmo
„ Romano ad tertium præceptum Decalo-
„ gi, & aliis auctoribus de recta dierum
„ feſtorum obſervatione traduntur„.

Et omnia illa Synodorum atque Epiſcoporum decreta, quibus interdicitur diebus Dominicis, & feſtis Miſſarum *privatarum* celebratio, quâ populus a Miſſa Parochiali, & ſolemni abſtrahi poſſet, ad quid tendunt, niſi ut huic abuſui occurrant; occaſionemque populo adimant, auditâ Miſsâ privatâ, negligendi Miſſam Parochialem, ac una inſtructionem, quæ ſub Miſſa Parochiali fieri conſuevit?

XXI. Quapropter licet ex Eccleſiæ conniventia, & longa conſuetudine, præcepto Eccleſiæ de audienda Miſſa die Dominico, aut feſto ſatisfiat per auditionem Miſſæ *privatæ*, nequaquam tamen ex mente Eccleſiæ, eâ ſolâ auditione impletur præceptum de ſanctificando die Dominico, aut feſtivo.

An dicemus diem aliquem *ſanctificari*, id eſt, in Dei cultum, pietatiſque opera impendi, dum vix vigeſima illius diei pars Dei cultui, aut pietatis operibus impenditur?

XXII. Ut quid enim etiam hodie jubetur *toto* die feſto ab opere ſervili, mercatu, ſtrepitu forenſi, aliiſque ſecularibus actionibus abſtinere, niſi ut totus dies cultui divino impendatur, & ſanctificetur?
„ Idcirco in diebus feſtis ab opere munda-
„ no ceſſandum eſt, ut *liberius* ad Eccle-
„ ſiam ire, pſalmis & hymnis & canticis
„ ſpiritualibus inſiſtere, orationi vacare,
„ oblationes offerre, memoriis Sanctorum
„ communicare, ad invitationem eorum
„ aſſurgere, eloquiis divinis intendere,
„ eleemoſynas indigentibus miniſtrare va-
„ leat Chriſtianus „. Ita ſeculo nono ad Conſulta Bulgarorum reſpondit Nicolaus I. *cap.* 11.

XXIII. Hæc apprime pernoſcens S. Carolus valde ſollicitus fuit, ut diebus Dominicis ac feſtis populus pietatis exercitiis totaliter ſe impenderet, veraciterque dies illos ſanctificaret; ac ſignanter in Concilio Mediolanenſi III. *tit.* 1. decrevit, ut in primis: " Feſtis diebus ſacroſancto Miſſæ
„ Sacrificio Fideles omnes interſint. Ne-
„ que vero excuſentur puellæ nobiles, ne-
„ que deinceps viduæ, ne permiſſu qui-
„ dem primi noſtri Concilii, ob recentem
„ mariti mortem, aliove cujuſvis conſue-
„ tudinis prætextu „.

Poſt hæc ſubjungit: " Ut vero ii dies
„ omni pietate, & religioſius colantur;
„ hæc crebro populum Parochi, & Con-
„ cionatores admoneant, atque horten-
„ tur „.

„ Ut illorum dierum tempus, quod
„ Deo, ejuſque cultui debetur, in iis actio-
„ nibus *totum* conſumant, in quibus ſan-
„ cte conſumendum eſt „.

„ Ut Concionem mane, & ſacram le-
„ ctio-

Digitized by Google

„ ctionem a prandio, ubi explicari ſolet, „ audiant „.

„ Ut divinis, veſperarum præſertim, „ officiis præſentes pie religioſeque adſint„.

„ Ut in chriſtianæ doctrinæ rudimentis „ ac præceptis, vel percipiendis vel reco„ lendis verſentur „.

„ Ut in operibus etiam, officiiſque pie„ tatis ſeſe exerceant, ægros homines vi„ ſitando, morientes pie conſolando, & „ alia ejuſmodi præſtando „.

Eamdem in rem videri poteſt ejuſdem ſancti Præſulis Monitorum libellus, pro inſtituenda chriſtiana vivendi ratione a cujuſcumque conditionis, & ſtatus fidelibus, qui habetur in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *pag.* 1002. & inter alia deſcribitur *pag.* 1011. exercitium ſpeciale pro feſtis, ſacris temporibus, & Vigiliis.

XXIV. Sane ſi ea eſſet Epiſcoporum, & Parochorum cura, ut diebus Dominicis officia divina, aliaque pietatis exercitia tum ante, tum poſt meridiem congruis horis, eâ quâ decet reverentiâ, & exactitudine haberentur, non dubium, quin plurimum conducerent, ut populus ad rite ſanctificandum dies Feſtos incitaretur, & a profanis, quin & illicitis, ac inhoneſtis actionibus, ad quas otium allicit, abſtraheretur: ut notoriâ experientiâ in Parochiis bene inſtitutis compertum eſt.

C A P U T III.

De Operibus ſervilibus die feſto prohibitis.

1. *Sabbatum* ceſſatio, *&* *ſabbatizare* ceſſare, *&* requieſcere *dicitur*.
2. *Olim Judæis præceptum erat Sabbatho requieſcere ab opere ſervili*.
3. *Quomodo Eccleſia adoptaverit præcepta data Judæis pro ſanctificatione Sabbati*.
4. *Lex Conſtantini Magni de ceſſatione ab operibus die Dominicâ; & an hic primus, qui de feriatione ab opere edixit?*
5. *Strepitus forenſes magis repugnare videntur cum celebratione feſtorum, quam opus ſervile*.
6. *Quid ſit opus* ſervile?
7. *Recenſentur nominatim opera ſervilia*.
8. *Ratio prohibendi opera ſervilia feſtis diebus*.
9. *Mareſchalli, & Barbitonſores a ſuis opificiis abſtinere debent*.
10. *Quid de Tonſoribus, Piſtoribus, aliiſque ſtatuerit S. Carolus?*
11. *Decreta Synodorum Belgii circa Laniones, Molitores, Braxatores, & ſimiles opifices*.
12. *His conſonat Edictum Principum*.
13. *Transcribere libros pietatis* gratis *non eſſe illicitum diebus feſtis, reſpondit Gerſonius*.
14. *Exſcriptor talium librorum quomodo dicendus ſit* prædicare?
15. *Poteſt continuo orare, & quomodo?*
16. *Eſt conveniens opus pœnitentiæ*.
17. *Opus hoc utilius, & magis neceſſarium tempore Gerſonii, quam hodie, & quare?*
18. *Concludit Gerſonius non eſſe ſervile*.
19. *Quomodo opera aliqua cum moderatione licita ſint diebus feſtis, alias illicita?*
20. *Quomodo hic ſubinde excedant Advocati?*
21. *Circa itinerationem diebus feſtis moderatio ſervanda*.
22. *Itinera non neceſſaria in diem non feſtum convenit differri*.
23. *Famulis dandum ſpatium ſanctificandi Feſta; nec ad opera ſervilia cogendi*.
24. *Monendi patres-familias, ut ſuis famulis, & operariis indulgeant tempus veniendi ad officia divina*.
25. *Quid de hac obligatione ſtatuant Capitularia Regum Francorum?*
26. *Qualis debeat eſſe Parochorum cura circa opiliones, bubulcos, & ſimiles?*

I. Sabbatum, Hebraicum nomen, ſi Latine interpretaris, *ceſſatio* dicitur (ait Catechiſmus Romanus *part.* 3. in expoſitione tertii præcepti Decalogi *num.* 15.) qui & addit: " Sabbatizare „ propterea *ceſſare*, *&* *quieſcere* Latino „ vocabulo appellatur, quâ ſignificatione „ factum eſt, ut Sabbati nomine dies ſe„ ptimus diceretur, quoniam abſolutâ per„ fectâque mundi univerſitate, Deus ab „ omni *opere*, quod fecerat, requievit „.

II. Ut

II. Ut ergo eſſet ceſſatio ſeu Sabbatum, poſt verba illa Exod. cap. 20. verſ. 8. *Memento ut diem Sabbati ſanctifices*, addidit Deus: *Non facies* OMNE OPUS *in eo tu, & filius tuus, & filia tua: ſervus tuus, & ancilla tua, jumentum tuum, & advena, qui eſt intra portas tuas*.

„ Quibus verbis (ait Catechiſmus Ro-
„ manus *num.* 31.) ad id primum inſtitui-
„ mur, ut quæcumque divinum cultum
„ impedire poſſunt, omnino vitemus: facile
„ enim perſpici poteſt, omne *ſervilis ope-*
„ *ris* genus prohiberi, non quidem eâ re,
„ quod ſuâ naturâ, aut turpe aut malum
„ ſit, ſed quoniam mentem noſtram a di-
„ vino cultu, qui finis præcepti eſt, abs-
„ trahit „.

III. Quemadmodum igitur Eccleſia præceptum illud populo Judaico datum adoptavit, in quantum in illo naturale præceptum colendi Deum, certoſque dies ejus cultui ſpecialiter impendendi continetur, ita & ea, quæ pro obſervantia ejus præcepti vetita erant Judæis, Chriſtianis quoque interdixit; in quantum chriſtianam & religioſam ſanctificationem Sabbati impedire poſſent, mentemque ipſorum a divino cultu abſtrahere.

IV. Legitur Conſtantini Magni lex in Codice Juſtinianæo ſub titulo *De Feriis*, cujus hæc ſunt initialia verba: " Omnes
„ judices, urbanæque plebes, & cuncta-
„ rum artium officia, venerabili die ſolis
„ quieſcant „.

De feriatione ab operibus eâ die primum edixiſſe Conſtantinum, credit eruditus Auctor Notarum in *Epiſt.* 3. *lib.* 11. S. Gregorii, addens: " Alii Imperatores
„ non tam de opere, quam de judiciis ſta-
„ tuerunt: ſic Theodoſius, *ut in die Do-*
„ *minico emancipare, ac manumittere liceat,*
„ *reliquæ* CAUSÆ, *vel* LITES *quieſcant*.
„ Prohibent tamen ſpectacula, & volupta-
„ tes obſcœnas „. Hæc ille.

V. Quidquid ſit de hac reflexione, certum eſt, quod arctius frequentiuſque vetitum fuerit, diebus Dominicis, & Feſtivis ſtrepitus forenſes exercere, quam operi ſervili, aut manuali occupari; tum quod illi facilius differri poſſint, tum quod magis mentem diſtrahere, & a rebus divinis avocare ſoleant, quam opera ſervilia.

Ad hæc conſtat, ſubſequentibus ſeculis, tam eccleſiaſticis, quam civilibus legibus opera ſervilia feſtis diebus vetita eſſe; in quantum ſcilicet, & hæc religioſam Feſtorum celebrationem, & chriſtianam quietem impedire poſſunt.

VI. Opera ſervilia proprie hic dicuntur opera illa corporalia, in quibus unus ſervit alteri, atque communiter per *ſervos olim*, hodie per famulos ſeu mercenarios exerceri ſolent; ac inde *ſervilia* a *ſervis* jam pridem nuncupata fuere.

VII. Quæ inter opera ſervilia etiamnum hodie computantur, ea fere expreſſa habentur in Capitulari Aquiſgranenſi Caroli Regis an. 789. *cap.* 79. & refertur *lib.* 1. *Capitular. cap.* 75. " Statuimus quoque, ſe-
„ cundum quod in lege Dominus præce-
„ pit, ut opera ſervilia diebus Dominicis
„ non agantur, ſicut & bonæ memoriæ
„ genitor meus in ſuis Synodalibus edictis
„ mandavit, quod nec viri ruralia exer-
„ ceant opera, id eſt, nec vineam colen-
„ do, nec in campis arando, nec in me-
„ tendo, vel fœnum ſecando, vel ſepem
„ ponendo, nec in ſilvis ſtirpando, vel ar-
„ bores cedere, vel ut in petris laborare,
„ nec domos ſtruere, nec in horto labora-
„ re, nec ad placita conveniant, nec ve-
„ nationes exerceant. Sed tria carraria ope-
„ ra licet fieri in die Dominico, id eſt,
„ hoſtilia carra, vel victualia, & ſi forte
„ neceſſe fuerit corpus cujuslibet duci ad
„ ſepulchrum. Item feminæ opera textilia
„ non faciant, nec capulent veſtitus, nec
„ conſuant, vel acupictile faciant, nec la-
„ nam carpere, nec linum battere, nec
„ in publico veſtimenta lavare, nec vervi-
„ ces tondere habeant licitum „.

VIII. Rationem addit: " Ut omnimo-
„ dis honor, & *requies* die Dominico per-
„ ſolvatur. Sed & ad Miſſarum ſolemnia
„ ad Eccleſiam undique conveniant, &
„ laudent Deum pro omnibus bonis, quæ
„ nobis in illa die fecit „.

IX. Concilium Pariſienſe ſeu Senonenſe anno 1429. *cap.* 25. decernens dies Dominicos, & feſtivos " cum omnimoda reve-
„ rentia obſervari; abſtinendo ſcilicet ab
„ omni opere ſervili, & manuali, ac di-
„ vinorum auditioni cum matura devotio-
„ ne vacando „: mox tamquam conſequens
ſub-

ſubjungit : " Illum abuſum penitus reprobantes, quo *Mareſchalli*, & *Barbitonſores* ſupradictis Dominicis, & aliis B. Mariæ, & Apoſtolorum, & ſupradictis Feſtivitatibus, credunt ſibi licitum fore ſua miniſteria, etiam præter neceſſitatem, exercere, circa quem volumus per Ordinarios de opportuno remedio provideri, ipſos monitione prævià corrigendo ,,.

Et quis dubitet, quin Mareſchallorum ac Tonſorum miniſteria inter opera ſervilia, ac manualia numerari, adeoque una cum his vetita cenſeri debeant diebus Dominicis, & Feſtivis?

X. Quare S. Carolus in Concilio III. Mediolanenſi reliquis opificibus Tonſores annumerare non dubitavit, dicens: " *Tonſoribus* præterea, piſtoribus, ſutoribus, calceariis, aliiſque ejuſmodi, & reliquis opificibus, quibus præſcribi oportet, Epiſcopus certas regulas præſcribat, ne deinceps dierum feſtorum cultum violent, in quo maxime peccare ſolent ,,.

Quam hodie abuſus ille in multis Belgii locis communis ſit, quamque parum religioſe a Tonſoribus dies feſti colantur; uſuſque obtineat, ut pene magis diebus Dominicis & Feſtis, quam aliis diebus opificia ſua exerceant, nimis notum eſt. Epiſcoporum, & Magiſtratuum eſt his abuſibus occurrere; legeſque præſcribere, quibus & ipſi Tonſores, & populus ſe conformare teneantur.

XI. Circa Laniones in multis locis non abſimilis invaluit abuſus; ut nimirum diebus feſtis circa opificii ſui exercitia occupentur: cui occurrere volens Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit.* 12. *cap.* 2. præcipit: " ne ſubditi ulli operi ſervili, quod ,, ſine evidenti periculo differri poteſt, manum admoveant, uti panno laneo, vel lineo lavando, aut dealbando, aut tingendo, oves, & boves mactando, aut ſaliendo ,,.

Similiter Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 4. *cap.* 2. de dierum feſtorum cultu agens, ait: " Neque etiam permittantur.... molitorum, coctorum cereviſiæ, lanionum, piſtorumque operæ, niſi ob notabilem neceſſitatem ,,. Idipſum iiſdem pene verbis expreſſum eſt in Synodo Tornacenſi anno 1589. *tit.* 4. *cap.* 1.

XII. His conſonat Edictum Philippi II. ad citatam Synodum Cameracenſem *art.* 7. declarans " licitum non eſſe molitoribus, braxatoribus, lanionibus, & piſtoribus ſua opificia diebus feſtis exercere, niſi ob notabilem neceſſitatem determinatam per Officialem & Magiſtratum loci, de conſilio Decani Chriſtianitatis, aut in ejus abſentia, Paſtoris loci ,,.

XIII. Olim propoſita fuit Joanni Gerſoni a quodam Monacho Domus Cartuſiæ hæc quæſtio: *Si liceat diebus feſtivis ſcribere devotionis libros gratis.*

Huic quæſtioni ut reſpondeat Gerſonius, ſpecialem tractatum compoſuit, quem inſcripſit *De laude ſcriptorum*, primumque inter ejus opera locum occupat; in quo oſtendit per duodecim conſiderationes, tranſcribere *libros devotionis gratis* nullatenus eſſe opus *ſervile*; eique laudabiliter diebus feſtivis incumbi poſſe.

XIV. Inter has conſiderationes una eſt, quod hujuſmodi librorum exſcriptor prædicet non linguâ, ſed *manu*; eoque fructuoſius, quo hæc prædicatio eſt magis permanens, plures inſtruere poteſt. " Certe ,, (ait) ſi lingua ſilet, manus prædicat, ,, & fructuoſius aliquanto, quanto ſcriptura venit ad plures uberior, quam tranſiens ſermo ,,.

XV. Deinde conſideratione quartâ exponit, quomodo Scriptor talium librorum continuo orare, mentemque in Deum elevatam habere queat. " Crediderit (ait) ,, Scriptor noſter, & pietate jugi recogitaverit, toties Deum, ſanctoſque Angelos ſecum eſſe, toties Scriptores ſacros ,, ipſum alloqui, toties Chriſtum ſibi blanda quædam oſcula conſolationis dare, ,, quoties dicta eorum ſalubria conſcribit. ,, Contemplationem itaque lectio, & quæ ſcribenda ſit, non impedit, ſed paſcit ,,.

XVI. Quinta conſideratio aſſerit, ſcriptionem librorum eſſe laborioſum exercitium, macerationem quamdam corporis, poſſeque imponi per modum pœnitentiæ, a Confeſſario. " Nullus (ait) negaverit ,, laborioſum eſſe ſcribentis exercitium. Acceptet ergo iſtud in pœnitentiam, ſeu ,, ſatisfactionem, pro ſuis alieniſque delictis, &c. Junge quod in foro pœnitentiæ poteſt iſte labor ad ſatisfactionem ,, im-

„ imponi. Quem laborem ſi nullus homi-
„ num imponit, impoſuit ſane Deus ab
„ initio, cum dixit Adæ, & poſteris ejus:
„ *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo*„.
Gen. cap. 3. verſ. 19.

XVII. Ceteræ conſiderationes Gerſonianæ oſtendunt fructum multiplicem ex ſcriptione accurata piorum librorum in Eccleſiam, & populum dimanantem: qui eo tempore, quo ſcribebat Gerſonius, nimirum an. 1428. major erat; quod necdum ars typographica eſſet reperta; unde nec mirum, ſi Gerſonius, & ipſam tranſcribendi libros neceſſitatem, & utilitatem tantopere extollat.

XVIII. Interim ex omnibus concludit Gerſonius: " Nihil impedit libros, ſeu tra-
„ ctatulos, vel codicillos devotionis ſcri-
„ bere feſtivis diebus: habito moderamine,
„ quale ſapiens judicabit in hoc opere;
„ quod utique non ſervile cenſendum eſt;
„ ſed in honorem Eccleſiæ aliquando plus
„ vergens, quam multiplicatio vocalis ora-
„ tionis, imo quam inſolens in aliquibus
„ Miſſarum multiplicatio„.

XIX. Quæ hic circa tranſcriptionem piorum librorum dixit Gerſonius, eadem quoad alia multa exercitia *non ſervilia* dici poſſunt; quod nimirum ea ſanctificationem diei Feſti non violent, modo eum ea moderatione, intentione, aliiſque circumſtantiis a Gerſonio deſcriptis, fiant.

E contrario, ſi ea moderatio, eæque conditiones non ſerventur, facile fiet; ut ſimilia exercitia ſanctificationem diei Feſti impediant.

Quid enim, ſi quis diem Feſtum pro majore parte impendat ſcribendo acta, aut inſtrumenta litium ſub debito ſalario: quemadmodum Procuratorum, Advocatorum, Notariorum, aliorumque Officiatorum miniſtri, ſive Scribæ facere conſueverunt? Quis dicet hujuſmodi Scriptores diem Feſtum ſanctificare? Et de tali ſcriptione indubie intelligendus S. Bonaventura in *Speculo Diſcipl. ad Novit. part. 1. cap. 22.* ubi inter ea, quæ in diem non feſtivum differenda cenſet, numerat *ſcribere in quaterno*.

XX. Eâdem ratione poſt alios Theologos docet Merbeſius *primâ part. quæſt. 195. concluſ. 12.* " Peccare Advocatos, qui cupi-
„ ditatis & avaritiæ ſtudio ſuccenſi ſolitos
„ labores Dominicis diebus, & Feſtis obeunt,
„ & ita ſeſe in ſecularia negotia immer-
„ gunt, ut nihil ſibi temporis relinquant,
„ quo Deum ſingulari cultu, iis præſer-
„ tim diebus proſequantur, & ſuæ ſaluti
„ conſulant„. Idem erit de Procuratoribus, aliiſque, qui negotiis tametſi liberalibus ſimili modo ſe immergunt.

XXI. Quin & circa ipſa *itinera*, quæ Synodus Aurelianenſis anno 538. *Can. 28.* diebus Dominicis vetita non eſſe declarat, quædam moderatio tenenda eſt.

Sanctus Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus in citato decreto, poſtquam dixit, tantam debere eſſe obſervantiam, ut præter orationes, & Miſſarum ſolemnia, & ea quæ ad veſcendum pertinent, nihil aliud fiat, immediate ſubjicit: " Nam & ſi
„ *neceſſitas* fuerit navigandi, ſive *itineran-*
„ *di*, licentia datur; ita duntaxat, ut hac
„ occaſione Miſſæ, & orationes non præ-
„ termittantur„.

Quamvis ergo conformiter ad Synodum Aurelianenſem declaret hic Aurelianenſium Antiſtes, diebus Dominicis eſſe licentiam itinerandi, eam tamen non niſi *neceſſitas* concurrat concedere videtur; idque ulterius eâ moderatione, ut *Miſſæ*, & *Orationes* non prætermittantur.

Et fortius citata Synodus Coyacenſis ſub S. Ferdinando Rege Caſtillæ de celebratione diei Dominicæ agens dicit: " Servile
„ opus non exerceant, nec ſectentur *iti-*
„ *nera*, niſi orationis causâ, aut ſepelien-
„ di mortuos, aut viſitandi infirmos, aut
„ pro Regis ſecreto, pro Sarracenorum
„ impetu„.

XXII. Sane timoratorum plurium praxis etiam hodierna docet, itinera præcipue longa, quæ notabilem diei partem occupant, diebus feſtis non eſſe facile ſuſcipienda; eaque, ſi ſine notabili incommodo fieri queat, in alium diem eſſe differenda; exemplo Comitis S. Geraldi, de quo in ejus vita narrat S. Odo *lib. 2. cap. 24.* " Item dum
„ ab Urbe rediret, venit Sabbato ad
„ quamdam Eccleſiam, juxta locum ſcili-
„ cet, ubi ſulphurei videntur acervi. Cum
„ autem vellet populus in craſtinum profi-
„ ciſci, retinuit eos, dicens quod ob re-
„ verentiam Dominici diei, ſaltem uſque

„ ad

„ ad *nonam* demorarentur. Nec illa demo„ ratio fuit etiam ſine beneficio tempo„ rali „.

Notandum per horam *nonam* hìc intelligi horam, quæ noſtræ horæ *tertia* pomeridianæ reſpondet.

XXIII. Quod olim deploravit Concilium Pariſienſe anno 829. *lib.* 1. *cap.* 50. quod utcumque dies Dominica a quibuſdam Dominis venerando cuſtodiri videretur, ſed a *conſervis ſervitio eorum preſſis* perraro debito honore coli inveniretur, hodie merito deploratur; dum videmus plures famulos famulaſque diebus feſtis in tantum a ſuis Dominis impendi, & ad operas adigi; ut iis vix tempus Miſſam audiendi indulgeatur; indeque non raro contingat, ut circa fidei myſteria, ac vitæ Chriſtianæ normam plane rudes ſint.

Inter leges eccleſiaſticas Sancti Canuti Regis Danorum *cap.* 14. legitur: " Herus „ ſi ſervo inviro opus addixerit die quo„ cumque feſto, ſervo mulctator ſuo, ſer„ vus deinceps liber eſto „.

XXIV. Apud Reginonem *De Eccl. Diſcipl. lib.* 2. *cap.* 416. refertur ſub nomine Concilii Rothomagenſis: " Admonere de„ bent Sacerdotes proles ſibi ſubditas, ut „ bubulcos, atque porcarios, vel alios pa„ ſtores, vel aratores, qui in agris aſſidue „ commorantur, vel in ſilvis, & ideo mo„ re pecudum vivunt, in Dominicis, & „ in aliis feſtis diebus ſaltem ad Miſſam „ faciant, vel permittant venire. Nam „ & hos Chriſtus pretioſo Sanguine ſuo „ redemit. Quod ſi neglexerint, pro ani„ mabus eorum abſque dubio rationem ſe „ reddituros ſciant „.

Hìc notandum, quod juxta illius temporis diſciplinam, nomine *Miſſæ* hìc intelligatur *Miſſa ſolemnis*, ſive Parochialis, ſub qua & ipſa concio comprehenditur, juxta dicta capite præcedenti.

XXV. Et in Capitularibus Regum Francorum legitur *lib.* 6. *cap.* 205. " Et illo „ die, ſeu Sabbato ad Veſperas, & ad „ Matutinas, ſive ad Miſſam cum eorum „ oblationibus, ſi fieri poteſt, omnes ca„ nendo, *Kyrie eleiſon* veniant, & eundo „ & redeundo *Kyrie eleiſon* decantent. Si„ militer & *paſtores pecorum* eundo & re„ deundo in campum, & ad domum fa„ ciant, ut omnes eos veraciter Chriſtia„ nos, & devotos eſſe cognoſcant „. Idem eiſdem pene verbis expreſſit Herardus Archiepiſcopus Turonenſis in ſuis Conſtitutionibus *cap.* 114. Habentur ad calcem tomi primi Capitularium Regum Francorum editionis Baluzianæ. Notandum autem per *Kyrie eleiſon*, hìc intelligi *Litanias publicas*, quæ per *Kyrie eleiſon* incipere ſolent. Conſule Gloſſarium Du-Cange, verbo *Kyrieles*.

XXVI. Quam craſſa ſoleat in hoc hominum genere eſſe ignorantia, & ſæpius vita omnino gentilis, quin & impia, nimis notum eſt; ut merito hìc rurſus repetam, quod ex Synodo Namurcenſi relatum eſt ſupra *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 5. ut " Pa„ ſtores tempore meſſis, & etiam illis die„ bus, quibus *opiliones*, *bubulci*, vel ſu„ bulci in agris ſunt, illos viſitent ibidem „ & doceant, imitaturi ea in parte veſti„ gia Salvatoris noſtris Jeſu Chriſti, qui „ per vicos, & plateas tranſibat evangeli„ zare regnum Dei „.

CAPUT IV.

Strepitus forenſes, & mercatus diebus Feſtis vetiti.

1. *Ex præcepto ſanctificandi dies feſtos profluit a ſtrepitu forenſi abſtinendum eſſe.*
2. *Quid de hoc edixerit Conſtantinus Magnus?*
3. *Lex Theodoſii Imperatoris.*
4. *Amplior de hac re Conſtitutio Leonis, & Anthemii Imperatorum.*
5. *Canones legibus conſentiunt.*
6. *Sententiæ pronuntiatio, etiam ante conceptæ, die feſto fieri nequit.*
7. *Similiter nec ſententiæ executio.*
8. *Examen teſtium, licet jam ante juraverint, die feſto non inſtituendum.*
9. *Actus judiciales die feſto exerciti, ſunt invalidi; licet partes conſenſerint.*
10. *Ob neceſſitatem, aut pietatem interdum liciti.*
11. *Mercatus cur diebus feſtis prohibitus.*

 12. *Di-*

12. *Diſtinctio inter actus judiciales, & mercatum diebus illis exercitos.*
13. *De vetitis mercatu, & Nundinis die feſto decretum Synodi Cameracenſis.*
14. *Conforme Edictum Philippi II.*
15. *Simile Decretum Synodorum Mechlinienſium, & Edictum Principum.*
16. *Vetitum vendere carnes in macello, vel merces in domibus privatis, etiam foribus* clauſis.
17. *Regulamentum Magiſtratus Bruxellenſis circa venditionem eduliorum diebus feſtis.*
18. *Decretum S. Caroli diebus feſtis mercatum interdicens.*
19. *Etiam ementes violationis feſtorum complices declarat; minutiora tamen vendi permittit.*
20. *Quibus potiſſimum incumbat hiſce invigilare?*

I. OPera ſervilia inhibita eſſe diebus Dominicis, & Feſtivis, ea potiſſimum ex cauſa, quia hominem abſtrahunt ab iis, quæ diebus illis tractare & agere oportet, redduntque eum nimis implicatum, quam ut divinis pro exigentia & ſanctificatione ejuſmodi dierum vacare poſſit, notatum fuit capite ſuperiori.

Ex ipſa igitur ratione præcepti conſequens eſt merito per Canones jam pridem vetita eſſe diebus illis Deo ſacris omnia ea exercitia, quæ hominem rebus terrenis implicare, & a cultu divino nata ſunt avocare: inter quæ eminent ſtrepitus judiciales, qui, ut capite præcedenti notatum eſt, magis hominem rebus terrenis implicare ſolent, quam opera ſervilia.

II. Conſtitutio Conſtantini Magni de obſervantia diei Dominici, ſeu *Solis* ſuperiore capite relata, quâ dicitur: " Omnes ,, judices, urbanæque plebes, & cunctarum ,, artium officia die *Solis* quieſcant,,: ſat aperte ſtrepitus judiciales die illo debere quieſcere indicat.

Quinimo eidem Imperatori conſideranti, ipſos Gentiles a ſuis Feriis, ſive Deorum Feſtis jurgia litigiorum amoviſſe: " indi- ,, gniſſimum videbatur diem *Solis* venera- ,, tione ſui celebrem, altercantibus *jurgiis* ,, *& noxiis* partium *contentionibus* occupa- ,, ri,,: ut loquitur in *L. 1. Cod. Theod. De Feriis.*

III. Theodoſius Imperator in *L. 2. Cod. eod.* ait: " Ut die Dominico emancipare ,, ac manumittere liceat, reliquæ *cauſæ*, ,, vel *lites* quieſcant,,. Dein paucis interpoſitis adjungit: " Sanctum quoque diem ,, Paſchæ, & diem Natalis Domini, & ,, Epiphaniæ, ſeptem qui præcedunt, & ,, ſeptem qui ſequuntur, *ſine ſtrepitu* vo- ,, lumus obſervari. Et quod contra hoc ,, factum fuerit, omnibus modis irritatur,,.

IV. Verum omnibus generalior, ipſoſque actus judiciarios proprius exprimens, eſt Conſtitutio Leonis & Anthemii in *L. fin. Cod. eod.* " Dies feſtos Majeſtati Altiſſimæ ,, dedicatos, nullis volumus (inquiunt) ,, voluptatibus occupari, nec ullis exactio- ,, num vexationibus profanari. Dominicum ,, itaque diem ita ſemper honorabilem de- ,, cernimus, & venerandum, ut a cunctis ,, executionibus excuſetur: nulla quemquam ,, urgeat admonitio: nulla fidejuſſionis fla- ,, gitetur exactio: taceat apparitio: advo- ,, catio deliteſcat. Sit ille dies a cognitio- ,, nibus alienus: præconis horrida vox ſi- ,, leſcat: reſpirent a controverſiis litigan- ,, tes, & habeant fœderis intervallum: ad ,, ſeſe ſimul veniant adverſarii non timen- ,, tes, ſubeat animos vicaria pœnitudo: ,, pacta conferant, tranſactiones loquan- ,, tur,,.

V. Canones ipſam dierum feſtorum ſanctificationem unice deſiderantes, eas Imperatorum leges laudarunt, atque frequenter adoptarunt, renovaruntque.

Sub nomine Concilii apud Compendium in *cap. 1.* ꝟ *De Feriis*, præcipitur, ut omnes dies Dominici obſerventur, & " in ,, eis mercatus minime fiat, neque *placi-* ,, *tum*: neque aliquis ad mortem, vel ad ,, pœnam judicetur, nec Sacramenta (niſi ,, pro pace, vel aliâ neceſſitate) præſten- ,, tur,,.

VI. Ex his juris textibus uno conſenſu tradunt Juriſconſulti, per Ferias omnem judiciorum actum quieſcere debere; & ſi fieret, non valere, v. g. ſi ſententia feratur; etiamſi tum ſolum pronuntiaretur, jam ante juridico die compoſita, & concepta; uti poſt Antonium Fabrum docet Tuldenus ad Codicem titulo *De Feriis num. 2.*

VII. Recte quoque ibidem Tuldenus repro-

Digitized by Google

probat quorumdam opinionem arbitrantium, *executionem* ſententiæ die Feriato licitam eſſe, eo quod in ea non verſetur cauſæ cognitio: " quia (ait Tuldenus) Feriæ „ non magis diſceptatione ſecura judicis, „ quam vexatione damnati violantur; & „ *anxia* perſcrutatione victoris apparito- „ riſque. Hoc enim potiſſimum ſpectant „ leges „.

VIII. Notat quoque ibidem *num.* 5. non recte quoſdam Interpretes " admittere die- „ bus feſtis examen teſtium, quamvis in „ Profeſto *juraverint;* neque eorum cita- „ tionem ob ſupra citatam legem finalem: „ nam ejus Decretum utique judiciale eſt, „ & executio inquietat ..... Sane cum „ conſtet, in feſto teſtes adigi jurejurando „ non poſſe *cap.* 1. ;; *De Feriis* (qui ta- „ men actus religionis eſt) neſcio, quâ „ ratione velint eos examine diſtringi poſſe: „ cum ſuæ potius conſcientiæ ad legis divi- „ næ normam examinandæ vacare opor- „ teat „.

IX. Et quidem uſque adeo ſolemnibus Feriis, quæ ob reverentiam Dei noſcuntur inſtitutæ, a ſtrepitu judiciali „ convenit „ abſtinere (ait Pontifex in *cap. fin.* ;; *De* „ *Feriis*) ut *conſentientibus* etiam partibus, „ nec proceſſus habitus teneat, nec ſen- „ tentia, quam contingit diebus hujuſmo- „ di promulgari „.

Ratio deciſionis eſt, quia, ut recte monet Tuldenus *num.* 4. Feriæ religioſæ non ad litigatorum favorem, ſed ad honorem Dei pertinent. Unde ibidem ſubjicit Pontifex: " Licet diebus feriatis, qui gratiâ „ vindemiarum, vel meſſium ob neceſſitates „ hominum indulgentur, procedi valeat, „ ſi de partium proceſſerit voluntate „.

X. Addit nihilominus Pontifex hanc parentheſim, *niſi neceſſitas urgeat, vel pietas ſuadeat*. Hinc uno conſenſu concludunt Canoniſtæ, communi praxi comprobante, urgente neceſſitate, vel pietate ſuadente, poſſe ſubinde actus judiciales diebus feſtis exerceri. Caſus plures paſſim referunt Interpretes, & Doctores ad titulum Codicis, & Digeſtorum *De Feriis*, qui, caſu occurrente, facile conſuli poterunt.

XI. Sicuti ob nimiam a rebus divinis diſtractionem diebus feſtis debet quieſcere ſtrepitus judicialis; ita eâdem ratione ceſſare debet iis diebus mercatus ſive mercatura, ſeu negotiatio. Licet enim proprie non poſſit operibus ſervilibus annumerari mercatura, tamen ex illis eſt, quæ hominem ſecularibus implicat, & a divinis avocat: unde jam pridem a Canonibus, uti actum judicialem, ita & *mercatum* diebus Dominicis vetitum eſſe, ex verbis *cap.* 1. ;; *De Feriis* vidimus.

XII. Hanc tamen quoad eam prohibitionem inter actum judicialem & *mercatum* communiter notant diſtinctionem Doctores, quod contractus in mercatu aut nundinis die Dominico celebrati, ſeclusâ conſuetudine, ſint *validi;* actus vero judiciales *invalidi:* licet enim omnes æqualiter vetentur in citato *cap.* 1. non tamen mercatus irritatur, neque contractus, aliique actus mercaturam ſpectantes; ſicuti irritantur actus judiciales in dicto *cap. fin.*

XIII. Synodi noſtræ Belgicæ obſervationem dierum feſtorum urgentes, mercatum nundinaſque diebus illis proſcribunt, vetitaque declarant; eaque ut etiam Regiâ auctoritate interdicerentur, poſtularunt.

Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 4. *cap.* 2. ait: " Similiter eidem Regiæ Majeſtati „ ſupplicetur pro Edicto contra aurigas, „ nautas, & ſimiles, ne Dominicis, & aliis „ feſtis diebus merces vehere poſſint; ut- „ que etiam ſubhaſtationes, quas vulgo „ *recours*, aut *paſſemens* appellant, & mul- „ to magis *mercatus*, *auctiones publicæ* tem- „ pore Miſſæ, & Veſperarum ſub gravi „ pœna prohibeantur: *nundinæ* etiam an- „ nuæ, & *forum* rerum *venalium* hebdo- „ madarium, cum in diem feſtum incidunt, „ in alium transferantur ab Epiſcopis cum „ conſilio Magiſtratuum „.

XIV. Synodi poſtulationi annuens Philippus II. Edicto ad hanc Synodum mandavit *art.* 8. ut dictæ ſubhaſtationes, & auctiones publicæ in alium diem non feſtum differantur, ita tamen ut denuntiationes, & proclamationes iis diebus, ob concurſum populi, fieri poſſint extra Eccleſiam, finitâ Miſſâ, aut Veſperis abſolutis. Nundinæ annuæ, & forum publicum hebdomadarium, ſi in diem feſtum incidant; vult ad diem non feſtum anticipari, vel differri per Magiſtratum cum communicatione & conſilio Epiſcoporum.

XV.

Digitized by Google

XV. Huic conſonat quod jam ante ſtatuerat Synodus P. I. Mechlinienſis titulo *De Feſtis*, *cap.* 3. " Si forum aut nundinæ incidant in aliquod ex celebrioribus feſtis, ſerventur illæ, vel ante, vel poſt feſtum, prout Magiſtratus cujuſque loci judicaverint expedire ". Et in Synodo P. II. Mechlinienſi, *tit.* 13. *cap.* 4. renovatum, & Edicto Principum *art.* 9. roboratum fuit.

XVI. Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit.* 12. *cap.* 2. ait: " Merces etiam ſuas dictis feſtis *ante fores*, vel in *feneſtris* domorum, vel alibi venales non exponant,,.

Rurſus Synodus Tornacenſis an. 1643. *tit.* 3. *cap.* 7. ait: " Promotor diſtricte invigilet contra eos, qui diebus feſtis & Dominicis, etiam foribus *clauſis* merces emere vel vendere præſumunt in civitatibus ". Et ejuſdem Diœceſis Synodus anno 1589. *tit.* 4. *cap.* 2. " prohibuit, ne die Dominico aut feſto vendantur carnes in macello, vel etiam in domibus *privatis*, niſi ſuperveniente neceſſitate,,.

Inter exceſſus committi ſolitos diebus feſtis, & in quos Magiſtratus ceteroſque Officiarios invigilare hortatur Synodus Iprenſis anno 1609. *tit.* 6. *cap.* 1. recenſentur *venditiones carnium in macellis*.

Similia in omnibus paſſim Synodis decernuntur, mandaturque Paſtoribus, Archipresbyteris, & Officiariis, ut ſedulo in contravenientes invigilent.

XVII. Circa venditionem eduliorum, quæque ad victum quotidianum pene neceſſaria ſunt, nec diu conſervari poſſunt; ſolentque hodie in omnibus paſſim civitatibus publice exponi, extat longum ac moderatum regulamentum Magiſtratus Bruxellenſis, confectum de conſenſu & cum interventione Jacobi Boonen Archiepiſcopi Mechlinienſis *lib.* 1. Edictorum Brabantiæ, *pag.* 58. quod licet in multis ob conſuetudinem inolitam condeſcendat, ac nonnulla permittat, quæ melioribus temporibus permiſſa non fuiſſent: optandum nihilominus eſſet, ut quæ ibidem decernuntur, ubique exacte hodie obſervarentur, atque ad ejus normam dies feſti colerentur. Hoc inter alia præcipue præ oculis habuiſſe videntur hujus Regulamenti auctores, ne per hujuſmodi mercatus, publica & Parochialia Officia impedirentur; & conſequenter nec ipſi vendentes, aut ementes a frequentatione illorum Officiorum retraherentur; ita enim pleraque ordinantur, ut vel ante tempus inchoandi divini officii debeant ſiſtere, vel nonniſi poſt abſolutum divinum officium inchoare queant.

XVIII. Decreto huic Magiſtratus Bruxellenſis in multis conſonat monitum S. Caroli anno 1581. ad Parochos miſſum, cujus inſcriptio eſt: *Ne quidpiam ematur, vendaturve diebus feſtis*; extatque in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *pag.* 351. Hic in primis memorat, jam pridem ſpecialibus a ſe editis decretis ſuper obſervatione Feſtorum, prohibitas eſſe emptiones, ac venditiones quarumcumque rerum, iis duntaxat exceptis, quæ ad humanum *illius* tantum diei victum neceſſariæ ſunt, quæ tamen *publice* non exponerentur, & non niſi *determinatis* horis venundari poſſent, *clauſis* omnino *officinis*, oſtiolo ſolum patente.

XIX. Poſt hæc deplorat, " hæc tamen admodum negligi, plurimis *apertas* exhibentibus *officinas*, aliis etiam pullos, fructus, aliave id genus vendentibus per vicos & plateas ſicut ceteris diebus citra diſcrimen, publico ſcandalo pravoque exemplo .... Monere vero, non vendentes modo, verum etiam *ementes* cenſeri feſtorum violatores, quippe qui peccato cooperantur, atque adeo participes ejus ſunt: quare quiſquis ea, quæ ſunt uſui ſuo neceſſaria pridie feſti ſibi comparet, exceptis quibuſdam *minutioribus* rebus, quarum venditionem certis locis primo mane permittimus Edicto noſtro,,.

Citatum quoque Regulamentum Magiſtratus Bruxellenſis, permittit diebus feſtivis vendi *minutiores* aliquos fructus facile corruptiles, idque poſt abſolutam Miſſam ſolemnem in Parochia uſque ad horam primam pomeridianam; item omnis generis acetarii poſt completorium.

XX. Quantus circa publicas mercium venditiones in multis civitatibus hodie ſit exceſſus, nemini incolarum ignotum eſſe poteſt; ipſorum Archipresbyterorum, Officialium, Promotorum, & etiam civilium Magiſtratuum officio incumbit illis exceſſibus invigilare; atque delinquentes juxta Syno-

Synodorum Decreta, & Edicta Principum coërcere, & punire; ne alias feſtorum profanationis ipſi participes efficiantur.

CAPUT V.

De Spectaculis, Choreis, & popinarum Frequentatione vetitis.

1. *Ab operibus illicitis, aut ad illicita trahentibus diebus feſtis maxime abſtinendum.*
2. *Diſtinctio inter obſervationem Sabbati Judaicam, & Chriſtianam.*
3. *Vetita a Theodoſio ſpectacula die Dominico.*
4. *Hæc Conſtitutio extenſa ad omnes dies feſtivos.*
5. *Etiam Judæis, & Gentilibus exhibitio ſpectaculorum vetita diebus feſtivis.*
6. *Neque ob Natalem Imperatoris in diem feſtum incidentem exhibitio licita.*
7. *Merito ſpectacula vetita fuiſſe oſtenditur ex Tertulliano.*
8. *Spectaculorum fœditatem delineat Cyprianus.*
9. *Abominationes in iis committi ſolitas expreſſit Lactantius.*
10. *Quid de his ſenſerint SS. Auguſtinus, & Chryſoſtomus?*
11. *Spectacula ſui temporis deſcribit S. Carolus.*
12. *Belgica nequaquam ab his plane diſſimilia.*
13. *Synodi & Principum Edicta quomodo ea prohibeant diebus feſtis?*
14. *Chorea & tripudia inter perſonas utriuſque ſexus antiquis ſpectaculis admodum ſimilia.*
15. *His merito applicantur, quæ de choreis ſui temporis dixit Chryſoſtomus.*
16. *Judicium Cardinalis Bellarmini de choreis noſtratibus.*
17. *Choreæ cum ſanctificatione feſtorum nullatenus conveniunt.*
18. *Abominandæ choreæ, quæ in popinis inter utriuſque ſexus perſonas hodie frequentantur.*
19. *Decretum Synodi Tornacenſis contra hæc conventicula.*
20. *Simile Decretum Epiſcopi Gandenſis.*
21. *Frequentantes hujuſmodi conventicula Paſtores matrimonio jungere non poſſunt ſine licentia Epiſcopi.*
22. *Quam abominanda in his conventiculis committantur?*
23. *Parochi contra hos abuſus agere debent.*
24. *Poteſtatum ſecularium eſt contra eoſdem abuſus agere.*
25. *Edicta Regia contra hæc conventicula.*
26. *Frequentantes hæc conventicula tamquam peccatores publici a Sacramentis arcendi.*
27. *Qui potiſſimum impedire tenentur frequentationem horum conventiculorum.*
28. *Multiplex feſtorum profanatio per frequentationem popinarum.*
29. *Specialiter vetita popinarum frequentatio diebus feſtis per Synodorum, & Principum Decreta.*
30. *Synodi procedi volunt judicialiter contra frequentantes popinas.*
31. *Exercitia etiam alias non illicita diebus feſtis, ſaltem tempore divini officii vetita, & quare?*
32. *Profanatio feſtorum præcipue imputanda neglectæ executioni Decretorum Synodalium, & Edictorum Principum.*

I. SI diebus Dominicis feſtiſque ab operibus ſervilibus, aliiſque haud alias de ſe illicitis abſtinendum ſit, ut facilius liberiuſque dies illos Deo pietatiſque operibus conſecrare poſſimus; quanto magis igitur abſtinendum ab operibus malis, aut ad malum de ſe incitantibus, ipſumque animum ſuo quaſi pondere ad peccata deprimentibus.

II. Auguſtinus hanc inter Judaicam & Chriſtianam Sabbati obſervantiam aſſignat diſtinctionem, quod vacatio Chriſtiana a malis operibus ſit, vacatio Judaica a bonis operibus. " Ecce & hodiernus dies Sabbati eſt (ait) hunc in præſenti tempore „ otio quodam corporaliter languido & „ fluxo, & luxurioſo celebrant Judæi; va- „ cant enim ad nugas, & cum Deus præ- „ ceperit Sabbatum, illi in his, quæ Deus „ prohibet, exercent Sabbatum. Vacatio „ noſtra a malis operibus, vacatio illorum „ a bonis operibus eſt. Melius enim eſt „ orare quam ſaltare. Illi ab opere bono „ va-

„ vacant: ab opere nugatorio non vacant „. *In Pſ.* 91.

Et rurſus *Enarratione in Pſalm.* 32. *num.* 6. „ Obſerva diem Sabbati, non carnaliter, non Judaicis deliciis, qui otio abutuntur ad nequitiam. *Melius* enim totâ die *foderent*, quam totâ die *ſaltarent*. Sed tu cogitans requiem in Deo tuo, & propter ipſam requiem omnia faciens, abſtine ab opere ſervili „.

Similia habet libro *De decem chordis cap.* 3. aſſeritque de Judæorum feminis, „ quod melius die Sabbati lanam facerent, quam totâ die in Neomeniis ſuis impudice ſaltarent „.

III. Ne ergo Chriſtiani vacando ab opere ſervili, aliiſque functionibus civilibus, otio Judaico defluerent; deliciiſque ſenſualibus, & operibus malis diem feſtum inſumerent, admodum jam pridem ſollicite cautum, ut ea omnia diebus Dominicis feſtiſque vetarentur, quæ populum ſenſuali aliquâ voluptate aut curioſitate allicere, & ad vitia quodammodo impellere ſolent.

Sic legimus a Theodoſio anno 386. conſtitutum: " Nullus *Solis* (id eſt *Dominico*) die populo ſpectacula præbeat, nec divinam venerationem confectâ ſolemnitate confundat „. *L.* 2. *Cod. Theod. De Spectaculis*.

Idipſum in Occidente, nominatim in Africa ab Honorio Imperatore ſanciri anno 401. petiiſſe Patres Africanos docet *Canon* 61. in Codice Africano (*a*).

IV. Cumque in citata Theodoſii lege diei *Solis* ſive Dominicæ duntaxat mentio fieret, adeoque ſpectaculorum exhibitio diebus feſtivis permiſſa videretur; ac dein dubitaretur, an & Judæis Gentilibuſque exhibitio hæc vetita eſſet; aut ſaltem ſi dies *Natalis* Imperatoris in diem Dominicum aut Feſtivum incideret, in honorem ſaltem Imperatoris eo die ſpectacula exhiberi poſſent: hiſce decidendis alteram eamque generaliorem edidit Conſtitutionem tanto Principe dignam, quæ refertur in *L. ult. Cod. Theod. De Spectaculis*.

Primo ergo hanc prohibitionem ad univerſos dies Feſtivos extendit, dicens: " Dominico, qui ſeptimanæ totius primus eſt dies, & Natale, atque Epiphaniorum Chriſti, Paſchæ etiam, & quinquageſimæ diebus, quamdiu cœleſtis lumen lavacri, imitantia novam ſancti Baptiſmatis lucem veſtimenta teſtantur, quo tempore & commemoratio Apoſtolicæ paſſionis totius Chriſtianitatis Magiſtræ a cunctis jure celebratur, omni Theatrorum atque Circenſium voluptate per univerſas urbes earumdem populis denegatâ, totæ Chriſtianorum ac fidelium mentes Dei cultibus occupentur „.

V. Poſt hæc dubium ſecundum reſolvit, ſubjiciens: " Si qui etiam nunc vel Judæi impietatis amentiâ, vel ſtolidæ paganitatis errore, atque inſaniâ detinentur, aliud eſſe ſupplicationum noverint tempus, aliud voluptatum „.

VI. Expendebat nimirum ipſe religioſiſſimus Imperator diebus illis ſpectaculorum voluptates haud convenire, nec minus periculi imminere Chriſti fidelibus a ſpectaculis per Judæos, & Gentiles, quam per Chriſtianos exhibitis.

Denique tertium ſcrupulum eximens, ſententiâ Chriſtiano Principe dignâ, ſuam legem concludit: " Ac ne quis exiſtimet in honorem Numinis noſtri veluti majore quâdam Imperialis officii neceſſitate compelli, & niſi divinâ religione contemptâ ſpectaculis operam præſtet, ſubeundam forſitan ſibi noſtræ ſerenitatis offenſam, ſi minus circa nos devotionis oſtenderit, quam ſolebat, nemo ambigat, quod tunc maxime manſuetudini noſtræ ab humano genere defertur, cum virtutibus Dei omnipotentis ac meritis univerſis obſequium orbis impenditur „.

VII. Quam merito ſcenica hæc ſpectacula, ludoſque theatrales diebus feſtis proſcripſerint Imperatores, patebit, ſi advertatur, quid de his ſpectaculis ludiſque jam pridem dixerint Patres, & quomodo illa ut irritamenta vitiorum, & ad corrumpendos animos potentiſſime valentia, caute ac ſtudioſe a Fidelibus fugienda monuerint; quam-

(*a*) Vide Scholion in hunc Canonem Tom. VI. operum D. Van-Eſpen, hujus editionis.

Digitized by Google

quamque ea veri Chriſtiani exhorruerint.

Tertullianus in libro Apologetico *cap.* 38. nomine Chriſtianorum loquens, ait: „ Æque ſpectaculis veſtris in tantum re- „ nuntiamus, in quantum originibus eo- „ rum, quas ſcimus de ſuperſtitione con- „ ceptas. Quin & ipſis rebus, de quibus „ tranſiguntur, prætersumus. Nihil eſt no- „ bis cum infamia circi, cum impudicitia „ theatri, cum atrocitate arenæ, cum xyſti „ vanitate „.

Notat hic Rigaltius ad verbum *Præterſumus:* " Prætereſſe dicit, ut ſupereſſe. „ *Præterſumus* igitur iis rebus, quas præ- „ terimus ac prætermittimus, & a quibus „ valde alieni ſumus, videlicet ab infamia „ circi, impudicitia theatri, &c.

VIII. Spectaculorum fœditatem, ac ſpurcitiam, nec non nocendi & animos corrumpendi efficaciam graphice deſcribit S. Cyprianus, ſeu alius auctor tractatus De Spectaculis inter opera Cypriani, atque inter alia ſcribit: " Et cum nulli hominum aut „ generi, aut profeſſioni ab improbis iſto „ ſermone parcatur; ab omnibus tamen ad „ ſpectaculum convenitur: commune dedecus „ delectat, videlicet, vel recognoſcere otia „ vel diſcere: concurritur ad illud pudo- „ ris publici lupanarium, ad obſcœnitatis „ magiſterium, ne quid ſecreto minus aga- „ tur, quam quod in publico diſcitur, & „ inter ipſas leges docetur quidquid legi- „ bus interdicetur. Quod inter hæc Chri- „ ſtianus fidelis facit? cui vitia non licet „ nec recogitare, quid oblectatur ſimula- „ cris libidinis, & in ipſis, depoſitâ vere- „ cundiâ, audacior fiat ad crimina? Diſcit „ facere, dum conſuevit videre „.

IX. Lactantius *lib. 6. Divin. Inſtit. cap.* 20. ſolitâ ſuâ eloquentiâ theatralia hæc ſpectacula inſectatur, eorumque abominandam, & pernicioſam fœditatem vivaciſſime proponit: " In ſcenis (ait) quoque neſcio „ an ſit corruptela vitioſior. Nam & Co- „ micæ fabulæ de ſtupris virginum loquun- „ tur, & amoribus meretricum, & quo „ magis ſunt eloquentes, qui flagitia illa „ finxerunt, magis ſententiarum elegantiâ „ perſuadent, & facilius inhærent audien- „ tium memoriæ verſus numeroſi, & or- „ nati.... Hiſtrionum quoque impudiciſſi- „ mi motus, quid aliud niſi libidines do- „ cent, & inſtigant.... quid juvenes, aut „ virgines facient, cum & fieri ſine pu- „ dore, & ſpectari libenter ab omnibus „ cernunt? Admonentur utique quid fa- „ cere poſſint, & inflammantur libidine, „ quæ aſpectu maxime concitatur, ac ſe „ quiſque pro ſexu in illis imaginibus præ- „ figurat: probantque illa dum rident, & „ adhærentibus vitiis, corruptiores ad cu- „ bicula revertuntur „.

Poſt hæc concludit: " Vitanda ergo ſpe- „ ctacula omnia, non ſolum ne quid vi- „ tiorum pectoribus inſideat, quæ ſedata „ & pacifica eſſe debent, ſed ne cujus nos „ voluptatis conſuetudo deliniat; & a Deo, „ atque a bonis operibus avertat „.

X. Et S. Auguſtinus *lib. 1. De conſenſu Evang. cap.* 33. vocat ea, *caveas turpitudinum, & publicas profeſſiones flagitiorum.* Unde vitæ ſuæ juvenilis errata deſcribens, ait: " Rapiebant me ſpectacula theatrica, „ *plena miſeriarum* mearum, & *fomitibus* „ ignis mei „. *Lib.* 3. *Confeſſ. cap.* 2.

Sed non eſt quiſquam, qui acrius acerbiuſque theatra inſectatus ſit, & fideles ab iis avertere ſtuduerit, quam S. Chryſoſtomus; cujus vix ulla Homilia ſpectaculorum reprehenſione vacat; *Homilia* 29. in *cap.* 6. Matthæi, ſcenicos ludos civitatis *peſtem* vocat; *Homilia* 69. in *cap.* 2. Matthæi: *Theatralem chorum malorum omnium fontem, ſcaturiginem, ac fomitem.*

XI. Si hodiernæ comœdiæ, & theatrales ludi, uti communiter publice exhibentur, propius attendantur, facile apparebit, rationes, ob quas Chriſtianis, & præcipue diebus feſtis haud convenire olim Patres judicarint, etiam in hodiernis militare.

Hinc S. Carolus inter " publicorum pec- „ catorum illecebras, quas homines depra- „ vatæ conſuetudinis errore decepti pro ni- „ hilo putant, ponit ſui temporis ſpecta- „ cula, ludos, ludicraſque res id generis, „ quæ (ait) ab ethnicorum moribus ori- „ ginem ducunt, diſciplinæque Chriſtianæ „ adverſantur. Hæc Concionator repreben- „ det.... perpetuo deteſtabitur, execrabi- „ tur, demonſtrabit incommoda, publicaſ- „ que ærumnas inde in Chriſtianum po- „ pulum dimanare „.

Utque oſtendat quam hæc cum priſtinis ſpectaculis, in quæ Patres calamum ſtrinxere,

xere, conveniant, addit: "In quam ſententiam valde populum confirmabit argumentis, quæ graviſſimi viri, Tertullianus, Cyprianus Martyr, Salvianus, & Chryſoſtomus afferunt „. In Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *pag.* 400.

XII. Si ſpectacula, quæ *comœdiæ*, vel etiam *opera* dici ſolent, expendantur, quæ hodie in civitatibus Belgicis exhiberi ſolent, apparebit ſane, quod non parum jam deſcriptis ſpectaculis ſint conformia; ſanctificationi dierum Feſtorum minime conveniant, & nata ſint populum facile a divinis officiis abſtrahere; imo vix contingat, ut non tantum ad vanitatem, & curioſitatem, ſed & ad libidinem provocent. Perfecta enim vix creduntur, niſi obſcœna aliqua, ut minus ſaltem recte, & ſub terminis quibuſdam æquivocis, quæ frequenter magis inhærent auditoribus, admiſceantur.

XIII. Quapropter Synodus P. II. Cameracenſis inter abuſus, quibus per Synodorum decreta hactenus mederi non potuit, numerat *ſpectacula ludrica*; eaque diebus Dominicis, & aliis Feſtis diebus tempore divini officii, maxime Veſperarum, & Concionis, præcepit non haberi; deſideratque idipſum Regio Edicto confirmari.

XIV. Si choreas, ſaltationes, & tripudia, quæ hodie, præcipue ruri inter perſonas utriuſque ſexus inſtituuntur, conſideremus, apparebit his apprime quadrare, quæ in ſpectacula, choreaſque ſuo tempore dixere Patres; atque ad ea "numquam ſere conveniri ſine multis, & iis quidem graviſſimis Dei offenſionibus (verba ſunt S. Caroli in Synodo Mediolanenſi III. *tit.* 1.) idque ob turpes cogitationes, obſcœne dicta, inhoneſtas actiones, morum corruptelas, & pernicioſas ad omnia opera carnis illecebras illis perpetuo conjunctas, tum propter cædes, rixas, diſſidia, ſtupra, adulteria, aliaque mala plurima inde conſequentia quam ſæpiſſime „.

XV. Veriſſimeque de his dici plerumque poterit, quod de iis olim pronuntiavit Chryſoſtomus *Homil.* 48. *in Matth.* "Multa (ait) noſtrâ hac ætate celebrantur convivia, multæ *choreæ*, & *ſaltationes* homicidæ peraguntur; in quibus non jam ſanctiſſimus præcurſor interficitur, ſed ipſa Chriſti Jeſu membra immaniori quodam modo, ſævitiâque jugulantur. Non aſportatur in diſco caput in ſaltationis pretium, ſed adſtantium plerique omnes fœdis belluiniſque voluptatibus turpiſſime mancipantur: dum ſcilicet irretiuntur crimionoſis cupiditatibus, non abſciſſo cervicibus capite, ſed anima a Chriſto Domino revulſa crudelius enecatur „.

XVI. De noſtratibus audi Cardinalem Bellarminum in Concione 19. *Dominica Quadrag.* "De choreis tantum dicam unum verbum, atque ideo potiſſimum, quod intelligam nonnullis non videri hoc verum malum, & ſciam *Lovanii* eſſe publicas ſcholas, ubi docetur ars tripudiorum. Sed ego profecto: ſi adulterium, & fornicatio eſt malum, videre non poſſum, quomodo viros cum feminis tripudiare non ſit malum, cum ad hoc illud maxime provocet ..... Tu ad calorem adoleſcentiæ addes calorem potationis, deinde ibis, & ridebis, cantabis, ſaltabis cum puellis, & ego nihil mali ſuſpicabor „.

XVII. Hæc ſi rite expendantur, fatendum erit jure merito dixiſſe S. Carolum loco ſupra citato, poſtquam de choreis locutus fuit: "His tot offenſionum, & peccatorum ſeminariis locum dari, iis præſertim diebus, qui dies propitiationis ſunt, & iis ipſis diebus fideles pleroſque nefariis iſtis Satanæ blanditiis illectos, a divinis officiis, religioſis ſupplicationibus, lectionibus ſacris abduci, avertique rudes a percipiendis fidei rudimentis; alioſque ab aliis Chriſtianæ pietatis officiis, in quæ eo tempore religioſe incumbendum eſt, abſtrahi & moveri; hoc certe graviſſimum eſt in conſpectu Dei, & Eccleſiæ „.

XVIII. Saltationes, & choreæ hodiernæ nullibi turpius, majorique cum periculo, & ſcandalo aguntur, quam in conventiculis juvenum ac puellarum, quæ diebus Dominicis, & Feſtis in popinis, præſertim in pagis haberi ſolent; quod Synodus Tornacenſis 1589. *tit.* 4. *cap.* 11. deſcribit, dicens: "Et cum intelligamus in quibuſdam Parochiis præſertim diebus Dominicis, & Feſtis puellas, & viduas, vel etiam

„ con-

,, conjugatas ſine ſuis maritis deduci ad
,, tabernas, vel popinas, vel publica di-
,, verſoria, & illic cum juvenibus aut vi-
,, ris potitare magno cum pudicitiæ ſuæ
,, periculo; præcipimus Paſtoribus, &
,, Concionatoribus illorum locorum, ut
,, acriter hortentur Parochianos ſuos, &
,, Parochianas, ne deinceps tale quid fa-
,, ciant, aut fieri permittant, oſtendentes
,, quam hoc ſit turpe, & periculoſum pu-
,, dicitiæ puellarum, & mulierum, & tri-
,, ſtiſſimos eventus inde provenire, adhor-
,, tantes omnes, & ſingulos, ne tale quid
,, fiat. Itemque ne tabernarii vel caupo-
,, nes illud domi ſuæ fieri patiantur ,,.

XIX. Cum vero hoc malum hoc noſtro ſeculo non imminutum, ſed potius auctum videretur; ipſoſque dies Dominicos, & Feſtos turpiſſime per hæc abominanda conventicula profanari viderent Epiſcopi, omnibus modis, etiam invocato brachio ſeculari exterminandum cenſuerunt.

Synodus Tornacenſis anno 1677. habita *art. 6.* ſtatuit: " Pluribus conquerentibus
,, de puellarum, & adoleſcentum virorum
,, protervia, qui ſimul popinas adeunt...
,, tum etiam de publicis choreis, tripudiis,
,, aliiſque ejuſmodi, quibus cum magno
,, Eccleſiæ ludibrio, & pietatis detrimen-
,, to operam dant populi diebus Domini-
,, cis, & Feſtivis, & maxime diebus de-
,, dicationis, & Patronorum.... adeantur
,, ſeculares etiam Magiſtratus, ipſaque ſu-
,, premi hujus civitatis Conſilii Curia....ut
,, tantum ſcandalum tandem compeſcatur,,.

XX. Nominatiſſimus Gandenſium Antiſtes Antonius Trieſt execrabiles has choreas execratus Decretum edidit ſub annum 1629. in hæc verba: " Abuſus, qui com-
,, mittitur, præſertim ruri a filiabus, quæ
,, immemores pudicitiæ ipſis propriæ, &
,, in primis neceſſariæ, eo audaciæ venlunt,
,, ut invitatæ a juvenibus tabernas frequen-
,, tent Dominicis præſertim, & Feſtis die-
,, bus, præbet, & in dies magis præbebit
,, occaſionem plurimis diſſolutionibus, &
,, flagitiis: ea propter Paſtoribus injungi-
,, mus, ut in ſermonibus ſuis ea, quâ po-
,, terunt diligentiâ, in abuſum illum inve-
,, hantur, & parentes ſedulo corripiant de
,, abominabili ſua incuria, & indulgentia,
,, quod filias ſuas tanto cum periculo pu-
,, dicitiæ, & famæ ſuæ ejuſmodi conſor-
,, tiis ſinant intereſſe ,,.

XXI. Epiſcopi Antuerpienſes eumdem abuſum in ſua Diœceſi invaluiſſe intelligentes, plura adverſus illum edidere ſeveriſſima decreta: quibus non obſtantibus intelligens Antiſtes Joannes Ferdinandus hoc malum, ubi radices egit, in dies graſſari & diffundi, Prædeceſſorum ſuorum Decreta die 24. Feb. 1685. editâ Conſtitutione renovavit; injungens Archipresbyteris, & Paſtoribus cum Vicariis ſuis, ut hujuſmodi conventus ab impari ſexu agitari ſolitos pro virili ſua extirpare ſtudeant: "Si vero
,, accideret (ait) ut quipiam a Paſtore cor-
,, repti non reſipiſcerent, Paſtor nobis de-
,, feret, ut ſi Matrimonio poſtmodum jun-
,, gi vellent, deſpiciamus, num ſatius non
,, fuerit eos a Matrimonio, vel Sponſalibus
,, contrahendis arcere, neque adducere nos
,, poterunt, ut conſenſum præbeamus, do-
,, nec reſipuerint, & datum ſcandalum re-
,, paraverint ,, &c.

Deplorat autem hic Antiſtes profanationem dierum feſtorum, quam hi conventus per ebrietates, perjuria, impudicitias, & intolerabiles abuſus in hiſce committi ſolita, inducunt.

XXII. Alphonſus De Berghes Archiepiſcopus Mechlinienſis editâ de hoc abuſu Epiſtolâ Paſtorali anno 1675. ſignificat,
,, quod maxima & deflenda pernicies irre-
,, pſerit juvenes inter & puellas, qui
,, Dominicis, Feſtivis, aliiſque (quos vo-
,, cant *Vrolijke Avonden*) tempore etiam
,, divini officii ad tabernas identidem con-
,, veniunt; ubi potitant, & tripudia agi-
,, tant in multam noctem, & interea ejus-
,, modi miſcentur colloquia, tam obſcœnæ
,, canuntur cantilenæ, & ab ipſis quidem
,, conjugatis, qui dictis juniorum conventi-
,, bus interſunt, tam impudici attactus
,, tentantur, & exercentur; tamque fre-
,, quentes ſcurrilitates, & ſordes cum ma-
,, gno animarum interitu contingunt, ut
,, vel ex auditu eorumdem horreant pii,
,, & timorati obſtupeſcant ,,.

XXIII. Mandat dein Paſtoribus, ut pro virili incumbant, & adlaborent, quo *intolerabile* hoc malum, & *abominandum* abuſum, *maximaque* flagitia impediant: ut e ſuggeſtu, & confeſſionali, & quâvis feren-

te occaſione ob oculos *efficaciter* proponant pericula, & *innumera* mala, quæ præfatos Conventus comitari ſolent.

XXIV. Poſt hæc dicit, quod cum id muneris quoque ſit Poteſtatum ſecularium, ut cum Paſtoribus invigilare, & ejuſmodi mala, ubi graſſantur, a juventute arcere obſtringantur, Paſtoribus incumbat, illas accedere, ut pro officio adlaborent, ad tantum malum extirpandum, *brachiumque*, ut vocant, *ſeculare*, ubi opus, non denegent: quo fiat, ut ſtrenue ad executionem deducantur Edicta, quæ a Majeſtate Regia pro ſanctificatione Dominicorum Feſtorumque dierum non ſemel emanarunt.

XXV. Plura fuerunt Regia Edicta XVI. & XVII. ſeculo edita pro obſervatione dierum feſtorum: quæ ſi juxta mentem Regis ab Officiariis, & Magiſtratibus civilibus executioni mandarentur, indubie magna ex parte abuſus, qui diebus illis committi ſolent, impedirentur; eaque omnia rurſus innovata ſunt per decretum Regium 21. Martii 1682. quod ad inſtantiam Archiepiſcopi Mechlinienſis emanavit, ſpecialiterque injungitur Officiariis Regiis ſub Diœceſi Mechlinienſi, ut operam ſuam conferant pro impediendis inſolentiis expreſſis in hac Epiſtola Paſtorali; utque illa ſecundum ſuum tenorem executioni mandetur, & obſervetur.

XXVI. Cum autem dictus Archiepiſcopus adverteret, quod nec Epiſtola Paſtoralis, nec Edictum Regium ad extirpandum hunc abuſum ſufficerent, fortiora remedia adhibenda judicavit.

Hunc in finem per litteras circulares ſignificare juſſit Archipresbyteris, quod cum intellexerit, multos adoleſcentes, alioſque ad tabernas ire contra ſuum decretum de anno 1675. etſi eidem acceſſerit Regium Edictum; idcirco mandet omnibus, & ſingulis Dominis Paſtoribus, ut " dictos pu-
" blicos inobedientes habeant tamquam pec-
" catores publicos, de quibus in Paſtorali,
" & ad Sacramenta non admittant, aſſi-
" ſtentiamque ſuam iis denegent tum in
" ſponſalibus, tum in Matrimoniis, donec
" publicum ſcandalum repararint (*a*) ".

Tandem Epiſtola concluditur his verbis:
" qua in re illuſtriſſimus Dominus cupit,
" ut R. V. (Archipresbyterum alloquitur)
" in ſuis viſitationibus circa exceſſus iſtos
" & Veſperarum, ac Catechiſmi omiſſio-
" nes diligenter inquirat ".

Sane ſi ſincere, & accurate expendantur nefanda, quæ in his adoleſcentum, & puellarum conventibus, & choreis perpetrari conſueverunt, apparebit, jure meritiſſimo hodiernis illis choreis & conventibus applicari, quæ de ſui temporis choreis Patres dixere; imo hiſce choreis aptiſſime convenire definitionem S. Carolo aliquando probatam: *Eſt circulus, cujus centrum eſt diabolus, & cujus circumferentiæ ſunt Angeli ejus circumſtantes.*

XXVII. Plura de his conventiculis, nec non choreis, & tripudiis, eorumque peſſimis effectibus videri poterunt in quodam tractatu *De Choreis & tripudiis, prout agitari paſſim ſolent, præſertim diebus Dominicis & Feſtis*, quem ſub titulo Theſium evulgavit Bartholomæus Paſmans in hac Academia Doctor Theologus; ubi una oſtendit, quam arcta graviſque ſit Epiſcoporum, Paſtorum, necnon Magiſtratuum obligatio indeſinenter omnibus mediis adlaborandi, ut hoc malum extirpetur; quomodo item ſub gravi peccato conſtringantur parentes proles ſuas, & Patres-familias ſuos domeſticos ab hujuſmodi conventiculis retrahere.

XXVIII. Multipliciter per frequentationem popinarum, & tabernarum dies Dominicos, & feſtivos violari, ob multiplicia peccata, quæ in illis committi ſolent, jam pridem notatum fuit; atque ob hanc popinarum frequentationem potiſſimum verificari illud S. Antonini *par. 4. tit. 9. cap. 7.* §. 5. " Omnium lacrymis deflenda
" eſt Chriſtianorum cæcitas, quod gravius
" Deum offendant diebus feſtis ejuſdem
" divino cultui dedicatis, quam tota he-
" bdomadâ ad vitam parandam inſtitutâ ".

XXIX.

(*a*) Epiſtola, & litteræ circulares Archiepiſcopi Mechlinienſis ſimul cum gemino Caroli II. Hiſpaniarum Regis decreto collocatæ ſunt in fine hujus voluminis ſub littera R.

XXIX. Præter Principum Edicta, quæ generaliter uſum tabernarum, ob multiplices exceſſus, qui in iis committuntur, moderantur, relata *part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 4. ſunt inſuper plura Principum Edicta, quibus cavetur, ut nullus Incolarum ad tabernas recipiatur; nec taberna ulli incolæ pateat diebus Dominicis, aut feſtis tempore Miſſæ, Sacri, & Veſperarum. Ita Edictum Philippi II. ad Synodum P. II. Cameracenſem *art.* 5. Item Edictum Alberti & Iſabellæ anno 1607., quod habetur *part.* 2. Edictorum Flandriæ *pag.* 33.

XXX. Quæ & ſynodalibus Decretis ſæpius injuncta fuerunt. Et quidem Synodus Antuerpienſis ſub Miræo anno 1610. *tit.* 13. *cap.* 2. advertens non omnes ad ſanctificationem Feſtorum monitionibus flecti: " Volumus (ait) contra illos tranſgreſſores ſine diſſimulatione procedi juxta Eccleſiæ præcepta, Sereniſſimorum Principum noſtrorum Edicta, Prædeceſſorumque noſtrorum Ordinationes..... Potiſſimum diligenter obſervetur, ne Dominicis & Feſtis diebus, eo tempore, quo divinum Officium fit, aut verbum Dei prædicatur, tabernæ, vel hoſpitia ulla aliis quam viatoribus pateant. Si vero ipſi Officiarii caupones ſint, & hac occaſione lucri cupiditate hanc juſtiſſimam legem ipſi violent, aut alias fuerint negligentes, mandamus Paſtoribus, & aliis in Parochia Sacerdotibus, nec non & Cuſtodibus, ut tales ad Officialem noſtrum deferant: eidem Officiali nihilominus injungentes, ut in tales inquirat etiam non monitus a Paſtore ".

Similiter Synodus Mechlinienſis anno 1609. *tit.* 12. *cap.* 1. ait: " Diebus Dominicis, aut Feſtivis tempore concionis, ſummi Sacri, vel Veſperarum in tabernis potitantes, aut publicis luſibus, vel tripudiis vacantes, denuntientur, pro qualitate perſonarum, & modo ſcandali puniendi ". In margine indicatur Edictum Principum pro obſervantia Feſtorum.

Eadem paſſim in omnibus Synodis Belgicis inculcantur, & ſub gravibus etiam pœnis injunguntur; nominatimque in ultima Synodo Namurcenſi an. 1659. iiſdem verbis adoptatur relatum Decretum Synodi Mechlinienſis; additurque: " In quo caſu & omnibus aliis ſervabitur Edictum Alberti & Iſabellæ de anno 1607. publicatum Namurci anno 1608. ".

XXXI. Sunt & alia exercitia, quæ licet ex ſe non ſint illicita, & eam malorum & inſolentiarum non ſoleant habere ſequelam, quam ſecum quaſi infallibiliter trahunt choreæ, juvenum puellarumque conventicula, ac tabernarum frequentatio, tamen nata ſunt avertere a divinis officiis, & debitum Feſtorum dierum cultum impedire; quales ſunt plerique luſus publici a corporum agitatione & induſtria dependentes; qui licet cum moderatione ad aliquam corporis exercitationem etiam diebus Dominicis, & Feſtivis tolerari poſſint, tamen & ſynodalibus decretis, & Principum Edictis vetitum eſt, publica hæc exercitia facere tempore divini officii: ita Synodus P. II. Cameracenſis, & Edictum Philippi II. ejuſdem confirmatorium *art.* 5. & citatum Edictum Alberti, & Iſabellæ.

XXXII. Ex omnibus hactenus relatis tum Synodorum, & Epiſcoporum, tum Principum decretis, & Edictis videre eſt, ſat multa eſſe provide ſtatuta, pro Feſtorum debito cultu; eorumque neglectam executionem eſſe cauſam illius dierum Feſtorum profanationis, quæ multis in locis tam horrenda eſt, ut timendum ſi a minis, quas olim Deus per Prophetam Malachiam *cap.* 2. *verſ.* 3. populo Judaico denuntiavit in verbis: *Ecce ego projiciam vobis brachium, & diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum*. Et illud Iſaiæ *cap.* 1. *verſ.* 13. *Neomeniam, & Sabbatum, & ſolemnitates alias non feram, iniqui ſunt cœtus veſtri; Calendas veſtras, & ſolemnitates veſtras odivit anima mea: facta ſunt mihi moleſta, laboravi ſuſtinens.*

CAPUT VI.

De licentia laborandi diebus Feſtivis.

1. *Eccleſia in obſervatione diei feſti vult ſervari illud Chriſti*: Sabbatum propter hominem *factum eſt*, & non homo propter Sabbatum.

2. *Lex*

2. *Lex charitatis cedit legi poſitivæ de obſervatione Sabbati.*
3. *Lex generalis cedit legi particulari.*
4. *Chriſtus docuit præferendam miſericordiam, & charitatem* externo *cultui diei feſti.*
5. *Chriſtus oſtendit, quod conditor legis, in lege diſpenſare poſſit.*
6. *Jam pridem oſtendit Eccleſia, externum cultum diei feſti cedere debere neceſſitati.*
7. *Ob neceſſitatem indulſit generaliter Conſtantinus* Agricolis *laborare.*
8. *Legem hanc correxit Leo Sapiens; quâ correctione hodie utimur.*
9. *Neceſſitas determinanda a legitimis Superioribus.*
10. *Notabilis ſpecies diſpenſationis ex Decretali Alexandri III.*
11. *Synodi Belgicæ pro diſpenſatione obtinenda remittunt ad Superiorem Eccleſiaſticum.*
12. *Judicium de* neceſſitate *Synodus Cameracenſis delegat Archipresbytero, vel Paſtori.*
13. *Edictum Principum videtur remittere ad Magiſtratum civilem.*
14. *An Epiſcopi ſine Regio placito queant publicare ordinationes ſuper obſervatione feſtorum?*
15. *Conciliatio prædictorum Edictorum cum Synodo II. Cameracenſi.*
16. *Quid agendum Archipresbyteris & Parochis, ſi Officiales civiles eam auctoritatem ſibi liberalius, quam oportet, uſurpent?*
17. *Circa colligendas fruges diſpenſatio haud facile neganda; præſertim ſi Magiſtratus judicet neceſſitatem eſſe.*
18. *Aliqua indulgeri poſſunt feſtis minus ſolemnibus, non indulgenda ſolemnioribus.*
19. *Diſpenſatio danda ob neceſſitatem* non affectatam.
20. *Quomodo adverſus violatores feſtorum ex Decretis Synodorum procedendum?*
21. *Ex Edicto Principum locus eſt præventioni inter Judicem Eccleſiaſticum, & Civilem; & quæ ab illo obſervanda?*

I. SIc Eccleſia ab operibus ſervilibus, aliiſque per ſe minime illicitis, ſed mentem tamen a rebus divinis avocare ſolitis, abſtinendum cenſuit diebus Dominicis, & Feſtivis, ut tamen ſemper meminerit moniti Magiſtri ſui: *Sabbatum propter hominem factum eſt, & non homo propter Sabbatum.* Marci *cap. 2. verſ. 27.*

Quo ſuo monito indicatum voluit Chriſtus, Sabbatum omniaque ad ejus ſanctificationem inſtituta, referenda eſſe ad ſanctificationem, & utilitatem hominis: adeoque ſi huic fini hìc & nunc non conveniant; ſed e contrario in hominis detrimentum vergerent, tunc Sabbatum ejuſque leges cedere debere, utpote quod propter hominem factum eſt.

II. Hoc ipſum ſæpius Chriſtus tum verbo, tum facto oſtendit, ut Phariſaicum & ſuperſtitioſum Sabbati cultum deſtrueret.

Et quidem cum quodam tempore abiens Jeſus per ſata Sabbato, Diſcipuli ejus eſurientes cœpiſſent vellere ſpicas, & manducare; & Phariſæi id videntes, dicerent ei Matt. *cap. 12. verſ. 2. Ecce Diſcipuli tui faciunt quod non licet Sabbatis.* Chriſtus a Phariſaica hac reprehenſione vindicans Diſcipulos ſuos, dixit eis *verſ. 3.* & *4. Non legiſtis quid fecerit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant, quomodo intravit in Domum Dei, & panes propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum ipſo erant, niſi ſolis Sacerdotibus.*

Hìc oſtendit divinus magiſter, legem mere poſitivam etiam de concernentibus cultum Dei, poſtponendam legi naturali neceſſitatis; nullamque conſecrationem rei aut diei eam legem abrogare poſſe, quæ proximo in neceſſitate charitatem exhiberi jubet.

III. Alterum argumentum in defenſionem Diſcipulorum ſubjungit, dicens, *verſ. 5.* & *6. Aut non legiſtis in lege, quia Sabbatis Sacerdotes in Templo Sabbatum violant, & ſine crimine ſunt? Dico autem vobis, quia Templo major eſt hic.*

Quibus verbis docet, legem poſitivam generalem colendi Sabbatum nonnumquam ceſſare, cum alia particularis lex ad eamdem ſanctificationem pertinens concurrit.

IV. Dein ſubjicit Chriſtus hanc regulam *verſ. 7. Si autem ſciretis, quid eſt, mi-*

Digitized by Google

miſericordiam volo, & non ſacrificium, numquam condemnaſſetis innocentes.

Quaſi diceret; quia lex charitatis præferenda eſt omni *externo* cultui, *externiſque* ſacrificiis, ſi eam ſat expendiſſetis, numquam condemnaſſetis Diſcipulos in neceſſitate poſitos die Sabbati *ſpicas vellentes*, eaſque ad eſuriem ſuam explendam manducantes: quia externum quidem Sabbati cultum volo; ſed magis miſericordiam, & charitatem, quâ proximo in neceſſitate conſtituto ſuccurritur.

V. Denique concludens, ait *verſ.* 8. *Dominus enim eſt Filius hominis, etiam Sabbati*: id eſt, Filius hominis, qui Sabbatum inſtituit, eique Leges præſcripſit. eatenus eſt etiam Dominus Sabbati, ut lege charitatis, vel neceſſitatis occurrente, poſſit in legibus illis diſpenſare.

His divinis regulis inſiſtens Eccleſia, Leges ſuas pro dierum feſtivorum cultu, & ſanctificatione inſtitutas, ita ſemper intellexit, ut legi neceſſitatis & charitatis, aut legi alteri ſpeciali eas cedere debere profiteretur; ſeque dierum feſtorum, legumque ad illorum cultum ſpectantium ita dominam eſſe, ut quando lex charitatis, aut neceſſitatis poſtulaverit, a legibus illis recedendi poteſtatem facere queat; quo oſtendat, quod ad exemplum Sabbati, dies feſtus factus ſit propter hominem, non homo propter diem feſtum.

VI. A Patribus Synodi Laodicenæ jam pridem decretum legimus *Can.* 29. " Quod ,, non oportet Chriſtianos judaizare; & ,, in Sabbato otiari; ſed eo die operari: ,, præferentes autem in veneratione Do- ,, minicum diem, *ſi modo poſſint*, ut Chri- ,, ſtiani hoc faciant ,, (*a*).

Ad additam clauſulam, *ſi modo poſſint*, reflectens Theodorus Balſamon in Commentario in hunc Canonem, ait: " Sed ,, & hoc ſcilicet die Dominico non ope- ,, rari, non neceſſario mandarunt; ſed ad- ,, jecerunt, *ſi poſſint Fideles*. Si enim pro- ,, pter inopiam, vel aliam aliquam neceſ- ,, ſitatem, etiam die Dominico fuerit ali- ,, quis operatus, præjudicium ei non af- ,, fertur ,,.

Eamdem clauſulam obſervat Zonaras, additque: " Lex vero civilis, a muneri- ,, bus die Dominico pacationem eſſe, ſi ,, agricolarum opera excipias, omnino ju- ,, bet. Illis namque, quia forte, operibus ,, primo quoque tempore obeundis alium ,, diem pariter accommodatum nanciſci non ,, ita facile fuerit, Dominico quoque die ,, operam navandi facultas conceſſa eſt ,,.

VII. Lex civilis, cujus hìc meminit Zonaras, videtur eſſe Conſtitutio Conſtantini Magni relata in *L.* 2. *Cod. De Feriis*, quâ permittebatur agricolis die Dominico operas ſuas exercere, additâ hâc ratione: ,, Quoniam frequenter evenit, ut non aptius ,, alio die frumenta ſulcis, aut vineæ ſcro- ,, bibus mandentur; ne occaſione *momenti* ,, *pereat commoditas* cœleſti proviſione con- ,, ceſſa ,,.

VIII. Ad neceſſitatem Imperatorem reflexiſſe ſat apertum eſt: ſed quia neceſſitas hæc non ſemper occurrit, ac ideo videretur nimia a veneratione diei Dominicæ exemptio agricolis indulta, Leo Sapiens ſæculo IX. eam legem correxit *Conſtit.* 54. ſtatuitque, ut omnes in die ſacro a labore vacent: " neque *Agricolæ*, neque quippiam ,, alii in illo illicitum opus aggrediantur. ,, Si enim, qui umbram quamdam atque ,, figuram obſervabant, tantopere Sabbati ,, diem venerabantur, ut ab omni prorſus ,, opere abſtinerent, quomodo qui gratiæ ,, lucem, ipſamque veritatem colunt, eos ,, hunc diem qui, a Domino honore ditatus eſt, noſque ab exitii dedecore libe- ,, ravit, non venerari par eſt ,,?

Agricolas igitur non ſecus atque alios opifices per ceſſationem operarum ſuarum colere dies feſtos voluit Leo; quod & poſteriores tam Principum, quam Epiſcoporum leges decreverunt; eâ tamen cautione, ut neceſſitati lex hæc poſitiva cedat; quæ ſemper intacta manſit.

IX. Ne prætextu *neceſſitatis* Leges eccleſiaſticæ paſſim violentur, atque unicuique liberum ſit legem tranſgredi, dum pro arbitrio ſuo, & affectu neceſſitatem fingit, merito hujus neceſſitatis determinatio non

(*a*) De Canonis 29. Laodiceni interpretatione multa erudite dedit D. Van-Eſpen tom. VI. hujus editionis in ſua diſſertatione in Concilium Laodicenum.

Digitized by Google

non cujuslibet privati; ſed Superiorum arbitrio, & judicio commiſſa eſt: ut hi neceſſitate, aut utilitate perpenſâ, judicent, an & quomodo in lege diſpenſandum ſit.

X. Notabilis ſpecies diſpenſationis, quæ & regulas aliquas ſuppeditat, occurrit in *cap.* 3. ;; *De Feriis*, ubi reſcribit Alexander III. Archiepiſcopo Tribürienſi, ejuſque Suffraganeis: " Quod cum regio veſtra non mul„ tum frugibus abundet, mare, in qno „ populus majorem conſuevit habere ſuſten„ tationem ſterilius ſolito effectum fuiſſe „ multorum relationibus cognoſcentes, beati „ Petri auctoritate & Pauli, & noſtrâ in„ dulgemus, ut liceat Parochianis veſtris „ diebus Dominicis, & aliis feſtis (præter„ quam in majoribus anni ſolemnitatibus) „ ſi alecia (*a*) terræ ſe inclinaverint, eo„ rum captioni iogruente neceſſitate inten„ dere: ita quod poſt factam capturam Ec„ cleſiis circumpoſitis & Chriſti pauperibus „ congruam faciant portionem „.

XI. Synodi noſtræ Belgicæ pro diſpenſatione paſſim ad Epiſcopum, Archipresbyternm, aut Paſtorem remittunt.

Synodus P. I. Mechlinienſis, *tit. De Feſtis*, *cap.* 3. " Vetat omnibus Magiſtrati„ bus, & Secularibus Judicibus, ne cuiquam „ ex omnibus prædictis feſtis violandi ſeu „ profanandi licentiam concedant, ſed eos „ qui ab ipſis licentiam hujuſmodi requi„ runt, ad Epiſcopum, ejnſve Vicarium, vel „ Paſtorem remittant: alioqui contra eos „ tamquam Synodalium Statutorum tranſ„ greſſores, & alias prout de jure, proce„ dant „.

XII. Similiter Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 4. *cap.* 2. poſtquam dixit diebus feſtis, nec permitti agrorum cultum, aut meſſem, molitorum, coctorum cereviſiæ, lanionum, piſtorumque operas, additâ hac exceptione, *niſi ob notabilem neceſſitatem*, dicit: " Cujus cognitio ad Decanum Chriſtia„ nitatis, vel eo abſente, aut nimis procul „ degente, ad Paſtorem loci ſpectabit „.

XIII. Edictum Philippi II. ad hanc Synodum, *art.* 7. pariter vult diebus feſtis a prædictis exercitiis abſtineri, " niſi ob ne„ ceſſitatem declarandam (ait) per Officia„ rium, & Magiſtratum loci, de adviſa„ mento Decani Chriſtianitatis, aut in ejus „ abſentia Paſtoris loci „. Idipſum habet Edictum Alberti & Iſabellæ, quod emanavit anno 1607. ſuper obſervatione dierum feſtorum.

☞ XIV. Epiſcopus Gandenſis pro obſervatione diei Dominicæ & Feſtorum anno 1622. Ordinationem conceperat conſtantem triginta articulis, eamque communicandam cenſuit Principi in ſuo Conſilio privato, ob difficultatem, quam Epiſcopo movebat Conſilium Flandriæ, prætendens fas non eſſe Epiſcopo ſimiles Ordinationes Leges promulgare, iiſque populum adſtringere ſine prævio conſenſu Regis. Plura quoque per Conſilium Flandriæ huic Ordinationi tamquam tempori & receptis moribus minime convenientia opponebantur. Poſtquam vero hæc in Conſilio privato fuere examinata, Ordinatio Epiſcopi probata fuit, exiguâ in ea factâ moderatione, nihil tamen decidit Conſilium privatum ſuper primaria difficultate, quam moverat Conſilinm Flandriæ; utrum ſcilicet fas eſſet Epiſcopo ſine prævio Regis conſenſu ſimiles Ordinationes publicare; ſed ut ab hac controverſia abſtraheret, hanc Epiſcopi Ordinationem quoad omnes ſuos articulos probavit, & ſub nomine Regis in ſuo Conſilio privato prodiit per modum Edicti, adhibitâ quâdam moderatione, ac ſignanter circa articulum 28. Ordinationis, per quem volentes obtinere facultatem operandi die Dominico aut feſto remittebantur pro ea obtinenda ad Epiſcopnm, ejuſve Vicarium, vel Officialem, aut etiam Archipresbyterum Ruralem, aut Paſtorem loci, nullâ factâ mentione Magiſtratus civilis: at vero Edictum declarat, quod qui ex cauſa neceſſitatis obtinuerint veniam operandi die Feſto ab Epiſcopo, vel ejus Vicario, vel Officiali, Archipresbytero, vel Paſtore, aut etiam ab *Officiario vel Magiſtratu loci*, prævio adviſamento, vel interventu Archipresbyteri,

(*a*) Alecium ſignificare ſolet tres ſpecies piſciculorum, qui ſale condiuntur, nempe *les Harengs, les Sardines, & les Anchois.*

teri, vel Paſtoris, conformiter ad Edictum de anno 1607. forent immunes ab omni mulcta. Hæc Ordinatio Epiſcopi una cum Regio Edicto habetur Parte III. Edictorum Flandriæ. *Lib.* 1. *Rub.* 1.

XV. Super hoc Edicto duobus aliis *num.* 13. relatis reflectens Zypæus in Notitia Juris Belgici, *tit. De Feriis*, *num.* 4. ait:
„ Judicio quidem Magiſtratus quatenus de
„ *puro facto* neceſſitatis quæritur: Archi-
„ presbyteri ruralis, aut ubi is non eſt,
„ Paſtoris; quatenus de obligatione præ-
„ cepti Decalogi ſeu Eccleſiæ agitur: quæ
„ non habet alium interpretem, quam Ec-
„ cleſiaſticum Magiſtratum.... ut & di-
„ ſpenſatio ſuper obligatione non alteri
„ competere poſſit; ſed tantum ſuper de-
„ claratione facti, & ſic impropriâ locu-
„ tione „.

XVI. Inter acta & reſoluta in Congregatione Archipresbyterorum, præſidente Archiepiſcopo Mechlinienſi, habita die 25. & 26. Septembris, anno 1663. *art.* 41. & 42. habetur: " Ad evitandum abuſum, quo
„ in aliquibus locis Ballivi & Officiarii lai-
„ ci pro certo pretio permittunt, incon-
„ ſulto Ordinario, Archipresbytero, vel
„ alio ad id deputato, quod diebus feſtivis
„ & prohibitis ruſtici arare poſſint, &
„ carrucare, Archipresbyteri agent iſtic
„ loci cum prædictis Ballivis, curabunt-
„ que ſignificari dictis ruſticis, eos per ſi-
„ milem licentiam non evaſuros correctio-
„ nem Judicis Eccleſiaſtici, & ſi idipſum
„ non ſufficiat, aut tales Ballivi non de-
„ ſiſtant, tranſcribent Ordinario, aut Vi-
„ cariatui, aut Officiali, ut deſuper pro-
„ videatur; interim non impeditur ruſti-
„ cus, qui ab Archipresbytero, vel Pa-
„ ſtore diſpenſationem obtinuerit, iſtum
„ Ballivum, vel officiarium dictæ diſpen-
„ ſationis certiorem reddere „.

XVII. Diſpenſandi occaſio, præſertim in pagis, præcipue occurrit tempore meſſis ad colligendos fructus; quando vel ob irruentem militem, vel ob periculum intemperiei aëris collectio hæc moram non patitur; quando non moroſe diſpenſari convenit; *ne occaſione momenti pereat commoditas, cœleſti proviſione conceſſa;* uti loquitur citata lex Conſtantini: ideoque ſi judicio Magiſtratus, *neceſſitas notabilis* videatur, haud convenit, ut Archipresbyter aut Paſtor licentiam hoc caſu facile neget.

XVIII. Porro in hac diſpenſatione circa quodcumque opus ſervile verſetur, diſtinguendi dies feſtivi ſolemniores a minus ſolemnibus; quemadmodum diſtinguit Pontifex in citato *cap.* 3. *De Feriis*, concedens facultatem incolis certarum regionum piſcandi diebus Dominicis & feſtis, *præterquam in majoribus anni feſtivitatibus.*

Eam regulam ſequuta Synodus P. I. Mechlinienſis, *tit. De Feſtis*, *cap.* 2. poſtquam " interdixit omnibus ſuæ Provinciæ
„ Chriſti Fidelibus opera manualia, &
„ ſecularia quæcumque, mercatum item &
„ forum rerum venalium, atque judicialia
„ exercere, ſubjungit per modum modera-
„ tionis: Ita tamen ut Epiſcopis in illis
„ feſtis, quæ *minus* celebria ſunt, ad po-
„ puli commoditatem liceat aliquid pro
„ ſua diſcretione relaxare „.

Non dubium ergo quin aliqua permitti queant diebus Dominicis, & feſtis minoribus, quæ permittenda non ſunt in ſolemnitatibus majoribus; majorque neceſſitas requiratur, ut licentia laborandi in his ſolemnitatibus annuatur, quam in aliis feſtis aut Dominicis diebus.

XIX. Nicolaus V. a Tranſylvanis conſultus " an pauperibus villanis ac oppida-
„ nis licitum ſit vendere die Dominico,
„ vel feſto alicujus Sancti, panes, legu-
„ mina, pyra, poma, & alia legumina;
„ vel ſit licitum eis finita Miſsâ, poſt
„ prandium de campo, tempore meſſis,
„ cum timetur de pluvia, portare cum
„ pecoribus, vel equis, vel curribus, li-
„ num, fœnum, & alia blada humano uſui
„ convenientia? Reſpondit Pontifex: Di-
„ cendum eſt, quod ceſſante neceſſitate ab
„ omni opere ſervili abſtinendum eſt die-
„ bus Dominicis, & feſtivis: ſed neceſſi-
„ tate cogente, non tamen *affectatâ*, ſeu
„ *procuratâ*, licitum eſt præmiſſa exerce-
„ re „. Habetur apud Odoricum Raynaldum ad annum 1447. *num.* 28.

Recte dixit Nicolaus, neceſſitate *non affectatâ*, ſeu *procuratâ:* nonnulli enim ea, quæ diebus feriatis agere, aut procurare deberent, in diem Dominicum aut feſtum ex propoſito differunt, atque ita neceſſitatem affectant ſeu procurant; contra quos tam-

tamquam dierum feſtorum violatores, agit Catechiſmus Romanus in expoſitione tertii præcepti Decalogi, *num.* 29.

XX. Si citra licentiam opera vetita diebus Dominicis, & feſtis exerceantur, ex Decretis Synodorum etiam pœnis pecuniariis adverſus violatores agendum; quibus „ per Officialem Mechlinienſem inflictis „ requiſitus Amannus Bruxellenſis noluit „ ſententias executioni mandare, quaſi ea „ auctoritas Eccleſiæ non competeret, & „ juri Principum derogaret, ſed inſtante „ Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi „ a Cancellaria Brabantiæ factâ relatione „ Principi, condemnatus fuit eas ſententias executioni mandare, 28. Maji „ 1605. „. Ita Zypæus in Jure novo, *tit. De Feriis, num.* 2.

XXI. Edictum Principum noſtrorum de anno 1607. ut efficacior, & promptior ſit, executio eorum, quæ ibidem pro cultu dierum feſtorum ſtatuta ſunt, vult contra violatores procedi tam per Judices Eccleſiaſticos, quam per Civiles jure præventionis: ita tamen ut ſi per Judicem Eccleſiaſticum procedatur ad mulctam pecuniariam, ea fiat cum decenti moderatione, applicanda ad uſum pauperum, aut Hoſpitalium ſpeciatim in ſententia exprimendorum.

Inſuper ſi citatus coram Judice Eccleſiaſtico alleget, probetque ſecum diſpenſatum ratione alicujus neceſſitatis per Officiarium, vel Magiſtratum loci cum adviſamento Paſtoris, ut eodem Edicto ordinatum eſt, ipſe Judex Eccleſiaſticus tenebitur ſuperſedere, neque ulterius inquirere poterit, an diſpenſatio bene, vel male data ſit (*a*).

(*a*) Ex iis, quæ in titulo de celebratione Feſtorum dicta ſunt, recte concluditur, eorum obſervationem duabus abſolvi partibus. Primâ, quæ privativa dicitur, & in quiete ſeu ceſſatione ab opere ſervili conſiſtit; alterâ, quæ poſitiva eſt, & in ſanctificatione iſtius quietis, id eſt, in Religioſo Dei cultu verſatur.

MONU-

Digitized by Google

MONUMENTA JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI

Quæ in ſecundo volumine citantur.

M O N I T U M

Monumenta, quæ in anterioribus hujus Operis editionibus diſperſa leguntur, hic collecta, ut in primo volumine, Lector deprehendet: ea quotquot ſunt, ſecundum ſeriem paginarum, in quibus citata ſunt, in iſta collectione collocantur; ac ſingula in fronte litteris majuſculis, quibus in decurſu Operis notata fuere, in iſtis excerptis deſignantur: quæque itidem eumdem ordinem, numerum, ac litterarum ſeriem, in priori volumine jam inceptam proſequentia, proferuntur.

Monumentum XII. *citatum pag.* 52. *num.* IX.

N

DECRETUM SANCTÆ CONGREGATIONIS PRO JURE Parochorum in purificatione mulierum.

PEtrus vander Perre, Jurium Licentiatus, Canonicus Eccleſiæ Cathedralis, & Officialis Antuerpienſis, uti Commiſſarius & executor ad infraſcripta a Perilluſtri, & Reverendiſſimo Domino Epiſcopo Antuerpienſi, commiſſus, ac ſpecialiter deputatus: omnibus & ſingulis hujus Diœceſis ſubditis, quos infraſcriptum tanget negotium, ſalutem in Domino.

Cognitum ſit univerſis, quod ex parte RR. DD. Plebanorum præfatæ Cathedralis Eccleſiæ, & Paſtorum Eccleſiarum ſubalternarum hujus urbis, nobis exhibitus ſit libellus ſupplex, quo petierint, quatenus juxta commiſſionem nobis impartitam a præfato Perilluſtri ac Reverendiſſimo Domino Epiſcopo die 14. Aprilis currentis anni 1663. publicare, ac debitæ executioni demandare dignaremur ſententiam, quam Præfati Domini Plebani & Paſtores die decimâ octavâ Novembris 1662. obtinuerunt a ſacra Congregatione Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, contra Regulares Mendicantes hujus urbis, tenorem qui ſequitur ſequentem:

IN ANTUERPIENSI (Epiſcopatu).

Conquerebantur Parochi civitatis Antuerpienſis, quod non obſtante contraria conſuetudine, nec non Conſtitutione Synodi Provincialis, per ſacram Congregationem recognitæ, & per Sedem Apoſtolicam approbatæ, Regulares Mendicantes functionibus Paſtoralibus ſe immiſceant; & præſertim audeant in ſuis Eccleſiis mulieres poſt partum ad purificationem admittere: addebantque, a Domino Epiſcopo Antuerpienſi, utpote Regulari, hujuſmodi præjudiciis per Regulares illatis, minime conſuli. Quare ab Apoſtolicæ Sedis auctoritate ſubſidium ac tutelam ſimpliciter petentes quærebant: An prædictis Regularibus civitatis Antuerpienſis liceat in propriis Eccleſiis mulieres poſt partum ad purificationem admittere.

Die 18. *Novembris* 1662. *ſacra Congregatio Eminentiſſimorum S. R. E. Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, utrâque parte auditâ cenſuit, prædictis Regularibus civitatis Antuerpiæ non licere.* Signa-

tum *I. Epiſcopus Sabinenſis Cardinalis Sacchetti Præſes, & C. de Vechiis, Ep. Cluſ. S. R. C. Secret.* & a latere impreſſum erat ſigillum præfati Cardinalis Præſidis in rubro pane.

Cum autem juſta petentibus non ſint deneganda, & Decreta præfatæ ſacræ Congregationis (quantum in nobis eſt) executioni mandare volentes, præfatam ſententiam in tenore ac forma præmiſſis publicandam duximus, & publicamus per præſentes, ac pro ulteriori ejuſdem ſententiæ executione, auctoritate præmiſsâ nobis commiſsâ, mandamus omnibus & ſingulis noſtræ Diœceſis ſubditis, & præſertim hujus civitatis Antuerpienſis, ſive Eccleſiaſticis, ſive ſecularibus, cujuſcumque ſtatus ac conditionis extiterint, & quorum intereſt, ſeu quomodolibet intereſſe poterit in futurum; ut præfatæ ſententiæ, quantum ipſos concernat, ſeſe plenarie ac totaliter conforment, nec eidem auſu temerario contra ire præſumant. Præfatis autem Regularibus inhibemus, ne deinceps aliquas mulieres poſt partum ad purificationem admittant: mulieribus quoque puerperis injungimus, ut juxta ſententiam præmiſſam ad Eccleſias ſuas reſpective Parochiales pro purificatione ſe conferant, ut ibidem, juxta probatiſſimam Eccleſiæ conſuetudinem a proprio Parocho benedicantur, ac purificentur. In quorum omnium ac ſingulorum fidem, ac robur, præſentes ſigillo noſtro communitas, & manu noſtrâ ſignatas, per Graphiarium Curiæ noſtræ expediri juſſimus, & fecimus: mandantes Primario Curiæ noſtræ præfatæ, ut in ſignum veræ & realis executionis præmiſſorum, has noſtras litteras debitis horis, & locis per exemplaria debita inſinuet atque affigat, prout in ſimilibus fieri conſuevit. Datum Antuerpiæ, anno Domini 1663. menſis Novembris die vigeſimâ ſextâ.

P. VANDER PERRE, *Offic.*

De mandato admodum Reverendi Domini Officialis & Commiſſarii.

Locus † Sigilli.

P. DE HERTOGHE *Graph.*

Monumentum XIII. *citatum pag.* 72. *in notâ.*

O.

RESOLUTIO DOCTORUM LOVANIENSIUM CIRCA repulſionem publicorum peccatorum e Sacra Communione.

Rituale Romanum, agens de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, habet hæc ſequentia: Fideles omnes ad Sacram Communionem admittendi ſunt, exceptis iis, qui juſtâ ratione prohibentur. Arcendi autem ſunt publice indigni, quales ſunt excommunicati, interdicti, manifeſteque infames, ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, ſortilegi, blaſphemi, & alii ejus generis publici peccatores, niſi de eorum pœnitentia, & emendatione conſtet, & publico ſcandalo prius ſatisfecerint.

Item Paſtorale Mechlinienſe, agens ſimiliter de eodem Sacramento.

Ad publicam Communionem non admittantur publici peccatores, quales ſunt uſurarii, meretrices, concubinarii, ſortilegi, excommunicati, interdicti, aliique iſtius generis publice infames, etiamſi fuerint Sacramentaliter confeſſi, niſi de eorum pœnitentia & emendatione conſtet, & publico ſcandalo prius ſatisfecerint.

QÆRITUR

An Paſtor, antequam poſſit ſe practice conformare locis ante citatis, & alicui perſonæ publice infami negare Sacramentum Euchariſtiæ (niſi prius de ejus pœnitentia & emendatione conſtet, & publico ſcandalo prius ſatisfecerit) teneatur petere & exſpectare declarationem Domini Officialis, quâ ille declaret perſonam illam eſſe publice infamem.

RESOLUTIO.

Paſtorem non teneri petere, & exſpectare declarationem D. Officialis, quâ hic declaret perſonam eſſe publice infamem, ante-

Digitized by Google

antequam poſſit ſe practice conformare locis in caſu allegatis, tribus potiſſimum rationibus evinci poteſt.

Prima quidem petitur ex ipſis verbis tum Ritualis Romani, tum Paſtoralis Mechlinienſis. Utrumque enim præcipit a ſacra Euchariſtia arceri *publice* indignos, *manifeſteque* infames, *publicos* peccatores, niſi de eorum pœnitentia, & emendatione conſtet, & *publico* ſcandalo prius ſatisfecerint.

Arcendi ergo ſunt *publice* indigni, publici peccatores. " Publicum autem, ut „ poſt Canoniſtas notat Fagnanus, eſt nomen generale, & verificatum in *notorio*, „ & quandoque in *fama*. Unde *notorium* „ poteſt dici *publicum*, ſicut id quod conſtat per *famam*, ut eſt textus in cap. „ *Tua* ;; *De Cohabit. Cler. & mulier.* Unde, ut inquit Bartolus, publicum eſt „ illud, quod omnibus patet. Item illud, „ quod ponitur in porta alicujus Eccleſiæ, „ dicitur eſſe publicum. Ad hoc tamen „ ſubdit Fagnanus: ut quid dicatur publicum, *non requiritur, ut ipſius notitia ſingulorum auribus* inculcetur, ſed ſatis eſt „ quod publice ſit actum „.

Manifeſtum ſimiliter dicitur, quod eſt notorium, ut cum Fagnano docent Canoniſtæ, & ipſe communis nominum ſenſus comprobat.

Cum igitur *publicum*, & *manifeſtum* dicatur quod eſt notorium, evidens eſt, quod juxta prædicta Decreta ab Euchariſtia arcendi ſunt *publice* indigni, *manifeſteque* infames, ac *publici* peccatores, tametſi per Domini Officialis ſententiam ut tales non ſint declarati: quandoquidem nihil certius ſit, quam aliquem poſſe eſſe *notorie* infamem, aut *notorium* peccatorem ante judicis ſententiam. Hinc Juriſconſulti poſt gloſſam, notorium diſtinguunt in notorium *Juris*, & *facti*. Notorium Juris dicunt, de quo aliquis condemnatur, vel eſt in Jure confeſſus. Quænam vero ſint notoria facti, his verſibus exprimunt:

Quæ vel nemo negat, populo vel teſte probantur;
Vel ſe ſubjiciunt oculis, notoria dicas.

Secunda ratio aſſertionis petitur ex mente ſeu ſcopo dictorum, qui alius non eſt, quam publicam Sacramentorum, præſertim Euchariſtiæ, profanationem, & publica fidelium ſcandala impedire. Quis vero neſciat, ſcandala publica, ſacrilegamque Sacramenti profanationem provenire æque per admiſſionem publice peccantium, manifeſteque infamium, ſive ſint publici notorietate facti ſive notorietate juris? Quapropter, nullâ diſtinctione factâ, Canones decernunt: *Manifeſta peccata non ſunt occultâ correctione purganda*, *cap.* 1. ;; *De pœnit. & remiſſ.* Nota, inquit ibidem Gloſſographus, *quod qui publice peccat, publice puniendus eſt*. Imo ſubdit, *qui publice peccant, publice corripiantur, ut vitetur ſcandalum.*

Nonne quoque manifeſte notorium notorietate facti, cum notorio notorietate juris eodem loco habent Canones, dum utrumque excommunicatione notatum æque vitandum eſſe denuntiant? Extravag. *Ad evitenda* Martini V. in Conc. Conſtant.

Sicuti ergo Canones peccata manifeſta indifferenter publice punienda dicunt, *ut ſcandalum vitetur*, evidens apparet, quod ſimiliter juxta prællegata Decreta, ab Euchariſtia arceri debeant omnes peccatores modo *notorii*, ſeu *publici* ſint, niſi ſcandalo *publico* ſeu notorio ſatisfecerint. Supponendum enim eſt, Decreta illa conformiter ad ſacros Canones edita fuiſſe.

Juvat naturalem verborum illorum ſenſum conſuetudo optima legum interpres; hactenus enim praxis illa apud Paſtores, præſertim magis zeloſos, uſitata fuit, ut publicis, & notoriis peccatoribus, quouſque ſcandalo ſatisfecerint, negaverint Euchariſtiam, nullâ Domini Officialis exſpectatâ ſententiâ.

Tertia denique ſuperioris aſſertionis ratio petitur ab abſurdo, quod ex oppoſita opinione ſequeretur. Quis enim inficias eat, niſi qui tergiverſationes, & tricas litium ignorat, quin ſi ſententia Domini Officialis requireretur, priuſquam manifeſte infamis, aut publicus peccator ab Euchariſtia removeri poſſet, inutilia prorſus hæc ſanctiſſima Decreta reddenda ſint.

In primis quid facilius alicui peccatori publico per hodiernas protelationes, & faciles multiplices appellationes etiam a ſententiis interlocutoriis, quam litem ad annos

nos plurimos, imo ad vitæ finem protrahere?

Secundo, quis non videat quam difficulter Paſtor quiſpiam his Decretis ſe ſit conformaturus, dum videt ſe non poſſe pertingere ad finem, niſi plerumque duram & odioſam litem ſuſtinere cogatur.

Dum Chriſtus Dominus mandat: *Nolite ſanctum dare canibus*, non requirit, ut per ſententiam Judicis in foro externo ſint declarati *canes*. Similiter dum Decretis ſive Pontificis Romani, ſive aliorum Epiſcoporum præcipitur, Sacram Communionem denegare mulieribus, quæ pectus, humeros aut brachia habent denudata, non exprimitur requiri, ut interveniat ſententia declaratoria Judicis fori externi, quâ hæc illave determinata perſona judicetur non ſatis eſſe cooperta, ut eo titulo excludatur a ſacra Communione. Sufficit ergo ut ſacra Communio publice petenti denegetur, quod ejuſmodi peccata ſint publica eo facto, licet non per ſententiam Judicis.

Hinc S. Thomas in 4. *diſt.* 9. *art.* 5. *in reſp. ad* 2. *quæſt.* dicit: *ſi ſit ſuſpicio procedens ex fama publica non debet ei dari* (nimirum Euchariſtia peccatori) *neque in occulto, neque in manifeſto*. Sufficit ergo S. Thomæ, ut peccatori Communio denegetur, quod de ejus vita criminoſa extet publica fama.

Ita reſponſum (ſalvo meliori) Lovanii hâc primâ Septembris anni 1685. & ſignatum erat:

Franciſcus Van Viane S. Th. Doctor, & Profeſſ. Regius.
Henricus Scaille S. Th. Doctor, & Profeſſ. Regius.
Gummarus Huygens S. Th. Doctor.
Nat. Chamart. J. U. Doct. & Exprofeſſ. Primarius.
I. Huns J. U. Doctor, & Profeſſor Ordinarius.
Zegerus Bernardus Van-Eſpen J. U. Doctor, & SS. Can. Profeſſor.

Reſolutio Theologorum Mechlinienſium conformis.

CASUS.

Caius a duobus, & amplius annis continuo converſatus eſt cum Titia, habitant in mutua vicinia; Caius diu noctuque frequentavit domum Titiæ manendo fere continuo ultra medias, imo fere integras noctes, & e contra Titia ſæpius quocumque tempore diurno domum Caii, idque utrimque talibus modis, ut in vicinia Titia, & Caius laborent publicâ infamiâ in materia luxuriæ; imo ipſimet famuli, & ancillæ Caii ſæpius apud plures vicinos conqueſti ſunt de infami utriuſque converſatione: Titia vero cohabitat matri ſuæ ſcienti conſervationem illam, ac diſſimulanti, imo apud plures perſonas cenſetur mater illi converſationi conſentire, ac filias proſtituere ſecundum rumorem publicum. Titia ac mater ſuper iſta converſatione, & publica infamia bis a Paſtore monitæ ſunt, ſimiliter & Caius ſemel a Paſtore monitus, & ſecundâ vice Paſtorem monentem ultimi menſis Aprilis die ſextâ noluit audire loquentem, & minatus eſt (ſi adhuc redeat moniturus) domo educere.

QUÆRITUR I.

An paſtor poſſit admittere Caium, aut Titiam ad communionem Paſchalem, antequam reparaverint ſcandalum?

QUÆRITUR II.

An Paſtor poſſit admittere matrem Titiæ ad communionem Paſchalem, antequam ſimiliter reparaverit, vel abſterſerit infamiam prædictam?

QUÆRITUR III.

An ſi Caius, Titia, aut mater ejus ita ægrotarent, ut debeant eis adminiſtrari extrema Sacramenta, Paſtor id facere poſſet, antequam reparaverint ſcandalum?

QUÆRITUR IV.

An Paſtor ad in ſupradictis caſibus neganda Sacramenta, teneatur exſpectare ſententiam Domini Officialis, quâ declaret præfatas perſonas eſſe infames, & privandas Eccleſiæ Sacramentis?

QUÆRITUR V.

Quamdiu Caius, & Titia debeant abſtinuiſſe a mutua converſatione, & quomodo reparaſſe ſcandalum, antequam admitti poſſint ad Eccleſiæ Sacramenta?

Infraſcripti, viſâ poſitione Caſus ſupraſcri-

ſcripti, reſpondent ſuppoſità notorietate infamiæ publicæ, de quâ in caſu.

Ad primum, Negative.

Ad ſecundum ſimiliter.

Ad tertium, Negative, juxta Rituale Romanum in Rubrica de adminiſtratione Sacramenti Euchariſtiæ.

Ad quartum, Negative.

Ad quintum. Quoad tempus & modum relinquitur prudentiæ Paſtoris.

Ita reſolutum die 9. Aprilis 1688.

Et erat ſignatum.

I. CUYPERS. I. LACMAN.
G. WILT. I. OPSTRAET.
P. BERTRAD. I. F. RICQUAERT. BAERTS.

Decretum Epiſcopi Gandenſis inhibens Regularibus tam publicam, quam occultam Euchariſtiæ delationem ad infirmos, extra ſepta ſuorum Monaſteriorum.

Eugenius Albertus, Dei & Apoſtolicæ Sedis Gratiâ Epiſcopus Gandenſis, &c. Omnibus ac ſingulis Decanis, Paſtoribus, Eccleſiaſticis, & Fidelibus noſtræ Diœceſis, ſalutem & benedictionem a Jeſu-Chriſto Domino noſtro.

DUm Paterna, & Paſtorali ſollicitudine intente circumſpicimus, quid cauſæ divinam Juſtitiam provocet, ut plagis uſque adeo acerbis Belgium hoc noſtrum affligat, & porro graviora minetur; primum ac præcipuum occurrit, impia irreverentia, quæ jam paſſim in templis, non ſine gravi ſcandalo, & offenſione, perpetratur ſub tremendo Miſſæ Sacrificio, aliiſque divinis Officiis, patente etiam *Sacroſanctâ Euchariſtiâ*, & exiguus ac pene nullus honor ac cultus, qui *Jeſu Chriſto*, Dei Filio, ac Redemptori noſtro, ſub illa realiter latenti, exhibetur, ſignanter dum ad ædes ægrotantium defertur: eo enim corruptelæ abuſus hic excrevit, ut promiſcue jam & admodum facile, *Sacramentum* illud requiratur feraturque ſecreto, & occulte, abſque ulla exteriore veneratione, aut cæremonia, & id ſub levibus fictiſque coloribus, ob privatam aliquam, fucatam ſæpe devotionem, aut reſpectus prorſus humanos; quæ profecto omnia apud veros Chriſtianos nullo loco eſſe deberent. Cumque hæc graviter adverſentur non ſolum honori, qui Perſonæ Divinæ *Jeſu-Chriſti* Salvatoris noſtri debetur, verum etiam antiquis ac generalibus Eccleſiæ Decretis, aliiſque particularibus per Prædeceſſores noſtros ſancitis ac editis.

Hinc, ut debito officii, ac conſcientiæ noſtræ ſatisfaciamus, & pro viribus ſtudioſe curemus, ac provehamus cultum illum, & reverentiam, quam fideles cunctos, ſemper, & ubique Auguſtiſſimo *Euchariſtiæ Sacramento* oportet exhibere, (dum interim de mediis opportunis ac efficacibus cogitamus, quibus præfatæ ſcandaloſæ inſolentiæ, & confabulationes in ſacris ædibus compeſcantur) nec non ut divinum Numen, ſacrilegiis iſtiuſmodi laceſſitum, propitium reddamus: Decernimus ac præcipimus omnibus, & ſingulis hujus Diœceſis, ac præſertim civitatis Gandavenſis Paſtoribus, aliiſque Sacerdotibus, ne unquam, ſive noctu, ſive interdiu *Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum* clanculum, & latenter ad infirmos deferant, quacumque tandem de cauſa, niſi a nobis, aut Archipresbytero noſtro prius examinanda, & approbanda: ſed tenebuntur illud manifeſte ac honorifice portare, ſervatis ritibus ac cæremoniis per Pontifices, Concilia, & Prædeceſſores noſtros præſcriptis, & ſtatutis; idque ſub pœna arbitraria.

Et quandoquidem ſolis Paſtoribus, aut eorum vices gerentibus, ac delegatis, de jure, officio, & ex Concilii Tridentini etiam declaratione *Seſſ. 24. cap. 13. de reform.* competat Sacramenta adminiſtrare: Confidimus, & quantum opus eſt mandamus, ne ullus Regularis, cujuſcumque Ordinis aut Inſtituti, ſibi arroget *Sacroſanctam Euchariſtiam* latenter cuivis infirmo conferre, extra ſepta ſui Monaſterii, ne quidem ut ex devotione communicetur: aut alias cogemur poteſtate ac mediis a Deo, & Eccleſia nobis conceſſis, efficacius id impedire.

Atque ut hæc Conſtitutio cunctis innoteſcat, injungimus omnibus Paſtoribus, & Concionatoribus, etiam Regularibus, ut tri-

tribus proxime ſequentibus Dominicis diebus, illam pro Concione prælegant, illiusque obſervantiam Fidelibus ſedulo inculcent : Denuncientque verbis noſtris, eum, qoi ex negligentia , aut frivolo prætextu , prætermiſerit Viaticum ſalutis publice, & ut Catholicos decet, recipere, & ita obierit , de Fide ſuſpectum habendom fore, etiamſi *Sacram Euchariſtiam* privatim a Regulari quopiam , aut alio Presbytero percepiſſet.

Obteſtamur deoique Fideles univerſos ac ſingolos , quos Spiritus Sanctus nobis regendos commiſit, per nimiam illius Charitatem, qui Carnem, & Sanguinem ſuum noo modo pro ipſorum ſalute profudit, ſed etiamnum quotidie in ſpiritualem cibum ac potum munificentiſſime elargitur ; ut in cordibus ſuis vivam illam Fidem excitent, quâ quotquot ſunt ſinceri Chriſtiani firmiter credere tenentur , ipſum vere ac realiter exiſtere in *Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento ;* ſtudeantque illud quaoto valent maximo cultu, ac honore exteriore proſequi, dum in publicum profertur , & ſignanter ad ægrotantium ædes; poſtponentes omnem humanum reſpectum , ſumptuum ferendorum prætextum (nam hi ſæpe ſæpius ad ſui oſteotationem verius , quam in Dei honorem aſſumontur) alioſque colores , qui revera non niſi fuci ſunt , & technæ, quibus Satanas , etiam per ſuos , perpetuo molitur ſplendorem gloriæ Redemptoris noſtri *Ieſu-Chriſti*, cui infenſiſſime invidet , offuſcare , & extinguere.

In quæ ut ſerantur pronius, & alacrius præter Indulgeotias a pluribus Pontificibus, Epiſcopiſque conceſſas iis, qui *Sacroſanctam Euchariſtiam* , dum ad ægros defertur , lumine cohoneſtabunt , vel alias comitabuntur ; concedimus quadraginta dies ſimilium Indulgentiarum illis , qui umbellæ ſeu Baldachioo portando manus conferent : atque ut id obſequii , *Jeſu-Chriſto* Domino ac Regi noſtro haod dubie acceptiſſimi, per viros ſpectatiores præſtetur , exoptamus ſummopere, & quam poſſumos eoixiſſime requirimus. Datum Gandavi in Palatio noſtro Epiſcopali 17. Maii 1668.

Signatum.

EUGENIUS ALBERTUS *Epiſcop. Gandavenſis.*

Inſerius habebatur.

De mandato Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Domini Epiſcopi præfati.

Et ſignatum erat.

A. VAN WERCHTER Secret.

Judicium Doctorum Lovanienſium de occulta delatione Euchariſtiæ ad infirmos per Regulares.

SPECIES FACTI.

CUm ab aliquot annis Antuerpiæ increverit abuſus, quo Religioſi omnium Ordinum infirmis , atque impeditis ut ad Eccleſiam venire non poſſint , & maxime Filiabus ſuis ſpiritualibus , ante & poſt publicam adminiſtrationem Viatici , occulte deferant ſacram Communionem per omnes Parochias Civitatis ; dicentes id ſibi licere per privilegia : eorumque exemplo etiam alii Sacerdotes ſeculares, noo habentes juriſdictionem , Capellani Eccleſiarum , & Rectores ſacellorom particularium paſſim idem faciant , contra Decreta Caoonum , & Ordinationes Synodorum, præſertim Synodi Provincialis Mechlinienſis celebratæ anno 1607. *tit.* 7. *cap.* 3. quæ Synodus non tantum eſt confirmata Regio diplomate, ſed etiam Romæ a ſanctâ Congregatione recognita , & approbata per Breve Pauli quinti, in quo *hortatur* Pontifex , *& auctoritate Apoſtolicâ jubet , ut ejus Synodi Decreta omnia , quæ ad ſacrorum Canonum præſcriptum, omnes iſtius Provinciæ Epiſcopos, omneſque eorum Diœceſanos obſtringunt, ab omnibus quam diligentiſſime , & inviolate ſerventur ;* iiſque non obſtantibos pergaot dicti Religioſi, aliiqoe, in dicta functione, tametſi ſæpius a Paſtoribos mooiti; indeque varii abuſus, & ſcandala orta , & oritura ſint in dies graviora, imo & totalis confuſio Eccleſiæ Dei.

Primo enim, cum Paſtores volentes obedire præceptis , & ordinationibus Eccleſiæ, recuſant occulte Sanctam Communionem deferre , ſed deferunt cum debito honore , paſſim eis dicitur a communitate; adibimus Religioſos , qui id nobis offeruat:

runt: adeoque Paſtores incurrunt indignationem ſuorum, illi autem aucupantur gratiam.

Secundo, cum illi ante extremum periculum pro ſecuritate & devotione, ut dicunt, occulte ſacram Communionem deferunt, ſæpius fit ut poſtea negligatur publica adminiſtratio tam Viatici, quam Extremæ Unctionis.

Tertio, aliqui in diuturnioribns morbis occulte recipientes Sacram Communionem a Religioſis, nolunt nequidem in Paſchate eam ad ſe publice deferri, adeoque aliquot annis non communicant de manu proprii Paſtoris.

Quarto, contingit Religioſos, ſeu alios Sacerdotes ſecum geſtantes in capſula, vel corporali Venerabile Sacramentum, alio divertere, aliaque fieri contra debitam reverentiam. Denique, hoc modo paulatim deſinet omnis publica adminiſtratio, & omnes volunt ad ſe occulte Sacramenta extrema deferri; quod tamen eſt actus publicus, & profeſſio Fidei Chriſtianæ.

Quare Paſtores ſæpe querelas depoſuerunt apud Reverendiſſimum Dominnm Epiſcopum, rogantes ut efficaciter id impedire dignaretur, allegantes decretum præfatæ Synodi Mechlinienſis, & Clementinam *de Privilegiis & exceſſibus Privilegiorum*; in qua expreſſe hoc prohibetur Religioſis ſub pœna excommunicationis: ſed Reverendiſſimus prædictus exiſtimat ibi prohiberi eis ſub tali pœna delationem Viatici duntaxat, non autem particularis Communionis, id enim eis licere.

QUÆRITUR ERGO

An dicta Clementina, deſumpta ex Concilio Viennenſi, intelligenda ſit tantum de adminiſtratione Viatici, an de omni delatione Sacræ Communionis; præſertim occulte abſque licentia ſpeciali parœcialis Presbyteri, ut ſatis clare in textu dici videtur?

Secundo, utrum Epiſcopus non poſſit prohibere delationem occultam hujus Sacramenti in Urbe Antuerpienſi, & locis ſuæ Diœceſis, ubi eſt licitum publicum exercitium Chriſtianæ Religionis; Sacerdotibus quidem ſecularibus ſub pœna ſuſpenſionis a Divinis, aut aliâ arbitrariâ; Regularibus autem ſub pœna excommunicationis incurrendæ ipſo facto, juxta tenorem dictæ Clementinæ, in qua expreſſe additur, *nullo Religioſis eiſdem ſuper hoc exemptionis, vel alio Privilegio ſuffragante?* Super qua quæſtione videri poteſt Reginaldus *in praxi lib. 29. num. 90. & 91.* & locis ibi citatis, & Bonacina *tom.* 3. de excommunicationibus *diſp. 2. quæſt. 5. pag.* 15.

Tertio, an Epiſcopus non obligetur in conſcientia hos abuſus efficaciter impedire?

RESOLUTIO.

Viſo, & diligenter examinato caſu ſuperius expreſſo, ad Quæſita eidem ſubnexa reſpondent infraſcripti.

Ad primum; prohibitionem Clementinæ eſſe generalem, adeoque omnibus Religioſis prohiberi Sacram Euchariſtiam, quibuſcumque, tam Clericis, quam Laicis miniſtrare, ſive id fiat occulte, ſive publice, abſque licentia ſpeciali Parochialis Presbyteri; neque reſtringi ad adminiſtrationem per modum Viatici, ſalvis tamen exceptionibus ad calcem primi Capituli ejuſdem Clementinæ, quæ firmant regulam in contrarinm.

Et quamvis poſt dictam Clementinam aliqua ſint conceſſa Privilegia Regularibus, ſive Religioſis, ut non requiſitâ licentiâ Parochi, omnibus Chriſti Fidelibus Sacram Euchariſtiam adminiſtrare poſſint; id tamen intelligendum eſt in ſuis templis, & non extra. Videatur Barboſa cum iis, quos citat de officio & poteſtate Parochi, *part.* 2. *cap.* 20. *num.* 8. Non poſſunt igitur Religioſi vi ſuorum Privilegiorum, ſive publice, ſive occnlte, deferre Sacram Euchariſtiam ad domos ægrotantium, ſive Laicorum, ſive Clericorum; non publice, quia haud dubie illud ad jus Parocborum ſpectat, & conſuetudo hactenus inviolata exſtat in contrarium; non etiam occnlte, quia Canones & Concilia mandant, ut quando ad infirmos deferenda eſt Sacra Euchariſtia, id fiat *manifeſte, & honorifice*; ſecluſâ ſcilicet neceſſitate. Ita ſtatuitur capitulo *Sane, de celebratione Miſſarum.* Ubi Pontifex agens de delatione Euchariſtiæ ad infirmos, addit, *quam in decenti habitu, ſuperpoſito mundo velamine ferat, & referat manifeſte, & honorifice ante pectus, cum omni reverentia, & timore, ſemper lumine præcedente, cum ſit candor lucis æter-*

na; ut ex hoc apud omnes fides & devotio augeatur. Prælati autem hujuſmodi mandati graviter punire non differant tranſgreſſores, ſi & ipſi divinam, & noſtram voluerint effugere ultionem. Cui capitulo conſonat hæc ordinatio Ritualis Romani, ſub tit. De Communione infirmorum. *Deferri autem debet hoc Sacramentum ab Eccleſia ad privatos ægrotantium domos, decenti habitu, ſuperpoſito mundo velamine, manifeſte atque honorifice ante pectus, cum omni reverentia & timore, ſemper lumine præcedente*. Quæ intelligenda ſunt non tantum de adminiſtratione per modum Viatici, ſed etiam causâ devotionis, prout ex antecedentibus liquet. His quoque conformis eſt Conſtitutio Synodi Provincialis Mechlinienſis, tam de anno 1570. quam de 1607. de Sacramentis.

Ex quibus quoque patet reſponſio ad duo Quæſita ſequentia: Poſſe nimirum, & teneri Epiſcopum prohibere delationem occultam hujus Sacramenti, ut in Quæſito ſecundo, etiam ſub pœnis ibidem expreſſis; ſignanter quando leviores pœnæ prudenter judicantur non ſufficere. Ad obviandum efficaciter abuſibus in contrarium, debent enim Epiſcopi procurare obſervantiam Canonum ſalubriter conſtitutorum, præſertim cum id eis ſpecialiter injungitur, prout per verba ſuperius relata: *Prælati autem hujuſmodi mandati graviter punire non differant tranſgreſſores, ſi & ipſi divinam & noſtram voluerint effugere ultionem*. Ita Lovanii reſolutum die 23. Junii anno 1664. & ſubſignatum erat.

GER. VAN WERM S. Theol. Doct. & Profeſ. Reg.

JACOBUS PONTANUS S. Th. Doct. & Profeſſor.

JOAN. SINNICH S. Th. Doct. & Profeſſor Ordinarius.

ANDREAS LAURENT S. Th. Doct. & Profeſſor Regius.

Monumentum XIV. *citatum pag. 376. in notâ*.

P

DECRETUM ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS IN QUALITATE Delegati Apoſtolici ad exercitus Regios, de adminiſtrandis Sacramentis militibus, & eorum ſepulturis.

Jacobus, Dei & Apoſtolicæ Sedis Gratiâ, Archiepiſcopus Mechlinienſis, nec non pro Exercitibus Catholicæ ſuæ Majeſtatis per Belgium, & partes inferioris Germaniæ, ejuſdem Sedis Delegatus.

OMnibus & ſingulis in præfatis Exercitibus, ſeu quarumcumque perſonarum militarium curam animarum habentibus quocumque nomine nuncupatis, Salutem in Domino. Ut ea, quæ a Sancta Sede conceſſa ſunt, a Reverendiſſimis Ordinariis concordata, & alias ordinata pro ſalute militarium perſonarum, fiant in vinculo charitatis, inviolabiliter vobis ſub pœnis gravibus arbitrio noſtro ſtatuendis, obſervanda mandamus ſequentia.

Primo: Ut nulli matrimonio quarumcumque perſonarum militarium aſſiſtatis, niſi exacte ſervatis iis, quæ Concilia Generalia Lateranenſe, & Tridentinum ſtatuerunt, ſub pœnis ibidem ordinatis. Quod ſi una pars matrimonium contrahere volentium militaris eſt, altera pagana, ab utriuſque partis Paſtoribus fiant debito modo proclamationes, ac inſuper perſona militaris Paſtorem, ſeu Capellanum, qui matrimonio contrahendo legitime aſſiſtet, per fide digna teſtimonia ſcripta tam Sacellanorum, aut Paſtorum, quam Capitaneorum, quibus iſta perſona militaris proximo anno cum dimidio ſuppoſita fuit, certiorem reddet, ſe liberam eſſe ad contrahendum, quâ certioratione non erit opus, ſi ſuper proclamationibus obtenta fuerit diſpenſatio ab utriuſque contrahentium Prælato, ſeu Prælatis.

Secundo: Non licebit Capellanis cujuſcum-

cumque Præſidii uti Sacramentalibus Eccleſiarum Parochialium, niſi de licentia & aſſenſu cujuſque Eccleſiæ Paſtoris. Quod ſi alicubi determinatus locus ad hoc aſſignatus ſit, in eum ſua Sacramentalia deferant Capellani, & in eo fungantur muniis paſtoralibus erga ſibi ſubditos, ac etiam militares alios ejuſdem Præſidii, ſi forte aliquæ cohortes, vel turmæ proprium Capellanum non habeant: & ſi interdum contingat (quod tamen rarum eſſe debet) Capellanum alicujus cohortis pro tempore, negotiorum causâ, a Præſidio abeſſe, tunc militares iſtius cohortis uſque ad reditum Capellani ſui, quoad Sacramentorum adminiſtrationem, ſuberunt Paſtori Parochiæ, in qua hoſpitantur.

Tertio: Tenebuntur omni caſu Capellanis ſuis aſſiſtere quoad Sacramentorum quorumcumque adminiſtrationem, niſi miles, ſeu valens, ſeu infirmus, proprium Parochiæ, in qua hoſpitatur, Sacerdotem Paſtorem ad hoc elegerit.

Quarto: Capellani ſuos ſepelient in Cœmeteriis Parochialibus cum licentia Parochi cujuſque Eccleſiæ, & deſignato ab eo loco. Quod ſi in Eccleſia Parochiali, aut Regulari cujuſcumque Ordinis privilegio gaudentis ſepulturæ, electa eſt ſepultura, Capellanus militis tradet ad ingreſſum Eccleſiæ Rectori ejuſdem cadaver, niſi pro bona correſpondentia Capellano ſepelitionem, & officium permittat.

Quinto: Capellanus militaris, vel electus ut ſupra, loci Paſtor, qui ægroto militi Viaticum porrexerit, & Extremam Unctionem impenderit, ille, ſi velit, funeri aſſiſtet, ſepulturæque ſolemnia peraget.

Sexto: Perſonæ quæcumque militares, quæ (etiamſi ad tempus tantum) negotiorum causâ ſe ad urbes receperint, aut alia loca extra Præſidium ſuum, ſuberunt pro illo tempore, quoad Sacramentorum adminiſtrationem, Paſtoribus cujuſque Parochiæ, in qua diverſantur, qui ſimilibus perſonis petentibus Sacramenta adminiſtrabunt, nullatenus autem Capellani militares iſtius Præſidii, ſi forte aliquos contingat ibi eſſe.

Septimo: Et ſi futuris temporibus alibi difficultas oriatur ſuper interpretatione hujus noſtri Mandati, eam nobis ipſis, aut Succeſſoribus noſtris in hujuſmodi Delegatione Apoſtolica, omnimode reſervamus. Datum Bruxellæ ſub ſigillo noſtro, & Secretarii noſtri ſignaturâ, die 8. Martii anno Domini 1644.

Locus † Sigilli.

De Mandato Illuſtriſſ. Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis Præfati.

J. HERREGOUTS Secret.

Monumentum XV. *citatum pag.* 492. *num.* XXVII.

Q

DECRETUM EPISCOPI LEODIENSIS DE CELEBRANDIS Dedicationibus Eccleſiarum uno eodemque die Dominico.

Joannes Ludovicus, Dei Gratiâ Epiſcopus, & Princeps Leodienſis, Dux Bullonienſis, Marchio Franchimontenſis, Comes Loſſenſis, Hornenſis, &c.

MAgno animi noſtri mœrore intelleximus in Decanatu Baſtionenſi Archidiaconatus Arduennæ Diœceſis noſtræ Leodienſis, gravia occaſione Dedicationum Eccleſiarum peccata committi, per comeſſationes, & compotationes, quæ tunc fieri conſueverunt, non mediocri timoratorum ſcandalo, a quibus juramenta, blaſphemiæ, rixæ, & alia ejuſmodi ſequuntur, quæ Dei iram concitant, & provocant; cui malo, quantum poſſumus, remedium adferre volentes auctoritate noſtrâ ordinariâ Præſentium tenore mandamus, & ordinamus, ut impoſterum futuris temporibus per dictum Decanatum, prout & per Stabulenſem ejuſdem Archidiaconatus, Dies Anniverſaria Dedicationis cujuslibet Eccleſiæ, inſimul, ac una eademque die, ſcilicet Domini-

Digitized by Google

minicâ infra Octavam Sancti Lamberti Patroni noſtri celebretur, nec ultra dictam diem Dominicam quocumque ſub prætextu, cauſa, vel colore protrahatur; ſub pœna arbitrio utriuſque reſpective Officialis, Venerabilis Nobilis ſincere nobis dilecti Joannis Erneſti Baronis de Surlet Arduennæ Archidiaconi, Domini Temporalis d'Odeur, Velroux, Lexby, &c. infligenda, & in pios uſus convertenda; ſerio injungentes utrique Decano Baſtonienſi, & Stabulenſi, ut in ſuo quilibet diſtrictu, has noſtras præſentes Ordinationis, & Mandati litteras debite, & ubique promulgari faciant, Paſtoribus vero, & eorum ſubditis, ut eiſdem ſeſe omnino conforment: Demum Fiſcis, ut in omnes & ſingulos contravenientes diligenter inquirant, & contra eoſdem cum omni rigore procedant. Quoniam talis eſt noſtra feria voluntas. Datum in civitate noſtra Leodienſi, ſub ſignatura, & Sigillo noſtris, anno Domini 1692. menſis Aprilis die quintâ.

JOANNES LUDOVICUS.

Locus † Sigilli.

HEN. MARTINI.

Decretum Senatus Regii Luxemburgenſis, quo ſupradicti Decreti Epiſcopi Leodienſis executio permittitur cum quadam moderatione.

LEs Gouverneur, Préſident, & Gens du Conſeil du Roi notre Sire, ordonné ès Pays, Duché de Luxembourg, & Comté de Chiny: A tous ceux qui ces préſentes Lettres verront, SALUT. Sçavoir faiſons, que vû la Requête préſentée par M. Joan de Hertenval, Prêtre, Curé d'Ortho, Doyen, & Official de la Chrétienneté de Baſtogne: Contenante, que deſirant faire publier, & obſerver le Mandement du 5. Avril dernier, du Révérendiſſime Evêque, & Prince de Liège, joint à ladite Requête, il plaiſe au Conſeil lui accorder le Placet en tel cas requis, & accoutumé; ledit Mandement portant, que les Dédicaces de toutes les Egliſes dans l' étendue de ladite Chrétienneté de Baſtogne, ſe célébreront à un même jour; ſçavoir, le jour de Dimanche pendant l'Octave de Saint Lambert, ſans être différé, ſous quel prétexte que ce ſoit, à telle peine que ſera arbitrée par l' Archidiacre d' Ardenne; ordonnant audit Doyen & Official de Baſtogne de faire publier par ſon Diſtrict ledit Mandement, & aux Curés, & leurs Paroiſſiens de s'y conformer, & aux Fiſcaux de Liège de procéder contre les contrevenans avec toutes les rigueurs: Ladite Requête, & Mandement communiquez au Procureur Général du Roi, par Decret du 28. Mai dernier, enſemble ſes concluſions ſur ce données. Vû en outre les Ordonnances de l' Empereur Charles-Quint, du 7. Octobre 1535. & de Philippe II. Roi d'Eſpagne, du 22. Juin 1589. réproduites d' office. LA COUR, diſpoſant ſur les concluſions du Procureur Général du Roi, Ordonne, conformément auſdites Ordonnances, que toutes les Fêtes, Dédicaces ou Kirmes des Villages ou Paroiſſes champêtres par tous les Doyaux de Baſtogne, ſe tiendront le Dimanche pendant l'Octave de Saint Lambert, & qu' elles ne dureront qu' au ſeul jour, à peine de vingt livres d'amende à ſour faire, par ceux & un chacun qui, en autre temps ou plus que ledit jour, célébreront ladite Fête, ou s'y trouveront, pour tant de fois qu' il adviendra. Et permet que la Déclaration de l' Evêque de Liège, du 5. Avril dernier, ſera publiée, & affichée, pour être exécutée ſeulement à l' égard des Translations des Dédicaces des Egliſes dudit Doyaume. Bien entendu que les clauſes inſérées (*ſub pœna arbitrio utriuſque reſpective Officialis Venerabilis Nobilis ſincere nobis dilecti Joannis Erneſti Baronis de Surlet, Arduennæ Archidiaconi, Domini Temporalis d'Odeur, Velroux, Lexby, &c. infligenda, & in pios uſus convertenda: ſerio injungentes utrique Decano Baſtonienſi, & Stabulenſi, ut ſuo quilibet diſtrictu, has noſtras præſentes Ordinationis, & Mandati litteras debite, & ubique promulgari faciant, Paſtoribus vero, & eorum ſubditis, ut eiſdem ſeſe omnino conforment: De-*

Digitized by Google

Demum Fiſcis, ut in omnes & ſingulos contravenientes diligenter inquirant, & contra eoſdem cum omni rigore procedant: Quoniam talis eſt ſeria noſtra voluntas) n'auront aucun effet en ce Pays; mais que les contrevenans feront pourſuivis pardevant les Juges de ce Pays comme il convient. Mandant au premier Huiſſier ſur ce requis, de ſignifier, & mettre ces préſentes en dûe exécution. Prononcé à Luxembourg le 30. Juillet 1692. *Signé*. I. F. LE MAISTRE. Et y étoit imprimé le Contreſcel dudit Conſeil.

Monumentum XVI. *citatum pag.* 532. *num.* XXVI.

R

EPISTOLA PASTORALIS ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS CONTRA conventicula Juvenum & Puellarum.

PERCHARI ET DILECTI.

FRequenter Nobis exponitur, ex parte omnium propemodum Decanatuum Ruralium noſtri Archiepiſcopatus, Juventutis gravem admodum, & deplorabilem animarum eſſe jacturam, videlicet adoleſcentum & puellarum, qui Dominicis, Feſtis, aliiſque diebus (quos Hilares nuncupant) ſtabiliter etiam tempore officii divini conveniunt in popinis, ut potitent & tripudient, ibidemque in ſeram veſperam hæreant, dum & talia inter ipſos colloquia, pariterque inter perſonas conjugio junctas quandoque ſe junioribus aggregantes, miſcentur, tam indecentes cantilenæ decantantur, tales attactus quæruntur, & committuntur, tot inſolentiæ, & abſurditates fiunt, cum gravi conſcientiæ labe, ut vel ſola horum narratio perſonis timoratis horrorem incutiat.

Idcirco Nos injungimus, ut omnem adhibeatis diligentiam, quo tantum incommodum, abuſus, ceteraque hujuſmodi gravia peccata impediantur, proponentes efficaciter in Concionibus, ſedibus Confeſſionum, aliiſque caſibus, & opportunitatibus, diſcrimina, & mala ſimilibus Conventiculis annexa, Parentibuſque inſuper proponentes onus, quod ipſis incumbit, ut liberos ſuos inde contineant, tantoque magis quod probe ſciant peccata, & inſolentias, quæ vel ipſi forſitan juvenili tum ætate commiſerunt, aut tolerarunt, aut in ſimilibus caſibus, & conventiculis viderunt, & conſequenter etiam iiſdem Parentibus ob oculos ponatis, ſe coram Deo eorumdem peccatorum comparticipes, & reos fore, quæ in liberis, aut famulantibus non impedierint, aut ſaltem omni modo conati fuerint impedire.

Quandoquidem vero obligatio, ut prædicta in juventute impediantur, præter Paſtores, etiam ſpectet ad Magiſtratus locorum, in quibus tales indecentiæ committuntur, Veſtri muneris erit, eos rogare, ut ad prædicta gravia mala impedienda cooperentur, & brachii ſecularis præſtent auxilium, fideliterque procedant, ad executionem Edictorum ſæpius promulgatorum ſuæ Regiæ Majeſtatis, quoad factum celebrationis Dominicorum, Feſtorumque dierum.

Si vero nulla ſequatur emendatio, continuetque etiamnum, aut pergat juventus taliter popinas frequentare, & in iis convenire, ut dictum eſt, poſtquam præfata media adhibita fuerint, declaramus nos compulſum iri, ut adverſus talia provideamus ſuſpenſione officii divini, & adminiſtrationis Sacramentorum, reſpectu eorum qui ſe emendare noluerint, aliiſve pœnis Canonicis, ne Nobis extremi judicii die, animarum Nobis commiſſarum, quaſque tanto pretio Dei filius redemit, perditio imputetur.

Deni-

Digitized by Google

Denique Vobis injungimus, ut identidem per Reverendos Dominos Decanos Rurales reſpective, certiores Nos faciatis eorum, quæ circa prædicta apud vos contigerint, qualiſque emendatio (prout ſperamus optamuſque) ſuper his omnibus ſecuta fuerit. Datum Bruxellis in Palatio noſtro Archiepiſcopali, die 25. Novembris anno Domini 1675.

Locus † Sigilli.

ALPHONSUS Archiepiſcopus Mechlinienſis.

Decretum Regium ſuper executione prædictæ Epiſtolæ Paſtoralis Archiepiſcopi Mechlinienſis.

CArolus Dei gratia Rex Caſtilliæ, &c. Cum ſimus informati, quod non obſtantibus Edictis noſtris die 7. Octobris 1531. 12. Auguſti 1560. 1. Junii 1587. 22. Junii 1589. 20. Septembris 1607. ultimâ Auguſti 1608. 1. Julii 1616. & 10. Julii 1628. circa celebrationem diei Dominicæ, & Feſtorum, frequentationem & multiplicationem tabernarum, & publicos ludos durantibus divinis officiis, & aliis horis incongruis, varii abuſus, & irreverentiæ irrepſerint, per negligentiam, & incuriam noſtrorum officialium: Hinc eſt, quod ad iis occurrendum, Nos, ex deliberatione chari, & nobis admodum dilecti conſobrini Alexandri Farneſii Principis Parmenſis, &c. præcipiendum duximus, prout præcipimus per præſentes omnibus Judicibus, Magiſtratibus, & Officiariis, ſolerter attendere, ut præcitata Edicta rite obſerventur, procedendo contra infractores per pœnas, & mulctas in iiſdem expreſſas ſub pœna correctionis: Et præterea ſpeciatim prædictis noſtris Officiariis Diœceſis Mechlinienſis, in his ditionibus noſtris, & Ducatu Brabantiæ, porrigant manum auxiliatricem, ut occurratur inſolentiis expreſſis in Epiſtola Paſtorali Archiepiſcopi Mechlinienſis de 25. Novembris 1675. & hæc ſecundum formam, & tenorem ſuum obſervetur: Quoniam ita nobis placet. Datum Bruxellis 21. Martii 1682. Regni noſtri decimo ſeptimo. Signatum erat *Ryc. Ut.* Super plicam erat ſcriptum: *Per Regem in ſuo Conſilio:* Et ſignatum *Goubau.*

Litteræ circulares Archiepiſcopi Mechlinienſis de 10. Maji 1685. pro ulteriore executione allegatæ Epiſtolæ Paſtoralis.

CUm magno animi dolore audivit Illuſtriſſimus Dominus, quod multi Adoleſcentes, aliique ad tabernas vadant contra illius Decretum de anno 1675. etſi eidem nuper acceſſerit Regium Edictum: idcirco mandat omnibus, & ſingulis Dominis Paſtoribus, ut dictos publicos inobedientes habeant tamquam publicos peccatores, de quibus in Paſtorali, & ad Sacramenta non admittant, aſſiſtentiamque ſuam iis denegent, tum in ſponſalibus, tum in matrimoniis, donec publicum ſcandalum repararint, qua in re Illuſtriſſimus Dominus cupit, ut R. V. in ſuis viſitationibus circa iſtos exceſſus, & Veſperarum, ac Catechiſmi omiſſiones diligenter inquirat.

Erat ſignatum *A. A. M. ut.*

Alterum Decretum Regium, quo prius renovatur, & latius explanatur.

CArolus Dei gratia Rex Caſtilliæ, &c. Omnibus has viſuris ſalutem. Notum facimus, quod Archipresbyteri Provinciæ Brabantiæ, & diſtrictus Aloſtani Nobis expoſuerint, quod quantumvis renovaſſemus die vigeſimo primo Maii 1682. præcedentia noſtra Diplomata & Mandata, de obſervandis Dominicis, Feſtiſque diebus, injunxiſſemuſque quibuſvis Officialibus noſtris, ut conformiter ad Epiſtolam Paſtoralem Archiepiſcopi Mechlinienſis de 25. Novembris 1675. impedirent peccata, & ſcandaloſas indecentias, quæ in popinis in conventiculis puellarum, & adoleſcentum com-

committuntur, tum etiam cum ipſæ domum veſperi deducuntur, interea aliqui Pagorum Toparchæ, eorum Prætores, Præfecti, aliique Officiales denegaſſent Eccleſiaſticis auxilium præſtare, quo impedirentur puellæ eaſdem popinas frequentare, ad evitandum proximas peccandi occaſiones, quæ ordinarie poſt potitationem in ſimilibus conventiculis occurrunt, eo titulo quod mens noſtra ſolum fuiſſet, ut talia conventicula inhiberentur in popinis tempore divini officii. *Idcirco* ad præveniendum abuſos, & indecentias, quæ paſſim in talibus conventiculis occurrunt, Nos ex deliberatione chari & Nobis admodum dilecti Conſobrini, Franciſci Antonii de Agurto, Marchionis de Gaſtanaga, Equitis Ordinis Alcantaræ, Gubernatoris & Archiſtrategi Generalis Belgii noſtri, &c. judicavimus expedire, ut declararemus, prout per præſentes declaramus, mentem noſtram fuiſſe ut per Edictum noſtrum de 2. Martii 1682. inhiberemus puellis innuptis, ne conventiculis adoleſcentum in popinis, aut circa eas intereſſent, ad ibidem potitandum, aut tripudiandum, ſeu Dominicis, ſeu Feſtis, ſeu diebus feriatis, qualicumque horâ diei, ſeu tempore officii divini, ſeu alio, indicta mulcta ſex florenorum ad onus cauponis ſeu cauponæ, & trium florenorum mulcta, ad onus cujuſque adoleſcentis, & puellæ, qui contra hæc deliquerint, exigenda eorum ſumptibus a parentibus & tutoribus ipſorum, pro prima vice, & arbitraria mulcta pro ſecunda indicta. Mandamus quibuſcomque Prætoribus, Præfectis juſtitiæ, aliiſque Officialibus, ad quos poterit ſpectare, ut deſuper invigilent, & juriſdictionis ſuæ popinas præſertim Dominicis, Feſtiſque diebus viſitent, & prævaricatorum correctioni prædictæ mulctæ, & pœnæ executione intendant, iiſdem etiam mandantes, ut omnem opem (quam afferre rogabuntur) Judicibus Eccleſiaſticis eorumque Officialibus præſtent, quoad violationes, quæ Dominicis, aut Feſtis diebus in caſibus, in quibus juxta præcedentia noſtra Edicta & Mandata ipſis permiſſum fuit agere per præventionem. Injungimuſque dilectis admodum, & fidelibus noſtris Præſidi Supremo & Conſiliariis Sanctioris noſtri & magni Conſilii, Cancellario, & Conſiliariis Conſilii noſtri Brabantiæ, Præſidi, & Conſiliariis Provincialis noſtri Conſilii Flandriæ, & Sculteto Mechlinienſi, ut hoc noſtrum præſens Mandatum locis conſuetis, & ubi opus fuerit, promulgari curent, & faciant obſervari juxta ejus formam, & tenorem. *Quia ſic Nobis placet.* Datum in urbe noſtra Bruxellenſi die *6.* Martii anno 1687. Regnorum noſtrorum 22. Erat ſignatum *Blon. ut.* in plica ſcriptum erat: *per Regem in ſuo Conſilio;* ſubſignatum *L. A. de Claris:* eratque obſignatum magno ſuæ Majeſtatis ſigillo in cera rubra dependente ex pergamenæ duplicata lacinia.

Digitized by Google

USAGES DE FRANCE

Rapportés par Mʳ. GIBERT Doćteur en Droit ſur toutes les Matiéres Canoniques de pratique

Tirés des Ordonnances Royaux, de la Juriſprudence des Arrêts, des Réglemens du Clergé, & des Statuts Diocéſains, pour ſuppléer à ce qui manque à l'Ouvrage de Mʳ. VAN-ESPEN intitulé Jus Eccleſiaſticum Univerſum. *Addition ou Supplement, commode pour les François, qui verront de ſuites ce qui les concerne particulierement dans un Ouvrage auſſi important.*

Hæc Additio ſeu Supplementum Gallico idiomate publici Juris fit, id eſt eâ linguâ, quâ ea elaboravit D. GIBERTUS, eumdem ordinem ſequitur, quem in ſuo Opere obſervavit D. VAN-ESPEN.

SECONDE PARTIE
DES CHOSES.

SECTION I.
DES SACREMENS.

TITRE PREMIER
DE SACREMENS EN GENERAL.

CHAPITRE PREMIER.

De l'Eſſence, Nombre, & Diviſion des Sacremens.

N. 16. LA forme conditionelle du Baptême a pris naiſſance dans les Etats de Rois de France; car les ſtatuts de Boniface, Archevêque de Mayence en ſont mention; on la voit enſuite dans les Capitulaires des Rois de France, ainſi Van-Eſpen n'auroit pas dû dire qu'elle s'eſt établie après, que la déciſion d'Alex. III. ſur ce ſujet a été inſerée dans la Collećtion de Gregor. IX.

N. 18. L'Egliſe de France n'a jamais approuvé la reitération du Baptême conferé par les Calviniſtes.

TITRE II.

Du Baptême.

CHAPITRE II. & III.

Du Miniſtre.

L'Art. 8. de l'Edit du mois d'Oćtobre 1685. ordonne aux peres & meres de la Religion prétendue reformée, d'envoyer leurs enfans à la Paroiſſe, pour y être baptiſés

Digitized by Google

baptiſés par les Curés, ſous peine de 500. liv. d'amende, ou de plus grande, s'il y écheoit; il veut qu'enſuite les enfans ſoient élevés dans la Religion Apoſtolique Romaine.

CHAPITRE V.

Des Parrains, & des Sages-Femmes.

L'Art. 9. du Réglement pour les Reguliers leur défend d'être Parrains. Voyez au ſujet des Sages-femmes mes inſtitutions ſi ſouvent citées, *part.* 1. *tit.* 61. *pag.* 312. on y marque l'uſage de France au ſujet de l'autre fonction des Sages-Femmes qui eſt de viſiter les Femmes en cas de procès concernant l'impuiſſance.

TITRE IV.

De l'Euchariſtie.

CHAPITRE III.

De la Communion Paſcale.

Les loix qui ordonnent de la faire dans la Paroiſſe, n'exceptent aucun Paroiſſien.

N. 9. Il y a des Arrêts qui ont déclaré que les domeſtiques des Religieuſes ſont obligés à faire leur devoir Paſcal dans la Paroiſſe; voyez l'arrêt du Parlement de Paris du 5. Mai 1689. il ſert de regle à ces domeſtiques; il falloit joindre les Penſionnaires des Colleges, & des Communautés, ſoit ſéculieres, ſoit regulieres, excepté les Penſionnaires des Religieuſes qu'on en exempte en faveur de la clôture; on a les preuves de ce droit Curial, dans la ſeconde partie des proced. des Official. p. 56. & 431. V. l'art. 5. du Reglement du Clergé, 1625. 35. 45. 55.

CHAPITRE IV.

De la Communion des Infirmes.

N. 8. Il auroit dû remarquer que le droit Curial d'adminiſtrer le S. Viatique, s'etend aux domeſtiques des Religieux, & des Religieuſes, aux Penſionnaires des Colleges, & Communautés tant Regulieres que Seculieres; les preuves en ſont ramaſſées dans les proced. civil. des Officialités p. 56. juſq'à 74. ajoutez l'art. 36. du reglement du Clergé au ſujet des Reguliers, 1625. 35. 45. 55.

TITRE VII.

Des Indulgences.

En France les brefs d'Indulgences ne peuvent être exécutés ſans les formalités ſuivantes: 1°. il faut qu'ils ſoient enregiſtrés, 2°. qu'ils ſoient certifiés véritables, & duement expediés par deux banquiers expéditionaires, 3°. que l'Official en ait permis la publication. Voyez les proced. civiles des Officialités 1. art. 2. p. 327. 328. V. auſſi l'art. 8. tit. 15. de l'Ord. de 1667. en pais d'annexe, comme la Provence & la Franche Comté, on ne peut exécuter les brefs d'Indulgence ſans lettres d'annexe; & là où l'annexe ne s'accorde qu'en conſéquence des lettres-patentes du Roi, elles ſont encore néceſſaires pour l'exécution de ces brefs: l'Official de Paris caſſa un mandement du Tréſorier du bois de Vincene, en 1701. pour la publication du Jubilé de l'anneé ſainte. Il y a une déclaration de 1711. qui ordonne à tous les Prélats ayant juriſdiction quaſi Epiſcopale, de faire publier, & executer les mandemens des Evêques au ſujet des Jubilés, avec déſenſes d'en faire de particuliers différens de ceux de l'Evêque; l'art. 10. du Reglement pour les Reguliers défend aux Réguliers comme aux Clercs ſéculiers de publier aucune indulgence ſans la permiſſion de l'Ordinaire par écrit.

En traitant des queſtions qui concernent la ſatisfaction, il y a des Théologiens qui décident 1°. Qu'un Curé qui croit qu'il n'y a point d'ames abandonnées dans le purgatoire, ne doit pas laiſſer de publier les Indulgences accordées pour ces ames, en avertiſſant, que par ames abandonnées on entend ici celles qui n'ont ni parent ni ami, qui prie ou faſſe prier pour elles, & non des ames qui ſoient ſans ſecours de la part

part de Dieu & de l'Egliſe, dont il n'y en a aucune.

2°. Que l'Evêque peut changer ce qui eſt preſcrit par le bref d'Indulgence, quand de juſtes cauſes le demandent.

3°. Qu'on ne peut dire ſans erreur que l'Indulgence pleniere a l'effet du Baptême par rapport à la remiſſion de la peine.

Chapitre II.

De l'uſage moderé des Indulgences.

ON a des preuves de la modération des Evêques de France dans la conceſſion des Indulgences; voyez Bochel decret. de l'Egliſe Gallic. liv. 3. tit. 1. c. 38. c. 65. 79. 86. au ſujet de ceux qui accompagnent le S. Sacrement lorſqu'on le porte aux malades, car les uns ne donnent que 10. jours d'Indulgence, ſi c'eſt pendant le jour, & 20. jours ſi c'eſt pendant la nuit, les autres en donnent 20. ſans diſtinction, les autres 40.

Il y a dans le même ouvrage, liv. 2. tit. 19. d'autres preuves ſur le ſujet des Evêques, & des Docteurs François zelés pour l'uſage moderé des Indulgences.

Titre IX.

Du Sacrement de l'Ordre.

Chapitre II.

N. 24. C'Eſt un abus d'admettre pour titre clerical un Benefice inſuffiſant pour l'honnête entretien.

N. 35. Van-Eſpen auroit dû remarquer que les reſcrits dont il parle dans ce numero ne ſont pas reçus en France.

N. 36. Voyez les articles 15. & 16. du Reglement pour les Reguliers 1625. 35. 45. 55.

Chapitre III.

N. 9. L'Evêque d'Autun donne des dimiſſoires dans l'année de la vacance de l'Archevêché de Lyon, dont il a l'adminiſtration, & l'Archevêque de Lyon en fait de même dans l'Evêché d'Autun qu'il adminiſtre pendant la vacance.

N. 20. Le chap. 11. du Concile de Trente cité par Van-Eſpen ne parle pas des dimiſſoires, mais des reſcrits de Rome pour ſe faire ordonner ſans dimiſſoire par tel Evêque qu'on voudra choiſir; on l'infere du chap. 10. de la même ſeſſion, & du chap. 10. de la ſeſſion 23. où le Concile donne le nom de dimiſſoire aux lettres que l'Ordinaire donne pour recevoir les ordres de quelques autres, & dans le ch. 11. cité, les lettres dont il parle, ſont appellées *facultates de promovendo a quocumque.*

Chapitre VI.

N. 16. DAns une des conſultations touchant le Sacrement de l'Ordre, je montre que le Benefice qui ne donne pas dequoi vivre, ne doit être titre clerical, & qu'encore qu'il donne dequoi vivre, il ne donne pas droit de demander les ordres.

N. 28. On a de la peine à croire qu'on forçât un pere à donner un titre patrimonial à ſon fils; la raiſon de Van-Eſpen ne ſatisfait pas, car les filles ne peuvent ſe marier ſans dot, au-lieu qu'un Clerc peut être promu aux ordres ſans titre patrimonial, puiſque le titre patrimonial n'eſt que ſubſidiaire au titre de Beneficier, & que l'Evêque peut ordonner à titre de Seminaire, ou à la charge de nourrir le promu en cas de beſoin.

N. 40. Il ſemble que ſi les Créanciers ont ſçu ou ont pu ſçavoir la publication du titre patrimonial, le Juge doit conſerver au Clerc l'uſufruit du titre, & aſſurer le fond aux Créanciers, on l'approuve dans une conſultation que j'ai fait imprimer en parlant du Sacrement de l'Ordre.

N. 45. Il n'y a pas des preuves convaincantes que ceux qui ſe ſont ordonner ſous des faux titres ſoient ſuſpens par le ſeul fait, s'ils ne joignent à la fauſſeté la ſimonie ou la confidence; c'eſt le réſultat de deux conſultations que l'on trouvera dans ce que j'ai dit du Sacrement de l'Ordre.

TI-

Digitized by Google

TITRE X.

De l'Irrégularité & de ſes eſpeces.

CHAPITRE I.

De l'Irrégularité en général.

VAn-Eſpen auroit dû remarquer qu'encore que l'Irrégularité ſoit appellée un empêchement Canonique ; il y a pluſieurs cas qui ſont de droit naturel ou divin, ou de l'un ou de l'autre tous enſemble, & que ces cas ſont indiſpenſables; tels ſont, 1°. le défaut d'uſage de raiſon, 2°. L'incapacité d'acquerir la ſcience néceſſaire, 3°. le défaut de corps qui expoſeroit de le Corps, & le ſang de Jeſus-Chriſt à la profanation par la chute, & par l'effuſion, 4°. le défaut actuel de bonnes mœurs, 5°. le défaut de Baptême, 6°. le défaut de ſexe.

N. 3. Ce ſommaire eſt défectueux, car la bigamie, l'infamie ou défaut de bonne réputation, le défaut de douceur, & celui de prudence ont été des irrégularités dès les premiers ſiécles, puiſque S. Paul en fait mention dans ſes Lettres à Thimotée & à Tite.

N. 16. L'Irrégularité du défaut d'âge ceſſe dès qu'on a atteint l'âge requis, celle du défaut de naiſſance ceſſe par le mariage ſubſequent, par l'entrée en Religion, l'irrégularité du défaut de ſcience ou de prudence ou d'uſage de raiſon finit avec ces défauts.

CHAPITRE II.

De la Bigamie.

N. 19. IL y a grande apparence qu'au Palais on n'avoit point d'égard à l'Irrégularité provenant du mariage contracté avec une veuve ou avec une ſeconde femme.

N. 22. Le cas cité par Van-Eſpen pour prouver que l'Irrégularité de la Bigamie n'avoit pas lieu dans les Ordres Mineurs, prouve le contraire, car le Concile de Tolède y diſpenſe de cet empêchement pour le Soudiaconat ; lorſque la néceſſité de l'Egliſe demandera qu'un Bigame y ſoit promu.

N. 27. J'ai prouvé le contraire dans une conſultation ſur le Sacrement de l'Ordre.

CHAPITRE III.

Du défaut de Naiſſance.

N. 31. VAn-Eſpen auroit dû remarquer que la diſpenſe émanée de la Pénitencerie en faveur d'un bâtard pour une Prélature reguliere ne ſerviroit de rien pour le for extérieur.

CHAPITRE IV.

Dudé faut de Douceur.

VAn-Eſpen auroit dû obſerver qu'en France il n'y a que les Juges & les gens du Roi, qui contractent cette Irrégularité par l'exercice de la Juſtice.

CHAPITRE V.

Du défaut de Corps.

DE toutes les Irrégularités il n'en eſt point dont la diſpenſe convienne mieux à l'Evêque que celle du défaut de Corps, puiſque c'eſt lui qui doit juger ſi elle eſt néceſſaire ; d'où vient que lorſqu'on la demande au Pape, il eſt obligé de la renvoyer à l'Evêque, *ch.* 2. & 4.

CHAPITRE VI.

De l'Irrégularité qui vient du crime.

VAn-Eſpen auroit dû remarquer ici, qu'il y a de ces Irrégularités qui ſont vacquer le Benefice par le ſeul fait, & d'autres qui ne le ſont vacquer qu'après la ſentence du Juge, il devoit en alléguer des exemples.

N. 17. J'ai prouvé dans les régles ſur les Irrégularités que le Concile de Trente rendant à l'Evêque le pouvoir de diſpenſer de l'Irrégularité du crime lorſqu'il eſt occulte, il entend celui qui n'eſt pas prouvé en Juſtice ; comme ce retabliſſement eſt

favorable, il faut l'étendre, & non le reſtraindre; on le reſtraint notablement lorſqu'on le borne au cas du crime qui ne peut être prouvé en Juſtice.

N. 20. J'ai montré dans le même traité que par crime porté au for contentieux, il faut entendre celui qui y a été prouvé, parceque la reſtriction ajoutée au pouvoir que le Concile rend à l'ordinaire eſt odieuſe; en matieres odieuſes, il faut prendre les termes avec leurs effets, c'eſt-à-dire, ſelon qu'ils ſignifient les choſes faites; d'où vient que la Cenſure & l'Irrégularité portées contre certains crimes n'ont lieu que quand ils ſont conſommés.

La Simonie ne rend pas irrégulier ſi, ce n'eſt pour le Bénéfice qu'elle procure.

N. 25. L'Evêque n'eſt pas obligé en France de rendre raiſon du refus des ordres; il s'agit d'un Sacrement dont la collation doit être abandonnée à ſa conſcience.

Chapitre VII.

De l'Irrégularité de l'Homicide.

N. 15. & 16. CE qu'il dit que la chaſſe n'eſt pas défendue aux Clercs, à cauſe du danger d'homicide ou de mutilation ſur eux-mêmes, ou ſur d'autres, doit être reſtraint à la chaſſe qui ſe fait ſans armes, car celle qui ſe fait avec des armes expoſe trop à ce danger pour ne pas obliger l'Egliſe à la défendre, afin d'éviter que ſes Miniſtres ne deviennent irréguliers, raiſon qui n'a pas lieu dans les Laïcs, qui ne ſont pas tenus à être prêts à faire les fonctions Clericales.

TITRE XI.

Des Séminaires des Clercs.

Chapitre III.

De la dotation & fondation des Séminaires.

N. 9. & 10. LE Jugement des oppoſitions de l'union des Bénéfices aux Séminaires, appartient au Magiſtrat.

Chapitre IV.

N. 1. ON en a en France un exemple tout recent qui confirme ce que l'Auteur dit de la néceſſité de l'autoriſation du Prince pour l'érection des Colleges, c'eſt dans les actes concernant l'établiſſement du College Mazarin rapporté *tome 2. des Regales p.* 521. le Roi l'a autoriſé par ſes lettres-patentes du mois de Juin 1665.

TITRE XII.

Des Fiançailles & du Mariage.

Chapitre II.

Du lien des Fiançailles & de leurs diſſolutions.

N. 7. 8. 9. A Ce que Van-Eſpen dit du droit François; il faut ajouter que dans les Provinces, où l'on ne bénit pas les Fiançailles comme la Provence, le Languedoc, le Dauphiné, & d'autres qui ſuivent le Rituel Romain, il n'eſt pas néceſſaire de faire intervenir le Juge d'Egliſe pour réſoudre les Fiançailles; comme la ſeule volonté des parties en a formé le lien, elle ſuffit pour le rompre, Van-Eſpen devoit encore ajouter que les Fiançailles ne durent qu'un an; que lorſqu'une partie entre en Religion, ou lorſqu'elle ſe marie, le lien des Fiançailles eſt entiérement rompu, ſi ſon engagement dure plus d'un an; il en ſeroit de même ſi elle étoit tombée dans l'héréſie, & ſi elle y perſeveroit plus d'une année; il y a quelques Diocèſes où, quoiqu'on ſuive le Rituel Romain, on bénit pourtant les Fiançailles; tel eſt celui de Bourdeaux; voyez le Rituel de ce Diocèſe 1707. *p.* 210. 211. 212. 213. 214.

Chapitre III.

De la Publication des Bans.

LEs Curés du Diocèſe de Paris ſont tenus d'avoir un Regître des Mémoires qu'on leur donne pour publier les Bans:

Bans : ces mémoires doivent être ſignés de ceux qui les apportent *proced. civil. des Official. part. 1. ch. 2. p. 244.*

N. 15. Il auroit dû excepter les Mariages des mineurs contractés ſans le conſentement de leurs pere & mere, de ce qu'il dit que le défaut de publication n'annulle pas le mariage, car les Juriſconſultes François prétendent qu'en ce cas le mariage eſt nul ; la déclaration du 16. Février 1692. fait conteſter ce ſentiment.

Il auroit dû parler de la reïtération des Publications, lorſqu'entre celles qui ont été faites & la célébration, il y a eu un tems conſidérable, dans lequel les parties auroient pû contracter quelques empêchemens ; cette publication eſt ordonnée par un grand nombre de Statuts Synodaux ; j'en ai ramaſſé les extraits dans une conſultation faite ſur ce ſujet, imprimée avec les autres qui concernent le Mariage.

N. 18. Ce n'eſt pas non plus l'uſage en France, de faire la publication du mariage après la célébration.

N. 22. On ſouffre la diſpenſe de trois bans pour les mariages de conſcience, 1o. lorſque les perſonnes paſſent pour mariées & qu'elles ne le ſont pas, 2°. lorſqu'un homme de condition épouſe une femme debauchée, 3°. lorſque des perſonnes de grande naiſſance ſe marient avec d'autres de baſſe condition, *In remedium*, *&c.* 4°. lorſqu'il s'agit de réhabilitation de mariage pour un empêchement occulte.

On ſouffre encore cette ſorte de diſpenſe, lorſqu'il y a une véritable impuiſſance de faire aucune publication, comme ſi un Officier de guerre le Lundi reçoit ordre de partir le Mercredi ou le Jeudi, ou ſi un Commerçant finit un traité de mariage la ſurveille de ſon départ, qu'il ne peut aucunement différer.

Il ne faut recevoir aucun mémoire pour la publication des bans, ſi les qualités, les âges & la profeſſion des parties n'y ſont énoncés : il en faut faire mention dans la publication & dans le certificat des publications. *Arrêt du Conſeil d'Etat du 16. Décembre* 1698. Il faut tenir Regître des empêchemens & des oppoſitions faites aux mariages : *Arrêts du Parlement de Paris du 18. Juin. 1691.*

Chapitre IV.

Du Mariage & du conſentement qu'il requiert.

N. 4. Ce que Van-Eſpen dit contre les mariages par procureur, doit être reſtraint aux cas où ils ne ſont pas juſtifiés par le bien public qui en revient : ainſi il faut en excepter les mariages des Princes avec des Princeſſes étrangeres.

N. 19. 20. &c. J'ai montré dans une Conſultation faite à deſſein, que l'empêchement du rapt de ſéduction eſt fort différent de l'empêchement du défaut de conſentement des parens.

Chapitre V.

Devant qui le mariage ſe doit contracter.

N. 3. & 4. L'Ordonnance de Blois art. 40. & l'Edit du mois de Mars 1697. exigent quatre témoins : les Rituels de France poſtérieurs à cet Edit, y ſont conformes, les Statuts Synodaux preſcrivent le même nombre ; l'art. cité de l'Ordonnance de Blois, veut que les témoins ſoient des perſonnes dignes de foi, ce qui renferme toutes les qualités qu'on y pouvoit requerir en détail : l'Edit ajoute que les témoins doivent être domiciliés, ce qui les rend encore plus dignes de foi, comme plus inſtruits ou plus capables de l'être des faits qu'ils atteſtent.

N. 12. 13. & 14. A l'égard des errans & vagabonds qui épouſent une fille du lieu où ils ſe marient, il eſt ſans difficulté que leur mariage eſt bon de la part du Curé : les précautions qu'on prend de les renvoyer à l'Evêque ne tendent qu'à découvrir s'ils ſont déja mariés, ou s'ils ont quelques autres empêchemens, il n'y a point en France de Curé particulier pour ces perſonnes.

N. 39. Le décret de la Congrégation qui fait entendre qu'avec la permiſſion du Vicaire Apoſtolique, les Miſſionnaires pourront marier les Catholiques avec les Hérétiques, feroit rejetté en France, non ſeulement parceque cette Congrégation n'y a au-

a aucune autorité; mais encore plus parce que la France annulle ces mariages : il y a dans la premiere partie des proced. cimin. des Officialités une Sentence qui déclare un Prêtre ſuſpens pour avoir marié un hérétique avec une Catholique. *p.* 355.

N. 16. En France il n'y a point de Vicaire Apoſtolique qui approuve les Aumôniers des Troupes, mais ils ſont approuvés des Ordinaires des lieux d'où elles partent; j'en ai une preuve certaine pour les Aumôniers des Vaiſſeaux, dans une copie de l'approbation donnée à un de ces Aumôniers par M. de Chalucet Evêque de Toulon, & dans le témoignage de l'Aumônier qui me l'a communiquée, lequel m'a aſſuré que tel eſt l'uſage ordinaire.

CHAPITRE VI.

Des rits de la célébration du Mariage.

N. 19. 20. EN parlant des régles, il faut remarquer que l'Ordonnance de 1667. *tit.* 20. ordonne d'avoir des regîtres de Mariage, que dans l'acte il faut faire mention des noms, ſurnoms, qualités & demeures des contractans, s'ils ſont enfans de famille : elle veut encore que les quatre témoins qui doivent aſſiſter au Mariage, déclarent ſur le Regître s'ils ſont parens, & en quel degré; il faut ajouter que par l'Edit du mois de Mars 1697. les quatre témoins qui doivent certifier le Curé du domicile des parties, ſigneront l'acte du Mariage; & par l'Edit du 16. Février 1692. il faut énoncer dans l'acte la publication, ou la diſpenſe des Bans, s'il y en a eu, les diſpenſes de mariage, l'inſinuation des unes & des autres; que ſuivant les Rituels, lorſque l'Evêque commet la célébration du mariage, il faut faire mention de la commiſſion dans l'acte de mariage & s'y attacher; que ſi le Curé y eſt préſent, il mettra le mariage ſur le Regître; que s'il n'eſt pas préſent, le Curé qui aura été commis, écrira au Curé des contractans, qu'un tel jour il a marié tel & tel, afin que celui-ci en faſſe mention ſur ſon Regître, & que pour plus grande précaution le Curé des contractans, dès qu'il aura connoiſſance de la commiſſion, en fera mention par forme de mémoire ſur les Regîtres.

Enfin on doit obſerver que le Roi Louis XV. a ſupprimé les Offices des Greffiers conſervateurs des Regîtres de mariage créés par Louis XIV.

TITRE XIII.

CHAPITRE VI.

De l'Empêchement de Conſanguinité & d'affinité.

DAns les Parlemens on ne ſépare pas les perſonnes mariées dans un degré défendu, dont la diſpenſe s'obtient aiſément, lorſque le mariage a été fait de bonne foi, du moins du côté d'une des parties, & lorſqu'il y a des enfans, mais on les oblige à ſe faire diſpenſer. On infere de l'art. 11. du tit. 22. de l'Ordonnance de 1667. que même hors la matiere du mariage, la France compte les degrés ſuivant la maniere preſcrite par les Canons; car excluant les parens & alliés de la dépoſition, juſqu'au quatriéme degré, elle met dans ce dégré les enfans des couſins iſſus de Germain.

CHAPITRE XI.

De l'Enlevement du Rapt.

N. 13. 14. LE rapt de ſéduction, ſelon qu'il eſt un empêchement diriment en France, eſt toujours accompagné de l'empêchement du défaut de conſentement des parens tuteurs ou curateurs, & ſouvent de celui du défaut de préſence du propre Curé.

Il y a pluſieurs exemples des faits que j'avance dans le ch. 4. de la premiere partie des procedures civiles des Officialités, lorſque les parens ſe pourvoient contre de tels mariages en crime de rapt; la connoiſſance en appartient au Juge Laïc. *art.* 25. *de l'Edit de Melun*, au lieu que s'ils entreprennent de le faire caſſer comme ayant été célebré par d'autres que par le propre Curé, c'eſt à l'Official à en connoître. Les exemples rapportés dans l'endroit cité des procedures civiles, ſont de

ce

Digitized by Google

ce dernier genre : le mariage y a été regardé ſous cette circonſtance, & c'eſt pour cette raiſon qu'on s'eſt addreſſé à l'Official.

Des Empêchemens dirimans dont Van-Eſpen n'a pas parlé, & qui ſont fréquens en France.

CEs empêchemens ſont la Bigamie, & l'impuiſſance : on en traite au long dans les procedures civiles des Officialités *part.* 1. *chap.* 5. en parlant de la Bigamie, on obſerve que les procès au ſujet de cet empêchement ſont auſſi fréquens que ceux qui concernent les mariages clandeſtins ; qu'il y a deux moyens pour ſe pourvoir contre cette ſorte de mariage, la voye d'accuſation, & la voye de caſſation ; la premiere tend à la punition, laquelle appartient au Magiſtrat, & la ſeconde au recouvrement de la liberté de ſe marier à un autre, ce qui eſt du droit de l'Official, qui a droit de connoître *de fœdere :* Il faut toujours mettre en cauſe le premier mari, & la premiere femme pour s'aſſurer, ſi le ſecond mariage eſt véritablement nul, car il ſe pourroit que le premier fût nul, & qu'il eût été déclaré nul, ou qu'il pût être déclaré tel, & dans tous ces cas le ſecond mariage ſeroit valide, & il faudroit le confirmer.

On obſerve encore qu'il eſt de la prudence des Curés de ne remarier perſonne ſur de ſimples certificats de mort du mari ou de la femme ſans Ordonnance de l'Official, laquelle les mette hors de danger d'être recherchés, ſuppoſé que dans la ſuite le certificat fût jugé faux ou inſuffiſant.

A l'égard de l'Official, il ne doit rendre de telles Ordonnances que quand la preuve de la mort eſt complette, comme loſqu'elle eſt atteſtée par pluſieurs témoins dignes de foi, ou par Extrait Mortuaire, ou par d'autres certificats authentiques. Enfin on obſerve que quand le premier mari ou la premiere femme eſt dans un autre Diocèſe, il faut commencer par introduire la cauſe devant l'Official du lieu où eſt le Bigame en le faiſant aſſigner à ſon Tribunal, & par le premier Jugement l'Official doit ordonner que le premier mari ou la premiere femme ſoient mis en cauſe, autrement l'aſſignation qui leur ſeroit donnée, ſouffriroit quelque difficulté, parceque l'Official ne ſeroit pas ſaiſi de l'affaire qui lui donne juriſdiction ſur des perſonnes étrangeres comme parties intéreſſées.

La Bigamie a été autrefois un crime capital, aujourd'hui elle n'eſt punie que de la peine d'infamie. Fevret l. 5. ch. 3. num. 13.

A l'égard de l'empêchement de l'impuiſſance, on peut voir dans mes inſtitutions ſi ſouvent citées, *part.* 2. *tit.* 168. *pag.* 831. les premiers principes généraux ſuivis en France ſur ce ſujet, & la procédure qu'on y obſerve dans l'endroit cité *des procédures civiles des Officialités*, & dans Fevret lib. 5. ch. 4. avec quelques autres principes remarquables ſur la même matiere.

Sçavoir, 1°. que de quelque part que vienne l'impuiſſance, fût-elle purement accidentelle, elle diſſout le mariage ſi elle eſt perpétuelle, irréparable, & antérieure au Mariage. 2°. Les Eunuques ne peuvent ſe marier, & il en eſt de même de ceux dont l'impuiſſance abſolue eſt juridiquement prouvée, & reconnue. 3°. On tient pour impuiſſant celui qui, quoique bien conformé, ne peut donner des preuves d'erection. 4°. Il n'y a point de tems determiné, après lequel la femme ne puiſſe accuſer ſon mari d'impuiſſance. 5°. La Confeſſion du mari ne ſuffit jamais pour prouver ſon impuiſſance, mais il faut outre cela que ce qu'il confeſſe, paroiſſe par la vérité. 6°. Si dans la viſite de l'homme on découvre qu'il eſt certainement impuiſſant, l'Official ne peut ordonner la viſite de la femme ; celle-ci n'eſt que ſubſidiaire, & ne prouve jamais la puiſſance de l'homme, parceque les marques de Virginité ſe perdent de pluſieurs autres manieres que par la conjonction conjugale. 7°. Lorſqu'après que la viſite de l'homme a été ordonnée, s'il ne comparoît pas au jour aſſigné, l'Official peut & doit permettre de le faire comparoître avec imploration du bras ſéculier : ce cas eſt excepté de la régle que le défendeur ne comparoiſſant pas, ſes faits ſont tenus pour con-

Digitized by Google

confeſſés & averés ; il s' agit du bien public de la Religion, & de l' Etat, & pour cela il faut des preuves convaincantes au nombre deſquelles on ne peut mettre la confeſſion préſumée de l'accuſé, car il pourroit être d'accord avec la partie, pour la caſſation d'un mariage valide. 8°. La procédure ſeroit irréguliere ſi l' interrogatoire ne précédoit la viſite de l' homme, & ſi la viſite de la femme étoit ordonnée avant celle de l' homme. 9°. Lorſque les Experts commis pour la premiere viſite, ne ſont pas d'accord, on nomme un tiers qui procéde à une nouvelle viſite avec les autres.

10°. La femme n'eſt pas recevable à accuſer ſon mari d' impuiſſance, lorſqu' elle en a eu un enfant, avant ſa plainte, quoique cet enfant ait été baptiſé ſous le nom d'un autre, & que le mari ſe reconnoiſſe impuiſſant.

11°. La preuve par le congrès eſt généralement abolie depuis long-tems, & la preuve par l' érection en préſence des Experts, ſubſiſte encore ; on eſt obligé de la ſouffrir par défaut d' autre moyen pour connoître le vice intérieur qui peut rendre impuiſſant celui qui eſt bien conformé. Il y a des Chirurgiens, qui prétendent que la bonne conformation des membres deſtinés à l' uſage du mariage, eſt une marque de la bonne diſpoſition intérieure, comme ſi on ne voyoit jamais des perſonnes qui ont de beaux yeux, avoir une mauvaiſe vûe par le défaut des organes intérieurs.

TITRE XIV.

Des Diſpenſes de Mariage.

CHAPITRE IV.

Des Cauſes des Diſpenſes, & de leur vérification.

J' Ai traité cette matiere dans la pratique, & l' hiſtoire des diſpenſes, conformément aux uſages de France, & j'y ai obſervé avec ſoin les abus qui s'y ſont gliſſés. A l' égard des diſpenſes du Vœu ſimple de chaſteté, j'en ai parlé dans mes obſervations ſur la pratique de la pénitence : il ſuffira de remarquer que ſur l' un & ſur l'autre Chef, il y a peu de différence entre la France, & les autres pays ; ce qui conſiſte principalement en ce que la France rejette les diſpenſes ſans cauſe, & n'admet point d'autres cauſes, que celles qui ſont approuvées par les Canons qu'elle reçoit. Voyez les art. 41. 42. des libertés. Les diſpenſes inſolites n'y ſont pas reçues ſans Lettres-Patentes.

N. 10. S'il arrivoit qu'un jeune garçon expoſé au danger d' incontinence par le vœu de chaſteté, & la chaleur de ſon tempérament s'étant marié avec diſpenſe, perdit ſa femme dans l' année de ſon Mariage ou peu de tems après, il ſemble que dans ces circonſtances l' Evêque pourroit étendre la diſpenſe à un ſecond mariage, ſans s'écarter de l'intention du Pape, qui a été de donner un reméde pour le tems qu' il ſeroit néceſſaire, préſumant que la premiere femme vivroit juſqu'à ce que le danger fût paſſé.

TITRE XV.

Du Divorce, & des ſecondes Nôces.

CHAPITRE II.

Séparation de Lit, & de Cohabitation.

LEs Officiaux de France connoiſſent de la ſéparation de Lit, à moins qu'elle ne ſoit jointe à la ſéparation d' habitation ou à celle des biens, ou à la punition de la partie coupable. La raiſon de la premiere exception eſt qu' en ce cas la partie qui a l'adminiſtration des biens doit donner à l'autre dequoi vivre, & c'eſt au Juge ſéculier d' aſſigner cette penſion alimentaire : la Juſtice de la ſeconde exception n'eſt pas moins manifeſte ; car il eſt évident que le Juge ſéculier eſt le Juge des biens, puiſqu' il exerce l' autorité du Prince, qui en régle la poſſeſſion ; il faut dire la même choſe de la troiſieme exception, parceque les perſonnes mariées, étant Laïques, ne ſont juſticiables que du Juge Laïc, par rapport à la punition.

Lorſque l' Official connoît de la ſéparation du Lit, il commence par s' aſſurer de

de la vérité des faits par l' interrogatoire des parties, & s'il en réſulte qu' elles ne conviennent pas des faits, il ordonne des enquêtes reſpectives, leſquelles ayant été communiquées au Promoteur avec l' interrogatoire, il rend ſes Concluſions, & ſur ces concluſions l' Official ordonne ou la ſéparation, ou l' adhéſion ſuivant la qualité des preuves.

La procedure qui ſe fait en matiere de ſéparation même devant le Juge ſéculier, eſt toujours civile pour l' honneur du mariage; des arrêts l' ont ainſi reglé. Voyez le chap. 4. de la premiere partie des procès civils des Officialités. Ce qui a été dit de la compétence du Juge laïc, a lieu pour quelque cauſe que la ſéparation ſoit demandée, ſçavoir, adultere, héréſie, mauvais traitemens, &c.

N. 4. Les Tribunaux ſéculiers en font de même en France. Fevret. *l.* 5. *ch.* 4. *num.* 17. Loix Eccléſiaſtiques *part.* 3. *ch.* 5. *art.* 4. *maxime* 36. 37.

N. 9. Le Jugement de ſéparation ne porte point de défenſe de réunion.

N. 19 Il y a pluſieurs Statuts Synodaux de France, qui défendent aux perſonnes mariées de ſe ſéparer d' habitation ſans l' autorité du Juge; j' en ai ramaſſé les Extraits dans une Conſultation faite ſur ce ſujet.

N. 23. En France on excepte les Jugemens rendus pour cauſe d' impuiſſance relative: on y tient que quand il y auroit des preuves poſtérieures que le mari n' eſt pas impuiſſant, ou qu' il eſt devenu puiſſant à l' égard de la femme dont il a été ſeparé, il ne ſeroit pas recevable à demander qu' elle revint avec lui. Fevret. *lib.* 5. *ch.* 4. *num.* 13. L' auteur ne dit rien des peines portées par Juſtinien contre les femmes adulteres, leſquelles ſont en uſage en France. *maxim.* 31. *des Loix Eccléſiaſtiques*, *art.* 4. *chap.* 5. *part.* 3.

CHAPITRE III.

Des ſecondes Nôces.

N. 10. 11. 12. 13. DAns les Provinces de France qui ſont regies par le droit écrit, les femmes qui ſe remarient dans l' an de deuil perdent leurs avantages nuptiaux. *Inſtit. au Droit François l.* 3. *ch.* 18. A l' égard du Pays coutumier il y a des cas où elles ſont punies des mêmes peines, lorſqu' il y a lieu de croire qu' elles étoient groſſes du premier mari dans le tems qu' elles ſe ſont remariées, ou ſi par leur précipitation à ſe remarier, elles ſe ſont expoſés à faire cette injure au premier mari. *Loix Eccl. part.* 3. *ch.* 5. *art.* 1. *max.* 43.

Digitized by Google

SECTION SECONDE.

DES EGLISES ET DES FESTES.

TITRE PREMIER.

De la Conſtruction, Conſécration, & réparation des Egliſes.

CHAPITRE I.

De la fin pour laquelle les Egliſes ſont bâties, & de leurs ornemens.

VAn-Eſpen ne dit pas un mot du droit François à ce ſujet, quoiqu'il y ait pluſieurs Ordonnances, & Arrêts qui le concernent, outre les Capitulaires des Rois, lib. 5. chap. 230. l. 6. ch. 205. l. 7. ch. 202. 203. 334. Les Ordonnanees ſont celles de Blois art. 39. qui défend de ſe promener dans les Egliſes pendant le ſervice divin ſous peine de priſon: art. 58. qui ordonne que les privileges, libertés & immunités des Egliſes ſeront gardés ſans qu'il ſoit beſoin des Lettres de confirmation. 2°. L'Edit de 1606. art. 13. qui porte que les Egliſes ne pourront être incommodées par les bâtimens d'un Temple de la Religion qui ſera voiſiv; art. 19. qui défend aux Laïcs d'occuper les places deſtinées aux Eccleſiaſtiques pendant le ſervice divin. 3°. L'Edit de la Juriſdiction de 1695. art. 45. qui renouvelle la diſpoſition de l'article 19. que je viens de citer, & ordonne que les Laïcs qui feront des fonctions cléricales revêtus d'habits Eccléſiaſtiques ſeront preferables à tous autres Laïcs dans la joüiſſance des honneurs Eccléſiaſtiques; art. 32. qui défend de publier dans les Egliſes les actes de Juſtice, & autres ſemblables, concernant les affaires des particuliers; déclaration de 1698. qui étend cette défenſe aux actes qui regardent les affaires. Les Arrêts cités ſont du Parlement de Paris, & ont été rendus en exécution de l'art. 45. de l'Edit de la juriſdiction; l'un eſt de 1698. & maintient les Clercs dans la perception des honneurs Eccléſiaſtiques préférablement aux gentilshommes, pendant qu'ils aident au ſervice divin: L'autre eſt de 1699. & ordonne que les Laïc aidant au ſervice divin revêtus d'habits Eccléſiaſtiques jouiſſent de ces honneurs préférablement à tous autres Laïcs.

TITRE II.

De la Célébration des Fêtes.

CHAPITRE I.

De leur Inſtitution, & de leurs différentes eſpéces.

N. 19. L'Article de l'Edit de la juriſdiction ſuppoſe que l'inſtitution, & la ſuppreſſion des Fêtes ſont une affaire mixte qui appartient à l'une, & à l'autre puiſſance ſpirituelle, & temporelle; à celle-ci, à cauſe des œuvres ſerviles, donr il faut s'abſtenir les jours de Fêtes; à la ſpirituelle, à cauſe des actions de piété par leſquelles il faut les ſanctifier; car il porte que les Evêques ordonneront ce qu'ils trouveront à propos, ſoit pour l'établiſſement, ſoit pour la ſuppreſſion des Fêtes, & que leurs Ordonnances ſeront préſentées à ſa Majeſté pour être autoriſées par ſes Lettres-patentes; il enjoint au Magiſtrat de tenir la main à l'exécution de ces Ordonnances, ſans en prendre connoiſſance, qu'en cas d'appel comme d'abus ou d'intérêt de police.

L'Ord. citée ſupppoſe en pluſieurs endroits, qu'il appartient au Roi, & au Magiſtrat, & qu'il eſt de leur devoir d'employer leur autorité pour la ſanctification des Fêtes; on y voit auſſi quelle eſt l'autorité de l'Evêque ſur ce ſujet.

CHA-

Digitized by Google

CHAPITRE II.

Pourquoi établit-on les Fêtes, & comment faut-il les ſanctifier?

J'Ai ramaſſé ce que les Ordonnances Royaux ont preſcrit là-deſſus dans la Conférence de l'Edit de la juriſdiction, avec les Ordonnances précédentes, art. 28. cela ſe réduit à n'y tenir, ni foires, ni marchés, ni faire aucune repréſentation de Théâtre, ni danſes publiques, ne donner ni à jouer, ni à boire, ni à manger pendant le ſervice divin, & à la punition des contrevenans, laquelle eſt en certains cas corporelle, en d'autres de priſon, en d'autres d'amende arbitraire. Les Ordonnances citées dans cet endroit ſont celles d'Orleans art. 23. 24. 25. celle de Blois art. 38.

N. 17. Comme les Ordonnances citées défendent ce qui détourne du ſervice divin les jours de Fêtes; elles ſont entendre qu'Il y a obligation d'aſſiſter à Vêpres, parcequ'elles ſont partie de l'Office divin.

CHAPITRE IV.

Les Jugemens des procès, & les marchés ſont défendus les jours de Fêtes.

L'Article 69. de l'Ordonnance de Moulins défend la viſitation des procès par petits Commiſſaires les Dimanches, & les Fêtes, quoique les affaires de leur compétence ſoient bien preſſées, & demandent célérité d'expédition; voyez l'art. précédent qui les détaille.

Les Ordonnances d'Orleans, & de Blois dans les art. cités ci-deſſus ch. 2. défendent les marché les Dimanches, & Fêtes.

L'Ordonnance citée défend aux Avocats de conſulter, aux Notaires d'inſtrumenter, s'il n'y a une raiſon abſolute, & qu'ils ayent permiſſion du Curé; elle ordonne la tranſlation des foires, & des marchés qu'on tient les jours de Fêtes au lendemain de ces jours, & s'autoriſe des Ord. Royaux, qui l'ont ainſi preſcrit.

CHAPITRE V.

Des Spectacles, Danſes, Cabarets défendus les jours de Fêtes.

L'Ordonnance d'Orleans, & celle de Blois, art. cideſſus cités défendent ſous de groſſes peines la profanation des Fêtes par ces ſortes de divertiſſemens. L'Ord. de Poitiers auſſi citée, en fait de même, & allégue des déclarations, & arrêts qui défendent aux Cabaretiers de donner à boire, ou à manger après huit heures en Hyver, & après neuf heures en Eté.

FINIS TOMI SECUNDI.

ANT 1.316.051

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

XIV
5/14